অসমীয়া অভিধান

প্ৰৱেশিকা ৰচনা শিক্ষা, অসমীয়া ব্যাকৰণ, সংস্কৃত গ্ৰামাৰ
কম্পোজিছন ট্ৰেন্সলেছন, এংলো-আচামিজ ডিক্সনাৰী
আদি গ্ৰন্থ প্ৰণেতা—গুৱাহাটী কটন কলেজৰ
অসমীয়া বিভাগৰ প্ৰাক্তন অধ্যাপক,
আৰ্য্য-বিদ্যাপীঠ কলেজৰ অধ্যক্ষ

শ্ৰীগিৰিধৰ শৰ্মা এম. এ.
ব্যাকৰণ শাস্ত্ৰী সঙ্কলিত

ৰাধা-প্ৰকাশন
গ্ৰন্থ প্ৰকাশ আৰু প্ৰচাৰ প্ৰতিষ্ঠান
বিহাবাৰী, গুৱাহাটী

অসমীয়া অভিধান

অ অসমীয়া বৰ্ণমালাৰ আদি আখৰ the first letter of the Assamese alphabet. ২। নঞ্ অব্যয় শব্দৰ ৰূপান্তৰ হৈ হোৱা 'অ' শব্দৰ আগত যোগ হলে অভাব, অল্পতা, অপ্ৰশস্ততা, অন্যত্ব, সাদৃশ্য আৰু বিৰোধ অৰ্থ বুজায়। যেনে—অভাবাৰ্থে—অগতিৰ গতি, অমিল ; অল্পতা অৰ্থে—অনায়াস ; অপ্ৰশস্তত অৰ্থে—অকাল, অসময় ; অন্যত্ব অৰ্থে—অঘটন ; সাদৃশ্য অৰ্থে—অব্ৰাহ্মণ ; বিৰোধ অৰ্থে—অসুৰ, অশাস্ত্ৰীয়। স্বৰ বৰ্ণেৰে আৰম্ভ হোৱা শব্দৰ আগত থকা সেই অ অন হয়, যেনে :—অনৰ্থক, অনেক, অনক্ষৰ ইত্যাদি placed before a word it signifies a negation, and is equivalent to un, in, dis etc.

অ অব্য. সম্বোধনসূচক অব্যয়, যেনে :—অ' ৰাম ! a vocative interjection. আশ্চৰ্য্যসূচক অব্যয় অ, অই দেখোন নগলি ! interjection expressing surprise. বি. বিষ্ণু।

অইন সৰ্ব্ব. আন, অন্য another.

অঋণী বিণ নিধকুৱা free from debt. যাৰ ধাৰ নাই, ঋণমুক্ত।

অংশ বি. ভাগ, ডোখৰ, পৰিমাণ share, part, amount, দেৱতাৰ ঔৰস, দেৱতাৰ পৰা লাভ কৰা সহজাত প্ৰভাৱ (সূৰ্য্যৰ অংশত জন্ম) তেজ, শক্তি, বিভূতি, স্বৰূপ power, form, embodiment, নিৰ্দ্দিষ্ট ঠাই, শৰীৰ নাইবা যন্ত্ৰাদিৰ প্ৰত্যঙ্গ limbs, অৱতাৰ incarnation, বৃত্ত পৰিধিৰ ১/৩৬০ ভাগ degree.

অংশী বিণ. অংশ থকা, ভাগ থকা divided into or having shares, শক্তি নাইবা অংশ থকা having the power or property of. বি. অংশৰ গৰাকী share-holder, **অংশীদাৰ** অংশৰ গৰাকী partner.

অংশু বি. কিৰণ, ৰশ্মি rays, lustre, অংশুধৰ, **অংশুবাণ**, অংশুমান, অংশুমালী সূৰ্য্য sun, **অংশুমালা** কিৰণ মালা, ৰশ্মিজাল

series or galaxy of rays. **অংশুমান**—সূৰ্য্যবংশীয় ৰজা অসমঞ্জৰ পুত্ৰ। বিণ. কিৰণযুক্ত। **অংশুক**—বস্ত্ৰ।

অঁকৰা বিণ. বোবা, কথা কব নোৱাৰা dumb, মূৰ্খ, অজলা ingnorant, stupid. স্ত্ৰী –অঁকৰী।

অঁকৰা মৈত উঠা—নভবা নিচিন্তাকৈ কোনো কামত ধৰি তাক এৰিবৰ মন নকৰা।

অঁকা বি. এজাতি পৰ্ব্বতীয়া মানুহ a hill tribe of Assam. সক. ধা. আনৰ হতুৱাই অঙ্কন কৰা cause to be drawn. কৃদ. বিণ **অঁকোৱা**।

অঁকা-বঁকা পখৰা-চিতৰা, নানা ৰঙৰ আঁচ থকা striped. **অঁকিয়া** সক. ধা. আঁচ মৰা draw line, আঁচ মাৰি চিন দিয়া mark with a line

অঁটা সক. ধা জোৰা, যিমান লাগে সিমান কৰা cause to suffice, বিণ. টানকৈ বন্ধা tightened. জোৰা, যথেষ্ট হোৱা enough, ক্ৰি. বিণ—**অঁটাকৈ** জোৰাকৈ sufficiently. **অঁড়া** 'অঁৰা' চোৱা।

অঁত্ বিণ. পৰিষ্কাৰ cleared, পৰিপাটি, প্ৰস্তুত prepared, made ready. সক ধা. **অঁত কৰ, অঁত লগা**।

অঁতা সক. ধা. পৰিষ্কাৰ কৰা clean, প্ৰস্তুত কৰা prepare.

অঁতাই-পিটাই ক্ৰি. বিণ. পৰিষ্কাৰ কৰি, পৰিপাটি কৰি।

অঁৰা বি. চাৰিটাৰ লেখ word denoting four.

অঁহায়া বিণ. আঁহ থকা fibrous.

অকঁটলা বিণ. নকঁটলা, ডাল-পাত গুচোৱা not cleared of twigs.

অকটুৰ বিণ কটুৰ নোহোৱা, ৰসাল, সাৰুৱা not dry, moist, fertile.

অকঠিন বিণ. তিলা, কোমল, সহজ not hard, soft, easy.

অকঠোৰ বিণ. অকঠিন, সহজ, অকৰ্কশ not hard, easy, not rude.

অকণ, অকণি বিণ. এক কণ, অকণমান, নাওমান a very small portion, সৰু ল'ৰা-ছোৱালীক মতা মৰমৰ মাত। ক্ৰি. বিণ. **অকণ অকণ** কৈ অলপ অলপ কৈ। **অকণমান** পৰিমাণত অতি অলপ।

অকণ্টক বিণ কাইট নথকা, চিন্তা নাইবা ভয় নথকা নিষ্কণ্টক, শত্ৰুহীন, নিৰাপদ having no thorn, free from anxiety, fear or enemy. স্ত্ৰী—**অকণ্টকা**।

অকথন কৃদ. বি. নোকোৱা not spoken.

অকথনীয় বিণ. কথাৰে নাইবা ভাষাৰে প্ৰকাশ কৰাৰ অযোগ্য unspeakable, not fit to be spoken, **অকথ্য অকথনীয়, অশ্লীল, অপ্ৰকাশ্য**।

অকথা বি. বেয়া কথা নাইবা বিষয়,

কৰিব নলগীয়া কাম, অনুচিত কথা evil or vicious act.

অকপট, অকপটী, অকপটীয়া বিণ. কপট নথকা, সৰল, হিংসাশূন্য, মনে মুখে একে honest, sincere, frank ক্রি. বিণ. অকপটৰূপে, অকপটে।

অকম্পিত বিণ. নকঁপা, সাহসযুক্ত, দৃঢ় not trembling, courageous, firm.

অকৰণ বি. নকৰা, নিবৃত্তি।

অকৰুণ বিণ. নিৰ্দ্দয়, হৃদয়হীন cruel.

অকৰ্ত্তব্য বিণ. অকৰণীয়, অনুচিত।

অকৰ্ত্তা বিণ. কৰ্ম্মহীন, প্রভু নাইবা গৰাকীৰ ভাৰ নথকা, নিষ্ক্রিয়।

অকৰ্ম্ম বি দুষ্কাৰ্য্য, বেয়া কাম misdeed, evil deed. কৰ্ম্মসন্ন্যাস, কৰ্ম্মত্যাগ। **অকৰ্ম্মক** বিণ. কৰ্ম্ম কাৰক নথকা ক্রিয়াপদ intransitive. **অকৰ্ম্মণ্য** বিণ. কামৰ অযোগ্য, অকামিলা, কামত নলগা unfit for work, useless, **অকৰ্ম্মা** বিণ. কাম কৰিব নোৱৰা, অপাত্ৰ, এলেহুৱা incapable of doing anything. unskilful, idle. **অকৰ্ম্মী** কাম নকৰা লোক, কাৰ্য্যহীন।

অকল (হি.—অকেলা) বিণ, লগ নথকা, একেটীয়া, কেৱল single, lonely, ক্রি. বিণ. অকলে, অকলৈ।

অকলঙ্ক বিণ. চেকা নাইবা মল নথকা নিৰ্ম্মল, নিৰ্দ্দোষ, দুৰ্যশ নথকা spotless, pure, stainless.

অকল্পিত বিণ. প্রকৃত, যথাৰ্থ, অকৃত্রিম।

অকল্যাণ বি. অমঙ্গল, অশুভ, আপদ বিপদ misfortune, evil, calamity.

অকলবিৰ বি. এবিধ দৰবৰ গছ a kind of medicinal plant.

অকলশৰ বিণ. লগ নথকা having no company, ক্রি. বিণ. অকলশৰে। **অকলশৰীয়া** বিণ. লগ নোহোৱাকৈ থকা living alone, ক্রি বিণ. অকলশৰীয়াকৈ।

অকস্মাৎ, অকস্মাতে ক্রি. বিণ. আচম্বিতৰূপে, হঠাতে, আগেয়ে নজনাকৈ suddenly, unexpectedly.

অকাই-পকাই ক্রি. বিণ. ঘূৰাই পকাই, বেঁকা-বেঁকিকৈ in a round about way, winding round কৃদ-বিণ. অকোৰা-পকোৰা বেঁকা-বেকি, অসৰল।

অকাজ বি. অসৎকাৰ্য্য, কুকৰ্ম্ম, অনৰ্থ evil work, misdeed.

অকাজভাগী বিণ. কামৰ অযোগ্য, অকামিলা, অবালচন্দ worthless, useless.

অকাট্য বিণ. অখণ্ডনীয়, যাক যুক্তিৰে খণ্ডন কৰিব নোৱাৰি irrefutable.

অকাতৰ বিণ বিহ্বল নোহোৱা not weak, নিৰ্ভয় fearless, ভাগৰ অনুভব নকৰা indefatigable,

সন্দেহ নথকা without hesitation, ক্রি. বিণ. **অকাতৰে।**

অকাম বিণ. কামনা শূন্য selfless, **অকামী, অকামিত** বিণ.

অকামিলা বিণ. কামৰ অযোগ্য, একো নজনা unskilful, useless.

অকাৰণ বি. অনাৱশ্যক, অবাব absence of cause, reason or necessity. অসাৰ, ব্যৰ্থ valueless— ক্রি. বিণ. **অকাৰণে।**

অকাৰান্ত বিণ. অ শেষত থকা ending in অ।

অকাৰী বিণ. নিকা নকৰা, তুঁহ মল আদি নুগুচোৱা uncleaned.

অকাৰ্য্য বি. বেয়া কাম, অবৈধকৰ্ম্ম wrong or vicious act, দুৰ্ঘটনা strange event.

অকাল বি. অসময়, আবতৰ not proper time or season, অশুভ নাইবা বেয়া কাল inauspicious time—বিণ. অসময়ত হোৱা untimely.

অকিঞ্চন বিণ. অতি দুখীয়া extremely poor. বি. অতি সামান্য নাইবা দুখীয়া মানু
or poor man.

অকীৰ্ত্তি বি. অপযশ, অখ্যাতি infamy, misdoings. বিণ. **অকীৰ্ত্তিকৰ** নিন্দাজনক।

অকুটিল বিণ. সৰল, অকপট sincere, honest.

অকুণ্ঠিত বিণ. অসঙ্কুচিত, উদাৰ, ভয়-শূন্য, হেলা নথকা unhesitating, frank, fearless, willing.

অকুতোভয় বিণ. অলপো ভয়-নোহোৱা fearless. যাৰ কাৰো পৰা ভয় নাই, নিৰ্ভীক।

অকুমাৰ বি. বয়স পূৰ নোহোৱা ল'ৰা, বিধি অনুসাৰে কাম চলাবৰ বয়স নোপোৱা a minor boy. (স্ত্রী) **অকুমাৰী।**

অকুল বি. অজাতি, হীন কুল low origin or caste, বিণ. **অকুলীয়া, অকুলীন, অকুলীয়ান।**

অকুলন বি. অভাব, অনাটন want.

অকূল বিণ. অপাৰ, যাৰ সিপাৰ নাইবা দাঁতি দেখা নাযায়, অনন্ত vast, limitless.

অকৃত বিণ. যাক কৰা হোৱা নাই; অসম্পাদিত unaccomplished.

অকৃতকাৰ্য্য বিণ. কাৰ্য্য সিদ্ধি কৰিব নোৱাৰা, বিফলমনোৰথ, হতাশ, নিস্ফল unsuccessful. **অকৃতদাৰ** অবিবাহিত। **অকৃতকৰ্ম্মা** অকৰ্ম্মণ্য।

অকৃতাৰ্থ বিণ. বিফল-মনোৰথ disappointed.

অকৃতঘ্ন বিণ. কৃতজ্ঞ, উপকাৰ স্বীকাৰ কৰোঁতা grateful.

অকৃতজ্ঞ বিণ. অশলাগী, যি উপকাৰ স্বীকাৰ নকৰে ungrateful. বি. **অকৃতজ্ঞতা।**

অকৃতি বি. কৰিব নলগীয়া কাম misbehaviour.

অকৃতী বিণ. অপটু, অকামিলা, যোগ্য

নোহোৰা worthless, unskilful, বি. **অকৃতিত্ব** অযোগ্যতা, **অক্ষমতা।**

অকৃত্ৰিম বিণ. স্বাভাৱিক, আচল, যথাৰ্থ, খাঁটি not fictitious, genuine.

অকৈতৱ বিণ. অকপট, ছলনাহীন honest, frank.

অক্টোবৰ ইংৰাজী বছৰৰ দশম মাহ।

অক্ত বিণ লিপ্ত, মিশ্ৰিত, যুক্ত যেনে **ঘৃতাক্ত** together with, mixed.

অক্কি বি. ওকালি, বাঁতি আহিব খোজা vomiting tendency.

অক্ৰিয় বিণ. ক্ৰিয়া নাইবা কাম নথকা devoid of action, **অক্ৰিয়া** বি. বেয়া কাম, অন্যায় কাম। **অক্ৰিয়াচৰণ** অবৈধ আচৰণ।

অক্ৰূৰ বিণ. দয়ালু, মৰমিয়াল kind —বি. কৃষ্ণৰ খুড়াক paternal uncle of Krisna.

অক্ৰোধ বি. ক্ৰোধ শূন্যতা, ধৈৰ্য্য absence of anger, patience. বিণ. **অক্ৰোধী।**

অক্লান্ত বিণ. ক্লান্ত নোহোৱা, ভাগৰ নলগা not tired or fatigued.

অক্লিকান্দা বিণ. উভৈনদী, ওৱাদানি more than sufficient, খাই খাই আমুৰাই যোৱা।

অক্লিষ্ট বিণ. কষ্ট নমনা unwearied.

অক্লেদ্য বিণ. পানীয়ে তিয়াব বা গলাব নোৱাৰা not soluble in water, মলি নথকা pure.

অক্লেশ বি. ক্লেশ, কষ্ট নাইবা ক্লান্তিৰ অভাৱ want of trouble or pain – ক্ৰি. বিণ. **অক্লেশে বিনা** কষ্টে, অনায়াসে easily.

অক্সিজেন (ইং) মৌলিক গ্যাচবিশেষ যাৰ সংযোগত দহন আৰু শ্বাস ক্ৰিয়া সম্পন্ন হয় (বায়ু আৰু পানীৰ উপাদান)।

অখণ্ড বিণ. নভগা-নিছিগা unbroken. পূৰ্ণ, অক্ষুণ্ণ, অখণ্ড প্ৰতাপ undiminished. **অখণ্ডনীয়** বিণ. খণ্ডন কৰিব নোৱাৰা, অকাট্য irrefutable. এৰাব নোৱাৰা inevitable.

অখণ্ড-মণ্ডল বিণ. সম্পূৰ্ণ গোলাকাৰ completely circular.

অখাদ্য, অখাজ বিণ. খোৱাৰ অযোগ্য not eatable, নিষিদ্ধ খাদ্য forbidden food.

অখিয়া সক. ক্ৰি. আখি গুচোৱা remove the knot and branches.

অখিল বিণ. নিখিল, যাবতীয়, গোটেই whole, entire.

অখীয়া বিণ. গঁঠীয়া, গাঁঠি যুক্ত, আখি থকা full of knots, knotty.

অখ্যাতি বি. অপযশ, দুৰ্ণাম, বদনাম infamy, bad reputation, বিণ. **অখ্যাতিকৰ, অখ্যাত।**

অগ বি. গমন কৰিব নোৱাৰা motionless.

অগণন বি. অলেখ, অসংখ্য count-

less. **অগণনীয়** বিণ. অসংখ্য, অগ্ৰাহ্য, তুচ্ছ। **অগণিত, অগণ্য** বিণ. যাক গণিব নোৱাৰি, অসংখ্য।

অগতি বি. নিৰাশ্ৰয় মানুহ, উপায়হীন লোক one who has no refuge অন্ত্যেষ্টি ক্ৰিয়া নোহোৱা। বিণ নিৰুপায়, গতিহীন।

অগত্যা ক্ৰি. বিণ. বাধ্য হৈ, উপায় নাপাই, টানত পৰি having no alternative, being compelled.

অগভীৰ বিণ. বাম, দ নোহোৱা shallow, not deep.

অগম্য বিণ. দুৰ্গম, যাব বা সোমাব নোৱাৰা impassable, সহজে বুজিব নোৱাৰা, দুৰ্ব্বোধ, incomprehensible, **অগম্যা** যাৰ সৈতে সহবাস নিষিদ্ধ, তেনে তিৰোতা a woman with whom it is heinous sin to co-habit.

অগৰু বি. সুগন্ধি সাৰ কাঠ, চন্দন বিশেষ the aloe wood.

অগৰ্ব্বী বিণ. অহঙ্কাৰ হীন, গপ নাইকিয়া not proud, mild.

অগৰ্হিত বিণ. নিন্দিত নোহোৱা, নিৰ্দ্দোষ not censured.

অগস্ত্য, অগস্তি বি. স্বনামখ্যাত মুনি a sage. **অগস্ত্যযাত্ৰা, অগস্তিযাত্ৰা** অগস্ত্য মুনি ভাদমাহৰ পহিলা তাৰিখে বিন্ধ্যপৰ্ব্বত পাৰহৈ দক্ষিণফালে যাত্ৰা কৰাৰ পাছত আৰু ঘূৰি নাহিল, গতিকে সেই দিনত যাত্ৰা নিষিদ্ধ। পিছত প্ৰত্যেক মাহৰ প্ৰথম দিন মাত্ৰেই অগস্ত্য যাত্ৰা বুলি বিবেচিত হল। কোনো ঠাইলৈ যাত্ৰা কৰি উভতি নহা।

অগাধ বিণ. তলি-নোহোৱা, আথাউনি, বৰ দ, প্ৰগাঢ়, বিশাল unfathomable, very deep, profound, extensive.

অগাপিচা বিণ. এটাৰ পাচত আনটো হোৱা one after the other. ক্ৰি. বিণ.—**অগাপিচাকৈ**।

অগা-বগা বি. আগচি ধৰা কাম, বাটত বাধা জন্মোৱা কাৰ্য্য hindrance, obstruction. ল'ৰা-ছোৱালীয়ে ধৰাধৰিকৈ কৰা এবিধ ধেমালি।

অগিয়ান বিণ (অজ্ঞান শব্দৰ পৰা) জ্ঞানহীন foolish.

অগীয়া বগীয়া বি. একেটা কামকে উটাপুটাকৈ দুই বা অধিকজনে কৰণ act of doing the same thing by several persons in confusion or without method. ক্ৰি. বিণ.—**অগীয়া বগীয়াকৈ**।

অগুণ বি. অপকাৰ, অহিত harm, injury. নিৰ্গুণ, বিণ. **অগুণকাৰী** অশলাগী।

অগুৰুৱা বিণ. অশৰণীয়া not initiated.

অগূঢ় বিণ. অগুপ্ত, অপ্ৰকাশিত not secret.

অগোচৰ বিণ. ইন্দ্ৰিয়ই ঢুকি

নোপোৱা, অজ্ঞাত, নজনা-নশুনা imperceptible, unknown, বি. —অনুপস্থিতি, নজনা বা নেদেখা অৱস্থা absence

অগৌৰব বি. অসম্মান।

অগ্নি (হি. আগ, আগি) বি জুই, বহ্নি fire. আহাৰ জীৰ্ণ কৰা শক্তি the power of digestion, অগ্নি তিনি প্ৰকাৰ, যেনে—ভৌম—কাষ্ঠাদি পাৰ্থিব পদাৰ্থৰ পৰা উৎপন্ন, অগ্নি, দিব্য—বায়ু পানীৰ পৰা উৎপন্ন বিদ্যুৎ, উল্কা, বজ্ৰ প্ৰভৃতি দিব্য অগ্নি, জঠৰ—ভুক্ত অন্নপানাদি পৰিপাক-কাৰী উদৰস্থ অগ্নি, জঠৰাগ্নি। ২। অগ্নিদেৱতা, ব্ৰহ্মাৰ জ্যেষ্ঠপুত্ৰ, দক্ষকন্যা স্বাহাৰ স্বামী। ৩। পূব আৰু দক্ষিণ দিশৰ মাজৰ কোণ।

অগ্নি-অস্ত্ৰ বি. যি অস্ত্ৰৰ পৰা জুই ওলাই fire-arms. **অগ্নি-কণা** ফিৰিঙটি spark of fire. **অগ্নিকৰ্ম্ম** —অন্ত্যেষ্টি ক্ৰিয়া। **অগ্নি-কণাই** বৰ খঙাল wrathful. **অগ্নিকাণ্ড** জুইয়ে ঘৰ দুৱাৰ পুৰি কৰা দুৰ্ঘটনা devastation by fire. **অগ্নিকুণ্ড** জুই ধৰা গাঁত, জুহাল a fire-pit, **অগ্নিকুমাৰ** কাৰ্ত্তিকেয়, এবিধ কবিৰাজী বড়ী, **অগ্নিকোণ** পূব আৰু দক্ষিণৰ মাজৰ দিশ the south-eastern corner. **অগ্নিত্ৰয়** তিনি প্ৰকাৰ অগ্নি—গাৰ্হপত্য, আহৱনীয় আৰু দাক্ষিণ্য।

অগ্নি-পৰীক্ষা জুইত পুৰি শুদ্ধ বা বিশুদ্ধতা নিৰ্ণয় কৰণ test by burning. কঠোৰ পৰীক্ষা, **অগ্নি-পুৰাণ** অষ্টাদশ পুৰাণৰ অন্যতম পুৰাণ।

অগ্নি-মন্দ অজীৰ্ণ indigestion. **অগ্নিমান্দ্য** জীৰ্ণশক্তি কম হোৱা অৱস্থা, **অগ্নি-শৰ্ম্মা** অতি খঙাল লোক person of firy temper. **অগ্নিশিখা** জুইৰ আগ flame of fire. **অগ্নি-ষ্টোম** বসন্ত কালত কৰা পাচ দিনীয়া অগ্নিযজ্ঞ।

অগ্নিসংকাৰ মৃতকৰ দেহ দাহন কৰা কাৰ্য্য cremation. **অগ্নিহোত্ৰ** নিতৌ কৰিবলগীয়া হোম। **অগ্নিহোত্ৰী** নিত্যহোম কৰ্ত্তা, সাগ্নিক।

অগ্নু্যৎপাত আগ্নেয় পৰ্ব্বতৰ পৰা অগ্নিৰ উৎপতন, আকাশত উল্কাপাত, বজ্ৰপাত আদি হোৱা।

অগ্ৰং বগ্ৰং বি. যিহকে পাই তাকে কৰা বা কোৱা, অৰ্থহীন কথা বা কাম meaningless or confused talk or work.

অগ্ৰ বি. আগ, ওপৰৰ ভাগ top, মূখৰ ফাল, প্ৰথম first, front. বিণ. প্ৰথম, প্ৰধান। **অগ্ৰগণি অগ্ৰগণ্য** বিণ. প্ৰধান, প্ৰথমে উল্লেখযোগ্য chief, foremost. বি. একে শ্ৰেণীৰ মানুহৰ ভিতৰত আনতকৈ ডাঙৰ বা প্ৰধান লোক, **অগ্ৰগামী** আগত যোৱা, আগেয়ে যোৱা leading, going before.

অগ্রজ বি প্ৰথমে জন্মে elder brother. **অগ্ৰণী** বি. যি আগত যায়, নেতা, প্ৰধান লোক leader. **অগ্ৰবৰ্ত্তী** বিণ. আগত থকা বা যোৱা, মুখ্য going before, best, **অগ্ৰসৰ** আগত যোৱা, আগেয়ে যোৱা going before, advancing.

অগ্ৰহায়ণ বি. আঘোণ মাহ।

অগ্ৰহণীয় বিণ. গ্ৰহণৰ অযোগ্য।

অগ্ৰা বি. মৰিবৰ সময়ত মানুহৰ মুখত দিয়া গাখীৰ আদি খাদ্য বস্তু।

অগ্ৰাহ্য বিণ. লবৰ বা বিশ্বাসৰ অযোগ্য not fit to be accepted or believed.

অগ্ৰিম বিণ. আগেয়ে দিয়া paid in advance, প্ৰথম, প্ৰধান first.

অঘ বি. পাপ sin. অঘাসুৰ।

অঘটন, অঘটনা বি. দুৰ্ঘটনা evil occurrence.

অঘটনঘটন পটীয়সী অসম্ভৱ বিষয় সম্ভৱ কৰিবলৈ সমৰ্থা।

অঘটনীয় অসম্ভাব্য। **অঘটিত** যি ঘটা নাই।

অঘৰী বি. থিতাপি ঘৰ বাৰী নথকা এজাতি মানুহ, a nomadic tribe.

অঘাইত বিণ. অতিপাত, মহা ডাঙৰ (সদায় বেয়া ভাবত) extreme, violent, very great.

অঘাসুৰ বি. অসুৰ বিশেষ a demon.

অঘোৰ বিণ. ভয় নজন্মোৱা, শান্তমূৰ্ত্তি not terrible, calm. অতি ভয়ানক, মহা প্ৰচণ্ড very terrible.

অঘোৰপন্থী শিৱ আৰু দুৰ্গাৰ ভয়ঙ্কৰ ৰূপৰ উপাসক।

অঘ্ৰাত, অনাঘ্ৰাত বিণ. আগেয়ে ঘ্ৰাণ নোলোৱা not smelt before.

অঙ্ক বি. ১, ২ আদি সংখ্যা arithmetical figure, নাটকৰ আধ্যা an act of a drama, কোলা lap, চিন, ৰেখা mark, line যোগ বিয়োগ, পূৰণ, হৰণ আদি অঙ্ক a mathematical sum **অঙ্কশায়ী** বিণ কোলাত শয়নকাৰী ; স্ত্ৰী. অঙ্কশায়িনী। ক্ৰি. আঁক দিয়া to mark.

অঙ্কন বি. অঁকা নাইবা চিন দিয়া কাৰ্য্য act of drawing or marking. **অঙ্কিত** কৃদ বিণ. চিন লগোৱা, চিহ্নিত, চিত্ৰিত marked, drawn. **অঙ্কীয়া** বিণ. অঙ্ক থকা (নাটক)।

অঙ্কুৰ বি. পোখা, গজালি shoot, sprout প্ৰথম অৱস্থা the beginning, প্ৰকাশ manifestation,

অঙ্কুৰিত কৃদ. বিণ. নকৈ গজা, গাজ ওলোৱা germinated, sprouted প্ৰকাশিত।

অঙ্কুশ বি. হাতী চলোৱা আঁকোৰা মাৰি, লাংচিং, গোজাকোঁহ a hook for driving an elephant, an elephant goad, দমন নাইবা সংযতকাৰী বস্তু anything that checks or restrains.

অঙ্গ বি. গাৰ কোনো এভাগ limb, organ, শৰীৰ body, কোনো বস্তু

নাইবা আয়োজনৰ অংশ a component part of anything অঙ্গনামে ভাৰতৰ পুৰণি দেশ অঙ্গদ বালিৰ পুত্ৰেক. অঙ্গভঙ্গী ভঙ্গিমা, অঙ্গহীন অসম্পূৰ্ণ, বিকলাঙ্গ. অঙ্গৰাগ সাজসজ্জা, প্ৰসাধন, অঙ্গপ্ৰত্যঙ্গ গাৰ সক ডাঙৰ সকলো ভাগ। অঙ্গসংস্থান জীৱদেহ বিজ্ঞান।

অঙ্গনা বি. সুন্দৰী তিৰোতা beautiful woman.

অঙহীবঙহী বিণ. লগাভগা, সম্বন্ধ থকা।

অঙ্গাঙ্গি বি. ঘনিষ্ঠ সম্বন্ধ close relation.

অঙ্গীকাৰ বি. প্ৰতিজ্ঞা, কোনো কাম কৰিবলৈ গাত লোৱা কাৰ্য্য promise, agreement. **অঙ্গীকৃত** বিণ. প্ৰতিজ্ঞা কৰা, স্বীকৃত promised, agreed. **অঙ্গীভূত** অন্তৰ্ভুক্ত, শৰীৰস্থ।

অঙ্গুৰি বি আঙঠি finger-ring.

অঙ্গুল, অঙ্গুলি বি. আঙুলি finger.

অঙ্গুষ্ঠ বি. বুঢ়া আঙুলি the thumb.

অঙ্ঘ্ৰি বি. চৰণ, ভৰি।

অচতুৰ বিণ. অপটু, হোজা not clever, simple. স্ত্ৰী. **অচতুৰা**।

অচৰ বিণ. গতিহীন, স্থাৱৰ stationary.

অচল বিণ. গতিশূন্য, লৰচৰ নকৰা, স্থিৰ motionless, fixed, firm. উঠি লৰি ফুৰিব নোৱাৰা incapable of moving about, পৰ্ব্বত (স্ত্ৰী) **অচলা** স্থিৰা, অচঞ্চলা, লক্ষ্মী, পৃথিৱী। **অচলিত** বিণ. ব্যৱহাৰ নথকা not in use.

অচঁা (সং. আচমন, হি. আচানা) ক্ৰি. খোৱাৰ পিছত মুখ ধোৱা wash the mouth after eating.

অচাটুৰা বিণ. কাৰো সহায় নলৈ চলা।

অচিকিৎস্য বিণ যাৰ চিকিৎসা নাই incurable.

অচিন বিণ অচিনাকি, নজনা, unknown, not familiar, **অচিনাকি** অপৰিচিত unfamiliar.

অচিন্ত বিণ চিন্তাশূন্য free from anxiety, **অচিন্তনীয়, অচিন্ত্য** ভাবিব বা চিন্তিব নোৱাৰা, চিন্তাৰে চুকি নোপোৱা inconceivable.

অচিন্তিত নভবা-নিচিন্তা not thought of.

অচিন্ত্য বি. ঈশ্বৰ God.

অচিৰ, অচিৰস্থায়ী বিণ. অলপ সময় থকা, খন্তেকীয়া transitory **অচিৰে, অচিৰতে** ক্ৰি. বিণ. অলপ সময়তে, শীঘ্ৰে soon, before long.

অচেতন বিণ. জীৱ নথকা, সাৰে নথকা, বাহিৰৰ জ্ঞান নথকা inanimate, insensible.

অচেষ্ট নিশ্চেষ্ট।

অচেষ্টা বি. চেষ্টা নকৰা, কাৰবাৰ নকৰা, হেলা absence of exertion.

অচৈতন্য বি. জ্ঞান বা বোধৰ অভাব unconsciousness, insensibility.

অচ্যুত বি যাৰ নাশ বা ক্ষয় নাই, পৰমেশ্বৰ God, a name of Vishnu বিণ. স্থিৰ, অক্ষয়, অব্যয়।

অছিদ্ৰ বিণ. বিন্ধা নথকা unpierced, নির্দ্দোষ faultless.

অছেদ-অভেদ বিণ. ছিঙিব-ভাঙিব নোৱাৰা, অবিনাশী indestructible, ever-existing, নেৰানেপেৰা incessant.

অছেদ্য বিণ. অভেদ্য, যাক কটা উচিত নহয়।

অজ বি. যাৰ জন্ম নাই, ঈশ্বৰ God. ব্ৰহ্মা, বিষ্ণু, শিৱ name of Brahma, Vishnu or Siva, জীৱাত্মা individual soul, চন্দ্ৰ, কামদেৱ name of moon or cupid. মেষৰাশি, ছাগলী male-goat. দশৰথ ৰজাৰ বাপেক the father of king Dasaratha

অজ বিণ. অজ্ঞানী, একো নজনা stupid, ignorant.

অজগব বি হৰৰ ধনু the bow of Siva.

অজগৰ বি. এবিধ ডাঙৰ সাপ boa.

অজগৌ, অজ্‌গৌ বিণ. একো নজনা জধা মূৰ্খ stupid. বি. একো নজনা মানুহ।

অজন বিণ. জন্ম নোহোৱা, নোপোজাকৈ হোৱা, **অজন্ত** বিণ. স্বৰান্ত।

অজনাভ বি. ভাৰতবৰ্ষ দেশৰ পুৰণি নাম।

অজমূৰ্খ বি. মহামূৰ্খ, নিচেই একো নজনা a great fool.

অজয় বি. জয়ৰ অভাব, পৰাজয় defeat,—বিণ. যাক জয় কৰিব বা পৰাস্ত কৰিব নোৱাৰি invincible.

অজৰ বি. বুঢ়া নোহোৱা not subject to the infirmities of old age কেতিয়াও বুঢ়া নোহোৱা লোক a person free from the infirmities of old age, দেৱতা God.

অজৰ-অমৰ বিণ. বুঢ়া নোহোৱা আৰু নমৰা not subject to old age and death.

অজলা বিণ. একো নজনা, হোজা, ভোদা simple, ignorant,—বি. হোজা মানুহ a simpleton.

অজস্ৰ বি. নেৰানেপেৰা, ছেদ-ভেদ নোহোৱা, অবিৰাম, নিৰন্তৰ, অপৰিমিত without cessation. continuous —ক্ৰি. বিণ. **অজস্ৰে** সদায়, নিৰন্তৰে, ছেদ-ভেদ নোহোৱাকৈ।

অজহল্লিঙ্গ বিণ, যি ত্যাগ নকৰে (ব্যাকৰণত পাৰিভাষিক শব্দ) বি. যি শব্দই অন্য লিঙ্গবাচক শব্দৰ বিশেষণৰূপে প্ৰযুক্ত হলেও নিজৰ লিঙ্গ পৰিত্যাগ নকৰে।

অজাত বিণ. নজন্মা, নোপোজা unborn. **অজাতবীয়া** বিণ.

বিজতৰীয়া, জাতি নষ্ট হোৱা, পতিত degraded in caste, outcaste, পূৰ্ব্বপুৰুষতকৈ নাইবা মূলতকৈ গুণহীন হোৱা degenerated.

অজাত-শত্রু বি. যাৰ কোনো শত্রু নাই, যি কাৰো শত্রুতা নকৰে, যুধিষ্ঠিৰ, মগধ দেশৰ এজন ৰজা, ঘোৰ শত্রু inveterate enemy.

অজান বিণ বোধ নথকা, বিবেচনা-হীন ignorant, irrational, নজনা নুশুনা unknown. **অজানিত** অপৰিচিত unknown.

অজান্তি বিণ. নজনা নুশুনা unknown.

অজামিল বি. পুৰণি উপাখ্যানত থকা এটা মহাপাপী বামুণৰ নাম। জাতি-কুলত্যাগী মহাপাপীলোক a vicious person who has lost his caste and character.

অজিজ্ঞাসী বিণ. ভাল বেয়া একো বিচাৰ নকৰা, অবিবেচক rash, inconsiderate, **অজিজ্ঞাসু** জিজ্ঞাসা নাইবা বিচাৰ কৰি জানিবৰ ইচ্ছা নথকা unwilling to know the truth by enquiry or investigation, **অজিজ্ঞাস্য** সুধিবৰ অনুপযুক্ত not fit to be questioned about.

অজিত বিণ. কোনেও জয় কৰিব নোৱৰা invincible, অপৰাজিত unconquered, **অজিতেন্দ্রিয়** বিণ. ইন্দ্রিয়ক জয় বা বশ নকৰা, ইন্দ্রিয় পৰায়ণ, অসংযমী, স্বেচ্ছাচাৰী having uncontrolled desires.

অজিন বি. মৃগচৰ্ম্ম hide of a goat or deer.

অজীণ বি. অজীৰ্ণৰোগ indigestion. পেটত জীণ নোহোৱাকৈ থকা আহাৰাদি বস্তু undigested food, **অজীণপাতকী** কাৰো সৈতে মিলিব নোৱৰা লোক one who cannot be in friendly terms with others, দুষ্ট, দন্দুৰা লোক wicked quarrelsome person, **অজীৰ্ণ** —অজীণ, খোৱা বস্তু অপৰিপাক হৈ হোৱা ৰোগ dyspepsia.

অজু (আৰবী) বি. মুখ, হাত, ভৰি আদি ধোৱা ablution.

অজুহাত (ফা.) বি. হেতু, নিমিত্ত, আপত্তি ground, excuse, objection.

অজেয় বিণ, জিনিব নোৱৰা, দুৰ্জ্জয় invincible.

অজ্ঞ বিণ. একো নজনা, মূৰ্খ ignorant.—বি. একো নজনা মানুহ an ignorant man.—গু. বি. **অজ্ঞতা** মূৰ্খতা—বিণ **অজ্ঞাত** অপৰিচিত unknown, গু secret, ক্রি. বিণ. **অজ্ঞাতে**। **অজ্ঞাতকুলশীল**, বিণ. স্বভাৱ-চৰিত্র আৰু জাতকুল নজনা, অচিনাকি quite unknown. ক্রি. বিণ. **অজ্ঞাতসাৰে** অজ্ঞাতভাৱে, গম নোপোৱাকৈ imperceptibly.

অজ্ঞান বিণ. একো নজনা, মূৰ্খ

ignorant, stupid, অচেতন senseless, জ্ঞানৰ অভাৱ ignorance. মায়া, মোহ, অবিদ্যা spiritual illusion, বি. **অজ্ঞানতা** জ্ঞানশূন্যতা, মূৰ্খতা ignorance, বিণ. **অজ্ঞানকৃত** নেজানি কৰা done through ignorance. **অজ্ঞানী** জ্ঞানশূন্য, মূৰ্খ ignorant, foolish, **অজ্ঞেয়** যাক জানিব নোৱাৰি, জ্ঞানৰ অতীত incomprehensible.

অজ্ঞানবাদ, অজ্ঞাবাদ—জগতৰ চৰম তত্ত্ব অজ্ঞাত নাইবা অজ্ঞেয় এই মত agnosticism.

অঞি (পু. অ.) অব্য. হেৰা, হে a cry to draw attention.

অঞ্চল বি. কাপোৰৰ আঁচল, গাত লোৱা কাপোৰ বা ৰিহাৰ আগ the border or end of a garment, দেশৰ কোনো এভাগ a part of a country, a locality.

অঞ্জন বি. কজ্জল, চকুৰ পিৰিকটিত যিহা এবিধ কলা বস্তু a collyrium applied to the eyelashes. আয়ুৰ্ব্বেদোক্ত বিবিধ ধাতুঘটিত বস্তু (ৰসাঞ্জন)।

অঞ্জলি বি. আজলি a cavity formed by joining the palms of the hands together. সেৱা, পূজা, মৃতকৰ নাইবা দেৱতাৰ উদ্দেশ্যে আঁজলি কৰি দিয়া পানী।

অঞ্জলিপুট বি. বদ্ধাঞ্জলি কৰি কৰা গণ্ডুষাকাৰ গহ্বৰ।

অঞ্জলিপুটে ক্রি. বিণ. কৃতাঞ্জলি হৈ, বিনীত ভাৱে। **অঞ্জলিবদ্ধ** বিণ. বদ্ধাঞ্জলি, কৰযোৰ।

অটবী বি. হাবি, বননি forest, বিণ. **অটব্য** গহীন, বৰ ডাঠ (হাবি) dense.

অটল বিণ. অলৰ, স্থিৰ, দৃঢ় firm, steady.

অটুট বিণ. কম নোহোৱা, পূৰা, ক্ৰটিহীন not deficient or wanting, full. ক্রি. বিণ. **অটুটকৈ**।

অট্টহাস্য বি. উচ্চ নাইবা ডাঙৰ হাঁহি violent laughter.

অট্টালিকা বি. ডাঙৰ পকীঘৰ, প্ৰাসাদ a brick-building.

অঠাবৰ বিণ. অঠিক, অনিশ্চয় uncertain.—বি. সন্দেহ, দ্বিধা doubt, dilemma.

অঠিক বিণ. ঠিক নোহোৱা, অনিশ্চিত uncertain, ক্রি. বিণ. **অঠিককৈ** অনিশ্চয়ৰূপে।

অণিমা বি. সূক্ষ্মত্ব, ঐশ্বৰ্য্য বা বিভূতি, যি শক্তিৰে শৰীৰক অণুপ্ৰমাণ কৰা যায়। ষড়ৈশ্বৰ্য্যৰ এটি ঐশ্বৰ্য্য।

অণু বি. অতি সূক্ষ্ম বস্তু বা বস্তুৰ অংশ কণা molecule, a minutest part, an atom. বিণ. ক্ষুদ্ৰ, ঈষৎ **অণুচ্ছেদ** ক্ষুদ্ৰ পৰিচ্ছেদ paragraph, **অণুদৰ্শন** সূক্ষ্মদৃষ্টি, অন্তদৃষ্টি **অণুমাত্ৰ** অতি অলপ, সামান্য পৰিমাণ, **অণুবীক্ষণ** চকুৰে মনিব নোৱৰা বস্তু দেখা কাৰ্য্য, **অণুবীক্ষণ-**

যন্ত্র যি যন্ত্রেৰে চকুৰে মনিব নোৱৰা সৰু বস্তুও চাব পৰি a microscope.

অণ্ঠকণ্ঠ বি. ওঁঠ আৰু নেলুৰ গুৰিৰ মাজভাগ the space from the lips to the end of the gullet.

অণ্ঠেকণ্ঠে ক্রি. বিণ. টেটুলৈকে up to the throat.

অণ্ড (হি. আণ্ডা) বি. কণী, ডিমা egg, পুৰুষৰ বীৰ্য্য উৎপাদক গুটি a testicle, **অণ্ডকোষ** বি. পুৰুষৰ অণ্ডৰ জোলোঙা the scrotum. **অণ্ডজ** বিণ. কণীৰ পৰা ওপজা oviparous. **অণ্ডাকাৰ, অণ্ডাকৃতি** বিণ. কণীৰ নিচিনা egg-shapped, **অণ্ডাধাৰ** বি. মাইকীৰ যি ভাগত সন্তান জন্মোৱা কণী উৎপন্ন হয় the ovary.

অত, অতনা, অতক অব্য. সৰ্ব্ব. ইমান, ইমান বেছি this much, so much.

অত্ৰ (সং-অত্ৰ) অব্য. এই সংসাৰত in this world.

অতএৱ, অব্য. এই কাৰণে, গতিকে hence, therefore.

অতঃপৰ ক্রি. বিণ. ইয়াৰ পাছত after this.

অতনু বি. কামদেৱ cupid. দেহহীন।

অতপা বিণ. বৰকৈ বঢ়া বা হোৱা, অসাধাৰণ, অতিপাত excessive, luxuriant, uncommon. বৰ দুষ্ট very wicked, **অতপাকৈ** ক্রি. বিণ. **অতপালি** বি. বৰ দুষ্টালি, উদ্ভণ্ডালি excessive naughtiness or wickedness.

অতস্পৰ ক্রি. বিণ. ইয়াৰ বাহিৰে, ইয়াৰ পাছত।

অতৰ্ক বিণ. তৰ্কিব নোৱৰা, বুদ্ধিৰ অগম্য, বুজিব নোৱৰা incomprehensible, inscrutable. **অতৰ্কিত** কৃদ. বিণ. নভবা নিচিন্তা, নেদেখা-নুবুজা, হঠাতে হোৱা unseen, unexpected. **অতৰ্ক্য** তৰ্কিব নোৱৰা, বুদ্ধিৰ অগম্য incomprehensible.

অতৰ্‌চেলাই বিণ. নিছলা, বৰ খীণ, হাড় ছাল ওলোৱা wasted away, emaciated, very thin.

অতল বিণ. যাৰ তলি পোৱা নাযায়, অগাধ, আথাউনি bottomless, unfathomable, বি. পৃথিবীৰ তলৰ সাত লোকৰ প্ৰথমখান the first of the seven regions under the earth, **অতলস্পৰ্শ** বিণ. অগাধ, থাউনি নোপোৱা unfathomable.

অতি (পুৰণি অসমীয়াত 'আতি') উপস. আনশব্দৰ আগত থাকি অধিক, বেছি, অতিশয়, অতিৰিক্ত, আদি অনেক অৰ্থ বুজোৱা শব্দ a prefix signifying much, excessive, beyond etc. **অতিকৈ** ক্রি. বিণ. অতিশয়ৰূপে, বৰকৈ, অধিককৈ very much,

excessively, **অতিকায়** বিণ. প্ৰকাণ্ডশৰীৰ বিশিষ্ট বি. ৰাৱণৰ পুতেক। **অতিক্ৰম, অতিক্ৰমণ** বি. সীমাৰ বাহিৰে যোৱা, লঙ্ঘন passing over বিণ. **অতিক্ৰমণীয়** লঙ্ঘন সাধ্য, **অতিক্ৰান্ত** লঙ্ঘিত অতীত, উপেক্ষিত, **অতিচাৰ** বিণ. অতিপাত, অতিৰিক্ত, excessive নিজৰাশি অতিক্ৰম কৰি অন্য ৰাশিলৈ গ্ৰহৰ গতি।

অতিথি বি. আলহী, অভ্যাগত a guest, **অতিথি সেৱা, অতিথি সৎকাৰ** আলহীক ঠাই আৰু আহাৰাদি দি সেৱা শুশ্ৰূষা কৰা, hospitality. **অতিথিশালা** পান্থনিবাস, অতিথি থকা ঘৰ rest-house. **অতিদৈৱ** দেৱতাৰ অতীত বা অসাধ্য, **অতিনাটকীয়** নাটকৰ অতীত নাইবা অসাধ্য।

অতিপাত বিণ. পৰিমাণৰ বাহিৰ হোৱা, অতিৰিক্ত excessive, going beyond limts. ক্ৰি. বিণ. **অতিপাতকৈ**।

অতিপাতন বি. ঘোৰ পাপ great sin. বিণ. অতি পাতকী। **অতি-প্ৰাকৃত** অলৌকিক, অস্বাভাৱিক, **অতিবল** মহাবলশালী।

অতিবাহন বি. যাপন, ক্ষেপণ, **অতিবাহিত** কটোৱা, যাপন কৰা।

অতিৰঞ্জন বি. আচলতকৈ ডাঙৰকৈ কোৱা বা বেছি ৰং চং কৰা কাৰ্য্য, অত্যুক্তি overpainting, exaggeration, **অতিৰঞ্জিত** বিণ ৰবকৈ ৰহণ লগোৱা, বঢ়াই কোৱা exaggerated.

অতিৰথী বি. বৰ ডাঙৰ যোদ্ধা বা ৰণুৱা a great warrior, **অতি-ভোজন** অপৰিমিত আহাৰ।

অতিৰিক্ত বিণ. প্ৰয়োজনতকৈ অধিক excessive ওপৰঞ্চি extra.

অতিশয় বিণ. বৰ বেছি, অত্যন্ত excessive, too much. ক্ৰি. বিণ. **অতিশয়ৰূপে**।

অতিশয়োক্তি বি. আচল কথা বা বিষয়ৰ বাহিৰেও বাহুল্যকৈ বৰ্ণনা কৰা exaggeration, কাব্যৰ অলঙ্কাৰ বিশেষ hyperbole.

অতিষ্ঠ বিণ. থাকিবলৈ অসমৰ্থ, অস্থিৰ, বিৰক্ত।

অতিসাৰ বি. পেটচলা নাইবা ভেদ হোৱা নৰিয়া diarrhoea.

অতীজ বিণ. আগেয়ে হৈ যোৱা, পুৰণি past, ancient, **পুৰণিকাল**, আগৰ কাল past-time, ancient time.

অতীত বিণ. হৈ যোৱা, আগেয়ে হোৱা past, অতিক্ৰম কৰা surpassing.

অতীন্দ্ৰীয় বিণ. ইন্দ্ৰিয়ৰ অগোচৰ not perceivable by the senses.

অতীৱ বিণ. অত্যন্ত, ৰবৰোছ excessive.

অতুল, অতুলা, অতুলন, অতুলনীয়

বিণ. তুলনা নথকা, অনুপম, যাৰ তুলনা নাই incomparable.
বিণ. সন্তুষ্ট নোহোৱা, অসন্তুষ্ট satisfied, বি. অতুষ্টতা, তুষ্টি।
অতৃপ্ত বিণ. তৃপ্তি নোপোৱা, হেপাহ নপলোৱা, অসন্তুষ্ট ungratified, বি. অতৃপ্তি।
অত্যধিক বিণ. খুব বেছি very much.
অত্যন্ত বিণ. অতিশয়, বৰ বেছি very much, বি. অত্যন্ততা ক্রি. বিণ. অত্যন্তৰূপে।
অত্যয় বি. অতিক্রম, অপগমন কালাত্যয়, বিনাশ (প্ৰাণাত্যয়) বিপদ, দুখ, দোষ।
অত্যাচাৰ বি. উপদ্ৰব, দৌৰাত্ম্য নিষিদ্ধ আচৰণ oppression. অত্যাচাৰী বিণ. অন্যায় আচৰণকাৰী লোক oppressor.
অত্যুক্তি বি. বৰকৈ বঢ়াই কোৱা কথা, অতিৰঞ্জন exaggeration. hyperbole.
অত্ৰাহি বি. নিৰুপায়, বিবুদ্ধি helpless, perplexed.
অত্ৰি বি. সপ্তৰ্ষিৰ ভিতৰৰ এজন ঋষি।
অথচ অব্য. কিন্তু (যদিও অনুচিত বা হব নালাগে) but, inspite of that
অথনি ক্রি. বিণ. আজিয়েই কিন্তু অলপ আগেয়ে a short time ago today, সৰ্ব্ব. এতিয়া বা আজিৰ কিছু আগৰ কাল a ... before now. ক্রি. বিণ. আজিয়েই, কিছু সময় after a short while a little afterwards. অথ... আজি কেতিয়াবাই, ... ভালেমান বেলিৰ আগে... today, but sometime a...
অথন্তৰ, অথান্তৰ বি. অকস্মাৎ হোৱা বিঘিনি, আপদ, দুৰৱস্থা misfortune, accident, distress.
অথবা অব্য. নাইবা, কিম্বা or.
অথৰ বিণ. বেছি সময়ৰ কাৰণে হাত মূৰ কঁপা, অস্থিৰ unsteady, decrepit.
অথৰ্ব্ব বি. চাৰি বেদৰ শেষ বেদ one of the vedas, অতি বুঢ়া extremely old.
অথল বি. বেয়া ঠাই, অনুপযুক্ত স্থান bad place, unfit or unsafe place.
অথাই-সাগৰ বি. আথাউনীয়া বা বৰ দ' সাগৰ very deep water. ঘোৰ বিপদ great misfortune.
অথালি-পথালি বিণ. দীঘে পুতলে কেউপিনে যোৱা, যেনিয়ে পায় তেনিয়ে যোৱা running lengthwise or crosswise or confusedly বেমেজালি, বিশৃঙ্খলা irregular ক্রি. বিণ. অথালি-পথালিকৈ।
অথিৰ বিণ. চঞ্চল, অনিশ্চিত, অস্থিৰ unsteady, restless. অস্থায়ী

transitory. অথিৰ-অথিৰ বিণ. অস্থিৰ, ব্যাকুল, শান্তি নোপোৱা unsteady, agitated, unquiet.

অদণ্ড্য, অদণ্ডনীয় বিণ. দণ্ডৰ অযোগ্য, শাস্তি দিব নলগীয়া un-punishable.

অদত্ত কৃদ. বিণ. নিদিয়া, প্ৰকৃত ৰূপে দান নকৰা not formally given. (স্ত্ৰী) অদত্তা অবিবাহিতা বালিকা।

অদমনীয়, অদম্য বিণ. যাক দমাব নোৱাৰি indomitable.

অদম্ভ বিণ. অহঙ্কাৰ নাইবা গপ নথকা not proud.

অদৰ্শন বি. নেদেখা হোৱা, দৃষ্টিৰ অগোচৰ disappearance, state of being out of sight. বিণ. অদৃশ্য, নেদেখা invisible out of sight.

অদৰিশন অদৰ্শন শব্দৰ অপভ্ৰংশ।

অদল-বদল পৰিবৰ্ত্তন, সালসলনি exchange.

অদাচিতে, অযাচিতে ক্ৰি. বিণ. আপোন ইচ্ছাৰে, নোখোজা বা নিবিচৰাকৈ, আপত্তি নকৰাকৈ of one's own accord, without objection.

অদাহ্য বিণ. যাক পুৰি পেলাব নোৱাৰি, যাক পুৰি পেলোৱা অনুচিত that which cannot be burnt up, not fit to be burnt up.

অদিতি বি. দক্ষৰ জীয়েক, কাশ্যপৰ ভাৰ্য্যা আৰু দেৱতাবিলাকৰ a daughter of Daksha, of Kasyapa and moth the gods.

অদূৰ বিণ. ওচৰ, নিকট, closely near.

অদূৰদৰ্শী বিণ. দকৈ ভাবি নোচে শেষত কি হব, সেই কথা যি নাভ short-sighted, অজ্ঞানী, অপা unwise, বি. অদূৰদৰ্শিতা।

অদূৰবৰ্ত্তী বিণ. ওচৰত থ নিকটবৰ্ত্তী।

অদৃঢ় বিণ. ঢিলা, হেলেকা firm, slack.

অদৃশ্য বিণ. দৃষ্টিৰ বাহিৰ, দেখিবলৈ পোৱা নেযায়, চকুৰে নোৱৰা not visible, out sight, অদৃষ্ট কৃদ. বিণ. যাক নাযায় unseen, কপাল, ভাগ্য tune, fate. অদৃষ্টপুৰ্ব্ব আ. নেদেখা, আচৰিত not seen before, strange. অদৃষ্টবাদী যি কপালক বেছিকৈ মানে a fatalist.

অদেখা বিণ. নেদেখা, চকুত নপৰা unseen.

অদেয় বিণ. যাক দিব নোৱাৰি নাইবা দিয়া উচিত নহয় not fit to be given.

অদেহী বিণ দেহ নাইকিয়া bodyless.

অদ্বয় বি. ব্ৰহ্ম, বিণ. দ্বয়শূন্য, অদ্বিতীয়, অদ্বয়বাদী একব্ৰহ্মবাদী।

অদ্বিতীয় বিণ. যাৰ দ্বিতীয় নাই, একমাত্ৰ, অতুল্য having no second, unrivalled.

অদ্বৈত বি. ব্ৰহ্ম ঈশ্বৰ। বিণ. ভেদ-ভাব নথকা, এক ঈশ্বৰমনা। **অদ্বৈতবাদ** ব্ৰহ্মৰ বাহিৰে আন কোনো সত্তা নাই, এই দাৰ্শনিক মত। শঙ্কৰাচাৰ্য্য এই মতৰ প্ৰবৰ্ত্তক। জীৱাত্মা আৰু পৰমাত্মা নাইবা জীৱ আৰু ব্ৰহ্ম অভিন্ন বা এক—এইমত। ব্ৰহ্ম সত্য জগৎ মিথ্যা, ব্ৰহ্মৰ বাহিৰে দ্বিতীয় একো নাই—বেদান্ত ভাষ্যকাৰ monism. **অদ্বৈতবাদী** উক্ত মতাৱলম্বী।

অদোষ বি. দোষৰ অভাব। বিণ. নিৰ্দ্দোষ free from faults or defects.

অদ্ভুত বিণ. আচৰিত, আগেয়ে নোহোৱা wonderful, unusual. বি. উৎপাত, স্বভাৱৰ বিপৰীত ঘটনা, আচৰিত কথা an unusual occurrence, pretending evil, anything strange, কাব্যৰ নব ৰসৰ এটা ৰস।

অদ্য অব্য. আজি, বৰ্ত্তমানদিনত today. **অদ্যাৱধি** আজিৰ পৰা, এতিয়াৰ পৰা from today, henceforth. **অদ্যাপি** আজিলৈকে, আজিও, এতিয়ালৈকে up to this day, even now.

অদ্রি বি. পৰ্ব্বত a mountain.

অদ্রোহ বি. অহিংসা, অন্যায় নকৰা কাৰ্য্য absence of injury or enmity. বিণ. **অদ্রোহী**।

অধঃ তললৈ downwards. **অধঃপতন** নৈতিক অৱনতি, তললৈ পতন। **অধঃপাত** অধঃপতন, অধোগতি, ৰসাতললৈ যোৱা, নষ্ট হোৱা act of falling down, downfall. **অধঃপতিত** তললৈ যোৱা, শ্ৰীবৃদ্ধি নোহোৱা fallen, degraded.

অধম বিণ. নীচ, পাষণ্ড, নিকৃষ্ট base, low, vile. বি. **অধমতা, অধমত্ব**।

অধমৰ্ণ বিণ. ধৰুৱা, যেয়ে ধাৰ কৰে debtor, one who borrows.

অধৰ বি. তলৰ ওঠ the lower lip.

অধৰামৃত অধৰসুধা।

অধৰ্ম্ম বি. অন্যায়, পাপ, কুকৰ্ম্ম, ধৰ্ম্ম-বিৰুদ্ধ injustice, sin, immorality, crime.

অধৰ্ম্মী বিণ. অধৰ্ম্মত চলা লোক, পাপী, অন্যায়কাৰী sinful man, injurer, vicious. (অপভ্ৰংশ) **অধৰম, অধৰমী**।

অধস্তন বিণ. অধস্থিত lower, situated beneath.

অধস্থ বিণ. অধীনত থকা, তলতীয়া, তলৰ থাপৰ inferior, lower in grade, subordinate.

অধস্য বিণ. সকলতকৈ বেয়া, বৰ নীচ বা অধম, অতি নীচ, খেৰেচ vile, mean, base. (অপভ্ৰংশ) **অধইচ**।

অধাচাৰ বি. অনাচাৰ, নিয়মনীতি লঙ্ঘন violation of moral or religious rules, অপব্যৱহাৰ misuse. বিণ. **অধাচাৰী**।

অধি আধিক্য, উপৰি, অধিকাৰ, আধিপত্য, অধীনতা ইত্যাদি বুজোৱা উপসৰ্গ।

অধিক বিণ. অনেক, সৰহ, ভালেমান large in quantity or number, many, much, অতিৰিক্ত excessive. ক্রি. বিণ. **অধিককৈ**। বি. **অধিকতা**, আধিক্য। **অধিকতম** সৰ্ব্বাপেক্ষা অধিক। **অধিকতৰ** অপেক্ষাকৃত অধিক। **অধিকাংশ** বেছিৰ ভাগ।

অধিকৰণ বি. ব্যাকৰণৰ এটা কাৰক locative case, বিচাৰৰ ঠাই, আদালত court of justice, দখল, আধিপত্য possession, supremacy, আধাৰ something which holds or contains some other thing.

অধিকৰণিক বি. বিচাৰপতি judge.

অধিকৰ্ত্তা বি. যাৰ অধিকাৰত কোনো চৰকাৰী বিভাগ থাকে director.

অধিকাৰ বি. শাসন, ৰাজত্ব, আধিপত্য control, supremacy, দখল, আক্রমণ, প্রভুত্ব স্থাপন কৰা possession, attack, পাৰ্গতালি, জ্ঞান proficiency, command, স্বত্ব, ক্ষমতা right, title. **সত্রাধিকাৰ** head of a religious institution. গুণ. বি. **অধিকাৰিতা**, **অধিকাৰিত্ব**। বিণ. **অধিকাৰী** অধিকাৰ বিশিষ্ট, স্বামী, মালিক, দখলকাৰী, অধ্যক্ষ, অভিজ্ঞ। (স্ত্রী) **অধিকাৰিণী**। কৃদ. বিণ. **অধিকৃত** যাক অধিকাৰ কৰা হৈছে, অধীনলৈ অনা, বিজিত subjugated, আয়ত্ত, শিক্ষা নাইবা অভিজ্ঞতাৰ দ্বাৰা লব্ধ। **অধিকৃতি** অধিকাৰ।

অধিগত বিণ. যিটো জনা বা পোৱা যায়, জ্ঞাত, প্রাপ্ত, শিক্ষাৰ দ্বাৰা লব্ধ learnt, mastered, acquired. **অধিগম্য** বিণ. জ্ঞানগম্য, প্রাপ্য attainable.

অধিত্যকা বিণ. পৰ্ব্বতৰ ওপৰত থকা বহল ওখ ভূমি table-land, plateau.

অধিদেৱ, অধিদেৱতা, অধিদৈৱত্য অন্তৰ্য্যামী পুৰুষ, অধিষ্ঠাত্রী দেৱতা।

অধিনায়ক পৰিচালক, অধ্যক্ষ।

অধিপতি, অধিপ বি. যাই গৰাকী, স্বামী, ৰজা master, chief-owner, ruler. গুণ. বি. **আধিপত্য**।

অধিবাস বি. কোনো শুভ কাৰ্য্যৰ আগদিনা গধূলি গন্ধ মালাদিৰ দ্বাৰা কৰা কাৰ্য্য, আৰম্ভণ কাৰ্য্য preliminary ceremony before a solemn rite performed on the previous day, নিবাস, বসতি residence. বিণ. **অধিবাসী**

বসতি কৰোঁতা, বাসিন্দা a resident, inhabitant.

অধিবেশন বি. সভা বা মেল বহা কাৰ্য্য act of the sitting, বৈঠক session. **অধিভূত** পঞ্চভূত থকা দেহ। **অধিযজ্ঞ** মানৱাত্মা human soul.

অধিৰাজ, অধিৰাজা অধীশ্বৰ, প্ৰধান ৰজা, বহু ৰজাৰ ওপৰত ৰজা emperor.

অধিৰোহণ বি. ওপৰত উঠা কাৰ্য্য, আৰোহণ climbing up.

অধিষ্ঠাতৃ, অধিষ্ঠাতা বি. বাস কৰোঁতা a dweller, অধ্যক্ষ। (স্ত্ৰী) **অধিষ্ঠাত্ৰী**।

অধিষ্ঠান বি. নগৰ, ঠাই region, প্ৰভাৱ, প্ৰভুত্ব power, influence, আবিৰ্ভাৱ, অৱস্থিতি appearance. **অধিষ্ঠিত** বিণ. অৱস্থিত, থিতাপি হোৱা living, staying, ৰক্ষিত guarded.

অধীত বিণ. পঠিত read.

অধীন বি. তলতীয়া, আনৰ বশ হৈ থকা dependant, subordinate, তলতীয়া লোক a subordinate. গুণ. বি. **অধীনতা**। **অধীনে** তলে, তলতীয়া হৈ under, in subordination to.

অধীৰ বিণ. অস্থিৰ, ব্যাকুল anxious, agitated, বি. **অধীৰতা**।

অধীশ, অধীশ্বৰ বি. মহাৰজা, সম্ৰাট emperor.

অধুনা অব্য. আজিকালি, বৰ্ত্তমান কালত now, at present.

অধৈৰ্য্য বিণ. ধৈৰ্য্যহীন, ব্যাকুল, অস্থিৰ impatient, agitated, ধৈৰ্য্যৰ অভাৱ, অস্থিৰতা impatience, anxiety.

অধোগতি বি. অৱনতি, তললৈ যোৱা ruin, downfall, নৰকলৈ গমন act of going to hell.

অধোগামী বিণ. তললৈ যোৱা, নৰকলৈ যোৱা degraded, going to hell. (স্ত্ৰী) **অধোগামিনী**।

অধোনতি বি. উন্নতিৰ অভাৱ, কৃতকাৰ্য্য নোহোৱা, অধোগতি unsuccessfulness, downfall. **অধোপতন** অধোগতি downfall.

অধোভাগ বি. তলৰ ভাগ, নামনি ভাগ lowest part.

অধোমুখ বিণ. তললৈ মুখ কৰা, লাজত তল মুখ কৰা looking down. (স্ত্ৰী) **অধোমুখী**। ক্ৰি. বিণ. **অধোমুখে**। **অধোলোক** বি. পাতাল, নৰক the nether world.

অধোক্ষজ বি. মহাদেৱৰ ভৱিৰ পৰা ওপজা বুলি বিষ্ণুৰ এই নাম ; যাক ভজিলে ইন্দ্ৰিয়জ সুখৰ প্ৰতি অনাদৰ হয় ; বিষ্ণু, কৃষ্ণ।

অধ্যয়ন বি. পঢ়ন, পাঠ কৰণ study, act of learning.

অধ্যৱসায় বি. নেৰানেপেৰা পৰিশ্ৰম, নিৰন্তৰ চেষ্টা perseverance. বিণ. **অধ্যৱসায়ী**।

অধ্যক্ষ বি. নেতা, গৰাকী, তত্ত্বাবধায়ক, পৰিচালক leader, manager. গুণ. বি. **অধ্যক্ষতা**।

অধ্যাত্ম বিণ. যি আত্মাক বিয়পি থাকে, পৰমাত্মা সম্পৰ্কীয়, শৰীৰ বা চিত্ত সম্পৰ্কীয় concerning the supreme spirit, body or mind. বি. পৰমাত্মা the supreme spirit. **অধ্যাত্ম-জ্ঞান, অধ্যাত্ম-তত্ত্ব, অধ্যাত্ম বিদ্যা** বি. পৰমাত্মা বিষয়ক জ্ঞান, উপনিষদৰ জ্ঞান, প্ৰেততত্ত্ব।

অধ্যাপক বি. পঢ়াওঁতা, শিক্ষক teacher, professor. (স্ত্ৰী) **অধ্যাপিকা**। **অধ্যাপন, অধ্যাপনা** বি. পঢ়োৱা কাৰ্য্য, পৰক শিকোৱা কাযা act of teaching.

অধ্যাপয়িতা অধ্যাপক। (স্ত্ৰী.) **অধ্যাপয়িত্ৰী**।

অধ্যায় বি. পুথিৰ এভাগ, আধ্যা, পৰিচ্ছেদ, পৰ্ব্ব chapter, section.

অধ্যাৰোপ বি. এটা বস্তুত আন এটা বস্তুৰ কল্পনা কৰা act of attributing falsely or through mistake.

অধ্যাসীন বিণ. বহি থকা, উপবিষ্ট seated.

অধ্যাহাৰ বি. ব্যাকৰণৰ নিয়মমতে লুকাই থকা কথা পূৰাই লোৱা, উদ্ধাৰ new supposition.

অধ্যুষিত উপনিবিষ্ট, যি ঠাইত বাস কৰা হয়।

অনগ্ৰসৰ বিণ. আগত নোযোৱা, আগেয়ে যাব নোৱৰা not going before, not advancing.

অনঘ বিণ. নিষ্পাপ, নিৰ্দ্দোষ, পবিত্ৰ sinless, pure, শিৱ, বিষ্ণু।

অনঙ্গ বি. কন্দৰ্প, কামদেৱ cupid, আকাশ, মন, বতাহ sky, mind, air, কামভাব, দেহ নথকা bodyless.

অনতিদীৰ্ঘ বিণ. বি. অতি দীঘলীয়া নহয় not very long.

অনধিকাৰ বি. স্বত্ব বা ক্ষমতা নথকা, যোগ্যতাৰ অভাৱ absence of right, power or fitness.

অনধিকাৰ-চৰ্চ্চা যাৰ যি বিষয়ত অধিকাৰ বা যোগ্যতা নাই, তাৰ. সেই বিষয়ে হাত দিয়া বা সেই বিষয়ে আলোচনা কৰা কাৰ্য্য। বিণ. **অনধিকাৰী** স্বত্ব, ক্ষমতা বা যোগ্যতা নথকা। কৃদ. বিণ. **অনধিকৃত**।

অনধিগম্য বিণ. জ্ঞান অগম্য, জ্ঞানে ঢুকি নোপোৱা not obtained, acquired or studied.

অনন্ত বি. অশেষ অন্ত নথকা having no end or limit, অসীম infinite. বি. সৰ্পৰাজ, এহেজাৰ ফণা থকা এটা বৃহৎ সাপ, বিষ্ণু, কৃষ্ণ, আকাশ, অক্ষয়।

অনন্তৰ বি. ওচৰ proximity. অব্য. তাৰ পাছত, পাছত next, after. **অনন্তৰে** ক্ৰি. বিণ, পাছত, ইয়াৰ পাছত after this.

অনন্য অন্যৰ সৈতে সম্বন্ধ বৰ্জিত। বি. অইন নহয়, যাৰ অন্য কোনো নাই, একক, অভিন্ন। স্ত্রী. **অনন্যা**। **অনন্যকৰ্ম্মা** একমাত্র কৰ্ম্মতেই ৰত।

অনন্যগতি বিণ. যাৰ অন্য গতি নাই, নিৰুপায়, নিৰাশ্ৰয় helpless.

অনন্যমন বি. একাগ্ৰমন, এক কথাতে লগোৱা চিত্ত devoted to one thing only. ক্রি. বিণ. **অনন্যমনে**। **অনন্যমনা** একাগ্রচিত্ত (লোক)।

অনন্যসাধাৰণ, **অনন্যসুলভ** যি অন্য ব্যক্তিত নাই, অসাধাৰণ।

অনন্যোপায় যাৰ অন্য উপায় নাই।

অনপত্যতা বি. সন্তানাভাব childlessness.

অনপৰাধ বি. অদোষ, নিৰ্দ্দোষ innocence.

অনপু-অধপু বি., দুষ্প্ৰাপ্য দুৰ্ল্লভ বস্তু rare and excellent things.

অনপেক্ষ বিণ. নিৰপেক্ষ, আনলৈ অপেক্ষা নকৰা not depending on others. বি. **অনপেক্ষতা**।

অনপেক্ষিত যাৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰা নহয়, অপ্ৰত্যাশিত।

অনবদ্য বিণ. অনিন্দনীয় beautiful, faultless.

অনবধান বি. অমনোযোগ, অযত্ন inattention. **অনবধানতা** বি. অমনোযোগিতা, উপেক্ষা, অসাৱধানতা carelessness.

অনবকাশ বি. অনবসৰ absence of room or scope.

অনবগত বিণ. অজ্ঞাত unknown.

অনৱগুণ্ঠিতা বিণ. স্ত্রী. ওৰণি নথকা, অনাবৃতা uncovered.

অনৱচ্ছিন্ন বিণ. কোনো বস্তু সুবুজোৱা অনবৰত ceaseless, বেলেগ নকৰা, অভিন্ন not separated or cut, একেৰাহে, একেলানীয়ে continuous.

অনবৰত বিণ. ছেদ ভেদ নথকা, সদায় হৈ থকা। ক্রি. বিণ. নেৰানেপেৰাকৈ, সদায় ceaselessly.

অনবহিত অমনোযোগী, অসাৱধান।

অনভিজ্ঞ বিণ. নজনা, বহুদৰ্শিতা নথকা ignorant, inexperienced.

অনভিপ্রেত বিণ. সম্মতি বা ইচ্ছা নথকা, অপ্ৰিয়, অমনোনীত not desired.

অনভ্যস্ত বিণ. অভ্যাস নোহোৱা not habituated.

অনৰ্গল বিণ. বাধা নথকা, অবাধ, অপ্ৰতিবন্ধক, সৰ্ সৰীয়া, খকজা নলগা unobstructed, fluent. ক্রি. বিণ. অনৰ্গলৰূপে।

অনৰ্থ বিণ. অশুভ, অনিষ্ট, উৎপাত mishap, injury, mischief, অনিষ্টকাৰী বস্তু injurious thing, বেয়া বা বিপৰীত অৰ্থ wrong or contrary meaning. ক্রি. বিণ. **অনৰ্থক** অবাবত, অকাৰণত, মিছাতে without any cause,

purpose or gain. বিণ. অকাৰণ, নিষ্ফল, অৰ্থ-নথকা groundless, meaningless. **অনৰ্থকৰ, অনৰ্থকাৰী** বিণ.

অনৰ্হ বিণ. অযোগ্য, অপূজ্য not fit, not fit for worship.

অনল বি. জুই, অগ্নি fire, উৎকট-শক্তি, ভাব বা বাঞ্ছা violent energy, burning emotion or desire.

অনশন বি. উপবাস, লঘোন fast.

অনশ্বৰ বিণ. যাৰ নাশ নাই, চিৰস্থায়ী, অক্ষয় imperishable.

অনসূয়া বি. পৰৰ দোষ দেখি বিদ্ৰূপ নকৰা, গুণীৰ গুণ নিন্দা নকৰা, ঈৰ্ষা শূন্যতা absence of ill-feeling, malice or envy, শকুন্তলাৰ এজনী সখীৰ নাম।

অনক্ষৰ বিণ. নিৰক্ষৰ, আখৰ নিচিনা, মূৰ্খ unlettered, ignorant.

অনা স. ধা. আনৰ হতুৱাই দূৰৰ পৰা ওচৰ চপোৱা to cause to be brought. বিণ. **অনোৱা**।

অনা অভাব নাইবা নথকা বুজোৱা উপসৰ্গ, নোহোৱা বুজোৱা যেনে— অনাবৃষ্টি, অনা অসমীয়া।

অনা বি. ছৰতীয়া, চাৰি পইচাৰ মূল্য বা ওজন an anna, four pice.

অনা-অনি বি. অৰিয়া অৰি, কাকো চাটু নকৰা ভাব rivalry.

অনাই সক. ধা. কাণ পাতি শুনি, কাণকৰি listening.

অনাই-বনাই ক্ৰি. বিণ. ঘূৰি-পকি, অকাই পকাই, কাম কাজ নোহোৱাকৈ এনেই ঘূৰি ফুৰি roaming about without any object or carelessly.

অনাকটা বিণ. নকটাকৈ তাঁতৰ পৰা উলিওৱা কাপোৰ।

অনাগত বিণ. অনুপস্থিত, ভবিষ্যত, ভাবী not come or arrived, future, unknown. **অনাগত বিধাতা** যি ভবিষ্যতৰ কাৰণে ব্যৱস্থা কৰে নাইবা সাজু থাকে।

অনাঘ্ৰাত বিণ. যাৰ গোন্ধ লোৱা হোৱা নাই, অনুপভুক্ত not smelt.

অনাচাৰ বি. বেয়া আচৰণ, কুব্যৱহাৰ, নিয়ম নীতি নমনা কাৰ্য্য improper conduct, violation of moral or religious rules. **অনাচাৰী** বিণ দুৰাচাৰী, আচাৰভ্ৰষ্ট লোক immoral person.

অনাজ্বালে ক্ৰি. বিণ. জুইৰ তাপ নোহোৱাকৈ, জাল নপৰাকৈ without being heated by fire, without a net.

অনাটন বি. অভাৱ, নাটনি want, deficiency.

অনাথ বিণ. আশ্ৰয়হীন, ৰখীয়া নথকা having no protector, helpless. বি. নিৰাশ্ৰয় লোক one having no protector. (স্ত্ৰী) **অনাথিনী, অনাথা**।

অনাথিতি বিণ. নিৰাশ্ৰয় helpless.

অনাদৰ বি. আওহেলা, অযত্ন, মৰম নকৰা, তাচ্ছল্য want of proper care or affection.

অনাদায় আদায়ৰ অভাৱ, অপ্ৰাপ্তি।

অনাদি বিণ. আদি নথকা having no beginning. বি. পৰমেশ্বৰ, god, অসীম infinite.

অনাদিপাতন বি. সৃষ্টিৰ বিবৰণ শঙ্কৰদেৱে ৰচা এখন পুথিৰ নাম।

অনাদৃত কৃদ. বিণ. আদৰ নোপোৱা disrespected. স্ত্ৰী **অনাদৃতা**।

অনাদোষ বি. দোষ নথকা innocence.

অনা-নিয়া বি. অনা আৰু নিয়া কাৰ্য্য act of taking away and bringing back.

অনাবিল বিণ. পবিত্ৰ, পৰিষ্কাৰ, স্বচ্ছ, অকলুষিত pure, clear.

অনাবিষ্কৃত কৃদ. বিণ. অপ্ৰকাশিত undiscovered.

অনাবৃত কৃদ. বিণ. ঢাকি নোথোৱা uncovered.

অনাবৃষ্টি বি. বৰষুণৰ অভাৱ, খৰ want of rain, drought.

অনাভুৱা বিণ. নিচিনা-নজনা, আচহুৱা unfamiliar, unacquainted.

অনাময় বি. ৰোগাভাব, আৰোগ্য বিণ. নীৰোগ, সুস্থ free from disease, healthy.

অনামিকা বি. কেঞা আঙুলিৰ ওচৰৰ আঙুলি the ring finger.

অনায়ক বি. গৰাকীত বাজে আন মানুহ, গৰাকী নথকা person other than the leader, having no leader.

অনায়াস বিণ. যত্নহীন absence of difficulty or exertion.

অনায়াসলব্ধ সহজে পোৱা got easily.

অনায়াসসাধ্য সহজসাধ্য, সহজে কৰিব পৰা done easily.

অনায়াসে ক্ৰি. বিণ. যত্ন নকৰাকৈ, সুগমে easily.

অনাৰ্য্য বি. আৰ্য্য জাতিৰ বাহিৰৰ লোক a non-Aryan, অভদ্ৰ uncivilised.

অনাৱশ্যক বি. অপ্ৰয়োজন, অদৰকাৰ, নলগা absence of necessity, বিণ. **অনাৱশ্যকীয়**।

অনাশ্ৰয় বি. সহায় নাইবা ৰক্ষক নথকা অৱস্থা want of support or refuge. কৃদ. বিণ. **অনাশ্ৰিত** আশ্ৰয় নথকা, বিনাশ্ৰয় unprotected.

অনাসক্ত বিণ. নিৰ্লিপ্ত, অনুৰাগ নথকা free from attachment. বি. **অনাসক্তি**।

অনাস্থা বি. অভক্তি, অবিশ্বাসী অশ্ৰদ্ধা want of regard, faith or attention.

অনাহক বি. অবাব, অদৰকাৰ want of necessity. বিণ. বৃথা fruitless. ক্ৰি. বিণ. **অনাহকত**।

অনাহত বিণ. আঘাত নোপোৱা,

বাধা নোপোৱা, অক্ষত unbeaten, unwounded, in tact.

অনাহাৰ বি. উপবাস, লঘোন fast. বিণ. **অনাহাৰী** লঘোনীয়া fasting. ক্রি. বিণ. **অনাহাৰে।**

অনাহূত বিণ. নামাতা, অনিমন্ত্রিত uncalled, uninvited.

অনিচ্ছা বি. ইচ্ছাৰ অভাৱ, অৰুচি unwillingness, dislike. বিণ. **অনিচ্ছুক** বাঞ্ছা নকৰা unwilling.

অনিত্য বিণ. অস্থায়ী, খন্তেকীয়া transitory, not lasting বি. **অনিত্যতা।**

অনিদ্রা বি. টোপনি নহা নাইবা জাগি থকা অৱস্থা want or absence of sleep. বিণ. **অনিদ্রিত।**

অনিন্দনীয়, অনিন্দ্য বিণ. যাক নিন্দা কৰিব নোৱাৰি, প্ৰশংসাৰ যোগ্য unblamable, praiseworthy.

অনিন্দিত বিণ. দুৰ্নাম নোপোৱা, তিৰস্কৃত নোহোৱা not reproached or censured.

অনিবাৰ্য্য বিণ. নিবাৰণ কৰিব নোৱৰা, বাধিব নোৱৰা, অদম্য irresistible, inevitable.

অনিমিষ, অনিমেষ বিণ. চকুৰ পচাৰ নপৰা unblinking.

অনিয়ত বিণ. অনিশ্চিত, অস্থিৰ uncertain, not firm.

অনিয়ন্ত্রিত বিণ. উচ্ছৃঙ্খল, অনিৰ্দ্দিষ্ট indisciplined.

অনিয়ম বি. অবিধি, বিশৃঙ্খলা, নীতিৰ বিপৰীত want of rule or order, irregularity. বি. **অনিয়মিত** অসংযত, অনিৰ্দ্দিষ্ট। ক্রি. বিণ. **অনিয়মে, অনিয়মকৈ।**

অনিয়া-অনি বি. প্ৰতিদ্বন্দ্বিতা, আনতকৈ ভাল হবৰ চেষ্টা emulation, rivalry.

অনিৰ্দ্দিষ্ট বিণ. ঠিক নকৰা বা নথকা, অনিশ্চিত undetermined.

অনিৰ্ব্বচনীয় বিণ. বৰ্ণনাৰ অসাধ্য, বৰ্ণনাৰ অতীত indescribable, unspeakable.

অনিৰ্ব্বন্ধ বিণ. নীতি বা সমাজৰ নিয়মৰ বিৰুদ্ধ আচৰণ, অনিয়ম what is opposed to rule or usage.

অনিৰুদ্ধ বি. শ্ৰীকৃষ্ণৰ নাতি প্ৰদ্যুম্নৰ পুত্ৰ। এওঁ বাণৰজাৰ কন্যা উষা দেৱীক বিয়া কৰাইছিল। বিণ. অবাধ্য, অদম্য।

অনিল বি. বতাহ, বায়ু air, wind.

অনিশ্চয় বিণ. অঠাৱৰ, ঠিক নোহোৱা uncertain.

অনিশ্চিত বিণ. অঠিক, সন্দেহযুক্ত uncertain.

অনিষ্ট বি. অপকাৰ, ক্ষতি, হানি, অমঙ্গল injury, loss, misfortune, evil. **অনিষ্টকৰ, অনিষ্টকাৰী, অনিষ্টকাৰক** বিণ. অপকাৰী, অন্যায়কাৰী, অহিতকাৰী injurious.

অনিষ্ঠি (পু. অ.) বিণ. অধৰ্ম্মী।
অনীক বি. সৈন্য, সৈন্যদল।
অনীতি বি. অন্যায় কাম, সমাজ নাইবা ধৰ্ম্মৰ নিয়মৰ বিপৰীত আচৰণ immoral or improper act, conduct opposed to rules of society or religion.
অনীশ্বৰ বিণ. ঈশ্বৰ নমনা, নাস্তিক Godless, atheistical. **অনীশ্বৰ-বাদী** যি ঈশ্বৰ নাই বুলি বিশ্বাস কৰে, নাস্তিক an atheist.
অনীহ নিঃস্পৃহ। বি. **অনীহা**।
অনু উপসৰ্গ. পাছত after, behind, অনুগমন পাছত যোৱা, অনুকৰণ—আগৰ মতে কৰা imitation, সাদৃশ্য—অনুৰূপ, ব্যাপ্তি—অনুক্ষণ, সৈতে—অনুচৰ, অধীন—অনুগত, হীন—অনুকল্প।
অনুকম্পা বি. সহানুভূতি, সমবেদনা sympathy, দয়া, অনুগ্ৰহ favour, kindness.
অনুকৰণ বি. অইনৰ কাৰ্য্যৰ নকল, অনুসৰণ imitation. **অনুকৰণীয়** অনুকৰণ যোগ্য।
অনুকাৰ-শব্দ বি. কাণেৰে যেনে শুনা যায়, সেইৰূপ কোৱা বা লিখা মাত যেনে—টং টং, কা কা, মিউ মিউ।
অনুকাৰী বি. লোকৰ দৰে কৰা বা চলা imitating, বি. লোকৰ দৰে চলা নাইবা আনৰ দৰে আচৰণ কৰা লোক an imitator.
অনুকল্প বি. বদল, যাক আন এটাৰ ঠাইত ব্যৱহাৰ কৰা হয়, গৌণবিধি a substitute or alternative.
অনুকূল বিণ. হিত, উপকাৰী friendly, favourable. সদয় kind, সমৰ্থক supporting. ক্রি. বিণ. **অনুকূলে** পক্ষে in favour of.
অনুকৃতি বি. ছবি, প্ৰতিমূৰ্ত্তি, অনুকৰণ image, imitation.
অনুক্ত বিণ. যাক কোৱা বা উল্লিখিত কৰা নাই, অকথিত, উহ্য not spoken or mentioned.
অনুক্রম বি. শৃঙ্খলা, যথাক্রম, ক্রমান্বয় order, succession. **অনুক্রমণ** অনুসৰণ। ক্রি. বি. **অনুক্রমে**।
অনুক্রমণিকা বি. স্ত্ৰী. কিতাপৰ ভূমিকা, নাইবা মুখপাত, প্ৰস্তাবনা a preface, an introduction, প্ৰক্ৰমপত্ৰ programme.
অনুগ অনুগামী, অনুচৰ, সেৱক।
অনুগত বিণ. পাছত ফুৰা, অধীন, বাধ্য, উপাসক subordinate, follower, devoted.
অনুগমন বি. পাছে পাছে যোৱা, অনুসৰণ the act of following another, সহমৰণ। **অনুগামী**. বিণ. পাছে পাছে যোৱা following, বাধ্য obeying. স্ত্ৰী **অনুগামিনী**।
অনুগ্ৰহ বি. কৃপা, উপকাৰ act of doing good, favour. **অনুগৃহীত** বিণ. যাক অনুগ্ৰহ কৰা হৈছে, উপকৃত favoured.

অনুগ্ৰাহক, অনুগ্ৰাহী সহায়ক, অনুগ্ৰহকাৰী one who favours.

অনুচৰ বি. লগত যোৱা লোক, লগুৱা, **সঙ্গী,** আলধৰা companion, follower, attendant. স্ত্ৰী. **অনুচৰী**।

অনুচিত বিণ. অনুপুত, অন্যায় improper, wrong.

অনুচ্চ বিণ. উচ্চ নোহোৱা, চাপৰ low.

অনুজ বি. সৰু ভাই young brother

অনুজীৱী বি. আশ্ৰিত মানুহ, পৰৰ ঘৰত পোহপাল যোৱা লোক, দাস dependant.

অনুজ্ঞা বি. আদেশ, হুকুম permission, order অনুমতি, সম্মতি approval.

অনুজ্ঞাত বিণ. আদিষ্ট, অনুমতি পোৱা allowed, permitted.

অনুতাপ বি. কামৰ পাছত কৰা শোক, অনুশোচনা regret, repentance **অনুতপ্ত** বিণ. মনত তাপ পোৱা, শোক পোৱা repentant. **অনুতাপিত** অনুতপ্ত।

অনুত্তম বিণ. বেয়া, হীন bad, low.

অনুৎসাহ বি. উৎসাহ নথকা, চেষ্টা কৰিবৰ অনিচ্ছা absence of zeal or exertion. বিণ. **অনুৎসাহী, অনুৎসাহিত**।

অনুদাত্ত (সঙ্গীতত) নিম্ন স্বৰ।

অনুদাৰ বিণ. নীচমনা, ঠেক মনা low-minded, narrow-minded, কৃপণ miserly.

অনুদিন, অনুদিনে ক্ৰি. বিণ. দিনে দিনে, নিতৌ every day.

অনুদ্দেশ বিণ. নিৰুদ্দেশ absent and unheard ot. **অনুদ্দিষ্ট** নিৰুদ্দেশ, যি লক্ষ্যৰ বিষয় নহয়।

অনুদ্বিগ্ন বিণ উগুল-থুগুল নলগা, চিন্তিত নোহোৱা free from anxiety or mental trouble. বি. **অনুদ্বেগ**।

অনুদ্যত বিণ. প্ৰস্তুত নোহোৱা, নিশ্চেষ্ট not ready, inactive.

অনুদ্যম বি. চেষ্টা নথকা inactivity.

অনুদ্যোগ বি. উদ্যোগ নথকা, যত্নৰ অভাৱ absence of exertion. বিণ **অনুদ্যোগী**।

অনুধাবন বি. অনুসৰণ, মনোনিবেশ, বিবেচনা act of following, consideration, reflection. বিণ. **অনুধাবক**।

অনুনয় বি. বিনয় ভাব প্ৰদৰ্শন, নম্ৰতা, প্ৰাৰ্থনা, কাকুতি civility, request, entreaty.

অনুন্নত বিণ. উন্নতি নোহোৱা, জ্ঞান শিক্ষা আদিত আগ নবঢ়া backward, not advanced.

অনুনাসিক বিণ. নাকেৰে উচ্চাৰণ কৰা nasal.

অনুপকাৰ বি. অপকাৰ, ক্ষতি, লোকচান injury, loss, harm. বিণ. **অনুপকাৰী**।

অনুপপত্তি অসঙ্গতি, অসিদ্ধি।

অনুপম বিণ. নিৰুপম, যাৰ তুলনা নাই ir comparable (বাক্যত) (পু. অ.) **অনুপাম**।

অনুপযুক্ত বিণ. অনুচিত, অযোগ্য, অক্ষম improper, unfit, unable.

অনুপযোগী বিণ. উপযোগী নোহোৱা, অনুপযুক্ত unsuitable.

অনুপল বি. ক্ষণ, নিমিষ, মুহূৰ্ত্ত a moment.

অনুপলব্ধি বি. অনুমান বা বোধৰ অভাৱ absence of realisation.

অনুপস্থিত বি. উপস্থিত নথকা absent. বি. **অনুপস্থিতি**।

অনুপাত বি. এক ৰাশিৰ লগত অইন ৰাশিৰ সম্বন্ধ। ক্রি. বিণ. **অনুপাতে** অনুসাৰে।

অনুপান বি. দৰৱৰ লগত মিহলাই খোৱা বস্তু substance taken with medicine.

অনুপায় বিণ. নিৰুপায়, সহায়হীন having no means.

অনুপ্রাণিত বিণ. উৎসাহিত inspired

অনুপ্রাস বি. এবিধ শব্দালঙ্কাৰ, একে বৰ্ণৰ বাৰে বাৰে প্রয়োগ alliteration.

অনুবন্ধ বি. পূৰ্ব্বৰপৰা চলি অহা ৰীতি custom, usage, চেষ্টা exertion. বাধ্যবাধকতা, বন্ধন, অনুৰোধ।

অনুবৰ্ত্তী বিণ. পাছত থকা, অপৰৰ মতে চলা following. স্ত্রী. **অনুবৰ্ত্তিনী**।

অনুবৰ্ত্তিত বি. অনুবৰ্ত্তন obedience.

অনুবল বি. সহায় a rearguard.

অনুবাদ বি ভাঙনি, তৰ্জ্জমা translation.

অনুবাদক বিণ. যি অনুবাদ কৰে translator. **অনুবাদিত** বিণ. ভাষান্তৰিত translated.

অনুবৃত্তি বি. অনুবৰ্ত্তন, অনুকৰণ approval.

অনুভৱ বি. জ্ঞান, বুজা, উপলব্ধি act of feeling.

অনুভাৱ, অনুভাৱন বি. বোধ, জ্ঞান, সুখানুভূতি indication of feelings by signs, gestures etc. কাব্যালঙ্কাৰত স্থায়িভাৱৰ কাৰ্য্যক অনুভাৱ বোলে। ইয়াৰ পৰা ৰসৰ উৎপত্তি হয়। স্থায়িভাৱৰ কাৰ্য্য যেনে,—ক্রন্দন, ৰোমাঞ্চ, আস্ফালন ইত্যাদি।

অনুভূত বিণ. যাক অনুভব কৰা হৈছে, গম পোৱা felt, perceived.

অনুভূতি বি. অনুভব, জ্ঞান, বোধ perception.

অনুমতি বি. আজ্ঞা, আদেশ, সম্মতি permission, assent.

অনুমৰণ বি. সহমৰণ following in death.

অনুমান অনুমিতি ·বি. আন্দাজ, মনেৰে ভাবি ঠিক কৰা supposition, যুক্তিৰে কৰা সিদ্ধান্ত inference.

অনুমিত বিণ. যিটো অনুমান কৰা হৈছে supposed.

অনুমেয় বিণ অনুমান কৰিব পৰা, অনুমানযোগ্য inferable.

অনুমাপক বিণ. নির্ণায়ক, অনুমানজনক causing an inference as an effect, being the ground of an inference.

অনুমোদন বি. কোনো কথা বা কাম ভাল বুলি মত দিয়া বা স্বীকাৰ কৰা কাৰ্য্য approval. সম্মতিদান assent. **অনুমোদক** বিণ. সমৰ্থক supporter. **অনুমোদিত** বিণ. অনুমোদন কৰা approved.

অনুযায়, অনুযায়ী বিণ. অনুগামী, following, অনুৰূপ, অনুসৰি, নিচিনা conforming to, according to, like.

অনুযোগ বি. দোষাৰোপ কৰণ complaint, তিৰস্কাৰ censure, প্ৰশ্ন question.

অনুৰক্ত বিণ. আসক্ত, ভক্ত, ৰত very fond of, devoted to. **অনুৰক্তি** বি. অনুৰাগ, প্ৰীতি devotion, attachment. **অনুৰঞ্জক** বিণ. সন্তুষ্টদায়ক pleasing. **অনুৰঞ্জিত** বিণ. সন্তুষ্ট pleased, kept contented. **অনুৰঞ্জন** বি. তুষ্টিকৰণ satisfying. **অনুৰণন** বি. প্ৰতিধ্বনি, প্ৰতিশব্দ sounding conformably to, a continuous sound.

অনুৰাগ বি. আসক্তি, প্ৰীতি, প্ৰেম love, affection, মনোযোগ attention. বিণ. **অনুৰাগী** অনুৰাগযুক্ত, স্নেহযুক্ত। স্ত্ৰী. **অনুৰাগিনী** প্ৰেমিকা।

অনুৰাধা বি. সপ্তদশ নক্ষত্ৰ।

অনুৰুদ্ধ বিণ. অনুৰোধ পোৱা requested.

অনুৰূপ বিণ সদৃশ, তুল্য similar, যোগ্য উপযুক্ত fit, suitable. **অনুৰূপীয়া** বিণ. অলপীয়া, সামান্য of an inferior manner or degree, in small quantity. ক্রি. বিণ. **অনুৰূপীয়াকৈ** সামান্যৰূপে, অলপীয়াকৈ। **অনুৰূপে** অনুসাৰে, দৰে according to, similarly.

অনুৰোধ বি. খাটনি, প্ৰাৰ্থনা request, entreaty.

অনুৰ্ব্বৰা বিণ কটুৰ, সাৰ নাইকিয়া not fertile.

অনুলেপ, অনুলেপন বি. চন্দনাদি গাত ঘঁহা কাৰ্য্য act of smearing the body with fragrant unguents, গাত ঘঁহা বস্তু।

অনুলোম অনুক্ৰম, যথাক্ৰম।

অনুলোম বিবাহ উচ্চবৰ্ণ পুৰুষৰ সৈতে নিম্ন বৰ্ণ স্ত্ৰীৰ বিবাহ।

অনুশাসন বি. আদেশ command, উপদেশ, শিক্ষা advice instruction, শৃঙ্খলা discipline.

অনুশীলন বি. অভ্যাস, কোনো কথা শিকিবৰ কাৰণে পুনঃপুনঃ কৰা কাৰ্য্য constant exercise or study.

অনুশীলনীয় বিণ. অনুশীলনযোগ্য।

অনুশোচ, অনুশোচনা বি. অনুতাপ repentance.

অনুষঙ্গ, অনুসঙ্গ বি. সম্বন্ধ, সংলগ্নতা close connection, adherence or attendance.

আনুষঙ্গিক, আনুসঙ্গিক বিণ. ফল স্বৰূপে হোৱা, লগতে হোৱা following as a necessary result, consequent, connected with.

অনুষ্টুপ, অনুষ্টুভ বি. সংস্কৃতৰ এবিধ অষ্টাক্ষৰী ছন্দ, ই চাৰি চৰণত গঠিত, প্ৰত্যেক চৰণতে ৮ টাকৈ আখৰ থাকে।

অনুষ্টুপীয়া বিণ. অলপীয়া অনুৰূপীয়া, সংক্ষেপ of an inferior degree, brief. ক্ৰি. বিণ. **অনুষ্টুপীয়াকৈ**।

অনুষ্ঠাতা বি. কোনো কাম আৰম্ভ কৰোঁতা the first originator.

অনুষ্ঠান বি. আৰম্ভ commencement, সম্পাদন performance, ধৰ্ম্ম, কৰ্ম্ম, শিক্ষা আদিৰ স্থান institution, উৎসৱ আদি কাৰ্য্য celebration, function.

অনুষ্ঠিত বিণ. যাক সম্পন্ন কৰা হয়, কৃত সম্পাদিত, আৰব্ধ begun, performed. **অনুষ্ঠেয়**, অনুষ্ঠানযোগ্য।

অনুসন্ধান বি. বিচাৰি চোৱা, অন্বেষণ enquiry, search, খবৰ, ভু clue information.

অনুসন্ধিৎসা অনুসন্ধান বা বিচাৰ কৰি চাবৰ ইচ্ছা। বিণ. **অনুসন্ধিৎসু** অনুসন্ধান কৰাৰ ইচ্ছুক।

অনুসৰণ বি. পাছত যোৱা বা গমন the act of going after, অৱজ্ঞা বা উপদেশ মতে চলা the act of obeying. **অনুসৰি** অস. ক্ৰি. অনুসৰণ কৰি following. ক্ৰি. বিণ মতে, অনুযায়ী according to. **অনুসাৰে** ক্ৰি. বিণ. মতে, অনুযায়ী according to, পৰিমাণে in proportion to. **অনুসাৰী** অনুসৰণকাৰী।

অনুস্বাৰ বি. নাকেদি মতা আখৰ 'ং' the nasal letter. "ং"।

অনুক্ষণ, অনুক্ষণে ক্ৰি. বিণ. প্ৰতি মুহূৰ্ত্তে, সদায় always.

অনূঢ় বি. অবিবাহিত। স্ত্ৰী. **অনূঢ়া** unmarried.

অনূদিত কৃদ. বিণ. অনুবাদ বা তৰ্জ্জমা কৰা translated.

অনৃত বিণ. অসত্য, মিছা untruth, false.

অনেক বি. এটাতকৈ অধিক, সৰহ many, much. ক্ৰি. বিণ. সৰহকৈ, বেছি পৰিমাণে in a great degree.

অনৈক্য বি. এক নোহোৱা, অমিল want of unity.

অন্ত বি. শেষ ভাগ, মৰণ, শেষ the end, death, finish.

অন্তঃকৰণ বি. মন, চিত mind, the heart.

অন্তঃপুৰ বি. ভিতৰ ঘৰ বা চোৱা, ঘৰৰ ভিতৰোতা থকা ভাগ the

inner apartment. **অন্তসপুৰ, অন্তেষপুৰ,** শব্দৰ ব্যৱহাৰো আছে।

অন্তঃপ্ৰবাহ বি. ভিতৰুৱা গতি internal motion.

অন্তস্থ, অন্তঃস্থ বিণ. যি মাজত থাকে, মধ্যবৰ্ত্তী, স্পৰ্শবৰ্গ আৰু উষ্ম বৰ্গৰ মাজত থকা বাবে ব্যাকৰণত য, ৰ, ল, ৱ, অন্তত থকা, শেষত থকা। **অন্তঃসত্ত্বা** যাৰ গৰ্ভত জীৱ আছে pregnant woman, গৰ্ভৱতী। **অন্তঃসলিলা** যাৰ তলত পানী আছে।

অন্তঃসাৰ বিণ. যাৰ ভিতৰত সাৰ পদাৰ্থ আছে। বি. ভিতৰৰ সাৰ পদাৰ্থ internal quality or substance.

অন্তঃসাৰশূন্য শূন্যগৰ্ভ, গুণহীন, অপদাৰ্থ।

অন্তক বি. যি শেষ বা নাশ কৰে, যম, মৃত্যু death, destroyer. **অন্তকৰী** বিণ. সংহাৰকাৰী destroying.

অন্তকাল বি. জীৱনৰ শেষকাল, মৰিবৰ সময় the time of death. **অন্তকালে** ক্ৰি. বিণ. জীৱনৰ শেষ সময়ত at the hour of death. **অন্ততঃ** অব্য. কম পক্ষেও, বেছি নহলেও at least.

অন্তৰ বি. মাজ, ভিতৰ, মন, দূৰঠাই midst, mind, distance, প্ৰভেদ difference.

অন্তৰঙ্গ বিণ. মুখ্য, প্ৰধান main, chief.

অন্তৰতম বিণ. বৰ গভীৰ, অতিশয় অন্তৰ বা ভিতৰুৱা very deep, inner most.

অন্তৰা-অন্তৰি বিণ. আঁতৰা-আঁতৰি। ক্ৰি. বিণ. অন্তৰা-অন্তৰিকৈ at a distance from one another.

অন্তৰাত্মা বি. জীৱাত্মা, বিবেক conscience.

অন্তৰায় বি. বাধা, প্ৰতিবন্ধক obstacle, hindrance.

অন্তৰাল বি. আঁৰাল, ব্যৱধান intermediate space or time, interval.

অন্তৰি ক্ৰি. বিণ. ভিতৰি inwardly.

অন্তৰিত লুকাইয়া থকা, আবৃত, দূৰীভূত, ৰাজাজ্ঞাত নিৰ্দ্দিষ্ট স্থানত আবদ্ধ interned, internee. বি. **অন্তৰণ**।

অন্তৰিন্দ্ৰিয় বি. মন, অন্তঃকৰণ, অন্তৰাত্মা mind, heart, soul.

অন্তৰিক্ষ, অন্তৰীক্ষ বি. আকাশ sky.

অন্তৰীণ বিণ ৰাজ আজ্ঞামতে নিৰ্দ্দিষ্ট ঠাইত আবদ্ধ interned, internee.

অন্তৰীপ বি. ক্ৰমশঃ সৰুহৈ সাগৰৰ ভিতৰলৈ আগ বাঢ়ি যোৱা মাটি, আগীয়াঠুঁটি cape.

অন্তৰ্গত বিণ ভিতৰৰ, মাজত থকা included.

অন্তৰ্জগৎ মনোজগৎ।

অন্তৰ্জ্জাতীয় বিণ. অনেক জাতি সম্পৰ্কীয়, অনেক জাতিৰ ভিতৰত হোৱা international.

অন্তদৃ´ষ্টি বি. আত্মাৰে দেখা কাৰ্য্য, আধ্যাত্মিক দৃষ্টি spiritual or internal vision. **অন্তৰ্দৰ্শন** নিজৰ মনৰ নাইবা চিন্তাৰ পৰীক্ষা introspection.

অন্তৰ্দ্দাহ বি. সন্তাপ, অতিশয় মানসিক দুখ internal heat, sorrow, mental affliction.

অন্তৰ্দ্ধান বিণ. নেদেখা বা অদৃশ্য হোৱা, তিৰোধান vanished, out of sight.

অন্তৰ্নিহিত বিণ. হৃদয়ত থকা, অন্তৰত লুকাই থকা situated in the heart, hidden.

অন্তৰ্ব্বত্নী বিণ. সগৰ্ভা pregnant.

অন্তৰ্ব্বৰ্ত্তী বিণ. মধ্যবৰ্ত্তী, অন্তৰ্গত।

অন্তৰ্ব্বিপ্লৱ বি. দেশৰ নিজৰ মানুহৰ ভিতৰত হোৱা কাজিয়া civil war.

অন্তৰ্ভু´ক্ত বিণ. ভিতৰত নাইবা মাজত থকা included in.

অন্তৰ্মু´খী বিণ. বাহিৰৰ কথা এৰা, আত্মা নাইবা ঈশ্বৰৰ ফালে মন লগোৱা introspective.

অন্তৰ্য্যামী বি. যি অন্তৰৰ কথা জানে, ঈশ্বৰ, মনৰ সকলো ভাব বুজা knowing the heart, heart-searching.

অন্তৰ্হিত বিণ. নাইকিয়া বা নেদেখা হোৱা vanished.

অন্তিম বিণ. শেষ, মৰিবৰ সময় final, last.

অন্ত্য বিণ. শেহত থকা last, final. অতি নীচ inferior, lowest. **অন্ত্যজ** হীন জাতিৰ of a low caste.

অন্তেবাসী বি. যি গুৰুৰ ওচৰত থাকে, শিষ্য।

অন্ত্যেষ্টিক্ৰিয়া বি. মৰাক খৰি দিয়া আদি কাম, প্ৰেতকাৰ্য্য, মৃতকৰ সংকাৰ funeral ceremonies.

অন্ত্ৰ বি. পেটৰ নাড়ী ভুঁৰি the intestines.

অন্দৰ (ফা.) ভিতৰ, অন্দৰমহল, অন্তঃপুৰ।

অন্ধ বিণ. সমূলি নেদেখা, দুয়োটা চকুৰে নেদেখা totally blind. **অন্ধক** দুচকু কণা মানুহ a totally blind person.

অন্ধতামিস্ৰ গাঢ় অন্ধকাৰ, ঘোৰ অজ্ঞানতা।

অন্ধকাৰ বি. আন্ধাৰ, পোহৰ নথকা dark.

অন্ধকূপ বি. অন্ধকাৰময় স্থান very dark place, dungeon.

অন্ধঘোপ চাৰিওফালে ঘোপ মাৰি ধৰা আন্ধাৰ pitch darkness.

অন্ধবিশ্বাস বি. কণাৰ দৰে, অৰ্থাৎ বিবেচনা নকৰাকৈ কৰা বিশ্বাস blind faith, bigotry. **বিণ.** **অন্ধবিশ্বাসী**।

অন্ধলা বি. অন্ধ মানুহ a totally blind man. **স্ত্ৰী. আন্ধলী**।

অন্ধি-সন্ধি বি. সন্তেদ, মৰ্ম্ম, ৰন্ধ্ৰ,

ভিতৰৰ খবৰ purport, the pith of a matter.

অন্ধ্ৰ প্ৰাচীন জাতি বিশেষ, তেওঁ-লোকৰ দেশ, পশ্চিম কলিঙ্গ, আধুনিক মাদ্ৰাজ প্ৰদেশৰ উত্তৰ পূৰ্ব্বাংশ, তেলেগুভাষীৰ দেশ।

অন্ন বি. ভাত, চাউল, আহাৰ rice, food. **অন্নকষ্ট, অন্নাভাৱ** খাদ্যৰ অভাৱ, দুৰ্ভিক্ষ।

অন্ন-জল জীৱিকা means of livelihood.

অন্নদাতা জীৱিকা বা পোহপাল দিওঁতা, প্ৰতিপালক supporter.

অন্নপূৰ্ণা দুৰ্গাদেৱী, আহাৰ দিয়া গোসানী।

অন্নপ্ৰাশন ল'ৰাক প্ৰথমতে ভাত-খুওৱা ক্ৰিয়া। **অন্নসংস্থান** জীৱিকাৰ ব্যৱস্থা।

অন্য সৰ্ব্ব. বেলেগ, পৰ different, other. বি. আন লোক another person.

অন্যতম বিণ. বহুতৰভিতৰত এজন।

অন্যত্ৰ আন ঠাইত, আন ঠাইলৈ।

অন্যথা বি. আন প্ৰকাৰৰ, লৰচৰ, বিপৰীত changed, modified. অব্য. নকৰিলে, নহ'লে, অন্তৰকম কৰিলে otherwise. **অন্যথাচাৰী** বিপৰীত আচৰণ। **অন্যান্য** আন আন, কোনো কোনো some other.

অন্যমনস্ক, অন্যমনা বিণ. যাৰ মন অন্য বিষয়ত নিযুক্ত থাকে engaged elsewhere, unmindful.

অন্যায় বিণ. অযুগুত, অনুচিত wrong, improper. বি. অনুচিত কাম, অনিষ্ট injustice, injury. ক্ৰি বিণ. **অন্যায়কৈ, অন্যায়ৰূপে।**

অন্যূন বিণ. কম নোহোৱা, সম্পূৰ্ণ not less than, entire.

অন্যোন্যে, পৰস্পৰে, ইটোৱে সিটোৱে mutually.

অন্বয় বি. বাক্যৰ কৰ্ত্তা, কৰ্ম্ম, ক্ৰিয়া আদি পদ বিলাকৰ পৰস্পৰ মিল connection or order of words in a sentence, সৰল অৰ্থ নিৰ্ণয় simple explanation, সম্বন্ধ, relation, connection, বংশ race, lineage.

অন্বৰ্থ বি. যথাৰ্থ, অৰ্থ সঙ্গত true to the sense, significant.

অন্বিত বিণ. সংলগ্ন, যুক্ত, সম্পন্ন joined by, possessed of.

অন্বেষণ বি. অনুসন্ধান, বিচৰা কাৰ্য্য search, looking after, **অন্বেষ, অন্বেষা** অনুসন্ধান, **অন্বেষক** অনু-সন্ধানকাৰী। **অন্বেষণীয়, অন্বেষ্টব্য** অন্বেষণযোগ্য।

অপ উপস. হীন, নীচ inferior, অপ-ভাষা, বেয়া ugly, অপবাদ, অপকৰ্ম্ম, বিপৰীত—অপমান, বিৰুদ্ধ—অপলাপ, চুৰি—অপহৰণ, আচৰিত অপৰূপ।

অপ্—বি পানী water.

অপকৰ্ম্ম বি. বেয়া কাম, কুকৰ্ম্ম vicious act, misdeed.

অপকৰ্ষ বি. ওচৰলৈ বা তললৈ টানি

অনা act of pulling near or of lowering, হীনতা, অবনতি, বেয়া হৈ যোৱা degradation.

অপকলঙ্ক বি. মিছা অপবাদ বা দোষাৰোপ, অপযশ wrong or false accusation, disgrace.

অপকাৰ বি. অনিষ্ট, অহিত, হানি harm, injury, loss. **অপকাৰক, অপকাৰী**—অনিষ্টকাৰী injurious.

অপকীৰ্ত্তি বি. দুৰ্যশ, অকীৰ্ত্তি bad reputation, ill fame.

অপকৃত বিণ. যাৰ অপকাৰ কৰা হৈছে, ক্ষতিগ্ৰস্ত injured.

অপকৃষ্ট বিণ. নিকৃষ্ট, নীচ low, inferior.

অপক্ক বিণ. নপকা, কেঁচা unripe, uncooked.

অপঘাত বি. অকস্মাৎ হোৱা ডাঙৰ আঘাত বা দুৰ্ঘটনা, দুৰ্ঘটনা জনিত মৃত্যু an evil accident which may prove fatal. **অপঘাতী**—অপঘাত কৰি ফুৰা, বিষম কৰ্ম্ম কৰি নিজৰ মৰণ অনা। **অপঘাতক** বিণ. অপঘাতকাৰী।

অপচয় বি. অপব্যয়, হানি, নাশ waste, loss.

অপচিতি (জীৱবিদ্যাত) দেহস্থ কলাৰ ক্ষয় katabotism.

অপচেষ্টা বেয়া উদ্দেশ্যে চেষ্টা।

অপচ্ছায়া ছায়াময় আকাৰ; প্ৰেতাদিৰ অস্পষ্ট মূৰ্ত্তি।

অপজাত বি. কুলোচিত গুণাৱলী নাইবা পূৰ্ব্বৰ উৎকৰ্ষ হেৰাইছে degenerate.

অপটু বিণ. অদক্ষ, অপাৰ্গত not skilful.

অপঠিত বিণ. যাক পঢ়া হোৱা নাই not read out.

অপঢ়ুৱা বিণ. পঢ়িব নজনা, চহা, মূৰ্খ illiterate, ignorant.

অপত্নীক বিণ. বিয়া নকৰা, বঁৰলা unmarried, having no wife.

অপত্য বি. যাৰ দ্বাৰা বংশ ৰক্ষা হয়, সন্তান-সন্ততি offspring, a child. **অপত্য নিৰ্ব্বিশেষে**—সন্তানেৰে সৈতে পাৰ্থক্য নাৰাখি, নিজৰ সন্তানৰ নিচিনা। **অপত্য-স্নেহ**—সন্তানৰ প্ৰতি স্বাভাৱিক মৰম।

অপথ বি. অন্যায় পথ, আওবাট bad way, wrong course, **অপথ্য** বি. যি আহাৰ খালে ৰোগীৰ অপকাৰ হয় বা নৰিয়া বাঢ়ে unfit diet.

অপদস্থ বিণ. বিষয় গুচা removed from one's position, অপমানিত হোৱা, লাজত পৰা insulted.

অপদাৰ্থ বিণ. অকামিলা, অসাৰ, অযোগ্য worthless, useless. বি. অকামিলা মানুহ বা বস্তু worthless person or thing.

অপদী বিণ. পদহীন, ভৰি নথকা প্ৰাণী, (সাপ, জোক আদি)।

অপদেৱতা বি. সামান্য দেৱতা, ভূত, পিশাচ evil spirit.

অপনয়ন বি. দূৰীকৰণ removal. বিণ. **অপনীত** দূৰকৰা removed.

অপনোদন অপনয়ন

অপপাঠ বি. অশুদ্ধ পাঠ।

অপপ্ৰয়োগ অশুদ্ধ বা অৰ্থবিৰুদ্ধ প্ৰয়োগ misuse.

অপবৰ্গ বি. মুক্তি, মোক্ষ salvation, ফলসিদ্ধি accomplishment, শেষ, অন্ত end.

অপবৰ্জ্জন বি.ত্যাগ, বিসৰ্জ্জন, মুক্তি।

অপবাদ বি. নিন্দা কৰণ, বদনাম slander, scandal. **অপবাদী**—যি অপবাদ কৰে one who accuses, যাৰ অপবাদ বা বদনাম আছে accused of adultery. স্ত্ৰী. **অপবাদিনী**।

অপবিত্ৰ বিণ. অশুচি, কলঙ্কিত unclean, impure.

অপব্যয় বি. বেয়া কামত খৰচ waste, অপৰিমিত খৰচ extravagance. বিণ. **অপব্যয়ী** বেয়াকামত খৰচ কৰা, বেছি খৰচী prodigal, spending lavishly.

অপব্যৱহাৰ বি. অন্যায় বা অনুচিত ব্যৱহাৰ ill-treatment.

অপভাষা বি. অসাধু বা বিকৃত ভাষা vulgur or corrupt language.

অপভ্ৰংশ বি. মূল ভাষা বা শব্দৰ বিকৃত ৰূপ corrupted language or word, প্ৰাকৃত ভাষাৰ এটা ৰূপ, সংস্কৃতৰ বাহিৰে অন্যভাষা, পতন, স্খলন one of the lowest forms of sanskrit dialect, any language other than sanskrit, a fall.

অপমান বি. মানহানি, অৱমাননা, লাঞ্ছনা disrespect, insult, indignity. বিণ. **অপমানিত** অনাদৃত লাঞ্ছিত, অসম্মানিত।

অপমৃত্যু বি অপঘাত হৈ হোৱা মৃত্যু অস্বাভাৱিক মৃত্যু unnatural accidental death.

অপযশ বি. অখ্যাতি, বদনাম infamy.

অপৰ বিণ. অন্য, কোনো বিশেষ লোকত বাজে আন other, ভিন্ন, বেলেগ পিছৰ following.

অপৰাজিত বিণ. পৰাস্ত নোহোৱা undefeated. বি. শিৱ, বিষ্ণু।

অপৰাজিতা বি. এবিধ লতা ফুল a kind of creeper and its flower দুৰ্গাৰ এটা নাম।

অপৰাধ বি. দায়, দোষ, পাপ, ত্ৰুটি offence, crime, sin, fault. **অপৰাধী** বিণ. জগৰীয়া, দোষ কৰা guilty, বি. অপৰাধ কৰা লোক offender, criminal, স্ত্ৰী. **অপৰাধিনী**।

অপৰাবিদ্যা বি য বিদ্যা শ্ৰেষ্ঠ নহয়। বিদ্যা দুবিধ পৰাবিদ্যা আৰু অপৰাবিদ্যা অপৰাবিদ্যা হৈছে ঋক্‌বেদ, যজুৰ্ব্বেদ, সামবেদ, অথৰ্ব্ববেদ, শিক্ষা, কল্প ব্যাকৰণ, নিৰুক্ত, ছন্দ আৰু জ্যোতিষ। ব্ৰহ্ম বিদ্যাত কৈ তল-

খাপৰ বিদ্যা। পৰা-বিদ্যা হৈছে ব্ৰহ্মবিদ্যা।

অপৰাপৰ অন্যান্য।

অপৰাহ্ণ বি. আবেলি afternoon.

অপৰিচিত বিণ. অচিনাকী unknown.

অপৰিচ্ছন্ন বিণ. অপৰিষ্কাৰ unclean.

অপৰিচ্ছিন্ন বিণ অসীম, অনন্ত in-finite, continuous.

অপৰিণত বিণ. আপঁইতা, অপৰঠ immature, **অপৰিণতবুদ্ধি** বিণ. চঞ্চলমতি, অদূৰদৰ্শী fickleminded, not farsighted **অপৰিণামদৰ্শী** বিণ অদূৰদৰ্শী, অবিবেচক not prudent

অপৰিণীত বিণ. অবিবাহিত unmarried. স্ত্ৰী. **অপৰিণীতা**।

অপৰিপাটি বিণ. পৰিপাটি নোহোৱা, বিশৃঙ্খল disorderly.

অপৰিপুষ্ট বিণ. অসম্পূৰ্ণ, পৰিণত অৱস্থা নোপোৱা not fully developed, খাই বৈ শকত আৱত নোহোৱা not well-nourished. বি. **অপৰিপুষ্টতা**।

অপৰিপূৰ্ণ বিণ. অসম্পূৰ্ণ incomplete.

অপৰিবৰ্ত্তন বি একেদৰে থকা অৱস্থা absence of change. বিণ. **অপৰিবৰ্ত্তনশীল** যি চিৰদিন একেদৰে থাকে। **অপৰিবৰ্ত্তিত** পৰিবৰ্ত্তন নোহোৱা।

অপৰিবৰ্ত্তনীয় বিণ. যাক পৰিবৰ্ত্তন কৰিব নোৱাৰি unchangeable.

অপৰিমিত বিণ. পৰিমাণতকৈ অধিক, অতি বেছি, প্ৰচুৰ unlimited, unmeasured.

অপৰিমেয় বিণ. যাক পৰিমাণ কৰিব নোৱাৰি beyond measure.

অপৰিষ্কাৰ বিণ. মলিয়ন, লেতেৰা dirty, not clean. **অপৰিষ্কৃত** বিণ যি পৰিষ্কাৰ নহয়, মলিন।

অপৰিসীম বিণ. অসীম, অপাৰ boundless.

অপৰিহাৰ্য্য বিণ. যাক পৰিত্যাগ কৰিব বা এৰাব নোৱাৰি, হাত সাৰিব নোৱাৰা inevitable, unavoidable.

অপৰূপ বিণ. অপূৰ্ব্ব, অদ্ভুত, আশ্চৰ্য্যজনক strange, extraordinary.

অপৰোক্ষ বিণ. সাক্ষাৎ, প্ৰত্যক্ষ direct, perceivable.

অপৰ্ণা বি. পাৰ্ব্বতী, দুৰ্গা।

অপৰ্য্যপ্ত বিণ. প্ৰচুৰ, অসীম unbounded, unlimited.

অপৰ্য্যাপ্ত বি. অপৰিমিত, অসীম, অসংখ্য unlimited, abundant.

অপলক বিণ. পলকহীন, অনিমেষ।

অপলাপ বি. সঁচা কথাৰ অস্বীকাৰ, মিছা উক্তি concealment of truth.

অপশব্দ বি. অশুদ্ধ শব্দ, চহামাত, ব্যাকৰণমতে ভুল শব্দ a vulgar or corrupt word.

অপসৰণ বি. দূৰ হোৱা, পলায়ন going away.

অপসাৰণ বি. স্থানান্তৰিতকৰণ।

অপসাৰিত বিণ. দূৰীকৃত, বহিষ্কৃত।

অপস্মাৰ বি. মূৰ্চ্ছা ৰোগ, মৃগীৰোগ, আঁৰৰীয়া epilepsy.

অপহৰণ বি. অন্যায়ৰূপে পৰৰ বস্তু গ্ৰহণ, চৌৰ্য্য theft. বিণ. **অপহাৰক, অপহাৰী** চোৰ thief. **অপহৃত**—চুৰ কৰি পোৱা taken by theft.

অপাকী বিণ. সোনকালে জীৰ্ণ নোযোৱা, গুৰুপাক not easily digestible.

অপাঙ্গ বি. চকুৰ কোণ the angle of the eye.

অপাচ্য যি হজম নহয়।

অপাঠ্য বিণ. যাক পঢ়িব বা মাতিব নোৱাৰি illegible, পঢ়াৰ অযোগ্য not fit for reading.

অপাত্ৰ বি. অযোগ্য বা অনুপযুক্ত লোক unfit or unworthy person.

অপাদান বি. অপাদান কাৰক ablative.

অপান বি. অধোবায়ু, মলদ্বাৰ।

অপাপ বিণ. নিষ্পাপ sinless.

অপায় বি. হানি, বিনাশ, আপদ, অমঙ্গল misfortune, evil, calamity.

অপাৰ বিণ. পাৰ বা দাঁতি নথকা, বৰ বহল vast, boundless, অসংখ্য, বৰ বেছি innumerable, boundless.

অপাৰক, অপাৰগ বিণ. অসমৰ্থ, অক্ষম, অপাৰ্গত incapable, unskilful. বিণ. **অপাৰ্গত** অসমৰ্থ incapable. বি. **অপাৰ্গতালি**।

অপাৰ্থক বিণ. কামৰ শক্তিহীন, অপাৰগ incompetent. বি. কষ্ট, আপদ trouble, distress.

অপাৰ্থিব বিণ. পৃথিবীত নেদেখা, স্বৰ্গীয় not earthly, heavenly.

অপি (উপসৰ্গ) নিশ্চয়, সন্দেহ আদি অৰ্থত যেনে :—কদাপি, যদ্যপি, কথমপি, তথাপি।

অপুত্ৰ, অপুত্ৰক বিণ. পুত্ৰ নথকা, সন্তান নথকা childless. **অপুত** বি. অপুত্ৰক মানুহ।

অপুষ্ট বি. অপৰিপুষ্ট not nourished, ill-fed, অপৰিণত, পূৰঠ নোহোৱা immature.

অপুদ্‌ঘাত বিণ. অদ্ভুত, অমঙ্গলীয়া, আচৰিত unusual, strange.

অপূৰ্ণ বিণ. পূৰ নোহোৱা, অসম্পূৰ্ণ incomplete.

অপূৰ্ব্ব বিণ. আগেয়ে নোহোৱা বা নেদেখা, অসাধাৰণ unprecedented, অতি উত্তম excellent.

অপেয় বিণ. পানৰ অযোগ্য not fit for drink.

অপেস্বৰা, অপেস্বৰী, অপ্সৰা বি. স্বৰ্গৰ নাচনী, উপদেৱী a fairy, a nymph.

অপেক্ষা বি. বাট চোৱা, আশা কৰি বৈ থকা waiting, expecting. ক্ৰি. বিণ. মতে, অনুসাৰে, তুলনা,

কৰি। **অপেক্ষাকৃত** আনৰ লগত তুলনা কৰিলে। **অপেক্ষাই** তুলনা কৰাত।

অপৈণত বিণ. পূৰঠ নোহোৱা, আপঁইতা not ripe.

অপৌৰুষ বি. পুৰুষৰ গুণৰ অভাৱ, কাপুৰুষালি cowardice. **অপৌৰুষেয়** বিণ. অলৌকিক of divine origin, not made by any man.

অপ্ৰকট বিণ. অস্পষ্ট, অপ্ৰকাশ not clear.

অপ্ৰকাশ বিণ. অব্যক্ত, গুপ্ত hidden, unseen, অনুজ্জ্বল, পোহৰ নথকা dark, not bright. **অপ্ৰকাশ্য** বিণ. গোপনীয়। **অপ্ৰকাশিত** বিণ. গুপ্ত, এন্ধাৰ, অপ্ৰচাৰিত unpublished.

অপ্ৰকৃত বিণ অযথাৰ্থ, মিছা।

অপ্ৰতৰ্ক্য বিণ যাক বিচাৰ নাইবা অনুমানেৰে স্থিৰ কৰিব নোৱাৰি।

অপ্ৰচলিত বিণ. চলিত নোহোৱা, নচলা obsolete-

অপ্ৰতিভ বিণ. লজ্জিত, হতবুদ্ধি, বিবুদ্ধি confounded, outwitted.

অপ্ৰতিম বিণ. নিৰুপম, অতুলনীয় incomparable.

অপ্ৰতিষ্ঠিত বিণ ভালকৈ স্থাপিত নোহোৱা not well established, বিধিমতে প্ৰতিষ্ঠা বা সংস্কাৰ নোহোৱা not consecrated. **অপ্ৰতিষ্ঠ** প্ৰতিপত্তিহীন, অখ্যাত।

অপ্ৰতিষ্ঠা নিন্দা।

অপ্ৰতিহত বিণ. অবাধ, নিষেধ নথকা unobstructed, free. **অপ্ৰতিহতভাৱে** ক্ৰি বিণ. অবাধে।

অপ্ৰতুল বি. অভাৱ, নাটনি insufficiency. বিণ. অনাটন insufficient, অতুলন, অনুপম incomparable.

অপ্ৰত্যক্ষ বিণ. নেদেখা invisible.

অপ্ৰত্যয় বি. অবিশ্বাস disbelief.

অপ্ৰৱন্ধে ক্ৰি. বিণ. প্ৰৱন্ধ বা চেষ্টা নকৰাকৈ, অনায়াসে without effort, easily.

অপ্ৰবাসী বিণ. প্ৰবাস বা বিদেশত নথকা not living in a foreign place.

অপ্ৰবৃত্তি বি. অনিচ্ছা, অৰুচি unwillingness.

অপ্ৰমত্ত বিণ. ধীৰ, প্ৰমাদশূন্য calm, unexcited.

অপ্ৰমাণ বিণ. প্ৰমাণ নথকা, সঁচা বুলি নিশ্চয় নোহোৱা unproved, false. কৃদ. বিণ. **অপ্ৰমাণিত**।

অপ্ৰমাদ বিণ. সাৱধান, ধীৰ, নিৰ্ভুল, মনোযোগী careful, calm, free from error, attentive. বি. ভুলৰ অভাৱ, ভ্ৰান্তিহীনতা, সাৱধানতা absence of error, attention, care. **অপ্ৰমাদী** (পু. পুথি) ভুল ভ্ৰান্তি নথকা, সতৰ্ক। ক্ৰি বিণ. **অপ্ৰমাদে**।

অপ্ৰযুক্ততা বি অযোগ্যতা, অসঙ্গতি, সাহিত্যৰ এবিধ দোষ, (অপ্ৰচলিত শব্দৰ প্ৰয়োগ)।

অপ্ৰয়াসে ক্রি. বিণ. চেষ্টা নকৰাকৈ, অনায়াসে, অলপ চেষ্টাতে easily.

অপ্ৰয়োগ বি. অপপ্ৰয়োগ, অপ-ব্যৱহাৰ bad application.

অপ্ৰয়োজন বি. অনাৱশ্যক, আৱশ্যকৰ অভাৱ absence of necessity. বিণ. অপ্ৰয়োজনীয় অনাৱশ্যকীয় অলাগতিয়াল unnecessary. বি. অপ্ৰয়োজনীয়তা।

অপ্ৰশস্ত বি. সঙ্কীৰ্ণ, অনুপযুক্ত, নিন্দিত narrow, unfit, low.

অপ্ৰশংসনীয় বিণ. প্ৰশংসাৰ অযোগ্য, শলাগিব নলগীয়া not praise-worthy.

অপ্ৰসন্ন বিণ. অসন্তুষ্ট displeased. দুখিত, বিষণ্ণ sad, melancholy.

অপ্ৰসিদ্ধ বি. অপ্ৰখ্যাত not famous.

অপ্ৰস্তুত বিণ. প্ৰস্তুত নোহোৱা, সাজু নথকা not prepared, হতবুদ্ধি হোৱা, অপ্ৰতিভ হোৱা, লাজ পোৱা confounded, put to shame.

অপ্ৰাণী বি. জীৱ বা প্ৰাণ নথকা বস্তু an inanimate thing.

অপ্ৰাৰ্থিত কৃদ. বিণ. অবাঞ্ছিত, নোখোজা unasked.

অপ্ৰাপ্ত বিণ. যাক পোৱা নাই not obtained. বি, অপ্ৰাপ্তি অলাভ। বিণ. অপ্ৰাপ্য পাবলৈ টান, দুৰ্লভ difficult to obtain, rare,

অপ্ৰামাণিক বিণ. যাৰ কোনো প্ৰমাণ নাই without any proof.

অপ্ৰাসঙ্গিক বিণ. আলোচ্য বিষয়ৰ বহিৰ্ভূত, অবাস্তৱ not connected with the main subject, irrelevant.

অপ্ৰিয় বিণ. ভাল নোপোৱা disliked. বি. অশুভ, ক্ষতি।

অপ্ৰীতি বি. অসন্তোষ, অসদ্ভাৱ, মনোমালিন্য dislike, ill-feeling. বিণ. অপ্ৰীতিকৰ মনত আঘাত দিয়া, বিৰক্তিজনক। অপ্ৰীতিভাজন অপ্ৰীতিৰ পাত্ৰ।

অপ্সৰা স্বৰ্গবেশ্যা, স্বৰ্গৰ পৰী, অপ্সৰী।

অফলা য'ত ফল উৎপন্ন নহয়।

অ'ফিচ (ইং) কাছাৰী, দপ্তৰ, বিষয় কৰ্ম্ম নিৰ্ব্বাহক স্থান।

অফুট বিণ. অপ্ৰকাশিত, গুপ্ত hidden, secret, অস্পষ্ট, অব্যক্ত indistinct. ক্রি. বিণ. অফুটকৈ।

অফুৰন্ত বিণ. যথেষ্ট, যি শেষ নহয় abundant, not ending.

অবংশ বি. নীচ বংশ low family.

অবক্তব্য বিণ. অকথ্য, কব নলগীয়া not proper or worthy to be spoken.

অবচন বি. দুৰ্ব্বাক্য. নিন্দা, গালি improper words or langu-age, abuse. বিণ. অবচনকাৰী অবাধ্য। অবচনীয় কব নলগীয়া abusive.

অবধ্য বিণ. মাৰিবৰ বা বধৰ অযোগ্য unfit to be killed, বধিব বা মাৰিব নোৱাৰা what cannot be killed.

অবয়ব বি শৰীৰৰ অঙ্গ limb, কোনো বস্তুৰ অংশ part, দেহ, শৰীৰ form, body. **অবয়বী** বিণ সাকাৰ অঙ্গবিশিষ্ট having limbs.

অবর্ণনীয় বিণ বর্ণনাৰ অসাধ্য, বর্ণনা কৰিব নোৱাৰা indescribable.

অবৰ্ত্তমানে ক্রি. বিণ অবিহনে অবিদ্যমানে in the absence of. বিণ. **অবৰ্ত্তমান**।

অবলা বি. যাৰ বল নাই, তিৰোতা a woman. বিণ দুৰ্ব্বলা weak.

অবশ বি. অবাধ্য, আজ্ঞা নমনা, বশ নোহোৱা disobedient, ঠেৰেঙ্গা stiff. বি. **অবশতা**।

অবস্তু বি. অসাৰ বস্তু, হীন বিষয় a worthless or trifling thing.

অবাক বিণ. নিমাত, মাত নোহোৱা speechless, আচৰিতহৈ মনে মনে থকা dumb-founded.

অবাক্য বি. নিন্দা, গালি, অনুচিত বাক্য abuse, unworthy remark.

অবাচ্য বিণ. কব নলগীয়া, নিলাজ, লাজ জন্মোৱা shameful, indecent, obscene.

অবাট বি. আওবাট, যাব নলগীয়া বাট wrong way, different way, অসৎপথ, অনিয়ম wrong conduct, wrong way. ক্রি. বিণ. **অবাটে**।

অবাধ, অবাধিত বিণ. বাধা নথকা free, unimpeded, নিষেধ নথকা, হাক দিব নোৱাৰা unobstructed. ক্রি. বিণ. **অবাধে** বাধা নোহোৱাকৈ without hindrance.

অবাধ্য বিণ. কথা নুশুনা disobedient, উচ্ছৃঙ্খল, স্বেচ্ছাচাৰী obstinate বি. **অবাধ্যতা**।

অবান্তৰ বিণ. মূল বিষয়ৰ বাহিৰ, অপ্রাসঙ্গিক, অপ্রধান irrelevant, subsidiary.

অবাব বিণ. অকাৰণ, অনাৱশ্যক unjust, unnecessary. ক্রি. বিণ. **অবাবতে**।

অবাৰিত বিণ. বাৰণ বা বাধা নথকা, মুকলি unrestrained, free.

অবাল-চন্দ বিণ. অপাত্র, একো নজনা, অকামিলা worthless, ignorant, unskilful.

অবাস্তৱ বিণ. অসত্য, অলীক, কাল্পনিক, অমূলক unreal, imaginary.

অবিকল বিণ. কোনো ভাগ নেৰা, লৰচৰ নকৰা, অবিকৃত with the entire body, exact.

অবিকলিত বিণ. নুফুটা, অব্যক্ত not blossomed, not revealed.

অবিকাৰ বিণ. সদায় একেৰকমে থকা not subject to any change.

অবিকৃত ৰূপান্তৰ নোহোৱা not changed.

অবিচলিত বিণ দৃঢ়, স্থিৰ firm, steadfast.

অবিচাৰ বি. বিচাৰৰ অভাৱ, অবিবেচনা want of consideration, অন্যায় বিচাৰ injustice.

অবিচ্ছেদ বি. বিচ্ছেদ নোহোৱা, একেৰাহে হৈ থকা uninterrupted incessant. ক্রি. বিণ. **অবিচ্ছেদে।**

অবিচ্ছেদ্য বিণ. বিচ্ছেদ কৰিব নোৱাৰা, এৰিব নোৱাৰা which cannot be disunited.

অবিজ্ঞ বিণ. অনভিজ্ঞ, নজনা, মূৰ্খ unlearned, ignorant, stupid. বি **অবিজ্ঞতা।**

অবিদিত কৃদ. বিণ অজ্ঞাত, নজনা ur known. ক্রি. বিণ. **অবিদিতে।**

অবিদ্যমান বিণ. নথকা, অবৰ্ত্তমান absent, অস্থিত্বশূন্য non-existent. ক্রি. বিণ. **অবিদ্যমানে** অবিহনে, অবৰ্ত্তমানে। বি. **অবিদ্যমানতা।**

অবিদ্যা বি. অজ্ঞান, মায়া nogirance, illusion.

অবিধি বি. কুবিধি, কুব্যৱস্থা, বিধিৰ বিপৰীত action or conduct opposed to rule, contrary to rule.

অবিনয় বি. বিনয় বা নম্রভাৱ নথকা, কঠোৰ ভাৱ absence of humility, unkindness. বিণ.**অবিনয়ী।**

অবিনশ্বৰ বিণ. কেতিয়াও নাশ নোপোৱা, অবিনাশী, অক্ষয় imperishable, indestructible.

অবিনাশী বিণ. কেতিয়াও নাশ নোপোৱা, সদায় থকা undying, imperishable.

অবিনীত বিণ. নম্র নোহোৱা, উদ্ধত, অবাধ্য, অহঙ্কাৰী not humble, disobedient, proud.

অবিবাহিত বিণ. বিয়া নকৰা unmarried স্ত্রী. **অবিবাহিতা।**

অবিবেক বি. হিতাহিত জ্ঞানৰ অভাৱ, অজ্ঞান অৱস্থা want of conscience, ignorance. বিণ. **অবিবেকী।**

অবিবেচক বিণ. ভাল-বেয়া, ন্যায়-অন্যায়ৰ বিচাৰ নথকা inconsiderate, বিচাৰ বুদ্ধি নথকা wanting in judgement. বি. **অবিবেচনা।**

অবিভক্ত বিণ. বেলেগ নোহোৱা, একেলগে থকা undivided, living together.

অবিভাজ্য বিণ. যাক ভাগ কৰিব নোৱাৰি বা কৰা অনুচিত indivisible.

অবিমিশ্র বিণ. ভেজালশূন্য, বিশুদ্ধ।

অবিমৃষ্য বিণ. নিঃসন্দিগ্ধ।

অবিমৃষ্যকাৰী বিণ. যি সম্যক বিবেচনা নকৰি কাম কৰে। বি. অৰ্কাৰিতা।

অবিৰত বিণ. অবিচ্ছেদ, ক্ষান্ত নোহোৱা incessant, continual. ক্রি. বিণ. ক্ষান্ত নোহোৱাকৈ।

অবিৰল বিণ. কম নপৰা, নেৰানেপেৰা unceasing. ক্রি. বিণ. একেৰাহে।

অবিৰাম ক্রি. বিণ অবিশ্রান্তৰূপে, ক্ষান্ত নোহোৱাকৈ। বিণ. নেৰানেপেৰা, ক্ষান্ত নোহোৱা incessant.

অবিৰোধ বি. মিল, বিৰোধহীন agreement, indisputed. ক্রি. বিণ. **অবিৰোধে**।

অবিলম্বে ক্রি. বিণ. বিলম্ব নকৰি, সোনকালে quickly, without delay.

অবিশ্রান্ত বিণ. একেৰাহে হৈ থকা, ছেদভেদ নথকা, জিৰণি নোপোৱা incessant, unceasing ক্রি. বিণ. **অবিশ্রান্তৰূপে** একেৰাহে।

অবিশ্রাম বিণ. অবিৰত, একেৰাহে, অবিশ্রান্ত, নেৰানেপেৰা without rest, continuous.

অবিশ্বস্ত বিণ. বিশ্বাস কৰিব নলগা, বিশ্বাসৰ অযোগ্য, অবিশ্বাসী unreliable.

অবিশ্বাস বি. অসঙ্গত, বিশ্বাসৰ অভাৱ distrust. বিণ. **অবিশ্বাসী** বিশ্বাসৰ অযোগ্য untrustworthy, বিশ্বাস নকৰা, বিশ্বাসহীন disbelieving, বিশ্বাসঘাতক faithless বি. বিশ্বাস নকৰা মানুহ, ঈশ্বৰ নমনা লোক a disbeliever, an infidel. স্ত্রী. **অবিশ্বাসিনী**। **অবিশ্বাস্য** বিশ্বাসৰ অযোগ্য।

অবিষয় বিণ ইন্দ্রিয়াতীত, অজ্ঞাত, সাংসাৰিক সম্পৰ্কৰ বাহিৰ হোৱা unknown. **অবিষয়ী** যি বিষয়ী বা সংসাৰী নহয়, সংসাৰত অনাসক্ত not worldly.

অবিসম্বাদ বি. বিৰোধৰ অভাৱ, মিলন। ক্রি. বিণ. **অবিসম্বাদে** নিৰ্ব্বিবাদে, অবাধে।

অবিস্মৰণীয় বিণ. যাক পাহৰিব নোৱাৰি that cannot be forgotten.

অবিহনে ক্রি. বিণ. অবৰ্ত্তমানে, অবিদ্যমানে in the absence of, after the death of.

অবিহিত বিণ. বিধিৰ বিপৰীত, অবিধি, অনুচিত opposed to rule, improper.

অবুজ বিণ. নিৰ্ব্বোধ, নজনা, মূৰ্খ stupid, ignorant, অস্পষ্ট, বুজিব নোৱাৰা unintelligible. বিণ. **অবুজন** বুজনি নোপোৱা, বুজালেও নুবুজা, নিজ ইচ্ছামতে চলা obstinate, self-willed.

অবেকত বিণ. অব্যক্ত, অপ্রকাশিত unknown, unrevealed.

অবেক্ষণ, **অবেক্ষা** বি. পৰিদৰ্শন, প্রতীক্ষা, বিচাৰ।

অবৈতনিক বিণ. বেতন নোপোৱা, দৰমহা নোলোৱা honorary, মাচুল দিব নলগা without fees.

অবৈধ বিণ. বিধি বিৰুদ্ধ, অযুগুত contrary to rule or law, improper.

অবৈয়াল বিণ. উগ্রস্বভাৱী, হুঁটা, কাৰো পৰামৰ্শ নুশুনা, বুজালেও নুবুজা, আপোন ইচ্ছাৰে চলা rough-tempered, obstinate, self-willed.

অবোধ বিণ. অবুজ, নিৰ্ব্বোধ, অঁজলা

senseless, innocent. বি. অবোধ বা অজ্ঞান মানুহ। বিণ. অবোধগম্য বুজিব নোৱাৰা, অজ্ঞেয় unintelligible.

অব্জ বি. পদুম lotus, শঙ্খ conch, চন্দ্ৰ, ধন্বন্তৰি the moon, Dhanvantari. বি. **অব্জযোনি** ব্ৰহ্মা, পদ্মযোনি। **অব্জিনী** কমলিনী।

অব্দ বি. বছৰ a year. দিন-ৰাতি স্বৰূপ যিকালে ত্ৰিজগৎ ৰক্ষা কৰে। বি. মেঘ cloud.

অব্ধি বি. সাগৰ, মহাসাগৰ ocean

অভ্ৰ বি মেঘ cloud.

অব্যক্ত বি. পৰমাত্মা, মন বুদ্ধিৰ অগোচৰ ঈশ্বৰ the supreme spirit, কামদেৱ cupid, শিৱ, বিষ্ণু Shiva, Vishnu. বিণ. অস্পষ্ট indistinct, অপ্ৰকাশিত unexpressed, invisible, অজ্ঞেয় imperceptible.

অব্যভিচাৰী বিণ. ব্যভিচাৰ নথকা, নীতি-নিয়মত থকা virtuous, of good character, এক শৰণ ধৰ্ম্মত থকা, অন্য দেৱতাক এৰি একমাত্ৰ ভগৱন্তক পূজা। স্ত্ৰী. **অব্যভিচাৰিণী** (ভক্তি)।

অব্যয় বি. অক্ষয়, অভগণ, ব্যয় বা খৰচ নোহোৱা inexhaustible, unspent, লিঙ্গ বিভক্তি আদিৰ পৰা পৰিবৰ্ত্তিত নোহোৱা indeclinable. বি. **অব্যয়ীভাৱ** এবিধ সমাস।

অব্যৰ্থ বিণ. অমোঘ, নিষ্ফল নাইবা বিফল নোহোৱা infallible, efficacious.

অব্যৱধান বিণ. ব্যৱধান নথকা, মাজত একো নথকা contiguous, close.

অব্যৱহাৰ্য্য বিণ. কামত নলগা, অকৰ্ম্মণ্য useless, ব্যৱহাৰ কৰিবৰ নাইবা কামত লগাবৰ অযোগ্য unfit for use.

অব্যৱহিত বিণ. মাজত ব্যৱধান, নথকা, লগালগি contiguous, adjoining.

অব্যৱহৃত কৃদ. বিণ. ব্যৱহাৰ নকৰা not used, চলিত নোহোৱা, অপ্ৰচলিত not current, not in use.

অব্যাহত বিণ. বাধা নথকা, অবাধ unhindered, not prevented.

অব্যাহতি বি. নিস্তাৰ, ৰক্ষা release, exemption.

অব্ৰহ্মণ্য বিণ. ব্ৰাহ্মণৰ অযোগ্য unfit for a Brahmin. বি. **অব্ৰাহ্মণ** ব্ৰাহ্মণ ভিন্ন অন্য জাতিৰ মানুহ a non-Brahmin.

অভইচ (সং অবাচ্য শব্দৰ পৰা) বিণ. অশ্লীল, নিলাজ obscene.

অভকত বি. ঈশ্বৰক নভজা লোক, কোনো ধৰ্ম্ম নোলোৱা লোক। বিণ. **অভকতীয়া** অশৰণীয়া।

অভক্ত বিণ. ভক্তিশূন্য, ভক্তিহীন not devoted to God. বি. **অভক্তি** অশ্ৰদ্ধা, ঘৃণা disregard, hatred.

অভগন বিণ. অব্যয়, শেষ নোহোৱা, অক্ষয় inexhaustible.

অভং বিণ. অবুজন, আপোন ইচ্ছামতে চলা self-willed, obstinate.

অভং-ভতৰা বি. অবুজন লোক, অবাধ্যলোক। স্ত্রী. **অভং ভতেৰী**।

অভঁজা বিণ. কুৰূপ, কুৎসিত, আভঁজা ugly.

অভদ্র বিণ. অসভ্য, অনিষ্ট unmannerly, vile.

অভয় বি. ভয় নথকা, সাহস absence of fear, courage, আশ্রয় দিবৰ অঙ্গীকাৰ protection promissed বিণ. ভয়শূন্য, নির্ভয় fearless. স্ত্রী. **অভয়া**। **অভয়দক্ষিণা** অভয়দান। **অভয়-পদ** ভয় নথকা অৱস্থা।

অভক্ষ্য বি. অখাদ্য, নিষিদ্ধ খাদ্য forbidden as food.

অভাগ্য বি. ভাগ্যশূন্য অৱস্থা, দুৰ্কপাল ill luck. বিণ. ভাগ্যশূন্য, দুৰ্কপলীয়া unfortunate. **অভাগীয়া** ভাগ্য নথকা, দুৰ্কপলীয়া unfortunate.

অভাজন বিণ. অপাত্র, অযোগ্য, অকামিলা, কোনো কাম কৰিব নজনা unfit, worthless, incompetent, দুৰ্ভাগ্য unfortunate.

অভাৱ বি. নোহোৱা, অবিদ্যমান বা উপস্থিত নথকা অৱস্থা absence, লাগতিয়াল বস্তু নথকা want, insufficiency.

অভাৱনীয় বিণ. যাক ভাবিব নোৱাৰি, যি হবৰ সম্ভৱ নাই unthinkable, improbable, চিন্তাৰ অতীত beyond thinkable, আগেয়ে হব বুলি নভবা unexpected.

অভাৱে ক্রি. বিণ. নহলে, নথকাত, in the absence of.

অভি উপস. সমুখ—অভিসাৰ, অভিযান, সমীপ—নগৰ অভিমুখে, উত্তম—অভিজাত, চিন—অভিজ্ঞান, বিপক্ষে—অভিযান, অভিশাপ, ভালকৈ—অভিজ্ঞ, সদায়, সৰ্ব্বতোভাৱে—অভিব্যাপ্ত।

অভিগমন বি. কোনো বস্তুৰ ফাললৈ গতি কৰণ going towards, তিৰোতাৰ সৈতে গোপন সংশ্ৰৱ secret intercourse with a woman বিণ. **অভিগামী**। স্ত্রী. **অভিগামিনী**।

অভিচাৰ বি. অনিষ্ট কৰণ, হিংসা injury, mischief. **অভিচাৰ মন্ত্র** লোকৰ অন্যায় কৰিবলৈ ব্যৱহাৰ কৰা মন্ত্র। বিণ. **অভিচাৰী** অনিষ্টকাৰী। স্ত্রী. **অভিচাৰিণী**।

অভিজাত বিণ. ভাল বংশত জন্মা, উচ্চবংশীয় noble, aristocratic. বি. **আভিজাত্য**।

অভিজাত-তন্ত্র উচ্চবংশীয় লোকৰ দ্বাৰা কৰা ৰাজ্যশাসন aristocracy.

অভিজ্ঞ বিণ. ভালকৈ জনা, জ্ঞানী, বিদ্বান্ wise, learned, নিপুণ, পাৰ্গত clever, proficient, বহুদৰ্শী experienced. বি.

অভিজ্ঞতা দেখি শুনি লাভ কৰা জ্ঞান, দূৰদৰ্শিতা।

অভিজ্ঞান বি. যাৰ দ্বাৰা জনা যায়, কোনো কথা সোঁৱৰাই দিয়া বস্তু, নিদৰ্শন, চিন a token of remembrance, a sign, a mark, পৰিচয়, জ্ঞান recognition, স্মৰণ recollection.

অভিধা বি. নাম, উপাধি, যি শক্তিৰ দ্বাৰা শব্দাৰ্থৰ জ্ঞান হয়, শব্দ-শক্তি।

অভিধান বি. শব্দ-কোষ a dictionary, a lexicon, নাম a name or designation. বিণ. **আভিধানিক**। বিণ. **অভিধেয়** বোধক, প্ৰকাশক। বি. নাম name.

অভিন, অভিন্ন বিণ. একে, বেলেগ নোহোৱা having no difference, similar.

অভিনন্দন বি. অইনক আনন্দ দিয়া, প্ৰশংসা, শলাগ, সম্ভাষণ, অভিভাষণ congratulation, praise, welcome. বিণ. **অভিনন্দিত**। **অভিনন্দনপত্ৰ** আদৰণি-পত্ৰ, কোনো বিশিষ্ট লোকক তেওঁৰ গুণ বৰ্ণনা কৰি দিয়া কাকত a letter of felicitation, address. (পু. অ.) **অভিনন্দ,, অভিনন্দা**।

অভিনৱ বিণ. একেবাৰে নতুন, ন new. **অভিনৱতা** বি. ।

অভিনয় বি. ভাওনা কৰণ, নাট্য প্ৰদৰ্শন, নাটকৰ পাত্ৰ-পাত্ৰী সকলৰ বেশ-ভূষা, অঙ্গ-ভঙ্গী, কথা আৰু কাৰ্য্যৰ সম্যক অনুকৰণ theatrical performance, নাটকৰ কোনো ভূমিকা লৈ নাট্যকলা প্ৰকাশ acting, অনুকৰণ, কৃত্ৰিম ভাব প্ৰকাশ, ভাওনা দিয়া, আন্তৰিকতা শূন্য কাৰ্য্য, আগেয়ে হৈ যোৱা কাৰ্য্যত অনুকৰণ। কৃদ. বিণ. **অভিনীত**। বি. **অভিনেতা** অভিনয়কাৰী। স্ত্ৰী. **অভিনেত্ৰী**।

অভিনিবিষ্ট কৃদ. বিণ. যি ভিতৰলৈ সোমাইছে, প্ৰৱিষ্ট, ভালকৈ মনোযোগ দিয়া, মনপুতি লগা absorbed, penetrated into, engaged in, বৰ আগ্ৰহযুক্ত, অতিযত্নশীল ardent, earnest. বি. **অভিনিবিষ্টতা** মনোযোগ determination of purpose.

অভিনিবেশ বি. ভিতৰলৈ সোমাই যোৱা, মনোযোগ penetration, attention, আগ্ৰহ, আসক্তি eagerness, attachment (সাংখ্য দৰ্শনত), ভয় apprehension, (যোগদৰ্শন), মৃত্যুভয়জনিত অবিদ্যা।

অভিন্ন বিণ. ভেদৰহিত, সমান।

অভিনীত বিণ. ভাৱনা কৰি দেখুৱা performed on the stage, অনুকৃত imitated. **অভিনেতা** বি. যি অভিনয় কৰে, ভাৱৰীয়া an actor, অনুকৰণকাৰী imitator. স্ত্ৰী **অভিনেত্ৰী**।

অভিপ্ৰায় বি. ইচ্ছা, অভিলাষ intention, উদ্দেশ্য aim, তাৎপৰ্য্য,

অৰ্থ meaning, purport. কৃদ. বিণ. অভিপ্ৰেত অভিষ্ট, বাঞ্ছিত intended, লক্ষ্য aim.

অভিবাদন বি. প্ৰণাম, নমস্কাৰ bow, respectful salutation. **অভি-বাদক** বিণ. বন্দনাকাৰী।

অভিব্যক্ত কৃদ. বিণ. প্ৰকাশিত, স্পষ্ট, declared, evident. **অভিব্যক্তি** বি. প্ৰকাশ, বিকাশ declaration, manifestation, ক্ৰমবিকাশ, বিবৰ্ত্তন evolution. **অভিব্যক্তি-বাদ** ক্ৰম-বিকাশ নীতি the theory of evolution.

অভিব্যাপ্ত বিণ. সকলোফালে বিস্তৃত, পৰিব্যাপ্ত pervaded on all sides.

অভিব্যাপ্তি বি. সৰ্ব্বতোভাৱে বিস্তৃতি universal pervasion.

অভিভৱ বি. পৰাজয়, পৰাভৱ defeat, overthrow, বিহ্বল অৱস্থা, আকুল ভাব perplexity, anxiety. বিণ. আকুল, অভিভূত anxious, defeated.

অভিভাৱক বি. আশ্ৰয়ত ৰাখোঁতা, সাৱধান লওঁতা a guardian. স্ত্ৰী. **অভিভাৱিকা**।

অভিভাষণ বি. অভিনন্দন, সম্ভাষণ welcome, বক্তৃতা address, speech.

অভিভূত কৃদ. বিণ. পৰাস্ত, পৰাভূত overthrown, defeated, বিহ্বল perplexed, confused.

অভিমত বি. মত opinion, ইচ্ছা desire. বিণ. অনুমোদিত, মনোনীত after one's liking, বাঞ্ছিত desired.

অভিমন্যু বি অৰ্জ্জুন আৰু সুভদ্ৰাৰ পুতেক পৰীক্ষিতৰ পিতা।

অভিমান বি. ৰোহ, প্ৰিয়জনৰ পৰা অনাদৰ পাই অপমান বোধ sullen resentment, অহংজ্ঞান egoism, অহঙ্কাৰ, গৰ্ব্ব, গপ pride, vanity.

অভিমানী বিণ. গৰ্ব্বী, অহঙ্কাৰী proud, প্ৰিয় জনৰ ক্ৰটিৰ কাৰণে ক্ষুব্ধ। যাৰ মানমৰ্য্যাদাত অলপতে আঘাত লাগে। স্ত্ৰী. **অভিমানিনী**।

অভিমুখ বি. সন্মুখ, দিশ direction. বিণ. **অভিমুখী**। ক্ৰি. বিণ. **অভিমুখে** ফালে, দিশে, পিনে towards.

অভিযান বি. যুদ্ধ যাত্ৰা, দেশ অধিকাৰ আদিৰ কাৰণে সদলবলে গমন expedition.

অভিযুক্ত বিণ. জগৰত পৰা, যাৰ ওপৰত দোষ আৰোপিত হৈছে charged with offence, accused. **অভিযোগ** বি. দোষাৰোপ, গোচৰ, জগৰ ধৰা কাৰ্য্য an accusation, a charge. **অভিযোক্তা** বি. অভিযোগ কৰ্ত্তা, বাদী, ফৰিয়াদী।

অভিযোজন বি উদ্দেশ্য সাধনৰ উপ-যোগী কৰা adaptation. **অভি-যোজ্য** বিণ. উপযোগী কৰিব পৰা adaptable. বি. **অভিযুজ্যতা**

adaptability. **অভিযোজিত** উপযোগী হোৱা adapted.

অভিৰাম বিণ. ৰমণীয়, তৃপ্তিদায়ক, সুন্দৰ, প্ৰিয় pleasant, agreeable, pretty.

অভিৰুচি বি. অভিলাষ, প্ৰবৃত্তি, ৰুচি desire, wish, liking.

অভিৰূপ বিণ. অনুৰূপ, মনোহৰ corresponding with pleasing.

অভিলষিত কৃদ. বিণ যাক পাবলৈ ইচ্ছা কৰা হৈছে, বাঞ্ছিত desired, wished for.

অভিলাষ বি. ইচ্ছা, বাঞ্ছা, স্পৃহা desire, wish. বিণ. **অভিলাষী** ইচ্ছুক, লোভী। স্ত্রী। **অভিলাষিণী**।

অভিশপ্ত কৃদ. বিণ. শাও পোৱা, অভিশাপ গ্ৰস্ত, যাক শাপ দিয়া হৈছে cursed. **অভিশাপ** বি. অইনৰ অমঙ্গল বা হানি হওক বুলি কামনা প্ৰকাশ কৰা, শাও, শপনি malediction.

অভিশস্ত বিণ যাক মিছাকৈ দোষাৰোপ কৰা হৈছে, দোষযুক্ত কৰা falsely accused, charged.

অভিশস্তি বি. শাপ, দোষাৰোপ, অপমান curse, charge, defamation.

অভিষিক্ত কৃদ বিণ. পৱিত্ৰ পানীৰে শান্তি আদি কৰি উচ্চপদত নাইবা ৰাজপাটত নিযুক্ত, বিধি পূৰ্ব্বক স্থাপিত, কোনো কামত নিযুক্ত installed with customary ceremonies, গা-ধুওৱা bathed, তিতা wet.

অভিষেক বি. পৱিত্ৰ পানীৰে শান্তি কৰি ৰাজ সিংহাসনত প্ৰথম নিয়োগ installation, coronation, স্নান bathing, তিওৱা কাম act of wetting, অৱগাহন, কোনো কামত নিয়োগ।

অভিসন্ধি বি. অভিপ্ৰায়, আন্তৰিক ভাব বা ইচ্ছা, মন্ত্ৰণা purpose, motive, machination. **অভিসন্ধান** বি. অভিসন্ধি, উদ্দেশ্য purpose, motive.

অভিসম্পাত বি. অভিশাপ, শাও, শপনি curse.

অভিসাৰ বি. নায়ক নায়িকাৰ সঙ্কেত স্থানলৈ গমন act of going to a secret place to meet a lover. স্ত্রী. **অভিসাৰিকা**, **অভিসাৰিণী**। পুং. **অভিসাৰক**, **অভিসাৰী**।

অভিহিত কৃদ. বিণ. খ্যাত, জনাজাত, কথিত named, stated, mentioned.

অভীপ্সিত বিণ. অভিলষিত, বাঞ্ছিত desired.

অভীৰ বি. গৰখীয়া cowherd.

অভীষ্টসিদ্ধি বি. ইষ্টলাভ, বাঞ্ছিত প্ৰাপ্তি gaining a desired object.

অভীষ্ট কৃদ. বিণ বাঞ্ছিত, প্ৰিয় desired. বি. কামনা, বাঞ্ছা desire.

অভুক্ত কৃদ. বিণ. নোখোৱাকৈ থকা,

উপবাসী fasting, যাক খোৱা হোৱা নাই uneaten.

অভুক্ত বিণ. আগেয়ে নোহোৱা।

অভূতপূৰ্ব্ব বিণ আগেয়ে নোহোৱা, আচৰিত, অদ্ভুত unprecedented, strange.

অভেদ বি. অভিন, প্ৰভেদ নথকা absence of difference, identical, the same, একমাত্ৰ ঈশ্বৰ। বিণ প্ৰভেদ নথকা identical.

অভেদ্য বিণ. ভেদিব নোৱাৰা, টান, দৃঢ় not to be broken or penetrated, hard. বি. অভেদ্যতা।

অভোগ্য বিণ. ভোগৰ অযোগ্য not fit to be enjoyed. স্ত্ৰী. অভোগ্যা।

অভোজন বি. অনাহাৰ, উপবাস fast বিণ. অভোজ্য, অভোজনীয় অখাদ্য, খাবৰ অযোগ্য not eatable.

অভ্যন্তৰ বি. ভিতৰ, অন্তঃপুৰ inside, an inner apartment, অন্তৰ heart. বিণ. অভ্যন্তৰীণ, আভ্যন্তৰীণ, অভ্যন্তৰ মধ্যবৰ্ত্তী, আন্তৰিক, ভিতৰুৱা।

অভ্যৰ্থনা বি আদৰ সমাদৰ, সোধপোছ, সম্ভাষণ welcome, reception. অভ্যৰ্থনা সমিতি আদৰণী সভা। কৃদ. বিণ. **অভ্যৰ্থিত** যাক অভ্যৰ্থনা কৰা হৈছে honoured.

অভ্যৰ্থী বি. প্ৰাৰ্থী candidate.

অভ্যস্ত কৃদ বিণ অভ্যাস কৰা, আখৰা কৰি শিখা practised, trained, স্বভাৱ গত হোৱা habituated.

অভ্যাগত অতিথি, আলহী a guest. বিণ. ঘৰলৈ অহা, নিমন্ত্ৰিত coming to one's house.

অভ্যাস বি. সদায় কৰা কাৰণে স্বভাৱত পৰিণতি, স্বভাৱ, প্ৰকৃতি habit, custom, শিক্ষা, আখৰা practice, আবৃত্তি, বাৰে বাৰে পাঠ।

অভ্যুত্থান বি. উঠা কাৰ্য্য, উন্নতি, সমৃদ্ধি, উদয় act of getting up, advancement, prosperity.

অভ্যুদয় বি. উদয়, দেখা দিয়া rise, appearance, শ্ৰীবৃদ্ধি, সৌভাগ্য, উন্নতি prosperity, wealth.—বিণ. অপৰিমিত অতি বেছি abundant.

অভ্ৰ বি বাপিচন্দা mica, মেঘ, ডাৱৰ cloud, আকাশ sky.

অভ্ৰভেদী বিণ. আকাশভেদী, মেঘস্পৰ্শী।

অভ্ৰান্ত কৃদ. বিণ. ভ্ৰম নথকা, ভুল নকৰা, নিৰ্ভুল free from error, unforgetful.

অমখ [অহমক্] বিণ. অবুজন obstinate. **অমখলীয়া** মূৰ্খ, একো নজনা foolish.

অমঙ্গল বি. আপদ বিপদ, উৎপাত ill-luck, misfortune, calamity, অশুভ লক্ষণ, কুলক্ষণ evil omen. বিণ. **অমঙ্গলীয়া** কুলক্ষণীয়া

inauspicious. বিণ. **অমঙ্গল-জনক, অমঙ্গলসূচক।**

অমত বি. মতৰ অভাৱ, অসম্মতি unwillingness. বিণ. অসম্মত। ক্রি. বিণ. **অমতে।**

অমনোযোগ বি মনোযোগৰ অভাৱ, আওকাণ inattention, আওহেলা disregard. বিণ. **অমনোযোগী।** বি. **অমনোযোগিতা।**

অমৰ বি. দেৱতা deity. বিণ. চিৰকলীয়া, নমৰা everlasting, immortal. **অমৰত্ব** বি. নমৰা অৱস্থা immortality. **অমৰণ** (পদ্য) বিণ. অমৰ immortal.

অমৰম বি. নিষ্ঠুৰতা, নিৰ্দ্দয়তা unkindness.

অমৰাৱতী, অম্রাবতী, অমৰা বি. ইন্দ্রপুৰী, স্বৰ্গৰ ৰাজধানী the capital of Indra's heaven.

অমৰ্য্যতা, অমৰ্য্যদা, অমৰ্য্যাত বি. অসম্ভ্রম, অপমান insult, disrespect. বিণ. **অমৰ্য্যতীয়া, অমৰ্য্যদীয়া** মৰ্য্যাদাহীন মানুহ, নিলাজ মানুহ।

অমল বিণ. মল নথকা, নিৰ্ম্মল, বিশুদ্ধ free from dirt, pure, বগা white. স্ত্রী. **অমলা** লক্ষ্মী।

অমলীন বিণ. উজ্জ্বল, নিৰ্দ্দোষ, নিষ্কলঙ্ক।

অমা বি. চন্দ্রৰ ষোল কলাৰ প্রধান কলা, যাৰ ক্ষয় বৃদ্ধি নাই আৰু যেতিয়া চন্দ্র সূৰ্য্যৰ ৰশ্মিত বাস কৰে a phase of the moon, **আঁউসী** (অমানিশা)।

অমাত বিণ. মাত-কথা নথকা, কথা কব নোৱাৰা, মৌন speechless, dumb, মাত ফুটি নোলোৱা (শিশু)।

অমাতৃক বিণ. মাক নথকা motherless.

অমাত্য বি মন্ত্রী, সচিব minister.

অমানৱ বি. যি মানুহ নহয়, দেৱতা, ৰাক্ষস that who is not a man. বিণ. মানুহত নথকা।

অমানুষিক বিণ. মানুহত নথকা, মানুহৰ অতীত not found in men, যি মানুহৰ পক্ষে সম্ভৱ নহয় superhuman, inhuman. বি. **অমানুষিকতা।**

অমানুষী (পদ্য) মানুহৰ অযোগ্য inhuman.

অমানুহ বি. যাক মানুহ বুলিব নোৱাৰি, নীচ লোক, কাপুৰুষ unworthy man, coward.

অমান্তি বি. অমত, অস্বীকাৰ dissent, unwillingness.

অমান্য বি. অসন্মান disrespect, বশ নোহোৱা disobedience, সম্মানৰ অযোগ্য, বিশ্বাসৰ অযোগ্য not fit to be respected or regarded.

অমাৱস্যা, অমাৱাস্যা বি. চন্দ্র আৰু সূৰ্য্যৰ একত্রহৈ থকা কলা বা তিথি, আঁউসী the last day of the dark fortnight.

অময়া, অমায়া বিণ. মায়া বা ভ্ৰমশূন্য free from illusion, সৰল, অকপট, উদাৰ sincere, just. **অমায়াপুৰী** বি. বৈকুণ্ঠপুৰী, স্বৰ্গলোক। **অমায়া-সুখ** স্বৰ্গসুখ, মহাসুখ heavenly bliss.

অমাৰ্জ্জিত বিণ. ঘঁহি পৰিষ্কাৰ নকৰা unpolished, বিদ্যা চৰ্চ্চাৰ দ্বাৰা চোকা বা নিৰ্ম্মল নোহোৱা, পঢ়িশুনি ভদ্ৰগুণ লাভ নকৰা not refined, uncultured.

অমায়িক বিণ. সৰল, ভদ্ৰ, অহংকাৰ নথকা simple. বি. **অমায়িকতা**।

অমিত বিণ. যাৰ পৰিমাণ বা সীমা নাই, অসীম boundless, unlimited. যেনে—অমিত বল, অমিত সাহস, অমিত তেজ। **অমিতাচাৰ** ভোগ বিলাসত অসংযম।

অমিততেজা বিণ. অসীম ক্ষমতাশালী most powerful.

অমিতা বি. মধুফল, অমৃতা।

অমিত্ৰ বিণ. শত্ৰু enemy. শেষৰ আখৰে আখৰে নিমিলা (পদ্য)। **অমিত্ৰাক্ষৰ ছন্দ** বি. যি ছন্দ বা পদ্যত শেষৰ আখৰৰ মিল নাই blank verse.

অমিয় (অমৃত শব্দৰ প্ৰাকৃত উচ্চাৰণ) বি. অমৃত। বিণ. মধুময়।

অমিয়া বি. অমৃত nectar. বিণ. অমৃততুল্য very sweet.

অমিল বিণ. মতৰ একতা নথকা [diff]ering (in opinion), মিল নথকা hostile. একে নোহোৱা dissimilar.

অমিশ্ৰ বিণ. আচল, খাঁটি, বিশুদ্ধ unmixed, genuine. ভগ্নাংশ মিহলি নথকা (অঙ্ক) simple arithmetic. **অমিশ্ৰিত** বিণ. বিশুদ্ধ, সানমিহলি নোহোৱা pure, unmixed.

অমুক, অমুকা সৰ্ব্ব. অজ্ঞাতনামা বস্তু বা মানুহ such and such person or thing, অহঙ্কাৰী ভাৱত নিজৰ কথা কওঁতে ব্যৱহাৰ কৰা শব্দ (অমুকা কোন এতিয়াই চিনি পাবি)। স্ত্ৰী. **অমুকী**।

অমুক্ত বিণ. মুক্ত নোহোৱা, মুকলি নোহোৱা not liberated, confined.

অমুত্ৰ পৰলোক, পৰত্ৰ।

অমূৰি বি. আমনি, উদ্বগালি annoyance, vexation.

অমূৰ্ত্তক বিণ. উগ্ৰ, প্ৰবল, ভয়ানক violent, fierce.

অমূৰ্ত্ত বিণ. মূৰ্ত্তিহীন, নিৰাকাৰ shapeless.

অমূলক বিণ. মূল নথকা, ভিত্তিহীন baseless, groundless, অসত্য, কাল্পনিক untrue, imaginary, অদৰকাৰী useless.

অমূল্য বিণ. যাৰ উচিত মূল্য দিব পৰা নেযায়, যাৰ বেচ দিও পোৱা নাযায়, অতি উত্তম priceless, invaluable, excellent.

অমৃত বি. সুধা, দেৱতাৰ পানীয়, যাক খালে মৰণ নহয় nectar, বৰ সোৱাদ বস্তু very sweet thing, স্বৰ্গ, মুক্তি, ব্ৰহ্মোপলব্ধি। **অমৃতবৰ্ষী** বিণ. অমৃত বৰষা showering nectar, বৰ মিঠা বা সোৱাদ very sweet and pleasant.

অমৃতা বি. এবিধ ফল (অমিতা) a kind of fruit.

অমৃতি বি. এবিধ দীঘল গলৰ লোটা a kind of waterpot with long neck.

অমেধ্য বিণ. অপবিত্ৰ impure. বি. অপবিত্ৰ বস্তু impure thing.

অমোঘ বিণ. অব্যৰ্থ, নিষ্ফল নোহোৱা effective, গুৰুতৰ, ঘোৰ excessive. বি. বিষ্ণু। স্ত্ৰী. **অমোঘা**।

অমোঘা বি. শক্তি বিশেষ, শান্তনু ঋষিৰ পত্নী, নদী বিশেষ, ব্ৰহ্মপুত্ৰনদৰ জননী।

অমোল বিণ. অমূল্য, অতি উত্তম excellent.

অম্বৰ বি. আকাশ sky, কাপোৰ cloth, শূন্য।

অম্বৰীষ বি. সূৰ্য্যবংশীয় ৰজা, এজন ঋষি, অন্তৰীক্ষ, আকাশ।

অম্বা বি. আই, মাতা, জননী mother, দুৰ্গাৰ এটা নাম, কাশী ৰজাৰ তিনিজনী কন্যাৰ ডাঙৰ জনীৰ নাম।

অম্বালিকা বি. দুৰ্গাৰ এটা নাম, কাশী ৰজাৰ সৰুজনী জীয়েকৰ নাম, এওঁ পাণ্ডুৰ মাক।

অম্বিকা বি. দুৰ্গাৰ এটা নাম, কাশীৰজাৰ মাজুজনী জীয়েকৰ নাম, এওঁ ধৃতৰাষ্ট্ৰৰ মাক। **অম্বিকানন্দন** ধৃতৰাষ্ট্ৰ, কাৰ্ত্তিক, গণেশ। **অম্বিকেয়** বি. গণেশ, কাৰ্ত্তিক, ধৃতৰাষ্ট্ৰ।

অম্বু বি. পানী water. **অম্বুজ** পদুম lotus, শঙ্খ conch. **অম্বুদ** মেঘ, ডাৱৰ cloud. **অম্বুধি** সাগৰ the ocean, **অম্বুনিধি** বি. সাগৰ। **অম্বুবাচি,—চী** বি. আমতি, জেঠৰ সংক্ৰান্তিৰ পিছত যি সময়ত সূৰ্য্য মিথুন ৰাশিলৈ গমন কৰি আৰ্দ্ৰা নক্ষত্ৰৰ প্ৰথমপাদ ভোগ কৰে, সেই সময়কে অম্বুবাচি বোলে।

অম্ভঃ পানী। **অম্ভোজ** জলজ, পদুম, চন্দ্ৰ। **অম্ভোজা** লক্ষ্মী।

অম্ল বি. টেঙা acid. **অম্লজান** অম্লজান বায়ু। **অম্লপিত্ত** টেঙা উগাৰ অহা এবিধ পিত্তৰোগ acidity.

অম্লান বি. নিৰ্ম্মল, বিবৰ্ণ নোহোৱা clean, প্ৰফুল্ল cheerful.

অযত্ন, অযতন বি. চেষ্টা বা যত্নৰ অভাৱ inaction, want of exertion, অনাদৰ neglect. ক্ৰি. বিণ. অযতনে, অযত্নে। **অযত্নকৃত** বিনা কষ্টে সম্পাদিত।

অযথা বিণ. অসত্য, অযোগ্য, অনুপযুক্ত false, unbecoming, অনাৱশ্যক needless. ক্ৰি. বিণ. **অযথাৰূপে**।

অযথাৰ্থ বিণ অসত্য, মিছা, অন্যায় unjust.

অয়ন বি সূর্য্যৰ গতি, ক্রান্তি, পথ, আশ্রয়, বছৰৰ সমষ্টি, যুগ, (সূৰ্য্যৰ উত্তৰায়ণ, দক্ষিণায়ন)।

অয়নমণ্ডল বি. ৰাশিচক্র, ৰাশিচক্রৰ মাজত সূৰ্য্যৰ গতিপথ the ecliptic

অয়নান্ত সূৰ্য্যৰ উত্তৰ বা দক্ষিণ গতিৰ শেষ সীমা, ক্রান্তি solstice.

অয়নাংশ অয়নান্ত বৃত্তাংশ। সূৰ্য্যৰ ভ্রমণ পথৰ পৰিমাণ।

উত্তৰায়ণ-বৃত্ত কৰ্কটক্রান্তি।

দক্ষিণায়ন-বৃত্ত মকৰক্রান্তি।

অয়স্কান্ত বি. চুম্বক লো, লো আকৰ্ষক মণি a magnet, a load-stone

অযশ বি. অখ্যাতি, অপযশ bad reputation, ill fame.

অযাচিত বিণ এনেই পোৱা, নোখোজা unasked for. ক্রি বিণ **অযাচিতে**

অযাত্ৰীয়া বিণ যাত্রাভঙ্গ কৰা, অমঙ্গলীয়া inauspicious.

অযাত্রা বি. বেয়া বা অমঙ্গলীয়া যাত্রা an inauspicious day or moment for journey.

অযুক্ত বিণ. যুক্ত নথকা, লগ নলগা not joined, divided. বি. **অযুক্তি** বেয়া যুক্তি bad argument, বেয়া পৰামৰ্শ evil counsel, অনুপযোগিতা অন্যায় বা অনুচিত কাৰ্য্য want of conformity.

অযুগুত বিণ. অন্যায়, অনুচিত improper, unreasonable. বি. **অযুগুতি**।

অযুগ্ম বি. বিযুৰীয়া, অকলশৰীয়া, অকল not in pairs, single. ১ ৩,৫, প্রভৃতি অযুগ্ম সংখ্যা।

অযুত বি. দহ হেজাৰ ten thousand.

অয়ি সম্বোধনবাচক অব্যয়।

অয়ে সম্বোধনবাচক অব্যয়, হেৰা, পচাত অহ, অফি।

অযোগ বি. একেলগ হৈ নথকা অৱস্থা absence of junction, অশুভযোগ an evil combination.

অযোগবাহ বি. অনুস্বাৰ, বিসৰ্গ, চন্দ্ৰবিন্দু। যিবোৰ বৰ্ণ অইন বৰ্ণৰ লগত যুক্ত নহৈ নাথাকে নাইবা উচ্চাৰিত নহয়।

অযোগ্য বিণ. অনুচিত, অনুপযুক্ত, অপাত্র unworthy, unfit, undeserving. বি. **অযোগ্যতা**।

অযোধ্যা বি সৰযূ নদীৰ পাৰত থকা সূৰ্য্যবংশীয় ৰজা সকলৰ ৰাজধানী।

অযোনি বিণ. যোনিৰ পৰা উৎপত্তি নোহোৱা not born. **অযোনিজ** অগৰ্ভজ, পৰমেশ, ব্রহ্মা। **অযোনিসম্ভবা** বি. স্ত্রী. মানুহ বা জন্তুৰ যোনিৰ পৰা জন্ম নোহোৱা not born from the womb of a female, সীতা, দ্রৌপদী, ৰাধা। পুং **অযোনি-সম্ভব**।

অযোনিসম্ভূত যোনিৰ পৰা নোপোজা, ধৃষ্টদ্যুম্ন, অগস্ত্য, দ্রোণ।

অযৌক্তিক বিণ. যুক্তিসম্মত নহয়, যুক্তিবিৰুদ্ধ unreasonable.

অযৌক্তিকতা বি. যুক্তিবিৰুদ্ধতা অন্যায়।
অৰখীয়া বিণ. ৰখীয়া নথকা having nobody to look after.
অ'ৰ ত'ৰ বিণ. ইঠাইৰ সিঠাইৰ।
অৰণি বি. ঘঁহিলে জুই উঠা কাঠ the fire producing wooden stick.
অৰণ্য বি. হাবি, বননি jungle, forest.
অৰণ্যৰোদন বি. কোনেও নুশুনা কান্দোন a cry in the wilderness, বৃথা কথা, কোনেও মন নকৰা কথা a vain or useless speech, a cry with no one to heed it, বৃথা কাৰ্য্য anything done to no purpose. **অৰণ্যবাসী** অৰণ্যত বাসকাৰী, সন্ন্যাসী living in a forest, an anchorite.
অৰতি বি. অৰুচি, অশ্ৰদ্ধা, ৰাপ নথকা dislike, disregard.
অৰত্নি বি. এহাত, কিলাকুটিৰ পৰা কেঞা আঙুলিৰ মূৰ পৰ্য্যন্ত a cubit of the middle length from elbow to the tip of the little finger.
অৰবিন্দ বি. পদুম, নীল বা ৰঙা পদুম blue or red lotus. **অৰবিন্দলোচন** পদুমৰ নিচিনা চকু যাৰ, বিষ্ণু।
অৰসিক বিণ. ৰসবোধ নথকা devoid of fine feeling.
অৰক্ষক বিণ. ৰখীয়া নথকা having no keeper or protector. বি. **অৰক্ষা** ৰক্ষাৰ অভাৱ। কৃদ. বিণ. **অৰক্ষিত** ৰক্ষিত নোহোৱা, তত্বাৱধান লওঁতা নথকা unprotected, not looked after. স্ত্ৰী. **অৰক্ষিতা**।
অৰক্ষণীয়, অৰক্ষ্য বিণ. যাক ৰাখিব নোৱাৰি। স্ত্ৰী. **অৰক্ষণীয়া, অৰক্ষ্যা** যাক বিয়া নিদিয়াকৈ ৰাখিব নোৱাৰি বা ৰখা অনুচিত, ৰাখিব নোৱৰা।
অৰা বি. দূৰ, নিলগ, মূৰ distance, extremity.
অৰাজক বিণ ৰজা নথকা without a king or ruler, ভাল শাসন নথকা without good government, anarchical. বি. **অৰাজকতা** ৰজা নথকা অৱস্থা, ৰাজ্যৰ নানা গোলমালৰ সময়। **অৰাজ, অৰা-য** মানুহৰ বসতি নোহোৱা ঠাই, হাবি wilderness, ৰজা নথকা অৱস্থা anarchy.
অৰাতি বি. শত্ৰু, অৰি an enemy.
অৰি বি. শত্ৰু enemy, বিপক্ষ, বিৰোধী লোক antagonist. **অৰিমৰ্দ্দন** বি. শত্ৰু মৰ্দ্দন বা নাশ কৰোঁতা destroyer of enemy. **অৰিন্দম** শত্ৰুদমনকাৰী, জয়ী victorious.
অৰিয়া আৰ আনতকৈ নিজে ভাল হবৰ চেষ্টা, প্ৰতিদ্বন্দ্বিতা rivalry, এটাই আন এটাৰ লগত আৰি মৰা কাৰ্য্য act o betting with one another.
অৰিষ্ট বি. ৰিষ্ট বা অমঙ্গল নথকা absence of misfortune, সেই

নামে এটা অসুৰ। (আয়ুৰ্বেদ) ৰস, আসব। অৰিষ্টসূদন বি. শ্ৰীকৃষ্ণ, বিষ্ণু।

অৰিহণা বি. কোনো ধৰ্ম্মকাৰ্য্যৰ অন্তত সেই কাৰ্য্য সম্পূৰ্ণ হবৰ নিমিত্তে দান কৰা ধন আদি, দক্ষিণা offering at the end of a religious ceremony, পূজা, সন্মান worship, adoratoin, honour.

অৰীতি বি. অনিয়ম, অনাচাৰ absence or violation of rules, শাস্ত্ৰ বিৰুদ্ধ আচাৰ। বিণ. অৰীতিয়া।

অৰুচি বি. অনিচ্ছা, খাবলৈ মন নোযোৱা disinclination, dislike for food. বিণ. অৰুচিকৰ ভাল নলগা।

অৰুণ বি. বেলি, সূৰ্য্য the sun, এটা কল্পিত চৰাই, সি কাশ্যপৰ পুতেক, গৰুড়ৰ ককায়েক আৰু সূৰ্য্যৰ সাৰথি বুলি পুৰাণত লিখা আছে fabulous bird of the Hindu mythology, পুৱা আৰু সন্ধ্যাৰ সময়ত মেঘে ধৰা বৰণ reddish purple. অৰুণিমা ৰক্তিমা।

অৰুণোদয় বি সূৰ্য্যৰ উদয়, বেলি ওলোৱা sunrise, দোক-মোকালি, মেছনাৰী পাদুৰী চাহাবসকলে শিৱসাগৰত উলিওৱা প্ৰথম অসমীয়া বাতৰি কাকত।

অৰুন্তুদ বিণ. মৰ্ম্মভেদী, অতিশয় পীড়াদায়ক, মৰ্ম্মান্তিক।

অৰুন্ধতী বি. সাতোটা তৰাযুক্ত এটা মণ্ডলৰ ভিতৰৰ এটা তৰাৰ নাম, কৰ্দ্দম ঋষিৰ জীয়েক আৰু বশিষ্ঠৰ ভাৰ্য্যা wife of the sage Vasistha.

অৰূপ বিণ. যাৰ ৰূপ নাই formless.

অৰে অব্য. খং বা নিন্দা কৰি মানুহক মতা মাত, হেৰ a particle used in addressing a person expressing anger or disapproval.

অৰোগী বিণ ৰোগ নথকা, নিৰোগী, সুস্থ healthy, free from disease. বি. নিৰোগী লোক healthy person. বি. অৰোগিতা নিৰোগী অৱস্থা। স্ত্ৰী. অৰোগিনী।

অৰ্ক বি. সূৰ্য্য the sun, আকনৰ গছ calotropisgigantea.

অৰ্কপত্ৰ আকনৰ পাত।

অৰ্গনিমাবি সকলো মিলি মুঠতে।

অৰ্গল বি. দুৱাৰ দাং, শলখা, বাধা, প্ৰতিবন্ধক a bolt, bar, hindrance, obstacle. চণ্ডী স্তোত্ৰ-বিশেষ।

অৰ্ঘ বি. মূল্য price, পূজা worship, পূজাৰ উপকৰণ materials for worship. অৰ্ঘ্য পূজাৰ উপকৰণ বা বস্তু, চাউল, দূবৰি, ফুল, চন্দন, আদি মিহলি কৰা পানী। মান্য লোকক সম্বৰ্দ্ধনা কৰিবৰ কাৰণে উপহাৰ আদি। অৰ্ঘা পূজা কৰোতে পানী দিয়া সৰু পাত্ৰ।

অৰ্চ্চ্ সক. ধা. পূজা কৰা, শুশ্ৰূষা কৰা worship, respect.

অৰ্চ্চক বি. পূজা কৰোঁতা, পূজক one who worships or serves. **অৰ্চ্চন, অৰ্চ্চনা, অৰ্চ্চা** বি পূজা বা সেৱা কৰা কাৰ্য্য। **অৰ্চ্চনীয়** বিণ. পূজনীয়, আৰাধ্য, পূজা কৰিবৰ যোগ্য deserving homage or worship. স্ত্ৰী **অৰ্চ্চনীয়া**। কৃদ. বিণ. **অৰ্চ্চিত**।

অৰ্চ্চি বি. সূৰ্য্যৰ কিৰণ, জুইশিখা ray, flame.

অৰ্জ্জ্ সক. ধা শ্ৰম কৰি পা, উপাৰ্জ্জন কৰ earn. **অৰ্জ্জন** বি. উপাৰ্জ্জন কৰণ, ধন ঘটা কাৰ্য্য act of earning, উপাৰ্জ্জন, আয় income, gain. **অৰ্জ্জক** বি. যি উপাৰ্জ্জন কৰে one who earns. **অৰ্জ্জা, অৰ্জ্জিত** কৃদ. বিণ.

অৰ্জ্জুন বি. তৃতীয়-পাণ্ডব, এবিধ গছ third Pandava, a kind of tree.

অৰ্ণব বি. সাগৰ the ocean.

অৰ্থ বি. কোনো শব্দ বা বাক্যৰ দ্বাৰা যি বুজা যায় সেয়ে, সেই শব্দ বা বাক্যৰ অৰ্থ meaning ধন সম্পত্তি wealth, ফল effect, fruit, বিষয়, জ্ঞাতব্য-বিষয়, তথ্য, নীতি, ৰাজনীতি, হিত, মঙ্গল, কল্যাণ, blessing, উদ্দেশ্য aim, চতুৰ্ব্বৰ্গৰ অৰ্থাৎ ধৰ্ম্ম, অৰ্থ, কাম, মোক্ষ এই পুৰুষাৰ্থ নাইবা পুৰুষৰ প্ৰয়োজন চতুষ্টয়ৰ দ্বিতীয়বৰ্গ human pursuit, ঐহিক ধনজনিত সৌভাগ্য। **অৰ্থকৰ** বিণ. লাভজনক, আয়জনক wealth producing, lucrative. স্ত্ৰী. **অৰ্থকৰী** (অৰ্থকৰী বিদ্যা)। **অৰ্থদণ্ড** বি. জৰিমনা a fine. **অৰ্থগৌৰৱ** বি. ভাবৰ গাম্ভীৰ্য্য depth of meaning. **অৰ্থনাশ** বি. ধন হানি loss of property **অৰ্থৱান, অৰ্থৱন্ত** বিণ. ধন থকা rich, moneyed. **অৰ্থবাদ** বি. কোনো কথাৰ অৰ্থত আসোঁৱাহ উলিয়াই আন অৰ্থকৰণ, অৰ্থৰ বিচাৰ কৰণ। **অৰ্থ-শাস্ত্ৰ** বি. ধন-বিজ্ঞান economics, political science. **অৰ্থ-সাপেক্ষ** বিণ. ধনৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰা depending on money.

অৰ্থাৎ অব্য. মানে ভাঙি কব লাগিলে that is to say.

অৰ্থাৰ্থী বিণ. ধন ঐশ্বৰ্য্য ভোগ কৰিবলৈ বাঞ্ছা কৰা লোক। **অৰ্থান্তৰ** বি. অইন অৰ্থ, বেলেগ অৰ্থ different meaning.

অৰ্থী বিণ. যি খোজে, প্ৰাৰ্থী asking for. **অৰ্থে** অব্য. কাৰণে, নিমিত্তে for, for the sake of.

অৰ্দ্ধ বি. দুভাগৰ এভাগ, আদখিনি half. **অৰ্দ্ধচন্দ্ৰ** বি. জোনৰ আধাভাগ half-moon. **অৰ্দ্ধচন্দ্ৰৰ-আকৃতিৰে** লোৱা কপালৰ কোট, ডিঙিত মৰা গঁতা।

অৰ্দ্ধাঙ্গিনী বি. সহধৰ্ম্মিনী wife.
অৰ্দ্ধেক বি. **আধা** one half.
অৰ্প ক্রি. সমৰ্পণ কৰা, শোধা make over, entrust. **অৰ্পণ, অৰ্পণা** বি. সোধাই বা গতাই দিয়া কাৰ্য্য handing over, delivery. **অৰ্পণীয়** বিণ. সোধাই দিবলগীয়া to be delivered. **অৰ্পিত** কৃদ. বিণ. নিবেদিত, সোধাই দিয়া delivered.
অৰ্ব্বাচীন বি. আধুনিক, নতুন, এই কালৰ modern, অপক্ক বুদ্ধিশালী, inconsiderate, অধম base.
অৰ্ব্বুদ বি. দহ কোটি a hundred millions.
অৰ্শ বি. শৌচৰ লগত তেজ যোৱা ৰোগ, কেচু-মূৰীয়া ৰোগ piles.
অৰ্হ বিণ. যোগ্য, উপযুক্ত fit, proper, অন্য শব্দৰ পাছত যোগ হৈ এই অৰ্থ প্ৰকাশ কৰে, যেনে :— দণ্ডাৰ্হ, পূজাৰ্হ, সন্মানাৰ্হ।
অৰ্হা বি. জৈন নাইবা বৌদ্ধ সন্ন্যাসী, বুদ্ধ।
অৰ্হতা বি. যোগ্যতা fitness, qualification.
অৰ্হৰ বি. মিৰি-মাহ a species of legumenous seed, a kind of pulse.
অলকৃত (পু. অ.) বিণ. ৰঙা red.
অলক, অলকা বি. কপালত ওলমি থকা কেকোৰা চুলি curls of hair hanging over the forehead.
অলকা বি. কুবেৰৰ নগৰ, লঙ্কাপুৰী।
অলকানন্দা বি. স্বৰ্গবাহিনী গঙ্গা।
অলক্ত, অলক্তক লাক্ষাৰস, আলতা
অলগৰ্দ্ধ বি. মূৰ্খ আৰু এলেহুৱা মানুহ lazy and stupid man.
অলঙ্কাৰ বি. যাৰ দ্বাৰা শৰীৰ ভূষিত হয়, ভূষণ, আভৰণ ornament. কথা বা ৰচনাৰ শোভা বঢ়াবলৈ ব্যৱহাৰ কৰা উপমা প্ৰভৃতি figure of speech.
অলঙ্কৃত কৃদ. বিণ. ভূষিত, শোভিত ornamented, decorated. স্ত্ৰী. **অলঙ্কৃতা**।
অলঙ্ঘনীয়, অলঙ্ঘ্য বিণ. লঙ্ঘিব নোৱাৰা, অমান্য কৰিব নোৱাৰা inviolable, পাৰ হব নোৱাৰা impassable. বি. **অলঙ্ঘন**।
অলপ বি. তাকৰ বা কম **পৰিমাণ** a small portion or quantity, সামান্য, ঈষৎ a little. ক্রি. বিণ. অলপকৈ। **অলপতে** অলপদিনৰ আগেয়ে recently, সোনকালে shortly, অলপ কাৰণতে for trifling reason. **অলপীয়া** বিণ. অলপমান, তাকৰীয়া। **অলপ-অচৰপ** বি. অলপমান। **অলপধতুৰা** বিণ. সাহ নথকা, ভয়াতুৰ। **অলপমান** বি. কম পৰিমাণ a small portion.
অলবত্ (আৰবী) অব্য. অৱশ্যে certainly, must.
অলব্ধ বিণ. নোপোৱা, অপ্ৰাপ্ত।
অলভ্য বিণ. অপ্ৰাপ্য unattainable.

অলম বি. আশ্রয় help.

অলৰ বিণ. নলৰা, লৰচৰ নকৰা unchangeable, এঠাইতে থকা motionless. **অলৰ-অচৰ** বিণ. লৰচৰ কৰিব নোৱাৰা।

অলস বিণ. এলেহুৱা, সোৰোপা slothful, lazy. বি. **অলসতা**।

অলক্ষণ বি. কুলক্ষণ, অশুভ চিন evil omen.

অলক্ষিত বিণ. নেদেখা, অদৃশ্য not seen, un-perceived. ক্রি. বিণ. **অলক্ষিতে**। **অলক্ষিণী** স্ত্রী. দুর্ভাগী, কুলক্ষিণী unlucky.

অলক্ষ্মী বি. দুর্ভাগ্যৰ দেৱী goddess of misfortune, কুলক্ষণীয়া তিৰোতা।

অলক্ষ্য বিণ. নেদেখা, মনিব নোৱাৰা invisible, unobservable, ক্রি. বিণ. **অলক্ষ্যে**।

অলাভ বি. লাভৰ অভাৱ, হানি, ক্ষতি absence of profit or gain, loss.

অলায়ক বিণ. নায়ক বা উপযুক্ত নোহোৱা, অযোগ্য, অকামিলা worthless.

অলি বি. ভোমোৰা humble bee.

অলিয়া বলিয়া বিণ. উন্মত্ত, বাতুল, অস্থিৰ mad crazy, restless.

অলিন্দ বি. বাৰান্দা.

অলীক বিণ. অসত্য, মিছা, সাজি কোৱা false, baseless, অসাৰ worthless. বি. **অলীকতা**।

অলেখ বিণ. লেখ বা গণনা কৰিব নোৱাৰা innumerable.

অলৈ-তলৈ বিণ. ইফাল সিফাললৈ hither and thither.

অলোভী বিণ. লুভীয়া নোহোৱা not covetous.

অলৌকিক বিণ. পৃথিৱীত নথকা, অপাৰ্থিৱ unearthly, অমানুষিক, অসাধাৰণ uncommon.

অলৌ-ভলৌ বিণ. অৰ্থ নোহোৱা, অসঙ্গত meaningless, discon-nected.

অল্প বিণ. তাকৰ, অলপ a little, small. বি. **অল্পতা, অল্পায়ুস, অল্পায়ু,** বিণ. অলপদিন জীয়াই থকা having a short life.

অৱ ন্যূনতা, নিম্নতা, অনাদৰ, নিশ্চয়, ব্যাপ্তি, বিয়োগ, পুষ্টি ইত্যাদি সূচক উপসৰ্গ।

অৱকাশ বি. কাম নকৰি থকা, অবসৰ interruption of work, leave, আজৰি, বিশ্ৰাম leisure, সুবিধা opportunity.

অৱগত কৃদ. বিণ. জনা, বুজপোৱা, খবৰ পোৱা known, under-stood. **অৱগতি** বি. জ্ঞান, বোধ, খবৰ পোৱা knowledge, infor-mation.

অৱগৰ্ব্ব বি. অহঙ্কাৰ, মদ গৰ্ব্ব boast, vanity. **অৱগৰ্ব্বী** বিণ. অহঙ্কাৰী, মদ গৰ্ব্বী boastful, vain.

অৱগাহন বি. পানীত নামি গা-ধোৱা

plunge in water for bath. অৱগাহি ক্রি. অৱগাহন কৰি।

অৱগুণ্ঠন বি ওৰণি, মুখাবৰণ, আৱৰণ hiding, veiling. **অৱগুণ্ঠিকা** বি. ওৰণি, যৱনিকা a veil, a curtain. **অৱগুণ্ঠিত** বিণ. ওৰণি লোৱা, আবৃত কৰা, আবৃত মুখ veiled, covered. স্ত্রী অৱগুণ্ঠিতা।

অৱচয় বি. চয়ন, সম্পত্তিৰ মূল্যহ্রাস depreciation.

অৱচ্ছিন্ন বিণ যুক্ত, মিলিত, যেনে— শোকাবচ্ছিন্ন। বিভক্ত, বিভিন্ন separated, divided, যেনে— নিৰবচ্ছিন্ন।

অৱচ্ছেদ বি. ছেদন, কাটা incision, সীমা, বিৰাম, একাংশ separation, a part.

অৱজ্ঞা বি. অসন্মান, উলঙ্ঘা, অনাদৰ, অৱহেলা, ঘৃণা, disrespect, neglect, disobedience, contempt. **অৱজ্ঞাত** বিণ. অপমানিত, অনাদৃত, উপেক্ষিত, dishonoured, neglected.

অৱতংস বি. গৌৰৱৰ বস্তু, অলঙ্কাৰ স্বৰূপ বস্তু, শিৰোভূষণ, কিৰীট an ornament worn on the head, a crest, anything that serves as an ornament.

অৱতৰণ বি. তললৈ নামি অহা কাৰ্য্য অৱৰোহণ, নদী আদি পাৰ হোৱা কাৰ্য্য descending, coming down, crossing.

অৱতাৰ বি. আকাৰ নথকা বস্তুৱে ধৰা কোনো এক পাৰ্থিব আকাৰ বা মূৰ্ত্তি, আবিৰ্ভূত দেৱতা, an incarnation, manifestation.

অৱতাৰণ বি. অবৰোহন, নামা, প্রস্তাৱন, উৎপত্তি।

অৱতাৰণা বি. আৰম্ভণ, সূচনা, প্রস্তাৱ commencement, introduction.

অৱতাৰী বিণ অৱতাৰ ধৰা, আকৃতি বা গুণ ধৰি পৃথিৱীত দেখা দিয়া incarnate.

অৱতীৰ্ণ বিণ. আকৃতি ধৰি পৃথিৱীত উপস্থিত descended in an incarnate form, অৱতাৰ ৰূপে আবিৰ্ভূত, উপস্থিত, উত্তীৰ্ণ come down, appeared, crossed.

অৱদান বি. দান, সম্পাদিত কাৰ্য্য, সাহসিক কাৰ্য্য, কীৰ্ত্তি gift, an accomplished act, a valorous or glorious act, heroic act, glorious achievement.

অৱধান বি. মনোযোগ, কাণ পাতি শুনা attention, hearing attentively.

অৱধাৰণ বি. নিৰ্দ্ধাৰণ, নিশ্চয় কৰণ ascertainment. **অৱধাৰিত কৃদ.** বিণ. নিৰ্দ্ধাৰিত, নিৰ্ণীত ascertained, resolved.

অৱধি অব্য. সীমা, অন্ত limit, boundary, তদৱধি, পৰ্য্যন্ত from, up to.

অৱধূত বিণ. সংসাৰ মায়া-মুক্ত free from worldly possessions. কম্পিত, অনাদৃত waved, insulted.

অৱনত কৃদ. বিণ. চাপৰা, তলমুৱা bending, stooping, **নম্র** modest. **অৱনতি** বি. নত হোৱা কাৰ্য্য, চাপৰা কাৰ্য্য act of lowering or bending, চৰিত্র বেয়া হোৱা degradation, সম্পদ নষ্ট হোৱা fall of prosperity. ক্রি. বিণ. **অৱনতে**।

অৱনমন তলৰ ফালে হলোৱা কাৰ্য্য, হীন অৱস্থালৈ অনা। বিণ. **অৱনমিত**।

অৱনি, অৱনী বি. পৃথিৱী the earth. **অৱনিপতি, অৱনী পতি** ৰজা King.

অৱবাহিকা নদীৰ উভয় পাৰ্শ্বস্থ ভূমি য'ৰ পৰা পানী আহি নদীত পৰে basin.

অৱমাননা বি. অপমান, অসন্মান, অনাদৰ insult, disrespect কৃদ. বিণ. **অৱমানিত** অপমানিত, লাঞ্ছিত insulted, disrespected

অৱৰুদ্ধ কৃদ. বিণ. আবদ্ধ, বন্ধ হোৱা besieged, confined.

অৱৰোধ বি. অমুক্ত অৱস্থা, বাহিৰলৈ ওলাব নিদিয়া কাৰ্য্য confinement, ঘেৰি ধৰি কৰা আক্রমণ, পৰিবেষ্টন act of surrounding, siege.

অৱৰোহ বি. অবতৰণ। (দৰ্শনত) কাৰণৰ পৰা কাৰ্য্য অনুমান deduction. **অৱৰোহী** বি. নামে deductive.

অৱৰোহণ বি. তললৈ নমা কাৰ্য্য descension.

অৱলম্ব বি. আশ্রয়, সহায় support, refuge. যি ওলমি থাকে, লম্বিত।

অৱলম্বন বি. আশ্রয় কৰণ act of depending or taking shelter, উপায় means, ভিত্তি, মূল basis, subject matter. **অৱলম্বী** বিণ. নির্ভৰশীল, আশ্রয়কাৰী, অৱলম্বনকাৰী। **অৱলম্বনীয়** বিণ. গ্রহণযোগ্য।

অৱলীলা বি. অনায়াস, অল্প যত্ন slight or no effort. **অৱলীলাক্রমে** ক্রি. বিণ. অনায়াসে।

অৱলোকন বি. চাৱন, দর্শন act of seeing or looking. বিণ. **অৱলোকনীয়** দর্শনযোগ্য, fit to be seen. **অৱলোকিত** দৃষ্ট seen.

অৱশিষ্ট বিণ ব্যৱহাৰৰ পাছত বাকী থকা remaining.

অৱশেষ বি. ব্যৱহাৰৰ পাছত বাকী থকা ভাগ remainder, শেষ, অন্ত end, conclusion.

অৱশ্যে, অৱশ্য ক্রি. বিণ. নিশ্চয়ে, নিবাৰণ কৰিব নোৱাৰাকৈ certainly of course. **অৱশ্যম্ভাৱী** বিণ বাৰণ কৰিব বা এৰাব নোৱৰা inevitable. বি. **অৱশ্যম্ভাৱিতা**।

অৱসন্ন বিণ. আমন জিমন, বিমর্ষ,

মনমৰা sad, cheerless, ভাগৰুৱা, শ্ৰান্ত tired.

অৱসৰ বি. অৱকাশ, আজৰি leisure, rest, সুযোগ opportunity. **অৱসৰীয়া** বিণ. অৱকাশ থকা, আজৰীয়া having leisure.

অৱসাদ বি. ভাগৰ, শ্ৰান্তি fatigue, weariness, বিষাদ cheerlessness.

অৱসান বি. অন্ত, সমাপ্তি termination, end.

অৱস্থা বি. স্থিতি, দশা, গতি, থকাৰ নিয়ম position, condition, সঙ্গতি circumstance, জীৱনৰ কাল ভেদ stage of life, ক্ষেত্ৰ field, **অৱস্থা নোহোৱা** বিণ. দুৰৱস্থাত পৰা। অৱস্থান বি. থকাকাল। **অৱস্থাপন্ন** বিণ ভাল অৱস্থাত থকা, ধনী prosperous.

অৱস্থিত কৃদ. বিণ. থকা staying. **অৱস্থিতি, অৱস্থান** বি. বাস কৰা act of living, থকা ঠাই position.

অৱস্থান্তৰ বি. অন্যদশা, ভাবান্তৰ। অৱস্থিত বিণ. অবিচলিত, আশ্ৰিত, নিযুক্ত।

অৱহিত বিণ. সাৱধান, মনোযোগী attentive. **অৱহিতে** ক্ৰি. বিণ. সাৱধানে।

অৱহু অব্য. এতিয়াও, এতিয়া even now, now.

অৱহেলা বি. অনাদৰ, তুচ্ছভাব, আওহেলা disregard, অমনোযোগ inattention. **অৱহেলন** বি. অৱজ্ঞা। **অৱহেলনীয়** বিণ. অৱজ্ঞেয়। **অৱহেলিত** বিণ. অনাদৃত, উপেক্ষিত।

অশকত বিণ. লাহী, গা-সৰু thin.

অশক্য বিণ. অসাধ্য, শক্তিৰ অতীত impracticable.

অশক্ত বিণ. বলহীন, দুৰ্ব্বল, weak, অসমৰ্থ incapable.

অশঙ্কিত বিণ. শঙ্কা বা ভয় নথকা, নিৰ্ভয় not afraid, নিশ্চিন্ত, স্থিৰ free from anxiety.

অশন বি. ভোজন act of eating.

অশনি বি. বজ্ৰ, শূল a kind of weapon.

অশৰণীয়া বিণ শৰণ নোলোৱা not receiving initiation.

অশৰাধী বিণ. শৰাধ বা কৰম নকৰা not performing shraddha. বি. যি শৰাধ নকৰে।

অশৰীৰী বিণ. যাৰ শৰীৰ বা দেহ নাই, নিৰাকাৰ bodiless, shapeless.

অশলাগ বি. উপকাৰ নমনা, অকৃতজ্ঞতা ingratitude. বিণ. **অশলাগী** উপকাৰ নমনা, গুণ নোলোৱা ungrateful.

অশাঁত বিণ. **অশাঁতি** বি. অশান্ত, অশান্তি শব্দৰ কোমল ৰূপ।

অশান্ত বিণ. অধীৰ, **অসুখী** unquiet, unhappy, অস্থিৰ

restless, দুষ্ট wicked. **অশান্তি** বি. শান্তিৰ অভাৱ, অসুখ, অস্থিৰতা, বিৰক্তি want of peace, restlessness.

অশাশ্বত বিণ. অস্থায়ী, অলপদিনীয়া, সোনকালে নষ্টহোৱা not lasting, transient.

অশাস্ত্রীয় বিণ. শাস্ত্রত নথকা, শাস্ত্র বিৰুদ্ধ, আবধি not contained in the shastras, contrary to the sacred rules, unlawful.

অশিব বি. আপদ, বিপদ, অমঙ্গল ill-luck, misfortune, calamity. বিণ. অশুভ, অমঙ্গলীয়া inauspicious.

অশিষ্ট বিণ. অসাধু, দুষ্ট wicked, দুটা, অভদ্র rude, uncivil. বি. **অশিষ্টতা**।

অশিক্ষিত বিণ. লিখাপঢ়া নিশিকা, মূৰ্খ illiterate, ignorant, শিকনি নোপোৱা untrained. স্ত্রী. **অশিক্ষিতা**।

অশীতি বি. আশী, চাৰিকুৰি eighty.

অশুচি বিণ. অপৱিত্র, চুৱা, অশুদ্ধ unclean, impure.বি. **অশুচিতা, অশুচিত্ব**।

অশুদ্ধ বিণ. মলিন, অশুচি impure, foul, ভুল থকা incorrect. বি. **অশুদ্ধি** অশুচি বা চুৱা অৱস্থা impure condition, ভুল mistake.

অশুভ বিণ. অমঙ্গলীয়া, অহিত evil, harmful. বি. বিপদ, অমঙ্গল, অশুভ লক্ষণ evil, calamity, evil omen.

অশুৱনি বি. দেখিবলৈ বেয়া, কুশ্রী ugly. স্ত্রী. **অশুৱনী**।

অশেষ বিণ. শেষ বা অন্ত নথকা, ওৰ নপৰা, অসীম endless. ক্রি. বিণ. সম্পূৰ্ণকৈ, নিঃশেষৰূপে exhaustively and minutely.

অশোক বি. শোকহীন, বেজাৰ নথকা not sorrowful, এবিধ ফুলৰ গছ Asoka tree, মগধৰ বিখ্যাত ৰজা King Asoka. **অশোকবন** লঙ্কাৰ এখন হাবি। **অশোকাষ্টমী** চ'ত মাহৰ শুক্লা অষ্টমী তিথি।

অশোচনীয়, অশোচ্য বিণ. শোকৰ অযোগ্য, যাৰ কাৰণে শোক কৰা অনুচিত not to be regretted.

অশোধিত কৃদ. বিণ. শুদ্ধ নকৰা, পৱিত্র নকৰা not purified.

অশোভন বি. যি শোভা নাপায়, অসুন্দৰ not beautiful.

অশোভা বি. কুশ্রী, শোভাৰ অভাৱ want of beauty. বিণ. **অশোভিত** অলঙ্কাৰ আদিৰে দেখিবলৈ ভাল নকৰা not adorned or dressed.

অশৌচ বি. সন্তানৰ জন্মৰ বা আত্মীয় লোকৰ মৰণৰ বাবে হোৱা অশুচিতা ceremonial defilement occasioned by the birth or death

of a relative. **অশৌচীয়া** বিণ. অশৌচ-লগা।

অশ্ম বি. প্রস্তৰ, শিল। **অশ্মৰী** বি. মূত্ৰাশয়ত শিল বা পাথৰ হোৱা ৰোগ the stone in the bladder.

অশ্ৰদ্ধা বি. অভক্তি absence of belief, আওহেলা, ঘৃণা, অনাদৰ disregard, contempt, অনিচ্ছা dislike. বিণ. ভক্তি বা শ্ৰদ্ধাৰ অযোগ্য not fit to be respect-ted. বিণ. **অশ্ৰদ্ধেয়** শ্ৰদ্ধাৰ অপাত্ৰ।

অশ্ৰান্ত বিণ. অক্লান্ত, অবিৰাম not fatigued, incessant.

অশ্ৰাব্য বিণ. শুনাৰ অযোগ্য, অশ্লীল not fit to be heard, indecent, কৰ্কশ harsh.

অশ্ৰু বি চকুৰ পানী, চকু-লো tear. বিণ. **অশ্ৰুপূৰ্ণ, অশ্ৰুবৰ্ষী** চকুৰ পানীৰে ভৰা filled with tears.

অশ্ৰুত বিণ. নুশুনা unheard.

অশ্ৰেয়স্, অশ্ৰেয়ঃ বিণ. বেয়া, নিকৃষ্ট inferior, less-worthy, অনিষ্টজনক harmful.

অশ্ৰেষ্ঠ বিণ. শ্ৰেষ্ঠ বা ভাল নোহোৱা, বেয়া, হীন not superior, low.

অশ্লীল বিণ. শুনিবলৈ লাজ লগা, নিলাজ indecent, obscene. বি. **অশ্লীলতা**।

অশ্লেষা বি. অশ্লেষা নক্ষত্ৰ।

অশ্ব বি. ঘোঁৰা a horse.

অশ্বক্ৰান্ত বি. গুৱাহাটীৰ ওচৰত ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ উত্তৰ পাৰৰ এটা পৰ্ব্বত, সি তীৰ্থস্থান, বিষ্ণুৰ পাদচিহ্ন আছে, নৰকাসুৰক মাৰিবলৈ আহোঁতে শ্ৰীকৃষ্ণই এইটো পৰ্ব্বত ঘোঁৰাৰে পাৰ হয়। ইয়াক 'অশ্বক্লান্ত'ও বোলে কাৰণ শ্ৰীকৃষ্ণৰ ঘোঁৰা ইয়াতে ক্লান্ত হৈছিল।

অশ্বগন্ধা বি. এবিধ লতা, ই ঔষধত ব্যৱহৃত হয় *withania sommi-fera.*

অশ্বত্থ বি. আঁহত গছ the pepul tree.

অশ্বত্থামা বি. দ্ৰোণাচাৰ্য্যৰ পুতেক the son of Drona.

অশ্ববিদ্ বি. যি ঘোঁৰা পালন কৰা আৰু চলোৱা বিষয় ভালকৈ জানে one skilled in keeping and managing horses, নলৰজা।

অশ্বমেধ বি. এবিধ যজ্ঞ।

অশ্বশালা বি. ঘোঁৰাশাল a stable.

অশ্বিনী বি. সাতাইচটা নক্ষত্ৰৰ প্ৰথমটো, ঘুঁৰী the first lunar mansion, a mare. **অশ্বিনীকুমাৰ** যমজ দেৱবৈদ্য দুজন।

অষ্ট বি. আঠ সংখ্যা eight.

অষ্ট-ঐশ্বৰ্য্য, অষ্টসিদ্ধি বি. আঠোটা শক্তি (১) অণিমা—নিচেই সৰু হব পৰা শক্তি (২) লঘিমা—অতি পাতল হব পৰা শক্তি (৩) প্ৰাপ্তি—ইচ্ছা মতে সকলো পাব পৰা শক্তি (৪) প্ৰাকাম্য—বৰ ডাঙৰ হব পৰা শক্তি (৫) মহিমা—মহৎগুণ (৬) ঈশিত্ব—সকলোৰে ওপৰত প্ৰভুত্ব কৰিব

পৰা শক্তি (৭) বশিত্ব—আত্মসংযম শক্তি (৮) কামাবসায়িতা—ইন্দ্রিয় দমন শক্তি বা কামনা শেষ কৰিব পৰা শক্তি।

অষ্টকোণ বি. আঠোটা চুক থকা বা আঠ-চুকীয়া ক্ষেত্ৰ octagon, আঠ দিশ eight points of the compass.

অষ্টদিশ বি. পৃথিবীৰ আঠ দিশ বা ফাল, যেনে—পূব, পশ্চিম, উত্তৰ, দক্ষিণ, অগ্নিকোণ (দক্ষিণ-পূৱ), নৈঋত কোণ, (দক্ষিণ-পশ্চিম) বায়ু কোণ (উত্তৰ-পশ্চিম), ঈশান কোণ (উত্তৰ-পূৱ)।

অষ্ট-ধাতু বি. আঠ বিধ প্ৰধান ধাতু, সোণ, ৰূপ, তাম, ৰাং, পিতল, লো, তীখা, সীহ।

অষ্টম বিণ. অষ্টম বা আঠ সংখ্যা the eighth. স্ত্ৰী. **অষ্টমী**।

অষ্টম দৰিদ্ৰ বিণ. মহা দৰিদ্ৰ very poor.

অষ্টমী বি. শুক্ল বা কৃষ্ণ পক্ষৰ অষ্টম তিথি the eighth lunar day.

অষ্টাঙ্গ বি. শৰীৰৰ আঠ অংশ বা ঠাই দুই হাত, দুই ভৰি, দুই আঠু, বুকু আৰু কপাল eight limbs of the body. **অষ্টাঙ্গ-প্ৰণাম** বি.

অষ্টাদশ বি ওঠৰ, ১৮, eighteen.

অষ্ঠীলা বি. গুটিৰ নিচিনা হৈ বাজ হোৱা বিষ্ঠা hard stool, তল পেটৰ মল গোট খাই হোৱা সৰু গুটি a round swelling below the navel caused by wind, মজ্জা, গুটি, গোলাকাৰ শিল kernel, the stone of a fruit, round piece of stone.

অস্, অস্অস্ অব্য. দুখ বা বেজাৰ প্ৰকাশ কৰোতে মতা মাত alas ! alas !

অসংখ্য, অসংখ্যাত বিণ. অলেখ, লেখিব নোৱৰা innumerable.

অসংযত বিণ. সংযম নথকা, শাসনত নথকা, উচ্ছৃঙ্খল free from restraint, uncontrolled, অনিয়মিত not regulated.

অসংযম বি. ইন্দ্ৰিয় দমনৰ অভাৱ, ৰিপু সংযমৰ অভাৱ absence of self-control. বিণ. **অসংযমী** অজিতেন্দ্ৰিয় devoid of self-control.

অসংযুক্ত বিণ. অসংযোগী, লগ নলগা not connected or joined, disjoined.

অসংযোগ বি যোগ নোহোৱা অৱস্থা, একেলগে নথকা অৱস্থা absence of union, separation. বিণ. **অসংযোগী**।

অসংলগ্ন বিণ. লগ নলগা, বেলেগ হৈ থকা not joined, separated, সম্বন্ধ নথকা, অসঙ্গত inconsistent, irrelevant, বিশৃঙ্খল out of order.

অসংশয় বিণ. নিঃসন্দেহ, নিশ্চয় free from doubt. বি. **অসংশয়ী**। ক্ৰি. বিণ. **অসংশয়ে**।

অসংস্কৃত কৃদ বিণ. অশোধিত, পৰিষ্কাৰ নকৰা not cleansed, not reformed, সংস্কাৰ নকৰা not consecrated.

অসঙ্কোচ বিণ. ভয় বা লাজত কোঁচ নোখোৱা, নিৰ্ভয় unhesitating, fearless. ক্রি. বিণ **অসঙ্কোচে**।

অসঙ্গ বিণ. সংসৰ্গ-নথকা, উদাসীন not having a companion, single.

অসঙ্গত বিণ. যুক্তি বিৰুদ্ধ unreasonable, অনুচিত improper, সম্পৰ্কহীন, অমিল not connected. বি. **অসঙ্গতি** অসুবিধা, অমিল absence of proper means, inconsistency.

অসজ বিণ বেয়া, অসাধু, বিষম bad vile.

অসজ্জন বি. অসৎ-মানুহ, দুষ্ট লোক an evil or wicked man.

অসঞ্চাৰ বি. অহা যোৱা নথকা absence of intercourse, অভাৱ want.

অসঞ্জাত বি. অবিশ্বাস, অপ্রত্যয় distrust, absence of faith. বিণ. **অসঞ্জাতী** অবিশ্বাসী, যাক বিশ্বাস কৰিব নোৱাৰি untrustworthy, যি বিশ্বাস নকৰে distrusting.

অসৎ বিণ অসাধু, দুষ্ট wicked, নিন্দনীয়। স্ত্রী. **অসতী** দুষ্টা, কুলটা, পৰ-পুৰুষে সৈতে সম্পৰ্ক থকা unchaste.

অসৎপথ কুপথ, **অসৎপথাৱলম্বী** কুপথগামী।

অসতৰ্ক বিণ. অসাৱধান not carefull. বি. **অসতৰ্কতা**।

অসত্য বিণ. মিছা, অযথা কাল্পনিক untrue, false, imaginary. বি. মিছা কথা a lie. বি. **অসত্যতা**।

অসদাচাৰ বি. নীতি নিয়মৰ বিৰুদ্ধ আচৰণ, অসৎ আচৰণ, কু-ব্যৱহাৰ evil conduct, or behaviour. বিণ **অসদাচাৰী**।

অসদৃশ বিণ. তুলনা নথকা, বেলেগ বিধৰ matchless, dissimilar.

অসদ্বৃত্তি বি. অসৎভাৱ, দুষ্টভাৱ wicked feeling desire or passion, অসৎ উপায় বা ব্যৱসায় dishonest means or occupation.

অসদ্ব্যৱহাৰ বি. বেয়া আচৰণ, বেয়া ব্যৱহাৰ misconduct. বিণ. **অসদ্ব্যৱহাৰী**।

অসদ্ভাৱ বি. বেয়া স্বভাৱ, কুস্বভাৱ bad disposition, অভাৱ want, অমিল disagreement.

অসন্ত বি. অসৎ মানুহ। বিণ. মিছা, অপবিত্র।

অসন্তষীয়া বিণ. একোতে সন্তোষ নোপোৱা habitually discontented. **অসন্তুষ্ট** বিণ. তৃপ্তি নোপোৱা unhappy, বেয়া পোৱা displeased. **অসন্তুষ্টি** বি. অসুখ, বেজাৰ, অশান্তি dissatisfaction

displeasure. **অসন্তোষ** বি. অসুখ, অশান্তি discontent, sorrow.

অসন্দিগ্ধ বিণ. নিঃসন্দেহ, সংশয়শূন্য free from doubt or suspicion, নিশ্চিন্ত distinct

অসন্দিহান বিণ. যি সন্দেহ নকৰে, অসন্দিগ্ধ।

অসম্মত বিণ. অমান্তি, অমত unwilling, বি. **অসম্মতি** অস্বীকাৰ, অমত unwillingness.

অসম্মান বি. অনাদৰ, অভক্তি, neglect, disregard.

অসবৰ্ণ বিণ. বেলেগ জাতিৰ not of the same caste, বেলেগ জাতিৰ ভিতৰত হোৱা among different castes.

অসভ্য বিণ. অভদ্ৰ, অশিষ্ট, অমাৰ্জ্জিত, অশিক্ষিত, ভদ্ৰসমাজৰ অযোগ্য uncivilized. বি. **অসভ্যতা, অসভ্যালি**।

অসম বি. সমান নোহোৱা, অতুল্য having no equal, matchless, খলা-বমা not plain, অসম দেশ the province of Assam.

অসমঞ্জস্ বিণ. অসঙ্গত, অনুচিত improper. বি. **অসামঞ্জস্য**।

অসময় বি. অনুপযুক্তকাল, অসুবিধাৰ সময়, অকাল improper time, premature time.

অসমৰ্থ বিণ. সামৰ্থ্য বা শক্তি নথকা, অপাৰগ incapable, unable. বি. **অসমৰ্থতা**।

অসমৰ্থনীয় বিণ যাক সমৰ্থন কৰিব নোৱাৰি unsupportable.

অসমান বি সমান নোহোৱা, খলাবমা বিষুৰীয়া uneven, un-equal.

অসমাপ্ত বিণ. অসম্পূৰ্ণ not complete. **অসমাপিকা** (স্ত্ৰী) infinitive.

অসমীক্ষ্যকাৰী বিণ যি ফলাফল আগ-পাছ বিবেচনা নকৰি কাম কৰে, অবিমৃষ্যকাৰী indiscreat, injudicious, headstrong.

অসমী । বিণ অসম দেশৰ, অসম দেশত হোৱা Assamese, born or produced in Assam.

অসম্পন্ন বিণ সম্পূৰ্ণৰূপে সিদ্ধ নোহোৱা unfinished. বি **অসম্পন্নতা**।

অসম্পৰ্ক বি. সম্পৰ্কৰ অভাৱ, বন্ধুতা নথকা absence of connection or relationship. বিণ. **অসম্পৰ্কীয়**।

অসম্পূৰ্ণ বি অসমাপ্ত, শেষনোহোৱা, unfinished, পূৰ নোহোৱা not full.

অসম্বন্ধ বি. অসম্পৰ্ক absence of connection. বিণ. **অসম্বন্ধীয়, অসম্বন্ধী**।।

অসম্ভৱ বিণ. সম্ভৱ নোহোৱা, হব নোৱৰা improbable, not likely to occur বি **অসম্ভাৱনা** সন্দেহ, অনিশ্চয়তা uncertainty. বিণ. **অসম্ভাৱনীয়**। রূঢ় বিণ. **অসম্ভাৱিত** আগে পাছে নোহোৱা unusual.

অসম্ভাব্য বি. অদ্ভুত, আচৰিত wonderful, strange.

অসম্ভ্ৰম বি. অসন্মান, অনাদৰ disrespect.

অসঁহ বি. বেজাৰ, আপত্তি sullenness.

অসহজ বিণ. অনভ্যাস, সহজ নোহোৱা want of practice, proving uneasy for want of practice.

অসহন কৃদ. বি. অধৈৰ্য্য, সহন গুণৰ অভাৱ intolerance, impatience. বিণ. **অসহনীয়, অসহ্য** সহিব নোৱাৰা unbearable.

অসহযোগ বি. সহযোগৰ অভাৱ absence of co-operation. বিণ. **অসহযোগী**। বি. **অসহযোগিতা**।

অসহায় বিণ. সহায় নথকা, নিৰাশ্ৰয় helpless.

অসহিষ্ণু বিণ. অধীৰ impatient.

অসাঠন বিণ. অসমৰ্থ, কৰিবলৈ শক্তি বা যোগ্যতা নথকা incompetent, incapable.

অসাদৰ বি. অনাদৰ disregard.

অসাধাৰণ বিণ. অসামান্য, বিশেষ uncommon, special, সাধাৰণতে নোহোৱা extraordinary.

অসাধু বিণ. অধৰ্মী, অসৎ, দুষ্ট sinful, dishonest, wicked.

অসাধ্য বিণ. কৰিব নোৱাৰা, ক্ষমতাৰ বাহিৰ, incapable of being done, প্ৰতিকাৰ কৰিব নোৱাৰা incapable.

অসাময়িক বিণ. অকালত হোৱা untimely.

অসামান্য বিণ. অসাধাৰণ extraordinary.

অসাম্প্ৰদায়িক বিণ. কোনো সম্প্ৰদায়ৰ লগত সম্বন্ধ নথকা not belonging to a particular sect.

অসাম্য বি. অসমানতা, বিষম অৱস্থা inequality, extraordinariness

অসাৰ বিণ. অলপ দিনীয়া not lasting, গুণ নথকা, মূল্য নথকা valueless, worthless, মিছা false. বি. **অসাৰতা**. বিণ. **অসাৰুৱা** সাৰ নথকা, মূল্য নথকা worthless.

অসাৰ্থক বিণ. নিস্ফল, কামত নহা, ব্যৰ্থ fruitless, vain.

অসাৱধান বিণ. সাৱধান নোহোৱা, অসতৰ্ক careless, inattentive. বি. **অসাৱধানতা**।

অসাহসিক বিণ. সাহ নাইকিয়া timid.

অসাক্ষাত বিণ. অনুপস্থিত not present, অনুপস্থিতি absence.

অসি বি. তৰোৱাল sword.

অসিত বিণ. ক'লা, সেউজীয়া blue-black.

অসিদ্ধ বিণ. অসম্পন্ন, নিস্ফল, নিসিজা unaccomplished, vain, unboiled.

অসিদ্ধি বি. সিদ্ধিৰ অভাৱ, অসম্পন্নতা failure.

অসীম বিণ. সীমাহীন, অনন্ত infinite, endless.

অসুখ বি. দুখ, বেজাৰ, সুখ নথকা অৱস্থা distress, sorrow, uneasiness, অসুস্থতা illness.

অসুখ-বিসুখ বি. অসুখ অশান্তি, নৰিয়া-পৰিয়া।

অসুখী বিণ. দুখী, কষ্ট পোৱা unhappy, sorrowful.

অসুখীয়া বিণ, কোতিয়াও সুখ নোপোৱা discontent.

অসুচল বি. অসুবিধা, কষ্ট inconvenience.

অসুবিধা বি. অসুযোগ, সুবিধাৰ অভাৱ inconvenience, disadvantage.

অসুৰ বি. দৈত্য, দানৱ demon, বলী আৰু সাহিয়াল মানুহ a strong courageous man.

অসুস্থ বিণ, পীড়িত. যাৰ শৰীৰ বা মন ভাল নাই ill, indisposed. বি. অসুস্থতা।

অসূয়া বি. লোকৰ গুণৰ ওপৰত দোষ আৰোপ disparagement.

অসূৰ্য্যম্পশ্যা বি. অন্তঃপুৰচাৰিণী, যি তিৰোতাক সূৰ্য্যয়ো দেখা নাই।

অসেব্য, অসেৱনীয়, অসেৱিতব্য বিণ. সেৱাৰ অযোগ্য, ব্যৱহাৰৰ অযোগ্য unfit to be adored, not fit to be used.

অস্ত বি. চন্দ্ৰ সূৰ্য্যাদি পশ্চিমফালে নামি অদৃশ্য হোৱা setting, শেষ, অৱসান, **অস্ত যা** মাৰ যা, নেদেখা হ.

অস্তগত বিণ. মাৰ যোৱা, নেদেখা হোৱা. **অস্তগিৰি** বি যি পৰ্ব্বতৰ আঁৰ হৈ বেলি মাৰ যায়, অস্তাচল।

অস্তমিত বিণ. মাৰ যোৱা, নাইকিয়া হোৱা।

অস্তিত্ব বি. স্থিতি, বিদ্যমানতা existence, presence.

অস্ত্ৰ বি কটা ছিঙা বা প্ৰহাৰ কৰি দুখ দিয়া বা বধ কৰা সঁজুলি a weapon, a missile. **অস্ত্ৰ-চিকিৎসক** অস্ত্ৰেৰে চিকিৎসা কৰোঁতা a surgeon. **অস্ত্ৰ-চিকিৎসা** অস্ত্ৰৰ সহায়ত কৰা চিকিৎসা surgery. **অস্ত্ৰবিদ্যা**—ৰণৰ আহিলা ব্যৱহাৰ জ্ঞান the military science, **অস্ত্ৰ-শস্ত্ৰ** নানা প্ৰকাৰৰ অস্ত্ৰ. **অস্ত্ৰাগাৰ** বি. অস্ত্ৰ ৰখা ভৰাল **অস্ত্ৰী**--অস্ত্ৰধাৰী armed. **অস্ত্ৰীক** বিণ তিৰোতা নথকা, লগত তিৰোতা নথকা having no wife, not accompanied by the wife.

অস্থায়ী বিণ অলপ দিনীয়া, অনিত্য temporary, not lasting.

অস্থাৱৰ বিণ. লৰচৰ কৰিব পৰা, আন ঠাইলৈ নিব পৰা movable, not fixed. **অস্থাৱৰ-সম্পত্তি** স্থাৱৰ বা মাটি বাৰীৰ বাহিৰে অইন সম্পত্তি movable property.

অস্থি বি. হাড় bone, সংস্কাৰৰ নিমিত্তে শ্মশানৰ পৰা অনা মৃতকৰ পোৱা হাড়। **অস্থিচৰ্ম্মসাৰ** হাড়ে

ছালে লগা, অতি ক্ষীণ very lean.

অস্থিৰ বিণ. থিৰ হৈ নথকা, লৰি চৰি থকা unstable, unsteady. অনিশ্চিত uncertain, ব্যাকুল anxious, অনিত্য transitory. বি. **অস্থিৰতা**।

অস্পষ্ট বিণ. ভালকৈ স্ফুটা, সহজে বুজিব নোৱাৰা indistinct, not clear or plain. বি. **অস্পষ্টতা**।

অস্পৃশ্য বিণ, ছুব নোপোৱা, অশুচি untouchable, unclean. বি **অস্পৃশ্যতা**।

অস্পৃষ্ট কৃদ. বিণ স্পৰ্শ নকৰা untouched.

অস্পৃহ বিণ. নিঃস্পৃহ, অনাসক্ত indifferent,

অস্পৃহা বি. অনিচ্ছা, বাঞ্চা নথকা absence of desire, indifference

অস্ফুট বিণ স্ফুটা, অস্পষ্ট, অব্যক্ত not opened, indistinct, inarticulate.

অস্বতন্ত্ৰ বিণ. পৰাধীন, স্বাধীন নোহোৱা dependent. বি. **অস্বতন্ত্ৰতা, অস্বাতন্ত্ৰ্য**।

অস্বস্তি বি. অসুখ, অশান্তি uneasiness.

অস্বস্থ বিণ. অসুস্থ unwell.

অস্বাভাৱিক বিণ. অসাধাৰণ, স্বভাৱ-বিৰুদ্ধ unnatural, against one's nature. বি. **অস্বাভাৱিকতা**।

অস্বীকাৰ বি. স্বীকাৰ নকৰা, অসম্মতিপ্ৰকাশ denial, absence of consent, প্ৰত্যাখ্যান, ওভোটাই দিয়া refusal to accept. কৃদ. বিণ. **অস্বীকৃত**। **অস্বীকাৰ্য্য** স্বীকাৰৰ অযোগ্য।

অহ, অহ অহ অব্য. মনৰ দুখ বা বেজাৰ বুজোৱা মাত an interjection of pain or sorrow.

অহঙ্কাৰ বি. গৰ্ব্ব, অভিমান, মই-বৰ ভাৱ pride, conceit. **মই-ভাৱ** egoism. (দৰ্শনত) নিজৰ ব্যক্তিত্ব-জ্ঞান।

অহঙ্কাৰী বিণ. গৰ্ব্বী, গপাল, উদ্ধত proud, arrogant.

অহমিকা বি. আমিত্ব, মই-বৰ ভাৱ, অহঙ্কাৰ egoism, pride.

অহৰহ ক্ৰি. বিণ দিন দিন, নিতৌ, সদায় daily, always.

অহৰ্নিশ, অহৰ্নিশে ক্ৰি. বিণ. দিনে ৰাতিয়ে, সদায় day and night, always.

অহা কৃদ. বিণ. আগত উপস্থিত হোৱা, আহি পোৱা that which has arrived, আগত যিটো আহিব coming, next. **অহা-যোৱা** বি. যাতায়াত coming and going.

অহি বি. সাপ snake.

অহি-নকুল বি. সাপ আৰু নেউলৰ নিচিনা স্বভাৱ বৈৰী, চিৰশত্ৰু life-long enemy, born-enemy.

অহিংস বিণ. হিংসা-শূন্য free from

malice. জীৱ-হিংসাৰ পৰা নিবৃত্ত, নিৰুপদ্ৰব, বলপ্ৰয়োগত অপ্ৰবৃত্ত।

অহিংসক বি. যি পৰৰ অপকাৰ নিচিন্তে, হিংসা নকৰা not malicious, harmless.

অহিংসা বি. হিংসাৰ অভাৱ, কাৰো অন্যায় বা অহিত নিচিন্তা স্বভাৱ, জীৱ হত্যাত নাইবা বল প্ৰয়োগত বিৰতি absence of malice, harmlessness **অহিংস্ৰ** অহিংসক (জন্তু)।

অহিত বিণ. অপকাৰী, অনিষ্টকাৰী, injurious, যাৰপৰা অপকাৰ হয়, enemy, অমঙ্গল, অন্যায় evil, harm. ক্রি. বিণ. **অহিতে**। **অহিতকৰ**—অনিষ্টকাৰী, **অহিতকাৰী** অপকাৰী injurious.

অহিত (পু. অ.) ইয়াত here.

অহিফেন বি. আফিং, কানি opium.

অহিৰ. বি. ৰাতিপুৱা গোৱা বৰ গীতৰ ৰাগ বা সুৰ এটাৰ নাম।

অহুকাণে-পহুকাণে ক্রি. বিণ. ঘুমুক-ঘানাক কৈ by rumour.

অহৈতুকী বিণ. (স্ত্রী) হেতু বা উদ্দেশ্য নথকা, নিষ্কাম unselfish. (ভক্তি) পুঃ—অহেতুক, **অহৈতুক** অকাৰণ, য'ত কোনো প্ৰত্যাশা নাই, নিঃস্বাৰ্থ।

অহো অব্য. দুখ প্ৰকাশক অব্যয়, হায় alas !

অহোপুৰুষাৰ্থ বি. বৰ বেছি যত্ন বা পৰিশ্ৰম very great exertion or endeavour.

অহোভাগ্য বি. পৰম ভাগ্য, বৰ কপাল good luck.

অহোৰাত্ৰ বি. এদিন এৰাতি, সূৰ্যোদয়ৰ পৰা আকৌ সূৰ্যোদয় পৰ্য্যন্ত ২৪ ঘণ্টা a whole day and night.

অহোবলিয়া বি. বলিয়াৰ দৰে কথা কোৱা বা আচৰণ কৰা speaking or behaving like a mad man.

অহো-বাং বি. চঞ্চল কথকী মানুহ a fickle-minded talkative person.

অহো হোৱা বিণ. বহুত বিন্ধা থকা, ভল ভলীয়া, পেটত কথা ৰাখিব নোৱৰা having many holes, open-hearted.

অহ্ন বি. দিন a day.

অক্ষ বি. পাশা, পাশটি a die for playing, মেৰুদণ্ড the axis of the earth, বিষুব ৰেখাৰ দুয়োফালৰ যি কোনো ঠাইৰ দূৰত্ব। গ্ৰহসকলৰ পৰিভ্ৰমণৰ পথ। ৰবি মাৰ্গৰ পৰা কোনো গ্ৰহ বা নক্ষত্ৰৰ দূৰত্ব পৰিমাণ। গাড়ীৰ চকাৰ মাজৰ শলাডাল, ধুৰা the axle. ইন্দ্ৰিয়, যেনে-অধোক্ষজ, চকু, যেনে-অক্ষপাদ গৌতম, আত্মা, ৰুদ্ৰাক্ষ, ৰাৱণৰ পুতেক, গৰুড়, ভোমোৰাৰ গুটি। **অক্ষাংশ**—degrees of latitude, **অক্ষ-ক্ৰীড়া**—পাশাখেলা, **অক্ষমালা**—জপমালা, **অক্ষবৃত্ত**—অক্ষৰেখা, **অক্ষজ**—ইন্দ্ৰিয়জাত।

অক্ষত বিণ. ঘুণ নলগা, ক্ষতহীন not wounded. **অক্ষতযোনি**—পুৰুষৰ সৈতে সংসৰ্গ নোহোৱা. বি. আৰৈ চাউল।

অক্ষম বিণ. ক্ষমতাহীন powerless, অপাৰগ, দুৰ্ব্বল, incapable, incompetent. বি. **অক্ষমতা, অক্ষমা** ক্ষমাশূন্যতা, ক্ৰোধ anger.

অক্ষয় বিণ সদায় থকা, নাশ নোপোৱা imperishable, শেষ নোহোৱা, অন্ত নোপোৱা inexhaustible- **অক্ষয়-লোক**—স্বৰ্গলোক। **অক্ষয়-তৃতীয়া** চান্দ্ৰবহাগৰ শুক্লাতৃতীয়া।

অক্ষৰ বি পৰমাত্মা, ব্ৰহ্ম, the universal soul, আখৰ, বৰ্ণ letter, type. (সাংখ্য) প্ৰকৃতি, জীৱাত্মা. **অক্ষৰ ব্ৰহ্ম** সৰ্ব্বব্যাপী, অব্যক্ত আৰু জ্ঞানৰ অগোচৰ ঈশ্বৰ। **অক্ষৰজীৱী** লিখাৰু, কেৰাণী, মহৰী professional writer. **অক্ষৰাৰ্থ** শব্দাৰ্থ literal meaning. **অক্ষৰে অক্ষৰে** ক্ৰি. বিণ. সম্পূৰ্ণ কৈ, অলপো ইফাল সিফাল নকৰি entirely, literally. **ঘূণাক্ষৰে**—অকণো তিলমাত্ৰও। অক্ষৰবৃত্ত, আক্ষৰিক (ছন্দ) অক্ষৰ সংখ্যা অনুসাৰে নিৰূপিত ছন্দ।

অক্ষৰেখা বিষুব ৰেখাৰ পৰা সমান দূৰত উত্তৰে আৰু দক্ষিণে কল্পনা কৰি লোৱা বৃত্তাকাৰ ৰেখা parallel of latitude.

অক্ষসূত্ৰ বি জপমালা, যি সূতাৰে জপমালা গঁথা হয়।

অক্ষাংশ বিষুব ৰেখাৰ উত্তৰে ১৮০ভাগ আৰু দক্ষিণে ১৮০ ভাগ কল্পনা কৰি পৃথিৱীক ৩৬০ অংশত বিভক্ত কৰা হয়; ইয়াৰ এক এক ভাগৰ নাম এক এক অক্ষাংশ degree.

অক্ষি বি. চকু the eye, **অক্ষিগোলক** চকুৰমণি eyeball.

অক্ষুণ্ণ বিণ অব্যৰ্থ, সফল মনোৰথ not disappointed, সুস্থ, অটুট healthy, undiminished, অখণ্ড, অবিকৃত, অনুশীলন বা চৰ্চ্চা নোহোৱা।

অক্ষোভে ক্ৰি. বিণ. ক্ষোভ বা চঞ্চল নোহোৱাকৈ, নিশঙ্কভাৱে without hesitation, অনায়াসে, অক্লেশে।

অক্ষৌহিণী বহু সংখ্যক অশ্ব গজ ৰথ পদাতিক সেনা, a complete army. ১০৯৩৫০ পদাতি, ৬৫৬১০ ঘোঁৰা, ২১৮৭০ ৰথ, ২১৮৭০হাতী—অথবা এক অযুত হাতী, তিনি অযুত ৰথ, এক লাখ পদাতি আৰু দহ লাখ ঘোঁৰা।

আ

আ স্বৰ বৰ্ণৰ দ্বিতীয় আখৰ, অ ৰ দীৰ্ঘ বৰ্ণ। বেলেগ বেলেগ অৰ্থত শব্দৰ আগত উপসৰ্গ স্বৰূপে সীমা, পৰ্য্যন্ত—আজীৱন, আসমুদ্ৰ; অসময়—আবতৰীয়া; ঈষৎ, অলপ—আভাস; বিপৰীত—আগমন।

আ-অলঙ্কাৰ বি. সাজ কাপোৰ আৰু গহনা আদি clothes and ornaments.

আই [সঃ-আৰ্য্যা, উড়ীয়া-আঈ মৈথিল, হিঃ-মাঈ] বি. মাতৃ, বসন্ত-ৰোগ mother, small-pox, মাতৃতুল্য তিৰোতা address of a respectable woman. সৰু ছোৱালীক মৰমেৰে মতা মাত।

আই-ঐ অব্য. পুতৌ কৰা মাত, an interjection of pity.

আই-ঔ অব্য. অকস্মাৎ ভয় বা দুখ পাই বা আচৰিত হৈ চিঞৰ মৰা মাত an exclamation of terror, wonder or pain.

আই-কণ সৰু ছোৱালীক মৰম কৰি মতা মাত।

আইকুঁৱৰী, আইকুঁৱৰী দেও বি. মাদৈ, ৰজাৰ ভাৰ্য্যা a queen.

আইচ্ বি. কুকুৰত বাজে আন সৰু ঘৰচীয়া জন্তুক মতা মাত interjection used in calling domestic animal except dogs.

আইচু বি. আহোম ডাঙৰীয়ানী সকলক সম্বোধন কৰা মাত an address to an Ahom lady. **আইচু দেউতা, আইচু দেও** বেছি সম্মানৰ মাত।

আইটী বি. মৰমেৰে ছোৱালীক মতা মাত a term of affection used in addressing a girl.

আইঠা বি. ভেটী, উপঢৌকন bribe.

আইতা বি. মাকক মতা আহোম মাত word used by the Ahoms in addressing mother, বুঢ়ী মাক, আবু।

আইদেউতা ডাঙৰ লোকৰ তিৰোতাক মতা মাত, **আইদেও** ৰজাৰ বা আহোম ডাঙৰীয়াৰ বিবাহিতা বা অবিবাহিতা জীয়েকৰ উপাধি।

আইধৰ-বাইধৰ নিৰুপায় হোৱা অৱস্থা, ব্যাকুলতা state of perplexity

আইন (আৰবী-আঈন) বি. ৰজাৰ বিধি ব্যৱস্থা laws, statute. **আইনজ্ঞ** বিণ. আইন জনা।

আইন-কানুন বিধি ব্যৱস্থা laws and regulations.

আইনত বি. এবিধ মাছ ধৰা যতন a kind of fish trap.

আইনা (ফা -আইনাহ্) বি. আৰ্চী, কাচৰ পাত looking glass, a glass-plane.

আইল (পু. অ) আহিল।

আইস (পু. অ.) আহা come.

আউট ক্রি. ধাতু পগাই পৰিষ্কাৰ কৰা to melt, তপতাই ঘন কৰা thicken by boiling, মনত কথা ভৰা ponder.

আউটি বি. কোনো ঠাইৰ বিশেষ এফাল, অঞ্চল a particular quarter of a town or village.

আউঠি বি. কাপোৰৰ দাঁতি বা পাৰি the border of a cloth.

আউনী, আউনী-পাণ বি. এবিধ বনৰীয়া পাণ the wild betel creeper.

আউৰণি বি. গোজৰণি, চিঞৰ roar, loud noise.

আউল বি. বিশৃঙ্খল, লান-মিহল tangle, disorder. **আউল ভাঙা** যোঁট ভাঙা, **আউল লগা** যোঁট লগা, **আউলি-জাউলি** শোকত ব্যাকুল হৈ কাপোৰ চুলি আদি সামৰিব এৰা, শোকত বিহ্বল, overwhelmed with sorrow. **আউলী-বাউলী** বলিয়াৰ নিচিনা হৈ কাপোৰ কানি এৰা। **আউলীয়া** বিণ. আউল লগা, যোঁট লগা confused, tangled. **আউল-বাউল** বিশৃঙ্খল deranged, **আউলু-আপচু**--আপদ বিপদ।

আও অব্য. আশ্চৰ্য্য প্ৰকাশ কৰা মাত an exclamation of surprise. **উপস**, বেয়া নীচ, বিপৰীত, অশুভ, অস্বাভাৱিক, বৰ, ঈষৎ, আওকচু— বেয়া কচু, আওকঠীয়া—বেয়া জাত, বেয়া সঁচ, আওকণীয়া—আওহেলা কৰা, নুশুনা, আওকথা—অযুগুত কথা, আওকণীয়া—অযুগুত কথা কোৱা. আওকাঠ—সাৰ নথকা বেয়া নৰম কাঠ, আওকাণ—কাণ নকৰা, অমনোযোগ, আওকণীয়া—অমনযোগী, আওকাল—অশুভকাল, আওকিল—পাচ ফালৰৈ বা এফালৰৈ মৰা কিল, আওখটি—ল'ৰাই কৰা আমনি, ল'ৰাৰ ঠেহ, আওখটীয়া—আমনিকৰা, জেউ ধৰা, আওখাল—নঘঁহা, নমজাকৈ পৰিষ্কাৰ কৰা, আওগৰীয়া—ক্ৰমে এফালে চাপৰ বা কাতিহৈ যোৱা, এফলীয়া, আওগৰু—অতিমূৰ্খ, আও-ঘটনা—দুৰ্ঘটনা, আওটনি—চুৰা-পাতনি, আওঠা ওলগ—অতি হীন ভাৱে আলপৈচান ধৰা, আওঢলীয়া—এঢলীয়া, আওঢালে—বেয়া ফালে, হব নলগীয়া ফালে, আওপকীয়া—যিফালে পাক লব লাগে সেইফালে নোখোৱা, আওপাক—ওভোতা পাক, বিপৰীত ঘটনা, আওফাল—বিপৰীত ফাল, বাওফাল, আওবট—আহোম ৰজা সকলে প্ৰথা অনুসৰি সিংহাসনত উঠি, দীৰ্ঘজীৱী হবৰ কামনাৰে ৰোৱা বড-গছ, আওবৰীয়া—বেয়া অশুভ বাৰে বা দিনত হোৱা, আওবাট—বেয়া বাট, বেয়া ৰীতি, আওবাৰ--অশুভ বাৰ বা দিন, আও-ভাও—কাম কৰিবৰ দিহা বা নিয়ম, ভাৱ-গতি, আওমৰণ—অস্বাভাৱিক মৰণ, অপঘাত মৰণ, আওহতীয়া—বাওঁফালে থকা, সদায় ব্যৱহাৰ নোহোৱা অহিণ-কোণা, সচৰাচৰ নোহোৱা, আওহাত—বাওঁ হাত, আওহেলা—আওকাণ, অমনোযোগ।

আউনা-আউনি বি অৰিয়া-অৰি, টনা-আজোৰা a mutual struggle, rivalry.

আওৰা স ধা, [আ-বৃৎ] মনত ৰাখিবৰ কাৰণে ঘনে ঘনে মাতা repeat

frequently in order to commit to the memory.

আওলা বি. ঘৰৰ পানী পাছৰ খুটাৰ বাহিৰে ওলমি বা ওলাই থকা চাল the eaves of a house.

আংবাং বি. মূৰ্খ, একো নজনা stupid.

আংমৰা বিণ. পুৰুষ শক্তি নথকা impotent, শক্তিহীন weak in vitality.

আংশিক বিণ. অংশ সম্বন্ধীয়, অলপ।

আঃ অব্য. দুখ বা বেজাৰৰ মাত an exclamation of pain or sorrow.

আঁ অব্য. কন্দাৰ নিচিনা মাত, বৰকৈ মুখ মেলা কাৰ্য্য।

আঁ-কৰ অক. ধা বৰকৈ মুখ মেল to open the mouth widely.

আঁউজ অক. ধা. পিঠিৰে আন ঠাইত আশ্ৰয় লৈ বা ভৰ দি বহা বা থিয় হোৱা lean against.

আঁউসী, আঁউহী বি. অমাৱস্যা।

আঁওচ বি. হাল বাওঁতে মাটিত হোৱা লোৰ, নাঙলৰ সীৰলু a furrow.

আঁক বি চিন, আঁচ a line. সক. ধা. নানা ৰকমৰ ৰেখাটানি আকৃতি লিখা to draw, মিছামিছিকৈ লিখা draw lines. বি. **আঁকন, আঁকোতা**। স্ত্ৰী. **আঁকতী**।

আঁকনী, আঁকনী-মাৰি বি. চেপেটা কল মাৰি।

আঁকৰা বি. স্পষ্টকৈ মাতিব নোৱাৰা, বেঙ্গা, মূৰ্খ unable to utter, stupid.

আঁকুৰি-বগ বি. এবিধ বেঁকা-ঠুটীয়া বক-চৰাই a kind of heron with long crooked bill

আঁকুৰি-দা বি. এবিধ বেঁকা দা a crooked da.

আঁকুহী বি. হাঁকুটী, কোনো বস্তুত লগাই তাক টানি অনা আগ বেঁকা দীঘল মাৰি a long stick with a hook at one end.

আঁকোৰা বিণ. ঘোৰ খোৱা, বেঁকা, ভেঙুৰা crooked, bent, **আঁকোৰা-বেঁকোৰা**—অনেক ভাঁজ থকা, বেঁকা বেঁকি bent in many places.

আঁকোগোঁজা বিণ. ভাল বেয়া নেমানি কোনো কামত বা কথাত মন গুঁজি লগা, ধৰা কামত নেৰা-নেপেৰাকৈ লগা obstinately sticking to any opinion or work, whether good or bad, অবুজ, গোৰ্ঁাৰ obstinate. বি. **আঁকো গোঁজালি**।

আঁকোৱাল বি. দুই বাহুৰ মেৰ, দুই বাহুৰ মেৰৰ ভিতৰত যিমান ধৰে সিমান clasp with the arms, as much of anything as can be clasped within the arms —সক ধা. আঁকোৱাল মাৰি ধৰ, সাবটি ধৰ clasp with the arm.

আঁকবাঁক বিণ. অনেক ধৰণৰ আঁক

যুক্ত having various coloured marks or lines, মাতিব নোৱৰাকৈ লিখা আখৰ scribbling.

আঁচ (সং অঙ্ক) বি. জোঙা বস্তুৰে দিয়া দীঘল আঁক a line. ফাট a crack—ক্বদ. বি. আঁচোঁতা। স্ত্রী আঁচতী।

আঁচনি বি. পাছে স্পষ্টকৈ নকল তুলিবলৈ আগেয়ে অপৰিপাটি বা অস্পষ্টকৈ লিখা কাকত a rough draft.

আঁচল বি কাপোৰৰ আগ the end of the cloth আঁচল ধৰি ফুৰ লোকৰ পাছে পাছে ফুৰ, আনৰ ওপৰত নির্ভৰ কৰ।

আঁচলা বি. এতৰপীয়া কাপোৰ a cloth used single.

আঁচু বি কাপোৰৰ ফুল তুলিবলৈ বোলোৱা সূতা coloured thread.

আঁচু-কাঠ সূতা বোলোৱাত ব্যৱহাৰ কৰা এবিধ গছ।

আঁচুৱা সক ধা. খোৱাৰ পাছে মুখ ধুৱা cause to wash mouth after eating. আঁচো অক. ধা. খোৱাৰ পাছত মুখ ধোৱা wash the mouth after eating a meal.

আঁচোৰ বি. জোঙা বস্তুৰে ঘঁহি লগোৱা ঘা a scratch—সক. ধা. ফণীয়া. ফণীৰে চোঁচ to comb. ক্বদ. বিণ. আঁচোৰোঁতা (স্ত্রী) আঁচোৰঁতী। আঁচোৰ-পিঁচোৰ আঁচোৰা আৰু তেনেকুৱা কার্য্য।

আঁজলি (সং অঞ্জলি) বি দুয়ো হাতৰ তলুৱাৰ ঠোলাত যিমান ধৰে সিমান বস্তু the quantity held in the cavity formed by joining the palms.

আঁজোৰ বি. চোঁতকৰে মৰা টান a short and sudden pull,—সক. ধা চোঁত কৰে টান মৰা to pull suddenly, আঁজোৰা-আঁজুৰি বি. এটাই আনটোক টনা কার্য্য, টনাটনি pulling one another. আঁজোৰ-পিজোৰ টনা-আঁজোৰা successive pulls and counter pulls,

আঁট সক. ধা. যথেষ্ট হ, যিমান লাগে সিমান হ to suffice for, to be enough for. আঁটন্ বি যথেষ্ট হওন।

আঁটকাল বি. উমান, গম, সঁহাৰি conjecture formed from sounds. কোনো চিন বা লক্ষণৰ পৰা ভবিষ্যত ঘটনাৰ অনুমান a guess. আঁটকাল ল—গম ল, অনুমান কৰ।

আঁঠু বি. তপিনঃ আৰু কলাফুলৰ মাজৰ হাড়ৰ জোৰা বা গাঠি জানু, the knee.

আঁঠুকাঢ়—দুই আঁঠু আৰু দুই হাতেৰে মাটিত ভৰদি লৰিচৰি ফুৰ, আঁঠুকাঢ়ি বহ দুয়ো আঁঠু কোঁচাই বহ, আঁঠুচোঙা—দুয়োটা আঁঠু কোঁচাই অলপকৈ মাটি ছোৱা, আঁঠু

জোৰ, আঠু কাঢ়, অঁাঠু পাৰ. অঁাঠু ল—অঁাঠু দুটা মাটিত পেলাই বহ, সন্মান দেখাবলৈ অঁাঠু দুটা মাটিত পেলাই বহ।

আঁঠুমূৰীয়া বিণ. অঁাঠুৰ মূৰলৈকে নামি বা ওলমি পৰা hanging down as far as the knees. **আঁঠুৱনীয়া** বিণ. অঁাঠুলৈকে উঠা, অঁাঠুৰ সমান ওখ knee-deep, coming up to the knee.

আঁঠুৰা বি মহৰি, মহ আদি সোমাব নোৱাৰা কাপোৰৰ ঘৰa mosqui to curtain.

আঁত বি. পেটৰ নাড়ী the entrails **আঁত মৰ, আঁত শুকা** ক্রি. নাড়ী মৰ বা শুকা, বহুদিন অনাহাৰে থকাৰ কাৰণে নাড়ী শুকাই খাব নোৱৰা হ to lose appetite by a long fast. **আঁত** বি. মেৰাই থোৱা সূতাৰ মূৰ, উৱাদিহ, আগগুৰি the end of a ball of thread a clue

আঁতৰ বি. নিলগ, দূৰ far, distant. অক ধা. দূৰ হ, নিলগলৈ যা to move off. **আঁতৰা** সক. ধা. to remove, to separate. **আঁতৰা-আঁতৰি** বিণ. নিলগা-নিলগি, ইটো সিটোৰ পৰা নিলগ বা পৃথক হৈ থকা distant from one another. ক্রি. বিণ. **আঁতৰা আঁতৰিকৈ, আঁতৰে**—বেলেগে।

আঁতিগুৰি বি. কোনো লোকৰ আদি মূল, আগগুড়ি the origin and particulars of a person or matter.

আঁতুলি বি ওকালি retching. অক. ধা. **আঁতুলিয়া**।

আঁতে-আঁতে ক্রি. বিণ. নাড়ীয়ে নাড়ীয়ে, মনে মনে, পেটে পেটে, হাৰে হাৰে internally, secretly. **আঁতকৰালী** বি. এবিধ পেটত খামোচ মাৰি ধৰা ৰোগ, কৃপণ মানুহ a kind of griping pain in the stomach. a miser.

আঁৰ বি. ভাঁজ, বেঁকা গুণ a slight bend or crook, **ভুল, দোষ**, বেমেজালি flaw, defect, derangement. ৰোহ dis- pleasure.

আঁৰ বি. ঢাকনী a screen, **আঁৰ কাপোৰ**, আঁৰ দিয়া **কাপোৰ** a screen of cloth **আঁৰ-বেৰ**—আবৰণ, ঢাকনী, আবুৰ a screen, privacy. **আঁৰকাতিমাৰ—কাম** কৰিব লাগে বুলি লুকাই ফুৰ। **আঁৰে আঁৰে** ক্রি, বিণ. আঁৰৰ সিফালেহে, নেদেখাকৈ behind the screen.

আঁৱৰ, **আঁৱৰি** বি মূৰ্চ্ছা যোৱা ৰোগ epilepsy বিণ. **আঁৱৰীয়া**—মূৰ্চ্ছা যোৱা ৰোগ থকা epileptic.

আঁহ বি. মঙহ বা গছৰ ছাল আদিৰ মিহি সূতাৰ নিচিনা ভাগ fibre. **আঁহ-পাহ—গাৰ** শিৰ আদি fibres and muscles.

আঁহত (সং অশ্বত্থ) বি. হিন্দুৰ কাৰণে

এবিধ পবিত্র গছ the pepul tree, the holy fig tree.

আঁহীয়া বিণ. কেঁচা মাছ মঙহৰ দৰে গন্ধোৱা, কেচেমা কেচেম having the smell of raw flesh or fish.

আঁহুৰা বিণ. খীৰাবলৈ নিদিয়া গাই, মইমতীয়া not quiet.

আক সর্ব. এওঁক, ইয়াক this thing or person.

আকৌ ক্রি. বিণ. আৰু এবাৰ, পুনৰ্বায় again.

আকটা বিণ মুখত বৰ বেয়া লগা, উগ্ৰ স্বাদ যুক্ত of a disgusting taste

আকণ্ঠ ক্রি. বিণ. পেটৰ পৰা ডিঙিলৈকে up to the throat

আকন বি. বগা আঠা ওলোৱা এবিধ গছ the swallow-wart.

আকৰ বি. কোনো বস্তু উৎপন্ন হোৱা ঠাই, খনি a mine.

আকৰ্ণ ক্রি. বিণ. কাণলৈকে reaching up to the ear.

আকৰ্ষক বি. যি আকৰ্ষণ কৰে attractor. **আকৰ্ষণকাৰী** বিণ. attracting. **আকৰ্ষণ** বি. টনা কাৰ্য্য, নিজৰ ফালে টানি অনা attraction, কৃদ. বিণ. **আকৰ্ষিত** attracted. **আকৰ্ষণী** বিণ. যাৰ দ্বাৰা আকৰ্ষণ কৰা যায়, চুম্বক।

আকল সক. ধা. চকুৰে মনা, দেখা perceive by the eye, বুজা বিবেচনা কৰা consider, লাজ shame.

আকলন বি চকুৰে মনিব বা দেখিব পৰা শক্তি the power of discerning

আকলি-বাকলি বি. অকামিলা বস্তু, সামান্য বস্তু unimportant and superficial things.

আকলুৱা বিণ. খাবলৈ নোপোৱা, বৰকৈ হাবিলাষ কৰা famine-stricken, eagerly desiring.

আকলে-বিকলে ক্রি. বিণ. আকুল ভাৱে, অস্থিৰভাৱে distractedly.

আকস্মিক বিণ. অকস্মাৎ বা হঠাতে হোৱা sudden, accidental.

আকস্মিকতা নিধি বি. হঠাৎ খৰচ কৰিবলগীয়া ধন contingency fund.

আকাঙ্ক্ষা বি. প্ৰবল ইচ্ছা, বাসনা craving desire, longing, **আকাঙ্ক্ষিত** কৃদ. বিণ. যাক আকাঙ্ক্ষা কৰা হৈছে, বাঞ্ছিত desired, বিণ. **আকাঙ্ক্ষী** আশা কৰি থকা hoping. **আকাঙ্ক্ষণীয়** বিণ. অভীষ্ট।

আকাজী বিণ. একাজী, ব'ব কাটিব নজনা unskilled in weaving and spinning.

আকাৰ বি. আকৃতি, গঢ়, গঠন, ঠগ form, shape, **আকাৰ-ইঙ্গিত** বি. ভাব-ভঙ্গী sign and gesture. **আকাৰে-ইঙ্গিতে** ক্রি. বিণ. ভাব-ভঙ্গীৰে। **আকাৰান্ত** বিণ. আ শেষত থকা ending in আ।

আকাল (হি. অকাল—দুৰ্ভিক্ষ) বি. দেশ জুৰি হোৱা খোৱা বস্তুৰ অভাৱ, দুৰ্ভিক্ষ scarcity, famine, **আকালৰ ভাত**—মহা বিপদৰ সময়ত পোৱা সহায়। **আকাল চৰ** অকলশৰীয়া alone. ক্রি. বিণ. অকাল-চৰে।

আকাশ বি. মূৰৰ ওপৰত শূন্য, গগন sky, ether, স্বৰ্গ heaven. **আকাশ বান্তী** বি আকাশ বা ওপৰত লগোৱা চাকি, **আকাশ-বাণী**, **আকাশী-বাণী** আকাশৰ পৰা দেৱতাই কোৱা কথা। **আকাশী** বিণ. আকাশ বা শূন্যত হোৱা বা বাস কৰা, **আকাশী গঙ্গা** মন্দাকিনী, **আকাশী-জাহাজ**, **আকাশী যান**—উৰা জাহাজ, বিমান। **আকাশ-কুসুম** অসম্ভৱ কল্পনা, **আকাশ-পাতাল** বহুবিষয়, সকলো বিষয়ে (চিন্তা কৰা)।

আকীৰ্ণ বিণ. বিক্ষিপ্ত, বিস্তীৰ্ণ scattered.

আকুঞ্চন বি. কোঁচ খোৱা কাৰ্য্য, সঙ্কোচন contraction কৃদ. বিণ. **আকুঞ্চিত** কেকোৰা, কোঁচ খোৱা curled.

আকুল বিণ. ব্যগ্র, ব্যাকুল, দুঃখিত, অস্থিৰ, বিবুদ্ধি, চঞ্চল eager, perplexed, distressed, confounded, agitated, restless. বি. **আকুলতা**, কৃদ. বিণ. **আকুলিত** (পুঃ অঃ) বন্ধন, বান্ধনি tie. **আকুলি ব্যাকুলি** অতিশয় আগ্রহ, উৎকণ্ঠা।

আকূতি বি. অভিলাষ, ইচ্ছা wish, desire.

আকৃতি বি আকাৰ, ৰূপ, গঢ, মূৰ্ত্তি, প্ৰতিকৃতি likeness, shape, form, portrait, statue.

আকৃষ্ট বিণ. আকৰ্ষিত, টনা, মুগ্ধ, প্ৰলুব্ধ drawn, attracted. **আকৃষ্যমাণ** যি আকৃষ্ট হৈছে।

আকে, আঁকে বি. নিয়াৰি anvil.

আকোচা বি. লাজ বা অপমানলৈ ভয় বা কোঁচ নোখোৱা not prevented by a sense of shame.

আকোলা-আকুলি বি. সাবটা সাবটি mutual embracing.

আক-তাক সৰ্ব্ব. ইটোক সিটোক, অনিশ্চিত লোকক this man or that man, uncertain person.

আক্ৰম সা. ধা. অপকাৰৰ ইচ্ছাৰে খেদিগৈ ধৰা, যুঁজিবলৈ যা to attack, to invade, **আক্ৰমণ** বি. অপকাৰ কৰিবৰ কাৰণে খেদি ধৰা, যুঁজ দিয়া an attack, an invasion. কৃদ. বিণ. **আক্ৰান্ত** যাক আক্ৰমণ কৰা হৈছে, অভিভূত, পৰাস্ত overcome, overpowered, **আক্ৰান্তি** বি. প্ৰবল ইচ্ছা intense desire, পৰাক্ৰম power. **আক্ৰমক** আক্ৰমণকাৰী।

আক্ৰোশ, আক্ৰোহ বি. মনত ৰখা খং, অনিষ্ট কৰিবৰ ইচ্ছা grudge, cherished ill-will.

আক্ৰোহ বি. এবিধ নোৱৰা লোভ বা আশা, avari.e, greed. বিণ. **আক্ৰোহী**।

আখটি বি. আমনি, ল'ৰাৰ জেউৰ vexation, a whim of a child.

আখণ্ডল বি. ইন্দ্ৰ Indra.

আখৰ (সং-অক্ষৰ) বি. বৰ্ণ, লিখা চিন a letter of the alphabet.

আখৰা বি. অভ্যাস, ঘাইকৈ গাব বজাবলৈ শিকা কাৰ্য্য rehearsal, a meeting place for music.

আখৰুৱা বিণ. আখৰ চিনা, লিখিব পঢ়িব জনা literate, লিখি ৰখা reduced to writing, অতি প্ৰাচীন very old. **আখৰুৱাকৈ** ক্ৰি. বিণ. আখৰেৰে in letters, **আখৰে-আখৰে** ক্ৰি. বিণ. সম্পূৰ্ণৰূপে exactly, literally.

আখ্‌ৰোট বি. এবিধ গছ আৰু তাৰ ফল।

আখল বি. ৰান্ধনি ঘৰৰ চক থকা অৰ্থাৎ ভাত ৰন্ধা খোঁটালি the cook room.

আখা বি. চৌকা, ভাত ৰন্ধা উধান a support for the cooking vessels. **আখাপতীয়া** চৌকাৰ উধানৰ দৰে তিনি চুকিয়াকৈ পতা বা বহা seated or placed like the three supports of a cooking vessel.

আখি (সং-অক্ষি, হি. আঁখ) বি. কাঠ বা বাঁহৰ চকু বা গাঠি, চকু knot of a bamboo or a tree, eye.

আখীয়া বিণ. আখি বা গাঁঠি থকা full of knots.

আখেজ্ (আৰবী-অখজ্) বি. শত্ৰুতা, বৈৰভাৱ, হিংসা, অপকাৰ কৰিবৰ ইচ্ছা enmity, malice, hostility.

আখৈ (সং-খদিকা) বি. ধান, গোমধান আদি ভাজিলে ফুলি উঠা চাউল fried paddy or Indian corn. **আখৈয়া** বিণ. আখৈৰ নিচিনা like parched paddy. **আখৈয়া-গোম** এবিধ বিষধৰ সাপ।

আখ্যা বি. নাম, সংজ্ঞা a name, a title. কৃদ. বিণ. **আখ্যাত** কথিত, উল্লিখিত mentioned. **আখ্যান** বি. কোৱা বা উল্লেখ কৰণ, কাহিনী, ইতিহাস, সাধুকথা narration, story, history, fable. **আখ্যায়িকা** কাহিনী।

আগ (সং-অগ্ৰ) বি. সন্মুখ, সন্মুখৰ ফাল the front, ওপৰ বা মূৰৰ ভাগ the top, মূৰ, শেষভাগ the end or extremity. **আগৰ দিন** অতীত কাল the past. **আগ দিনা** পূৰ্ব্ববৰ্ত্তী দিন preceding day, আগ-ছোৱা first part, **আগভাগ**, প্ৰথম ভাগ chief part. **আগ আন** প্ৰথম দিনা দোৱা ধানৰ উৎসৱ কৰি এভাগ ঘৰলৈ আন। **আগকৰ** ডাঙৰ লোকক ভেঁটাই দি, দেৱতাক দিবলৈ অঙ্গীকাৰ কৰ, **আগ-গুৰি**

আঁতিগুৰি, আদি অন্ত। **আগ চাউল দিয়া** বিধিমতে বিয়া নকৰোৰাকৈ মুনিহ তিৰোতাক স্বামী-ভাৰ্য্যা স্বৰূপে সম্বন্ধ লগোৱা এটা কাৰ্য্য a form of marriage. **আগদিয়া** বিয়াৰ অন্তত কৰা এটা অনুষ্ঠান। **আগধন** কোনো বস্তুৰ মূল্য স্বৰূপে বা কাম কৰিবৰ কাৰণে আগেয়ে দিয়া ধন। **আগধৰি** প্ৰথম কাম স্বৰূপে, প্ৰথমে। **আগ-পাছ** কোনো কথাৰ ভাল বেয়া সকলো ফাল। **আগ-বঢ়াই আন** কিছু দূৰলৈ গৈ আদৰ কৰি লগতলৈ আহ। **আগ বঢ়াই থ** কোনো লোকক বিদায় দিবৰ সময়ত অলপ দূৰলৈ গৈ থৈ আহ। **আগবাঢ়** অগ্ৰসৰ হ, কামত আগুৱা to go before or ahead, advance, **আগ-বিয়া** প্ৰথম বিয়া first marriage. **আগ-ভেট, আগ-ভেটি ধৰ** ক্ৰি. আগত থিয় হৈ বাট বন্ধ কৰ to prevent one from advancing by standing on his way. **আগমূৰ** মূৰৰ সমুখৰ ফাল, কপাল, **আগ হ** আগবাঢ় go before another. **আগ-হাত** সোঁ হাত right hand. **আগলৈ** ভবিষ্যতলৈ, ইয়াৰ পাছত in future. **আগ-চালি** বি. দুৱাৰ মুখত বা ঘৰৰ আগফালে বঢ়াই দিয়া চাল a verandah.

আগ-চুলি বি. মূৰৰ আগফালৰ চুলি fore-lock.

আগ-ৰণুৱা বি. যি সকলোৰে আগত থাকি যুঁজে one fighting in the first rank, কোনো বিষয়ত বা কাৰ্য্যত প্ৰথম বাট দেখুওঁতা pioneer.

আগলতী-পাত, আগলি-পাত বি. কলাপাতৰ আগৰ ছোৱা the fore-part of a plantain leaf.

আগচ সক. ধা. আগচি ধৰ, আগ-ভেটি ধৰ, আগুৰ to prevent from advancing.

আগঢ় বি অশুৱনি আকৃতি, বেয়া আকাৰ ugliness. বিণ. **আগঢ়ী**।

আগত কৃদ. বিণ. উপস্থিত হোৱা arrived, যিটো আহিব, অহা ensuing, coming, সমুখত in the presence of.

আগতীয়া বিণ. বতৰৰ আদিতে ওলোৱা বা হোৱা early, prior in time.

আগতে ক্ৰি. বিণ. সমুখতে in front, কিছু কালৰ পূৰ্ব্বে some time back.

আগনি বিণ. প্ৰথমে মোটামুটিকৈ ধৰা বা উলিওৱা, preliminary, প্ৰথমে টানি বা সৰাই লোৱা first distilled, চোকা strong.

আগন্তুক বিণ. সম্ভাৱনা থকা, হব পৰা possible. বি. সম্ভাৱনা, লক্ষণ possibility, sign, অতিথি guest.

আগম বি. তন্ত্ৰ-শাস্ত্ৰ a work

inculcating the worship of various gods and goddesses, বেদাদি আপ্তবাক্যাত্মক শাস্ত্র, ব্যাকৰণত প্ৰত্যয় যোগ কৰাৰ সময়ত অহা আখৰ, আগমন, উপস্থিতি।

আগমন বি. অহা, আহি উপস্থিত হোৱা কাৰ্য্য act of coming, arrival. **আগমনী** বিণ. মাতি অনা (আগমনী গীত) welcoming.

আগৰ বিণ. পূৰ্ব্বৰ, হৈ যোৱা former, আগত থকা present in front.

আগৰা বি. এজাতি বন গছ a kind of herb.

আগল বিণ. বৰ চোকা, অগ্নিতুল্য very strong.

আগলি বিণ, আগৰ ফালৰ, মূৰৰ ফালৰ belonging to the top or forepart.

আগলৈ ক্রি. বিণ. আগ-ফাললৈ, সমুখৰ ফাললৈ forward, ভবিষ্যতলৈ in future.

আগা-আগিকৈ ক্রি. বিণ. এজনৰ আগত আন এজন হৈ, আগা-পিছা হৈ ranged in file, one behind another. **দেখা-দেখি হৈ** in the presence of another. **আগা-পিছা** বিণ. এজন আগ এজন পাছ one behind the other. ক্রি. বিণ. **আগা পিছাকৈ**।

আগি (সং-অগ্নি) (পুঃ অঃ) বি. জুই, অগ্নি fire.

আগীয়া ঠুঁটি, আগ ঠুঁটি বিণ. নৈ বা সাগৰলৈ আগবাঢ়ি যোৱা মাটি বা গৰা a high bank projecting into the river or sea, **অন্তৰীপ** a promontory.

আগুৰ ক্রি. আগচ বা আগচি ধৰ prevent from advancing, বেৰি ধৰ to surround, **আশ্ৰয়** দি বেৰি ৰাখ to protect.

আগুবাণ বি. তিৰোতাই গাত লোৱা দীঘল কাপোৰ a long cloth worn by women.

আগুৱা অক. ধা. আগলৈ যা go forward, advance, উন্নতি কৰা make progress.

আগুৱান বিণ. আগলৈ যোৱা, আগবঢ়া, অগ্ৰসৰ going forward, advancing.

আগুসাৰ বিণ. (পুঃ অঃ) অগ্ৰসৰ, আগবাঢ়ি যোৱা। **আগুহাতি** (পুঃ অঃ) আগুৰি।

আগে, আগেয়ে ক্রি. বিণ. প্ৰথমতে, পূৰ্ব্বে before, at first. **আগে আগে** ক্রি. বিণ. সমুখত in front.

আগেচিতা, আগিয়াচিতা বি. ঔষধত লগা এবিধ গছ a medicinal plant.

আগো (ব্ৰজ) সম্বোধনবাচক অব্যয়।

আগোৱাল বি. নাৱৰ আগত বঠা বা চৰি বোৱা মানুহ a rower at the prow of a boat.

আগ্নেয় বিণ. অগ্নি সম্বন্ধীয়, জলন্ত relating to fire.

আগ্নেয়গিৰি যি পৰ্ব্বতৰ পৰা জুই, জলীয় ধাতু আদি ওলায়, জলামুখী পৰ্ব্বত a volcano.

আগ্নেয়াস্ত্ৰ বি. যি অস্ত্ৰৰ মুখত জুই ওলায়, ব্ৰহ্মাস্ত্ৰ a fire-arm.

আগ্ৰহ বি. কোনো বস্তু পাবৰ কাৰণে কৰা ইচ্ছা earnest endeavour, হেপাহ zeal, অতিশয় ব্যগ্ৰতা, ঐকান্তিক যত্ন। আগ্ৰহান্বিত উৎসুক।

আঘণ, আঘোণ বি. অষ্টম মাহ, কাতি মাহৰ পাছৰ মাহ the eighth month of the Assamese year.বিণ. আঘণীয়া,আঘোণীয়া, আঘণা।

আঘাত বি. কোব, প্ৰহাৰ, দুখ, কষ্ট blow, sorrow, pain.

আঘাৰ, এঘাৰ বি. এক অধিক দহ eleven.

আঘ্ৰাণ বি. গোন্ধ smell, আঘ্ৰাণ কৰ—গোন্ধ লোৱা কাৰ্য্য the act of smelling.

আঙঠা বি. জুই থকা নাইবা জুই নথকা এঙাৰ burning coal.

আঙঠি বি. আঙুলিত পিন্ধা অলঙ্কাৰ a finger-ring. আঙঠি পিন্ধোৱা ছোৱালীক আঙঠি নাইবা কোনো অলঙ্কাৰ পিন্ধাই বিয়াৰ ঠিক বন্দোবস্ত কৰা।

আঙনি বি. থোকা পাতি হোৱা তামোল নাইবা অইন গছৰ গুটিৰ এটা শাখা a branch of a cluster of fruits. শিখা, জলা জুইৰ জিভা বা আগ ভাগ a flame of fire, গছৰ ঠেঙুলি বা সৰু ডাল।

আঙামুৰি বি. গামুৰি, ভালেমান বেলি একেথৰে থকাৰ পাছত হাত-ভৰি মেলি জোকৰা কাৰ্য্য act of stretching the limbs.

আঙি-ভঙি বি. কোনো কথা বা ভাব প্ৰকাশ কৰিবলৈ শৰীৰৰ অঙ্গ ভাঁজ লগাই লৰোৱা কাৰ্য্য gesticulation.

আঙুৰ বি. গুতুকোৱা দ্ৰাক্ষা ফল grapes.

আঙুল বি. আঙুলিৰ পথালি জোখ a finger's width in measure.

আঙুলি বি. হাত বা ভৰিৰ আগত থকা ঠেঙুলি। আঙুলিয়া আঙুলি টোৱাই দেখুৱা।

আঙোৰগাঙোৰ বি. বাতি আহিবৰ আগেয়ে নাড়ী উকট-পাকত কৰা the uneasy sensation caused by the movement of the bowels and producing vomitting tendency.

আঙ্ক (পুঃ অঃ) সৰ্ব্ব. এওক।

আঙ্কুশি (পুঃ অঃ) বি. আঁকুহী।

আঙ্গিক বিণ. অঙ্গ সম্বন্ধীয়, অভিনয়ত ভাৱৰীয়াৰ ভাৱভঙ্গি, মৃদঙ্গবাদক।

আচ্‌কা বিণ. অনুমানি approximate.

আচন্দ্ৰাই বি. দুৰ্ব্বলৰ পৰা হোৱা মূৰ ঘূৰণি giddiness due to weakness.

আচ্বাব্ (আৰবী—আস্বাব্) বি. বস্তু বেহানি goods, furniture.

আচমন বি. ভোজনৰ পাছত মুখ ধোৱা কাৰ্য্য the act of washing the mouth after a meal, শুচি হবৰ উদ্দেশ্যে হাতৰ তলুৱাত পানী লৈ তিনিবাৰ মুখত দি নাক, কাণ, চকু আদি ছোৱা কাৰ্য্য। বিণ. **আচমনীয়, আচমনী।**

আচ্মান বি. আকাশ the sky.

আচম্বিত বিণ. সম্ভৱ-নোহোৱা, অকস্মাৎ হোৱা, হঠাৎ sudden, unexpected, আচৰিত strange. ক্রি. বিণ. **আচম্বিতে।**

আচৰ অক. ধা. ব্যৱহাৰ কৰ, নিয়ম ধৰি কাম কৰ বা চল to behave. **আচৰণ** বি. অনুষ্ঠান, কৰণ doing, performing, ব্যৱহাৰ, ৰীতি conduct, behaviour. **আচৰণীয়** বিণ. আচৰণ কৰিব লগীয়া। কৃদ. বিণ. **আচৰিত** ব্যৱহৃত observed.

আচৰিত (সং—আশ্চৰ্য্য) বিণ. অদ্ভুত, আশ্চৰ্য্য wonderful, strange, তবধ surprised.

আচল বি. বিজুতি, অনায়াসে যাব নোৱৰা ঠাই, সঙ্কট a place not easily accessible, difficulty. বিণ. চল নোহোৱা, বিজুতি, টান inconvenient, difficult.

আচল [আৰবী—আচ্ল মূল] বি. মূল, আহি the original. বিণ. প্ৰকৃত, সতা, নিভাঁজ genuine, প্ৰধান, ঘাই chief, principal. ক্রি. বিণ. **আচলতে।**

আচহুৱা বিণ. নিচিনা-নজনা, অচিনাকি not familiar, strange.

আচাটুবিচাটু বি. নৰিয়াই বেমাৰৰ পীড়াত হাত ভৰি এছাৰি ইলুটি সিলুটি কৰি থকা কাৰ্য্য, ধৰফৰণি restlessness.

আচাভুৱা বিণ. নেদেখা-নুশুনা, আচৰিত strange, unfamiliar.

আচামী বি. যাৰ বিৰুদ্ধে গোচৰ হয়, পদকীয়া an accused person, a defendant.

আচাৰ বি. ব্যৱহাৰ, আচৰণ, স্বভাৱ conduct, behaviour. নীতি-নিয়ম custom, তিৰোতাৰ মাহে মাহে ঋতুস্রাৱ হোৱা monthly course, তেল আদিত মচলা সানি পেলাই থোৱা ফল-মূল। **আচাৰভ্ৰষ্ট** আচাৰহীন, অনাচাৰী। **আচাৰবান** নিষ্ঠাবান, **আচাৰী** শিষ্টাচাৰী।

আচাৰ্য্য বি. গুৰু, শিক্ষক an instructor, বেদ শিকাওঁতা teacher of the Vedas. স্ত্রী. **আচাৰ্য্যানী** আচাৰ্য্যপত্নী। **আচাৰ্য্যা** শিক্ষাদায়িনী, শিক্ষয়িত্রী।

আচিনাই বি. গাৰ ছালৰ পৰা ওলোৱা টান বিষ নাইকিয়া এবিধ সৰু ফোঁহা wart.

আচ্ছন্ন কৃদ. বিণ. ঢকা, আবৃত concealed, covered. **আচ্ছাদক** বি.

ঢাকনী a cover. **আচ্ছাদন** ঢাকনী, আবৰণ a cover, কাপোৰ cloth. কৃদ. বিণ. **আচ্ছাদিত** আবৃত covered.

আচ্ছা অব্য. বাৰু, সেয়ে হওক, ভাল all right, let that be. বিণ. ভাল very good.

আছ্ অক. ধা. থাকা, উপস্থিত থাক to exist, **বাস কৰ** to live.

আছন্ত (পুঃ অঃ) অক. ধা. আছে to exist.

আছাৰ সক. ধা. থেকেচা, বলেৰে জোকাৰি বা কোবাই আঁতৰাই পেলা shake forcibly, throw off. **আছাৰ খা** হঠাৎ পিছল খাই পৰি যোৱা। **আছাৰ মাৰ** ধৰি পেলাই বলেৰে আঁতৰ কৰা।

আছাৰে-কণি আছাৰ খাই অহা বৰষুণৰ পানীৰ ছিটিকনি।

আছুতীয়া বিণ. নোছোৱা-নেমেলাকৈ থোৱা, ব্যৱহাৰ নকৰাকৈ ৰখা laid up unused or untouched, বেলেগ separate. ক্রি. বিণ. **আছুতীয়াকৈ**।

আছোট (পুঃ অঃ) বি. বলেৰে মৰা আছাৰ, আঘাত a push, a blow.

আছোক্, আছোক্ ছাৰি ক্রি. বিণ. থাকোক ছাৰি, ঘটক ছাৰি, থকাক এৰি from, instead of, **হওক, যাওক** let it be or remain.

আজ :বি. **হোজা** simple, artless.

আজ্‌গবী, আজগুবী বি. নেদেখা-নুশুনা, আশ্চৰ্য্য, **বিস্ময়জনক** strange.

আজনি বি. তামোলৰ লগত খোৱা এবিধ সুগন্ধি গুটি a kind of seed.

আজন্ম বিণ. উপজিবৰ পৰা ever since the birth.

আজব্ৰ (আৰবী). বিণ. অদ্ভুত, আশ্চৰ্য wonderful.

আজৰ বি. জ্বৰ নথকা মানুহ having no fever.

আজৰা সক. ধা. শুদা কৰ, খালি কৰ to empty. **আজৰি** বি. কাম-বন নথকা সময়, অৱকাশ absence of work, leisure, শেষ, অন্ত end. বিণ. শুদা, খালি, কাম নথকা empty, unoccupied. ক্রি. **আজৰি হ'ল**। বিণ. **আজৰীয়া**—বন নথকা having leisure, জ্বৰ-নথকা having no fever.

আজলা বিণ. একো নজনা, হোজা, মূঢ় ignorant, simple, foolish. বি. হোজা মানুহ simpleton. স্ত্রী. **আজলী**। **আজলালি** বি. অজলাৰ স্বভাৱ। **আজল-মঠ** বিণ. আজলাৰ নিচিনা ভাও ধৰা, জানিও নজনাৰ ভাও ধৰা feigning simplicity. বি. **আজলমঠালি**।

আজান বি. নজনা, মূৰ্খ ignorant, stupid, এবিধ মাছ খোৱা চৰাই a species of wading bird, নমাজ বা ঈশ্বৰৰ উপাসনালৈ সকলোকে

ৰিঙিয়াই মতা মাত বা জাননী a call to the Mohammedans for prayer. **আজান দে** নমাজ পঢ়িবলৈ মাত।

আজানু ক্রি. বিণ. আঠু পৰ্য্যন্ত।

আজানুলম্বিত, আজানুলম্বী বিণ. আঁঠুলৈকে ওলমি পৰা hanging down to the knee.

আজাৰ বি. এবিধ ডাঙৰ গছ a timber tree, বেদনা, ৰোগৰ পৰা হোৱা দুখ pain.

আজান-ভেঁহিয়া বিণ.জনা কথাকো নজনা ভাও দেখুৱাই তাকে সুধি বিদ্রূপ কৰা pretend ignorance of anything and then make of fun asking questions about it.

আজাহ বি. গধুৰ বোজাৰ কাৰণে পোৱা দুখ strain.

আজি (সং—অদ্য). সৰ্ব্ব. এই দিন, বৰ্ত্তমান দিনটো today. **আজিয়েই** ক্রি. বিণ. আজৰ দিনতে on this very day. **আজি-কালি** বৰ্ত্তমান সময় now-a-days. **আজি-কালিকৈ, আজিকালি-কৰি** ক্রি. বিণ. লাহে লাহে gradually. **আজিধৰি** ক্রি. বিণ. আজিৰ পৰা আৰম্ভ কৰি, আজিৰ দিনকো ধৰি from today or this time including this day.

আজিনাই, 'আজনি (সং-অঞ্জনিকা) বি. চকুৰ পিৰিকটিত হোৱা এবিধ সৰু ফোঁহা a sty on the eye-lid.

আজীৱন ক্রি. বিণ. জন্মৰ পৰা মৃত্যুলৈকে গোটেই জীৱন during the whole life.

আজীৱিকা বি. ব্যৱসায়, জীবিকাৰ উপায় calling.

আজু, আজো (পুঃ অঃ) বি. **আজি।** **আজো-ককা** ককাৰ বাপেক great grand-father.

আজোখ, আজোখা বিণ. ঠিক জোখাৰ নোহোৱা disproportionate ক্রি. বিণ. **আজোখাকৈ।**

আজ্ঞপ্তি বি. আদেশ, বিধি decree.

আজ্ঞা বি. ডাঙৰে সৰুক কাম কৰিবলৈ কোৱা, আদেশ, অনুমতি, হুকুম an order, a command. **আজ্ঞাকাৰক** বি. আদেশ দিওঁতা one who commands. **আজ্ঞাকাৰী** বিণ. আজ্ঞাধীন, আজ্ঞামতে কাম কৰা carrying out orders, obedient. স্ত্রী. **আজ্ঞাকাৰিণী। আজ্ঞাবহ** আজ্ঞাধীন obedient. **আজ্ঞাধীন** আজ্ঞা মতে চলা obedient. **আজ্ঞাপত্র** আদেশপত্র।

আজ্য বি. ঘিউ, যজ্ঞীয় ঘৃতাদি।

আঞ্চোৰ (পুঃ অঃ) বি. আঁচল end of a garment.

আঞ্জা বি. ভাতৰ লগত খাবলৈ বন্ধা বস্তু, তৰকাৰি a curry of any kind, a pottage.

আট্ সক. ধা. টান কৰ, টানি বান্ধ to tighten চেপা, টানকৈ ধৰা squeeze, press.

আট্-খা, আট্-ল ঢিলা শুচি টান হ, আটি ধৰ to be tight, to hold fast. **আটমাৰ** টান হ, গোট মাৰ to thicken, to coagulate. **আট্খোঁৰ** গাত লাগি থকা বহুদিনীয়া মলি।

আটক (আৰবী) বি. অৱৰোধ, বন্ধন confinement, detention, অভাৱ, নাটনি want, scarcity. সক ধা. বন্ধ কৰ, আটক কৰ confine, restrain. অক. ধা. লাগি-ধৰ stick. **আটক কৰ** ক্রি. আৱদ্ধ কৰ confine or detain.

আটকীয়া বিণ. পাবলৈ আটক বা বাধা থকা, দুষ্প্ৰাপ্য difficult to get, scarce.

আটক্-ধুনীয়া বি. বৰকৈ ধুন মৰা foppish.

আটন্তিয়াৰ বিণ. যিমান লাগে সিমান থকা, অভাৱ নথকা, চহকী having no wants, rich.

আটা (পুঃ অঃ) বি. পীড়া, চেপা, উপস্থিত হ। **আটা, আটাগুৰি** বি. ঘেঁহু চাউলৰ গুৰি the fine flour of wheat.

আটাই বি. সকলো মানুহ all persons, বিণ. সকলো, সমুদায় all, whole.

আটাল, আটালি বি. ঘৰৰ ওপৰৰ চাং a platform on the beams of a house.

আটায়ে মিলি, আটায়ে মুলি ক্রি. বিণ. সকলোকে মিলাই বা মুঠ কৰি in all, altogether.

আটাস (পুঃ অঃ) বি. ডাঙৰ চিঞৰ scream.

আটাহ বি. ডাঙৰ মাত বা শব্দ, ডাঙৰ চিঞৰ a loud sound or cry, scream.—অক. ধা. **আটাহ পাৰ** চিঞৰা to cry loudly.

আটি বি. মুঠা, লাহী পোলা, কনা a bundle.

আটি-মুটি বি. হাত নাইবা অস্ত্ৰ জোকাৰি মাৰিবৰ ভাৱ দেখুৱা কাৰ্য্য the shaking of a hand or a weapon as if to strike.

আটিল বিণ. টান আৰু শকত, বান্ধ থকা hard, tight. ক্রি. বিণ. আটিলকৈ।

আটী, আটীয়া বি. ওখ মাটি, চাপৰ নিচিনা ওখ ঠাই a high bank, an elevation.

আটুট, অটুট বি. 'অটুট' শব্দ চোৱা।

আটেঙ্গা বি. বহলতকৈ অধিক ওখ, লেঙ্গা, ঢুকি নোপোৱা disproportionately tall or high.

আটোপ বি. গৰ্ব্ব, দম্ভ, বলৰ দৰ্প pride of strength, গৰ্জ্জন roaring, (পুঃ অঃ) অটব্য dense.

আটোপে ক্রি. বিণ. বলৰ দৰ্পেৰে।

আটোপ-টঙ্কাৰ বি. বল বা শক্তিৰ

অহঙ্কাৰ কৰা বা বীৰত্ব দেখুৱা কাৰ্য্য, বলৰ ডাংকোপ display of strength, valour or power.

আটোম-টোকাৰি বি. কতো জঞ্জাল নথকা, অলপ বস্তুৰেই জোৰা মৰা smooth, thrifty.

আঠ বি. চাৰিৰ দুগুণ eight. **আঠ-কুণীয়া** বিণ. আঠোটা কোণ থকা। **আঠ-চুকীয়া** বিণ. আঠচুক থকা octagonal. **আঠ্-ধতুৰা** আঠ বিধ ধাতুৰে সজা। **আঠ্ পৰীয়া** দিন আৰু ৰাতিৰ আঠ-ভাগৰ এভাগ দেৱালয়ত খটা মানুহ a man who serves one eighth of a day and night at a temple. **আঠ মঙ্গলা** বি. বিয়াৰ পাছত আঠ দিনৰ দিনা কন্যাৰ ঘৰত দৰাক খুওৱা ভোজ the feast given to the bridegroom at the bride's house on the eighth day of the marriage.

আঠ-ত্ৰিশ্ (ত্ৰিছ্) আঠ অধিক ত্ৰিছ thirty eight. সেইদৰে আঠ-চল্লিছ, আঠষষ্টি ইত্যাদি।

আঠা বি. এঠা, যি টানি বা আটিধৰে paste, gum.

আঠাতলীয়া বিণ. আঠাযুক্ত, আলতীয়া sticky.

আঠাৱন বি. দুকুৰি ওঠৰ fifty eight,

আঠীয়া, আঠীয়াকল বি. ভীম কল a species of plantain,

আঠেপখে, আঠে পষে বিণ. আঠ দিন বা পোন্ধৰ দিনৰ মূৰত, মাজে মাজে, মাজে সময়ে now and then, occasionally. **আঠো-পৰে** গোটেই দিন।

আড়কাটি বি. গুৰিয়াল, জাহাজৰ পথপ্ৰদৰ্শক a pilot.

আড়তদাৰ বি. যি কোনো লাভ লৈ কাৰোবাৰ মাল দালালৰ দ্বাৰা বিক্ৰী কৰাই দিয়ে।

আড়ম্বৰ বি. জাকজমক pompous display, বিপুল আয়োজন big preparation, ফিতাহি pomp.

আড্ডা বি একেলগ হোৱা ঠাই a meeting place, ৰেল জাহাজ আদি ৰখা ঠাই station.

আঢেলিয়া বি. ঘৰৰ চালৰ পানী পৰা ঠাই, পানী-পোতা the place where the water falls from the roof.

আঢ়ৈ বিণ. দুই আৰু আধা two and a half.

আঢ্য বি যি ধন চিন্তা কৰে, ধনী, চহকী rich. যুক্ত, যেনে—ধনাঢ্য possessing.

আঢ্যৱন্ত বিণ. ধন থকা, ধনী rich, wealthy.

আণবিক বিণ. অণু-সম্বন্ধীয় molecular.

আত (পুঃ অঃ) ইয়াত here, এখেত this person. **আতপৰে** ইয়াৰ পাছে after this. **আতোকৰি**

ইয়াতকৈও over and above this.

আতকুত বিণ. বৰ হেঁপাহ বা লোভ কৰি থকা eager to enjoy. বি. **আতকুতি**।

আতং-বিতং বি. আতঙ্ক, ভয় লগা terror, crying out of fear. ক্রি. বিণ. **আতংবিতংকৈ**।

আতঙ্ক বি. ভয় fear. **আতঙ্কিত** বিণ. ভয় লগা fearful, ভয় পোৱা alarmed.

আততায়ী বি ঘৰত জুই দি, বিহ দি, ধন, ভাৰ্য্যা হৰি আৰু প্ৰাণে মাৰি অনিষ্ট কৰিব খোজা মানুহ, শত্ৰু, বৈৰী one attempting to kill, to rob, to set fire to the house, an enemy, foe.

আতপ বি. ৰ'দ sun shine.

আতৰ বি. ফুল আদিৰ পৰা উলিওৱা এবিধ সুগন্ধি তেল বা ৰস a scent, perfume.

আতৰণ বি. সাৰিবৰ উপায় নথকা অৱস্থা, আপদ difficulty, misfortune.

আত্‌লচ বি গাত টেঙুনা আৰু ভিতৰত ফুট থকা এবিধ ফল the custard-apple.

আতচী-কাচ বি. সূৰ্য্যৰ তাপত জুই উৎপন্ন হোৱা কাচ a burning-glass.

আতাচ্‌বাজী বি. জুই বাজী fire works.

আতা বি ককা, পিতামহ, মাতামহ grand-father.

আতাইতাই বি. অতি ততাতৈয়া, বেগাবেগি a great hurry, প্ৰমাদ, সঙ্কট danger, ভেম vanity

আতাঙৰীয়া বিণ. বৰ কৃশ আৰু দুৰ্ব্বল very weak.

আতানি বি. অমিল, বন্ধুভাৱ নথকা fallen out, unfriendly.

আতি, আতিকৈ ক্রি. বিণ. অধিকৰূপে, বৰকৈ greatly, excessively.

আতিথেয় বিণ. অতিথি সেৱা কৰিবলৈ ভাল পোৱা hospitable. **আতিথেয়তা, আতিথ্য** বি. অতিথিক আল-পৈচান ধৰা, অতিথিসেৱা hospitality, অতিথি-হোৱা the state of being a guest.

আতি-পুতি আতো-পুতো।

আতিশয্য বি. আধিক্য, বৰ বেছি পৰিমাণ excessiveness.

আতুৰ বিণ. কাতৰ, অধীৰ, বিহ্বল distressed, confused. **আতুৰণি** বি আতুৰ অৱস্থা।

আতুলীয়া বিণ. আধা তোলা পৰিমাণৰ weighing half a tola.

আতৈ বি. কোনো সত্ৰৰ ভকত, সদাই ধৰ্ম্ম কাৰ্য্যত নিযুক্ত থকা মানুহ a religious devotee.

আতোলা বি. আধাতোলা half a tola.

আতোল্তোল্ বিণ. মাটিত পৰিবই

নিদিয়া, অতি মৰমৰ highly beloved. বি. অতিশয় চেনেহ দেখোৱা কাৰ্য্য demonstration of great affection.

আতৌ-পুতৌ বি. আদৰ, সমাদৰ affection, regard.

আত্ম বিণ. আপোন, নিজ, নিজৰ one's self. **আত্মকৃত** বিণ আপুনি কৰা। **আত্ম-গৰ্ব্ব, আত্ম-গৌৰব** বি. নিজক লৈ অহঙ্কাৰ self-pride. বিণ. **আত্মগৰ্ব্বী**। **আত্মগোপন**—নিজক নাইবা নিজ মনোভাৱ লুকাই ৰখা। **আত্ম-গ্ৰাহী** বিণ. স্বাৰ্থপৰ selfish. বি. **আত্মগ্ৰাহিতা**। **আত্ম-গ্লানি** বি. নিজে নিজক দিয়া গৰিহণা, আত্ম-নিন্দা self-reproof. **আত্মঘাত** বি. আপোনঘাত, আত্ম-হত্যা suicide, self-murder. **আত্মঘাতী, আত্মঘাতকী** বিণ. আপোন ঘাতী, আপোন বধী self-killing. **আত্মজ** বিণ. নিজ শৰীৰৰ পৰা জন্মা পুত্ৰ son. স্ত্ৰী. **আত্মজা** কন্যা। **আত্মজ্ঞ** বিণ. যি নিজক জানে, যি আত্মাৰ তত্ত্ব জানে, জ্ঞানী wise. **আত্মজ্ঞান** বি. আত্মা বা পৰমআত্মাৰ বিষয়ে জ্ঞান knowledge of the supreme spirit, নিজৰ বিষয়ে জ্ঞান knowledge of self. **আত্ম-তত্ত্ব** বি. আত্মা কি সেই বিষয়ে জ্ঞান the true knowledge of the nature of soul or supreme spirit. **আত্ম-ত্যাগ** বি. স্বাৰ্থ ত্যাগ self-sacrifice. **আত্ম-দান** বি. পৰৰ নিমিত্তে নিজৰ প্ৰাণ দান। **আত্ম-দৃষ্টি, আত্মদৰ্শন** বি. নিজক বা ঈশ্বৰক দেখা (সকলো বস্তুতে)। আত্মাৰ স্বৰূপ বোধ।

আত্ম-নিৰ্ভৰ বি. নিজৰ শক্তিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰা self-reliance. বিণ. **আত্মনিৰ্ভৰশীল** self-reliant. **আত্ম-নিবেদন** বি. নিজৰ সমস্ত বিষয় ঈশ্বৰত অৰ্পণ কৰি চিন্তা-শূন্য হোৱা। **আত্মপ্ৰত্যয়** নিজৰ মনত সত্যৰ উপলব্ধি, আত্মনিৰ্ভৰ। **আত্মপ্ৰবঞ্চনা** নিজক ভোগাদিৰ পৰা বঞ্চিত কৰা। **আত্মপ্ৰসাদ** নিজৰ মনত তৃপ্তি। **আত্মবৎ** অব্য. নিজৰ নিচিনা। **আত্ম-বিদ্যা** বি. পৰমাত্মা বিষয়ক জ্ঞান knowledge of the soul. **আত্ম-বিস্মৃত** বিণ. নিজক পাহৰা, নিজৰ দোষ গুণৰ কথা বুজি নোপোৱা। বি. **আত্ম-বিস্মৃতি** আত্মবিস্মৰণ, তন্ময়তা, নিজৰ দোষ-গুণ, ক্ষমতা অক্ষমতা বিষয়ে অজ্ঞতা। **আত্মমৰ্য্যাদা** আত্মসম্মান। **আত্মম্ভৰি** বি স্বাৰ্থপৰ, অহং সৰ্ব্বস্ব। **আত্মৰক্ষা** বি. শত্ৰুৰ আক্ৰমণৰ পৰা নিজৰ শৰীৰ ৰক্ষা, খাই-বই নিজৰ প্ৰাণ ৰক্ষা। **আত্মশ্লাঘা** বি. আত্মগৌৰব। **আত্ম-সম্মান** বি. নিজৰ মান মৰ্য্যাদা। **আত্ম-সমৰ্পণ** বি. পৰাস্ত হৈ শত্ৰুৰ ওচৰত নিজক এৰি দিয়া self-surrender. **আত্মসাৎ কৰ** ক্ৰি. অন্যায় পূৰ্ব্বক নিজে হস্তগত কৰা mis-appro-

priate. **আত্মহত্যা** বি. নিজক নিজে বধ কৰা suicide.

আত্মা বি. সৰ্ব্বব্যাপী চৈতন্য the all pervading supreme being, জীৱাত্মা, পৰমাত্মা the soul, প্ৰাণ, জীৱ life. **আত্মাপৰাধ** বি. নিজৰ দোষ। **আত্মাপহাৰক, আত্মাপহাৰী** বিণ. নিজৰ পৰিচয় গোপন কৰি বঞ্চনা কৰা লোক, প্ৰবঞ্চক। **আত্মাৰাম** বি. যি নিজৰ পৰা বা নিজ গুণৰ পৰা আনন্দ উপভোগ কৰে, আত্মজ্ঞান লাভৰ কাৰণে আনন্দ। **আত্মীয়** বিণ. আপোন, সম্বন্ধথকা related, akin. বি মিত্ৰ মানুহ kinsman. বি. **আত্মীয়তা, অত্মোৎসৰ্গ** আত্মত্যাগ selfsacrifice. **আত্মোপম** বিণ. নিজৰ তুল্য।

আত্যন্তিক বিণ. বৰ বেছি, অসীম, সকলোতকৈ শ্ৰেষ্ঠ unlimited, endless, excessive.

আথৰ বিণ. অস্থিৰ, আলৰ, বৰ বুঢ়া very old, unsteady.

আথলীয়া বিণ. বহুত ঠাই জোৰা, থুলন্তৰ corpulent.

আথ্বেথ্ বি. লৰ-ধৰ কৰা, ব্যগ্ৰ হোৱা অৱস্থা great eagerness, সাদৰ, সমাদৰ great respect. ক্ৰি.বিণ. **আথেবেথে**।

আথাউনি বিণ. বৰ দ, থাউনি নোপোৱা beyond a man's depth.

আথাও বি. (আহোম) আজো ককা, ককাৰ বাপেক great-grand-father.

আথাও-পুথাও বি. (আহোম) উপৰি পুৰুষবিলাক forefathers.

আথাকে (পু. অ.) ক্ৰি. বিণ. অনবৰত, একেৰাহে।

আথান বি. মানুহৰ গুপ্ত অঙ্গ, শৰীৰৰ কোমল অঙ্গ the private parts, delicate part.

আথানী বিণ. অনাথিতি, আশ্ৰয়হীন homeless, having no refuge, সামৰি নোথোৱাত নষ্ট হোৱা spoiled through neglect.

আথান্তৰ [অৱস্থান্তৰ] বি. বিপদ danger.

আদত (আৰ্বী) বিণ. আচল, ঠিক genuine, real.

আদ-কপালী বি. মানুহৰ মূৰৰ এফালে হোৱা বিষ a partial headache.

আদখান্, আদখানি বি. আধাভাগ, সমানে এভাগ one half. **আদ্-খনীয়া, আদখিনীয়া** বিণ. সমানে এভাগ বাকী থকা, পূৰা নোহোৱা incomplete. **আদ্খৰীয়া** অলপ খাৰ দি ৰন্ধা আঞ্জা। **আদ্-বয়স** বি. মাজ বয়স middle-age. বিণ. **আদ্-বয়সীয়া**। **আদ্মহা** বি. দুই অনাৰ জোখ। **আদ্মহীয়া** বি. দু-আনি two anna bit.

আদব্-কায়দা—(আৰ্বী) বি.সঙ্ক

আচৰণ, কোনো কাম কৰাৰ নীতি-নিয়ম good manners, orderly procedure.

আদৰ বি. অলপ দৰ, সস্তা দৰ low price, সম্মানেৰে কৰা চেনেহ, ভক্তি, প্ৰশংসা respectful affection, appreciation. সক. -ধা সম্মান কৰি আগ বঢ়াই আন to receive with civility. বি. **আদৰণ** সম্ভাষণ, অভ্যৰ্থনা welcome, reception. **আদৰণি** বি. অভ্যৰ্থনা কাৰ্য্য, **আদৰোঁতা** আদৰি অনা লোক। **আদৰণীয়** বিণ. চেনেহৰ পাত্ৰ deserving affection.

আদৰ-মালতী বি.নিলাজী বন।

আদৰা বিণ. এবাৰ বিয়া কৰা already married.

আদৰ্শ বি. অনুকৰণৰ বস্তু, আৰ্হি. চানেকি model, pattern, উদাহৰণ example, প্ৰতিমূৰ্ত্তি resemblance. **আদৰ্শনীয়** বিণ. আদৰ্শ স্বৰূপে লবৰ যোগ্য। **আদৰ্শ-চৰিত্ৰ** বিণ. উন্নত চৰিত্ৰ। **আদৰ্শ স্থানীয়** বিণ. অনুকৰণীয়।

আদলুতলী বি. চাহ নকৰা মাটি unreclaimed land.

আদহ বি. মাজবয়স middle-age. বিণ. **আদহীয়া**।

আদা বি. এবিধ জলা মূলৰ গছ ginger. **আদাৰ বেপাৰী** আদাৰ ব্যৱসায় কৰা লোক, সাধাৰণ বস্তুৰ কাৰবাৰ কৰা লোক।

আদান বি. গ্ৰহণ a receiving.

আদানী বিণ. বাট-ঘাটৰ কৰ নলগা free from excise-duty, ferry-toll etc.

আদাব বি.মুছলমানী অভিবাদন।

আদায় বি. তোলা, সংগ্ৰহ collection, শেষ finish, নষ্ট ruin.

আদালত বি. বিচাৰকে সোধপোছ কৰা ঠাই a court of justice.

আদি বিণ. প্ৰথম, প্ৰধান, ঘাই first, prior, main, মূলউৎপত্তি, গুৰি source, the beginning. **আদি কবি** বি. প্ৰথম কবি the first poet. বাল্মীকি, ব্ৰহ্মা। **আদিকাৰণ** বি. প্ৰথম কাৰণ the primary cause.

আদি-নিৰঞ্জন বি. পৰমেশ্বৰ। **আদি-পুৰাণ** বি. ব্ৰহ্মপুৰাণ। **আদিপুৰুষ** বি. পৰমেশ্বৰ। **আদিম** বিণ. অতি প্ৰাচীন very ancient, aboriginal. **আদিৰস** বি. স্ত্ৰীপুৰুষৰ প্ৰীতি, শৃঙ্গাৰ ৰস। **আদিমবাসী** কোনো ঠাইত অতি প্ৰাচীন কালৰ পৰা থকা মানুহ the aborigines.

আদিত্য বি. অদিতিপুত্ৰ son of Aditi, সূৰ্য্য the sun, **আদিত্য-মণ্ডল** বি. সূৰ্য্যমণ্ডল।

আদিষ্ট বিণ. যাক অনুমতি দিয়া হৈছে, আদেশ পোৱা commanded, ordered.

আদৃত কৃদ. বিণ. সম্মানিত, সম্মান পোৱা treated with respect or civility.

আদেৰী বিণ. আদৰ বা চেনেহ পোৱা beloved, বেছিকৈ মৰম পাই নষ্ট হোৱা spoiled by too much fondling.

আদেশ বি. আজ্ঞা, অনুমতি order, command. ব্যাকৰণত এক বৰ্ণ সলনি হৈ আন বৰ্ণৰ উৎপত্তি। **আদেশ-পত্ৰ** বি. আদেশ লিখা কাকত a written order.

আদৌ (সং) বি. প্ৰথমতে, আদিতে at first, in the beginning.

আদ্য বি প্ৰথম first. **আদ্যন্ত** ক্ৰি. বিণ. আদিৰ পৰা অন্তলৈকে from the beginning to the end.

আদ্যশ্ৰাদ্ধ বি. প্ৰথম শৰাধ the first shradha ceremony. **আদ্যা-শক্তি** মহাশক্তি, দুৰ্গাদেৱী the great goddess Durga.

আদ্যোপান্ত বি. আগৰ পৰা গুৰি লৈকে from the beginning to the end.

আধৰা বি. আধা পোৰা খৰি a fire-brand.

আধৰুৱা বিণ. অসম্পূৰ্ণ half-finished. ক্ৰি. বিণ. **আধৰুৱাকৈ**।

আধলি বি. আঠ অনীয়া half-rupee coin.

আধলিকা বি. আধা নষ্ট half-wasted.

আধা বি. আধাভাগ, আদখিনি one half.

আধা-আধি বিণ. দুটাৰ ভিতৰত সমানভাগ, এজনৰ আধা আনজনৰ আধা half and half, আধা নষ্ট-হোৱা half-wasted. **আধা-কটা** বিণ. এডোখৰ কটা, নিলাজ, দুষ্ট one half cut off, shameless, wicked. **আধা-কেঁচেলুৱা, আধা-কেচেৰা** বিণ. ভালকৈ নপকা, আধা শিকা, অসম্পূৰ্ণ। **আধা-খুন্দা** বিণ. মিহি নোহোৱা, খুন্দি ভালকৈ গুড়ি নকৰা, **আধা-ডোখৰীয়া** বিণ. **আধানাৰ্জ্জি** বিণ. সমানে আধা খিনি অসম্পূৰ্ণ। নষ্ট বা হানি হোৱা half-spoiled or lost. **আধা পেটী** বিণ. সম্পূৰ্ণকৈ পেট নভৰা, **আধা-পোৰা** বিণ. পুৰি একেবাৰে ছাই নোহোৱা। **আধা-ফুটা·** বিণ. আধা-সিজা। **আধামূৰী** বি ধনগুলৈ, উকা।

আধাৰ বি. যাৰ ওপৰত কোনো বস্তু থাকে, যি কোনো বস্তু ধাৰণ কৰে support, stay, খোৱা বস্তু food ল'ৰাৰ মাকৰ পিয়াহ mother's milk. **আধাৰি** বি. বিৰিয়া, কধৰা।

আধাৰবাট্ ক্ৰি এটাৰ মুখৰ পৰা উলিয়াই আনটোৰ মুখত মুখ দি খুৱাই দে, চৰায়ে পোৱালিক টোপ খুৱা to feed young ones as birds do.

আধাৰু বি. (পুঃ অঃ) আধাৰ, আশ্ৰয়।

আধাসাৰি বিণ. আধামৰা যেন, হাৰাশাস্তি to be exhausted.

আধি বি. চিন্তা, মনৰ কষ্ট, মনৰ দুখ anxiety, mental affliction.

আধি-ব্যাধি মন আৰু শৰাৰৰ দুখ

বা কষ্ট mental and physical afflictions.

আধি বি. লোকক খেতি কৰিবলৈ দিয়া মাটিৰ শস্যৰ সমান ভাগ, উৎপন্নৰ আধাভাগ half the share of the produce paid to the owner. ক্রি. **আধি দি, আধিলগা।**

আধিক্য বি. আতিশয্য, প্রচুৰতা abundance, excessiveness.

আধিদৈৱিক বিণ. দৈৱজাত, দেৱতা বা গ্রহাদিৰ পৰা হোৱা providential.

আধিপত্য বি. গৰাকীৰ ক্ষমতা, স্বামিত্ব owner-ship, supremacy.

আধিভৌতিক দেহজনিত, পঞ্চভূতৰ পৰা হোৱা arising from any material or physical cause.

আধিয়াৰ বি. উৎপন্নৰ আধা ভাগ দিবৰ নিয়ম কৰি মাটি আদি লোৱা মানুহ one who rents land etc. on the understanding of giving the owner half the produce.

আধুনিক বিণ. এতিয়াৰ, এই কালৰ, নতুন modern, prevailing at the present time. বি. **আধুনিকতা।**

আধেক বি. অৰ্দ্ধেক, আধাভাগ one half.

আধেয় বিণ. স্থাপন যোগ্য, আধাৰস্থ।

আধেৰ বি. আধা সেৰ, আদ্ সেৰ half a seer.

আধৈতা বিণ. উদ্ধত, দুষ্ট wicked.

আধ্যা বি. পুথিৰ ছেদ বা ভাগ chapter, শেষ, অন্ত হানি end, ruin. ক্রি. **আধ্যাপৰ, আধ্যা-পেলা।**

আধ্যাত্মিক বিণ. আত্মা বা পৰমাত্মা সম্পৰ্কীয় spiritual, ব্রহ্ম বিষয়ক, মানসিক।

আন (সং অন্য) বিণ. অন্য, অপৰ other, another. সক. ধা. দূৰৰ পৰা ওচৰ চপা, লৈ আহ bring, fetch.

আনকাল ক্রি. বিণ. আন সময়ত, আনদিনা at other times, on other days.

আনজ বি. এটা সন্তান হোৱাৰ পৰা আন এটা হোৱালৈকে the interval between the birth of one child that of another.

আনন বি. মুখ mouth.

আনন্দ বি. সন্তোষ, হৰিষ, হৰ্ষ pleasure, joy. **আনন্দদায়ক** ৰং লগোৱা pleasing. **আনন্দময়** আনন্দ স্বৰূপ, শোক দুখহীন blissful, ever happy. স্ত্রী. **আনন্দময়ী।** **আনন্দিত** বিণ. ৰং পোৱা, হৰষিত pleased. স্ত্রী. **আনন্দিতা। আনন্দ-পদ** আনন্দময় অৱস্থা, **আনন্দলোক** আনন্দপূৰ্ণ ঠাই, স্বৰ্গ।

আনৰিয়া বিণ. পোনেই নৰিয়াৰ পৰা উঠা recovering from sickness.

আনৰ্ত্তপুৰ বি. দ্বাৰকা।

আন্‌ভিতি ক্রি. বিণ অইন ফালে, আন ঠাই।

আনয় (পুঃ অঃ) বিণ. সদৃশ equal.

আনাঘুনা বিণ. ঘানাক-ঘুমুক rumour.

আনামতে ক্রি. বিণ. অকাৰণত, অবাবত without any reason.

আনালী বিণ. যেনি তেনি পৰি থকা, নিৰাশ্রয় scattered about helpless.

আনীত কৃদ. বিণ. যাক অনা হৈছে, ওচৰলৈ নিয়া brought near.

আনুকূল্য বি. সাহায্য, অনুগ্রহ, পোষকতা aid, favour, support, patronage.

আনুগত্য বি. বাধ্যতা, বশতা, অনুসৰণ।

আনুপূৰ্ব্ব, আনুপূৰ্ব্ব্য, আনুপূৰ্ব্বিক বিণ. যথাক্রম, আগৰ পৰা গুৰি লৈকে sequence, succession; consecutively.

আনুমানিক বিণ. অনুমান কৰি লোৱা, মনেৰে ভাবি লোৱা assumed, inferred.

আনুষঙ্গিক বিণ. মূল বিষয়ৰ সৈতে সংশ্লিষ্ট থকা connected, concomitant, consequential.

আনুষ্ঠানিক শাস্ত্রবিধি সম্মত, অনুষ্ঠান পালনকাৰী।

আনেবানে ক্রি. বিণ. য'তে ত'তে, সকলো ঠাইতে everywhere.

আনোতা বি. যি আনে, আনয়নকাৰী one who brings. স্ত্রী. **আনতী**।

আন্তৰি বিণ. স্বকীয়া, পৃথক separate, different.

আন্তৰিক বিণ. পেট বা মনৰ ভিতৰত, অন্তৰৰ internal, coming from the heart. বি **আন্তৰিকতা**।

আন্তৰ্জাতিক জাতিৰ অন্তৰ্গত, নানাজাতি সম্বন্ধীয়, সৰ্ব্বজাতিক, সাৰ্ব্বৰাষ্ট্রিক।

আন্দাজ (ফা. আন্‌দাজ্) বি. অনুমান, অনিশ্চিত পৰিমাণ supposition, guess. বিণ. **আন্দাজী**।

আন্দোল অক. ধা. কোনো বস্তুৰ ভৰত দোঁ খা, ওলমি লৰি থাক to hang down, to bend, সঞ্চালন কৰ to agitate. কৃদ. বিণ. আন্দোলিত।

আন্দোলন বি. সঞ্চালন, বিক্ষোভ হেন্দোলনি, আলোচনাৰে উত্তেজনা সঞ্চাৰ agitation.

আন্ধ্ বি. নাঙলৰ ঈহ মাৰি আৰু যুৱঁলী জোটাই বন্ধা জৰী the rope with which the shaft of the plough is fastened to the yoke.

আন্ধলী বি. 'অন্ধলা' চোৱা।

আন্ধাৰ (সং-অন্ধকাৰ) বি. অন্ধকাৰ, এন্ধাৰ darkness. বিণ. পোহৰ নথকা dark. **আন্ধাৰ-ছটীয়া** অলপ আন্ধাৰ partially dark. **আন্ধাৰ-মুন্ধাৰ** আন্ধাৰ অৱস্থা state of darkness.

আন্ধাৰি, আন্ধিয়াৰি (পুঃ অঃ) আন্ধাৰ darkness.

আন্ধিকণা বিণ. ভালকৈ নেদেখা seeing indistinctly.

আপ বি. বুঢ়া মানুহক সম্ভ্ৰমেৰে মতা মাত, ককা, আতা a term used in addressing an old man, grandfather.

আপঁইতা বিণ. পুৰঠ নোহোৱা, কুমলীয়া undeveloped, immature.

আপচু বিণ. দেখিব শুনিবলৈ বেয়া, কুশ্ৰী, আভঁজা nasty, ugly.

আপচ বি. যি কেতিয়াও ভাল মূৰ্ত্তি বা বস্তু দেখা বা পোৱা নাই one who never had or saw a good thing. আপটৰ-পট নোপোৱাই পোৱা বস্তু।

আপডাল বি. আলপৈচান, প্ৰতিপাল act of tending or looking after.

আপণ বি. বিপণি, দোকান, হাট।

আপতন আকস্মিক ঘটনা, আলোক-ৰশ্মি পতন। আপতিত হঠাৎ উপস্থিত, অকস্মাৎ সংঘটিত।

আপত্তি বি. অসম্মতি, অমত, কোনো কাৰ্য্যৰ বিৰোধে কোৱা কথা objection, remonstrance, complaint.

আপদ বি. বিপদ, দুৰ্দ্দশা, দুখ, বিঘিনি misfortune, adversity, danger. আপদীয়া বিণ. আপদ-জনক, আপদযুক্ত।

আপদাহ বি. অপৰাধ, জগৰ, দোষ fault, offence.

আপন্ন বিণ. প্ৰাপ্ত received.

আপৰহ বি. ব্যাধিৰ বেদনা বা বিষ pain caused by a boil or wound.

আপা বি. ল'ৰা a male child, লগুৱা ল'ৰা a boy-servant. স্ত্ৰী. আপী।

আপা, আপাদেও (আহোম শব্দ) বি. জেঠাই, বৰ আই parent's elder sister or wife of father's elder brother.

আপাততঃ (সং) অব্য. সম্প্ৰতি, এতিয়া now, at present.

আপাত-মধুৰ (পুঃ অঃ) বিণ. পোনতে ভাল বা সোৱাদ লগা agreeable or sweet for the time being only.

আপাতী বিণ. আকস্মিক, অত্যাৱশ্যক emergent. বি. আপাত emergence.

আপাদ ক্ৰি. বিণ. ভৰিলৈকে।
আপাদলম্বিত বিণ. ভৰিলৈকে ওলোমা hanging down to the legs.

আপালি বি. নৰিয়াৰ পৰা হোৱা জঞ্জাল, বিপদ troubles due to illness, misfortune.

আপাহ বি. এপাহ, উপকাৰ, অনুগ্ৰহ

favour, good fortune, প্ৰবৃত্তিৰ পৰা জন্মা হেঁপাহ encentive due to strong feeling.

আপিট বিণ. নিপুণ, ভালৰূপে কাম জনা skilful, well-up to work.

আপীড়ন বি. নিপীড়ন oppression.

আপীল বি. পুনৰ বিচাৰৰ কাৰণে আবেদন appeal.

আপুটি বি. বোপাই father, সৰু ল'ৰাক মৰমেৰে মতা মাত a word used in addressing a boy with kindness.

আপুত্ৰী বিণ. অপুত্ৰক having no son.

আপুনি সৰ্ব্ব. মান্যাৰ্থে তুমিৰ সলনি ব্যৱহাৰ হোৱা শব্দ a word used in addressing a respectable person, নিজে one's own accord or self, স্বাভাৱিক মতে naturally.

আপুৰুগ বি. অভাৱ, আটক want. **আপুৰুগীয়া** বিণ. দুৰ্ল্লভ, আটকীয়া rare, scarce.

আপূৰঠ বিণ. পূৰঠ নোহোৱা immature.

আপেক্ষিত বিণ. অপেক্ষাকৃত, comparative.

আপেক্ষিক বিণ, অপেক্ষাকৃত, তুলনা কৃত comparative, অন্য বিষয়ৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল। **আপেক্ষিক গুৰুত্ব** সমান আয়তনৰ বা সমান ঠাই জুৰি থকা দুটা বস্তুৰ গুৰুত্ব বা গধুৰতাৰ পৰস্পৰ সম্বন্ধ specific gravity. **আপেক্ষিকতা** relativity.

আপোচ বি. কুটুম্ব, মিত্ৰ kindred. ক্ৰি. **আপোচকৰা** মিটমাট কৰা compromise. ক্ৰি. বিণ. **আপোচে**।

আপোন সং–আত্মন্, প্ৰাকৃত–আপ্পন, হি.—আপনা, আপন। সৰ্ব্ব. নিজ self. বিণ. আত্মীয়, নিজৰ friendly. বি. বন্ধু a friend. **আপোনঘাতী** বিণ. আত্মঘাতী, নিজক নিজে মৰা committing suicide. স্ত্ৰী. **আপোন ঘাতিনী**। **আপোনপেটা** কেৱল নিজৰ পেটলৈ চিন্তা যাৰ selfish.

আপোনা আপুনি ক্ৰি. বিণ. স্বয়ং, নিজক নিজে of one's own accord. **স্বাভাৱিক মতে** naturally. **আপোনালোক** আপুনি শব্দৰ বহুবচন।

আপ্ত বিণ. আত্মীয়, হিতকাৰী friendly, বিশ্বাসযোগ্য trusty, **আপ্তকাম** বিণ. পূৰ্ণকাম। **আপ্তবাক্য** ঈশ্বৰৰ বাণী, বেদ প্ৰভৃতি শাস্ত্ৰ, আত্মীয় বা হিতকাৰী লোকৰ বাক্য। **আপ্তবচন** বেদবাক্য।

আপ্যায়ন বি. সন্তোষ লগোৱা কাৰ্য্য act of satisfying. **আপ্যায়িত** বিণ. তুষ্ট, সন্তুষ্ট pleased, satisfied.

আপ্ৰাণী বি. সামান্য প্ৰাণী, দুখীয়া মানুহ low or destitute person.

আপ্লাৱন বি. ধল, বান পানী flood. **আপ্লাৱিত** বান পানীত তল যোৱা, বেছি হোৱা flooded.

আপ্লুত কৃদ. বিণ. নিমগ্ন হোৱা thoroughly immersed.

আফ্‌চোচ্‌ বি. অনুতাপ, মনৰ দুখ repentence.

আফৰ্‌, আফৰি বি. কঁহাৰ, সোণাৰী আদিৰ কাৰখানাৰ জুইশাল the furnace.

আফনী বিণ. ফৰ্ফৰাই ফুৰা, উদ্যোগী active, nimble and skilful.

আফলা বি. সোতৰ খুন্দা a rapid.

আফাল বি. জোৰে পৰি যোৱা কাৰ্য্য, বলেৰে থেকেচা মাৰ strike violently. **আফাল খা** থেকেচা খাই পৰ to fall down violently. **আফাল মাৰ** এছাৰ মাৰি পেলাই দে throw violently.

আফিং (সং—অহিফেন, আৰবী—আফিয়ুন) বি. কানি opium.

আফু বি. আফিং বা কানিৰ গছ the poppy. **আফু-গুটীয়া** আফুগুটিৰ নিচিনা সৰু। **আফুৱা** আফিং খোৱা, কানীয়া addicted to opium.

আফুট বি. 'অফুট' চোৱা।

আফুঁনি বি. লেখী ওকণীৰ চোকোৰা।

আফুটা বিণ. নুফুটা, বিন্ধা নথকা unpierced.

আফুল্লন বিণ. নুফুলা unopened.

আব্‌কাৰী বি. মদ বেচা বেপাৰী a wine-merchant. বিণ. মাদক বস্তু সম্বন্ধীয় relating to excise.

আবচন বি. (পুঃ অঃ) আজ্ঞা নমনা।

আবতৰ বি. অসময়, খেতিৰ নিমিত্তে অনুপযুক্ত সময় unseasonable weather. **আবতৰীয়া** আবতৰত হোৱা untimely.

আবদাৰ বি. জেদ কৰি কৰা অনুৰোধ, উৎকট অনুৰোধ।

আবদ্ধ কৃদ. বিণ. বন্ধা, বান্ধি ৰখা tied, fastened, আটক কৰা confined, নিযুক্ত engaged.

আবনুৱা বিণ. কাম নথকা বা নকৰা without work.

আবৰ বি. অসমৰ উত্তৰ-পূব চুকৰ এজাতি মানুহ a hill tribe of Assam. সক. ধা. ঢাক, বেৰ cover or surround.

আবৰি-বিবৰি বি. অৰ্থ নথকা বা বুজিব নোৱাৰা কথা indistinct or incoherent, প্ৰলাপ raving a mad or sick man.

আবৰী বি. অবাধ্য, কাৰো কথা নুশুনা, আমঠ disobedient, obstinate.

আবৰণ বি. ঢাকনি, আচ্ছাদন a covering, a skin, অজ্ঞান, অবিদ্যা that which conceals the real nature of a thing.

আবৰ্জ্জনা বি. ময়লা, পেলাই দিয়া বস্তু rubbish, বহুদিনীয়া কুনীতি evil customs.

আবৰ্ত্ত বি. চাকনৈয়া a whirl-pool এজন মেঘৰ অধিপতি a cloud-king. **আবৰ্ত্তক** বিণ. বাৰে বাৰে হোৱা recurring.

আবৰ্ত্তন বি. ঘূৰি থকা কাৰ্য্য act of turning or revolving পুনৰ্জন্ম।

আবৰ্ত্তমান বিণ. প্ৰত্যাবৰ্ত্তনশীল।

আবলুছ বি. এবিধ ক'লা কাঠ ebony.

আবল্য বি. লেঠা, কামৰ বাহুল্য pressure of work, দুৰ্ব্বলতা weakness.

আবহ বিণ. উৎপাদকজনক (ভয়াবহ) বি. বায়ু, বায়ুমণ্ডল atmosphere. **আবহবিত্তা** meteorology.

আবহমান বি. চিৰকাল চলি থকা coming down from time, immemorial.

আবাদ বি. খেতি, খেতি কৰা মাটি cultivation. cultivated land

আবাদ কৰ ক্ৰি. হাল বাই খেতি কৰ। **আবাদী** বিণ. খেতি কৰা cultivated.

আবাল অব্য. ল'ৰা কালৰ পৰা since boyhood.

আবালবৃদ্ধ ক্ৰি বিণ. ল'ৰাৰ পৰা বুঢ়া লৈকে, ল'ৰা বুঢ়া সকলো from the young to the old

আবাস বি. থকা ঠাই, ঘৰ dwelling place.

আবাহন (সং—আহ্বান) বি. নিমন্ত্ৰণ invitation, মন্ত্ৰদ্বাৰা আহ্বান invocation.

আবি (পুঃ অঃ) বি. আয়ুস।

আবিৰ্ভাব বি. প্ৰকাশ, দেখা দিয়া menifestation, অৱতাৰ appearance as an incarnation, উৎপত্তি occurrance.

আবিভূ'ত কৃদ. বিণ. প্ৰকাশিত menifested, অৱতাৰ ধৰা, আকাৰ ধৰা appearing.

আবিল বিণ. পাপ বা মলি যুক্ত, বোকাযুক্ত, কলুষিত muddy, dirty বি **আবিলতা** পাপ, মলি।

আবিয়৷ বিণ. যাৰ বিয়া হোৱা নাই, বিয়া নকৰা unmarried, নিয়মমতে বিয়া নকৰাকৈ মতা-তিৰোতা ভাৱে থকা living as husband and wife without being properly married.

আবিষ্কাৰ বিণ. প্ৰকাশ বা ব্যক্ত কৰা কাৰ্য্য, বিচাৰি উলিওৱা discovery.

আবিষ্কাৰক আবিষ্কাৰ কৰোঁতা discoverer. **আবিষ্কৃত** কৃদ. বিণ. ব্যক্ত কৰা, প্ৰকাশিত discovered.

আবিষ্ট কৃদ. বিণ. প্ৰবিষ্ট, কোনো বিষয়ত বেছিকৈ মন লগা absorbed.

আবীৰ বি. ফাকু গুৰি a red powder.

আবু বি. পিতামহী, মাতামহী grand-mother.

আবুৰ বি.গোপন, গুপুত বা অপ্ৰকাশ

থকাৰ বাবে কোনো কথা privacy, secrecy.

আবৃত কৃদ. বিণ. ঢকা, আচ্ছাদিত covered, veiled.

আবৃত্তি বি. আওৰাই লৈ কোৱা বা গোৱা recitation.

আবেগ বি. ব্যাকুলতা, উদ্বেগ, উৎকণ্ঠা eagerness, agitation due to any emotion.

আবেদন বি. প্ৰাৰ্থনা, নিবেদন request, representation, দৰ্খাস্ত petition. বিণ. **আবেদক** আবেদনকাৰী।

আবেলি বি. বিয়লি, ভাটিবেলা afternoon.

আবেশ বি. দকৈ মনোযোগ দিয়া profound attention, ভাবেৰে ভৰপূৰ থকা অৱস্থা overflowing with emotion, অনুৰাগ, আসক্তি, বিহ্বলতা।

আবোধ বি. অকুমাৰী a virgin.

আভঁজ, আভঁজা বিণ. ভাল গঢ় বা ঠগ নথকা, কুৰূপ ugly.

আভঁজনী বিণ. অধৰ্মী, অকৃতজ্ঞ sinful, ungrateful.

আভঁজুৰা বিণ. ভাঁজ নথকা, মিহলি নথকা pure.

আভৰণ বি. অলঙ্কাৰ, ভূষণ ornament, garment.

আভা বি. পোহৰ, কিৰণ, ৰশ্মি ray, light, সৌন্দৰ্য্য, শোভা beauty, জেউতি splendour, ব্ৰহ্মদেশৰ এখন নগৰ।

আভাস বি. অনুৰূপ likeness, প্ৰতিবিম্ব shadow, অস্পষ্ট ভাব faint idea, গম hint, আভা, জেউতি light, flash, ইঙ্গিত, সাদৃশ্য।

আভাস-কল্পনা অনুৰূপ কল্পনা making a show of something.

আভিজাত্য বি উচ্চবংশীয়ত্ব, উচ্চবংশৰ গৌৰৱ, পাণ্ডিত্য, কৌলীন্য।

আভিধানিক বিণ. অভিধান সম্পৰ্কীয় relating to a dictionary, অভিধানত থকা contained in a dictionary.

আভীৰ (পু. অ.) বি. গুৱাল a cowherd.

আভুকীয়া বিণ. ভোক নলগা having no appetite.

আভুৰা বিণ. বুজ নোপোৱা, নজনা unacquainted.

আভুৰা-ভাঁৰ এপাহমাৰ, বেয়া বস্তু দি বা বেয়াকৈ কাম কৰি ভাওনা কৰ।

আভোক বি. ভোক নাইকিয়া অৱস্থা want or loss of appetite. বিণ. **আভুকীয়া**।

আভোগ বি. গানৰ বা কবিতাৰ শেষ পদ।

আভ্যন্তৰিক বিণ. ভিতৰৰ, অন্তৰৰ internal.

আভ্যন্তৰীণ বিণ. অন্তৰস্থ, ভিতৰৰ internal.

আভ্যুদয়িক বিণ. উন্নতি বা সুখদায়ক, মাঙ্গলিক অনুষ্ঠান conducive to joy or welfare.

আম বি. এবিধ ফল the mango. **আম কাছুঁদী** আমৰ চাটনি।

আম বি. অজীৰ্ণ, শাঁও mucus.

আমঠ বিণ. বুজনি নোলোৱা, নিজ ইচ্ছামতে চলা obstinate, self-willed.

আমৃঠি বি. পকা আমৰ গুটি।

আমঠু বি. পকা আমৰ গুটিৰ ভিতৰৰ শাহ, কলিজা the kernel, the heart.

আমতা বি. পকা আম গুলি চেপেটা কৰি ৰ'দত শুকুৱাই থোৱা খাদ্য বিশেষ।

আমদানি (ফা.) বি. বেহা বেপাৰত আনদেশৰ পৰা বস্তু অনা কাৰ্য্য act of importing goods.

আমনি বি. আমবাৰী mango-grove, কোনো কাম বহু সময় কৰাৰ কাৰণে আৰু কৰিবৰ অনিচ্ছা, ভাগৰ, বিৰক্তি disinclination, vexation.

আমনি কৰ বিৰক্ত লগা to vex. **আমনিয়া** ক্রি. আমনি লগা।

আমন-জিমন বিণ. মন কৰা, বিমৰ্ষ, চিন্তাযুক্ত sad, cheerless. ক্রি. বিণ. **আমন-জিমনকৈ**।

আমন্ত্রণ বি.নিমন্ত্রণ, আহ্বান invitation. কৃদ. বিণ. **আমন্ত্রিত** নিমন্ত্রিত invited.

আমবাত বি. এবিধ বাত ৰোগ।

আমৰণ ক্রি. বিণ. মৰণ কাল পৰ্য্যন্ত till death.

আমৰলি বি. এবিধ ৰঙচুৱা পৰুৱা a kind of ant.

আমৰা বি. এবিধ ফল the hog-plum and its tree.

আমৃৰি-কুঁজা বিণ. 'আৰি কুঁজা' চোৱা।

আমলখী বি. এবিধ গছ আৰু তাৰ ফল a kind of tree and its fruit.

আমহী, আমহীগুড়ি বি. শুকান আম খুন্দি কৰা গুড়ি powdered mango.

আমাঠৈৰ (পু. অ) আমালোকৰ।

আমাডিমা বিণ. কুমলীয়া, নিচেই সৰু very young or tender.

আমানত (ফা.) বি. জমা থোৱা টকা deposit.

আমান্ন বি. নিসিজোৱা বা অসিদ্ধ চাউল raw rice.

আমাৰ আমালোকৰ।

আমাশয় বি. পাকস্থলী stomach, গ্রহণী ৰোগ dysentery.

আমাসাৰ (পু. অ.) সৰ্ব্ব. আমালোকৰ।

আমি মই শব্দৰ বহুবচন।

আমিন, আমীন বি. মাটি জোখা কৰ্ম্মচাৰী, বিচাৰক. মধ্যস্থ লোক, সঁজাতী surveyor, judge, umpire, commissioner.

আমিষ বি. মাছ বা মঙহ flesh, fish.

আমীৰ বি. ডাঙৰ মানুহ a noble man, কাবুল দেশৰ ৰজাৰ উপাধি।

আমুখ ক্রি. বিণ. মুখ পর্য্যন্ত, নাট্য-শাস্ত্রত প্রস্তাবনা।

আমুৰা সক. ধা. মুখত বেয়া লগা, খাবলৈ বেয়া লগা satiate.

আমৈ বি. আইৰ বন্ধু তিৰোতা a female friend of mother, বোপাইৰ বন্ধুৰ ঘৈণীয়েক the wife of father's friend, বন্ধুৰ মাক mother of a friend.

আমৈলতা বি. সগুণী-লতা, গুলঞ্চ, সিদ্ধিলতা a kind of creeper, menispernum glabrum.

আম্মোক্তাৰ বি. যি আনৰ হৈ কোনো কাম প্ৰতিনিধি স্বৰূপে চলায় one having power of attorney.

আমোতি বি. অম্বুবাচী।

আমোদ বি. আনন্দ, হৰ্ষ joy, amusement, উৎসৱ festivity. **আমোদজনক** আনন্দদায়ক pleasant. **আমোদিত** কৃদ. বিণ. আনন্দিত delighted, সুগন্ধি fragrant. **আমোদী** বিণ. ধেমেলীয়া playful. **আমোদপ্ৰিয়** ধেমালিত ৰত।

আমোল বি. ৰাজত্ব বা শাসনৰ কাল regime. **আমোল-মোল** বিণ. অতি সুবাসিত highly fragrant.

আমোলা বি. কেৰাণী a clerk. সক. ধা. বেজাৰ বা নিৰাশা পাই মুখ মলিন কৰা make the face cheerless.

আম্বিকেয় বি. ধৃতৰাষ্ট্ৰ, কাৰ্ত্তিক।

আম্ৰ বি, আম mango.

আয় বি. উৎপন্ন, লাভ income, gain, ধনাগম। **আয়কৰ** উপাৰ্জ্জনৰ ওপৰত লগোৱা কৰ income-tax.

আয়ত বিণ. দীঘল, বহল, দীঘলীয়া, বিস্তৃত long, extended, দীৰ্ঘ-চতুষ্কোণ oblong.

আয়ত্ বিণ. অধিকাৰ কৰা, তলতীয়া mastered over, subjugated.

আয়ত ক্ষেত্ৰ বি. চাৰিটা সমকোণ আৰু মুখামুখি দুটা সমান বাহু থকা ক্ষেত্ৰ a rectangle.

আয়তন বি. পুতল, বিস্তাৰ extent, breadth, দীঘল-পুতলৰ পৰিমাণ size, dimensions.

আয়ত্ত বিণ. বশত বা অধীনত অনা, বশবৰ্ত্তী subjugated, mastered, শিক্ষালব্ধ।

আয়তী (সং আয়ুষ্মতী) বি. স্বামী থকা তিৰোতা a woman with a living husband.

আয়দেৰীয়া বিণ. আয়কাৰী, যিহৰ অলপেই যথেষ্ট হয় increasing in quantity.

আয়না (ফা. আঈনা) বি. আৰ্চ্চী, দৰ্পণ mirror.

আয়ম্ বি. বৰ-লোকৰ আচৰণ high style of living, সক হৈ বৰ লোকৰ নিচিনা আচৰণ show of greatness.

আয়যাত বি. অহাযোৱা কাৰ্য্য act of coming and going.

আয়াস বি. চেষ্টা, শ্ৰম effort, labour. **আয়াসলব্ধ** শ্ৰমাৰ্জ্জিত।

আয়া বি. ধাই, ল'ৰা-ছোৱালীৰ আলধৰা তিৰোতা a nurse, a female attendant.

আয়াত বি. আমদানি বস্তু import.

আয়ুক্ত বি. জিলাধিপতিৰ ওপৰৰ খাপৰ ক্ষমতা প্ৰাপ্ত লোক commissioner.

আয়ুধ বি. যিহেৰে যুদ্ধ কৰা যায়, অস্ত্ৰ-শস্ত্ৰ, যুঁজৰ আহিলা weapon, বাণ an arrow.

আয়ুপাত বি. জীৱন পতন, আয়ু শেষ termination of life.

আয়ুবড় বি. আহোম ৰজাই ৰাজপাটত উঠাৰ দিনটো স্মৰণ ৰাখিবৰ উদ্দেশ্যে আৰু তেওঁৰ আয়ুস বাঢ়িবলৈ কামনা কৰি ৰোৱা বড় গছ a tree planted on the day of the coronation of the Ahom Rajas.

আয়ুৰ্ব্বেদ বি. বৈদ্য শাস্ত্ৰ, বৈদ্য বিজ্ঞান medical science.

আয়ুষ্কৰ বিণ. যি আয়ুস বঢ়ায় efficacious.

আয়ুষ্মন্ত, আয়ুষ্মান বিণ. দীৰ্ঘজীৱী। স্ত্ৰী. **আয়ুষ্মতী**।

আয়ুস্, আয়ু বি. জীয়াই থকা কাল, জীৱন duration of life, বয়স age.

আয়োজন বি. সংগ্ৰহ collection, আৰম্ভ, যো-জা preparation. কৃদ. বিণ. **আয়োজিত**, **আয়োজনকাৰী** সংগ্ৰহ কৰোঁতা, আয়োজন কৰোঁতা।

আয়োগ বি. কোনো চৰকাৰী কামৰ তথ্য নিৰূপণৰ কাৰণে নিয়োজিত ব্যক্তিবৰ্গ commission.

আৰ্ সক. ধা. ওলোমাই থ to hang.

আৰক বি. কোনো বস্তুৰ বিশুদ্ধ ৰস juice, essence.

আৰকত বিণ. 'আৰক্ত' চোৱাঁ।

আৰকাটি, আৰিকাটি বি. কুলিৰ চৰ্দ্দাৰ বা ঠিকাদাৰ a coolie recruiter, নৈ বা সাগৰত জাহাজ চলাবলৈ পথ দেখুৱাই দিয়া বিষয়া a pilot.

আৰক্ত বিণ. ৰঙা, তেজ বৰণীয়া red.

আৰকাল বি. হাঁহাকাৰ, তিৰস্কাৰ a cry of distress, abuse.

আৰজ বি. নিবেদন, প্ৰাৰ্থনা। **আৰজী, আৰ্জ্জী** বি. দৰখাস্ত, নিবেদনপত্ৰ a petition. **আৰ্জ্জী-মহৰী** বি. যি আৰজী লিখে a petition-writer.

আৰণি বি. মাকৰ নৰিয়া হলে কেঁচুৱা ল'ৰাই পিয়াহ খাবলৈ নেপাই খীনোৱা বা চেৰেলা হোৱা ৰোগ।

আৰণি-পুৰণি বিণ. অনেক কলীয়া, বৰ পুৰণি very old. ক্ৰি. বিণ. **আৰণি-পুৰণিকৈ**।

আৰণ্য বিণ. হাবিত থকা, বনৰীয়া wild.

আৰণ্যক বিণ. অৰণ্যত হোৱা, বেদৰ এটা ভাগ, ইয়াত ঈশ্বৰতত্ত্বৰ কথা আছে।

আৰতি (আৰাত্ৰিক) বি. সন্ধ্যা সেৱা, দেৱমূৰ্ত্তিৰ আগত গধূলি বন্তি জলাই ঘণ্টা, দবা আদি বাদ্য বজোৱা কাৰ্য্য the offering to an idol at dusk.

আৰব বি. আৰব দেশ, আৰব দেশৰ মানুহ।

আৰবী, আৰ্বী বিণ. আৰব দেশৰ। বি. আৰব জাতিৰ ভাষা।

আৰব্ধ বিণ. কৰিবলৈ হাতত লোৱা, যিটো আৰম্ভ কৰা হৈছে commenced, undertaken.

আৰম্ভ বি. প্ৰথম চেষ্টা বা উদ্যোগ, সূত্ৰপাত, আয়োজন beginning, first effort, preparation, উৎপত্তি origin, প্ৰস্তাৱনা preface বি. **আৰম্ভণ, আৰম্ভণি**।

আৰক্ষক বি. পুলিচ police.

আৰাও, আৰাৱ বি. ডাঙৰ শব্দ, আটাহ, চিঞৰ high sound, loud noise.

আৰাত্ৰিক প্ৰদীপ আদিৰ দ্বাৰা দেৱমূৰ্ত্তি বৰণ, আৰতি।

আৰাধ সক. ধা. উপাসনা কৰ, ভজ, পূজাকৰ worship, adore. বি. **আৰাধনা**। আৰাধক, **আৰাধনীয়** বিণ. যাক ভজিব লাগে, পূজনীয় adorable. **আৰাধ্য** বিণ. আৰাধনীয় adorable.

আৰাম বি. জিৰণি, সুখ comfort, ease, **আৰোগ্য** recovery from illness, ৰংধেমালি কৰা ঘৰ বা ঠাই pleasure house or garden. বিণ. **আৰামী**।

আৰি বি. এবিধ বাকলি **নথকা** মাছ a kind of fish, হাৰিলে কোনো বস্তু দিবলৈ কৰা প্ৰতিজ্ঞা the act of betting, ঘাটিলে দিবলৈ প্ৰতিজ্ঞা কৰা বস্তু a wager. ক্ৰি. **আৰি মাৰ, আৰি বান্ধ**।

আৰি কুঁজা বিণ. অলপ কুঁজা hunch-backed. **আৰি মুৰি** ইকাতি সিকাতি কৰা কাৰ্য্য।

আৰিয়া বি. জুই লগাই পোহৰ কৰিবৰ কাৰণে তেলত ভিজাই কাঠিত মেৰোৱা ফটাকানি বা সূতাৰ মুঠা a torch, **আৰিয়াৰ** জুইৰ পোহৰ a torch light, তিনি দোন ধৰা বাহৰ জোখা পাত্ৰ।

আৰু, আউৰ, আৰ, আৰো (পু. অ.) অব্য. অপৰ and, ইয়াতকৈ বেছি further, পুনৰ, ভবিষ্যতে again, in future.

আৰু-তেওজ-বেলি সৰ্ব্ব. যোৱা বছৰৰ আগ বছৰ the year previous to the one before last.

আৰু বাৰ ক্ৰি. বিণ. আকৌ, আৰু এবাৰ once more. **আৰু-বেলি** বি. যোৱা বছৰ last year, অহা বছৰ next year.

আৰুৰুক্ষ, আৰুবৃক্ষ (পু. অ.)

বিণ. ওপৰলৈ উঠিবৰ ইচ্ছা থকা, উঠিবলৈ উদ্যোগ কৰা, যোগ সাধনত প্ৰৱেশ কৰা।

আৰূঢ় বিণ. উঠা, আৰোহণ কৰা mounted.

আৰে অব্য. হেৰা, বিস্ময়, ঘৃণা, ক্ৰোধ আদি সূচক অব্যয়।

আৰৈ বিণ. ৰ'দত শুকোৱা dried in the sun. **আৰৈ-চাউল** বি. নিসিজোৱাকৈ ৰ'দত শুকোৱা ধানৰ চাউল। **আৰৈয়া** বিণ. আৰৈ চাউলৰ নিচিনা, শুকান।

আৰোগ্য বি. সুস্থ অৱস্থা, নীৰোগ (দৰ্শনত) এটা বস্তুত আন বস্তুৰ ধৰ্ম্ম স্থাপন বা কল্পনা, অৱস্থা health, নৰিয়াৰ পৰা ভাল হোৱা অৱস্থা recovery from illness.

আৰোপ সক. ধা. অৰ্পণ কৰা, লগাই দি attribute, impute. **আৰোপণ** বি. সমৰ্পণ, স্থাপন act of attributing or placing upon, imposing. কৃদ. বিণ. **আৰোপিত** বিণ. সমৰ্পিত, স্থাপিত placed.

আৰোৱান বি. ৰজা-মন্ত্ৰী আদিক আঁৰ দিয়া ছত্ৰ, আৱৰণ a flat round bamboo frame covered with cloth.

আৰোহ উচ্চতা (দূৰাৰোহ) (দৰ্শনত) কাৰ্য্যৰ পৰা কাৰণ নাইবা বিশেষৰ পৰা সামান্যৰ অনুমান induction.

আৰোহ মাৰ্গ বি. কাৰ্য্যৰ পৰা কাৰণৰ অনুমান কৰা নিয়ম।

আৰোহণ বি. ওপৰত বা ওপৰলৈ উঠা কাৰ্য্য the act of mounting or ascending. **আৰোহী, আৰোহণকাৰী**। বিণ. উঠোঁতা one who mounts, ascends or rides. স্ত্ৰী. **আৰোহিণী**।

আৰ্চী বি. আইনা, দাপোণ a mirror, a looking glass.

আৰ্জ্‌ সক. ধা. আৰ্জন কৰ, উৎপন্ন কৰ to earn, to grow. **আৰ্জক** বিণ. উপাৰ্জ্জন কৰোঁতা। বি.**আৰ্জন** উপাৰ্জ্জন কৰা কাৰ্য্য, উপাৰ্জ্জিত বস্তু earnings, things earned. **আৰ্জনীয়া** বিণ. উপাৰ্জ্জন কৰোঁতা। **আৰ্জিত** ঘটা, উপাৰ্জ্জিত earned.

আৰ্জ্জৱ বি. ঋজু বা সৰল ভাব, সৰলতা, অকপট ভাব simplicity, sincerity.

আৰ্জ্জুনি বি. অৰ্জ্জুনৰ পুতেক, অভিমন্যু son of Arjuna.

আৰ্ট (Art) বি. ৰসসৃষ্টি, ৰসাত্মক ৰচনা, কলা। বিণ. **আৰ্টিষ্ট**।

আৰ্ত্ত বিণ. পীড়িত, বিপন্ন, আকুল, বিবুদ্ধি afflicted anxious, endangered, confounded. **আৰ্ত্তনাদ** বি. আটাহ, দুখ, শোক বা ভয়ত চিঞৰ a scream, cry of distress, fear or pain. **আৰ্ত্তৰাৱ** বি. আৰ্ত্তনাদ। ক্ৰি. বিণ. **আৰ্ত্তৰাৱে**।

আৰ্‌তাৰ্‌ সৰ্ব্ব. ইজন সিজনৰ of this or that person.

আৰ্থিক বিণ. ধন, সম্পত্তি সম্বন্ধীয় financial.

আৰ্দ্ৰ বিণ. পানীৰে তিতা wet.

আৰ্য্য বি. আৰ্য্য জাতি Aryan, ভাৰতীয় আৰ্য্য হিন্দু, মান্য, শ্ৰেষ্ঠ গুৰুজন a respectabe person. স্ত্ৰী. আৰ্য্যা। **শুভঙ্কৰী আৰ্য্যা** পদ্যত ৰচিত সূত্ৰ।

আৰ্য্যাবৰ্ত্ত বি. আৰ্য্য জাতিৰ প্ৰথম ঠাই, হিমালয়ৰ পৰা বিন্ধ্য পৰ্ব্বত-মালা পৰ্য্যন্ত Northern India.

আৰ্য্য বিণ. ঋষি সম্বন্ধীয় বা ঋষিয়ে কোৱা। ব্যাকৰণ মতে অশুদ্ধ কিন্তু ঋষিয়ে ব্যৱহাৰ কৰা বুলি চলিত ungrammatical but used by a sage.

আৰ্হি বি. চানেকি, আদৰ্শ model, ideal, শুদ্ধাশুদ্ধ চাবলৈ প্ৰথম ছপা কাকত proof sheet, draft, সাদৃশ্য likeness. **আৰ্হিতোল** ক্ৰি. এখন কাকত বা এটা বস্তুৰ আৰ্হিৰে আন এটা বস্তু কৰ copy.

আল বি. চৰাই ঠেঙৰ কাঁইট spur, কোনো ভোতা বা ডাঙৰ বস্তুৰ পৰা জোঙা হৈ ওলোৱা ভাগ a sharp point, খুটাৰ ওপৰৰ জোঙাকৈ কটা ভাগ।

আল্ বি. ওচৰ বা লগত থাকি পৰিচৰ্য্যা কৰা, সেৱা, শুশ্ৰূষা attendance. ক্ৰি **আল্ধৰ** সেৱা শুশ্ৰূষা কৰ attend, serve. **আলধৰা** বিণ. লগুৱা, শুশ্ৰূষা কৰা লোক an attendant.

আল্কতৰা বি. কয়লা বা কাঠ পোৰা ধোঁৱাৰ পৰা তৈয়াৰ কৰা এবিধ ক'লা ডাঠ তেল coal-tar.

আল্চুল কৈ ক্ৰি. বিণ. চোৰৰ দৰে মানুহে নেদেখাকৈ লুকাই লুকাই stealthily.

আল্জাল্ বি. ফাকি বা জোৰা দিয়া কথা কৈ গা এৰাবৰ চেষ্টা কৰা evasiveness.

আল্জিবা বি. জিভাৰ গুড়িত তালুৰ পৰা ওলমি থকা সৰু জিবা the uvula.

আল্তুল্কৈ ক্ৰি. বিণ. আলফুলকৈ gently.

আল্পিন বি. বেজিৰ নিচিনা সৰু শলা a pin.

আলক্ত বি. আল্তা।

আল্লগা বিণ. গুৰি গোষ্ঠিৰ আউল-লগা।

আলঙ্কাৰিক বিণ. অলঙ্কাৰ সম্বন্ধীয়, অলঙ্কাৰ শাস্ত্ৰজ্ঞ।

আল চাউল বি. আবৈ চাউল।

আলনা বি. কাপোৰ থোৱা ডাঁৰ a cloth stand.

আল-পৈচান, **আল-পাঁচন** বি. কাম কাজ কৰা, পৰিচৰ্য্যা menial service.

আল্ফুল্, আল্ফুলীয়া বিণ. আলসুৱা, অতি কোমল, ছুলেই ভাগি যোৱা very tender or delicate. **আল্ফুলকৈ** ক্ৰি. বিণ. আলসুৱাকৈ, দুখ নোপোৱাকৈ, ঢিলা কৈ।

আলবৎ অব্য. নিশ্চয়, নিঃসন্দেহ surely.

আল্‌বাল্ বি. অপদাৰ্থ বিষয়, মিছা বা অৰ্থ নাইকিয়া কথা something worthless.

আলমাৰি, আলমাইৰা বি. কেইবাটা খলপা থকা কাঠৰ পেৰা an almirah.

আলখনী বি. কুলক্ষণী।

আলগ বিণ. আঁতৰত থকা, বেলেগ, লগ নলগা separate, excommunicated. বি. আঁতৰ, নিলগ distance, মাটিৰ পৰা ওপৰ, আকাশ the air. **আলগ কৰ** বেলেগ কৰ, এক ঘৰীয়া কৰ। বিণ. **আলগতীয়া** বেলেগতীয়া, পৃথকে থকা separated, keeping aloof, অনাৱশ্যকীয়, সম্পৰ্ক নথকা। **আলগা** বিণ. সম্বন্ধ নথকা, অদৰ্কাৰী। **আলগা** সক. ধা. আঁতৰ কৰা, বেলেগ কৰা। **আলগে** ক্রি. বিণ. আঁতৰাই, বেলেগে। **আলগ-নিলগ** বিণ. দূৰ, আঁতৰা-আঁতৰি। ক্রি. বিণ. **আলগ নিলগকৈ, আলগে নিলগে।**

আলচ বি. পৰামৰ্শ, মন্ত্ৰণা advice, consultation, চৰ্চ্চা discussion. সক. ধা. পৰামৰ্শ কৰ consult about.

আলতা (সং-অলক্ত) বি. লাৰ পৰা কৰা ৰঙা ৰং lac dye.

আলতীয়া বিণ. অলপ আঠাযুক্ত, অলপ লিকটা sticky, clayey.

আলধুৱা বি. বেত বাঁহ আদিৰ কাঠী, কামী কৰোঁতে ওলোৱা জাবৰ।

আলনি বিণ. আজোখ not symmetrical, আগঢ়ী, কুশ্ৰী ugly-looking স্ত্রী. **আলনী**।

আলনীয়া বি. মন্ত্ৰেৰে জাৰি দিয়া গাত পিন্ধা ঔষধ a charm.

আলম (সং-অৱলম্ব) বি. অৱলম্বন, আশ্ৰয় refuge, protection.

আলম্-বিলম্ বি. গহৰি, পলম delay. (পু. অ.) **আলম্ব**।

আলয় বি. ঘৰ. গৃহ a house, a dwelling.

আলৰ বিণ. অথিৰ, অতি বুঢ়া decrepit. স্ত্রী. **আলৰী**।

আলষনী (সং অলক্ষণী) বি. আলখনী, কুলক্ষণী।

আলসুৱা বি. সুখত উঠা, দুখ কষ্ট সহিব নোৱাৰা delicate, very tenderly brought up.

আলস্য বি. এলাহ, কামলৈ অনিচ্ছা laziness.

আলহী (আৰবি—আলহি) বি. অতিথি, আনৰ ঘৰত ভোজনাদি কৰিবলৈ যোৱা লোক a guest, a visitor.

আলঙ বি. ওখ চাং, উচ্চপদ high place or position.

আলম্বন বি. অৱলম্বন। (অলঙ্কাৰ শাস্ত্ৰত) যিবোৰ কাৰণে স্থায়ী ভাবৰ উদয় হয়, সিইঁতক বিভাব বোলে আৰু যাক অৱলম্বন কৰি হৰ্ষ, শোক, ভয়, বিস্ময় প্ৰভৃতি চিত্তবিকাৰ জন্মে,

তাক আলম্বন বিভাব বোলে। বিণ. **আলম্বিত, আলম্বী**।

আলাই-আথানা বিণ. আশ্ৰয়হীন, ৰাখোঁতাৰ অভাৱত নষ্ট হোৱা homeless, wasted in want of protection.

আলাই-জাবৰী বিণ. অকামিলা, অকাজভাগী, লেতেৰা unskilful, untidy.

আলাই-বিলাই বি. আপদ-বিপদ, অমঙ্গল, জঞ্জাল।

আলাদা (আৰবি—আলহ্‌দা, উৰিয়া আলাহিদা) বিণ. বেলেগ, পৃথক different.

আলান বি. কাণত বা ডিঙিত ওলোমাই দিয়া দৰৱ।

আলান্ধু, এলান্ধু বি. বেৰ বা চাল'ত লাগি ওলমি থকা ধোঁৱাঁৰ মল soot. বিণ. **আলান্ধুৰা, এলান্ধুৰা**।

আলাপ বি. কথোপকথন, এজনে আনজনেৰে সৈতে কোৱা কথা conversation, পৰিচয় acquaintance, তিৰোতাৰ সৈতে সঙ্গম। **আলাপন** আলাপ। বিণ. **আলাপী** আলাপ প্ৰিয়, কথাৰ দ্বাৰা লোকৰ লগত মিলিব পৰা affable, social. স্ত্ৰী. **আলাপিনী**।

আলাবাতু বিণ. একো কামৰ যোগ্য নোহোৱা, অপাত্ৰ, অশুৱনি worthless, ugly.

আলাভুলা বিণ অচতুৰ, লাগবান্ধ নাইকিয়া dull।

আলাস (পু. অ.) বি. আলস্য laziness, উলাহ delight, শূন্য air.

আলাসত উঠ কোনো দুখ নোপোৱা কৈ ডাঙৰ হোৱা। **আলাসতে** অনায়াসে, সহজে। **আলাসৰ-লাৰু** বৰ সুখত ৰখা বা তোলা বস্তু।

আলাহ (সং—আলস্য) বি. আলস্য, এলাহ, সৰোপালি laziness, sloth.

আলাহুদা বিণ. মনোযোগ দি নকৰা indifferent.

আলি বি. পথাৰত পানী ৰাখিবলৈ কৰা সৰু ঢাপ a ridge, ওখকৈ **বন্ধা** মানুহ অহা যোৱা কৰা বাট a road; **আলি-আন্ধাৰি-লাগ** কণামূৰি লগা, কামৰ ভিৰত তত নোহোৱা হ to be confounded.

আলিঙ্গন বি. চেনেহত সাবটি ধৰা কাৰ্য embrace.

আলিয়ন বি. ভাজিবলৈ লোৱা বস্তুৰ ওপৰত লিপি দিয়া বস্তু a paste for cake.

আলিমুলি বি. আউল লগা, গোলমাল confusion, entanglement.

আলু বি. মাটিৰ তলত থকা ঘাই শিপা, মূল the main root of a plant, মানুহে খোৱা মূল, দাঁতৰগুৰি gums of the teeth. **আলুউঠ** সমূলি নষ্ট হ, পিৰি উঠ। **আলু-তোল** সমূলি নষ্ট কৰ। **আলুয়ে-পোখাই** ক্ৰি. বিণ. সমূলে বা সম্পূৰ্ণৰূপে।

আলুলায়িত বিণ. উন্মুক্ত, খোলা, বিশৃঙ্খলিত open, scattered.

আলেখ-লেখ বি. অলক্ষিতৰূপে দেখা, বেহৰূপ, গতি-গোত্ৰ।

আলেখ্য বি. চিত্ৰ-পট, আঁকা বা লেখা প্ৰতিমূৰ্ত্তি a picture or drawing, a painting.

আলেঙে-আলেঙে ক্ৰি. বিণ. ওচৰলৈ নগৈ আঁতৰৰ পৰা, নিলগৰ পৰা, মনে মনে from a distance, secretly.

আলেজালে ক্ৰি. বিণ. অবাবত, মিছাকৈ uselessly, এলাহত in idleness.

আলৈ-অথানি বিণ. যতে ততে পৰি থকা, ভালকৈ সামৰি নথৈ লোকচান কৰা, নিৰাশ্ৰয় uncared for, helpless.

আলৈ-আপদ বি. দুৰ্গতি misfortune.

আলৈ-আহুকাল বি. আপদ, বিপদ misfortune, trouble.

আলৈ-বিলৈ বি. দুখ-কষ্ট, বিপত্তি misery, distress.

আলো (পু. অ.) অব্য. হেৰা, হেৰ, সম্বোধন সূচক অব্যয়।

আলোক বি. পোহৰ, দীপ্তি light. **আলোক-চিত্ৰ** ফটোগ্ৰাফ photograph.

আলোচনা বি. চৰ্চ্চা, বিচাৰ discussion, পৰামৰ্শ consultation.

আলোচনীয় বিণ. আলোচনা কৰিবলগীয়া fit to be discussed. **আলোচিত** কৃদ. বিণ, যাৰ আলোচনা বা চৰ্চ্চা হৈছে discussed, বিবেচনা কৰা considered.

আলোড়ন বি. সঞ্চালন, লৰোৱা, লৰাই মিহলোৱা stirring, agitating. কৃদ. বিণ. **আলোড়িত**।

আলোৱান (আৰবী-আল্‌বান) বি. জন্তুৰ নোমৰ পৰা কৰা কাপোৰ, গাত লোৱা জাৰ কাপোৰ a winter wrapper.

আলো-আপচু শাও বা ঘিণ বুজোৱা মাত a term of course or abuse.

আলৌলৌৱা বিণ. আলসুৱা, সুখত উঠা tenderly brought up. ক্ৰি. বিণ. **আলৌলৌৱাকৈ**।

আল্লা (আৰবী) বি. খোদা কোৰাণ শাস্ত্ৰৰ মতে ঈশ্বৰৰ নাম।

আৱত, আৱল ক্ৰি. আহিছে, আহিল।

আৱৰা বিণ. একো নজনা, মূৰ্খ stupid.

আৱলি, আহল বি. শ্ৰেণী, শাৰী series, row, সমূহ a collection.

আৱশ্যক বি. দৰকাৰ, প্ৰয়োজন use, necessity. বিণ. **প্ৰয়োজনীয়** necessary, উচিত what should be done. **আৱশ্যকীয়** বিণ. লাগতিয়াল, প্ৰয়োজনীয় necessary. বি. **আৱশ্যকতা**।

আব্‌হাৱা বি. (ফা.) পৰিবেশ environment.

আৱাজ বি. শব্দ sound.

আৱেষ্টক বি. পৰিবেষ্টক, বেৰ fencing, enclosure.

আৱেষ্টন, আৱেষ্টনী পৰিৱেষ্টন enclosure, চাৰিওফালৰ অৱস্থা surrounding, পাৰিপাৰ্শ্বিকতা environment. কৃদ. বিণ. **আৱেষ্টিত**।

আশ (সং আশা,) বি. আশা,অভিলাষ hope, expectation, আশয় boldness.

আশংসা বি. ইচ্ছা, প্ৰত্যাশা desire, expectation.

আশকত, আশকতীয়া বিণ. শক্তিহীন, দুৰ্ব্বল weak.

আশঙ্কা বি. ভয়, সন্দেহ doubt, fear. কৃদ. বিণ. **আশঙ্কিত** ভীত, ত্ৰস্ত।

আশয় বি. মন, চিত, অভিপ্ৰায়, ইচ্ছা mind, heart, intention, desire, পৰিচয়ৰ পৰা জন্মা সাহ boldness caused by familiarity, আধাৰ, আশ্ৰয়স্থান যেনে জলাশয়, মূত্ৰাশয়।

আশা বি. কাম্যবস্তু লাভৰ সম্ভাৱনা, ভাৰসা, বাঞ্ছা hope, expectation. **আশাতীত** বিণ. যিমান আশা কৰা যায়, তাতকৈ বেছি more than what is expected. **আশাধাৰী** বিণ. আশা কৰি থকা eager to enjoy. **আশাপাল** আশা কৰি কাল নিওৱা wait in hopes. **আশাপাশ** বি. আশাৰ জৰী, এৰিব নোৱৰা আশা craving.

আশাভৰসা বি. কোনোৰূপ আশা।

আশাশুধীয়া বিণ. উদাৰ চিতীয়া, অকপটীয়া sincere.

আশীস্ বি. আশীৰ্ব্বাদ a blessing, benediction.

আশী (সং) বি চাৰি কুৰি eighty.

আশীবিষ বিণ দাঁতত বিহ থকা having poisonous teeth.

আশীৰ্ব্বদীয়া বিণ. শুভ কামনা কৰি দিয়া given with wishes for good.

আশীৰ্ব্বাদ, আশীৰ্ব্বচন বি. মঙ্গল বাঞ্ছা কৰা, শুভ কামনা কৰা blessing, benediction.

আশীৰ্ব্বাদক বিণ. যিয়ে আশীৰ্ব্বাদ দিয়ে।

আশীষ বি. আশীৰ্ব্বাদ। **আশিষি** আশীৰ্ব্বাদ কৰি।

আশু ক্ৰি. বিণ. শীঘ্ৰে, সোনকালে soon, quickly.

আশুতোষ বি. শিৱ, মহাদেৱ an epithet of Siva.

আশেপাশে ক্ৰি. বিণ. দাঁতিয়ে, কাষৰে, ইফালে সিফালে this side and that side.

আশৈশৱ ক্ৰি. বিণ. লৰা কালৰে পৰা from childhood.

আশ্চৰ্য্য বিণ. আচৰিত, আগেয়ে নেদেখা নুশুনা, অদ্ভুত strange, wonderful. বি. বিস্ময় wonder, আশ্চৰ্য্যান্বিত wonderstruck.

আশ্ৰম বি. সাধু সন্ন্যাসীৰ বাসস্থান, তপোবন hermitage, mona-

stery, আশ্ৰয় স্থান an asylum, মানুহৰ জীৱনৰ অৱস্থা বা শ্ৰেণী one of the four stages of life. (ব্ৰহ্মচৰ্য্য, গাৰ্হস্থ্য, বাণপ্ৰস্থ আৰু সন্ন্যাস বা যতি)। শিক্ষাৰ ঠাই, টোল, থকা ঠাই a place of instruction, an abode.

আশ্ৰমী বিণ. চাৰি বিধ ধৰ্ম্ম পথৰ এবিধত আশ্ৰয় কৰা following one of the four religious orders. স্ত্ৰী. **আশ্ৰমিণী**।

আশ্ৰয় বি. সহায়, ৰক্ষক, ৰক্ষাৰ ঠাই protection helper, refuge. **আশ্ৰিত** কৃদ. বিণ. শৰণাগত, অধীন protected, dependant, আনৰ আশ্ৰয়ত থকা লোক। **আশ্ৰয়হীন** সহায়হীন।

আশ্লিষ্ট বিণ. আলিঙ্গিত, সম্মিলিত, সংযুক্ত embraced, connected, in contact with.

আশ্বস্ত বিণ. আশ্বাস প্ৰাপ্ত, নিৰুদ্বেগ consoled, freed from fear.

আশ্বাস বি. সান্ত্বনা, প্ৰবোধ, অভয়, উৎসাহদান consolation, encouragement. **আশ্বাসি** আশ্বাস দি. **আশ্বাসিলে** আশ্বাস দিলে।

আশ্বিন বি. আহিন মাহ September-October.

আষাঢ় বি. আহাৰ মাহ June-July.

আষাৰ বি. অলপ কথা only a word or a sentence.

আষি বি. কলৰ থোকৰ থোপা a bunch of plantains. **আষিয়া**— কলৰ আষি বিলাক ঠকুৱাৰ পৰা কাটি একুৱা।

আষুধি বি. প্ৰতিকাৰ, ঔষধ remedy, medicine, কাৰণ, উপায় cause, means.

আস্ অব্য. দুখ, খং বা বিৰক্তি প্ৰকাশ কৰা মাত, আহ্ an exclamation of pain or displeasure. **আস্** (পু. অ.) অক. ধা. আহ. **আসন্তে** আহোঁতে। **আসন্তোক** আহোক।

আসক্ত বিণ. অতিশয় অনুৰক্ত, ৰত devoted to.

আসক্তি বি. অনুৰাগ, প্ৰবল ইচ্ছা, ৰতি devotion, strong attachment.

আসঙ্গ বি. সঙ্গ, লগ association, প্ৰীতি, চেনেহ love, affection, মনোযোগ adherence.

আসজ্ বিণ. অসজ, বেয়া improper.

আসজা বিণ. অভ্যাসৰ অভাৱত সহজ নলগা

আসন বি. বহা সঁজুলি a seat.

আসন্ন বিণ. ওচৰপোৱা, ওচৰ drawn near, near.

আসন্ন কাল, আসন্ন সময় বি. মৰিবৰ সময়, অন্তিম সময় the hour of death.

আসম্বাৰ সৰ্ব্ব. এই বিলাকৰ।

আসৰিশ্ (সং-অসদৃশ) বিণ. তুলনা নথকা incomparable, বৰ প্ৰবল very violent.

আসমান্ (ফা.) আকাশ sky.
আসমুদ্র সমুদ্র পর্য্যন্ত।
আসাদন বি. কোনো কার্য্যৰ নিমিত্তে বস্তু গোটোৱা। কৃদ. বিণ. **আসাদিত**।
আসাম বি. অসম দেশ।
আসীন বিণ. বহা, উপবিষ্ট।
আসুৰ, আসুৰিক বিণ. অসুৰ সম্বন্ধীয় অসুৰৰ relating to a demon, দয়া মৰম শূন্য, ভীষণ প্ৰকৃতিৰ cruel, terrible, barbarous. স্ত্ৰী. **আসুৰী**।
আসৈ মাত ক্ৰি. অস্বীকাৰ কৰ to deny.
আসোৱাহ বি. কোনো কথা বা কামৰ বিৰুদ্ধে দেখুৱা আপত্তি objection raised against something, কাৰ্য্যৰ বাধা, বিঘিনি obstruction, খুকৰি, সন্দেহ uncertainty, doubt.
আস্তৰ বি. কোনো কাপোৰৰ ভিতৰ ফালে লগোৱা কাপোৰ the lining of a garment, বেৰত লগোৱা চূণ-বালিৰ লেপ lime and sand plaster.
আস্ত ব্যস্ত বিণ. বৰ ব্যস্ত বা আগ্ৰহ যুক্ত excited by desire, earnest. ক্ৰি. বি. **আস্তব্যস্তকৈ**।
আস্তাবল বি. ঘোঁৰা-শাল stable.
আস্তিক বিণ. ঈশ্বৰ আছে বুলি বিশ্বাস কৰা believing in God. বেদাদি শাস্ত্ৰ-বিশ্বাসী। **আস্তিক্য** বি. ঈশ্বৰ বিশ্বাস, ধৰ্ম্মত বিশ্বাস।
আস্তিক বি. আদৰ, চেনেহ affection, liking, ৰতি, সংকাৰ fondness, respect.
আস্তিন (ফা. আস্তীন্) বি. চোলাৰ হাত sleeve.
আস্তে ক্ৰি. বিণ. লাহেকৈ, লাহে লাহে slowly,
আস্থা বি. বিশ্বাস, ৰাপ, শ্ৰদ্ধা, আদৰ confidence, attention, regard, affection.
আস্পদ্ বি. বিষয়, পদ, পাত্ৰ subject, rank, office.
আস্পৰ্দ্ধা বি. অহঙ্কাৰ, গপ boasting, pride.
আস্ফাল, আস্ফালন বি. আফাল, কোব, আঘাত, তৰ্জ্জন-গৰ্জ্জন, বীৰত্ব দেখুৱা stroke, dashing, threat, display of strength or prowess.
আস্ফোট্ বি. মালে যুঁজিবৰ সময়ত বাহুত মৰা চাপৰ।
আস্বাদ বি. জুতি, সোৱাদ, ৰুচি taste, relish. **আস্বাদন** চাকি চোৱা কাৰ্য্য act of tasting. বিণ. **আস্বাদিত**।
আস্য বি. মুখ mouth.
আহ অক. ধা. আগমন কৰ্, ওচৰ চাপ come, approach. **কিবা আহে** বৰ বেয়াকৈ কৰলৈ ইচ্ছা হয়।
আহ্ অব্য. দুখ বা খং বুজোৱা মাত।
আহ-যাহ বি. অহা যোৱা, চলাচল coming and going.

আহত বিণ. আঘাত পোৱা, আঘাতৰ পৰা ঘা লগা wounded, struck.

আহৱ বি. যুদ্ধ war, sacrifice.

আহম, আহোম অসম দেশৰ ৰজাৰ জাতৰ মানুহ Ahom.

আহম্মক বিণ. মূৰ্খ foolish.

আহৰণ বি.সংগ্ৰহ, গ্ৰহণ collection, taking. বিণ. **আহৃত, আহৰণীয়।**

আহৰি বি. জিৰণি, আস্কৰি rest.

আহল-বহল বিণ. দীঘলে পুতলে যথেষ্ট sufficiently spacious. ক্রি. বিণ. **আহলে-বহলে।**

আহা অব্য. আনন্দ প্ৰকাশ কৰা মাত an exclamation of pleasure.

আহান (পু. অ.) সৰ্ব্ব. এওঁৰ, এখেতৰ। **আহান্ত** এইজন।

আহাৰ বি. খোৱা বস্তু food, খোৱা কাৰ্য্য, ভোজন eating, meal, বছৰৰ তৃতীয় মাহ June-July. **আহাৰান্তে** খোৱাৰ পাছত after eating. **আহাৰীয়** বিণ. আহাৰ সম্বন্ধীয় eatable. **আহাৰুৱা** বিণ. আহাৰ মাহত হোৱা born or produced in the month of Asar.

আহাৰ-বিহাৰ বি. খোৱা আৰু ফুৰা চকা eating and walking.

আহাৰ্য্য বি. খাদ্য, ভক্ষ্য, সংগ্ৰহযোগ্য।

আহাহা অব্য. দুখ প্ৰকাশ শব্দ।

আহিন বি. বছৰৰ ৬ষ্ঠ মাহ, Sept.-October. **আহিনা** আহিন মাহত ওপজা মতা মানুহৰ নাম. স্ত্ৰী. **আহিনী। আহিনীয়া** বিণ. আহিন মাহত হোৱা produced in the month of Ahin.

আহিলা বি. ৰণৰ সঁজুলি, খাৰ গুলী আদি implements of warfare, ammunition, কোনো কাৰ্য্যৰ সঁজুলি materials.

আহু বি. বাৰিষাৰ আৰম্ভতে পকা এবিধ ধান a kind of paddy.

আহুকাল বি. আপদ, জঞ্জাল, বিঘিনি distress, danger, বেজাৰ, আমনি trouble, vexation.

আহুত কৃদ. বিণ. যাক আহুতি স্বৰূপে দিয়া হৈছে offered as oblation.

আহুতি বি. হোমৰ জুইত দিয়া ঘিউ আদি বস্তু a burnt offering, উৎসৰ্গ sacrifice,

আহুদি বি. বশ কৰিবলৈ দিয়া দৰব a philtre.

আহুন, আহোন সৰ্ব্ব. এওঁলোক।

আহূত কৃদ. বিণ. মতা, নিমন্ত্ৰিত invited.

আহে অব্য. হে, হেৰা।

আহেৰ (পু. অ.) ইয়াৰ, এখেতৰ. এই বিষয়ৰ।

আহোন বি. হাতীৰ গলধন, য'ত মাউত বহে elephant's shoulder where the driver sits, ফেৰ মেলি আসনৰ উপযুক্ত হোৱা গছৰ পেৰেঙনি a natural seat formed by the branches of tree, নাৱৰ গুৰিয়াল বহা ঠাই।

আহোম-বগৰী বি. এবিধ ফল।

আহ্নিক বিণ. দৈনিক, এদিনত হোৱা daily, diurnal, নিত্য কৰিব লগীয়া ধৰ্ম্মকৃত্য daily prayer. **আহ্নিক গতি** বি. দৈনিক গতি the diurnal motion.

আহ্লাদ বি. আনন্দ, আমোদ, ৰং joy, delight, gladness, সন্তোষ satisfaction. কৃদ. বিণ. **আহ্লাদিত** আনন্দিত, সন্তুষ্ট delighted, pleased.

আহ্বান বি. মাতি অনা কাৰ্য্য, নিমন্ত্ৰণ invitation, calling.

আহ্বায়ক বিণ. আহ্বানকাৰী one who invites.

আক্ষেপ বি. শোক, বেজাৰ, অসন্তোষ sorrow, regret.

ই স্বৰবৰ্ণৰ তৃতীয় আখৰ third letter of vowels. সৰ্ব্ব. এই, এইটো this it. বিণ. বৰ্ত্তমান present (ই জন্ম), এনে like this, (এনেকথা) কোনো কথাৰ পাছত যোগ কৰা হলে তাৰ অৰ্থ বিশেষকৈ বুজায় যেনে তেওঁৱেই, ঘপৰাই, খাবই, কৰিবই, এজনেই ইত্যাদি।

ইঃ অব্য. দুখ, বিৰক্তি বা আশ্চৰ্য্য ভাব প্ৰকাশ কৰা an exclamation of pain, disgust or wonder.

ইংৰাজ বি. ইংলণ্ডদেশৰ অধিবাসী লোক an Englishman. **ইংৰাজী** বি. ইংৰাজী ভাষা the English language.

ইকটা-সিকটা বি. বেয়া সোৱাদ বা গোন্ধ পাই মুখ ইফাল-সিফাল কৰা কাৰ্য্য the act of making wry face.

ইকাণ-সিকাণ বি. শুনিও নুশুনা ভাও ধৰা, আওকাণ act of turning a deaf ear, inattention.

ইকাতি-সিকাতি বি. লৰচৰ, ইফাল-সিফাল turning side. ক্ৰি. বিণ. এফালে কাতিহৈ থকাৰ পৰা আন-ফালে কাতি from one side to another.

ইকৰা বি. ঘৰৰ বেৰ দিয়া খাগৰিৰ নিচিনা বন the walling reed. **ইকৰাণি** বহু ইকৰা থকা ঠাই।

ইকান-সিকান বি. কান সলোৱা changing shoulder.

ইকূল-সিকূল বি. দুয়োপাৰ, উভয় পাৰ both the banks.

ইঙ্গিত বি. চিয়াৰ, ঠাৰ, কথা বুজোৱা সঙ্কেত a hint, gesture, নিমিষ, মুহূৰ্ত্ত instant.

ইঙ্গুদী, ইঙ্গুলী বি. গুটিৰ পৰা তেল ওলোৱা এবিধ গছ a kind of tree.

ইচ্‌ অব্য. ইতিকিং বা উলজ্যা প্ৰকাশ কৰা শব্দ an exclamation of contempt.

ইচ্‌লা বি. মিছা মাছ।

ইচ্‌লাম বি. মুচলমান ধৰ্ম Islam.

ইচাট-বিচাট বি. ধৰফৰনি, চাটি-ফুটি tossing about in pain, restlessness.

ইচাৰা (আৰবী-ইশ্বাৰা, হি. ইশাৰহ্) বি. ইঙ্গিত, গোপনে দিয়া অনুমতি a sign, a gesture, a hint.

ইচ্ছা বি. বাঞ্ছা, হেপাহ, কামনা desire, wish. ক্রি. **ইচ্ছা কৰ**। **ইচ্ছাধীন** বিণ. ইচ্ছা বা খুচিমতে কৰা। **ইচ্ছামতে** ক্রি. বিণ. ইচ্ছা অনুসাৰে। **ইচ্ছাময়** বি. পৰমেশ্বৰ। **ইচ্ছামৃত্যু** বি. ইচ্ছা কৰি মৰা।

ইচ্ছুক বিণ. যি ইচ্ছা কৰে, সম্মত desirous, agreeable, আগ্ৰহ থকা eager.

ইজা বি. হিচাবৰ বহীৰ এপাতৰ পৰা আন পাতলৈ নিয়া মুঠ অঙ্ক, যি পাতৰ হিচাব শেষ হয়, তাৰ মুঠ লৈ পাতৰ তলত লিখিলে ইজা বোলে ; আৰু আন পাতৰ ওপৰলৈ নি সেই অঙ্কটো লিখিলে তাক জেৰ বোলে the figure brought over to another page.

ইজাৰ বি. পায়জামা loose trouser or breeches, ঘাট, বিল আদি খাবলৈ বা দখল কৰিবলৈ স্বত্ব দিয়া পট্টা a lease. **ইজাৰ-দাৰ** a lessee or lease-holder.

ইজাল-বিজাল বি. পাতল ভাবৰ কথা, আচল কথা এৰি আন কথা কোৱা quibble.

ইজ্জৎ (আৰবী-ইজ্‌জৎ) বি. মান, সম্ভ্ৰম, আবুৰ respect, honour, তিৰোতাৰ আবুৰ honour of a woman.

ইটা বি. পকা ঘৰ সাজিবৰ কাৰণে কৰা পোৰা মাটিৰ চাপৰা a brick. **ইটাখলি** বি. ইটা তৈয়াৰ কৰিবৰ কাৰণে প্ৰস্তুত কৰা ঠাই। **ইটাগুড়ি** বি. ধূলি কৰা ইটা। **ইটাগুড়ীয়া** বিণ. ইটাগুড়িৰ নিচিনা ৰঙচিয়া বৰণৰ।

ইটি সৰ্ব্ব. এইটি this. **ইটো** সৰ্ব্ব. এইটো this, আনটো the other one.

ইড়া বি. ৰাজ-হাড়ৰ বাওঁফালে থকা নাড়ী ; ইয়াৰ মাজেদি প্ৰাণ-শক্তি গতি কৰে।

ইৎ বি. প্ৰত্যয়ৰ কোনো আখৰ লুপ্ত হলে তাক ইৎ হোৱা বোলে।

ইতৰ বিণ. সাধাৰণ, নীহ common, ordinary.

ইতস্ততঃ (অব্য.) নিশ্চয় কৰিব নোৱাৰি ইফাল সিফাল কৰা সন্দেহ, খুদ্বনি wavering, indecision.

ইতি অব্য. এই this, এইখিনিতে শেষ this is the end.

ইতিকিং বি. পৰিহাস, উলাই কৰি ইঁহা কাৰ্য্য, তুচ্ছকৰণ a joke, a jest, ridicule.

ইতিপূৰ্ব্বে ক্রি. বিণ. ইয়াৰ আগেয়ে before this.

ইতিবৃত্ত বি. অতীতৰ বিবৰণ, পুৰাবৃত্ত, ইতিহাস, প্ৰাচীন কথা an account

on the past, history. **ইতিমধ্যে** ক্রি. বিণ. এই কথা বা কার্য্য হৈ থকাৰ মাজতে meanwhile.

ইতিহাস বি. পুৰণি কথা, বুৰঞ্জী, history, story.

ইত্যাদি ক্রি. বিণ. এই বিলাককে আদি কৰি etc. and so forth, এই বিলাক আদিত থকা আৰু তেনে বিধৰ and other.

ইথানে (পু. অ.) ক্রি.বিণ. এই ঠাইত, ইয়াত here.

ইথাৰ ইং ether. বি. সমস্ত ঠাই বিয়পি থকা এবিধ অতি পাতল বায়ুৰ নিচিনা পদাৰ্থ the subtle medium supposed to fill all space.

ইদ বি. মুচলমানৰ পৰ্ব্ব।

ইদানীক (সং—ইদানিং) ক্রি. বিণ. এতিয়া, এই সময়ত now, at present. **ইদানীন্তন** এতিয়াৰ, আধুনিক modern.

ইননি-বিননি বি. দুখৰ কথা বা গুণ বৰ্ণাই কৰা শোক, বিলাপ lamentation. অস. ক্রি. **ইনাই-বিনাই**।

ইনাম (ফা.) বি. পুৰস্কাৰ, বঁটা present, prize.

ইন্দিবৰ, ইন্দীবৰ বি. নীলা পদুম blue-lotus.

ইন্দু বি. চন্দ্ৰ, জোন the moon. **ইন্দুনিভানন** চন্দ্ৰৰ নিচিনা মুখ যাৰ। স্ত্রী. **ইন্দুনিভাননী**। **ইন্দুমতী** বি. পূর্ণিমা, অজ ৰজাৰ মহিষী। **ইন্দুমৌলি** বি. চন্দ্রচূড়, শিৱ।

ইন্দুৰ বি. এন্দুৰ a rat.

ইন্দ্ৰ বি. দেৱৰাজ, স্বৰ্গৰ অধিপতি the king of the gods. স্ত্রী. **ইন্দ্ৰাণী**। শ্ৰেষ্ঠ, প্ৰধান, (আন পুংলিঙ্গ শব্দৰ লগত যোগ হলে) 'নৰেন্দ্ৰ'. **ইন্দ্ৰজাল** বি. মায়াবিদ্যা, ভেলেকী, ভোজবাজী magic. **ইন্দ্ৰজালিক, ঐন্দ্ৰজালিক** বিণ. ইন্দ্ৰজাল বিষয়ক, যাদুকৰ। **ইন্দ্ৰজিৎ** বি. ৰাৱণৰ পুত্ৰ, মেঘনাদ। **ইন্দ্ৰনীল** বি. নীলকান্ত মণি। **ইন্দ্ৰপ্ৰস্থ** বি. পাণ্ডৱ ৰাজধানী, প্ৰাচীন দিল্লী নগৰী। **ইন্দ্ৰদ্যুম্ন** বি. উড়িষ্যা দেশৰ এজন ৰজাৰ নাম, এওঁৱেই জগন্নাথৰ মূৰ্ত্তি স্থাপন কৰিছিল। **ইন্দ্ৰপুৰী** বি. স্বৰ্গ, অমৰাৱতী।

ইন্দ্ৰধনু বি. ৰামধনু। **ইন্দ্ৰত্ব** স্বৰ্গৰ আধিপত্য, ইন্দ্ৰৰ পদ আৰু ঐশ্বৰ্য্য, প্ৰাধান্য। **ইন্দ্ৰবংশী** বিণ. ইন্দ্ৰৰ বংশৰ।

ইন্দ্ৰমালতী বি. এবিধ বনগছ আৰু তাৰ হালধীয়া ফুল।

ইন্দ্ৰলোক, ইন্দ্ৰালয় বি. অমৰাৱতী, ইন্দ্ৰৰাজ্য।

ইন্দ্ৰিয় বি. যি শক্তি বা অঙ্গেৰে বাহ্য বিষয়ক উপলব্ধি হয় অথবা কৰ্ম্মৰ সাধন হয় organ of sense or action. (ইন্দ্ৰিয় দৈধ্যটা, পাঁচোটা কৰ্ম্মেন্দ্ৰিয়—হাত, ভৰি, মলদ্বাৰ, মূত্ৰদ্বাৰ আৰু বাক্ইন্দ্ৰিয় ; পাঁচোটা

জ্ঞানেন্দ্ৰিয়—চকু, কাণ, নাক, জিভা আৰু ছাল; চাৰিটা ইন্দ্ৰিয় মন, বুদ্ধি, চিত্ত আৰু অহঙ্কাৰ). **ইন্দ্ৰিয়গম্য** বিণ. বোধগম্য, জ্ঞানগোচৰ। **ইন্দ্ৰিয়গোচৰ** বিণ. ইন্দ্ৰিয়ৰ প্ৰত্যক্ষ-বিষয়, জ্ঞানগম্য। **ইন্দ্ৰিয়দোষ** বি. ইন্দ্ৰিয়ৰ পৰা হোৱা কুকৰ্ম্মৰ ইচ্ছা sensual propensity. **ইন্দ্ৰিয়পৰায়ণ** বিণ. সকলোপ্ৰকাৰ শৰীৰৰ সুখত আসক্ত। **ইন্দ্ৰিয়দমন** বি. ইন্দ্ৰিয় বিলাকে বেয়া কাম কৰিব নোৱাৰাকৈ ৰখা কাৰ্য্য control over the senses. **ইন্দ্ৰিয়-সুখ** বি. ইন্দ্ৰিয় বিলাকৰ পৰা পোৱা সুখ বা তৃপ্তি sensual pleasure. **ইন্দ্ৰিয়-সেৱা** বি. ইন্দ্ৰিয় বিলাকৰ সুখলগা কাৰ্য্যকৰা। বিণ. **ইন্দ্ৰিয়-সেৱী**। **ইন্দ্ৰিয়-নিগ্ৰহ** ইন্দ্ৰিয় দমন restraint of senses. **ইন্দ্ৰিয়ৰ অগোচৰ** বিণ. বুজি নোপোৱা imperceptible.

ইন্ধন বি. জুই জলোৱা কাঠ fire-wood.

ইপৰীয়া বিণ. নৈৰ এই বা ওচৰৰ পাৰৰ pertaining to or living on this side of the river.

ইপিনে সিপিনে ক্রি. বিণ. ইফালে সিফালে towards this side or that.

ইপুৰী বি. বৰ্ত্তমান জীৱন বা সংসাৰ present life or world.

ইফলীয়া বিণ. এই ফালৰ, এই ঠাইৰ of this side, এই পক্ষৰ belonging to this part.

ইফাল-সিফাল বিণ. এবাৰ এই-ফাললৈ এবাৰ সিফাললৈ to this side and that. **ইভিতি-সিভিতি**।

ইভ (সং) বি. হাতী an elephant.

ইমান সৰ্ব্ব. এই পৰিমাণৰ so much.

ইমানতে সৰ্ব্ব. এই ঠাইতে এই খিনিতে, এই অৱস্থাতে।

ইমান্ (ফা.) বি. ধৰ্ম্ম বিশ্বাস faith, বিবেক ।

ইমাম (আৰবী) বি. অগ্ৰদূত pioneer, (হজৰত আলী প্ৰভৃতি ঈশ্বৰৰ ইমাম) মুচলমানৰ ধৰ্ম্মনেতা নাইবা গুৰু।

ইমুখ-সিমুখ বি. ইফালৰ পৰা সিফাললৈ মুখ ঘুৰোৱা কাৰ্য্য act of turning face to this side and that.

ইয়ত্তা বি. পৰিমাণ, সংখ্যা, নিৰ্দ্দেশ definiteness, limit.

ইয়াত সৰ্ব্ব. এই ঠাইত at this place, এই বস্তুত in this person or thing.

ইয়াদ (ফা. য়াদ্) বি. আন্দাজ, বোধ guess, knowledge.

ইয়াৰ সৰ্ব্ব. এই ঠাইৰ of this place. **ইয়াৰ পৰা** এই ঠাইৰ পৰা from this place. **ইয়ালৈ** এই ঠাইলৈ to this place. **ইয়াৰিং**

কাণত পিন্ধা অলঙ্কাৰ। **ইয়াৰ্কি** বি. চুপতি, ঠাট্টা waggery.

ইৰম্মদ (সং) বি. বিদ্যুৎ, বজ্ৰাগ্নি a flash of lightning.

ইৰান (আৰবী-ঈৰান) বি. পাৰস্য দেশৰ নাম। **ইৰানী** বিণ. পাৰস্য

ইলাহী (আৰবী) বিণ. বৃহৎ great.

ইলীহ, ইলীহি বি. এবিধ মাছ the hilsa fish.

ইলুটি-সিলুটি বি. এলুটিৰ পৰা আন লুটিয়ে বগৰা কাৰ্য্য, act of rolling to this side and that.

ইলেকট্ৰিক (ইং) বিণ. বৈদ্যুতিক, বিজুলী সম্বন্ধীয়।

ইষু (সং) বি. শৰ, বাণ arrow.

ইষুধি বি. টোন quiver.

ইষ্ট বিণ. বাঞ্ছিত, প্ৰিয়, হিত, ভজনীয়, বন্ধু desired, friendly, favourable, adored, friend. **ইষ্টগুৰু** বি. নিজক শৰণ দিয়া গুৰু। **ইষ্ট-দেৱতা** বি. দেৱ, নিজৰ উপাস্য দেৱতা।

ইস্ অব্য. আচৰিত বা দুখ পোৱা ভাৱ বুজোৱা মাত exclamation of surprise or pain.

ইসাদ বি. সাক্ষী a witness.

ই-সি সৰ্ব্ব. ইটো সিটো বস্তু, কিবা কিবি this and that.

ইস্তফা বি. পৰিত্যাগ, মাটি বা কাম এৰা relinquishment, resignation.

ইস্তাহাৰ বি. জাননী বা ঘোষণাপত্ৰ a notification of proclamation.

ইস্পাট বি. শোধন কৰা লো, তীখা steel.

ইস্ত্ৰি বি. ধোবা আৰু দৰ্জ্জিয়ে কাপোৰ মিহি আৰু সমান কৰা এবিধ লো বা পিতলৰ যতন an instrument for ironing cloth.

ইহকাল বি. জন্মিবৰ পৰা মৰণলৈকে সময়, এই জন্ম this life. **ইহজন্ম** বি. এই জীৱন, ইহকাল।

ইহত-তিহত, ইহত-সিহত ক্ৰি. বিণ. অ'ত ত'ত for this and that.

ইহলোক বি. এই জগত this world.

ইহাক, ইহাঙ্ক (পু. অ.) ইয়াক।

ইহাত (পু. অ.) ক্ৰি. বিণ. ইয়াত, এনেকুৱা হলে।

ইহাত-সিহাত বি. বেছি সময় নৰখা keeping for a short while, এবাৰ এজনৰ, এবাৰ আনজনৰ হাতেৰে কৰা সহায় mutual help.

ইহুদি বি. হিব্ৰু বা জু-জাতিৰ মানুহ a Jew, a Hebrew.

ইহেন (পু. অ.) বিণ. এনেকুৱা।

ইক্ষু বি. কুহিয়াৰ sugarcane.

ইক্ষ্বাকু বি. সূৰ্য্যবংশৰ আদি ৰজা the name of the first king of the solar race.

ঈ

ঈ স্বৰবৰ্ণৰ চতুৰ্থ আখৰ the fourth letter of the vowels.

ঈগল বি. এবিধ পৰ্ব্বতীয়া ডাঙৰ মাংসাশী চৰাই eagle.

ঈদ্ বি. এটা মুচলমান পৰ্ব্ব।

ঈদল্‌ফিটৰ বি. মুচলমানৰ এটা পৰ্ব্ব-দিন। ৰমজানৰ ৰোজা উপবাস ব্ৰতৰ পাছতেই এই উৎসৱ হয়।

ঈদ্-উজ-জোহা বি. মুচলমানৰ বক্ৰীদ বা বলিদান পৰ্ব্ব। **ঈদ্-গা** (আৰবী-ঈদগাহ্) বি. মুচলমান সকলৰ সাধাৰণ প্ৰাৰ্থনাৰ ঠাই, য'ত ঈদৰ দিনা সকলোৱে নামাজ পঢ়ে।

ঈদৃশ বিণ. এনে, এই ৰকমৰ such, like this. স্ত্ৰী. **ঈদৃশী**।

ঈপ্সা বি. বাঞ্ছা, ইচ্ছা, লোভ strong desire.

ঈপ্সিত কৃদ. বিণ. বাঞ্ছিত desired.

ঈৰ্ষা, ঈৰ্ষ্যা বি. খিয়াল, পৰৰ ভাল দেখি চকু পোৰা, পৰশ্ৰীকাতৰতা envy, **ঈৰ্ষামূলক** বিণ. খিয়ালৰ পৰা হোৱা। **ঈৰ্ষালু** বিণ. পৰশ্ৰী-কাতৰ envious, ঈৰ্ষাল।

ঈশ বি. ঈশ্বৰত্ব God, প্ৰভু, অধিপতি lord, ruler, শিৱ Siva, শ্ৰেষ্ঠ।

ঈশান বি. শিৱ, ঈশান কোণৰ অধিপতি the god of Siva. **ঈশানকোণ** বি. পূব আৰু উত্তৰৰ মাজৰ দিশ the north-east corner. **ঈশানী** বি. পাৰ্ব্বতী name of Durga.

ঈশিত্ব বি. ঈশ্বৰত divinity, যোগৰ এটা শক্তি, প্ৰভুত্ব supremacy.

ঈশ্বৰ বি. সৃষ্টিকৰ্ত্তা, জগতৰ অধিপতি God, the ruler of the universe, প্ৰভু master. **ঈশ্বৰ-নিষ্ঠা, ঈশ্বৰ-পৰায়ণ** বিণ. ঈশ্বৰত দৃঢ় বিশ্বাস বা ভক্তি থকা। বি. **ঈশ্বৰ-পৰায়ণতা, ঈশ্বৰ-নিষ্ঠা**।

ঈশ্বৰাধীন বিণ. ঈশ্বৰৰ ইচ্ছাৰ অধীন।

ঈশ্বৰী বি. আদ্যাপ্ৰকৃতি, পাৰ্ব্বতী, গৰাকিনী।

ঈষ, ঈষা বি. লাঙলৰ দণ্ড।

ঈষৎ বিণ. অলপ, সামান্য a little.

ঈহ, ঈহমাৰি বি. নাঙল আৰু যুৱলিক লগলগোৱা দীঘল মাৰি।

ঈক্ষণ বি. দৃষ্টি, দৰ্শন sight, act of seeing.

উ স্বৰবৰ্ণৰ পঞ্চম আখৰ the fifth letter of the vowels.

উঃ দুখ বা আশ্চৰ্য্য বুজোৱা অব্যয়, উস an exclamation of pain or surprise.

উইল (ইং will) বি. দাতাৰ মৃত্যুৰ পাছত বলবৎ হোৱা দান পত্ৰ will.

উঁই, উঁই পৰুৱা বি. কাঠ বাহ আদি নষ্ট কৰা এবিধ পোক the

white ant. উঁইচিৰিঙা বি. গাঁতত থকা চোকা শব্দ কৰা ডাঙৰ ফৰিঙৰ নিচিনা এবিধ পোক cricket.

উঁই টিলা বি. উঁই হাফলু the white ant hill.

উঁৰৈ বি. দেৱদাৰু গছ a fir tree.

উকচ্‌কচ্‌ বি. লৰালৰি, খৰ খেদা hurry, পলম সহিব নোৱাৰা eager to go away.

উকট-পাকট বি. পেট পকোৱা, বাঁতি আহিবৰ উপক্ৰম nausea.

উকল অক. ধা. পাৰ হোৱা, অতিক্ৰম কৰা to be in excess of a certain number.

উকহ বি. এবিধ ডাঙৰ চৰাই an eagle.

উক, উগ বি. বেমাৰৰ পুনৰ উৎপত্তি a relapse of a disease. **উকা** বিণ. ফুল নথকা plain. **উকি** বি. বহু দূৰত থকা মানুহক মতা মাত, ৰিং a loud call. ক্ৰি. **উকিমাৰ** উকিয়া।

উকীল, উকিল (আৰবী-ৱকীল) বি. গুচৰীয়া পদকীয়াৰ বাবে আদালতত উত্তৰ প্ৰত্যুত্তৰ কৰা লোক a pleader.

উকুলিয়া সক. ধা. মুখৰ পৰা বাহিৰ কৰা eject from the mouth. কৃদ. বিণ. **উকুলিওৱা**।

উক্ত কৃদ. বিণ. কোৱা, কথিত said, mentioned.

উক্তি বি. কথা, বাক্য saying, statement.

উকমুক্, উকমুকনি বি. উশাহ বন্ধ হোৱা যেন অৱস্থা suffocating sensation caused by heat and want of fresh air. অক. ধা. **উকমুকা**।

উক্ৰা (সং—উল্কা) বি. জুই লগাই বা আঙঠা ভৰাই আনিবৰ কাৰণে বান্ধি লোৱা খেৰৰ জুমুঠি।

উখট বিণ. আমঠ obstinate.

উখণ্ডু (পু. অ.) অৱজ্ঞা কৰি, তিৰস্কাৰ কৰি।

উখনা-উখনি বি. উত্তৰা-উত্তৰি, বাদ-বিবাদ an altercation, dispute.

উখৰা বিণ. নীৰস, সাৰ নথকা dry, poor, খঙাল hot tempered.

উখলী বি. ধান বনা খুবলি, উৰাল a wooden mortar.

উখল্ মাখল্ বি. হুলস্থুল, লৰালৰিত হোৱা গোলমাল bustle, hurried activity.

উখহ অক. ধা. বেদনাত মঙহ ওখ হ swell.

উখা, উখুৱা অক. ধা. পানীত সিজা boil in water.

উখা-মুখা বিণ. নেচাই নিচিন্তি কাম কৰা rash, inconsiderate. ক্ৰি. বিণ. **উখামুখাকৈ**।

উখুম অক. ধা. গাপ লাগি অলপ ভেকুৰি দুৰ্গন্ধ যুক্ত হ to be musty.

উখোৱা কৃদ. বিণ. সিজাই ৰ'দত শুকুৱা

ধানৰ পৰা কৰা চাউল rice made from paddy, boiled and dried before husking.

উগাৰ বি. পেটৰ পৰা মুখেদি বাজ হোৱা বায়ু erucation. **উগাৰ-ছাৰ** পেটত থকা পুৰণি খঙৰ কথা প্ৰকাশকৈ ক, **উগাৰ মাৰ** মুখেদি পেটৰ বায়ু উলিৱা।

উগুল-থুগুল বিণ. উদ্বিগ্ন, অস্থিৰ anxious, agitated. বি. অস্থিৰতা anxiety.

উগ্ৰ বিণ. চোকা, ভয়ানক, নিষ্ঠুৰ, ক্ৰুদ্ধ, প্ৰখৰ, জলা sharp, fierce, violent, savage, strong, pungent.

উগ্ৰগন্ধ বি. নাকত বৰকৈ ধৰা গোন্ধ a strong smell. **উগ্ৰগন্ধী** বিণ. চোকা গন্ধ যুক্ত strong smelling. **উগ্ৰতা** বি. প্ৰবলতা fierceness. **উগ্ৰবুদ্ধি** বি. চোকা বুদ্ধি। **উগ্ৰমূৰ্ত্তি** বি. ভয়ানক আকাৰ। **উগ্ৰশাস্তি** বি. নিষ্ঠুৰ যাতনা।

উঘা বি. তাঁত বাতি কৰিবলৈ সূতা মেৰাই লোৱা সঁজুলি, পঘে a kind of reel. অক. ধা. শেষ কৰা, অন্তকৰ finish, complete.

উঘাল সক. ধা. শিপা ছিঙি তোল, উভাল uproot, dig up.

উচট অক. ধা. কোনো কাম কৰিবলৈ ইচ্ছুক হ, উৎসাহিত হ to be very eager, to be incited. **উচটনি** বি. উৎসাহ দিয়া কাৰ্য্য incitement, মিছা প্ৰশংসা flattery. **উচটন** সক. ধা. উৎসাহ দি কোনো কাৰ্য্য কৰিবলৈ মন বঢ়াই দি to incite.

উচ্পিচ্ বি. উগুল থুগুল, উঠানমা anxiety, restlessness. কৃদ. বি. **উচপিচনি** উচপিচ কৰা কাৰ্য্য।

উচল (আৰবী-ৱাচিল্) বিণ. আদায়, বাকী নথকা, অন্ত realised, paid up, finished. অক. ধা. নাইকিয়া হ to be exhausted. **উচল-পাচল** বিণ. আনন্দত অস্থিৰ হোৱা excited with delight. ক্ৰি. বিণ. **উচল-পাচলকৈ**।

উচলা বিণ. ওপৰলৈ উঠা, উজলা up raised, prominent.

উচহ বি. উৎসাহ encouragement.

উচাট বি. হঠাৎ উঠা খং, হঠাৎ খং কৰি উঠা sudden anger or excitement. বিণ. **উচাটন** ব্যাকুল, উৎকণ্ঠিত full of anxiety.

উচাপ বি. অকস্মাত ভয় পাই মৰা গাৰ জোকাৰ, চঁক start from sudden fright. **উচাপ খা** ক্ৰি. ভয় পাই গা জোকাৰ মাৰ।

উচাল সক. ধা. উজাল raise up. **উচাল মাৰ**-ক্ৰি. ওপৰলৈ জাপ মাৰ jump up.

উচিত বিণ. যুক্ত, ন্যায় proper, right, যথাৰ্থ real.

উচিয়ান (ফা.) বি. উত্তৰাধিকাৰী an heir.

উচুটীয়া বিণ. কোনো কামলৈ আগ বঢ়াই দিয়া inciting, মিছা প্ৰশংসা কৰা flattering.

উচুপ অক. ধা. ফেকুৰি কান্দ sob. ক্রি. বিণ. **উচুপি উচুপি**।

উচ্চ বিণ. ওখ, দুকি নোপোৱা high, tall. বি. **উচ্চতা**। **উচ্চমনা** বিণ. ডাঙৰ মনযুক্ত, মহামতি high minded. **উচ্চ-নীচ** উন্নত-অবনত। **উচ্চপদ** বি. সম্মানিত পদবী। **উচ্চ-পদস্থ** বিণ. সম্মানিত পদত থকা।

উচ্চাৰ সক্ ধা. মাত, শব্দ কৰ pronounce. বি. **উচ্চাৰণ** মতা কাৰ্য্য pronunciation, utterance. কৃদ. বিণ. **উচ্চাৰিত** মতা, শব্দ কৰা uttered.

উচ্চৈঃশ্ৰৱা বি. ইন্দ্ৰৰ ঘোঁৰা, সাগৰ মথোতে ওলোৱা বগা ঘোঁৰা the horse of Indra.

উচ্চৈস্বৰে ক্রি. বিণ. বৰকৈ চিঞৰি, আটাহ পাৰি very loudly.

উচ্ছন্ন (সং-উৎসন্ন) বিণ. ধ্বংস, নিৰ্ম্মূল totally destroyed, devasted.

উচ্ছল বিণ. ওখ, ডাঙৰ high, big, ব্যাপ্ত going up high.

উচ্ছলিত বিণ. উদগত, স্ফীত।

উচ্ছিন্ন বিণ. উৎপাটিত, উন্মুলিত up rooted.

উচ্ছিষ্ট বি. অৱশেষ, খাই এৰা বস্তু refuge, leavings.

উচ্ছৃঙ্খল বিণ. অবাধ্য, কাৰো কথাত বান্ধ নোখোৱা uncontrolled, self-willed. বি. **উচ্ছৃঙ্খলতা**।

উচ্ছেদ বি. ধ্বংস, বিনাশ ruin, destruction.

উচ্ছ্রিত বিণ. ওখ high, elevated.

উচ্ছ্বাস বি বিকাশ, ভাবৰ আবেগ, ফুলি উঠা বা পূৰ্ণ হোৱা অৱস্থা, উল্লাস cut burst, overflowing, delight, অধ্যায় chapter.

উজকাৰ বি. লাজ দিবৰ কাৰণে আগেয়ে উপকাৰ কৰা কথা সোঁৱৰাই দিয়া act of taunting by reminding one of benefits conferred. ক্রি. **উজকাৰ দি**।

উজটি, উজুটি বি. খোজ কাঢ়োঁতে ভৰিৰ আগফালে লগা খুন্দা a false step, a trip. ক্রি. **উজুটি খা**।

উজনা অক. ধা. তাঁত বাঁতি কৰোতে আঙুলিৰে উজাই নি খুটিত সূতা ভৰাই দে।

উজটী বি. ভৰিত পিন্ধা অলঙ্কাৰ।

উজনি বি. নৈৰ ওপৰ ফাল, দেশৰ ওপৰ অৰ্থাৎ পূৱভাগ the upper part of a stream, the upper or eastern side of a country. **উজনীয়া** বিণ. উজনিত থকা বা উজনি দেশৰ, সোঁতৰ বা নৈৰ ওপৰ ফাললৈ যোৱা।

উজৰ অক. ধা. জিকাৰ খা, অস্থিৰ হ, হঠাৎ ভয় পাই এটা এটা হৈ যা to be frightened and dispersed.

উজল অক. ধা. জ্বলে, জিলিকে shine,

উজলা বিণ. উচলা, আগলৈ বা ওপৰলৈ উঠা বা ওলাই থকা prominent, upraised. **উজলা-দঁতা** বিণ. উচলা দাঁত থকা, স্ত্রী. **উজলা দাঁতী**।

উজা অক. ধা. সোঁতৰ ওপৰ ফালৈ যা, বাঢ়নী পানীৰ লগত জাক পাতি ওলাই অহা মাছ go upstream, come out in shoal in flood as fishes, ওপৰলৈ উঠ বা বিয়পি পৰ move up or spread.

উজাগৰ বি. ৰাতি টোপনি নহাকৈ থকা অৱস্থা, সাৰ পাই থকা অৱস্থা wakefulness. ক্রি. বিণ **উজাগৰে**।

উজান বি. উজাই অহা কাৰ্য্য act of coming out in a shoal as fish. **উজানপৰ** ক্রি. বহুত পৰিমাণে আহ বা উৎপত্তি হ। **উজানমাৰ** উজান পৰা বা নপানীত উজাই অহা মাছ ধৰা catch fish coming out in shoals.

উজাৰ, উঝাৰ (পুঃ অঃ) উজ্জ্বল কৰ, জিলিক shine.

উজাৰ বি. জিকাৰ খা, অস্থিৰ হ। **উজাৰ খা** ক্রি. ভয় খা, চক খা। সক. ধা. উজাৰ খুৱা।

উজাৰ বিণ. উচ্ছন্ন, নষ্ট, ধ্বংস ruined.

উজাৰ সক. ধা. গুপ্ত কথা উলিয়াই দে to expose or make public, খুচৰি দে upturn.

উজাৰ-পিজাৰ বি. অস্থিৰ অৱস্থা restlessness.

উজীৰ (আৰবী-ৱজীৰ) বি. মন্ত্রী বা মুচলমান ৰজাই ভাল মানুহক দিয়া উপাধি a minister, a nobleman.

উজু (সং-বাজু) বিণ. সৰল, ঢিলা, সহজ easy.

উজু (আৰবী-ৱজু) বি. মুচলমানৰ নমাজৰ মন্ত্র মাতি হাত ভৰি আদি ধোৱা কাৰ্য্য।

উজোৰ বিণ. উজ্জ্বল bright.

উজ্জ্বল বিণ. চকচকীয়া, জলমলীয়া, দীপ্তিমন্ত glittering, bright, glorious. **উজ্জ্বলিত** কৃদ. বিণ., প্রকাশিত, পোহৰ পোৱা lighted, shining.

উঝণ্টি বি. এবিধ. ভৰিত পিন্ধা অলঙ্কাৰ, উজটী।

উঝিয়াক, উঝাৰ (পুঃ অঃ) উজ্জ্বল shining.

উঞ্চবৃত্তি, উঞ্ছবৃত্তি বি. সৰিপৰা বা পথাৰত এৰি যোৱা ধান বুটলি আনি কৰা উপজীব্য, অধম জীৱিকা the act of living by gleaning a mean livelihood.

উট বি. দীঘল ডিঙীয়া আৰু পিঠিত কুঁজ থকা এবিধ জন্তু a camel. অক. ধা. পানীৰ ওপৰত যা, পানীত ওপঙি যা to float.

উটনীয়া বিণ. উটি অহা floating.

উটপখী বি, দীঘল ডিঙীৰ বলী চৰাই an ostrich.

উটাপুটা, উটাপুটি বিণ. টনা-টনি

জোটা-পোটা struggling, মৰিয়া মৰি rivalry.

উটি বুৰি যা অক. ধা. ধল পানীত তল যা।

উটি বুৰি ফুৰ থানথিত নোহোৱা হ, নিৰাশ্ৰয় হ।

উঠ অক. ধা. থিয় হ, গা দাং stand up, আৰোহণ কৰ, উন্নতি কৰ mount, climb, prosper, নাই-কিয়া হ to be extinct, উদয় হ rise, এঠাইৰ পৰা আন ঠাইলৈ যা migrate, অইনৰ বিৰুদ্ধে থিয় হ rise against, গোট খা to be collected, বিছনা ত্যাগ কৰ to wake, উত্তেজিত হ to be excited, পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হ to do well in the examination, উৎপন্ন হ to be produced. **চাউল-উঠ** ক্রি. জীৱিকাৰ পথ বন্ধ হ। **জাতত-উঠ** ক্রি. পতিত লোক আকৌ সমাজৰ ভিতৰলৈ আহ। **দাঁত-উঠ** ক্রি. দাঁত গজা। **নাম-উঠ** ক্রি. প্ৰসিদ্ধ হ। **উঠা উঠি** কাজিয়া আৰম্ভ হ।

উঠঙা বিণ. অলপ দাং খোৱা slightly prominent. অক. ধা. মিছা প্ৰশংসা কৰ flatter. **উঠঙা-উঠঙি** বিণ. খলাবমা uneven.

উঠন বি. উঠা কাৰ্য্য act of rising or mounting. বিণ. কন্যাকাল হোৱা grown up.

উঠনা বি. কালিয়ন, পাছে দাম দিব বুলি বস্তু অনা act of buying things on credit. **উঠনা-খা** ক্রি. ধাৰলৈ বস্তু কিনা। **উঠনাদি** ক্রি. বাকীদি।

উঠলু বিণ. বৰকথীয়া, অহঙ্কাৰী proud.

উঠান বি পৰ্ব্বতৰ শৃঙ্গ, ওখঠাই।

উঠিঅহা বিণ. ডাঙৰ দীঘল হৈ অহা, উন্নতিশীল growing, rising. **উঠি পৰি লাগ** অক. ধা. অত্যন্ত পুৰুষাৰ্থ কৰ try very hard. **উঠি বহ** বি আৰোগ্য হ, উন্নতি কৰ to be cured, to be prosperous. **উঠি ৰজা** বি. পাটত উঠা আচল ৰজা, পৰৰ ওপৰত বৰকৈ প্ৰভুত্ব চলাব খোজা মানুহ।

উঠেলি বি. দুই বা অধিক লোকৰ ভাগ থকা common possession or ownership. বিণ. **উঠেলীয়া**।

উড়্ অক. ধা. পাখিত ভৰ দি আকাশেদি যা to fly, soar, নাই-কিয়া হ pass away.

উড়ন বি. উড়ি যোৱা কাৰ্য্য act of flying up.

উড়নীয়া, উৰণীয়া বিণ. উড়িব পৰা flying, উড়ি অহা, প্ৰমাণ নাইকিয়া rumoured, uncertain.

উড়া সক. ধা উড়াই নে, আকাশেদি লৈ যা fly, cause to fly, **নষ্টকৰ,** নাইকিয়া কৰ waste, অমান্য কৰ disregard.

উড়ীদল বি. ধানৰ নিচিনা গুটি ধৰা দল ঘাঁহ।

উড়ীধান বি. উড়ীদলৰ গুটি।

উড়ুৱা সক. ধা. উড়া cause to fly.

উতজা (ভা) সক. ধা. উচটা, উতলা, বেয়া কাম কৰিবলৈ উত্তেজিত কৰ excite to do mischief.

উতমুৱা বিণ. অস্থিৰ, পাতল, উদ্ধত rash, excitable, unsteady.

উতৰ অক. ধা. পাৰ হ, উপস্থিত হ reach, arrive. **উতৰা-উতৰি**—তৰ্ক বিতৰ্ক altercation.

উতল অক. ধা. তাপ পাই ওফন্দি উঠ to be boiled. বি. তাপ পাই ওফন্দা অৱস্থা boiling. **উতলা** বিণ. তাপ পাই ওফোন্দা boiling, চঞ্চল, ব্যগ্ৰ fickle, restless. ক্রি. উচাটন, মন বঢ়াই দিয়া incite. তপতোৱা।

উতাৰ (পুঃ অঃ) [সং-উত্তৰণ পাৰ হোৱা] ক্রি. পাৰ হ বা কৰ, উদ্ধাৰ হ বা কৰ, অতিক্রম কৰ to overcome.

উতায়া বিণ. এলেহুৱা lazy.

উৎকট বিণ. ডাঙৰ, উগ্ৰ, ভয়ঙ্কৰ severe, excessive, terrible.

উৎকণ্ঠা বি. অস্থিৰতা, উগুল-থুগুল, ভাবনা anxiety, uneasiness. কৃদ. বিণ. **উৎকণ্ঠিত, উৎকণ্ঠ** ব্যাকুল, চিন্তিত, উদ্‌গ্ৰীৱ uneasy, anxious.

উৎকৰ্ষ বি. শ্ৰেষ্ঠতা, উত্তমতা excellence, improvement. **উৎকৃষ্ট** বিণ. উত্তম, শ্ৰেষ্ঠ excellent. বি. **উৎকৃষ্টতা**।

উৎকল বি. উড়িষ্যা দেশ Orissa.

উৎকোচ বিণ. উপকাৰ পাবৰ আশাৰে দিয়া ভেঁটি bribe.

উৎখাত বিণ. উভালি পেলোৱা dug up, উচ্ছন্ন, ধ্বংস ruined.

উত্তপ্ত বিণ. অতি তাপযুক্ত, বৰ তপত very hot.

উত্তম বিণ. উৎকৃষ্ট, শ্ৰেষ্ঠ best, excellent. বি. শ্ৰেষ্ঠলোক superior personage. বি. **উত্তমতা**।

উত্তমৰ্ণ বি. যি ধন ধাৰলৈ দিয়ে a creditor.

উত্তমশ্লোক বি. পুণ্যশ্লোক, ঈশ্বৰ, বিষ্ণু, মহাপুৰুষ।

উত্তমাঙ্গ বি. মূৰ, শিৰ the head.

উত্তৰ বি. প্ৰতিবচন, জবাব reply, মীমাংসা decision, অঙ্কৰ ফল result of a sum, দক্ষিণৰ বিপৰীত বা সমুখৰ দিক, উত্তৰফাল the north. বিণ. ভবিষ্যৎ, পাছৰ subsequent, 'উত্তৰফাল'। **দেৱোত্তৰ** বি. দেৱতাৰ সেৱাৰ অৰ্থে দিয়া, **উত্তৰাধিকাৰী** বি. মৰা মানুহৰ বস্তুৰ গৰাকী an heir. **উত্তৰায়ণ** বি. সূৰ্য্য উত্তৰ ফালে গতি কৰা কাল। **উত্তৰ-মেৰু** বি. পৃথিবীৰ উত্তৰ কেন্দ্ৰ বা সীমা the north pole. **উত্তৰায়ণ-সংক্ৰান্তি** বি. মাঘ বিহুৰ দিন, সেইদিনা সূৰ্য্য উত্তৰ ফাললৈ পাৰ হয়।

উত্তৰ, উতৰ অক. ধা. পাৰ হ, উদ্ধাৰ হ, পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হ pass or cross over.

উত্তৰ, উত্তৰীয় বি. চাদৰ, উৰা কাপোৰ, লগুণ।

উত্তৰীয়া বিণ. উত্তৰ দিকৰ পৰা অহা blowing from the north.

উত্তৰোত্তৰ ক্রি. বিণ. লাহে লাহে, ক্ৰমশঃ, বাঢ়ি বাঢ়ি gradually, progressively.

উত্তাপ বি. জুই বা ৰ'দৰ তাপ excessive heat.

উত্তীৰ্ণ বিণ. পাৰ হোৱা, কৃতকাৰ্য্য, পৰীক্ষাত উঠা, উদ্ধাৰ পোৱা, অতীত হোৱা passed over, successful at an examination, saved.

উত্তুঙ্গ বিণ. অত্যুচ্চ, বৰ ওখ very high.

উত্তেজক বিণ. উৎসাহ বা উচটাই দিয়া উদ্দীপক exciting, ৰাগীয়াল intoxicating. **উত্তেজনা** বি. কোনো কাৰ্য্য কৰিবলৈ সঘন উচটনি, উদ্গনি the act of rousing or urging on excitement.

উত্তেজিত কৃদ. বিণ. ঘনাই উচটোৱা, উৎসাহ দিয়া excited, encouraged.

উত্তোলন বি. কোনো বস্তু ওপৰলৈ তোলা কাৰ্য্য the act of raising upwards.

উত্ৰাৱল বিণ. চঞ্চল, অস্থিৰ, দমিব নোৱাৰা, উৎকণ্ঠিত unsteady, restless, uncontrollable, very eager.

উত্থান বি. উঠা কাৰ্য্য getting up, উন্নতি advancement.

উত্থান-একাদশী বি. কাতি মাহৰ শুক্লপক্ষৰ একাদশী।

উৎথাপন, উত্থাপন বি. উল্লেখ, প্ৰস্তাব act of mentioning or proposing **উত্থাপক** প্ৰস্তাবক। **উত্থাপিত** উল্লেখিত, প্ৰস্তাৱিত proposed.

উৎথিত, উত্থিত বিণ. উঠা, থিয় হোৱা risen.

উৎনিয়া বি. তুচ্ছ জ্ঞান, অৱহেলা disregard.

উৎপত্তি বি. ওপজা, উদ্ভৱ, জন্ম production, birth, জন্মস্থান, মূল source, origin.

উৎপতীয়া বিণ. অমঙ্গলীয়া, আপদীয়া, অশুভ বুজোৱা ominous, foretelling evil.

উৎপথ বি. কুপথ, বিপথ evil path.

উৎপন্ বি. আৰ্জন, লাভ income, gain. বিণ. **উৎপনীয়া**।

উৎপন্ন বিণ. ওপজা, হোৱা, সৃষ্ট, নিৰ্ম্মিত born, produced. বি. আৰ্জন, লাভ income, gain.

উৎপন্নমতি উপস্থিত বুদ্ধি। **উৎপন্নমতিত্ব** বিপদৰ সময়ত বুদ্ধি উদয়।

উৎপল বি. ভেটফুল, পদুম ফুল water lily, any lotus.

উৎপাটক বিণ. নিৰ্ম্মূল কাৰক, নষ্ট কাৰক runious, destructive. **উৎপাটন** বি. উভলা, নষ্ট কৰা বা খনা কাৰ্য্য destruction, the act of pulling up. **উৎপাটিত** কৃদ.

বিণ. উভালি পেলোৱা, নাশ কৰা pulled up by the root, ruined.

উৎপাত বি. আকস্মিক দুৰ্ঘটনা, অমঙ্গলৰ চিন, উদ্ভ্ৰালি an unexpected calamity, an ill omen, outrage. উপদ্ৰৱ oppression.

উৎপাদক বিণ. যি উৎপন্ন কৰে, জন্ম দিওঁতা that which produces, or gives birth to, গুণনীয়ক a factor. স্ত্ৰী. **উৎপাদিকা**।

উৎপাদন বি. নিৰ্মাণ, জন্মদিয়া বা উৎপন্ন কৰা কাৰ্য্য act of producing or generating.

উৎপাদিত কৃদ. বিণ. জন্মদিয়া বা উৎপন্ন কৰা produced, grown.

উৎপাৰ সক. ধা. উচ্ছন্ন কৰ, ধ্বংস কৰ devastate, খানিকুৰি পেলা dig-up.

উৎপীড়ন বি. অত্যাচাৰ, উপদ্ৰৱ oppression, molestation. কৃদ. বিণ. **উৎপীড়িত** দুখপোৱা, অত্যাচাৰ পোৱা।

উৎপ্ৰেক্ষা বি. এবিধ অৰ্থালঙ্কাৰ, প্ৰকৃত বস্তুৰ সৈতে অসম্ভৱ বস্তুৰ তুলনা, উপমানৰ সৈতে উপমেয়ৰ সম্ভাৱনা ৰূপ মিছা বৰ্ণনা a kind of hypothetical metaphor.

উৎফুল্ল বিণ. প্ৰফুল্ল, আনন্দিত delighted.

উৎস বি. নিজৰা, উৎপত্তি ঠাই a fountain, a source.

উৎপন্ন, উৎসন্ন বিণ. উচ্ছন্ন, নিৰ্মূল ruined, devastated.

উৎসৰ্গ বি. দান, সমৰ্পণ, দেৱতাক নিবেদন dedication, consecration, ত্যাগ, স্বাৰ্থত্যাগ sacrifice.

উৎসৱ বি. আনন্দজনক অনুষ্ঠান festival, আনন্দ, সন্তোষ joy, delight.

উৎসাহ বি. কামত আগ্ৰহ, যত্ন enthusiasm, কাম কৰিবলৈ সাহ দিয়া কাৰ্য্য encouragement. **উৎসাহান্বিত** বিণ. উৎসাহযুক্ত zealous. **উৎসাহিত** বিণ. উদ্‌গোৱা, উত্তেজিত encouraged, excited, **উৎসাহী** বিণ. উদ্যোগী zealous, active, উৎসাহ থকা enthusiastic.

উৎসুক বিণ. উৎসাহী, ব্যগ্ৰ, উৎকণ্ঠিত zealous, anxious, eager. বি. **উৎসুকতা, ঔৎসুক্য**।

উৎসৃষ্ট কৃদ বিণ. বৰ্জ্জন কৰা, পেলাই দিয়া abandoned, অৱশেষ leavings, নিবেদিত offered.

উথপ্‌ থপ্‌ বি. লৰালৰি, খৰখেদা hurry, bustle.

উথল অক. ধা. ওফন্দি উঠ swell up. **উথল-পাথল** তল ওপৰ, তোলপাৰ।

উত্থান বি. ওপৰলৈ উঠা, তাপত ওপৰলৈ ওফন্দি উঠা কাৰ্য্য a boiling or bubbling up.

উদঁতীয়া, উদাঁত বি. প্ৰথমবাৰৰ দাঁত সৰি নকৈ দাঁত নগজা (গৰুত

খাটে) not changing the first teeth as yet (said of cattle).

উদ বি. এবিধ পানীত চৰা আৰু মাছ খোৱা চাৰি ঠেঙীয়া মুগা বৰণীয়া জন্তু an otter.

উদ্ অক. ধা. উদয় হ to rise.

উদক বি. পানী water.

উদগা সক. ধা. উৎসাহ দে, উচটা incite, encourage. **উদগনি** বি. উচটনি act of encouraging or inciting.

উদং বিণ. মুকলি, ঢাকন নথকা, মুক্ত, শূন্য open, not covered, empty, free. **উদংকৰ, উদঙা** সক. ধা. শুদা বা খালি কৰ free, empty. **উদঙীয়া** বিণ. ৰখীয়া নথকা, নিজ ইচ্ছামতে চলিব ফুৰিব পৰা। **উদংমূৰ** শুদা মূৰ bare head, স্বাধীন অৱস্থা। বিণ. **উদং মূৰীয়া**। ক্রি. বিণ. **উদং-মূৰে**। **উদংমেল** সক. ধা. বান্ধৰ পৰা এৰি দে to set free.

উদজান বি. জলজান hydrogen.

উদণ্ড বিণ. শাসন নথকা, বাধা নমনা, নিজৰ ইচ্ছামতে চলা having no control, self-willed, disobedient.

উদধি বি. সাগৰ the ocean.

উদয় বি. সূৰ্য্যাদিৰ ওপৰলৈ উঠা বা ওলাই অহা কাৰ্য্য rising of the sun, moon etc. **আবিৰ্ভাব,** উৎপত্তি appearance, birth, উন্নতি advancement. **উদয়গিৰি,** **উদয়াচল** বি. ৰাতিপুৱা সূৰ্য্য পাৰহৈ অহা কাল্পনিক পৰ্ব্বত।

উদৰ বি. পেট belly. **উদৰাময়** পেটৰ অসুখ diarrhoea. **উদৰী** এবিধ পেটবঢ়া বেমাৰ, শোথ-ৰোগ dropsy.

উদাপতুমা বিণ. উমৈহতীয়াকৈ কৰা, বহু-নায়কীয়া done by several person without method.

উদান বি. কণ্ঠত থকা বায়ু বিশেষ।

উদাৰ বিণ. অকপটীয়া, সৰল sincere, open-hearted, ওখ মনৰ high minded, দানশীল generous. বি. **উদাৰতা** উদাৰ গুণ uprightness. **উদাৰমনা, উদাৰ চিত্তীয়া** বিণ. মনত কপট নৰখা liberal-minded.

উদাৰা বি. সঙ্গীতৰ এটা সুৰ।

উদাস বি. বিষয়ত বিৰাগ, অনুৰাগৰ অভাৱ, বৈৰাগ্য indifference, asceticism. **উদাসী, উদাসীন** বিণ. বৈৰাগী, কেৱলীয়া indifferent to happiness. বি. **উদাসীনতা, উদাসিনতা**।

উদাহৰণ বি. দৃষ্টান্ত, প্ৰমাণৰ স্থল an example.

উদি বিণ. অনাবৃত, মুকলি, খালি uncovered, bare, empty.

উদিত কৃদ. বিণ. উদয় বা প্ৰকাশিত হোৱা rising, coming to view.

উদিয়া ক্রি. ব্যক্ত কৰা, প্ৰকাশ কৰা uncover, expose.

উদিশ বি. সন্ধান, উৱাদিহ।
উদীয়মান বিণ. যি উদয় হৈছে, যি প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰিছে।
উদুলি-মুদুলি বি. বহুত মানুহ গোট খোৱাৰ পৰা হোৱা হুলস্থূল confusion or tumult.
উদ্‌গতি বি. উন্নতি, শ্ৰীবৃদ্ধি prosperity, improvement.
উদগীৰণ বি. পেটৰ পৰা আহাৰ উলিওৱা বা বতিওৱা কাৰ্য্য the act of vomitting.
উদগ্ৰীব বিণ. উৎকণ্ঠ, ব্যগ্ৰ, অতিশয় আগ্ৰহান্বিত।
উদ্‌ঘাটন বি. প্ৰকাশ কৰণ, উন্মোচন। **উদঘাটিত** বিণ. প্ৰকাশিত। **উদ্‌ঘাটক** বিণ. প্ৰকাশক।
উদ্দাম বিণ. উচ্ছৃঙ্খল, দমন কৰিব নোৱাৰা, মুকলি unrestrained, free, অতিশয় প্ৰবল, উৎকট।
উদ্দীপক বিণ. উত্তেজক, বৃদ্ধিকাৰক exciting.
উদ্দীপন, উদ্দীপনা বি. উত্তেজনা, প্ৰবল কৰা কাৰ্য্য exciting, উৎসাহিত কৰণ, অলঙ্কাৰশাস্ত্ৰত উদ্দীপন বিভাব।
উদ্দীপ্ত, উদ্দীপিত বিণ. বৰকৈ জ্বলি বা প্ৰবল হৈ উঠা excited, inflamed.
উদ্দেশ বি. উৱাদিহ, সন্ধান a clue, something serving as guide, অভিপ্ৰায় purpose. **উদ্দেশে** ক্ৰি. বিণ. কাৰণে, নিমিত্তে, উপলক্ষে towards, for the purpose of.
উদ্দেশ্য বি. লক্ষ্য, অভিপ্ৰায় purpose, aim. বিণ. **উদ্দেশ্যহীন, উদ্দেশ্যবিহীন** লক্ষ্যশূন্য aimless.
উদ্ধত বিণ. উচ্ছৃঙ্খল, উতনুৱা rash, insolent. অহঙ্কাৰী haughty, দুৰ্দান্ত fierce, অবিনীত unmannerly. বি. **উদ্ধতালি, ঔদ্ধত্য**। **উদ্ধতস্বভাৱ** উগ্ৰপ্ৰকৃতি।
উদ্ধৱ বি. কৃষ্ণৰ এজন ভক্ত-বন্ধুৰ নাম।
উদ্ধাৰ বি. তোলন, ৰক্ষা, আপদৰ পৰা সৰোৱা, মুক্তি, পৰিত্ৰাণ act of raising, salvation, uplift, উদ্ধৃত বাক্য quotation, **উদ্ধাৰক** উদ্ধাৰ কৰোঁতা deliverer. **উদ্ধাৰ চিহ্ন** " " এই চিন, **উদ্ধাৰিল, উদ্ধাৰিলা** পু. অ. উদ্ধাৰ কৰিলে।
উদ্ধৃত কৃদ. বিণ. ওপৰলৈ তুলি অনা drawn, raised, আনৰ লেখাৰ পৰা নকল কৰি অনা quoted, উদ্ধাৰপ্ৰাপ্ত saved.
উদ্ধৃতি বি. উদ্ধাৰ, উদ্ধৃত কথা an extract.
উদ্‌বাউল বিণ. কোনো বিষয়লৈ বৰকৈ মন মেলি বলিয়াৰ নিচিনা হোৱা, বৰ ব্যস্ত distractedly pursuing something, শোকত কাতৰ হোৱা।
উদ্বাস্তু বিণ. নিজৰ থকা ঠাই এৰি অহা লোক, নিজৰ ঘৰবাৰী এৰি অহা লোক refugee.
উদ্বাহু বিণ. ওপৰলৈ হাত তুলি থকা

having arms raised upwards. **উদ্বোধন** বি. জাগৰণ, মূর্তি প্রতিষ্ঠা consecration of an idol. মুকলি open. **উদ্বোধনী** বিণ. মুকলি কৰা (উদ্বোধনী সভা)

উদ্দণ্ড বিণ. দুষ্ট wicked. বি. **উদ্দণ্ডালি** দুষ্টালি, উপদ্ৰব।

উদ্ভব বি. উৎপত্তি, জন্ম birth, production. **উদ্ভাৱক** বিণ. উৎপন্ন কাৰক, নতুনকৈ উলিয়াব পৰা producing, inventive. স্ত্রী. **উদ্ভাৱিকা**।

উদ্ভাৱন, উদ্ভাৱনা বি. নতুনকৈ উলিওৱা invention, devising.

উদ্ভিদ বিণ. মাটি ভেদি ওলোৱা germinating. বি. গছ বন আদি anything which germinates.

উদ্ভিদবিদ্যা বি. উদ্ভিদ-বিজ্ঞান Botany.

উদ্ভিন্ন বিণ. অঙ্কুৰিত, প্রকাশিত germinated, opened, expanded.

উদ্ভূত কৃদ. বিণ. উৎপত্তি হোৱা, উৎপন্ন, জন্ম born, produced.

উদ্ভ্রান্ত বিণ. বিহ্বল, পাগল, ব্যাকুল, উচ্ছৃঙ্খল bewildered, mad. বি. **উদ্ভ্রান্তি**।

উদ্যত বিণ. সাজু, প্রস্তুত, যুগুত ready, prepared, উত্থিত raised.

উদ্যম্ বি. উদ্যোগ, উৎসাহ exertion. বিণ. **উদ্যমী**।

উদ্যান বি. ফুলনি garden.

উদ্‌যাপন বি. সমাপন, সম্পাদন। **উদ্‌যাপিত** বিণ. নির্ব্বাহিত, অনুষ্ঠিত, সম্পাদিত।

উদ্যোগ বি. আয়োজন, চেষ্টা, যত্ন exertion, Industry. বিণ. **উদ্যোগী, উদ্যোক্তা** বিণ. আয়োজন-

উদ্বিগ্ন বিণ. উৎকণ্ঠিত, চিন্তিত, anxious, agitated.

উদ্বুদ্ধ বিণ. জাগৰিত, প্রবুদ্ধ wakened, inspired.

উদ্বৃত্ত বিণ. অতিৰিক্ত being in excess.

উদ্বেগ বি. উৎকণ্ঠা, উগুল থুগুল anxiety, uneasiness, আবেগ haste, উত্তেজনা, অস্থিৰতা, ক্ষোভ excitement, agitation.

উদ্বেলিত বিণ. কম্পিত, উচ্ছলিত, যি তীৰ অতিক্রম কৰিছে shaken, tossed up.

উদ্রেক বি. উদয়, মনত ওপজা rise.

উধতুৱা (সং-উদ্ধত) বিণ. তৎনোহোৱা easily excitable, উতনুৱা impatient.

উধনীয়া বি. উধানৰ আকৃতিৰ ডাঙৰ আৰু ঘূৰণীয়া।

উধাতু বিণ. ভয়ত বিতত, নিকশাস, বিচেষ্টা breathless. **উধাতু-খা** ভয়ত নিকশাস হ।

উধান বি. তলত জুই দিব পৰাকৈ চৰু আদি দাঙি ধৰি থকা মাটিৰ চপৰা।

উধাৰ সক. ধা. টানৰ পৰা ৰাখ, ৰক্ষা

কৰ save, deliver, কালিয়ন purchase on credit.

উধাৰ (পু. অ) বি. ঊৰ্দ্ধ, ওপৰ, ওখ।

উধাৰত (পু. অ.) বিণ. উত্ৰাৱল, উতনুৱা।

উনা, উনারন্ত (পু. অ.) মনোযোগ দে, সজাগ হ।

উনিন্দ (পু. অ.) [সং-উন্নিদ্ৰ] নিদ্ৰাশূন্য, জাগি থকা।

উনী বি. পাট সূতা লোৱা যন্ত্ৰ a reel for winding silk. **উনী-শলা** সূতা লোৱা কাঠী। **উনীয়া** অক. ধা. উনীত পাট সূতা ল, তাঁত বাটি কৰোতে সূতা অনা নিয়া কৰা।

উন্মুকিয়া সক. ধা. অলপকৈ উল্লেখ কৰ, ইঙ্গিতেৰে প্ৰকাশ কৰ mention slightly, allude to by a hint.

উন্তি বি. মত: মানুহে কাণত পিন্ধা কঁৰিয়া a kind of ear-ring worn by men.

উন্নত বিণ. ওখ, মহৎ, ডাঙৰ, শ্ৰীবৃদ্ধি হোৱা high, advanced, great, prosperous. **উন্নতি** বি. শ্ৰীবৃদ্ধি উৎকৰ্ষ, অভ্যুদয়, উচ্চ, অৱস্থা prosperity, advancement, improvement, success. **উন্নতিশীল** বিণ. শ্ৰীবৃদ্ধি হোৱা progressing.

উন্নমিত বিণ. উত্তোলিত। **উন্নয়ন** বি. উত্তোলন, উন্নতি। **উন্নিদ্ৰ** বিণ. জাগ্ৰত।

উন্নীত বিণ. উন্নতিবিশিষ্ট, বৃদ্ধিপ্ৰাপ্ত।

উন্মত্ত বিণ. বলিয়া, উত্ৰাৱল, বৰকৈ উত্তেজিত হোৱা বাবে হিতাহিত জ্ঞান নথকা mad, very excited, intoxicated. বি. **উন্মত্ততা**।

উন্মনা বিণ. ব্যাকুল, উদ্বিগ্ন, অন্যমনস্ক।

উন্মাদ বিণ. বলিয়া, উন্মত্ত mad, crazy. স্ত্ৰী. **উন্মাদিনী**। **উন্মাদন** বি. উন্মত্ত কৰণ, কামদেৱৰ এপাত শৰৰ নাম। **উন্মাদিত** কৃদ. বিণ. যাক উন্মত্ত কৰা হৈছে। **উন্মাদক** বিণ. মত্ততাজনক।

উন্মীলন বি. চকু মেলি চোৱা কাৰ্য, প্ৰকাশ act of opening the eyes. কৃদ বিণ **উন্মীলিত** মেল খাই থকা, প্ৰকাশিত opened.

উন্মুক্ত বিণ. খোলা, বন্ধন মুক্ত, সৰল free, open.

উন্মুখ বি. উৎসুক, আসক্ত, প্ৰবৃত্ত, উদ্যত attached, enamoured, ready, ঊৰ্দ্ধমুখ looking upwards.

উন্মেষ বি উন্মিলন, ঈষৎ বিকাশ। **উন্মেষিত** বিণ. উন্মীলিত।

উন্মোচন বি. মুক্তি দান, আবৰণ গুছাই দিয়া কাৰ্য্য act of making free or uncovering. বিণ. **উন্মোচিত**।

উপ সামীপ্য, সাদৃশ্য, হীনতা, পূজা, আনুকূল্য আদি অৰ্থ সূচক অব্যয়।

উপকথা বি. উপাখ্যান, কাহিনী, গল্প tale, fable.

উপকৰণ বি. উপাদান, যাৰ সহযোগত

কোনো বস্তু নির্ম্মিত বা কার্য্য সম্পাদিত হয় ingredients, materials, পূজাৰ নৈবেদ্যত দিয়া ফলমূল আদি বস্তু।

উপকর্ত্তা বিণ. উপকাৰী। স্ত্রী. উপকর্ত্রী।

উপকণ্ঠ বি. নগৰৰ ওচৰৰ ঠাই।

উপকাৰ বি. হিত, সাহায্য, মঙ্গল, অনুগ্ৰহ benefit, help, good, favour. **উপকাৰী, উপকাৰক** বিণ. হিতকাৰী, ভালগুণ থকা helping, beneficent, উপকাৰ কৰোঁতা benefactor. **উপকাৰিতা** বি. উপকাৰ, মঙ্গল, হিত।

উপকূল বি. সাগৰ বা নৈৰ পাৰৰ ঠাই, বেলাভূমি the bank, the sea coast.

উপকৃত কৃদ. বিণ. অনুগৃহীত, উপকাৰ পোৱা benefited, favoured. **উপকৃতি** বি. উপকাৰ।

উপক্ৰম বি. আৰম্ভ, কাৰ্য্য কৰিবলৈ আয়োজন কৰা, উদ্যোগ, চেষ্টা a beginning, preparation. **উপক্ৰমণিকা** বি. পাতনি, মুখপাত introduction, ব্যাকৰণ শিক্ষা কৰিবলৈ প্ৰথমে লোৱা কিতাপ primary grammar.

উপগত কৃদ. বিণ. উপস্থিত, উপনীত present, arrived, তিৰোতাৰ সৈতে খোৱা লোৱা কৰা, পতিত হোৱা, আসক্ত।

উপগ্ৰহ বি. প্ৰধান গ্ৰহৰ চাৰিওফালে ঘূৰি ফুৰা সৰু গ্ৰহ satellite.

উপঘাত বি. অশুভ লক্ষণ inauspicious sign.

উপচৰ্য্যা বি. সেৱা, পৰিচৰ্য্যা।

উপচ অক. ধা. ভৰি পৰা to be sufficient.

উপচক্ৰ বি. আকস্মিক বিপদ, উপকৰা বিপদ calamity, misfortune.

উপচাৰ বি. উপকৰণ, পূজাৰ বস্তু offering to gods, ভেঁটী present.

উপজ অক. ধা. ওপজ। **উপজন** বি. ওপজন, ওপজা কাৰ্য্য। **উপজাত** বিণ. ওপোজা, জন্ম লোৱা। প্ৰধান পণ্যদ্ৰব্যৰ উৎপাদনত জন্মা অন্য বস্তু by product.

উপজাতি বি. কোনো এক জাতি বা শ্ৰেণীৰ ভিতৰৰ সৰু জাতি, জাতিৰ শাখা a sub caste or class.

উপজিল ক্ৰি. জন্মিল, উৎপন্ন হ'ল

উপজীৱ্য, উপজীৱিকা বি. জীৱিকা, বৃত্তি means of livelihood.

উপঢৌকন বি. উপকাৰৰ আশা নকৰি দিয়া ভেঁটী, উপহাৰ present.

উপত্যকা বি. দুয়োফালে পৰ্ব্বত থকা সমতল ঠাই a valley.

উপদংশ বি. গৰমী বেমাৰ, কুসঙ্গজনিত সংক্ৰামক ৰোগ syphilis.

উপদিষ্ট বিণ. আদিষ্ট, উপদেশপ্ৰাপ্ত advised.

উপদেৱ, উপদেৱতা বি. সামান্য

দেৱতা an inferior god, ভূত প্ৰেত আদি।

উপদেশ বি. শিক্ষা, বুজনি instruction, advice, পৰামৰ্শ counsel.

উপদেশক, উপদেষ্টা বিণ. উপদেশ দিওঁতা an adviser.

উপদেশনীয়, উপদেশ্য, উপদেষ্টব্য বিণ. উপদেশযোগ্য, শিক্ষণীয়।

উপদ্ৰৱ বি. অত্যাচাৰ, অনিষ্ট, ক্ষতি tyranny, oppression, injury. **উপদ্ৰৱকাৰী** বিণ. কষ্টদায়ক, অত্যাচাৰকাৰী। স্ত্ৰী. **উপদ্ৰৱকাৰিণী**। **উপদ্ৰুত** বিণ. উৎপীড়িত, অত্যাচাৰিত oppressed.

উপদ্বীপ বি. যি ঠাইৰ তিনিওফালে পানী থাকে a peninsula.

উপধৰ্ম্ম বি. মূল ধৰ্ম্মৰ নামে হোৱা দূষিত ধৰ্ম, কুসংস্কাৰ superstition.

উপধাতু বি. নিকৃষ্ট ধাতু a semimetal.

উপনগৰ বি. ডাঙৰ নগৰৰ ওচৰত থকা সৰু নগৰ a suburb.

উপনদী বি. পৰ্ব্বতৰ পৰা ওলাই কোনো নদীত পৰা সৰু নৈ a tributary.

উপনয়ন বি. লগুণ দিয়নি, যজ্ঞসূত্ৰ ধাৰণ ৰূপ সংস্কাৰ the ceremony of investing a Brahmin with sacred thread.

উপনাম বি. প্ৰকৃত নামৰ পৰিবৰ্ত্তে উপকৰা নাম a nick name.

উপনিবেশ বি. বেপাৰ বা বসতিৰ কাৰণে এখন দেশৰ পৰা অনেক মানুহ আহি যি ঠাইত বা দেশত থাকে a colony. **উপনিষদ** বি. বেদৰ যি অংশত ব্ৰহ্মবিদ্যা অৰ্থাৎ ঈশ্বৰ সম্বন্ধে বাদানুবাদ আছে, বেদান্ত the theological or argumentative part of the Vedas, Vedanta philosophy.

উপনিহিত বিণ. ৰক্ষিত, গচ্ছিত।

উপনীত বিণ. উপস্থিত হোৱা, আহি পোৱা arrived at.

উপন্যাস বি. সজা গল্প a fiction, কাল্পনিক গদ্য কাব্য a novel.

উপপতি বি নাৰীৰ অবৈধ প্ৰণয়ী a paramour. স্ত্ৰী. **উপপত্নী** পুৰুষৰ অবৈধ প্ৰণয়িনী।

উপপত্তি বি. যুক্তি, প্ৰমাণ, সিদ্ধান্তপ্ৰাপ্তি, জ্ঞানলাভ।

উপপদ বি. এবিধ সমাস, পূৰ্ব্বপদ the first member of a compound word.

উপপাদ্য কৃদ. বিণ. যুক্তিৰে প্ৰমাণ কৰিব লগীয়া, মীমাংসা কৰিব লগীয়া to be established by proof or argument, জ্যামিতিৰ প্ৰতিজ্ঞা a theorem.

উপপ্লৱ বি. উৎপাত,উপদ্ৰৱ,বৰকৈ মন চঞ্চল হোৱা কাৰ্য্য, বিপদ, অমঙ্গল।

উপপাপ বি. উপপাতক a minor sin.

উপপুৰাণ বি. ওঠৰখন ঘাই পুৰাণৰ বাজে আন ওঠৰখন পুৰাণৰ নাম।

যেনে ১। আদিপুৰাণ। ২। নৃসিংহ ৩। শিৱধৰ্ম্ম পুৰাণ ৪। দুৰ্ব্বাসা ৫। নাৰদ ৬। নন্দিকেশ্বৰ ৭। উশন ৮। কপিল ৯। বৰুণ ১০। শাম্ব ১১। বায়ু ১২। কালিকা ১৩। মহেশ্বৰ ১৪। পদ্ম ১৫। দেৱ ১৬। পৰাশৰ ১৭। মৰীচ ১৮। ভাস্কৰ।

উপভাষা বি. আঞ্চলিক ভাষা a secondary dialect.

উপভুক্ত বিণ. ভক্ষিত, ব্যৱহৃত, ভোগ কৰা eaten, used, enjoyed. **উপভোক্তা** উপভোগকাৰী।

উপভোগ বি. ভোগ, ব্যৱহাৰ, দখল, কোনো বস্তু নিজৰ হাতত ৰাখি ইচ্ছামতে কাৰ্য্যত লগোৱা enjoyment, p ssession. **উপভোগ্য** বিণ. ভোগ কৰিব লগা, ব্যৱহাৰ কৰিবৰ যোগ্য to be enjoyed, to be used.

উপমা বি. তুলনা, সমান, সাদৃশ্য, এবিধ অৰ্থালঙ্কাৰ comparison, resemblance, similarity, a simile. **উপমান** যাৰে সৈতে উপমা দিয়া হয়। **উপমেয়** যাক উপমা কৰা যায় (চন্দ্ৰমুখ ইয়াত, চন্দ্ৰ— উপমান, মুখ—উপমেয়)। **উপমিতি** বি. উপমা, সাদৃশ্য জ্ঞান।

উপযাচ্ অক. ধা. নোখোজাকৈ দিব খোজা to offer. বি. **উপযাচন**। ক্ৰি. বিণ. **উপযাচি**। **উপযাচক** বিণ. উপযাচি দিওঁতা one who offers to give.

উপযুক্ত কৃদ. বিণ. যোগ্য, উপযোগী, অনুৰূপ, সমকক্ষ, পাৰ্গত, ন্যায্য, উচিত fit, worthy, skilled, proper, just. বি. **উপযুক্ততা**।

উপযোগ বি. উপযুক্ত বস্তু, প্ৰয়োগ, ব্যৱহাৰ a proper thing, application. **উপযোগী** বিণ. উচিত, যোগ্য, উপযুক্ত suitable, fit, qualified. **উপযোগ্য** তুল্য, সমান। বি. **উপযোগিতা** যোগ্যতা, কাৰ্য্যকাৰিতা।

উপৰ-চেৰীয়া বিণ ওপচি পৰা overflowing.

উপৰতি (পুঃ অঃ) বি. নিবৃত্তি, বৈৰাগ্য।

উপৰি অব্য. অধিক, ওপৰে, বাহিৰে over and above, পূৰ্ব্বৰ, আগৰ former, preceding.

উপৰীয়া, উপৰুৱা বিণ. কাৰো সৈতে সম্পৰ্ক নথকা having no connection with any one, অতিৰিক্ত, ওপৰঞ্চি extra, ঠিক নোহোৱা, মূল নথকা uncertain, having no foundation.

উপৰুক্ত ক্ৰি. বিণ. আগেয়ে কৈ অহা above mentioned.

উপৰোধ বি. অনুৰোধ, প্ৰাৰ্থনা a request.

উপল বি. প্ৰস্তৰ, পাষাণ, শিল।

উপৰ্য্যুপৰি (উপৰি+উপৰি) ক্ৰমান্বয়ে one after another.

উপলজ্ঞা বি. আজ্ঞা ভঙা বা

তুচ্ছ কৰা কাৰ্য্য disobedience, contempt.

উপলব্ধি বি. অনুভৱ, অনুমান, বোধ perception, inference. **উপলব্ধ** বিণ. অনুভূত, জ্ঞাত।

উপলক্ষ, উপলক্ষ্য বি. উদ্দেশ্য, আশ্রয়স্থল aim, support, pretence. **উপলক্ষে** ক্রি বিণ. উদ্দেশ্যে, কাৰণে, নিমিত্তে with the object of, for the purpose of.

উপলক্ষণ বি. সূচনা, চিন।

উপলক্ষিত বিণ. চিহ্নিত, সূচিত।

উপলুঙা বিণ. পাতল, মানিবৰ অযোগ্য not weighty, worthless

উপবন বি. উদ্যান, বাগিচা grove, garden.

উপবাস বি. নেখাই থকা অৱস্থা, লঘোন fast, abstinence from food and drink, পুণ্যৰ কাৰণে পূজা, শৰাধ আদি কৰিবৰ কাৰণে কৰা ব্ৰত a religious fast. বিণ. **উপবাসী**। ক্রি. বি. **উপবাসে**।

উপবিষ্ট কৃদ. বিণ. আসন গ্ৰহণ কৰা, বহি থকা seated

উপবীত বি. লগুণ, যজ্ঞসূত্ৰ the sacred thread, যজ্ঞোপবীতেকে সংস্কৃত।

উপবেদ বি. সামান্য বেদ, বেদৰ অংশ বিলাক।

উপবেশন, উপবেশ বি. বহা, আসন গ্ৰহণ act af sitting. **উপবেশিত** বিণ. যাক বহুৱা হৈছে।

উপলুঙা বিণ. পাতল, মানিবৰ অযোগ্য not weighty, worthless.

উপশব্দ বি. বিশেষ্য, সৰ্ব্বনাম আদি শব্দ বুজোৱা, বস্তুৰ আকৃতি পৰিমাণ আদি বুজাবলৈ ব্যৱহৃত শব্দ, যেনে— খান, ডাল, ফেৰা আদি a particle used after a noun to denote size, shape etc. of the thing.

উপশম বিণ. কম হোৱা, হ্ৰাস হোৱা, শান্ত relaxed, pacified. বি. শান্তি কম পৰা relaxation. **উপশান্ত** কৃদ. বিণ কম পৰা, স্থিৰ relaxed. **উপশমিত** বিণ. উপশান্ত।

উপসংহাৰ বি. যি ঠাইত কোৱা বা লিখা বিষয়ৰ শেষ হয়, শেষ conclusion, end.

উপসৰ্গ বি. ৰোগৰ আনুষঙ্গিক অসুখ a sympathetic disease. (ব্যাকৰণত) প্ৰ, পৰা, অপ, সম, আদি, যিবোৰ অব্যয় ধাতুৰ আগত বহি ধাতুৰ অৰ্থৰ পৰিবৰ্ত্তন কৰে prefix.

উপসন, উপসন্ন (পু. অ.) বিণ. উপস্থিত, বৃদ্ধি হোৱা, শ্ৰীবৃদ্ধি।

উপসাগৰ বি. প্ৰায় চাৰিওফালে পাৰ থকা সাগৰৰ অংশ a gulf, a bay.

উপসৃষ্ট বিণ. মিলিত, ব্যাপ্ত উপসৰ্গযুক্ত।

উপস্থ বি. গুপ্ত অঙ্গ, লিঙ্গ বা যোনি the genital organ. বিণ. সমীপস্থিত।

উপস্থাপক বিণ. প্ৰস্তাবক। **উপস্থাপন** প্ৰস্তাবন।

উপস্থাপিত বিণ. অনীত, প্ৰস্তাবিত। **উপস্থাপয়িতা** প্ৰস্তাব কৰ্ত্তা।

উপস্থিত কৃদ. বিণ. ওচৰত বা আগত থকা, আহি পোৱা, বৰ্ত্তমান present, existing. **উপস্থিত বুদ্ধি** প্ৰত্যুৎপন্নমতি। **উপস্থিতি** বি. বৰ্ত্তমানতা, হাজিৰা, আগমন।

উপস্বত্ব বি. সম্পত্তিৰ পৰা পোৱা আয় revenue, profit derived from land or capital.

উপহত বিণ. বিনষ্ট, আহত।

উপহাৰ বি. উপঢৌকন, সম্মান কৰি দিয়া বস্তু বা ভেঁটী present, দেৱতাক দিয়া নৈবেদ্য an offering to god.

উপহাস, উপহাস্য বি পৰিহাস, লোকক হঁহা কাৰ্য্য, নিন্দা, ইতিকিং joke, ridicule.

উপহিত বিণ. গৃহীত, অৰ্পিত, ন্যস্ত।

উপাক্-পাক্ বি. বিমোৰ, টান পাক a complication. বিণ. বৰকৈ মেৰ খোৱা, অকোৱা-পকোৱা, complicated.

উপাখ্যান বি. কাহিনী, গল্প, পুৰাণ-কাহিনী a moral tale, story, historical narrative.

উপাঙ্গ বি. সৰু অঙ্গ, নখ চুলি আদি minor limb.

উপাদান বি. কোনো বস্তুৰ মূল কাৰণ, বস্তুৰ মূল পদাৰ্থ matter, the matter or elementary cause, যেনে—ঘটৰ উপাদান মাটি।

উপাদেয় বিণ. লবৰ যোগ্য, অতি উত্তম fit to be taken, excellent.

উপাধান বি. গাৰু pillow.

উপাধি বি. খিতাপ, বংশ পৰিচায়ক নাম, সম্মান-বুজোৱা নাম a title, an appellation of honour, গুণ quality. **উপাধিক** (পুঃ অঃ) শ্ৰেষ্ঠ, মনোৰম।

উপাধ্যায় বি. শিক্ষক, আচাৰ্য্য, পঢ়াওঁতা a teacher.

উপান্ত বিণ. নষ্ট, উচ্ছন্ন ruined, laid waste, শেষ আখৰৰ আগত থকা last but one, penultimate.

উপাম বি. তুলনা comparison,

উপায় বি. অভীষ্ট সিদ্ধিৰ প্ৰণালী means, কৌশল expedient, ধন-বস্তু property. চেষ্টা effort, প্ৰতিকাৰ remedy. **উপায়হীন** নিৰুপায়, নিঃসহায় without means, helpless. **উপায়ান্তৰ** আন উপায়।

উপায়ন উপহাৰ,পাৰিতোষিক, ভেঁটী।

উপাৰ্জ্জন বি. ঘটন, অৰ্জ্জন, পৰিশ্ৰম কৰি পোৱা লাভ act of earning, earnings. কৃদ. বিণ. **উপাৰ্জ্জিত** ঘটা, পৰিশ্ৰম কৰি লাভ কৰা earned.

উপাৰি অক. ধা. উৎপাৰি, উভালি digging up.

উপালম্ভ বি. দুৰ্ব্বাক্য, অসন্মান, গালি, উপহাস disrespect, abuse, joke.

উপাস সক. ধা. পূজা কৰ, সেৱা কৰ, ভক্তি কৰ worship, serve, adore. **উপাসক** বি. সেৱক, পূজা কৰোঁতা one who serves, worshipper. **উপাসনা** বি. আৰাধনা, সেৱা, পূজা worship, prayer. **উপাসা** বি সেৱা, ভাৰসা, খাটনি dependence, service. কৃদ. বিণ. **উপাসিত** পূজিত worshipped. **উপাস্য** পূজাৰ যোগ্য, পূজা fit to be worshipped.

উপাস্থি বি. কোমল হাড় cartilage.

উপেন্দ্ৰ বি. বিষ্ণু Visnu.

উপেক্ষা বি. তুচ্ছজ্ঞান, অনাদৰ, ঘৃণা contempt, disregard, অবহেলা neglect. কৃদ. বিণ **উপেক্ষিত** অবহেলিত, যাক গ্ৰাহ্য কৰা নহয়। **উপেক্ষণীয়** উপেক্ষাৰ যোগ্য।

উপেক্ষি (পু. অ.) অস. ক্ৰি. উপেক্ষা কৰি, ত্যাগ কৰি।

উফল অক. ধা. বাঢ়, উখহ to swell.

উফা অক. ধা. সিজি ডাঙৰ হৈ অধিক হ, ওফন্দ, বাঢ় increase in volume, swell.

উফাইডাং বি. ডাঙ্কোপ। অক. ধা. উফাইডাং মাৰ।

উফি বি. মূৰৰ ছাল ছিগা আৰু খজুওৱা এবিধ ৰোগ dandriff.

উবৰ সক. ধা. মান্য মানুহৰ কথা লুটিয়াই পেলা. মান্য লোকৰ কথা নেৰাখ disregard .

উবাজুবা বি. ওপৰা উপৰি, হুলস্থুল confusion, bustle.

উবাৰ বিণ. শূন্য, উচ্ছন্ন, শেষ, ছন পৰা desolate, entirely destroyed, laying waste. সক. ধা, অগ্ৰাহ্য কৰা disregard, disobey.

উবুৰি বিণ. লুটি খোৱা, মুখ আৰু পেট তল কৰি পৰা বা শোৱা fallen or lying with the face downwards. **উবুৰি-খা, উবুৰি হ** অক. ধা. উপৰ ফাল তলহৈ পৰ, লুটিখা। সক. ধা. **উবুৰিয়া** ওপৰৰ ফাল বা মুখৰ ফাল তল কৰ।

উভং বিণ. লাজ লগা, অভদ্ৰ, অবাচ্য shameful, obscene, improper.

উভ বিণ. উভয়, দুজন both. **উভচৰ** বি. যি পানী আৰু মাটি উভয়তে বিচৰণ কৰিব পাৰে। যেনে— ভেকুলী, কাছ ইত্যাদি।

উভতা বিণ. ওভোতা, নিমজ নোহোৱা, খহটা, আসুৰিক rough, unkind.

উভত গোৱে ক্ৰি. বিণ. ভৰি ওভোতা কৰি, তলমূৰ কৰি।

উভতা (পু. অ.) ওভোতা।

উভতি অস. ক্ৰি. উলটি। বি. আমনি, দুষ্টালি annoyance. **উভতিনাচ** বৰকৈ দুষ্টালি কৰ।

উভঞ্জি অস. ক্ৰি. উভালি, উঘালি।

উভয় বিণ. দুই, দুয়ো both. **উভয় সঙ্কট** বি. আগ পাছ দুয়োফালে বিপদ danger on both sides.

উভফোল, উভয়ফোল (পু. অ.) ইফালে সিফালে ভেদি যোৱা piercing through.

উভৰ অক. ক্রি. উভল, উভালি পৰ।

উভল অক. ধা. শিপা ছিগি কাতি হৈ পৰ, উঘালি পৰ to be uprooted.

উভলি বি হাল বোৱা মাটি বা সীৰলুৰ মূৰ। **উভলিমূৰত** সকলো কাম হৈ যোৱাৰ পাছত।

উভইঁ। বি কাঠ আদি চাঁচোঁতে ওখ আৰু জোঙা হৈ বৈ থকা অংশ। আপত্তি, আসোঁৱাহ objection.

উভাৰ, উভাল সক. ধা. তোল, উভাল to uproot. বি. **উভৰা**। অস. ক্রি. **উভাৰি**।

উভীয়া বিণ.ঢৰীয়া, ঠৰঙ্গা, যুক্তি নুশুনা rough, unreasonable.

উভৈনদী বিণ. অশেষ, বৈ বৈ যোৱা, প্রচুৰ inexhaustible, abundant.

উম (সং-উষ্ম) বি. তপত গুণ warmth, সামান্য তাপ gentle heat.

উমনি বি. চৰাইয়ে কণীৰ বা পোৱালীৰ ওপৰত পৰি তাপ দিয়া কাৰ্য্য the act of sitting upon eggs, or young, incubation. **উমনি দে,** উমুৱা কণী জগিবৰ কাৰণে চৰাইক উমাবলৈ দে. **উমনি ল, উমনিত পৰ** পোৱালী জগাবৰ কাৰণে কণীৰ ওপৰত পৰি তাপ দে।

উমৰ (আৰ্বী) বি. বয়স age.

উমল (অক. ধা) ওমল, ধেমালি কৰ to play

উম্‌ঘাম বি. উমান, অনুসন্ধান, ভু-ভা slight notice, চেষ্টা, উদ্যোগ endeavour, preparation.

উম্‌ৰা, উম্‌ৰাও বি. (হি.-উম্‌ৰা) ডাঙৰ লোক, ভাল মানুহ।

উমা সক ধা. কণীৰ বা পোৱালীৰ ওপৰত পৰি তাপ দে to brood on. বি. পাৰ্ব্বতী the wife of Siva. **উমাই, উমাই** ক্রি. বিণ. ৰৰকৈ নজলাকৈ।

উমাকান্ত বি. উমাৰ গিৰিয়েক, মহাদেৱ name of Siva.

উমাজাল বি. জুইৰ সামান্য তাপ gentle heat of fire. ক্রি. বিণ. **উমাজালে** উমাই উমাই।

উমান বি. গম, আঁটকাল, সঁহাৰি a conjecture.

উমানন্দ বি.গুৱাহাটীৰ ওচৰত ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ মাজত থকা এটা পৰ্ব্বত আৰু তাৰ ওপৰত থকা শিৱলিঙ্গ।

উমি-উমি বিণ. অতি অলপ slightly warm. ক্রি. বিণ. অলপ **অলপকৈ**।

উমেদাৰ বি. কাম পাবৰ নিমিত্তে আশা কৰি এনেই বা অলপ বেতনলৈ কাম কৰা মানুহ a probationer, an apprentice. **উমেদাৰি** কাম পাবৰ আশাকৰি খটা বা কাম কৰা।

উমেশ বি. উমাৰ স্বামী, সদাশিৱ Siva.

উমৈহত বি. দুই বা অধিক জনৰ অধিকাৰ common possession by two or more persons. **উমৈহতীয়া** বিণ. দুই বা অধিক লোকৰ স্বত্ব বা অধিকাৰ থকা।

উৰ্ সক. ধা. গাত ল, পিন্ধ to put on. বি **উৰা, উৰণ** গাত কাপোৰ পিন্ধা কাৰ্য্য।

উৰঃ বি. বক্ষস্থল, বুকু the breast.

উৰগ বি যি বুকুৰে যায়, যাইকৈ সাপ a reptile, especially a snake.

উৰণ বি গাত কাপোৰ পিন্ধা কাৰ্য্য act of putting on.

উৰস্থল বি. বুকু the breast

উৰহ অক. ধা. পগাওঁতে বা সিজাওঁতে অধিক তাপ পাই ধুপি বেয়া গোন্ধা। বি. ঢাৰি-পাটি, কাপোৰ আদিত থকা এবিধ দুৰ্গন্ধ আৰু তেজ খোৱা পোক a bed-bug.

উৰহী বি. এবিধ লতা আৰু তাৰ ছেঁই bean.

উৰহীৰ ওৰ জটিল বা কৰ লগীয়া কথাৰ মূল বা ৰহস্য।

উৰাই-ঘূৰাই ক্রি. বিণ. বৰকৈ আৰু ঘনে ঘনে forcibly and repeatedly.

উৰাল বি. বহল মুখেৰে এবিধ খুন্দা ষতন a mortar.

উৰি বি. অন্ত, শেষ।

উৰি-আপ্ৰাণী বি. থান থিত নথকা বা দুখীয়া মানুহ a poor or helpless man.

উৰিপাক বি. গৈ থাকি আকৌ বেগেৰে উলটি অহা turning round quickly.

উৰিয়াম বি. এবিধ ওখ ডাঙৰ সুকাঠী গছ a kind of tree.

উৰুক মুৰুক (পু. অ.) উলহমালহ, খৰখেদা।

উৰুকা বি. কোনো উৎসৱ আমোদ দিনৰ আগদিন, বিহুৰ আগদিন the day previous to any festival specially in Bihu.

উৰুক্রম বি. বিষ্ণু, বিষ্ণুৰ বামন অৱতাৰ।

উৰুখ অক. ধা. চালেদি সৰকি বৰষুণৰ পানী পৰ to leak, as the roof of a house. বি. **উৰুখনি** চালেদি সৰকি পৰা বৰষুণৰ পানী।

উৰুগা বি. বিষ্ণু, বামনদেৱ।

উৰুঙা বিণ. নিৰানন্দ, মানুহ নথকা বা কম হোৱাৰ কাৰণে পাতল লগা lonely, cheerless.

উৰুমি বি. মতা পাৰ চৰাইৰ মাত cooing of a pigeon.

উৰুলি বি. উৎসৱ বা মঙ্গল কাৰ্য্যত তিৰোতাই জিভা লৰাই কৰা শব্দ।

উৰুলি-পুজা বি. বৰশীৰ পুঙাৰ দৰে অস্থিৰ বা চেল্‌চেলীয়া মানুহ, থিতাপি লৈ নথকা মানুহ a vagrant, loafer.

বিণ. কোনো কাম

কৰিবলৈ আগ্ৰহ বা ৰংঙ্গৰে আগবঢ়া eager or ready to do with pleasure, আনন্দিত pleased.

উৰেষা বি উৰিষ্যা দেশ Orissa. **উৰেষাবৰ্ণন** ব্ৰহ্মপুৰাণ চাই শঙ্কৰদেৱে লিখা এখনি পুথি, ইয়াত উৰিষ্যাত জগন্নাথৰ মূৰ্ত্তি স্থাপন আৰু শ্ৰীক্ষেত্ৰৰ তীৰ্থবোৰৰ কথা লিখা আছে।

উৰ্দ্দু বি. মূল হিন্দীৰ লগত বহুত আৰবী আৰু ফাৰ্চী শব্দ মিহলি হৈ উৎপত্তি হোৱা ভাষা।

উৰ্ফাল বি জাঁপ, বান্ধৰ পৰা এৰাবৰ কাৰণে হঠাৎ মৰা জাঁপ a jump with sudden jerk.

উৰ্ব্বৰা বিণ. সাৰ থকা, সাৰুৱা fertile.

উৰ্ব্বশী বি. স্বৰ্গৰ অপেশ্বৰী সকলৰ এজনা প্ৰধান অপেশ্বৰী।

উৰ্ব্বী বি. পৃথিবী the earth.

উমুৰ্লি বি. বান্ধৰ পৰা এৰা দিবলৈ চেষ্টা an attempt to free one's self from a grasp.

উৰ্ম্মাল বি. বুকুৰ লোম hairs of the breast, ৰুমাল handkerchief.

উল (ইং wool) বি. পছম, পশু-লোম।

উলঙ্গ, উলঙ্গত বিণ. গাত বস্ত্ৰ নথকা, নাঙঠ naked

উলঙ্ঘ, উলংঘ সক. ধা. অৱজ্ঞা কৰ, তুচ্ছ জ্ঞান কৰ, disobey, disregard. বি. **উলঙ্ঘা, উলংঘা**।

উলট-পালট 'ওলট-পালট' চোৱা।

উলটি অস. ক্ৰি. ঘূৰি, ফিৰি, আকৌ লুটিখাই returning, turning back, again.

উলহ মালহ বি. আনন্দত অস্থিৰ হোৱা অৱস্থা joyful haste.

উলহৱ-মাদলি আনন্দত উত্ৰাৱল হৈ থকা মানুহ ever cheerful man.

উলাই বি. তুচ্ছ বা সামান্য জ্ঞান contempt, disregard. **উলাই কৰ** সক. ধা. উলঙ্ঘা কৰ, তুচ্ছ জ্ঞান কৰ to disregard

উলামুলা বিণ. অপাত্ৰ, এলাপেচা, সামান্য ordinary, common. ক্ৰি. বিণ **উলামুলাকৈ**।

উলাৱ বিণ. আগফালে দাং খাই থোৱা over loaded on the backside

উলাহ বি. আনন্দ, ৰং, সন্তোষ delight, pleasure সক. ধা. অলপকৈ দাং বা তোল to lift or raise slightly. **উলাহ মাৰ** দাঙিবৰ কাৰণে ওপৰলৈ টান বা চিপ মাৰ attempt to lift up. **উলাহ-বিলাহ** বি. ৰং ধেমালি।

উলি (পু. অ.) নিৰ্ম্মল ruin, তত্ত্ব, জ্ঞান truth, sense.

উলিয়া সক. ধা. উল্লেখ কৰ, বাহিৰ কৰ to bring out, bring forward, প্ৰকাশ কৰ to expose, উপাৰ্জ্জন কৰ to earn. **উলিয়াই দি** বাহিৰ কৰি দে, ঘৰৰ পৰা ছোৱালী বিয়া দি উলিয়াই দে

give out, give away in marriage.

উলুং-পাতলা বিণ. চঞ্চল, অস্থিৰ fickle, unsteady. **উলুং-পুলুং পুলুং** পালাং, কামৰ পৰা গা সাৰিবলৈ **ছল** চোৱা the act of stirring about and doing nothing, inattention.

উলুকা বি. উল্কা, জোঁৰ।

উলুপী বি. নাগকন্যা আৰু অৰ্জ্জুনৰ ভাৰ্য্যা।

উলু বি. ঘৰ ছোৱা বন the thatching grass. **উলূ-ল** অক. ধা. খৰিকা ল, খোৱাৰ পাছত দাঁত খৰিকোৱা pick the teeth after eating.

উলূৱনি বি উলূবনৰ হাবি।

উল্কা বি. জোঁৰ a torch, আকাশৰ পৰা তললৈ নামি অহা জোঁৰৰ নিচিনা এটা দীপ্তি a meteor.

উল্কাপাত বি. আকাশৰ পৰা জোঁৰৰ নিচিনা বস্তুৰ পতন the fall of a meteor. **উল্কাপিণ্ড** আকাশৰ পৰা আহি মাটিত পৰা উল্কাৰ আদি ভাগ a meteoric stone.

উলমুলা সক. ধা. মিঠা কথা কৈ মন ভুলা বা চঞ্চল কৰা persuade by sweet words. বি. **উলমুলনি**।

উল্লঙ্ঘন, উলঙ্ঘন বি. অৱজ্ঞাকৰণ disobedience, সীমা অতিক্ৰম কৰা encroachment.

উল্লাল, উল্লোল (পু. অ.) আন্দোলন, হেন্দোলনি।

উল্লাস বি. আনন্দ, আমোদ, ৰং, delight. সক. ধা. ওপৰলৈ তোল raise upwards. কৃদ. বিণ. **উল্লাসিত** আনন্দিত delighted.

উল্লিখিত কৃদ. বিণ. আগেয়ে বা ওপৰত লিখা বা কোৱা written above, aforesaid.

উল্লেখ বি. প্ৰস্তাৱ, ব্যক্ত কৰা কাৰ্য্য mention, allusion.

উৱৰ (পু. অ.) উপৰ।

উৱল অক. ধা. ফাটি ওলমি যা, গোল বা পচি এৰাই যা to be torn to pieces.

উৱা অব্য. বিস্ময় প্ৰকাশক মাত exclamation of surprise

উৱা বি. গুপ্ত কথাৰ অলপ সম্বাদ a clue. **উৱাদিহ** বি কোনো গুপ্ত কথা বা বস্তুৰ জ্ঞান উদ্দেশ a clue. **উৱাভুৱা** কথাৰ আগগুৰি particulars of any subject.

উৱাৰ বি. যি ঢাকি বা বেৰি ৰাখে, গাৰু আদিৰ গিলিপ a cover (পু. অ.) হাউলি।

উৱাহ বি. উশাহ শব্দৰ অপভ্ৰংশ।

উশাহ বি. নিশ্বাস, জন্তুৱে শৰীৰৰ ভিতৰলৈ সুমুৱা আৰু বাহিৰলৈ উলিওৱা বায়ু breath, **জীৱ** life, জিৰণি, বিশ্ৰাম relief, rest, ধৈৰ্য্য patience. **উশাহ-টান** দীঘলকৈ উশাহ ল, মৰণৰ ওচৰ চাপ। **উশাহ-নিশাহ** নিশ্বাস প্ৰশ্বাস।

উশ্বাস বি. নাক মুখৰ পৰা ওলোৱা বায়ু।

উষা বি. নিচেই পুৱাৰ সময়, ধল পুৱা দোক-মোকালি the early morning, the dawn, বাণৰজাৰ জীয়েক। **উষা-যাত্ৰা** নিচেই ৰাতি-পুৱাতে যাবলৈ ওলোৱা।

উষ্ট্ৰ বি. উট camel.

উষ্ণ বি. তপত hot, তাপ heat. বি. **উষ্ণতা**।

উষ্ণীষ বি. পাগুৰি a turban.

উষ্ম বি. জহকাল the hot season, গৰম hot.

উষ্মা বি. খাবৰ ইচ্ছা, হেঁপাহ increase of appetite or desire, খং anger.

উস্‌, উহ্‌ অব্য. দুখ বা আশ্চৰ্য্য ভাব বুজোৱা মাত an exclamation of pain or surprise.

উস্‌মিস্‌ (পু. অ.) বি. গোলমাল confusion.

উহ্‌ বি. পানীৰ পুং, মাটিৰ তলৰ স্বাভাৱিকতে পানী ওলোৱা বাট বা বিন্ধা, ভুমুক a spring, গুপ্ত কথাৰ উৱাদিহ a clue. অক. ধা. **উহ-দি** মাটিৰ তলৰ পৰা জৰি ওলোৱা to spring up, গুপ্ত ভাৱে অলপকৈ প্ৰকাশ হ।

উহ ল গুপ্ত ভাৱে বুজ ল, মাটিৰ তলৰ পৰা জৰি ওলা। **উহনি** বি. অধিক ভুমুক থকা ঠাই, সিজোৱা ধানৰ ভাপ warm vapour, তাপ warm sensation. **উহমুহি** বি. উকমুকনি।

উহল (অক. ধা) অলপকৈ উথহা to swell.

উহুঁ অব্য. অমান্তি বুজোৱা মাত, নহয় a word expressing negation, no.

উহোৱা বিণ. লোণ, মচলা নিদিয়াকৈ সিজোৱা cooked without salt or seasoning.

উহোৱা-জবৰা বি লোণ, মচলা নিদিয়াকৈ শুদা পানীত সিজোৱা শাক পাচলি vegetables of sorts cooked without any seasoning.

ঊ

ঊ স্বৰবৰ্ণৰ ষষ্ঠ আখৰ the sixth letter of the vowel, আঁতৰত থকা মানুহক মতা মাত।

ঊঢ়ন বি. উঠন grown up, কন্যাকাল হোৱা having attained puberty.

ঊঢ়া বি. বিয়া দিয়া married.

ঊণ বি. জন্তুৰ নোমৰ পৰা হোৱা সূতা wool. বিণ. **ঊণী** উল নিৰ্ম্মিত।

ঊদ্‌ফাই বি. উৰ্দ্ধশ্বাস, কফ উঠি নিশ্বাস লোৱাত কষ্ট হোৱা ৰোগ the asthma.

উধ অক. ধা. ওপৰলৈ উঠ, আকাশৰ ফালে যা to rise. সক. ধা. **উধা** ওপৰলৈ উঠা।

উধামুধা বিণ. বিশৃঙ্খলা, বিবেচনা নকৰা done at random. ক্রি. বিণ. **উধামুধাকৈ** indiscriminately. **উধৰপৰা মুধলৈ** ক্রি. বিণ এমূৰৰ পৰা আন মূৰলৈ from one end to other. **উধ্ মুধ্** আগগুৰি all particulars.

উন বিণ. কম, হীন less in size, a number or quality.

উন নবৈ বি. নবৈৰ এক কম eighty-nine, সেইদৰে উনত্রিশ, উন চল্লিছ, উনপঞ্চাশ, উনষাঠি, উনসত্তৰ।

উনাশী বি. আশীৰ এক কম seventy-nine.

উনৈশ, উনৈছ বি. একুৰিতকৈ এক কম nineteen.

উনৈশ-বিশ, উনৈছ-বিছ বি. অতি সামান্য প্রভেদ, অলপ ইফাল সিফাল a very slight difference.

উনৈশত (উনৈছত) বা বলা বৰ জোৰেৰে বতাহ বলা, to blow with full force, বৰকৈ উত্তেজিত হোৱা to be in great excitement.

উৰত বি. কৰঙন the thigh. বিণ. উৰতীয়া।

উৰু বি আঠুৰ ওপৰ ভাগ, কৰঙন the thigh.

উৰুমি বি. কোৰ্হাল, দন্দৰ-শব্দ a noise of a quarrel.

উৰ্ণা বি. লোম wool.

উৰ্দ্ধ, উৰ্দ্ধ বি. ওপৰ, ওপৰ দিশ the above, ওখ ঠাই height. বিণ. ওখ, ওপৰৰ, প্রধান ঠাই high, elevated, superior. **উৰ্দ্ধগতি** ওপৰলৈ গমন, উঠন ascent, rising up. **উৰ্দ্ধগামী** ওপৰলৈ যোৱা rising up, going up. **উৰ্দ্ধদৃষ্টি** ওপৰলৈ চোৱা কাৰ্য্য the act of looking upwards **উৰ্দ্ধপুৰুষ** উপৰি পুৰুষ, পূৰ্ব্বপুৰুষ, ancestor. **উৰ্দ্ধবাহু** ওপৰলৈ হাত দঙা raising the arms upwards. **উৰ্দ্ধৰেতা** জিতেন্দ্রিয় wholly subduing the passion for a woman. **উৰ্দ্ধলোক** স্বৰ্গ paradise, higher sphere.

উৰ্দ্ধশ্বাস ধাই asthma, অতিশয়, পৰিশ্রম বা দৌৰাত উধাতু হোৱা। ক্রি বিণ. **উৰ্দ্ধশ্বাসে। উৰ্দ্ধস্থ** ওপৰত থকা placed on high. ক্রি. বিণ. উৰ্দ্ধে।

উৰ্ম্মি বি. পানীৰ ঢৌ wave, শোক দুখ আদিৰ উত্তেজনা mental distress or agitation, ৰাগ আদি ৰিপু।

উৰ্ম্মিৰোল কোঢ়াল।

উৰ্ম্মিলা বি. জনক ৰজাৰ কন্যা আৰু লক্ষ্মণৰ ভাৰ্য্যা।

উৰ্ম্মিলি কোঢ়াল loud noise.

উষসী বিণ. প্ৰভাতী, ৰূপৱতী, পৰম সুন্দৰী।

উষা বি ব্ৰাহ্ম-মুহূৰ্ত্ত, প্ৰত্যূষ, বেদোক্ত দেৱী বিশেষ।

উহ্য বিণ. অনুক্ত understood, অনুমেয়।

ঋ

ঋ স্বৰবৰ্ণৰ ৭ম আখৰ the seventh letter of the vowels.

ঋক্, ঋচ্ বি. ঋগ্বেদ the Rig-veda, ঋগ্বেদৰ মন্ত্ৰ।

ঋগ্বেদ বি. আদি বা প্ৰথম বেদ।

ঋজু বিণ. পোন, থিয় straight, হোজা, সৰল honest, upright, সহজ easy. বি. **ঋজুতা**।

ঋণ বি ধাৰ debt. **ঋণগ্ৰস্ত** ধাৰত পোত যোৱা involved in debt.

ঋণমুক্ত বিণ. যি ঋণ পৰিশোধ কৰিছে। বি. **ঋণমুক্তি**।

ঋণী বিণ. ধৰুৱা indebted.

ঋতু বি. তিৰোতাৰ মাহেকীয়া স্ৰাব the menstrual or monthly discharge of a woman, লক্ষণ অনুসৰি কৰা বছৰৰ ভাগ, বছৰত ছটা ঋতু, যেনে—চ'ত-বহাগ, বসন্ত ; জেঠ-আহাৰ, গ্ৰীষ্ম ; শাওণ-ভাদ, বৰ্ষা ; আহিন-কাতি, শৰৎ ; আঘোণ-পুহ, হেমন্ত ; মাঘ-ফাগুন, শীত, a season.

ঋতুপতি বি. বসন্তকাল the spring.

ঋতুকাল ৰজস্বলা সময় the time of menstruation.

ঋতুমতী মাহেকীয়া স্ৰাব হোৱা, **ঋতুস্নান** শুচি হবৰ কাৰণে ঋতুমতী তিৰোতাই তিনদিনৰ মূৰত কৰা স্নান। **ঋতুৰাজ** বসন্তকাল the spring.

ঋত্বিক, ঋত্বিজ পুৰোহিত priest.

ঋদ্ধি বি. সমৃদ্ধি, উন্নতি prosperity, progress. **ঋদ্ধ** সমৃদ্ধ, উন্নতি সম্পন্ন।

ঋষভ বি. ষাঁডগৰু, ভতৰা a bull.

ঋষি বি. মুনি, তপস্বী a sage, a pious and learned man.

ঋষ্যমুক বি. দক্ষিণ দেশৰ এখন পৰ্ব্বত, ইয়াতে সুগ্ৰীৱে বালীৰ ভয়ত পলাই আছিল।

ঋষ্য-শৃঙ্গ এজন ঋষি, দশৰথে এওঁৰ হতুৱাই পুত্ৰ লাভৰ কাৰণে যজ্ঞ কৰাইছিল।

ঋক্ষ বি. ভালুক a bear, তৰা, নক্ষত্ৰ, ৰাশি a star, a constellation.

ঋক্ষৰাজ ভালুকৰ ৰজা, জাম্বুবান।

—০—

ৠ ঌ ৡ এই তিনিটা আখৰ আগত থকা শব্দ অসমীয়াত নাই, সংস্কৃততো অতি কম।

এ

এ স্বৰবৰ্ণৰ একাদশ আখৰ the eleventh letter of the vowels.

এঁটা অক. ধা. কাম কৰি অন্ত বা শেষ কৰা finish.

এঁহ অব্য. দুখ, বিৰক্তি বুজোৱা মাত, কেঁকনি an exclamation of pain or disgust.

এই সৰ্ব্ব. আগত বা ওচৰত থকা this, এইজনী তিৰোতা this woman.

এইটো সৰ্ব্ব আগত বা ওচৰত থকা বস্তু বা প্ৰাণী this being or thing.

এইপোনে ক্রি. বিণ. এইফালে by this side.

এইয়া সৰ্ব্ব. আগত থকা বস্তু বা মানুহ।

এওঁ সৰ্ব্ব. আগত বা ওচৰত থকা সমনীয়া লোক বা তিৰোতা this (signifying a man or woman of equal rank)

একঁকাল বিণ. কঁকাললৈকে হোৱা দ বা ওখ waist-deep.

এক বি. দুইৰ আধা, এটা one. এক-আনী বি. ছৰতীয়া মোহৰ the coin of one-anna value.

একচনীয়া বিণ. এবছৰৰ নিমিত্তে চল্‌তি, এবছৰীয়া annual.

একচিত্ত বিণ. এটা কথা বা বিষয়ত মন দিয়া with the mind fixed on one thing. ক্রি. বিণ. একচিত্তে। বিণ. একচিত্তীয়া।

একচেটিয়া বিণ এদনীয়া, এজন বা এদলৰ দখল বা স্বত্বত থকা mono-polized.

একছত্ৰী বিণ. বহুত দেশ বা ৰজাৰ ওপৰত সম্রাট বা চক্রবর্ত্তী ৰজা হোৱা ruling as an emperor.

একজাত, এজাত বি. নতুন গঢ় বা স্বভাৱ, আনফালৰ বিপৰীত ভাব changed form or character.

একঠিয়া, একঠীয়া বিণ. একঠা বা আদ সেৰ ধৰা holding half a seer, দহমুঠি ধৰা।

একণীয়া বিণ. বিযুৰীয়া, যোৰৰ এটা নথকা not paired with an-other, এখন কাণে শুনা, যাৰ এখন কাণ আছে hearing by one ear or having one ear.

একৃতৰ (একত্র শব্দৰ অপভ্রংশ) বিণ. সানমিহলি mixed up.

একতৰ্ফা বি. এটা পক্ষক সুধি কৰা সিদ্ধান্ত, এক পক্ষীয় exparte.

একতা বি. একগোট, মিল unity, harmony.

একৃতিয়াৰ বি. ক্ষমতা, অধিকাৰ এলেকা power, right, jurisdic-tion.

একতীয়া বিণ. এফাললৈ কাতি বা চাপৰ হোৱা, এঢলীয়া inclining. to one side.

একত্র বিণ. একগোট, একলগ to be at one place, joined together. বি. **একত্ৰতা,** ক্রি. বিণ. **একত্রে।**

একত্ব বি. এক হোৱা identity.

এককালীন বিণ. একেবাৰে যি হয়, এক সময়ত অনুষ্ঠিত।

একদা অব্য. এসময়ত, কেতিয়াবা।

একদেও বি. এজন মাথোন প্রধান আৰু উপাস্য দেৱতা, অদ্বিতীয় ঈশ্বৰ one supreme God.

একদেশ বি. কোনো এভাগ any portion.

একবচন বি. শব্দৰ বা ধাতুৰ এটা বুজোৱা ৰূপ the singular number.

একবাক্যে ক্রি. বিণ. বহুত লোকে একমত হৈ in one voice.

একভিতি (পু. অ.) বি. একেলগ, একেঠাই together, in the same place.

একমনা বিণ. একে কথাতে মন লগোৱা, একচিত্ত having the mind fixed in one object.

একমাত্র বিণ. এজন বা এটা মাথোন, যাৰ দ্বিতীয় নাই only one, having no second.

একৰাৰ্ বি স্বীকাৰ, কবুল promise, agreement. **একৰাৰ্ নামা** বি. প্রতিজ্ঞা বা চুক্তি কাকত।

একল বিণ. অকল, এজন মাথোন alone.

একলা বিণ. **অকল** along, having no companion. **একলাকতীয়া** বিণ. অকলে থাকিবলৈ বা **কাম বন** কৰিবলৈ ভাল পোৱা unsocial.

একশৰণ বি. কেৱল এজন দেৱতা বা ঈশ্বৰত শৰণ লোৱা কেৱল এজন গুৰুত ভক্তি। বিণ. **একশৰণীয়া।**

একশিৰা বি. শিৰা বেমাৰ, এটা অণ্ডকোষ উখহি বেদনা হোৱা বেমাৰ orchitis.

একশেষ বি. দ্বন্দ্ব সমাস বিশেষ, অতিশয়, চৰম।

একা ক্রি. বিণ. অন্যথা নোহোৱাকৈ, নিশ্চয়ে certainly, without fail, (পুঃ অঃ) অকলে।

একাংশ বি. এভাগ, একখণ্ড one share or part.

একাঁচল বি. কাপোৰৰ এমূৰ, এক আঁচল one end of a cloth.

একাঁঠু বিণ. আঁঠুলৈকে তল যোৱা, আঁঠুৰ সমান দ knee deep, আঁঠুলৈকে পোত খোৱাকৈ জাবৰ পেলোৱা অর্থাৎ বহুত জাবৰ গোট খোৱা covered with rubbish up to the knee.

একাকাৰ বিণ. বিভিন্নতা নথকা, সকলো একে ৰকম হোৱা having the same form, জাতিকুলৰ বাদ বিচাৰ নথকা devoid of distinctions of caste or religion.

একাকী বিণ. অকল, লগ নথকা alone, having no companion. স্ত্রী. **একাকিনী।**

একাগ্ৰ বিণ. এটা কথা বা বিষয়ত আগ্ৰহেৰে লগা, একমনা intention one object only, closely attentive. বি. **একাগ্ৰতা** এক বিষয়ত ঐকান্তিক অনুৰাগ, অনন্য-চিত্ততা।

একাগ্ৰচিত্ত বিণ. একনিষ্ঠ, এক বিষয়ত নিবিষ্ট মন যাৰ। বি. **একাগ্ৰচিত্ততা**। ক্ৰি. বিণ. **একাগ্ৰচিত্তে**।

একাঙ্গি বি. শৰীৰৰ এফাল অবশ হৈ যোৱা বেমাৰ paralysis of one side of the body.

একাঠী বিণ. দুহাত দীঘল বা বহল measuring one yard. **একাঠী-চৰা** এখোপ বেছি a degree higher or greater.

একাচেকা বিণ. আনতকৈ বেলেগ, বিশেষ ধৰণৰ, অলপতে খং উঠা of a peculiar nature, easily provoked.

একাচ্ বিকাচ্ বি. ধৃতি-বিধুতিৰ সূক্ষ্ম বিচাৰ consideration of what is pure and what is impure.

একাজি বি. বস্তু তুলি থবলৈ চুকিয়া চুকি কৰি বন্ধা তিনি ডাল মাৰিৰ যতন a triangular frame used as a shelf

একাজী বিণ. 'অকাজী' চোৱা।

একাণপতীয়া বিণ. আন কোনো ফালে কাণ নকৰাকৈ বা একান্তমনে লাগি থকা solely devoted or attentive to one thing.

একাণ দুকাণ বিণ. লাহে লাহে জনাজাত হোৱা gradually becoming public.

একাতি বিণ. একলীয়া, একাললৈ হলা inclining to one side.

একাত্মা বিণ. অতি আত্মীয় very intimate.

একাদশ বি. এঘাৰ eleven. বিণ. এঘাৰ সংখ্যাৰ। একাদশত গুৰু, একাদশত বৃহস্পতি, ভাগ্য সুপ্ৰসন্ন হোৱা।

একাদশী বি. জোন ওলোৱাৰ বা মৰিবৰ পৰা এঘাৰ সংখ্যাৰ দিন the eleventh day of a lunar fortnight.

একাদিক্ৰমে ক্ৰি. বিণ. একৰ পৰা আৰম্ভ কৰি ক্ৰমান্বয়ে, আনুক্ৰমিক নেৰানেপেৰাকৈ in a regular series.

একাধিপত্য বি. এজনে সকলোৰে ওপৰত অধিপতি বা গৰাকী হোৱা অৱস্থা state of being in supreme power.

একান্ত বি. একে ঠাইতে মন লগোৱা having the mind fixed on one object, নিতান্ত certain. **একান্ত-মনে, একান্তভাবে** ক্ৰি. বিণ.

একান্ন বিণ. একে চৰুতে খোৱা, একে লগে খোৱা লোৱা কৰা living in a joint family.

একান্নভুক্ত, একান্নবৰ্ত্তী, যৌথ পৰিবাৰ joint family.

একাৰৈ, একাম্নৰৈ বি. এক আৰু নৰৈ ninetyone.

একার্থক বিণ. একে বা তুল্য অর্থ থকা having the same meaning.

একাৱলী বি. এঘাৰটা আখৰ থকা ছন্দ বিশেষ।

একাষৰীয়া বিণ. একাষৰত থকা, এফালে থকা living or existing on a side or border.

একাহাৰী বিণ. যি দিনৰাতিৰ ভিতৰত এবাৰ মাথোন আহাৰ কৰে।

একীকৰণ সমান কৰণ, একত্র মিলিত কৰণ।

একীভবন এক হোৱা। **একীভাব** ঐক্য। **একীভূত** একত্র মিলিত।

একুঁচীয়া বিণ. এপাক বা এমেৰ দি পিন্ধা going once round the body.

একুটী, একুতী বি. এটা ল ৰা বা এজনী ছোৱালী থকা তিৰোতা a woman having only one child.

একুণে ক্রি. বিণ. একত্রে, মুঠতে all together.

একে বিণ. অবিলগ, তুল্য, সমান the same, alike.

একে-আগী বিণ. একে বিধৰ, মিহলি নোহোৱা unmixed.

একে-কঁঠি বিণ. মাজত বেৰ নথকা, একাকাৰ having no partition wall, continuous, সান মিহলি mixed up.

একেকালে ক্রি. বিণ. একেবাৰে সম্পূর্ণ কৈ once for all.

একেকোবে, একেচাবে ক্রি. বিণ. নিমিষতে, তৎক্ষণাৎ at once, with one stroke. **একেগর্ভী** বিণ. সহোদৰ।

একেচিত্তে ক্রি. বিণ. একান্তভাবে, একান্তমনে intently.

একেচিপে ক্রি. বিণ. একেবলে with one jark or pull.

একেটা বিণ. একে, এটা মাথোন one only.

একেতৰী বিণ. সানমিহলি, একে কঠি mixed up, মাজৰ পানী শুকাই একেলগ হোৱা united by intervening water having dried up.

একেতিলে, একেতিলতে ক্রি. বিণ. অতি অলপ সময়তে, অতি বেগতে very quickly.

একেথৰে, একেথিৰে ক্রি. বিণ. থৰ লাগি, একেৰাহে motionless.

একেধ্যানে ক্রি. বিণ. একেৰাহে, থৰ লাগি, এক দৃষ্টিতে with the eyes fixed on one thing.

একেপান্তি বিণ. একে স্বভাৱৰ of the same character.

একেবাৰে, একেবাৰেই বিণ. ঠিক এবাৰতে, হঠাৎ, তৎক্ষণাৎ at once সম্পূর্ণৰূপে wholly.

একেমুখে ক্রি. বিণ. একে কথাৰে, কথাৰ অমিল নোহোৱাকৈ agreeing with one another on a statement.

একেৰাহে ক্রি. বিণ. একেথিৰে, নেৰানেপেৰাকৈ, একেলালীয়ে steadfastly, without interruption.

একেলগে ক্রি. বিণ. লগ লাগি, এক-গোট হৈ jointly, in company.

একেলালীয়ে ক্রি. বিণ. একে-লেথাৰিয়ে, একেৰাহে continuously.

একেলুটিয়ে ক্রি. বিণ. ইকাতি সিকাতি নোহোৱাকৈ without moving or rolling.

একেশ্বৰ বিণ. অকলশৰীয়া, লগ নথকা alone, solitary. ক্রি. বিণ. একেশ্বৰে অকলে। **একেশ্বৰ বাদ** বি. এজন মাথোন ঈশ্বৰ আছে বোলা মত monotheism. **একেশ্বৰ বাদী** বিণ. এজন মাথোন ঈশ্বৰ আছে বুলি বিশ্বাস কৰা লোক।

একেষাৰ বি. নিচেই অলপ কথা, এটা শব্দ বা মাত a word.

একৈয়া বিণ. এদিনৰ অন্তৰে অন্তৰে হোৱা।

একৈশ বি. একুৰি এটা twenty-one. **একৈশ-পুৰুষ** পূৰ্ব্ব-পুৰুষ সকল।

একোঁচ বি. এভাঁজ, এমোকোট one fold, গাৰ কাপোৰ কোঁচাই কৰা জোলোঙাত থিমান ধৰে সিমান।

একো বিণ. কোনো, অলপো slight, কিছু anything.

একোটা বি. বেলেগে এটা, এটা এটা separate one, অনেকৰ ভিতৰত এটা a certain one.

একোদ্দিষ্ট বি. এজনৰ উদ্দেশ্যে কৰা শ্ৰাধ Shradha offered to one person only.

একোপধ্যে ক্রি. বিণ. একো প্ৰকাৰে, কোনোমতে in any way, in spite of all efforts.

এক্কা (হি. এক্কা) বি. এটা ঘোঁৰাৰে চলোৱা গাড়ী বিশেষ।

এখনায়া বিণ. এতৰপীয়া, এজাপ থকা consisting of one fold.

এখনে (পু. অ.) ক্রি. বিণ. এতিয়াই, এই মুহূৰ্ত্তে just now.

এখন্তেক বি. এক মুহূৰ্ত্ত, অতি অলপ সময় a moment. বিণ. **এখন্তেকীয়া**।

এখান্দি বি. শস্য কৰিবলৈ সৰু সৰু ভাগ কৰি লোৱা মাটি a small compartment of land.

এখুজীয়া বিণ. এখোজ এখোজকৈ pacing or going slowly.

এখেত সৰ্ব্ব. (সম্ভ্ৰমাৰ্থত) এওঁ, এইজন this one.

এখেৰ সৰ্ব্ব. এই ঠাইৰ of this place.

এঘৰীয়া বিণ. অকলশৰে এঠাইত ঘৰ লৈ থকা dwelling away

from others, সমাজে আলগ কৰি থোৱা excommunicated.

এঘাৰ বি. এক অধিক দহ eleven. বিণ. এঘাৰ সংখ্যাৰ being eleven in number.

এঙনি জেঙনি বি. বিশৃঙ্খল, বুজিব নোৱাৰা কথা a puzzle, a knotty question.

এঙা বি. আঠুৰ তললৈকে পৰা এবিধ চোলা a kind of tunic. সক. ধা. বেয়া বুলি লবলৈ অনিচ্ছা কৰা to shew disinclination to purchase or eat.

এঙামুৰি বি. গামুৰি the act of stretching for relief.

এঙাৰ বি. পোৰা কাঠ বাঁহৰ কলা ভাগ charcoal.

এঙেকুৰা বিণ. এঙাৰৰ নিচিনা ক'লা coal-like black, এঙাৰৰ ব্যৱসায় কৰোঁতা, চিলিমত পোৰা ধঁপাতৰ এঙাৰ, টিকিৰা।

এচঁহীয়া বিণ. আগে গুৰিয়ে সমানে নফটা unevenly split.

এচকুৱা বিণ. এটা চকু থকা one-eyed.

এচ্‌বাজ বি. এবিধ বাদ্য যন্ত্ৰ a kind of musical instrument.

এচলীয়া বিণ. এখন চাল থকা (ঘৰ) one-roofed, এচলা পাটেৰে সজা consisting of one piece of board.

এচিয়া বি. আমি থকা মহাদেশৰ নাম Asia.

এচাৰ কণি আছাৰ কণি, চিটিকণি।

এছাৰি বি. সৰু দীঘলীয়া মাৰি a whip.

এছালি-এমালি বি. দুষ্টালি, উৎপাত।

এজ্‌মালি বিণ. কেবাজনৰো অধিকাৰ থকা, উমৈহতীয়া possessed in common.

এজ্‌লাচ বি. আদালত, বিচাৰালয় a court.

এজাহাৰ বি. চুৰি হোৱা মাল আদিৰ বিষয়ে থানাত লিখি দিয়া কাকত, বক্তব্য an information, a declaration.

এজেণ্ট (ইং agent) বি. প্ৰতিনিধি, কাৰ্য্য নিৰ্ব্বাহক। এজেন্সি বি. (ইং agency) প্ৰতিনিধিগিৰি, এজেণ্টৰ অফিচ বা কাৰ্য্যস্থান।

এটা বিণ. একগোট থকা one, মিল, প্ৰীতিযুক্ত in love or amity, একেটা only one, কোনো এটা any one, বিশেষ এটা particular one.

এটীয়া বিণ. অকলশৰীয়া, লগ নথকা single, alone.

এট্‌কেন-মেট্‌কেন বি. কৰোঁ নকৰোঁ কৰা indecision.

এঠলীয়া বিণ. এটা ডাল বা ঠাল থকা having one branch.

এঠা 'আঠা', চোৱা।

এঠা-এঠি বিণ. আঠাৰ নিচিনা, বিজলীয়া gummy, sticky.

এঠেঙিয়া বিণ. এটা ঠেং থকা having only one leg.

এডলীয়া বিণ. গাত ঠাল ঠেঙুলি নথকা having no branches.

এডিঙীয়া বি. ডিঙিলৈকে হোৱা দ বা ওখ reaching up to the neck, neck-deep.

এডিটৰ (ইং editor) বি. সম্পাদক।

এডিছন (ইং edition) বি. সংস্কৰণ।

এডেও ডুডেও ক্রি. বিণ. এখোজ দোখোজ কৈ walking slowly.

এডুৰন্তা (পু. অ.) বি. ৰাখোতা।

এঢলীয়া বিণ. একতীয়া, হেলনীয়া inclining towards one side.

এতদৰ্থে ক্রি. বিণ. এই উদ্দেশ্যে, এই কাৰণে for this reason or purpose.

এতমান (পু. অ.) বিণ. ইমান so much.

এতলা বি. জাননী, ডাঙৰ লোকলৈ দিয়া সম্বাদ notice, a report.

এতহস্তে (পু. অ.) ক্রি. বিণ. এনেতে, এনে সময়তে।

এতচ্ছ (ব্রজ) [সং এতাবৎ শব্দজ] বিণ. এতাবৎ, ইমান।

এতাদৃশ বিণ. এই ৰকম, এনে, এই নিচিনা similar to this, such. স্ত্রী. **এতাদৃশী**।

এতাৰন্ত (পু. অ.) বিণ. এনেকুৱা, এতাদৃশ। **এতাবৎ** বিণ. ইমান।

এতিয়া ক্রি. বিণ. এই মুহূৰ্ত্তত, এই সময়ত now, at present.

এতিয়াই ক্রি. বিণ. এই সময়তে, তৎক্ষণাৎ instantly.

এতিক্ষণ, এতিক্ষণে (পু. অ.) ক্রি. বিণ. এতিয়াই, এই সময়তে।

এতেক বিণ. ইমান, ইমানবোৰ so much, so many. **এতেকতে** (পু. অ.) এনেতে, এনে সময়তে at that time.

এতেকে, এতেকতে ক্রি. বিণ. এই কাৰণে, এই গতিকে for this reason, therefore.

এতেখানি, এতেখিনি বি. ইমান, ইমানবোৰ so much, so many.

এতেবেলি ক্রি. বিণ. ইমান বেলি up to this time.

এথা (পু. অ.) বি. এই ঠাই this place.

এথানি এবানি বিণ. থান-থিতি নথকা, নিৰাশ্ৰয় help-less, home-less.

এথুঁতবি, এথুঁতবীয়া বিণ. থুঁতবিলৈকে তল যোৱা দ বা ওখ chin-deep, chin-high.

এথেন্-মেথেন্ বি. কৰোঁ নকৰোঁ কৰা hesitation.

এথোন ক্রি. বিণ. ঠিক এতিয়া সম্প্রতি just now, yet.

এদঁতীয়া বিণ. এটা দাঁত থকা বা গজা having one tooth or tusk, একাষৰীয়া, এফলীয়া existing on one side.

এদনীয়া বিণ. একচেটিয়া monopolized, আজৰি, আহৰি unoccupied.

এদিনা (পু. অ.) বি. আন দিন another day.

এদিনীয়া বিণ. এদিন থকা lasting one day, অস্থায়ী of short duration, বিশ্বাসৰ অযোগ্য untrustworthy.

এধৰীয়া বিণ. এধাৰ বা এশাৰী গোঠা মণি থকা having only one string of bead, মুখৰ এফালে ধৰোৱা having one side of the edge sharpened.

এধান, এধানমান বিণ. এটা ধানৰ সমান, নিচেই কম a little, a bit.

এনখ বিণ. অকণমান, এচিকটা a little.

এন-গেন বি. কৰোঁ নকৰোঁ, খাওঁ নাখাওঁ hesitation.

এনয় (পু. অ.) বিণ. এনেকুৱা such.

এনা বিনা, নথকা absent, without.

এনাই বিণ. নাইৰ সমান ওখ, নাইলৈকে তল যোৱা দ coming up to the navel, navel-deep. বি. (আহোম শব্দ) আই বা বোপাইৰ মাক grand-mother.

এনামেল (ইং enamel) বি. ধাতুৰ পাত্ৰৰ ওপৰত কাঁচৰ নিচিনা ৰং কৰা।

এনি ক্রি. বিণ. এই পোনে, এইফালে hither.

এনুৱা বিণ. এনেকুৱা, এই প্ৰকাৰৰ such, like this.

এনে বিণ. এইৰূপ, এনেকুৱা such. ক্রি. বিণ. **এনেকৈ**।

এনেই ক্রি. বিণ. একো নোহোৱাকৈ, শুদাই for nothing, without any particular cause.

এনেকুৱা বিণ. এই প্ৰকাৰৰ of this description. ক্রি. বিণ. **এনেকুৱাকৈ** এইদৰে in this way.

এনেতে ক্রি. বিণ. এনে সময়তে at such time.

এনে-তেনে বিণ. এই প্ৰকাৰ সেই প্ৰকাৰ such and such.

এন্তু (পু. অ.) সৰ্ব্বনাম. এইজন, এখেত।

এন্দুৰ বি. ইন্দুৰ a rat. **এন্দুৰীয়া** এবিধ ঘা an ulcer.

এন্ধাৰ 'আন্ধাৰ' চোৱাঁ।

এপতীয়া বিণ. মাথোঁন এপাত থকা having only one leaf.

এপৰীয়া বিণ. নৈ, পুখুৰী আদিৰ এপাৰে থকা living on one side of a river.

এপাহমাৰ বেয়া বস্তু দি বা বেয়াকৈ কাম কৰি ভাওনা কৰ to deceive by giving a bad or indifferent thing or doing anything indifferently.

এপিঠীয়া বিণ. একালত থকা, একালৰ pertaining to one side, এপিঠিত লিখা (কাকত) written on one side, একালৰ কাম কৰি আজৰি হোৱা আৰু আন কালৰ কামত নিযুক্ত হব পৰা free from some business and ready to be engaged in something.

এপ্ৰিল (ইং April) বি. ইংৰাজী বছৰৰ চতুৰ্থমাহ।

একলীয়া বিণ. একালৰ, একালে থকা বা হোৱা partial, on one side, belonging to one party, একালে পখুৰ, একালে হেলনীয়া।

এবম্বিধ (পু. অ) বিণ এনেকুৱা like this. **এবম্প্ৰকাৰে** বিণ. এই প্ৰকাৰে, এনেকৈ in this way.

এবৰীয়া বিণ. (নাৱৰ) এটা বাৰ চাপৰ topsided.

এবাইছ বিণ. এপিটন, এসেকা punishment.

এবুকু বিণ. বুকুৰ সমান দ নাইবা ওখ breast-deep or breast high.

এবে (পু. অ.) [হিং অবহি] ক্রি. বিণ. এতিয়া now.

এবেলি বি. এবাৰ. once.

এবেলীয়া বিণ. আধাদিনীয়া lasting half a day. ক্রি. বিণ. **এবেলীয়াকৈ**।

এভো, এভু (পু. অ.) ক্রি. বিণ. এতিয়াও even now.

এমন (পু. অ) বিণ. এনেকুৱা like this.

এমূৰীয়া বিণ. কোনো বস্তু বা ঠাইৰ এমূৰত থকা, কোনো বস্তুৰ কাণৰ সমান হৈ ভৰা।

এৰ সক. ধা. ত্যাগ কৰ to abandon, মোকোলাই দে to set free, এঘৰীয়া কৰ to excommunicate, পাৰ হ to cross. অক. ধা নাইকিয়া হ to cease. বি. **এৰণ, এৰণি** এৰা কাৰ্য্য, মুক্তি।

এৰদীয়া বিণ একে দিনাই শুকোৱা।

এৰণ্ড বি এৰা গছ।

এৰা বি. ('এৰণ্ড' চোৱাঁ)।

এৰা বিণ. লোকে এৰি যোৱা, ব্যৱহাৰ নকৰা refused or left behind.

এৰা ক্রি. বিণ কোনো কথা স্বীকাৰ কৰা মাত yes.

এৰা অক. ধা. মুকলি হ, ৰক্ষা পৰ to be free, to escape.

এৰাএৰি বি. পৰস্পৰ সম্বন্ধ বা সঙ্গ ত্যাগ separation from each other.

এৰা-পৰ (অক. ধা.) ব্যৱহাৰ নোহোৱাকৈ পৰি থাক to be abandoned. **এৰা-পৰা** কম হোৱা, মাজে সময় এৰা, যেনে—জ্বৰ এৰা-পৰা কৰিছে। **এৰা-পাত** বি. এৰা-গছৰ পাত, চুৰা পাত।

এবাল বি. জন্তু-বন্ধা দীঘল জৰী a tether. **এবাল-দে** চৰি ফুৰিব পৰাকৈ দীঘল জৰীৰে বান্ধি থ।

এৰী বি. এৰাপাত খুৱাই পোহা পলু বা মুগা a species of silk-worm.

এৰীকাপোৰ এৰী মুগাৰ সূতাৰ পৰা তৈয়াৰ কৰা কাপোৰ।

এৰুৱা সক. ধা. পৰিত্যাগ কৰা to cause to leave or abandon, আঁতৰ কৰ, পৃথক কৰ to remove or separate.

এৰে (পু. অ.) সহিতে, সৈতে।

এৰেহা বি. এৰাপৰা, চুৱা, উচ্ছিষ্ট remainder, refuse.

এৰো-এৰো ক্রি. বিণ. এৰিবলৈ ধৰা about to leave.

এলাই-জাপৰী, এলাই-জাবৰী বিণ. অপৰিষ্কাৰ, জধলা slovenly and ugly, untidy.

এলাকা, এলেকা [আৰবী ইলাকা (সম্বন্ধ)] বি. দখল, অধিকাৰ possession, jurisdiction, স্বত্ব right.

এলাগি বিণ. আঁভজা, দেখিবলৈ বেয়া ugly.

এলাগী বিণ গিৰীয়েকে ভাল নোপোৱা, অশুৱনী not liked by one's husband, ugly.

এলাচি বি. এবিধ খোৱা আৰু ঔষধত লগা সুগন্ধি মচলা গুটি cardamom.

এলাধু বি. চোঁচ fibrous scrapings of cane etc.

এলান্ধু 'আলান্ধু' চোৱাঁ। বিণ. এলাৰা।

এলা-পাক বি বিনা জগৰ, বিনা কাৰণ want of cause or necessity.

এলা-পেচা বিণ. অলপতে পাচ হোহকা, সামান্য, যেই সেই, অৱহেলাৰ পাত্ৰ ordinary, mean, negligible.

এলা-বাদু 'অলা-বাদু' চোৱাঁ।

এলাহ 'আলাহ' চোৱাঁ।

এলাবাং বিণ. অজলা, অপাত্ৰ dull, worthless.

এলেঙ্ বি. এবিধ সৰু মাছ a kind of fish.

এলেহুৱা বিণ. সোৱোপা, কাম কৰিবলৈ ইচ্ছা নথকা lazy, slothful.

এৱাঁ বিণ. দৈ নোহোৱা not curdled as milk, কেঁচা, নিসিযোৱা unboiled, unsized, কম বয়সীয়া of immature age. বি. নাকৰ ভিতৰত তেজ গোটখাই হোৱা এবিধ ৰোগ a polypus in the nostril.

এৱাঁ-ভগা ক্রি. এৱাঁ পকি নাকৰ পৰা তেজ ওলোৱা। **এৱাঁ হ** ক্রি. এৱাঁ ৰোগে ধৰা।

এশএটা বিণ. অসংখ্য many.

এসাজী বি. ভাল কামত নহা unuseful.

এসাঁজীয়া বিণ. দিনৰ ভিতৰত এসাঁজ মাথোন খোৱা eaten once a day, এসাঁজ খাবলৈ আঁটা sufficient for one meal only.

এহতীয়া বিণ. এখন হাত থকা

having one hand only, এহাতৰ সমান দ বা দীঘল one cubit deep or long, এজনৰ হাতেৰে কৰা done by one person only, এজন মানুহে ব্যৱহাৰ কৰা used by one person only.

এহি, এহু (পু. অ.) সর্ব. এই this. **এহিমানে** ক্রি. বিণ. ইমানতে, এই ঠাইতে at this point, ইমান this much

এহে অব্য. আনন্দ, নিন্দা বা অৱজ্ঞা প্রকাশক মাত, স্বৰ পূৰ কৰিবৰ কাৰণে গীতৰ ফাকিৰ অন্তত লগোৱা মাত। (পু. অ.) এইজনা this person.

এহেন্ত (পু. অ.) এইজন 'এহেন্তেসে বিষ্ণু আদি পুৰুষ'—কীৰ্ত্তন।

এহেৰ তেহেৰ বিণ. অ'ৰ ত'ৰ সম্পৰ্ক নথকা।

এহুয় (পু. অ.) এনেকুৱা like this.

এক্ষণে (পু. অ.) ক্রি. বিণ. এতিয়াই presently.

ঐ

ঐ স্বৰবৰ্ণৰ দ্বাদশ আখৰ the twelfth letter of the vowels. অব্য. সামান্য মানুহক মতা মাত a particle used in addressing a common person. বিণ. উপৰোক্ত, সেই ditto, the same.

ঐ-আই মৰম প্রকাশ কৰি মতা মাত, পুতৌ কৰা মাত an exclamation of pity.

ঐক্য বি. একতা, মিল unity, harmony, একত্ব identity. **ঐক্যতান** অনেক ৰকম বাজনাৰ মাত মিল কৰি একেলগে বজোৱা বাদ্য concert.

ঐকান্তিক বিণ একনিষ্ঠ, প্রগাঢ়। বি. **ঐকান্তিকতা**।

ঐকিক-নিয়ম এটাৰ মূল্য উলিয়াই বহুতৰ মূল্য স্থিৰ কৰা অঙ্কৰ নিয়ম unitary method.

ঐছে, ঐছন (পু. অ.) এনে, এনেকুৱা। **ঐত** ইয়াত।

ঐতিহাসিক বিণ. ইতিহাস সন্বন্ধীয়, ইতিহাসেই যাৰ মূল pertaining to history, historical, ইতিহাস জনা লোক a historian.

ঐতিহ্য বি. ইতিহাস পৰম্পৰাগত কথা, ঐতিহাসিক কথা, কিংবদন্তি, বিশ্ৰুতি, প্রমাণ।

ঐন্দ্ৰজালিক বিণ. ইন্দ্ৰজাল সম্বন্ধীয়, যাদুকৰ, বাজীকৰ magical, illusory, a magician.

ঐয়া-হৈয়া বি. এজনে হয়, এজনে নহয় বোলা, অমিল mutually discordant, বিৰোধাবিৰোধি disagreement.

ঐৰাৱত বি. সাগৰ মথোঁতে ওলোৱা

বগা হাতী, ইন্দ্ৰৰ বাহন হাতী Indra's elephant.

ঐশান্য বি. উত্তৰ-পূৱ দিশ the north-east direction or corner.

ঐশিক বিণ. ঈশ্বৰৰ নিচিনা, ঐশ্বৰিক divine.

ঐশ্বৰিক বিণ. ঈশ্বৰে কৰা done by God, ঈশ্বৰ সম্বন্ধীয়, ঈশ্বৰৰ divine.

ঐশ্বৰ্য্য বি. প্ৰচুৰ ধন সম্পত্তি wealth, যোগ বা ভক্তি কৰি পোৱা ঐশ্বৰিক শক্তি superhuman power, divinity. **ঐশ্বৰ্য্যশালী, ঐশ্বৰ্য্যবন্ত** বিণ. ধন সম্পত্তি আৰু প্ৰভুত্ব থকা wealthy, prosperous.

ঐহিক বিণ. এই কালৰ, সাংসাৰিক, এই কালত হোৱা pertaining to this world or life.

ও স্বৰবৰ্ণৰ ত্ৰয়োদশ আখৰ the thirteenth letter of the vowels. **ও**. অব্য. এটা বস্তু বা কাৰ্য্যৰ লগত আন এটা লগোৱা শব্দ a copulative article, also, সত্ত্বেও in spite of, সম্ভাবনা, সমীপ আদি অৰ্থত যেনে—হলেও হব পাৰে, কৰোঁ কৰোঁ ডুবোঁ ডুবোঁ।

ওঁ অব্য. হয় বোলো, স্বীকাৰ কৰা, an expression denoting assent.

ওঁ, ওম্ [ওম্=অ (বিষ্ণু)+উ (শিৱ)+ম্ (ব্ৰহ্মা)=ত্ৰিমূৰ্ত্তি] বি. ঈশ্বৰৰ সৃজন, পালন, সংহৰণ এই তিনি শক্তি বুজোৱা শব্দ, বেদৰ মূল মন্ত্ৰ, প্ৰণৱ the mystic and very sacred monosyllable representing the Hindu triad Brahma, Bishnu and Shiva.

ওঁঠ বি. মুখৰ বাহিৰত দাঁতৰ ওপৰত থকা দুচলা মঙহ a lip. **ওঁঠ চেলেক** নিৰাশ হৈ লাজ পা to feel ashamed by disappointment.

ওঁঠ-পাতল চেলেপু, বাদ বিচাৰ নকৰি কথাকৈ ফুৰা careless in speaking.

ওঁভ বি. আঁত, মেৰাই ৰখা সূতাৰ মূৰ the free end of a ball or skein of thread, কামৰ আও-ভাও বা দিহা the method of doing a thing.

ওঁহ, ওঁহু অব্য. অনিচ্ছা বা অমান্তি বুজোৱা মাত a particle signifying dissent or unwillingness, কষ্ট পাই কেঁকোৱা মাত an exclamation of pain.

ওকট সক. ধা. বেয়া বস্তু খুচৰি তল ওপৰ কৰ to upturn or remove dirt, গুপ্ত কথা প্ৰকাশ কৰ to expose one's private character.

ওকট্-পাকট্ 'উকট-পাকট' চোৱা।

ওকণী বি. চুলিৰ পোক a louse.

ওকণী-শিৰ নাকৰ পোন ধৰি মূৰৰ সোঁমাজ the middle of the head.

ওকাল সক. ধা. মুখৰ পৰা উলিয়াই পেলা to eject from the mouth. বি. **ওকাল, ওকালি** বাঁতি আহিবৰ উপক্ৰম vomiting tendency.

ওকালতি বি. উকীলৰ কাম pleadership.

ওকালতনামা উকীল নিযুক্ত কৰা কাকত a power of attorney.

ওকলা, ওকোলা বি. মুখৰ পৰা উলিয়াই পেলোৱা বস্তু anyth ng thrown out from the mouth

ওকোল মোকোল বি. খোৱা বস্তু পেটলৈ নগৈ ওলাই আহিব খোজা, খাবৰ অনিচ্ছা হোৱা vomiting tendency due to satiety.

ওখ বি. ওখঠাই, উচ্চতা, ওপৰ high place, height, above. বি. উচ্চ, উন্নত high, tall, উদাৰ, মহৎ high, noble. **ওখ-মনা** বিণ. ডাঙৰ মনৰ high-minded.

ওখল বি. গাৰ বা কাপোৰৰ মলি dirt of the body or cloth.

ওখোন বি. শস্য গোটোৱা বা লুটিওৱা আগ বেঁকা বাঁহ a bamboo hook for gathering grains in straw. **ওখোনিয়া** সক. ধা. ওখোনেৰে চপা বা উজাৰি দি to gather or turn up with the above instrument.

ওখোৱা-মোখোৱা বিণ. খলা-বমা, দ-বাম, ওখ চাপৰ uneven.

ওঙ্কাৰ বি. ওঁ শব্দ।

ওচ-মোচ বি. উচিত-অনুচিত, ভাল বেয়া, হিত অহিত propriety of speech.

ওচৰ বিণ নিকট, অদূৰ, চমু near, close to. বি. নিকটস্থ ঠাই, ওচৰৰ ঠাই vicinity. **ওচৰা-ওচৰি** পৰস্পৰ ওচৰ বা সমীপত থকা living in the vicinity. **ওচৰ-চুবুৰীয়া, ওচৰ-ঘৰীয়া** সমীপত বাস কৰি থকা living in the vicinity, neighbourers. **ওচৰ-চাপ** কাষলৈ আহ approach. ওচৰে, **ওচৰেদি** কাষেদি, সমীপেদি by the side of.

ওচিনা বি. পানি পোতা eaves-drop

ওজ বি. তেজ, শক্তি, উৎসাহ energy, power, enthusiasm. বিণ **ওজস্বী**। স্ত্ৰী. **ওজস্বিনী**।

ওজস্বিতা তেজস্বিতা, বলশালিতা।

ওজন বি. গধুৰৰ জোখ, ভাৰৰ পৰিমাণ weight.

ওজ বাজ বি. বয়বস্তু আৱশ্যকীয় সামগ্ৰী necessary things.

ওজৰ বি. কোনো কথা বা কাৰ্য্যৰ বিৰোধে কোৱা কথা, আপত্তি objection.

ওজা বি. কোনো বিদ্যাত নিপুণ লোক.

শিক্ষক one well-versed in any art, a teacher, নাম লগাই দিওঁতা জন the head of a band of singers, মন্ত্রেৰে জৰা বেজ sorcerer.

ওজা-পালী বি. বিয়াহ গোৱা মানুহৰ যোৰা, বিয়াহ গাওঁতে ওজাই পদ লগাই দিয়ে আৰু পালীয়ে তাল-বজাই গায় a choir or party of Puranic verse singers.

ওজালি বি. মন্ত্রেৰে ৰোগ ব্যাধি জৰা বেজৰ ব্যৱসায় profession of an Oja or sorecrer, প্রাধান্য superiority.

ওটা বি ঘৰৰ ভিতৰৰ পৰা বেৰৰ তলেদি চুৰা পানী আদি ওলাই যাব পৰাকৈ কৰি লোৱা বিন্ধা a drain for conducting water out of a house. **ওটা-বোকা** অতি হীন কাম কৰি প্রবর্ত্তা।

ওঠৰ বি. দহৰ অধিক আঠ eighteen.

ওড়া (হি. ওড়া) বি. বেত আদিৰে সজা বোজা নিব পৰা পাত্র।

ওত্ বি. এলাহ, আলস্য laziness. **ওতপ্রোত** পৰিব্যাপ্ত, এৰাব নোৱাৰা।

ওথাৰ বি. এবিধ ডাঙৰ জাল a kind of large drag net.

ওদন বি. ভাত rice.

ওদা বিণ. সেমেকা, ভজাত বা শুকোৱাত ভিতৰে কেঁচাই থকা half roasted or dried, পাগত মুঠা not well tempered, কোনো বিদ্যা বা কামত ভালকৈ শিক্ষিত বা নিপুণ নোহোৱা imperfect, unskilled.

ওদাল বি. এবিধ বনৰীয়া গছ a kind of forest tree.

ওনা বি. এবাৰ খুবলিত দিবলৈ জোৰা ধান বা চাউল as much grain as put into the mortal or fried at one time.

ওনা-ওনে ক্রি. বিণ. প্রচুৰ ৰূপে, সৰহকৈ plentifully.

ওন্দোলা অক. ধা. মেঘ ওলমি নামি আহি আন্ধাৰ কৰ. মেঘে ঢাকি ধৰ to darken, to be covered with clouds. সক. ধা. বেজাৰ বা অসন্তোষ, মুখ বিমর্ষ কৰ to make the face gloomy and downcast.

ওপং অক. ধা. পানি আদি তৰল বস্তুৰ ওপৰলৈ উঠ, বা তললৈ নোযোৱাকৈ থাক to float.

ওপচ্ অক, ধা. পাত্রৰ মুখলৈকে ভৰিপৰ. পূৰ হ to be fell to the brim, সৰহ বা বেছি পৰিমাণে হ to overflow. বিণ. পৰিপূর্ণ, পূৰ, সক. ধা. **ওপচা** সম্পূর্ণৰূপে ভৰ বা পূৰ কৰ to fill to the brim.

ওপজ সক. ধা জনম ল to be born.

মনত উপস্থিত হ to occur in the mind. সক. ধা. **ওপজা** জন্ম দে, উৎপন্ন কৰা to give birth. বি. **ওপজন**।

ওপৰ বি. ওখ height, আগৰ, ওপৰৰ the top, আকাশ the air. বিণ. উৰ্দ্ধ upper, পূৰ্ব্ব, আদি original, বেছি বা অতিৰিক্ত কথা। **ওপৰৱালা** বি. ওপৰ বা ওপৰঞ্চি কৰ্ম্মচাৰী a superior.

ওপৰঞ্চি বিণ. অতিৰিক্ত, উপৰীয়া extra, supplementary, নিৰূপিত বস্তুৰ বাহিৰে পোৱা more than what is due. বি. ওপৰৰ বিষয়া, দমন কৰোঁতা an official superior. ক্রি. বিণ. নিৰূপিত বস্তুৰ বাহিৰে besides.

ওপৰণি বি. ওপৰ বা বাহিৰত থকা অংশ the portion on the top or surface of anything, গেদেৰি scum. বিণ. ওপৰৰ, ওপৰত থকা belonging to the surface or top.

ওপৰা-ওপৰি বি. ইটোৰ ওপৰত সিটো উঠা অৱস্থা, হুৰাহুৰি, অৰিয়াঅৰি, গোলমাল the state of falling one upon another, confusion. ক্রি. বিণ. **ওপৰা-ওপৰিকৈ**।

ওপৰে ক্রি. বিণ. ওপৰত, ওপৰেদি, ওখকৈ over, above. **ওপৰে ওপৰে** ক্রি. বিণ. দকৈ নভবাকৈ superficially, ভৰ নিদিয়াকৈ touching just lightly.

ওপৰ চকুৰা বি. এবিধ মাছ a kind of fish. বিণ. ওপৰলৈ চকু কৰা with the eyes naturally looking upward.

ওপৰচৰীয়া বিণ. নিৰূপিত বস্তুৰ বাজে পোৱা, ওপৰঞ্চি gained over and above the fixed amount.

ওপৰ তলীয়া বিণ. ওপৰা-উপৰি, এটা ওপৰত আনটো তলত হৈ থকা lying one over the other.

ওপৰ পুৰুষ বি. পূৰ্ব্ব পুৰুষ an ancestor.

ওফন্দ্ অক. ধা. বেদনা, বায়ু বা তাপৰ দ্বাৰা বহল হ, উখহ to expand, swell, গপ কৰ, অহঙ্কাৰ কৰ, অহঙ্কাৰী হ to be puffed with pride.

ওফৰ্ অক. ধা. ঠেকা বা খুন্দা খাই আঁতৰত পৰ, ওপৰলৈ ছিটিকি পৰ to spring or bound off, to be flung off. সক. ধা. **ওফৰা** বেগেৰে খহাই দলিয়াই পেলা।

ওফৰা-উফৰি বি. পৰস্পৰ খুন্দা খাই ছিটিকি পৰা, এটাত ঠেকা খাই আনটো ওফৰা কাৰ্য্য the act of flinging at one another.

ওফাইডাং বি. ডাংকোপ, গওপ boasting. অক. ধা. **ওফাইডাং**

মাৰ—ডাংকোপ মাৰ, গওপ মাৰ to brag, to bluster.

ওফন্দ্ বি. ঠেহ sullenness. বিণ. **ওফোন্দা** উখহা puffed. **ওফোন্দা-গলা** বিণ. ওফন্দি বা ফুলি উঠা গালৰ fat cheeked.

ওবা (পুঃ অঃ) অব্য. সম্বোধন কৰা মাত, হেৰা।

ওভত অক. ধা. ওলট, ঘূৰি আহ to turn back. বিণ. **ওভত** ভালৰ বিপৰীত, অশ্লীল, নিলাজ indecent. বি. **ওভতনি** উজাই বোৱা সোঁত, উলটি বোৱা পানীৰ সোঁত a counter-current, উলটি অহা কাৰ্য্য the act of turning back. **ওভতা** সক. ধা. ওলটাই আন বা দে, ঘূৰাই আন বা দে to give or bring back, লুটিয়া turn upside down. **ওভতালি** বি. দুষ্টালি, বিপৰীত আচৰণ, অমান্য কৰা কাৰ্য্য waywardness. বিণ. আমঠ obstinate.

ওভত-গোৰে ক্রি. বিণ আগেয়ে ভৰি বাজ কৰি, ভৰি ওপৰলৈ কৰি with the feet foremost, with the feet upward. **ওভত-গোৰে-নাচ্** অক. ধা ডেওপাৰ, বৰ দুষ্টালি কৰ to be very naughty. **ওভত-সোভত** ওলটাই দি আকৌ অনা কাৰ্য্য the act of returning a thing purchased and then taking it back again.

ওভোতা বিণ. ওলোটা, পাবলৈ বা তললৈ মুখ কৰা upside down, turned back, বিপৰীত contrary, অসঙ্গত, অমিল inconsistent.

ওমল অক. ধা. ধেমালি কৰ, ৰং কৰ to play as a child. **ওমলা** সক. ধা. লৰাৰ দৰে ধেমালি কৰা to amuse as a child.

ওমা-গোমা বিণ. ডাৱৰ যুক্ত cloudy as sky.

ওৰ্ বি. অন্ত, শেষ, সীমা end, termination, উহ, সন্ধেদ clue, information. অক. ধা. **ওৰপৰ** অন্ত হ, শেষ হ to terminate. **ওৰ্ ল** সক. ধা. খবৰ বাতৰি ল, বুজ ল to enquire into.

ওৰ্ বি. পোৱালি বা কণী হবৰ কাৰণে চৰাই পোক আদি সামান্য জন্তুৰ মতা মাইকী যোৰ খোৱা অৱস্থা copulation. **অক. ধা. ওৰ খা, ওৰ যা।**

ওৰফে বি. অন্য নাম, উপনাম, মতা নাম alias.

ওৰণি বি. মুখ ঢাকিবলৈ লোৱা কাপোৰ a veil. **ওৰণীয়া** বিণ.

ওৰঘোৰ্ বিণ. অতিশয়, প্ৰবল deep, sound. ক্রি. বিণ. **ওৰাই-ঘোৰাই ওৰ বাটে** ক্রি. বিণ. গোটেই বাটত, বাট শেষ নোহোৱালৈকে all the way.

ওৰা (পু. অ.) অন্ত, সংখ্যাৰ পৰিমাণ

limit, end, বৃত্তান্ত, আতিগুৰি account, particulars.

ওৰা বি. গাবলৈ বা নাচিবলৈ কৰা উপক্ৰম state or being ready to dance or sing, আড়ম্বৰ, আয়ম pomp. ওৰাধৰ অক. ধা. নাচিবলৈ বা গাবলৈ উপক্ৰম কৰ to be ready to dance or sing, সাজ পাৰ পিন্ধি বা আন কোনো আচৰণৰ দ্বাৰা ডাঙৰ মানুহ বুলি ফিতাহি কৰ to show pomp.

ওৰে (পু. অ.) [সং-অৰে] সম্বোধন-সূচক মাত।

ওৰেও ক্ৰি. বিণ. সদায়, সৰ্ব্বদা always.

ওৰে দিন, ওৰে দিনটো গোটেই দিনটো throughout the whole day. ওৰে ৰাতি throughout the whole night.

ওল্ বি. এবিধ কচু an esculent root.

ওলকবি বি. এবিধ কবি।

ওলগ বি. মানী লোকক দেখুৱা সম্মান, মূৰ দোঁৱাই শলাগ প্ৰকাশ কৰা obeisance, bow. ওলগ ল অক. ধা. সেৱা কৰ, মূৰ দোঁৱাই সম্মান কৰ to bow down, to pay respects. ওলগনি বি. মূৰ দোঁৱাই সম্মান কৰণ act of bowing down in respect. শলাগ লোৱা চিন স্বৰূপে দিয়া ধন money pay as a token of obeying orders expressing gratitude.

ওলট অক. ধা. ফিৰ, লুটি খা to return, to turn, বিপৰীত হ to be reversed. ওলটা, ওলোটা সক. ধা. ওভতা, ফিৰা, ঘূৰাই দে to return, turn back, লুটিয়া to turn upside down. ওলটা-উলটি বি. এবাৰ তল এবাৰ ওপৰ act of turning upside down, changing sides. ওলট-পালট বি. তল ওপৰ হোৱা বা কৰা কাৰ্য্য act of turning upside down, আনি ওলটাই দিয়া কাৰ্য্য act of taking and returning again.

ওলম্ অক. ধা. কোনো এঠাইত ধৰি বা জৰীৰে বান্ধ খাই আলসতে ৰৈ থাক to be hung or suspended. ওলমা, ওলোমা সক. ধা. আৰি ৰাখ, ওলমাই থ hang.

ওলম্-জোলম্ বেছিকে ওলমা।

ওলা বি. বগা বা পৰিষ্কাৰ কৰা চেনিৰ লাডু lump sugar in balls. অক. ধা. বাহিৰ হ, প্ৰকাশ হ come out, come to light, যাবলৈ সাজু হ to be ready to go out. সম্পূৰ্ণৰূপে নিৰ্ম্মাণ বা প্ৰস্তুত হ to be finished completely.

ওলোটা বিণ. ওভোতা, বিপৰীত contrary, inverted.

ওলোম বি. কোনো বস্তুত লম্বভাৱে

থিয় হৈছে নে নাই তাক পৰীক্ষা কৰা যতন plumb-bob, ঘড়ীৰ ওলোম pendulum.

ওলোম্ ধোলোম্ বিণ. ওলমি জোকাৰ খাই থকা dangling.

ওৱল অক. ধা. গেলি জহি যা much decomposed, ফাটিবলৈ আৰম্ভ কৰ।

ওৱা বি. ঢোৰা-কাউৰী the rook.

ওৱাইডাং বি. ওফাইডাং গওপ vain.

ওৱাকৃফ্ (ফা.) বি. সম্পত্তি property.

ওৱাকিপ্ (আৰবী-ৱাকিফ্) বি. বুজ, জ্ঞান, খবৰ knowledge, information.

ওৱাচিল বিণ. সাধি লোৱা, আদায় হোৱা realised, paid up. **ওৱাচিল বাকী** আদায় হবলৈ বাকী থকা ধনৰ হিচাব।

ওৱাজিপ, ওৱাজিব [আৰবী-ৱাজীব] বিণ. ঠিক, যথাৰ্থ real.

ওৱাদানি বিণ. প্ৰচুৰ, যথেষ্ট abundant.

ওৱাপেচ বি. ঘূৰাই বা ফিৰাই দিয়া the act of returning.

ওৱাৰ বি. গিলিপ, ঢাকনী a cover.

ওৱাৰি (পু. অ.) বি. হাউলি, ঘৰ-বাৰী family compound, an enclosed space.

ওৱাৰিচ বি. উত্তৰাধিকাৰী an heir.

ওৱাৰেণ্ট বি. ৰজাৰ হুকুমমতে কোনো লোকক ধৰি আনিবলৈ দিয়া পৰণা warrant.

ওষধি, ওষধী বি. এবাৰ ফল বা ফুল ধৰি মৰি যোৱা উদ্ভিদ an annual plant.

ওষ্ঠ বি. ওপৰ ওঁঠ the upper lip.

ওসাৰ (পু. অ.) বি. ওহাৰ।

ওস্তাদ (আৰবী) বি. গান বাদ্য আদি শিকোৱা মানুহ, ওজা an instructor, পাৰ্গত well-up. বি. **ওস্তাদি** ওস্তাদৰ কাৰ্য্য।

ওহাৰ বি. জন্তুৰ গাখীৰৰ বাহ the udder of animals. অক. ধা. ওহাৰলৈ গাখীৰ নমা to fill the udder with milk.

ওহালি বি. টোলোঠাৰ পৰা হাতেৰে চুকি পোৱা পৰিমাণৰ তাঁতত থকা কাপোৰ।

ওহি (পু. অ.) বিণ. এই, এইটো this.

ওহোঁ অসম্মতি জনোৱা অব্যয় a negative particle.

ঔ স্বৰবৰ্ণৰ চতুৰ্দ্দশ আখৰ the fourteenth letter of the vowels. অব্য. আঁতৰত থকা সক বা সমনীয়া মানুহক মতা মাত a particle used in addressing a person of an equal or inferior rank.

ঔ, ঔটেঙা বি. এবিধ গছৰ গুটি a kind of acid fruit.

ঔ-আই অব্য. বিস্ময় বা দুখ বুজোৱা মাত an exclamation of surprise or sorrow.

ঔচ্ অব্য. কুকুৰক মতা মাত a particle used in calling a dog.

ঔচিত্য বি. নায্যতা, উপযুক্ত fitness, propriety.

ঔৎসুক্য বি. আগ্রহ, উৎকণ্ঠা eagerness, anxiety.

ঔদার্য্য বি. উদাৰতা, বিশালতা, বদান্যতা, সৰলতা sincerity, generosity.

ঔদাসীন্য, ঔদাস্য বি. উদাসীনতা, অনাসক্তি, বৈৰাগ্য stoicism, indifference.

ঔদ্ধত্য বি.উগ্রতা,অবিনয়, ধৃষ্টতা, দর্প wickedness, disobedience, pride.

ঔপনিৱেশিক বিণ. উপনিৱেশ সম্বন্ধীয় colonial.

ঔপন্যাসিক বিণ. উপন্যাস সম্বন্ধীয়। বি. উপন্যাস লেখক pertaining to fiction or novel, a novelist.

ঔৰৎ [আৰবী, আউৰং, আওৰং] বি. তিৰোতা, পত্নী wife.

ঔৰস বিণ. বীৰ্য্যজাত, নিজৰ পৰা নিজ ভাৰ্য্যাত জন্ম হোৱা born from lawfully married parents. বি. পুৰুষ বীৰ্য্য semen.

ঔৰ্দ্ধদেহিক, ঔৰ্দ্ধদৈহিক মৃত্যুৰ পাছত অনুষ্ঠিত, অন্ত্যেষ্টি funeral.

ঔষধ, ঔষধি বি. ৰোগ দূৰ কৰা গুটি, পাত, মূল আদি, সকলো প্ৰকাৰৰ দৰব medicine, প্ৰতিকাৰ remedy.

ঔষধালয় বি. ঔষধ পোৱা ঠাই, ডাক্তৰখানা dispensary.

ক

ক ব্যঞ্জন বর্ণৰ প্ৰথম আখৰ the first letter of the consonants. বি. ব্ৰহ্মা। সক. ধা কথা ক, মাত speak, utter.

কইদ (আৰবী-কায়দা) বি. যন্ত্ৰাদি ব্যৱহাৰৰ কৌশল বা নিয়ম, কায়দা the mode of using an instrument, সুচল, সুবিধা convenience.

কইৰ্ বি. এবিধ চৰাই the partridge.

কংগ্ৰেছ বি. ভাৰতীয় ৰাজনৈতিক মহাসভা congress.

কংস বি. কৃষ্ণৰ মোমায়েক। **কংস-আফাল** বহুত ওপৰলৈ তুলি তাৰ পৰা মৰা আফাল।

কঁকলিয়া সক. ধা. চুৰিয়া বা মেখেলা

আটি পিন্ধিবলৈ পেট খালকৈ দে draw in the stomach.

কঁকলীয়া, কঁকলুৱা বিণ. কঁকালৰ সমান দ বা ওখ coming up to the waist, waist-deep.

কঁকাল বি. কটি, গাৰ সোঁ মাজ ভাগ the loins, the waist. কঁকাল পৰ ক্রি. বুঢ়া হ দুর্ব্বল হ to become lean and weak, to loose strength. বিণ. কঁকাল পৰা। কঁকাল পাৰ সক. ধা. বলৰ প্ৰধান কাৰণ নষ্ট কৰা। কঁকাল বান্ধ অক. ধা. কোনো কাম কৰিবলৈ সাজু হ to be prepared to do a thing.

কঁকাল ভাঙ ক্রি. বলৰ প্ৰধান কাৰণ নষ্ট কৰ, দুর্ব্বল কৰ destroy power, to weaken. কঁকাল ভগা বিণ. দুর্ব্বল, ক্ষমতাশূন্য।

কঁকালী বি. কঁকালত বন্ধা জৰী, পেটি belt.

কঁকিলা বি. এবিধ মাছ a kind of fish কঁকিলাদাৰ কঁকিলা মাছৰ দাৰ বা ঠোঁট।

কঁচ সক. ধা. নিছিগাকৈ ৰেপি কাট, কাঁচ to chop without cutting into pieces.

কঁটাল সক. ধা. আখি বা কাঁইট গুচাই নিমজ কৰ to cut off the branches, মুখৰ ভিতৰত লাগি থকা খোৱা বস্তু জিবাৰে একৰাই পৰিষ্কাৰ কৰা to cleanse the mouth with the tongue. জোকাৰি পৰিষ্কাৰ কৰ to remove the dirt.

কঁটিয়া সক. ধা. অতি সৰহকৈ খা, বলেৰে মুখত সুমাই দে to thrust into the mouth or throat, হাল বাওঁতে গৰু ম'হক জোঙা এছাৰিৰে খোচ drive with a goad.

কঁটীয়া বিণ. চুটি চাপৰ a dwarf.

কঁঠলুৱা বিণ. কঁঠাল কাঠৰ দৰে টান, আঠাযুক্ত hard, clayey. কঁঠলুৱা চপা এবিধ ফুল।

কঁঠাল বি. এবিধ গছ আৰু তাৰ গুটি the jack fruit and its tree.

কঁতৰা বি. ঢেঁকীৰ ফিচাৰ ফালে দুগালে পুটি দিয়া এযোৰ খুটা, জৰী বাটি থাকোঁতে তাক মেৰাই থবলৈ কাণ কাটি লোৱা বাহৰ সঁজুলি, পহুৰ শিঙৰ ফেৰেঙনি।

কঁথা বি. বহুত ফটা কাপোৰ লগ লগাই সি লোৱা নিহালি a quilt made of rags.

কঁপ সক. ধা. অস্থিৰ হ, লৰচৰ কৰ to quiver, to tremble. বি. কঁপনি, কঁপা সক. ধা. কঁপনি ধৰা cause to shake or tremble.

কঁৰিয়া, কঁড়িয়া সক. ধা. শৰ মাৰ, কাঁৰ মাৰ to shoot with an arrow.

কঁড়িয়া-কঁড়ি বি. কাঁড় মৰামৰি

shooting arrows at one another.

কঁৰীয়া বি. তিৰোতাই কাণত পিন্ধা এবিধ অলঙ্কাৰ an ear-ring, গৰু ম'হৰ গাখীৰ খীৰোৱা চুঙা a bamboo receptacle used in milking.

কঁহ বি. কাঁহ, তাম, পিতল আদি ধাতুত টেঙা বা আন চোকা বস্তু লাগিলে উৎপন্ন হোৱা মল বা সেউজীয়া ৰং verdigris. অক. ধা.

কঁহাৰ বি. কাঁহৰ কাম কৰোঁতা a bell-metal worker. **কঁহুৱা** বিণ. কাঁহেৰে তৈয়াৰী made of bell-metal, কাঁহ মিহলি থকা alloyed with bell-metal.

কঁহুৱা বি. এবিধ দীঘল বন a kind of grass. **কঁহুৱানি** কঁহুৱা বনৰ হাবি।

কঁহকঁহীয়া বিণ নতুন, জীয়া fresh, উঠি অহা, পুষ্ট growing, healthy.

ককৰ্থনা বি. কটু কথা, গালি, নিন্দা abuse, reproach.

ককা বি. এবিধ পৰুৱা a kind of ant, বোপাই বা আইৰ বাপেক a grand-father.

ককাই বি. নিজতকৈ ডাঙৰ, জ্যেষ্ঠ ভাই, দাদা an elder brother, নিজতকৈ বয়সীয়া মানুহক মতা মাত a word used in addressing an elderly man.

কক্কক কুকুৰাৰ শব্দৰ নিচিনা শব্দ।

কক্কি বি. নিজৰ শক্তি থাকক বা নেথাকক তাক নেভাবি কাম কৰিবলৈ আগ বঢ়া thoughtless eagerness.

কক্কোল বি. এবিধ সুগন্ধি গুটি an aromatic berry.

ককবকা সক. ধা. পানীত পৰি বিবুদ্ধি হৈ ভালকৈ মাতিব বুলিব নোৱাৰি হাত মূৰ জোকাৰি উঠিবৰ চেষ্টা কৰা to struggle to get out of water, আপদত পৰি বিবুদ্ধি হয়। বি. ককবকনি।

কখ্ বি. কৰঙন আৰু তলপেটৰ মাজৰ চুক the upper corner of the thigh.

কঙাল বিণ. দুখীয়া, খাবলৈ নোপোৱা poor, destitute. বি. কঙালী।

কঙ্কন বি. হাতৰ বাউসিত পিন্ধা অলঙ্কাৰ, এবিধ খাৰু a bracelet.

কঙ্কৰ বি. শিল, ইটা বা টান মাটিৰ সৰু সৰু গুটি gravel.

কঙ্কাল বি. শৰীৰৰ তেজমঙহ আদি নোহোৱা হৈ থকা হাড় ছাল skeleton. (পু. অ.) কঁকাল the waist.

কচ্ বি. এবিধ মাছ a species of fish, বৃহস্পতিৰ পুতেক, শুক্ৰাচাৰ্য্যৰ শিষ্য, খোঁচা সঁজুলি, পঁচা।

কচ্ অক. ধা. বান্ধোতে জৰী টান, আঁট to draw the string tight in binding.

কচ্‌কচ্‌ (অনুকাৰ শব্দ) খজুৱাওতে বা কেঁচা বস্তু চোবাওঁতে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ an imitative sound used to express that of scratching or chewing any raw thing. বি. কচকচনি বিণ. কচকচীয়া।

কচকা বি. হাড়ৰ জোৰাত খোৱা পাক, মোচোকা a sprain. অক. ধা. কচকা খা।

কচম্‌ (আৰবী—কসম্‌) বি. শপথ an oath.

কচৰ্‌কচৰ্‌ বি. কোনো অস্ত্রেৰে নাইবা দাঁতেৰে বস্তু কুটোতে হোৱা শব্দৰ নিচিনা শব্দ an imitative sound like that of biting or cutting hard thing.

কচৰৎ (আৰবী—কসৰৎ) বি. অঙ্গ সঞ্চালন, কুস্তী, ব্যায়াম drill, physical exercise.

কচা কৃদ. বিণ. টানি বা আঁটি বন্ধা, টান tightly tied, hard.

কচা (পু. অ.) সক. ধা. কোঁচাই আন, চপা to draw together.

কচা, কছা (পু. অ.) সক. ধা. কাপোৰ পিন্ধা to cause to be dressed.

কচাই বি. পশু মাৰি তাৰ মঙহ বেচা লোক a butcher.

কচাল সক. ধা. ঘনে ঘনে লৰা, জোকাৰ to shake.

কচু বি. এবিধ সৰু উদ্ভিদ আৰু তাৰ মূল। বিণ. কচুৱা। কচু কটাদি এফালৰ পৰা কাটি যা, অধিক পৰিমাণে কাট to cut right down.

কচুৰ (আৰবী—কসুৰ) বি. অপৰাধ, দোষ, ত্রুটি offence, failure, deficiency.

কচুৰি বি. ভিতৰত ভজা বস্তু দি কৰা এবিধ পিঠা a kind of Indian cake.

কচোৱান বি. ঘোঁৰা শিকোৱা মানুহ, ঘোঁৰা গাৰী চলাওঁতা a trainer of a horse, a driver of a coach.

কচ্ছপ বি. কাছ a tortoise.

কছাৰী বি. আসামত বাস কৰা এজাতি মানুহ the Kacharis.

কজলা বি. অলপ বগা মিহলি নীল বৰণীয়া, মেঘ বৰণীয়া bluish white, ৰঙাৰে মিহলি কলা dark red, purple.

কজুৱাই বি. ঘৰে ঘৰে বস্তু বেচি ফুৰা বেপাৰী a hawker.

কজ্জলী বি. একেলগে মিহলোৱা ৰসগন্ধক (ৰস-পাৰদ) sulphur and mercury mixed together.

কঞ্চুকী বি. ৰজাৰ লগত সদায় থাকি নানা কামত পৰামৰ্শ দিয়া হিতৈষী বামুণ বিষয়া a courtier.

কঞ্জ বি. পদুম a lotus.

কঞ্জৰ বি. হাতী, সূৰ্য্য, ময়ূৰ elephant, the sun, peacock.

কটং (অনুকাৰ শব্দ) টান বস্তুত টান বস্তুৰে খুন্দা বা মাৰ মাৰিলে হোৱা শব্দ। ক্রি. বিণ. কটংকৰে।

কটক বি. সেনা, ফৌজ an army.

কটপ্ কটপ্ (অনুকাৰ শব্দ) টান মাটিৰ ওপৰত জোতা আদিৰে খোজ কঢ়াত হোৱা শব্দ।

কট্ কট্ (অনুকাৰ শব্দ) টান বস্তুত কামোৰ বা আঘাত কৰাৰ শব্দ। কট্ কট্ কৰে বৰ দুখ পোৱাকৈ, কঠিনৰূপে। বি. কট্‌কটনি, কট্‌-কটীয়া বিণ. টান, অস্থিৰ tight, restless.

কটকিনা বিণ. কৃপণ, চিকটা niggardly, miserly, দুৰ্ল্লভ scarce. বি. কটকিনালি।

কটকী বি. ৰাজদূত a royal messenger.

কটঙা বিণ. নীৰস, কঙাল hard, poor.

কটনা বি. বেচিবৰ কাৰণে সূতা কটা বা কাপোৰ বোৱা কাৰ্য্য, সূতা কাটি বা কাপোৰ বৈ বেচা কাৰ্য্য the spinning or weaving for wages. কটনা কাট বেচ লৈ সূতা কাট বা কাপোৰ ব।

কট্‌মট্‌কৈ ক্রি. বিণ. দুখে কষ্টে with difficulty. কটমটীয়া বিণ টান, কঠিন hard, difficult.

কটৰ বি. টান বস্তুত কামোৰ বা খুন্দা মাৰিলে হোৱা শব্দ। কটৰীয়া বিণ. ভালকৈ নিসিজা বা কোমল নোহোৱা, টান নীৰস।

কটা কৃদ. বিণ. কাটি পেলোৱা cut. বি. কটা বা ছেদন কৰা কাৰ্য্য act of cutting. কটাকটি বি. পৰস্পৰে ইটোৱে সিটোক কটা কাৰ্য্য cutting or stabbing each other. কটাযোৱা গালি পৰা মাত। কটাৰ পো গালি পৰা মাত।

কটাৰ (পু. অ.) সক. ধা. পীড়া কৰ to cause pain.

কটাৰী বি. এবিধ সৰু অস্ত্ৰ a knife.

কটাল (পু. অ.) বি. পৰিমাণ measure.

কটাহ বি. কেৰাহী, লোহোৰা a frying pan, কাছৰ চলং, বস্তুৰ টান বাকলি a hard shell or cover.

কটাহি বি. খঙেৰে চকু পকাই চোৱা angry look.

কটাক্ষ বি চকু কেৰাহি কৰা দৃষ্টি, চকু পকাই কৰা দৃষ্টি a side long look, কাণ নকৰা indifference, কোপ দৃষ্টি angry look.

কটি বি. শৰীৰৰ মাজ ভাগ, কঁকাল the waist (নামনি), শৌচ দুৱাৰ the anus. কটি সূত্ৰ কঁকালত বন্ধা জৰী। কাটিয়া-ধাৰি এবিধ ধাৰি।

কটীয়া বি. যি কাটে, কাটোঁতা one who cuts.

কটু বিণ. জলা pungent, সোৱাদ নোহোৱা not agreeable to the taste, কৰ্কশ harsh. বি. কটুতা, কটুভাষী বিণ. বেয়া কথা কোৱা, অপ্ৰিয়বাদী foul-mouthed. স্ত্ৰী. কটুভাষিণী।

কটৰ বিণ. টান, নীৰস hard, dry and barren, নিৰ্দ্দয় hard-hearted.

কটুক্তি বি. কটুকথা, গালি rude word, reproach.

কঠ বি. মূঠা বা কুঁহিলা আদিৰে কৰা আসন a mat made of grass.

কঠনা বি. এবিধ বগা ফুলধৰা গছ, তাৰ ফুল a species of flower and its plant.

কঠা বি. আধসেৰ, সেই পৰিমাণৰ বস্তু জোখা পাত্ৰ, কুৰি লোচা (মাটি) a measure of capacity equal to half a seer, twenty lochas (of land).

কঠিন বিণ. টান, কৃপণ, বুজিবলৈ টান hard, miserly, difficult to understand. বি. কঠিনতা কঠিন গুণ hardness.

কঠীয়া বিণ. একঠা ধৰা measuring one katha or half a seer. বি. সঁচ, বিধান, কবৰ কাৰণে সিঁচি গজাই ৰখা ধানৰ পুলি seed kept for sowing, rice plant grown for transplanting. কঠীয়া পাৰ পুলি গজাবলৈ শালি ধান সিঁচ to sow paddy grains for seedlings. কঠীয়ামাৰ নিৰ্ম্মূলকৰ, ধ্বংসকৰ to destroy or spoil totally. কঠীয়াতলী যি ঠাইত কঠীয়া সিঁচে rice seedling bed. কঠীয়ানি কঠীয়া গজি থকা ঠাই place full of paddy-seedlings.

কঠুৱা বিণ. কাঠৰ নিচিনা টান আৰু নীৰস dry and hard like wood, নিৰ্দ্দয় heartless, কৰ্কশ, ছুটা harsh, rough, সোৱাদ নথকা tasteless. বি. কাঠৰ সৰু পাত্ৰ a small wooden vessel.

কঠোপনিষদ বি. এখন উপনিষদ— ইয়াত ঈশ্বৰ বিষয়ক তৰ্ক বিতৰ্ক আছে।

কঠোৰ বিণ. কৰ্কশ, টান harsh, rough, উগ্ৰ severe, নিৰ্দ্দয় heartless, কষ্ট কৰ painful, বুজিবলৈ টান difficult to understand. বি. কঠোৰতা।

কড়া বি. এটা কড়িৰ সমান মূল্য the value of a Cowri shell.

কড়ি বি. সাগৰত পোৱা এবিধ বগা সৰু শামুকৰ খোলা a cowri, বুকৰ মাজৰ হাড়ৰ তলৰ মূৰ, হিয়াৰ কড়ি the lower extremity of the sternum, নাৱৰ টিং the projecting end of a country-boat.

কঢ়াকঢ়ি বি. এজনে আনজনৰ পৰা কাঢ়ি বা বলেৰে আজুৰি নিব খোজা

কাৰ্য্য, আঁজোৰা-আঁজুৰি an attempt to snatch away from one another, scrambling.

কঢ়িয়া অক. ধা. এঠাইৰ পৰা আন ঠাইলৈ বৈ নিয়া to carry, to convey.

কণ বি. নিচেই সৰু অংশ, অতি ক্ষুদ্ৰ ভাগ a small particle, গুটিৰ যি অংশৰ পৰা গাজ বা পুলি ওলায় the germ or the eye of a seed.

কণ্‌কণীয়া বিণ. চুকে কাণে ভৰা, পৰিপূৰ্ণ full, heavy.

কণমৰা উৎপন্ন শক্তি নষ্ট কৰা। কণ-মাৰ সমূলি নষ্ট কৰ।

কণা বি. নিচেই অলপমান, একণ a small particle.

কণা বিণ. দেখা শক্তি নথকা without the faculty of seeing. বি. চকু নথকা বা দেখা শক্তি নাইকিয়া মানুহ a blind man. স্ত্ৰী. কাণী।

কণাকণি বি. আনে নুশুনাকৈ কাণে কাণে কথা কোৱা, গোপনে কথা-বতৰা কোৱা act of whispering to one another.

কণাদ বি. বৈশেষিক দৰ্শন লিখা মুনিৰ নাম the name of the sage who established the Vaisesika school of philosophy.

কণাপুণী বি. এবিধ সৰু পুণী।

কণামাকৰি বি. কাণৰ ভিতৰৰ মলি ear-wax.

কণামুচৰি বি. এবিধ মাছ খোৱা চৰাই, কাণ বগুলা a kind of bird.

কণামুণা বি. চকুৰে নেদেখা বা নমনা হোৱা অৱস্থা, কণাৰ নিচিনা বুজিব বা মনিব নোৱৰা হোৱা অৱস্থা state of being in blindness or ignorance. বিণ. এন্ধাৰ dark.

কণামুৰি বি. কোনফালে যাওঁ, কোন ফালে নেযাওঁ ভাবি বিতত হোৱা অৱস্থা, বাট-কেঁৰা লগা state of being confused as to which way to proceed. **কণাৰদলি** বি. অধিক কাৰ্য্য, কি ফল ধৰে তাৰ নিশ্চয় নোহোৱা চেষ্টা। **কণাৰ লাখুটি** নিৰাশ্ৰয় অৱস্থাৰ আশ্ৰয় বা সহায়।

কণিকা বি. একণ, সৰু অংশ a small particle, পানীৰ সৰু সৰু টোপা a small drop of water.

কণিয়া, কণিকিয়া অক. ধা. সৰু সৰু টোপাৰে বৰষুণ পৰ to drizzle, তিয়াই ৰখা কঠীয়া ধানৰ গাজ ওলা to germinate.

কণিবিহ বি এবিধ সামান্য বিহৰ গুটি, তাৰগছ croton seed and its plant.

কণিয়নি বি. বৰষুণৰ সৰু সৰু টোপা।

কণী বি. ডিমা, অণ্ড an egg, পুৰুষৰ

অঙ্গৰ গুটি a testicle, তাঁতৰ কাঠীৰ মাজৰ জলঙা বা বাট, ব আৰু তাঁতৰ কাঠীৰ মাজে সুমাই অনা তাঁতৰ দীঘল সূতা।

কণী দি অক. ধা. গেলা মাছ, মঙহ, ঘা আদিত পোক জগিবৰ কাৰণে মাখিয়ে কণী পাৰ to lay eggs on rotten meat etc. for producing worms.

কণী-ধান বি. এবিধ সৰু ধান a kind of paddy.

কণী-পাৰ অক. ধা. কণী বা ডিমা প্ৰসব কৰ lay eggs.

কণী-পোক বি. হাতৰ বা ভৰিৰ নখৰ চুকত হোৱা এবিধ ৰোগ, নখ চুকিয়া।

কণী-লগা বিণ. পেটত কণী থকা (মাছ) big with spawn as a fish.

কণুৱা বি. এবিধ মাছ খোৱা চৰাই a kind of bird.

কণ্টক বি. কাঁইট, হুল a thorn, মাছৰ হাড় fish-bone, শত্ৰু enemy.

কণ্টকাৰী বি. দৰৱত লগা এবিধ সৰু গছ।

কণ্টকিত বিণ. কাঁইট থকা।

কণ্ঠ বি. ডিঙিৰ আগৰ ভাগ, টেটু the throat.

কণ্ঠস্থ বি. ডিঙিত থকা, মুখস্থ attached to the neck, got by heart.

কণ্ঠাগত বি. প্ৰাণবায়ু ডিঙিলৈ অহা, মৰিবলগা হোৱা come to the throat as breath at the time of death, about to die.

কণ্ঠাল (পু. অ.) বি. কঁঠাল।

কণ্ঠি, কণ্ঠী বি. মুনিহে ডিঙিত পিন্ধা এধৰীয়া মণি, হাৰ a necklace worn by a man.

কণ্ডিয়া (পু. অ.) বি. গাখীৰ খীৰোৱা বাঁহৰ চুঙা, কঁৰীয়া।

কণ্ডু, কণ্ডূ (পু. অ.) বি. খজুৱতি itching, irritation.

কণ্ডুৱা সক. ধা. খজুৱা, জোকা।

কণ্‌মৌ, কন্মৌ বি. এবিধ গছৰ গুটি a kind of fruit.

কণ্ব বি. এজন মুনিৰ নাম।

ক'ত সৰ্ব্ব. কোন ঠাইত where.

কত বিণ. কিমান, বহুত some, many. ক্ৰি. বিণ. কি পৰিমাণে, কিমানকৈ how much, to what extent.

কতক বিণ. অনিশ্চিত বহু লোক বা বস্তু।

কতপা বি. দৃঢ়কৈ কোৱা কথা, আৱেশ বা উপদেশ a command or advice.

কতবা বিণ. অনিশ্চিত বহু how many or how much.

ক'ত্‌বা, ক'ত্‌বাত ক্ৰি. বিণ. অনিশ্চিত কোনো ঠাইত, ক'ৰবাত at some unknown place.

ক'তা ক্রি. বিণ. কোন ঠাইত (প্রশ্ন সোধাত) here.

কতিপয় বিণ. অলপমান, কিছুমান some, few.

কতিয়া-ক'তি বিণ. এটাৰ ফাললৈ আনটো কাতি হোৱা বা হলা, চুকিয়াচুকি inclining towards one another, diagonal. ক্রি. বিণ. **কতিয়াকতিকৈ**।

কভিছ (পু. অ.) কেতিয়াবা sometimes, now and then.

কতীয়া বিণ. কাতি মাহত হোৱা born or produced in the month of kartika.

কত্তীয়া বিণ. কাতি হোৱা. হলনীয়া inclining, slanting, বেঁকা oblique, এচুকৰ পৰা আন চুকলৈ যোৱা diagonal. ক্রি. বিণ. **কত্তীয়াকৈ**।

কভেক (পু. অ.) সর্ব্ব. কিছুমান, **কতক** some.

কভো, কভোহো (পু. অ.) বিণ. বিবিধ, হৰেক ৰকমৰ, কিছুমান many, some.

কভোৱাল (আৰবী) বি. শান্তি-ৰক্ষাকাৰী, চিপাহী।

কভোক্ষণে (পু. অ.) ক্রি. বিণ. কিছু সময়লৈকে for sometime.

কথ্ বি. খৈৰকাঠ সিজাই বাহিৰ কৰা আঠা catechu.

কথক বি. কথা কওঁতা, বক্তৃতা কৰোঁতা a speaker. **কথকি** বিণ. অধিক কথা কোৱা, বাক্পটু talkative, eloquent in speaking. বি. ভালকৈ কথা কব পৰা মানুহ, বেছি কথা কোৱা মানুহ a fluent speaker, a talkative man. স্ত্রী. **কথকী**, **কথকিনী**।

কথঞ্চিত অব্য. কিঞ্চিত, অলপীয়া limited, slight. ক্রি. বিণ. **কথঞ্চিতৰূপে**।

কথন বি. কথা কোৱা কার্য্য, কোনো কথা বর্ণাই কোৱা কার্য্য speaking, a speech. বিণ. **কথনীয়** কোৱাৰ যোগ্য fit to be spoken. **কথন-মথন** বি. কথোপকথন, আলাপ, আলোচনা conversation, discussion.

কথ্বেল্ বি. লতা বেল, এবিধ ফল a kind of fruit.

কথমপি ক্রি. বিণ. কোনো প্রকাৰে, কোনো উপায়েৰে some how, with difficulty, মূৰেমূৰে, কাণে কাণ মাৰি barely.

কথা বি. শব্দ, বাক্য, বিবৰণ a word, a sentence, a descriptive statement, আলাপ conversation, গল্প story, বচন saying, অভিপ্রায় intention, অঙ্গীকাৰ, বন্দবস্ত a promise, প্রসঙ্গ, বিষয়, গুণগান (ভগবানৰ)। **কথা-কিন** নিজৰ পেটৰ কথা ভাঙি কোৱাৰ ছলেৰে আনৰ পেটৰ কথা উলিয়াই ল। **কথা চহকী** বেছিকৈ

কথা কোৱা। **কথা-চোবা** অনাৱশ্যক ভাৱে বহুকথা কৈ থকা talk too much. **কথা দি** বুধি বা পৰামৰ্শ দে advise, **অঙ্গীকাৰ কৰা** promise. **কথা পাগুল** কথা চোবা। **কথা ফুট** স্পষ্টকৈ মাত ফুট বা ওলা। **কথা বান্ধ** আৰি মাৰ। **কথা হ** আলাপ কৰ। **কথা বন্ধে** (পু. অ.) কথাৰ আকাৰে, গদ্যেৰে in the form of a spoken language. **কথা-বতৰা, কথা বাৰ্ত্তা** কথোপকথন conversation, আলোচনা discu sion. **কথায় কথায়** প্ৰতি কথাতে, কথাইপতি at every word. **কথা শুনা** আজ্ঞা শুনা, হুকুম জনাই দে।

কথিত বিণ. উক্ত, কোৱা said, mentioned.

ক'থি (পু. অ.) ক্রি. বিণ. ক'ত, কোন ঠাইত where.

কথোপকথন বি. দুই বা অধিকজনে কোনো বিষয়ে কৰা আলাপ, আলোচনা dialogue, discussion.

কথ্য বিণ. কবৰ যোগ্য, বাচ্য fit or proper, to be said or spoken. কোৱা ভাষাত চলিত colloquial.

কদন (পু. অ.) [হি. কদন-বিনাশ] বি. বধ বা বিনাশ কৰা কাৰ্য্য destruction.

কদম্ বি. ভৰি, ঘোঁৰাৰ এখুজীয়া খোজ foot, trotting place of a horse।

কদম, কদম্ব বি. এবিধ গছ, ৰঘু গছ a kind of tree.

কদৰ (আৰবী-কদৰ) বি. আদৰ, সম্মান, খ্যাতি respect, regard.

কদৰ্থ বি. বেয়া বা ভুল অৰ্থ bad or wrong meaning. সক. ধা. বেয়া কথা ক, গালি পাৰ, নিন্দা কৰ to reproach, to abuse. **কদৰ্থনা** বি. গালি, নিন্দা, মন্দবাক্য reproach, abuse. **কদৰ্থিত** বিণ. যাৰ অসঙ্গত অৰ্থ কৰা হৈছে, বিকলীকৃত, ঘৃণিত।

কদৰ্য্য বিণ. কুৎচিৎ, জঘন্য, অতি বেয়া ugly, dirty, নীচ mean, কৃপণ miserly বি. **কদৰ্য্যতা**।

কদলী বি. কল banana.

কদা ক্রি. বিণ. কোন সময়ত, কেতিয়া when.

কদাকাৰ বিণ. অশুৱনি, আগঢ়ি ugly. বি. বেয়াগঢ় ugly appearance.

কদাচ (সং—কদাচন) ক্রি. বিণ. কদাপি, কেতিয়াও ever, even at any time (always followed by a negative particle.)

কদাচাৰ বি. কুনীতি, কুনিয়ম, বেয়া আচাৰ bad conduct, a vice. বিণ. **কদাচাৰী**।

কদাচিত ক্রি. বিণ. কেতিয়াবা, কোনো সময়ত sometimes, ever.

কদাপি ক্রি. বিণ. কদাচ, কেতিয়াও ever, at any time even.

কত্নুক্তি বি. কদৰ্থনা, বেয়া কথা, গালি abusive language, reproach.

কধ্ৰা বি. 'আধাৰি' চোৱা।

কনক বি. সোণ gold

কনক-চম্পা বি. চঁপা জাতিৰ এবিধ গছ আৰু তাৰ ফুল a kind of flower.

কনয়া (পু অ.) বি কনক, সোণ gold.

কনা বি. 'কন্ধা' চোৱা।

কনাই বি. ডিমৰু গুটি, আৰৈ চাউল আৰু দুবৰিৰ টোপোলা, তাক তোলনি বিয়াত সন্তান স্বৰূপে ছোৱালীৰ কোলাত দিয়া যায়, আৰু শান্তি বিয়াৰ অন্তত দৰা কন্যা দুইও দুইৰ কোলাত দিয়া দি কৰে।

কনাই-মলখু বি. এবিধ ভাল চাউল হোৱা ধান a kind of paddy.

কনাৰি বি. এবিধ বনফুল a kind of flower, নগৰা a ring or loop of a rope.

কনা- শমলু বি এবিধ বন a kind of herb.

কনিষ্টবল (ইং constable) বি. পুলিচ বিভাগৰ একেবাৰে তলৰ থাপৰ কৰ্ম্মচাৰী।

কনিষ্ঠ বিণ. সকলোতকৈ সৰু, বয়সত সৰু, অনুজ youngest, younger. স্ত্ৰী. কনিষ্ঠা।

কনিষ্ঠাঙ্গুলি বি. কেঁয়া আঙুলি little finger.

কনীয়া (কন্যাশব্দৰ কোমলৰূপ) বি. বিয়াৰ কন্যা bride.

কন্‌কন্ ধাতুৰ পাত্ৰ বা শুকান আৰু টান কাঠ আদিত আঘাত কৰিলে হোৱা শব্দৰ নিচিনা শব্দ। **কন্‌কননি** কনকন শব্দ। **কন্‌কনা** কন্‌কন্ শব্দ কৰা। **কন্‌কনীয়া** টান আৰু শুকান।

কন্থা বি. কথা।

কন্দ বি. গছৰ মূল the root of a tree, মূল, আদি কাৰণ source, origin.

কন্দনামুৱা বিণ কান্দো কান্দো যেন হোৱা, শোক বা বিষাদযুক্ত having a sad countenance. স্ত্ৰী. **কন্দনামুখী**।

কন্দৰ বি. পৰ্ব্বতৰ গহ্বৰ a cave.

কন্দৰ্প বি. কামদেৱ, মদন cupid.

কন্দল বি. দন্দ, বিৰোধ quarrel.

কন্দা-কটা বি চিঞৰ বাখৰ, কান্দোন crying.

কন্দুক বি. ধেমালি কৰা ঢোপ বা গোলবস্তু ball.

কন্দুৱা সক. ধা বেজাৰ বা বিৰক্তি লগাই কান্দিবলৈ দে cause to cry or weep.

কন্ধ বি. কান, বাহুৰ গুৰি ভাগ, পুথিৰ এভাগ the shoulder, a canto, এবিধ মূৰ নথকা ভূত (কবন্ধ)। **কন্ধ-পৰা** ঘাৰ ভঙা, নষ্ট

পোৱা। **কন্ধপাত** বিনাশ, মৰি যোৱা।

কন্ধা বি. কনা, এবাৰত কান্ধত নিব পৰা মুঠা a big bundle.

কন্যা বি. কুমাৰী, ছোৱালী a girl, a virgin, স্ত্রী, দুহিতা a daughter, কন্যাৰাশি the sign virgo. **কন্যা-কাল** বি. ছোৱালীৰ যৌৱন কালৰ আৰম্ভ, ছোৱালীৰ বিয়াৰ কাল the age of puberty. **কন্যাগত** বি. প্রেতপক্ষ, আহিন মাহৰ কৃষ্ণ পক্ষ।

কন্যাদান বি. ছোৱালী বিয়া দিয়া কার্য্য।

কপট বি. ছল, যথার্থ ভাবৰ গোপন, মুখত এক পেটত আন ভাব hypocrisy, dissimulation, মনত লুকাই ৰখা খং বা হিংসা ভাব grudge, concealed illfeeling. **কপটাচাৰ** বি. ভণ্ডামি, কপট ব্যৱহাৰ hypocrisy. বিণ. **কপটা-চাৰী, কপটী, কপটীয়া** যাৰ মনত কপট ভাৱ থাকে hypocritical. **কপট বেশ** ছদ্মবেশ disguise.

কপৰা বি. কপাহৰ চুপহি, কপাহ ফুলৰ কলি an un-opened pod of cotton, চুক, ঠেকঠাই a corner, a nook.

কপর্দ্দক বি. কড়ি a cowri shell, কড়িৰ সমান মূল্যৰ ধন the value of a cowri.

কপলীয়া বিণ. কপালী, ভাগ্যবান lucky, fortunate.

কপছুৱা বি. কপাহৰ ব্যৱসায় কৰোঁতা a dealer in cotton, **কপাহৰ** নিচিনা (soft) like cotton.

কপাট বি. দুৱাৰ a door.

কপাল বি. মূৰৰ সমুখৰ ফাল, চকু আৰু মূৰৰ চুলিৰ মাজ ভাগ the forehead, ভাগ্য, অদৃষ্ট fate, luck. **কপাল খা** নিজৰ সৌভাগ্য নষ্ট কৰ। **কপালত জুই লাগ** সৌভাগ্য নষ্ট হ। **কপাল ফুট** ভাগ্য নষ্ট হ। **কপাল ফুল** সৌভাগ্য উপস্থিত হ। **কপাল ফুটা** বিণ. দুকপলীয়া, ভাগ্যহীন unfortunate. **কপালৰ গাঁঠি** বি. দুৰ্দ্দশা ill-luck. **কপালহীন** বিণ. ভাগ্যহীন unfortunate.

কপালি বি. তিৰোতাৰ কপালত পিন্ধা এবিধ অলঙ্কাৰ।

কপালী বিণ. ভাগ্যবান fortunate. বি. কপালত পিন্ধা অলঙ্কাৰ an ornament.

কপাহ বি. সেই নামেৰে এবিধ গছ। গুটিৰে সৈতে থকা তুলা, পৰিষ্কাৰ নকৰা তুলা cotton. **কপাহনি** কপাহৰ খেতি, কপাহ ৰোৱা ঠাই a cotton plantation. **কপাহী** বিণ. কপাহেৰে তৈয়াৰ কৰা made of cotton. **কপাহগুটীয়া** বি. এবিধ বন, তাৰ ফুল কপাহৰ নিচিনা বগা a kind of weed, ভৰি তলুৱাত হোৱা এবিধ সক খহ। বিণ. **কপাহ**

গুটিৰ নিচিনা like a cotton seed.

কপি বি. বান্দৰ monkey.

কপি (copy) নকল, প্ৰতিলিপি। **কপিকল** ঘূৰঘূৰী যন্ত্ৰ a lifting pulley.

কপিত্থ বি. ঔটেঙা।

কপিদা বি. খুৰৰ আকৃতিৰ এবিধ দা large razor-shaped dao.

কপিধ্বজ বি. যাৰ ধ্বজত হনুমানৰ আকৃতি আছে, অৰ্জ্জুন।

কপিন বি. কপিং, সন্ন্যাসীৰ লেংটি a small piece of cloth worn over the privities.

কপিল বি. মুগা বৰণ brown colour, সংখ্যা-দৰ্শন লিখক মুনিৰ নাম।

কপিলা বি. হালধীয়া-মুগা বলদ গৰু a yellowish-brown bullock. স্ত্ৰী. কপিলী।

কপীন্দ্ৰ বি. বান্দৰৰ ৰজা বালী।

কপোত বি. পাৰ চৰাই pigeon, কপৌ চৰাই a dove.

কপোল বি. গাল cheek.

কপৌ বি. পাৰ জাতিৰ এবিধ বনৰীয়া চৰাই dove.

কপৌফুল বি. দীঘলীয়া পাতেৰে এবিধ গছৰ গাত গজা বন আৰু তাৰ ফুল an orchid flower.

কপৌলতা বি. ঢেঁকিয়া পাতৰ নিচিনা সৰু সৰু পাতেৰে এবিধ লতা a kind of creeper.

কপ্‌কপনি বি. কপ্ কপ্ কৰা কাৰ্য্য, বকনি, টপ্‌টপনি babbling. ক্ৰি. কপ্‌কপা।

কপ্‌কপীয়া বিণ. টানকৈ লাগিধৰা, টান, লৰচৰ কৰিব নোৱাৰা tight, firm.

কপ্‌জপ, কপজপনি বি. ককবকনি, পানীত পৰি উঠিবৰ কাৰণে হাত-ভৰি জোকাৰি কৰা চেষ্টা the struggles of a drowning man. ক্ৰি. কপ্‌জপা।

কফ্ বি. শৰীৰৰ তিনি ধাতুৰ (বায়ু, পিত্ত, কফ্) ভিতৰত এটা ধাতু ই খেকাৰ সেঙুন ৰূপে বাজ হয় phlegm. বি. কফাল, কফী কফযুক্ত subject to cold.

কফী খেতিত হোৱা এবিধ বিদেশী গছ, ইয়াৰ গুটি ভাজি গুড়ি কৰি চাহৰ দৰে খোৱা হয় coffee.

কবন্ধ বি. মূৰ নথকা গাঁৰি a headless trunk, এবিধ মূৰ নথকা ভূত a headless ghost.

কবৰ বি. মুচলমানৰ মৰিশালি a tomb.

কব্জা বি. দুৱাৰ খিৰিকি আদি ঘূৰাব মেলিব পৰাকৈ ধৰি ৰখা এবিধ লো বা পিতলৰ সঁজুলি hinges, মনিবন্ধ wrist.

কবল বি. গ্ৰাস, গৰাহ a mouthful, a swallow. **কবলিত** বিণ. গ্ৰস্ত, ভক্ষিত।

কৰহুঁ, কৰহু (পু. অ.) ক্রি. বিণ. কেতিয়াবা।

কবাবচিনি বি. এবিধ. সৰু গছৰ আৰু জালুকৰ আকৃতিৰ জলাগুণ থকা গুটি piper cubeba.

কৰাৰি বি. কেঁচা মাটিৰ মূৰ্ত্তি সাঁজোতে মিহি কৰিবলৈ ব্যৱহাৰ কৰা এচলা বাঁহ বা কাঠৰ চেপেটা মাৰি।

কবি বি. এবিধ শাক, ফুল কবি, বন্ধা কবি, ওল কবি।

কবি বি. কাব্য ৰচয়িতা a poet.

কবিৰাজ বি. আয়ুর্ব্বেদ মতে চিকিৎসা কৰা বৈদ্য। কবিৰাজি বি, কবিৰাজৰ ব্যৱসায় profession of a kaviraj.

কবুল (আৰবী) বি. অঙ্গীকাৰ promise, contract, স্বীকাৰ confession.

কবুলতী অঙ্গীকাৰ-পত্ৰ, মাটিৰ বন্দবস্ত কৰা পত্ৰ a deed of acceptance of land settlement. কবুলা স্বীকাৰ কৰা কবুলা পট্টা নভঙাকৈ হাবি মাটিতে দিয়া পট্টা।

কম বিণ. পৰিমাণ বা সংখ্যাত তাকৰ, ন্যূন less, fewer, অসম্পূর্ণ, হীন incomplete, inferior.

কমণ্ডলু বি. সন্ন্যাসীয়ে পানী আদি খাবলৈ ব্যৱহাৰ কৰা এবিধ হাত লগোৱা পাত্ৰ an water pot used by an ascetic.

কমনি বি. কমোৱা কাৰ্য্য act of swimming on the surface of the water অক. ধা. কমনিয়া গা দেখা পোৱাকৈ পানীৰ ওপৰত সাঁতুৰি ফুৰ (মাছত খাটে), দুখত বা আপদত পৰি বিবুদ্ধি হৈ ফুৰ wander about in distress. বিণ. কমনীয়া পানীত কমাই-ফুৰা।

কমনীয় বিণ. বাঞ্ছনীয়, মনোহৰ, শুৱনি desirable, beautiful, lovely. বি. কমনীয়তা সৌন্দৰ্য্য।

কমনে ক্রি. বিণ. কেনেকৈ।

কম্‌বেচ বিণ. অলপ কম বা বেছি, প্ৰায় more or less.

কমৰ বি. কঁকাল the waist. কমৰ-বন্ধা কঁকালত আঁটি যোৱা টঙালি, পেটি girdle, waistband.

কমল বি. পদুম ফুল a lotus. কমল-লোচন পদুমৰ দৰে শুৱনি চকু থকা লোক, বিষ্ণু lotus-eyed, Vishnu. কমল-সম্ভৱ পদুমৰ পৰা জন্ম যাৰ, ব্ৰহ্মা। কমল-যোনি ব্ৰহ্মা।

কমলা বি. লক্ষ্মী the goddess Lakshmi, কমলা-টেঙা orange. কমলাপতি লক্ষ্মীৰ স্বামী, বিষ্ণু। কমলাসেন ব্ৰহ্মা।

কমলি বি. 'কম্বল' চোৱা।

কমলিনী বি. পদুম, কমল a lotus. অতি শুৱনী আৰু সুলক্ষণা তিৰোতা a beautiful woman.

কমা সক. ধা. তাকৰ কৰ, টুটা to lessen. কৃদ. বিণ. কমোৱা।

কমা সক. ধা. সুন্দৰ কৰ, আঙুলিৰে তুলাৰ আঁহ মুকলি কৰ, বালি ধুই সোণ উলিয়া to clean and straighten the fibre with the finger, to wash for gold.

কমা (ইং comma) বি. এবিধ যতি চিন (,)।

কমাৰ বি. লোৰ কাম কৰোঁতা a blacksmith. **কমাৰ-শাল, কমাৰশালি** বি. কমাৰে গঢ় গঢ়া ঠাই, কমাৰৰ সমুদায় সঁজুলি smithy.

কমিচন (ইং commission) বি. অইনৰ কোনো কাম কৰাই দিয়া বাবে পোৱা বেচ বা বানচ।

কমিটি (ইং committee) বি. সমিতি, সভা।

কমে ক্রি. বিণ. কম হলে for less than.

কমতি বি. অল্পতা, কম হোৱা অৱস্থা deficiency.

কম্পন বি. কঁপনি shivering, অস্থিৰতা restlessness. **কম্পমান** বিণ. কঁপা, অস্থিৰ, shaking, trembling. **কম্পিত** কৃদ. বিণ. কঁপা, জোকাৰ খোৱা shaken, trembling, ভীত frightened.

কম্পাচ (ইং compass) বি. দিগদৰ্শন যন্ত্ৰ, ইয়াৰ কাঁইটৰ এটা মূৰ সদায় উত্তৰ ফালে থাকে, বৃত্ত আঁকা বা মেপ আদি জোখা দুঠেঙীয়া যন্ত্ৰ a pair of compasses.

কম্পাউণ্ডাৰ (ইং compounder) বি. ডাক্তাৰখানাত যিজনে ঔষধ দিয়ে। মিহলি কৰোঁতা।

কম্বল বি. পাৰি বহা বা গাত লোৱা এবিধ নোমৰ ঢৰীয়া কাপোৰ a blanket.

কম্বু বি. শঙ্খ a conch। **কম্বুকণ্ঠ** বি. শঙ্খৰ পাকৰ দৰে ডিঙিত পথালি আঁচ থকা মানুহ ই এটা সুপুৰুষৰ চিন।

কয় কৰে, কয়ল কৰিলে (পু. অ.)।

কয়লা বি. জুই ধৰিব পৰা এবিধ কলা শিল যেন টান মাটি coal.

কয়েদ (আৰবী) বি. বন্দী কৰি বা আটক কৰি ৰখা অৱস্থা imprisonment. **কয়েদী** বন্দী a prisoner.

কৰ্ বি. হাত ভৰিৰ তলুৱাত কোনো টান বস্তুৰ ঘঁহনি খাই ফুলি উঠা টান চিন a corn, wart.

কৰ্ সক. ধা. নিৰ্মাণ কৰ্, সাজ make, create, প্ৰকাশ কৰ display, অৰ্জন কৰ earn, সম্পন্ন কৰ, নিৰ্দ্ধাৰিত কৰ fix.

কৰ বি. কলি a bud, হাত hand, হাতীৰ শুঁৰ the trunk, ৰাজহ, খাজনা revenue tax, শুকৰ কৰ। **কৰ-যোৰ** হাত যোৰ, দুয়োখন হাত লগ লগাই কৰা প্ৰাৰ্থনা। ক্রি. বিণ. **কৰ-যোৰে**।

ক'ৰ সৰ্ব্ব. কোন ঠাই বা দেশৰ of what place.

ক'ৰবাত ক্রি. বিণ. কোনো ঠাইত।

কৰ্‌কচ বি. এবিধ ডুখৰীয়া লোণ a kind of salt.

কৰকমল বি. পদুমৰ নিচিনা কোমল হাত lotus like hand.

কৰকোষ্ঠি বি. মানুহৰ দশা বা ভাল বেয়া বুজোৱা হাতৰ তলুৱাৰ আঁক।

কৰওন বি. আঠুৰ ওপৰৰ ভাগ, উৰু a thigh. **কৰওনীয়া** কৰওনৰ সমান দ বা ওখ coming up to the thigh.

কৰঙা বি. এবিধ পানীত হোৱা ঘাঁহ a kind of grass growing in marshes, সন্ন্যাসীৰ পানী খোৱা কোৰোকা বা পাত্র।

কৰচ্‌ বি. এবিধ গছ a kind of tree, হেতা ladle. সক. ধা. **কৰকৰ** শব্দ কৰি দাঁতেৰে ৰেপি ৰেপি কামোৰ বা কুট to gnaw, খণ্ডত দাত চোবা to graw. বি. **কৰচনি**।

কৰ্‌চলি বি. হেতা ladle.

কৰজ বি. ধাৰ, ঋণ debt, loan.

কৰণ কৃদ. বি. কৰা, কাৰ্য্য সাধন doing, act, **কৰণ কাৰক** instrumental case.

কৰণ, কৰণা (পুঃ অঃ) য'ত কৰ্ম্মফল ভুগিব লাগে, ঠাই।

কৰণি বি. কাঠ বা বাহৰ চাৰিচুকীয়া আৰু ঠেং থকা খৰাহি বা আধাৰ a legged open basket of bamboo or wood.

কৰণ্ডী বি. এবিধ ফুল তোলা পাত্র, কুকি basket for collecting flowers.

কৰ্ণী বি. ইটাত চূণ চুৰ্কী আদি লগোৱা ৰাজমিস্ত্ৰীৰ যতন a trowel.

কৰত বি. ৰেপি, কাঠ ফালিবলৈ দাৰ থকা অস্ত্র a saw.

কৰতলীয়া বিণ. অইন কোনো ৰজাৰ অধীন নাইবা আন কোনো ৰজাক কৰ দিয়া tributary.

কৰতল্ল (পুঃ অঃ) কৰি।

কৰতাল বি. ৰামতাল, চাৰি চটা বাহৰ এবিধ বাদ্য,হাতে পতি দুচটা লৈ তাক বজোৱা যায়। এটা কড়িৰে বজোৱা এচটা খাজকটা বাঁহ, ৰেপনি a kind of musical instrument.

কৰতালি, কৰতালী বি. হাত চাপৰি clapping.

কৰতী বি. এবিধ চেপেটা সৰু মাছ a kind of fish, কুমন্ত্ৰৰ পৰা হোৱা ৰোগ গুচাবলৈ পানী জৰা মন্ত্র an incantation to remove evil spells.

কৰতীয়া, কৰতীয়াল বি. কৰতেৰে কাঠ ফলা মানুহ বা যাৰ সেই ব্যৱসায় a sawyer.

কৰতোয়া বি. বঙ্গদেশৰ উত্তৰ-পূৱফালে থকা এখন নৈ, এই নৈ প্ৰাচীন কামৰূপৰ পশ্চিম সীমা আছিল a

river in the North-East of Bengal and forming the western limit of ancient Kamrup.

কৰতোহোঁ (পু. অ.) সক. ধা. কৰা (২য় পুৰুষত)।

কৰদ বিণ. যি কৰ দিয়ে, কৰপ্ৰদ (কৰদৰাজ্য)।

কৰন্ত, কৰত (পুঃ অঃ) সক. ধা. কৰিছে, কৰে। **কৰন্তা** বি. কৰোঁতা। **কৰন্তেহি** কৰি।

কৰপ্ বি.জন্তুৰ শিঙত হোৱা আঙঠিৰ নিচিনা উঠঙ্গা a ring or wrinkle on the horns of cattle.

ক'ৰপৰা কোন ফালৰ পৰা, কোন ঠাইৰ পৰা from what direction or place.

কৰপল্লৱ বি. গছৰ নতুন পাতৰ নিচিনা কোমল হাত a tender hand, হাতৰ আঙুলি finger.

কৰপা বি. টাটবি মৰা মলি, তৰপে তৰপে বন্ধ খোৱা মলি layers of dirt accumulated on the skin.

কৰপুট বি. কৰযোৰ act of extending both the hands. ক্ৰি. বিণ. **কৰপুটে** হাত যোৰ কৰি with joined hands, বিনীত ভাব দেখুৱাই।

ক'ৰবা সৰ্ব. কোনো নজনা ঠাই some unknown place.

ক'ৰবাৰ-কোনোবা বি. অচিনাকি ঠাইৰ অচিনাকি মানুহ, সম্বন্ধ নথকা মানুহ unknown or unrelated person.

কৰবাল বি. তৰোৱাল a sword.

কৰভ বি. মণিবন্ধৰ পৰা হাতৰ কেঁয়া আঙুলিৰ মূললৈকে হাতৰ দাঁতিৰ গোটা ভাগ the part of the hand between the wrist and the root of the little finger, হাতীৰ শুৰ the trunk of an elephant, হাতী বা উট পোৱালী young elephant or camel. স্ত্ৰী. কৰভিনী।

কৰভাৰ কৰ স্বৰূপে দিয়া ধন বা বস্তু।

কৰভোৰু বি. হাতী পোৱালীৰ কৰভৰ নিচিনা নিপোটল আৰু শুৱনি কৰভন থকা তিৰোতা।

কৰম্ বি.মৃতকৰ অৰ্থে কৰা বছৰেকীয়া শৰাধ বা সকাম an offering to the manes.

কৰমালা বি. জপমালা rosary.

কৰবীৰ বি. এবিধ ফুল আৰু তাৰ গছ the oleander.

কৰলীয়া বি. নীৰস আৰু লিকটা not very soft and juicy.

কৰৱত (পু. অ.) বি. কৰত।

কৰসি (পু. অ.) সক. ধা. কৰা।

কৰা সক. ধা. আনৰ হতুৱাই সম্পাদন কৰা to cause to be done. কৃদ. বিণ. যিটো কৰা হৈছে performed. বি. কাৰ্য্য সাধন doing. **কৰা-খোৱা** বি. আনৰ হতুৱাই বনবাবী কৰাই

লোৱা, আনৰ কাম বা শ্ৰমৰ পৰা সুখ ভোগ কৰা।

কৰাই বি. ভজা চাউল parched rice. কৰাই-গুৰি ভজা চাউলৰ গুৰি।

কৰাইচ্ বিণ. অতি কৃপণ, কটকিনা very miserly, close-fisted.

কৰাইমেৰিয়া বিণ. পাক খৰ হোৱাৰ কাৰণে জৰী বৰকৈ মেৰ খাই লগা গাঁঠি a kink.

কৰাঞো, কৰাঞ (পু. অ.) সক. ধা. কৰাওঁ, কৰে।

কৰাপাট বি সত্ৰৰ বাটচৰা gateway shed before a sattra or religious establishment.

কৰাৰ বি. চুক্তি, কথা বন্ধা an agreement, a promise.

কৰাল বিণ. বিকট, ভয়ানক, দেখিবলৈ ভয়লগা awful or terrible in form.

কৰাল বি. চুণ, চুৰ্কী আদি মিহলাই কৰা ইটা গঁথা মছলা mortan, আঠা a cement. আঠাৰ নিচিনা লাগি থকা লিকতা শুকান বস্তু a dry coating. সক. ধা. কৰাল লগা বা সনা to cement কৰাল মাৰ শুকাই আঠাৰ দৰে কামোৰ মাৰি ধৰ to stick or adhere.

কৰাৱৰৌঁ (পু. অ.) সক. ধা. কৰাম।

কৰাৱলি (পু. অ.) সক. ধা. কৰালে।

কৰি বি. অপেক্ষা in comparison to

কৰিয়া বিণ. আধা পোৰা, নীৰস হৈ টান মৰা half-burnt, dry. বি. নাওবন্ধা কনাৰি a noose for fastening boat.

কৰী বি. হাতী an elephant. কৰী কৰ হাতীৰ শুঁৰ the trunk of an elephant. স্ত্রী. কৰিণী।

কৰীন্দ্ৰ বি. ইন্দ্ৰৰ ঐৰাৱত, গজেন্দ্ৰ Indra's elephant, a very big male elephant.

কৰীয়া বিণ. পৰিশ্ৰমী active.

কৰু, কৰহু, কৰোহো (পু. অ.) সক. ধা. কৰো, কৰা।

কৰুণা বি. দয়া, কৃপা, অনুকম্পা kindness, pity, এবিধ টেঙা a kind of sour fruit. বিণ. কৰুণাময় দয়াময়, কৃপালু merciful. স্ত্রী. কৰুণাময়ী, কৰুণাসাগৰ বৰ দয়ালু পুৰুষ।

কৰুৱা বি. ভালকৈ মুকলি নোহোৱা কপাহৰ ফুটা cotton not fully opened from the pod.

কৰৈ বি. এবিধ সুকাঠী গছ a timber tree.

কৰোঁতা বি. কৰ্তা, যি কৰে a doer. স্ত্রী. কৰঁতী।

কৰ্কট বি. কেঁকোৰা the crab, কৰ্কটৰাশি।

কৰ্কট-ক্রান্তি বি. নিৰক্ষ ৰেখাৰ

২৩½ ডিগ্রী উত্তৰে থকা কল্পিত অক্ষ ৰেখা tropic of cancer.

কৰ্কৰ বি. দাঁতেৰে টান বস্তু চোবাওঁতে উঠা শব্দ। কৰ্কৰণি বি. কৰ্কৰ শব্দ কৰা কাৰ্য্য। অক. ধা. কৰ্কৰা, কৰ্ কৰা।

কৰ্কৰা বি. পানী নিদিয়াকৈ থোৱা চেঁচা ভাত cooked rice kept dry and cold.

কৰ্কৰীয়া বিণ. শুকাই নীৰস আৰু টান হোৱা hard and dry.

কৰ্কশ বিণ. টান, খহটা, নিৰ্দ্দয়, শুনিবলৈ বেয়া, শ্ৰুতিকটু hard, rough, unkind, harsh.

কৰ্চ্চন বি. এবিধ চৰাই (বক জাতিৰ) a kind of bird.

কৰ্জা টেঙা বি. এবিধ সৰু সৰু টেঙা আৰু তাৰ গছ a kind of sour fruit and its tree.

কৰ্জ্জা (আৰবী) বি. ঋণ, ধাৰ a loan, a debt. বি **কৰ্জ্জাখত** ধন ধাৰ কৰোঁতে লিখিদিয়া খত a debt bond.

কৰ্ণ বি. কাণ the ear, নাৱৰ শুৰি the stern of a boat, কৰ্ণবীৰ, দাতাকৰ্ণ, (জ্যামিতিত) সমকোণী ত্ৰিভুজৰ সমকোণৰ সমুখৰ ভুজ।

কৰ্ণগোচৰ বিণ. শুনা, জনোৱা heard, brought to notice.

কৰ্ণধাৰ বি. নাৱৰ শুৰিয়াল a steersman.

কৰ্ণপথ বি. কাণৰ বিন্ধা the ear-hole, কাণত শব্দ সোমোৱা বাট the auditory passage.

কৰ্ণ-পাত বি. কাণ-পতা, কাণ দিয়া listening.

কৰ্ণ-ফুলা, কাণফুলা ear ornament.

কৰ্ণমূল বি কাণ মাদল eardrum.

কৰ্ণ-বন্ধ্ৰ বি. কাণৰ বিন্ধা the ear-hole.

কৰ্ণবেধ বি. কাণ ফুটোৱা সংস্কাৰ the ear boring ceremony of a Hindu.

কৰ্ণাকৰ্ণি ক্ৰি. বিণ. কণাকণি, কোৱা কুই কৰা to pass from ear to ear, floating rumour.

কৰ্ণাট বি. ভাৰতৰ এখন দেশৰ নাম Carnatic.

কৰ্ণিকা বি. কাণৰ অলঙ্কাৰ an ear-ornament, পদুমৰ চকা বা বীজ-কোষ a pericarp of a lotus.

কৰ্ণিকাৰ বি. এবিধ ফুল a kind of flower.

কৰ্ত্তন বি. কটা অস্ত্ৰ, ধাৰ থকা বস্তু anything having sharp edge, কটাকাৰ্য্য act of cutting, বিয়োগ বা বাদ দিয়া কাৰ্য্য substraction.

কৰ্ত্তব্য বি. কৰিব লগীয়া কাম a duty. বিণ. কৰিবলগীয়া fit or proper to be done.

কৰ্ত্তা বি. কৰোঁতা a doer, গৰাকী,

প্ৰভু master, lord. (ব্যাকৰণত) ক্ৰিয়া কৰোঁতাক বুজোৱা কাৰক nominative case. স্ত্ৰী. কৰ্ত্ৰী।

কৰ্ত্তৃত্ব বি. প্ৰভুত্ব, প্ৰাধান্য authority, superiority, অধিকাৰ right, power. **কৰ্ত্তৃবাচ্য** বি. যি বাচ্যত কৰ্ত্তাৰ বচন আৰু পুৰুষ মতে ক্ৰিয়াৰ বচন আৰু পুৰুষ হয় the active voice. **কৰ্ত্তৃপক্ষ** বি যৰাকীৰ বাব আছে যাৰ ওপৰত the authority.

কৰ্দ্দম বি. বোকা, পঙ্ক mud, এজন ঋষিৰ নাম।

কৰ্দ্দৈ বি. পাঁচোটা শিৰ থকা এবিধ টেঙা ফল a kind of acid fruit and its tree. **কৰ্দ্দৈ-শিৰীয়া** গাত কৰ্দ্দৈৰ নিচিনা শিৰ থকা।

কৰ্দ্দনি, কৰ্ধনি বি. সোণৰ বা ৰূপৰ কঁকালী জৰী, সোণ বা ৰূপৰ কঁকালত পিন্ধা হাৰ a silver or gold chain used as a girdle or ornament.

কৰ্পূৰ বি. কাফুৰ, এবিধ সুগন্ধি বস্তু camphor.

কৰফাল বি. ডাঙৰ আফাল, পিছলি আছাৰ খাই পৰা কাৰ্য্য a slip and fall.

কৰফুল বি. এবিধ তামোলৰ লগত খোৱা সুগন্ধি তৰা জাতিৰ গছ a kind of fragrant plant.

কৰ্ব্বূৰ (সং) বি. ৰাক্ষস a titan.

কৰ্ম্ম বি. কাৰ্য্য, ব্যৱসায়, কাম, ব্যাকৰণত দ্বিতীয়া বিভক্তিৰ পদ action, profession, work, objective case. **কৰ্ম্মকৰ্ত্তা** বি. প্ৰকৃত কাম কৰোঁতা, শৰাধাদি কৰোঁতা।

কৰ্ম্মকাণ্ড বি. বেদৰ যি অধ্যাত বেছিকৈ যাগযজ্ঞাদি কৰ্ম্মৰ কথা লিখা আছে that portion of the Vedas which mainly deals in ceremonies and rituals. বিণ. **কৰ্ম্মকাণ্ডী**।

কৰ্ম্মগত বিণ. কৰ্ম্মৰ দ্বাৰাই পোৱা বা অৰ্জ্জা earned or attained by one's actions. **কৰ্ম্মচণ্ডাল** বি. শৰাধ আদি বেদৰ কৰ্ম্মবিলাক নকৰি চণ্ডাল যেন হোৱা অধৰ্ম্মী লোক।

কৰ্ম্মচাৰী বি. বেচ লৈ আনৰ কাম কৰি দিওঁতা, বিষয়া an officer, a servant.

কৰ্ম্মঠ বিণ. কামত নিপুণ বা পাৰ্গত; কামত পটু skilful in work, সদায় কামত লাগি থকা active, diligent.

কৰ্ম্মণ্য বিণ. কামিলা, কামৰ যোগ্য, কামত লাগি থকা useful, fit for work, engaged in work,

কৰ্ম্মদোষ বি. কুকৰ্ম্ম কৰাৰ অপৰাধ বা ফল evil consequences of bad acts, অদৃষ্টৰ দোষ effects of ill-luck.

কৰ্ম্মধাৰয় বি. এটা সমাসৰ নাম।
কৰ্ম্মনাশা বি. কাম নাশ কৰোঁতা, হানিকৰ injurious to work or progress, গুৱাহাটীৰ উমানন্দৰ ওচৰত ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ মাজত থকা এটা পৰ্ব্বত। **কৰ্ম্মনাশীয়া** বিণ. যাৰ অযোগ্যতাৰ কাৰণে বা দুৰ্ভাগ্যৰ কাৰণে কাম নিষ্ফল হয়, দুৰ্কপলীয়া unlucky.
কৰ্ম্মনিষ্ঠ বিণ. একান্ত কৰ্ম্মী sincere in work.
কৰ্ম্মন্যাস বি. কৰ্ম্মৰ ফললৈ আশা এৰা renunciation for the results of religious acts.
কৰ্ম্মপ্ৰাণ বিণ. কৰ্ম্মই যাৰ প্ৰাণ স্বৰূপ devoted to work.
কৰ্ম্মফল বি. নিজৰ বিশেষকৈ পূৰ্ব্ব জন্মৰ কৰ্ম্মৰ অৰ্থাৎ পাপ-পুণ্যৰ পৰা হোৱা ভাল বা বেয়া ফল a consequence or fruit of one's own action as happiness or misery, especially that of acts done in a previous birth.
কৰ্ম্মবন্ধ বি. মাণুহৰ এক জন্মৰ কৰ্ম্মৰ ফল আন জন্মত ভুগিবলৈ বাধ্য হোৱা অৱস্থা the liability to enjoy or suffer the consequences of one's own acts done in a previous birth.
কৰ্ম্মবাসনা বি. পূৰ্ব্ব জন্মৰ কৰ্ম্মৰ-পৰা হোৱা বাসনা, দুৰ্কপাল, কৰ্ম্মফল the consequences of one's acts in a previous birth.
কৰ্ম্মবিপাক বি. বেয়া কৰ্ম্মৰ বিষম ফল, the disastrous results of evil deeds.
কৰ্ম্মবীৰ বি. কামত সদায় জয় লাভ কৰোঁতা a hard and successful worker.
কৰ্ম্মভোগ বি. কৰ্ম্মফল, বিশেষকৈ পূৰ্ব্বজন্মৰ বেয়া কৰ্ম্মৰ ফল sufferings caused by evil acts.
কৰ্ম্মময় বিণ. নানা কাৰ্য্যত নিযুক্ত থকা (জীৱন) full of activities.
কৰ্ম্মমল বি. বেয়া কাৰ্য্যৰ পৰা হোৱা চৰিত্ৰৰ কলঙ্ক stain left on character by evil deeds.
কৰ্ম্মযুগ বি. যি যুগত কৰ্ম্মৰ প্ৰাধান্য বেছি the age of practical work.
কৰ্ম্মযোগ বি. নিষ্কাম কৰ্ম্ম কৰি তাৰ ফল স্বৰূপ জ্ঞান বা ঈশ্বৰক পোৱা attainment of knowledge or God through works.
কৰ্ম্মযোগী বি. ঈশ্বৰত কৰ্ম্মফল অৰ্পণ কৰি যোগীৰ দৰে একান্তমনে কৰ্ম্ম কৰা লোক one giving himself up to selfless work.
কৰ্ম্মশালী বিণ. কৰ্ম্মদক্ষ devoted to work.
কৰ্ম্মসন্ন্যাস বি. কৰ্ম্ম ত্যাগ act of withdrawing from every

kind of wordly acts, কৰ্ম্মৰ ফল ঈশ্বৰত অর্পি কাম কৰা one devoted to selfless work.

কৰ্ম্মসূত্ৰ বি. অদৃষ্ট, নিয়তি, কৰ্ম্মফল consequences of work, destiny.

কৰ্ম্মক্ষম বিণ. কামত পাৰ্গত skilful.

কৰ্ম্মক্ষেত্ৰ বি. কাম কৰা ঠাই field of work.

কৰ্ম্মাণিক বিণ. পূৰ্ব্ব জন্মৰ কৰ্ম্মফলৰ পৰা হোৱা।

কৰ্ম্মাধীন্ বিণ. কৰ্ম্ম ফলৰ অধীন subject to consequences of one's actions.

কৰ্ম্মী বি. প্ৰকৃত কাম কৰোঁতা a real worker. বিণ. কামিলা industrious,—সংসাৰৰ কৰ্ম্মত অনুৰক্ত attached to worldly affairs.

কৰ্শাল বি. নাৱৰ বিন্ধাত ঠাহি মৰা কাঠ বা বাঁহৰ ঠিলা a plug driven in a hole of a boat.

কৰ্ষক বি. মাটি চহাওঁতা, হালোৱা, খেতিয়ক a cultivator, a tiller of the soil. **কৰ্ষণ** বি. মাটি চাহ কৰা কাৰ্য্য tilling the soil, **কৰ্ষিত** বিণ. চাহ কৰা cultivated, ভাল বা উন্নত কৰা (ভাষা) refined.

কৰ্হা সক. ধা. এবাৰ হাল বাই চাহ কৰা, এচাহ বা to plough once.

কল বি. এবিধ বোখাৰে গা ঢকা গছ, তাৰ ফল plantain.

কল্ বি. মাছৰ ফুল the gills of a fish.

কল্ বি. যন্ত্ৰ a machine. কৌশল, উপায় a contrivance.

কল খোৱা ধাতু বি. কল খাই ডাঙৰ হোৱা জীৱ।

কল-ডিল বি. কল গছৰ ফুলৰ কলি the spadix of a plantain tree. বিণ. **কলডিলীয়া** কল ডিলৰ আকৃতিৰ। **কল-চোচনি** বি. কলপটুৱাৰ আঁহ, কলৰ শুকান পাত।

কল-কণ্ঠ বি. কুলি, মধুৰ মাত। বিণ. কলকণ্ঠী।

কলঙ্ক বি. চেকা, দাগ spot, stain. দুৰ্ণাম, অপবাদ infamy, disgrace. কৃদ. বিণ. **কলঙ্কিত** দুৰ্ণামযুক্ত, দূষিত disgraced, stained. বিণ. **কলঙ্কী** কলঙ্ক থকা stained. স্ত্ৰী. কলঙ্কিণী।

ক'ল'চী বি. ধুনীয়া সৰু কলহ, বিয়াৰ পানী তোলা ঘট a small water-jar, ঘৰ, দ'ল আদিৰ ওপৰত ভাল দেখিবলৈ দিয়া কলহ বা কলডিলৰ আকৃতিৰে সজা বস্তু a water-pot shaped pinnacle on the top of a temple etc.

কলঞ্জ বি. বিহ কাঁড়েৰে বধ কৰা জন্তু, ধঁপাত।

কলনি বি. কলৰ বাৰী, বহুত কলগছ

থকা ঠাই an orchard of plantain trees.

কলপ বি. গাৰ ছাল the skin, সাপৰ মোট the slough of a snake, আবৰণ, ঢাকনী a cover, চুলিত লগোৱা বং hair dye, তৰপ a coating.

কলপ্ কাট্ অক. ধা. গাৰ ছাল কাট বা মোট সলা। **কলঢপ্-কলঢপ্, কলপ্-কলপ্** বৰ কষ্টত বা মৰিবৰ সময়ত উশাহ লবৰ নিমিত্তে মুখমেলা কাৰ্য্য এতেকে বৰদুখেৰে কাল নিওৱা কাৰ্য্য the act of gasping or living in great misery or want. ক্রি.বিণ. **কলপ জলপ** কৈ, **কলপ্ থলপ্** কৈ অতি কষ্টেৰে।

কলপটুৱা বি. কল গছৰ বাকলি। **কলপতীয়া** বিণ. কল গছৰ পাতৰ বৰণৰ, সেউজীয়া green.

কলৰ জপৰ বি. দুৰ্গতি troubles.

কলম বি. ৰুবৰ কাৰণে কাটি অনা ডাল a branch of a tree cut for planting, কাপ, লেখনী a pen, গছৰ নতুন পোখা ওলাবলৈ বুঢ়া ডাল বোৰ কাটি পেলোৱা কাৰ্য্য pruning.

কলমটিয়া অক. ধা. অলপ অলপকৈ টোপনিয়া, টোপনিৰ জালত চকু মুদি মুৰ দুপিয়া to doze.

কলম কটাৰী বি. আগ বেঁকা কটাৰী a pruning knife.

কলমলা অক. ধা. ভোক পিয়াহত অস্থিৰ হ, আহাৰ বা টোপনিৰ অভাৱত দুৰ্ব্বল হ to be tired with hunger, thirst or sleeplessness. বি. **কলমলনি**।

কলস, কলশ বি. এবিধ পানীৰ পাত্ৰ, কলহ a water-jar.

কলসী, কলশী বি. কলহ water pot.

কলহ বি. পানীৰ পাত্ৰ water pot, pitcher, **কলহীয়া** বিণ. like a water pot.

কলহ বি. অমিল, দন্দ, বিবাদ a quarrel.

কলহংস বি. ৰাজহাঁহ a gander.

ক'লা বি. এন্ধাৰ বৰণীৰা, কৃষ্ণ black. স্ত্ৰী. ক'লী।

কলা বিণ. কাণে নুশুনা deaf, বি. কাণে নুশুনা মানুহ a deaf man, স্ত্ৰী, কালৰী।

কলা বি. চন্দ্ৰৰ যোল ভাগৰ এভাগ one sixteenth part of the moon s disk, শিল্পবিদ্যা practical art ,৬৪ কলা বিদ্যা, ৫ সুকুমাৰ কলা - স্থাপত্য, ভাস্কৰ্য্য, চিত্ৰ, সঙ্গীত, আৰু কবিতা বা কাব্য।

কলা অৱতাৰ বি. ঈশ্বৰৰ অংশ অৱতাৰ a partial incarnation.

কলা কৌশল বি. বিবিধ বিদ্যা আৰু কৌশল।

কলাবিদ্যা কলাবিজ্ঞান technology. **কলাভৱন** শিল্প শালা।

কলাই বিণ. কান্দি ভাগৰ লগা বা দুৰ্ব্বল হোৱা faint or exhausted with crying.

কলাই বি. কলা মাহ, কলা মাহৰ নিচিনা গুটি a kind of pulse.

কলাই-খাৰ বি. হিলৈৰ খাৰ gun-powder.

কলা-খাৰ, কলখাৰ বি. কল গছ বা তাৰ মূৰা আদি পুৰি কৰা ছাই।

কলা-গছীয়া বিণ. কল গছৰ দৰে স্থূল, এবিধ ভৰি উখহা ৰোগ plump, elephantiasis.

কলাঘুমটি বি. অলপ টোপনি, চিল্-মিলীয়া টোপনি doze. **কলা-ঘুমটীয়া** বিণ. অলপ টোপনি অহা half awake, half asleep.

কলা-জ্বৰ বি. কলা বেমাৰ kala-azar.

কলাঠকৰা বি. কলপাতৰ মাজৰ ঘাই ঠাৰি। **কলাডিল** কলগছৰ ফুলৰ ভঁৰাল।

কলাধাতু বি. অকণমান ধাতু, অলপমান তত বা চৈতন্য slight consciousness.

কলাপ বি. সমূহ, বিলাক যেনে—ক্ৰিয়াকলাপ a word placed after a noun as a sign of plural.

কলাফুল বি. আঁঠুৰ ভাগ the calf of the leg. **কলাফুলীয়া** বিণ. কলাফুলৰ সমান ওখ বা দ rising up to the calf of the leg.

কলামলা বিণ. অলপ মুগুনা আৰু নেদেখা হোৱা, অলপীয়া (টোপনিত থাটে) half asleep, dozing.

ক'লাম'লা বিণ. মলিন, ক'লা হোৱা soiled, dirty.

কলা-মাৰলী বি. কলা ঠকৰা the rib of a plantain leaf.

কলামাহ বি. খেচাৰী মাহ a kind of pulse.

ক'লি বি. নুফুলা ফুল, কুমলীয়া গুটি a flower bud, an immature fruit. **ক'লিপেলা, ক'লিধৰ** ক্ৰি. to bear fruit.

কলি বি. চতুৰ্থ যুগ, বৰ্ত্তমান যুগ, হিন্দু শাস্ত্ৰৰ মতে ইয়াৰ বছৰৰ সংখ্যা ৪৩২০০০, The fourth age of the Hindus.

কলিকাল বি. কলিযুগ, অন্যায় অধৰ্ম্মৰ যুগ।

কলিয়ে পা ক্ৰি. বেয়া বুদ্ধিয়ে লগ ধৰ।

কলিকা বি. নুফুটা ফুল, ফুলৰ কলি flower-bud.

কলিজা বি. বুকৰ আমঠু, জন্তুৰ বুকত থকা কলাডিলৰ নিচিনা এডোখৰ মঙহ the heart, সাহস courage.

কলিতা বি. অসম দেশৰ এজাতি মানুহ an assamese caste.

ক'লমা (আৰবী) বি. ধৰ্ম্মৰ মন্ত্ৰ article of faith.

কলিয়া সক. ধা. গুটি বা ফুল ধৰা to blossom, to bear fruit.

ক'লীফেঁটী বি. ক'লা বৰণীয়া ফেঁটী সাপ the black cobra.

ক'লীয়া বি. ক'লা, ক'লা বৰণীয়া black, শ্ৰীকৃষ্ণৰ সৰু কালৰ এটা নাম।

ক'লীয়াপানী বি. গোটেই জীৱনৰ কাৰণে ফাটেকত পৰা মানুহক বন্দী কৰি থোৱা সাগৰৰ মাজত থকা আন্দামান মাজুলি বা দ্বীপ the Andaman islands containing the penal settlement of India.

কলুষ বি. পাপ, দুষ্কাৰ্য্য sin, vice. কৃদ. বিণ. **কলুষিত** দূষিত, কলঙ্কযুক্ত stained, polluted.

কলেজ (ইং College) বি. উচ্চ শিক্ষালয়।

কলেক্টৰী বিণ. মাটিৰাৰী, খাজনা, কৰকাটল আদিৰ হিচাব ৰখা, ৰাজহ আদি লথা আৰু আদায় কৰা সম্পৰ্কীয় collectorate.

কলেৰা (ইং cholera) বি. মহামাৰি বেমাৰ।

কলেৱৰ বি. গা, শৰীৰ, দেহ the body.

কলৈ সৰ্ব. কোন ঠাইলৈ to what place. **কলৈবা** কোনো এক অনিশ্চিত ঠাইলৈ to some place or other.

কলৌ বি. দ্বন্দ্ব, খৰিয়াল, বিবাদ quarrel, বিপদ misfortune.

কলৌ-জপৌ স্থান-স্থিতি নথকা অৱস্থা, বিপদগ্ৰস্ত অৱস্থা trouble-some state.

কলকল অনু. শব্দ.ল'ৰাৰ মাতৰ নিচিনা নাইবা পানী পৰাৰ নিচিনা শব্দ the sound of a babe or mur-muring of water. **কলকলনি** (কৃদ বি.) কল কল কৰা কাৰ্য্য। বিণ. **কলকলীয়া, কলকলোৱা।**

কল্‌কলা অক. ধা প্ৰথমতে কথা কবলৈ আৰম্ভ কৰ, মাত ফুটিবলৈ ধৰোতে অস্পষ্টৰূপে কথা ক।

কল্কি, কল্কী বি. বিষ্ণুৰ দশম অথচ শেষ অৱতাৰ the tenth and last incarnation of Vishnu.

কল্কী বি. ফুলৰ কলি বা কলডিলৰ আকৃতিৰ বস্তু।

কল্প বি. ব্ৰহ্মাৰ এদিন আৰু এৰাতি, অৰ্থাৎ ৪৩২০,০০০,০০০ বছৰ a day and night of Brahma which amounts to 4320,000,000 years, দুটা সমান কাৰ্য্য যাৰ এটা কৰিলে আনটো এৰা পৰে an alternative, বাঞ্ছা wish, সঙ্কল্প, প্ৰতিজ্ঞা। বেদৰ অঙ্গ-গ্ৰন্থ, ইয়াত বৈদিক ক্ৰিয়াৰ বিবৃতি আছে।

কল্পতৰু বি. এজোপা স্বৰ্গৰ গছ, দি যেইয়ে যিহকে খোজে তাকে দিয়ে; এতেকে দানী মানুহ a fabulous

tree in heaven which yields whatever is asked for, a very liberal person.

কল্পদ্রুম বি. কল্পতৰু।

কল্পনা বি. কৰিবৰ কাৰণে মনত ভৰা কথা, বাঞ্ছা, উদ্ভাবনী শক্তি a plan, a speculation.

কল্পনাথ বি. এবিধ দৰৱত লগা তিতা গছ a bitter medicinal plant.

কল্পান্ত বি এক কল্প কালৰ শেষ, বহুকাল the end of a Kalpa, very long time.

কল্পান্তৰ বি. আন এটা কল্প another Kalpa, এটা কাৰ্য্যৰ নিচিনা আন এটা কাৰ্য্য alternative.

কল্পিত কৃদ. বিণ মনেৰে সজা, মিছা, অমূলক, আৰোপিত, উদ্ভাবিত fabricated, invented, not real.

কল্মষ বি. পাপ sin, কুকৰ্ম্ম vice.

কল্মা, কলিমা বি মুচলমান ধৰ্ম্মৰ মূল মন্ত্ৰ,'লা ইলাহ্ ইল্লিল্লাহ্, মহম্মদ, ৰসু লিল্লাহ্।'

কল্মৌ বি. পানীৰ ওপৰত হোৱা এবিধ লতা তাৰ কোমল আগৰ শাক খায় a kind of pot herb, এবিধ বৰ ওখ ডাঙৰ বনৰীয়া গছ a kind of tree.

কল্যাণ বি. কুশল, মঙ্গল, ভালে থকা অৱস্থা good luck, prosperity, freedom from evil.

কল্যাণকৰ বিণ. হিতজনক। **কল্যাণময়** বিণ মঙ্গলময়।

কল্যাণী বিণ. সুখত থকা, ভাগ্যৱতী prosperous free from misfortune. **কল্যাণীয়** বিণ. ভাগ্যৱন্ত, সুখী prosperous, free from badluck স্ত্ৰী. **কল্যাণীয়া**। মৰমৰ জনলৈ চিঠি লিখাৰ আৰম্ভণিতে— পুং, কল্যাণবৰেষু, কল্যাণীয়েষু, কল্যাণ ভাজনেষু, কল্যাণাস্পদেষু। স্ত্ৰী.—ৰৰাসু,—স্পদাসু, কল্যাণীয়াসু ইত্যাদি।

কল্লোল বি. সাগৰৰ ডাঙৰ ঢৌ a billow, পানীৰ খলকনি বা তেনেকুৱা আন শব্দ বা গিৰ্জ্জনি the loud noise produced by waves etc.

কৱচ বি. ৰণুৱাই গাত পিন্ধা লোৰ আৱৰণ armour ভূত, প্ৰেত বা কুমন্ত্ৰৰ পৰা গা ৰক্ষা কৰা মন্ত্ৰ বা ঔষধ, যাক বিৰিত ভৰাই গাত পিন্ধা হয় an amulet, a charm.

কৱৰী বি. মূৰৰ চুলি, কেশ hair, খোপা।

কৱহু (পু অ.) ক্ৰি. বিণ. কেতিয়া when.

কৱি বি. কাব্য লিখক, পণ্ডিত a poet, a learned man.

কৱিতা বি. কৱিৰ ৰচনা, পদ্য poem, poetry.

কৱিত্ব বি. কৱিতা লিখাৰ শক্তি a poetic faculty.

কশা বি. চাবুক a whip.

কশ্চিৎ ক্রি. বিণ. কেতিয়াবা, কদাচিৎ seldom, rarely.

কষটি বি. এবিধ সোণ পৰীক্ষা কৰা ক'লা শিল a stone for testing gold, a touch-stone.

কষ্ট বি. দুখ, ক্লেশ, যাতনা pain, distress, পৰিশ্ৰম, দুখ trouble, painful effort, অভাৱ want. **কষ্টকৰ** বিণ. দুঃখজনক, ক্লেশকৰ troublesome. **কষ্টসাধ্য** কষ্টেৰে কৰিব পৰা, কৰিবলৈ টান difficult to accomplish, not easy.

কষ্টা বি. কঁকালত পিন্ধা সৰু কাপোৰ, কাছুটি a small waist cloth.

কষ্টে-মষ্টে ক্রি. বিণ. অতি কষ্টেৰে with great pains.

কসম্ (আৰবী) বি. শপথ, দিব্য।

কস্তুৰী, কস্তূৰী বি. গন্ধ কলাই, এবিধ পহুৰ নাভিত হোৱা সুগন্ধি বস্তু musk.

কস্মিন্ ক্রি. বিণ. কোনোকালে never.

কহ বি কাপোৰ বা সূতাত ভালকৈ বোল ধৰিবৰ কাৰণে আগেয়ে দিয়া অলপ ৰঙচীয়া ৰং a mordant. সক. ধা. কহা।

কঁহ বি. কাঁহত টেঙা থলে উৎপন্ন হোৱা মল verdigris.

কহ্কহীয়া বিণ. শিলিখা আমলখী আদি কেহা বস্তু খাই মুখ পৰিষ্কাৰ কৰা made tasteful by chewing myrobalan, etc.

কহ্পাত বি. কাপোৰ বা সূতাৰে সিজাই তাত কহ লগোৱা এবিধ গছৰ পাত the leaf of a kind of plant with which cloth is padded.

কহ, কহয়, কহতু, কহন্ত, কৰে (পু. অ.) ক্রি. কয়, উক্তি কৰে।

কহন বি. বর্ণনা, কোৱা কার্য্য। **কহন-বহন** কথন-মথন, কোৱা-মেলা। **কহন্তা** কওঁতা। **কহি** কোন ঠাই, কোন লোক। **কহিতো** কতো। **কহিৰ** ক'ৰ, এবিধ গছ। **কহব** কম। **কহবি** কবি। **কহল,** **কহলি** কলে। **কহলু, কহলুঁ** কলো। **কহসি** কৈছা। **কহহি** কবলৈ (ব্ৰজবুলি)

কহুৰা, কহুৱা বিণ. কাহি থকা, কাহে ধৰা suffering from a cough.

কহ্লাৰ বি. বগা পদুম white lotus.

কহ্লোল বি. পানীৰ খলকনি a billow.

কক্ষ বি. গাৰ কাষ বা দাঁতি, কাষ-লতি the side of the body, গ্ৰহ নক্ষত্ৰৰ পথ the orbit of a planet.

কক্ষ বি. পেটত ৰখা খং বা হিংসা grudge.

কক্ষা বি. দৃঢ় প্ৰতিজ্ঞা, কথাৰ জিদ determination.

কা অনু. শব্দ. কাউৰীৰ মাতৰ নিচিনা

শব্দ an imitative sound used to express that uttered by a crow. (সর্ব্বনাম কিম্ শব্দজ), যেনে কোনো মানুহ, কাৰো কথা নুশুনো, কাতো নকৰা ইত্যাদি।

কাই, কাইটি বি. ককাই, ককাইটি elder brother.

কাইলৈ ক্রি. বিণ. কালিলৈ tomorrow.

কাইকুতি বি. ভাকুটকুটনি tickling sensation.

কাউচা বি. প্রায় কাউৰীৰ গঢ়ৰ এবিধ নীলবৰণীয়া চৰাই the bluejay.

কাউনীয়া বিণ. একাওণ কড়ি মূল্যৰ of one kaon or one rupee value.

কাউথেকেৰা বি. কুঁজী থেকেৰা, তাৰ গছ a kind of acid fruit and its tree.

কাউবাউ বি. মিনতি, কাকূতি earnest supplications.

কাউৰী বি. এবিধ ক'লা বৰণৰ চৰাই a crow. (পু. অ.) কাউৰ। **কাউৰী-ঠেঙীয়া** কাউৰীৰ নিচিনা লেৰেলা মঙহ নাইকিয়া ঠেং যাৰ, গঢ় নাইকিয়া। **কাউৰীয়ে কা কৰা** নিচেই পুৱাৰ সময় dawn.

কাউলা [আকুল শব্দজ] অক. ধা মৰণ কালত বা টান নৰিয়াত কোনো বস্তু বা মানুহৰ কাৰণে বৰ ইচ্ছা কৰা to long for.

কাওণ [সং-কাৰ্ষাপণ, প্রাক্-কাহাৱণ] বি. যোল পোণ কড়ি, তাৰ মূল্য এটকা ৰূপৰ সমান। যোল পোণ ফল।

কাং বি. ওপৰ আৰু তলপাৰি দাঁতৰ দুইমূৰৰ জোৰা দুটা the hinge of the upper and lower jaws. **কাং ওলোৱা** বিণ. ক্ষীণ lean.

কাংস বি. কাঁহৰ বাদ্য, বৰ কাঁহ a bell made of bell metal.

কাঁই বি. ছাল নথকা শুকান মৰা পাটৰ ঠাৰি a dry stalk of the jute plant devoid of its bark.

কাঁইট বি. কণ্টক, হুল anything that pricks, a thorn. **কাঁইটনি** কাঁইটীয়া হাবি থকা ঠাই a place abounding in thorns. **কাঁইটীয়া** বিণ. কাঁইট থকা, কাঁইট যুক্ত full of thorns.

কাঁইবাই বি. এবিধ ল'ৰাৰ খেল a kind of children's play.

কাঁও কাঁও বি. নলাৰ পৰা পানী বা জুলীয়া বস্তু বেগে ওলোৱাত হোৱাৰ নিচিনা শব্দ। ক্রি. বিণ. **কাঁও, কাঁও** কৰে বেগেৰে বৈ in a rapid current.

কাঁক বি. সৰু খাং a small basket.

কাঁক বাঁহ বি. এবিধ পৰ্ব্বতত হোৱা ডাঙৰ বাঁহ a species of wild bamboo.

কাঁকৈ বি. মূৰ আঁচোৰা বস্তু, ফণি a kind of comb.

কাঁকৈছিৰা বি. দীঘল ফাট, দীঘেমেলা ফাট a long crack.

কাঁচ বি. চীন দেশৰ এবিধ উত্তম মাটি তাৰে পাত্ৰ গঢ়া যায় a sort of clay from which china wares are made.

কাঁচ সক. ধা. মাছ বা মঙহ নিছিঙাকৈ ঘনাই আঁক দি কাট to put as meat or fish.

কাঁচলি বি. কাচিয়লি ৰ'দ পৰা ঠাই, ৰবকৈ ৰ'দ নপৰা ঠাই a place not fully exposed to sunshine.

কাঁচি বিণ. দৈ হব খোজা (গাখীৰ) পূৰঠ নোহোৱা, নতুন new, not mature, কাঁচি জোন।

কাঁচিয়লি বিণ. ৰাতিপুৱা ওলাই অহা নপকা, কাঁচিয়লি ৰ'দ not mature.

কাঁচুলি বি. তিৰোতাৰ চোলা বিশেষ a bodice worn by women.

কাঁচমাটি বি. চীন দেশৰ পাত্ৰ সজা বগামাটি।

কাঁজি বি. চাউল বা আধা খুন্দা ধান পানীত সিজাই সেই পানীতে বহুদিন থৈ কৰা টেঙা পানী sour rice gruel.

কাঁজিবিৰলী, কাঁজিবিড়লী বি. এবিধ সৰু বিষহীন সাপ a kind of small harmless snake.

কাঁটল বি. তৰ্জুৰ কাঁইট, চৰাইৰ আল, এই আল চৰাই ডেকা হলে গজে the index of a pair of scales, a spur **কাঁটলফুটা** বিণ যৌৱন অৱস্থা হোৱা full grown.

কাঁটা বি. কাঁইট থকা আহাৰ খোৱা সঁজুলি a fork, কাঁটল index of a scale, ঘড়িৰ ঘণ্টা আৰু মিনিটৰ কাঁইট hands of a clock, জোং থকা যন্ত্ৰ divider.

কাঁটা খুতৰা বি. এবিধ কাঁইট থকা শাক।

কাঁটি বি হালোৱা এছাবিৰ মূৰৰ জোং the point of an ox goad.

কাঁড়, কাঁৰ বি ধনুৰে মৰা অস্ত্ৰ বিশেষ an arrow.

কাঁড়ী বি. কাঁড় মাৰোতা, কাঁড়েৰে যুদ্ধ কৰোঁতা an archer.

কাঁতৰি বি. কুহিয়াৰ শালৰ ভীমৰ গাত ঘূৰা মূৰত খাঁজ কটা কাঠ, পালী ভীম the minor roller of an Assamese sugar-mill.

কাঁথি বি. ঘৰৰ বাহিৰে বঢ়োৱা চালৰ তলৰ ঠাই, আগচালি, আওলা, পিৰালি a verandah, the eaves of a house.

কাঁড়, কাঁৰ সক. ধা. উৰাল বা ঢেঁকীত চাউল আদিৰ মলি গুচাই পৰিষ্কাৰ কৰ to clean on the mortar, to husk.

কাঁৰি বি. মাছৰ দৰে পিঠি উলিয়াই

পানীৰ তলেৰে কৰা গতি the movement on the surface of water.

কাঁৰী বি. গোবৰৰ দ'ম dung hill. বিণ. উৰাল বা ঢেঁকীত পৰিষ্কাৰ কৰা cleaned.

কাঁফ্ৰাই বি. এচটা দীঘল কাঠত পথালিকৈ স্নমোৰা ধনু a cross bow.

কাঁৰ্শলা বি. এবিধ সৰু দীঘল সাপ a kind of small long snake.

কাঁহ বি. টিন আৰু তাম মিহলাই কৰা এবিধ ধাতু bell metal, কাঁহৰ বাদ্য, বৰ কাঁহ a gong **কাঁহপৰি** জিন যা নিজম বা জনশূন্য হ।

কাঁহিবন বি. কঁহুৰা a kind of grass.

কাঁহী বি. কাঁহেৰে কৰা থাল বা ভাত খোৱা পাত্ৰ a plate made of bellmetal.

কাক বি. কাউৰী a crow. স্ত্ৰী. কাকী।

কাকত বি. তুলাপাত paper, চিঠি-পত্ৰ a letter, দলিল document.

কাকতী বি. লেখক, লেখাৰু a writer, a clerk.

কাকতীফৰিং বি. এবিধ ডাঙৰ ফৰিং a species of locust.

কাকতীয়া বিণ. লিখা অঙ্গীকাৰ বা চুক্তিৰে আবদ্ধ bound by a written contract.

কাক ফাল বি. নাঙলত বিন্ধা দি স্নমাই লগোৱা এবিধ দীঘল ফাল a long plough-share.

কাকতালীয় বিণ. হঠাৎ ঘটা taking place accidentally.

কাকবন্ধ্যা বি. যি তিৰোতাৰ এবাৰ মাথোন প্ৰসব হয় a woman that bears only one child.

কাকলি-লী বি. মধুৰ অস্ফুট ধ্বনি a low and sweet tone.

কাকিনি বিণ. বেছি বয়সীয়া, বৰ ওখ, লেঙা (তামোল আদি গছত খাটে) very old, very high.

কাকুবাদ বি. মিনতি, কাউবাউ humble entreaties.

কাকুতি বি. মিনতি, কাউবাউ humble supplication.

কাকে বি. কাকৈ a comb.

কাকোন বি. সোণাৰীৰ চেপেনা the pinchers used by goldsmith.

কাকচৰিত্ৰ বি. কাউৰীৰ মাতৰ দ্বাৰা মানুহৰ শুভাশুভ জানিব পৰা বিদ্যা, সেই বিদ্যা শিকোৱা পুথি divination by the cawing of a crow, a work treating on the subject.

কাকৃৰা বি. কেঁকোৰাৰ ঠেঙৰ নিচিনা দহ বা বাৰটা আঁকোৰা ঠেং থকা লোৰে কৰা নাও বন্ধা নঙৰ a boat anchor.

কাখ, কাখৰ (পু. অ.) [কাষ আৰু কাষৰ শব্দজ]

কাগজ বি. তুলাপাত, কাকত paper.

কাচ বি. এবিধ ফটফটীয়া আৰু ঠুনুকা বস্তু, আৰ্চী glass.

কাচ্ সক. ধা. বান্ধ, কাপোৰ পিন্ধা to tie, to dress বি. সাজ dress.

কাচন বি. সাজপাৰ dress, ধুনীয়া well-dressed. কাচপাৰ, কাছ-পাৰ সক. ধা. ভালকৈ কাপোৰ কানি পিন্ধা। বি. সাজ dress.

কাচনমতী বি. সুন্দৰী তিৰোতা (পৰিহাসত) a beautiful woman (in jest).

কাচৰ বি. অসমৰ এবিধ ভালজাতৰ ম'হ a buffalo of the best breed.

কাচল, কাছল বি. পিন্ধা কাপোৰৰ ওলমি থকা ভাগ that part of a garment which remains loose and hanging, পোন্ধ।

কাচি বি. মুখত দাৰ থকা কটাৰী a sickle.

কাচিত ক্রি. বিণ. কেতিয়াবা some-times.

কাচিদৰীয়া বিণ. কাচিৰ দাৰৰ নিচিনা like the edge of a sickle.

কাছ বি. এবিধ পানীত থকা জন্তু a tortoise.

কাছ বি. (পু. অ.) বি. ওচৰ proximity.

কাছাৰি, কাছাৰী বি. ৰাজহুৱা কাৰ্য্য কৰা ঠাই, বিচাৰৰ ঠাই a public office, a court house.

কাছুটি বি. সদায় পিন্ধা সৰু কাপোৰ a waist-cloth. কাছুটি এৰ, কাছুটি হেৰুৱা বিতত হ, তত হেৰুৱা to be at one's wit's end.

কাজ বি. কাম, বন, আগুশ্রাদ্ধ work, business, funeral ceremony, প্রয়োজন need.

কাজ বি. কাপোৰত বেজীৰে ফুল বচা কাম embroidery.

কাজল বি. অঞ্জন, চকুৰ পিৰিকতিত ঘঁহা এবিধ ৰং a collysium for the eye, lamp-black.

কাজি বি. মুচলমানৰ আইন মতে বিচাৰ কৰোতা, মুচলমান বিচাৰক a mohammedan judge.

কাজিয়া বি. দন্দ, বিবাদ dispute, quarrel.

কাজিহাউচ বি. গৰু ম'হ আদি জন্তু ফাটক দিয়া ঘৰ a cattle pound.

কাজী বি. শিপিনী, তাঁত বোৱাত পাৰ্গত তিৰোতা a woman skilled in weaving and spinning, উপযুক্ত, নিপুণ fit, skilled.

কাজুৱা বিণ. কামত পাৰ্গত skilful. স্ত্রী. কাজী।

কাজেই ক্রি. বিণ. গতিকে, কাৰ্য্যবশতঃ necessarily.

কাজভাগী বিণ. কামত নিপুণ skil-ful.

কাঞ্চন বি সোণ, এবিধ ফুল gold, a kind of flower.

কাঞ্চলি বি. তিৰোতাই বুকুতপিন্ধা কাপোৰ a small cloth used to cover the breast of a woman.

কাঞ্চি বি. ককালত পিন্ধা হাৰ a chain worn on the waist as an ornament.

কাঞ্চুলি বি. চেলেং, এৰ্কাচলীয়া কাপোৰ a thin sheet of cloth worn on the body.

কাঞ্জি (পু. অ) বি. কাঁজি।

কাট সক. ধা ছেদন কৰ, খণ্ড কৰ to cut, ওপৰত আঁচ মাৰি লোপ কৰ to strike off, বাদ দে to deduct, সূতা তৈয়াৰ কৰ to spin.

কাটন বি. কটা বা ছেদন কৰা কাৰ্য্য the act of cutting, চোক, ধাৰ sharpness, edge. বিণ. চোকা sharp.

কাটনি বি. অসমদেশৰ পাটপলু পোহা আৰু পাট সূতা কটা এজাতি মানুহ a class of men in Assam who rear the pat silk worm.

কাটল্, কটল্ বি. অলপ দিনৰ নিমিত্তে লগোৱা ৰাজহ, মাটিত বাজে আন বস্তুত লগোৱা ৰাজকৰ a tax or cess.

কাট্‌কুট্‌ বি অশুদ্ধ কথা কাটি শুদ্ধ কৰি দিয়া corrections.

কাটা (সং-কটাহ) বি. মাটি বা পিতলৰ এবিধ ভাত ৰন্ধা হাড়ী বা পাত্ৰ a vessel for cooking.

কাটিহা বি. নিন্দা, তিৰস্কাৰ reproach, ridicule.

কাঠ বি. কটা গছ, কাষ্ঠ timber, wood.

কাঠ বান্ধ, কাঠ মাৰ (অক ধা.) কাঠৰ দৰে টান হ to be hardened.

কাঠনি বি. ডাঙৰ গছৰ হাবি, গছনি forest.

কাঠৰা বি. কাঠৰ কোঁঠ বা গড় a wooden cage, বিচাৰকৰ আগত পদকীয়া থিয় হৈ থকা কাঠৰ বেৰ a dock.

কাঠৰীয়া বি. কাঠ কাটোঁতা a wood cutter.

কাঠাম বি. কাঠ নাইবা বাঁহেৰে কৰা আধাৰ।

কাঠী বি. কাঠ বা বাঁহৰ পাতল চেপেটা শলা a thin piece of bamboo or wood, দুহাত জোখৰ এডাল মাৰি a measuring rod of two cubits long.

কাঠীজাল বি. এবিধ মাছমৰা জাল a kind of fishing net.

কাঠ আচিনাই, কাঠ আজিনাই বি. গাত হোৱা এবিধ টান সক ফোহা, সি নপকে মুফুটেও a wart.

কাঠ আলু বি. এবিধ টান আলু a kind of hard yam.

কাঠকটীয়া বি. হাবিৰ পৰা কাঠ কাটি আনি বেচা মানুহ a wood cutter

কাঠ-কলি বি. নিচেই কুমলীয়া গুটি a hard unripe fruit.

কাঠ-খুলা বি. বাঢ়ৈ টোকা চৰাই the woodpecker.

কাঠ-চলি বি. চাঁচ আদিৰে কটা সৰু পাতল কাঠ a chip of wood.

কাঠচিত বি. কঠিন মন a hard heart. **কাঠচিতীয়া** বিণ. কঠিন মনা, নিমৰমিয়াল hard-hearted.

কাঠফুলা বি. পঁচা কাঠ বা জাবৰত আপুনি গজা এবিধ ফুলৰ আকৃতিৰ উদ্ভিদ fungus.

কাঠবাঁজী বিণ. মুঠেই সন্তান নোহোৱা তিৰোতা a barren woman.

কাঠবিৰলা বি. কাষলতিত হোৱা এবিধ টান ফোহা a boil on the arm pit.

কাঠবুকু বি. কঠিন অন্তৰ, কাঠ চিত hard heart.

কাঠমাছ বি. টান মঙহ থকা মাছ (গৰৈ, মাগুৰ, শাল, শ'ল, কাৱৈ আদি) a fish with hard flesh.

কাঠশৰ বি. ডাঙৰ হাবিত থকা এবিধ শৰ পহু।

কাঠ-সংস্কাৰ বি. কাঠৰ দ্বাৰা সংস্কাৰ বা শুচি কৰা কাৰ্য্য, মৰাক খৰি দিয়া কাৰ্য্য cremation.

কাঠহাঁহি বি. মনত ৰং নথকাত বা খঙেৰে অলপকৈ হঁহাৰ দৰে দাঁত উলিওৱা কাৰ্য্য a sardonic smile.

কাঢ়্ সক. ধা. বলেৰে আনৰ পৰা নে বা ল to take by force, আজুৰি বা চেপি বাহিৰ কৰ to snatch, extract, ৰন্ধা পাত্ৰৰ পৰা উলিয়াই ল take out from the cooking pot. **উশাহকাঢ়** উশাহ ল। **খোজকাঢ়** লৰচৰ কৰ।

কাঢ়নী বি. সিজোৱা ধান থালিৰ পৰা নমোৱা হেঁতা a ladle, তাত বাটি কৰোতে সূতা টানি নিয়া সঁজুলি a weaver's instrument for extending the warp-threads.

কাঢ়লী বি. চেঁউৰী গৰু a heifer.

কাণ বি. শুনা ইন্দ্ৰিয়, কৰ্ণ the ear, পাত্ৰৰ মুখৰ দাঁতি the rim of a vessel, কাষ দাঁতি edge, proximity. **কাণ কৰ, কাণ দি** ইচ্ছা কৰি শুন to listen, to pay attention to. **কাণ ছোৱা** কাণত পেলোৱা, শুনিবলৈ দিয়া cause to be heard. **কাণ মূৰ থিয়** সজাগ ৰ attentive. **কাণ সঁহাৰি** কাণ পাতি গম লোৱা কাৰ্য্য।

কাণি বিণ. সৰু, কনিষ্ঠ।

কাণি ডুৰৰী, কাণিডুৰৰীয়া অলপকৈ মেলা standing ajar. ক্ৰি. বিণ. **কাণি ডুৰৰীয়াকৈ। কাণিমুণি** বি. ৰৰ এন্ধাৰ, একো নেদেখা dark, obscure.

কাণে ক্রি. বিণ. কাণৰ বাটে by the ear.

কাণে কাণে ক্রি. বিণ. নিয়মিত সময়ৰ মূৰতে, কথমপি, টানিমানি, মূৰে মূৰে just in time, barely.

কাণে কাণ মাৰি ক্রি. বিণ. কথমপি, কোনো প্ৰকাৰে narrowly.

কাণকটা বিণ. নিলাজ, মান অপমানলৈ ভয় নকৰা shameless. স্ত্রী. কাণকাটী।

কাণ খৰিকা বি. কাণ খজুৱা খৰিকা ear-prick.

কাণগাঁড়, কাণগাঁৰ বি. কাণৰ বিন্ধাৰ ভিতৰত হোৱা খহু a boil in the ear.

কাণতাল ডাঙৰ শব্দৰ দ্বাৰা কাণত লগা সোপা the state of being stunned. ক্রি. কাণতাল মাৰ।

কাণ থিয় কৰ অক. ধা. কোনো শব্দ শুনিবৰ কাৰণে মনোযোগ দে।

কাণফুল বি. এবিধ কাণৰ অলঙ্কাৰ a kind of ear ornament.

কাণবগৰা বিণ. এজনৰ কাণৰ পৰা আন এজনৰ কাণলৈ যোৱা hearsay.

কাণবিন্ধনি বি. কৰ্ণবেধ, কাণ ফুটোৱা কাৰ্য্য the ceremony of boring the ears.

কাণমাদল বি. কৰ্ণমূল the ear drum. **কাণমূৰালি** বি. কাণগাঁৰ।

কাণযুৰীয়া বিণ. একে যোৰৰ সমান ওখ ডাঙৰ of equal height.

কাণলতি, কাণৰ লতি বি. কাণৰ ওলমি থকা তলৰ ভাগ the lobe of the ear.

কাণ সমনীয়া বিণ. সমান ওখ of equal height.

কাণসৰালি বি. আওকাণ কৰাৰ দৰে মনে মনে থাকি কাণ পাতি শুনা কাৰ্য্য listening in silence while pretending not to hear.

কাণসাৰ বি. কথাত মনোযোগ কৰা বা কাণপতা কাৰ্য্য the act of listening or paying attention to what is stated.

কাণিভাগ বি. ক্ষুদ্ৰভাগ, অলপমান a small part or share.

কাণ্ড বি. পুথিৰ ভাগ, অসাধাৰণ কাৰ্য্য বা ঘটনা, কাঁড় a division of a book, an unusual occurrence, an arrow. **কাণ্ডজ্ঞান** হিতাহিতবোধ, বিবেচনা। **কাণ্ডাৰী** বি. নাৱৰীয়া।

কাতৰ বিণ. পীড়িত, দুঃখিত, ব্যাকুল distressed, perplexed. বি. অতি দুখেৰে কৰা প্ৰাৰ্থনা earnest entreaty. **কাতৰোক্তি** বি. ব্যাকুল হৈ কোৱা কথা earnest supplication.

কাতি বি. সপ্তম মাহ the seventh month, মাহ সৰিয়হ আদি মাৰি পেলাই দিয়া জাবৰ।

কাতি বিণ. এঢলীয়া a slant, গাৰ দাঁতি side of the body. ক্রি.

বিণ কাতিকৈ। কাতি হ সক. ধা. দীঘল হৈ অলপ বিশ্ৰাম কৰ। কাতি কৰ সক. ধা. একাষৰীয়া কৰ move aside, অমান্য কৰ neglect. কাতি-বিহু বি. কাঙালী-বিহু, আহিন মাহৰ শেষ দিন।

কাতিকুতা বি. ইকাতি-সিকাতি, লৰচৰ the act of turning from one side to another.

কাতে বি. দাম বা মূল্যৰ বাবে for an account of.

কাত্যায়নী বি. দুৰ্গাৰ এটা নাম a name of Durga.

কাদম্বৰী বি. ফুলৰ মৌৰ পৰা হোৱা এবিধ মদ a kind of intoxicating drink made from honey.

কাদম্বিনী বি. ক'লা মেঘৰ শ্ৰেণী বা ডাঙৰ ৰখলা a mass of black clouds.

কান বি. বাহুমূল, কান্ধ, খুটাৰ মূৰৰ খোপ বা খাজ the shoulder, a notch at the top of a post. কানমাৰ অক. ধা. কান সলা, একানৰ পৰা আন কানলৈ নে to shift from one shoulder to another. কানমাৰি বি. কানত ভাৰ নিয়া কাঠ বা বাহৰ ডাং।

কানন বি. হাবি, অৰণ্য, উপবন jungle, grove.

কানুনগো বি. মাটি আৰু ৰাজহৰ হিচাব ৰখা বিষয়া, মণ্ডল বিলাকৰ কাম চোৱা বিষয়া an officer of revenue department, Kanungo.

কানাই বি. কৃষ্ণৰ এটা নাম a name of Krishna.

কানি বি ফটা কাপোৰ a piece of rag, আফিং opium. কানি-কাপোৰ কাপোৰ কানি।

কানীয়া বিণ. কানি খোৱা opium eater

কানু বি. কানাই, কৃষ্ণৰ এটা নাম a name of Krishna.

কানুন বি. আইন, বিধি ব্যৱস্থা law.

কান্ত বি. স্বামী, পতি a husband. বিণ. সুন্দৰ, মনোৰম beautiful. স্ত্ৰী কান্তা ভাৰ্য্যা a wife, জ্যোতিষৰ মতে এটা শুভযোগ।

কান্তাৰ বি. গভীৰ অৰণ্য, গহন বন a large or dreary forest, দুৰ্গম বা কষ্টকৰ বাট a bad road.

কান্তি বি. শোভা, জেউতি, দীপ্তি beauty, splendour, light. বিণ. কান্তিমন্ত, কান্তিময় শোভা বা দীপ্তিযুক্ত shining, beautiful.

কান্থি (পু. অ.) বি. কাম্বি।

কান্দ্ অক. ধা. শোক বা দুখত চকুৰ পানী উলিয়াই দুখ কৰ to cry, to lament. বি. কান্দন, কান্দনি শোকত বা দুখত চকুৰ লো উলিওৱা কাৰ্য্য, বিলাপ the act of crying.

কান্দি-কাতি অস. ক্ৰি. ৰবকৈ কান্দি,

ইনাই বিনাই weeping and crying excessively.

কান্দন্তা (পু. অ.) বিণ. কান্দোঁতা।

কান্দুৰা বিণ. কান্দি থকা incessantly crying. স্ত্রী. কান্দুৰী।

কান্ধ বি. কান, বাহুৰ মূল the shoulder.

কান্ধুলি বি. এবিধ সৰু চেপেটা মাছ a species of flat fish.

কাপ বি. লেখনী, কলম a pen, বেঁতৰ আটি a bundle of split cane. কাপ খা, কাপ্ খাই ধৰ অক. ধা. টানকৈ লাগি ধৰ to adhere firmly.

কাপ্ বি. কোনো এক বৰণৰ বহল আঁচ a stripe, দাগ, ৰং mark, colour.

কাপ (পু অ.) বি. কপট, ছদ্মবেশ।

কাপট্য বি. কপটতা, কুটিল ভাব insincerity, fraud.

কাপুৰুষ বি. অধম মানুহ, ভয়াতুৰ মানুহ a mean man, a coward.

কাপে খায় সাপে খায় সাপৰ নিচিনাকৈ নিজৰ লিখা কথাই নিজক অনিষ্ট কৰে।

কাপোৰ বি বস্ত্ৰ, গাত লোৱা আবৰণ a cloth, a garment. কাপোৰ-কানি পিন্ধা বা ব্যৱহাৰ কৰা কাপোৰ cloths.

কাপ্‌কাপ্ বিণ. কেবা ৰঙৰ আঁচ থকা variegated.

কাপঘৰা বি কাপ থোৱা চুঙ্গা a case for pens.

কাফিং বি. কাপোৰত নলগোৱাকৈ ৰখা আফুৰ আঠা opium.

কাফুৰ বি. গছৰ ৰসৰ পৰা কৰা এবিধ বগা সুগন্ধি বস্তু camphor.

কাফ্রি, কাফিৰ বি আফ্রিকাৰ লোক a negro, নীহ জাত আৰু ধৰ্ম্মৰ মানুহ, মুচলমান সকলৰ মতে মুচলমান ধৰ্ম্মৰ বাহিৰে অইন ধৰ্ম্মৰ মানুহ।

কাবাব (আৰবী) বি. জুইৰ তাপত সিজোৱা বস্তু a roast.

কাবাৰ (আৰবী) বি. অন্ত, সংখ্যাৰ পূৰণ, শেষ end, finish.

কাবু (তুৰ্কী—কাবৃ আক্ৰমণ) বি. ক্ষমতাৰ অধীনত অনা, কাৰ্য্য কৰিবৰ সুযোগ the act of bringing under control, opportunity.

কাবুৰ বি. উপযুক্ত নিয়ম বা বিধি formality.

কাবুলি বি. কাবুল দেশৰ মানুহ a man of Kabul. বিণ. কাবুল দেশত হোৱা

কাবৌ বি. কাকুতি, অতিশয় নম্র হৈ কৰা বিনয় humble supplication. কাবৌ-কোকালি কাকুতি মিনতি earnest entreaty.

কাব্য বি. কবিয়ে লিখা ৰসপূৰ্ণ কথা kavya, কবিয়ে লিখা পদ্যগ্ৰন্থ a poetical work.

কাম বি. কাৰ্য্য, বন work, busi-

ness, প্ৰয়োজন, সকাম necessity, need, শৰাধ, শ্ৰাদ্ধ death ceremony, সোণ-ৰূপ আদি খটোৱা কাৰ্য্য decoration.

কাম্ বি. কামভাব, তিৰী-পুৰুষৰ পৰস্পৰ সম্ভোগৰ ইচ্ছা carnal desire, কামদেৱ Indian cupid, কামনা, বাঞ্ছা desire, desired object.

কামচৰাই বি. নীল বৰণীয়া এবিধ সুন্দৰ চৰাই a bird of a light blue colour.

কাম-কলা বি. শৃঙ্গাৰ বিদ্যা, ৰতি-শাস্ত্ৰ sexual science.

কাম কেলি, কাম ক্ৰীড়া বি. শৃঙ্গাৰ মতা তিৰোতাই পৰস্পৰ কৰা চুম্বন, আলিঙ্গন আদি sexual intercourse.

কামজাৰি বিণ. কামৰ দিহা দিয়া giving details of work.

কামদ বি. বাঞ্ছা পূৰণ কৰোঁতা one who fulfils the desires. স্ত্ৰী. কামদা।

কামদেৱ বি. পুৰুষ তিৰোতাৰ প্ৰেমৰ অধিকাৰী দেৱতা, কন্দৰ্প the god of love, Indian Cupid.

কাম্ধেনু বি. সুৰভী, যিহকে খোজা যায় তাকে দিয়া এজনী গাই a fabulous cow which is said to give anything asked for, পোৱালী নোহোৱাকৈ গাখীৰ দিয়া বশিষ্ঠৰ এজনী গাই, কামদেৱৰ ফুলৰ ধনু the bow of Kamadeva.

কামনা বি. ইচ্ছা. বাঞ্ছা desire, wish.

কাম-পত্নী বি. কামদেৱৰ পত্নী বা ঘৈণীয়েক, ৰতি the wife of Indian Cupid, বিধিমতে বিয়া নোহোৱা তিৰোতা a concubine.

কাম-পীড়া বি. স্ত্ৰী-পুৰুষৰ পৰস্পৰ সহবাসৰ ইচ্ছা বা প্ৰেমৰ পৰা হোৱা পীড়া the pangs of lust.

কামবাণ বি. কামদেৱৰ বাণ বা কাঁড় the arrows of Cupid.

কামভাৱ বি. মতা-তিৰোতা পৰস্পৰৰ সৈতে বাস বা সম্ভোগ কৰিবৰ ইচ্ছা desire for sexual intercourse, lust ক্ৰি. বিণ. কামভাৱে।

কামলি বি. কম্বল, এবিধ লোমৰ কাপোৰ a blanket.

কামশৰ বি. কামবাণ।

কামাই (ফা. কমী) বি. উপাৰ্জ্জন, ৰোজগাৰ।

কামাখ্যা বি. কামৰূপৰ নীলাচল পৰ্ব্বতত থকা গোসানী the goddess Kamakhya.

কামাতুৰ, কামাৰ্ত্ত বি কামৰ দ্বাৰা পীড়িত very passionate, lustful. স্ত্ৰী. কামাতুৰা।

কামান বি. বন্দুক, হিলৈ a gun.

কামানল, কামাগ্নি বি. কামভাৱৰ পৰা হোৱা পীড়া passion, lust.

কামাবশায়িতা—সায়িতা বি. ইন্দ্রিয়-দমন শক্তি।

কামিজ বি. এবিধ চোলা shirt.

কামিনী বি. ৰূপবতী তিৰোতা a beautiful woman.

কামিলা বিণ. কামৰ উপযুক্ত, কৰ্ম্মদক্ষ useful for any work.

কামী বি. সৰু সৰুকৈ ফালি লোৱা দীঘল বাঁহৰ চিৰা a long narrow piece of split bamboo.

কামীহাড় বি. ৰাজহাডৰ পৰা বুকুৰ দুফালে বেৰি থকা কামীৰ নিচিনা চেপেটা হাড় a rib.

কামুক বিণ. কামাতুৰ lustful. স্ত্রী. **কামুকী**।

কামোৰ বি. দংশন, দাঁতেৰে কৰা আঘাত bite, হিংসা বা অনিষ্ট malicious act, বেদনা a sharp pain. **কামোৰ খাই ধৰ** আঠ খা, টান হৈ লাগি ধৰ adhere tightly. **কামোৰমাৰ** দংশন কৰ, ভীষণ অনিষ্ট কৰ।

কামোৰণি বি. পেটৰ বা মূৰৰ বেদনা an ache, a griping pain. **কামোৰাকামুৰি** ইটোৱে সিটোক কামোৰা কাৰ্য্য act of biting each other.

কাম্য বিণ. কোনো ফল পাবৰ আশাৰে কৰা performed with the desire of some advantage, সুন্দৰ beautiful. **কাম্যফল** কাম্য কাৰ্য্যৰ ফল, ইচ্ছানুৰূপ ফল।

কামৰূপ বি. অসম দেশৰ নামনি ভাগ, বৰ্ত্তমান কামৰূপ জিলা, প্ৰাচীন কামৰূপ ৰাজ্য modern Kamrup, ancient Kamrupa Rajya.

কামৰূপী বি. কামৰূপত থকা বা হোৱা living or produced in Kamrup, **কামৰূপী মানুহৰ ভাষা** the Kamrupi dialect.

কাম্‌ৰি কাঢ় অক. ধা. মৰিবৰ সময়ত দাঁত সৰাহি দি উশাহ টান to bite the teeth and breathe hard at the time of death.

কামসেন্দুৰ বি. এবিধ বস্তু, তাৰে ফোঁট ললে যিহকে লাগে তাকে পোৱা যায় বুলি মানুহে ভাবে a fabulous substance which put on one's forehead is said to give anything desired.

কায বি. কাম, বন, আদ্য শ্ৰাদ্ধ work, business, death ceremony.

কায় বি. দেহ, শৰীৰ, গা body.

কায়কাষ্ঠা বি. আন্তৰিক শ্ৰদ্ধা, আস্থা sincere regard.

কায়কৃত বিণ. আপুনি কৰা, নিজ শৰীৰেৰে কৰা done by one's own self.

কায়ক্লেশ, কায়কষ্ট বি. শৰীৰৰ কষ্ট।

কায়থেলি বি. প্ৰাচীন অসমীয়া ভাষা লিখা এবিধ লিপি a kind of old Assamese type.

কায়দা বি. নিয়ম rule, কৌশল skill.

কায়মনোবাক্যে ক্রি. বিণ. শৰীৰ, মন বা কথাৰে, কোনো প্ৰকাৰে with body, mind and speech, by all means.

কায়স্থ বিণ. গাত থকা existing in the body. বি. জীৱাত্মা soul, মসীজীৱী ক্ষত্ৰিয়, হিন্দুৰ উচ্চতৰ জাতি বিশেষ—যি জাতিয়ে শাসন সংক্ৰান্ত বিষয় আৰু লেখনীৰ কাৰ্য্য চলাই-ছিল, কাইথ one of the highest classes of the Hindus belong-ing to the Kshatriya stock, whose original profession was penmenship and ad-ministration of state affairs.

কায়া বি. কায়, দেহ body. বিণ. কায়িক শাৰীৰিক, দৈহিক bodily, physical.

কায়েমা বিণ. কাম-বৰণীয়া, নীল বৰণৰ having a light blue colour.

কাৰ বিণ. কোন লোকৰ whose.

কাৰক বি. কৰোঁতা doer, ব্যাকৰণত ক্ৰিয়া নিমিত্ত a case (in grammar). স্ত্ৰী. কাৰিকা।

কাৰখানা বি. কাৰিকৰে কাম কৰা ঠাই, কাৰুকাৰ্য্য কৰা ঠাই a factory, a workshop.

কাৰচাজি বি. কোনো কাৰ্য্য চলোৱাৰ উপায় বা বুদ্ধি skilful manage-ment, চলনা, প্ৰতাৰণা, গুপ্ত অভি-সন্ধি deceit, intrigue.

কাৰণ বি. যাৰ পৰা কাৰ্য্য বা বস্তু হয়, মূল origin, case, উদ্দেশ্য, হেতু purpose, reason, (তন্ত্ৰ শাস্ত্ৰত) ফটিকা liquor, (দৰ্শনত) যাৰ যোগে কাৰ্য্য সম্পন্ন হয় (উপাদান, নিমিত্ত আৰু সাধাৰণ কাৰণ)—কাৰণ শৰীৰ, বেদান্তোক্ত সূক্ষ্ম শৰীৰ। ক্ৰি বিণ. কাৰণ, কাৰণে গতিকে নিমিত্তে, হেতু by reason of, because.

কাৰণি বি. ৰোগ হোৱাৰ কাৰণ an exciting cause of a disease or malady.

কাৰা বি কাপোৰৰ আউঠি the border of a cloth.

কাৰাগাৰ বি. ফাটক, বন্দীশাল a jail, prison.

কাৰিকৰ বি. শিল্পকৰ an artist. কাৰিকৰি শিল্প কাৰ্য্যত নিপুণতা, শিল্প কৌশল proficiency of an artist, workmanship. বিণ. কাৰিকৰী কাৰিকৰ সম্পৰ্কীয় per-taining to artist.

কাৰিকা বি. সংক্ষেপে কথা বা শ্লোক আদি বুজাবৰ কাৰণে বাহুল্য কৰি লিখা কথা a paraphrase, অভিনয় কৰা তিৰোতা an actress, কোনো কাম কৰা তিৰোতা a woman-doer.

কাৰণী বি. কাৰিকা, কোনো কাম কৰা তিৰোতা a woman-doer.

কাৰু বি. শিল্পকৰ, কাৰিকৰ an artist.

কাৰুকাৰ্য্য বি. কাৰিকৰ বা শিল্পকৰৰ কাম artistic work.

কাৰুণাৰু (পু. অ.) কাতৰ প্ৰাৰ্থনা।

কাৰুণি (পু. অ.) বি. নিমিত্ত, কাৰণ।

কাৰুণিক বিণ. দয়ালু, কৃপাৱন্ত kind, compassionate.

কাৰুণ্য বি. কৰুণা বা কৃপা পাবলৈ কৰা কাকূতি humble prayer or entreaty.

কাৰেং বি. ৰজাৰ ঘৰ a palace.

কাৰ্ত্তবীৰ্য্য বি. পৰশুৰামে বধ কৰা এজন ডাঙৰ ক্ষত্ৰিয় ৰজা, তেওঁৰ এহেজাৰ হাত আছিল বুলি কথিত আছে the name of a king, killed by Parasuram.

কাৰ্ত্তিক বি. কাতি মাহ the month of Kartika, পাৰ্ব্বতীৰ পুতেক, দেৱতা সকলৰ সেনাপতি the son of Parvati and the general of Indra's army. **কাৰ্ত্তিকেয়** কাৰ্ত্তিক।

কাৰ্ত্তুজ [ফৰাচী cartouche] বি. বন্দুকৰ টোটা।

কাৰ্ণিচ (ইং cornice) বি. ছাল, দেৱাল আদিৰ বাহিৰ ওলাই থকা অংশ।

কাৰ্পণ্য বি. কৃপণৰ স্বভাৱ, কটুকিনালি niggardliness.

কাৰ্‌বা, কাৰোবা সৰ্ব্ব. কোনো অনিশ্চিত অন্য লোক some other.

কাৰবাৰ, কাৰ্ব্বাৰ বি. উদ্যোগ, চেষ্টা, যত্ন exertion, endeavour, ব্যৱসায় profession. **কাৰবাৰী** যত্ন কৰোতা worker, ব্যৱসায়ী one engaged in business.

কাৰ্য্য বি. কৰ্ম্ম. কৰিব লগা বন, কাম work, business, duty. **কাৰ্য্য-কলাপ** কাৰ্য্যসমূহ। **কাৰ্য্যকাৰক** কাম কৰোঁতা, কৰ্ম্মচাৰী worker, officer. বিণ. **কাৰ্য্যনিৰ্ব্বাহক** কৰ্ম্ম সম্পন্ন কৰা working, executive. **কাৰ্য্যপন্থা** কামৰ পদ্ধতি। **কাৰ্য্য-ক্ৰমণিকা** কামৰ তালিকা। ক্ৰি. বিণ **কাৰ্য্যবশতঃ** কাৰ্য্যৰ গতিকে, কাজেই necessarily. **কাৰ্য্যোদ্ধাৰ, কাৰ্য্যসিদ্ধি** বি. অভিলষিত কাৰ্য্যৰ সম্পন্নতা, কামৰ ভাল ফল success, successfulness. **কাৰ্য্যপ্ৰণালী** কামৰ ৰীতি।

কাৰ্যাপণ বি. যোলপোণ বা ২০ অঁৰা কড়ি বা তাৰ মূল্য এটকা ৰূপ, একাওণ the value of one rupee.

কাল বি. সময়, ঋতু, যম, মৃত্যু, time, season, death, উপযুক্ত সময় auspicious time, আয়ুস, জীৱন life-time, মৰমৰ মানুহ মৰিলে

তাক কাল বোলে a beloved person who is dead, শত্রু an enemy, দুৰন্ত, ভীষণ inauspicious, fearful.

কালকূট বি. বৰ বিহ, যাক খোৱা মাত্রেই প্রাণ যায় any deadly poison, শাস্ত্র মতে সাগৰ মথোঁতে উৎপন্ন হোৱা বিহ, সদাশিৱে এই বিহ পি খাইছিল।

কালক্রমে ক্রি. বিণ. সময়ৰ গতিত, লাহে লাহে, ক্রমশঃ in course of time.

কালগ্রস্ত বিণ. কালে পোৱা, মৰাৰ মুখত পৰা in the grip of death, ruined.

কালচক্র বি. সময় ৰূপ ৰথৰ ঘিলা অর্থাৎ সময়ৰ পাক, কালৰ পৰিবর্ত্তন changes or rotation of time.

কালনৰ্জীয়া বিণ. নিমৰমিয়াল। **কালবশ্য** বিণ. কালৰ বা মৰণৰ অধীন।

কালমূর্ত্তি বি. যমৰ নিচিনা আকৃতি, ভয়ঙ্কৰ আকাৰ an awful appearance.

কাল'ৰী বি. কাণে নুশুনা তিৰোতা a deaf woman.

কাললৈ ক্রি. বিণ. ভবিষ্যতলৈ, পাছলৈ, সময়ত for future, afterwards, in time.

কালক্ষণ বি. অশুভ সময় an inauspicious portion of the day.

কালান্তক বিণ. যি জীৱন অন্ত কৰে, মহা ভয়ঙ্কৰ, ভীষণ death, dreadful.

কালি বি. দীঘলক পুতলেৰে পূৰণ কৰিলে হোৱা ফল the area. মুখেৰে ফুঁকি বজোৱা এবিধ যন্ত্র, পেপা a fife, মহী, চিঁয়াহি, কলা ৰং ink, black dye, আজিৰ আগৰ বা হৈ যোৱা দিন yesterday, আজিৰ পাছৰ বা অহা দিন tomorrow.

কালিকা বি. কালী, শিৱৰ ভার্য্যা, দুর্গাৰ এক কলা the goddess Kali, এজাতি অপদেৱতা a kind of evil spirit. **কালিকালাগ** অক. ধা. ভূতে পা।

কালিদাস বি. ভাৰতবর্ষৰ এজন বিখ্যাত কবিৰ নাম, এওঁ বিক্রমাদিত্য ৰজাৰ এজন প্রধান সভাপণ্ডিত আছিল a famous Indian poet who flourished during the time of king Bikramaditya.

কালিন্দী বি. শোকযুক্ত, অতি এন্ধাৰ sorrowful, very dark, কলিন্দ পর্ব্বতৰ পৰা ওলোৱা যমুনা নৈ the river Jamuna. **কালিন্দী ভোমোৰা** বি. এজাতি নীল বৰণীয়া ভোমোৰা a species of beautiful blue insect of the beetle class.

কালিমা বি. মলিনতা, কলঙ্ক।

•**কালিয়ন** বি. পাছলৈ দাম দিব বুলি বস্তু কিনা কাৰ্য্য, উঠনা খোৱা কাৰ্য্য the act of buying on credit. ক্রি. বিণ. কালিয়নে।

কালী বি. শিৱৰ ভাৰ্য্যা, কালিকা the goddess Kali.

কালীন ক্রি. বিণ. কালত, সময়ত at that time, বেলি, বাৰ once. (এককালীন)।

কালীয়া বি. কালি বজাওঁতা a player on the fife.

কালেক্টৰী (ইং collectorate) বিণ. মাটি বাৰী, ৰাজহ কৰ আদিৰ সম্পৰ্কীয় relating to land revenue, taxes etc.

কালজীৰা বি. দৰৱত দিয়া জীৰাৰ নিচিনা এবিধ কলা গুটি black cumin.

কাল্পনিক বিণ. মনেৰে সজা, মিছা invented, fictitious, false.

কালপুৰুষ বি. নক্ষত্ৰপুঞ্জ বিশেষ orion.

কালৰাত্ৰি বি. যি ৰাতিত মৃত্যু নাইবা মহা বিপদৰ সম্ভাৱনা, ৰাতিৰ অশুভ সময়।

কালশত্ৰু বি মহাশত্ৰু deadly enemy, মৃত হোৱা চেনেহৰ লোক a beloved person who is dead.

কালসৰ্প বি বৰ বিষাল সাপ a very poisonous snake.

কালহীৰা বি. এবিধ হীৰা, ইয়াক চেলেকিলে মানুহ মৰে বুলি কয়।

কাৱাজ বি সৈন্যৰ শিক্ষা military manoeuvre.

কাবিল নামা বি. মুচলমানৰ বিয়াৰ সময়ত দৰা-কন্যাৰ মাজত কৰা চুক্তি-পত্ৰ।

কাব্য বি. কবিয়ে লিখা ৰসযুক্ত কথা poetical work, পদ্যেৰে বৰ্ণনা কৰা ৰসাল উপন্যাস।

কাব্য-ৰস বি. কাব্য বা কবিতাৰ সুখ লগা ভাব poetical sentiment, taste for poetry. কাব্যৰস ৯ টা —আদি, বীৰ, ভয়ানক, করুণ, বীভৎস, হাস্য, শান্ত, অদ্ভুত, ৰৌদ্ৰ।

কাৰৈ বি. এবিধ কাঠ মাছ a kind of fish. **কাৰৈটিলা** কাৰৈ মাছৰ পোৱালী।

কাশি, কাশী বি. সদাশিৱৰ তীৰ্থ স্থান, বাৰাণসী, বাণাৰস Benares.

কাশ্মীৰী বিণ. কাশ্মীৰত উৎপন্ন বা ওপজা produced or born in Kashmir.

কাষ্ বি. দাঁতি, পাৰ্শ্ব the side, border, ওচৰ, সমীপ proximity. **কাষৰ** কোনো বস্তুৰ দাঁতি, ওচৰ side, border, vicinity.

কাষ'ৰি বি. পথাৰৰ আলিৰ দাঁতি the side of a ridge or embankment across a rice-field, দাঁতি

side. **কাষ'ৰীয়া** বিণ. দাঁতিৰ, দাঁতিত থকা situated on the edge or border, এফলীয়া বা আঁতৰ হোৱা aside, বেলেগ হোৱা separated, এৰি থোৱা excommunicated. **কাষৰে-পাঁজৰে, কাষে-পাঁজৰে** ক্রি. বিণ. দাঁতিয়ে way side, by the side of. **কাষে** ক্রি. বিণ দাঁতিয়ে, কাষৰে by the side of, by.

কাষ্ঠ বি. কাঠ, কটা-গছ wood, timber.

কাষ্‌বিৰলা, কাষ্‌বিৰলী বি. কাষলতিৰ তলত হোৱা খহু a painful tumour in the armpit.

কাষ্‌ল'তি বি. বা-বিচনিৰ তলৰ খাল the armpit.

কাহ্‌ বি. কফে ডিঙ্গি সুৰ-সুৰোৱাত ডিঙিৰ পৰা ওলোৱা ডাঙৰ শব্দ a cough. অক. ধা. কাহ, কাহমাৰ।

কাহাক (পু. অ.) কাক।

কাহানি ক্রি. বিণ. কোনদিনা, কেতিয়া when, on what day or time. **কাহানিকৈ** ক্রি. বিণ. ইয়াৰ পাছত কেতিয়া, কেতিয়ালৈ on what day after this. **কাহানিবাই** ক্রি. বিণ ইয়াৰ বহুত দিনৰ আগেয়ে long before this.

কাহান্তে (পু. অ.) ক'ৰপৰা whence.

কাহিনী বি. কথা, গল্প, বিবৰণ a story, a description.

কাহিল বিণ. দুর্ব্বল weak, lean.

কাহু (পু অ.) কোনো কোনোৱে some.

কাহুন্দী বি. চকলিওৱা শুকান আমৰ লগত বটা সৰিয়হ লোণ আদি মচলা দি কৰা এবিধ চাটনি a chutney made of sliced mango and mustard.

কাহুলা বি. কাহুৰা, সদায় কাহি থকা suffering from cough.

কাহে (পু অ.) ক্রি. বিণ. কি কাৰণে why, কেনেকৈ how, in what manner.

কাহে, কাহেনু কলৈ where.

কাহেৰি কিটো, কাক।

কি সর্ব্ব. প্রশ্ন সোধা শব্দ, কোন what. অব্য. (অনিশ্চিত অর্থৰ) বা, নাইবা or.

কিংকর্ত্তব্যবিমূঢ় বিণ. কি কৰিব লাগে সেই বিষয়ে নজনা, বিবুদ্ধি at a loss to understand what to do, perplexed.

কিংখাপ বি. সোণ বা ৰূপৰ গুণাৰ বন কৰা ৰেশমী বা পাট কাপোৰ silk cloth embroidered with golden or silver threads.

কিংবদন্তি বি. জনশ্রুতি tradition, গুজব, মানুহৰ মুখে শুনা কথা rumour.

কিংশুক বি. পলাশ a tree bearing beautiful red blossoms.

কিক (পু. অ.) কি কাৰণে why.

কি কি অব্য. কেই বিধৰ, কিমান প্ৰকাৰৰ of what sorts.

কিঙ্কৰ বি. চাকৰ, অনুচৰ, বন্দী a slave, a servant.

কিঙ্কিণী বি. ঘুণুৰা a small bell, ঘাগৰ, ঘুণুৰাৰ মালা a string of bells.

কিচ্‌কিচা অক. ধা. ঘামত ধূলি আদি পৰাত অসুখ বোধ কৰ, চিট্‌চিটা to feel an itching sensation from heat and dust, বেয়া কথা শুনিলে বা মনত পৰিলে অসুখ বোধ কৰ to feel uneasy at something disagreeable. বি. কিচ্‌কিচনি। ক্ৰি. বিণ. কিচ্‌কিচ্‌কৰে অতিশয় ৰূপে, কেট কেট কৰে excessively (black) কিচ্‌কিচীয়া অতিশয় ক'লা।

কিচ্‌মিচ্‌ বি. শুকান পকা আঙুৰ raisin.

কিচ্‌মত (আৰবী) বি. দশা fate.

কিছু, কিছুমান বিণ. অলপ, কিঞ্চিৎ some, a little. ক্ৰি. বিণ. অলপ পৰিমাণে some what.

কিজানি, কিবাজানি অব্য. হব পাৰে, জানোচা, জানোবা perhaps, may be.

কিঞ্চিত, কিঞ্চিতমান বিণ. সৰ্ব্ব. কিছু, অলপ, অলপমান a little. ক্ৰি. বিণ অলপ পৰিমাণে, অলপকৈ slightly.

কিঞ্জলক (পু অ.) ফুলৰ কেশৰ।

কিটা অক ধা. শত্ৰুৰ পৰা ভয় পাই আত্মৰক্ষাৰ নিমিত্তে সষ্টম হ বা অস্ত্ৰ ল to take arms for defence against an enemy, খং কৰ, খং উঠ।

কিটিপ্‌ বি. যন্ত্ৰ আদি ব্যৱহাৰ কৰাৰ কৌশল, কাইদা the secret of using any machine or implement, কু-কৌশল secret design.

কিটিৰ বি. সৰু বস্তুৰে বিন্ধা বা সৰু জন্তুৱে দাঁতেৰে কামোৰা শব্দ an imitative sound used to express that of a gentle stroke. ক্ৰি. বিণ. কিটিৰ কৰে, কিটিৰাই।

কিট্‌কিট্‌ কৰে ক্ৰি. বিণ. কেট কেট কৰে, কিচ্‌কিচ্‌ কৰে very dirtily.

কিটিৰা বিণ. চুটি-চাপৰ আৰু বাঢ়িব নোৱৰা stunted.

কিটকিটীয়া বিণ. অলপতে খং উঠা স্বভাৱ যুক্ত, খিঙ্‌খিঙীয়া peevish.

কিতাপ (আৰবী—কেতাব) বি. পুথি, গ্ৰন্থ a book.

কিন্‌ সক. ধা. বেচ দি বস্তু ল, খৰিদ কৰ to buy.

কিন্‌কিন্‌ অনু. শব্দ. অলপ অলপকৈ বৰষুণ পৰিলে বা বাঁহৰগুণাত আঘাত

কৰিলে উঠা শব্দ an imitative word used to express the sound produced by drizzling rain or of a stringed musical instrument. অক. ধা. কিন্ কিনা। বিণ. কিন্‌কিনীয়া। বি. কিন্‌কিননি।

কিন্তু অব্য. তেনে হয় তথাপি আগৰ বাক্যৰ অৰ্থ সঙ্কোচিত কৰা শব্দ but, nevertheless.

কিন্নৰ বি. কুবেৰৰ পাৰিষদ attendants of Kubera, দেৱলোকৰ গায়ন। স্ত্রী. কিন্নৰী।

কিবা বিণ. সৰ্ব্ব. নজনা, নিশ্চয় নোহোৱা some, uncertain. অব্য. কিজানি perhaps, ভাল নলগা feeling uneasy. কিবাকিবি নজনা, অনিশ্চিত some or other.

কি বুলি ক্রি. বিণ. কি কাৰণে what for.

কিমতে ক্রি. বিণ. কি ভাৱে, কি প্ৰকাৰে how, in what manner.

কিমান বিণ. কি সংখ্যাৰ, কি পৰিমাণৰ how much, how many.

কিম্বা অব্য. বা, নতুবা, নাইবা or, otherwise.

কিম্ভূত কিমাকাৰ বিণ. আপচু: অদ্ভুত আৰু কুচ্ছিত আকৃতিৰ queer, odd.

কিম্মত বি. মূল্য, মোকৰ্দ্দমাৰ বেচ value of a suit.

কিয় ক্রি. বিণ. কি বাবে, কি কাৰণে why.

কিয়ৎ বিণ. কিছু অলপ some. ক্রি. বিণ. কিয়ৎপৰিমাণে।

কিয়নো অব্য. কাৰণ, যি হেতুকে because.

কিৰণ বি. দীপ্তি, পোহৰ, ৰশ্মি a ray of light.

কিৰা বি. শপত an oath.

কিৰাত বি. পৰ্ব্বত বা হাবিত বাস কৰা জাতিৰ মানুহ, ব্যাধ inhabitants of mountains, a hunter, অৰ্জ্জুনৰ লগত যুঁজ কৰোঁতে কিৰাত বা ব্যাধৰূপী মহাদেৱ।

কিৰা-ধাৰী বিণ. ব্ৰতচাৰী।

কিৰিং বিণ. ওখ টিং থকা (পৰ্ব্বত) high peaked.

কিৰিচ বি. এবিধ ঠেক দীঘল তৰোৱাল a malay dagger.

কিৰিষি (পু অ.) বি. কৃষি।

কিৰীটি বি. ৰজা বা দেৱতাৰ মূৰত পিন্ধা ভূষণ বা মূৰৰ আৱৰণ, মুকুট a crest, crown.

কিৰীলি বি. বৰ ডাঙৰ বা উচ্চ হাঁহি, বৰকৈ হাঁহি কৰা ধেমালি a loud laughter, mirth. অক. ধা. কিৰীলি মাৰ, কিৰীলিয়া।

কিৰ্‌কিৰীয়া বিণ. ক্ষীণ, লাহি thin, slender, সাৰ নোহোৱা not fertile.

কির্ত্তিম্ বিণ. আচল নোহোৱা, মিছা.

নকলী fictitious, not genuine. " বি. কিৰ্ত্তিমালি।

কিৰ্পিণ বিণ. কটকিনা, চিকটা miserly. বি. **কিৰ্পিণালী** কৃপণৰ স্বভাৱ, কটকিনালি niggardliness.

কিল্ বি. কিলাকুটিৰে কৰা আঘাত a blow given with the elbow, প্ৰহাৰ, মাৰ blow, beating. সক. ধা. কিলা।

কিলাকনি বি. কিলাকুটি।

কিলাকিলি বি. পৰস্পৰে কিলোৱা বা মৰামৰি কৰা কাৰ্য্য mutual beating or striking.

কিলাকুটি বি. হাতৰ ঠাৰি আৰু বাউসিৰ মাজত থকা গাঠি the elbow. বিণ. **কিলাকুটীয়া**।

কিল্‌কিল্ অনু. শব্দ. অলপীয়া পানী অসমান ঠাইত বেগাই বৈ যাওঁতে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ an imitative sound used to express that of a small stream flowing rapidly over an uneven surface. বি. **কিলকিলনি**। অক. ধা. **কিল্‌কিলা**।

কিল্লা বি. কোঁঠ, দুৰ্গ a fort.

কিশলয়, কিসলয় বি. গছৰ কুঁহিপাত new tender leaf of a tree.

কিশোৰ বি. কোমল বয়সৰ লৰা boy of tender age.

কিষ্কিন্ধ্যা বি. বান্দৰৰ ৰজা বালী আৰু সুগ্ৰীৱে বাস কৰা পৰ্ব্বতৰ নাম।

কিসক (পু. অ.) ক্ৰি বিণ কি কাৰণে।

কিসে সৰ্ব্ব. কিহে, কিহবাই।

কিস্তি বি. শিলৰ দৰৰ পিহা পাত্ৰ a stone vessel for pounding medicine, দিব লগা ধন একেবাৰতে নিদি কেইবা ভাগত দিবৰ স্থিৰ কৰা একোটা ভাগ an instalment. **কিস্তিবন্দী** অনেক বাৰত ধন দি ধাৰ মাৰিবলৈ কৰা নিয়ম an agreement to repay a debt by instalments. **কিস্তি-খিলাপ** কিস্তিমতে দিব নোৱাৰা।

কিহবা অব্য. কোনো জন্তু বা বস্তু some animal or thing. **কিহবাই পা** ভূত-পিশাচে পোৱা।

কীঁ কিঁ অনু. শব্দ. চৰাই পোৱালীৰ নিচিনা মাত an imitative sound used to express the chirping of young birds. বি. **কীঁ কিঁয়নি**।

কীচক বি. বতাহতে শব্দ হোৱা এবিধ বাহ, নল-খাগৰি bamboo rattling or whistling in the wind, বিৰাট ৰজাৰ সেনাপতি আৰু খুলশালিয়েক।

কীট্ বি. কৃমি, পোক a worm, an insect. **কীটাণু** বি. চকুৰে মনিব নোৱাৰা অতি ক্ষুদ্ৰ কীট।

কীদৃশ বিণ. কেনে, কি প্ৰকাৰ what like. স্ত্ৰী. **কীদৃশী**।

কীৰ্ণ বিণ. বিক্ষিপ্ত, সিঁচৰতি হৈ থকা scattered, strewn.

কীৰ্ত্তন বি. গুণ বৰ্ণনা narrating, praising, কৃষ্ণলীলা আদি বৰ্ণনা কৰি শঙ্কৰদেৱে লিখা এখন পুথিৰ নাম। ক্রি. **কীৰ্ত্তন** কৰ নাম গা, গুণ বৰ্ণনা কৰ। **কীৰ্ত্তন-ঘৰ** বি. নাম ঘৰ a place of worship of the Baishnavas of Assam. **কীৰ্ত্তন-ঘোষা** শঙ্কৰদেৱে ৰচনা কৰা এখন পুথিৰ নাম।

কীৰ্ত্তি বি. যশস্যা, সুখ্যাতি fame, renown, নাম জ্বলাই ৰখা কাৰ্য্য বা বস্তু any act or thing that preserves the memory of some one. **কীৰ্ত্তিমন্ত, কীৰ্ত্তিমান** বিণ. খ্যাতিমন্ত, যশস্যামন্ত, নাম-জ্বলা famous. **কীৰ্ত্তিস্তম্ভ** কোনো লোকৰ নাম বা কোনো কাৰ্য্যৰ কথা চিৰ-কাললৈ জ্বলাই ৰাখিবলৈ ইটাৰে বা শিলেৰে নিৰ্ম্মাণ কৰা পকা খুটা a monument, কোনো লোকৰ নাম চিৰকাললৈ জ্বলাই ৰাখিবলৈ কৰা বস্তু।

কীল (সং) বি. জুইৰ আগ a flame.

কীলাল (সং) বি. পানী water.

কু বিণ. বেয়া, অধম, নীচ bad, vile, low, অশুভ, অহিতকৰ inauspicious, injurious.

কু-উ অনু. শব্দ. কুলিৰ মাতৰ নিচিনা শব্দ the cooing of a cuckoo or a sound like that.

কুইনাইন বি চিনকোনা নামেৰে এবিধ সক গছৰ পৰা কৰা ঔষধ quinine.

কুঁআলা কুমলীয়া শব্দৰ অপভ্ৰংশ।

কুঁকি বি. পৰ্ব্বতীয়া মানুহৰ হোৰা, ফুল তুলি থোৱা মুখ-বহল, তলৰ ফালে ঠেক এবিধ পাত্ৰ a basket used by the hill tribes for carrying burdens on the back, a small conical flower basket.

কুঁচিমুচি ক্রি. বিণ. কোঁচ খাই, কোকোৱা বা কুঁজা হৈ by contracting or shrinking.

কুঁচিয়া বি. সাপৰ নিচিনা ৰঙচীয়া মুগা বৰণৰ বোকাত থকা এবিধ মাছ a kind of fish

কুঁজ বি. পিঠিয়ে ভাঁজ লৈ হোৱা উঠঙ্গা a hump on the back. **কুঁজা** বিণ. কুঁজ থকা, বেঁকা hump-backed. বি. পিঠিত কুঁজ থকা মানুহ a man with a hump. স্ত্রী. ।

কুঁজী থেকেৰা বি. কাউ থেকেৰা a kind of acid fruit.

কুঁঢ় বি. ডুবি, নৈৰ বা বিলৰ দ ঠাই the deepest part of a river or lake.

কুঁৱৰী বি. ৰজাৰ ভাৰ্য্যা বা মাদৈ, ৰাণী queen.

কুঁৱলী (সং-কুহেলিকা) বি. মাটি বা পানীৰ পৰা ধোৱাৰ আকাৰ ধৰি উঠা পানী mist, fog.

কুঁৱা বি. পাটনাদ well.

কুঁৱাকুঁই বিণ. কুঁৱলীৰ পৰা হোৱা এন্ধাৰ haziness, darkness caused by fog.

কুঁৱৈলতা বি. এবিধ লতা a kind of creeper.

কুঁহি বি গজালি, অঙ্কুৰ a shoot, a sprout, কলি, কোঁহ a young leaf, তামোলৰ কেওঁ। **কুঁহিপাত** নকৈ ওলোৱা পাত।

কুঁহিয়াৰ বি. চেপি ৰস উলিয়াই গুড় কৰা এবিধ গছ, ইক্ষু sugarcane.

কুঁহিয়াৰ-শাল বি. কুঁহিয়াৰ পেৰা যতন a sugar-mill.

কুঁহিলা বি. পানীৰে তল যোৱা ঠাইত হোৱা এবিধ গছ, তাৰ গা কোমল আৰু সোপোকা, তাৰ দ্বাৰা কঠ, বটলৰ ঠিলা আদি কৰা যায় a kind of plant growing on marshy land of which mats and corks are made.

কুকুঁহীয়া বিণ. অলপ অলপ তপত, অলপ গা তপত হোৱা slightly warm (said of fever).

কুকি বি. আসামৰ এজাতি পৰ্ব্বতীয়া মানুহ a hill tribe of Assam.

কুকুৰ বি. সেই নামেৰে এবিধ পোহনীয়া জন্তু dog, ঘৰৰ বেৰ মাটিত নলগাকৈ ৰাখিবৰ কাৰণে পুতি দিয়া বাঁহৰ খুটি, নীচ মানুহক গালি পৰা শব্দ a form of abuse. স্ত্ৰী. **কুকুৰনী**। **কুকুৰ-তেকীয়া** খিংখিঙীয়া peevish.

কুকুৰা বি. এবিধ চৰাই a cock or hen. **কুকুৰা-ডাক** ৰাতি পুৱাবৰ সময়ত কুকুৰাই মতা-মাত cock-crow.

কুকুৰা-চোৱা বি. আহোম ৰজাৰ দিনৰ এটা কাঁড়ী খেলৰ নাম।

কুকুৰি-কণা বি. গধূলি নেদেখা মানুহ a night-blind man.

কুকুৰ-ধুলি বি. অতি নীচ মানুহ a low contemptible fellow.

কুকুৰ-নেচীয়া বি. কুকুৰৰ নিচিনা এজাতি সৰু নাহৰ ফুটুকী ·ঘ the leopard cat.

কুকুৰ-সূতা বি. এবিধ বনৰী গছ a kind of plant.

কুকুহা বি. এবিধ চৰাই species of bird.

কুখিধৰ (পু. অ.) বি. মহা ভাগ্যৱতী most fortunate.

কুখ্যাতি বি. দুৰ্যশ, দুৰ্ণাম bad reputation.

কুগ্রহ বি. অশুভগ্রহ, অমঙ্গল evil star, misfortune.

কুঙ্কুম বি. কাশ্মীৰ দেশত হোৱা এবিধ সুগন্ধি গভীৰ হালধীয়া ফুলৰ শুকান কেশৰ বা গুৰি saffron.

কুচ বি. স্তন, তিৰোতাৰ পিয়াহ woman's breast.

কুচ্ (পু. অ.) বিণ. সৰু, ক্ষুদ্ৰ small, little.

কুচ্ বি. ৰণযাত্ৰা, দলবদ্ধ হৈ গমন।

কুচ্কাৱাজ বি. সৈন্যৰ আখৰা military manoeuvre.

কুচ্কুচ্ বি. অলপ অলপকৈ আচোঁৰোতে হোৱা শব্দ sound of slight scratching. ক্রি. বিণ. **কুচ্কুচ্কৈ, কুচ্কুচ্ কৰে।**

কুচক্র বি. চক্রান্ত, কুমন্ত্রণা evil design. বিণ. **কুচক্রী** চক্রান্তকাৰী conspiring.

কুচিলা বি.এবিধ দৰবত দিয়া বিহগুটি nux vomica.

কুচুৰ্কুচুৰ্ (অনুকাৰ শব্দ) অলপ অলপকৈ দাঁতেৰে কুটিলে হোৱাৰ শব্দৰ নিচিনা শব্দ। ক্রি. বিণ. **কুচুৰ কুচুৰকৈ, কুচুৰ্কুচুৰ্ কৰে।**

কুচ্ছা (সং-কুৎসিত) বি নিন্দা, দুৰ্ণাম defamation, scandal.

কুচ্ছিত (সং-কুৎসিত) বিণ. কুৰূপ, বেয়া ugly, vile, নিন্দিত contemptible.

কুঝটি (পু. অ.) বি. কুৱলী fog.

কুএুা বি. সোঁত বন্ধ হোৱাত দুৰ্গন্ধ হোৱা putrid in water.

কুঞ্চ (পু. অ.) কোঁচা, কোঁচাই ধৰ।

কুঞ্চি মুঠি bundle.

কুঞ্চিলা ক্রি. কোঁচালে contracted. কৃদ. বিণ. **কুঞ্চিত।**

কুঞ্জ বি ফুলনিত লতাৰে আবৃত কৰি ঘৰৰ নিচিনা কৰা ঠাই a bower, an arbour. **কুঞ্জকুটীৰ** বি লতাৰে আবৃত ক্ষুদ্ৰ স্থান a bower.

কুঞ্জৰ বি. হাতী an elephant.

কুঞ্জলতা বি. এবিধ লতা a creeper.

কুট সক. ধা. সৰুকৈ কাট cut into small pieces, দাঁতেৰে অলপ অলপকৈ কাট to gnaw. বি. বাক্যৰ মাজত বা শেষত ৰবব কাৰণে দিয়া চিন mark of punctuation. কুটিলতা, কপটীয়া মানুহ crookedness, crooked man, a kind of insect.

কুটজ বি. এবিধ দৰবৰ গছ, দুদ খড়ি a medicinal plant.

কুটনা বি. ভাংকুটা মাৰি।

কুটস্থ বি. টুটকীয়া, লগনীয়া backbiting.

কুটা (সক. ধা.) কাচি আদিৰ মুখত দাৰ বা দাঁত বটা।

কুটা বি. ছিগা খেৰ বন আদি a bit of grass. সক. ধা. কাচি আদিৰ

মুখত দাৰ বা দাঁত কটা। **কুটা কঢ়িয়া** বাহ সাজিবলৈ খেৰ বন গোটা collect materials to build a nest. **কুটা ছিঙি এৰ** একেবাৰেই সম্পৰ্ক গুচা, সমূলি বন্ধুতা পৰিত্যাগ কৰ to sever connection with.

কুটি বি. হাঁহি তোলা কথা বা কাৰ্য্য, হাঁহি তুলিবৰ নিমিত্তে বিদ্ৰূপ কৰি প্ৰকাশ কৰা কথা বা বস্তু drollery, a caricature.

কুটিৰ, কুটীৰ বি. পঁজা, অতি সৰু ঘৰ a cottage.

কুটিল বিণ. বেঁকা, কপটীয়া, দুষ্ট crooked, insincere, ভাঁজ লগা curled. স্ত্ৰী. **কুটিলা**।
কুটিলনি গুণ. বি. কুটিলৰ স্বভাৱ বা গুণ, দুষ্টালি dishonesty, wickedness.

কুটুম, কুটুম্ব বি. নিজ বংশৰ বা পৰিয়ালৰ মানুহ a kinsman, চেনেহৰ মাত term of affection, বন্ধু a friend, বিয়াৰ সম্বন্ধেৰে হোৱা মিতিৰ a relation by marriage. **কুটুম্বিতা** বি. বন্ধুতা, মিত্ৰতা relationship.

কুটুলা বিণ. চুটি-চাপৰ short.

কুটুহ্ অনু শব্দ. অসন্মতি বা খং বুজোৱা শব্দ an imitative sound to express unwillingness or displeasure. ক্ৰি. বিণ. **কুটুহাই**।

কুট কুট বি. টান বস্তু অলপ অলপকৈ কামুৰিলে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ an imitative sound used to express that of gnawing. **কুট্‌কুটনি**. টান বস্তু কমোৰাৰ শব্দ, গাৰ জোৰাত হোৱা কামোৰণি বা বেদনা the sound of gnawing, a painful biting sensation in the joints. অক. ধা. **কুট্‌কুটা**।

কুট্‌কুটীয়া বিণ. দন্দুৰা, খং তোলোৱা কথাকৈ দন্দৰ ছল বিচৰা quarrelsome.

কুট্‌কুৰা বিণ. চুটি, বাঢ়িব নোৱৰা (চুলি বা ঘৰ ছোৱা খেৰত খাটে) short, stunted in growth (said of hair or grass).

কুঠ্ বি. গাৰ ছাল বগা পৰা ৰোগ, পখৰা ৰোগ leprosy.

কুঠৰী বি. চাৰিওফালে বেৰ দিয়া ঘৰৰ এক খোঁটালী a room, an apartment.

কুঠাৰ বি. এবিধ অস্ত্ৰ an axe, সঁচাৰ কাঠীৰ মুখৰ তললৈ ওলমা ভাগ projecting part of a key.

কুঠী বি. বেহাবেপাৰৰ ঘৰ, শিল্পকৰ্ম্ম কৰা ঘৰ a factory.

কুঠীয়া বিণ. কুঠ ৰোগে ধৰা leprous. বি. কুঠৰোগে ধৰা মানুহ, দুষ্ট মানুহ

a leper, a wicked man. স্ত্রী. **কুষ্ঠুনি**।

কুঁড়ি (পু. অ.) বি. কলি, কুঁহি the bud of a flower.

কুঢ়ি বি. এবিধ মাছ a kind of fish.

কুণ্ঠ (পু. অ.) বি কুণ্ঠিত, দুৰ্ব্বল। **কুণ্ঠৰিয়া** (পু অ.) বিণ. যুজোঁ যুজোঁ কৈ বা মাৰোঁ মাৰোঁ কৈ ফুৰা।

কুণ্ঠা বি. সঙ্কোচ, লাজ, ভয়।

কুণ্ঠিত কৃদ. বিণ. আশঙ্কাযুক্ত, ভীত hesitating, fearful, লজ্জিত ashamed.

কুণ্ড বি হোমৰ জুইৰ গাঁত, নাদ, গাত a pit for sacrificial fire, well, tank.

কুণ্ডল বি. কাণত পিন্ধা এবিধ অলঙ্কাৰ, কঁৰিয়া an ear-ornament, an ear-ring.

কুণ্ডলিনী বি. কুণ্ডল পিন্ধা তিৰোতা, দুৰ্গাৰ এটা আকৃতি a woman wearing ear-rings, a form of Durga.

কুণ্ডলী বি. কুণ্ডল পিন্ধা মানুহ a man wearing ear-rings, সাপ a serpent.

কুতৰ্কী বিণ. অন্যায়ৰূপে তৰ্ক কৰা reasoning improperly.

কুতুৰ অ. ধা. কোনো বস্তুৰ কাৰণে ঘনাই খাট বা খোজ।

কুতূহল বি. নেদেখা বস্তু বা নুশুনা কথা শুনিবৰ ইচ্ছা curiosity, আনন্দ, কৌতুক joy, pleasure. বিণ. **কুতূহলী**। ক্রি. বিণ. **কুতূহলে**।

কুৎসা বি. কুস্থা।

কুৎসিত 'কুচ্ছিত' চোৱা।

কুত্তা বি. কুকুৰ a dog.

কুত্র ক্রি. বিণ. ক'ত, কোন ঠাইত where.

কুন্‌কী বি. বনৰীয়া হাতী ধৰা মাখুন্দী হাতী a female decoy elephant.

কুন্‌কুন্ অনু. শব্দ. মহ আদিয়ে কৰাৰ নিচিনা সৰু শব্দ a buzzing sound. বি. **কুন্‌কুননি**। অক. ধা **কুনকুনা**।

কুন্‌খৰা বি. এবিধ শণ জাতিৰ গছ a plant.

কুন্তল বি. মূৰৰ চুলি, কেশ hair.

কুন্তী বি. পাণ্ডু ৰজাৰ কুঁৱৰী, যুধিষ্ঠিৰ আদিৰ মাক।

কুন্দ্ সক. ধা. কুন্দ-যন্ত্ৰেৰে কাটি গঢ় লগা বা সমান কৰ to turn on a lathe, কাঠ, ধাতু আদিৰ বস্তু ঘূৰাই ঘূৰাই কাটি গঢ় লগোৱা যন্ত্ৰ a turner's lathe. **কুন্দত** কটা বৰ ধুনীয়া।

কুন্দ বি. এবিধ বগা-বৰণীয়া ফুল, খৰিকা জাঁই a kind of jasmine. **কুন্দকড়ি, কুন্দকুঁড়ি** বি. কুন্দ ফুলৰ কলি bud of kunda flower.

কুন্দা বি. মানুহৰ হাত ভৰি সুমাই

বন্দী কৰি ৰাখিবৰ কাৰণে খাঁজ কটা বা বিন্ধা থকা কাঠ বা বাঁহৰ যতন stocks for confining criminals. সক. ধা মূৰ সমান কৰি কাট to round off the end.

কুন্দ্ৰাক্ষ, কুন্দকুখ বি. বতাহ আৰু পোহৰ সোমাবলৈ বেৰত কৰা সৰু বিন্ধা, সৰু গৱাক্ষ a small round window.

কুন্দোৱা কৃদ. বিণ. মূৰ সমান বা ঘূৰণীয়াকৈ কটা rounded and smoothed.

কুন্দচ্ বিণ. আগঢ়ী, কুশ্ৰী, বেয়া ugly, bad, vile.

কুন্ধি বি. নাৱৰ খোঁটালী a room in a boat.

কুপ্তী বি. কপৌ a dove.

কুপথ বি. বেয়া পথ, অসৎ মাৰ্গ evil path. **কুপথগামী** যি কুপথেৰে গমন কৰে, কদাচাৰী।

কুপথ্য বি. অহিতকৰ পথ্য।

কুপন বি. মনি-অৰ্ডাৰ কাগজৰ যি অংশ টকা গ্ৰহীতাই পায় coupon.

কুপাত্ৰ বি. অযোগ্য লোক, অনুপযুক্ত দৰা unfit person.

কুপিত বিণ. খঙাল angered.

কুপী [সং কুপী, হিং. কুপ্পী] বি. তেল ভৰোৱা চুঙা oil-can.

কুপুত্ৰ বি অসচ্চৰিত্ৰ, গুণহীন বা অবাধ্য পুত্ৰ wicked or disobedient son.

কুফল বি. বেয়া ফল, কু-পৰিণাম।

কুবলয় বি. নীলপদ্ম blue lotus.

কুবলয়-পীড় বি. কৃষ্ণই বধকৰা কংসৰ হাতী।

কুবাসনা বি. বেয়া অভিলাষ, বেয়া অভিপ্ৰায়।

কুবিয়া সক. ধা ধাৰ থকা অস্ত্ৰেৰে আঘাত কৰ, ঘৈয়া to strike with a cutting instrument.

কুবুদ্ধি বি. বেয়া বুদ্ধি। বিণ. মন্দমতি।

কুবেৰ বি. যক্ষ বিলাকৰ ৰজা, ধনৰ অধিপতি দেৱতা, মহাদেৱৰ ধনৰ ভঁৰালী the god of wealth.

কুবেশ বি. বেয়া সাজ, মন্দ বেশ ugly dress or form.

কুব্জ বি. কুঁজা, বেঁকা hump-backed. স্ত্ৰী. **কুব্জী**।

কুম বি. কপালৰ দুই দাঁতিৰ কাণসতাৰ ওপৰৰ ভাগ the temple, ঘৰৰ মাজ-পাচ।

কুম্‌টি বি. গালেৰে মাটি খনা এবিধ পোক the mole-cricket. **কুম্‌টীয়া** বি. হাতৰ তলুৱাৰ ছাল ছিগা এবিধ ৰোগ।

কুমন্ত্ৰ বি. লোকৰ হানি কৰা মন্ত্ৰ an injurious incantation.

কুমৰ্ধনি বি. ধেমালিৰ গুমগুমনি শব্দ a merrymaking, mirth.

কুমলীয়া বিণ. আপঁইতা, কম বয়সীয়া immature, কোমল, নৰম tender, soft.

কুমাৰ বি. কম বয়সীয়া ল'ৰা, a boy of tender age, ৰজাৰ ল'ৰা a prince, পুত্ৰ son. স্ত্ৰী. কুমাৰী।

কুমাৰ্ বি. মাটিৰ পাত্ৰ গঢ়োঁতা a potter. স্ত্ৰী. কুমাৰণী।

কুমাৰণী বি. ঘৰৰ বেৰত মাটিৰ বাহ সাজি থকা পাখি লগা পৰুৱা an insect.

কুমাৰিকা বি. ভাৰতৰ দক্ষিণ প্ৰান্তস্থিত ঠাইৰ নাম Cape Comorin.

কুমাৰী বি. ৰজাৰ জী a princess, ঋতুমতী নোহোৱা ছোৱালী a virgin, দুৰ্গাৰ নাম।

কুমুদ্ বি. ভেঁটফুল the water-lily. **কুমুদ-বান্ধৱ** বি. চন্দ্ৰ, জোন, the moon.

কুমুদিনী বি. ভেঁটফুল, বহুত ভেঁটফুল থকা ঠাই water-lily, a place full of water-lilies.

কুমেৰু বি. পৃথিবীৰ দক্ষিণ ফালৰ মূৰ the south pole. **কুমেৰু বৃত্ত** দক্ষিণ মেৰুৰ ২৩° অক্ষাংশ উত্তৰত থকা কাল্পনিক বৃত্ত the antarctic circle.

কুম্জেলুকা, কুম্জেলেকুৰা বি. গাত বীজল থকা এবিধ বগা বা মুগা বৰণীয়া পোকা a slug.

কুম্ভ বি. কলহ water-jar, একাদশ ৰাশি, হাতীৰ মূৰৰ টেমুনা the eleventh sign of the Zodiac, one of the two prominences on the forehead of an elephant.

কুম্ভক বি. যোগৰ এটা ক্ৰিয়া (নিশ্বাস-ৰোধ)।

কুম্ভকৰ্ণ বি. ৰাৱণৰ দ্বিতীয় ভ্ৰাতা (নিদ্ৰাপ্ৰিয়)।

কুম্ভকাৰ বি. মাটিৰ পাত্ৰ কৰোঁতা a potter.

কুম্ভীৰ বি. এজাতি ঘঁৰিয়াল an alligator.

কুযশ বি. দুৰ্নাম infamy.

কুযাত্ৰা বি. অশুভ যাত্ৰা।

কুৰঙ্গ বি. হৰিণা পহু a deer.

কুৰঙ্গনয়না, কুৰঙ্গনয়নী বি. হৰিণাৰ দৰে ধুনীয়া চকু থকা তিৰোতা, সুন্দৰী a gazelle-eyed woman, a beautiful woman.

কুৰল বি. পাছি, খৰাহি আদিৰ মুখ বন্ধা কামী, বাঁও a piece of split bamboo bound on the edge of a basket etc.

কুৰা বি. একে ঠাইতে জ্বলা জুই fire lighted on one place, এবাৰ জুইত দিবৰ জোখাৰে খৰিৰ মুঠি a bundle of fire-wood which may be put into the fire at once, যাঠী আদিৰ নাল handle of a spear.

কুৰাল্ বি. এবিধ বগা ফুল ধৰা গছ a kind of tree with white flower.

কুৰি বি. দুই দহ, বিংশতি twenty.

বিণ. **কুৰীয়া** কুৰি টকা মূল্যৰ of the value of twenty rupees.

কুৰীয়া বিণ. সঘনে নৰিয়া পৰি থকা, চিৰৰুগীয়া sickly.

কুৰীতি বি. বেয়া নিয়ম, বেয়া ব্যৱহাৰ।

কুৰু বি. পাণ্ডু আৰু ধৃতৰাষ্ট্ৰৰ পূৰ্ব্ব পুৰুষ চন্দ্ৰবংশীয় এজন ৰজাৰ নাম the name of a prince of the lunar race. **কুৰুক্ষেত্ৰ** কুৰু-পাণ্ডৱৰ যুদ্ধক্ষেত্ৰ। **কুৰুবৃদ্ধ** ভীষ্ম।

কুৰং বি. দুই পৰ্ব্বতৰ মাজৰ ঠেক আৰু দ ঠাই a mountain pass, a gorge.

কুৰুং কাৰাং বি. লৰচৰ কৰা, কেৰমেৰ কৰা slight movements

কুৰুলি বি. এবিধ বাদ্য a musical instrument, উৰুলি দিয়াৰ দৰে ফেঁচাই মতা মাত a peculiar cry uttered by the owl. **কুৰুলি পিট** ঢোলৰ কুৰুলি বজোৱাৰ দৰে ঘনাই পিট বা বৰকৈ মৰিয়া beat severely, বৰকৈ হাই উৰুমি কৰি দন্দ কৰ quarrel noisily. অক. ধা. **কুৰুলিয়া** কুৰলি দে।

কুৰুৱক বি. এবিধ ফুলৰ গছ crimson amaranth.

কুৰুৱা বি. উকহ জাতিৰ মাছ খোৱা চৰাই the fishing eagle

কুৰূচ অক. ধা. কাঁচি হ, গোট মাৰ to curdle slightly as milk. বিণ. **কুৰূচীয়া**।

কুৰূপ বিণ. আগঢ়ী, অশুৱনি ugly. বি. কদাকাৰ ugly form. স্ত্রী. **কুৰূপা, কুৰূপিনী**।

কুৰূৱা বি. পূব দিশৰ পৰা বলা বতাহ, ইয়াৰ বিপৰীত বতাহক পছোৱা বতাহ বোলা হয় wind blowing from the east, easterly wind.

কুৰ্‌কুৰ্‌ অব্য. কুকুৰ পোৱালীক মতা মাত a word used in calling a dog. অক. ধা. **কুৰ্‌কুৰা**। বি. **কুৰকুৰণি, কুৰ্‌কুৰ্‌**।

কুৰ্নিস্ (ফা.) বি. অভিবাদন, চালাম salute.

কুৰ্ত্তা বি. এবিধ মূৰেদি সুমাই পিন্ধা চোলা a shirt, হাত থঁকা ককাল-লৈকে পৰা চোলা jacket, a short coat.

কুৰ্ব্বানা বি. মুচলমান ধৰ্ম্ম শাস্ত্ৰমতে জন্তু বধ কৰা কাৰ্য্য killing an animal according to Moslem rites.

কুৰ্ব্বুধি বি বেয়া পৰামৰ্শ bad advice. বিণ. **কুৰ্ব্বুধীয়া**।

কুৰ্ম্মা বি. মিতিৰ marriage connection. স্ত্ৰী. **কুৰ্ম্মানী**।

কুৰ্ম্মুৰা বি. তাঁত বাটি কৰোঁতে ব্যৱহাৰ কৰা মূৰ জোঙা খুঁটি a weaver's peg or stake.

কুল বি. জাতি, বংশ a caste, a race, family. বিণ. **কুলীয়া** কুলৰ সম্পৰ্কীয়, জাতিৰ belonging to a caste. **কুল-কণ্টক** বি. বংশৰ অপযশ বা অন্যায়কাৰক। **কুলকমল** জাতিৰ পদুম ফুল, বংশৰ গৌৰৱ। **কুলকৰ্ম্ম** নিজ কুল বা জাতিৰ নিয়ম মতে কৰিব লগা কাম। **কুলগুৰু** কোনো বংশৰ গুৰু বা পুৰোহিত। **কুলটা** বি. বেশ্যা, অসতী তিৰোতা a whore, prostitute. **কুলতিলক** বংশৰ শ্ৰেষ্ঠ পুৰুষ, যাৰ দ্বাৰা বংশৰ মান বাঢ়ে। **কুলদেৱতা** বি. কোনো এক বংশৰ পূৰ্ব্বৰ পৰা আৰাধনা কৰা দেৱতা the tutelary god of a family. **কুলধৰ্ম্ম** কোনো জাতিৰ শাস্ত্ৰৰ নিয়ম মতে কৰিব লগা কাম। **কুলপতি** বি. আশ্ৰমৰ প্ৰধান ঋষি। **কুলৱতী** সৎকুলৰ তিৰোতা, সতী a high caste woman. **কুলশীল** জাতি আৰু স্বভাৱ। **কুলস্ত্ৰী** সতী তিৰোতা। **কুলসংহাৰিণী** কুল-নাশিনী।

কুলক্ষণ বি. অমঙ্গলৰ চিন a bad omen, গাত থকা অমঙ্গলীয়া চিন, বেয়াগুণ bad conduct. বিণ. **কুলক্ষণীয়া**, **কুলক্ষণী** বি. বেয়া লক্ষণ বা প্ৰকৃতি থকা তিৰোতা a woman having bad conduct or unlucky marks on the body, অমঙ্গলীয়া inauspicious.

কুলা অক. ধা. যথেষ্ট হ to suffice.

কুলা বি. ধান চাউল আদি জৰা বাঁহৰ যতন, সাপৰ ফেট a winnowing' fan, the hood of a snake.

কুলাঙ্গাৰ বি. বংশৰ কলঙ্ক one who brings disgrace to one's family.

কুলাচল বি. এটা অসুৰৰ নাম the name of a demon.

কুলাচাৰ বি. জাতিধৰ্ম্ম, কুলধৰ্ম্ম।

কুলাধম বি. কুকৰ্ম্ম কৰি বংশৰ দুৰ্নাম অনা‌ঁতা a wicked man bringing disgrace to his family by vicious deeds.

কুলি বি. বসন্ত কালত ওলোৱা এবিধ কলা ধুনীয়া চৰাই the Indian cuckoo.

কুলী বি. হজুৰা সামান্য বন কৰা মানুহ, বনুৱা, মজদুৰ a hired labourer. **কুলীমালী** কোনো সামান্য কাম কৰা মানুহ any sort of labourer.

কুলীন বিণ. উত্তম কুলত জন্মা well-born, উত্তম কুলৰ লোক a man of high descent.

কুলীশ বি. ইন্দ্ৰৰ বজ্ৰ Indra's thunder bolt.

কুলোদ্ভৱ বিণ. কোনো এক বংশত জাত born in the family of.

কুলকুল বি. পানীৰ সোঁতৰ শব্দ an imitative word used to express the sound of a small stream of water. অক. ধা. **কুলকুলা**। বি. **কুলকুলনি**।

কুলকুলিয়া অক. ধা মুখত পানী লৈ সঞ্চালন কৰি মুখ পৰিষ্কাৰ কৰা to gargle.

কুৱাং বি. ৰাংকুকুৰ a wolf, (নামনি আসাম) কৃপণ মানুহ a miser.

কুশ বি. এবিধ পবিত্ৰ বন a kind of sacred grass, ৰামচন্দ্ৰৰ এজনা পুতেক the name of a son of Rama. **কুশদ্বীপ** পৃথিবীৰ সাত দ্বীপৰ এটা দ্বীপ one of the seven divisions of the world. **কুশ ছিণ্ড** সম্বন্ধ ছেদ কৰ, একেবাৰে এৰি দে to sever connection altogether. **কুশব্ৰাহ্মণ** বি. সাত-ডাল কুশ মেৰাই লোৱা কুশৰ গাঁঠি, ইয়াক শ্ৰাদ্ধত লাগে।

কুশণ্ডিকা বি. বিয়া আদিৰ সময়ত কৰা হোম।

কুশল বি. কল্যাণ, নিৰাপদ, মঙ্গল welfare, well-being, happiness. বিণ. নিপুণ, পাৰগ expert, skilful. বিণ. **কুশলী**। ক্ৰি. বিণ. **কুশলে** আপদত নপৰাকৈ, সঙ্কট নোহোৱাকৈ safely.

কুশাসন বি. পূজা আদি কৰোঁতে বহা কুশৰ আসন বা কঠ a mat made of *usa* grass. **কুশাগ্ৰ** কুশৰ আগৰ নিচিনা তীক্ষ্ণ আৰু সূক্ষ্ম। **কুশাগ্ৰবুদ্ধি** তীক্ষ্ণবুদ্ধি।

বিণ. কুচ্ছিত, অশুৱনি ugly.

কুশীলব বি. গায়ক, নট, অভিনেতা singer, actor.

কুষাৰি বি. পেটত ৰখা খং বা অসন্তোষ cherished ill will. বি. অসন্তুষ্ট, ক্ৰোধযুক্ত displeased, piqued.

কুষ্ঠ বি. কুঠ, বৰ-ৰোগ leprosy. **কুষ্ঠী** বিণ. কুঠীয়া, কুঠ ৰোগে ধৰা leprous. বি. কুঠীয়া মানুহ a leper.

কুষ্মাণ্ড বি. কোমোৰা the white pumpkin.

কুসংস্কাৰ বি. নেজানি-বুজি কৰা সিদ্ধান্ত prejudice, যুক্তি নথকা ধৰ্মবিশ্বাস বা নীতি superstition.

কুসীদ বি. সুদ interest.

কুসুম বি. ফুল, পুষ্প flower. **কুসুমিত** বিণ. পুষ্পিত।

কুসুম-মালা বি. ফুলৰ মালা a garland of flowers, অসমীয়া ভাষাৰ এবিধ ছন্দৰ নাম a kind of Assamese metre.

কুসুমায়ুধ বি. কামদেৱ the Indian Cupid. **কুসুমাকৰ** বি. বসন্তকাল, উদ্যান।

কুস্তী বি. ব্যায়াম physical exercise.

কুহক বি. ভেলেকী বা ইন্দ্ৰজাল বিদ্যা, বাজী jugglery, ছল, প্ৰবঞ্চনা fraud, deception. বিণ. **কুহকী**

ইন্দ্ৰজাল মাৰি মোহকৰা গুণ থকা having the power or quality of captivating by means of magic or incantation. স্ত্ৰী. কুহকিনী।

কুহৰ অক. ধা. কুহু কুহু শব্দ কৰা। বি. গাঁত, কাণৰ গহ্বৰ a cavity, the ear. বি. কুহৰণ।

কুহু, কুহূ বি. কুলিৰ মাত crying of a cuckoo.

কুহুলিয়া সক. ধা. ধীৰে ধীৰে ক (ব্যঙ্গাৰ্থত) to speak slowly.

কুহুম বি. এবিধ সৰু গছ আৰু তাৰ হালধীয়া ফুল the safflower, কণীৰ ভিতৰৰ হালধীয়া ভাগ the yolk of an egg কুহুমবুলীয়া কুহুম ফুলেৰে বোলোৱা, হালধীয়া। কুহুম-সাৰ পাণ্ডুৰোগ jaundice.

কুহুমীয়া বিণ. অলপ অলপ তপত tepid.

কুহুৰ্-কুহুৰ্ কৰে ক্ৰি. বিণ. অলপ অলপকৈ ডিঙ্গিৰ পৰা শব্দ কৰি making a low repeated noise from the throat as in coughing slightly.

কুহেলিকা বি. কুঁৱলী fog.

কুক্ষি বি. পেটৰ ভিতৰ, গৰ্ভ the womb, কাষত, ওচৰত near.

কূ অনু. শব্দ. কপৌ বা কুলি চৰাইৰ মাতৰ নিচিনা শব্দ imitative sound used to express the cooing of a dove or the Indian cuckoo. অক. ধা. কুকূৱা'.

কূঁচি বি. তাঁতত তাহোন দিবলৈ গছৰ ঠৰঙা আঁহ মাজনী a brush.

কূঁৱা (সং কূপক) বি. পাটনাদ a well.

কূকুভা বি. এবিধ ল'ৰাৰ খেমালি a kind of children's play.

কূজন বি. চৰাইৰ মাত cooing of a bird.

কূট বি. মিছা, মায়া, ভণ্ডামি fraud, illusion, deception, জটিল, দুৰ্ব্বোধ্য intriguing, পৰ্ব্বতৰ টিং a mounttain peak, নাঙলৰ গা ডোখৰ the body of a plough.

কূটাৰ্থ বি. গুপ্ত অৰ্থ hidden meaning. বিণ কূটাৰ্থক।

কূটি বি. নাঙলৰ মুৰৰ হাতেৰে ধৰা ভাগ the part of a plough which the ploughman holds by the hand.

কূটনাটু বি. লগনীয়া কথা back-biting, চক্ৰান্ত, কুমন্ত্ৰণা trick, design.

কূটশাল বি. টুটকীয়া মানুহ a back-biter.

কূপ বি. নাদ a well. কূপমণ্ডুক বি. নাদত থকা ভেকোলা a frog, নাদৰ ভেকোলাৰ দৰে সদাই ঘৰত থকা আৰু বিদেশ নেদেখা লোক,

সংকীর্ণ মনৰ মানুহ (নিন্দাত খাটে) a man of narrow ideas.

কূপা বি. তেলৰ টাৰি, তেলৰ সৰু পাত্র a small oil vessel.

কূৰ্চিকা বি. কাঁচি গাখীৰ slightly curdled milk.

কূৰ্চ্চুট বি. কপট, গোপনে ৰখা হিংসা বা অন্যায় কৰিবৰ ইচ্ছা hidden ill-will, grudge. বিণ. **কূৰ্চ্চুটীয়া**।

কূৰ্ম্ম বি. কাছ, কচ্ছপ a tortoise, শৰীৰৰ এবিধ বায়ু।

কূল বি. নৈ বা সাগৰৰ পাৰ, নৈৰ দাঁতি বা কাণ a shore, a bank.

কৃচ্ছ্ৰ বি. কষ্ট, দুখ pain, trouble. বিণ. কষ্টকৰ painful. **কৃচ্ছ্ৰসাধ্য** বিণ. দুখেৰে সিদ্ধি কৰিব পৰা, দুঃসাধ্য requiring great pain or labour.

কৃৎ বি. ধাতুৰ পাছত যোগহোৱা প্রত্যয় verb-affixes, কৰোঁতা, বিশেষ্য শব্দৰ পাছত থাকে, যেনে 'কৰ্ম্মকৃৎ' a doer.

কৃত কৃদ. বিণ. যাক কৰা হৈছে, কৰা done.

কৃতকৰ্ম্মা বিণ. কাম জনা, কাৰ্য্যদক্ষ skilful, clever. **কৃতকাম** পূৰ্ণমনোৰথ।

কৃতকাৰ্য্য বিণ. কৃতাৰ্থ, যাৰ কাৰ্য্য সিদ্ধি হৈছে successful. বি. **কৃতকাৰ্য্যতা**।

কৃতকৃত্য বিণ. কৃতকাৰ্য্য successful, কৃতাৰ্থ blessed. বি. **কৃতকৃত্যতা**।

কৃতঘ্ন বিণ. অকৃতজ্ঞ। বি. উপকাৰীৰ অপকাৰ কৰে বা উপকাৰ স্বীকাৰ নকৰে ungrateful, returning injury for benefits received. বি. **কৃতঘ্নতা**।

কৃতজ্ঞ বিণ. শলাগ লোৱা, উপকাৰ স্বীকাৰ কৰা grateful. বি. **কৃতজ্ঞতা**।

কৃতদাৰ বিণ. বিবাহিত married.

কৃতধী বিণ. স্থিৰবুদ্ধি, সংযতমনা।

কৃতনিশ্চয় বিণ. ঠিক, নিশ্চিত, দৃঢ়-সঙ্কল্প, সিদ্ধিলাভ সম্বন্ধে সংশয়শূন্য certain, confident, determined.

কৃতবিদ্য বিণ. শিক্ষিত, শিকিবুজি জ্ঞানী হোৱা learned, cultured. **কৃতসংকল্প** বিণ. কোনো কাৰ্য্য কৰিবলৈ স্থিৰ কৰা resolved, determined.

কৃতাঞ্জলি বিণ. হাতযোৰ কৰা, কৰযোৰ কৰা supplicating with joined hands.

কৃতান্ত বি. জীৱন শেষ কৰোঁতা, যম Yama, the god of death.

কৃতাৰ্থ বিণ. যাৰ বাঞ্ছা সিদ্ধি হৈছে, ধন্য successful, blessed. বি. **কৃতাৰ্থতা**।

কৃতি বি. স্ত্রী. কৰণ, অনুষ্ঠান, চেষ্টা।

কৃতিত্ব বি. কাৰ্য্যদক্ষতা ability, উপযুক্ততা।

কৃতী বিণ. পাৰগ, সামৰ্থ্য থকা competent, capable, সদ্‌গুণ থকা having good qualities, জ্ঞানী, পণ্ডিত, পুণ্যবান wise, pious.

কৃত্তিকা বি. তৃতীয় নক্ষত্ৰ the third lunar mansion.

কৃত্তিবাস বি. মহাদেৱ name of Shiva, বঙ্গদেশৰ ৰামায়ণ লিখক প্ৰাচীন কবি।

কৃত্য বি. কৰিবলগা কাম, কৰ্ত্তব্য duty, work.

কৃত্ৰিম বিণ. মানুহে কৰা বা সজা artificial, আচল নোহোৱা, নকলী not genuine, আন্তৰিক নোহোৱা insincere, কাল্পনিক, মিছা false, fictitious.

কৃদন্ত বিণ. কৃৎপ্ৰত্যয় যুক্ত হৈ সিদ্ধ হোৱা।

কৃপণ বি. কৰাইচ মানুহ, কটকিনা মানুহ a miser, (পু অ.) সৰু মনৰ, নীচ low-minded. বিণ. কটকিনা miserly.

কৃপা বি. দয়া, অনুগ্ৰহ kindness. বিণ. **কৃপালু, কৃপাময়** করুণাময়, দয়াময় kind. **কৃপাৰস** বি. কৃপাৰ ৰস, ঐশ্বৰিক প্ৰেমৰ অনুভূতি আৰু উপভোগ। **কৃপাৱন্ত, কৃপাবান** বিণ. দয়ালু kind. **কৃপাহীন** দয়াহীন unkind.

কৃমি বি. পোক, কীট, পেলু a worm, an insect. **কৃমিঘ্ন, কৃমিনাশক** পোক মৰা, কৃমিনাশ কৰা worm-destroying.

কৃশ বিণ ক্ষীণ, দুৰ্ব্বল weak, slender. বি. **কৃশতা**। **কৃশাঙ্গী** বি. লাহী গা থকা slender-bodied, শুৱনী (তিৰোতা) beautiful. **কৃশানু** বি. জুই fire.

কৃষক, কৃষাণ বি. খেতিয়ক a husbandman.

কৃষি বি. খেতি husbandry. **কৃষিকৰ, কৃষিজীৱী** বি. খেতিয়ক, খেতি কৰি খোৱা মানুহ cultivator. **কৃষীবল** খেতিয়ক।

কৃষ্ট বিণ. কৰ্ষিত, আকৃষ্ট cultivated, attached.

কৃষ্টি বি. কৃষিকৰ্ম cultivation, শিক্ষা বা চৰ্চ্চাৰে লাভ কৰা উৎকৰ্ষ, সংস্কৃতি culture.

কৃষ্ণ বিণ. ক'লা black, dark. বি. ক'লা বৰণ black colour, মথুৰাত বসুদেৱৰ পৰা দৈৱকীৰ গৰ্ভত জাত হোৱা বিষ্ণুৰ এক অৱতাৰ, বৈষ্ণৱ সকলৰ ইষ্ট দেৱতা the son of Vasudeva and Devaki. স্ত্ৰী. **কৃষ্ণা** দ্ৰৌপদী।

কৃষ্ণ দ্বৈপায়ন বি. ব্যাসমুনি name of Vyasa. **কৃষ্ণপক্ষ** প্ৰতিপদৰ পৰা আঁউসীলৈ ১৫ দিন the dark-half of the month. **কৃষ্ণলীলা** কৃষ্ণৰ কৰ্ম বিলাক deeds of Krishna. **কৃষ্ণসাৰ** এবিধ হৰিণ antelope. **কৃষ্ণচূড়া** এবিধ ফুলৰ

গছ। **কৃষ্ণসৰ্প** ফেঁটী সাপ cobra. **কৃষ্ণা** দ্ৰৌপদী name of Draupadi.

কেই, কেইটা বি. সৰ্ব্ব. কিমান সংখ্যাৰ how many.

কেইবা বিণ.সৰ্ব্ব.কিমান নিশ্চয় নথকা কিন্তু এটাতকৈ বেছি several. **কেইবাটা** বি. সৰ্ব্ব. অনেক, বহুত several, many.

কেইও, কেয়ো, কেইওটা, কেয়োটা বিণ. সৰ্ব্ব. যিমান আছিল সিমান, সেই সকলো all of them.

কেউটীয়া ঢোঁৰা বি. ঢোঁৰা সাপৰ নিচিনা বিষ নাইকিয়া এবিধ সাপ a kind of snake.

কেও, কেউ সৰ্ব্ব. কোনো, কোনো এটাও one even.

কেওট বি. আসামৰ এজাতি হিন্দু-মানুহ a caste of Assamese Hindus.

কেওমেওকৰা ক্রি বৰকৈ কাকূতি মিনতি কৰা to request earnestly.

কেং, কেং কেং অনু. শব্দ. টাঙোন খোৱা কুকুৰৰ নিচিনা মাত an imitative sound used to express the cry uttered by a dog when beaten. বি. **কেংকেঙনি**।

কেঁও বি. খোৰৰ ভিতৰত থকা কোমল পাত, পোনেই ওলোৱা গজালি, তামোলৰ বেটুৰ ভিতৰৰ কোমল ভাগ leaf in the bud, a young and tender shoot, the tender part of a betel nut about the stem or head.

কেঁকনি বি. গেঁথনি, নৰিয়া মানুহে কষ্টেৰে উশাহ লওঁতে হোৱা শব্দ, দুখৰ শব্দ a groan. অক. ধা. **কেঁকা**।

কেঁকুৰি বি. ভাঁজ bent, আফুৰ ফুলৰ কলি flower bud of the poppy.

কেঁকো-গেঁথো বি. অনিচ্ছা বা অমান্তি প্ৰকাশ act of expressing un-willingness.

কেঁকো-জেঁকোকৈ ক্রি. বিণ. গধুৰ বস্তুৰ ভৰ সহিব নোৱাৰি কুঁজা হৈ being bent with weight.

কেঁকোৰা বিণ. বেঁকা, ভাঁজ লগা crooked, bent. সক. ধা বেঁকা কৰা to bend. বি. পানীত থকা এবিধ সৰু জন্তু a crab. স্ত্রী. **কেঁকুৰী**।

কেঁকোৰা-কেঁকুৰি বিণ. বহুত ভাঁজ থকা having many bends. বেঁকা বেঁকি zigzag.

কেঁককেঁকনি বি. ৰাজহাঁহৰ মাত cackle of a goose. অক. ধা. **কেঁককেঁকা**।

কেঁচ্ বি.কাপোৰৰ আঁচলত কতীয়াকৈ দিয়া ফুল an oblique stripe in the border of a cloth. অক. ধা. পকা গুচি কেঁচা হ, ভাল গুচি বেয়া হ to become worse.

কেঁচা বিণ. নপকা unripe, green, নিসিজা, নোপোৰা not cooked, unburnt, বুদ্ধি পূৰ্ঠ নোহোৱা unwise, অসঙ্গত injudicious, অস্থায়ী not lasting. **কেঁচাই** ক্রি. বিণ. নপকাকৈ, কেঁচা অৱস্থাতে in a raw or unripe state. **কেঁচাই-খোৱা** বিণ. নিসিজা বা নপকা অৱস্থাতে খাব পৰা eatable in a raw or unripe state, উগ্রস্বভাৱী furious. **কেঁচাশাল** বিণ. বুজনি নোলোৱা, আমঠ, আপোনাৰ কথাৰ বাজে লোকৰ কথা নুশুনা self-willed, not amenable to reason.

কেঁচী বি. কাপোৰ কটা অস্ত্র scissors.

কেঁচীয়া বিণ. কতীয়া, এচুকৰ পৰা আন চুকলৈ যোৱা oblique, diagonal. ক্রি. বিণ. **কেঁচীয়াকৈ**, **কেঁচীয়াকেঁচী** বিণ. এচুকৰ পৰা আন চুকলৈ কটা crossing or cutting each other diagonally.

কেঁচু বি. এবিধ গাঁতত থকা সৰ্পাকৃতি পোক an earth-worm. **কেঁচুমটা** বি. কেঁচুৱে তোলা মাটি। **কেঁচুমূৰীয়া** বি. অৰ্শৰোগৰ পৰা বহিৰ্দ্বাৰত হোৱা কেঁচুৰ মূৰৰ নিচিনা টোপোৰা, অৰ্শৰোগ the piles. **কেঁচু সাপ** কেঁচুৰ নিচিনা এবিধ সাপ।

কেঁচুৱা বি. দুগ্ধ পোষ্য, নিচেই সৰু পিয়াহ খোৱা of tender age, nursed at the breast, an infant.

কেঁচেলুৱা বিণ. আধা পকা, আধা সিজা half ripe, half-boiled, অলপ পোহ লোৱা half-tamed, ভালকৈ শিক্ষিত নোহোৱা half-skilled.

কেঁটেলা বি. গাত কাঁইট থকা এবিধ জন্তু a porcupine.

কেঁত অনু. শব্দ. অকস্মাৎ বৰকৈ আঘাত কৰিলে বা কামোৰ মাৰিলে হোৱা শব্দৰ নিচিনা মাত an imitative sound used to express that uttered by one suddenly bitten or struck.

কেঁত কৰে ক্রি বিণ. গিৰিসাই ধৰি বা আঘাত কৰি, অকস্মাৎ কামোৰ মাৰি ধৰি attacking or seizing suddenly. **কেঁতকে নকৰে** কাণকে নকৰে, অলোপো কষ্ট বোধ নকৰে।

কেঁতুৰি বি. এবিধ আপুনি হোৱা হালধিৰ নিচিনা গছ the wild turmeric. **কেঁতুৰীয়া** বিণ. অলপ হালধীয়া yellowish.

কেঁতকুৰি বি. চেৰেপা, মানুহ আৰু

জন্তুৰ তেজ খোৱা এবিধ উৰি ফুৰা সৰু পোক a flea.

কেঁৰা বিণ. এফলীয়া চকুযুক্ত, যাৰ এটা চকু সৰু, কতীয়া বা এফলীয়াকৈ চোৱা oblique (look), এফালে চাওঁতে আন ফালে দেখা squint-eyed, কতীয়া এতলীয়া aslant. বি. কেঁৰা চকু থকা মানুহ। স্ত্রী. **কেঁৰী**।

কেঁৰা-কেঁৰি বিণ. কতীয়া-কতী, কেঁচীয়া-কেঁচী, সমান্তৰাল নোহোৱা leaning in opposite ways, not parallel, crossing one another at an angle. ক্রি. বিণ **কেঁৰা-কেঁৰিকৈ**।

কেঁৰা চকুঁৱা বিণ. কেঁৰা চকু থকা squint eyed. **কেঁৰালাগ** আৰ লাগ, কেনা লাগ to be out of order.

কেঁহেৰু বি. এবিধ পথাৰত হোৱা বনৰ মূল a kind of esculent root.

কেচেমা কেচেম বিণ. কেঁচা মাছৰ দৰে গোন্ধোৱা বা খাওঁতে তেনে লগা smelling or testing like raw fish.

কেচেলেপা বি. 'কেঁচুমটা' চোৱা।

কেচেৰ্ অনু. শব্দ. কেঁচা গুটি বা শাক আদিত কামোৰ মৰাত হোৱাৰ নিচিনা শব্দ an imitative sound used to express the sound produced by the teeth when chewing raw fruit or vegetable. ক্রি. বিণ. **কেচেৰ কৰে. কেচেৰাই**।

কেচেৰা বিণ. বিজাতৰীয়া, দুষ্ট degenerate, wicked. স্ত্রী. **কেচেৰী**।

কেচেৰু বি. এৰি পলুক পাত খুওৱা এবিধ গছ a kind of tree on the leaves of which eri-worms are occasionally fed.

কেচ্‌কেচ্ বি. ডাঙৰকৈ আৰু কৰ্কশৰূপে কোৱা কথাৰ শব্দ। **কেচ-কেচনি** বি. দন্দৰ শব্দ, হাই the sound of a noisy dispute. ক্রি. **কেচকেচা**। বি. **কেচ্‌কেচি**।

কেচকেচীয়া বিণ. সদায় দন্দ হাই কৰি থকা brawling.

কেঞা বি. মাৰৱাৰ দেশৰ পৰা অহা বেপাৰী মানুহ a Marawari trader.

কেঞা আঙুলি বি. হাতৰ বা ভৰিৰ সকলোতকৈ সৰু আঙুলি the little finger.

কেঞাবন বি. এবিধ চোতালত হোৱা মূঠাজাতিৰ বন a kind of grass.

কেটাই-জেঙেৰীয়া বিণ. অলপতে খং উঠা, কেট কেটাই থকা, খিংখিঙীয়া easily irritated.

কেট্‌লি বি. পানী গৰম কৰা নলী থকা পাত্র kettle.

কেটাৰ বি চকুৰমলি, ফেঁচ্‌কুৰি।

কেটেঙা বিণ ক্ষীণ, দুৰ্ব্বল weak, lean.

কেটেপ-কেটেপ কোনো লিকটা বস্তু চোবাওঁতে হোৱা শব্দ।

কেটেৰ্‌ জেঙেৰ্‌ বি. কৰ্কশ বা টান মাত, কটুবাক্য harsh and angry words.

কেটকেটা ক্রি. খিং খিঙা, দোষ ধৰি ডাবি দে scold, chide coarsely. বি. **কেটকেটনি**। বিণ.**কেটকেটীয়া**।

কেণা বিণ. পোকে পিন্ধা bored by insects, কাপোৰ বোৱাত নাইবা আন কোনো কাম কৰোতে হোৱা ভুল mistake in weaving or in other works, বিমোৰ, অসঙ্গত কথা impropriety of speech.

কেত, কেতো সৰ্ব্ব. কোনো, কিছুমান, কোনো নিৰ্দ্দিষ্ট সংখ্যক some, certain.

কেতিয়া ক্রি. বিণ. কোন সময়ত, কাহানি when. সৰ্ব্ব. কোন সময় what time. ক্রি. বিণ. **কেতিয়াকৈ, কেতিয়াও** কদাচ, কদাপি, কোনো কালতো never. **কেতিয়াবা কেতিয়াবা** মাজে মাজে, মাজে সময়ে now and then.

কেতিয়াবা সৰ্ব্ব. কোনো এক সময় a certain time. ক্রি. বিণ. কোনো এক সময়ত occasionally. **কেতিয়াবাই** কাহানিবাই long ago.

কেতু বি. কেতু গ্ৰহ, নবম গ্ৰহ the 9th of planets, পতাকা, নিছান, ধ্বজ a flag, a standard.

কেতেক সৰ্ব্ব. কিমান how much, how many.

কেতটি, কেতটিমান কিমান how many.

কেতেকী বি. এবিধ সুগন্ধি ফুল a kind of flower. **কেতেকী চৰাই** এবিধ ধুনীয়া চৰাই a kind of summer bird.

কেতেৰীয়া বিণ. জটিল, পোন নোহোৱা, বাঙ্ক লগা knotty, intricate, একে কথাকে পুনঃ পুনঃ কোৱা repeating the same thing over and over.

কেতখানি, কেতবোৰ, কেতবিলাক বিণ. কিছুমান some.

কেদাৰ বি. শিৱ Shiva, কামৰূপৰ হাজোত থকা সদাশিৱৰ মূৰ্ত্তি বা সেই নামৰ দেৱালয়, ভাৰতীয় সঙ্গীতৰ এটা ৰাগৰ নাম name of a tune in Indian music.

কেনি ক্রি. বিণ. কোন পোনে, কোন ফাললৈ which way. **কেনিও** কোন পোনেও, কোন ফালেও (এটা বা পদ পাছত থাকে) in no way whatever. **কেনিবা** ক্রি. বিণ অনিশ্চিত কোনো এফালে।

কেনুৱা সৰ্ব্ব. কেনেকুৱা।

কেনে, কেনেকুৱা সৰ্ব্ব. কেনেকুৱা, কি ৰকমৰ বা প্ৰকাৰৰ কোন বিধৰ

of what sort. ক্রি. বিণ. কি ' ৰকম how.

কেনেকৈ ক্রি. বিণ. কি উপায়েৰে, কি দৰে, কি ভাবে how, by what means.

কেনেবা বিণ. সর্ব্ব. কোনো এক অনিশ্চিত প্রকাৰৰ, স্বাভাৱিক নোহোৱা unusual, of a peculiar nature (in a bad sense). ক্রি বিণ. কেনে, কিৰূপ how. কেনেবাকৈ ক্রি. বিণ. কোনো এক অনিশ্চিত প্রকাৰে, কিবা ৰূপে some how.

কেনেৰীয়া বিণ. কান্দুৰা স্বভাৱৰ whining.

কেন্‌কেন্‌ অনু. শব্দ. অলপ অলপকৈ হৈ থকা বৰষুণৰ নিচিনা শব্দ an imitative sound used to express that of a slight but continuous rain. বি. কেন্‌কেননি। অক. ধা. কেন্‌কেনা। বিণ. কেন্‌কেনীয়া অলপ অলপকৈ একেৰাহে পৰি থকা (বৰষুণ), অলপ অলপকৈ কান্দি থকা whining.

কেন্দু বি. এবিধ গছ the ebony wood.

কেন্দেলি বি. কোঢ়াল কৰি কৰা ৰং ধেমালি boisterous merry-making.

কেন্দ্র বি. ঘূৰণীয়া বস্তুৰ ঠিক মাজ ঠাই the centre of a round thing, পৃথিবীৰ উত্তৰ বা দক্ষিণ মেৰু a pole of the earth, কোনো কার্য্যৰ মূল বা প্রধান ঠাই the chief place.

কেন্দ্র বি. ছিদ্র, দায় fault, cause of displeasure, অপমান পাই হোৱা খং বা ৰোহ displeasure.

কেপ বি. শাৰীৰ ওপৰত বা আন ঠাইত আখৰ বা শব্দ তুলি দিয়া বুজাবলৈ দিয়া চিন × ।

কেপাকানি বি. আফুৰ এঠা টুকি বা সানিৰখা ফটা কানি a piece of rag soaked in poppy juice.

কেপেয়া বি. এডালৰ মূৰ এফাললৈ আন ডালৰ মূৰ আন ফাললৈ দি মূৰৰ পৰা অলপ তলত বন্ধা ডুডাল বাঁহৰ যতন, তাক ডাঙৰ কাঠ আদি দঙাত ব্যৱহাৰ কৰা যায়।

কেপ্‌কৰা বি. নানা বৰণৰ আঁচু আৰু গুণাৰে বন কৰা এবিধ কাপোৰৰ আসন, পূর্ব্বে অসম ৰজা আৰু মন্ত্রী সকলে তাত বহিছিল an embroidered cushion used by the Ahom Rajas and their ministers.

কেপ্‌কৰা বিণ. জীৱিকা আৰু ঘৰবাৰী নথকাত লোকৰ ঘৰত চাপি থকা having no home and means of support and living at the house of another.

কেপ্‌কেপ্‌ অনু. শব্দ. টোপ খাবলৈ নোপোৱা চৰাই পোৱালীৰ দুখৰ

মাত the cry of young birds when hungry. কেপ্কেপ্ কৰ অক. ধা. খাবলৈ নাপাই কষ্ট পা suffer for want of food. বি. **কেপকেপনি**।

কেবা সর্ব্ব. কোনোবা, কোনো লোকে who.

কেমনে ক্রি. বিণ. কি উপায়ে how.

কেমিকেল বিণ. ৰাসায়নিক, কৃত্রিম, নকল chemical.

কেয়ুৰ বি. বাহুৰ অলঙ্কাৰ, বাজু an armlet.

কেৰাচিন বি. পুড়ৰ পৰা ওলোৱা এবিধ তেল kerosene.

কেৰাণী বি. লেখক, কৰ্ম্মচাৰী clerk.

কেৰাতুপৰ বি. ভৰ দুপৰৰ অলপ আগৰ সময় the time just before noon.

কেৰামত বি. ক্ষমতা, বাহাদুৰি, মহিমা power, strength. **কেৰামতালি** মহত্তালি powerfulness, বলীৰ স্বভাৱ বা কাৰ্য্য strength, বলৰ বা শক্তিৰ অহঙ্কাৰ boasting of power.

কেৰাহি বি. বেঁকা, এফলীয়া oblique, ভ্ৰূক্ষেপ a glance. ক্রি. বিণ. **কেৰাহিকৈ** কেঁৰা কৰি askance. **কেৰাহিকৰ** অলপ কাণকৰ, অলপ মান্য কৰ।

কেৰাহী বি. লোৰ ৰন্ধা পাত্ৰ, লোহোৰা an iron pan.

কেৰি বি. সৰু ডিঙি-চিয়া গুৰৰ টেকেলি a small earthen jar for keeping gurh.

কেৰিমেৰি বিণ. অনেক পাক থকা বেঁকা বেঁকি turning round and round, zigzag.

কেৰু বি. কাণত পিন্ধা এবিধ অলঙ্কাৰ a kind of ear-ornament.

কেৰুৱালি (প্. অ.) বি. গুৰিয়াল, নাৱৰ গুৰি বঠা ধৰোঁতা।

কেৰেক্ অনু. শব্দ. দুটা টান বস্তু ঘঁহনি খোৱাত হোৱাৰ নিচিনা শব্দ an imitative sound used to express that produced by two hard bodies when rubbed against each other.

কেৰেচা, কেৰেচীয়া বিণ. আধা বনৰীয়া, ভালকৈ বশ নোহোৱা, অচলীয়া, কতীয়া partially tamed, not properly subjugated, oblique. স্ত্রী. **কেৰেচী**। ক্রি. বিণ. **কেৰেচীয়াকৈ**।

কেৰেপ বি. কটাক্ষ, অতি সামান্য মনোযোগ minding, paying slight attention.

কেৰেপা বি. গছৰ ফেৰেঙনি বা সেই নিচিনা দুফালে দুডাল পেং থকা বস্তু a fork of a tree, a cross-shaped thing. বিণ. **কেৰেপীয়া**।

কেৰেপা-কেৰেপি বিণ. কেঁচীয়া কেচী, বেঁকাবেঁকি।

কেৰেয়া বি. ভেৰণ, ভাড়া hire.

কেৰেলা বি. এবিধ লতা আৰু তাৰ তিতা ফুল a creeper and its bitter fruit.

কেৰেলুৰা বি. অলেখ ঠেং থকা এবিধ ৰঙা বৰণীয়া দীঘল পোক a kind of long worm with innumerable legs.

কেৰেছুৰা বিণ. ডেকা, যুবা youthful.

কেৰোণ ব. জীয়া গছত বিন্ধা কৰা এবিধ পোক, তাৰপৰা হোৱা গছৰ ৰোগ বিশেষ an insect boring trees, and causing a disease of it. বিণ. কেৰুণীয়া।

কেৰ্কেটুৰা বি. নেউলৰ আকৃতিৰ অলপ সৰু পনীয়া তামোল খোৱা জন্তু বিশেষ squirrel.

কেৰকেৰ অনু. শব্দ. দুটা টান বস্তু ঘঁহনি খাই থকাত হোৱাৰ নিচিনা শব্দ an imitative sound used to express that produced by two hard bodies continually in motion and rubbing against each other. বি. কেৰকেৰণি। বিণ. কেৰকেৰীয়া কেৰ কেৰ শব্দ কৰা, ৰস নথকা, টান। অক. ধা কেৰ্‌কেৰা।

কেৰঘেঁহনি বি. দিওঁ নিদিওঁ বা কৰোঁ নকৰোঁ কৰা কাৰ্য্য the act of being undecided. অক. ধা. কেৰঘেঁহা।

কেৰ্‌জেৰ্‌ বি. বেচ কমাবলৈ বা বঢ়াবলৈ কৰা বাদানুবাদ the act of haggling over the price of a thing. অক. ধা. কেৰজেৰা। বি. কেৰজেৰণি। বিণ. কেৰজেৰীয়া

কেৰমেৰ বি. বেকাবেঁকি কৈ কৰা গতি the act of moving in a tortuous manner. অক. ধা. কেৰমেৰা। বি. কেৰমেৰণি। বিণ. কেৰমেৰীয়া।

কেলি, কেলী বি. ক্রিয়া, ধেমালি, প্রমোদ খেল sport, pastime, play.

কেলিকেন্দেলি, কেহেলি-কেন্দেলি বি. কামলৈ হেলা কৰি কৰা ৰং ধেমালি idle play, অবাবত কৰা পলম idle delay.

কেলেই ক্রি. বিণ. কি নিমিত্তে, কি কাৰণে for what reason, why.

কেলেঙ্কাৰ বি. বদনাম, দুৰ্নাম, অতি বেয়া কামৰ অপবাদ,কলঙ্ক লজ্জাজনক কাৰ্য্য accusation of some immoral act, scandal. বিণ. কেলেঙ্কাৰী বদনামী scandalous.

কেলেংমেলেং ভোক পিয়াহ, পৰিশ্ৰমৰ বাবে হোৱা অস্থিৰ অৱস্থা।

কেলেপা বিণ. অকামিলা, অযোগ্য worthless, useless.

কেলেহুৱা বি. লোকৰ ঘৰত পেট পুহি থকা চপনীয়া living at the house of another. বি. চপনীয়া মানুহ, নিজৰ স্বত্ব নথকাকৈ লোকৰ বস্তু অধিকাৰ কৰা লোক interloper.

কেল্‌কেল্‌ বি. অস্পষ্ট, ঘনাই ডাঙৰকৈ মতা শব্দ chattering, a harsh cry. অক.ধা. কেল্‌কেলা, কেল্‌কেলনি। বিণ. কেল্‌কেলীয়া।

কেৱল বিণ. অকল, একমাত্ৰ only.

কেৱলীয়া বিণ. অকলশৰীয়া, বিয়া নকৰাকৈ থকা, উদাসীন living an unmarried life. বি. উদাসীন ভকত a celibate.

কেৰাৰ বি. নীচ কৰ্ম্ম, দাস বা গোলামৰ কাম drudgery. কেৰাৰি বি. বন্দী বা গোলামৰ খাটনি the work of a drudge.

কেৰাৰী বিণ. বহুবাৰ খেতি কৰাত সাৰ নাইকিয়া হোৱা, যেনে কেৰাৰি মাটি, অপ্ৰিয় হোৱা এলাগী হোৱা disregarded. disliked.

কেৱে (পুঃ অঃ) সৰ্ব্ব. কোনোৱে no one.

কেশ বি. মূৰৰ চুলি the hair of the head.

কেশপাশ বি. চুলিবোৰ a mass of hair.

কেশৰ বি. ফুলৰ মাজত থকা চুলি বা আঁহ the stamens of filaments of a flower.

কেশৰী বি. সিংহ lion.

কেশৱ বি. বিষ্ণু, কৃষ্ণ a name of Vishnu.

কেশী বি. এটা অসুৰ the name of a demon.

কেহা, কেহেটা বিণ. শিলিখা, কেঁচা তামোল আদি খালে মুখত লগাৰ নিচিনা, বেয়া আস্বাদ যুক্ত having an astringent taste.

কেহু (হি. কেহু) কোনো, কোনোৱে।

কেহেটালি বি. অলপ বিদ্ৰূপ কৰা কথা a slightly jocular speech.

কেহেটি বিণ. অলপ কেহা slightly astringent.

কেহেৰপৰা সৰ্ব্ব. কোন ঠাইৰ পৰা from what place.

কেহেলৈ ক্রি. বিণ. কলৈ to what place.

কেহো সৰ্ব্ব. কোনোৱে, কিছুমানে some.

কেহৰাজ বি. এবিধ বন, মোহাবিলে ক'লা বৰণ ধৰে a kind of herb.

কৈ কবি, প্ৰকাৰে 'ভালকৈ' 'মোতকৈ than.

কৈকেয়ী বি. কেকয় ৰজাৰ জীয়েক, দশৰথৰ ভাৰ্য্যা, ভৰতৰ মাক a wife of Dasaratha.

কৈছন (পু. অ.) বিণ কেনেকুৱা, কি ৰকম of what kind, কি হেতু why. ক্রি. বিণ. কৈছে কিৰূপে, কি কাৰণে।

কৈটভ বি. এটা দৈত্য, কৃষ্ণই মাৰিছিল the name of a demon.

কৈঠেলি বি. পাগমাৰি,ভাত তৰকাৰি আদি লৰিবলৈ দীঘল মাৰি a flat stick for stirring things in cooking.

কৈতব বি. কপটতা, ভণ্ডামি hypocrisy, মনত লুকাই ৰখা খং secret ill will, ছল, ফাঁকি deceit, untruth, পাশাখেল gamble.

কৈফিয়ৎ বি. কাৰণ প্রদর্শন, জবাব explanation.

কৈবৰ্ত্ত বি. নদীয়াল, জালোৱা a fisherman.

কৈয়া (পু. অ.) কোন ঠাইত, ক'ত where.

কৈৰা বি. কইৰ, ইয়কলী the partridge.

কৈল (পুঃ অঃ) কৰিলে, কলে did, said.

কৈলাস বি. মহাদেৱ থকা পর্ব্বত the mountain abode of Shiva.

কৈৱল্য বি. নিৰাশ্রয় লোক a distressed or helpless person, (দর্শনত) প্রকৃতিৰ প্রভাবৰ পৰা মুক্তি, ব্রহ্মত্ব লাভ, মোক্ষলাভ।

কৈসানি ক্রি. বিণ. কেতিয়া when.

কৈশোৰ বি. কিশোৰ অৱস্থা childhood.

কোঁ-কা (অনুকাৰ শব্দ) মানুহে মতামতি কৰোতে হোৱা শব্দ।

কোঁচ বি. অসমৰ অধিবাসী বিলাকৰ ভিতৰত এটা জাতি an Assameses caste, স্ত্রী. কুঁচুনী।

কোঁচ (সং-কুঞ্চ শব্দজ) অক. ধা. বেঁকা হ,কেকোৰা হ,কোনো কামলৈ আগ নবঢ়া, উৎসাহহীন হ to be contracted, to shrink, to recoil as from fear or disgust. বি. ভাঁজ, মোকোটা, কোনো বস্তু লবৰ কাৰণে কৰা গাত লোৱা কাপোৰৰ জোলোঙা a bend, a fold, part of a wrapper contracted into the shape of a bag to receive something. কোঁচ খা মোকোটা খা, কুঁচি চুটি হ, সঙ্কোচিত হ, উৎসাহ হীন হ to be contracted, to be disheartened, to be discouraged. সক. ধা কোঁচা, কোঁচখুৱা চপোৱা, পাছলৈ টানি চুটি কৰ cause to recoil, shorten by drawing back.

কোঁটা বিণ. বেঁকা crooked, বেঁকা আঙুলি থকা বা আঙুলি নথকা, কোঙা having a crooked finger or without a finger.

কৌট্কৰা বি. এবিধ বৰ জোঙা আক

বেছি কাঁইট থকা গছ আৰু তাৰ গুটি a kind of thorny plant and its fruit. **কৌঁটকৰী, কৌঁটকৰী মুগা** কৌঁটকৰা, বগৰী গছ আদিৰ পাত খোৱা এবিধ বনৰীয়া মুগা the Tassar silk-worm.

কৌঁঠ বি. সৈন্যৰ নিমিত্তে গড় মাৰি বেৰা ঠাই, কাঠ বাঁহ আদিৰে কৰা a small fortification.

কৌঁঠ-বুৰুজ বি. সৈন্য আদি ৰাখিবলৈ কৰা কৌঁঠৰ বাহিৰে মৰা গোটা বাঁহ কাঠৰ হেঙেৰা, হেঙাৰেৰে বেৰা কোঠ fort and any defence work for protection of any army.

কৌঁঠা, কৌঁঠালি বি. খোটালি, বেৰদি কৰা ঘৰৰ ভাগ a room, an apartment.

কৌঁঢ়া বি. এবিধ দলনি বা পিটনিত থকা ডাউক জাতিৰ চৰাই a kind of water-rail.

কৌঁৱৰ বি. ৰজাৰ পুতেক a prince, পুতেক son, আহোমৰ এটা খেলৰ নাম the name of a class of Ahom.

কৌঁৱৰা বি. কৌঁহ, নকৈ ওলোৱা গজালি a young shoot or sprout.

কোৰ্শলা বি. এবিধ বন a kind of grass.

কৌঁহ, কৌঁহা বি. কঁঠাল আদি ফলৰ ভিতৰত থকা একোটা গুটিক আবৰি থকা ভাগ, ফুটা the fleshy inner pulp of a fruit surrounding the seed or stone, অঙ্কুৰ, গজালি, পাত a tender bud, shoot or leaf, মৌৰ ৰহঘৰা a honey-comb.

কৌঁহাকুঁহি বি. পকা, পচা বা সিজোৱা বস্তুৰ মাজৰ গোটাগোট হৈ থকা অংশ, গুৰুলা-গুৰুলি the part which remains unmixed and harder in boiled or ripe fruit.

কোই (পু. অ.) সৰ্ব্ব. কোন who বহুত many.

কোক বি. বেতেৰে বা বাঁহেৰে তৈয়াৰী খাং বা খৰা a haversack made of cane or bamboo.

কোকনদ বি. ৰঙা পদুম a red lotus. ৰঙা ভেটফুল the red water-lily.

কোকানলে ক্রি. বিণ. চৌ চৌ কৰে, চুঙ্গাৰ পৰা বৈ যোৱাৰ দৰে in a rapid stream as from a tube.

কোকিল বি. কুলি চৰাই, পিক the Indian cuckoo. স্ত্রী. **কোকিলা**।
কোকিলকণ্ঠ কুলিৰ মাতৰ নিচিনা শ্রুতিমধুৰ।

কোকোহা বিণ. জুৰুলা, খীণ weak, emaciated. **কোকোহাপৰ** দুৰ্ব্বল হ, খীণা to be lean.

কোক্‌মোক, কোক্‌মোকালি বি. দোক মোকালি twilight of the morning.

কোক্‌লোঙা বি. এবিধ চৰাই, চেক্‌-চেকী a kind of bird. জেঠীজাতিৰ এবিধ জন্তু a species of lizard.

কোঙা বিণ. আঙুলি নথকা বা মোকোটা খোৱা, কোঁটা having no fingers or toes or with crooked fingers or toes. স্ত্রী. কুঙী।

কোছা [সং-গুচ্ছ, হি. কুচ্ছ—আটি] বি. খৰি আদি দীঘল, গোটা সৰু বস্তুৰ আটি, মুঠা a bundle. (of grass, sticks. etc.)

কোজাগৰ বি. বিজয়াদশমীৰ পাছৰ পূর্ণিমা, লক্ষ্মীপূর্ণিমা the day of the full-moon after Durgapuza.

কোটৰ বি. গছৰ ধোন্দ বা খোৰোং the hollow of the tree, চকুৰ গাঁত cavity of the eye.

কোটৰা-কোটৰী বিণ. খলা-বমা uneven, গাঁতত সোমোৱা sunk into the cavity of the eye.

কোটায়াঙ্গন বি. কোটাহি বেঙেনা a kind of wild fruit of the brinjal family.

কোটি বি. এশ লাখ, দহ নিযুত ten millions.

কোটি কোটি বিণ. অসংখ্য innumerable.

কোটিকলীয়া বিণ. অনেক কাল চলি অহা, চিৰকলীয়া prevalent from a very long time.

কোটোৰা বি. খোলা, টান বাকলি the shell of a fruit or nut.

কোটোৱাল বি. প্ৰহৰী, নগৰ ৰক্ষক a watch-man.

কোটোহা বি. কাঁইটীয়া জেং থকা এবিধ বাঁহ the spiny bamboo, কুন্দশলাৰ কাঁইট লগা খুঁটি।

কোঠা বি. খোটালি a room.

কোড় (পু. অ.) বি. কোলা lap.

কোণ বি. চুক a corner, দুডাল ৰেখা লগলাগিলে হোৱা চুক an angle. **কোণা** বি. কোণ। **কোণাকুণি** এক কোণৰ পৰা বিপৰীত কোণলৈ diagonal.

কোত বি. চকুৰ নোম সৰোৱা ৰোগ an eye disease which causes the eye-lashes to fall off. **কোত্‌ঘৰ** বি. পলটন বা পুলিচৰ প্ৰহৰী থকা ঘৰ, পুলিচে ধৰি অনা অপৰাধীক বন্দী কৰি থোৱা কোঠা a lock-up. **কোতমণি** বিণ. সোণ ৰূপৰ ফুতি মণি a small bead of gold or silver.

কোথা (পুঃ অঃ) ক্রি. বি. কলৈ where.

কেথেৰ (পু. অ.) কোন ঠাইৰ।

কোদণ্ড বি. ধেনু a bow.

কোদাল বি. লোৰ মাটিখনা যতন, কোৰ a digging hoe or spade.

কোদো বি এবিধ বৰ বিষাল আৰু খঙাল হুল ফুটোৱা পতঙ্গ, বৰল a hornet.

কোদোৱা বিণ. খংযুক্ত, ভয়লগা, বতাহ বৰষুণ আহিবৰ কাৰণে হোৱা এন্ধাৰ frowning, cloudy. ক্রি. বিণ. **কোদোৱাকৈ**।

কোন সর্ব্ব. অনিশ্চিত মানুহ who. বিণ. অনির্দ্দিষ্ট which, what.

কোনো সর্ব্ব. কেও, এজনো anyone, some one. বিণ. যেই সেই any, some. **কোনোকালে** কেতিয়াও (পাছত না পদ থাকে) never (followed by a negative) (এই কাম কেতিয়াও নহয়) **কোনো কোনো** কেতবিলাক some. **কোনোগতিকে. কোনোপ্রকাৰে, কোনোৰূপে কোনোৰকমে** ক্রি. বিণ. একো প্রকাৰে in any way, whatever. **কোনো-পধ্যে, কোনোমতে,** কিবা উপায়ে।

কোনোবা, কোন্‌বা সর্ব্ব. কোনো এজন some one. বিণ. সর্ব্ব. কিবা some, any.

কোন্ধ বি. আধা কৰা বা আকৃতি মাত্র কৰা কাঠৰ বস্তু a half finished wooden thing. **কোন্ধা** সক. ধা. আকৃতি মাত্র কৰা, অসম্পূর্ণৰূপে to sketch, to make an outline of.

কোপ্‌ বি. খং, ক্রোধ anger, rage. **কোপান্বিত** বিণ. ৰাগান্বিত, খং উঠা angry. কৃদ. বিণ. **কোপিত** ক্রুদ্ধ।

কোব্‌ বি. আছাৰি বা অস্ত্রেৰে কৰা আঘাত, মাৰ a blow with a cutting weapon, a stroke with a stick, বল, বেগ, force, speed, আধিক্য excess. সক. ধা. **কোবমাৰ, কোবা**।

কোবত, কোবে ক্রি. বিণ. দোপত দোপে step by step.

কোবনি বি. যি বস্তু হেঁচা খাই থাকিলে কুঁচি থাকে কিন্তু হেঁচা কমিলেই ওপৰলৈ ঠেলা মাৰে, ছিটিকা a spring.

কোবাকুবি বি. এটাই আনটোক কোবোৱা কার্য্য mutual striking, অৰিয়া অৰি rivalry.

কোবাল বিণ. শীঘ্রে কাম কৰিব পৰা, বেগী quick, prompt, উদ্যোগী active.

কোবিদ বি. বেদ জনা, পণ্ডিত, জ্ঞানী, পাৰদর্শী learned in Vedas, wise.

কোমল বিণ. মৃদু ঢিলা, নৰম, সন্তোষ লগোৱা, পুৰঠ নোহোৱা soft, mild agreeable, tender. অক. ধা. ঢিলা হ become soft or tender. বি. **কোমলতা**। ক্রি. বিণ. **কোমলকৈ**।

কোমল-চাউল বি. বৰা, মালভোগ আদি ধানৰ উখুৱা চাউল যাক পানীত তিয়ালে কোমল হয়।

কোমোৰা বি. এবিধ লতাৰ ফল a pumpkin.

কোম্পানী, কোম্পানি বি. জুটীয়া ব্যৱসায়, জুটীয়াকৈ বেহা বেপাৰ কৰিবলৈ গোট খোৱা মানুহৰ দল বা সমূহ company. **কোম্পানিৰ কাগজ** চৰকাৰে স্বীকাৰ কৰা ঋণৰ স্বীকাৰ পত্ৰ **কোম্পানিৰ দিন** ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানিৰ দিন।

কোৰ্ বি. এবিধ মাটি খন্দা অস্ত্ৰ, কোদাল a hoe. সক. ধা. কোৰেৰে খন্দা। অক. ধা. কোৰমাৰ কোৰেৰে খন্দা।

কোৰ্ বি. ৰোগ, ব্যাধি sickness, disease. বিণ. কুৰীয়া।

কোৰক, কোৰ বি. ফুলৰ কলি flower bud.

কোৰা বি. সাঙী ভাৰ, জন্তুৰ দ্বাৰা টনাই নিয়া কাঠ বা বাঁহ আদি a heavy load carried by a pole on the shoulders of two or more men, a heavy piece of wood or bamboo dragged by an animal. **কোৰা বান্ধ** সাঙী কৰি ল। **কোৰা** সক. ধা. আন মানুহৰ হতুৱাই কোৰমৰা cause to be hoed.

কোৰামুঠীয়া বি. কোৰাত ধৰাৰ নিচিনা, টানকৈ মুঠি মৰা tightly grasped.

কোৰাণ (আৰবী—কোৰ্-আন্) বি. মুচলমান সকলৰ প্ৰধান ধৰ্ম্ম পুথি the sacred scripture of the Moslems.

কোৰাল্ সক. ধা. 'কঁটাল' চোৱা।

কোৰোক্ (আৰবী) সক. ধা. ঘোঁক, ৰোক to scoop out.

কোৰোক্ বি. ৰজাৰ হুকুম মতে বস্তু বা ধন সম্পত্তি আটক বা আবদ্ধ কৰা কাৰ্য্য attachment. **কোৰোকী** বিণ. কোৰোক সম্পৰ্কীয়, কোৰোকৰ আজ্ঞা লিখা কাকত containing orders for attachment, কোৰোক কৰা বা হোৱা attached.

কোৰোকা বি. নাৰিকলৰ খোলা a cocoanut-shell, নাৰিকলৰ খোলাৰে কৰা নাল লগোৱা পাত্ৰ a scoop or ladle made of a cocoanut-shell.

কোৰোকানি, কোৰোকাতলি বি. হাবিয়ে ঢকা অসমান মাটি a piece of uneven land covered with jungle.

কোৰোকা, কুৰুকি, কোৰোটা-কুৰুটি বিণ. ওখ চাপৰ, খলা-বমা, অসমান uneven, undulating.

কোৰোণা বি. মৰণাৰ ধান বা শস্যাদি চপোৱা কোৰৰ নিচিনা কাঠৰ সঁজুলি a wooden implement like a

hoe used in gathering grain in the threshing floor.

কোৰোলা বিণ. অঁকাৰী, ধান তুহ মিহলি coarse and partially cleaned. বি. এবিধ ফুল a kind of flower.

কোৰোহামাৰি বি. পৰেঙি-জাল আঁৰি দিয়া গোটা বাঁহৰ দাং the bamboo pole from one end of which the porengifishing net suspended.

কোৰ্ কোৰ্ অনু. শব্দ. মানুহৰ পেটৰ নাইবা ভেকোলাৰ নিচিনা শব্দ an imitative sound used to express a gurgling in the stomach or the crooking of frogs. বি. কোৰ্ কোৰণি। অক. ধা. কোৰ্ কোৰা। বিণ. কোৰ্-কৰীয়া।

কোৰ্বানী, কোৰ্বানী (আৰ্বী-কুৰবানী) বি. মুচলমান ধৰ্ম্ম বিহিত পশুবলি the sacrifice of the beasts according to the Muslim scripture.

কোৰ্হাল বি. বহুত লোকে কৰা অতিপাত কোলাহল an uproar, a great noise. সক. ধা. কোৰ্হাল লগা। কোৰ্হাল কৰ অক. ধা. কোৰ্হাল লাগ।

কোল্ বি. আগত হাঁকোটা বা ওভোতাজোং থকা যাঠী a barbed spear, মাছৰ চেপা বা আন ফান্দত মাছ সোমালে ওলাব নোৱাৰাকৈ ভিতৰলৈ বান্ধি কাঠীৰ সঁজুলি the spikes attached to a fish trap. পাৰ্ব্বত্য অসভ্য জাতিবিশেষ।

কোল (সং অং) বি. কোলা lap, ওচৰ, দাঁতি proximity.

কোলঠি বি. ডাঙৰ মাছৰ বুকুৰ বা পেটৰ ফাল the front side of a large fish.

কোলা বি. বহি থকা মানুহৰ দুই উৰুৰে কৰা আসন the lap, কঁকালৰ দাঁতি য'ত ল'ৰা-ছোৱালী লোৱা হয় the side of the body on which children are carried, ল'ৰা-ছোৱালীক লবলৈ বুকুৰ ওপৰত হাতেৰে কৰা আসন the lap formed by joining the hands over the bosom.

কোলাহল্ বি. কোৰ্হাল, বহুত মানুহে কৰা গণ্ডগোল an uproar, a loud noise.

কোৱা বি. মতা কাউৰী male crow.

কোৱা ওকণী বি. এবিধ নিচেই সৰু ক'লা পোক, চাউল নষ্ট কৰে the weevil that destroys rice.

কোৱাকুই বি. এটাই আনটোক কথাকোৱা কাৰ্য্য mutual communication.

কোৱা-ভাতুৰী বি. বিম্বফল, এবিধ লতাৰ ফল, সি পকিলে তাৰ বাহিৰ ভাগ সুন্দৰ ৰঙা হয়, কিন্তু ভিতৰ

ফাল কাউৰীৰ পাখীৰ দৰে কলা a wild creeper and its fruits.

কোৱা-মণি বি. থোপাথোপ কজলা গুটি ধৰা এবিধ ডাঙৰ জোপোহা তৃণ job's tears.

কোৱা-মেলা বি. কথোপকথন, কোৱাকুই conversation, discussion.

কোৱাৰি বি. তল আৰু ওপৰ ওঁঠৰ জোৰা বা সন্ধিস্থল, মুখৰ চুক the corner of the mouth. কোৱাৰি চেলেক নিৰাশ হ to be disappointed.

কোৱামোৱা বিণ. ধুঁৱলি-কুঁৱলি. মেঘৰ দ্বাৰা হোৱা অলপ আন্ধাৰ slightly dark, hazy.

কোশ, কোষ বি. ধনৰ ভঁৰাল, শব্দৰ অৰ্থ আৰু লিঙ্গাদি লিখা পুথি, অভিধান, কণী, ভঁৰাল, treasury, dictionary, egg, store house. (পুঃ. অ.) ফুলৰ কলি flower-bud, তৰোৱালৰ ফাঁক the sheath of a sword.

কোষ, কোষৰ বি. ওচৰ, সমীপ vicinity, proximity,

কোশা, কোষা বি. পূজাত দেৱতাক দিবলৈ পানীলোৱা তাম্ ৰূপ আদিৰ পাত্ৰ copper or silver vessel to take water to be offered at puza. **কোশী, কোষী** বি. সৰু কোষা।

কোষাধ্যক্ষ, কোশাধ্যক্ষ বি. বন ভঁৰালৰ গৰাকী,ধন ভঁৰালী a treasurer.

কোষ্ঠ বি. পেটৰ ভিতৰত যি ঠাইত খোৱা বস্তু জীৰ্ণ যায়, ভুঁৰু the stomach. **কোষ্ঠবদ্ধতা** শৌচকচা constipation. **কোষ্ঠশুদ্ধি** পৰিষ্কাৰ শৌচ হোৱা।

কোষ্ঠী বি. সোঁৱৰণি, জন্মপত্ৰিকা horoscope.

কোহালি বি. তাঁতত হাতে ঢুকি পোৱা নৈকে বব পৰা কাপোৰৰ অংশ।

কোহিনুৰ বি. জগৎ বিখ্যাত উৎকৃষ্ট হীৰা বিশেষ।

কোহোৰ, কোহৰ অনু. শব্দ ঘনে ঘনে কাহি থকাৰ শব্দ sound of repeated coughing. ক্রি. বিণ. কোহোৰ-কোহোৰ-কৰে।

কৌটা বি. ঢাকনি থকা সৰু পাত্ৰ small vessel with a cover.

কৌটাল বি. দন্দ, বিবাদ quarrel, dispute.

কৌটিল্য বি. কুটিলতা, কুমন্ত্ৰণা, দুষ্টালি fraud, dishonesty, অৰ্থশাস্ত্ৰ ৰচয়িতা চাণক্য।

কৌটি কলীয়া বিণ. অতি পুৰণি, পুৰণিকলীয়া ancient.

কৌতুক বি. আনন্দ, ৰং, ধেমালি, নতুন বা নেদেখা বস্তু দেখিবৰ বা

নজনা কথা জানিবৰ অভিলাষ pleasure, delight, curiosity, eagerness to know. বিণ. কৌতুকী। ক্রি. বিণ. কৌতুকে।

কৌতুকীয়া বিণ. ধেমালি প্রিয়, ধেমেলীয়া sportive, fond of play.

কৌতূহল বি. 'কুতূহল' চোৱা। ক্রি. বিণ. কৌতূহলে।

কৌন্তেয় বি. কুন্তিৰ পুতেক, যুধিষ্ঠিৰ আদি পঞ্চ পাণ্ডৱ son of Kunti.

কৌপাত বি. কেঁতুৰিৰ নিচিনা ডাঙৰ পাত থকা এবিধ গছ আৰু তাৰ পাত a kind of wild plant and its leaf. কৌপাতী, কৌপাতী ফুল বি. কৌপাতৰ নিচিনা পাতেৰে এবিধ গছৰ ফুল a kind of flower.

কৌপীন বি. সন্ন্যাসী সকলে পিন্ধা সৰু কাপোৰ।

কৌমাৰ বি. কুমাৰ অৱস্থা, ল'ৰাকাল boyhood, পাঁচ বছৰৰ পৰা দহ বছৰলৈ, তন্ত্রমতে ষোল বছৰলৈ।

কৌমুদী বি. জ্যোৎস্না, জোনৰ পোহৰ moonlight. ৰাসযাত্রা উৎসৱ, আহিনৰ পূর্ণিমা।

কৌমোদকী বি. বিষ্ণুৰ গদা the club of Vishnu.

কৌৰৱ বি. চন্দ্র বংশীয় কুৰু ৰজাৰ বংশ, দুর্য্যোধন প্রভৃতি a descendant of Kuru, a famous prince of the lunar race.

কৌলিক বিণ. বংশানুগত, কোনো এক বিশেষ বংশ বা জাতি সম্বন্ধীয়, কোনো বংশ বা জাতিৰ ভিতৰত চলিত relating to a particular family or tribe.

কৌশল বি. দক্ষতা, নিপুণতা, পার্গতালি skilfulness, কার্য্যৰ উপায় বা সঙ্কেত the secret of doing a thing, চালাকি cunning means.

কৌশল্যা বি. কোশল ৰজাৰ জীয়েক, শ্রীৰামচন্দ্রৰ মাক mother of Rama.

কৌশাম্বী বি. প্রয়াগৰ ওচৰত ৰাম চন্দ্রৰ নাতি এজনে পতা নগৰ এখনৰ নাম।

কৌশিক বি. কুশিক ঋষিৰ পুত্র বিশ্বামিত্র মুনি Viswamitra the son of Kushika. বিণ. কুশিক মুনিৰ পৰা হোৱা (বংশ, গোত্র আদি)।

কৌষ (পু. অ.) বি. পাট কাপোৰ, পাটৰ মেখেলা silk cloth, silk garment for the lower part.

কৌস্তুভ বি. কৃষ্ণৰ ডিঙিত পিন্ধা মণি বিশেষ the necklace worn by Krishna. কৌস্তুভমালী কৌস্তুভমণি পিন্ধোতা কৃষ্ণ।

ক্রতু বি. যজ্ঞ sacrifice, **এজন** ঋষিৰ নাম।

ক্রন্দন বি. কান্দন, বিলাপ lamentation.

ক্রন্দসী বি. আকাশ firmament আকাশ আৰু পৃথিবী।

ক্রব্যাদক বিণ. মাংসভোজী flesh-eating.

ক্রম বি. অনুক্রম, নিয়মিত গতি, নিয়মমতে এটাৰ পাছে এটা হোৱা অৱস্থা, পৰম্পৰা regular series. order পদ্ধতি, নিয়ম, শৃঙ্খলা method.

ক্রমণ বি. গমন going.

ক্রম-বিকাশ বি. ক্রমে ক্রমে প্রকাশ পোৱা বা উন্নত অৱস্থা পোৱা, লাহে লাহে ওপৰ খাপলৈ যোৱা gradual development, gradual evolution **ক্রমবিকাশ বাদ** ক্রমবিকাশ মত theory of evolution.

ক্রমশঃ ক্রি. বিণ. এটাৰ পাছত আনটো, লাহে লাহে one after another, gradually.

ক্রমাগত বিণ. এটাৰ পাছত আনটো হৈ চলি থকা coming down in regular succession. ক্রি. বিণ. **ক্রমাগতে।**

ক্রমান্বয়ে বিণ. ক্রমে, ক্রমশঃ, লাহে লাহে successively, in regular orders.

ক্রমিক বিণ. ক্রম অনুসাৰে হোৱা, ধাৰাবাহিক gradual.

ক্রমে ক্রি. বিণ. ক্রমশঃ, লাহে লাহে gradually.

ক্রমে ক্রমে ক্রি. বিণ. ক্রমশঃ, লাহে লাহে gradually.

ক্রয় বি. কিনা purchase কিনা কার্য্য the act of buying, **ক্রয়বিক্রয়** বেচাকিনা buying and selling. বেপাৰ trade.

ক্রান্তি বি. একড়াৰ তিনি ভাগৰ এভাগ one third of a kara. ৰাশী চক্রৰ মাজত সূৰ্য্যৰ গতি পথ, অয়ন বৃত্ত the ecliptic. বিষুব ৰেখাৰ পৰা কৰ্কট ক্রান্তি বা মকৰ ক্রান্তি লৈকে কোনো গ্ৰহ আদিৰ দূৰত্ব the tropic declination of a planet. **ক্রান্তিবৃত্ত** বি. ৰাশীচক্র, পৃথিবীৰ বাৰ্ষিক ভ্ৰমণ কক্ষ the ecliptic. **ক্রান্তিপাত** বিষুববৃত্ত আৰু ক্রান্তিবৃত্তৰ পৰস্পৰ ছেদন স্থান equinoctial points.

ক্রিকেট (ইং cricket) বি. এবিধ পাশ্চাত্য খেলা, ক্রিকেট খেলা।

ক্রিমি 'কৃমি' চোৱা।

ক্রিয়মান বিণ. সম্পাদ্যমান, যাক কৰা হৈছে that has been done.

ক্রিয়া বি. কৰ্ম্ম act, শৰাধ আদি rite, কাৰ্য্য কৰা অৰ্থ বুজোৱা পদ (ব্যাকৰণত) a verb.

ক্রিয়া কাঢ় শপত খা to take an oath.

ক্রিয়া-ধৰীয়া, ক্রিয়া-ধৰা বিণ. মৃতকৰ অশৌচ ব্ৰত খটা আৰু শৰাধ

আদি কৰা mourning. ক্রিয়াকলাপ কার্য্য সমূহ, কার্য্যাৱলী, ক্রিয়াশীল কামকৰাই যাৰ স্বভাৱ, কৰ্ম্মী active. ক্রিয়াশ্রয় বি. কৰোঁতা, কৰ্ম্ম, কৰণ এই তিনিটা, ক্রিয়াহীন ধৰ্ম্ম কৰ্ম্ম নকৰা, গতিকে অনাচাৰী not performing religious rites, কামকাজ নথকা without work, ক্রিয়াপদ নথকা without a verb.

ক্রিয়া বিশেষণ যি পদে ক্রিয়াৰ দোষ, গুণ বা অৱস্থা প্রকাশ কৰে adverb.

ক্রিয়াশীল বিণ. কৰ্ম্মৰত active কৰ্ত্তব্যপৰায়ণ।

ক্রীড়্ অক. ধা. ক্রীড়া কৰ, ধেমালি কৰ to play, to sport. সক. ধা. শৃঙ্গাৰ বা সহবাস কৰ to cohabit with. বি. ক্রীড়া ধেমালি sport, pastime.

ক্রীত কৃদ. বিণ. কিনা, দাম দি লোৱা bought.

ক্রীতদাস কিনা গোলাম।

ক্রুছ বি. যি কাঠত যীশুখৃষ্টক বিন্ধি মৰা হৈছিল cross.

ক্রুদ্ধ কৃদ. বিণ. কুপিত, ক্রোধান্বিত angry, enraged.

ক্রূৰ বিণ. নির্দ্দয়, দয়াহীন, নিষ্ঠুৰ cruel, inhuman. বি. ক্রূৰতা, ক্রূৰকৰ্ম্মা যি নৃশংস কাম কৰে, ভীষণ cruel, ferocious, ক্রূৰমতি কাঠচিতীয়া, নির্দ্দয় cruel-minded, স্ত্রী. ক্রূৰমতী।

ক্রেতা বি. কিনোঁতা a buyer. ক্রেতব্য, ক্রেয় ক্রয়যোগ্য, কিনিব লগীয়া।

ক্রোক বি. সম্পত্তি আটক attachment.

ক্রোড় বি. কোলা lap, বুকু, বক্ষস্থল bosom.

ক্রোড়পত্র বি. কোনো লেখা অন্ত হোৱাৰ পাছত তাৰ অংশ স্বৰূপে লেখা সৰু পত্র, অন্তিম পত্রৰ (উইলৰ) কোনো কথা লৰচৰ কৰা পত্র a postcript in a separate slip of paper put inside a letter, a codicil to a will.

ক্রোধ্ সক. ধা. খং কৰ to be angry.

ক্রোধ বি. খং, ৰোষ, কোপ anger, rage, ক্রোধ-ঘৰ ৰোহঘৰ। ক্রোধদৃষ্টি খঙেৰে চোৱা, ভ্রুকুটি, কোপদৃষ্টি frown, angry look. ক্রোধপৰ, ক্রোধী বিণ. খঙাল, অলপতে খং উঠা wrathful, of an angry temper.

ক্রোৰ বি. কোটি, একলক্ষ ten millions. ক্রোৰপতি লক্ষপতি, মহাধনী millionaire.

ক্রোশ বি. চাৰি দণ্ডৰ বাট, ৮০০০ হাতৰ দূৰত্ব প্রায় দুমাইল a distance of about two miles.

ক্ৰৌঞ্চ বি. কৰ্চ্চন চৰাই, এটা পৰ্ব্বতৰ নাম, সাত দ্বীপৰ একদ্বীপ a species of heron, a mountain, one of the Dwipas or divisions of the world.

ক্লান্ত বিণ. শ্ৰান্ত, ভাগৰুৱা, অবসন্ন wearied, exhausted. **ক্লান্তি** বিশ্ৰাম, ভাগৰ weariness, fatigue. **ক্লান্তিকৰ** বিণ. ভাগৰ লগোৱা, ভাগৰ জন্মোৱা fatiguing, wearisome. **ক্লান্তিযুক্ত** বিণ. ভাগৰ লগা wearied. **ক্লান্তিহীন** ভাগৰ নলগা।

ক্লাব বি. আমোদ প্ৰমোদ বা কোনো বিষয় চৰ্চ্চা কৰিবৰ কাৰণে সঙ্ঘ, সমিতি club.

ক্লিন্ন বিণ. ক্লেদযুক্ত, আৰ্দ্ৰ moistened, wet.

ক্লিষ্ট বিণ. ক্লেশ প্ৰাপ্ত distressed, afflicted.

ক্লীৱ বি. নপুংসক, তিৰোতা বা পুৰুষৰ সম্পূৰ্ণ অঙ্গ নথকা মানুহ a eunuch. পুৰুষত্বহীন unmanly. অক্ষম, কাপুৰুষ. **ক্লীৱলিঙ্গ** (ব্যাকৰণত) তিৰোতা আৰু মতাত বাজে আনক বুজোৱা শব্দ neuter gender.

ক্লেদ বি. দুৰ্গন্ধ আৰু মলিন পানী বা ৰস dirty water or liquid. বৈ থকা পুঁজ continuous discharge from a sore. দুখ, কষ্ট distress, suffering.

ক্লেশ বি. দুখ, নিকাৰ, কষ্ট misery, distress, pain. বিণ. **ক্লেশকৰ, ক্লেশদায়ক** কষ্টদায়ক, দুঃখকৰ, দুঃখজনক causing pain, distress or trouble.

ক্বচিৎ অব্য. ক্ৰি. বিণ কোনো ঠাইত somewhere, কদাচিৎ, কেতিয়াবা occasionally, now and then.

ক্বাথ্ বি. দৰবৰ বস্তু সিজোৱা পানী, কোনো বস্তু সিজাই উলিওৱা ৰস a decoction.

খ

খ ব্যঞ্জনবৰ্ণৰ দ্বিতীয় আখৰ the second letter of the consonants, আকাশ, শূণ্য the sky, the air.

খং বি. ক্ৰোধ, কোপ anger, rage. অক. ধা. **খং কৰ** ৰাগান্বিত হ to get angry. **খং জাৰ** বৰকৈ খং প্ৰকাশ কৰ to express anger. **খংমুৰা** খঙাল মুখ angry look.

খঁক বি. বৰ ভোক (নিন্দাৰ্থত), খাবলৈ বৰ হেঁপাহ excessive appetite. বিণ. **খকুৱা** খঁকে ধৰা, সৰহকৈ খাবলৈ বিচৰা greedy, voracious. বি. অধিক কৈ খাবলৈ বিচৰা মানুহ a glutton.

খঁটাসুৰ বি. দুৰ্জ্জন বা অতিশয় দুষ্ট লোক wicked person.

খঁতিৰা বি. নিৰূপিত সময়, কোনো কাৰ্য্যৰ নিমিত্তে আগেয়ে ঠিক কৰা সময় an appointed time, the time fixed for anything.

খঁৰ বি. মূৰৰ ওপৰে ভৰি ঘূৰাই মৰা জাপ somersault. অক. ধা. খঁৰিয়া।

খঁৰা বিণ. আগ নথকা, আগ কটা, লেজ কটা বা লেজ নথকা cropped, having the tail cut short. স্ত্রী. খঁৰী। বি. ডিঙি নথকা খালৈ, মুখত বাউ নবন্ধা সৰু মুখীয়া এবিধ খৰাহি a kind of basket. খঁৰানকা বিণ চুটি নাক থকা, নাক চুটি snubnosed. স্ত্রী. খঁৰানাকী।

খঁৰামূৰা বিণ. আগগুৰি কটা, লেজ আৰু মূৰ নথকা, ডাল পাত নথকা having both ends cut off, having the branches and the leaves cut off.

খঁৰীয়া বি. চিতল মাছৰ পোৱালি a young chital fish.

খক্‌খক্ অনু. শব্দ. অনপটৈক কাহি ডিঙি পৰিষ্কাৰ কৰাৰ নিচিনা শব্দ an imitative sound used to express that of hawking. বি. খক্‌খকনি। অক. ধা. খক্‌খকা অনপটৈক কাহি ডিঙি পৰিষ্কাৰ কৰ to cough, to hawk.

খক্‌মক্ বি. খৰখেদা কৰি কাম কৰোঁতে হোৱা বিতত বা বিশৃঙ্খল বুজোৱা শব্দ an imitative word used to express the confusion created by bustle and hurry. কৃদ. বি. খক্‌মকনি। ক্রি. বিণ. খক্‌মকৈ খৰখেদাত বিতত হৈ।

খকজা বি. অনভ্যাসৰ কাৰণে কথা কওঁতে, পঢ়োঁতে বা কাম কৰোঁতে কৰা আশঙ্কা বা লাগি ৰোৱা hesitation in speaking, reading or working for want of practice.

খকন্দ বি. দন্দ, পৰিয়ালৰ মাজত হোৱা কাজিয়া a quarrel, specially a family quarrel, এবিধ গছ a kind of tree.

খকৰ অনু. শব্দ. অকস্মাৎ কোনো বস্তুৰ খুন্দা লগাত হোৱা শব্দ an imitative word used to express a sudden sound as caused by one thing striking against another. ক্রি. বিণ. খকৰাই, খকৰ কৰে হঠাৎ বা গিৰিসাই, নেভাবি-নিচিন্তি suddenly, unexpectedly.

খকৰা-মুকুটি বি. মুঠিমৰা হাতৰ বুঢ়া আঙুলিৰ মূৰৰ ফালেৰে বেগাই হঠাৎ গালত কৰা প্ৰহাৰ, ঠোকোনা a sudden blow given on the cheek with a clenched fist.

খকাখুন্দা বি. দন্দ, উখনা-উখনি,

বাচ্যাবাচ্যি altercation, exchange of angry words.

খকামকা বি. লৰালৰিত হোৱা বিশৃঙ্খল বা ভ্ৰম confusion caused by hurry.

খখেয়া বিণ. ।শলিখা, আমলখী আদি চোবাই পৰিষ্কাৰ কৰা, ফৰ্ফৰীয়া clean, tasteful.

খগপতি বিণ. গৰুড় the bird Garuda. **খগেন্দ্ৰ** বি. গৰুড়।

খ-গোল বি. আকাশমণ্ডল, সমুদায় আকাশ the vault or circle of the heavens.

খঙাল বিণ. স্বভাৱতে ক্ৰোধী of an angry temper.

খঙীয়া বি. আহোম ৰজাৰ এজনা মাদৈ প্ৰবৰ্ত্তিবৰ কাৰণে স্বকীয়াকৈ দিয়া বেটী-বন্দীৰ এটা খেলৰ নাম the estate assigned to one of the queens of the Assam Raja.

খচ্ সক. ধা. হাত বা ভৰিৰে মোহাৰি সামৰি মিহি বা মিহলি কৰি লেতু-সেতু কৰ to soften or mix up by repeated treading or squeezing. কৃদ. বিণ. **খচা**। ক্ৰি. বিণ. **খচি খচি** বৰকৈ, অতিশয়ৰূপে excessively, greatly.

খচক্ সক. ধা. গচক, ভৰিৰে মোহাৰ to tread, to trample repeatedly. বি. **খচকনি, খচকা**।

খচকা সক. ধা আনৰ হতুৱাই ভৰিৰে মোহৰা, গচকা to cause to be trampled.

খচ্খচ্ অনু. শব্দ. বালি বা খৰচীয়া বস্তু মোহাৰিলে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ an imitative sound used to express that produced by sand or dust when pressed. বি **খচখচনি**। অক. ধা **খচখচা** বালি আদি পৰাৰ নিমিত্তে দুখ পা, বালি বা ধুলি পৰাৰ নিচিনা দুখ বোধ কৰ (চকুত খাটে) to experience an irritating sensation as from dust etc. (said of the eye.)

খচ্খ'চীয়া বিণ. মোহাৰিলে বালিৰ নিচিনা লগা, নিমজ নোহোৱা sand-like, uneven to the touch.

খচ্খচ্কৰে ক্ৰি. বিণ. বেগাই, শীঘ্ৰে, বিবেচনা নকৰাকৈ quickly, without thinking.

খ্চখচ্ অনু. শব্দ. শুকান পাত আদি লৰিলে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ an imitative sound used to express a rustling noise. বি. **খচ্মচনি**। **খচ্মচা** অক.ধা. শুকান পাত লৰোৱাৰ নিচিনা শব্দ কৰ to rustle. **খচমচকৈ** ক্ৰি. বিণ. বেগাই, শীঘ্ৰে quickly, hurriedly.

খচৰ অনু. শব্দ খোঁচ্মাৰোঁতেহোৱাৰ নিচিনা শব্দ an imitative sound used to express that pro-

duced in striking with something pointed.

খচৰ্ কৰে, খচৰাই ক্রি. বিণ. খচৰ শব্দ কৰি, অকস্মাৎ suddenly.

খচৰ্ খচৰ্ (অনু. শব্দ.) ঘনে ঘনে খোঁচ মাৰোতে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ an imitative sound used to express that produced in repeatedly striking with a pointed instrument.

খচৰা বি. পাণ্ডুলিপি, আচনি a rough draft.

খচা বিণ. অটুট, খৰিচ, সম্পূৰ্ণ full, complete. সক. ধা. আনৰ হতুৱাই মোহৰাই পিটিকাই মিহলি কৰা, গচকা to cause to be crushed, trampled.

খচিত কৃদ. বিণ. খটোৱা, লগোৱা studded, inlaid, অলঙ্কৃত, শোভিত ornamented, decorated.

খচ্চৰ বি. ঘোঁৰা বা গাধৰে মিহলি হৈ জগা এবিধ জন্তু a mule.

খজা বি. পকিলেও টানে থকা, পকি কোমল নোহোৱা ripe but hard, ripe but not soft, ঢিলা নোহোৱা unyielding.

খজিনা বি. ঠেঁহ, জেউৰ fastidiousness.

খজুলি, খজুলি-খহু বি. গাৰ ছালৰ ওপৰত হোৱা আৰু বৰ খজুৱতি ধৰা এবিধ খুদখহু itches.

খজুৱতি বি. ছালৰ ওপৰত আচুৰিলে সুত লগা একপ্ৰকাৰ অসুখ বোধ an itching sensation.

খজুৱা অক. ধা. খজুৱতি উঠ, ছালৰ ওপৰত আঁচোৰাৰ দৰে অসুখ বোধ কৰ to have an itching sensation. সক. ধা. খজুৱতি গুচাবৰ কাৰণে নখেৰে আঁচোৰ to scratch to be rid of an itching sensation.

খঞ্জ বিণ. খোৰা lame.

খঞ্জন বি. এবিধ সৰু চৰাই, খঞ্জৰী চৰাই a small bird, a wag-tail. স্ত্রী. **খঞ্জনী**।

খঞ্জৰী বি. এবিধ সৰু চৰাই, খঞ্জন a wag-tail, এবিধ বাদ্য a small tambourine.

খট্ বি. চকুৰ মণিৰ ওপৰত বগা পৰা এবিধ ৰোগ an eye-disease. (অনু. শব্দ.) টান বস্তুত আঘাত লাগিলে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ an imitative sound used to express that produced on striking a hard body. বি. **খট্-খট, খট্খটনি**। **খট্** (পু. অ.) বি. দুষ্ট লোক wicked person.

খটং (অনু. শব্দ.) কোনো টান বস্তুত আন এটা বস্তু লাগিলে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ an imitative sound used to express that produced

from the collision of two hard bodies.

খটখটী বি. ইটা, শিল বা আন টান বস্তুৰে বন্ধোৱা জখলা stairs or steps made of brick, stone or other hard material.

খটুনা বি. চুন্নত circumcision.

খটুবান্ধ বি. কোনো কাৰ্য্যত অমান্তি মানুহক মান্তি কৰিবৰ কাৰণে চেষ্টা কৰাত হোৱা বাদানুবাদ contention between two persons about something which one wishes to compel the other to do.

খটা সক. ধা. আনৰ হতুৱাই কৰোৱা, আনক খাটিবলৈ দে বা পাঁচ the causative form of 'খাট'। বি. কোনো ত্রুটি বা অকৃতজ্ঞ কামৰ বাবে দিয়া লাজ, হেকান the act of rebuking or taunting one for any ungrateful act or any short-coming.

সক. ধা. কোনো কাৰ্য্য কৰিবলৈ ঘনে ঘনে ক বা উদগা to urge repeatedly. বি. **খটিয়নি**।

খটীয়া বি. এবিধ হৰিণা জাতীয় সক পহু the hog deer.

খড়্গ বি. গঁড়ৰ শিং, খৰগ the horn of a rhinoceros.

খড়ীমাটি বি. এবিধ বগা মাটি chalk.

খড়্গ বি. তৰোৱাল, ডাঙৰ দীঘল দা a sword, গঁড়ৰ শিং a rhinoceros' horn.

খড়্গধৰ, খড়্গধাৰী বি. দা বা তৰোৱাল ধৰোঁতা, তৰোৱালেৰে যুদ্ধ কৰোঁতা one carrying a sword, a swordsman.

খড়্গী বি. খড়্গধাৰী swordsman, গঁড় a rhinoceros.

খণ্ড বি. অংশ, ছোৱা, ভাগ, ডোখৰ piece, part, fragment, portion. **খণ্ডতপ** বি. অসম্পূর্ণ তপস্যা incomplete austerity.

খণ্ড্ অক. ধা. আঁতৰ হ, গুচ্, নষ্ট হ to be removed or expiated. সক. ধা. খণ্ডা। **খণ্ডন্** বি. কটা বা ছেদন কৰা কাৰ্য্য the act of cutting, নষ্ট কৰা কাৰ্য্য, দূৰ কৰা কাৰ্য্য the act of removing, যুক্তিৰে মিছা কৰা কাৰ্য্য the act of refuting. **খণ্ড-পুচ্ছ** বিণ. নেজ নথকা, খঁৰা tail-less. **খণ্ড-পুষ্প** বিণ. বেগাই কাম কৰিব পৰা, খৰতকীয়া prompt, expeditious. **খণ্ড-বাক্য** বি. বাক্যৰ এক অংশ, সম্পূর্ণ অর্থ বুজাব নোৱাৰা দুই বা অধিক শব্দ a phrase, a clause. **খণ্ড মুণ্ড** বিণ. মূৰছিগা, শিৰহীন headless. **খণ্ডশলা** বি. খৰিকা বা বাঁহৰ শলাত কপাহ মেৰিয়াই আৰু তেল বা ঘিউ লগাই জলোৱা শলা, জোৰ a torch.

খণ্ডা সক. ধা. খণ্ডন কৰা, গুচা, দূৰ কৰা, মিছা প্ৰমাণ কৰা to remove, to expiate, to refute, to prove false.

খণ্ডিত কৃদ. বিণ. কটা, ছিঙা severed, cut off, দূৰ কৰা, নষ্ট কৰা, যুক্তিৰে মিছা কৰা removed, refuted, falsified by arguments.

খণ্ডিতা বি. খণ্ডিত শব্দৰ স্ত্ৰীলিঙ্গ, স্বামীয়ে আন তিৰোতাৰ লগত অভিগমন কৰাত খং কৰা তিৰোতা a woman who has been angry with her husband or lover owing to his infidelity.

খত বি. ধাৰ কৰা বা আন কিবা ধন দিবলৈ, নাইবা কোনো নিৰূপিত কাম আদি কৰি দিবলৈ স্বীকাৰ কৰি লিখি দিয়া কাকত a bond, an agreement, বেচা-কিনাৰ প্ৰমাণ স্বৰূপ লিখি দিয়া কাকত a deed.

খতম্ বি. শেষ, অন্ত end, finish.

খতৰ্ বি. আপোন কথাতে খোৱা ঘাটি, অসাৱধানতাৰ কাৰণে আপোনাৰ মুখে ওলোৱা নিজৰ দোষ self-condemnation. অক. ধা. খতৰ্ খা।

খতা সক. ধা. সোণ বা ৰূপৰ সৰু সৰু পতা লগাই ভূষিত কৰ to inlay with (gold, silver etc)

খ'তি বিণ. হানি পৰা, কাম বন্ধ থকা stopped, closed. বি. কাম বন্ধ হৈ থকা সময়, আজৰীয়া কাল cessation from work, stoppage of business.

খ'তি, খ'তিখুন বি. শৰীৰৰ কোনো অঙ্গত থকা ঘুণ বা দোষ deformity.

খ'তিয়নি, খ'তিয়ান বি. একেবিধৰ কথা গোটাই একেলগে লিখা কাৰ্য্য ; মৌজাৰ প্ৰত্যেক ৰায়তৰ নাম আৰু তাৰ মুঠ মাটি লিখা এটা বহি ledger, the act of compiling a book kept by a fiscal office containing the name of each rayat and the land held by him in the fiscal divison. সক. ধা. খ'তিয়া।

খ'তিক্ষণ বি. অলপ অৱসৰীয়া কাল, কোনো কথা ক্ষান্ত হৈ থকা কাল temporary cessation, respite.

খ'তীয়া বি. কামত উপস্থিত নথকা, কাম নকৰা কাল the period of absence from work. বিণ. কাম নকৰা, কামত উপস্থিত নোহোৱা absent from work.

খ'ভুৱা বি. সাফৰ থকা সৰু কাঠৰ টেমা a kind of small toilet box.

খদমদম বি. লৰালৰি, খৰ খেদা bustle, haste.

খদ্দৰ বি. হাতে কটা সূতাৰ হাতে বোৱা কাপোৰ hand-woven cloth of hand-spun yarn.

খদা বি. মাটি কঢ়িওৱা বা গোবৰ .পেলোৱা পাচি an open basket used for carrying earth or cow-dung. **খদাবান** বি. বহল মুখীয়া বান বাটি a kind of wide-mouthed cup with a foot.

খ'দিৰ বি. খৈৰ গছ, তাৰ আঠা a tree the resin of which is used with betel nut.

খদ্যোত বি. জোনাকী পৰুৱা a fire-fly.

খন উপ. শ. বহল বা চেপেটা বস্তু বুজাবলৈ বিশেষ্যৰ পাছত ব্যৱহাৰ কৰা শব্দ, তেনেকুৱা সৰু সৰু ভাল বস্তু বুজাবলৈ 'খনি' ব্যৱহাৰ হয়, কোনোৱে 'খান' আৰু 'খানি ও ব্যৱহাৰ কৰে an affix denoting any flat or wide thing. পৰিমাণ বা বহুবচন বুজোৱা শব্দ।

খন বি. দহ শ বা এহেজাৰ (মুগা পলুৰ সংখ্যাত খাটে one thousand (said of silk cocoons).

খনা সক. ধা. আনৰ হতুৱাই উৎপাদন কৰা, লোকৰ দ্বাৰা খন্দোৱা cause to be dug. বিণ. কম বা দুৰ্ব্বল হোৱা decreasing, weakening. বি. পূৰ্ব্বকালৰ এজনা জ্যোতিষত পাৰ্গত তিৰোতা the name of a famous ancient woman astrologer.

খনি বি. যি ঠাইত ধাতু আদি স্বয়ং উৎপন্ন হয় আৰু খানিলে পোৱা যায়, আকৰ a mine.

খনিকৰ বি. শিল বা কাঠ কাটি আৰু খুলি মূৰ্ত্তি কৰোঁতা, মাটিৰ মূৰ্ত্তি সাজোতা, চিত্ৰকৰ sculptor, an engraver, one who makes earthen images, a painter.

খনিয়া সক. ধা খন খন কৰ, অনেক খণ্ড কৰ (তামোল কটা) to cut into many pieces or slices as a betel nut for chewing.

খনীয়া, খনীয়া-কাপোৰ বি. আগত ফুল থকা দুতৰপীয়া এবিধ কপাহী কাপোৰ a cotton cloth with a flowered border folded double and wrapped round the body.

খন্তক, এখন্তক বি. ক্ষণ বা মুহূৰ্ত্তত অন্ত হোৱা সময়, অলপ বেলি a moment.

খন্তা বি. কঁহাৰে পাত্ৰ পৰিষ্কাৰ কৰা এবিধ বটালীৰ নিচিনা লোৰ অস্ত্ৰ a chisel-like polishing implement of a bell-metal worker.

খন্তা, খন্তি বি. খেতিৰ বন গুচোৱা বা মাটি খোঁচৰা লোৰ অস্ত্ৰ, খুৰ্পী a spade. সক. ধা. খন্তিয়া খন্তিৰে নিৰাই দে।

খন্ত'য়া বি. বিষ আৰু অলপ ঘা হৈ ভৰি উখহা ৰোগ a disease of the leg.

খন্তীয়া খুঁচুৰীয়া বিণ. অলপ কলীয়া আৰু ক্ষুদ্ৰ, সৰু সুৰা trifling.

খন্তীয়া সাপ বি. খন্তিৰ নিচিনা চেপেটা মুখেৰে এবিধ কেঁচু জাতিৰ কীট a kind of earth worm. **খন্তীয়াহাঁহ** এবিধ ঠোঁট জোঙা ঘিলা হাঁহ a kind of teal.

খন্তেক বি. একক্ষণ, অতি অলপ সময় a moment. **খন্তেকীয়া** খন্তেক বা অতি অলপ কাল থকা momentary.

খন্দ বি. খেতি কৰিবৰ এটা বতৰ, শস্যৰ সম্বন্ধে এবছৰ a whole season of cultivation. **খন্দ মাৰি ল** এবছৰ বা দুবছৰলৈ অৰ্থাৎ অলপ কাললৈ নিৰ্ব্বন্ধ কৰি মাটি ল to take up land and hold it temporarily. **খন্দমাৰি দি** কিছু বছৰলৈ নিৰ্ব্বন্ধকৰি মাটি দি to lease for a certain term.

খন্দা বি. চাৰিওফালে আলি দি বা লোৰ খানি পৃথক কৰা এডোখৰ মাটি, সৰু এডৰা a small division of a large plot of cultivated land, লেখাৰ মাজত আঁচ দি পৃথক কৰা ভাগ a column of a book. সক. ধা. **খন্দিয়া**।

খন্দিয়া সক. ধা. তাঁত বাতি কৰি এটাই দীঘ সূতাবোৰ বা আন সূতাৰ নেছা, খোৰোচা গাঁঠি দি বান্ধ (আউল নালাগিবলৈ এইদৰে বান্ধি থয়) এনেছা এনেছা কৰি বান্ধ। **খন্দিয়াই সোধ** গোপন কৰা কথা উলিয়াবলৈ প্ৰশ্ন কৰ to cross question.

খন্দুৰা বিণ. গৰাকীৰ পৰা কিছু কালৰ নিমিত্তে ভোগ কৰিবলৈ লোৱা যেনে—খন্দুৰা মাটি ; সেই নিয়মেৰ মাটি লোৱা যেনে—খন্দুৰা ৰায়ত এবছৰ থাকি এবছৰ গুটিধৰা যেনে—খন্দুৰা গছে অধিক গুটি ধৰে rented for a short term, renting for a term, bearing fruit every second year. ক্ৰি. বিণ. **খন্দুৰাকৈ**।

খন্দ প্ৰবৰ্ত্তা বিণ. কেৱল এবছৰ থকা, এবছৰ খেতি কৰাত মাথোন ব্যৱহাৰ কৰিব পৰা lasting for one year or one season only.

খপ্‌ সক. ধা. জুইৰ জালত দি নিৰ্ম্মল কৰ to refine as metal, ডাল কাটি পৰিষ্কাৰ কৰ to lop. অক. ধা. অলপ কাল থাক, প্ৰবাস খাট to sojourn, to live temporarily. বি. টেমী বা তাৰ নিচিনা সৰু বস্তুৰ সাফৰ a cover of a lime box or any other small receptacle. **খপ্‌ কৰে** ক্ৰি বিণ. খপৰাই, বেগাই, তৎক্ষণাৎ instantly. **খপ্‌খপাই, খপ্‌খপ্‌ কৰে** এ খোপৰ পৰা আন খোপত বেগাই বেগাই খোজ দি।

খপ্‌জপ্‌ বি. কি কৰোঁ কি নকৰোঁ

বিতত হোৱা state of being puzzled. বি. **খপজপনি।** ক্রি. বিণ. **খপজপাই।**

খপ্‌ৰা বি. চুক, আঁৰল ঠাই a retreat, a secluded place or corner.

খপিয়া সক. ধা. এন্ধাৰ বা চকুৰে নেদেখা কাৰণে হাতেৰে বা ভৰিৰে বিচাৰ, অনুসন্ধান কৰ্‌ to grope for, to search after. **খপি সোধ** গুপ্ত কথা উলিয়াবলৈ বিশেষকৈ প্ৰশ্ন কৰ to cross question.

খপীয়া বি. চপনীয়া, লোকৰ ঘৰত পেট পুহি থকা living at the house of another as a dependant.

খপুৰা বি. কোনো ঠাইলৈ যাওঁতে বাটত কিছু বেলি ৰোৱা কাৰ্য্য a halt or stopping on a march, বাটত যাওঁতে ৰবৰ বা বাহন সলাবৰ নিৰূপিত ঠাই a place appointed for rest or change of vehicle by a traveller, শত্ৰুক ধৰিবৰ কাৰণে খাপলৈ থকা বা চোপা দিয়া মানুহ a person lying in wait for his enemy.

খবং (অনু. শব্দ.) বি. পানীত কোনো এটা বস্তু পৰোঁতে বা ভোৰ-তাল বজাওঁতে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ an imitative sound used to express that produced by the fall of something into water, or that of a pair of bhortala.

খবৰ্‌ বি. বাতৰি, বাৰ্ত্তা, সমাচাৰ, সম্বাদ news. **খবৰ কাকত, খবৰ কাগজ** বি. বাতৰি কাকত newspaper. **খবৰা-খবৰি** বি. পৰস্পৰ সম্পদ লোৱালুই কৰা interchanging of news between two persons.

খবৰ্‌দাৰ্‌ বিণ. সাৱধান, হুচিয়াৰ careful, being on guard.

খবিচ বিণ. সম্পূৰ্ণ, অটুট ঠিক full, entire, exact.

খবুৰা বি. বেৰ বা দুৱাৰৰ দাঁতিত লগাই বন্ধা বা কামোৰ মাৰি ধৰি থকা খোলা বাঁহ a grooved bamboo fixed on the sides of a bamboo or reed wall or door.

খমলা বি. গোটমৰা দ্ৰৱ বস্তু congealed fluid. **খমলা মাৰ** গোট মাৰ, পনীয়া গুচি টান মাৰ to coagulate.

খমাৰি (অনুৰূপ শব্দ) বি. কাৰবাৰ কৰা মানুহ a business man.

খমিৰ বি. আটা গুৰি পিঠা ৰুটি আদি পাগত তপত বা ভাপত সিজাওঁতে ওফন্দি পৰিবলৈ মিহলাই দিয়া তাল বা খাজুৰৰ ৰস leaven.

খম্খম্ (অনু. শব্দ.) মুগা বা মেজাঙ্কৰিৰ ন কাপোৰ, মকৰা কাপোৰ বা তুলাপাত লৰালে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ an imitative sound used to express the rustle of cloth or paper, বি. **খম্খমনি, খম্খমি**। অক. ধা. **খম্খমা**। বিণ. **খম্খমীয়া**।

খয় বি. 'ক্ষয়' শব্দৰ কোমল ৰূপ। **খয়ঙ্কৰ-ক্ষয়ঙ্কৰ** শব্দৰ কোমল ৰূপ, ক্ষয় বা ধ্বংস কৰা destroyed.

খৰ্ বিণ. শীঘ্ৰ, দ্ৰুত, বেগী quick, nimble, তীক্ষ্ণ having a sharp edge or point, প্ৰবল violent. অক. ধা. **খৰ্কৰ** লৰালৰি কৰ। ক্ৰি. বিণ. **খৰকৈ**।

খৰ্ বি. অনাবৃষ্টি বৰষুণৰ অভাব want of rain. বিণ. বৰকৈ তাপ পাই মুৰমুৰীয়া হোৱা rendered brittle by too much heat, highly tempered. **খৰকালি** বি. খৰালি, বৰষুণ নোহোৱা কাল, জাৰ কালি dry season. অক. ধা. **খৰমাৰ, খৰটান** বৰষুণৰ অভাব হ, বৰষুণ নিদিয়াকৈ থাক to be without rain.

খৰ্ বি. গাধ an ass. **খৰখাই পৰ** ভৰি ওপৰলৈ কৰি লুটি খাই পৰ to fall on the ground with the feet upwards. **খৰ-মিহলি** বিণ. সানমিহলি mixed up.

খৰ্ বি. এবিধ গাৰ ছাল ছিগি যোৱা ৰোগ, দদ্ৰু the ringworm, এবিধ ঘনে ঘনে তেজ সাওঁ পৰা আৰু তলপেটত বিষ হোৱা ৰোগ, গ্ৰহণী dysentery.

খৰ্খৰ্ (অনুকাৰ শব্দ) বি. তুলাপাত বা শুকান পাত আদি লৰিলে হোৱা শব্দ sound of dry leaves or paper when shaken. বি. **খৰ্খৰণি**। বিণ. **খৰখৰীয়া** বৰ শুকান very dry.

খৰ্খৰি বি. দুৱাৰ আদিৰ ভিতৰেদি বতাহ সোমাব পৰাকৈ তাত পথালিকৈ লগাই দিয়া সৰু সৰু তক্তাৰ সঁজুলি venetian. **খৰ্খেদা** বি. লৰালৰি, খৰধৰ haste, hurry. অক. ধা. **খৰখেদা কৰ** লৰালৰি কৰ to make haste.

খৰগ বি. গঁড়ৰ শিং rhinoceros' horn.

খৰচ বি. ব্যয়, ভাঙি খাবৰ নিমিত্তে লগা ধন expense, expenditure. বিণ. **খৰচী** বৰকৈ খৰচা কৰা, অপব্যয়ী prodigal, spendthrift.

খ'ৰচি বি. মিহি নোহোৱা গুড়ি, আধা থুন্দা গুৰি coarse powder. ক্ৰি. **খ'ৰচিমাৰ** কোনো খুকুৰি নথকাকৈ কৰ, আগগুৰি ভাঙি ক to leave nothing incomplete, to do fully.

খৰ্তকীয়া বি. শীঘ্ৰে কাম কৰিব পৰা, কামত উদ্যোগী quick, prompt.

খৰতৰ্ ক্রি. বিণ. বৰ খৰকৈ বা বেগাই quickly.

খৰ্ধৰ্ বি. খৰখেদা, লৰালৰি haste, hurry.

খৰ্পোচ্ বিণ. শীঘ্রে কাম কৰিব পৰা, খৰতকীয়া prompt in doing. বি. খৰধৰ haste.

খৰম্ বি. কাঠৰ পাদুকা, ভৰিত পিন্ধা কাঠৰ সঁজুলি a wooden sandal. বিণ. **খৰমযুৰীয়া** খৰমৰ নিচিনা অর্থাৎ ভৰিৰ তলুৱাৰ মাজভাগ মাটিত নলগা arched as a foot.

খৰ্মৰ্ বি. কোনো বস্তু বাগৰা বাগৰি কৰিলে হোৱা শব্দ an imitative word used to express the sound produced by anything quickly turning from side to side. বি. **খৰমৰণি** অক. ধা. **খৰমৰা**।

খৰলা বি ঘোঁৰাৰ নোম আঁচোৰা যতন a curry-comb.

খৰলি বি. খৰখৰীয়াকৈ অর্থাৎ নীৰসকৈ ভজা শাক leaves and stalks of vegetables, crooked dry. **খৰলি খা** প্রবাসত কষ্টভোগ কৰ to suffer the inconveniences of a sojourn at a distance from home. **খৰলি-পিট** অসুখ অশান্তি প্রকাশ কৰ, ধুম ধুপাল কৰ to express uneasiness and anger. **খৰলি পাক** বেগাই ঘূৰা পাক, বেগাই আপোনাৰ গাতে লোৱা মেৰ a quick turn or revolution.

খ'ৰলীয়া বি. শুকান, নীৰস, ঠৰঙা dry, not moist, rough.

খৰাং বিণ শুকান, নীৰস dry, not fertile.

খৰা সক. ধা. খাৰণিৰে তিয়াই শুকা to impregnate with alkaline matters—(উপ শব্দ) গছ, ডাল (শলিতা খৰা)।

খৰালি বি. খৰকালি dry season.

খৰাহি বি. বাঁহৰ মিহি কাঠীৰে সজা পাত্র a finely woven bamboo basket.

খৰি বি. জুই ধৰিবৰ কাৰণে অনা শুকান বাঁহ বা কাঠ fire wood, fuel. **খৰি দি** মৰা শ দাহ কৰ, মৃতকৰ কাঠ সংস্কাৰ কৰ to burn as a dead body. **খৰিকটীয়া** খৰি কটা মানুহ fire wood cutter.

খৰিকা বি. উলু বা আন বনৰ ঠাৰি the slender stalk of a thatching or other grass, মাছ মঙহ জুইৰ তাপত সিজোৱা বাঁহ বা লোৰশলা a roasting spit, মুগাৰ কণী লগাবৰ নিমিত্তে বন্ধা খেৰৰ াটি। **খৰিকা দি, খৰিকাত দি** খৰিকা বা শলাত লৈ জুইৰ তাপত সিজা। **খৰিকা ল** ভাত খাই উঠি মুখ ধোওঁতে খৰিকাৰে দাত পৰিষ্কাৰ কৰ to pick the teeth after meal,

খৰিকা-লগা মুগাৰ সক সক পলুযুক্ত খেৰৰ আটি চোম গছত আঁৰ।

খৰিকা জঁাই বি. খৰিকাৰ দৰে গোটা পাহিৰে এবিধ বগা উগ্ৰগন্ধি ফুল a kind of flower.

খৰিকা বাৰি বি. নঙলা মাৰি, পদুলিৰ দুৱাৰ মৰা ডাং a bar of a gate way.

খৰিকিয়া সক. ধা খৰিকাৰে খুকটি মলি শুচা to cleanse with a pick.

খৰিচা বি বাঁহ গাজৰ পৰা কৰা এবিধ খাদ্য দ্ৰব্য, সি দুই প্ৰকাৰ; কুটি আধা খুন্দা কৰা বাঁহ গাজ পানী দি কলহত ভৰাই থলে যেতিয়া সি টেঙা হয়, তেতিয়া তাক ‘পকা-খৰিচা বোলে, তাৰ আঞ্জা খোৱা যায়। কুটা বাঁহ গাজ শুকাই গুড়ি কৰিলে তাৰ নাম শুকান খৰিচা বা জিম খৰিচা হয়, তাকো আঞ্জাত খোৱা হয় condiment made from the tender shoots of the bamboo.

খৰিদ বি. ক্ৰয়, কিনা কাৰ্য্য a purchase. বিণ. **খৰিদা** কিনা, দাম দি অনা purchased. **খৰিদ্দাৰ** কিনোতা buyer.

খৰিয়াল বি. হাই-উকমি, দন্দ, বাচ্যা-বাচ্যি an angry dispute, a broil.

খৰীমাটি বি. এবিধ বগা টান মাটি chalk.

খৰীয়া বিণ. খৰে খোৱা, গাত খৰ ৰোগ থকা suffering from ringworm. বি. খৰে খোৱা মানুহ a man suffering from ringworm, খৰি বেচা মানুহ a seller of fire wood.

খৰুৱা বিণ. ওপৰ ওঁঠৰ মাজ কটা, ওপৰ ওঁঠ ছিগি দাঁত ওলোৱা having the upper lip cut into two, খাৰ মিহলি, খাৰযুক্ত containing alkali or salt. বি. বংশৰ কোনো খাপ, পুৰুষ a generation.

খৰুৱা-বেঙেনা বি. এবিধ বাৰ মহীয়া সক বেঙেনা a kind of egg fruit.

খৰেখোৱা বিণ. খৰ ৰোগে খোৱা suffering from ringworm. **খৰে ধৰা** পেটত তাপ আৰু অজীৰ্ণ হৈ ঘনাই শৌচ কৰা ৰোগ diarrhoea.

খৰকালি বি. জাৰকালি, বাৰিষাত বাজে আন সময় the dry season.

খৰ্চ্চনা বি ঘৰৰ খুটা আদি সলাবৰ সময়ত চাল দাঙি ধৰি থাকিবলৈ দিয়া ডাং বা ঢোকা a prop.

খৰ্পৰ বি. মৰা মানুহৰ মূৰৰ খোলা a skull.

খৰ্ব্ব বি. এহেজাৰ কোটি সংখ্যা one thousand crores. বিণ. সৰু, ক্ষুদ্ৰ, চুটি চাপৰ small, short, অহঙ্কাৰী গৰ্ব্বী, অপমানজক haughty. বি.

ধ্বংস বা দমন কৰা কাৰ্য্য act of 'destroying or subduing.

খমুৰ্জা বি. এবিধ লতাৰ ফল a kind of melon.

খল বি. লগনীয়া বা টুটকীয়া মানুহ, হিংসুক, দুৰ্জ্জন a back-biter, an envious man, a crooked man, wicked person.

খল বি. পুলি কৰবলৈ বা গুটি পঁচাবলৈ খনা সৰু লোৰ a drill used in sowing seeds দৰৱ মৰা শিলৰ পাত্ৰ, কিস্তি a stone used for mixing medicines in, জন্তু বা মানুহ সদাই গোট খোৱা ঠাই, খলি a place where animals or persons usually assemble.

খলক্ বি. পানীৰ আফালনীত হোৱা শব্দ, কোৰ্হাল, হাই-উৰ্মি to be agitated or suddenly move to and fro with a loud noise, as water. **খলক লাগ** কোৰ্হাল কৰ। বি. **খলকনি**।

খল্খল্ বি. পানীৰ খল্খলনি বা ডাঙৰ হাঁহিৰ পৰা হোৱাৰ নিচিনা শব্দ an imitative word used to express the sound made by an agitated water or loud laughter. বি. **খলখলনি**,

খলতি-খোৱা বিণ. অতি দৰিদ্ৰ extremely poor.

খলপ, খলপা বি. তৰপ, বখলা, থাক a stratum, a layer, a shelf, মহলা, এটা ঘৰৰ ওপৰত সজা আন এটা ঘৰ a storey or flat of a house, ঢাকনি a cover. **খলপা-খলপ** কেবা থাক থকা, কেবা তৰপীয়া having many shelves, storeys or layers. **খলপা-খলপী** খলপীয়া, কেবা খলপ থকা।

খলম বি. কাপোৰ আদি নিমজ কৰিবলৈ দিয়া মাড় starch applied to cloth.

খল্মল্ বি. খলখল, বেগেৰে জোকাৰ খোৱা পানীৰ শব্দ the sound of agitated water. বি **খলমলনি**।

খলমা বি. খমলা, গোটমাৰি বা শুকাই টান হোৱা জুলীয়া বস্তু congealed fluid. অক. ধা. **খলমা বান্ধ, খলমা মাৰ**।

খলা বি. কোনো কাৰ্য্যত ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ চুকুপি চিকনোৱা ঠাই, খোলা a place cleared for any purpose.

খলাবমা বি. ওখ-চাপৰ, অসমান, দ-বাম uneven, undulating.

খলি বি. গুটি পচোৱা বা পুলি ৰোৱা লোৰ a drill for sowing seeds. **খলি ল, খলি পাত** সদায় অহা-যোৱা কৰ (বেয়া ভাবত) to frequent.

খলিত বি. নিষ্ফল, ফল নধৰা fruitless, false.

খ'লিফা বি. তুৰস্কৰ চুলতান আৰু

খর্মগুৰু a title used by Mussolmans.

খলিহনা, খলিহা বি. এবিধ সৰু মাছ a kind of small fish.

খলিহৈ বি. তেল পেৰা সৰিয়হৰ **গুকান** সিটা oilcake.

খলুৱা বি. টুটকীয়া, টেঙৰ, ধূৰ্ত্ত cunning.

খহ্ অক. ধা. এৰাই পৰ to fall off.

খহটা বিণ. খুদ খহুৰে আবৃত হোৱাৰ **নিচিনা**, নিমজ নোহোৱা, কৰ্কশ not smooth, rough to the touch. **খহটা-ডিমৰু** সৰু গছ আৰু গুটিৰে এবিধ ডিমৰু a kind of fig.

খহনীয়া বি. খহি পৰা বা তললৈ এৰাই পৰা কাৰ্য্য the act of falling off, এবিধ গৰু মহৰ মঙহ খহি যোৱা ৰোগ a disease of the cattle in which the flesh sloughs off. বিণ. **খহনীয়া**।

খহমহ (অনু. শব্দ) খহটা বস্তু মোহাৰিলে বা মচিলে হোৱা শব্দ an imitative word used to express the sound produced by rubbing a rough thing. **বি. খহমহনি**। ক্রি. **খহমহা**। বিণ. **খহমহীয়া**।

খহা সক. ধা. একৰাই তললৈ পেলা to cause to fall off, গৰ্ভ নষ্ট **কৰা** to miscarry.

খহু বি. গাত হোৱা বিষযুক্ত আৰু পকি পূঁজ ওলোৱা এবিধ টোপোৰা, ফোঁহোৰা, ফোঁহা a boil, pustule, the itch. **খহুৱা** বিণ. খহু থকা, খহুৰে খোৱা affected with boils or itches. **খহুলা** খহলগা, খহুটা coarse, rough. **খহুলা-খহুলি** ওখোৰা মোখোৰা uneven.

খা সক. ধা. ভোজন কৰ, গিল, ভোগ কৰ, অধীন হ বা পা, কামোৰ, দংশন কৰ, ধ্বংস বা নষ্ট কৰ, গ্ৰহণ কৰ to eat, to swallow, to possess, to enjoy, to suffer, to be subjected, to bite, to sting, to ruin, to take as a bribe. অক. ধা. মিল, লাগি ধৰ, জীৱিকা উলিয়া to suit, to subsist. **খাইধৰ** ঢিলা নোহোৱাকৈ লাগ to fit or suit well. **খাইতেল** মিঠাতেল mustard oil. **খাই পাত ফাল** অশলাগী বা উপকাৰ নমনা হ to be ungrateful. **খাই পাত ফলা** বিণ. অশলাগী। **খাইমূৰা** মাক বাপেক আৰু আন বন্ধু বান্ধবৰ মূৰ খোৱা wretched, friendless.

খাউখেৰেং বি. এবিধ কুঁচি সজা বন a kind of grass.

খাওঁখাওঁ বিণ. খকুৱা greedy, খঙাল angry.

খাওঁতা বি. যাক খুৱাব বা পুহিব লাগে, যি পুৰুষে খায় a man who eats. স্ত্রী. খাঁতী। **খাওন** বি খোৱা কাৰ্য্য, ভোজন act of eating. **খাওনি**

খোৱা বস্তু, সমল, বাটত খাবলৈ গোটোৱা সামগ্ৰী food, provisions collected for use on a journey, ভোগ দখল কৰা occupied.

খাওন্দ বি. আহোম ৰজাৰ দিনৰ এজন বিষয়াৰ নাম তেওঁ বিদেশৰ পৰা বস্তু অনানিয়া কৰিছিল, অইন দেশৰ আচাৰ ব্যৱহাৰ চাই ফুৰিছিল আৰু মৃত ৰজাৰ অস্থি গঙ্গাত পেলাইছিল।

খাং বি. বাঁও নবন্ধা সৰু পাচি, সৰু তোম a kind of small basket.

খাঁকৰু বি. নাকৰ শুকান সেঙ্গুন, ঘাৰ মুখত লাগি থকা শুকান পুঁজ, ঘাৰ চোকোৰা mucus dried in the nostril, the scab of a sore.

খাঁকি বি. গছৰ যি ঠাইৰ পৰা দুটা ডাল বেলেগ হয়, দুটা ডালৰ জোৰা, তাৰ নিচিনা আন বস্তু the joint of forking branches, anything like the same.

খাঁজ বি. এটা বস্তুক আন এটাৰে জোৰাবলৈ দিয়া খোলনি, পথালি খোলনি a notch, a mortise for joining two pieces of timber. **খাঁজকটা** খোপকটা notched. অক. ধা. **খাঁজ খা, খাঁজ ল, খাঁজ খাইধৰ** খোপত সোমাই আট খাই ধৰ to fit lightly. **খাঁজ লৰ** টান গুচি ঢিলা হ to become loose.

খাঁজ সক. ধা. হিলৈত খাৰ গুলি ঠাহি ভৰা to load as a gun, গছৰ শাৰীত থকা শুদা ঠাইত নকৈ ৰো to plant at vacant places, হেঁচি সুমা push in tightly.

খাঁজি-খোৱা বি. ৰজা কোনো ঠাইলৈ যাওঁতে বাটত জিৰাবৰ বা ৰাতি থাকিবৰ নিমিত্তে সজা ঘৰ, এতেকে বাটৰুৱা মানুহ ৰবৰ নিমিত্তে সাজি থোৱা ঘৰ a rest house.

খাঁজখোপ বি. য'ত যেতিয়া যেনে হব লাগে তেনে হোৱা অৱস্থা, ঠিকঠাক exactly fit or proper state. ক্রি. বিণ. **খাঁজে খোপে**।

খাঁটি, খাঁটা বিণ. বিশুদ্ধ, আচল pure.

খাঁৰী বিণ. 'খৰা' চোৱা।

খাকৰ বি. খোকা উৰি, গাতৰ মাটি উলিয়াবৰ কাৰণে মূৰ ফলা বাঁহ bamboo instrument for raising earth from a hole.

খাকী বিণ. মটীয়া, কপিলা tawny, dark brown, সেই বৰণৰ কাপোৰ a light dark cloth.

খা-খবৰ বি. খবৰ বাতৰি, বা-বাতৰি news.

খাখৰু বি. খেকাৰ খোৱা, নীচ মানুহ mean or contemptible, ruined.

খাখাৰ, খাখৰি 'খেকাৰ' চোৱা।

খাগৰি বি. হাবিত আপুনি হোৱা কুঁহিয়াৰ জাতিৰ এবিধ তৃণ reed. **খাগৰি কুঁহিয়াৰ** এবিধ টান সৰু কুঁহিয়াৰ a kind of sugar cane.

খাচ্ বি. পৰৰ পৰা অধিকাৰ কৰি নিজৰ স্বত্বত ৰখা, চৰকাৰৰ পৰা বন্দবস্ত কৰি লোৱা held direct from the government.

খাচ্ বিণ. আচল, বিশুদ্ধ pure, real, হাতত থকা tangible.

খাচা বি. পৰ্ব্বতীয়া মানুহৰ কুঁকি বা হোৰা a long basket used by hill people to carry things on their back.

খাচীয়া বি. খাচীয়া পাহাৰৰ আদিম নিবাসী a hill tribe inhabiting the Khasi Hills.

খাজ বিণ. হিন্দুৱে খাব পোৱা অনিষিদ্ধ (মাছত খাটে) not forbidden as a food for Hindus.

খাজনা বি. ৰাজহ, ৰাজকৰ, মাটি খোৱা মানুহে মাটিৰ গৰাকীক দিয়া ধন revenue, rent.

খাজা বি. অংশ, টুকুৰ piece, a part.

খাজাঞ্চী বি. ৰাজহুৱা বা ৰজাৰ ধন ৰখীয়া a treasurer.

খাজুৰ বি. মিঠা ৰস ওলোৱা এবিধ গছ আৰু তাৰ গুটি the date sugar palm and its tree.

খাঞ্জি (পু. অ.) খাজি, ভৰপূৰ কৰি।

খাট বি. পালেঙ, কাঠৰ খুৰা লগোৱা শয্যাৰ আধাৰ, তক্তাপোচ a bedstead.

খাটু সক. ধা. উপকাৰৰ আশাৰে কাৰো ওচৰলৈ গৈ ভাৰসা কৰ, নিয়ম অনুসাৰে পালন কৰ to seek favour, to observe as a rule, শাস্তি স্বৰূপ ভোগ কৰ to undergo a penalty, থপ, বাস কৰ sojourn. অক. ধা. আনৰ বাবে পৰিশ্ৰম কৰ serve, প্ৰাৰ্থনা কৰ, উপাসনা কৰ to solicit, to pray, কোনো বিষয়ত বন্দবস্ত বা উপযুক্ত হ to apply.

খাটখৰি (পু. অ.) বি. খটখটী step.

খাটনি বি. উপকাৰৰ আশাৰে কৰা উপাসনা, লোকৰ নিমিত্তে কৰা পৰিশ্ৰম soliciting favour, entreaty, service to others. **খাটনি ধৰ** কোনো কাৰ্য্য কৰিবলৈ আনক উপাসনা কৰ to solicit favour.

খাটনিয়াৰ বি. বিশ্বাসৰ মানুহ a favourite, গোঁসাই সকলৰ প্ৰধান পৰিচাৰক the principal attendant on a Gossain. **খাটনি-লোটনি** বি. বহুদিন বা অধিককৈ কৰা খাটনি earnest entreaty.

খাটলা বি. গোঁসাই সকলৰ উঠি ফুৰা চাৰিচুকীয়া দোলা a four cornered vehicle carried on men's

shoulders and used by the Gossains of Assam.

খাটাং বি. শেষ নিষ্পত্তি কৰা, সম্পূৰ্ণৰূপে নিশ্চিত, পাচত লৰচৰ হবৰ সম্ভাৱনা নথকা conclusive, finally determined. খাটাংকৈ ক্ৰি. বিণ. নিশ্চয়ৰূপে conclusively.

খাটুৱা বিণ. বৰ ওখ আৰু বৰ চাপৰ নোহোৱা (মানুহত খাটে) not too low or not too high.

খাড়া বিণ. পোনে পোনে ওপৰলৈ উঠা, থিয় perpendicular, upright.

খাণ্ডৱ বি. ইন্দ্ৰপ্ৰস্থৰ ওচৰত থকা এখন অৰণ্য a forest near ancient Delhi.

খাণ্ডা বি. দা, ডাঙৰ কটা অস্ত্ৰ sword, a large cutting instrument.

খাত্ বি. থকা ঠাইৰ পৰা আঁতৰত থকা মাটিবাৰী an estate or farm situated at a distance from the residence of a proprietor.

খাতক্ বি. ধাৰ খোৱা, ধৰুৱা a debtor.

খাতা বি. হিচাব ৰখা বহি, জমা-খৰচ বা উৎপন্ন ভগনৰ টোকা ৰখা বহি an account book.

খাতি বি. বাহৰ সৰু কাঠী a thin rod or slip of bamboo, পিটি পাতল কৰা ধাতু, সৰুকৈ কটা ৰূপ বা সোণৰ পতা a small piece of silver or gold leaf.

খাতিৰ বি. বিশ্বাস confidence, সম্মান, সমাদৰ respect, regard, অনুৰোধ request, কাৰণ ground. ক্ৰি. বিণ. খাতিৰে নিমিত্তে, বাবে for the sake of.

খাতোৱাল বি. বহতীয়া, খাতত কাম কৰা মানুহ a tenant, a serf.

খাদ বি. সঙ্গীতৰ এটা গহীন বা গলগলীয়া সুৰ a bass tune in music.

খাদক বি. খাওঁতা eater.

খাদি বি. হাতে কটা সূতাৰ কাপোৰ।

খাদ্য বিণ. খাবৰ যোগ্য eatable. বি. আহাৰ, খোৱা বস্তু food. খাদ্যাখাদ্য আহাৰৰ যোগ্য আৰু অযোগ্য বস্তু proper and improper food.

খান্ সক. ধা. কোৰ আদিৰে মাটি কোৰ্ বা চাহ কৰ্, মাটিত গাঁত কৰ্ to dig.

খান (উপশব্দ) চেপেটা বা বহল বস্তু বুজাবৰ নিমিত্তে সংজ্ঞা শব্দৰ পাছত ব্যৱহৃত শব্দ an affix used to denote anything flat or spread, ভাল সৰু সৰু তেনে বস্তু বুজাবলৈ 'খানি' ব্যৱহাৰ হয়।

খান্খান্ বিণ. অ'ত এখন ত'ত এখন scattered about.

খানচামা বি. ৰন্ধাবঢ়া বা খানা তৈয়াৰ কৰা চাকৰ a butler.

খানা বি. চক আদি গঢ়োঁতে মাটি কটা বা ভাগ কৰা কুমাৰৰ সঁজুলি a potter's tool.

খানা বি. আহাৰ, ভোজন meal, feast.

খানা বি. ঠাই, আন শব্দৰ পাছত যোগহৈ তাৰ অর্থ বুজায়, যেনে ছাপাখানা, মালখানা a place.

খানা চুমাৰী বি. কোনো গাওঁ বা নগৰৰ মানুহৰ সংখ্যা লিখা কাকত, মানুহ গণনা a written statement of the number of houses in a village or town, a census of the population.

খানা তালাচ বি. চোৰ আৰু চোৰে নিয়া বস্তু আদি উলিয়াবলৈ ঘৰ আদি অনুসন্ধান কৰা কার্য্য a house-search.

খানি বিণ. কোনো এক পৰিমাণৰ।

খানিক, খানিকমান বি. অলপ সময়, খন্তেক a moment, a very short time, অলপ পৰিমাণ a small quantity or amount.

খান্দ (পু. অ.) সক. ধা. খান to dig.

খান্দি, খান্দৰি গুণঠি সুমাবৰ নিমিত্তে মোকোটাই বা মেৰাই বন্ধা জৰীৰ মেৰ a loop.

খান্দি বি. সুতাৰ নেছা a skein of thread, তাও দি পিটি কৰা ডোখৰ বা খণ্ড।

খাপ্ বি. লুকাই বাট চাই থকা কার্য্য, কাৰো অনিষ্ট কৰিবৰ নিমিত্তে চল চাই বৈ থকা কার্য্য act of lying in wait. ক্রি. খাপ দে, খাপ ল to lie in ambush.

খাপ্ বি. জখলা বা খটখটীত ভৰি দিয়া ঠাই a step, তৰপ, থাক shelf, stratum, শ্রেণী a grade.

খাপৰ বি. এবিধ গধুৰ আৰু ডাঙৰ যাঠী a large and heavy spear.

খাপৰি বি. ঘৰ ছাবৰ নিমিত্তে কৰা চেপেটা পোৰা মাটি a tile, বুকুৰ বাওঁফালে থকা আৰু জ্বৰ হলে বঢ়া এচটা মঙহ, জ্বৰ-খাপৰি the spleen.

খাব্ বি. চাব্, নাঙলৰ আগত উঠা মাটি, পিঙেৰে খোচ মৰা কার্য্য the act of striking or catching anything. সক. ধা. খাবয়া।

খাৰভা বিণ অলপ চাপৰ dwarfish.

খাৰনি বি. 'জবকা' চোৰা।

খাম্ বি. আবৰণ, ঢাকনী (চিঠিৰ), লেফাফা envelope.

খাম্ বি. জুলীয়া বস্তুৰ গোট মৰা অৱস্থা coagulation. ক্রি. খাম বান্ধ, খামমাৰ জুলীয়া বস্তু গোট মাৰ to coagulate as milk.

খামখেয়াল বিণ. অস্থিৰ চিত্ত uncertain mind. বি. খামখেয়ালি।

খামতি বি. আসামৰ উত্তৰ পূবে থকা পৰ্বতীয়া জাতি a hill tribe of the north eastern frontier of Assam. **খামতি দা** এবিধ দীঘল, আগে গুৰিয়ে সমান বহল দা। **খামতি মোনা** কাষলতিৰ তলত ওলোমাই লোৱা কাপোৰৰ মোনা। **খামাখা** ক্রি. বিণ. হঠাৎ, অকাৰণত suddenly.

খামি বি. কলিজা, পিত, বুকু heart, courage, mind. **খামি-ডাঠ** বিণ. বুকু ডাঠ, সাহিয়াল bold, courageous.

খামোচ, খামোচমাৰ, খামোচ মাৰিধৰ ক্রি. হাতৰ মুঠিৰ ভিতৰত ধৰ to grasp by the hand. **খামোচ** বি. হাতৰ মুঠিত ধৰিব পৰা বস্তু grasp.

খামোচা বি. খামোচ বা মুঠি মাৰি ধৰিব পৰা ঠেক বা আঙঠি a handle, lift, মুঠি মাৰি ৰখা কাঠ বা ধাতুৰ সঁজুলি a clamp, clasp, হাতৰ মুঠিত যিমান ধৰে সিমান বস্তু as much of anything as can be grasped in the hand. **খামোচা-খামোচে, খামোচে খামোচে** ক্রি. বিণ. মুঠিয়ে মুঠিয়ে handful by handful. **খামোচীয়া** বিণ. খামোচি পোৱা।

খাৰ বি. লোণৰ গুণ থকা ছাই, খাৰ দি ৰন্ধা আঞ্জা alkali potash, a dish seasoned with alkali, হিলৈৰ খাৰ gunpowder. **খাৰ-ঘৰ** বি. ৰণৰ সঁজুলি বিশেষকৈ হিলৈৰ খাৰ ৰখা ঘৰ a magazine. **খাৰ-ঘৰীয়া** আসাম ৰজাৰ খাৰ-ঘৰৰ অধিকাৰ থকা লোক। **খাৰ-মাটি** এবিধ খাৰৰ গুণ থকা কাপোৰ ধোৱা মাটি (সাজিমাটি) fuller's earth.

খাৰচা বি. অলপ খাৰৰ সোৱাদ থকা having an alkali taste.

খাৰণী বি. খাৰ সৰাই উলিওৱা পানী, খাৰৰ পানী a solution of potash or alkali. **খাৰণী সঁতা** খাৰণী ছেকা বা সৰোৱা সঁজুলি, খৰাহী বা কোনো পাত্ৰৰ তলিত অনেক বিন্ধা দি তাত ছাই ভৰাই তাৰ ওপৰত লাহে লাহে পানী দি থাকিলে তলত খাৰণী সৰি পৰে এই পাত্ৰৰ নাম খাৰণী সঁতা a basket or vessel in which ashes are leached.

খাৰধি বি. খাৰৰ আঞ্জা ৰান্ধিবৰ নিমিত্তে যতনোৱা শাক আদি, পাচলি vegetables for cooking.

খাৰলি বি বটা সৰিয়হত লোণ আৰু খাৰণী মিহলাই কৰা এবিধ ভাতৰ লগত খোৱা চাটনি a kind of sauce made of powdered mustard mixed with salt and solution of potash.

খাৰ্ল-পাত বি. আগ কটা কলাপাত a plantain leaf with the top end cut off.

খাৰ-হাঁহ বি. এবিধ বনৰীয়া পাতি হাঁহ a kind of wild duck.

খাৰাব বিণ বেয়া, অনুচিত bad, improper.

খাৰি, খাড়ী (পু. অ.) কৰ a corn, আঘাতৰ চিন a scar.

খাৰিজ বিণ. সলনি কৰা, এটা কাটি বা গুচাই আন এটা লিখা mutated, changed, কাটি পেলোৱা struck off.

খাৰি বান্ধ, খাৰি বন্ধ যা নেপাহৰাকৈ মন লাগ to be impressed on the mind so as not to be forgotten.

খাৰী বি. বিজুলী lightning.

খাৰু বি. হাতৰ ঠাৰিত পিন্ধা এবিধ অলঙ্কাৰ, কঙ্কণ a bracelet.

খাৰুৱা বি. খাৰে ধৰা। বি. খাৰে ধৰা পানীত কমাই ফুৰা মাছ।

খাৰুৱা বি. কোনো বস্তুত লগাবলৈ দুই মূৰ মোকোটাই খাৰুৰ নিচিনা ঘূৰণীয়া কৰা গোটা লো, লোৰ নগৰা a large iron ring, an iron hoop, an iron staple.

খাৰুৱা বি. এবিধ ৰঙা কপাহী ঢৰীয়া কাপোৰ a kind of coarse red cotton cloth.

খাৰে ধৰ মাটিত বেছি খাৰৰ গুণ থকা কাৰণে মৰি যা to be diseased owing to much potash in the soil.

খাল্ বি. বহল গাঁত, খাৱৈ, লোৰ, দ ঠাই a pit, ditch, a hollow place.

খালাচ্ বি. দায় বা শাস্তিৰ পৰা মুক্তি release, acquittal. বিণ. স্বাভাৱিক সুস্থ বা মুক্ত অৱস্থা পোৱা free from burden, relieved.

খালাচী বি. ৰেল জাহাজ আদিত কাম কৰা বনুৱা a menial employed in steamer, railways etc.

খালি বি. শৰাধত চাউল দিবলৈ কৰা কলপটুৱাৰ পাত্ৰ a shallow dish made of the sheath of the plantain tree used for offering rice at a shradha.

খালী বি. শূন্য, উদং empty, vacant, শুদা, কেৱল only.

খালৈ বি. টেকেলিৰ আকৃতিৰ বাঁহৰ কাঠীৰে সজা মাছ থোৱা পাত্ৰ, কুক a small basket for keeping fish in. **খালৈপেটা** বিণ. খালৈৰ দৰে মাজ ডাঙৰ, বৰ পেটা pot bellied. স্ত্ৰী. **খালৈ-পেটী**।

খালৈ ভাঙী বি. এবিধ মাছ a kind of fish.

খালোণ বি. পগাই গোটা কৰা খাৰ inspissated solution of potash.

খাৱন বি. খোৱা কাৰ্য্য, খাদ্য act or mode of eating, food.

খাৰলা বি. দ ঠাই a hollow, বখলা portion bitten off. বিণ. **খাৰলা-খাবলি** ওখ চাপৰ, অসমান undulating.

খাৰৈ বি দ আৰু বহল লোৰ, দীঘলীয়া খাল a ditch, a trench.

খাৰৈচ্ বিণ. সৰহকৈ খাব পৰা capable of eating much. **খাৰৈয়া** বি. খাওঁতা one who eats or is to be supported.

খাস্তাং বিণ. উবাৰ, একেবাৰে নষ্ট, উচ্ছন্ন laid waste, devastated.

খাহ বি. নৈৰ পৰা আঁতৰ অথচ নৈৰ ধল আহিলে তল যোৱা ঠাই, যেনে নৈত পানী শুকালেও খাহত বাঢ়ে a place liable to inundation, নগৰৰ পৰা দূৰত থকা গাওঁ a rural place. **খাহু ৰ'জীয়া** বিণ. গাৱঁলীয়া চহা rustic. **খাহ-ৰাজ** নগৰৰ পৰা আঁতৰ ঠাই a rural place.

খাহী বিণ. কণী কঢ়া ছাগ a castrated goat. কণী কাঢ়ী নপুংসক কৰা castrated.

খিকৃখিক্ (অনু. শব্দ) মুখ চেপি ধৰি ৰাখিব খোজা হাঁহিৰ নিচিনা শব্দ an imitative sound used to indicate a restrained laugh. বি. **খিকৃখিকনি**। অক. ধা. **খিকখিকা**।

খিকিন্দালি বি. বঢ়িয়াল কথাকৈ হাঁহি মাতি কৰা ধেমালি mirth, merriment.

খিকিৰ্কিচীয়া বি. কিৰ্কিৰীয়া, গা সৰু thin, slender.

খিংখিঙনি বি. কুকুৰৰ দৰে গোঙৰি দি বা খং কৰি কোৱা কথা surly or angry speech. **খিংখিঙা** অক. ধা. কুকুৰৰ দৰে গোঙৰি দি বা খং কৰি কথা ক। **খিংখিঙীয়া** বিণ. অলপতে খং কৰা স্বভাৱযুক্ত, সদায় খং কৰি বা গালি পাৰি থকা snappish, peevish.

খিচ্ বি. জন্তুৰ মূত আৰু গোবৰ মিহলি হৈ হোৱা বোকা dirt, mud or filth from urine and dung of animals.

খিচনি বি. খিচ থকা, গেৰেকণি dirty or filthy place.

খিচা গীত বি. যোৰা নাম satirical marriage songs.

খিচিৰা বিণ. ক্ষীণ, কিৰ্কিৰীয়া, চেৰেলা lean, not plump, thin.

খিচিৰী বি. চাউল, মাহ, পাচলি, ঘিউ, মচলা আদি একেলগে সিজোৱা খাদ্য food prepared by cooking together rice, pulse, spice, ghee etc.

খিচ্খিচীয়া বিণ. নিচেই সৰু বা লাহি অথচ টান very small or slender but hard to the touch.

খিটৃখিটীয়া বিণ.খিংখিঙীয়া peevish.

খিড়িকী বি. বতাহ বা পোহৰ সোমাবৰ নিমিত্তে কৰা সৰু দুৱাৰ a window.

খিত'পীয়া বিণ. খিতাপ পোৱা, যশস্যাশালী, খ্যাতিমন্ত famous, renowned.

খিতাপ বি. উপাধি a distinctive appellation, খ্যাতি, যশস্যা, সমাৰোহ renown, fame, ostentation.

খিতিংখাতাং (অনু. শব্দ) বি. দুটা সৰু টান বস্তুৰ খুন্দা খোৱাৰ পৰা হোৱা শব্দ, সামান্য দন্দ কাজিয়া a slight dispute or quarrel.

খিনি বিণ. পৰিমাণৰ amounting to. বি. কোনো এক নিৰ্দ্দিষ্ট ঠাই a particular place, কোনো এক নিৰ্দ্দিষ্ট পৰিমাণ certain amount.

খিয়লাখিয়লি বি. ইটোৱে সিটোৰ প্ৰতি খিয়াল কৰা কাৰ্য the act of envying one another, mutual hatred. খিয়লীয়া বিণ. লোকৰ ভাল দেখিলে বেজাৰ পোৱা, হিংসাযুক্ত envious. খিয়াল বি. ঈৰ্ষা, লোকৰ ভাল দেখিলে হোৱা অসন্তোষ envy.

খিৰিসা (পু. অ.) বি. পগাই ঘন কৰা গাখীৰ boiled milk.

খিৰিং, খিৰিক (অনুকাৰ শব্দ) দুটা বস্তুৰ এটা আনটোত অলপকৈ লাগিলে হোৱা ক্ষুদ্ৰ শব্দ an imitative sound used to express that produced by two small bodies clashing against one another. ক্ৰি. বিণ. খিৰিং কৰে. খিৰিক কৰে।

খিল্‌খিল্‌ (অনুকাৰ শব্দ) অলপকৈ হঁহাৰ নিচিনা শব্দ an imitative sound to express that of a gentle laugh. বি. খিলখিলনি। অক. ধা. খিলখিলা। বিণ. খিলখিলীয়া। ক্ৰি.বিণ. খিলখিল কৰে। খিলঞ্জি, খিলঞ্জীয়া বিণ. চিৰদিনীয়া, বহুকাল একে ঠাইতে থকা living at a place permanently, প্ৰাচীন ancient, বহু পুৰুষে ভোগ কৰা possessed for many generations.

খিলা বি. এপাত পাণ, বিৰা, গছৰ এটা পাত a whole betel leaf, a leaf of a tree.

খিলাত (আৰবী) বি. ৰজাই কোনো উপাধি দিওঁতে তাৰ লগত দিয়া সাজ-পাৰ।

খিলি, খিলা বি. দুচটা পাট একেলগ কৰাত ব্যৱহৃত এবিধ লোৰ চেপেটা গজাল a flat nail used in joining two pieces of wood together.

খিলিকি বি. হিলৈ বা কাঁৰ্ফাই ধেনুৰ লগলগী a trigger.

খিলিঙ্কাৰ বি. দুৰ্ণাম,দুৰ্যশ disgrace, যাৰ পৰা দুৰ্ণাম হয় সেই লোক one who brings disgrace on some body.

খীখিয়া অক.ধা. খিক্‌খিকা, মুখ চেপি হাঁহ to titter.

খীণ বিণ. কৃশ, চেবেলা lean, emaciated. অক. ধা. খীণা খীণ হ, চেবেলা হ to be emaciated.

খীণ কটীয়া বিণ. ক্ষীণ আৰু চুটি চাপৰ lean and stunted in growth.

খীৰঁতী বিণ. গাখীৰ দিয়া, খীৰোৱা, দুৱনী milch. বি. খীৰণ গাই খীৰোৱা কাৰ্য act of milking. খীৰা সক. ধা. জন্তুৰ ওহাৰ চুঁচি গাখীৰ উলিয়া to milk.

খুঁইয়া বি. মাহ সৰিয়হ আদিৰ পেলাই দিয়া শুকান ঠাৰি the dry refuse stalks of pulses.

খুঁচুৰীয়া বিণ. নিচেই সৰু, কম পৰিমাণৰ in small pieces or quantities, very small, নিচেই সৰু বা মিহি হোৱাৰ কাৰণে কৰিবলৈ টান, যেনে—কোত মণি গঁথা খুঁচুৰীয়া কাম difficult to perform owing to fineness of the work. ক্রি. বিণ. অলপকৈ in retail.

খুঁটুখুঁটীয়া বিণ. ঘনে ঘনে দ্বন্দ্ব কৰি থকা, দন্দুৰা quarrelsome.

খুঁটা বি. ঘৰ আদি ধৰি ৰাখিবৰ কাৰণে বা আন কামৰ নিমিত্তে থিয়কৈ পোতা কাঠ, বাঁহ, লো বা ইটাৰ দণ্ড বা স্তম্ভ a post, a pillar. অক. ধা. খুঁটামাৰ খুঁটা পুতি মাটিৰ সীমাত চিন দে to erect boundary marks on land.

খুঁটি বি. সৰু খুঁটা, গোঁজ, ৰাতি মহৰ জাক ৰখা ঠাই a pig, a short stake, a place where buffaloes are herded together at night. খুঁটি খা নিজ ঠোঁট বা হাতেৰে ধৰি আহাৰ কৰ, নিজে উপাৰ্জ্জন কৰিব পৰা বা ভাত মোকোলাব পৰা হ to be able to earn one's livelihood. খুঁটি পোত থাকিবলৈ ঠাই ল to take up residence.

খুঁটিতাল বি. এবিধ ডাঠ ক্ষুদ্র তাল a kind of cymbal. খুঁটিতলীয়া বিণ. খুঁটি তাল বজাই গীত গোৱা।

খুঁটিয়া সক. ধা. খোট, চৰাইৰ দৰে ঠোঁটেৰে আঘাত কৰ, জোকা to peck at, to provoke, to pick a quarrel with. অক. ধা. পঢ়োঁতে মাজে মাজে ৰ বা থমকা মাৰ to pause in reading. খুঁটিয়া

খুঁটি জোকা-জোকি, চুপতা-চুপতি, এটাই আনটোক ঠোঁটেৰে আঘাত কৰা কাৰ্য্য।

খুঁত বি. ঘূণ, কোনো অঙ্গৰ বিকলতা বা দোষ a defect, a flaw.

খুকুৰা বিণ. ভাগি ডোখৰ ডোখৰ হোৱা (ধাতুৰ পাত্ৰত খাটে) broken to pieces (said of a metallic vessel.)

খুকুৰি বি. নেপালী দা kukri, সৰু খৰা বা খাং a small basket, মনৰ সামান্য আশঙ্কা, অলপ সন্দেহ slight doubt.

খুখুন্দা (পু. অ.) জীৰ্ণ, নিকৃষ্ট worn out, useless.

খুচ্ বি. ৰং, ধেমালি, স্ফূৰ্ত্তি mirth, joy. খুচ্নাম বি. সুখ্যাতি fame.

খুচ্খুচীয়া বিণ.কচ্কচীয়া restless teasing.

খুচ্তীয়া বিণ. ৰংলগোৱা, ৰস থকা funny, pleasing.

খুচ্মুচ্ (অনুকাৰ শব্দ) অলপকৈ গা বা হাত ভৰি লৰালে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ an imitative sound used to express that produced in slightly moving the limbs. বি. খুচ্মুচনি। অক. ধা. খুচ্মুচা।

খুচি বি. ইচ্ছা will, desire. বিণ. সন্তুষ্ট, আনন্দ পোৱা, ইচ্ছুক satisfied, willing.

খুচুৰ্খুচুৰ (অনুকাৰ শব্দ) অলপ অলপকৈ মাটি খনাৰ নিচিনা শব্দ an imitative sound used to express that produced in digging earth slowly and cautiously.

খুচুৰা বি. অলপ পৰিমাণৰ. অলপীয়া small quantities. ক্ৰি. বিণ. খুচুৰাকৈ।

খুজীয়া বি. খোজা বা ভৰিৰ তলুৱাৰ নিচিনা resembling a footprint, ভৰিৰ গতিৰ নিচিনা resembling a step or pace.

খুত বি. ৰাজকৰ, মাটিত বাজে আন বস্তুৰ ওপৰত লগোৱা ৰাজহ a tax or cess.

খুত্খুতীয়া বিণ নিচেই সৰু সৰু কৰি কুটা cut into very small pieces.

খুতৰা বি. এবিধ বনৰীয়া শাক a pot herb.

খুতুৰা বি. সৰু ডোখৰৰ, সৰু টুকুৰা a small piece (said of fish or flesh). খুতুৰা-খুতুৰ ডোখৰ ডোখৰ, টুকুৰা-টুকুৰ cut or torn into many pieces. ক্ৰি. খুতুৰিয়া। ক্ৰি. বিণ. খুতুৰাখুতুৰকৈ।

খুতুৰীয়া বিণ. অলপ মুখ ভগা (চোকা

অস্ত্ৰত থাটে) nicked or notched as the edge of a sharp instrument. বি. দা-কটাৰী আদিৰ মুখত থকা মুৰ্মুৰীয়া an indentation on the edge of a cutting instrument.

খুদ বি. ভগা চাউল, চাউলৰ ভগা অংশ broken rice, কণ, ক্ষুদ্ৰ অংশ small portion. বিণ. সৰু, খণ্ড খণ্ড হোৱা small, broken into pieces. **খুদীয়া** বিণ. খুদৰ নিচিনা, খুদৰ সমান, অতি সৰু very small, minute. **খুদ-কণ** বি. খুদ বা সৰু হৈ ভগা চাউল broken rice. **খুদ-মগণীয়া** বিণ. অতি দুখীয়া a very poor man. **খুদ-খছ** বি. খজুলী, সৰু খহ itches.

খুদমুদি বি. হেঁপাহ, খাবৰ ইচ্ছা longing, desire to eat.

খুন্ বি. মানুহ মাৰাৰ জগৰ, হত্যা a murder. **খুনী** বি. খুন কৰা মানুহ, হত্যাকাৰী a murderer. বিণ. খুনৰ অপৰাধী guilty of murder.

খুন্‌বাও বি. নগাৰ প্ৰধান লোক বা গাম a Naga Chief.

খুন্তি বি. বাঙ্কোতে ভজা বস্তু লৰোৱা আগ চেপেটা লোৰ পাগ-মাৰি a paddle-shaped implement for stirring dry things when cooking or frying.

খুন্দ্ সক. ধা. আঘাত কৰি গুড়ি কৰ, গধুৰ টাঙোন আদিৰ মূৰেৰে আঘাত কৰ to pound, to thump, নপুংসক কৰিবৰ কাৰণে গৰুৰ কণী খুন্দি বা চেপি ভাং to crush the testicles to destroy the power of generation. **খুন্দন** কৃদ. বি. গধুৰ বস্তুৰ মূৰেৰে আঘাত কৰা কাৰ্য্য the act of pounding. **খুন্দনা** বি. বুঢ়া মানুহে খাবৰ কাৰণে তামোল গুড়িকৰা উৰালৰ নিচিনা এবিধ যতন a small mortar. **খুন্দ্‌খা** পৰিপূৰ্ণ হৈ ভৰোৱা হ, ঠাহ খা to be closely packed.

খুন্দা সক. ধা. আনৰ দ্বাৰা আঘাত কৰা, আনৰ দ্বাৰা গুড়ি কৰা to cause to be pounded. বি. দুটা বস্তুৰ বৰকৈ লগা আঘাত sharp collision between two hard things. **খুন্দাখা** গৈ থাকোতে কোনো বস্তুত বেগেৰে লাগ to strike against something while moving. **খুন্দা মাৰ** ভোতা বস্তুৰ মূৰেৰে আঘাত কৰ to strike with a blunt thing. **খুন্দিয়া** সক. ধা. খুন্দামাৰ to thump. **খুন্দিয়াখুন্দি** পৰস্পৰ বা এজনে আনজনক খুন্দামৰা কাৰ্য্য mutual humping or striking.

খুপ'ৰি বি. সৰু ঘোপ খোটালী a small dark room.

খুপি (পু. অ.) সৰু খোটালী।

খুপিখুপি ক্রি. বিণ. খোপনি পিটি stepping firmly.

খুপীয়া বি. ভৰি দিবলৈ খোপ থকা, খোপ কটা having a notch or step to place the foot on.

খুব্ বিণ. অধিক, প্রচুৰ, উত্তম good, excellent, much. ক্রি. বিণ. খুবকৈ, খুবমতে।

খুব'লি বি. গাঁৰি শলি, ঢেকিৰে ধান বনা, শস্য খুন্দা শিল বা কাঠৰ খোৰোং বা খোলনি, পখলি a block of wood or stone with hole on one side for pounding or cleaning rice.

খুম্ বি. কোনো কাৰ্য্য কৰিবলৈ থকা ক্ষমতা, পাৰ্গতালি ability.

খুম বি. কাপোৰ আদিৰ দুই মূৰ মোকোটাই বান্ধি কৰা টোপোলা a bundle made with a cloth, the two ends of it being fastened together.

খুম বি. জন্তুৰ কপালৰ ওখ ঠাই the prominent part of the forehead of an ai imal. অক. ধা. খুম মাৰ মূৰেৰে খুন্দামাৰ to butt.

খুমৃতা বি. চিকোট মাৰি অনা বস্তুৰ পৰিমাণ a pinch, চিকোট pinch, সক. ধা. খুমৃতিয়া।

খুম্প (পু. অ.) ক্রি. খাপ দে to lie in wait, উচটাই দে to incite.

খুৰ্ বি. ডাড়ি, চুলি আদি চাঁচি পেলোৱা লোৰ অস্ত্র a razor. সক. ধা. খুৰা খুৰেৰে চাঁচি পৰিষ্কাৰ কৰ to shave.

খুৰ্খুৰীয়া বিণ. অতি তাপ পাই বা মামৰে খোৱাৰ গতিকে মূৰমূৰীয়া হোৱা, বহু পুৰণি হৈ টান গুচি অলপতে ভগা হোৱা liable to crumble at the touch, owing to being too much heated, rusted or worn out.

খুৰা বি. পিতাৰ সৰু ভাই, দদাই father's younger brother. স্ত্রী. খুৰী।

খুৰা বি. গৰু ম'হ আদি জন্তুৰ ঠেঙৰ তলুৱাত থকা নখৰ নিচিনা টান আৰু চেপেটা ভাগ the hoof of an animal, চকী, মেজ, খাট, পীৰা আদিৰ ঠেং the leg of a chair, table, bed-stead etc.

খুৰী বাটি বি. বৰ বাটিতকৈ সৰু মজলীয়া আকাৰৰ খুৰা নাইকিয়া বাটি a bowl, a cup.

খুৰ্পী বি. কাঠ বা বাঁহৰ নাল লগা এবিধ লোৰ মাটি খনা বা খোঁচৰা সঁজুলি, চিপৰাং খন্তি an iron instrument for digging.

বি. খোল বজাওঁতা, খোল বজোৱা মানুহ one playing on a khol. স্ত্রী. খুলীয়ানী।

খুল্‌শালি বি. ঘৈণীৰ সক ভায়েক a younger brother of one's wife. **খুল্‌শালী** ঘৈণীৰ সক ভনীয়েক a younger sister of one's wife.

খুৱা সক. ধা. পিয়া বা ভোজন কৰা to cause to drink or eat, to feed, লগোৱা, ভোগ কৰা to cause to fit or enjoy or suffer.

খুৱান-খুৱান বি. খুউৱা-খুউৱা entertainment.

বি. ধেমেলীয়া কথাকৈ বা কাৰ্য্য কৰি হাঁহি তোলা witty, amusing.

খু-খুৰনি বি. উগুল-থুগুল, চিন্তা-ভাবনা anxiety. অক. ধা. খু-খুৰা অস্থিৰ হ, চিন্তিত হ to feel anxiety.

খৃষ্টাব্দ বি. খৃষ্টৰ জন্ম দিনৰ পৰা চলা বছৰ বা গণনা কৰা চন the christian era.

, **খৃষ্ট** বি. যিশুখৃষ্ট Christ. **খ্রীষ্টান** বিণ. খ্রীষ্টধর্ম্মাবলম্বী christian.

খেও বি. পানীত মাছ ধৰিবলৈ জাল মাৰি বা পেলাই আকৌ তুলি অনা কাৰ্য্য the act of casting and drawing a fishnet, মাকোৰে তাঁতত এমোৰ সূতা সুমোৱা কাৰ্য্য the act of throwing a shuttle, নাৱেৰে নৈ পাৰ হোৱা কাৰ্য্য the act of crossing a river in a boat.

খেং, **খেংখেঙনি**, **খেংখেঙা** 'কেং' শব্দ চোৱঁা।

খেঁকাৰ বি. ডিঙিৰ পৰা বাজ কৰা কফ spittle.

খেঁকেৰু বি. গছৰ ওপৰত পাতি সৰু চৰাই ধৰা একবিধ ফান্দ a kind of springe or snare to catch small birds.

খেক্, **খেক্‌খেক্** বি. শিয়াল, বান্দৰ আদিৰ নিচিনা মাত, অলপকৈ কাহি ডিঙি পৰিষ্কাৰ কৰাৰ শব্দ an imitative sound used to express the chatter of a monkey, jackal or hawking of the throat. অক. ধা. খেক্‌খেকা। বি. খেক্‌খেকনি।

খেচ্‌ বি. অধম, নীচ, low, vile, mean. বি. অধম বা নীচ মানুহ a vile or mean person.

খেচ্‌ (অনু. শব্দ.) দা আদি চোকা অস্ত্ৰেৰে কোব মৰাৰ নিচিনা শব্দ, চোকা কৰ্কশ মাত an imitative sound used to express that produced in striking with a sword.

খেচ্‌খেচনি বি. খেচ্‌ খেচ্‌ কৰা

কাৰ্য্য, ধাৰ সাধি বা বস্তু খুজি কৰা আমনি the annoyance caused by dunning, importunity. অক. ধা খেচ্ খেচা। বিণ. খেচ্-খেচীয়া।

খেচ'ৰ বি. চৰাই, পখী a bird, ভূত-প্ৰেত, দেৱতা a spirit.

খেচা-খোৱা বিণ. বেয়া বা টান মাত-খোৱা, গালি খোৱা, অপমান পোৱা taunted, reproached.

খেচাৰী বি. 'কলামাহ' চোৰাঁ।

খেচাল সক. ধা. ঘনে ঘনে ধাৰ সাধি বা বস্তু খুজি আমনি কৰ, ঘনে ঘনে বিৰক্তি লগা কথা ক to vex by harsh words or by importunity. বি. খেচালত, খেচালনি।

খেচেৰা বিণ. বিজাতৰীয়া, বেয়া স্বভাৱৰ of bad conduct, unmannerly.

খেজাল, খেজেলিয়া সক. ধা. প্ৰশংসা কৰা কথাৰে নিন্দা কৰ, ভাল কথা কৰৰ ছলেৰে তিৰস্কাৰ কৰ to joke sarcastically, to rebuke by way of praising. বি. খেজা-লনি।

খেজুৰ বি. খৰ্জ্জুৰ dates.

খেটেংমেটেং বি. অলপীয়া দন্দ, বাচ্যা বাচ্যি a slight quarrel, an altercation.

খেটমেট বি. খেটেংমেটেং, বস্তুৰ দাম দৰ লৈ হোৱা বিবাদ altercation, haggling. ক্রি. খেট্-মেটা।

খেণ বি. মুহূৰ্ত্ত, ক্ষন্তেক a short time, শুভক্ষণ an auspicious moment.

খেত বি. খেতি cultivation.

খেতৰ বি. সৰু ল'ৰাক ধৰা এবিধ ভূত an evil spirit supposed to destroy little children. স্ত্রী. খেতৰী।

খেতৰসাইজ বি. ইন্দ্ৰজাল বিদ্যা, ভেলেকী বাজী, এটা বস্তুক আন এটাৰ আকৃতি কৰি দেখুৱা বিদ্যা magic, jugglery.

খেতি বি. কৃষি, শস্য আৰ্জ্জন agriculture, cultivation, পথাৰত থকা খেতিৰ শস্য standing crop.

খেতিয়ক বি. খেতি কৰোঁতা, কৃষক an agriculturist, a cultivator, খেতিত নিপুণ skilled in agriculture.

খেন্তো সৰ্ব্ব. কোনো, কোনো কোনো some.

খেদ বি. বেজাৰ, শোক, অনুশোচ sorrow, grief, repentance.

খেদ্ সক. ধা বলেৰে বা ভয় দেখুৱাই দূৰ কৰ turn out, expel, আগ ফাললৈ চলা বা যাবলৈ দে urge on, to drive, পাছে পাছে লৰি যা to pursue, approach. খেদি যা অনিষ্ট কৰিবৰ মনেৰে বেগাই ওচৰলৈ

ৰা to rush towards a person to do some injury to him.

খেদ্ সক. ধা. কোনো এবিধ খেল কৰ to play with. খেদখেদীয়া বিণ. মলযুক্ত, মলি থকা muddy, turbid.

খেদা সক. ধা. বলেৰে বা ভয় দেখুৱাই দূৰ কৰা to drive off, আগফাললৈ গতি কৰা to urge forward, প্ৰেৰণ কৰ to send.

খেদা বি. আটক কৰিবলৈ বা লগ ধৰিবলৈ পাছে পাছে বেগাই যোৱা কাৰ্য্য the act of pursuing for seizing or overtaking one, লগ ধৰিবলৈ পাছত বেগাই যোৱা লোক a messenger.

খেদা, খেদা-চিকাৰ বি. হাবিত বনৰীয়া হাতী খেদি নি গড়ত সুমাই ধৰা কাৰ্য্য act of catching wild elephants by driving them into a stockade.

খেদা-খেদি বি. এটাই আনটোৰ ওচৰলৈ খেদি যোৱা কাৰ্য্য।

খেদিত কৃদ. বিণ. দুঃখিত, শোকান্বিত afflicted, sorrowful.

খেদেলা বিণ. লেতেৰা, খেহেটা dirty, filthy. স্ত্ৰী. খেদেলী।

খেনি বি ইতিকিং, পৰিহাস, বিদ্ৰূপ joke, jest, taunt.

খেপ বি. কপট, অন্তৰত থকা খং secret ill-will. খেপাখেপি পৰস্পৰে মনত খং কৰা কাৰ্য্য mutual ill-will.

খেপ বি. বাণিজ্য বা লাভৰ নিমিত্তে কৰা যাত্ৰা a trading expedition or voyage.

খেপে খেপে ক্ৰি. বিণ. প্ৰতি খেপত, খেপে পতি on each trading journey.

খেয়াল বি. বিবেচনা, ভবা কাৰ্য্য thinking, এক শ্ৰেণীৰ ভাৰতীয় সঙ্গীত a school of Indian music.

খেৰ বি. ধান বন আদিৰ গুটি নথকা শুকান গছ আৰু পাত dry grass or straw, উলু-বন, ঘৰ ছোৱা বন thatching grass. খেৰণি অধিক কৈ খেৰ থকা ঠাই land covered with thatching grass.

খেৰশণী বি. গুটি নথকা এডাল ধান-খেৰ paddy-straw. খেৰী ঘৰ খেৰেৰে ছোৱা ঘৰ a thatched house.

খেৰাজ, খেৰাজী বিণ. ৰাজহ লগোৱা land assessed with revenue.

খেৰী (পু. অ.) বি. খেলা play.

খেৰেচ বিণ. অধম, নীহ low, contemptible, মলিযুক্ত filthy.

খেৰেপা বিণ. খিচনিৰ পৰা ওলোৱাৰ নিচিনা বেয়া গন্ধ যুক্ত bad or offensive smelling. ক্ৰি. বিণ. খেৰেপা-খেৰেপ।

খেল বি. খেমালিৰ উপায়, খেমালিৰ ক্রীড়া a game, a playful exercise.

খেল বি. একেলগে খোৱা, থকা আৰু একে ধৰ্ম্ম প্রবর্ত্তা মানুহৰ সমাজ, ৰজাই বেলেগ বেলেগ কামৰ নিমিত্তে কৰা মানুহৰ শ্রেণী a fraternity, a division of people made by the Raja for a specific work.

খেলনাও বি. খেমালি কৰা নাও a pleasure boat.

খেলমাটি বি. নানা ৰকমৰ খেলা কৰিবৰ কাৰণে যুগুত কৰা ঠাই a play-ground.

খেলমেল বিণ লেটিপেটি, বিশৃঙ্খল, সানমিহলি confused, disordered. বি. খেলিমেলি।

খেল, খেলা বি. খেমালি, ক্রীড়া play, pastime.

খেলা অক. ধা. মনত উদয় হ, মনত পৰ to strike the mind.

খেলা খেল সক. ধা. কোনো বস্তু পৰিচালন কৰি বা চলাচল কৰি ৰং খেমালি কৰ to play or amuse.

খেলিমেলি বি. বিশৃঙ্খলা, হুলস্থুল disorder, tumult.

খেলুৱা বি. কোনো এক শ্রেণীৰ বা খেলৰ ভিতৰৰ মানুহ a person belonging to a certain class.

খেলুৱাই, খেলুৱৈ, খেলুৱাৰী বি. খেলত নিপুণ লোক, আৰিবাজি খেলোঁতা a person skilful in games of play, a gambler.

খেৱ বি. পানীত জাল পেলাই আকৌ তুলি অনা act of casting and drawing a fish net. **খেৱা, খেৱাদি** অক. ধা. নৈ পাৰ হবৰ নিমিত্তে নাও মেল। **খেৱা** বি. নাৱেৰে নৈ পাৰ হোৱা কাৰ্য্য the act of crossing a river by boat.

খেৱনি মাৰ অক. ধা. কাপোৰত ফুল বাচোঁতে গুণা বা আচুৰ মাজে মাজে গা-সূতা এমোৰ মাৰ।

খেৱালি বি. পানীত হাতেৰে দলি মাৰি পেলাই মাছধৰা এবিধ জাল a kind of fishing net, a cast net.

খেহ, খেহদেশ বি. চীন দেশ China.

খেহেটা বিণ. মলি থকা, লেতেৰা dirty, filthy.

খেহ-ৰুগীয়া বিণ. খেহ ৰোগে ধৰা consumptive.

খেহ-ৰোগ বি. যক্ষ্মা, ক্ষয় ৰোগ pulmonary consumption.

খৈয়া বি. ভাত কাপোৰ দি অলপ দিনৰ কাৰণে ইতৰ কাম কৰিবলৈ ৰখা চাকৰ a temporary menial servant, আনৰ প্রতিনিধি ৰূপে ইতৰ কাম কৰিবলৈ নিযুক্ত হোৱা মানুহ a substitute for a menial servant.

'খৈৰ বি. এবিধ সুকাঠী গছ a timber tree.

খোঁক বি. সৰু খোটালী, চাৰিওফালে বেৰ থকা ঠেক ঠাই a small room or enclosure, ঘৰৰ চুক corner of a house.

খোঁকা বি. বাঁহেৰে সজা মুখৰ ফাললৈ ক্ৰমে বহল এবিধ মাছ ধৰা যতন, চহৰা a kind of fish-trap. খোঁকা উৰি বি. চৰু আদি তুলি লবৰ কাৰণে ওপৰলৈ মুখকৈ মাটিত পুতি থোৱা বাঁহৰ যতন।

খোঁচ সক. ধা. শিং বা জোঙা বস্তুৰে বিন্ধ বা আঘাত কৰ to prick. গোঁজ, ঠেলি সুমা to thurst. খোঁচ মাৰ জোঙা বস্তুৰে বা শিঙেৰে আঘাত কৰ। খোঁচ মাৰি ধৰ কোনো জোঙা বস্তুৰ আগেৰে হেঁচামাৰি ধৰ to press with a pointed instrument.

খোঁচনি-বিন্ধনি বি. গাৰ ভিতৰত জোঙা অস্ত্ৰেৰে কৰা আঘাতৰ নিচিনা বেদনা।

খোঁচনি মাৰি চিতাত মৰাশ লৰাই দিয়া বাঁহ বা খৰি long bamboo pole used in turning a dead body in burning.

খোঁচৰ বিণ. কৰিবলৈ বা বুজিবলৈ টান difficult to do or to understand.

খোঁচৰ, খোঁচাৰ সক. ধা. জোঙা বস্তুৰ আগেৰে খুঁচি উজাৰ to loosen and turn up, as earth etc. with some thing pointed, লুকাই ৰাখিব খোজা কথা বাহিৰ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰ to question closely.

খোঁচা বি. ঘৰৰ চালৰ বিন্ধাত সুমাই দিয়া খেৰ, লেখাৰ মাজত পাছে সুমাই দিয়া কথা grass inserted in a hole in the roof of a house, an interlineation or interpolation. খোঁচা-খুঁচি পৰস্পৰে পৰস্পৰক জোঙা অস্ত্ৰেৰে খুঁচি কৰা যুদ্ধ, হিংসাহিংসি।

খোঁচা মাৰ, খোঁচা দি বিন্ধাত খেৰ সুমাই চাল বাত to patch up a roof, লেখা কথাৰ কাষতে পাছে আন ন কথা সুমাই দে to interlineate, interpolate.

খোঁচোনা বি. চুৰিয়া বা মেখেলা পিন্ধোতে ককালত খুঁচি সুমোৱা ভাগ that part of a waist cloth, which is tucked up about the hips to fasten it.

খোঁট বি. ঠোটেৰে কৰা আঘাত বা প্ৰহাৰ a stroke with the bill, সাপৰ কামোৰ the bite of a snake, সিয়নিত বেজীৰে এবাৰ সুমোৱা সূতা a stitch. সক. ধা. ঠোটেৰে আঘাত কৰ, সাপৰ দৰে দংশন কৰ to peck, to bite.

খোঁটালী 'কোঠালী' চোৱা।

খোকৰ অক. ধা. বৰকৈ ভাগ

cracked. বিণ. **খোকৰা** বৰকৈ ভগা broken badly.

খোকজা 'খকজা' চোৱাঁ।

খোকৰা-দোদৰা বি. ভগা-ফুটা, ভগা-ছিগা cracked and dinted.

খো-খোৱা অক. ধা. খোনাৰ নিচিনাকৈ কথা ক to stammer.

খোচা বি. নাবৰ বিন্ধা বা ফুটা a hole or opening in the side of a boat.

খোচামতি বি. বৰকৈ কৰা অনুৰোধ earnest supplication.

খোজ সক. ধা. মাগ, ভিক্ষা কৰ to beg, to ask for, ইচ্ছা কৰ to desire. বি. **খোজন** খোজা কাৰ্য্য act of begging. **খোজনীয়া** খুজি বা এনেই পোৱা obtained by begging, খুজি মাগি খোৱা মানুহ beggar.

খোজ বি. ভৰিৰ তলুৱাৰ সাঁচ a footprint. ভৰি চলোৱা কাৰ্য্য act of pacing. ভৰিৰ চালনা a pace, a step. **খোজকাঢ়** বাট বুলা walk.

খোজ্ বাঢ়্ বিয়া কৰিবলৈ ছোৱালী খোজ to ask for a girl in marriage. বি. খোজাবঢ়া। **খোজ্ ল** যাবলৈ আৰম্ভ কৰ start. **খোজ্-ধৰ্** খোজে খোজে বা পাছে পাছে যা to track. **খোজেপতি** ক্রি. বিণ. প্রত্যেক খোজতে, পদে পদে at every step.

খোদ্ বিণ. স্বয়ং, নিজে one's self.

খোদা বি. ঈশ্বৰ God.

খোদাতাল্লা বি. ভগবান, হৰি Almighty God.

খোদাবন্দ্ বি. প্রভু, স্বামী, গৰাকী lord, master.

খোনা বিণ. সহজে মাত নোলোৱা stammering, খোকোজা লগাই কথা কোৱা মানুহ a stammerer. স্ত্রী. খুনী।

খোপ্ বি. ভৰি দিবৰ চেলু, ভৰি দিলে নিপিছলা দ ঠাই foothold, অক. ধা. চেলু চাই ভৰি দি, সাৱধান হৈ খোজ দি to walk cautiously. to press the toes to avoid slipping.

খোপ-কটা বিণ. খাপ খাপকৈ খোপ লগাই কটা notched.

খোপনি বি. পিছল ঠাইত খোজ কাঢ়োতে ভৰিৰ আঙুলিৰে দিয়া হেঁচা the act of pressing with the toes to avoid slipping.

খোপা বি. চুলি গোটাই মূৰৰ মাজত বা গলধনত দিয়া গাঁঠি a knot of hair tied on the top of or behind the head.

খোবা-খুবী বি. এহাল ভূত-ভূতুনী, 'খোবা' মতা 'খুবী' মাইকী। সিহঁতে সদাশিৱৰ বৰত নকৈ বিয়া হোৱা দৰা কন্যাৰ গাঁত প্রৱেশ কৰে বুলি বিশ্বাস আছে, এতেকে বিয়াৰ তিনি দিনৰ

দিনা গধূলি সিহঁতৰ নামে নৈবেদ্য আগ বঢ়াই সবাহ কৰা যায় a couple of demons.

খোৰ বি. সৰু গাঁত a cavity or small hole, লুকাই থকা ঠাই retreat. **খোৰওলা** উৰাদিহ ওলা, **খোৰ ল** অনুসন্ধান কৰ।

খোৰ বিণ. যি খায়, আসক্ত, প্ৰিয় (নিন্দাৰ্থত) one who eats, addicted to.

খোৰা বিণ. পেঙুৰা, লেঙেৰা a lame man. স্ত্ৰী. **খুৰী**। অক. ধা. **খোৰা** পেঙুৰিয়াই যা to walk lame.

খোৰাক, খোৰাকী বি. খোৱা বস্তু বা তাক কিনিবলৈ দিয়া নগদ ধন food or money paid to purchase it.

খোৰোং বি. ধোন্দ, খুলুং (নামনি) a hollow in a tree.

খোৰোচা বি. চোঁচনি গাঁঠি, টান মাৰিলে আট খাই ধৰা গাঁঠি a noose, a slip-knot.

খোল সক. ধা. কাঠ বা বাঁহত ফুটা বা বিন্ধা কৰ to make a hole in, to hollow out. বি. দ ঠাই a cavity, ডোং, দনা (নামনি) a deep plate made from the sheath of a plantain tree, ভিতৰ ফোপোলা, দুই মূৰ চালেৰে ছোৱা এবিধ বাদ্য a kind of drum.

খোলনি বি. কাঠ-বাঁহ আদিত দিয়া বিন্ধা a hollow made in timber, bamboo etc.

খোলা বি. কোনো কোমল বস্তু বেৰি থকা টান আবৰণ বা ঢাকনী a skull, a shell. খোৱা বস্তু ভজা মাটি আদিৰ পাত্ৰ বা তাৰ ভগা একখণ্ড an earthen frying or roasting pan or a broken part of it. ওনা, এবাৰতে ভাজিব বা পগাব পৰা খোৱা বস্তু as much as can be fried or boiled at a time on a pan. **খোলা উলিয়া** আচল বা সাৰ বস্তু খাই নাইকিয়া কৰ, নাশ কৰ to ruin, to destroy.

খোলাকটি বি. ভগা মাটিৰ পাত্ৰৰ সৰু খণ্ড small pieces of broken earthen pot. **খোলাকটিৰ তাল** নিষ্ফল প্ৰাৰ্থনা বা চেষ্টা "গালোঁ বালোঁ খোলা কটিৰ তাল" fruitless solicitation or effort.

খোলা-খুলি বিণ. স্পষ্ট, ভালকৈ প্ৰকাশ কৰা fully divulged, clearly expressed.

খোলা চপৰীয়া, খোলাচপৰীয়া-পিঠা বি. গুড়েৰে মিহলি তিলবটা মাজত সুমাই দি ভজা এবিধ চেপেটা পিঠা a kind of Assamese cake.

খোলা-মুগা বি ভিতৰত পখিলা বা লেটা নথকা মুগাৰ খোলা the

covering of the chrysalis of the muga silk-worm left by the insect on reaching the winged state.

খোলোচা বি. পৰিষ্কাৰ, বুজিব পৰা, সঁচা clear, true.

খোৰা বি. ভুৰাৰ বা বেৰৰ তলৰ বা ওপৰৰ ভাগত বা এঁদাতিত খুৰাই দিয়া খোলা বাঁহ।

খোৱা বি. খাওঁতা, উপভোগ বা দখল কৰোঁতা an enjoyer, a possessor. বিণ. যাক ভোজন বা ভোগ কৰা হৈছে eaten, enjoyed. খোৱা-কামোৰা দন্দ খৰিয়াল, হিংসাহিংসি a quarrel. খোৱা-খুই এজনে আনজনৰ লগত ভোজন কৰা কাৰ্য্য act of taking meals at one another's company.

খোৱা-বোৱা বি. ভাত পানী আদি খোৱা কাৰ্য্য act of eating and drinking.

খোৱা-লোৱা বি. এজনে আন জনৰ লগত কৰা আহাৰাদিৰ ব্যৱহাৰ, সংসৰ্গ act of taking food from each other's hand or joining at meals, social intercourse, মতা তিৰোতাৰ সংসৰ্গ sexual intercourse.

খোহা বি. খোঁচা, চালৰ উকখনি মৰিবলৈ হুমাই দিয়া খেৰ thatching grass inserted in the roof of a house to stop leakage, কোনো বস্তু দীঘল কৰিবলৈ জোৰ লগোৱা খণ্ড।

খৌ বি. এবিধ সৰু পাচি a kind of small basket.

খৌ খৌ বি. চৌ চৌ, নলা বা চুঙাৰ পৰা পানী পৰাৰ নিচিনা শব্দ an imitative sound used to express that produced by water flowing from a tube. ক্রি. বিণ. খৌ খৌ কৰে। বি. খৌ খৌৱনি। অক. ধা. খৌ-খৌৱা।

খ্যাত বি. জনাজাত, প্ৰসিদ্ধ, known, reputed.

খ্যাতাপন্ন বিণ. প্ৰখ্যাত, দেশবিদেশে জনা celebrated.

খ্যাতি বি. সুনাম, যশ fame, renown. বি. খ্যাতিমন্ত খ্যাতাপন্ন, যশস্বী celebrated.

খ্যান্তি (পু. অ.) বি. বিবৰণ, বৃত্তান্ত description.

গ

গ ব্যঞ্জন বৰ্ণৰ তৃতীয় আখৰ the third letter of the consonants.

গইনা বি. ৰক্ষাৰ ঠাই, আশ্ৰয়, সহায় refuse, support.

গউৰা (পু. অ.) [হি. গউৰা] বি. গৰু a cow.

গঁঠিয়া সক. ধা. বান্ধ দি, গাঁঠি দি to fasten, to tie.

গঁঠীয়া বিণ. বহুত গাঁঠি যুক্ত, হাত ভৰিৰ গাঁঠি বা জোৰাত উৎপন্ন হোৱা knotty, stout but stunted in growth, relating to the joints of the limbs. **গঁঠীয়া বাত** বি. শৰীৰৰ গাঁঠি বিলাকত বিষ হোৱা বেমাৰ rheumatism. **গঁঠীয়া জুমুৰি** বি. জুই দি মৰা এবিধ অসমীয়া চুটি হিলৈ a kind of Assamese matchlock.

গঁড়, গঁৰ বি. শুঁৰ নথকা হাতীৰ নিচিনা এবিধ জন্তু a rhinoceros.

গঁভা বি. গলধনত ধৰি হাতেৰে মৰা ঠেলা a push by the hand applied to the back of the neck.

গঁভিয়া সক. ধা. গলধনত ধৰি ঠেলা মাৰ to push with the hand applied to the back of the neck.

গঁৰল বি. ডিঙি উখহা ৰোগ, মাদলীয়া, গলগণ্ড, ঘেগ goitre. বিণ. **গঁৰলীয়া** গঁৰল ৰোগ থকা having a goitre.

গঁৰাল বি. জন্তু থবলৈ বেৰা ঠাই an enclosure for animals.

গঁৱিলা বি. বেৰৰ খবুৰাৰ তলৰ গোটা কাঠ বা বাঁহ a piece of bamboo placed under a reed wall to prevent it from rotting, আশ্ৰয় refuge.

গগন-ণ বি. আকাশ the sky. **গগনমণ্ডল** চকুৰে দেখিবলৈ পোৱা সমুদায় আকাশ বা শূন্য the circle of the heavens.

গগনা বি. মুখেৰে বজোৱা বাঁহৰ বাদ্য বিশেষ a small wind instrument made of bamboo.

গগলা বি. হাতৰ আঙুলিত হোৱা এবিধ ৰোগ, পৰা swelling of the finger, whitlow.

গগৈ বি. ৰজা, বুঢ়া গোহাঁই, বৰ গোহাঁই, বৰ পাত্ৰ গোহাঁইৰ বংশত বাজে আন ভদ্ৰশ্ৰেণীৰ আহোমৰ উপাধি an Ahom title.

গঙ্গা বি. গঙ্গানৈ the River Ganges, **গঙ্গাদেৱী** the goddes Ganga.

গঙ্গা-চিলনী বি. পানীৰ ওপৰত উৰি মাছ আদি ধৰি খোৱা এবিধ বগা, মূৰ কলা আৰু ঠোঁট হালধীয়া চৰাই a fish hawk, a tern.

গঙ্গা-জলীয়া বিণ. গঙ্গা জলৰ দৰে নিৰ্মল ফটফটীয়া clear, white.

গঙ্গাটোপ বি. বায়ু সুমাই পেট ওফন্দাব পৰা এবিধ মাছ a globe fish. মিছা গপত ওফন্দি ফুৰা মানুহ a man swollen with false pride.

গঙ্গাধৰ বি. শিৱ, মহাদেৱ a name of Shiva, শ্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ এটা নাম।

গচক সক. ধা. খচক, গৰক trample, tread.

গচকা খচকা, গৰকা। সক. ধা. আনৰ হতুৱাই গৰকা to cause to be trampled.

গচ্ছিত কৃদ. বিণ. লোকৰ হাতত গোটাই থোৱা, পাছে ওলোটাই নিব বুলি কাৰো হাতত থোৱা deposited in trust.

গছ বি. মাটিত গজা আৰু ডালপাত থকা এবিধ উদ্ভিদ, বৃক্ষ, তৰু a tree. উপশব্দ, দীঘল আৰু লাহী বস্তু বুজাবলৈ সংজ্ঞা শব্দৰ পাছত ব্যৱহৃত শব্দ যেনে—সলিতা গছ, সৰু আৰু মৰমৰ বস্তু বুজাবলৈ গছি যেনে—জৰী গছি a particle used after a noun to denote a long and slender thing.

গছনি বি. বহুত গছ থকা ঠাই, জাৰনি a forest.

গছনীয়া বি. পাছে ওলোটাই দিবৰ নিয়মেৰে লোকৰ বস্তু ৰখা মানুহ one who receives something from another in trust. বিণ. বিশ্বাস কৰি লোকৰ হাতত থোৱা deposited.

গছা বি. দীপাধাৰ, চাকি থবৰ যতন a stand or support for a native lamp.

গছা সক. ধা. বিশ্বাস কৰি অৰ্পণ কৰ. পাছে ওলোটাই নিম বুলি কাৰো হাতত থ to deposit with another trust, গছাই থোৱা বস্তু হেৰালে বা নষ্ট হলে তাৰ বাবে দিব লগীয়া মূল্য স্থিৰ কৰ to fix the value of a thing deposited with another in case of loss or damage. বিণ. **গছাওতা** আনৰ হাতত বস্তু গছাই ৰখা মানুহ।

গছী বিণ. গছ যুক্ত, গছেৰে সৈতে থোৱা, যেনে গছী ধান with straw.

গছোৱাই বিণ. গছত উঠাত পাৰ্গত skilled in climbing trees. বি. গছত উঠিব জনা মানুহ a man skilled in climbing trees.

গজ বি. হাতী an elephant.

গজ বি. দুহাত দীঘহ এডাল মাৰি the yard measurement of length.

গজ অক. ধা. পুলি হ, অঙ্কুৰিত হ to sprout, to germinate. **গজন** গজা কাৰ্য্য the act of germinating, মাটিৰ পৰা গজি ওলোৱা উদ্ভিদ বিলাক vegetable in general.

গজগজ বি. শাল মাৰি ধৰিলে বা খঁচিলে যেনে দুখ বোধ হয় তাক বুজোৱা শব্দ।

গজগজনি বি. গজগজ কৰা কাৰ্য্য। ক্ৰি. **গজগজা**।

গজগজীয়া বিণ. টানকৈ লাগি ধৰা, লৰচৰ নোহোৱা, স্পষ্ট firm, decided, real.

গজগতি বি. হাতীৰ নিচিনা গহীন আৰু ধীৰ গতি, গজেন্দ্ৰ গমন slow and measured gait.

গজব (আৰবী) বি. খং, অসন্তোষ জুলুম wrath, displeasure.

গজমতি, গজমুকুতা বি. এবিধ ডাঙৰ মুকুতা মণি (সি হাতীৰ দাঁতৰ পৰা উৎপন্ন হয় বুলি বিশ্বাস) a kind of pearl supposed to be found in the tusk of an elephant.

গজমূৰা, গজমূৰীয়া বি. ঘৰৰ সকলো মানুহ মৰাৰ পাছত জীয়াই থকা, দুৰ্ভগীয়া destitute, unfortunate. স্ত্ৰী. গজমূৰী।

গজমূৰ্খ বি. হাতীৰ নিচিনা মূৰ্খ বা অজ্ঞানী dull like an elephant.

গজল বি হিন্দুস্থানী বা ফাৰ্চী ভাষাত গোৱা এবিধ গীত, ভাৰতীয় সঙ্গীতৰ এটা শ্ৰেণী a school of Indian music.

গজলা বি. আৰি মাছৰ পোৱালি a young Ari-fish.

গজলীয়া বিণ. প্ৰথম যৌবন অৱস্থা পোৱা, উঠি অহা youthful.

গজা সক. ধা. গাজ বা অঙ্কুৰ মেলা to cause to germinate. বিণ. গজি ওলোৱা germinated.

গজাকোঁহ বি. হাতী খোচা লোৰ আঁকোৰা মাৰি a kind of elephant goad.

গজানন বি. গণেশ a name of Ganesh.

গজাল বি কাঠ বাঁহ আদিত মৰা, কাঠ বা লোৰ জোঙা শাল বা কাঁইট a nail.

গজালি বি. অঙ্কুৰ, পোখা a shoot, sprout.

গজেন্দ্ৰ বি. জাকৰ ভিতৰত প্ৰধান মতা হাতী, ডাঙৰ দতাঁল হাতী a large male elephant, ঐৰাৱত the Indra's elephant. **গজেন্দ্ৰ পুৰুষ** বৰ বলী আৰু ডাঙৰ মানুহ a tall strong and stout man.

গঞা, গয়ঁা বি. একে গাওঁত থকা আৰু একেলগে খোৱা-লোৱা কৰা মানুহ a man of the same society, গাৱঁত থকা living in a village.

গঞ্জ সক. ধা. লাজত পেলা, চেৰ পেলা excel.

গঞ্জ বিণ. ঠাহ খোৱা, ঘন dense, packed up. **গঞ্জখা, গঞ্জমাৰ** অক. ধা. ঠাহ খা।

গঞ্জন (পু. অ.) বি. দমন কৰোঁতা that which destroys or suppresses. গঞ্জনু চেৰ পেলোৱা excelling.

গঞ্জনা (পু. অ.) কলঙ্ক, নিন্দা, তিৰস্কাৰ censure, rebuke. **গঞ্জনী** বিণ অভিমানী, অহঙ্কাৰী boastful.

গঠন বি. নিৰ্মাণ, আকৃতি, ৰূপ, গঢ়

form, shape. বিণ. গঠিত নির্ম্মিত, সজা formed, made.

গড় বি. কিল্লা, দুর্গ, ইটা মাটি বা কাঠৰ শকত আৰু ওখ বেষ্টন a fort, a stockade, a fortification, কোনো বস্তুৰ তলত পাৰি দিয়া গোটা কাঠ বা বাঁহ a piece of timber or bamboo laid under something.

গড় অক. ধা. বাগৰি যা, বৈ যা, নিগৰ to roll, to glide গড়-আবাদ খেতি নকৰা বা পতিত মাটি uncultivated land. বিণ. গড়-আবাদি uncultivated, waste.

গড় কাপ্টানি বি. যুদ্ধ কাৰ্য্যৰ সম্পৰ্ক নথকা, আন আন সাধাৰণ ঘাট, বাট, ঘৰ আদি নিৰ্ম্মাণ কৰা কাম বিলাকৰ ভাৰ থকা বিভাগ public works department.

গড়-খা থিৰ হৈ থাক to stand or rest, still মান্তি হ to agree to গড়খুৱা মান্তি কৰা, থিৰ কৈ ৰাখ।

গড়-খাৱৈ বি. গড়ৰ চাৰিওফালে খানি দিয়া দোঘল বহল খাল a moat, a trench.

গড়গঞা ,বিণ. গড়গাওঁত থকা বা হোৱা, গড়গাওঁ সম্পৰ্কীয় belonging or relating to Gargaon, নামত ডাঙৰ কিন্তু কামত লক showy, deceptive.

গড়-প্ৰাকি (পু. অ.) বি. দুৰ্গ, প্ৰাচীৰ fortification.

গড়মিল বি. অমিল a discrepancy, disagreement.

গড়-লায়ক বিণ. অনুপযুক্ত unfit.

গড়-হাজিৰা বি. কামত অনুপস্থিত থকা কাৰ্য্য absence from work.

গড়া (পু. অ.) সক. ধা. বাগৰা, লুটিয়াই পেলা to cause to roll, to turn over, কাল কটা to pass.

গড়াগড়ি (পু. অ.) বাগৰা-বাগৰি act of rolling.

গড়ে ক্রি. বিণ. সৰ্ব্ব মুঠ ধৰি সমান ভাগ কৰিলে প্ৰতি ভাগত যিমান কৈ পৰে on an average.

গড়ৈ বি. এবিধ কাঠ মাছ a kind of fish. গড়ৈচিৰিকা বি. গড়ৈ মাছৰ পোৱালি।

গঢ় বি. আকৃতি, ৰূপ form, shape. সক. ধা. ধাতু বা মাটিৰে নিৰ্ম্মাণ কৰ, সাজ to forge, to make. গঢ়গতি বি. গতিমতি, চলন-ফুৰণ, আচৰণ disposition, behaviour. গঢ়-শাল কঁহাৰৰ লাগতিয়াল অস্ত্ৰ the implements of a bell-metal worker. গঢ়-শালি কঁহাৰৰ সাজ বা বস্তু গঢ় ঠাই the workshop.

গঢ়নি বি. বস্তু গঢ়াৰ বানচ বা বেচ wages paid for making a metallic ware.

গঢ়া সক. ধা ধাতু বা মাটিৰে আনৰ

হতুৱাই নিৰ্ম্মাণ কৰা বা সজা to be made or forged.

গঢ়িত বিণ. শুৱনি, দেখিবলৈ ভাল beautiful.

গঢ়ে-পিটে ক্রি. বিণ. আকাৰে প্ৰকাৰে in nature and form.

গণ বি. সমূহ অৰ্থত বহুবচন বুজাবলৈ এটা শব্দৰ পাছত লগ লাগে a multitude. ক্রি. সংখ্যা কৰা, গণনা কৰা to count, শুভাশুভ গণনা কৰা to divine, গণ্য কৰ, মান কৰ to regard, to mind. গণক বি. দৈৱগণনা কৰা মানুহ, জ্যোতিষ শাস্ত্ৰ জনা লোক an astrologer, a fortune-teller, জ্যোতিষ শাস্ত্ৰ আলোচনা কৰি জীৱিকা নিৰ্ব্বাহ কৰা এক জাতি the astrologer's caste. গণতি বি. নেওতা a multiplication table. গণন, গণনা গণা কাৰ্য্য, গ্ৰহ অনুসৰি দৈৱৰ ভাল বেয়া নিৰ্ণয় কৰা কাৰ্য্য, মান, সম্মান calculation, computation, respect. গণনাথ বি. গণেশ, গণপতি name of Ganesh. গণনায়ক গণেশ a name of Ganesh, দেশৰ লোকৰ নেতা a leader of people. গণনি বি. দহজনক মাতি নবৈ ওপজা সন্তানৰ অদৃষ্ট গণনা বা কোষ্ঠি কৰা কাৰ্য্য the ceremony of formally calculating and recording the fortunes of a newborn child.

গণনীয় বিণ. মানিবৰ যোগ্য, মাননীয় respectable, উল্লেখযোগ্য countable.

গণপতি বি. গণেশ, শিব a name of Ganesh.

গণতন্ত্ৰ বি. জনসাধাৰণৰ দ্বাৰা ৰাজ্য পৰিচালন, প্ৰজাতন্ত্ৰ democracy.

গণমুখ্য বি. নেতা, অনেক লোকক চলাওঁতা a leader.

গণশক্তি বি. জনসাধাৰণৰ সম্মিলিত শক্তি।

গণাগণ বি. মান-সৎকাৰ, সম্মান regard, esteem.

গণিকা বি. বেশ্যা, নটিনী a harlot, a prostitute.

গণিত বি. যি শাস্ত্ৰেৰে গণনা কৰা হয়, অঙ্ক-শাস্ত্ৰ mathematics.

গণিতা বি. অদৃষ্ট গণা কাৰ্য্য, সম্মান কৰা কাৰ্য্য।

গণিয়’ৰী বি. এবিধ গছ a kind of tree.

গণেশ বি. গণপতি, শিৱৰ পুতেক son of Shiva.

গণ্ড বি. কপোল, গাল, ফোঁহা, গঁড় cheek, boil, rhinoceros.

গণ্ডকী, গণ্ডুকী বি. এখন নৈ, ইয়াত শালগ্ৰাম শিল পোৱা যায় the name of a river.

গণ্ডগোল বি. বহুত লোকৰ হাই, গোলমাল noise, confusion.

গণ্ডপ বি. অহঙ্কাৰ কৰি কোৱা কথা, ডাং কোপ a boast, brag. **গণ্ডপী** বিণ. বৰ কথীয়া, অহঙ্কাৰী boastful. ক্রি. **গণ্ডপমাৰ,** **গণ্ডমূৰ্খ** বি. অতিশয় মূৰ্খ মানুহ a very foolish man.

গণ্ডলিকা বি. অহঙ্কাৰ, ডাংকোপ boasting.

গণ্ডস্থল বি. গাল the cheek, হাতীৰ কাণ-সতাৰ ওচৰৰ ঠাই, কুম the temple of an elephant.

গণ্ডা বি. এক অঁৰা, চাৰি গোট four, চাৰি কৰা four karas.

গণ্ডি, গণ্ডী বি. প্ৰভাব, ক্ষমতা, সীমা, বেষ্টন ৰেখা influence, boundary.

গণ্ডুষ বি. চলু, হাতৰ তলুৱাৰ খোলাত যিমান পানী ধৰে as much water as can be taken in the cavity of the palm of the hand.

গণ্য বিণ. ডাঙৰ বা শ্ৰেষ্ঠ বুলি মানিবৰ যোগ্য deserving respect, লেখত ধৰণীয়া fit to be considered. **গণ্যমান্য** সম্ৰান্ত respectful.

গত্ বি. বাদ্যৰ কোনো নিৰ্দ্দিষ্ট সুৰ a musical tune.

গত্ বি. অৱস্থা. স্বভাৱ, প্ৰকাৰ, ধৰণ disposition, character, manner, mode of doing anything.

গত কৃদ. বিণ. যোৱা, অতীত, ভূত past, gone.

গত লগা সক. ধা. নিয়ম লগা, ভালকৈ ৰাখ, যেনে হব লাগে তেনে কৰা to put in proper order, deal with properly.

গতা সক. ধা. আনৰ হাতত দে, শোধাই দে to make over, to deliver. বি. **গতাওঁতা** যি সমৰ্পণ কৰে one who makes over or delivers something.

গতাগত বি. অহাযোৱা, হলিগলি intercourse, intimacy,

গতানুগতিক বিণ. পূৰ্ব্ব দৃষ্টান্তৰ বা প্ৰচলিত প্ৰথাৰ অনুবৰ্ত্তী, লোকৰ নিয়ম বা কাৰ্য্যমতে চলা doing as the others do, imitating.

গতায়াত বি. অহাযোৱা, চলাচল coming and going, intercourse.

গতায়ুস্ (গতায়ু) বিণ. মৃত, মৰা dead.

গতি বি. গমন, যোৱা কাৰ্য্য act of going, motion. খোজ কঢ়াৰ ধৰণ gait, দশা, অৱস্থা, state, condition, আশ্ৰয়, সহায় refuge, স্বভাৱ, আচৰণ conduct, মুক্তি salvation. সংকাৰ, অন্ত্যেষ্টি ক্ৰিয়া funeral rites. অক. ধা. **গতি-হ** মুক্তি পা, মৃত্যু হ to die. সক. ধা. **গতি লাগ** ভাল কৈ ৰাখ।

গতিকে ক্রি. বিণ. কোনো বিশেষ

কাৰণে for some reason or other, এই কাৰণে therefore.

গতিমতি, গতিগোত্র বি. স্বভাৱ, চলন-ফুৰণ conduct, character.

গতিবিধি বি. নিয়ম-প্রণালী, চাল-চলন, কাৰ্য্য-কলাপ mode of doing, movement.

গতিভ্রষ্ট বিণ. লৰিব চৰিব নোৱাৰা unable to move, মুক্তি নষ্ট হোৱা deprived of deliverance.

গতিহীন বিণ. লৰচৰ কৰিব নোৱাৰা unable to move, উপায়হীন helpless, পৰকালত মুক্তিৰ আশা নথকা without hope of salvation.

গতেগতে ক্রি. বিণ. গত লগাই, যেনেকৈ ৰাখিব লাগে তেনেকৈ in proper order.

গত্যন্তৰ বি. অন্য উপায় other means.

গাথিত কৃদ. বিণ. নিৰ্ম্মিত, সজা built.

গদলা বি. ঘোঁৰা বা হাতীৰ গাদীৰ তলত পাৰি দিয়া তুলি, তলচা a quilted cloth spread under a saddle or elephant's pad.

গদহা বিণ. বৰ ডাঠ আৰু গধুৰ thick and heavy, শকত আৰু মঙহাল not elegant and light.

গদ্‌গদ্‌ বিণ. আনন্দ বা শোকৰ দ্বাৰা ডিঙি নিৰোধ হোৱাত স্পষ্ট নোহোৱা, বিহ্বল inarticulate or indistinct through choking of the throat.

গদা বি. মুদ্গৰতকৈ ডাঙৰ আৰু দীঘল এবিধ লোৰ টাঙন an iron mace. a club.

গদা বি. ডাঙৰ মাছৰ পিঠিৰ ভাগ the back of a large fish.

গদাধৰ বি. বিষ্ণু a name of Vishnu.

গদাপাণি বি. কৃষ্ণ, যাৰ হাতত গদা থাকে।

গদিয়া সক. ধা. দাৰ বা কটাৰীৰ ওপৰৰ দাঁতিৰে মাৰ, হাতৰ তলুৱাৰ তলৰ ফালৰ দাঁতিৰে আঘাত কৰ to strike with the back of a cutting instrument or the lower part of the hand.

গদি বি. কোমল আসন cushion, সিংহাসন royal seat, ব্যৱসায়ীৰ কৰ্ম্মস্থান place for work of business.

গদ্য বি. ছন্দেৰে নিলিখা ভাষা prose.

গধুৰ বিণ. অলঘু, গম্ভীৰ, গহীন heavy, momentous, grave, important. বি. গধুৰতা, গধুৰালি গহীন ভাব বা স্বভাৱ graveness, seriousness.

গধূলি, গধুলা বি. গৰু ঘৰলৈ অহা সময়, বেলি মাৰ যোৱা সময়, সন্ধ্যা

সময় evening, sunset. **গধূলি-গোপাল** এবিধ গধূলি ফুলা ফুল a kind of flower **গধূলি-বেলা, গধূলি-বেলিকা** বি. সন্ধ্যা সময় the evening.

গধূলিকা (পু. অ.) গধূলি।

গন বি. আর্চিত উঠা প্রতিবিম্ব the image reflected in a mirror.

গন্তব্য বিণ. যাব পৰা বা যাব লগীয়া accessible.

গন্তি বি. লেখ কৰা কাৰ্য্য act of counting, মান, গণ্য regard, respect.

গন্ধ বি. ঘ্ৰাণ, নাকৰ দ্বাৰা হোৱা বোধ smell, scent, odour.

গন্ধ বি. অধিবাস, কোনো উৎসৱৰ আৰম্ভণ the beginning of a festival. **গন্ধ কলাই** কস্তুৰী, গান্ধ পহুৰ নাইত হোৱা এবিধ সুগন্ধ বস্তু musk **গন্ধচন্দন** বি. পিঁহি উলিওৱা চন্দন sandal paste. **গন্ধতেল** সুগন্ধি তেল sweet-scented oil. **গন্ধপহু** গন্ধকলাই উৎপন্ন হোৱা এজাতি পহু musk deer. **গন্ধ পাত** তেজপাত। **গন্ধ পুষ্প** চন্দন মিহলি কৰা ফুল flower mixed with chandan. **গন্ধবহ** বায়ু wind. **গন্ধ-বিৰিণা** এবিধ ভাল গন্ধোৱা বন the lemon-grass. **গন্ধ-মালতী** বি. নাৰ্জী ফুল। **গন্ধ-মৃগ** কস্তুৰীমৃগ। **গন্ধ-সৰৈ** ওখ ডাঙৰ সুকাঠী গছ a timber tree.

গন্ধক বি. জাঁকৰত হোৱা, বৰকৈ গোন্ধোৱা আৰু জুইলগা এবিধ বস্তু sulphur.

গন্ধৰ্ব্ব বি. স্বৰ্গৰ গায়ন a demi-god, a singer of heaven. স্ত্ৰী. **গন্ধৰ্ব্বী**। **গন্ধৰ্ব্ববিদ্যা** সঙ্গীতবিদ্যা **গন্ধৰ্ব্ববেদ** সঙ্গীত শাস্ত্ৰ।

গপ্ বি. অহঙ্কাৰ, আপুনি আপোনাক কৰা ডাঙৰ বোধ, অধিক কথা নোকোৱা স্বভাৱ pride, reserve in speech. **গপ্ মাৰ** অক. ধা. অহঙ্কাৰ কৰ, বৰ কথা ক to boast, to brag. **গপমাৰি থাক** মনে মনে থাক, কথা নকৈ থাক to remain silent.

গপ্ অক. ধা. মনে মনে ভাবি চা, চিন্তা কৰ to think, to ponder.

গপচ্ বিণ. উত্তম বিধৰ, গহীন of good quality, grave.

গপ্ গপ্ বি. গাঁত বা কোনো ঢাকনিৰ ভিতৰত জুই জ্বলালে হোৱা শব্দ an imitative word used to express the sound and heat originating from a covered burning fire. **গপগপনি** ভিতৰৰ পোৰণি বা তাপ internal heat. ক্ৰি. **গপগপা**। ক্ৰি. বিণ. **গপ্ গপ্ কৰে**। বিণ. **গপগপীয়া**।

গপা সক. ধা. প্ৰকাশ নকৰি লুকাই

, ৰাখ to keep secret. গাপ দে, গজিবলৈ পুতি থ, পকিবলৈ ঢাকি থ to bury to germinate, to cover to ripe.

গপাগপি বি. এটাই আনটোৰ ওপৰত অহংকাৰ কৰি লগ এৰাএৰি কৰা কাৰ্য্য mutual estrangement.

গপাল বি. অহংকাৰী, মনে মনে থকা proud, reserved.

গবজ বি. অন্তৰত ৰখা কাৰ্য্য a secret ill-will.

গবা বি. দুই বাহু মেলি যিমান আঁকোৱালি ধৰিব পাৰি সিমান বস্তু as much as can be clasped between the two arms. গবা মাৰি ধৰ সক. ধা. দুই বাহুৰে আঁকোৱালি বা মেৰাই ধৰ to clasp with both arms. গবাগবে ক্রি. বিণ. অধিক পৰিমাণে in large quantity.

গব্য বিণ. গাখীৰৰ পৰা উৎপন্ন produced from cow's milk. গৰুৰ পৰা ওলোৱা বস্তু যেনে পঞ্চগব্য (এৰা গাখীৰ, দৈ গাখীৰ, ঘিউ, গোবৰ আৰু মূত) things obtained from cow.

গবর্ণমেণ্ট বি. ৰাজ্য শাসন ব্যৱস্থা চৰকাৰ government.

গবর্ণৰ বি. ৰাজ্যৰ শাসনকৰ্ত্তা, ৰাজ্যপাল governor.

গভাইত বি. চোৰৰ গুপ্ত সহায়, অপৰাধীক মনে মনে সহায় কৰোঁতা a confederate, an abettor.

গভিয়া বি. ঘৰ জোঁৱাই, চপনীয়া a man living in the family into which he marries.

গভীৰ বিণ. দ deep, নিবিড়, গহন dense, প্রগাঢ়। বি. গভীৰতা, গাম্ভীৰ্য্য।

গভুৰা বি. মতা ল'ৰা a male child.

গম সক. ধা. মনে মনে ভাবি চা, গুণ, চিন্ত to think, to reflect.

গম্ বি. উমান, আঁটকাল, সঁহাৰি a slight notice, conjecture formed from sound.

গম্ বি. এবিধ গছৰ এঠা gum.

গম্ অক. ধা. নষ্ট হ, হানি হ to be lost. গমা সক. ধা. নষ্ট কৰা, হানি কৰা to cause to be lost. গম্‌ধৰ আটকাল পা to have an idea of.

গম্‌গম্ বি. শৰীৰত লাহে লাহে বেছি বিষ বা তাপ উঠাৰ বোধ প্রকাশ কৰা শব্দ an imitative word used to express the sensation felt from rising pain or heat in the body. ক্রি. বিণ. গম্ গম্ কৰে। বি. গমগমনি।

গম্‌গমীয়া বিণ. গহীন, গভীৰ very still, grave.

গমন বি. যোৱা কাৰ্য্য, গতি act of going, motion, সহবাস cohabitation.

গমনাগমন বি. যাতায়াত, অহাযোৱা the act of going and coming.

গম্‌লা বিণ. মেঘযুক্ত, ডাৱৰীয়া cloudy, obscure.

গমা-গৰু বি. আওগক, গোমূৰ্খ a foolish or useless fellow.

গমাৰী বি. এবিধ সুকাঠী গছ a kind of timber tree.

গমিৰি বি. এবিধ ধান a kind of paddy.

গম্বুজ বি. মন্দিৰ, মছজিদ, প্ৰাসাদাদিৰ গোলাকাৰ চাল dome.

গম্ভীৰ বিণ. গহীন স্বভাৱৰ, স্থিৰ grave, অগাধ, গভীৰ, দ deep.

গম্য বিণ. গন্তব্য, যাবলগীয়া accessible.

গয়বহ বি. আদি, প্ৰভৃতি and others.

গয়া বি. এটা অসুৰ, ইয়াক বিষ্ণুৱে বধ কৰে the name of a demon, বিহাৰ দেশত এটা হিন্দুৰ তীৰ্থ স্থান a sacred shrine in Behar.

গয়াল বিণ. অহঙ্কাৰী proud.

গৰক সক. ধা. খচক, গচক to trample, to tread. বিণ. গৰকা খচকা trampled.

গৰং বি. পানী খোৱা বাঁহৰ দীঘল চুঙা a piece of bamboo of several joints for carrying water.

গৰকা বি. চেঙামাছ a kind of fish.

গৰকা বি. তাঁত শালৰ তলত এমূৰ মাটিত লগাই ইমূৰ জৰীৰে ব ঢুবাটিৰ লগত জুটি দিয়া ডুডাল মাৰি the treadles of a loom, চৰাই জন্তু আদি ধৰা ফান্দ a trap for catching birds or beasts.

গৰখীয়া বি গৰু ৰাখোঁতা, গৰু চৰাওঁতা a cowherd. স্ত্ৰী. গৰখীয়ানী।

গৰজ বি. অতি আৱশ্যক necessity, অভাৱ want.

গৰব বি. গৰ্ব্ব শব্দৰ কোমল ৰূপ।

গৰম্ বিণ. তপত, উম hot, warm. বি. গ্ৰীষ্ম, জহ heat, warmth.

গৰল বি. সাপৰ বিষ, বিহ poison.

গৰা বি. নৈৰ ওখ পাৰ a river bank, precipice.

গৰা সক. ধা. সাৰি নি দমা,বগৰাই নি গোটা to gather together by sweeping. বি. গৰা-কাণ গৰাৰ কাণ বা দাঁতি edge of a bank.

গৰাকী বি. অধিকাৰী, প্ৰভু master, owner, কোনো এজন মানুহ a certain person.

গৰাকিনী বি. অধিকাৰিণী a female owner.

গৰাকিয়নী বি. গৰাকীৰ ঘৈণী the wife of a master or owner.

গৰাহ বি. এবাৰ মুখত ধৰা বা ভৰোৱা খাদ্যৰ পৰিমাণ a mouthful. ক্রি. গৰাহমাৰ এগৰাহ মুখত দে বা সুমুৱা to take a mouthful. ক্রি. বিণ. গৰাহে গৰাহে প্ৰতি গৰাহত

at every mouthful. গৰাহে প্তি প্ৰতি গৰাহে।

গৰিক বি. ঢেঁকীৰ চাব a stroke or throw of a Dhenki or mortar.

গৰিব বি. দৰিদ্ৰ বা দুখীয়া মানুহ, সহায়হীন মানুহ a poor man. বিণ. দুখীয়া, সহায়হীন poor.

গৰিমা বি. অহঙ্কাৰ pride, vanity, গৌৰৱ,মাহাত্ম্য fame, distinction.

গৰিষ্ঠ বিণ. গুৰুতম, বৃহত্তম, বৰ মান্য, অতি শ্ৰেষ্ঠ greatest, most respectable, excellent. বি. গৰিষ্ঠতা।

গ'ৰিহণা, গ'ৰিহা বি. নিন্দা। দোষাৰোপ censure. শাও curse. ক্ৰি. গ'ৰিহা কৰ দোষ দে, নিন্দা কৰ। গ'ৰিহা খা শাও পা to be cursed. গ'ৰিহিত নিন্দিত, নিন্দাৰ যোগ্য bad, censured

গৰীয়স্, গৰীয়সী বিণ. শ্ৰেষ্ঠ, অতি माननीয় excellent, respectable.

গ'ৰীয়া বি মুছলমান a musalman. স্ত্ৰী. গৰীয়ানী।

গ'ৰীয়া বিণ. ভালকৈ নুফুটা,বাদ পৰা, অকৃতকাৰ্য্য হোৱা not properly dried, unsuccessful.

গ'ৰু বি. এবিধ সকলোৱে চিনা বৰ লাগতিয়াল পোহনীয়া জন্তু, মূৰ্খ মানুহ (নিন্দাত) an animal of the bovine genus, a stupid person.

গৰুড় বি. বিষ্ণুৰ বাহন, তাৰ আকৃতি মানুহ আৰু চৰাইৰ নিচিনা অৰ্থাৎ মানুহৰ দৰে হাতভৰি, চৰাইৰ দৰে ঠোঁট আৰু ডেউকা a gigantic mythical bird on which Bishnu used to ride.

গৰুড়-ধ্বজ বি. কৃষ্ণ, বিষ্ণু a name of Bishnu, গৰুড় মূৰ্ত্তি থকা নিচান flag bearing the image of the mythical Garur.

গৰুড়াসন বি. গৰুড়ত উঠি ফুৰা বিষ্ণু বা কৃষ্ণ।

গৰুণ-পখী, গৰুণ্ড, বি. গৰুড়ৰ অসমীয়া নাম popular Assamese name of Garur.

গৰু-বাট বি. গৰু অহা যোৱা কৰা বাট a cow-path.

গ'ৰু বিহু বি. চ'ত মাহৰ সংক্ৰান্তি বা শেষ দিন the last day of the month of Chaitra.

গৰুৱা, গৰুৱা মাছ বি. এবিধ বাকলি নথকা ডাঙৰ মাছ a kind of big fish.

গৰুৱাগলা বিণ. গৰুৱা মাছৰ নিচিনা ওফন্দা গলা, মন খুলি কথা নকোৱা having a clumsy face, reserved.

গৰৈ, গৰৈচিৰিকা বি. গড়ৈ, 'গড়ৈচিৰিকা চোৱা'।

গৰ্‌গৰ্ বি.উচ্চ শব্দ a loud sound.

গৰ্গৰণি, গৰ্‌গৰণি বি. উচ্চ শব্দ,

গৰ্জ্জন a roaring noise. অক. ধা. গৰ্ গৰা।

গৰ্জ্জ অক. ধা. উচ্চ শব্দ কৰ, চিঞৰ, গোজৰ to make a loud sound, roar, ডাঙৰ মাতেৰে ডাবি দে to scold to. বি. গৰ্জ্জনি।

গৰ্জ্জন উচ্চ শব্দ, মেঘৰ শব্দ, গৰ্গৰণি, ডাবি roaring, thunder, scolding. গৰ্জ্জন-তেল বি. এবিধ কাঠৰ পৰা উলিওৱা তেল।

গৰ্ত্ত বি. গাঁত, দ খাল a pit, a cave

গৰ্দ্দভ বি. গাধ, মূৰ্খ মানুহ an ass, a stupid man. স্ত্রী. গৰ্দ্দভী।

গৰ্ব্ব বি. অহঙ্কাৰ, গপ pride arrogance. গৰ্ব্বী বিণ অহঙ্কাৰী গপাল proud, boastful. স্ত্রী গৰ্ব্বিনী।

গৰ্ভ, গৰ্ব্ভ বি. পেটত থকা সন্তান a child in the womb, foetus, পেটৰ যি ভাগত সন্তান থাকে the womb, কোনো বস্তুৰ ভিতৰ খন the inner part of anything, পেট the belly.

গৰ্ভ-কোষ বি. পেটত সন্তান থকা স্থান, জৰায়ু, ফুলৰ বীজকোষ the womb, the uterus.

গৰ্ভকেশৰ ফুলৰ ভিতৰত থকা কেশৰ, ইয়াৰ তলত বীজকোষ থাকে pistil. গৰ্ভচ্যুত বিণ. গৰ্ভৰ পৰা চ্যুত বা খহি পৰ, সময় নৌ হওঁতেই ওপজা miscarried. গৰ্ভজ বিণ. গৰ্ভজ উৎপন্ন হোৱা produced from the womb. গৰ্ভত্রাস বি. অন্তৰ ভেদী ভয়, অতিপাত ভয় thrilling terror, excessive fear. গৰ্ভধাৰণ পেটৰ লৰাক ধাৰণ কৰা কাৰ্য্য, অন্তঃসত্ত্বা হোৱা impregnation. গৰ্ভধাৰিণী মাতৃ, জননী a mother. গৰ্ভ-নাৰেঙা বি. আগ মওহত হোৱা গাঁৰৰ পৰা উৎপন্ন জ্বৰ, কাহ আৰু গাৰ বিষ Pneumonia. গৰ্ভপাত, গৰ্ভস্রাব বি. গৰ্ভনষ্ট, অকালত গৰ্ভৰ সন্তান মৰি ওলোৱা miscarriage.

গৰ্ভৱতী বিণ. গৰ্ভ হোৱা, সগৰ্ভা pregnant. গৰ্ভশূল বি. পেটৰ ভিতৰত বিষোৱা ব্যাধি। গৰ্ভাগ্নি বি. গৰ্ভৰ অগ্নি, ভোক appetite. গৰ্ভাঙ্ক বি. নাটকৰ এটা অঙ্কৰ ভিতৰত থকা সৰু এটা অঙ্ক বা দৃশ্য a scene in a play. গৰ্ভাণ্ডজ বিণ. গৰ্ভৰ ভিতৰতে কণী ফুটি পোৱালি জগি ওলোৱা oviparous. গৰ্ভধান বি. প্ৰথম গৰ্ভ হোৱাৰ আগেয়ে কৰা এটা ক্ৰিয়া a ceremony performed prior to the first conception. গৰ্ভাশয় বি. অভিপ্ৰায়, আন্তৰিক ইচ্ছা the secrets of one's mind, intention. গৰ্ভিণী বিণ. গৰ্ভৱতী, গাভিনী pregnant.

গৰ্ মী, গৰ্ম্মী বি. উপদংশ syphilis.

গৰ্হনীয় বিণ. নিন্দনীয়, নিন্দাৰ যোগ্য censurable, contemptible.

গৰ্হিত কৃদ. বিণ. লোকে নিন্দা কৰা, নিন্দিত censured, vile. গৰ্হ সক. ধা. দোষ দে, নিন্দা কৰ to censure, to despise.

গল বিণ. যোৱা, গত, অতীত gone, past.

গল্ অক. ধা. গলি যা, দ্ৰৱ হ to melt.

গল্ বি. কণ্ঠ, ডিঙি, টেঁটু the throat.

গলগণ্ড বি. গৰল, ডিঙিৰ আগফাল ডাঙৰ হোৱা ৰোগ goitre.

গলগলীয়া বি. মুকলি বা সোপা নথকা open and clear. বিণ. ডিঙিৰ পৰা স্পষ্টকৈ ওলোৱা, গহীন low and grave, গুলগুলীয়া বৰকৈ পকা overripe.

গলগ্ৰহ বি. কলগ্ৰহ, হাড়মাল, কষ্ট-দায়ক অথচ এৰিব নোৱৰা incumbrance, burdensome.

গল্‌ঢাপৰি, গল্‌ঢাপলি বি. গল্‌বিচনী dew-lap of cattle.

গলতি বি. গঁতা।

গলদ বি. গলগ্ৰহ, বিপদ incumbrance, trouble, misfortune.

গল্‌ধন বি. ডিঙিৰ পাছৰ ফাল, ঘাৰ the back of the neck. বিণ. গল্‌ধন ধৰা ডিঙিৰ পাছ ফালে বেছিকৈ মঙহ ধৰা, ডেকা হৈ চিকণ আৰু পুষ্ট হোৱা fat and robust.

গল্‌ধা বি. কুহিয়াৰ-শালৰ ভীম আৰু কাঁতৰিৰ ডিঙিত খুৱাই দুইকো একে লগে ৰখা পথালি কাঠ।

গল্‌ধুৰি বি. কণ্ঠ the throat.

গল্‌পতা বি. তিৰোতাই ডিঙিত পিন্ধা এবিধ অলঙ্কাৰ a kind of necklace.

গল-বন্ধা বি. ডিঙিত মেৰাই লোৱা এবিধ কাপোৰ a comforter.

গল্‌বিচনী বি. গৰুৰ ডিঙিৰ তলত ওলমি থকা ছাল the dewlap of cattle.

গল্‌-বেৰা বি. এবিধ ডিঙিত হোৱা ৰোগ a disease affecting the throat, diphtheria.

গলয়া বি. নাৱৰ আগটিং বা মুৰৰ ওচৰত ব'ঠা ধৰা মানুহ rower at the prow of a boat.

গল্‌-হেঁকাৰি, গল্‌-খেকাৰি বি. ডিঙিৰ পৰা শব্দ কৰি খেকাৰ উলিয়াওতে হোৱা শব্দ the sound of cleaning the throat.

গল-হেঁঙেৰা বি. এবিধ ডিঙিত হোৱা ৰোগ a disease of the throat.

গলা সক. ধা. দ্ৰৱ কৰা cause to be melted.

গলাগলি বি. এজনে আন জনৰ কানত ধৰাধৰি কৰা কাৰ্য্য the act of embracing one another.

গলাগোপা বি. সক সককৈ কথাকৈ কৰা আলোচনা, গোপনে কৰা

আলোচনা secret consultation, secret conversation.

গলিত বিণ. গেলা, ভালকৈ পকি বা সমুদায় ভাগ সমানে কোমল হোৱা rotten, thoroughly ripened or boiled.

গলিয়া সক. ধা. গাল মাৰ, মুঠিয়ে মুঠিয়ে মুখত ভৰ to put into the mouth by handful.

গলিয়া-গলি বি. এজনে আনজনক গালি পৰা কাৰ্য্য act of abusing one another.

গলিয়া বি. নাৱৰ আগটিঙৰ গলধন বা ডিঙি the prow of a boat.

গল্প বি. উপকথা, মনে সজা কাহিনী a tale, a fable.

গল্লা বি. মুখেদি ওলোৱা থু, বিজল আদি saliva running from the mouth.

গৱয় বি. গো-জাতীয় বন্য-পশু an animal of the ox kind.

গৱঁাৰি ক্রি. কৈছ, নাম দিছ to give a name to.

গৱাক্ষ বি. পোহৰ আৰু বতাহ সোমাবৰ কাৰণে বেৰত কাটি দিয়া বিন্ধা, ঘূৰণীয়া খিৰিকী a round hole in a wall, a round window.

গহ্ বি. অহংকাৰ, নিজক ডাঙৰ আনক তুচ্ছ যেন দেখা ভাৱ pride, সাহ boldness. বিণ. **গহীয়া**।

গহন বি. দুৰ্গম হাবি বা ঠাই a thick forest. বিণ. দুৰ্গম inaccessible, দ, গধুৰ, গম্ভীৰ, ডাঠ profound, deep, grave, thick, ৰহস্যজনক mysterious.

গহনা বি. অলঙ্কাৰ ornament. **গহনা-পাতি, গহনা-গাঠুৰি** অলঙ্কাৰ আৰু সাজপাৰৰ বস্ত্ৰ ornaments and clothes.

গহৰা বিণ. গুটি নপচোৱাকৈ আপুনি গজা self-growing, growing, spontaneously.

গহৰি বি. বিলম্ব, পলম delay.

গহীন বি. গম্ভীৰ, ধীৰ, গধুৰ, স্থিৰ grave, steady. বি. **গহীনালি**।

গহ্বৰ বি. গুহা, পৰ্ব্বতৰ ঘোপা a mountain cave, ডাঙৰ আৰু দ গাঁত a cavern in the earth.

গা সক. ধা. গান কৰ, জাত লগাই পুথি পঢ় বা নাম ল to sing, to chant.

গা বি. শৰীৰ, দেহ, ডিঙিৰ তলৰ ভাগ the body or trunk excluding the head or limbs. **গা আহে** বাজনাৰ ছেৱে ছেৱে মিলাই গাৰ অঙ্গি-ভঙ্গি কৰ to move the body in harmony with the music, উৎসাহ পা to be encouraged. **গা উঠ** কোনো কাৰ্য্যলৈ উদ্যোগী বা বৰ ইচ্ছুক হ to be eager to do something. বিণ. **গা উঠা** অহঙ্কাৰী proud, মন বঢ়া over-

bearing, rash. গা এৰা প্ৰসৱ হ, গা খালাচ হ to be delivered of a child. গা এৰা দি সম্পৰ্ক এৰ বা একো সম্পৰ্ক নথকা বুলি প্ৰকাশ কৰ to sever connection. গা কৰ পুষ্ট বা বলৱন্ত to become plump or stout, হীন অৱস্থাৰ পৰা চহকী বা ভাল অৱস্থালৈ আহ to flourish, to prosper. গা খৰা সঘনে প্ৰস্ৰাৱ হ to urinate frequently, to pass water often. গা-ঘেলা কাম-বন নকৰি ধুন মাৰি ফুৰ, গা নচুৱাই ফুৰ to saunter or loiter about. গা চাই ফুৰ বিপদৰ পৰা ৰক্ষা পাবলৈ সাৱধানে চল to remain vigilant or careful. গা জুৰা সুখ বা সন্তোষ ল, গা শাঁত কৰ to please, to cool. গা জোকাৰি ফুৰ, গা ঘেলাই ফুৰ। গ -জোৰা অটা, যথেষ্ট sufficient, enough. গা-টঙা গা কৰ, পুষ্ট হ to regain health and strength. গা টেঙা বেজাৰ পা, মনত দুখ পা to be pained in mind. গা থা থাউনি পা to be within one's own depth. গা দাং পৰলোকলৈ যা, মৰ to die, নৰিয়াৰ পৰা উঠ বা আৰোগ্য হ to be recovered from illness. হীন অৱস্থাৰ পৰা চহকী হ to prosper. গা দাঙি ক ক, সাহ্ কৰি ক, নিশ্চয়কৈ ক to assert positively. গা দে ডাঙৰ দীঘলহৈ আৰ্জিব পৰা হ to grow up and be able to earn, চহকী হ to prosper. গা দুখা গা টেঙা। গা ধৰ পুষ্ট হ to become fat. গা পাতি ল গাত ল, দায়িত্ব ল to take responsibility. গা ব জহনি ৰোগত পৰ, পেট চল to be attacked with cholera, to have purging. গা বন্ধ হ গৰ্ভৱতী হ to be pregnant. গা মাৰি যা গা কোঁচাই কাৰো গাত নলগালৈ গতি কৰ to contract or move the body in passing so as not to come in contact with anyone.

গা মুৰ ধো ঋতু স্নান কৰ,চুৱ নোৱাৰা হোৱাৰ পাছত গা ধুই শুচি হ to perform ablutions after menses. গা ৰ হানি বা কষ্টৰ পৰা ৰক্ষা পা, শান্তি বা সুখ লাভ কৰ to be satisfied, to be saved from loss or injury. গাৰ নোম ডাল ডাল হ অকস্মাৎ ভয় খাই গাৰ নোম থিয় হ, জিকাৰ খা to stand erect as hair on the body. গা ৰাখ হানি বা কষ্টৰ পৰা আপোনাক ৰক্ষা কৰ to save one's self from loss or injury. গা লগা মন লগা, মনোযোগ কৰ to act attentively. গা লৰ প্ৰসৱ হ to be delivered of a child.

গা সাৰ কষ্ট বা বিপদৰ পৰা ৰক্ষা পা to be saved from distress or misfortune. গা সুৰ, গা সুবি ৰা তিৰোতাৰ ঋতু কালত বা আন সময়ত অধিক পৰিমাণে ৰক্তস্রাৱ হ suffer from menorrhagia, গা হ, গাত ল আন এজনে কোনো কাম নকৰিলে বা বেয়াকৈ কৰিলে তাৰ জগৰ নিজ গাত লবলৈ অঙ্গীকাৰ কৰ to stand security for.

গাই বি. মাইকী গৰু a cow. ক্রি. বিণ. আপুনি, নিজে in person. গাই গাই, গাইপতি প্রত্যেকে। গাই-গোটা অকল শৰীয়া alone, স্বার্থপৰ selfish. গাই বাই চা ক্রি. কান্দি কাটি চা, সকলো প্রকাৰে চেষ্টা কৰি দেখ to try by all means. গাই-মুৰা তিৰোতাৰ দিচিনা মুখ যুক্ত beardless.

গাওনি বি. গীত বা নাম গোৱাৰ বেচ wages for singing. গাওঁতা বি. গীত গোৱা মানুহ a singer.

গাওঁ, গাৱঁ বি. গ্রাম, নগৰত বাজে মানুহৰ আন বসতি a village. বিণ গাৱঁলীয়া।

গাওঁ-পৰীয়া বিণ. গাৱঁত থকা living in a village. গাওঁবুঢ়া প্রধান বা বৰ মূৰীয়া মানুহ a village elder.

গাঁজ সক. ধা. ঠাহ খুৱা, হেঁচি সুমা to thrust. বিণ. ঠাহ খোৱা crowded. ক্রি. বিণ. গাঁজি গাঁজি, ঠাহি ঠাহি।

গাঁজা বি. ভাং gunja. বিণ. গাঁজৰু ভঙুৱা।

গাঁঠৰি বি. কাপোৰৰ টোপোলা a bundle of clothes.

গাঁঠলু বি. গাঁঠিৰ দৰে টান, চুটি আৰু শকত মানুহ short, thick-set and stout.

গাঁঠি বি. জৰীৰে দিয়া বান্ধ a tie, a knot, কাপোৰৰ আগত বন্ধা বস্তুৰ টোপোলা a bundle tied in a cloth, বেগতে নিষ্পত্তি কৰিব নোৱৰা বিষয় a knotty problem, শৰীৰৰ অঙ্গৰ জোৰা a joint in the limb of a body, বাঁহ আদিৰ পাবৰ জোৰা a joint in the stem of a plant.

গাঁঠি-কটা বি. গাৰ কাপোৰৰ গাঁঠি মেলি বস্তু চুৰ কৰা মানুহ, চোলাৰ মোনাৰ পৰা ধন চুৰি কৰা মানুহ a pick-pocket.

গাঁঠি-খোৱা বি. চৰচৰণি খোৱা sudden interruption in breathing caused by food or drink getting into the windpipe in swallowing.

গাঁঠিয়ন্ বি. বহুত গাঁঠিযুক্ত এবিধ সুগন্ধি শিপা a fragrant root. গাঁঠিয়ন-খুন্দা বিয়াৰ আগদিনা ৰাতি

দৰা কন্যাৰ আগত গাঁঠিয়ন খুন্দা কাৰ্য্য, সেইদিনা কিছুমান মাইকীয়ে গাঁঠিয়ন খুন্দে আৰু তাৰে দৰা-কন্যা আৰু মাইকী সকলোৱে ফোট লয়।

গাঁড়, গাঁৰ বি. ডাঙৰ খহু, ফোঁহোৰা boil, a tumour.

গাঁড়ু, গাঁৰু বি শোওতে মূৰ থোৱা তুলা আদিৰে কৰা বস্তু a pillow, a bolster.

গাঁত বি. দ খাল, মাটি গুচাই দ কৰা ঠাই a hole in the earth, a pit.

গাঁতি-শলা বি. গাঁতিৰ পৰিবৰ্ত্তে পিন্ধা কাপোৰত মৰা এবিধ সোণ, পিতল আদি ধাতুৰ শলা a safety-pin.

গাঁথ সক ধা.মণি, ফুল বা সেই নিচিনা বস্তু শাৰী পাতি জৰীৰে একে লগে বান্ধ বা সি to arrange and string or sew together as flowers etc. কঁৰাল লগাই ইটা, শিল আদি জোৰা দে to cement together as bricks. কৃদ. বিণ. গঁথিত। বি. গাঁথন, গাঁথনি।

গাঁৰ 'গাঁড়' চোৱঁা।

গাঁৰি বি. মূৰ নথকা গা, মূৰ নাইকিয়া দেহ a headless trunk.

গাঁৰি বি. কাপোৰৰ মাজত বা মূৰত ডাঙৰ বা ঢৰীয়া সূতাৰে তোলা ৰেখ thick stripes of coarser threads woven in a cloth at intervals.

গাঁৰিশলি বি. খুৰলি a clock of stone of timber with a hole in the centre used for cleaning grain with a footpestle or dhenki.

গাৱঁলীয়া বিণ. গাৱঁত থকা a villager, গাৱঁৰ মানুহৰ নিচিনা rural, rustic.

গাইৰা বিণ. এলেহুৱা lazy.

গাউবি বি. জেউৰ whim of a child.

গাখীৰ বি. দুগ্ধ milk. বিণ. গাখীৰতী খীৰতী, যাইকৈ অধিক গাখীৰ দিয়া milch, giving plenty of milk. গাখীৰতে ম'হৰ খুন্টি সুখৰ উপৰি সুখ overflowing happiness.

গা-গছ বি. গছৰ ডাল পাত নথকা অংশ the trunk of the tree.

গা-গধুৰ বিণ. গধুৰ গা যুক্ত, এলেহুৱা heavy-body, lazy.

গাগৰি বি. আশ্ৰয়, সহায় refuge, protector, বৰ কথা boasting. গাগৰি দে. গাগৰি মাৰ সহায় বা আশ্ৰয় পাই সাহ দেখা বা ভাবি দে to show courage having a place of security or a protector.

গাগৰী বি. এবিধ ডাঙৰ পানীৰ কলহ a kind of water jar.

গাগল বি. আৰি মাছৰ নিচিনা,

তাতকৈ সৰু এবিধ মাছ a kind of fish.

গাগিনী বি. মূৰৰ ফাললৈ চিঞা, গা ডাঙৰ আৰু দীঘল পেট আৰু ঠেঙেৰে এবিধ পতঙ্গ the mantis. গাগিনী-পেটা গাগিনী ফৰিঙৰ দৰে ডাঙৰ দীঘলীয়া পেট থকা long bellied

গা-গুটিয়া বিণ. অকল শৰীয়া, কাৰো লগ নোলোৱা alone, solitary.

গাঙঠি বি. গাৰ কোনো ঠাইত ব্যাধি বা বিষ হলে, তাৰ লগে লগে তাৰ ওচৰৰ জোৰা বা গাঁঠিত হোৱা টেমুনা a sympathetic glandular swelling.

গাঙ্গেয় বি. গঙ্গাৰ পুতেক, ভীষ্ম Bhisma.

গা-চোৱা বি. গা আৰু সাজপাৰ পিন্ধাত আল পৈচান ধৰা a personal attendant specially in matters of dress and toilet.

গাজ্ বি. নকৈ ওলাবলৈ বা গজিবলৈ ধৰা গছ বা পোখা a shoot, a sprout, মনৰ ভাব,গোপনে ৰাখিবৰ ইচ্ছা কৰা কথা an unexpressed thought, what one wishes to keep secret.

গাজ্ বি. এবিধ বিলাতী পাটৰ পাতল কাপোৰ gauze, a kind of fine silk.

গাজ্ বি. সোণাৰীৰ সোণ, ৰূপ আদি কটা অস্ত্র বিশেষ an instrument used by a goldsmith for cutting gold, silver etc.

গাজ্ অক. ধা. ডাঙৰ শব্দ কৰ to make a loud noise, to thunder. গাজনি মেঘৰ শব্দ, উচ্চ শব্দ thunder, গাজনি-গোমৰণি ঘনে ঘনে হোৱা ডাঙৰ শব্দ।

গাজৰ বি. এবিধ মূলা, ৰঙা মূলা a carrot.

গাজি গুজা বি. মানুহৰ অব্যক্ত শব্দ low and indistinct muttering.

গাজী বিণ. গাজ ওলোৱা having a sprout. বি. গাজ ওলোৱা মাহ sprouted pulse.

গা-ডাঙৰ গা শকত, ডাঙৰ গা থকা fat, stout.

গাড়ী বি. সকলো ৰকমৰ চকৰি লগোৱা বাহন a wheeled carriage of any kind. গাড়ীয়ালা বিণ. গাড়োৱান।

গাড়োৱান বি. গাড়ী চলোৱা মানুহ a cartman.

গাঢ় বিণ. ডাঠ thick.

গাণপত্য বিণ. গণেশৰ উপাসক a votary of Ganesh.

গাণ্ডি (পু. অ.) বি. গাঁৰি, মূৰ নথকা গা a headless trunk.

গাণ্ডিৱ, গাণ্ডীৱ বি. বৰুণ দেৱতাৰ পৰা পোৱা অৰ্জ্জুনৰ ধেনু the bow of Arjuna.

গাত গোসাঁই নাই বিতত, বিচেষ্টা to be at a loss.

গাত দি বদনাম কৰ to accuse. **গাত লেঠা** সগৰ্ভা অৱস্থা pregnancy. **গাত ল** নৈ ল, স্বীকাৰ কৰ to admit, to confess, কোনো কাম কৰিবলৈ অঙ্গীকাৰ কৰ to promise to do a thing.

গাত্তি বি. দাঁতি, ফাল।

গাথা বি. কবিতা, গীত verse, poetry.

গাদি বি. দা বা কটাৰীৰ পিঠি বা ধাৰৰ বিপৰীত ফাল the back of a knife, হাতৰ তলুৱাৰ বা আন চেপেটা বস্তুৰ দাঁতি the lower edge of the palm of the hand or the edge of any flat thing, গাদিৰে কৰা আঘাত a blow with the hand.

গাদি গুদা বি. কাটি-ছিডি পেলোৱা কাঠ, বাঁহৰ সৰু সৰু খণ্ড fragments of wood, bamboo etc.

গাদী বি. মান্য মানুহৰ আসন, হাতীৰ পিঠিত পৰা আসন a seat of honour, a dais, a wadded pad placed on the back of an elephant.

গাধ বি. ঘোঁৰাৰ নিচিনা এবিধ জন্তু, গৰ্দ্দভ an ass. স্ত্ৰী. **গাধী**।

গা ধন বি. মানুহৰ গা মূৰি লগোৱা ৰাজহ, ছোৱালীৰ নিমিত্তে তেওঁৰ বাপেক মাক বা গৰাকীক দিয়া ধন a poll tax, money paid to the guardian of a girl sought in a marriage.

গা ধুব লাগ ফুৰা হ, শৌচ কৰিব লাগ to feel a call of nature. **গাধুৱা** হাগনি diarrhoea.

গাধৈ বি. থেঁতেলাই বহল কৰা বাঁহ, নল আদি, ইয়াৰে চাং বেৰ আদি কৰা হয় bamboo or reed crushed and widened

গান বি. গীত, নাম a song. বিণ. **গানুৱা** গায়ক। **গা নৰিয়া** বিণ. গৰ্ভৱতী pregnant.

গান্ধ্‌ কচু বি. এবিধ সুগন্ধি কচু a kind of arum.

গান্ধ্‌ বিৰিণা বি. এবিধ সুগন্ধি ঘাঁহ।

গান্ধৰ্ব্ব বিণ গন্ধৰ্ব্বৰ নিচিনা relating to the Gandharbas. **গান্ধৰ্ব্ব-বিবাহ** মতা তিৰোতাৰ ভিতৰত প্ৰীতি হোৱাত পৰস্পৰে ভাৰ্য্যা স্বামী বুলি বৰণ কৰা বিয়া। **গান্ধৰ্ব্ব বিদ্যা** গান কৰা বিদ্যা the science of music.

গান্ধাৰ বি. ছয় ৰাগৰ এক ৰাগ one of the six primary modes of music.

গান্ধী বি. এবিধ দুৰ্গন্ধি উৰি ফুৰা পোক the flying bug.

গাপ বি. জেকা বস্তুৰ গাৰ পৰা ওলোৱা অলপীয়া তাপ heat emit-

ted from damp substances, তিতা বস্তু বতাহ নোপোৱাকৈ হেঁচা খাই থকাত উঠা তাপ heat generated from the fermentation of damp substance. গাপ উঠ গাপ উৎপন্ন হ। গাপ-দে গাপ উঠিবৰ কাৰণে চলি থকা বতাহ নলগাকৈ ঢাকি থ। গাপ-লাগ তিতা বস্তু বতাহ নোপোৱাকৈ হেঁচা খাই থকাত তাপ উৎপন্ন হ।

গা-পাতল বিণ. গা সৰু lean, চিন্তা বা ৰোগহীন relieved of anxiety or disease.

গাফিলী বি. আওহেলা, অমনোযোগ carelessness, neglect of duty.

গাফিলি আওহেলা কৰা কাৰ্য্য বা গুণ।

গাব বি. কাপোৰ বা জালত লগোৱা কোনো কোনো বস্তু সিজাই কৰা ৰসৰ ৰোল a dye, দাগ, চিন mark, stain.

গা বন্দী, গা বন্ধ বিণ. গৰ্ভৱতী pregnant.

গাভৰু বিণ. পূৰ্ণ বা যুবা অৱস্থা পোৱা, যুৱতী grown up, a grown up girl.

গাভৰুণ, গাভিনী বিণ. গৰ্ভৱতী, সগৰ্ভা pregnant.

গাভাৰ বি. পিঠাৰ ভিতৰত দিয়া তিল, গুৰ আদি বস্তু relishing things put inside a cake.

গাভী বিণ. চহকী, ভৰপূৰ well-to-do, rich, গহীন grave.

গাম্ বি. কোনো কোনো পৰ্ব্বতীয়া জাতিৰ গাওঁবুঢ়া বা গাওঁৰ প্ৰধান লোকৰ উপাধি title applied to a headman among certain hill-tribe.

গাম বি. ঘোঁৰাৰ দুখুজীয়া খোজ, কদম the trotting pace of a horse.

গাম্ বি. গাৰ চালৰ ওপৰত দমলা দি উঠা এবিধ ৰোগ a kind of skin disease, eczema.

গাম্ খাৰু বি. মতা মানুহে পিন্ধা খাৰু a kind of bracelet worn by men.

গামলা বি. ডাঙৰ বাটিৰ নিচিনা পাত্ৰ a big pot.

গা-মাটি বি. আহোম ৰজাৰ দিনত পাইক বিলাকৰ খাটনিৰ বেচ স্বৰূপে দিয়া ৰোৱতী মাটি, পাইকে তাক বেচাকিনা কৰিব নোৱাৰিছিল land allotted to serfs by Ahom Kings in return for service.

গামাৰি বি. এবিধ ভাল কাঠৰ গছ a kind of tree.

গামী বিণ. যি গমন কৰে, গমনশীল (অইন শব্দৰ লগত ব্যৱহাৰ হয় যেনে—দ্ৰুতগামী, অগ্ৰগামী) one who is going, gone.

গা-মুৰি বি. এজামুৰি act of

stretching the limbs, গা-ক্রি. বিণ. গাইপতি, প্ৰতিজনক।

গামোচা বি. গাৰ পানী মোচা সৰু কাপোৰ a towel, a napkin, সৰু পিন্ধা কাপোৰ a small waist cloth.

গাম্ভীর্য্য বি. ধৈৰ্য্য, গম্ভীৰ স্বভাৱ graveness of character.

গায়ক, গায়ন বি. গান বাজনা কৰা মানুহ a singer.

গায়ত্ৰী বি ঋক্ বেদৰ ত্ৰিপাদ মন্ত্ৰ 'তৎ সবিতুৰ্বৰেণ্যং ভৰ্গো দেবস্য ধীমহি। ধিয়ো যো নঃ প্ৰচোদয়াৎ' a sacred verse from The Rig Veda "Let us meditate on the excellent glory of the Divine vivifier; may he illumine our understanding" গায়ত্ৰী ছন্দ বেদৰ এটা ছন্দৰ নাম a vedic metre.

গায়ে গায়ে ক্রি. বিণ. গাইপতি each one.

গায়েব (আ গায়িব) বিণ. গুপ্ত, অদৃশ্য secret, kept hidden.

গাৰা বি. দ গাঁত a deep hole in the earth.

গাৰি (পু. অ.) বি. গালি a rebuke.

গাৰি, গাড়ি বি. 'টোপোঠা' চোৱা।

গাৰি-গুৰাব বি. পেট-পেলাই শুই থকা মানুহ, এলেহুৱা মানুহ an inactive man.

গাৰো বি. আসামৰ এজাতি পৰ্ব্বতীয়া মানুহ a hill tribe of Assam. **গাৰো-খোৰা** বি. গাৰো জাতিৰ এবিধ কঁাহৰ পাত্ৰ।

গার্ড বি ৰেল গাড়ী চলোৱাত নিৰ্দ্দেশ দিয়া বিষয়া a guard, পালী-পহৰী a watch man.

গাৰ্হ-পত্য বি আগৰ কালত ব্ৰাহ্মণৰ নিত্য হোম আদি কৰিবলৈ সদায় জলাই ৰখা জুই perpetual household fire preserved in ancient times for sacrificial purposes.

গাৰ্হস্থ্য বি গৃহস্থৰ ধৰ্ম্ম বা আশ্ৰম। বিণ. গৃহস্থ সম্বন্ধীয়।

গাল বি. চকুৰ-তলৰ পৰা থেঁতোৰাৰ দাঁতিলৈকে সকলো ভাগ the cheek, এবাৰ মুখত ভৰোৱা বস্তুৰ জোখ a mouthful, সমূহ বুজাবলৈ বিশেষ্য শব্দৰ পাছত ব্যৱহাৰ কৰা শব্দ a word used after a noun to denote a quantity. সক. ধা. গাল মাৰ।

গালি বি বেয়া কথা, দুৰ্ব্বাক্য abusive speech. **গালি-শপনি** গালি বা নিন্দা আৰু শাও abusing and cursing. **গালাগালি** বি. কটুবাক্য প্ৰয়োগ, অশ্লীল কথা।

গালিচা বি. 'দলিচা' চোৱা।

গাৱ বি. গা, শৰীৰ the body.

গাৰত (পু. অ.) সক. ধা. কীৰ্ত্তন কৰ

গাৰতৰি সক. ধা. গীত গায় to sing.

গাৰাল বিণ. গা ডাঙৰ, মোটা fat stout.

গাৰে গাৰে (পু. অ.) ক্রি. বিণ. প্রতি জনে each one.

গা-সৰু বিণ. খীন, লাহী slender-bodied, thin.

গাহৰি বি. শূকৰ, বৰা a boar or sow.

গাহৰি-পাট বি. কুঁহিয়াৰ শালৰ এক অঙ্গ a part of a wooden sugar-cane mill.

গাহিলা বিণ. মানুহ আৰু সম্পত্তিৰে ধনী rich with men and property, ভালকৈ লগা (জুই) burning well.

গাহিলা-কৰ পলম কৰ, আওহেলা কৰ to be delatory, to be neglectful.

গিজ্ গিজ্ বিণ. ঠাহ খোৱা crowded. বি. **গিজগিজনি** অজীর্ণ বা অধিক আহাৰৰ পৰা হোৱা পেটৰ খোচনি, ঠিহ-ঠিহনি a pain in the stomach due to indigestion or over-eating. অক. ধা. **গিজগিজা**।

গিজ গিজাই উঠ অনেকে একেলগে খং বা অসন্তোষ প্রকাশ কৰ to express anger in a body.

গিজিৰা বিণ. কিটিৰা, বাঢ়িব নোৱৰা (গছৰ পুলি) stunted in growth.

গিড়্ (পু. অ.) বি. খোজ কাঢ়োঁতে মাটিত কৰা আঘাত stamp of the feet.

গিদ, গিদা বি. গুহ্যদ্বাৰ, বহিৰ্দ্বাৰ the anus, গাৰ তল বা শেষ ভাগ the end of the body, তিৰোতাৰ ঘাই গুপ্ত অঙ্গ the female generative organ.

গিয়াতি বি. জ্ঞাতি kinsman.

গিয়ান বি. (জ্ঞান শব্দৰ কোমল ৰূপ) knowledge.

গিৰা বি. এগজৰ ষোল ভাগৰ এভাগ $\frac{1}{16}$th of one yard.

গিৰি বি. পৰ্ব্বত a mountain.

গিৰিকৰ্ণিকা বি. এবিধ বগা ফুল a kind of white flower.

গিৰিং বি. কোনো বস্তু পৰিলে হোৱা উচ্চ শব্দ an imitative word used to express a sharp sound, হিলৈৰ শব্দ the loud report of a canon.

গিৰিজা বি. পাৰ্ব্বতী, দুর্গা a name of Durga.

গিৰিপ্ বি. অনেক মানুহে একেলগে ভৰি পেলোৱাৰ শব্দ an imitative word used to express the sound produced by the stamping of the feet of many persons. ক্রি. বিণ. **গিৰিপ্ কৰে**।

গিৰিশ বি. শিৱ a name of Shiva.

গিৰিশৃঙ্গ বি. পৰ্ব্বতৰ টিং a mountain peak.

গিৰিসঙ্কট বি. পৰ্ব্বত মধ্যস্থ সংকীৰ্ণ পথ a pass.

গিৰিস্ বি. কোনো বস্তু পৰিলে হোৱা শব্দ an imitative sound used to express that of something falling. **গিৰিসাই, গিৰিস কৰে** তৎক্ষণাৎ, বেগাই quickly, suddenly.

গিৰিহঁত বি. অধিকাৰী, গৰাকী a master, an owner, স্বামী husband. স্ত্ৰী. **গিৰিহঁতনী**।

গিৰী বি. গিৰিহঁত, গৰাকী a householder, লোক, ব্যক্তি a person, অধিকাৰ owner, গৃহস্থালি a household.

গিৰীন্দ্ৰ বি. পৰ্ব্বতশ্ৰেষ্ঠ, হিমালয়।

গিৰীশ বি. পৰ্ব্বতৰ ভিতৰত শ্ৰেষ্ঠ, হিমালয় পৰ্ব্বত the highest mountain, Himalayas, শিৱ।

গিৰ্গিৰ (অনু. শব্দ.) মেঘৰ গাজনিৰ নিচিনা উচ্চ শব্দ an imitative sound used to express that of thunder. **গিৰ্গিৰণি** মেঘৰ গাজনিৰ নিচিনা শব্দ, গাজনি, পেটৰ শব্দ। অক. ধা. **গিৰ্গিৰা**। ক্ৰি. বিণ. **গিৰ গিৰ কৰে**।

গিৰগিৰীয়া বিণ. গোটাগোট, এটা এটা হৈ থকা not adhering to each other.

গিৰ্জনি বি. বহুত মানুহে একেলগে ডাঙৰকৈ হঁহা বা হাই কৰাৰ শব্দ the sound of loud laughing or noise made by many people. ক্ৰি. **গিৰ্জনি মাৰ**।

গিৰ্জা বি. খ্ৰীষ্টীয়ান লোকৰ নাম-ঘৰ বা ঈশ্বৰ আৰাধনা কৰা ঘৰ a christian church.

গিৰ্মিট বি. পাক ভোঁহৰ **a gimlet.**

গিৰ্মিট বি. সম্মতি, কোনো কাম কৰিবলৈ কৰা প্ৰতিজ্ঞা an agreement. বিণ. **গিৰ্মিটীয়া**।

গিল্ সক. ধা. ভক্ষণ কৰ, মুখেদি পেটলৈ নি to swallow. কৃদ. বিণ. গিলিত ভক্ষিত। **গিলিধৰ** একেবাৰে ঢাকি ধৰ to cover up.

গিল্টি বি. সোণ বা ৰূপৰ পাতল লেপ gilt.

গিলাচ বি. পানীখোৱা পাত্ৰ a glass.

গিলিপ বি. আচ্ছাদন, ঢাকনী a case or cover of cloths or skin. **গিলিপ মাৰ** অক. ধা. তেনেই ঢাকি ধৰ to cover up entirely.

গীত বি. গান, সুৰ লগাই গোৱা নাম বা পদ্য a song, a hymn.

গীত-গোবিন্দ বি. জয়দেৱ কবিয়ে সুললিত পদ্যত ৰচনা কৰা কৃষ্ণলীলা-মূলক সংস্কৃত কাব্য এ poem composed by Joydeva.

গীতা বি. ভগবদ্গীতা the Gita.

গীতায়ন বি. গীত সাধনা অৰ্থাৎ যাৰ দ্বাৰা গীতৰ বিস্তাৰ হয়।

গীতি, গীতিকা বি. সঙ্গীত song.

গীৰ্ণ বিণ. ভক্ষিত, বৰ্ণিত eaten, narrated.

গুঁই বি. জেঠী জাতিৰ এবিধ জন্তু an iguana.

গুঁফ্লি বি. ঘোঁৰাৰ গলধনৰ নোম a horse's mane.

গুঁফীয়া বিণ. গোঁফ থকা, গোঁফাল mustachioed, moustached.

গুগ্গুল বি. এবিধ সুগন্ধি এঠা a kind of fragrant gum.

গুচ্ অক.ধা. আঁতৰ হ, দূৰ হ to be-off, নাইকিয়া হ to disappear, নষ্ট হ to be spoiled, মৃত্যু হ to die. কৃদ. বি. **গুচন**।

গুচৰীয়া বি. গোচৰ কৰা, বিচাৰৰ প্ৰাৰ্থনা কৰা bringing a claim or charge before a court. বি. গোচৰ কৰা মানুহ a complainant. স্ত্ৰী. **গুচৰিয়ানী**।

গুচা সক. ধা. আঁতৰ কৰ, নাইকিয়া কৰ to remove, to cause to disappear, নষ্ট কৰ, বেয়া কৰ to spoil, to kill. কৃদ. বি. **গুচাওঁতা**। স্ত্ৰী. **গুচাঁতী**।

গুছি বি. কুৰি খিলা পানৰ আটি a bundle of twenty betel leaves. সক. ধা. **গুছিয়া**।

গুজ্গুজীয়া বিণ. অনেক abundant.

গুজব বি. জনৰব rumour.

গুজৰৎ বি মাৰফৎ, যাৰ পৰা পোৱা হয় বা যাক দিয়া হয় per, through.

গুজ্ৰাণ্ বি. জীৱিকা, ভাত-কাপোৰ livelihood.

গুজুৰ্ (অনু.শব্দ.) সৰুকৈ বা মুখৰ ভিতৰতে কোৱা কথাৰ নিচিনা শব্দ muttering noise. ক্রি. বিণ. **গুজুৰ্ কৰে, গুজুৰ্কৈ, গুজুৰীয়া** বিণ. সৰুকৈ মুখৰ ভিতৰতে কোৱা spoken in a low tone of voice.

সক. ধা. গুণ গুণ শব্দ কৰ to buz, to hum. কৃদ. বি. **গুঞ্জৰণ**। কৃদ. বিণ **গুঞ্জৰিত**।

গুঞ্জা বি. লাতুৰ মণি, কাঁচমনি a kind of creeper and its berry.

গুটি বি. সৰু ঘূৰণীয়া বস্তু a small ball, বীজ, ফল a seed or fruit, কোনো কামৰ ফল the fruit of one's labour, অণ্ডকোষ testicle, বৰ আই, বসন্ত ৰোগ the small-pox, সৰু বা মৰমলগা বস্তু বুজাবলৈ বিশেষ্য শব্দৰ পাছত গোট শব্দৰ সলনি ব্যৱহাৰ কৰা শব্দ a particle used to denote a lovely small thing.

গুটি-ধান বি. খেৰ-গুচোৱা ধান thrashed paddy. **গুটি-ভঁৰাল** গুটি ধানৰ ভঁৰাল a granary.

গুটি-মালী এবিধ বগা সুগন্ধি ফুল a kind of flower. **গুটি-শস্য** খেতিৰ পৰা উৎপন্ন সৰু সৰু গুটি grain. **গুটি-সাঁচ** বৰ আই বা বসন্তৰ ঘাৰ চিন a small-pox mark.

গুটিয়া সক. ধা. বাটলু গুটিৰে আঘাত কৰ, মুঠি মুঠি বা গোট গোট কৰি বান্ধ to shoot with a pellet and bow, to tie into bundles.

গুটীয়া বিণ. ভিতৰত বহুত গুটি থকা full of stones, গুটিৰ নিচিনা like a seed, অকলশৰীয়া, এটীয়া single, solitary. ক্রি. বিণ. **গুটীয়াকৈ**।

গুড় বি. পগাই ঘন কৰা কুহিয়াৰৰ ৰস raw and unrefined sugar.

গুড়গুড়ী বি. দীঘল নলা লগোৱা এবিধ ধোঁৱা খোৱা a kind of hooka.

গুড়গুড়ীয়া বি. বাপেক মৰাৰ পাছত মাকে আন পতি বৰণ কৰি লগত লৈ যোৱা সন্তান a fatherless child brought up in the house of its mother's subsequent husband.

গুড়া, গুড়ি বি. চূর্ণ, খুন্দি মিহি কৰা বস্তু powder, minute particle of any substance.

গুড়াকেশ বি. যি নিদ্রাক জয় কৰিছে, অর্জ্জুন।

গুড়ি কৰাই বি. ভজা চাউল খুন্দি কৰা মিহি গুড়ি a kind of flour of parched rice.

গুড়ি চালনী বি. চূর্ণ কৰা বস্তুৰ মিহি ভাগৰ পৰা মোটা ভাগ পৃথক্ কৰা সঁজুলি a fine sieve.

গুড়ি পৰুৱা বি. এবিধ গুড়িৰ নিচিনা সৰু পিপৰা a kind of very small ant.

গুড়ঁচী বি. গুলঞ্চ-লতা, শগুণী লতা, আমৈ লতা a kind of creeper.

গুণ বি. স্বভাৱ বা ধর্ম্ম quality property, যশস্যা fame, উপকাৰ benefit conferred, বিদ্যা, জ্ঞান accomplishment, সত্ত্ব, ৰজ, তম এই তিনি গুণৰ এটা one of the three properties of matter, লোকৰ ভাল বা বেয়া কৰা মন্ত্র any charm or incantation, জৰী rope, অংশ, ভাগ part মনৰ বিশেষ শক্তি mental power, কাৰণ reason, ধেনুৰ জোৰ a bow string, পূৰণ multiplication. সক. ধা. বিবেচনা কৰ, চিন্তা কৰ ponder, to think.

গুণক বি. যি অঙ্কেৰে আন এটা অঙ্ক পূৰণ কৰা হয় a multiplier.

গুণকৰ বিণ. উপকাৰ কৰা, শুভফল দিয়া beneficial, efficacious.

গুণকাৰক, গুণকাৰী বিণ. গুণকৰ। স্ত্রী. গুণকাৰিণী।

গুণকীর্ত্তন বি. গুণগান, গুণৰ প্রশংসা praise of qualities.

গুণ্গুণ্ (অনু.শব্দ.) ভোমোৰাৰ মাতৰ

নিচিনা শব্দ an imitative word used to express a sound like that of humming of a humble bee.বি. গুণগুণনি। অক. ধা. গুণগুণা ভোমোৰাৰ দৰে শব্দ কৰা to hum, মুখৰ ভিতৰতে সৰু সৰু কৈ কথা ক বা সৰু স্বৰেৰে গীত গা to talk or to sing in a low voice.

গুণগ্ৰহণ বি. গুণী মানুহৰ গুণ স্বীকাৰ কৰা আৰু তাৰ কাৰণে তেওঁক মান্য কৰা কাৰ্য্য appreciation of one's merit.

গুণগ্ৰাম বি. গুণবিলাক variety of good qualities.

গুণগ্ৰাহক, গুণগ্ৰাহী বিণ. কাৰো সদগুণ স্বীকাৰ আৰু আদৰ কৰা লোক one who appreciates and honours the good qualities of others. বি. গুণ-গ্ৰাহিতা সদ্গুণ স্বীকাৰ কৰা স্বভাব, গুণমুগ্ধতা।

গুণজ্ঞ বিণ. সদ্গুণ বা জ্ঞান বিদ্যাৰ মোল জনা appreciating knowledge, virtue or good qualities in another. বি. গুণজ্ঞতা।

গুণদায়ক বিণ. গুণ বা শুভফল দিয়া efficacious.

গুণধৰ বিণ. গুণশালী (ব্যঙ্গ অৰ্থত) গুণহীন, বেয়া কামত ৰত।

গুণনিধি বি. বহু গুণৰ আধাৰ।

গুণন বি. চিন্তন, চিন্তা কৰণ the act of thinking or reflecting. গুণনি বি. চিন্তা, ভাবনা anxiety, solicitude.

গুণনীয় বিণ. যাক পূৰণ কৰিব লাগে tobe multiplied, multiplicant. গুণনীয়ক বি. যি ৰাশিয়ে আন এটা ৰাশিক বাকী নথকাকৈ ভাগ কৰে, যি ৰাশিয়ে আন এটা ৰাশিক পূৰণ কৰি গুণফল উৎপন্ন কৰে a factor.

গুণবাচক বিণ. গুণ প্ৰকাশ কৰা signifying a quality.

গুণমণি বি. পৰম গুণৱন্ত পুৰুষ a man of many excellent virtues. বিণ. গুণময় বহুত সদ্গুণ থকা, সৰ্ব্ব গুণযুক্ত possessed of excellent qualities. স্ত্ৰী. গুণময়ী।

গুণমালা বি. কৃষ্ণৰ সমস্ত লীলা সংক্ষেপে বৰ্ণনা কৰি শঙ্কৰদেৱে লিখা এখন পুথিৰ নাম।

গুণলুব্ধ বিণ. নিজৰ গুণ শুনি মুগ্ধ হোৱা charmed with one's own virtues.

গুণৱন্ত, গুণৱান বি. ভাল গুণ থকা পুৰুষ a man of merit. বিণ. ভাল গুণ থকা possessing merits. স্ত্ৰী. গুণৱতী গুণশালিনী।

গুণশালী বিণ. গুণযুক্ত, গুণী a man of merit. স্ত্ৰী. গুণশালিনী।

গুণশূন্য বিণ. গুণহীন, নিৰ্গুণ having no merit.

গুণসিন্ধু, গুণসাগৰ বি. অপাৰ জ্ঞান-বিদ্যাযুক্ত লোক a highly virtuous and accomplished person.

গুণহীন বিণ. ভাল গুণ নথকা, জ্ঞান বিদ্যা নথকা devoid of merit or good qualities.

গুণা বি. ধাতুৰ জৰী a wire, সোণ, ৰূপ আদি ধাতুৰ সূতা a gold or silver thread, বাদ্য যন্ত্ৰৰ জৰী বা তাঁৰ a string of a musical instrument.

গুণা কটা, গুণাপৰা বিণ. আঁচলত গুণাৰ ফুল থকা gold or silver bordered.

গুণাকটীয়া বি. সোণৰ বা ৰূপৰ গুণা কৰোঁতা a maker of gold or silver thread.

গুণাকৰ বি. গুণৰ আধাৰ, গুণবান লোক a possessor of good virtues and qualities.

গুণা-গাঁথা বি. চিন্তা কৰা কাৰ্য্য act of arranging the thoughts.

গুণাগুণ বি. ভাল গুণ আৰু বেয়া গুণ, ভাল বেয়া merit and demerit.

গুণাঢ্য বিণ. বহুগুণশালী a man of many virtues.

গুণাতীত বি. উদাসীন, নিলিপ্ত, নিগু´ণ devoid of any virtue (good or bad).

গুণানুকৰণ বি. সদৃশ গুণলাভৰ প্ৰয়াস attempt of having same qualities.

গুণানুবাদ, গুণানুকীৰ্ত্তন বি. গুণ-কীৰ্ত্তন praise of one's good qualities.

গুণান্বিত বিণ. গুণ যুক্ত virtuous.

গুণিত কৃদ. বিণ. অন্য ৰাশিৰে পূৰণ কৰা multiplied.

গুণিতক বি. যি ৰাশিক অন্য নিৰ্দ্দিষ্ট ৰাশিৰে ভাগ কৰিলে ভাগশেষ নাথাকে multiple.

গুণিন্ বি. গায়নৰ দল a party of singers.

গুণিয়া সক. ধা. গুণ পকা বা বাট to make strands for rope.

গুণী বি. বিদ্যা বুদ্ধি থকা মানুহ, গুণৱন্ত লোক a man of merits.

গুণীয়া বি. স্কেল মতে মেপ তৈয়াৰ কৰোঁতে শিকলিৰ ৰেখাৰ পৰা লম্বৰ জোখ লোৱা এচটা কাঠ বা হাতী দাঁতৰ সঁজুলি an off-set slip.

গুণে ক্ৰি. বিণ. কাৰণে owing to.

গুণোৎকৰ্ষ বি. গুণাধিক্য।

গুণ্ঠন বি. আবৰণ, বেষ্টন, ওৰণি covering.

গুণ্ঠিত বিণ. বেষ্টিত covered.

গুণ্ডা বি. দুৰন্ত স্বভাৱৰ সাহসী মানুহ a ruffian, উগ্ৰ স্বভাৱৰ বনৰীয়া হাতী a rouge elephant. **গুণ্ডামী** দুষ্ট মানুহৰ কাৰ্য্য doings of a ruffian.

গুণ্য বিণ. গুণনীয় that which is multiplied, বিশিষ্ট গুণশালী having good qualities.

গুদ্গুদা অক. ধা. মনত উদয় হ, মনত খুন্দিয়া to strike or to be conceived in the mind.

গুদা বিণ. খণ্ড খণ্ড হোৱা broken to pieces, reduced to powder, কাঠৰ চলি বা ক্ষুদ্র ক্ষুদ্র টুকুৰা, কুটা fragments of wood etc. অক. ধা. গুদা উঠি ভাগি ডোখৰ ডোখৰ হ, গুড়ি হ। গুদাগুদ খণ্ড খণ্ড হোৱা।

গুদাম বি. বস্তু গোটাই ৰখা ঘৰ, বস্তু থোৱা ভৰাল godown, a storehouse.

গুদাম বি. চোলা আদিত মৰা বুটাম button.

গুধায়া বিণ. গোধা, ভৰিত গোধ থকা affected with elephantiasis, গুপ্ত পাপ বা দোষ থকা stained with a secret vice or sin.

গুনঠি বি. খান্দিত সুমোৱা জৰীৰ বা লেজুৰ মূৰৰ গোটা গাঁঠি a round knot at the end of a rope for passing it through a loop, চোলা আদিৰ খান্দিত সুমোৱাবলৈ কৰা কাপোৰৰ গুটিৰ নিচিনা বস্তু a round button attached to a native tunic for fastening it.

গুপ গুপ্ (অনু. শব্দ.) বি. গুম্ গুম্, দুপ্ দুপ্, কোনো বস্তু ওপৰৰ পৰা পৰোঁতে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ, বৰকৈ জ্বলা জুইৰ পৰা উঠা শব্দ, লৰি যোৱা মানুহৰ ভৰিৰ শব্দৰ নিচিনা শব্দ an imitative sound used to express that of something falling in quick succession, of a blazing fire or of someone running quickly. বি. গুপগুপনি। অক. ধা. গুপগুপা।

গুপগুপীয়া বিণ. গুপ গুপ শব্দ কৰা, ঘনে ঘনে পৰাৰ শব্দ কৰা, প্রবল pattering, very heavy.

গুপ্ত বিণ লুকোৱা, ঢাকি থোৱা, লোকে নেদেখা বা নজনাকৈ ৰখা private, concealed. **গুপ্তচৰ** বি. চোৰাংচোৱা a spy. **গুপ্তবেশ** বিণ. নিজৰ বেশ এৰি নকৈ লোৱা আন আকৃতি বা বেশ disguise. বিণ. গুপ্তবেশী। ক্রি. বিণ. গুপ্তবেশে।

গুবৰুৱা বিণ. গোবৰত উৎপন্ন produced in cowdung. বি. গোবৰ আৰু বিষ্ঠাত মাটি তোলা এবিধ পোক a kind of beetle found in dung and human ordure.

গুম্গুম্, গুম্গুমনি, গুম্গুমা 'গুপ্ গুপ্' চোৱাঁ।

গুমটী বি. প্রহৰী থকা ঘৰ।

গুমৰ বি. অন্তৰৰ ভাব, ৰহস্য inter-

nal sentiment, secret thought, গোপন secrecy.

গুমৰ্থ অক. ধা. ভাবি দে, ভয় দেখুৱা to threaten. বি. **গুমৰ্থনি** ভয় দেখুৱা কাৰ্য্য a threatening.

গুমাই ক্রি. বিণ. ইফাল সিফাললৈ নোচোৱাকৈ বেগাই in a quick pace.

গুমি বি. গোপনে কৰা হত্যা secret murder.

গুমুনী বি. গোম সাপৰ মাইকী, সাপৰ বিষ গুচোৱা এবিধ লতা a female gom snake, a creeper said to be a specific for snake bite.

গুম্বজ বি. মন্দিৰ আদিৰ ওপৰৰ কলচীৰ নিচিনা অংশ dome.

গুম্‌ভুঁই বি. মলদ্বাৰৰ অলপ ভিতৰলৈ থকা বিষ্ঠা the organ of anus.

গুৰ্‌গুৰীয়া বিণ. ফুৰ ফুৰীয়া, মুখৰ ভিতৰতে মনে মনে কথা কোৱা whispering.

গুৰা বি. নাৱৰ পীৰি।

গুৰা বি. জাল বা বৰশী পানীত বুৰ যাবলৈ বান্ধি দিয়া সীহ আদি গধুৰ বস্তুৰ গুটি a sinker attached to a fishing line or net.

গুৰি বি. গোৰ kick.

গুৰি বি. গছৰ শিপাৰ ওপৰ আৰু মাটিৰ ওচৰৰ ভাগ the trunk of a tree immediately above the ground. কথা বা ঘটনাৰ আদি, আৰম্ভ the beginning, origin, ওচৰ, নিকট vicinity, নাৱৰ পাছটি: the stern of a boat, পশ্চিমদিশ west (গুৰিত গাজিলে বৰষুণ হয়)।

গুৰিকথা কোনো কথা বা বিষয়ৰ আৰম্ভ বা মূল the root or origin of anything. **গুৰি গছ** গছৰ গুৰি ভাগ,মূল। **গুৰি ধৰ** নাৱৰ গুৰি পোনা to stern a boat. **গুৰি বঠা** নাৱৰ গুৰি পোনোৱা ডাঙৰ বঠা an oar used as a rudder.

গুৰিয়া সক. ধা. ভৰিৰে গোৰ মাৰ বা আঘাত কৰ to kick, অকস্মাৎ ভৰি লগা to touch something with the foot without knowing.

গুৰিয়াল বি. নাৱৰ গুৰি পোনাওঁতা a steersman, কামত দিহা পৰামৰ্শ দিওঁতা a guide.

গুৰু বি. শিক্ষক, শিকাওঁতা, ধৰ্ম্ম-শিক্ষক, ধৰ্ম্মোপদেশক an instructor, a religious preceptor, পূজ্যলোক, শ্ৰেষ্ঠ লোক a venerable person, দেৱগুৰু বৃহস্পতি,। বিণ. গধুৰ heavy. মান্য, পূজ্য respectable. (পু. অ.) গম্ভীৰ, গহীন grave, deep, ডাঙৰ serious, শ্ৰেষ্ঠ, আৱশ্যকীয় important. **গুৰুঋণ** গুৰুৰ পৰা পোৱা শিক্ষাৰ কাৰণে তেওঁৰ ওচৰত সদায় কৃতজ্ঞ বা বাধ্য থকা অৱস্থা।

গুৰুঘাত গান বাদ্যৰ আৰম্ভতে গুৰুৰ সন্মানৰ নিমিত্তে মৰা ঘেঁতা a musical prelude. **গুৰুতৰ** অধিক গুৰু বা গধুৰ more heavy, অতি আৱশ্যকীয় very important. **গুৰুতম** অতি গধুৰ বা আৱশ্যক most important. **গুৰুত্ব** বি. গধুৰতা, শ্ৰেষ্ঠতা heaviness, importance. **গুৰুপাকী** শীঘ্ৰে জীৰ্ণ নোহোৱা not easily digested. **গুৰুবাক্য** গুৰুৰ আদেশ বা উপদেশ order or advice of a Guru. **গুৰুমন্ত্ৰ** the form of prayer taught by a Guru.

গুৰুবাৰ বি. বৃহস্পতিবাৰ Thursday.

গুৰুভটিমা বি. শঙ্কৰ দেৱৰ গুণ বৰ্ণাই লিখা এখন পুথিৰ নাম।

গুৰুভাৰ বি. ধৰ্ম্মগুৰু হোৱা দায়িত্ব, ডাঙৰ কামৰ দায়িত্ব grave responsibility.

গুৰু-মণ্ডলি বি. গুৰু ঘেঁতা a musical prelude, আৰম্ভ, সূত্ৰপাত the beginning.

গুৰুলা গুৰুল বিণ. ভাগি ছিগি খণ্ড খণ্ড বা গুড়ি হোৱা broken to pieces, পকি গুলগুলীয়া হোৱা soft due to over-riping.

গুৰুলা গুৰুলি ভালকৈ সিজি বা পকি কোমল হোৱা বস্তুৰ মাজত অলপ টান হৈ নিমিলি থকা ভাগ hard and stiff parts in a boiled or ripe thing.

গুৰুসমুখীয়া বিণ. গুৰুত শৰণ লোৱা initiated.

গুৰু-সেৱা বি. গুৰুমন্ত্ৰ জপ কৰা কাৰ্য্য।

গুৰ্খা বি.নেপাল দেশৰ এটা পৰ্ব্বতীয়া জাতিৰ নাম a hill tribe of Nepal.

গুৰ্ব্বিণী বি. গুৰুৰ ভাৰ্য্যা, মান্যৱতী তিৰোতা wife of a religious preceptor, a venerable lady. বিণ. গৰ্ভৱতী, সগৰ্ভা pregnant.

গুলগুলনি বি. উকমুকনি, গপগপনি a burning or suffocating sensation, অন্তৰৰ দুখ mental agony.

গুলগুলীয়া বিণ. পকি বা সিজি ভিতৰে বৰ কোমল হোৱা very soft, over ripe.

গুলজাৰ বিণ. সুশোভন, শোভাময় full of beauties.

গুলঞ্চ বি. এবিধ ফুল, তাৰ গছ a kind of flower and its tree.

গুলঞ্চ লতা বি. শগুনী লতা, আমৈ লতা।

গুলপীয়া বিণ. গোলাপ ফুলৰ বৰণীয়া rose-coloured.

গুলিয়া বি. ধৰ্ণীয়া মণি a kind of necklace.

গুলী বি. হিলৈত ভৰাই মৰা সীহৰ বা লোৰ গুটি a bullet. অক. ধা.

গুলীমাৰ হিচাবে গুলী চলা। সক. ধা. গুলোৱা গুলীৰে আঘাত কৰ to shoot. গুলী-সূতা বি. গুলীৰ আকৃতি কৰি মেৰাই থোৱা সূতা a ball of thread.

গুলুম্ বি. বিশুদ্ধ বতাহৰ অভাৱত হোৱা তাপ বোধ বা গপ্‌গপনি a burning sensation caused by want of fresh air. অক. ধা. গুলুম মাৰ, গুলুম বান্ধ।

গুলৈ বি. পচা বস্তু থকা জেকা বস্তুৰ পৰা ওলোৱা আৰু আন্ধাৰত জিলিকা এবিধ বাষ্প, কিছুমান মানুহে বিশ্বাস কৰে যে পুতি থোৱা ধন-সোণৰ ই এটা কালিকা আৰু ৰাতি বাহিৰলৈ চৰিবলৈ ওলায়, সেইবাবে ইয়াক 'ধন গুলৈ'ও বোলে Jack o' lantern.

গুল্ম বি. সৰু সৰু গছৰ জোপা a bush, a thicket, এবিধ পেটৰ ৰোগ।

গুৱা বি. তামোল গছৰ ফল, a betel-nut, খাবৰ নিমিত্তে পাণ চূণ আদিৰে যুক্ত কৰা তামোল betel-nut prepared for use. গুৱাকটা সত্ৰৰ মহন্তৰ নিমিত্তে তামোল যুগুত কৰোঁতা। গুৱামৰি এবিধ সুগন্ধি আৰু সোৱাদ মচলাৰ গুটি আৰু তাৰ গছ।

গুৱাল বি. গাখীৰৰ ব্যৱসায় কৰোঁত a milkman, ম'হৰখীয়া buffalo-keeper. স্ত্রী. গুৱালনী, গুৱালিনী,

গুৱাল-গালি বি. কাৰো নাম নধৰাকৈ অপকাৰীক পৰা গালি abusive language indirectly used against a man without mentioning his name.

গুৱালনী, গুৱালেঙী বি. জিয়ঁ। the dragon fly.

গুৱালা-সাপ বি. এবিধ সাপ, ই গৰুৰ ওহাৰৰ পৰা গাখীৰ পি খায় বুলি কয় a kind of snake.

গুহ বি. কাৰ্ত্তিক a name of Kartika.

গুহ, গুহৰাজ বি. চণ্ডাল বিলাকৰ ৰজা, আগৰ জনমত ব্ৰাহ্মণ আছিল, কিন্তু গঙ্গাৰ শাপত চণ্ডাল হয়, এওঁ ৰামচন্দ্ৰৰ অতি মিত্ৰ আছিল।

গুহা বি. পৰ্ব্বতৰ খোপা, গহ্বৰ a cave, cavern.

গুহিন বি. ডাঠ আৰু গহীন হাবি deep and thick forest.

গুহ্য বিণ. গোপনীয়, লুকাই থোৱা concealed, private. গুহ্যদ্বাৰ শৰীৰৰ মলৰ বাট the anus. গুহ্যতৰ, গুহ্যতম অতি গোপনীয় secrets.

গূ বি. বিষ্ঠা. বহিৰ্দ্বাৰেদি শৰীৰৰ পৰা ওলোৱা মল ordure, dung. গূকৰ একেবাৰে নষ্ট কৰ spoil.

গূঢ় বিণ. গুপ্ত, অপ্ৰকাশিত, দুৰ্ব্বোধ

concealed, hidden. **গূঢ়াৰ্থ** বি. সকলোৱে সহজে বুজিব নোৱৰা অৰ্থ secret meaning. বিণ. **গূঢ়াৰ্থক**।

গৃধ্ৰ বি. শগুন a vulture. বিণ. লুভীয়া covetous.

গৃহ বি. ঘৰ a house, a dwelling. **গৃহ-কন্দল** ঘৰুৱা দন্দ খৰিয়াল family quarrel. **গৃহ-কাৰ্য্য** ঘৰুৱা কাম house-hold duties. **গৃহবাস, গৃহাশ্ৰম** বি. সংসাৰ কৰা কাৰ্য্য, বিয়াবাক কৰাই ল'ৰা ছোৱালীৰে সৈতে বাস কৰা কাৰ্য্য domesticity. **গৃহব্ৰতী** অতিশয় সংসাৰী worldly. **গৃহস্তজন, গৃহস্ত** বস্তু স্বামী বা অধিকাৰ জনা, মহাপুৰুষীয়া ধৰ্ম্ম প্ৰবৰ্ত্তক শঙ্কৰ দেৱ।

গৃহস্থ বি. ঘৰৰ গৰাকী, গৃহস্বামী master of a house, সংসাৰী one living with a family. স্ত্ৰী. **গৃহস্থনী**। **গৃহস্থালি** বি. পৰিয়ালৰ সৈতে থকা, গৃহবাস family life. **গৃহস্থাশ্ৰম** বি. ব্ৰহ্মচৰ্য, গাৰ্হস্থ্য, বানপ্ৰস্থ আৰু সন্ন্যাস এই চাৰি আশ্ৰমৰ ভিতৰত দ্বিতীয় আশ্ৰম।

গৃহস্থী বি. সংসাৰী living a family life.

গৃহাগত বি. অভ্যাগত, অতিথি।

গৃহিণী বি. ঘৈণী, ভাৰ্য্যা a wife, ঘৰৰ গৰাকিণী the mistress of a house.

গৃহী বি. গৃহবাসী, গৃহাশ্ৰমী।

গৃহীত কৃদ. বিণ. যাক লোৱা হৈছে, গ্ৰহণ কৰা, ধৰা taken, accepted, seized. স্ত্ৰী. **গৃহীতা**।

গেঁজা বি. ঠেলা, হেচা a push, কোনো কথা মনত পেলাবলৈ অলপকৈ মৰা ঠেলা a jog to cause attention. ক্ৰি. **গেঁজামাৰ**।

গেঁঠু বি. এবিধ মাছ a kind of small fish.

গেঁঠেলা বি. ঠেৰেহা, নপকি টান মাৰি থকা hardened instead of being ripe and soft. ক্ৰি. **গেঁঠেলামাৰ**।

গেঁথনি বি. 'কেঁকনি' চোৱা।

গেঁৰ বি. ধান বা তৃণৰ গৰ্ভত থকা ফুলৰ থোক, পোনেই জগা চৰাই পোৱালিৰ ডাঙৰ হৈ থকা পেট the spadix of paddy grass, the crop of an unfledged bird. **গেঁৰ ধৰ** অক. ধা. ধান বা তৃণৰ গৰ্ভত ফুলৰ থোক to have spadix. **গেঁৰ শৰ** পোনেই জগা সৰু পোৱালিৰ পেট সৰু হ। **গেঁৰ নসৰা** নিচেই কম বয়সীয়া too young.

গেঁৰা বি. কোমল বয়সীয়া মতা-ম'হ পোৱালি a young buffalo.

গেঁঙেৰি বি. ভয় দেখাবৰ কাৰণে দাঁত নিকটাই কৰা কুকুৰৰ গোঁজৰণি snarling. অক. ধা. **গেঁঙেৰিয়া**।

গেজগেজনি বি. গাঁত গোজ বা কাঁইট সোমোৱাৰ নিচিনা হোৱা দুখ a painful stinging sensation like that caused by a thorn thrust into the body গেজগেজা অক ধা. খোচা বিন্ধা কৰ্। গেজগেজীয়া বিণ. টানকৈ মৰা আৰু ভিতৰলৈকে পীড়া কৰা (ভুকুত খাটে)।

গেজনীয়া বিণ. কেটেৰা (মাতত খাটে)।

গেজি বি. দা কটাৰি আদিৰ জোঙা নেজ অৰ্থাৎ যি ছোৱা তাৰ নালত সুমাই শালি দিয়া হয় that portion of an instrument which is inserted in the handle.

গেজেট (ইং Gazette) বি. চৰকাৰৰ পৰা নিয়মিত সময়ত প্ৰকাশ পোৱা সংবাদ, আদেশ, আইন-কানুন প্ৰভৃতি থকা কাগজ।

গেজেপনি বি. বৰ ডাঠ হাবি, যাইকৈ ইকৰা-খাগৰি আদি হলি ওপৰা-ওপৰি হৈ পৰি ডাঠ হোৱা হাবি a thicket, shrubs closely set.

গেজেৰা বি কেটেৰা, জেঙেৰা curt and harsh words. অক. ধা. গেজেৰামাৰ।

গেঁড়, গেৰি (পু. অ.) বি. আটাহ, চিঞৰ act of calling loudly.

গেণ্ডুৰা (পু. অ.) বি. ঢোপ, খেলা কৰা ঘূৰণীয়া বস্তু।

গেট (ইং Gate) বি. প্ৰবেশদ্বাৰ, বহিৰ্দ্বাৰ।

গেথু বি. এবিধ বিদেশী লাহী ধান a kind of paddy.

গেদ বি. জুলীয়া বস্তুৰ তলত পৰা মল, মেদ dregs, sediment. ক্ৰি. বিণ. গেদ গেদ কৰে লৰচৰ নকৰাকৈ, আলস্য ভাৱে heavily, inactively.

গেদেৰি বি. জুলীয়া বস্তু তপতাওঁতে, পগাওঁতে, বা ঘাঁটোতে ওপৰলৈ উঠা মল scum.

গেধেমা বিণ. গদহা, ডাঠ আৰু গধুৰ thick and heavy.

গেনা বিণ. নাকেদি মতা বা কোৱা nasal, নাকেদি শব্দ কৰি কথা কোৱা speaking through the nose. স্ত্ৰী. গেনী।

গেন্ গেন্ অনু. শব্দ. নাকেদি কোৱা কথাৰ শব্দ an imitative sound used to express that of words spoken through the nose. অক. ধা. গেন গেনা। বিণ. গেনগেনীয়া পানী লগা বা বৰকৈ চিঞৰাৰ বাবে ভগা, নাকেদি মতা hoarse, nasal.

গেন্ধালি বি. বেয়া গোন্ধোৱা এবিধ বন a kind of bad smelling herb.

গেন্ধেলা বি. বেয়া গোন্ধোৱা, ঘিণ লগা dirty, hateful. স্ত্ৰী. গেন্ধেলী।

গেবাৰ বি. দাস, বন্দী, slave, a menial. গেবাৰী গেবাৰৰ কাম drudgery, menial service

গেমেহা বিণ. টানকৈ বা বলেৰে পেলোৱা বা মৰা heavy.

গেয়োৰে, গেয়ো (পু. অ.) অক. ধা. গল।

গেৰখেণীয়া বি. কিছু বয়স হোৱা having the age to manage household affairs.

গেৰ্ গেৰ্ কৰে ক্রি. বিণ. অতি চেঁচা—"ভাতবোৰ গেৰ্ গেৰ্ কৰে চেঁচা হল।"

গেৰণিয়া বি. পচা বাঁহ বা কাঠৰ খুটাৰ মাটিৰ তলত ভাগি থকা অংশ the underground portion of a rotten post, কাঠ বা বাঁহৰ কামত নলগা অংশ useless portion of bamboo or wood.

গেৰা সক. ধা. একে ঠাইতে বহুত গোটা, দমা—'ৰামধনে মাছ মাৰি গেৰাইছে'—to heap up. গেৰা-খোৱা চুৱা খোৱা eating the remains of another's meal.

গেৰুধাৰা বি. পৰ্ব্বতৰ পৰা বোৱা সোঁত stream flowing from hill.

গেৰুৱা বি. গেৰু মাটিৰে বোলোৱা কাপোৰ cloth dyed with red chalk.

গেৰেউ গেথেউ বি. সৰহকৈ খোৱাৰ পাছত গা গধুৰ লগা আৰু ভালকৈ উশাহ লব নোৱাৰা হোৱা the uneasiness and sense of loathing produced by eating too much.

গেৰেউ মাটি, গেৰুমাটি বি. এবিধ পৰ্ব্বতীয়া ৰঙা মাটি red chalk.

গেৰেকণি বি. মলিন বস্তু বা জাবৰ আদি পেলোৱা ঠাই a place for refuse and filth to be thrown into.

গেৰেলা বিণ. পেটাল, ডাঙৰ পেটা pot-bellied. স্ত্রী. গেৰেলী বি. শিয়ালৰ নিচিনা এবিধ বনৰীয়া জন্তু a kind of animal like a jackal.

গেৰেহা বি. পানীত তিতা কাৰণে জুই নলগা soaked with water, এলেহুৱা lazy.

গেৰেঁাগেথেঁা বি. অনিচ্ছা, কোনো কামলৈ ইচ্ছা নথকা ভাব reluctance, want of heart.

গেৰ্গেৰীয়া বিণ. বৰ চেঁচা, পানীত তিতি বা জাৰত ঠেৰেঙা খোৱা frigid or stiff owing to cold.

গেল্ অক. ধা. স্বাভাবিক কঠিনতা গুচি কোমল হ to rot, to be putrid. বিণ. গেলগেলীয়া পকি বৰ কোমল বা গেলাৰ নিচিনা হোৱা।

গেলা সক. ধা. স্বাভাবিক কঠিনতা গুচাই কোমল কৰ to cause to be putrid. বিণ. স্বাভাবিক কঠিনতা গুচি কোমল হোৱা rotten, গেলা

গপ্ ·বি. মিছা অহঙ্কাৰ vain boasting. গেলা-গপা কৰ ভাবি-চিন্তি চা to ponder over. গেলামাল অলপ দিনতে নষ্ট হোৱা মাল (মাহ, চাউল, আলু আদি) perishable articles of food.

গেলেপা বি. হেঁচা খাই পচি বিকৃত হোৱা decompose owing to fermentation. ক্রি. গেলেপা লাগ, গেলেপা খা।

গেহ বি. গৃহ, ঘৰ house.

গৈৰিক বি. গেৰু মাটি the red ochre.

গো বি. গৰু an animal of the bovine kind. গোমূৰ্খ গৰুৰ নিচিনা মূৰ্খ।

গোঁ গোঁ (অনু. শব্দ.) মুখত সোপা দি কথা কোৱাৰ বা চিঞৰাৰ, নাইবা লাটুম ঘূৰোৱাৰ নিচিনা শব্দ an imitative sound used to express that of a half-stifled cry or speech. বি. গোঁগোঁৰনি। অক. ধা. গোঁগোঁৱা। গোঁগোঁৱাই উঠ খঙেৰে গোঁজৰিবলৈ ধৰ to growl with anger. গোঁগোঁ কৰে ক্রি. বিণ. খঙেৰে বেগাই speaking angrily and quickly.

গোঁজ বি. মাটিত থিয়কৈ পোতা দীঘলীয়া খুটি বা মাৰি a stake or peg. সক. ধা. ঠেলি পোত, খুঁচি সুমা to thrust or drive in. গোঁজ মাৰ ক্রি. খুটি বা গোজ পোত to thrust a peg into the ground. গোঁজৰ সক. ধা. সিংহ বা বাঘৰ দৰে উচ্চ শব্দ কৰ, ডাবি দি to grumble or murmur with anger. গোঁজৰণি বি. সিংহ বা বাঘৰ শব্দ a roar, a growl.

গোঁজা বি. হাতেৰে অলপকৈ মৰা ঠেলা a push with the hand. গোঁজা খা দোঁ খা, মূৰ চাপৰা to bend down as the head or top. গোঁজা মাৰ হাতেৰে ঠেলি সুমা, অলপকৈ পোত to push or thrust lightly, to partly bury in. the ground.

গোঁঠ সক. ধা. দুডাল বা অধিক জৰী একেলগে পকাই বান্ধ to string, to braid. বি. গোঁঠনি।

গোঁফ্ বি. ওপৰৰ ওঁঠত গজা নোম a moustache. বিণ. গোঁফাল, গুঁফীয়া গোঁফযুক্ত having a moustache.

গোঁৰখা অক. ধা. পানী বা বোকাৰ তলত থাকি বৰণ সলাই ঘূণে নধৰা হ to be steeped or seasoned by being under water. কৃদ. বিণ. গোঁৰোৱা গোঁৰখোৱা।

গোঁৰা বিণ. বগা white. বি. বিলাতী চিপাহী European soldier.

গোঁৰা সক. ধা. পানীৰ তলত থৈ কোমল বা ঘূণে নধৰা কৰ to season by placing under water.

গোৱাৰ বি. আমঠ, মইমত self-willed, obstinate.

গোকাট্টু বি. গোবৰৰ দৰে মলিন, কুচ্ছিত filthy, ugly. **গোকাটনি** বি. গেৰেকনি, গোবৰ জাবৰ পেলোৱা ঠাই a filthy place.

গোকুল বি. গৰু ৰখা ঠাই, যমুনা নৈৰ ওচৰৰ এক গাওঁ, ল'ৰাকালত কৃষ্ণ তাত আছিল আৰু গৰু চৰাইছিল an ancient village on the bank of Jumna. **গোকুল-চান্দ** কৃষ্ণ।

গো-খাদক বি. গৰু খোৱা মানুহ a beaf-eater.

গোগোলা বি. মাহুৰি বন a kind of grass.

গোঙা বিণ. লেবা, ৰেঙা, মাত ফুটাই কথা কব নোৱৰা unable to articulate distinctly.

গোঙোৱা বিণ. খঙাল আৰু মন খুলি কথা নোকোৱা, মোখোৰা cross and reserve, not affable.

গোচৰ বি. ইন্দ্ৰিয়েৰে বুজ পোৱা বা বোধ কৰা বিষয় anything perceived by the senses, সমুখ, সাক্ষাৎ presence.

গোচৰ বি. প্ৰাৰ্থনা, কোনো মানুহৰ বিৰুদ্ধে বিচাৰকৰ আগত কৰা আপত্তি petition, a complaint, a suit. **গোচৰা-গুচৰি** এজনে আন জনৰ ওপৰত গোচৰ কৰা কাৰ্য্য the act of prosecuting each other. বিণ. **গুচৰীয়া**।

গোচল বি. স্নান bath. **গোচল-খানা** বি. গা ধোৱা ঘৰ বা কোঠা a bath-room.

গো-চাৰ, গো-চাৰণ বি. ৰায়তৰ গৰু ম'হ চৰাবৰ কাৰণে চৰকাৰীকৈ ৰখা মাটি, গৰুচৰণীয়া ঠাই land reserved for grazing.

গো-চাৰক বি. গৰু চৰাওঁতা, গৰখীয়া cowherd.

গোছ (ফা.) বি. মঙহ meat.

গোছ বি. খেতিৰ আৰম্ভণতে পোন প্ৰথমে ৰোৱা কঠীয়া পুলিৰ কোছ বা মুঠি the first tuft of seedlings transplanted at the beginning of paddy cultivation, জন্তুৰ পাছ ঠেঙৰ আঁঠুৰ ওপৰৰ পাছ ফালে ওখহৈ থকা ডাঙৰ শিৰ the hamstring, মানুহৰ সৰু গাঁঠিৰ পাছ ফালৰ শিৰ the large tendon on the back part of the ankle joint of man. **গোছ্ লা** খেতিৰ আৰম্ভ কৰ।

গোছা বি. পথাৰত ৰোৱা ধানৰ পুলিৰ মুঠি a bunch of paddy seedlings.

গোজন্মা বিণ. গৰুৰ দৰে ওভত গোৰে ওপজা born with the feet foremost.

গোজ্ গোজা অক. ধা. মুখৰ ভিতৰতে খং প্ৰকাশ কৰ বা অসন্তুষ্টতা দেখা to grumble.

গোট বি. গুটি, কোনো কাৰ্য্যৰ ফল,

এক বুলি লোৱা পৰিমাণ a fruit, a result, unit.

গোট কৰ সক. ক্রি. একে ঠাইতে গোটা, একে লগ কৰ, মুঠ কৰ to gather together, to collect, to total up.

গোট খা অক. ক্রি. একেলগ হ to be united, to assemble. গোট খুৱা লগলগা to unite.

গোট ধৰ গুটি ধৰ to bear fruit. গোট মাৰ জুলীয়া গুচি টান হ to congeal.

গোট বিণ. সমুদায়, নভগা নিছিগা a particle to denote a whole or undivided thing.

গোট-গৰু বিণ. অতি মূৰ্খ।

গোট্-গোট্ বিণ. এটা এটা, বেলেগ বেলেগ, স্পষ্ট separated each other, distinct.

গোটা বিণ. ঘূৰণীয়া, গোল round, ভিতৰ শুদা নোহোৱা solid.

গোটা সক. ধা. একেলগ কৰ, মুঠ কৰ to gather together, to total

গোটা বি. ঘোঁৰা আদি জন্তুৰ ঠেং জোঁটা জৰী। গোটামাৰ গোটাবে ঠেং জোঁট to put fetters on.

গোটাগোট বিণ. নিসিজি টানহৈ থকা, ডাল ডালহৈ ওলোৱা বা দেখা দিয়া।

গোটা চাৰেক, গোটা চেৰেক বিণ. চাৰিটামান some, about four. গোটাদিয়েক বিণ. দুটামান a few.

গোটা সজীয়া বিণ. গোটা আকৃতিৰ, দীঘলীয়া আক গোল আকৃতিযুক্ত cylindrical.

গোটেই বিণ. সমুদায়, সকলো whole, entire.

গোটে গোটে ক্রি. বিণ. ডোখৰা-ডোখৰ নকৰাকৈ without dividing or breaking up into pieces

গোড় (পু. অ.) বি. ভৰি, পদ।

গোড়া বিণ. চলি অহা ৰীতি-নীতি মতে চলা, প্রাচীনপন্থী, কোনো মত বা পদ্ধতিত অতিশয় নিষ্ঠাবান, অন্ধভক্ত orthodox.

গোতোং বিণ. দ আক মুখ ঠেক round and hollow or deep.

গোত-জ্ঞাতি বি. বংশ পৰিয়াল, একে গোত্রৰ আক এক বংশৰ মানুহ সমূহ, বন্ধুবান্ধৱ persons of kith and kin, friends and relatives.

গোত্র বি. কুল, বংশ a race, a family.

গোত্রীয় বিণ. বংশৰ, গোত্রসম্পৰ্কীয়।

গোথোৱা সক. ধা. খং বা বেজাৰত মুখ ওফোন্দা to look sullen or morose. গোথোৱা-মুৱা খং মুৱা sad-looking.

গোথোৱা-গোথোৱ খং বা বেজাৰত মুখ ওফোন্দাই কোৱা। ক্রি. বিণ. গোথৰা-গোথোৰকৈ।

গোদ্ গোদ্ (অনু. শব্দ.) মুখৰ

ভিতৰতে কোৱা কথাৰ অস্পষ্ট শব্দ an imitative sound used to express that of something spoken under the breath. বি. গোদ-গোদনি অসন্তোষ বা খঙেৰে মুখৰ ভিতৰতে কোৱা কথাৰ অস্পষ্ট শব্দ a grumbling or murmuring. অক. ধা. গোদ-গোদা।

গোধ বি. ভৰি উখহা ৰোগ, গুপ্ত দোষ বা পাপ elephantiasis, a secret sin or vice.

গোধা, গুধীয়া বিণ. গোধ ৰোগে ধৰা affected with the elephantiasis.

গোধিকা বি. গুঁই an iguana.

গোধুম বি. ঘেঁহু ধান, আটাগুড়ি কৰা শস্য wheat.

গোধুলি বি. 'গধূলি' চোৱা।

গোনা বি. অকলশৰে থকা ডাঙৰ মতা ম'হ a solitary male buffalo.

গোনা সক. ধা. খোজ to beg.

গোনাহ (আৰবী) বি. কুকৰ্ম্ম, পাপ sin.

গোন্ধা অক. ধা. গন্ধ বিস্তাৰ কৰ to smell.

গোপ বি. গৰখীয়া, গুৱাল a cowherd, গাখীৰ বেচোঁতা a milkman. স্ত্রী. গোপী, গোপিনী, গোপিকা। গোপন বি. গুপ্ত কৰা কাৰ্য্য, লুকোৱা কাৰ্য্য concealment, act of hiding; গোপনীয় বিণ. লুকাই ৰখা hidden, লুকাই ৰাখিব লগীয়া not fit to be revealed. গোপনে ক্রি. বিণ. মনে মনে, আনে নজনাকৈ secretly.

গোপাল বি. গৰখীয়া, গৰু পালন কৰোঁতা a cowherd, কৃষ্ণ Krishna.

গোপিনী-সবাহ বি. অনেক তিৰোতা গোটখাই কৰা নাম-কীৰ্ত্তন public prayer by females. গোপীনাথ কৃষ্ণ Krishna.

গোপ্তা বিণ. ৰক্ষক, পালক।

গোপ্য (পু. অ.) বিণ. গোপনীয় secret.

গো-বগ বি. এবিধ বগলি a kind of bird.

গোবধ বি. গৰু বধ কৰা কাৰ্য্য the killing of a cow.

গোবৰ বি. গৰুৰ বিষ্ঠা, গোময় cowdung. গোবৰণি বি. বহুত গোবৰ থকা ঠাই a place full of cowdung. গোবৰ-খোঁচৰা বি. গোবৰ খুঁচৰি পোক ধৰি খোৱা এবিধ চৰাই the Hoopoo. গোবৰ-থেপীয়া গোবৰৰ থেপাৰ নিচিনা কোমল আৰু লপথপ বা মঙহাল soft and fleshy. গোবৰ-শুঠা, গোবৰ খুঁটি শুকান গোবৰ dry cowdung.

গোবৰ্দ্ধন বি. বৃন্দাবনৰ এটা পৰ্ব্বত, তাত কৃষ্ণ আৰু গোপী সকলে গৰু চৰাইছিল a famous hill in Brindaban. **গোবৰ্দ্ধনধাৰী** কৃষ্ণ।

গোবান্ধ বিণ. বেয়া, কুচ্ছিত, অকৰ্ম্মণ্য ugly, worthless.

গোবিন্দ বি. কৃষ্ণ name of Krishna.

গোম্, গোম্ সাপ বি. অনেক বিধ বিষাল সাপৰ সাধাৰণ নাম a generic name of several species of poisonous snake.

গোম্ চেং বি. সাপৰ গাৰ দৰে ফুল থকা আৰু মিহি এবিধ চীন দেশৰ পাটৰ কাপোৰ a kind of fine chinese silk.

গোম্-ধান বি. বাম খেতিত হোৱা এবিধ ধান জাতীয় শস্য maize, the Indian corn.

গোময় বি. গোবৰ, গৰুৰ মল cow-dung.

গোমস্তা বি. মহাজনৰ হকে দোকান আদি চলাই হিচাপ-পত্ৰ ৰখা কৰ্ম্মচাৰী an agent or subordinate officer of a merchant.

গোমা বি. মলিন, বিবৰ্ণ, গোমোঠা dingy, dark, faded. অক. ধা. মেঘৰ দ্বাৰা ঢকা হ to be overcast with clouds, জীৰ্ণশক্তি কম হোৱা to have indigestion.

গোমুখ বি. শঙ্খৰ নিচিনা এবিধ বাদ্য a kind of trumpet or conch.

গোমূৰ্খ বি. গৰুৰ নিচিনা মূৰ্খ মানুহ one stupid as an ox. **গো-মূত্ৰ** গৰু-মূত cow's urine.

গোমেদ বি. এবিধ উজ্জ্বল মণি, পীতমণি, বৈদূৰ্য্যমণি a topaz, agate.

গোমেধ বি. গৰুৰ মঙহ উচাগ হোম কৰা যজ্ঞ a cow sacrifice.

গোমোঠা বিণ. বিবৰ্ণ, নিৰুৎসাহী মলিন faded, not bright, dull.

গোমোলা বিণ. অনুজ্জ্বল, মেঘৰ দ্বাৰা ঢকা cloudy, murky. অক. ধা. গোমা, মেঘেৰে ঢাক যা to be cloudy.

গোৰ বি. ভৰিৰে মৰা আঘাত a kick. সক. ধা. **গোৰামাৰ** গুৰিয়া। বি. মূল the root, **গুৰি** the trunk, নাৱৰ বা জাহাজৰ পাছ টিং the stern of a ship or boat.

গোৰখ, গোৰক্ষ, গোৰক্ষক (পু অ.) বি. গৰু ৰখীয়া, গৰখীয়া।

গোৰ দি সক. ধা. মৰা মানুহ পোত to bury a dead body.

গোৰস বি. গৰুৰ এৰাঁ গাখীৰ cow's milk.

গোৰালি বিণ. গুৰিৰ ওচৰৰ next to the root of stem. বি. **গুৰি** ছোৱা, গুৰি ফালৰ অংশ the part near the root, **শেষভাগ** the last part.

গোৰী বি. সুন্দৰী তিৰোতা a beautiful woman.

গোবোং বি দ জান বা খাল a deep ravine.

গোবোচনা বি. এবিধ হালধীয়া বস্তু, তাক গৰুৰ মূতৰ পৰা কৰা যায় আৰু গৰুৰ মূৰত পোৱা যায় বুলিও কয়, তাৰে ফোট লোৱা হয় আৰু দৰবতো লাগে a bright yellow pigment used in medicine or in marking the forehead by the Hindus.

গোবোৰা, গোবোহা বি. ভৰিৰ পাছফালৰ ভাগ the heel, the hinder part of the foot.

গোবোহনি বি. গোবোহাৰে মাটিত কৰা আঘাত a stamping with the foot.

গোৰ্হাল বি. নিন্দা, শাউ censure, curse.

গোল সক. ধা. জুলীয়া বস্তুৰে মিহলাই দ্ৰৱ কৰ to dissolve in a fluid.

গোল, গোলক বি. ঘূৰণীয়া বস্তু a round body, a globe.

গোলন্দাজ বি. কামান চলোৱা সৈন্য an artillery man.

গোলমাল বি. গণ্ডগোল, হাই, খেলিমেলি noise, confusion.

গোলা বি. বস্তু বেচা ঘৰ, দোকান a shop.

গোলা বি. বৰ ডাঙৰ গুলি a large bullet.

গোলাই বিণ. অলপ গোল বা ঘূৰণীয়া slightly rounded off.

গোলাকাৰ, গোলাকৃতি বি. ঘূৰণীয়া আকাৰৰ, ঘূৰণীয়া spherical, globular.

গোলাপ বি. গছ আৰু পাতত কাঁইট থকা এবিধ সুগন্ধি ফুল আৰু তাৰ গছ a rose and its tree.

গোলাপী জামু বি. এবিধ ফল আৰু তাৰ গছ the rose-apple and its tree.

গোলাম বি. দাস, ভৃত্য, বন্দী a slave.

গোলামি বি. দাসৰ অৱস্থা বা কাম slavery.

গোলোক বি. বৈকুণ্ঠ heaven of Krishna.

গোৱা (পু. অ.) সক. ধা. কটা, খাবলৈ দে to cause to be spent or passed.

গোৱাৰী, গোৱাৰিণী বি. গুৱালী milk-maid.

গোৱে পোৱে তল যা সমূলঞ্চে পতিত বা ভ্ৰষ্ট হ to be wholly lost or ruined.

গো-শালা বি. গোহালি, গৰু ঘৰ a cow-shed.

গোষ্ঠি (সং-গোষ্ঠী—সভা) বি. লগ হোৱা কাৰ্য্য, গোট খোৱা act of meeting together.

গোষ্ঠ বি. গৰু চৰা ঠাই a grazing

ground for cattle, গৰু বন্ধা ঠাই বা খুঁটি a place for keeping cows.

গোষ্ঠী বি. বংশ, পৰিয়াল a race, a family, সন্তান descendant. গোষ্ঠীপতি কোনো বংশৰ প্ৰধান লোক the headman of a family.

গোষ্পদ বি. গৰুৰ খোজ the foot-print of a cow.

গোসাঁই বি. গুৰু, ধৰ্ম্মৰ উপদেশ বা শিক্ষা দিয়া লোক a spiritual guide, দেৱতা, ঈশ্বৰ God, দেৱতাৰ মূৰ্ত্তি an idol. স্ত্ৰী. গোসাঁনী।

গোস্বামী বি. ধৰ্ম্ম শিকোৱা গুৰু a spiritual instructor.

গোহাঁই বি. অসম দেশৰ ৰজা, বুঢ়া গোহাঁই, বৰ গোহাঁই বা বৰপাত্ৰ গোহাঁই বংশৰ লোকৰ উপাধি a title of the descendants of the Raja, Bura Gohain, Bor gohain, or Barpatra Gohain of Assam. স্ত্ৰী. গোহাঁয়নী।

গোহাৰি বি. বিনয়, নিবেদন, দুখ জনাই প্ৰতিকাৰৰ কাৰণে কৰা প্ৰাৰ্থনা an humble representation.

গোহালি বি. গৰু-ঘৰ, গো-শালা a cowshed.

গোক্ষুৰ বি. এবিধ গছ a kind of tree.

গৌঠালি বি. অহঙ্কাৰ, গপ pride.

গৌণ বি.অপ্ৰধান, কোনো শব্দৰ যাই অৰ্থত বাজে আন secondary as the meaning of a word.

গৌতম বি. ন্যায়-শাস্ত্ৰ ৰচনা কৰা এজন ঋষিৰ নাম, বৌদ্ধ ধৰ্ম্ম প্ৰবৰ্ত্তক শাক্য মুনি the founder of Nyaya philosophy, the founder of Buddhism.

গৌন বি. পলম, বিলম্ব delay.

গৌৰ বি. বগা বৰণ white colour, বগাৰে মিহলি ৰঙা ৰং pale red colour.

গৌৰৱ বি. সন্মান, মৰ্য্যাদা respec-tability. বিণ. গৌৰৱান্বিত গৌৰৱযুক্ত, মাননীয় respectable.

গৌৰাঙ্গ বি. বঙ্গদেশত বৈষ্ণৱধৰ্ম্ম-প্ৰবৰ্ত্তক চৈতন্য দেৱৰ এটা নাম a name of Chaitanya. বিণ. গৌৰ বৰ্ণৰ bright white. স্ত্ৰী. গৌৰাঙ্গী।

গৌৰী বি. পাৰ্ব্বতী, দুৰ্গা a name of Durga, কুমাৰী a virgin, সুন্দৰী তিৰোতা a beautiful woman.

গ্ৰথিত বিণ. গঁথা, জৰীৰে একেলগে সিয়া, ৰচনা কৰা strung to-gether, composed.

গ্ৰন্থ বি. পুথি a book. গ্ৰন্থকৰ্ত্তা,

গ্ৰন্থকাৰ ৰচক, পুথি লেখক an author of a book.

গ্ৰন্থি বি. গাঁঠি, জোৰা a knot, a joint.

গ্ৰস্ সক. ধা. খা, ভক্ষণ কৰ, গিল to devour.

গ্ৰস্ত বিণ. খোৱা, গিলা swallowed, eclipsed, কষ্ট বা দুৰ্ঘটনাত পৰা involved in misfortune.

গ্ৰস্তাস্ত গ্ৰহণ লাগি থাকোতেই অস্ত যোৱা gone down while eclipsed.

গ্ৰহ বি. আকাশত থকা ঘূৰণীয়া দীপ্তিমন্ত বস্তু; ভাৰতীয় জ্যোতিষ শাস্ত্ৰ মতে গ্ৰহ নটা, যেনে :—সূৰ্য্য, চন্দ্ৰ, মঙ্গল, বুধ, বৃহস্পতি, শুক্ৰ, শনি,ৰাহু, কেতু a planet. গ্ৰহদোষ গ্ৰহৰ প্ৰতিকূল প্ৰভাৱ evil influence of any planet.

গ্ৰহ (পু. অ) বি. আগ্ৰহ, একান্ত ইচ্ছা strong desire.

গ্ৰহণ বি. লোৱা কাৰ্য্য, আদান taking, আকাশত থকা দীপ্তিমন্ত বস্তুৰ আন এটা বস্তুৰ দ্বাৰা আচ্ছাদন an eclipse.

গ্ৰহণী বি. পেটৰ বেদনা হৈ তেজ সাঁও পৰা ৰোগ dysentery.

গ্ৰহণীয়, গ্ৰাহ্য, গ্ৰহণযোগ্য বিণ. লবৰ যোগ্য acceptable, reliable.

গ্ৰহপতি বি. গ্ৰহশ্ৰেষ্ঠ সূৰ্য্য the sun.

গ্ৰহপীড়া বি. গ্ৰহৰ কুদৃষ্টিৰ পৰা হোৱা নৰিয়া বা আপদ। গ্ৰহপাঠ, গ্ৰহপূজা, গ্ৰহশান্তি গ্ৰহৰ কুদৃষ্টিৰ পৰা ৰক্ষা পৰিবলৈ কৰা পূজা an offering made to propitiate an adverse planet. গ্ৰহদোষ, গ্ৰহবৈগুণ্য, গ্ৰহমন্দ গ্ৰহ বিতুষ্ট হোৱা, দিন বেয়া unlucky.

গ্ৰহীতা বি. গ্ৰহণ কৰোঁতা, লওঁতা one who takes. স্ত্ৰী. গ্ৰহীত্ৰী।

গ্ৰাম বি. সমূহ a multitude, a collection, সা, ঋ,গা, মা, পা, ধা, নি এই সাতোটা মূল স্বৰকে একেলগে এটা সপ্তক বা গ্ৰাম বোলে octavo (music).

গ্ৰাম বি. গাওঁ a village. গ্ৰামণী গাওঁৰ নেতা। গ্ৰামবাসী বিণ. গাৱঁত বাস কৰা, গাৱঁলীয়া living in a village.

গ্ৰামস্থ বিণ. গাৱঁত থকা living in a village.

গ্ৰামিক বিণ. গাৱঁলীয়া rural.

গ্ৰাম্য বিণ. চহা, নীচ, সামান্য, অমাৰ্জ্জিত rustic, rude, unrefined. বি. গ্ৰাম্যতা চহা গুণ, অশিষ্টতা, অসভ্যতা vulgarity, vulgarness.

গ্ৰাস বি. গৰাহ, এবাৰ মুখত ভিতৰলৈ যোৱা আহাৰ mouthful.

গ্ৰাহ বি. ঘৰিয়াল, কুম্ভীৰ a crocodile. স্ত্ৰী. গ্ৰাহী। সক. ধা. গ্ৰাস কৰ, গিল to swallow.

গ্ৰাহক বি. গ্ৰহণ কৰোঁতা, লওঁতা one who receives.

গ্ৰাহী বিণ. গ্ৰহণ কৰোঁতা one who receives, গ্ৰহণ কৰা, লোৱা receiving or taking. স্ত্ৰী. গ্ৰাহিণী।

গ্ৰাহ্য বিণ. গ্ৰহণৰ যোগ্য, বিশ্বাসৰ যোগ্য fit to be accepted or believed.

গ্ৰীৱা বি. ডিঙি, গল the neck.

গ্ৰীষ্ম বি. জহ, তাপ heat, জহকাল the summer. **গ্ৰীষ্মকাল** বি. জহকাল, ঘাম কালি the summer. **গ্ৰীষ্মমণ্ডল** বি. পৃথিবীৰ যি খণ্ড. ঠাইত তপত বেছি the Torrid zone.

গ্ৰেপ্তাৰ বি. বিচাৰকৰ হুকুম মতে অপৰাধীক ধৰি অনা কাৰ্য্য arrest.

গ্লানি বি. ভাগৰ, ক্লান্তি, শ্ৰান্তি fatigue, অপযশ, দুৰ্নাম slander, defamation.

গ্লোব বি. সমস্ত পৃথিবীৰ নক্সা গাত আঁকি দেখুৱা এটা গোলাকাৰ সঁজুলি a globe.

ঘ

ঘ ব্যঞ্জন বৰ্ণৰ ৪ৰ্থ আখৰ the fourth letter of the consonants.

ঘঁট বি. ঘৰিয়ালৰ ঠোঁটৰ উঠঙা, মানুহৰ ডিঙিৰ আগফালৰ উঠঙা the protuberance of the snout of a crocodile, Adam's Apple.

ঘঁটি বি. নাকৰ ভিতৰৰ নোম the hair in the nostril.

ঘঁটিকা বি.মানুহৰ ডিঙিৰ আগফালে থকা উঠঙা Adam's Apple.

ঘঁটীয়া বি. টেঙৰ, চতুৰ cunning, artful.

ঘঁটীয়া-শিঙৰা বি. এবিধ সৰু শিঙৰা মাছ a kind of fish.

ঘঁৰিয়া বি. এবিধ মাছ, এবিধ ডাঙৰ শলিয়া a kind of fish, a large species of mouse.

ঘঁৰিয়াল বি.কুম্ভীৰ, গুঁইৰ আকৃতিৰ এবিধ পানীৰ জন্তু a crocodile, alligator.

ঘঁহ সক. ধা. পিহ, মাজ, ঘৰ্ষণ কৰ to rub, to scrub, to grind. বি. **ঘঁহনি** পিহা বা ঘৰ্ষণ কৰা কাৰ্য্য act of rubbing. **ঘঁহনি খা** গাত গা লাগি পিছলি যা to be rubbed. **ঘঁহা** সক. ধা. আনৰ দ্বাৰা ঘৰ্ষণ কৰা to cause to be rubbed. **ঘঁহাঘঁহি** এটাই আনটোক ঘঁহা বা ঘৰ্ষণ কৰা কাৰ্য্য mutual rubbing. **ঘহোঁতা** বি. যিজনে ঘঁহে one who rubs. স্ত্ৰী. **ঘঁহতী**।

ঘকমকি বি. থকমকনি, লৰালৰিত অস্থিৰ হোৱা অৱস্থা confusion due to hurry. **বিণ. ঘকমকীয়া**।

ঘকৰাই, ঘকৰ কৰে ক্ৰি. **বিণ.** অকস্মাতে,হঠাৎ suddenly,**অকস্মাৎ** আঘাত লাগোতে হোৱা শব্দ কৰি

making a sudden and quick sound.

ঘগৰা বি. বাঁহৰ কাঠীৰে কৰা মাছ ধৰা এবিধ যতন a kind of fish-trap made from split of bamboo.

ঘঞ্চাল বি. ঘন যাতায়াত, ঘন সমাগম frequent contact, জঞ্জাল, দুৰ্ঘটনা trouble, আঘাত, ঠেলা stroke, push. অক. ধা. **ঘঞ্চাল**। বি. **ঘঞ্চালনি, ঘঁচালনি** ঠেলাঠেলি বা হেঁচাহেঁচি কৰা কাৰ্য্য, আমনি কৰা কাৰ্য্য।

ঘট বি. টেকেলি a small earthen water jar.

ঘট্ অক. ধা. হৈ পৰ, সিদ্ধ হ to occur, to happen বিণ. **ঘটিত** জনিত, সম্পাদিত, সংঘটিত।

ঘট্ সক. ধা. উপাৰ্জ্জন কৰ to earn.

ঘট (পু. অ.) বি. দেহ থকা বস্তু matter or substance having a form or body. ঘাই, প্ৰধান a leader or chief.

ঘটং (অনু. শব্দ.) কোনো বস্তুত আঘাত হলে বা কোনো টান বস্তুত পৰিলে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ a word used to express the sound of striking or falling of something into a deep hollow thing.

ঘটংমটং (অনু. শব্দ.) একেলগে থকা সৰু বস্তুৰে পৰস্পৰ খুন্দা খাই হোৱা শব্দ a sound like that of small things striking against one another, গোলমাল, গণ্ডগোল, লৰচৰ confusion, conflict, inconsistency.

ঘটক বি. যি বিয়াৰ সম্বন্ধ ঘটায় a match-maker. **ঘটকতা, ঘটকালি**-বি. ঘটকৰ কাম।

ঘটৃঘটৃ (অনু. শব্দ) বস্তুৰ পৰস্পৰ আঘাতৰ পৰা হোৱা শব্দ a word used to express the sound produced by mutual hitting of several things. অক. ধা. **ঘটৃঘটা**। বি. **ঘটঘটনি**।

ঘটন বি. উপাৰ্জ্জন কৰা কাৰ্য্য the act of earning, আৰ্জ্জন earnings.

ঘটনা বি. হোৱা কাৰ্য্য, অকস্মাৎ হোৱা কাৰ্য্য an event, an unusual event, accident. **ঘটনাক্ৰমে** ক্ৰি. বিণ দৈবক্ৰমে accidentally. **ঘটনাচক্ৰ** ঘটনা পৰম্পৰা। **ঘটনাপূৰ্ণ** বিণ. ঘটনাময়।

ঘটনাৱলী ব্যাপাৰসমূহ। **ঘটনাবহু** ঘটনাকাৰক, ঘটনাসংকুল। **ঘটমান** যি সম্পন্ন হৈ গৈছে।

ঘটৃমট্ বি. খুন্দা খুন্দি বিবাদ, গোলমাল clashing, conflict, trouble. **ঘটমটনি** ঘটঘটনি। সক. ধা. **ঘটৃমটা** বৰকৈ লৰাই বা জোকাৰি

শব্দ তোল to produce sound by violent shaking.

ঘটস্থাপন বি. পূজা কৰিবৰ অৰ্থে পবিত্ৰ গছৰ পাতেৰে (পঞ্চপল্লব) সজাই পানীৰে ভৰা টেকেলি পূজাৰ ঠাইত মন্ত্ৰোচ্চাৰণ কৰি স্থাপন কৰা কাৰ্য্য।

ঘটা সক. ধা. ঘটুৱা, পৰাজয় কৰ to defeat, সিদ্ধি কৰ, হবলৈ দে to cause to happen, উপাৰ্জ্জন কৰা to cause to be earned.

ঘটা (পু. অ.) বি. বহুত পৰিমাণ abundance.

ঘটি বি. অলপ সময় a short space of time.

ঘটী বি. ধাতুৰ চুটি ডিঙীয়া এবিধ পানীৰ পাত্ৰ a small metal water vessel.

ঘটীযন্ত্ৰ বি. পানী তোলা সঁজুলি বা যতন contrivance for drawing water.

ঘটুৱা সক. ধা. পৰাস্ত কৰ, হৰুৱা to defeat.

ঘটোৎকচ বি. হিড়িম্বা ৰাক্ষসীৰ গৰ্ভত জন্মা ভীমৰ পুতেক the son of Bhima by a Rakshasi named Hidimba.

ঘড়া (পু. অ.) বি. ডাঙৰ পিতলৰ কলহ, ঘাগৰী a large water-jar.

ঘড়ী বি. সময় নিৰ্ণয় কৰা যন্ত্ৰ a clock, a time-piece.

ঘণ্টক বি. কন্দল, গোলমাল quarrel, trouble.

ঘণ্টা বি. টিলিঙা a bell, আঢ়ৈ ডাঁৰ কাল an hour.

ঘণ্টাকৰণ, ঘণ্টাকৰ্ণ বি এবিধ ফুল a kind of flower and its tree. **ঘণ্টাকৰ্‌বীৰ** বি. এবিধ ফুল a kind of flower and its tree.

ঘন বি. মেঘ cloud. বিণ. ডাঠ, ওচৰা-উচৰি, পাতল নোহোৱা thick dense. ক্ৰি. বিণ. **ঘনকৈ** ওচৰা-উচৰিকৈ, ডাঠকৈ closely, thickly. **ঘনাই** ঘনে ঘনে, শীঘ্ৰে often, frequently. বি. **ঘনতা, ঘনত্ব** নিবিড়তা, গাঢ়তা density, দৈৰ্ঘ্য; প্ৰস্থ আৰু বেধৰ ভাৱ volume. **ঘন** তিনিটা সমান অঙ্কৰ পূৰণ ফল। **ঘনঘোৰ** বিণ. মেঘাচ্ছন্ন, জলদগম্ভীৰ, ভীষণ।

ঘনজুৰী বি. এবিধ ডাঠ কাপোৰ a kind of coarse wrapper.

ঘনফল বি. দীঘ, পথালি আৰু ওখ থকা ক্ষেত্ৰৰ কালি বা ঠাইৰ পৰিমাণ, ঘন পৰিমাণ the area of a cube.

ঘনমূল বি যি ৰাশি নিজৰ দ্বাৰা দুবাৰ গুণিত হলে অন্য নিৰ্দ্দিষ্ট ৰাশি উৎপন্ন কৰে cube root, যেনে ৮ৰ ঘনমূল ২।

ঘনশ্যাম বিণ. মেঘৰ নিচিনা শ্যাম বা কলা black like cloud, কৃষ্ণ বা ৰাম a name of Krishna or Ram.

ঘনক্ষেত্র বি. যি ক্ষেত্ৰৰ দীঘ, পথালি আৰু ওখ সমান a cube.

ঘনা সক. ধা. ঘন কৰ, ডাঠ কৰ to thicken.

ঘনিষ্ঠ বিণ. নিচেই ওচৰত থকা, বৰ ওচৰা-উচৰি nearest, very close. বি. **ঘনিষ্ঠতা** বৰ ওচৰা-উচৰি হোৱা অৱস্থা বা গুণ close proximity.

ঘনীভূত বিণ. ঘন হৈ বা চাপ খাই সৰু হোৱা thickened or condensed into a small mass.

ঘনে ঘনে ক্রি. বিণ. বাৰে বাৰে often, repeatedly. **ঘনেপতি, ঘনেপাকে** ক্রি. বিণ. ঘনে ঘনে।

ঘপৰাই ক্রি. বিণ. বেগতে, ততালিকে quickly, at cnce. **ঘপ্ কৰে, ঘপহ কৰে** ক্রি. বিণ. ঘপৰাই।

ঘপৰ, ঘপহ (অনু. ,শব্দ.) দা-কুঠাৰেৰে কোব মৰাৰ নিচিনা শব্দ।

ঘপিয়া সক. ধা. কুঠাৰ বা দাৰে ঘৈয়া, ঘা মাৰ to strike with a cutting instrument.

ঘমঘণ্ট বি. হুলস্থূল confusion.

ঘমা সক. ধা. ঘাম উলিয়া to cause to perspire.

ঘৰ বি. মানুহ থাকিবলৈ বা বস্তু থবলৈ বাঁহ, কাঠ, ইটা, শিল আদিৰে সজা ঠাই, গৃহ a house, a dwelling place, সংসাৰ family life, একে ঘৰতে একেলগে থকা পৰিয়াল a family. **ঘৰ-কৰা** স্বামী-ভাৰ্য্যা স্বৰূপে একে ঘৰতে থাক to live as husband and wife. **ঘৰ-খা** স্বামীৰ ঘৰত থাকিবলৈ মন বহা। **ঘৰ গছক** বিয়াৰ পিছত কন্যাই দৰাৰ ঘৰত প্ৰথম বাৰ ভৰি দে bride-groom's first visit to the bride's house. **ঘৰ-গিৰী** ঘৰ চলাওঁতা a steward, ঘাই ভৃত্য head servant. **ঘৰ-গোনা** সদায় ঘৰত থকা, দেশ-বিদেশ নেদেখা home-sick. **ঘৰচকা ঘৰচৰাই, ঘৰচিৰিকা** মানুহৰ ঘৰত বাহ লোৱা সৰু চৰাই the house sparrow. **ঘৰচীয়া** ঘৰ লোৱা. পোহনীয়া tame, domesticated. **ঘৰ-জোৱাঁই** শহুৰৰ ঘৰত বাস কৰা জোৱাঁই son-in-law residing in father-in-law's house. **ঘৰ নিৰন্তৰে** ঘৰে পতি। **ঘৰপাত** বিয়া কৰাই দে to cause to be married. **ঘৰ বেৰা** অৱৰোধ, শত্ৰু আদিয়ে ঘৰ আগুৰি থকা seige. **ঘৰ ভঙা** ঘৰ নষ্ট কৰা কাৰ্য্য. **ঘৰ ভাগ** ঘৰ নষ্ট হ, ঘৰৰ মানুহ মৰি গৃহস্থালি থান থান হ to be ruined or disordered, as a household. **ঘৰমুৰি** ক্রি. বিণ. ঘৰেপ্ৰতি। **ঘৰমুৱা** ঘৰৰ ফাললৈ যোৱা। **ঘৰ ল** নকৈ সজা ঘৰত প্ৰথমে থাকিবলৈ ল। আনৰ ঘৰক নিজৰ ঘৰবুলি ভাবি থাকিবলৈ ধৰ (বিশেষকৈ জন্তুত খাটে)।

ঘৰণী, ঘৰিণী বি. গৃহিণী, ঘৈণী wife.

ঘৰা বি. ভাত ৰন্ধা আখা, চৌকা an earthen cooking place, গছ আদিৰ চাৰিওফালে মেৰাই সজা ঘূৰণীয়া বেৰ a ring-fence.

ঘৰাকাতি, ঘৰামুটি বি. পৰি ঘূৰা বা মেৰৰ নিচিনাকৈ বাগৰি যোৱা কাৰ্য্য the act of falling down and rolling. **ঘৰামুটি খা** লুটি খাই পৰ, বাগৰ খাই পৰ to fall down and roll. **ঘৰামুটি মাৰ** হেঁচা বা ঠেলা মাৰি বগৰাই পেলা to pitch over.

ঘৰাঘৰি ক্রি. বিণ. আপোন আপোন ঘৰলৈ to respective house.

ঘৰিষণ, ঘৰিষণা বি. ঘঁহনি friction.

ঘৰুৱা বিণ. নিজৰ ঘৰৰ, আপোনাৰ ঘৰত হোৱা belonging to or produced in one's own house or family. বি. **ঘৰুৱালি**।

ঘৰে ঘৰে, ঘৰেপতি ক্রি. বিণ প্রত্যেক ঘৰ বা পৰিয়ালত to each house or family. **ঘৰে পৰে** আপোনাৰ ঘৰত আৰু আন ঠাইত in one's own family and out of it, at home and abroad. **ঘৰেবাজে** ঘৰৰ ভিতৰত আৰু বাহিৰত inside and outside of a house.

ঘৰোৱাহু বি. গোটেই পৰিয়াল, একে পৰিয়ালত থকা সকলো মানুহ a whole family. বিণ. **ঘৰোৱাহী** গৃহস্থী living in a family state, গৃহস্থালী সম্বন্ধীয় domestic.

ঘৰ্ ঘৰ, ঘৰ্ঘৰ (অনু. শব্দ.) ঘূৰা চক্রৰ নিচিনা শব্দ an imitative sound used to express that of wheels in motion. অক. ধা. **ঘৰ্ ঘৰা, ঘৰ্ঘৰা**।

ঘৰঘৰণি, ঘৰ্ঘৰণি বি. ঘূৰা চক্রৰ শব্দ creaking sound as of wheels in motion.

ঘৰ্ম্ম বি. ঘাম, তাপৰ কাৰণে গাৰ পৰা ওলোৱা ৰস sweat, perspiration. **ঘৰ্ম্মাক্ত** বিণ ঘামেৰে তিতা wet with perspiration.

ঘৰ্ম্মাৰ্ত্ত বিণ. অতিশয় ঘাম ওলোৱা বাবে যি শ্রান্ত হৈছে।

ঘৰ্ষণ বি. ঘহা কাৰ্য্য, পিহন, মাজন friction, the act of rubbing. **ঘৰ্ষিত** বিণ. ঘঁহা, মাৰ্জ্জিত rubbed ground.

ঘলা সক. ধা. বেয়ামাত শুনা, গালি পৰা to cause to be abused.

ঘলো-মলো বিণ. বন-বাৰী নকৰা অৱস্থাত থকা wasting time uselessly.

ঘা বি. আঘাতৰ চিন, ক্ষত a wound, a sore, আঘাত, অস্ত্ৰৰ কোব stroke. **ঘা মাৰ** সক. ধা. অস্ত্ৰেৰে: আঘাত কৰ to strike with a cutting weapon. **ঘা-লাগ** ক্ষত হ to be wounded.

ঘাই বি. বনৰীয়া চৰাই ফান্দত পেলাবলৈ শিকোৱা চৰাই a decoy bird, এবিধ পাখীৰ দৈ হবলৈ থোৱা এবিধ মাটিৰ পাত্ৰ an earthen pot to keep milk to turn into curd, পাচি খৰাহি আদিৰ মাজত ডাঙৰ আৰু প্ৰধান কাঠী the central and principal twigs of a basket, লৰি গৈ যি বস্তু বা যি ঠাই পালে জিকা যায় a winning post, a goal, ফুলৰ চানেকি a model.

ঘাই বি. প্ৰধান, মুখ্য, মূল, আচল chief, principal. **ঘাইকৈ** ক্রি. বিণ. প্ৰধান ৰূপে, মুখ্য ৰূপে। **ঘাই-মুৰীয়া** বি. প্ৰধান বা মুখিয়াল মানুহ a leader, a headman. বিণ. প্ৰধান, মুখ্য, মুখিয়াল chief, principal.

ঘাইল বি. ঘা পোৱা, অস্ত্ৰৰ আঘাত পোৱা wounded.

ঘাঁট সক. ধা. মথ, সঞ্চালন কৰ to stir, to agitate, to churn. কৃদ. বি. **ঘাঁটন**। বি. **ঘাটোঁতা**। স্ত্ৰী. **ঘাটোঁতী**।

ঘাঁত, ঘাত বি. তাল মৃদং আদিৰে গোৱা গায়নৰ প্ৰতি ভাগৰ অন্তত এটাইবোৰ বাদ্য একেলগে বজাই মৰা সামৰণি, গীত বাদ্যৰ ছেদ a simultaneous striking up of musical instruments.

ঘাঁহ বি. কোমল বন, জন্তুৰে খোৱা বন আদি grass, fodder. **ঘাঁহনি** বি. বহুত ঘাঁহ থকা ঠাই a place full of grass. **ঘাঁহী** বি. জন্তুক ঘাঁহ যোগাওঁতা a grass-cutter.

ঘাউৰা বি. অমঙ্গল, বিঘিনি ill-luck, misfortune.

ঘাগৰ, ঘাঘৰ বি. তিৰোতা বা ল'ৰাক পিন্ধোৱা জুনুকাৰ মালা a girdle of small bells.

ঘাগৰি বি. ঘূৰি, কঁকালত জৰীৰে কোঁচ খুৱাই পিন্ধা মেখেলাৰ সদৃশ সাজ, ইয়াক মতা মানুহে ভাৱনাত পিন্ধে frock worn by singers at theatrical performance.

ঘাগৰি-গাতি বি. এফালে গাৰ কান্ধৰ ওপৰে দি নি সিফালে কাষলতি বা বাহুৰ তলেদি ওলোমাই মৰা কাপোৰ আদিৰ বান্ধ।·বিণ. **ঘাগৰিগতীয়া**। ক্রি. বিণ. **ঘাগৰি গতীয়াকৈ**।

ঘাগি বি. যি বস্তুক আশ্ৰয় কৰি আন বস্তু গোট খায়, আশ্ৰয় a nucleus, a refuge.

ঘাগী বি. ঘাই বা প্ৰধান লোক, বহুদৰ্শী লোক a veteran, an experienced man, অনেক ঠাইত ঠেকা খোৱা লোক an inveterate.

ঘাঞ্চ (পু. অ.) বি. দ্ৰোহ, অপৰাধ।

ঘাট্ বি. গা ধোৱা, পানী অনা, নাৱত-উঠা-নমা আদি কৰিবলৈ নৈ বা পুখুৰীৰ পাৰত সুবিধা কৰিলোৱা ঠাই

a bathing or landing place on the bank of a river or tank, খোপ a key-hole.

ঘাট্ অক. ধা. কম হ, তাকৰ হ to be less in measure or quantity, পৰাস্ত হ, হাৰ to be defeated.

ঘাট (পু. অ.) বি. আঘাত।

ঘাটন (পু. অ.) বি. ঘাটি, জগৰ, ত্রুটি drawback, short-coming.

ঘাট-মাউৰা বিণ. নিচেই সৰুতে মাক বাপেক মৰি আশ্রয়হীন হোৱা deprived of parents while still a child. স্ত্রী. **ঘাট-মাউৰী**।

ঘাটি বি. অপৰাধ, জগৰ fault, offence, মিছা faleshood. বিণ. কম, তাকৰ deficient, less in measure or quantity. **ঘাটি খা** দাই বা জগৰত পৰ, বিপদত পৰ, ব্যৱসায়ত লোকচান হোৱা to get into trouble or difficulty, to have a loss in business.

ঘাটিমাৰ, ঘাটামাৰ (পু. অ.) অক. ধা. হাত সাৰি যা, ধৰা নপৰাকৈ যা to escape, to dodge.

ঘাটৈ, ঘাটোৱাল বি. নাৱেৰে পাৰ কৰোঁতা a ferryman.

ঘাণ্টি বি. থপ্‌থপীয়াকৈ সিজোৱা এবিধ আঞ্জা।

ঘাত বি. প্রহাৰ, আঘাত stroke. **ঘাতক, ঘাতকী** বধ কৰোঁতা, নষ্ট কৰোঁতা killer, destroyer. স্ত্রী. ঘাতিকা, ঘাতিনী। কৃদ. বি. ঘাতন। **ঘাতী** বি. বধ কৰোঁতা, নাশ কৰোঁতা killer. স্ত্রী. **ঘাতিনী**।

ঘাতুক বি. নিষ্ঠুৰ, নিৰ্দ্দয় cruel, hurtful, গুপ্তভাবে বধ কৰোঁতা an assassin.

ঘানাক-ঘুনুক বি. অনিশ্চিতৰূপে শুনা slightly rumoured. ক্রি. বিণ. **ঘানাক-ঘুনুককৈ**।

ঘানী বি. তেল পেৰা কল বা যন্ত্র an oil-mill.

ঘাম বি. তাপৰ কাৰণে গাৰ পৰা ওলোৱা পানী perspiration, heat. অক. ধা. **ঘাম, ঘাম ওলা** তাপৰ কাৰণে গাৰ পানী ওলা to perspire. **ঘামকাল, ঘামকালি** বি. গ্রীষ্মকাল, জহৰ দিন the hot season. **ঘামগাঁড়, ঘামগাঁৰ** ঘামকালি হোৱা এবিধ খহু a kind of boil.

ঘামচি বি. ঘামৰ পৰা হোৱা সৰু ফোঁহা prickly heats.

ঘাৰ বি. গলধন, ডিঙিৰ পাছফাল the back of the neck. **ঘাৰ-মোচৰ মাৰিব বা দুখ দিবৰ** কাৰণে ডিঙি পকা to twist the neck.

ঘাৰ মোচৰা বি. ডিঙি পকাওঁতা, ডিঙি পকাই দুখ দিয়া কাৰ্য্য one

who wrings the neck, act of wringing the neck.

ঘকুৰা বিণ. বৰ দুষ্ট, অঘাইত very wicked.

ঘাল সক. ধা. অতিশয় ৰূপে গালি পাৰ to revile severely, নাশ কৰ to kill.

ঘালী (পু. অ.) বধ কৰোঁতা a destroyer.

ঘিউ বি. মাখন পগাই কৰা খোৱা বস্তু clarified butter, মূৰৰ খোলাৰ ভিতৰত থকা ঘিউৰ নিচিনা বগা বস্তু the brain.

ঘিটৃঘিটনি বি. বহুত বস্তুৰে পৰস্পৰে ঠেকা-খোৱাৰ পৰা হোৱা শব্দ,অনেক মানুহৰ সঙ্গম the sound of many things striking one and other, an assemblage of many persons. অক. ধা. ঘিটৃঘিটা।

ঘিটিং বি. ডাঙৰ গহীন শব্দ a thunderlike sound.

ঘিটিবা বিণ. বাঢ়িব নোৱৰা, কটীয়া stunted in growth, dwarfed. অক. ধা. ঘিটিবা লাগ।

ঘিণ বি. ঘৃণা, অতিশয় নীচ, অশুচি বা অধম যেন লগা বোধ hate, a sense of loathing or degradation. সক. ধা. ঘিণ কৰা, ঘিণা। বিণ. ঘিণ লগা ঘিণ জন্মোৱা, জঘন্য hateful, loathsome.

ঘিমক বি. তিয়ঁহ জাতি এবিধ গুটি আৰু তাৰ লতা a wild fruit of the cucumber family.

ঘিলা বি. ঘূৰণীয়া গুটি হোৱা এবিধ বনৰীয়া লতা আৰু তাৰ গুটি, তাৰ গুটিৰে ল'ৰাই ধেমালি কৰে seed of a kind of creeping plant used by children as marbles in play, চক্ৰ, চকৰি a wheel, আঁঠুৰ গাঁঠিৰ আগফালৰ ঘূৰণীয়া হাড়, চৰাইৰ পেটত আহাৰ জীণ কৰা যতন the knee-cap, a bird's crop. ঘিলা খেল ঘিলাৰে কৰা ধেমালি। ঘিলা-পিঠা এবিধ পিঠা a kind of cake. **ঘিলা হাঁহ** এবিধ সৰু বনৰীয়া পানী হাঁহ a species of teal.

ঘঁকুটিয়া সক. ধা. খোঁচৰ, আঙুলি বা মাৰিৰে অলপকৈ খোঁচা বা ঠেলা মাৰ shake or stir with a stick or finger thrust into something, কথালৈ মন কৰাবৰ কাৰণে অলপকৈ আঙুলিৰে ঠেলা মাৰ to nudge.

ঘুকুচা বিণ. গা কোঁচ খোৱা, কুঁজা হোৱা bowed.

ঘুগুৰা বি. কোনো বস্তুত আৰি দিয়া সৰু জুনুকা a small tinkling bell attached to something.

ঘুগুলা বি. শস্য বা তৃণ আদি পচি হোৱা চূৰ্ণ corn, straw or any other thing crumbled to dust. বিণ. ভাগি গুৰি হোৱা

reduced to trash, অতি জীৰ্ণ, ক্ষীণ worn out, emaciated.

ঘুগুলি বি. এবিধ সৰু মাছ a kind of small fish.

ঘুগুলী বিণ. অতি বুঢ়া, অতি জীৰ্ণ decrepit, emaciated.

ঘুঙুৰ্ বি. উৰ্দ্ধশ্বাস, উদফাই ৰোগ asthma. বিণ. **ঘুঙুৰীয়া** ঘুঙুৰ ৰোগ থকা asthmatic.

ঘুটুমুটীয়া, ঘুটুমুট কৰে বিণ. চুটি-চাপৰ কিন্তু গা শকত আৰু তজ্-বজীয়া of short stature but stout and smart.

ঘুণ বি. এবিধ। কাঠ বাঁহ বিন্ধি নষ্ট কৰা পোক, গাৰ কোনো অঙ্গৰ অভাব বা দোষ a small destructive insect that bores timber etc., a bodily defect or imperfection, খোল মৃদং আদিৰ ছালৰ ছাওনিত লগোৱা লোৱা-চুৰ গুৰি। ঘুণগুড়ি,ঘূণ-পোকে কাঠ-বাঁহ খাই কৰা ধূলি।

ঘুণীয়া বিণ. ঘুণে খোৱা, ঘুণে ধৰা attacked or eaten by *ghun* দোষ যুক্ত, চেকা লগা defective, tainted.

ঘুনুক ঘানাক 'ঘানাক ঘুনুক'-চোৱা।

ঘুনুচা জৰী বি. কঁকালত বন্ধা বা ডিঙিত পিন্ধা এবিধ সূতাৰ ধুনীয়া জৰী a fancy cord or lace of coloured thread.

ঘুপ ঘুপীয়া বিণ. একেবাৰে একোকে নেদেখা, ঘিটমিটিয়া pitchy (said of darkness).

ঘুপীয়া বিণ. ভাঁজ লোৱা, বেঁকা winding, curved.

ঘুপুৰ্ বি. 'ঘুপুহ' চোৱা। **ঘুপুৰাই, ঘুপৰ্ কৰে** ক্রি. বিণ.

ঘুপুহ (অনু. শব্দ.) কোনো গধুৰ বস্তু বেগেৰে পৰাৰ নিচিনা শব্দ an imitative sound used to express that of a thing falling heavily. **ঘুপুহাই, ঘুপুহ কৰে** ক্রি. বিণ.

ঘুম (অনু. শব্দ.) বৰ হিলৈৰ নিচিনা শব্দ।

ঘুম মাৰ অক. ধা. মূৰৰ পৰা ভৰিলৈকে কাপোৰেৰে ঢাক to cover the body from head to foot with cloth.

ঘুমটি বি. টোপনি, টোপনি অহাৰ পৰা আকৌ সাৰ পোৱালৈকে থকা নিদ্ৰা sleep. ক্রি. **ঘুমটি মাৰ** এঘুমটি শো to have a nap.

ঘুমটি-ঘূৰণ বি. টোপনিতে খোজ কাঢ়ি ফুৰা এটা ৰোগ somnambulism.

ঘুমটীয়া বিণ. ঘুমটি বা টোপনি যোৱা, শুই থকা asleep, sleeping.

ঘুমনি বি. চিন্তাৰ দ্বাৰা বাহিৰৰ জ্ঞান নথকা হোৱা অৱস্থা, গভীৰ চিন্তা the state of being lost in thought.

ঘুমা অক. ধা. শয়ন কৰ, শো to sleep.

ঘুমুৰ, ঘুমুৰোগ বি. উদফাই asthma. বিণ. ঘুমুৰীয়া, ঘুমুৰুগীয়া।

ঘুমে গড়ীয়া বিণ. এলেহুৱা lazy.

ঘুলা বি. ঘূগুলা anything reduced to dust.

ঘুলি বি. নৈৰ দাঁতিৰ দ পানী থকা, বৰ সোঁত নথকা আৰু বতাহে নোপোৱা কুঢ়, ঘোপ an inlet of a river which is used as a place of safety for boats, আশ্ৰয়ৰ ঠাই a shelter, a harbour.

ঘুলি বি. ম'হ, গাহৰি আদি জন্তুৱে লেটি লোৱা খাল a small pool of water in which buffaloes or other animals wallow. অক. ধা. ঘুলি ল বোকাত লেটি ল roll in mud. পাপ কৰ্ম্মত লিপ্ত হ to be addicted to vice.

ঘুষিত কৃদ. বিণ. ঘোষণা কৰা, প্ৰচাৰিত proclaimed, notified.

ঘূঘুয়া বিণ. অলপকৈ তাপ বোধ কৰিব পৰা partially hot.

ঘূৰ্ অক. ধা পাক ল, পকা to turn round, to rotate, আগৰ মুৰ পাছ হ to turn back, পৰিবৰ্ত্তন হ to change. কৃদ. বি. ঘূৰণ ঘূৰা কাৰ্য্য the act of turning. বিণ. পোণ নোহোৱা round about.. বি. ঘূৰণি ঘূৰা কাৰ্য্য act. of revolving, মূৰঘূৰণি বা মূৰ ফুৰণি vertigo. বিণ. ঘূৰণীয়া গোলাকাৰ circular.

ঘূৰঘুৰ, ঘূৰ্ঘুৰ (অনু. শব্দ) সৰু চকৰি ঘূৰাৰ নিচিনা শব্দ an imitative sound used to express that of a small wheel in motion. কৃদ. বিণ. ঘূৰঘূৰণি, ঘূৰ্ঘুৰণি। অক. ধা. ঘূৰ্ঘূৰা।

ঘূৰঘুৰী, ঘূৰ্ঘুৰী বি. সৰু চকৰি a small wheel.

ঘূৰঘুৰী যন্ত্ৰ বি. কপি-কল a pulley.

ঘূৰা সক. ধা. পাক খুৱা, পকা to cause to revolve, লুটি খুৱা, ওলটা to cause to turn back, ওলটাই দে to return. ঘূৰাই আন ওলটাই আন to take or bring back.

ঘূৰাঘূৰি বি. অহাযোৱা, ইফাল সিফাল কৰা coming and going back often and often, moving hither and thither.

ঘূৰি বি. মেখেলাৰ নিচিনা কিন্তু কঁকালৰ ফালে কোঁচ থকা ভাৱনা আদিত মতাই পিন্ধা এবিধ কাপোৰ, ঘাগৰি a petticoat worn by males on occasions. **ঘূৰি আহ** উলটি আহ, ফিৰি আহ to turn back, to come back. **ঘূৰি ঘূৰি** ক্রি. বিণ. বাৰে বাৰে, পুনঃ পুনঃ again and again. **ঘূৰি পকি** ক্রি. বিণ. অকাই পকাই walking about a good deal. **ঘূৰি ফুৰ** অহা যোৱা কৰি ফুৰ, অকাই পকাই ফুৰ walk hither and thither, go about.

ঘূৰীয়া বি. আঁঠুৱাৰ অভাৱত চাৰিওফালে ঘূৰাই আঁঠুৱাৰ নিচিনাকৈ আঁৰি দিয়া কাপোৰ a cloth shaped into a temporary curtain.

ঘূৰ্ণবায়ু বি. ঘূৰি ঘূৰি চলা ধুমুহা বতাহ a cyclone, বা'মাৰলী a whirlwind.

ঘূৰ্ণায়মান বিণ. চকৰিৰ দৰে ঘূৰোৱা made to revolve, ঘূৰি থকা revolving.

ঘূৰ্ণিত কৃদ. বিণ. ঘূৰোৱা turned round.

ঘূম্মুটিয়া, ঘূম্মুটি খাই ফুৰ অক. ধা. অকাই পকাই ফুৰ, বাট বা বস্তু বিচাৰি ঘূৰি ফুৰ to move about confusedly to find out the way or some other thing.

ঘৃণা বি. ঘিণ, তুচ্ছবোধ hate, hatred. বিণ. **ঘৃণা কৰ** ঘিণ জন্মোৱা, বেয়া লগোৱা hateful, loathsome.

ঘৃণিত কৃদ. বিণ. ঘিণ লগা, নিন্দিত hated.

ঘৃত বি. ঘিউ clarified butter, *ghee*. **ঘৃতকুমাৰী** চাল-কুৱঁৰী the aloe. **ঘৃতাহুতি** ঘিউৰে দিয়া আহুতি act of pouring *ghee* into a sacrificial fire, অতিশয় খঙাম্বিত very angry.

ঘেঁও বি. যঁতৰত সূতা কাটোঁতে এবাৰত যিমান খিনি সূতা ওলায় an arm's length of thread in spinning.

ঘেউ ঘেউ (অনু. শব্দ.) কুকুৰে ভুকাৰ নিচিনা শব্দ an imitative sound to express that of the barking of a dog.

ঘেং কৰি উঠ বৰ খঙেৰে ভেকাহি মাৰি দি to utter loud angry words. **ঘেং কৰি** শব্দ কৰি

suddenly uttering an angry sound.

ঘেঁকেটাল সক. ধা. কোনো কথা খুচৰি খুচৰি ঘনে ঘনে সোধ, কোনো মাৰি বা আঙুলি সুমাই লৰা to ask about some thing repeatedly, to stir up with a stick etc.

ঘেঁকেটীয়া বি. কৰিবলৈ টান, খোঁচৰ difficult to do.

ঘেঁচুলি বি. এবিধ বনৰীয়া আলু আৰু তাৰ গছ a kind of root and its plant.

ঘেঁতা অক. ধা. বহুত লাভ কৰ, বাঞ্ছনীয় কথা সিদ্ধি কৰ to make a great profit. বি. ঘাত a flourish of musical instruments.

ঘেঁহনি বি. মৰিবৰ সময়ত কফে ধৰাত ডিঙিৰ পৰা হোৱা শব্দ the death rattle. অক. ধা. খেৰো গেৰো কৰ to be undecided.

ঘেঁহু বি. আটা-গুৰি কৰা শস্য wheat, ইকৰাৰ থোৰ।

ঘেকেচ বি. ইচ্ছা নকৰাকৈ অকস্মাৎ কৰা অলপ দাই বা জগৰ a slight unintentional fault.

ঘেকেটা বিণ. ঘিণ লগা, অপৰিষ্কাৰ hateful, unclean. **ঘেকেটা খোৱা** বিণ. বাৰে বাৰে অপমান পাই নিলাজ হোৱা deprived of the sense of self-respect by being frequently subjected to insults.

ঘেকেৰ (অনু. শব্দ.) দাৰে কোব মৰাৰ নিচিনা শব্দ an imitative sound used to express that of striking with a *da*. ক্রি. বিণ. ঘেকেৰ কৰে, ঘেকেৰাই।

ঘেঙা অক. ধা. খুজি খুজি আমনি কৰ, কুতুৰ to beg repeatedly in a pitiful and vexing tone, কুকুৰৰ দৰে গোজৰ to snarl as a dog. বি. ঘেঙনি গেঙেৰি, কুকুৰৰ গোঁজৰণি the growl of a dog, বাৰে বাৰে খোজা কাৰ্য্য।

ঘেটেলা বিণ. মলিযুক্ত, লেতেৰা dirty.

ঘেতা বি. ঘাত, গীতবাদ্যৰ একো অংশৰ পাছত বজোৱা বাদ্য musical flourish made at the end of each part of a musical performance. অক. ধা. **ঘেতা মাৰ**, বাজনাৰ ছেও মাৰ, অন্ত কৰ বা হ to mark the end of a part of a song by a flourish of musical instruments, close.

ঘেৰ বি. বেৰ, পৰিধি, চাৰিও ফালৰ জোখ width of circumference of a thing. অক. ধা. বেৰ, আগুৰ, বেষ্টন কৰ, to surround, to encircle.

ঘেৰ্ঘেৰ বি. কফে ধৰা ডিঙিৰ পৰা ওলোৱা শব্দ an imitative word used to express the sound of breath catching in the throat. কৃদ. বি. ঘেৰ্ঘেৰণি। অক. ধা. ঘেৰ্ঘেৰা। বিণ. ঘেৰ্ঘেৰীয়া।

ঘেলা সক. ধা. আনন্দ আৰু ফিতাহিৰে ব্যৱহাৰ কৰ to use pompously. কাম কাজ নকৰি ধেমালি কৰি ঘূৰি ফুৰ to move about gaily, জিৰণি ল to enjoy rest.

ঘেলেং ঘেটেং বি. জুলীয়া বস্তু পাত্ৰৰ ভিতৰত লৰিলে বা জোকাৰিলে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ, অস্থিৰ অৱস্থা।

ঘৈণী বি. গৃহিণী, পত্নী a wife, ঘৰ বাৰীৰ অধিকাৰিণী the mistress of a house.

ঘৈয়া সক. ধা. ঘা মাৰ, কটা অস্ত্ৰেৰে কোব মাৰ বা প্ৰহাৰ কৰ to strike with a cutting weapon. **ঘৈয়াল** বিণ. ৰবকৈ ঘা লগোৱা, চোকা sharp, fierce.

ঘোঁক সক. ধা. আঙুলি বা জোঙা বস্তুৰে কৰি বাহিৰলৈ আন to gauge out, to scoop.

ঘোঁকট সক. ধা. কোনো বস্তুৰ ভিতৰলৈ মাৰি আদি সুমাই ভাত থকা বস্তু লৰা বা খোচ to stir or shake with a stick, thrust into anything. বি. সহজে ঢুকি নোপোৱা ঠাই a place not easily accessible. বিণ. সহজে পাবলৈ, কৰিবলৈ বা বুজিবলৈ টান difficult to get or do or understand.

ঘোঁকট-পাকট বি. অসুবিধা, জঞ্জাল inconvenience, difficulty.

ঘোঁকা বি. কোনো দমাই বা গোটাই থোৱা বস্তুৰ পৰা থাপ মাৰি নিয়া এমুঠি a handful taken out of a heap or large quantity of things. ঘোঁকাঘোঁকে ক্ৰি. বিণ. খামোচা-খামোচ handful by handful. ক্ৰি. ঘোঁকামাৰ।

ঘোঁকাজালি বি. চল পাই অধিককৈ নিয়া কাৰ্য্য the act of taking in large quantities.

ঘোঁকোটা, ঘোঁকটা বি. আঙুলি বা মাৰিৰে মৰা বা ঠেলা বা খুন্দা a thrush made with a finger or stick. ক্ৰি. ঘোঁকোটামাৰ।

ঘোঁট সক. ধা. মাৰি ঘূৰাই পিহ, মিহলা বা মথ to mix by stirring or agitating with a stick.

ঘোঁটনা বি. বস্তু ঘোঁটা পাত্ৰ a bowl or vessel in which anything is mixed by stirring.

ঘোঁটনী বি. ঘোঁটামাৰি a stick with which anything is mixed by stirring.

ঘোঁটা বি. গাখীৰ চেনিৰ লগত ভাং ঘুটি কৰা এবিধ জুলীয়া মাদক বস্তু an intoxicating drink made

by mixing *ganja*, sugar and milk together.

ঘোঁৰদৌৰ বি. ঘোঁৰা মেলোৱা খেল a horse-race.

ঘোঁৰা বি. অশ্ব, ঘোটক a horse, a pony. স্ত্রী. ঘুঁৰী। হিলৈৰ টুপী ফুটোৱা হাতুৰী। The hammer of a gun.

ঘোঁৰা চোৱা বি. ঘোঁৰা ৰখীয়া, ঘোঁৰাৰ কাম কৰোঁতা a groom, man who has the charge of a horse.

ঘোঁৰানিম বি. এবিধ নিমগছ the Persian Lilac or Bead tree.

ঘোঁৰা-বাগৰ বি. নিচেই অলপ সময় চাৰি পাটিত পৰি জিৰণি লোৱা কাৰ্য্য a short rest taken by lying down.

ঘোঁৰা-শলখা বি. ডিঙি উখহি উশাহ লব নোৱৰাকৈ শাল মাৰি ধৰা বেমাৰ anthrax.

ঘোঁৰা-শাল বি. ঘোঁৰা ঘৰ a horse-stable.

ঘোঁকোচ বি. 'ঘেকেচ' চোৱা।

ঘোঁকোৰ বি. মানুহে কাহিলে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ a sound of a cough.

ঘোঙ, ঘোং বি. বাঘ জাতিৰ এবিধ জন্তু the black leopard.

ঘোগোলা বি. ভগা, ফটা, জীৰ্ণ broken, torn, worn out.

ঘোচা বি. মুকুটি, মুঠিৰে মুখত কৰা আঘাত a blow with clenched fist on the face, খং, ৰাগ anger.

ঘোচাম গাঁঠি মেলিব নোৱৰা বান্ধ an intricate knot.

ঘোটক বি. ঘোঁৰা a horse.

ঘোট্‌ঘোট্‌ (অনু. শব্দ.) লৰা-লৰিকৈ পানী খাওঁতে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ an imitative sound like that of somebody drink-king water hastilly.

ঘোট, ঘোটা বি. ঢোক, ঢোকা a draught of liquid.

ঘোদা বিণ. বোকা বা মাটি মিহলি muddy, dirty.

ঘোদাল সক. ধা. ঘাঁটি বোকা কৰ to make muddy by stir-ring.

ঘোপ বি. চাৰিওফালে ঢকা সৰু এন্ধাৰ ঠাই a small dark place, নৈৰ ঘুলি a harbour. **ঘোপ মাৰ** চাৰিওফালৰ পৰা বেৰি এন্ধাৰ কৰ cover with daikness. **ঘোপ মৰা** বিণ. বৰ এন্ধাৰ gloomy.

ঘোপা বিণ. দ কৈ বহা, তললৈ সোমোৱা sunken, পৰ্ব্বতৰ গহ্বৰ a cave in a hill. **ঘোপা কৰ** খঙেৰে বা দেখা শক্তি বঢ়াবলৈ কোঁচাই সৰু কৰ to contract as the eye with anger or to increase the power of vision. ক্রি. বিণ. ঘোপাকৈ।

ঘোপা চকুৰা বিণ. দকৈ বহা চকুৰে sunken eyed.

ঘোপলা-ঘুপলি বিণ. ওখ চাপৰ কৰি কটা unevenly cropped as one's hair.

ঘোৰ বি. ভয় লগা, ভয়ঙ্কৰ, ভয়ানক frightful, প্ৰবল, গুৰু, অতিশয় excessive, grave.

ঘোৰ্ বি. ভাঁজ, মেচ a curve. a bend. ঘোৰ খা, ঘোৰ ল অক. ধা. বেঁকা হ, ভাঁজ ল to bend, মন ওলটা to change one's mind.

ঘোৰতৰ বিণ. বৰ ভয়ানক, বৰ প্ৰবল exceedingly frightful, very intense.

ঘোৰা সক. ধা. ভাঁজ লগা, ভিৰা to bend, আগৰ মত এৰুৱাই আন মতলৈ আন to convert to a new opinion.

ঘোৰ্ঘোৰ (অনু. শব্দ.) টোপনিত নাকৰ পৰা হোৱাৰ নিচিনা শব্দ an imitative word used to express the sound of snoring or of a cat purring. অক. ধা. ঘোৰ-ঘোৰা। বি. ঘোৰ্ঘোৰণি।

ঘোল সক. ধা. খঁচি বা সানি বোকাৰ নিচিনা বা লেউলেৱা কৰ to make muddy by agitating or stirring, সমূলি নষ্ট কৰ, বিচাৰি বিচাৰি মাৰ to devastate, to desolate. বি. পাতল বোকাৰ দৰে লেউলেৱা বস্তু, মাখন তুলি পানীৰে সৈতে পাতলকৈ গুলা দৈ something of the consistency of thin mud.

ঘোলা বিণ. ঘোলৰ নিচিনা, বোকা-যুক্ত muddy as liquid, rotten as eggs.

ঘোলঘূলীয়া বিণ. গেলগেলীয়া, বৰকৈ পকি গলিয়ন হোৱা over-ripe.

ঘোলনী বি. জন্তুক আহাৰ-পানী দিয়া নাৱৰ নিচিনা কাঠৰ পাত্ৰ a manger.

ঘোলা বি. বোকা বা মলিযুক্ত muddy, dirty, গেলা, কুহুম গেলা rotten or addled.

ঘোষ সক. ধা. উচ্চ শব্দেৰে প্ৰকাশ কৰ to proclaim, to sing or chant. বি. শব্দ, ধ্বনি sound.

ঘোষক বি. জাননী দিওঁতা, প্ৰচাৰক public crier, a proclaimer.

ঘোষণা বি. জাননী, সৰ্ব্বত্ৰ প্ৰচাৰ, ইস্তাহাৰ a notice, proclamation, declaration.

ঘোষা বি. ওজাই লগাই দিয়াৰ পাছত পালী বিলাকে একেলগে গোৱা গীত বা পদ্য the part of a song or verse in which the company joins the singer or chanter, a chorus, মাধৱদেৱে লিখা এখন মহাপুৰুষীয়া ধৰ্ম্মপুথিৰ

নাম a name of a religious book written by Madhabdev.

ঘো ঘো কৰে ক্রি. বিণ. বেগেৰে সোঁতৰ দৰে in a rapid current.

ঘো-ঘোৱা অক. ধা. ঘো ঘো কৰে বা বেগেৰে সোঁত বৈ ওলা বা ব to flow in a stream.

ঘ্রাণ বি. গোন্ধ, গন্ধ smell.

ঘ্রাণেন্দ্রিয় বি. গোন্ধ লোৱা অঙ্গ, নাক the organ of smell, the nose.

ঘ্রাত বিণ. যাক শোঙা হৈছে, যাৰ গোন্ধ লোৱা হৈছে that which is smelt.

চ

চ ব্যঞ্জন বর্ণৰ ষষ্ঠ আখৰ the sixth letter of the consonants.

চ বি. এবিধ গছ a kind of tree.

চং বি. খোপা বান্ধিবৰ নিমিত্তে ছিগা চুলিৰ মুঠা false hair, ভাৱনাৰ মাজত দর্শকৰ আনন্দ বঢ়াবৰ কাৰণে ফুচুৰি ভাও দিয়া কার্য্য, প্রহসন a farce, a ridiculous or empty show.

চঁক বি. অকস্মাৎ পোৱা ভয়, উচাপ sudden terror, fright. অক. ধা. অকস্মাৎ ভয় পা, উচাপ খা to be frightened.

চঁক্ খা অকস্মাৎ ভয় পা to be suddenly frightened. চঁক্ খৰ ভয় পাই শিৰ মূৰ থিয় কৰ to start and raise up head from fear সক. ধা. চঁক্ খুৱা অকস্মাৎ ভয় খুৱা to frighten.

চঁচা সক. ধা. আনক চাঁচিবলৈ দে to cause to be smoothed. বিণ. অস্ত্রেৰে চাঁচি পৰিষ্কাৰ কৰা made smooth by scraping.

চঁছ বিণ. নিমজ, মিহি smooth, উকা plain.

চঁছালি বি. বেৰ আদি দিবলৈ বাঁহ ফালি কৰা সঁজুলি long strips of bamboo strung together to use as a wall, covering etc.

চঁড়াল, চঁৰাল বি. হিন্দুৰ এটা নীহ জাতি a low caste of Hindus.

চঁপা বি. এবিধ সুগন্ধি ফুল a kind of fragrant flower.

চঁহা বি. কোনো বস্তুৰ গাৰ পৰা এৰাই পৰা চলি বা পাতল খণ্ড a thin piece flaking off. অক. ধা. চঁহা মেল, চঁহা খা।

চক্ বি. গোটা গাৰুৰ দুই মূৰে লগোৱা ঘূৰণীয়া আৰু ফুল বচা তলা the embroidered end of round pillow, সাঁফৰ থকা ঘূৰণীয়া পাছি বিশেষ a basket with a lid.

চক বি. টকা বা মোনৰ চাৰি ভাগৰ এভাগ বুজোৱা চিন, চাৰি অনা বা দহসেৰ বুজোৱা অঙ্ক the figure

denoting one-fourth of a rupee or a maund.

চক বি. চাৰিচুকীয়া ঠাই a square, চাৰিওফালে ঘৰ থকা চাৰি চুকীয়া a square space surrounded by houses. যেনে—**চক বজাৰ**।

চক্‌চকীয়া বিণ. উজ্জ্বল, জিলিকা glittering, glossy, সোৱাদ, ৰসাল pleasing to the palate.

চক্‌চৰা বি. দাঁতিত বাওৰে বন্ধা ঘূৰণীয়া বহা চাৰি a round sitting mat. **চক্‌ভৰ** বি. ধাতুৰ পাত্ৰ আদিত ঘূৰণীয়া সাঁচ কটা তীখাৰ যতন a rude form of brace and bits for engraving on metals.

চক্‌মক্ বি. ওলায়েই বেগেতে মাৰ যোৱা, দীপ্তি, অকস্মাৎ ওলাই আকৌ নাইকিয়া হোৱা পোহৰ a flash of light, জিলিকনি glitter, lustre. বি. **চকমকনি**। অক. ধা. **চক্‌মকা** অকস্মাৎ পোহৰ হৈ নাইকিয়া হোৱা, জিলিক to flash, to glitter. বিণ. **চক্‌মকীয়া**। ক্রি. বিণ. **চক্‌মক্ কৰে** পোহৰ হৈয়েই বেগেতে মাৰ গৈ, অকস্মাৎ সাৰ পাই in quick flashes, awaking suddenly.

চকৰ্ বি. গাত থকা ঘূৰণীয়া সাঁচ বা চিন a round mark or spot, বজাৰ আগত নিয়া এবিধ দীঘল নাললগোৱা কাপোৰৰ আবোৱান a circular screen in a long handle carried before the *Ahom Rajas* as a sign of royalty.

চকৰা বি. মতা পখিলা a male silk moth. স্ত্রী **চকৰী**।

চকৰি বি. কোনো বস্তু ঘূৰিবৰ নিমিত্তে লগোৱা সৰু চকা a wheel, গাত থকা সৰু ঘূৰীয়া সাঁচ, চকৰ a round spot on the body.

চকৰি ফেঁটী বি. ফেঁতত চকা থকা এবিধ ফেঁটী সাপ *cobra de capello.*

চকলং বি. আহোম প্ৰথা অনুসৰি তেওঁলোকৰ বিয়াৰ অনুষ্ঠান the ceremony of final union in marriage by the *Ahoms.*

চকল্ চকলা বি. চেপেটাকৈ কটা খণ্ড a slice.

চকলা-চকল বি. অনেক পাতল খণ্ড কৰা divided into many slices.

চকলা-টেঙা বি. নিমু টেঙাতকৈ অলপ ডাঙৰ এবিধ টেঙা a kind of acid fruit.

চকলিয়া ক্রি. চকলা-চকল কৰ, পাতলকৈ ডোখৰ ডোখৰ কৰ to slice. **চকলীয়া** বিণ. চেপেটা আৰু ঘূৰণীয়া আকাৰৰ round and flat.

চকা বি. পদুমৰ গুটিৰ আধাৰ the seed vessel of the lotus,

আঙঠিৰ বাখৰ পতা ঠাই the part of a ring where the stone is set.

চকা সক. ধা. সোৱাদ লোৱা to cause to taste.

চকা যা কোনো পাত্রৰ বিশেষকৈ মাটিৰ পাত্ৰৰ গাৰ পৰা জুইৰ তাপ পাই পাতল ঘূৰণীয়া এচকলা এৰাই পৰ falling off of a thin layer from the surface.

চকাছন্দা বিণ. অলপ পোহৰ থকা faintly lighted or shining, সমানে নিজিলিকা not uniformly bright or painted. বি. অলপ পোহৰ, অস্পষ্ট দীপ্তি dusk, twilight. ক্রি. বিণ. চকা ছন্দাকৈ।

চকামকা বি. খন্তেক থাকি মাৰ যোৱা পোহৰ a temporary flash of light, অস্পষ্ট পোহৰ twilight. ক্রি. বিণ. চকামকাকৈ।

চকাৰ বকাৰ বি. কোনো কথাৰ ভংস্থত্র the smallest particle of information or knowledge.

চকিত বিণ. চমকিত, ত্ৰস্ত startled.

চকী বি. চাৰিটা খুৰা থকা বহা আসন a chair, a stool, ৰজাৰ নগৰ বা গড়ৰ পৰ দিয়া ঠাই a place where a guard is placed.

চকীদাৰ, চৌকীদাৰ বি. পৰ দিয়া মানুহ a guard.

চকীয়াল বি. পৰীয়া, চকীদাৰ a guard, a sentry.

চকু বি চক্ষু, নেত্ৰ, শৰীৰৰ যি অঙ্গেৰে দেখা যায় the eye, বাঁহ আদিৰ আখি the knot caused by the outgrowth of a branch, খহু, ফোঁহা আদিৰ মাজত থকা গুটিৰ নিচিনা বস্তু the central core of a boil, গুটিৰ কণ the germ of a seed. **চকু-গজ** বুজন হ, ভাল বেয়া বুজিব পৰা হ to grow up, to be able to understand what is right and what is wrong. **চকু চৰহা** বি. মানুহৰ চকুত সোমাই কষ্ট দিয়া এবিধ সৰু পোক a small insect which gets into the eyes. বিণ. পৰৰ ভাল সহ্য কৰিব নোৱৰা, পৰশ্ৰীকাতৰ, চকু পোৰা envious. **চকুৰ পচাৰতে** ততালিকে নিমিষতে instantly, in the twinkling of an eye. **চকু চিপ** অলপ টোপনি আহ to doze. **চকুজুৰা** চাই সন্তোষ লাভ কৰা to please with eye. **চকু টোকা** পৰশ্ৰীকাতৰ envious. **চকুত ধৰ** জিলমিল কৰা to dazzle. **চকুত পৰ** দৃষ্টিগোচৰ হ to appear. **চকু দি** পাবৰ ইচ্ছাৰে চা, বৰকৈ মন লগা to be attracted. **চকু নমা** চকু উখহা আৰু ৰঙা হোৱা ৰোগ ophthalmia. **চকু পকা** খং ভাব দেখা to frown. **চকু পোৰ** আনৰ ভাল দেখি বেয়া পা to be envious. **চকু পোৰা**

খিয়লীয়া envious. **চকু ফুৰা** ওপৰে ওপৰে চা to glance. **চকুত বালি মাৰ** ফাঁকি দে, প্ৰবঞ্চনা কৰ to deceive, to cheat. **চকু মুদ** চকু জপা to close the eyes, মৃত্যু হ to die. **চকু-মুদা কুলি** ফাঁকি দি খোৱা মানুহ deceiver. **চকু মেলি চা** কোনো মানুহৰ ফালে শুভ দৃষ্টি কৰ, অনুগ্ৰহ কৰ to pity, the favour. **চকুৰ কুটা** অপ্ৰিয় বস্তু an eyesore. **চকু ৰাখ** সাৱধান ল to take care, দেখি থাক to keep an eye on.

চকুৰোৱা, চকু লগা, চকুত লগা শুৱনি attractive.

চকুৰা বিণ. আখি থকা knotted.

চকোৰ বি. জ্যোৎস্না পান কৰি তৃপ্ত হোৱা এবিধ চৰাই greek partridge. স্ত্ৰী. **চকোৰী**।

চকোৱা বি. বাৰীৰ চাৰিওফালে দিয়া বেৰ, টাটি a fence raised around a compound. **চকোৱা বৰা** বি. এবিধ ধান ইয়াৰ প্ৰায়ে কোমল চাউল খোৱা হয় a kind of paddy.

চকোৱা (পু. অ.) চকিয়াল, পৰিয়া a guard, a sentry.

চক্ৰ বি. ৰথৰ ঘিলা, ঘূৰণীয়া চকৰিৰ আকাৰৰ বস্তু a wheel of a chariot, a cycle, কুমাৰৰ চাক a potter's wheel, দাঁতিত ধাৰ থকা এবিধ অস্ত্ৰ a circular missile weapon, ৰাশি চক্ৰ zodiac, দেশৰ এক খণ্ড a division of a country, বঞ্চনা, চক্ৰান্ত fraudulence, machination. **চক্ৰগতি** ঘূৰি ঘূৰি কৰা গমন revolving motion. **চক্ৰধৰ** বিষ্ণু। **চক্ৰপাণি** বিষ্ণু। **চক্ৰবৰ্ত্তী** বহু দেশৰ ওপৰৰ ৰজা, অধিৰাজ an emperor, ব্ৰাহ্মণৰ উপাধি বিশেষ। **চক্ৰবাক** চাকৈ চকোৱা the ruddy sheldrake. স্ত্ৰী. **চক্ৰবাকী**। **চক্ৰবাত** বি. ঘূৰা বতাহ, বা-মাৰলি whirl-wind, তৃণাবৰ্ত্ত the name of a demon.

চক্ৰবাল বি. দিগন্ত, আকাশ আৰু পৃথিবী লগালগি হোৱা যেন দেখা চাৰিওফালৰ ঘূৰণীয়া সীমা বা ৰেখাটো the horizon.

চক্ৰবৃদ্ধি বি. সুতৰ সুত compound interest.

চক্ৰবেষ্ট, চক্ৰব্যূহ বি. যুদ্ধত ঘূৰণীয়াকৈ শাৰী কৰি ৰখা সৈন্য সমূহ a circular army of troops.

চক্ৰাকাৰ, চক্ৰাকৃতি বিণ. চক্ৰৰ আকাৰৰ, ঘূৰণীয়া, মণ্ডলাকাৰ circular, ঘূৰণি লগা reeling. ক্ৰি. বিণ. **চক্ৰাকাৰে** ঘূৰি ঘূৰি reeling.

চক্ৰান্ত বি. কূট কৌশল, ষড়যন্ত্ৰ intrigue, plot.

চক্ৰী বি. চক্ৰধাৰী বিষ্ণু *Bishnu*, চকৰি ফেঁটী সাপ *cobra de capello*, চক্ৰান্তকাৰী, খল, কুটিল, দুষ্ট crafty.

schemirg, designing, intriguing.

চখ বি. আমোদ pleasure.

চগা বি. এন্ধাৰ ৰাতি উৰি আহি জুইত পৰা এবিধ সৰু পোক a kind of small-winged insect.

চগাপৰ অকস্মাৎ আহি লোকৰ ভাগ ল to come suddenly and unexpectedly and take a share of another's thing.

চঙীন বি. বন্দুকৰ আগত থকা তৰোৱাল a bayonet.

চচমা বি. দীপ চকু spectacles.

চচ্‌ৰা বি. শুকান জিকা বা ভোলৰ ভিতৰত থকা জালখন।

চজিনা, সজিনা বি. দীঘল ছেঁই ধৰা এবিধ গছ the horse-raddish.

চঞ্চনীয়া, চন্‌চনীয়া বিণ. চনকা, বেগেতে ভগা, মুৰমুৰীয়া easily broken, brittle.

চঞ্চৰ (পু. অ.) বিণ. চঞ্চল।

চঞ্চৰিক বি. ভোমোৰা the black bee.

চঞ্চল বিণ. লৰি থকা moving, অস্থিৰ restless, পৰিবৰ্ত্তনশীল changeable. স্ত্ৰী. **চঞ্চলা**। বি. **চঞ্চলতা**।

চঞ্চু, চঞ্চু বি. চৰাইৰ ঠোঁট a beak.

চঙ্গাপ বি. চোলা আদিৰ দাঁতিত লগাই দিয়া কাপোৰ a strip of cloth tacked to the outer part of a garment.

চট্ বি. মৰা পাটেৰে কৰা এবিধ বৰ চৰীয়া কাপোৰ, ইয়াৰে থৈলা আদি কৰা হয় a kind of coarse cloth made from jute, sackcloth.

চট্ বি. অলপ পানীত তল গৈ থকা বালি sand under shallow water.

চটক বি. ঘৰ-চিৰিকা a sparrow, চকমকনি।

চটক সক. ধা. গচক, গৰক to trample.

চট্‌চট্ (অনু. শব্দ.) বি. চেপেটা পাতল বস্তুৰে আঘাত কৰিলে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ an imitative sound like that produced by striking with a thin flat thing. বি. **চট্‌চটনি**। অক. ধা. **চট্‌চটা, চট্‌চটাই ফুৰ** অস্থিৰ হৈ ফুৰ to move about restlessly. **চট্‌চটীয়া** বিণ. কথকী আৰু চট্‌ফটীয়া brisk and talkative.

চটপ্, চটপ্ বি. চেপেটা বস্তুৰে কোবালে উঠা শব্দ sound of striking with a flat thing.

চটা (উপ. শব্দ.) দীঘল সজীয়া চেপেটা বস্তু বুজাবলৈ সংজ্ঞা শব্দৰ পাছত ব্যৱহৃত শব্দ যেনে পাট-চটা a parti-

cle used after a noun to denote a long flat thing. বি. দীঘল চেপেটা বস্তু, সৰু আৰু ভাল বস্তু বুজাবলৈ চটি হয়।

চটাই-ঢৰা বি. বাঁহৰ কাঠীৰে বোৱা ওপৰত পাটি নলগোৱা আসন a sitting mat.

চটাচট বিণ. বেলেগ বেলেগ separate. ক্রি. বি. **চটাচটকৈ, চটাচটে**।

চটি, চটি-জোতা বি. গোৰোহাৰ ফালে ঢাকনী নথকা এবিধ জোতা slipper.

চটি (পু. অ.) বি. গপ।

চটিয়া অক. ধা. উচট to be incited.

চটীয়া বিণ. চেপেটা দীঘল long and flat.

চটচটা অক. ধা. পাতল চেপেটা বস্তুৰে আঘাত কৰাৰ বা জুইত খৰি ফুটাৰ দৰে শব্দ to make a flapping or cracking sound.

চট্‌ফট্‌ বি. ধৰফৰ, গাৰ বা মনৰ দুখত অস্থিৰ হোৱা অৱস্থা struggling in agony of mind or body. অক. ধা. **চটফটা**। বি. **চটফটনি**।

চট্‌ফটীয়া বিণ. চঞ্চল brisk.

চটুৱা সক. ধা. চাটুকৰ, ফুচুলা, মিছা প্রশংসা বা উৎসাহৰ দ্বাৰা মন ভুলা to induce or make agreeable by flattery.

চঠা-দিনা বি. আজিৰ আগৰ বা পাছৰ চতুর্থ দিন the day previous to that before yesterday or the day after that following tomorrow.

চড় (পু. অ.) অক. ধা. কোনো বস্তুৰ ওপৰত উঠ to mount, বেছি হ, বাঢ় to increase.

চড়া (পু. অক.) সক. ধা. ওপৰত পিন্ধ বা ল to put on, অতিক্রম কৰ, পাৰ হ to pass over.

চণ্ড বিণ. বৰ খঙাল, অলপতে খং উঠা, অলপতে বুদ্ধি ভ্রম হোৱা, উগ্র, মাৰাত্মক furious, passionate, crazy.

চণ্ডা বি. মুখৰা, মুখ চোকা দন্দুৰী তিৰোতা a foul-mouthed woman, a shrew.

চণ্ডী বি. দুর্গাৰ এটা নাম, যাইকৈ মহিষাসুৰক মাৰিবলৈ তেওঁ যি ৰূপ ধৰিছিল, সেই ৰূপৰ নাম; মার্কণ্ডেয় পুৰাণৰ যি ভাগত সেই যুদ্ধৰ বর্ণনা আছে সেই ভাগৰ নাম, খঙাল তিৰোতা the goddess Durga, specially the form she assumed in order for her to kill the Asura called Mahisha, a furious woman.

চণ্ডী-মণ্ডপ বি. দেৱীৰ পূজাঘৰ।

চ'ত বি. বছৰৰ শেষ মাহ the last month of the Hindu year.

চত বি. তলতীয়া অৱস্থা, অধীনতা subordination. বিণ. অধীন, তলতীয়া subordinate.

চতবতনি বি. অস্থিৰতা unsteadiness. অক. ধা. **চত্‌বতা**। বিণ. **চতবতীয়া**।

চতি বি. ঘৰৰ খুঁটাৰ কানত পথালিকৈ দিয়া কাঠ বা বাঁহ a beam, a support of a roof.

চতিয়না বি. বৰ ঔষ ডাঙৰ এবিধ আও কাঠী গছ a kind of tree.

চতুঃ বি. চাৰি four.

চতুৰ বিণ. নিপুণ, পাৰগ, বুধিয়ক clever, cunning, skilful, sharp. স্ত্রী. **চতুৰী**। বি. **চতুৰতা, চতুৰালি, চাতুৰী**।

চতুৰঙ্গ বিণ. হাতী, ঘোঁৰা, ৰথ আৰু পদাতি এই চাৰিটা অঙ্গ বা ভাগ থকা consisting of chariots, cavarly, elephants and infantry.

চতুৰস্র বিণ. চাৰি চুকীয়া square. having four corners.

চতুৰানন বি. ব্রহ্মা a name of Brahma.

চতুৰাশ্রম ব্রহ্মচর্য্য, গার্হস্থ্য, বাণপ্রস্থ, সন্ন্যাস।

চতুর্গুণ বি. চাৰি গুণ four times.

চতুর্থ বিণ. চাৰি সংখ্যা পূৰ কৰা, তিনিৰ পাছৰটো the fourth.

চতুর্থা বি. মৃতকৰ উদ্দেশ্যে মৰাৰ চাৰি দিনৰ দিনা কৰা কাৰ্য্য the ceremony performed on the fourth day after death.

চতুর্থাংশ চাৰি ভাগৰ এভাগ one-fourth. **চতুর্থী** বি. আঁউসী বা পূৰ্ণিমাৰ পাছৰ চতুৰ্থ দিনৰ তিথি the fourth day of the lunar month.

চতুর্দ্দশ বি. চৈধ্য, চৈধ্য সংখ্যা পূৰক fourteen, the fourteenth. স্ত্রী. **চতুর্দ্দশী** আঁউসী বা পূৰ্ণিমাৰ আগদিন the fourteenth day of lunar month.

চতুর্দ্দিশ বি. চাৰিওদিশ বা ফাল the four cardinal points of the compass. ক্রি. বিণ. **চতুর্দ্দিশে** চাৰিওফালে all around.

চতুর্দ্দোল বি. চাৰিজনে কান্ধত নিয়া দোলা a litter borne by four men.

চতুর্ভিতি (পু. অ.) বি. চাৰিওফালে।

চতুর্ভুজ বিণ. চাৰি হাত থকা having four arms. বি. চাৰিটা সৰল ৰেখাৰে সীমাবদ্ধ ক্ষেত্র a quadrilateral figure.

চতুর্ম্মুখ বিণ. চাৰি মুখীয়া having four face. বি. ব্ৰহ্মা a name of Brahama. ক্ৰি. বিণ. **চতুৰ্ম্মুখে** চাৰিখন মুখেৰে with four mouths.

চতুর্যুগ বি. চাৰি যুগ, সত্য, ত্ৰেতা, দ্বাপৰ, কলি the four ages.

চতুর্ব্বর্গ বি. ধৰ্ম্ম, অৰ্থ কাম আৰু মোক্ষ এই চাৰিটা মনুষ্য জীৱনৰ প্ৰধান বস্তু the four principal objects of human pursuit, namely, virtue, wealth, sensual enjoyment and final beatitude.

চতুর্ব্বর্ণ বি. হিন্দুৰ প্ৰধান চাৰি জাতি যেনে—ব্ৰাহ্মণ, ক্ষত্ৰিয়, বৈশ্য আৰু শূদ্ৰ the four original classes of the Hindus.

চতুর্ব্বেদ বি. চাৰি বেদ—ঋক্, সাম, যজুঃ, অথৰ্ব্ব the four vedas of the Hindus.

চতুৰা বিণ. চ'তত জন্মা বা হোৱা born or produced in the month of Chaitra.

চতুষ্কোণ বিণ. চাৰি চুকীয়া having four angles or corners. বি. চাৰি চুকীয়া ক্ষেত্ৰ a square.

চতুষ্পাঠী বি. টোল, বিদ্যালয়।

চতুষ্পদ, চতুষ্পাদ বিণ. চাৰি ঠেঙীয়া having four legs, quadruped.

চতুষ্পদী বিণ. চাৰি ঠেং থকা having four legs. বি. চাৰি ঠেং থকা জন্তু a quadruped, চাৰি পদ বা ফাঁকি থকা শ্লোক বা পদ্য a verse consisting of four lines.

চন, চান সক. ধা. ঢাকি ধৰ, পূৰ্ণ কৰ, বিয়প 'শৰ বৰষিয়া সব চনিলা আকাশ' to fill, to cover up.

চন বি. বছৰ, অব্দ year, era.

চন বি. পিয়া বা খোৱা বস্তু মুখলৈ নিয়া পাত্ৰ, চামোচ a spoon.

চন বি. জালৰ জৰী a rope attached to a fishing net.

চন (পু. অ.) বিণ. উচ্ছন্ন, নষ্ট, ধ্বংস।

চনক অক. ধা. অলপতে ফাট to crack. বিণ. **চনকা** অলপতে ভগা brittle, easily broken.

চনদ বি. ৰজাৰ হুকুম বা আদেশ থকা পত্ৰ a charter, a formal written paper conferring or confirming titles, rights, or privileges.

চনমূৰ্ বি. খঙত নিজক বা আনক দোষ দি কৰা বেজাৰ bitter self-reproach. ক্ৰি. **চনমূৰ্ কৰ**।

চনি বি. বেলি, বাৰ a time.

চনীয়া বিণ. কোন নিৰ্দ্ধাৰিত বছৰলৈ লোৱা, যেনে—দহ চনীয়া বন্দোবস্ত,

একচনীয়া পাট্টা relating to or settled for a certain number of years.

চম্বৰী বি. পৰীয়া, প্ৰহৰী sentry.

চন্দন বি. পিহা চন্দন কাঠ a paste made by rubbing sandal wood on a stone. **চন্দনকাঠ** এবিধ সুগন্ধি গছ, জাতি বা ৰঙা চন্দন the sandal wood.

চন্দৰী (পু. অ.) বি. ৰঙা চন্দনৰ নিচিনা টিক্ টিক্ কৰে ৰঙা ।

চন্দলা বিণ. বাউ ভাঙি ফেট মেলা আৰু মুকলি হোৱা (পাচি খৰাহি) flattened out owing to the rim being broken. বি. **চন্দলাই** বাউ ভঙা পাচি বা খৰাহি । **চন্দলিয়া** সক. ধা. ভাঙি বহলাই পেলা to break open.

চন্দা বি. এবিধ সৰু মাছ a kind of fish.

চন্দাৰ বি. চন্দোৱাৰ a canopy.

চন্দিয়া সক. ধা. নেউঠিবৰ কাৰণে গুটিৰ পৰা কপাহৰ আঁহ টানি দীঘল কৰ to draw out as the fibres of cotton preparatory to cleaning it from the seeds.

চন্দুক বি. পেড়া, বাকচ a box, a chest.

চন্দুৱা বিণ. লজ্জিত, অপমান পোৱা, লাজপোৱা put to shame, ashamed. **চন্দুৱা পৰ** অক. ধা. অপমান পা to be ashamed.

চন্দুৱালি বি লাজ shame.

চন্দোৱাৰ বি. চন্দ্ৰতাপ, বহা বা শোৱা ঠাইৰ ওপৰত তৰা কাপোৰ a canopy, an awning.

চন্দ্ৰ বি. জোন, শশধৰ the mcon.

চন্দ্ৰকলা বি. চন্দ্ৰৰ ষোল ভাগৰ এভাগ one-sixteenth part of the moon. **চন্দ্ৰকান্ত** চন্দ্ৰৰ ৰশ্মিৰ পৰা উৎপন্ন বুলি খ্যাত এবিধ কাল্পনিক মণি a fabulous gem, the moon-stone. **চন্দ্ৰকান্তি** এবিধ ফুল a kind of flower.

চন্দ্ৰগ্ৰহণ বি. পৃথিবীৰ ছাঁৰ দ্বাৰা চন্দ্ৰৰ আচ্ছাদন the lunar eclipse.

চন্দ্ৰচূড় বি. সদাশিব, মহাদেৱ a name of Shiva.

চন্দ্ৰতাপ বি. ডাঙৰ মানুহ বহা বা দেৱতাৰ মূৰ্ত্তি ৰখা ওপৰত তৰা কাপোৰ a canopy.

চন্দ্ৰপ্ৰভা বি. জোনৰ পোহৰ, জোনাক the moon light.

চন্দ্ৰবংশ বি. কুৰু-পাণ্ডৱ, যদুবংশ আদি পূৰ্ব্ব কালৰ এক ৰজাৰ গোষ্ঠী এই বংশৰ আদি পুৰুষ পুৰুৰবা চন্দ্ৰৰ পৰা জন্মছিল বুলি খ্যাত the lunar race. বিণ. চন্দ্ৰবংশী চন্দ্ৰবংশত জন্মা ।

চন্দ্ৰবিন্দু বি.'ঁ' অনুনাসিক বৰ্ণ nasal letter, কোনো মানুহ নাইবা

দেৱতাৰ আগত থাকিলে সেই লোক স্বৰ্গীয় হোৱা বুজায়।

চন্দ্ৰমণ্ডল বি. চন্দ্ৰৰ ঘূৰণীয়া মেৰ বা আকাৰ orb or disc of the moon, চন্দ্ৰৰ চাৰিওফালে বেঢ়ি থকা জেউতি। **চন্দ্ৰমল্লিকা** এবিধ সুগন্ধি ফুল a kind of flower, chrysanthemum.

চন্দ্ৰমা বি. চন্দ্ৰ, জোন the mcon.

চন্দ্ৰমুখ বি. চন্দ্ৰৰ নিচিনা লাৱণ্য মুখ, বৰ শুৱনি মুখ a beautiful face. স্ত্ৰী. **চন্দ্ৰমুখী**।

চন্দ্ৰমৌলি বি. শিৱ, মহাদেৱ a name of Shiva.

চন্দ্ৰলোক বি. চন্দ্ৰ থকা ঠাই the lunar region.

চন্দ্ৰশেখৰ বি. মহাদেৱ name of Shiva.

চন্দ্ৰহাৰ বি. তিৰোতাই পিন্ধা এবিধ হাৰ a kind of ornament.

চন্দ্ৰহাস বি. চোকা খড়্গ বা তৰোৱাল a kind of sword.

চন্দ্ৰাননী বি. চন্দ্ৰমুখী a lovely woman.

চন্দ্ৰাৱলী বিণ. জোনৰ দ্বাৰা প্ৰকাশিত, জোনাক moon light.

চন্দ্ৰিকা বি. জোনাক, চন্দ্ৰৰ পোহৰ moon shine.

চন্দ্ৰোপল বি. এবিধ বৰ মিহি আৰু বগা শিল alabaster.

চপ্‌কৰে ক্ৰি. বিণ. শীঘ্ৰে, বেগাই quickly.

চপনীয়া বিণ. ঘৰৰ গৰাকীৰ অনুগ্ৰহত নিৰ্ভয় কৰি লোকৰ ঘৰত বাস কৰা living in the house of another, as a dependant. বি. বিয়া নকৰাকৈ কোনো তিৰোতাক ভাৰ্য্যা স্বৰূপে লৈ সেই তিৰোতাৰ ঘৰতে বাসকৰা মানুহ, লোকৰ ঘৰত পেট পুহি থকা মানুহ a man living at the house of a woman who keeps him, a man who lives at the house of another as a dependant. স্ত্ৰী. **চাপনী**।

চপ্‌চপ্‌ (অনুকাৰ শব্দ.) জুলীয়া বস্তু খাওঁতে হোৱা শব্দ। কৃদ. বি. **চপ্‌-চপনি**। ক্ৰি. **চপ্‌চপা**। ক্ৰি. বিণ. **চপ্‌চপ্‌ কৰে, চপ্‌চপ্‌কৈ**।

চপ্‌চপীয়া বিণ. মুখলৈকে পূৰ বা ভৰা কাণৰ সমান লৈকে ভৰা full to the brim, অলপ জুলীয়া। ক্ৰি. বিণ. **চপ্‌চপীয়াকৈ**।

চপয় বি. পৰস্পৰে মিল হোৱা চাৰি ফাঁকিৰ ছন্দেৰে ৰচনা কৰা বিষ্ণুৰ স্তৱ a prayer in a metre of four feet.

চপৰা বি. পৃথিবীৰ পৰা কাটি বেলেগ কৰা এডোখৰ মাটি a clod of earth, খণ্ড, ডোংৰ a flat or round piece. বিণ. **চপৰাচপৰ**

খণ্ড খণ্ড, ডোখৰ ডোখৰ divided or formed into many pieces. ক্রি বিণ. **চপৰাচপৰে।**

চপৰাণি বি. বহুত চপৰা থকা ঠাই a place full of clods of earth.

চপৰিয়া সক. ধা. হাতৰ তলুৱাৰে আঘাত কৰ, চাপৰ মাৰ to strike with the open hand, to slap. বি. **চপৰিয়াওঁতা।** স্ত্রী. **চপৰিয়ঁতী।**

চপল বিণ. চঞ্চল, অস্থিৰ unsteady, ক্ষণস্থায়ী। স্ত্রী. **চপলা।** বি. **চপলতা।**

চপলা বি. বিজুলী lightning, লক্ষ্মী goddess of wealth.

চপা সক. ধা. গোট খুৱা, একেলগ কৰ to gather, to collect together, কোঁচ, সঙ্কুচিত কৰ to contract, ওচৰলৈ আন to bring near, নিজৰ ঘৰত ৰাখ to keep in one's own house. **চপাই কাট** গুৰিতে কাট to cut close to the root.

চপেটাঘাত বি. চাপৰ, মেলা হাতেৰে কৰা প্ৰহাৰ a slap with the open hand.

চফ্‌ বি. এবিধ মচলা, তামোলৰ লগত বা তাৰ পৰিবৰ্ত্তে খোৱা হয়।

চফৰ বি. ভ্ৰমণ touring, journey.

চফল্ বিণ. ডেকা কালৰ তেজ শক্তিৰে পূৰ (ডেকা লৰাত খাটে) full of vigour and beauty, as a young man.

চফা বিণ. পৰিষ্কাৰ, নিৰ্ম্মল clean.

চফাৰি বি. খাবলৈ শুকাই ৰখা গোটা তামোল dry nut.

চফেদ বিণ. বগা, চফা white.

চবকা বি. গৰু মহ'ৰ মুখত আৰু খুৰাত ঘা হোৱা ৰোগ the sore in the foot and mouth of cattle.

চবিয়া সক.ধা. বঠা ব্যৱহাৰ কৰ, নাও বাওঁতে বঠাৰে পানীত আঘাত কৰ to row, কোৰেৰে মাটি খান to dig with a hoe, থাপ মাৰ, চাব মাৰ to strike with the claws. বি. **চবিয়াওঁতা।** স্ত্রী. **চবিয়ঁতী।**

চবুজ বি. কলপতীয়া, সেউজীয়া green.

চবুৰ বি. অপেক্ষা waiting. ক্রি. **চবুৰ** অপেক্ষা কৰ to wait.

চভিয়া বি. ইন্দ্ৰিয় an organ of sense. **চভিয়া-পৰা, চভিয়া-খোৱা** বিণ. নৰিয়া বা এলাহৰ কাৰণে লৰচৰ কৰিব নোখোজা, অকৰ্ম্মণ্য languid or spiritless owing to illness or laziness.

চমক বি. উচাপ, চঁক sudden fright. অক. ধা. **চমক খা** উচাপ খা to startle, চকমকা, চকুত ধৰা to dazzle, জিলিক to glitter.

চমকা বি. পাঁচোটা আঙুলি মেলি চুকি পোৱা বা হাতৰ ভিতৰত ধৰি ৰাখিব পৰা বস্তুৰ পৰিমাণ, সেই

পৰিমাণ বা জোখৰ বস্তু the measure of the hand with the fingers extended. ক্রি. বিণ. চমকা-চমকে। ক্রি. চমকিয়া চমকা মাৰি ধৰ। বিণ. চমকীয়া হাতৰ চমকাত ধৰা।

চমকিত বিণ. ভয় পোৱা, ভীত frightened.

চম্‌চম্‌ বি. বুকুৰ পোৰণি বোধ burning sensation on the chest. কৃদ. বি. চমচমনি। অক. ধা. চম্‌চমা।

চমজ অক. ধা. ভালকৈ বুজ to understand clearly. চম্‌জা সক. ধা. ভালকৈ গতাই দে, ভালকৈ বুজাই দে to make over charge, to explain clearly.

চমটা বি. নাল লগোৱা এচটা ছাল a scourge made of leather. সক. ধা. চমটামাৰ, চমটিয়া চমটাৰে কোবা to scourge.

চমৎকাৰ বিণ আচৰিত, বিস্ময়জনক, astonishing, wonderful, বিতোপন excellent. বি. বিস্ময়, আশ্চৰ্য্য surprise, astonishment. কৃদ. বিণ. চমৎকৃত আচৰিত, বিস্মিত astonished.

চমন বি. কোনো ঠাইত কোনো এক নিৰ্দ্ধাৰিত সময়ত উপস্থিত হবলৈ আজ্ঞা কৰা পত্ৰ a summons.

চমৰামাৰ অক. ধা. তৰপামাৰ, ভাঠ ছালৰ নিচিনা হ to form a layer on the surface.

চমৰী বি. চুৰঁৰী পহু, তাৰ নেজেৰে চোৱঁৰ কৰা হয় the yak, তিব্বতী গৰু বিশেষ। পুং. চমৰ।

চমৰীয়া বি. গাৰ ছালত খজুৰতি উৎপন্ন কৰা সৰু সৰু খহু itches.

চমাৰ বি. মুচিয়াৰ a shoemaker or cobbler, চুণ পোৱা বা তাৰ ব্যৱসায় কৰা এজাতি নীহ শ্ৰেণীৰ মানুহ one who prepares or sells lime.

চমি বি.ফাল, দিশ way,direction.

চমিকি ক্রি. বি. তৎক্ষণাৎ immediately.

চমু বিণ. ওচৰ not distant, পোন straight, সংক্ষেপ brief. বি. ওচৰ ঠাই an adjacent place. অক. ধা. চমু চাপ, চমু হ।

চমুচা বিণ. সমস্ত all.

চমুৱা সক. ধা ওচৰলৈ আন, ওচৰ চাপ to bring near, সংক্ষেপ কৰ to make brief.

চমুৱাচমি বিণ. ওচৰাউচৰি mutually near to each other.

চমূ বি. ফৌজ, সৈন্য army.

চম্পট বি. চাপৰ, ঢকা a slap on the body.

চম্পক বি. চঁপা ফুল a kind of fragrant flower.

চম্পা বি. 'চম্পক'ৰ অপভ্ৰংশ।
চম্পু বি. গদ্য-পদ্যময় কাব্য a work written partly in verse, partly in prose.
চম্বিত বি বোধ, গম sense.
চম্ভাল সক. ধা. দমন কৰ, বশ কৰ to control, to check, সমাধা কৰ to perform. বি. চম্ভালোঁতা। স্ত্ৰী. চম্ভালঁতী।
চয় বি. সমূহ (বহুত বুজাবৰ কাৰণে সংস্কৃত শব্দৰ পাছত থাকে) a multitude, এক ৰজাই আন এক ৰজাক দিয়া কৰ a tribute.
চয় বি. সন্দেহ, আশঙ্কা, যাইকৈ স্বামীয়ে ভাৰ্য্যাৰ বা ভাৰ্য্যাই স্বামীৰ সৎ স্বভাৱৰ কথাত কৰা আশঙ্কা suspicion, jealousy. ক্ৰি. চয় দেখ সন্দেহ কৰ to suspect.
চয়তান বি. বাইবেল আৰু কোৰাণত লিখামতে মানুহক পাপলৈ নিয়া এটা ভূত satan, a devil. বৰ দুষ্ট মানুহ a very wicked man, satan, পাপলৈ হোৱা মতি evil propensity.
চয়ন বি. সংগ্ৰহ কৰা কাৰ্য্য, যাইকৈ ফল বা ফুল গোটোৱা কাৰ্য্য collecting, gathering.
চয়-নিচয় বি. সঁচা-মিছা, ঠিক-অঠিক truth or falsehood.
চৰ্ বি. নৈৰ পাৰত ক্ৰমান্বয়ে মাটি গোট খাই ওখ হোৱা ঠাই high land formed by river by deposit of silt, alluvial land.
চৰ্ বি. গুপ্ত দূত a spy.
চৰ্ সক. ধা. বাঢ়, বৃদ্ধি হ to increase, আনতকৈ আগ বাঢ় to excel or surpass others, বেয়া কামত বৰকৈ বাঢ়, বৰ দুষ্ট হ to be very wicked, গাত বা ওপৰত উঠ to mount, লভ to possess.
চৰপৰ ফল পকাৰ পাছত মৰ (কল গছত খাটে) to die as a plantain tree after the fruit is ripe.
চৰ্ অক. ধা. আহাৰ কৰ, ভক্ষণ কৰ (জন্তুত খাটে) যেনে গৰু চৰিছে to feed as an animal, graze.
চৰ্ বি. মুকলি হাতেৰে গালত কৰা আঘাত a slap on the cheek. সক. ধা. চৰিয়া, চৰ মাৰ, চৰা।
চৰ সক. ধা. ঢেকী বা উৰালত চাউল নিকা কৰ to clean as grain.
চৰক বি. আয়ুৰ্ব্বেদ জনা প্ৰধান হিন্দু ঋষি, চৰক মুনিয়ে কৰা অতি প্ৰাচীন আৰু লাগতিয়াল বেজালি পুথি, বজ্ৰ, স্বৰগ lightning.
চৰকা বি. সূতা কটা যন্ত্ৰ, কাঠৰ চকৰিৰ যঁতৰ spinning wheel.
চৰ্খৰীয়া বি. ধামখুমীয়া। চৰ্-খৰীয়াত পৰ হঠাৎ বিপদত পৰ।
চৰ্চৰ্ (অনু. শব্দ.) বি. তপত তেলত পানী বা চেঁচা বস্তু দিলে বা কোনো বস্তু মাটিত চোঁচৰাই নিওঁতে

হোৱাৰ নিচিনা শব্দ an imitative word used to express the sound produced by hot oil when water or any cold thing is thrown on it or when anything is dragged along the ground. কৃদ. বিণ.
চৰচৰণি চৰচৰ কৰা কাৰ্য্য, গিলোতে নিশ্বাসৰ নলীত খোৱা বস্তু সোমাই বা ডিঙিত ঘঁহনি খাই জন্মোৱা কাহ বা অসুখ, সুঁহই, গাঁঠি an uneasy sensation accompanied by harsh sound caused by food or drink getting into the wind pipe or sticking on the throat in swallowing. অক. ধা. **চৰ্‌চৰা**।

চৰ্‌চৰীয়া বি. বেছি জোল নথকাকৈ ৰন্ধা আঞ্জা curry cooked almost dry, অলপ শুকোৱা বা শুকাবলৈ ধৰা slightly dried up.

চৰচ (হি. চৰস) বি. ভাঙৰ পৰা কৰা এবিধ ৰাগীয়াল বস্তু a preparation of ganja.

চৰ্‌জমিন্‌ বি. সীমা boundary, স্থানীয় তদন্ত local enquiry.

চৰঠ বি. নাৱৰীয়াই বহি বঠা মাৰিবৰ নিমিত্তে নাৱৰ আগ আৰু গুৰিত পাৰি দিয়া পাট the flooring of either end of a boat outside the roofing.

চৰণ বি. ভৰি, পদ, শ্লোকৰ এভাগ a foot, a leg, a division or the fourth part of a verse or stanza. **চৰণ কমল** পদুমৰ নিচিনা ভৰি lotus-like foot. **চৰণ প্ৰিয়া** দাসী, সেবিকা a female devotee.
চৰণামৃত বি. গোসাঁইৰ মূৰ্ত্তি, গুৰু বা মান্য লোকৰ ভৰি ধোৱা পানী, পাদোদক the water in which foot of an idol, spiritual guide or a venerable person, has been washed. **চৰণাম্বুজ**, **চৰণাৰবিন্দ** বি. পাদপদ্ম lotus-like foot.

চৰণীয়া বিণ. গৰু আদি চৰোৱা (ঠাই) grazing.

চৰপ্‌ চৰপ্‌ (অনু. শব্দ.) দীঘল এছাৰি বা সোকাবে কোবালে হোৱা শব্দ, চপ্‌ চপ্‌। ক্রি. বিণ. **চৰপ্‌ চৰপ্‌ কৰে**।

চৰম বি শেষ কাল, জীৱনৰ শেষ সময় the last part of life. বিণ. অন্তিম, চূড়ান্ত, শেষ last.

চৰম্‌ বি. লাজ shame. **অক. ধা.** শুকাই চোকোৱা মৰি নকৈ ছাল হ to dry up or heal and form a new skin.

চৰম-পন্থী বি. নিজৰ মত যিমান পাৰে সিমান খটাই চলা মানুহ an extremist.

চৰলি বি. এবিধ মচলা গছ আৰু তাৰ গুটি sowa.

চৰহ্ সক. ধা. চুহি খা, ওঁঠেৰে চুহি বা চেপি ৰস খা to suck, সোৱাদ লোৱা শক্তি নাইকিয়া কৰ to dull the power of sense or sense of tasting. **চৰহামাৰ** আটখাই ধৰ, **শুকাই** কামোৰ মাৰি ধৰ to adhere. বি. **চৰহোঁতা**। স্ত্ৰী. **চৰহঁতী**।

চৰহা বি. শস্যৰ পাত খোৱা এবিধ সৰু পোক an insect destructive to crops.

চৰা সক. ধা. এটা ধাতুৰ ওপৰত আন ধাতুৰ পানী লগাই ঢাক যেনে 'তামত ৰূপ চৰাইছে' to cover with metal, to gild.

চৰা বিণ. ওখ high, বঢ়া surpassing others. সক. ধা. চৰমাৰ, চৰিয়া to slap in the cheek, ঘাঁহ খুৱা to cause to graze. বি. **চৰাওঁতা**। স্ত্ৰী. **চৰাঁতী**।

চ'ৰা, চ'ৰা-ঘৰ বি. বাহিৰৰ বহা ঘৰ an outside sitting room.

চৰাই বি. পক্ষী, পখী a bird. **চৰাই মৰীয়া** বি. চৰাই মৰা মানুহ a fowler.

চৰাই-ঘৰ বি. বাটত থকা চৰকাৰী আলহী ঘৰ an inn, a rest-house.

চৰাচৰ বি. সমুদায় জগত, জঙ্গম-স্থাবৰ সমস্ত জগত the whole world. **চৰাচৰ গুৰু** বি. জগতৰ গুৰু, পৰমেশ্বৰ god of the universe.

চৰা-নাও বি. আহোম ৰজাৰ দিনৰ ৰজা উঠি খেমালি কৰা ৰব ওখ টিঙৰ নাও the state barge of an Ahom king.

চৰাৰ (পু. অ.) বেছি, বঢ়া more, further, ওখ high.

চৰাৰভ (পু. অ.) অক. ধা. চৰায় to graze.

চৰি বি. নাও চলোৱা দীঘল বাঁহ a bamboo pole used in propelling a boat.

চৰিক বি. অংশীদাৰ a partner.

চৰিত বি. আচৰণ, ৰীতি, চৰিত্ৰ, কাৰ্য্য behaviour, character, the life narrative of a person. **চৰিতাখ্যান** বি. চৰিত্ৰ কীৰ্ত্তন; জীৱন চৰিত বৰ্ণন। বিণ. **আচৰিত** অনুষ্ঠিত, সম্পন্ন।

চৰিতাৰ্থ বি. বাঞ্ছা সিদ্ধ হোৱা, কৃতাৰ্থ, কৃতকাৰ্য্য, পৰিতুষ্ট successful, blessed.

চৰিত্ৰ বি. স্বভাৱ, ৰীতিনীতি, আচৰণ character, habits, নীতি morals, উন্নত বা আদৰ্শ জীৱন, কোনো মানুহৰ কাৰ্য্যৰ বিবৰণ a narrative of the doings of a man, জীৱনৰ বৃত্তান্ত বা কাহিনী the life narrative of a person. গল্প নাটকাদিৰ পাত্ৰ a character. দ্ৰঃ

শিক্ষা, অভ্যাস আৰু কাৰ্য্যেৰে আমি প্ৰকৃতিক যিৰূপে গঠন কৰোঁ, তাকে চৰিত্ৰ বোলে। চৰিত্ৰ কাৰ্য্যত প্ৰকাশ পায়। যি অন্তৰ্হিত সিয়েই স্বভাৱ। **চৰিত্ৰবান** বিণ. ভাল স্বভাৱৰ having a good character.

চৰিত্ৰহীন বিণ. যাৰ চৰিত্ৰ নাই, অসৎ-চৰিত্ৰ character-less. **কুচৰিত্ৰ, দুশ্চৰিত্ৰ** বেয়া স্বভাৱৰ, দুষ্ট।

চৰিত্ৰদৰ্শী বি. মানুহৰ গঢ়, গতি, মুখ আৰু ভঙ্গি আদি দেখি স্বভাৱ নিৰ্ণয় কৰিব পৰা লোক a physiognomist.

চৰিয়া বি. গুপ্তচৰ a spy. **চৰিয়া মেল** গুপ্ত বিষয় জানিবলৈ মানুহ নিযুক্ত কৰ to employ a spy.

চৰিয়া বি. মুখ ধোৱা পাত্ৰ a wash basin. **চৰিয়া-দোলা** বি. চৰিয়াৰ দৰে সজা কাঠৰ দোলা।

চৰিয়া সক. ধা. চৰ মাৰ, চৰা।

চৰীয়া বিণ. নৈৰ চৰত থকা, চাপৰিয়াল inhabiting the high sand bank of a river.

চৰু বি. মাটিৰ পাক-পাত্ৰ, মাটিৰ ভাত ৰন্ধা সৰু সৰু থালী a earthen cooking pot.

চৰু-জোৰ, চৰুপাত ৰান্ধিবলৈ আৰম্ভ কৰ। **চৰুভ-খোৱা** ভাত ৰান্ধি থাকোঁতেই চৰুৰে পৰা চুৰ কৰি খোৱা মানুহ। স্ত্ৰী. **চৰুভখাঁতী।**

চৰোবাৰ বি. কোনো কাম কৰিবৰ কৌশল।

চৰকাৰ, চৰ্কাৰ বি. গৱৰ্ণমেণ্ট Government. **চৰ্কাৰী, চৰ্‌কাৰী** গৱৰ্ণমেণ্ট সম্বন্ধীয় belonging to Government.

চৰ্চ্চ সক. ধা. আগত নথকা মানুহৰ দুৰ্নাম কৰ বা অহিতে ক to speak ill of one absent. (পু. অ.) কাৰ্য্য কৰ, সম্পন্ন কৰ to manage, আলোচনা কৰ to discourse.

চৰ্চ্চা বি. আলোচনা discussion, বিবেচনা, অভ্যাস, অনুশীলন consideration, practice, আগত নথকা মানুহৰ বিষয়ে কোৱা মেলা conversation about an absent person, শুশ্ৰূষা act of attending on any person.

চৰ্ত্ত বি. চুক্তি, নিয়ম condition.

চৰ্দ্দাৰ বি. নায়ক, তদাৰক কৰোঁতা a head man.

চৰ্দ্দি বি. পানীলগা cold, chill.

চৰ্ব্বটি (পু. অ.) চুপতি উপহাস।

চৰ্ব্বণ বি. চবোৱা the act of chewing.

চৰ্ব্বত বি. টেঙা, মিছিৰি বা চেনি মিহলাই কৰা চেঁচা পানী a cool drink.

চৰ্ব্বিত কৃদ. বিণ. চবোৱা, দাঁতেৰে ভাঙি গুৰি কৰা chewed. **চৰ্ব্বিত-**

চৰ্ব্বিণ বহু-আলোচিত বিষয়ৰ আলোচনা, কোৱাকে কোৱা repetition of a discussion already made.

চৰ্ব্বী বি. জন্তুৰ গাত হোৱা তৈল-পদাৰ্থ, মেদ fat, grease.

চৰ্ব্ব্য বি. দাঁতেৰে চোবাই খাবলগীয়া বস্তু, চোবাব লগীয়া বস্তু food which is to be chewed before swallowing.

চৰ্ভে (ইং survey) মাটি জৰীপ কৰা কাৰ্য্য।

চৰ্ভে-স্কুল মাটি জৰীপ কৰিবলৈ শিক্ষা দিয়া স্কুল।

চৰ্ম্ম বি. জন্তুৰ ছাল, বাকলি, ঢাল skin, bark, shield. **চৰ্ম্মকাৰ** মুচিয়াৰ a shoe-maker. **চৰ্ম্মছেদন** ছাল কটা কাৰ্য্য act of cutting off skin. **চৰ্ম্মছেদী** পুৰুষাঙ্গৰ মূৰৰ ছাল কটা circumcised. **চৰ্ম্মপাদুকা** জোতা a shoe.

চৰ্য্য বিণ. আচৰণীয়। **চৰ্য্যা** বি. আচৰণ, পালন, সেৱা act of practising.

চল্ অক. ধা. গতি কৰ, যা to go, to pass, সম্পন্ন হ, কৰা হ, ব্যৱহৃত হ to be performed, to be used (ভকতীয়া মাতত) পৰলোকলৈ যা, মৃত্যু হ to die, ভেদ হ যেনে—পেট চলিছে to purge. বি. কোনো কাৰ্য্য চলাবৰ উপায় বা জুতি the secret of doing anything, advantage, কোনো কাৰ্য্যৰ উপযুক্ত সময় বা ঠাই opportunity.

চলং বি. কাছৰ পিঠিৰ বা বুকুৰ হাড়, কাছৰ গাৰ দাঁতিৰ কোমল ভাগ a tortoise shell (upper and lower) the cartilaginous substance surrounding the edge of a turtle's body.

চলকুটো বিণ. অস্থিৰ, চঞ্চল unsteady, fickle.

চল্কৰ বি. অহাযোৱা, চলাচল, খোৱালোৱা social intercourse.

চলকুভলক্ বিণ. চঞ্চল, অস্থিৰ fickle, unsteady.

চলঙা বিণ. ঠাইতে দ নহৈ ক্ৰমাত দ হৈ যোৱা, হেলনীয়া not precipitous but descending or becoming deep gradually.

চলঙুৰা বি. কাছৰ পিঠিৰ দৰে মাজ ওখ, ঢুৰা পিঠীয়া high in the middle and sloping towards the sides.

চল্চল্ বিণ. পানীৰে বা চকুৰ লোৰে ভৰা full of water or tears. **চলচলীয়া** পানীৰে শাল বাম পূৰ হোৱা filled with water on all sides, ৰূপৰ বৰণীয়া, উজ্জ্বল silver-white, bright.

চলন্তি বিণ. প্ৰচলিত, চলিত com-

monly used, current বি. **চলন,** ব্যৱহাৰ use, currency.

চলৎশক্তি বি. লৰি চৰি ফুৰিবৰ শক্তি, উঠি লৰি ফুৰিব পৰা শক্তি the power of movement.

চলথ বিণ. তল ওপৰ, পাত পাত minutely.

চলন বি. গমন, গতি act of moving, gait, ব্যৱহাৰ, চলতি, আচৰণ use, currency, conduct, (পু. অ.) ধৰণ mode, style.

চলবল (পু. অ.) বিণ. অস্থিৰ, উত্ৰাৱল restless.

চলল (পু. অ) চলচল, গল।

চললি (পু. অ.) অক. ধা. চলে, যায়।

চলছু (পু. অ.) অক. ধা. যায়, গতি কৰে।

চলবলীয়া বিণ. হাতভৰি জোকাৰি থকা, চট্‌ফটীয়া sprightly, brisk.

চলা সক. ধা. গতি কৰা, ব্যৱহাৰ কৰা, সম্পন্ন কৰা to cause to move, to bring into use, to perform. কৃদ. বিণ. চলি থকা, ব্যৱহৃত হোৱা current, used. মৃত হোৱা deceased.

চলা সক. ধা. চালনীৰে শস্য পৰিষ্কাৰ কৰা to cause to be sifted as grain.

চলা বি. দীঘল চেপেটা বস্তু anything flat and long.

চলা বি. বিল water surrounded by land.

চলাচল বিণ. অস্থিৰ, চঞ্চল unsteady. বি. চলকৰ, খোৱা লোৱা social intercourse.

চলাগুটীয়া বি. এবিধ দৰবত লগা শাক, মুই শাক।

চলাচল বিণ. এচলা এচলা হোৱা separated into flat pieces. ক্ৰি. বিণ. **চলাচলে।**

চলি বি. চাঁছি একৰা পাতল কাঠ, কাঠৰ সৰু চেপেটা খণ্ড a small flat piece of wood. শুৱনি ভাল দীঘল চেপেটা বস্তু a beautiful, small, long and flat thing.

চলিত বিণ. ব্যৱহাৰত থকা, চলি থকা current in use.

চলিষ্ণু বিণ. চলনশীল, গমনশীল। বি. **চলিষ্ণুতা**

চলিহা বি. চকুৰি বছৰ বা তাৰ ওপৰ বয়স হোৱাত চকুৰ শক্তিৰ হ্ৰাস dimness of eye sight, পূৰঠ হোৱা (তামোলত খাটে) about to ripen (said of an areca nut.) অক. ধা. **চলিহাই ধৰ** বয়সৰ দ্বাৰা দেখা শক্তি কম হ to have dim sight in advanced age.

চলিহা বি. আহোম ৰজাৰ দিনৰ একশ্ৰেণী ওখ থাপৰ কাকতী, এক ফৈদ ওখ শ্ৰেণীৰ আহোমৰ নাম।

চলু বি. হাতৰ তলুৱাৰ খোলত লবৰ

জোখাৰে পানী a handful of water.

চলোঁতা বি. যি পুৰুষ চলে an active man. স্ত্ৰী চলঁতী।

চলোপাতী বিণ. অমনোযোগী light-minded.

চল্লিশ বি. দুকুৰি forty

চৱৰ (পু. অ.) বি. চৰ a slap.

চৱৰি (পু. অ) বি. ছাল, ছালৰ আসন skin, hide.

চৱাল বি. কথা উলিয়াবলৈ কৰা প্ৰশ্ন cross-question.

চশমা বি. যি কাচ চকুত ললে ক্ষীণ দৃষ্টিৰ সাহায্য হয় spectacles.

চহ বি. খেতি কৰা কাৰ্য্য cultivation. সক. ধা. খেতিৰ বাবে হালকোৰ বাই মাটি যুগুত কৰ, খেতি কৰ to cultivate, to till. ক্ৰি. **চহ কৰ** খেতি কৰ, হাল কোৰ বা to cultivate.

চহ বি. কোনো কাৰ্য্যত মান্তি কৰিবৰ নিমিত্তে দিয়া মিছা আশা, প্ৰলোভন false hopes held out with the view of inducing any one to do a certain act. ক্ৰি. **চহ দি**।

চহকী বি. ধনী মানুহ a rich man, খেতিয়ক (নামনি) cultivator. বিণ. ধনী, খেতিৰ উৎপন্নেৰে পৰিপূৰ্ণ rich, well-to-do.

চহৰ বি. গাওঁ, নগৰত বাজে আন বসতিৰ ঠাই a village. **চহৰ ফুৰ** গাৱেঁ গাৱেঁ বিশেষকৈ শিষ্যৰ ঘৰে ঘৰে ফুৰ to go about visiting disciples from village to village. **চহৰীয়া** গাৱঁলীয়া, গাওঁত থকা, চহা living in the village, rustic

চহৰা বি. এবিধ মাছ ধৰা বাঁহৰ সঁজুলি a fishing trap.

চহল বিণ. নৰম, বেয়া বিধৰ of inferior quality.

চহল বি. যাবলৈ সুগম, সমান easily passable.

চহলা বি. প্ৰতাৰণা, বঞ্চনা fraud.

চহা বিণ. হাল-কোৰ বাই খোৱা, সভ্য নীতি-নিয়ম নজনা rustic, ignorant,of polished manners. সক. ধা চাহ কৰ, হাল কোৰ বা to till, to cultivate. **চহাওঁতা** কৃদ. বি. চাহ কৰাওঁতা a man who causes to be tilled. স্ত্ৰী **চহাঁতী**। **চহোঁতা** চাহ কৰোঁতা, খেতিয়ক a tiller. স্ত্ৰী. **চহঁতী**।

চহিচ্ বি. ঘোঁৰাৰ আল-পৈচান ধৰোঁতা a horse-groom.

চহী বি. স্বাক্ষৰ, দস্তখত signature.

চক্ষু বি. চকু, নয়ন, দেখা ইন্দ্ৰিয় the eye. **চক্ষুস্পন্দ** চকু নচা, চকু লৰা shaking of the eye.

চা সক. ধা. দেখ, দৃষ্টি কৰ to look at, to see, বিবেচনা কৰ to reflect upon, চিকিৎসা কৰি ভাল কৰ to

treat and cure. সাৱধানে ৰাখ to look after, অপেক্ষা কৰ to wait for, ইচ্ছা কৰ to want.

চাইটনীয়া বি. কাপোৰৰ চাৰি চুক একেলগে বান্ধি কৰা জোলোঙা a bag made by tying rogether the four corners of a cloth.

চাইটা বি. চাৰি গোট four pieces, heads or numbers. বিণ. **চাইটীয়া** চাৰিটা থকা containing four, চাৰিটাৰ appertaining to four.

চাউভাং বি ৰজাৰ আজ্ঞাৰে মানুহৰ প্ৰাণদণ্ড কৰোঁতা, অসম ৰজাৰ দিনত এই কামৰ নিমিত্তে বেলেগ এক শ্ৰেণীৰ মানুহ আছিল, ৰজাৰ গা-চোৱা সেনা a public executioner, a hangman, a bodyguard.

চাউল বি. বাকলি বা চোকোৰা গুচোৱা ধান husked rice. **চাউল-উঠ, চাউল-টুট** জীৱিকাৰ উপায় নাইকিয়া হ to be deprived of one's means of livelihood, আয়ুস শেষ হ to be at the end of life. **চাউল খা** ভোগ কৰ to be supported. **চাউল-ধুৱা** এবিধ সৰু গছ a kind of plant. **চাউল মৰ** জীৱিকাৰ উপায় নষ্ট হ to be deprived of means of livelihood. **চাউল মাৰ** জীৱিকাৰ উপায় নষ্ট কৰ। **চাউল মোকলা** জীৱিকা উপাৰ্জ্জন কৰ to earn a livelihood. **চাউল সিজোৱা** ভাত boiled rice.

চাউলীয়া বি. ভালকৈ নিসিজা, চাউল যেন হৈ থকা not well-boiled. পনীয়া অৱস্থাৰ পাছত ভিতৰৰ সাহ খিনি অলপ টান মৰা (তামোলত খাটে)।

চাও-চকলীয়া বিণ. পোন চাৰি সীমাৰে চাৰি চুকীয়া rectangular.

চাং বি. বস্তু আদি থবৰ কাৰণে বা শুবৰ কাৰণে বাঁহৰ গাধৈ বা তক্তাৰে কৰা ওখ ঠাই, মঞ্চ a raised bamboo platform, scaffolding, **চাংঘৰ, চাংবঙলা** চাঙৰ ওপৰত সজা ঘৰ a house built on a raised platform. **চাংপতা কথা** মিছা কথা fabricated or false story.

চাংমাই আহোম জাতিৰ ডাঙৰ মানুহ বিলাকৰ ভাত ৰান্ধনি a cook of the Ahom noble men.

চাংমাই-শাল আহোম সকলৰ ৰান্ধনি ঘৰ।

চাঁচৰি বি সত্য কথা লুকাবৰ নিমিত্তে অনিশ্চিতৰূপে কোৱা কথা prevarication, equivocation. ক্ৰি. **চাঁচৰি কোৱা**।

চাঁচ সক. ধা. চোকা অস্ত্ৰেৰে নিমজ কৰ to smooth with an adze. বি. বাঢ়েয়ে কাঠ চঁচা অস্ত্ৰ a

carpenter's adze **চাচোঁৱা** ঘি চাঁচে। স্ত্রী. চাচঁভী।

চাঁত (অনু. শব্দ) পকা তেলত ৰসাল বস্তু পৰিলে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ। ক্রি. বিণ. চাঁত কৰে হঠাৎ অতি শীঘ্রে suddenly.

চাঁদ (পু. অ.) চন্দ্র। **চাঁদমুখী** চন্দ্রমুখী।

চাঁকলি বি. খুতৰা a pot herb. **চাঁকলীয়া** বিণ. অপ্রধান, চাঁকলিৰ শিপাৰ নিচিনা সৰু minor, small.

চাওঁতে চাওঁতে ক্রি. বিণ. দেখোঁতে দেখোঁতে, চকুৰ আগতে instantly.

চাক বি. কুমাৰে চৰু কলহ গঢ়া ঘূৰণীয়া যন্ত্র a potter's wheel, ঘূৰণীয়া বস্তু a round thing ঘূৰণীয়াকৈ পতা খেৰৰ মেজি।

চাক্ সক. ধা. চাকি চা, জিভাৰে সোৱাদ ল to taste.

চাক বি. হিলৈ বা কাঁড় পোনোৱা কার্য্য, লক্ষ্য an aim, the pointing of a gun.

চাকচিকণ বিণ. পৰিষ্কাৰ, নিকা neat and clean.

চাক-জাল বি. পলৰ নিচিনাকৈ বোৱা ঘূৰণীয়া আকৃতিৰ এবিধ জাল।

চাকতি বি. লুচি বেলা পীৰা a pastry board, মাছ মঙহৰ টুকুৰা a piece of meat.

চাকনৈয়া বি. নৈৰ সোঁতৰ পাক a whirlpool.

চাকৰ বি. বেচ লৈ লোকৰ কাম কৰা মানুহ, ভৃত্য a man servant. স্ত্রী. চাকৰণী।

চাকৰি বি. বেচ লৈ কৰা কাম, চাকৰৰ অৱস্থা, দাসত্ব service, servitude. **চাকৰীয়া** বিণ. চাকৰি কৰা।

চাকলি বি. পাতল ঘূৰণীয়া চেপেটা বস্তু flat and circular piece, ৰূপ বা সোণৰ মোহৰ a coin. **চাকলি-কটা** চাকলি কাটি ধুনীয়া কৰা adorned with circular shaped devices. **চাকলি-পীৰা** ঘূৰণীয়া পীৰা a round low stool. **চাকলি-মণি** গলপতা।

চাকা বি. চকৰি, গাড়ী আদিৰ ঘিলা a wheel, সন্ধ্যা সময়ৰ সূর্য্য the evening sun.

চাকি বি. প্রদীপ, বন্তি a lamp, a light, ফুল গাঁথি কৰা ঘূৰণীয়া থোপা a small round bunch of flowers strung together. **চাকিলগা** বান্তি জ্বলা to light a lamp.

চাকিন (ফা.) বি. বাসস্থান, থকা ঠাই residence.

চাকিপাত কাপোৰত ঘূৰণীয়া ফুল তোলা।

চাকুলী 'চাকোলা' চোৱা।

চাকৈ-চকোৱা বি. এবিধ ইটাগুৰীয়া বৰণেৰে হাঁহ জাতিৰ বনৰীয়া চৰাই a pair of ruddy sheldrakes.

চাকোঁতা বি. জিভাত দি সোৱাদ বুজোঁতা a man who tastes. স্ত্রী. চাকঁতী।

চাকোলা বি. ভৰি বা কঁকালৰ দোষত থিয় হব নোৱৰা, গাৰ পৰিমাণলৈ চাই চাপৰ unable to stand up, a cripple. স্ত্রী. চাকুলী।

চাগৈ ক্রি. বিণ. কিজানি, হবলা perhaps, possibly.

চাগু, চাগুদানা বি. এবিধ গছৰ মাজৰ কোমল আৰু সোপোকা শাহবোৰ খুন্দি গুৰি কৰি কৰা খাদ্য sago.

চাণ্ডটি বি. সিংহাসনৰ ওপৰত চন্দ্ৰতাপ বা খাটৰ ওপৰত আঁঠুৰা তৰিবলৈ লগোৱা খুঁটাৰ কাণত চাৰিওফালে লগাই দিয়া কাঠ বা মাৰি a wooden frame for hanging canopy over throne or a mosquito curtain over a bed.

চাঙিন (ফা. সাঙ্গিন) বি. বন্দুকৰ মুখত লগোৱা জোঙা অস্ত্র a bayonet.

চাঙী বি. এখন চঁছালিৰ দুই দাঁতিত দুডোখৰ বাঁহ লগাই দুমূৰে দুটা মানুহে হাতেৰে ধৰি বা কানত লৈ বস্তু কঢ়িওৱা যতন a bamboo frame work for carrying things.

চাঙেৰী বি. এবিধ টেঙা বন শাক, টেঙেচী টেঙা the Indian sarrel.

চাক্ষ (পু. অ.) বি. চমক।

চাচি বি. খন্তেকীয়া প্রবল ধুমুহা a violent gust of wind, কষ্টেৰে উশাহ লোৱা অৱস্থা।

চাজা বি. শাস্তি punishment.

চাজি-মাটি বি. খাৰ মাটি, সাজি মাটি।

চাট বি. আঘাত, এছাৰিৰ কোব a stroke with a whip, বাঁহৰ নিচান a pole, গম বা বুজ a slight notice of approach or touch.

চাটিন বি. এবিধ বিদেশী ডাঠ ৰেশমী কাপোৰ satin.

চাটনি বি. খাওঁতে মুখৰ ৰুচি বঢ়াবৰ কাৰণে খোৱা এবিধ জলা সোৱাদ আৰু টেঙা গুণ যুক্ত বস্তু a kind of sauce.

চাটল বি. পিতল খুন্দা এবিধ লোৰ যতন a brass-smith's tool.

চাটু বি. লোকৰ মনত সন্তোষ লগাবলৈ কোৱা কথা, ফুচুলনি flattery, coaxing, ভৰসা dependance.

চাটুকৰ ক্রি. লোকৰ মনত ভাল লগা কথা ক, ফুচুলা to flatter, to look to some one for help.

চাটুকাৰ, চাটুকাৰী বি.লাভৰ আশাত

লোকৰ মনত সন্তোষ লগা কথা কোৱা মানুহ one who flatters another with the hope of gain. **চাটূক্তি** বি. উচটোৱা কথা, ফুচুলনি flattery.

চাণক্য বি. প্ৰাচীন মগধ দেশৰ চন্দ্ৰগুপ্ত ৰজাৰ মন্ত্ৰী আৰু নন্দবংশ ধ্বংস কৰা কূট ৰাজনৈতিক পণ্ডিত a minister of Chandra-gupta, the famous ancient king of Maghadha, চাণক্য পণ্ডিতে অনেক সংস্কৃত পুথিৰ পৰা সংগ্ৰহ কৰা ৰাজনীতি আৰু সমাজ নীতি বিষয়ৰ এক পুথি a work on morals and polity compiled by Chanakya.

চাণ্ডাল বি. এটা নীচ জাতিৰ নাম, জাতি চ্যুত মানুহ, দুৰন্ত স্বভাৱৰ মানুহ an outcaste, a wicked or debased person. স্ত্ৰী. **চাণ্ডালী, চাণ্ডালিনী।**

চাত বিণ. গোট খোৱা united, একতা unity, ধঁপাতৰ দীঘলীয়া হোঁপা।

চাতক বি. এবিধ উকহ জাতিৰ চৰাই, পানী পিয়া a kind of bird. স্ত্ৰী. **চাতকী, চাতকিনী।**

চাত্‌লি বি. কঁহাৰৰ লোৰ সঁজুলি bell-metal worker's tool.

চাতুৰী বি. নিপুণতা, শঠতা, দুষ্টালি cunning, rougishness.

চাতুৰ্ম্মাস্য বি. আহাৰৰ শুক্লা দ্বাদশী বা পূৰ্ণিমাৰ পৰা আৰম্ভ কৰি কাতি মাহৰ শুক্লা দ্বাদশী বা পূৰ্ণিমাত শেষ কৰি কৰা ব্ৰত।

চাদৰ বি. গাত মেৰাই লোৱা এতৰ-পীয়া কাপোৰ, চেলেং a sheet.

চাদা বিণ. উকা, ফুল নথকা plain. **চাদা ধঁপাত** শুকাই ৰখা ধঁপাতৰ পাত।

চান্‌ (পু. অ) সক. ধা. ছাট, আবৰি ধৰ to envelop.

চান বি. চন্দ্ৰ the moon.

চান বি ৰাজ হাড়ৰ দুয়োফালে থকা দীঘল গোটা মঙহ the long strip of flesh on either side of the spine. **চানকাঢ়** অলপীয়া এভাগ চুৰ কৰ to steal a small portion. **চান-মাৰি** বি. এটা নিচান পুতি তালৈ লক্ষ্য কৰি গুলী মাৰি হাত পোন কৰা ঠাই a rifle range.

চানাই বি. কালিৰ নিচিনা মুখেৰে ফুঁকি বজোৱা এবিধ বাদ্য যন্ত্ৰ a kind of flute.

চানিবিচাৰ বি. পুনৰ বিচাৰ retrial.

চানেকি বি. কাপোৰত তুলিবৰ কাৰণে কৰা ফুলৰ আৰ্হি, যি বস্তুক চাই আন এটা সজা যায় a pattern, a model.

চানেকীয়া বিণ. দেখা, নিচিনা looking like, resembling.

চান্দ বি. চন্দ্র, জোন the moon, এবিধ শাক a kind of pot herb. অক. ধা. চল চা, কোনো কাৰ্য্য কৰিবলৈ উপযুক্ত সময় বিচাৰ (প্ৰায় বেয়া ভাৱত) to seek an opportunity.

চান্দা বি. বৰঙণি subscription. **চান্দা-ভাহা** বিণ. বৰ দুৰ্ভগীয়া।

চান্দি বি. ৰূপ silver.

চান্দ্র বি. চন্দ্র সম্বন্ধীয় lunar, চন্দ্ৰৰ গতি অনুসাৰে গণনা কৰা regulated by the course of the moon.

চান্দ্রায়ণ বি. চান্দ্র তিথিৰে নিয়মিত কৰা ব্ৰত বিশেষ, কৃষ্ণপক্ষৰ প্ৰতিদিন এক গৰাহকৈ আহাৰ কমাই অমাবস্যাৰ দিনা উপবাস কৰি আৰু শুক্লপক্ষৰ প্ৰতিদিন এক গৰাহকৈ আহাৰ বঢ়াই পূৰ্ণিমাৰ দিনা ১৫ গৰাহ কৰি কৰা ব্ৰত বিশেষ, প্ৰায়শ্চিত্ত a kind of expiatory penance regulated by the moon's age, in it the daily quantity of food, which consists of fifteen mouthfuls at the fullmoon is diminished by one mouthful every day during the dark fortnight till it is reduced to zero at the new moon, and is increased in like manner during the bright fortnight.

চাপ বি. ধেনু a bow. জ্যামিতিত বৃত্তৰ পৰিধিৰ অংশ, ধনু arc.

চাপ্ অক. ধা. ওচৰলৈ আহ to draw nigh, আপোনাৰ ঘৰ এৰি আনৰ ঘৰত থাক to go and live at another's house, কোঁচ খা to be contracted, আশ্ৰয়ৰ কাৰণে ওচৰলৈ আহ to go for shelter. সক. ধা. ওচৰলৈ যা to approach. বি. থোপ, চেপা, হেঁচা pressure. অক. ধা **চাপ খা**। সক. ধা. **চাপ খুৱা**।

চাপ্‌কন্ বি. কান্ধৰ পৰা আঁঠুলৈ ওলমা এবিধ চোলা a kind of flowing garment.

চাপচুপ বিণ নিতাল, নিমাত silent.

চাপি-চুপা বি লুকাই থাকিবলৈ চেষ্টা কৰা attempt to conceal oneself.

চাপনী বি নিয়ম মতে বিয়া নকৰাকৈ অনা তিৰোতা a woman who is kept without being formally married.

চাপৰ বি আঙুলি মেলা হাতৰ তলুৱাৰে কৰা আঘাত a blow with the open hand. ক্ৰি. **চাপৰ মাৰ**।

চাপৰ বিণ চুটি, ওখ নোহোৱা low, not high. অক ধা. গা কোঁচাই বা মূৰ দোঁৱাই চুটি হ to lower one-

self by bending the head or the body. **সক ধা. চাপৰা** চাপৰ কৰ, ওখৰ পৰা তললৈ নমা।

চাপৰাচ্ বি. পদবীৰ পৰিচয় দিয়া এচকলা ধাতুৰ বস্তু a badge.

চাপৰাচী বি. চাপৰাচ পিন্ধা কৰ্ম্মচাৰী an orderly.

চাপৰি বি. দুয়োখন হাত মেলি ইখনৰ ওপৰত সিখনেৰে কৰা আঘাত a clap. ক্রি. **চাপৰি মাৰ, চাপৰি বজা**।

চাপৰি বি. নৈয়ে বালি, পলস পেলাই পতা ওখ মাটি an island or bank formed by a river, এৰীয়া সূতাৰ চপৰা raw eri silk kept in a lump for twisting.

চাপৰিয়াল বি. চাপৰিত থকা মানুহ one living in a chapari.

চাপল্য বি. অস্থিৰতা, চঞ্চলতা unsteadiness.

চাপাচী বিণ. আনে নজনা, লুকাই ৰখা concealed.

চাফ্, চাফা বিণ. পৰিষ্কাৰ, নিৰ্ম্মল clean.

চাব বি. কোৰ আদি কোনো গধুৰ বস্তু ঘনে ঘনে দাঙি কৰা অনেক আঘাতৰ প্ৰত্যেকটো a stroke or thump given by quickly raising anything heavy, ক্ষেপন, পানীত পল আদি মাছ ধৰা যতনৰ নিক্ষেপ throwing of a fishing implement, নাঙলৰ মুখত লাগি থকা মাটিৰ চপৰা। সক গাখীৰৰ টেকেলি।.

চাব্ বি. কোনো বস্তুৰ ওপৰত হেঁচি আখৰ বা আন চিন বহুৱা যতন a stamp, a seal. **চাব দি ধৰ, চাব মাৰি ধৰ** হাতেৰে থাপ মাৰি ধৰ, এনেয়ে দোষী বুলি ধৰ to catch suddenly, to charge a man with an offence all on a sudden without proof. **চাব** কাটি নাঙলৰ মুখত লাগি ধৰা মাটি আৰু জাবৰ গুচা। **চাব্‌খৰি** বি. নৈত উটি অহা খৰি।

চাবতিয়াল বিণ. অতি শীঘ্রে কাম কৰিব পৰা, নিপুণ capable of doing quickly, skilled, dexterous.

চাবন, চাবোন বি. তেল আৰু ছাই মিহলাই কৰা গা আৰু কাপোৰ ধোৱা বস্তু soap.

চাবাচ্, চাবাইচ্ বি. ধন্যবাদ, প্ৰশংসা thanks, bravo.

চাবি বি. তলাৰ কাঠী, সঁচাৰ কাঠী a key. ক্রি. **চাবি-মাৰ, চাবি-লগা**।

চাবুক বি. ছালেৰে গোঁঠা চেকনী বা সোঁকা a whip.

চাবুদ বি. প্ৰমাণ a proof.

চাবুৰি বি. একে সময়তে আৰু একেবাৰেই পৰা বহুত গালি।

চাবেক বিণ. আগৰ, পূৰ্ব্বৰ previous, former.

চাম বি. এবিধ সুকাঠী গছ a kind of timber tree, একেবাৰে উৎপন্ন হোৱা বহু বস্তু। ক্রি. বিণ. চামে চামে এচামৰ পাছত আন এচাম, দলে দলে batch after batch.

চাম্‌দলা বি. গাৰ ছালৰ ওপৰত বহলকৈ উখহি উঠা চকলা patch of swollen skin.

চামনি বি. ঘাৰ ওপৰত বন্ধ যোৱা পাতল চোকোৰা বা ছাল scale, জুলীয়া বস্তুৰ তেলৰ ভাগ, মল বা সৰ উঠি তাৰ ওপৰত বন্ধা জাল thick scum rising to the surface of liquid things, cream.

চামৰ বি. চোৱঁৰ, মা'খ খেদোৱা চুঁৱৰী পহুৰ নেজৰ নোমৰ শোটা a whisk made of the tail hair of the yak.

চামিল বিণ. ভুক্ত কৰা inclusion. ক্রি. চামিল কৰ।

চামুচ বি. চন, মুখত আহাৰ তুলি দিয়া সৰু হেঁতা a spoon.

চামেলী বি. এবিধ ফুল jasmine.

চাৰ বি. গুপ্ত চৰ a spy. বিণ. প্ৰবল হোৱা aggravated. বি. ঘাঁহেৰে পেট ভৰা অৱস্থা the state of having the belly filled with grass or food. চাৰ পা ঘাঁহেৰে পেট ভৰা।

চাৰণ বি. গৰু আদি চৰোৱা কাৰ্য্য the act of tending, grazing cattle. চাৰণ দি মাজে সময়ে ধন বা বস্তুৰে অলপ সহায় কৰ। চাৰণ পা মাজে মাজে সাহায্য স্বৰূপে অলপ ধন বা বস্তু পা।

চাৰণ বি. এজাতি দেৱযোনি, কোনো লোক বা বংশৰ কীৰ্ত্তি গোৱা মানুহ a professional singer of the deeds of an illustrious man or family, a bard.

চাৰপাই বি. চাৰি খুৰা লগোৱা শোৱা আসন a bedstead.

চাৰি বি. দুইৰ দুগুণ four.

চাৰি চাপৰ বাজ বি. টোলৰ বাজ অৰ্থাৎ সকলো প্ৰকাৰ সম্পৰ্ক নথকা having no communication or connection whatever.

চাৰি-পুৰুষাৰ্থ ধৰ্ম্ম, অৰ্থ, কাম, মোক্ষ এই চাৰি বিধৰ কামনাৰ বস্তু।

চাৰি প্ৰসঙ্গ পুৱা, দুপৰীয়া, আবেলি আৰু গধূলি কৰা প্ৰসঙ্গ।

চাৰিবস্তু বি. শৰণ লগাওঁতে দিয়া নাম, গুৰু, ভকত, দেৱ এই চাৰি নাম।

চাৰিভিতি চাৰিওফালে।

চাৰি সত্ৰীয়া আসামৰ আউনী আটী, দক্ষিণ পাট, গড়মূৰ আৰু কুৰুৱাবাহী এই প্ৰধান চাৰি সত্ৰ সম্পৰ্কীয়।

চাৰী (পু. অ.) বি. ছোৱালী, তিৰী।

চাৰু বিণ. উত্তম, সুন্দৰ beautiful, elegant.

চাৰেং বি. সক জাহাজৰ কৰ্ম্মচাৰী বিলাকৰ ওপৰত প্ৰধান বিষয়া a serang.

চাৰেক, চাৰিয়েক বিণ. চেৰেক, কিছু a few, some.

চাৰ্ব্বাক বি. তৰ্কেৰে ঈশ্বৰ নাই বুলি নিশ্চয় কৰা মানুহ a sceptic, an atheist, নাস্তিক মত প্ৰবৰ্ত্তক এজন হিন্দু ঋষি।

চাল বি. ঘৰৰ ওপৰৰ আচ্ছাদন the roof of a house, কোনো বস্তুৰ ওপৰৰ আচ্ছাদন the upper covering of anything. সক. ধা. চালনীৰে ভাল বেয়া, ডাঙৰ সৰু বেলেগ কৰ to sift. বি. কৌশল trick.

চাল বি. চন a year.

চাল-কুঁৱৰী বি. ঘৃতকুমাৰী the aloe.

চালতামামি বি. বাষিক বিবৰণ বা হিচাব, গোটেই বছৰত হোৱা কাৰ্য্যৰ বিবৰণ বা হিচাব an annual account or report.

চালনা বি. সঞ্চালন, লৰোৱা বা জোকৰা কাৰ্য্য the act of moving or shaking

চালনী বি. শস্য চালি ভালবেয়া, ডাঙৰ-সৰু বেলেগ কৰি উলিওৱা যতন a sieve. **চালনী-সৰকা** চালনীৰ দৰে বহুত ফুটা কৰা, থকা-সৰকা pierced with many holes, তুই বাকচ মাজেৰে গাটো পাছ ফালে সৰকাই আলাসতে মৰা বাগৰ।

চালপীৰা বি. খুৱা লগোৱা বৰ ডাঙৰ বহল শোৱা পীৰা a large bedstead.

চাল্‌পেনীয়া বিণ. চেলবেলীয়া, চেলেপু talkative.

চালবাৰ কোবা ক্ৰি. ঠিক কথা নকৈ যিহকে পায় তিহকে ক to ramble.

চালা বি. খুলশালি (গালিত ব্যৱহাৰ হয়)। স্ত্ৰী. **চালী**।

চালাক বিণ. চতুৰ, টেঙৰ, বুধিয়ক cunning, artful, intelligent. বি. **চালাকি** চতুৰতা, ধূৰ্ত্তালি cunningness, cleverness.

চালান বি. বেচিবলৈ পঠোৱা বস্তুৰ আৰু তাৰ বেচৰ লেখ থকা কাকত, কোনো ঠাইলৈ পঠোৱা ধনৰ লেখ থকা কাকত an invoice, a list of things etc. despatched, a challan. বিণ. **চালানী**।

চালাম বি. ডাঙৰ লোকৰ প্ৰতি সম্ভ্ৰম প্ৰকাশ কৰি মতা মাত, প্ৰণাম salaam. ক্ৰি. **চালাম কৰ, চালাম দি**। বি. **চালামি** ডাঙৰ লোকক সন্মান দেখুৱাই দিয়া বস্তু, উপঢৌকন a personal gift or present.

চালি বি. এচলীয়া ঘৰ a shed

consisting of one flat roof. ম'ৰা আদি চৰায়ে নেজৰ পাখি থিয় কৰি বহলাই মেলা কাৰ্য্য the spreading out of the tail of a peacock or similar bird. ক্রি. চালিধৰ। চালিজাৰি ক্রি. বিণ. ৰবকৈ বিচাৰি, বাচি বাচি searching diligently.

চালিচ বি. মেল, কোনো কথা আলচ নাইবা বিচাৰ কৰিবলৈ পতা সমাজ a private court of enquiry. **চালিচ-নামা** চালিচৰ ৰায় বা হুকুম লিখা কাকত the judgment of a private court of enquiry.

চালিচা বি. চালিচৰ ৰায় মানিম বুলি স্বীকাৰ কৰা জামিন স্বৰূপে দুই পক্ষৰ লোকে চালিচৰ হাতত ৰখা টকা (যি পক্ষৰ অনুকূলে ৰায় হয়, সেই পক্ষই এই টকা ফিৰত পায়) money deposited as a security to abide by the decision of a chalis.

চালু বি. এবিধ ৰঙা কাপোৰ a kind of red twilled cloth.

চালুকীয়া বিণ. লৰিচৰি ফুৰিব পৰা, অলপ অলপ কৈ খোজ কাঢ়ি বা আঁঠু কাঢ়ি ফুৰিব পৰা child just able to walk a little or go on all fours.

চাৰল বিণ. এঢলীয়া, আওগবীয়া sloping.

চাহ বি. এবিধ গছ আৰু পাত the tea plant, its manufactured leaf. **চাহ-মাৰ** চাহ পাত ছিঙি আনি মাৰি আৰু শুকাই তাক খোৱাৰ উপযুক্ত কৰা to manufacture tea.

চাহ বিণ. হাল কোৰ বাই খেতিলৈ যুগুত কৰা, চহোৱা tilled, broken up as land. বি. চহোৱা মাটি, চহোৱা কাৰ্য্য। **চাহনি** চাহ থকা ঠাই, হাল কোৰ বাই যুগুত কৰা মাটি।

চাহাব বি. মান্য লোক a gentleman, ইউৰোপৰ মানুহ an European.

চাহিদা বি. প্রয়োজন, সাধাৰণে যি পৰিমাণে কোনো বস্তু কিনিব খোজে demand.

চাহী বি. মানুহৰ বা আন জন্তুৰ ছালত সোমাই তেজখোৱা এবিধ অতি সৰু পোক a kind of very small mite, অতি ক্ষুদ্র অংশ a very small portion.

চাহীনী বি. লোকৰ বস্তুৰ পৰা মনে মনে লোৱা ভাগ a small portion pilfered.

চাক্ষুষ বিণ. চকুৰে দেখা visible, seen with the eyes.

চিঁউ চিঁউ, চিঁ চিঁ (অনুকাৰ শব্দ) কোনো কোনো চৰাইৰ নিচিনা শব্দ an imitative word used to express the sharp shrill

of birds. অক. ধা. চীঁচীঁয়া। বি. চীঁচীঁয়নি।

চিঁহিঁহিঁ (অনুকাৰ শব্দ) ঘোঁড়াৰ নিচিনা মাত।

চিক্ (অনু. শব্দ.) চিকাৰ নিচিনা মাত। ক্রি. চিক্‌চিকা।

চিক বি. কৰঙণৰ যোৱাৰ চুক the groin. জৰীৰে গঁথা বাঁহৰ কাঠিৰ পৰ্দা a screen made by stringing together bamboo strips.

চিকচিকীয়া বিণ. বৰকৈ ঘঁহা-মজাৰ কাৰণে জিলিকা, জিলিকি থকা glossy, glittering.

চিকটা বিণ. বেগাই নিছিগা, লিকটা tough, tenacious, কৃপণ niggardly. বি. অতি অলপ অংশ a small portion.

চিকণ বিণ. মিহি আৰু সুন্দৰ, উত্তম fine, smooth and excellent, পুষ্ট plump. ক্রি. বিণ. চিকণকৈ ভালকৈ, সুন্দৰৰূপে nicely. সক. ধা. চিকণা নিকা কৰ, পৰিষ্কাৰ কৰ, to clean, to clear. কৃদ. বিণ. চিকণোৱা।

চিক্‌মিকা অক. ধা. জিলিক, তিৰবিৰা to glitter, sparkle. বি. চিকমিকনি। বিণ. চিকমিকীয়া উজ্জ্বল glittering.

চিকৰা বি. জন্তুৰ গাত কামুৰি থাকি তেজ খোৱা এবিধ সৰু পোক a tick.

চিকা বি. এন্দুৰ জাতিৰ এবিধ দুৰ্গন্ধ জন্তু a musk rat.

চিকাচন্দা বি. ঘিণ, শুচি-অশুচিৰ বিচাৰ, একাচ বিকাচ dislike of unclean things, hate.

চিকাফুৰা বিণ. চিকা ওপৰত উঠাৰ কাৰণে দুৰ্গন্ধ হোৱা rendered stinking by the touch of musk-rat, দুৰ্ণাম পোৱা having a spot on the character.

চিকাৰ বি. মৃগয়া, খেদি জন্তু মৰা বা ধৰা কাৰ্য্য hunting. বিণ. চিকাৰী চিকাৰ কৰা, চিকাৰত পাৰ্গত hunting, skilled in hunting. বি. চিকাৰ কৰা মানুহ a hunter.

চিকিচিকি ক্রি. বিণ. একণ-একণকৈ pinch by pinch.

চিকিৎসক বি. বৈদ্য, বেজ a physician.

চিকিৎসা বি. ৰোগৰ প্ৰতিকাৰ, ঔষধাদিৰ ব্যৱস্থা medical treatment. চিকিৎসনীয়, চিকিৎস্য বিণ. চিকিৎসাৰ যোগ্য। চিকিৎসাধীন যি ৰোগ নাইবা ৰোগীৰ চিকিৎসা চলি আছে।

চিকিমিকি বি. বিজুলী lightning.

চিকীৰ্ষা বি. কৰিবৰ ইচ্ছা desire of doing. বিণ. চিকীৰ্ষু।

চিকুৰ বি. কুন্তল, চুলি hair hanging on the forehead.

চিকেহি বি. ভিকাৰ, ভয়ত গা কঁপি উঠা a start.

চিকোট সক. ধা. দুই নখেৰে চেপি দুখ দে to pinch. বি. দুই নখৰ চেপা pinch.

চিকোণ 'চিকণ' চোৱঁা।

চিচা বি. বটল, সৰু ডিঙিৰ কাচৰ পাত্ৰ a bottle. **চিচী** সৰু চিচা a phial.

চিজিল বি. পৰিপাটিকৈ ৰখা কাৰ্য্য, শৃঙ্খলতা proper arrangement or order.

চিঞৰ, চিয়ৰ বি. আটাহ, দুখ বা ভয় পাই কৰা উচ্চ শব্দ a scream. অক. ধা. আটাহ পাৰ, দুখ বা ভয় পাই উচ্চ শব্দ কৰ to scream. বি. **চিঞৰণি, চিয়ৰণি**।

চিঞা, চিয়া বিণ. আন ভাগতকৈ লাহী বা ক্ষীণ thinner than other parts. **চিয়াপৰ** আন ভাগতকৈ সৰু বা লাহী হ।

চিট্ বি. কোচ, প্ৰহাৰ a stroke with a lash.

চিট্‌চিটনি, চিটচিটা বি. গাত তাপ লাগি হোৱা খজুৱতিৰ নিচিনা অসুখ বোধ an itching sensation caused by heat.

চিটা, চিঠা বি. মাটিৰ কালি আৰু গৰাকীৰ নাম লিখা কাকত a book used in land surveying.

চিঠি বি. পত্ৰ, লিপি, লোকলৈ বাতৰি দিবৰ কাৰণে লিখা কাকত a letter.

চিঠি খেল, চিঠি খেলা বি. লাভৰ নিমিত্তে কৰা একপ্ৰকাৰ খেমালি lottery.

চিত বি. মন, বুদ্ধি, হৃদয় mind, intellect, heart, চৈতন্য consciousness.

চিত বিণ. ওপৰলৈ মুখ কৰি পৰি থকা lying with the face upwards. ক্ৰি. **চিত হ, চিত খা**।

চিত্ সক. ধা. বৰণ লগা to paint.

চিত্‌কাৰ বি. চিঞৰ a scream.

চিত্তনী বি. চিন্তা, ভাবনা।

চিতৰা বিণ. পখৰা variegated. স্ত্ৰী. **চিতৰী**।

চিতল বি. এবিধ চেপেটা ডাঙৰ মাছ a kind of flat fish.

চিত্‌পতং খা, চিত্‌পতং হ চিত হৈ পৰ to lie prostrate.

চিত্‌ভোলোঙা খা, চিত্‌ভোলোঙা দি চিত হৈ বা লুটি খাই পৰ, নৰিয়া পৰ।

চিতা বি. মৰা শ খৰি দিবলৈ যুগুত কৰা কাঠ, বাঁহৰ মেজি a funeral pile.

চিত্ত 'চিত' চোৱঁা।

চিত্ত বিভ্ৰম-বৈকল্য বি. মনৰ ভ্ৰম, বলিয়ালি, উন্মত্ততা derangement of mind, madness.

চিত্তবৃত্তি বি. মনৰ ভাব, মনৰ অৱস্থা the various sentiments of mind, মানসিক বৃত্তি mental faculty.

চিত্তৰঞ্জিনী বৃত্তি যি বৃত্তিৰ কাৰণে মানুহে সৌন্দৰ্য্য কলা ইত্যাদি উপভোগ কৰে, 'কান্তবৃত্তি' aesthetic faculty.

চিত্তশুদ্ধি বি. মনৰ পৱিত্ৰতা purity of mind.

চিত্তহাৰী, চিত্তাকৰ্ষক মনোহাৰী, মনোৰঞ্জক interesting.

চিত্ৰ বি. লিখনীৰে অঁকা বা লেখা মূৰ্ত্তি, পট a picture. বিণ. নানা বৰণীয়া variegated. **চিত্ৰকৰ, চিত্ৰকাৰ** পট আঁকোতা, খনিকৰ a painter. **চিত্ৰকৰ্ম্ম** পট অঁকা কাম, ভোজবাজি a painting. **চিত্ৰকলা** চিত্ৰবিদ্যা।

চিত্ৰকুট বি. বুন্দেল খণ্ডত থকা এটা পৰ্ব্বতৰ নাম, শ্ৰীৰামচন্দ্ৰ বনলৈ গৈ প্ৰথমতে তাতে আছিল the name of a mountain.

চিত্ৰগুপ্ত বি. যম ৰজাৰ কাকতীৰ নাম the Registrar of Jama.

চিত্ৰপট বি. কাপোৰ বা কাকত আদিৰ ওপৰত অঁকা চিত্ৰ a drawing. **চিত্ৰফলক** বি. চিত্ৰ, ছবি painting, picture, চিত্ৰ অঁকা ফলি বা কাপোৰ a canvas or tablet for painting. **চিত্ৰ-বিচিত্ৰ** বিবিধ বৰণৰ নক্সাযুক্ত, নানা বৰণীয়া variegated. **চিত্ৰ-মৃগ** বি. নানা বৰণ থকা পখৰা পহু। **চিত্ৰ-ৰথ** বি. সূৰ্য্য the sun, ইন্দ্ৰৰ সভাৰ এজন গন্ধৰ্ব্ব।

চিত্ৰলেখা, চিত্ৰলেখী বি. বাণ ৰজাৰ কন্যা উষাৰ সখীয়েক, এওঁ চিত্ৰ-বিদ্যাত বৰ পাৰ্গত আছিল the female friend of Usha.

চিত্ৰশালা বি. চিত্ৰ প্ৰদৰ্শন গৃহ art gallery, museum. **চিত্ৰাঙ্কন-গৃহ** studio.

চিত্ৰা বি. চতুৰ্দ্দশ নক্ষত্ৰ the fourteenth lunar mansion.

চিত্ৰিণী বি. সুলক্ষণী ধুনীয়া তিৰোতা a beautiful woman with auspicious signs.

চিত্ৰিত বিণ. অঙ্কিত painted, drawn, নানা ৰং লগোৱা many-coloured.

চিত্‌লেঙীয়া বিণ. তলিখন কাঁহীৰ দৰে সমতল আৰু বহল having a flat bottom.

চিদ্‌বিলাস (পু. অ.) বি. মনৰ সৈতে পোৱা আনন্দ, চিদানন্দ অৱস্থা a joyous state of mind.

চিদাংশ (পু. অ.) বি. জ্ঞানৰ ভাগ, চৈতন্য।

চিদাকাশ বি. নিলিপ্ত চৈতন্য, চিদ্ৰূপ পৰব্ৰহ্ম।

চিদাত্ম বি. মনৰ ভাগ, মনৰূপ প্ৰবৃত্তি, জ্ঞানবৃত্তি the mental faculty.

চিদাত্মা বি. চৈতন্য স্বৰূপ আত্মা, জ্ঞানময় আত্মা।

চিদানন্দ বি. সদায় আনন্দযুক্ত আৰু আনন্দস্বৰূপ ever joyful, পৰমেশ্বৰ God.

চিদাভাস বি. চৈতন্যৰ বিকাশ, জ্ঞানস্বৰূপ, জীৱাত্মা।

চিধা বিণ. পোন straight, শান্ত peaceful.

চিন বি. লক্ষণ, চিহ্ন, দাগ a mark, sign, a token, প্ৰমাণ proof, কূট a mark of punctuation. অক. ধা. সেইটোৱেই এইটো বুলি জান বা বুজ to recognise. **চিনন** কৃদ. বি. চিনি পোৱা কাৰ্য্য।

চিনা সক ধা. এইটোৱেই সেইটো বুলি জনা, পৰিচয় কৰাই দে to cause to be recognised, to introduce. বি. **চিনাওঁতা**। স্ত্ৰী. **চিনাণ্ডী**।

চিনাকি, চিনাজনা বি. পৰিচয় acquaintance. বিণ. পৰিচিত known already.

চিনাক্ত বিণ. কোনো বস্তুত আগেয়ে জনা, চিন দেখিতাক অমুক বুলি নিৰ্ণয় কৰা identified, recognised.

চিনাচিনি বি. এজনে আন জনক চিনা অৱস্থা mutual acquaintance.

চিনা-জোক বি. বনত থকা সৰু জোক।

চিনাল বি. বাণ্ডী, চিবাল।

চিনে-ছাপে ক্ৰি. বিণ. সম্পূৰ্ণ প্ৰমাণেৰে, সকলো চিনেৰে মিল হৈ exactly alike.

চিনোতা বি. চিনি পাওঁতা a man who recognises another. স্ত্ৰী. **চিনতী**।

চিন্ত্ অক ধা. ভাবনা কৰ, মনৰ গুণ to think, to ponder. সক. ধা. ধ্যান কৰ to meditate, বাঞ্ছা কৰ to wish. বি. **চিন্তন** ভবা কাৰ্য্য। **চিন্তনি** চিন্তা, ভাবনা anxiety from fear or misfortune. **চিন্তনীয়, চিন্ত্য** বিণ. চিন্তাৰ যোগ্য।

চিন্তছ (পু. অ.) সক. ধা. চিন্তা কৰ।

চিন্তা বি. ভাবনা, মনেৰে কৰা আলোচনা, বিবেচনা, কল্পনা ইত্যাদি মানসিক ব্যাপাৰ thought, act of thinking, আগন্তুক বিপদৰ পৰা হোৱা মনৰ উদ্বেগ anxiety বাঞ্ছা wish. বিণ **চিন্তাকুল—কুলিত** চিন্তাৰে দুঃখিত disturbed with anxiousor thoughts.**চিন্তাজনক** উদ্বেগজনক causing anxiety. **চিন্তান্বিত, চিন্তাযুক্ত** উদ্বিগ্ন anxious. **চিন্তামগ্ন** গভীৰ চিন্তাত নিমগ্ন। **চিন্তামণি** অভীষ্টদায়ক মণি, স্পৰ্শমণি a fabulous gem, philosopher's stone, ব্ৰহ্মা a name of Brahma. বিণ. বহুমূলীয়া very valuable. **চিন্তাশীল, চিন্তা-পৰায়ণ** চিন্তা কৰি বিচাৰ কৰিবলৈ সমৰ্থ thoughtful, কোনো কথা

দকৈ ভাবি চোৰা অভ্যাসযুক্ত। চিন্তাৱিষ্ট চিন্তাকুল। চিন্তিত কৃদ, বিণ. চিন্তাকুল, ভাবনাযুক্ত perplexed in mind. চিন্তোতা বি. চিন্তা কৰোঁতা one who thinks, ইচ্ছা কৰোঁতা a wisher.

চিন্নি বি. ঈশ্বৰ, পীৰ বা মহন্তৰ উদ্দেশ্যে চেনি, কল, ময়দাৰে মুচলমানে কৰা নৈবেদ্য বিশেষ।

চিন্ময় চৈতন্য স্বৰূপ, জ্ঞানময়। স্ত্ৰী. চিন্ময়ী।

চিপ্ বি. এবাৰ, এবল, ওপৰলৈ দাঙিবলৈ মৰা টান বা আঁজোৰ a sudden pull or jerk upwards, খোৰোচা, চোচনি গাঁঠি a slipknot, বৰশীৰ ডাঁৰি a fishing rod. চিপ কাঢ়, চিপ ল মৰিবৰ সময়ত আঁজুৰি উশাহ ল to labour for breath as at the time of death. চিপ খা কষ্টেৰে উশাহ লওঁতে উঠা নমা কৰ to heave up and down. চিপ্ জৰী খোৰোচা লগোৱা জৰী a slip knot. চিপ্ মাৰ ওপৰলৈ টান মাৰ to pull upwards.

চিপত্ চিপে ক্রি. বিণ. চিপেপতি at every pull.

চিপ্পাত কোনো বস্তু ধৰিবলৈ চিপ্ জৰী পাত।

চিপ্মাৰ ওপৰলৈ আঁজৰ বা টান মাৰ।

চিপ্বাং বি. এবিধ মাটি খনা লোৰ অস্ত্র an iron instrument for digging.

চিপা সক. ধা. কষ্টেৰে গিল to swallow with difficulty.

চিপা, চিপিৰা বিণ. কৃপণ miserly.

চিপাদাৰ বি চুবাদাৰ শব্দৰ অপভ্ৰংশ।

চিপাহী বি. সেনা, ৰণুৱা, পদাতি a soldier, a sepoy.

চিপি বি. তেলৰ সৰু পাত্র বা চিচি an oil vessel or phial.

চিপিয়া বি. গাৰো দাড়ি ৰখা চেপেনা বাহ।

চিমটা বি. সৰু আকৃতিৰ চেপেনা a pair of small pincers.

চিমনি বি. ধোঁৱা ওলাই যাবলৈ কৰা চুঙা chimney.

চিমিট সক. ধা. চিকোট to pinch.

চিয়া বি. মুচলমান জাতিৰ এটা সম্প্ৰদায় a sect of Musalman, পো-নাতিৰ দিনলৈকে থকা যশস্যা, কীৰ্ত্তি renown descended to posterity. সক ধা. সঁচা কৰবলৈ ঈশ্বৰ বা ধৰ্ম্মৰ নাম স্মৰণ বা উচ্চাৰণ কৰা to cause a man to swear in the name of God.

চিয়া (পু অ.) সক. ধা. চিয়ৰি মাত to call aloud,

চিয়া-চৰিত্ত বি. মূল চৰিত্র, যি চৰিত পূৰ্ব্ব কালৰ পৰা চলি আহিছে authentic biography.

চিয়াৰ বি. সঙ্কেত, ইঙ্গিত, ঠাৰ a

hint, a distant allusion. সোণাৰি কমাৰৰ সঁৰাহৰ দৰে চেপি ধৰা সঁজুলি a goldsmith or blacksmith's tongs.

চিয়াহী বি. মহী ink.

চিৰ (পু. অ.) বি. খণ্ড, ফাল a torn piece, গছৰ ছাল the bark of a tree, বস্ত্র cloth.

চিৰ বিণ. নিত্য, অনন্ত। **চিৰকাল, চিৰদিন** বহুকাল, দীৰ্ঘকাল a long period. **চিৰকলীয়া, চিৰদিনীয়া** বিণ. lasting for a long time. **চিৰকালে** ক্রি. বিণ. সদায় always. **চিৰকুমাৰ** আজীৱন অবিবাহিত unmarried for the whole life. **চিৰজীৱন** সমস্ত জীৱনকাল। **চিৰজীৱী, চিৰঞ্জীৱী** অমৰ, দীৰ্ঘজীৱী ever living, দীৰ্ঘায়ু long-lived. **চিৰনিদ্রা** মৃত্যু death. **চিৰন্তন** চিৰকালীন, অতি প্ৰাচীন, সদায় থকা of long standing, old, permanent. **চিৰতুষাৰ ৰেখা** উচ্চ পৰ্ব্বতৰ ওপৰত যি ঠাইত সদায় বৰফ জমি থাকে snow-line. **চিৰায়ু** অমৰ, দীৰ্ঘজীৱী living long. **চিৰস্থায়ী** যি চিৰকাল থাকে, অবিনশ্বৰ ever-lasting. **চিৰাচৰিত** চিৰকাল আচৰিত। **চিৰস্মৰণীয়** সদায় মনত ৰাখিবৰ যোগ্য, কেতিয়াও নেপাহৰা।

চিৰৰোগী, চিৰৰুগীয়া, চিৰৰুগ্ন বিণ. সদায় নৰিয়াত পৰি থকা, কুৰীয়া of sickly constitution. **চিৰসুন্দৰ** বি. পৰমেশ্বৰ।

চিৰ্ চিৰ্ (অনু. শব্দ) অলপীয়া পানী লাহে লাহে বৈ যাওঁতে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ an imitative sound used to express that of water flowing gently. ক্রি. বিণ. চিৰ্ চিৰ্ কৰে, চিৰ্ চিৰ্ কৈ। বি. চিৰ্ চিৰণি। অক. ধা. চিৰ্ চিৰা।

চিৰ্ চিৰীয়া বিণ. অগভীৰ আৰু লাহে লাহে বৈ থকা shallow and gently flowing.

চিৰতা বি. এবিধ তিতা গছ the chirata.

চিৰলী বি. চেলা-গাঁথি, পিছফালে ওলমাই ৰখা চুলি।

চিৰস্তাদাৰ বি. কোনো অফিচৰ এক বিভাগৰ ওপৰঞ্চি আমোলা the head of a ministerial establishment.

চিৰা বি. ধান ভাজি চেপেটাকৈ উলিওৱা চাউল flat rice made out of parched half-boiled paddy.

চিৰা বি. ছেঁই, গুটিৰ দীঘলীয়া ভঁৰাল a long pod.

চিৰিং (অনু. শব্দ) বি. জোঙা কাঁইট বা বেজীৰে গাত হঠাৎ খোঁচ মাৰিলে হোৱা বোধ কৰা শব্দ an imita-

tive word used to express the painful sensation produced when a thorn or a needle is suddenly thrust into the body. অক. ধা. **চিৰিং কৰ।**

চিৰিক্ চিৰিক্ কৰে, চিৰিক্ চিৰিক্ কৈ ক্রি. বিণ. অলপ অলপকৈ বেগেৰে ওলাই পৰ discharging little by little.

চিলনী বি. মাইকী চিলা, শেন জাতিৰ এবিধ চৰাই a kite.

চিলনী-সাঁতৰ ওপৰলৈ মুখ কৰি দিয়া সাঁতৰ swimming with the face upward.

চিল্মিলা অক. ধা. অলপ অলপকৈ চকু জাঁপ খুৱা to be drowsy. বিণ. **চিলমিলীয়া** কলাঘুমুটীয়া dozy. ক্রি. বিণ. **চিল্মিল্-কৰে।**

চিলা বি. শেন জাতিৰ এবিধ চৰাইৰ মতা a male kite, বতাহত উৰাই ধেমালি কৰিবৰ কাৰণে কাগজেৰে সজা বস্তু a paper kite.

চিলাই বি. সিয়নি। সক. ধা. চিলাই কৰ।

চিলিঙা বি. জুই শালৰ ওপৰত পতা চাং।

চিলিঙি বি. বাঁহৰ পাতল কামীৰে বোৱা ওখ জেওৰা a high fence of thin split bamboo.

চিলিম বি. ধঁপাত আৰু তাৰ ওপৰত আঙঠা ভৰাই ধোঁৱা-খোৱাৰ মূৰত দি ধোঁৱা খোৱা পাত্র the bowl of a hooka.

চিলিম চিগ সকলো উপায় নষ্ট হ, সমূলি আশা দূৰ হ to lose all means, to lose all hopes of.

চিল্চিলীয়া বিণ. নিমজ আৰু পিছল smooth and slippery.

চিবুক বি. থোঁতোৰা the chin.

চিহ্না বি. কোনো কথাৰ সংক্ষেপ আৰু সাৰমৰ্ম্ম an abstract.

চিহ্ন বি. চিন a mark, চেকা a spot.

চিহ্নিত বিণ. চিন লগোৱা marked.

চীঁচিয়নি বি. কোনো কোনো সৰু চৰাই বা পোকৰ চীঁচি শব্দ। অক. ধা. **চীঁচিয়া।**

চীন বি. এখন দেশৰ নাম, খেহ দেশ China. **চীনা আলু** এবিধ খোৱা আলু।

চীনা-বাদাম এবিধ বাদাম the ground-nut. **চীনা বাচন** চীনা মাটিৰ বাচন।

চীৰ বি. ফটা কাপোৰ an old torn cloth, গছৰ ছাল bark of a tree.

চুঁট বি. ষাঁড় বা বলদ গৰুৰ গলধনৰ উঠঙা the hump of the bullock. **চুঁটখৰ** গৰুৰ চুঁটৰ ছালৰ ওপৰত হোৱা ঘা hump-sore.

চুঁৰৰী পছু বি. চমৰী পছু, ভোট তিব্বত আদি পৰ্ব্বতীয়া দেশৰ এবিধ পছু the yak.

চুক্ বি. কোণ, দুটা বস্তু বা ৰেখা কতীয়া ভাবে দুফালৰ পৰা আহি মিলা ঠাই, তলপেট আৰু কৰঙণৰ মাজৰ ঠাই a corner, an angle, কোনো গাওঁৰ এক খণ্ড।

চুক চুকা সক. ধা. মিঠা কথাৰে মন ভুলা to persuade by sweet words, to coax. কৃদ. বিণ. **চুক্-চুকাওঁতা**। স্ত্রী. **চুকচুকাঁতী**।

চুক্ চুকীয়া বিণ. অলপ টেঙা বা লোণৰ সোৱাদ থকা অলপ চোকা saltish, slightly acid.

চুকনীয়া বিণ. খাজনা দিবৰ নিয়ম কৰি কিছু দিনৰ কাৰণে লোৱা holding a lease for a term. বি. **চুকনিয়াৰ** চুকনীয়া মাটি খোৱা মানুহ an undertenant renting land for a short-time.

চুক-ভেকোলা বি. প্ৰায়ে ঘৰৰ চুকত থকা এজাতি ভেকুলি a toad. স্ত্রী. **চুক-ভেকুলী** বহিৰ্জ্জগতৰ কোনো জ্ঞান নথকা মানুহ not worldly wise.

চুকুলি বি. কাৰো বিপক্ষে তেওঁৰ অসাক্ষাতত নিন্দা লগনীয়া কথা a back-biting.

চুকাশাক, চুকা-পালং বি. এবিধ টেঙা শাক the sour spinach.

চুকিয়া (পু. অ.) অক. ধা. পৰাস্ত হৈ।

চুকিয়াচুকি বিণ. এচুকৰ পৰা তাৰ বিপৰীত চুকলৈ diagonal, কেবাটাও চুক থকা having many corners. ক্রি. বিণ. **চুকিয়াচুকিকৈ** এচুকৰ পৰা আন এচুকলৈ diagonally.

চুকীয়া বিণ. চুক থকা having angles or corners, কেইওফাল সমান নোহোৱা angular.

চুকেচুকে ক্রি. বিণ. বেলেগ বেলেগ চুকত in many different corners, এক চুকৰ পৰা আন চুকলৈ diagonally.

চুক্তি বি. সৰ্ত্ত, নিৰ্দ্ধাৰিত বন্দবস্ত an agreement, a contract. **চুক্তি-নামা** কোনো বন্দবস্তৰ কাৰণে লিখা কাকত a deed contract.

চুঙা বি. ফোপোলা দীঘল বস্তু a tube. **চুঙা-পিঠা** বাহৰ চুঙাত গুৰি ভৰাই কৰা এবিধ পিঠা। **চুঙা-বাদুলি** এবিধ সৰু বাদুলি a bat, সংসাৰ বিষয় একো নজনা লোক one ignorant of worldly affairs.

চুঙি বি. জাহাজ আদিত লগোৱা দীঘল নলা বা চুঙা a chimney.

বি. চিকাৰ কৰিবৰ নিমিত্তে ৰখা

চোঙৰ ৰখীয়া বা সাৱধান লোৱা মানুহ a man in charge of a game preserve.

চুচীয়া-নাও বি. এবিধ সৰু নাও, চেলেঙী বা জালোৱা নাও a small boat.

চুচুক-চামাক বি. কোনো ঠাইলৈ বা লোকৰ আগলৈ যাবলৈ ভয় বা লাজ কৰি আগ পাছ হোৱা, কোনো কাম কৰিবলৈ নাইবা কথা কবলৈ আশঙ্কা কৰা কাৰ্য্য hesitation about appearing before a certain person or going to a certain place, or in doing or speaking. ক্রি. বিণ চুচুক-চামাককৈ।

চুজি বি. ঘেঁহু ধানৰ চাউলৰ খৰচীয়া গুৰি the coarsest flour of wheat. (চাউলবোৰ পিহোঁতে নিচেই ওপৰৰ ভাগৰ পৰা যি খৰচীয়া পিঠা গুৰি ওলায় তাকে চুজি বোলে, চাউলৰ মাজৰ ভাগৰ যি গুৰি ওলায় তাক আটা আৰু নিচেই মাজৰ পৰা যি অতি মিহি গুৰি ওলায় তাক ময়দা বোলে)। চুজি-মাটি বি. সাজিমাটি, খাৰমাটি।

চুটা বি. কম, নাটনি deficiency.

চুটি বিণ. চাপৰ, দীঘল নোহোৱা not high, short.

চুটি বি. ঘোঁৰাৰ লৰ the running of a horse. চুটিমেল ঘোঁৰাত উঠি লৰি যা to ride rapidly.

-চাপৰ বিণ. কঁটীয়া of small stature.

চুটি-মুটি বি. গঁটিয়া, চাপৰ short, dwarfed.

চুটিয়া বি. আসাম দেশৰ আদিম বাসী এজাতি মানুহ an aboriginal race of Assam. চুটিয়া-শালিকা বি. এবিধ হাবিত থকা শালিকা a kind of small bird.

চুনৰি বি. নিশ্বাস লোৱা যন্ত্র the lungs.

চুনী বি. এবিধ বহুমূলীয়া ৰঙা বাখৰ a precious stone of red colour.

চুন্নত (আৰবী) বি. পুৰুষাঙ্গৰ মূৰৰ ছাল কাটি পেলোৱা কাৰ্য্য circumcision.

চুন্নী বি. মুচলমানৰ এটা সম্প্রদায়।

চুপ বি. নিঃশব্দ, মাত নমতা silent. চুপচাপ নিমাত, নিঃশব্দ অৱস্থা silence.

চুপ্‌ ক্রি. ওঁঠ চেপি ধৰি জলীয়া বা আন কোমল বস্তু পি বা শোহা মাৰি খা to drink or suck with the lips almost closed.

চুপতা-চুপতি বি. এজনে আন জনক ইতিকিং কৰা, পৰস্পৰে উপহাস কৰা

কাৰ্য্য mutual exchange of jokes or provoking words.

চুপতি বি. ইতিকিং কৰা, খং তোলা কথাৰ আলাপ, উপহাস।

চুপনা-পাত খাবলৈ আশা কৰি বৈ থাক।

চুপহি বি. ফুলৰ নুফুলা কলি an unopened flower-bud, কুঁহি পাতৰ মুকলি নোহোৱা অঙ্কুৰ an unopened leaf-bud, ফুলৰ তলত আৰু ঠাৰিৰ মূৰত থকা সৰু পাতৰ নিচিনা ঢাকনী, ফুলৰ আসন the calyx of a flower, চিচাৰ মুখৰ মাজখোল ঢাকনী a capsule of a bottle, পৰঙীজালৰ টনিডালৰ গুৰি সুমাই ৰখা, মাজত গাঁঠি থকা ফোঁপোলা বাঁহৰ চুঙা, কোনো বস্তুৰ মূৰত লগোৱা বেঁটু বা সৰু কলচী, শুকান ভোলৰ ভিতৰত থকা সোপোকা শাহ, ওঁঠ চেপিধৰি জুলীয়া বস্তু পি খাওঁতে বা চুমা খাওঁতে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ।

চুপা বি. জোপা a cluster.

চুপাৰি বি. শুকাই থোৱা তামোল dry betel-nut.

চুপাবিচ বি. অনুৰোধ request.

চুপি বি. সৰু তেলৰ পাত্ৰ a small oil-vessel.

চুব নোৱৰা হ ৰাজস্বলা হ to be menstruous.

চুবা বি. গাৱঁৰ বা নগৰৰ কোনো এভাগত বাস কৰা মানুহ বিলাকৰ ঘৰ সমূহ a division of a town or village, গোবৰৰ বা বিষ্ঠাৰ-লদা a lump of night soil or dung.

চুবাদাৰ বি কোনো প্ৰদেশৰ শাসন-কৰ্ত্তা governor, দেশী সৈন্য বা ফৌজৰ এজন ওপৰ শ্ৰেণীৰ বিষয়া subadar, an Indian officer of an Indian army.

চুবুৰি বি. নগৰ বা গাৱঁৰ মানুহৰ বসতি থকা একখণ্ড a part of a village or city. বিণ. চুবুৰীয়া ওচৰ ঘৰীয়া neighbour.

চুম্ সক. ধা. চুমা খা, ওঁঠেৰে স্পৰ্শ কৰ to kiss.

চুমা বি. আনৰ কোনো অঙ্গত মুখ দি কৰা আদৰ বা চেনেহ a kiss. সক. ধা. চুমা খা, চুমা দে।

চুম্প্ (পু. অ.) অক. ধা. খাপ দে চোপা দে to lie in wait.

চুম্ব্ (পু. অ.) সক. ধা. ওঁঠেৰে চোহ। কৃদ. বি. চুম্বন।

চুম্বক বি. চুম্বক শিল, লো আকৰ্ষণ কৰা এবিধ শিল the load-stone.

চুম্বক কৈ ক্ৰি. বিণ. সংক্ষেপে in short. চুম্বক বিণ. চমু, সংক্ষেপ short, brief.

চুম্বন বি. চুমা খোৱা কাৰ্য্য, চুমা the

act of kissing. চুম্বিত কৃদ. বিণ. চুমা খোৱা kissed.

চুৰ্ কৰ্ ক্রি. গৰাকীয়ে নজনাকৈ বস্তু নি to steal.

চুৰমাৰ বিণ. ভাঙিছিঙি নষ্ট কৰ broken to pieces, ruined.

চুৰট বি. ধেঁৱা খাবৰ নিমিত্তে শুকান ধপাতেৰে সজা হুৰা a cigar.

চুৰ্-তাৰি, চুৰ্-চাৰি চুৰ আৰু সেই নিচিনা অন্যায় কাম theft and similar unlawful act.

চুৰি বি. চুৰ কৰা কাৰ্য্য theft.

চুৰিয়া বি. পুৰুষৰ কঁকালত পিন্ধা কাপোৰ the waist cloth of a man.

চুৰী বি. তিৰোতাৰ হাতত পিন্ধা খাৰুৰ নিচিনা অলঙ্কাৰ a kind of ornament.

চুৰু বি. আৰম্ভ beginning. ক্রি. চুৰু কৰ।

চুৰুণী বি. চোৰৰ ঘৈণীয়েক the wife of a thief, চুৰ কৰা তিৰোতা a female thief, অপবাদ লগা তিৰোতা।

চুৰ্কী বি. ইটাৰ গুৰি powdered brick.

চুৰ্ত্তি বি. নিজক নপহৰা অৱস্থা, ধৈৰ্য্য self-control, patience.

চুলি বি. মানুহৰ নাইবা ঘোঁৰা আদি জন্তুৰ মূৰৰ দীঘল নোম the hair on the head of a man or an animal.

চুলিয়াচুলি বি. এটাই আনটোৰ চুলিত ধৰি টনা কাৰ্য্য the act of pulling one another by the hair. চুলিয়ে ধাতু যা বৰকৈ ভয় পাই জীৱ ওলাই যোৱা যেন লাগ।

চুলুং বিণ. চেলেপু, মন পাতল, নিলাজ, সঁচামিছা ভালবেয়া নিবিচাৰি মুখত যি আহে তাকে কোৱা light-minded, shameless, speaking regardless of truth or propriety. বি. চুলুঙালি।

চুৱা বি. এবিধ সুগন্ধি দ্রব্য, পুষ্পসাৰ a fragrant substance, essence.

চুৱা বি. উচ্ছিষ্ট, খাই এৰা বস্তু the remains of food eaten, অশৌচৰ সময় a period of ceremonial impurity. ক্রি. চুৱা হ অপবিত্র হ, বিধুতি হ to be menstruous. চুৱাচৰু বি. কোনো কাৰণত অশুচি হোৱা ভাত ৰন্ধা পাত্র defiled cooking place.

চুৱানি বি. ভাত খোৱা পাত আৰু আন অশুচি বস্তু পেলোৱা ঠাই a place where leavings and unclean things are thrown. চুৱাপাত উচ্ছিষ্ট থকা পাত্র বা পাত

an unclean leaf for plate after eating. চুৰা পাতনি আহাৰ কৰা পাত আদি পেলোৱা নাইবা বাচন বৰ্ত্তন ধোৱা ঠাই a place where leaf etc. are thrown after food or utensils are washed.

চুহ, চুঃ অব্যয়, জন্তু আদি খেদাওঁতে ব্যৱহাৰ কৰা মাত begone (applied to animals.)

চূড়া, চূড় বি. ম'ৰা আদি চৰাইৰ মূৰৰ জ a crest, মূৰ head, কোনো বস্তুৰ ওপৰৰ ভাগৰ টিং the top, peak, গোটেই মূৰটো খুৰাই মাজ মূৰত ৰখা টিকনি a lock of hair left on the crown of the head, মূৰৰ আভৰণ head dress. চূড়াকৰণ বি. ব্ৰাহ্মণ, ক্ষত্ৰিয় আৰু বৈশ্য জাতিৰ ল'ৰাৰ এটি সংস্কাৰ কাৰ্য্য the ceremony of tonsure observed by the first three classes of the Hindus.

চূড়ান্ত বিণ. একেবাৰে শেষ বা নিষ্পত্তি হোৱা, বাকী নথকা final, অতিৰিক্ত পৰিমাণ excess.

চূড়ামণি বি শিৰোমণি, মূৰত বা কিৰীটত পিন্ধা মণি a jewel worn on the head, সকলোতকৈ শ্ৰেষ্ঠ লোক a superior personage, মুকুট a coronet.

চূণ বি. পোৰা শিল বা শামুকৰ গুৰি lime.

চূণখাৰ বিণ. চূণ আৰু খাৰৰ নিচিনা চোকা, বৰ চোকা having a cutting or piercing taste like lime or allkali. চূণখাৰ কৰ চোকা বাক্যৰ দ্বাৰা মনত দুখ দি to would the feelings by cutting words. চূণ-চাত বিণ. ভাগ ছিগি গুৰি হোৱা broken to pieces, উচ্ছন্ন totally destroyed. চূণৰীয়া বিণ. লজ্জিত, অপমান পোৱা ashamed, insulted.

চূত বি. আম গছ a mango tree.

চূৰ্ বিণ. চূৰ্ণ, নষ্ট destroyed, smashed. বি. বিষ বা খজু বাঢ়িব নোৱৰা কৰা মন্ত্ৰ an incantation used to stop the progress of any pain or tumor. চূৰমাৰ বিণ. ধ্বংস কৰা destroyed.

চূৰ্ণ্ণ বিণ. ভাগি-ছিগি গুৰি কৰা, ভাঙি গুৰিৰ দৰে কৰা broken to pieces, smashed.

চূৰ্ণৱীয়া বিণ. ক্ষুদ্ৰ,অল্পৰূপীয়া, সামান্য little, inferior in degree or quantity. ক্রি বিণ. চূৰ্ণৱীয়াকৈ মিহিকৈ গুৰি কৰা reduced to fine powder. বি. এবিধ পোকে গাঁতৰ পৰা ওপৰলৈ তোলা মাটিৰ মিহি গুৰি, সেই পোক fine dust or earth thrown up by a species of insect from the

hole in which it lives, the insect itself.

চূৰ্ণ বি. গুড়ি, খুন্দি মিহিকৈ ভঙা বস্তু powder lime. বিণ. গুড়ি কৰা, খুন্দি ভঙা reduced to powder.

চূৰ্ণক বি. পুথিৰ দাঁতিত বা তলত লিখা কোনো বাক্য বা শব্দৰ সংক্ষেপ অৰ্থ a short explanatory note written on the margin or at the foot of a book.

চূৰ্ণকাৰ বি. চূণ পোৰা বা বেচা মানুহ a dealer in lime.

চূৰ্ণতা বি. গুড়ি হোৱা অৱস্থা the state of powder.

চূৰ্ণীকৃত বি. ভাঙি ডোখৰ ডোখৰ কৰা broken to pieces.

চূৰ্ণিকা বি. 'চূৰ্ণক' চোৱাঁ।

চূৰ্ণিত বিণ. চূৰ্ণ কৰা, ভঙা grounded, smashed.

চূণকৃত কৃদ. বিণ. গুৰি কৰা reduced to powder.

চূলা বি. জাপিৰ টুপৰ ওপৰত লগোৱা ধাতুৰ চুপহি the metallic knob fixed at the top of a Japi, খৰমৰ খুটি the knob of a wooden sandal.

চেউনী বি. বাহৰ a camp.

চেউলী বি. এবিধ বিদেশী পাট-কাপোৰ a kind of silk.

চেংচেং (অনু. শব্দ) গাত জুয়ে পোৰা বেদনা প্ৰকাশ কৰা শব্দ an imitative word used to express the smarting pain of burn. ক্ৰি. বিণ. চেংচেং কৰে। বি. চেংচেঙনি। ক্ৰি. চেঙচেঙা। বিণ. চেঙচেঙীয়া বৰ তপত, পুৰিব পৰা তপত very hot, burning.

চেংলেটিয়া বি. সৰু চেঙেলী মাছ।

চেঁউৰী বি. পোৱালি হবৰ বয়স নোপোৱা মাইকী জন্তু a young female animal.

চেঁওৰা বি. পুৰণি ফটা কাপোৰৰ খণ্ড a portion of an old cloth.

চেঁকুৰ বি. জন্তুৰ লৰ, ঢাপলি the running of an animal. অক. ধা. ঢাপলি মেল to race.

চেঁচনি বি. শীতলতা, জুৰ অৱস্থা coolness, দুখ বা পীড়াৰ উপশান্তি relief from pain or distress.

চেঁচা বিণ. তাপ নথকা, জুৰ cool, শীতল cold, শান্ত tranquil, খং. নথকা free from passion. বি. তাপ নথকা অৱস্থা coldness, শান্তি tranquility.

চেঁচা (পু.অ.) বি. চিঞৰ to scream.

চেঁচু বি. পাতলকৈ এফৰা আৰু দুই দাঁতিত ধাৰ থকা বাঁহৰ দীঘল চলা a

thin strip of bamboo having sharp edges. বিণ. **চেঁচৰা।**

চেঁচুক বি ৰ'দ নপৰাৰ কাৰণে চেঁচা আৰু জেকা ঠাই a damp and shady place. বিণ. **চেঁচুকীয়া** সূৰ্য্যৰ তাপ নপৰা, চেঁচুকত থকা।

চেঁচেঁ (অনু. শব্দ) চৰাই, চৰাই পোৱালি নাইবা কোনো কোনো পোকৰ নিচিনা শব্দ। ক্রি. **চেঁচেঁয়া।**

চেঁচেঁৰা বি. কোমল চটৰ ওপৰে অতি বেগে যোৱা তৰাং পানী rapid shallow water running over an even bottom with a loud noise.

চেঁচেঁৰা কোৱা অক. ধা. অৱহেলা কৰ, আওকাণ কৰ to disregard, to be indifferent.

চেঁচোৰ বি. এবিধ বন, ইয়াৰ শিপাৰ মূৰত আলু ধৰে।

চেক্‌চেকনি বি. নতুন ঘাত টেঙা, লোণ আদি চোকা বস্তু পৰিলে হোৱাৰ নিচিনা বেদনা the sharp pain caused in a wound when coming in contact with acid or salt, এবিধ চৰাইৰ মাত the cry of certain birds. অক. ধা. **চেক্‌চেকা।**

চেক্‌চেকী বি. চেক চেক শব্দ কৰা এবিধ চৰাই a kind of bird. বিণ. সদায় হাই উৰুমি কৰি থকা habitually noisy.

চেক বি. টকা দিবলৈ বেঙ্কলৈ দিয়া আজ্ঞাপত্র cheque.

চেকনী বি. ল'ৰাক বা গৰু আদিক কোবাবৰ কাৰণে এছাৰি বা বাঁহৰ লেকেচি a switch used for whipping.

চেক্‌লি-খুন্দা বি. মিৰি আলু।

চেকা বি. নিৰ্ম্মল বস্তুৰ কোনো এঠাইত লগা মলি a stain, a blot, কলঙ্ক, দুৰ্নাম infamy.

চেকুৰা বি. ছেঁই, গুটিৰ দীঘলীয়া ভঁড়াল a pod, দীঘলীয়া খণ্ড (সোণৰ চেকুৰা) a long narrow piece (said of gold), গোট মৰা তেজৰ খণ্ড a clot of blood. **চেকুৰা বান্ধ, চেকুৰা মাৰ** গোট মাৰ to clot as blood. **চেকুৰা চেকুৰ** গোট মাৰি ডোখৰ ডোখৰ হোৱা coagulated into many clots, দীঘল দীঘলকৈ খণ্ড খণ্ড কৰা formed into several long pieces. বিণ. **চেকুৰীয়া।**

চেকেৰা বি. এবিধ টেঙা a kind of acid fruit.

চেখ, ছেখ বি. মুচলমানৰ ভিতৰত এটা প্ৰধান ফৈদ a class of Mussalman.

চেখৰা বি. ডেকেৰা ওকণী। বিণ. ডেকেৰী full-grown.

চেগুণ বি. এবিধ ডাঙৰ শুকাঠি গছ the teak tree.

চেঙা বিণ. বৰ তপত very hot, অস্থিৰ, তজবজীয়া restless, ওচৰ চাপিব নিদিয়া not quiet. বি. বেদনা pang.

চেঙা, চেঙামাছ বি. এবিধ মাছ, ই প্ৰায় গাঁতত থাকে আৰু মুখত ডাঢ়ি আৰু গাত বগা চকৰ আছে a kind of fish. **চেঙা-লুটি-পাৰ** চেঙা মাছৰ দৰে ধৰফৰা। **চেঙা-মুৰীয়া** বি. অৰ্শ ৰোগ the piles.

চেঙা, চেঙেলী বিণ. বেগাই বৰকৈ বাঢ়ি অহা (পানী) rising rapidly, said of flood.

চেঙেৰা বিণ. ডেকা স্বভাৱৰ, চঞ্চল youthful, restless. বি. বিয়া নকৰোৱা ডেকা মানুহ an unmarried youth.

চেঙেলী বি. চেঙা মাছৰ আকৃতিৰ এবিধ সৰু মাছ a kind of little fish.

চেঙেলীয়া বিণ. চেঙা বা তজবজীয়া কিন্তু কম বয়সীয়া testless, active, brisk.

চেচু বি. কুমলীয়া আমৰ এঠা।

চেটিয়া বি. এ শ্ৰেণী চমুৱা আৰু বিষয়া খেলৰ আহোম a clan of higher class Ahom.

চেড়ী বি. দাসী maid-servant.

চেতন, চেতনা বি. চৈতন্য, বোধ, অজ্ঞান sense, consciousness, সাৰ পোৱা অৱস্থা recovery from sleep or senselessness, জীৱন life. অক. ধা. **চেতন পা** সাৰ পা to wake, জ্ঞান পা, তত পা to come to one's self.

চেতা সক. ধা. লভ্, পিশাচে পা to be possessed with a spirit, সজীৱ কৰা, জগোৱা to cause to come to consciousness.

চেতাৰ বি. এবিধ গুণ লগাই বজোৱা বাদ্য যন্ত্ৰ a kind of stringed musical instrument.

চেতিয়া (পু. অ.) অক. ধা. চেতন লৈ, জ্ঞান পাই।

চেন্ বি. হাতালি, সৰু সৰু খোলা কটি হাতৰ তলুৱাৰে ওপৰলৈ মাৰি হাতৰ পিঠিৰে ধৰা এবিধ ল'ৰাৰ খেল a kind of children's game.

চেনাৰ বি. এবিধ মাছ a kind of fish. **চেনাৰী** অবিশ্বাসী।

চেনি বি. পগাই পৰিষ্কাৰ কৰা গুৰ sugar.

চেনি-চম্পা বি. বৰ সোৱাদ আৰু ভাল গোন্ধৰ এবিধ কল a kind of sweet smelling plantain.

চেনি-পুঠী এবিধ মাছ a kind of fish. চেনি মাছ পুঠী মাছৰ নিচিনা কিন্তু তাতকৈ বহুত ডাঙৰ এবিধ বগা বৌ জাতিৰ মাছ a kind of fish.

চেম্ন বি. মানুহৰ গালৰ ছাল ক'লা কৰা এবিধ ৰোগ a kind of disease which discolours the face.

চেনেহ বি. মৰম, প্ৰেম, ভালপোৱা affection, love. **চেনেহা-চেনেহি** পৰস্পৰ ভাল পোৱা mutual affection.

চেনেহী বি. বৰ চেনেহৰ মানুহ a beloved person, চেনেহ বা মৰমৰ মানুহক মতা মাত a term of endearment বিণ. বৰ মৰমৰ beloved.

চেনেহুৱা বি. বেচ নলৈ মৰম কৰি দিয়া বা কৰা done or given out of good will without taking anything in return. বিণ. চেনেহ থকা, মৰমিয়াল affectionate.

চেপ্ সক. ধা. টান বস্তুৰ মাজত সুমাই টেপা বা হেঁচা মাৰ to squeeze or press, টেপা মাৰি পানী বা ৰস উলিয়া to wring out, ঠেক কৰ to make narrow. বিণ. ঠেক narrow.

চেপা বি. টান বস্তুৰ মাজত সুমাই মৰা টেপা, এবিধ মাছ ধৰা যতন squeezing, a kind of fish-trap. **চেপা খা** কোচ খা। **চেপা মৰা** বৰকৈ ঠেক কৰা বা হোৱা compressed. **চেপামাৰ** টেপা মাৰ press between hard things. **চেপি আন** ক্ৰমে একাললৈ চেপি যা gradually to compress one to end. বি. **চেপোঁতা**। স্ত্ৰী. **চেপঁতী**।

চেপেটা বিণ. ওপৰৰ ভাগ সমান আৰু বহল flat. অক. ধা. **চেপেটা খা, চেপেটা মাৰ** to be flat.

চেপেনা বি. চেপি হুখ দিয়া যতন, সঁৰাহ a squeezing instrument, pincers.

চেফেৰা বি. ভালৰ পৰা বেয়া হোৱা বিজাতৰীয়া degenerated.

চেবা সক. ধা. ভয়ত গা চমকি উঠ to start suddenly.

চেমনীয়া বিণ. অলপ বয়সীয়া, বৰ ওখ ডাঙৰ নোহোৱা young and not full-grown.

চেয়াৰ (ইং) বি. চকী chair.

চেৰ্ বিণ আনতকৈ নীহ, নিকৃষ্ট inferior. **চেৰ্ পৰ্** অক. ধা. আনতকৈ নিকৃষ্ট বা কম হ, পাছ পৰ to be surpassed. সক. ধা. **চেৰ পেলা** পাছ পেলা to excel.

চেৰ্চেৰ্ (অনু. শব্দ) তপত তেলত পানী পৰিলে বা তপত পাত্ৰত পানী বা চেঁচা বস্তু পৰিলে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ। বি. **চেৰচেৰণি**। ক্ৰি. **চেৰ-চেৰা**। বিণ. **চেৰচেৰীয়া**।

চেৰণি বি. পেট বোৱা disorder of bowels.

চেৰা অক. ধা. পানীৰ নিচিনা শৌচ কৰা to have loose bowels.

চেৰা সক. ধা. ওপৰে দি পাৰ হৈ যা, পাছ পেলাই এৰি যা to pass over, to cross.

চেৰাকণি বি. নিচেই পাছত পৰা কণি an egg laid last of all. **চেৰাচুলি** বি. সন্তান ওপজি আহোঁতে গজি অহা চুলি the hair on the head of a new-born infant. **চেৰাবলীয়া** অলপ বলীয়া half-witted. **চেৰা বিহু** বিহুৰ শেষৰ কেইদিন। **চেৰাশলীয়া** অশৌচীয়া confined. **চেৰাশালি** প্ৰসৱ কৰা ঘৰ lying in chamber.

চেৰাগ (আৰবী) বি. চাকি, বন্তি candle.

চেৰাপ (আৰবী—চাৰাব) বি. মদ wine. বিণ. **চেৰাপী** মদাহী।

চেৰী, চেড়ী বি. দাসী, বেটী a maid-servant.

চেৰুৱা বি. জন্তুৰ ঠেঙৰ বহল আৰু মঙহাল ভাগ the thigh of an animal.

চেৰেং কৰে ক্রি. বিণ. অকস্মাৎ, হঠাৎ suddenly.

চেৰেক (অনু. শব্দ) ঠেক চুঙাৰ মুখেদি বলেৰে বেগাই পানী মাৰি পঠাওঁতে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ, ৰেপ মাৰি কাটোঁতে বা বলেৰে কাপোৰ আদি ফালোঁতে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ। ক্রি. বিণ. **চেৰেক কৰে**।

চেৰেক বি. চাৰিটামান, কিছুমান a few.

চেৰেকা বি. এবিধ চৰাই a kind of bird, পিচকাৰী syringe. **চেৰেকা-পানী** পিচকাৰীৰে মাৰি পঠিওৱা পানী।

চেৰেকী বি. উঘাতকৈ ডাঙৰ এবিধ সূতা মেৰোৱা যতন a contrivance for winding thread.

চেৰেঙা বি. কিছু সময়ৰ কাৰণে ওলোৱা ৰ'দ, তাপ বা মনৰ ভাব temporary sunshine, heat or feeling.

চেৰেঠ বিণ. মলিন, লেতেৰা dirty, কৰিব নজনাৰ কাৰণে বেয়া হোৱা spoiled.

চেৰেপা বি. মানুহ আৰু জন্তুক কামোৰা এবিধ সৰু পোক a species of flea বিণ. বৰ টেঙা, অতিশয় সোৱাদ very acid or sweet.

চেৰেমা বিণ. ক্ষীণ lean.

চেৰেলা বিণ. ক্ষীণ lean.

চেৰেলিয়া অক. ধা. বেচিকৈ পাতল শৌচ কৰ make too much purging.

চেল্‌চেলা, চেলবেলা অক. ধা. অসাৰ বা মিছামিছি কথা অধিক কৈ ক, ভাল বেয়া নিবিচাৰি মুখত যি আহে তাকে ক to babble. বিণ. **চেলচেলীয়া, চেলবেলীয়া**।

চেলা বি. এবিধ বহু ঠেঙীয়া চেপেটা বিষাল কীট a centipede. সাধু-সন্ন্যাসীসকলৰ শিষ্য।

চেলাউৰি বি. ভ্ৰূৰ, চকুৰ ওপৰৰ ধেনুভিৰীয়া নোম the eye-brow.

চেলা-পেটী বি. এবিধ পানী জোক a kind of water-leech.

চেলাম বি. ওলগ, কপালত হাত দি কৰা সন্মান a salutation.

চেলামী বিণ. এফালৰৈ ক্ৰমে চাপৰ sloping. বি. সন্মান দেখুৱাবলৈ দিয়া দান।

চেলি (পু. অ.) বি. কাপোৰ cloth.

চেলু বি. ধৰিবৰ ঠেক a catch, কাৰ্য্য কৰাৰ উপায় means of doing a thing, সুবিধা, চল a pretext, good chance.

চেলুৱাই বি. (চহা) 'চুৰট' চোৰাঁ।

চেলেং বি. গাত লোৱা পাতল কাপোৰ a thin cloth wrapped round the body.

চেলেংপেতেং বি. অনিচ্ছাৰে অলপকৈ ভোজন কৰা কাৰ্য্য। বিণ. মন নিদিয়া, অনিচ্ছাৰে কৰা reluctant, indifferent.

চেলেক সক. ধা. জিভাৰে সোৱাদ ল, জিভাত লগাই ভক্ষণ কৰ to lick.

চেলেকনা বি. এবিধ সৰু মাছ a kind of small fish.

চেলেকা বি. জিভাৰে চেলেকি খোৱা কাৰ্য্য the act of licking, অলপমান বস্তু a little. কৃদ. বিণ. চেলেকি খোৱা licked. সক. ধা. আনক চেলেকিবলৈ দে to cause one to lick. কৃদ. বি. **চেলেকোঁতা**। স্ত্ৰী. **চেলেকঁতী**।

চেলেকা-চুবুৰা বিণ. এঠাইত লগা আন ঠাইত নলগা laid as paint or plaster here and there, and not uniformly.

চেলেঙী নাও বি. অসমীয়া সৰু জালোৱা নাও a small fishing dugout.

চেলেপু বি. চঞ্চল, গহীন নোহোৱা, নিলাজ, সঁচা-মিছা, ভাল-বেয়া নিবিচাৰি মুখত যি আহে তাকে কোৱা not grave, light-minded, speaking without regard of truth or propriety.

চেৱাই অব্যয়. বাহিৰে, ব্যতীত except.

চেৱণ্ডিয়া (পু. অ.) বিণ. দৰিদ্ৰ, নিৰাশ্ৰয়।

চেৱা দিয়া ক্ৰি. পানীৰ ভাপত সিজোৱা।

চেষ্টা বি. যত্ন, উদ্যোগ, কাৰ্য্য attempt, exertion, action, তত, জ্ঞান sense, relief. বিণ. **চেষ্টান্বিত** যত্নশীল, চেষ্টা যুক্ত exerting, striving. কৃদ. বিণ. **চেষ্টিত** যি বিষয়ত চেষ্টা কৰা যায় attempted, tried.

চেহেৰা বি. মূৰ্ত্তি, আকৃতি, ৰূপ, গঢ় appearance.

চৈ বি. পাণৰ নিচিনা এবিধ লতা a kind of creeper.

চৈ বিণ. অভ্যস্ত, কোনো কামত নিযুক্ত ৰখা practised, engaged.

চৈতন্য বি. চেতনা, জ্ঞান, অনুভূতি, জীৱনৰ লক্ষণ sense, consciousness, জাগৰণ, সাৰ পোৱা অৱস্থা, জীৱন, প্ৰাণ awakening, life, পৰমাত্মা, a supreme spirit. বিণ. **চৈতন্যময়** জ্ঞানময়, সদায় জাগ্ৰত।

চৈতন্য বি. বঙ্গদেশৰ সুবিখ্যাত বৈষ্ণৱ ধৰ্মপ্ৰচাৰক, তেওঁৰ আন নাম নিমাই, গৌৰাঙ্গ a name of a famous Bengalee reformer.

চৈত্য বি. বৌদ্ধমঠ, যি মন্দিৰত চিতাভস্ম, অস্থি ইত্যাদি ৰক্ষিত হয় Baudha temple.

চৈত্ৰ বি. বছৰৰ শেষ মাহ, চ'ত মাহ March-April.

চৈধ্য বি. চাৰি আৰু দহ fourteen.

চৈধ্য ইন্দ্ৰিয় বি. চকু, নাক, জিভা, কাণ, ছাল, মুখ, হাত, ভৰি, গুহ্য, লিঙ্গ, চিত্ত, অহঙ্কাৰ, মন, বুদ্ধি। **চৈধ্যভুবন** সাত পাতাল আৰু সাত স্বৰ্গ। **চৈধ্যভুবন দেখ** অক. ধা. নানা দুৰ্গতিত পৰ to be extremely distressed. **চৈধ্যশাস্ত্ৰ** বি. চাৰিবেদ, শিক্ষা, কল্প, জ্যোতিষ, মীমাংসা, ভাগৱত, ব্যাকৰণ, পুৰাণ, নিৰুক্ত, ছন্দ, স্মৃতি।

চৈয়দ বি. মুচলমানৰ এটা সম্প্ৰদায়।

চোং বি. মুগা পোহা ঠাই, বনৰীয়া হিংস্ৰক জন্তুৰ ৰাতি থকা ঠাই a place where Muga Silk worms are fed or reared, a retreat of a wild animal, a den.

চোঁচ বি. গছ, গুটি বা মূলৰ ওপৰৰ পাতল আঁহীয়া ছাল, চোকা অস্ত্ৰেৰে কোনো বস্তু ঘঁহি নিমজ কৰোঁতে তাৰ পৰা এৰোৱা পাতল ভাগ the thin, fibrous outer covering of plants, scrapings. সক. ধা. কোনো বস্তুৰে ঘঁহি ওপৰৰ পাতল ভাগ গুচা, ঘঁহি পৰিষ্কাৰ কৰ, হাতেৰে বা আঙুলিৰে চেপি ধৰি চোঁচা মাৰ to scrape, to rub, to press or squeeze with the hand or fingers gradually towards the end, নীৰস কৰ, একো নাইকিয়া কৰ to impoverish, to drain.

চোঁচ্ পৰ্ শুকাই সমান হ যেনে নৈখন চোঁচ পৰিছে, ঘা ডোখৰ চোঁচ পৰিল to dry up as water, to heal as a wound.

চোঁচনি বি. চোঁচা কাৰ্য্য, ঘঁহি পৰিষ্কাৰ কৰা কাৰ্য্য the act of scraping or rubbing. **চোঁচনি খা** খোৰোচা লাগ to be tightened, as a noose.

চোঁচনী বি. টান মাৰিলে চাপ খোৱা গাঁঠি, কোনো বস্তু চুঁচি পৰিষ্কাৰ কৰ

পাতল বাঁহ বা ধাতু a noose, a scraper.

চোঁচৰ্ অক. ধা. কোনো বস্তুৰ ওপৰত ঘঁহনি খাই যা, পিছলি যা, গাৰ কোনো এভাগ মাটিত ঘঁহাই বাট বুল to crawl, to slip along to move along by dragging a part of the body behind. বি. চোঁচৰোতা। সক. ধা. চোঁচৰা, চোঁচোৰা মাটিত বা আন কোনো বস্তুৰ ওপৰত পেলাই ঘঁহাই টানি নে। বি. চোঁচৰাওঁতা। স্ত্রী. চোঁচৰাতী।

চোঁচা বি. ঘঁহা কাৰ্য্য act of scraping or rubbing. চোঁচামাৰ ঘঁহা মাৰি পৰিষ্কাৰ কৰ, ঘঁহি ওপৰৰ পাতল ভাগ গুচা to rub off, to scrape off. চোঁচা ল সোনকালে ঘূৰি আহিবৰ ইচ্ছা কৰি কোনো ঠাইলৈ বেগাই যা বা খেদা মাৰ to start with the desire of returning soon, মাৰিবলৈ বা আক্রমণ কৰিবলৈ চোঁচা ল বা খেদা মাৰ to start to attack.

চোঁত (অনু. শব্দ) কোনো বস্তু বেগাই টান মাৰত হোৱা শব্দ an imitative word used to express that of quickly pulling anything. ক্রি. বিণ. চোঁতকৰে, চোঁতকৈ অতিশীঘ্র, বৰ বেগাই very quickly.

চোঁৱ বি. চুঁৱৰী পহুৰ নেজৰ নোম গোটাই বন্ধা মুঠা a whisk made of the tail of the yak.

চো সক. ধা স্পর্শ কৰ to touch.

চোক্ বি. কটা অস্ত্রৰ ধাৰ sharpness of the edge of a cutting weapon, চোকা আস্বাদ, চোকা গুণ sharp taste, চাৰি পোন, চাৰি বাটৰ মিলনস্থান।

চোকা বিণ. চোক থকা, ধাৰ থকা sharp, জিভাত ধৰা having a sharp taste, খৰতকীয়া, বৰ পাৰ্গত expert, prompt, উগ্ৰ, খঙাল fierce.

চোকা-টেকেলা বিণ. নেৰা-নেপেৰাকৈ ধৰা টান মুখীয়া মানুহ।

চোকোটা বি. বেয়া কামৰ পৰা হোৱা দুৰ্গতি, প্ৰতিফল retaliation, evil consequence of a bad deed.

চোকোৰা বি. গুটি আদিৰ শুকান পাতল ঢাকনী বা ছাল the dry thin covering of a fruit. ঘাৰ ওপৰৰ শুকান ছাল a scab, কণিৰ বাহিৰৰ টান ঢাকনী the shell of an egg.

চোখৰ বি. টোন, কাঁড়ৰ বাহ a quiver.

চোগা বি. সমুখৰ ফালে খোলা দীঘল চোলা a kind of gown.

চোঙা অক. ধা. চিন দে, আকৃতি মাত্ৰ কৰ to make a mere outline, মাটিলৈ বেঁকা কৰ to bend to-

wards the ground, as the knee.

চোঙ্ক (পু. অ.) বি. সাপৰ ছাল।

চোঙ্কা (পু. অ.) বি. ডকাইত।

চোট্ বি. আঘাত, খুন্দা, ঠেলা a blow.

চোটৌকা বি. পোটক, চোকোটা, সেকা retaliation.

চোণ্ডা (পু. অ.) বি. চৌৰৰ।

চোতাল বি. দুৱাৰ মুখৰ আগৰ বহল সমান ঠাই a courtyard.

চোন অব্যয় ক্রিয়াৰ নিশ্চয়তা বা সম্পূর্ণতা বোধক অব্যয় (ই সদায় এটা ক্রিয়াৰ পাছত থাকে) a suffix expressing, emphasis certainty or finality of an act.

চোপ্ অক. ধা. খাপ দে, ধৰিবৰ কাৰণে লুকাই ৰৈ থাক to lie in wait. কৃদ. বি. চোপনি চোঁপোতা। স্ত্রী. চোঁপতি.। **চোপা দি, চোপা পাত, চোপা ল** ধৰিবৰ নিমিত্তে লুকাই থাক to lie in wait.

চোপ্ সক. ধা. ওঁঠেৰে চেপি ধৰি ৰস টানি খা, চোহ to suck. বি চোপনি।

চোপা ল, চোপা দি, চোপা পাত খাপ ল, খাপ দে to lie in wait.

চোবা সক. ধা. দাঁতেৰে কামুৰি ভাঙ্গ, দাঁতেৰে পিহি গুৰি কৰ to chew. বি. দাঁতেৰে কামুৰি ৰস খাই পেলোৱা সিতা anything chewed and ejected from the mouth.

চোভা বি. কোনো অপৰাধ কৰাৰ আশঙ্কা suspicion. সক. ধা. চোভা কৰ, চোভা মান কোনো দোষ কৰাৰ সন্দেহ কৰ to suspect.

চোম বি. এবিধ সকলোৱে জনা ওখ ডাঙৰ গছ a kind of tree, এবিধ ছালৰ ৰোগ freckles on the skin. চোমনি বি. এবিধ চোমগছ থকা ঠাই।

চোৰ বি. যি চুৰ কৰে, তস্কৰ thief, গোপনে আনৰ তিৰোতাৰ লগত সহবাস কৰা মানুহ a man having a secret intercourse with a woman. স্ত্রী. চুৰুণী। ক্রি. চুৰ কৰ।

চোৰ-চৰিয়া বি. গুপ্তচৰ, চোৰাংচোৱা a spy.

চোৰ্চাং বি, চোৰ সোমাব নোৱৰা কৰিবৰ কাৰণে ডাঠ বেৰেৰে আবৃত কৰা চাং।

চোৰ্ চোৰ্ (অনু. শব্দ.) কোনো বস্তু চোঁচৰাই নিওঁতে হোৱা শব্দ। **চোৰক মোৰে পা** চুৰ কৰা বস্তুকে আকৌ আন এক চোৰে লৈ যা to be deprived of things possessed illegally. **চোৰৰ শপথ** মিছা শপথ false oath. **চোৰ পঘা** গৰুৱে মুৰ পোলোকা দিব নোৱৰা ডিঙিৰ ওচৰত খান্দৰি থকা

পথা। চোৰা বিণ. চুৰ কৰা বা চুৰি হোৱা 'চোৰামাল' stolen.

চোৰাত বি এবিধ সৰু বনৰীয়া গছ, তাৰ পাতত সৰু সৰু শুং থাকে the fever and devil nettle.

চোৰানি বি. চাবি, তলাৰ কাঠী the key of a lock.

চোৰাং বিণ. লোকে নেদেখা, গুপ্ত secret, concealed. ক্রি. বিণ. চোৰাং কৈ।

চোৰাংচোৱা বি. গুপ্তচৰ, লুকাই শত্রু বা বিপক্ষৰ ফালৰ গতিবিধি চোৱা দূত a spy, a scout.

চোৰোক সক. ধা কোৰেৰে চাঁচ, কোৰেৰে চাঁচি পৰিষ্কাৰ কৰ to clear or scrape with a hoe. বি. চোৰোকানি কোৰেৰে চাঁচি চুৰুকি পৰিষ্কাৰ কৰা ঠাই a place cleared with a hoe.

চোৰোতা বি. চুপাৰি কটা কটাৰী a kind of scissors for cutting dried betel nut.

চোৰোহা ·বি. এবাৰ ওঁঠেৰে চেপি ধৰি হোঁপা মৰাত যিমান মুখলৈ যায়, সিমান ৰস, পনীয়া বস্তু হুঁপি মুখলৈ নিয়া কাৰ্য্য the act of drawing liquid into the mouth, a draught of liquid.

চোলা বি. গাৰ জোখেৰে কাটি বেজীৰে সি কৰা গাত পিন্ধা পোছাক a jacket, a tunic, a coat.

চোলেনামা বি. মিটামিটিৰ সন্মতি লিখা পত্র a deed of compromise.

চোৱা (পাচ. ক্রি.) আনৰ হতুৱাই চাৱন বা দেখন কাৰ্য্য কৰা to make one see, পণ্ডিত আদিৰ ওচৰত দিন বাৰ মঙ্গলামঙ্গলৰ বুজ ল। চোৱা-চিতা কৰ to consult an astrologer for misfortune.

চোৱা বি. চেৱা গছ, তাল জাতিৰ এবিধ বৰ ওখ গছ the wild sago plam.

চোৱা-চিতা মঙ্গলতিৰ ওচৰত ভাল বেয়া আদিৰ কথা সোধা consult a sooth sayer.

চোৱা-চুই বি. পৰস্পৰে পৰস্পৰক দৃষ্টি কৰা কাৰ্য্য the act of looking at one another.

চোৱাৰী, চোৱাৰ বি. ঘোঁৰাত উঠা কাৰ্য্য riding, ঘোঁৰাত উঠা লোক a rider.

চোহ সক. ধা. ওঁঠেৰে চেপি ৰস খা to suck. বি. ওঁঠেৰে চেপি এবাৰত মুখলৈ নিয়া ৰস the quantity sucked in at a time. কৃদ. বি. চোহোঁতা। স্ত্রী. চোহঁতী।

চোহোঙা বি. চুহি ৰস খোৱা সিতা, অকামিলা বস্তু anything the juice of which has been sucked out, an useless thing. বিণ. অকামিলা useless.

চৌ বিণ. চাৰি four.

চৌকস্ বিণ. নিপুণ, পাৰ্গত, ভালদৰে কাম কৰিব পৰা skilful, able.

চৌকা বি. আখা, মাটি আদিৰ দ্বাৰা উধান বান্ধি কৰা ভাত ৰন্ধা চৰুৰ আধান supports for cooking pot, made of earth or metal.

চৌকাঠ বি. দুৱাৰ বা খিড়িকীৰ চাৰি ফালে লগোৱা কাঠ a wooden frame of a door or a window.

চৌকীদাৰ বি. প্ৰহৰী chaukidar.

চৌখা বি. চচ্‌মা a pair of spectacles.

চৌখাম বি. আনৰ দ্বাৰা পঠোৱা মৌখিক বাতৰি a verbal message sent by another, নগাৰ ৰজাই পঠিওৱা কটকী বা দূত a messenger by a Naga chief.

চৌগড় বি. চাৰিওফালে থকা গড়।

চৌচল্লিশ, চৌচল্লিছ বি. চাৰি অধিক দুকুৰি fortyfour.

চৌচলীয়া বি. চাৰিখন চাল থকা, দুই মূৰে টুপ লগোৱা having four roofs.

চৌচাকল বি. চাৰিওফালে ঘূৰণীয়া circular.

চৌচাল বি. পাশাটিৰে চাৰিজন মানুহে খেলা a game of dice by four men.

চৌ চৌ (অনু. শব্দ) ওখ ঠাইৰ পৰা নলাৰ মুখেদি পানী পৰাৰ নিচিনা শব্দ। ক্রি. বিণ. চৌচৌ কৰে। বি. চৌচৌৱনি।

চৌচৌৱা চৌ চৌ শব্দ কৰি পৰ to flow rapidly as water from tube. বিণ. পনীয়া, বৰ জুলীয়া excessively watery.

চৌ-ছাল বি. চাৰিখন ছাল থকা ঘৰ a house having four roofs.

চৌ ঠেঙীয়া বি. পশুতুল্য কৰা, অপমানিত হোৱা befooled, put to shame, নিৰাশ কৰা disappointed.

চৌতুলি বি. ঘূৰণীয়া সজাৰ নিচিনা চৰাই ধৰা এবিধ ফান্দ a kind of bird trap.

চৌতাং বি. নগা ৰজাৰ দূত, চৌখাম messenger of a Naga chief.

চৌতাং মাৰ চাৰিওফালে মিছাতে ফুৰি ফুৰ to wander aimlessly, বৰ কথা ক to talk big.

চৌতাল বি. সঙ্গীতৰ এবিধ তাল।

চৌত্রিশ (ত্রিছ) বি. চাৰি অধিক ডেৰকুৰি thirty four.

চৌথ বি. প্ৰজাৰ উপাৰ্জ্জনৰ চাৰি ভাগৰ এভাগ one fourth of the earning.

দাস্ত (পু. অ.) [হি. চৌদস্ত—শকত] ণ. মহাবলবান very strong.

চৌদিশ বি. পূৰ, পশ্চিম, উত্তৰ, দক্ষিণ এই চাৰিফাল the four cardinal points. ক্রি. বিণ. চৌদিশে চাৰিওফালে on four sides, all round.

চৌদোল, চৌদোলা (পু অ.) বি. চতুৰ্দ্দোল।

চৌধয় বি. চৈধ্য।

চৌধাৰী বি. কামৰূপৰ ভদ্ৰলোকৰ এটা উপাধি a title of honour in Kamrup.

চৌপট বি. পাশটিৰে খেলা এবিধ খেল a game played with dice.

চৌপট বিণ. পূৰ্ণ বয়স হোৱা (গৰু ম'হত খাটে) full grown.

চৌপন্থা বি. চাৰি আলি a junction of four roads.

চৌপৰ বিণ চাৰি পৰ থকা, চাৰি পৰীয়া consisting of four praharas or watches.

চৌপাশ বি. চাৰিওফাল four sides.. ক্রি. বিণ. চৌপাশে চাৰিওফালে in all sides.

চৌফলীয়া বিণ. চাৰিওফালে জুৰি পৰা, চাৰি ফাল আৰু চুক থকা four-sided.

চৌবিশ., চৌবিছ বি. চাৰি অধিক কুৰি twenty four.

চৌবিশ্ তত্ত্ব (তত্ত্ব সূক্ষ্ম পদাৰ্থ) বি. ৰূপ, ৰস, স্পৰ্শ, শব্দ, গন্ধ, চকু, জিভা, ছাল, কাণ, নাক, মুখ, হাত, ভৰি, গুহ্য, লিঙ্গ, পৃথিবী, পানী, তেজ, আকাশ, বায়ু, অহঙ্কাৰ, মহত্ত্ব, মূল প্ৰকৃতি, মন—এই চৌবিশটা বস্তু।

চৌভিতি বি. চৌদিশ, চাৰিওফাল।

চৌৰ বি. চোৰ, অপহৰণ কৰোঁতা a thief.

চৌৰাঙ্গ, চৌৰাঙ্গী বিণ. নৰিয়া বা পৰিশ্ৰমৰ কাৰণে হাত ভৰি চলাব নোৱৰা হৈ থকা unable to move about, হাতভৰি কটা having the limbs cut off.

চৌৰাম্নৈ, চৌৰানব্বৈ বি. চাৰি কুৰি চৈধ্য ninety four.

চৌৰাশী বি. চাৰি অধিক চাৰি কুৰি eighty four.

চৌৰ্য্য বি. চুৰ কৰা কাৰ্য্য the act of stealing.

চৌন্ন বি. দুকুৰি চৈধ্য fifty four.

চৌষষ্ঠি বি. চাৰি অধিক তিন কুৰি sixty four. চৌষষ্ঠি কলা চৌষষ্ঠি প্ৰকাৰৰ কলাবিদ্যা।

চৌসত্তৰ বি. তিন কুৰি চৈধ্য seventy four.

চৌহদ বি চাৰি সীমা four boundaries.

চ্যুত কৃদ. বিণ. পতিত fallen, নষ্ট destroyed. চ্যুতি বি. পতন অৱস্থা fallen state.

ছ

ছ ব্যঞ্জন বৰ্ণৰ সপ্তম আখৰ the seventh letter of the consonants.

ছঁয়া ময়া বিণ. দেখ নেদেখ, নিচেই অলপ সময় দেখা দিয়েই নেদেখা হোৱা rapidly appearing and disappearing, appearing only for an instant. ক্রি. বিণ. ছঁয়া ময়া কৈ। ক্রি. ছঁয়া ময়া দেখ।

ছটাক বি. ছট-পোহৰ, ওলায়েই মাৰ যোৱা পোহৰ, চমক a flash of light.

ছট্-পোহৰ বি. চমক a flash of light, দোকমোকালি the twilight of early dawn.

ছট্‌ফট্ বি. ছাটি-ফুটি, ধৰফৰ, গাৰ বা মনৰ দুখত হাত ভৰি এছৰা writhing in agony of body or mind. কৃদ. বি. ছট্‌ফটনি। অক. ধা. ছট্‌ফটা। বিণ. ছট্‌ফটীয়া স্থিৰ হৈ নথকা restless, unsteady.

ছট্‌বটনি বি. একে ঠাইত থিৰ হৈ নথকা অৱস্থা unsteadiness. অক. ধা ছট্‌বটা। বিণ. ছট্‌বটীয়া অস্থিৰ, চঞ্চল গতিৰ restless.

ছটৰ্-বটৰ্ বিণ. চঞ্চল, লৰক্-ফৰক্ unreliable in speech or conduct.

ছটা বি. দীপ্তি, শোভা lustre, splendour, ছিটিকনি splash.

ছটাক বি. পাঁচ টকাৰ জোখ five rupee's weight.

ছটিয়া সক. ধা. জুলীয়া বা গুটি গুটি বস্তু দূৰলৈ পেলা, সিঁচ to scatter or sprinkle, as water or seeds. কৃদ. বি. ছটিয়াওঁতা। স্ত্রী. ছটিয়ঁতী।

ছড়াই সক. ধা. অতিক্রম কৰি passing over.

ছভীয়া বি. আহোম ৰজাৰ দিনৰ এটা কাঁৰী খেলৰ নাম, কাঠৰ বিচনী সজা মানুহ।

ছত্র বি. ৰ'দ বৰষুণৰ পৰা গা ঢকা বস্তু বিশেষ, জাপি, ৰজাৰ ছাতি an umbrella, a royal umbrella. পদ্যৰ ফাকি verse.

ছত্রদণ্ড বি. ৰাজছত্র, ৰাজদণ্ড, ছাতিৰ মাৰি।

ছত্রধৰ, ছত্রধাৰ, ছত্রধাৰী বিণ. ছত্রধাৰক, যি ৰাজছত্র বহন কৰে।

ছত্রপতি ৰজা, সম্রাট।

ছত্ৰভঙ্গ বি. ৰজাৰ ৰাজ্য নাশ, ৰাজ-ভ্ৰংশ the loss of a kingdom, the deposition of a king.

ছদকা বি. গালি, শাও, গৰিহণা curse, censure. **ছদকা খোৱা** বিণ. শাও পোৱা, নেওচা খোৱা, দুষ্ট cursed, wicked.

ছদতীয়া বিণ. ছটা পিয়াহ খোৱা দাঁত সৰি নকৈ দাঁত গজা, হাল বোৱা বয়সৰ (গৰুত খাটে) full grown, of mature age.

ছদ্ম বি. নিজক লুকাবলৈ লোৱা আন আকৃতি, অন্য বেশ a disguise, কপট ভাব hypccrisy. বিণ. **ছদ্মবেশী**। ক্রি. বিণ. **ছদ্মবেশে**।

ছন বি. লোকৰ সমাগম নথকা মুকলি ঠাই, খেতি নকৰা মাটি an unfrequented open place, lying fallow. **ছন্‌পৰ্‌** খেতি নকৰাকৈ পৰি থাক to lie fallow or waste. **ছনে বনে** ক্রি. বিণ. য'তে ত'তে, হাবিয়ে বননিয়ে everywhere.

ছন্দ বি. পদ্য, আখৰ সংখ্যা আৰু উচ্চাৰণ দীঘল চুটিৰ পৰিমাণ ঠিক কৰি কৰা নানা বিধৰ পদ্য ৰচনা metre, poetical measure.

ছন্দিয়া সক. ধা. ঠকা, ফাকি দে to deceive.

ছন্ন বিণ. ঢকা, আচ্ছন্ন, আবৃত covered, নষ্ট destroyed, অমান্য violated.

ছবি বি. চিত্ৰ, প্ৰতিমূৰ্ত্তি a picture.

ছবি বি. প্ৰত্যেক চৰণত আঠোটা শব্দ থকা অসমীয়া ত্ৰিপদী ছন্দ বিশেষ a kind of Assamese metre.

ছয় বি. দুই আৰু চাৰি, তিনিৰ দুগুণ six.

ছয়চল্লিশ, ছয়চল্লিছ বি. দুকুৰি আৰু ছয় forty six.

ছয়ত্ৰিশ, ছয়ত্ৰিছ বি. ছয় অধিক ডেৰ কুৰি thirty six.

ছয় মাহিলি বিণ. ছমহীয়া half-yearly.

ছয় ৰিপু বি. কাম, ক্রোধ, লোভ, মোহ, মদ্ আৰু মাৎসৰ্য্য।

ছয়-শত্ৰু বি. নাক, মুখ, মন, চকু, ছাল, কাণ এই ছটা ইন্দ্ৰিয়ক ছয় শত্ৰু বোলা হয়।

ছয়ষষ্ঠি বি. ছয় অধিক তিনিকুৰি sixty six.

ছয়সত্তৰ বি. তিনিকুৰি ষোল seventy six.

ছয়াম্নৈ, ছিয়াম্নৈ বি. চাৰি কুৰি ষোল ninety six.

ছয়াশী, ছিয়াশী বি. ছয় অধিক চাৰি কুৰি eighty six.

ছৰতীয়া বিণ. ছয় ৰতি জোখৰ, ছয় ৰতিৰ সমান গধুৰ weighing six ratis, পুৰণি এক অনা মূল্যৰ ৰূপৰ মোহৰ an old silver coin of one anna value.

ছল বি. ঠগ, ফাকি, প্ৰবঞ্চনা, প্ৰতাৰণা

এটা কথাক অন্য এটা বুলি দেখুৱা কাৰ্য্য direct, fraud, a pretext, সক. ধা. ছল কৰা, ফাকি দে, মিছাত সঁচা বোধ জন্মা to deceive, to cheat. কৃদ. বি. ছলোঁতা। স্ত্রী. ছলঁতী। ছলন বি. প্ৰতাৰণা কৰা কাৰ্য্য the act of cheating. ছলনা বি. প্ৰতাৰণা, ফাকি, বঞ্চনা deception, cheating.

ছলগ্ৰাহ বি. কোনো বস্তু অকস্মাৎ গ্ৰহণ কৰিবলৈ কৰা কৌশল deceitful means.

ছল-ছন্দ বি. ছলনা আৰু প্ৰতাৰণা, বুদ্ধি-সন্ধি।

ছলহা বি. অনৰ্থক বা মিছামিছি কথা কৈ ফুৰা indulgence in idle talk. অক. ধা. ছলহামাৰ।

ছলাহ বি. ছলনা, প্ৰতাৰণা, ফাকি deception, cheating.

ছলাহী বিণ. বঞ্চক, ধূৰ্ত্ত roguish, deceitful.

ছলি বি. শিশু, ল'ৰা-ছোৱালী a child. বিণ. ছলীয়া ল'ৰা মতীয়া child-like.

ছৱাল বি. ল'ৰা, শিশু a male child. স্ত্রী ছৱালী।

ছলেবলে ক্রি. বিণ. যেনে তেনে, যি কোনো উপায়েৰে by any means, by hook or by crook.

ছহিদ বি. যুদ্ধত মৰা মানুহ one dying in a battle.

ছাঁ বি. ৰ'দ বা পোহৰ নপৰাকৈ ৰখা আঁৰ বা ঢাকনী a shade, a screen, ৰক্ষাৰ স্থান protection, আৰ্চী আদিত ওলোৱা প্ৰতিমূৰ্ত্তি a reflected image. ছাঁতো ভৰি নিদি ক্রি. অলপো সম্পৰ্ক নেৰাখ having no connection.

ছাঁহা বাঁহা বি. ল'ৰা-ছোৱালী আদি পৰিয়াল বৰ্গ।

ছা সক. ধা. খেৰৰ দ্বাৰা ঘৰৰ চাল ঢাক to thatch. কৃদ. বি. ছাওঁতা। স্ত্রী. ছাঁতী।

ছাই বি. জুইয়ে পুৰি গুড়ি কৰা বস্তু ashes, মিছা বা নিষ্ফল বস্তু a false or worthless thing. ছাই আলি অলপতে নষ্ট হোৱা বস্তু, অচিৰস্থায়ী কাৰ্য্য বা বস্তু anything of ephemeral nature.

ছাইল (পু অ.) সক. ধা. ঢাকি ধৰিলে।

ছাউনি বি. ঘৰ ছোৱা কাৰ্য্য the act of thatching, ঘৰ ছোৱাৰ বেচ wages for thatching.

ছাউনী বি. সৈন্য থকা ঠাই barracks, a cantonment.

ছাক সক. ধা. 'ছেক' চোৱাঁ. ছাকনী বি. 'ছেকনী' চোৱাঁ।

ছাগ বি. ছাগল, এবিধ পোহনীয়া জন্তু a he-goat. স্ত্রী. ছাগী।

ছাগল বি. ছাগ a he-goat, নিলাজ বা চুলুং মানুহ (নিন্দাৰ্থত) a shameless man. স্ত্রী. ছাগলী।

ছাগলালি ছাগলৰ দৰে স্বভাৱ নাইবা আচৰণ, চেলবেলীয়া গুণ।

ছা-ছলি বি. ল'ৰা-ছোৱালী children.

ছাট সক. ধা ঢাকি ধৰ to cover, বৰকৈ মেৰাই ধৰ, আবৰি ধৰ to twine round and round. **ছাট্-মাৰ** একেবাৰে ঢাকি ধৰ to submerge totally.

ছাট বি. ছিটিকনি, বিন্দু বা অলপ পৰিমাণ splash, a drop, লক্ষণ, চিণ sign, symptom. **ছাটমাৰ** বৰ উজ্জল কিৰণৰ কাৰণে চকুৰে নেদেখা হ to be dazzled.

ছাটিধৰ চাৰিওফালে বা গোটেই গাতে ঢাকি ধৰ, মেৰাই ধৰ to cover wholly, to entwine.

ছাটিপৰ, ছাটি যা চাৰিওফালে বিয়প, ভৰি পৰ to over-flow everywhere, to spread.

ছাটনী বি. অনেক বাৰ মেৰাই দিয়া বান্ধ, গোঁঠনী something twined or twisted round.

ছাটা বি. দীপ্তি dazzling light.

ছাটি বি. কান্তি, চকমকনি, জিলিকনি glitter, lustre (নামনি) মাটিৰ চাকি an earthen lamp.

ছাটি বি. যিমান জুলীয়া বা সৰু বস্তু হাতেৰে এবাৰ নিক্ষেপ কৰা যায় as much of liquid or seeds as can be thrown at one time by the hand. **ছাটিমাৰ, ছাটিয়া** to scatter. **ছাটিফুটি** ছটফটনি, ধৰফৰণি, tossing about in pain of body or mind.

ছাড় সক. ধা. এৰ, দূৰ কৰ, ত্যাগ কৰ to leave, to give up. অক. ধা. গুচ, দূৰ হ to be off. কৃদ. বি. **ছাড়ন** এৰণ, ৰক্ষা the act cf escaping.

ছাতৰ বি. বিদ্যা শিকোতা, ছাত্ৰৰ কোমলৰূপ a student. **ছাতৰ-শালি** বি. পঢ়াশালি a school, a place of learning. **ছাতৰীয়া** বিণ. ছাত্ৰ কালৰ, ছাত্ৰ সম্বন্ধীয় relating to the students.

ছাতি বি. ৰ'দ বৰষুণৰ পৰা গা ঢকা এবিধ বস্তু an umbrella.

ছাতুগুৰি বি. ভজা বুট আদি মাহৰ গুৰি flour of parched pulse.

ছাত্ৰ বি. শিকোতা, ছাতৰ, বিদ্যার্থী a learner, a pupil.

ছাত্ৰশালা বি. 'ছাতৰশালি' চোৱা।

ছাত্ৰবৃত্তি যোগ্য ছাত্ৰক দিয়া অর্থ সাহায্য, জলপানি scholarship.

ছাদ অক. ধা. ছন্দিয়া, পিয়াহ বা গাখীৰ বঁতিয়াই উলিয়া to throw up milk as an infant. বি. লৰাই বঁতিয়াই উলিওৱা পিয়াহ milk thrown up by an infant.

ছান অক. ধা. বিয়প, ভৰি পৰ to

spread, to fill. সক. ধা. ঢাক to cover.

ছান (পু. অ) সক. ধা. বজা, শব্দ কৰ to sound.

ছানা বি. জন্তুৰ পোৱালি the young one of a bird or an animal, এবা গাখীৰ ফটাই কৰা বস্তু, তাৰে মিঠাই কৰা হয়।

ছান্দ সক. ধা. বান্ধ, কথাৰে বান্ধ to bind, to oblige by oath or agreement, মেৰাই বান্ধ to fasten.

ছান্দনী বি. গছত উঠাৰ সুবিধাৰ কাৰণে ভৰিত লগোৱা কণাৰি a loop used for the feet in climbing trees.

ছানি বি. মোকৰ্দ্দমাৰ পুনৰ্বিচাৰৰ কাৰণে কৰা আবেদন।

ছাপ (পু. অ.) সক. ধা. চেপ to squeeze.

ছাপ সক. ধা. যন্ত্ৰেৰে হৈঁচি আখৰৰ সাঁচ বহুৱা to print.

ছাপ, ছাব বি. মহী সানি বা লা লগাই কোনো বস্তুৰ ওপৰত হেঁচা মাৰি আখৰৰ সাঁচ বহোৱা যতন, মোহৰ a seal, a stamp, সেই যন্ত্ৰেৰে বহোৱা আখৰৰ সাঁচ impression made with a seal. **ছাপমাৰ** ছাপেৰে আখৰৰ সাঁচ বহা, মোহৰ মাৰ to seal, to stamp.

ছাপা বি. হেঁচি আখৰৰ সাঁচ বহাই পুথি আদি মুদ্ৰিত কৰা যন্ত্ৰ a printing press.

ছাপাখানা বি পুথি আদি ছপা ঠাই a printing office.

ছাবিশ, ছাবিছ বি. ছয় অধিক কুৰি, একুৰি ছয় twenty six.

ছামৰা বি. কিতাপ আদিৰ ওপৰত লগোৱা ঢাকনী a cover.

ছায়া বি. ছাঁ, পোহৰৰ অভাৱ, প্ৰতিবিম্ব a shade, a shadow, a reflected image, সূৰ্য্যৰ ভাৰ্য্যা the wife of the Sun. **ছায়াবাজী** কোনো বস্তুৰ আকৃতিৰ ছাঁটো কাপোৰৰ ওপৰত পেলাই দেখুওৱা বিদ্যা, ছায়া ভাৱনা bioscope.

ছাৰ (পু অ.) বিণ. মিছা, তুচ্ছ, মূল্যহীন having no value or worth, শ্ৰেষ্ঠ superior.

ছাৰ (পু. অ,) বিণ. শ্ৰেষ্ঠ superior.

ছাৰখাৰ বিণ. সমূলি নষ্ট, উচ্ছন্ন wholly ruined or devastated.

ছাৰ্ মসি (পু. অ.) বিণ. ছাৰখাৰ।

ছাৰি ক্ৰি. বিণ. এৰি, সলনি far from, instead of (ৰোগ কমক ছাৰি বাঢ়িছেহে)।

ছাৰী (পু. অ.) বি. নীহ তিৰোতা।

ছাল বি. বাকলি, গছ বা জন্তুৰ গাৰ স্বাভাৱিক ঢাকনী, চৰ্ম্ম skin, bark, husk. **ছালওকণী** মলিন মানুহৰ গাত বা কাপোৰত হোৱা এবিধ বগা ওকণী a kind of louse. **ছালকাট** মোট সলা to moult, **ছাল-**

ছিগা ছাল নষ্ট বা নাইকিয়া হোৱা having a bruised skin, having no skin, নিচলা, অতি দৰিদ্ৰ indigent, very poor. ছালবাকলি গাতলোৱা কাপোৰ কানি, খাব পিন্ধিবলৈ থকা অৱস্থা means of livelihood.

ছাল-মুগ্ৰা বি. এবিধ মজলীয়া আকাৰৰ বনৰীয়া গছ the chaul mugra.

ছালি বি. তামোলৰ লগত বা তামোলৰ সলনি খোৱা গছৰ ছাল the bark of certain trees chewed with or instead of betel-nuts.

ছাৱ, ছাৱা বি. ল'ৰা, জন্তুৰ পোৱালি a boy, young one of bird or beasts.

ছিং সক. ধা দুই বা বেছি খণ্ড বা টুকুৰা কৰি বেলেগ কৰ to rend asunder, to tear, ফুল ফল আদি লাগি থকা ঠাইৰ পৰা একৰা, পাৰ, একৰাই আন to pluck, to pick. বি. ছিঙা the act of plucking or picking. কৃদ. বিণ. ছিঙা torn, plucked. সক. ধা. ছিঙা আনৰ হতুৱাই পৰা to cause to be plucked.

ছিঃ, ছি ছি অব্যয়, বিণ. নিন্দা বা বিৰক্তি বুজোৱা মাত fie.

ছিঁয়া বি. এবিধ অসমীয়া গীত a kind of Assamese song.

ছিৰাল বি. পকিলে ফাটি ছিটাছিট আৰু সোৱাদ হোৱা এবিধ তিয়ঁহৰ নিচিনা ফল a kind of sweet melon.

ছিকৌ অব্যয়. ছিঃ, ঘিণ বা বেয়া পোৱা বুজোৱা মাত (তিৰোতাৰ ব্যৱহৃত) fie (used by females).

ছিগ্ অক. ধা. ভাগি পৃথক হ, ভাগি বেছি খণ্ড বা টুকুৰ হ (প্ৰায়ে দীঘলীয়া বস্তুত খাটে) to break, to be torn, নাইকিয়া হ to cease to exist.

ছিগা ভগা বিণ. ছিগি টুকুৰা-টুকুৰ হোৱা, ভাগি খণ্ড খণ্ড বা ডোখৰ ডোখৰ হোৱা broken or torn to pieces. ছিঙাছিঙি পৰস্পৰ ছিঙা কাৰ্য্য mutual breaking or plucking.

ছিট বি. গাত নানা ৰঙৰ ছাব থকা কপাহী কাপোৰ chintz.

ছিট্ বি. ছিটিকনি, দূৰলৈ মাৰি পঠিওৱা জুলীয়া বা গুৰি বস্তু a splash. ক্ৰি. ছিটা মাৰ ।

ছিটা বি গাৰ ছাল কাটি তাত বসন্ত ৰোগৰ বীজ সুমাই সোঁচৰোৱা বসন্ত vaccination, দীঘল চেপেটা খণ্ড a long slice. ক্ৰি. ছিটা দি । ছিটাছিট বিণ. দীঘল দীঘল কৰি বহুত চলা বা খণ্ড কৰা বা হোৱা divided into many strips,

দীঘলে দীঘলে বহুত ফাট মেলা cracked into long strips. ক্রি. বিণ. ছিটাছিটকৈ।

ছিটিক অক. ধা. উফৰি পৰ, সিঁচৰতি হৈ পৰ to be scattered or sprinkled. বি. ছিটিকনি উফৰি পৰা পানী বা জুলীয়া বস্তু splash.

ছিটিকা বি. একণমান, এচিকটা, সৰু অংশ a small portion of anything.

ছিটিকা বি. ডিঙিত ফাঁহ লগাই চৰাই ধৰা যতন a springe, কোবনি a spring.

ছিণ্ড (পু. অ.) সক. ধা. ছিঙ।

ছিতনি (পু. অ.) বি. এবিধ মূল্যবান মণি। ক্রি. বিণ. ভাবিচিন্তি।

ছিদাং বি. শেষ নিশ্চয় কৰা, অলৰ finally determined, conclusive ক্রি. বিণ. ছিদাংকৈ নিশ্চয় ৰূপে, ঠিক কৈ certainly, conclusively.

ছিদিৰ বি. ভূত a devil, দেৱতাই ধৰ। বিণ. ছিদিৰীয়া ছিদিৰে পীড়া কৰা লোকক চিকিৎসা কৰা treating a man possessed with evil spirit, ছিদিৰে ধৰা ভূতে পোৰা।

ছিদ্র বি. বিন্ধা a hole, জগৰ, দাই, দোষ a fault, an offence, দুৰ্গুণ a defect.

ছিদ্রান্বেষক, ছিদ্রান্বেষী বি. লোকৰ দোষ বিচাৰি ফুৰা মানুহ, আনৰ অপকাৰ কৰিবলৈ ছল বিচৰা মানুহ a fault-finder, one seeking an opportunity of injuring others.

ছিন্দ (পু. অ.) সক. ধা. ছিং।

ছিনাজোক বি. এবিধ সৰু সৰু বামৰ জোক the land leech.

ছিন্ন বিণ. কটা, কাটি খণ্ড কৰা, ছেদন কৰা cut, severed.

ছিন্ন ভিন্ন অনেক ঠাইত ব্যাপ্ত, ঠাই ঠাই হোৱা, নষ্ট, উচ্ছন্ন scattered about, dispersed, ruined, desolated.

ছিন্নমস্তা বি. দুৰ্গাৰ এক আকৃতি a form of Durga.

ছিপা অক. ধা. কণ্ঠতে কথা লুকাবলৈ চেষ্টা কৰ to prevaricate.

ছিৰ সক. ধা. ঠেক আৰু দীঘলীয়াকৈ ফাল to tear, to rend, চোকা বা জোঙা বস্তুৰ আগেৰে দিয়া আঁক, ফাট a long mark or tear made with a sharp instrument, a crack.

ছিৰলা বি. পাণ, তুলাপাত আদিৰ ফালি উলিওৱা খণ্ড a piece torn away.

ছিৰলী, ছিৰলীয়া বিণ. ফটা, ডেডেলী পতীয়া torn, rent.

ছিৰা বি. ঠেক আৰু দীঘলকৈ ফলা খণ্ড a stripe, anything split into long narrow pieces.

ছিৰা সক. ধা. আনৰ হতুৱাই দীঘলকৈ ফলা to cause to split into strips. **ছিৰাছিৰ** বিণ. বহুত দীঘল দীঘল ফাট মেলা having many cracks, বৰকৈ ফটা torn.

ছিৰী বি. তঁাতৰ সূতাৰ মাজত সুমোৱা চেপেটা বাহ a flat rod used in a native loom.

ছিহ্ 'ছি' চোৱা।

ছুট্ অক. ধা. লৰ মাৰ, ঢাপলি মেল to run, গুচ, দূৰ হ। **ছুটন** বি. বিৰাম, অৱসৰ interruption, relief for work.

ছুটি বি. চেঁকুৰ, ঢাপলি fast running. অক ধা, **ছুটি মেল** বেগাই লৰি যা to run rapidly. **ছুটিখৰ** বি. গাত চকলা বান্ধি উঠা এবিধ ৰোগ। **ছুটিয়া শালিকা** এবিধ শালিকা ।

ছুটী বি. অৱসৰ, কামৰ পৰা লোৱা বিদায় leave of absence.—বিণ. কাৰ্য্যৰ সময় অতীত।

ছুৰী বি. সৰু দীঘল কটাৰী a knife.

ছে সক. ধা. কাটি এক বা অনেক ডোখৰ কৰ, ছেও দে to cut into pieces.

ছেই অব্যয়. কুকুৰ খেদোৱা মাত a word used in driving away a dog.

ছেই-ছেই লেই-লেই বি ঘৃণা প্ৰকাশ কৰি ফুৰা কাৰ্য্য act of expressing hatred towards others.

ছেউনী বি. অলপ দিনৰ কাৰণে থাকিবলৈ সজা ঘৰ a camp, সৈন্য থকা ঠাই a barrack.

ছেও বি. ছেৱ, কোনো দীঘল গোটা বস্তু কাটি ভাগ কৰা এডোখৰ a piece cut off.—সক ধা. ছেও দে, নাচন বা বাজনাৰ মাজৰ ছেদ বা ৰোৱা কাৰ্য্য a momentary cessation in dance or music, নাচনৰ গঢ় বা হাত ভৰি গা আদি চালনা motion or gait. ক্ৰি. **ছেও দি**. বি. **ছেওঁতা** স্ত্ৰী. **ছেঁওতী**।

ছেঁই বি. গছ লতা আদিৰ গুটিৰ দীঘলীয়া বাহ বা ভঁৰাল a pod, a leguma.

ছেক্ সক. ধা. অতি সৰু বিন্ধা থকা কোনো বস্তুৰ মাজেদি সৰকাই নিৰ্ম্মল কৰ to strain, to filter. বি. **ছেকোঁতা**, স্ত্ৰী. **ছেকঁতী**।

ছেকনী বি. জুলীয়া বস্তু নিৰ্ম্মল কৰা সৰু সৰু বিন্ধা থকা যতন a strainer, a filter.

ছেকা কাঁহ বি. কাঁহৰ পাত্ৰ অস্ত্ৰেৰে পৰিষ্কাৰ কৰাৰ পাছত শিবোৰ কাঁহৰ গুৰি ওলায় তাক আউটিলে ছেকা কাঁহ হয়, সাধাৰণ কাঁহতকৈ ই বেছি বিশুদ্ধ আৰু ইয়াৰে তৈয়াৰী পাত্ৰও বেছি ভাল।

ছেগ বি. কোনো কাৰ্য্যৰ মাজত

খণ্ডেকাৰ আজৰিৰ সময় an interval, কোনো কাম কৰিবৰ চল বা সুযোগ an opportunity, a fit time. ক্রি. **ছেগ চা** সুযোগ বিচাৰ, সুচল বিচাৰ to look for a fit time or opportunity. **ছেগ মাৰি** চল চাই, সময় বুজি when an opportunity is available, মাজে মাজে, কেতিয়াবা কেতিয়াবা now and then, at interval.

ছেগা-চোৰোকা বিণ মাজে মাজে হোৱা, কোনো ঠাইত বা কোনো সময়ত হোৱা occasional, occurring here and there.—ক্রি. বিণ. **ছেগা-চোৰোকাকৈ**

ছেগে ক্রি. বিণ. কোনো সুবিধাত, কোনো চলত at a fitting opportunity or interval.

ছেদ সক. ধা. ছে, দুই বা অধিক খণ্ড কৰ, কাট to cut asunder, to sever.—বি. কোনো বস্তুৰ সীমা বা অন্ত, শেষ, লেখাৰ কোনো অংশ, কথাৰ মাজৰ বিশ্ৰাম, পঢ়োতে ৰখৰ কাৰণে লেখাৰ মাজত দিয়া চিন an end or limit of a thing, a paragraph, a cessation in a speech, a full stop. **ছেদক** বি. কাটোঁতা, যি কাটে a cutter. কৃদ. বি. **ছেদন** কটা কাৰ্য, কাটন act of cutting,—বিণ. **ছেদনীয়, ছেদ্য** কাটিবৰ উপযুক্ত, কাটিব লগা fit to be cut. **ছেদিত** বিণ যাক কটা হৈছে, ছেদন কৰা cut.

ছেদভেদ বি. সীমা, অন্ত, বিশ্ৰাম stoppage, temporary cessation.

ছেদেলি-ভেদেলি 'ছেৰেলি-বেৰেলি' চোৱা।

ছেনা বিণ. সোণ, ৰূপ, লো আদি কটা সক ৰটালীৰ নিচিনা এবিধ অস্ত্ৰ a chisel used for cutting metals, তেজ কটা এবিধ অস্ত্ৰ a blood letting instrument, দীঘলে ফালি শুকোৱা মাছ বা মঙহ fish or flesh dried in strips, গোটা সোণ বা ৰূপৰ দীঘলীয়া খণ্ড a long piece of solid silver or gold.—অক. ধা. ছেনাৰে ফাল বা কাট to cut with a lancet.

ছেনা বি. টেঙা দি গাখীৰ ফটাই পানী খিনি পেলালে থকা বস্তু বা খাদ্য posset.

ছেমাহী বি. তিনি মাহৰ পাছত কৰা হিচাপ, তিনিমহীয়া হিচাপ a quarterly account.

ছেৰা বিণ. এৰি যোৱা, শস্য তুলি নিয়াৰ পাছত পথাৰত থাকি যোৱা left behind in the field after the gathering of the crop.

ছেৰা বোটল পথাৰত এৰা শস্য তুলি ল, লোকে খেয়া বুলি এৰি যোৱা ভাগ, বুটলি আন বা চপা to collect the worse part left behind.

ছেৰেলি-বেৰেলি বিণ. ঠাই ঠাই হোৱা, সিচৰিত হোৱা scattered, lying or thrown pell-mell.

ছেৰেং বেৰেং মনত অসুখ বা অস্থিৰ বোধ, কতো মন নবহা uneasy, undecided.

ছেল বি. লিঙ্গৰ মূৰৰ ছাল the prepuce.—অক. ধা **ছেল খা** নিষ্ফল হ to fail

ছেলা সক ধা ছাল গুচা, বখলিয়া to skin, to peel. কৃদ. বিণ. **ছেলাওঁতা**, স্ত্রী. **ছেলাঁতী**।

ছেলনি বি. গাৰ ছালৰ ওপৰত হোৱা ডাঠ মল, টাটনি dirt accumulated on the skin.

ছেলো বেলো বিণ. নিষ্ফল হোৱা come to naught.

ছেলোমণি নিষ্ফল হোৱা মানুহ, অকামিলা মানুহ a worthless man.

ছেৱ বি. ছেও, খণ্ড, অংশ a piece, a part, a division.

ছৈ বি. বাঁহৰ চিলিঙৰ মাজত টকৌ আদিৰ পাত মেলি সজা গাড়ী, দোলা বা নাৱৰ চাল the covering of a cart, boat etc. made of palm leaves. **ছৈ ঘৰ** ছৈৰে সজা ঘৰ।

ছো বি. কাঠ বা বাঁহৰ কাঠিৰে সজা আৰু বৰণ দি ভাৱনাত উলিওৱা মানুহ, দেৱতা বা জন্তু আদিৰ আকৃতি a musk of an actor. **ছো ঘৰ** ভাৱনাত ভাৱৰীয়া সকলৰ সাজ কৰা ঘৰ বা ঠাই dressing room of actors.

ছোট (পু. অ.) [হিঃ ছোটা] বিণ. সৰু।

ছোড় (পু. অ.) চাৰ, ত্যাগ কৰ, গুচা to remove, to cause to leave.

ছোৰা (পু. অ.) বি. ল'ৰা a boy.

ছোৱা বি খণ্ড, অংশ, পৰিচ্ছেদ part, division, portion.—সক. ধা. আনৰ হতুৱাই ঘৰৰ চাল খেৰেৰে ঢকা to cause to be thatched.

ছোৱালী বি. কুমাৰী, বিয়া নিদিয়া বালিকা a girl, an unmarried girl.

ছোহোৰা, ছোহাৰা বি. শুকান খাজুৰৰ ফল the edible date.

—*—

জ

জ ব্যঞ্জন বৰ্ণৰ অষ্টম আখৰ the eighth letter of the consonants.

জওজে [আৰবী-জওজ = পতি] বি. স্বামী (খত পত্ৰত চলিত) a husband.

জংকট বি. শঙ্কট।

জঁ বি. মতা চৰাইৰ মূৰত গজা থিয় পাখি the crest of a bird, কুকুৰাৰ মূৰৰ ৰঙা ছাল a coxcomb, কোনো পোকৰ মূৰত থকা

দীঘল নোম বা শিং the crest-like hair or horn on the head of certain insects.

জঁইন্ বি. উৎপত্তিৰ মূল, মূল কাৰণ the root cause.

জঁই বিণ. লেৰেলা, লাজত মলিন হোৱা withered, ashamed. **জঁই পৰ** অক. ধা. লেৰেলি বা নীৰস হৈ তললৈ দোঁ খাই পৰ to be withered, লাজত বা নিৰাশাত তলমূৰ কৰ to be ashamed.

জঁক বি. অকস্মাৎ উঠা খং, বলিয়ালি জাঁই a sudden fit of anger or madness, frenzy, বৰ চোকা ৰাগী থকা বস্তু খোৱাৰ পৰা, বলিয়া কুকুৰ আদিয়ে কামোৰা বা আন ৰোগৰ পৰা, বা দেওধনিৰ পৰা উঠা কঁপনি আৰু বকনি। অক ধা. খঙেৰে জ্বলি উঠ to be angry. **জঁক উঠ** খঙেৰে জ্বলি উঠ to be suddenly angry.

জঁক জঁক বিণ.চকচকীয়া, জকমকীয়া glittering, sparkling.

জঁকা বি. ছাল-মঙহ শুচি খালি হাড বিলাক ওলাই থকা মানুহ বা জন্তুৰ আকৃতি a skeleton. অক. ধা. **জঁকা ওলা** ছাল মঙহ শুকাই যা চেৰেলা হ to be reduced to skeleton.

জঁকা সক. ধা. খং তোল, বলিয়ালি উগ দিয়া to provoke, to cause to be seized with madness. —কৃদ. বি. **জঁকাওঁতা**। স্ত্রী. **জঁকাতী**

বিণ. **জঁকাল** ততালিকে খং উঠা, খঙাল, বেগেতে বলিয়াৰ নিচিনা হোৱা getting suddenly angry, frantic.

জঁকি উঠ অকস্মাৎ খং কৰি উঠ to be suddenly enraged.

জঁকিয়া অক. ধা. শিয়ৰি উঠ, জিকাৰ খা (গাৰ নোমত খাটে), গাৰ নোম ডাল ডাল হ to stand erect, as hair on the body.

জঁকীয়া অক. ধা. পানীৰ ওপৰলৈ জাক পাতি উঠি জঁপিয়া (সৰু মাছৰ জাকত খাটে) to leap to the surface of water (as a shoal of small fish.)

জঁট বি. নফণিওৱাৰ কাৰণে গাঁঠি লাগি একেলগ হোৱা চুলি matted hair. বিণ.—**জঁটলা** আউল লগা, জঁট লগা tangled, ইফালে সিফালে লাগি ধৰা intertwined as a cane. জঁটীয়া চুলি থকা having tangled hair. স্ত্রী. **জঁটলী**। **জঁট-লাগ** আউল লাগ, গাঁঠি লাগ to be tangled.—বিণ. **জঁটীয়া** জঁটলগা, আউল লগা tangled.

জঁপৰা বিণ. নফণিওৱা চুলি থকা, জাঁপৰ থকা having uncombed or untrimmed hair. স্ত্রী. **জাঁপৰী**।

জঁপিয়া, ঝপিয়া অক. ধা. ডেওমাৰ to jump.

জকৃজকা অক ধা. 'জিকৃজিকা' চোৱা।

জকৃজকীয়া বিণ. স্পষ্টৰূপে ওলাই থকা plainly visible.

জকৃমকৃ, ঝকৃমকৃ বি. বৰ্ণৰ শোভা বা উজ্জলতা, কান্তি beauty or brilliancy of colour, lustre. —কৃদ. বি. **জকৃমকনি, ঝকমকনি** জকমক কৰা কাৰ্য্য—অক. ধা. **জকৃমকা, ঝকৃমকা**—বিণ. **জকৃমকীয়া, ঝকমকীয়া**।

জকৃৰা বি 'কৰ্কৰা' চোৱা।

জকা বি. ভাত ৰন্ধা ডাঙৰ ধাতুৰ পাত্ৰ a large metallic cooking or water pot.

জকাই 'জাকৈ' চোৱা।

জকাৰ সক. ধা. উচ্চাৰণ কৰ, গা to utter, to sing.

জকাৰ কাব দি ধৰ বহুলোকে বেঢ়ি ধৰি ডাঙৰ কৈ কথা ক বা সোধ to perplex one with noisy questions.

জখম বি. ঘা a wound.

জখলা বি. মানুহ ওপৰলৈ উঠিবৰ কাৰণে কৰা খোপ থকা বাঁহ বা কাঠ a ladder, steps.—বিণ. **জখলা-খুপীয়া** জখলাৰ নিচিনা বহুত খোপ থকা having steps like a ladder.

জগ অক. ধা. ওপজ, জন্ম ল. (ইতৰ জন্তুত খাটে) to be born, পোৱালী পা to give birth to young ones. পানীৰ তলৰ পৰা ওলা to emerge from water.

জগ বি. জগত the world. **জগজীউ** বি. জগতৰ জীৱ, ঈশ্বৰ God. **জগজ্জন** বি. জগতৰ জন।

জগত বি. পৃথিবী আৰু তাত থকা অন্যান্য সমুদায় বস্তু, ভুবন the world, পৃথিবীৰ সকলো মানুহ, মনুষ্যবৰ্গ the mankind. **জগতগুৰু** বি. পৰমেশ্বৰ God. **জগতচক্ৰ** বি. ব্ৰহ্মাৰ পৰা বেদ, বেদৰ পৰা যজ্ঞ, যজ্ঞৰ পৰা ধোঁৱা, ধোঁৱাৰ পৰা মেঘ, মেঘৰ পৰা বৰষুণ, বৰষুণৰ পৰা শস্য, শস্যৰ পৰা প্ৰাণী এনেকৈ সদায় হৈ থকা অৱস্থাৰ নাম জগত চক্ৰ। **জগত-জীৱন, জগজীৱন** পৰমেশ্বৰ God. **জগদম্বা** বি. দুৰ্গা a name of Durga. **জগদাধাৰ** পৰমেশ্বৰ, যি জগতক ধৰি আছে God. **জগদীশ জগদীশ্বৰ** বি. পৰমেশ্বৰ God **জগদ্ধাত্ৰী** দুৰ্গা a name o Durga. **জগধাতা** জগতৰ বিধাতা পৰমেশ্বৰ God. **জগনিবাস** বি পৰমেশ্বৰ God. **জগন্নাথ** বি জগতৰ নাথ বা গৰাকী, পৰমেশ্ব God, উৰিষ্যা দেশৰ প্ৰধান মন্দিৰ থকা বিষ্ণুৰ মূৰ্ত্তি the famou idol of Vishnu in th temple of Orissa.—বি **জগন্নথীয়া**। **জগন্নাথ তিতা** বি

এৰিধ ঔষধত লগা গছ। **জগ-মোহন** বি দেৱালয়ৰ দুৱাৰ মুখত তাৰ গাতে লগাই সজা সৰু মন্দিৰ a portico of a temple

জগৰ বি. অপৰাধ, দায়, দোষ an offence, a fault

জগ্‌ৰা বি. কোল্‌, ওভোটা জোং থকা যাঠী a barbed spear.

ঝগড়া (পু. অ.) বি. বিবাদ, গোচৰ a quarrel, a dispute.

জগৰীয়া বিণ. অপৰাধী, দোষী guilty. দোষী মানুহ an accused man. স্ত্রী. **জগৰীয়ানী**।

জগলি-মোহন বিণ. ভালে বেয়াই এটাইকে মিহলি কৰা, সানমিহলি mixed up indiscriminately.

জগলু বি. মদৰ গেদ the dregs of liquor.

জগা বি টোপনিৰ পৰা সাৰ পোৱা, টোপনি ভাঙ to awaken, মূর্ত্তি প্রতিষ্ঠা কৰ to consecrate an idol.

জগা সক. ধা. পোৱালি দে, পোৱালি পা bring forth (said of animals).—বি. **জগাওঁতা**। স্ত্রী. **জগাঁতী**।

জগা কাঠ বি. পানীৰ তলত বহুদিন পৰি থাকি পচি কলা হোৱা কাঠ long-submerged and rotten wood.

জঘন বি. নিতম্ব, কটিদেশ, কঁকালৰ দাঁতি ভাগ the hip and loins, the buttock, তলপেট the lower part of the belly extending to the vagina.

জঘন্য বিণ. অধম, নীচ, বৰ বেয়া, বৰ মলিন low, vile, worst.

জঙ্কা সক. ধা. জোকা to tease.

জঙ্কাৰ, ঝঙ্কাৰ বি. শব্দ, ধ্বনি, মাত sound, noise, voice.

জঙ্গম বিণ. গতি কৰা, লৰি চৰি ফুৰা, জীৱ থকা having motion, living, animated.—বি. গতিশীল জীৱ জন্তু an animated being.

জঙ্গল বি. হাবি, অৰণ্য forest, wilderness.—বিণ. **জঙ্গলী** হাবিৰ নিচিনা, হাবি থকা covered with jungle, হাবিত থকা অসভ্য living in jungle, uncivilized, জঙ্গল তত্ত্বাৱধান কৰা বিভাগ সম্বন্ধীয় belonging to the Forest department.

জঙ্গী-লাট বি. ভাৰতৰ সেনা বিভাগৰ সর্ব্ব প্রধান গৰাকী the commander-in-chief of Indian army.

জঙ্ঘা বি. সৰু গাঁঠিৰ ওপৰ আৰু আঁঠুৰ মাজৰ খণ্ড, কলাফুল, ডিমা the leg between the ankle and the knee, কৰঙন the upper part of the leg.—বিণ ওখ ডাঙৰ (মানুহ) tall.

জজ বি. বিচাৰক a judge.

জঞ্জলিত বিণ. কষ্টত পৰা, দুখগ্ৰস্ত afflicted, pained.

জঞ্জাল বি. হুলস্থূল, বহুত মানুহ গোট খোৱাত হোৱা হুলস্থূল confusion caused by the assemblage of a large number of persons.

জটকীয়া বিণ. জেঁট লগা, আউল লগা entangled.

জটবাই ক্রি. বিণ. শীঘ্ৰে quickly.

জটা বি জঁট, এড়ালৰ পাত আন ডাল মেৰ খোৱা চুলি বা শিপা the matted ha r, entangled roots. (পু. অ.) সক. ধা. গটোৱা, লগ কৰা to collect. **জটাজুট** বি. সদাশিৱৰ বা সন্ন্যাসীৰ জঁট matted hair as worn by Shiva or an ascetic. **জটাধৰ**, **জটাধাৰী** বি. শিৱ Shiva, জঁট থকা সন্ন্যাসী an ascetic having matted hair. **জটামাংসী** বি. এবিধ সৰু বনৰীয়া গছৰ সুগন্ধি শিপা।

জটায়ু বি. এটা চৰাই, সি গৰুড়ৰ পুতেক আৰু দশৰথৰ মিত্ৰ আছিল, ৰাৱণে সীতাক হৰি নিওঁতে যুঁজ কৰাত তাক ৰাৱণে বধ কৰিছিল according to the Ramayana a bird who was the scn of Garuda.

জটলা বি. বহুত শাখাযুক্ত শিং থকা পহু a deer with horns of many branches.

জটিল বিণ. জটাযুক্ত, জেঁট ভাঙিবলৈ টান, চিলা নোহোৱা having matted hair, difficult to solve, knotty.

জটী বিণ. জটা থকা having matted hair.

জটীয়া বিণ. লুকীয়াকৈ নিজৰ কাৰণে সাঁচি থোৱা laying up for one's own use. বি. শিৱ Shiva.

জটোপটোকৈ ক্রি. বিণ. লৰালৰিকৈ quickly.

জঠংমঠং বি. ব্যৱহাৰৰ নীতি নজনা ignorant of etiquette.

জঠৰ বি. পেট the belly.—বিণ. চপাব কোঁচাব নোৱৰা, ঠৰঙা not elastic, stiff. বি. গাৰ অঙ্গ লৰচৰ কৰিব নোৱৰা এবিধ ৰোগ the palsy. **জঠৰাগ্নি** বি. পেটৰ খাদ্য বস্তু জীৰ্ণ কৰা শক্তি বা ৰস বিশেষ the digestive power, gastric juice.

জড় বিণ. সাৰ নথকা জ্ঞানবুদ্ধিহীন, অচেতন devoid of sensibility, জীৱহীন inanimate, লৰচৰ কৰিব নোৱৰা unable to move.—বি. অচেতন পদাৰ্থ, নিৰ্জ্জীৱ বস্তু an inanimate thing. **জড়জগত** বি. অচেতন বস্তু বিলাক, প্ৰকৃতি the inanimate world. **জড়তা**

বি. লৰচৰ কৰিব নোৱৰা অৱস্থা stiffness, অচৈতন্য, মূৰ্খতা insensibility, অবসাদগ্ৰস্ত অৱস্থা, অকৰ্ম্মণ্যতা incompetency. **জড়-পদাৰ্থ** জীৱ নথকা বস্তু an inanimate thing. **জড়বাদ** বি. আত্মা বা ঈশ্বৰ নাই, কেৱল জড়পদাৰ্থৰ পৰা সৃষ্টিৰ উৎপত্তি হৈছে এনে মত materialism. বিণ. **জড়বাদী**।

জড়পুৰ (পু. অ.) বিণ. মেৰাই মেৰাই টানকৈ বন্ধা fastened tightly.

জড়প্ৰকৃতি বি. পঞ্চভূত, মন, বুদ্ধি আদি।

জড়িত বিণ. লগলগা, যুক্ত হোৱা united. **জড়ীকৃত** বিণ. অচেতন হোৱা। **জড়ীভূত** বিণ. অচেতন হোৱা, ঠেৰেঙা হোৱা insensible, paralysed.

জতু বি. লা, লাক্ষা lac. **জতুগৃহ** পঞ্চ পাণ্ডৱক পুৰি মাৰিবলৈ দুৰ্য্যোধন ৰজাই বাৰণাৱত নগৰত লা'ৰে সজোৱা ঘৰ।

জতুৱা বিণ. নিজৰ জাতৰ দৰে থকা, বিজতৰীয়া নোহোৱা remaining in one's own kind, not degenerated.

জধলা বিণ. অপৰিষ্কাৰ, লেতেৰা awkward, of dirty habits. স্ত্ৰী. **জাধলী**।

জধামূৰ্খ বি. অতি মূৰ্খ লোক, বৰ অজ্ঞান মানুহ a fool, a great dunce.

জধেমধে ক্ৰি. বিণ. অপৰিষ্কাৰ বা ভাল বেয়া নিবিচৰাকৈ, অকাৰণে without any regard or care, indiscriminately.

জন সক. ধা. জন্ম দে, উৎপন্ন কৰ to produce, to give birth to.—বি. **জনম**।

জন বি. মতা মানুহ, ই প্ৰায়ে এটা সংখ্যা শব্দৰ পাছত থাকে যেনে এজন মানুহ, তিনজন ল'ৰা man in general.

জনক বি. যি জন্ম দিয়ে, পিতা father.—বিণ. উৎপন্নকাৰী, জন্মোৱা causing, producing.—বি. মিথিলাৰ ৰজা, সীতাৰ বাপেক the king of Mithila and father of Sita.

জনক, ঝনক (অনু. শব্দ) ৰূপ, সোণ বা অলঙ্কাৰৰ নিচিনা শব্দ। **জন-জন, ঝনঝন** (অনু. শব্দ) 'জনক' চোৱা। বি. **জনজনি** অক. ধা. **জনজনা** বি. **জনজনী**।

জনজননি বি. নাকত ধৰা জলা বস্তুৰ পোৰণি।

জন গণনা বি. কোনো ঠাইত কিমান মানুহ আছে তাৰ গণনা কৰা কাৰ্য্য census.

জন-জাতি বি. কোনো বিশেষ জাতিৰ লোক tribe. **জন জাতিক্ষেত্ৰ** বি.

জনজাতিৰ লোক থকা ঠাই tribal area.

জনতা বি. জনসমূহ crowd

জনন বি. ওপজন, জন্ম birth. **জননাশৌচ** বি. সন্তান জন্মাৰ অশৌচ ceremonial uncleanliness owing to child-birth.

জননী বি. আই, মাতৃ a mother.

জননেন্দ্ৰিয় বি শৰীৰৰ যি অংশৰ দ্বাৰা সন্তান জন্মাৰ কাৰ্য্য হয় the genitals or sexual organs

জনপদ বি. দেশ, ৰাজ্য an inhabited place, a country.

জনপ্ৰাণী বি. মানুহ বা অন্য জীৱজন্তু a living being.

জনপ্ৰিয় বিণ. লোক প্ৰিয় popular.

জনবহুল বিণ. বহু লোক থকা, জনাকীৰ্ণ inhabited by many people.

জনৰৱ বি. লোকৰ মুখে শুনা কথা বা বাতৰি, উৰা-বাতৰি a rumour.

জনৰাদ (পু. অ.) বি. দুৰ্নাম infamy.

জনশ্ৰুতি বি. জনৰৱ, বহুকালৰ পৰা লোকৰ মুখে মুখে শুনা কথা, কিংবদন্তী rumour, tradition.

জন-সংখ্যা বি. কোনো দেশত থকা মানুহৰ সংখ্যা population, মানুহ পিয়ল a census.

জন-সমাজ বি. মানুহৰ সমাজ human society, সমস্ত মানুহ mankind.

জন-সাধাৰণ বি. সমস্ত মানুহ people in general, public সাধাৰণ মানুহ বিলাক the mass.

জনয়িতা বি. জনক father. স্ত্ৰী. **জনয়িত্ৰী**।

জনা বিণ. জ্ঞানী wise, অবগত হোৱা, যাক জনা গৈছে known.—সক. ধা. জাননী দে, বুজ দে to inform.

জনা বি. মান্যবান পুৰুষ, তিৰোতা বা দেৱতা বুজাবলৈ সংখ্যা শব্দ বা মানুহ বা দেৱতা বুজোৱা বিশেষ্য শব্দৰ পাছত ব্যৱহৃত হয়, যেনে—এজনা, দেৱতা জনা, মানুহ জনা ইত্যাদি **জনাকীৰ্ণ** বহু লোক থকা ঠাই।

জনাই নজনাই ক্ৰি বিণ. ভালকৈ নজনা মুগুনাকৈ, সঁচামিছা ঠিক নোহোৱাকৈ knowingly or unknowingly, without perfect knowledge.

জনাজানি বিণ. বহুতৰ আগত প্ৰকাশ কৰা known to many, made public.—বি. এজনে আনজনৰ পৰা জনা কাৰ্য্য mutual communication.

জনাজাত বিণ. 'জনাজানি' চোৱা।

জনাৰ্দ্দন বি. বিষ্ণু a name of Vishnu.

জনান্তিকে ক্ৰি. বিণ. এফলীয়া হৈ aside.

জনাপবাদ বি. লোকনিন্দা, কলঙ্ক blemish, stain.

জনাব বি. ডাঙৰ লোকক সম্বোধন কৰা শব্দ highness. (মুছলমানী) ।

জনাবুজা, জনাশুনা বিণ. বহুত দেখি শুনি হোৱা জ্ঞানী experienced, যাক ভালকৈ জনা যায় well-known.

জনিত বিণ. জন্মা, উৎপন্ন হোৱা ।

জনী বি. মানুহ বা জন্তুৰ মাইকী, ই পুংলিঙ্গ বাচক শব্দৰ পাছত থাকি স্ত্রীলিঙ্গ বুজায় আৰু সংখ্যা শব্দৰ পাছত থাকিও বিশেষ্যৰ স্ত্রীলিঙ্গ বুজায় যেনে—সক জনী, দুজনী তিৰোতা—বি. **জনীয়া** লোকৰ সম্পর্ক থকা pertaining to a person.

জনেক বি. এজন, এটা মানুহো even one.

জনেজনে ক্রি. বিণ. এজন এজনকৈ, প্রতিজন one by one. **জনেপতি** ক্রি. বিণ. গাইপতি per head.

জন্টা, জন্তা (পু. অ.) ক্রি. গোটখুৱা, মেৰাই বা বেৰি ধৰ ।

জন্তু বি. প্রাণী, যি জন্মে a living being, পশু an animal.

জন্ম বি. উৎপত্তি, ওপজা কার্য্য birth. —অক. ধা. ওপজ, উৎপন্ন হ to be produced. **জন্মগত** জন্মৰ লগতে অহা hereditary, সহজাত innate **জন্মতিথি** যি তিথি বা দিনত জন্ম হয় birthday. **জন্ম-নক্ষত্র** বি. নক্ষত্রৰ সময়ত জন্ম হয় । **জন্মপত্র** জন্মৰ তিথি সময় আদি লিখি ৰখা কাকত, কোষ্ঠী, সোঁৱৰণী horoscope. **জন্মৰাশি** যি ৰাশিত জন্ম হয় । **জন্মভূমি** স্বদেশ, জন্মস্থান mother-land.

জন্মা সক. ধা. জন্ম দে, উৎপন্ন কৰ to give birth to, to produce. বি **জন্মাওঁতা** । স্ত্রী. **জন্মাওঁতী** ।

জন্মান্তৰ বি. এই জন্মৰ বাজে আন জন্ম, ইয়াৰ আগৰ বা পাছৰ জন্ম previous or subsequent birth. **জন্মান্তৰ বাদ** পুনর্জ্জন্ম হয় এই মত theory of transmigration.

জন্মান্ধ বি জন্মৰ পৰা অন্ধ a born blind.

জন্মাবচ্ছিন্ন জন্মৰ পৰা মৃত্যু পর্য্যন্ত । **জন্মাবধি** আজন্ম, জন্মৰেপৰা from the very birth.

জন্মাষ্টমী বি. কৃষ্ণৰ জন্ম তিথি, ভাদ মাহৰ কৃষ্ণাষ্টমী the eighth day of the dark half of the month of Bhadra when Krishna was born.

জন্মেজন্মে ক্রি. বিণ. প্রতি জন্মত at every birth, কেতিয়াও ever.

জন্মোতা বি. ওপজোঁতা । স্ত্রী. **জন্মোতী** ।

জন্মেজয়, জনমেজয় বি. ৰজা পৰীক্ষিতৰ পুত্র, এওঁ বৈশম্পায়ন মুনিৰ ওচৰত মহাভাৰত শুনিছিল আৰু পিছত সর্পযজ্ঞ কৰিছিল ।

জন্য বিণ. কাৰণে, নিমিত্তে for the purpose of.

জপ বি. মনে মনে দেৱতাৰ নাম লোৱা বা স্মৰণ কৰা কাৰ্য্য, মনতে দেৱতাক কৰা উপাসনা uttering prayers inaudibly.—সক. ধা. মনে মনে দেৱতাৰ নাম ল বা স্মৰণ কৰ, মনতে ধ্যান কৰ to pray inaudibly, to meditate. **জপমালা** যি মালা হাতত লৈ জপ কৰা হয় আৰু যাৰ দ্বাৰা জপৰ সংখ্যা ঠিক কৰা হয় prayer-beads.

জপা বি. কাপোৰ সামৰি থোৱা বাঁহৰ কাঠিৰে সজা এবিধ ঢাকন থকা সঁজুলি a kind of covered bamboo or cane basket for keeping clothes.—সক. ধা. বন্ধ কৰ to shut, সামৰ, একে লগ কৰ to gather together.

জপং (অনু. শব্দ) কোনো বস্তু অকস্মাৎ পানীত পৰিলে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ। ক্রি. বিণ. **জপং কৰে**

জপ্ জপ্ (অনু. শব্দ) ডাঠ গছ পাত জোকাৰ খালে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ। **জপজপীয়া** ডাঠ ডাল পাতেৰে ভৰি থকা, জোপোহা full of branches and leaves, জাবৰেৰে ভৰা।

জপটিয়া সক. ধা. একেলগ কৰ, একেলগে মেৰা to entwine.

জপনা বি. বাট বা পদুলিৰ মুকলি ঠাইত দিয়া দুৱাৰ the door of a gateway.

জপনীয় বিণ. জপিবৰ যোগ্য, ধ্যান কৰিব লগা fit to be meditated upon.

জপজল, জপজলৌ বিণ. ভেবা, একো নজনা dull, stupid.

জবকা বি. চাহ কৰা মাটিৰ পৰা জাবৰ আদি গুচোৱা দীঘল দাঁত লগোৱা এবিধ যতন a rake.—সক. ধা. **জবকিয়া** জবকাৰে জাবৰ আদি গুচা।

জবৰ বিণ. প্ৰকাণ্ড, বলী, দুৰ্দ্দান্ত strong, fearful. **জবৰদস্ত** বলী, শকত strong, hard. **জবৰ জং** বিণ. প্ৰকাণ্ড শৰীৰৰ very big bodied.

জবৰা বিণ. জাবৰ থকা, আঁহ থকা full of rubbish, fibrous **অধলা** untidy. **অপাত্ৰ** unskilful.

জবাই বি. কোৰাণৰ মন্ত্ৰ-পাঠ কৰি ঈশ্বৰৰ নামে উছৰ্গা কৰি কোনো জন্তুৰ টেঁটু কটা কাৰ্য্য।

জবান বি. অঙ্গীকাৰ স্বৰূপে কোৱা কথা a word given, a promise made.—বিণ. **জবান চুৰ** নিজৰ বাক্য বা অঙ্গীকাৰ ভঙ্গ কৰা।

জবানবন্দী বি. বিচাৰকৰ আগত মোকৰ্দ্দমা সম্বন্ধে কোৱা কথা, সাক্ষ্য a deposition.

জবাব বি. উত্তৰ answer.

জব্দ বিণ. শিকনি দিয়া অপমানিত কৰা put to shame, controlled, আটক কৰা forcibly detained.

জম্ অক. ধা. গোট খা to be collected.

জমক 'জক' চোৱা।

জমক (পুঃ অঃ) বি. দীপ্তিৰ চক্‌মক, চমক।

জম্‌জম্ (অনু. শব্দ) জাল বা বিষৰ পৰা হোৱা বেদনা বুজোৱা শব্দ word used to express burning or severe pain.—অক. ধা. বৰকৈ পোৰণিয়ে ধৰ, বৰ বেদনা কৰ। ক্রি. বিণ. **জম্‌জম্ কৰে**।

জমদগ্নি বি. পৰশুৰামৰ বাপেক the name of a sage.

জমা সক. ধা. গোটা, সংগ্রহ কৰ, সাঁচ to collect, to lay up.—বি ধনৰ মুঠ the total, পোৱা বা সাঁচি থোৱা ধন বা বস্তু receipts, accumulation.--বিণ. গোট খোৱা collected.

জমা বি. ভৰিলৈকে ঢকা এবিধ চোলা a robe.

জমা-ওৱাচিল প্রত্যেক পট্টাৰ আদায় হব লগা সৰ্ব্বমুঠ খাজনাৰ হিচাপ থকা বহি a register of revenue realised in respect of each lease or patta.

জমাদাৰ বি. পল্‌টনৰ এজন বিষয়াৰ নাম a non-commissioned military officer, কনিষ্টবল, টেকেলা আদি সামান্য কৰ্মচাৰীৰ ওপৰৰ বিষয়া a head constable, head man of public menial servants, মেথৰৰ চৰ্দ্দাৰ a head sweeper.

জমাবন্দী বি. ৰায়তে দিব লগা খাজনাৰ হিচাপ ৰখা বহি a rent-roll.

জমিয়েৎ উলেমা বি. মুচলমান মৌলবী বিলাকৰ সভা an assembly of Muslim Maulavis.

জমী বি. মাটি land

জমীদাৰ বি. তলতীয়া ৰায়ত থকা বহুত মাটিৰ গৰাকী a land holder. **জমীদাৰী** জমীদাৰৰ অধিকাৰ থকা মাটি the state of a land holder.

জম্বিৰ, জম্বীৰ বি. নেমুটেঙা, বিশেষকৈ জমীৰ টেঙা a lime.

জম্বু বি. এবিধ মানুহে খোৱা ফল, জামু a tree and its fruit. **জম্বুদ্বীপ** one of the seven divisions of the world, India

জম্বুক বি. শিয়াল a jackal.

জম্ভাৰি বি ইন্দ্র, জম্ভাসুৰক বধ কৰোঁতা। **জম্ভাসুৰ** মহিষাসুৰৰ বাপেক।

জয় বি. যুদ্ধ বা বিবাদত বিপক্ষক পৰাস্ত কৰা কাৰ্য্য, জিকা কাৰ্য্য triumph, victory, উন্নতি, মঙ্গল prosperity.

জয়, জয়জয় অব্যয়. দেৱতাৰ নামৰ আগত থাকিলে ভক্তি বুজোৱা শব্দ,

মানুহৰ নামৰ আগত থাকিলে আশীৰ্ব্বাদ বা মঙ্গল বুজোৱা শব্দ an exclamation of praise to a god or blessing on a person.

জয়জয়তে ক্রি. বিণ. প্ৰথমতে, আৰম্ভতে in the beginning. **জয় জয় ময় ময়** বি. চাৰিওফালে জয়, সকলোপিনে মঙ্গল great prosperity or triumph. **জয়ঘণ্টা** বি. ৰণত জিকাৰ আনন্দ প্ৰকাশ কৰিবৰ অৰ্থে বজোৱা ঘণ্টা a bell sounded to declare a victory. **জয়ঘোষ** বি. জয়ধ্বনি। **জয়ঢাক** এবিধ ডাঙৰ ঢাক। **জয় ঢোল কোবা** অতি আনন্দিত হোৱা to be jubilant

জয়তি (পু. অ.) বি জয়লাভ বুজোৱা শব্দ, সিদ্ধি, জয়লাভ prosperity, victory.

জয়দেউ কাকুতি বি. বৰ কাকুতি, বৰ ব্যগ্ৰ হৈ নম্ৰভাবে কৰা বিনয় very earnest and humble supplication.

জয়দৌল বি. জয়মতী কুঁৱৰীৰ মৃত্যুৰ পাছত তেওঁৰ পুতেক ৰুদ্ৰসিংহই মাকৰ নামে সজোৱা জয়সাগৰৰ পাৰৰ দৌল।

জয়ধ্বজা বি. জয়পতাকা, গৌৰৱৰ চিন a monument of glory. **জয়ধ্বনি** জয়লাভ কৰি আনন্দ কৰা শব্দ a shout of victory.

জয়-নন্দি বি. (পু. অ.) আনন্দ প্ৰকাশ কৰা জয়ধ্বনি।

জয়ন্তা বি. কামৰূপৰ দক্ষিণ-পূব ফালে থকা এটা পৰ্ব্বত Jointia hills.—বিণ. **জয়ন্তীয়া** জয়ন্তা পৰ্ব্বতত থকা বা উৎপন্ন হোৱা।

জয়ন্তী বি. এবিধ ফুল, দুৰ্গা a kind of flower, Durga.

জয় পত্ৰ বি. নানা দেশত ফুৰিবলৈ এৰি দিয়া অশ্বমেধ যজ্ঞৰ ঘোঁৰাৰ কপালত আঁৰি দিয়া কাকত।

জয়-পতাকা বি. বিজয় নিচান a flag of victory.

জয়পাতে ক্ষয় উন্নতিৰ সীমা পোৱা মাত্ৰেই অৱনতি fall immediately after triumph.

জয়মতী বি. গদাধৰ ৰজাৰ ভাৰ্য্যা।

জয়মুনি বিণ. বৰ ডাঙৰ, ভয়ঙ্কৰ mighty, very great.

জয়যুক্ত বিণ. জয়লাভ কৰা, কৃতকাৰ্য্য victorious, successful, শ্ৰীযুক্ত prosperous.

জয়শীল বিণ. সদায় জয়লাভ কৰা ever victorious, কুশল বা সমৃদ্ধিযুক্ত prosperous.

জয়শ্ৰী বি. শত্ৰুক পৰাজয় কৰাৰ পৰা হোৱা ভাগ্য বা মান the glory of victory.

জয়স্তম্ভ বি. যুদ্ধত জিকা কাৰ্য্য চিৰস্মৰণীয় কৰিবৰ নিমিত্তে কৰা বৰ ওখ

পকা মঠ বা খুটা a pillar of victory.

জয়া বি. দুৰ্গাৰ এটা নাম a name of Durga, দুৰ্গাৰ এজনী পৰিচাৰিকা a female attendant of Durga, জয়মতীৰ সংক্ষেপ নাম।

জয়াৰ, জয়াল বিণ ভূতে নিবাস কৰা, ভয় লগা haunted.

জয়ী বিণ. জয়লাভ কৰা, জিকা victorious.

জৰ বি. গা, মূৰ তপত হোৱা এবিধ ৰোগ fever.—অক. ধা. **জৰ্ পৰ্**, **জৰত পৰ** to be laid up with fever.

জৰ, **ঝৰ্** অক. ধা. পানীৰ দৰে অলপ অলপকৈ বাহিৰ হ to ooze out, সক বিন্দুৰে লাহে লাহে ওলাই পৰ to percolate.

জৰ, **জড়্** (পূ. অ.) সক. ধা. ঢাক, মেৰা to embrace, to encircle.

জৰ্ অক. ধা. জীৰ্ণ হ, বুঢ়া হ to be old.

জৰক (অনু. শব্দ) ডাঠ হাবিৰ মাজত বা গছৰ পাতত কোনো ডাঙৰ বস্তু পৰিলে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ। ক্রি. বিণ. **জৰক কৰে**।

জৰ খাপৰি বেছি দিন জৰ হৈ থাকিলে পেটৰ বাওঁফালে বঢ়া এডোখৰ সোপোকা মঙহ an enlarged spleen.

জৰ্‌জৰ্, ঝৰ্‌ঝৰ্ (অনু. শব্দ) শুকান সক সক গুটিৰ নিচিনা অধিক বস্তু পৰোঁতে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ।

জৰ্জৰিত, জৰ্জ্জৰিত কৃদ. বিণ. বেদনাতে পীড়িত, বিষেৰে পূৰ্ণ hurt, pained. **জৰ্জ্জৰ মৰ্ম্মৰ** অপমানৰ বাবে মৰা যেন হোৱা wounded in heart.

জৰজৰীয়া, জৰ্জৰীয়া বি. শুকাই কাৰো গাত কেও নলগা হোৱা dry and not sticking, কোনো দায় বা কামৰ লেঠাৰ পৰা মুক্ত freed from responsibility or entanglement.

জৰনি, ঝৰনি বি. জৰি জৰি আহি ঠাই থাই থকা পানী, পানীৰ পুং, প্ৰস্ৰবণ a water spring.

জৰৎকাৰী মনসা দেবী, জৰৎকাৰু মুনিৰ ভাৰ্য্যা।

জৰৎকাৰু আস্তিক মুনিৰ বাপেক।

জৰধ বি. গুটিৰ পৰা হালধীয়া ৰং কৰা এবিধ গছ a kind of tree from the seeds of which yellow dye is prepared.

জৰদ্গৱ বি. বুঢ়া গৰু an old cow or bull, অতি বুঢ়া অকামিলা মানুহ (উপহাসত) a decrepit useless fellow.

জৰ্ বন বি. জৰীয়া মানুহক ক্বাথ কৰি খুওৱা এবিধ বন, যেত কপৰা a medicinal herb.

জৰ শুং বি. জৰীয়া মানুহৰ ওঠত

হোৱা এবিধ ঘা a kind of sore affecting the lips of a person during fever.

জৰা বি. এবিধ ডাঠ বাকলৰে টেঙা ফল a kind of citron.

জৰা বি. বুঢ়া বয়স, আলৰ অৱস্থা old age, decrepitude. **জৰা-জীৰ্ণ** অতি বুঢ়া, ভাগি'ছিগি নষ্ট হোৱা অৱস্থা tattered.

জৰা, ঝৰা সক. ধা. মন্ত্ৰ কৰা, কুলাৰে পৰিষ্কাৰ কৰা to cause to be subjected to an ordeal by magic, to cause to be winnowed. **জৰাতুৰ** বিণ. বুঢ়া বয়সৰ দ্বাৰা কষ্ট পোৱা, অতিশয় বুঢ়া, আলৰ old and infirm.

জৰা ধৰা বি. আহোম ৰজাৰ দিনৰ এটা খেলৰ নাম, ৰজা বা দেৱতাক খোৱা পানী যোগাওঁতা one who supplies drinking water to a king or idol.

জৰায়ু বি. গৰ্ভ, পেটৰ যি ভাগত সন্তান থাকে the womb, the uterus, গৰ্ভত সন্তানক আবৰি থকা ছাল the placenta.

জৰায়ুজ জৰায়ুত ওপজা born from the womb, viviparous.

জৰাৱস্থা বি. বুঢ়া অৱস্থা, বুঢ়া বয়স old age.

জৰি বি. আঁহতৰ নিচিনা এবিধ ওখ ডাঙৰ গছ, পাকৰী a kind of big tree.

জৰিমনা **জৰীমানা** বি. অৰ্থ দণ্ড fine.

জৰিয়ত, জৰিয়তে ক্ৰি. বিণ. আন এজনৰ হাতেদি বা হতুৱাই through, through the agency of.

জৰিয়া সক. ধা. খোলাত তপতাই নিৰস কৰ to free from water or moisture by heating on a frying-pan.

জৰী বি. ডোল, গুণ, বটিয়া, ফই a cord, a string, a rope.

জৰী-যুঁজ বি. এগছ দীঘল জৰীৰ দুমূৰে দুদল মানুহে টনাটনি কৰি কৰা খেল tug of war.

জৰীপ বি. মাটি জোখা কাৰ্য্য, মাটি শিয়ল land surveying.

জৰীয়া বি. জৰে ধৰা, জৰ থকা suffering from fever.

জৰুল বি. জন্মৰ পৰা গাত থকা তুলসী পাতৰ নিচিনা বা আন ৰকমৰ চিন a birth mark.

জৰুৰ, জৰুৰ বিণ. বৰ আৱশ্যকীয় পলম কৰিব নোৱৰা important, urgent. ক্ৰি. বিণ. বিলম্ব নকৰাকৈ urgently. বিণ. **জৰুৰী** বৰ আৱশ্যকীয় আৰু পলম কৰিব নোৱৰা।

জৰোবৰা বিণ. অনেক ফুটা থকা full of holes.

জপূৰ্ব বিণ. জৰীৰে টানকৈ বন্ধা, ডোলেৰে আটি বন্ধা tight, firm. ক্রি. বিণ. **জপূৰ্বকৈ**।

জল বি. পানী, সলিল water, জন্তুৰ গৰ্ভত পোৱালি আৱৰি থকা আৰু পোৱালি জগাৰ পাছত বাজ হৈ অহা মোনা the after-birth of an inferior animal.

জল অক. ধা. পোহৰ হ, জিলিক, পোৰ to shine, to blaze, to burn, বৰকৈ খং কৰ to be excited with anger, প্রসিদ্ধ to be famous.

জলক বি. চকমকনি, দীপ্তি without light, splendour. বিণ. খং যুক্ত, জমক উঠা angry, excited. **জলক তবক** বি. ভালকৈ দেখিব নোৱৰা, ভালকৈ নমনা dim, in-distinctly.

জলক লাগ উজ্জ্বল ৰশ্মিৰ দ্বাৰা চকুৰে নেদেখা যেন হ to be dazzled.

জলকা বিণ. ডাৱৰিয়া cloudy, মনমৰা, বিমৰ্ষ melancholy, down cast. অক, ধা. **জলকা লাগ**।

জলকীয়া বি. খেতিত হোৱা এবিধ ক্ষুদ্র গছ আৰু তাৰ জলাগুটি chilli, capsicum.

জলকৰ বি. পানীত মাছ আদি মৰাৰ বাবে দিবলগা বাজকৰ fishery rent.

জল কোঁৱৰ বি. পানীৰ দেৱতা a river god. স্ত্রী. **জলকুঁৱৰী** a water nymph.

জলগুঁই বি. পানীত থকা গুঁইৰ নিচিনা এবিধ জন্তু an allegator.

জলঙনি বি. বেৰ, চাল আদিৰ সৰু বিন্ধাৰে ভিতৰলৈ সোমোৱা পোহৰ, জিলিঙনি light coming in through a chink in a wall.

জলঙা বি. বেৰৰ বিন্ধা a whole in a wall.

জলচৰ, জলচাৰী বিণ. পানীত থকা, পানীত চৰিফুৰা living in water, acquatic.

জলছবি বি. যি ছবি পানীত তিয়াই অইন কাকতত তোলা হয় transfer picture.

জলচ্ছেদ বি. যি ভূমি খণ্ডই এটা অৱবাহিকাৰ পৰা আন এটা অৱ-বাহিকাক পৃথক কৰি ৰাখে a water shed.

জলজ বিণ. পানীত জন্মা বা হোৱা born or produced in water.

জল্‌জল্ পট্‌পট্ বিণ. জলজলীয়া, ফটফটীয়া, জনাজাত স্পষ্ট clear, shining, distinctly visible.

জল্‌জলা অক. ধা. খঙত জ্বলি উঠ to be excited with anger.

জলজলীয়া বিণ. ফটফটীয়া, অতি নিৰ্ম্মল very clear

জলজীয়াত বিণ. জনাজাত, সকলোৱে জনা public, known to all.

জলজান বি. উদজান hydrogen.

জলত দি থলত দি ক্রি. নানা ঠাইত নানা প্রকাৰে খৰচ কৰ, চাৰিওফালে ছটিয়া to spend money in diverse ways or extravagantly.

জলতৰঙ্গ বি. সাতোটা, চৈধ্যটা বা একৈশটা বাটিত পানী ভৰাই তাৰ কাণত চুডাল মাৰিৰে কোবাই বজোৱা এবিধ বাদ্য যন্ত্র a kind of musical instrument.

জলতি বিণ. জিলিকি থকা, প্রফুল্ল shining, বি. উজ্জলতা brilliancy.

জলথল, জলথলীয়া বিণ. বোকাৰ নচিনা, লেউ লেউৱা like mud.

জলদ বি. মেঘ cloud, বিণ. পানী দিয়া giving water.

জলধৰ বি. মেঘ cloud, সাগৰ ocean.

জলধা বিণ. অপাত্র, একো কৰিব নজনা incompetent, লেতেৰা untidy.

জলধি বি. সাগৰ ocean.

জলনি বি. পোৰণি burning.

জলনিধি বি. সাগৰ ocean, **জলনিধিজা** বি. সমুদ্র মন্থনত সাগৰৰ পৰা ওপজা লক্ষ্মী দেৱী the goddess Lakshmi.

জলন্ধৰ বি. গাৰ তেজ শুচি পানী হোৱা ৰোগ, শোথ dropsy, বিণ. **জলন্ধৰীয়া**।

জলপতি বি জলদেৱতা, বৰুণ দেৱতা the god of ocean, Neptune, সাগৰ ocean.

জলপথ বি নাও আদিৰে যোৱা পথ।

জলপান বি. ভাতৰ বাহিৰে অইন আহাৰ a light repast. বিণ. **জলপনীয়া** জলপানৰ নিমিত্তে উপযুক্ত suitable for luncheon, জলপানেৰে কৰা serving with a repast.

জলপানি বি. বৃত্তি scholarship. **জলপ্রপাত** বি. পর্ব্বতৰ ওখ ঠাইৰ পৰা বেগেৰে সদায় পৰি থকা পানী a water-fall. **জলপ্লাৱন** বাঢ়নী পানী, বানপানী flood, inundation. বিণ. **জলপ্লাৱিত** পানীৰে তল যোৱা।

জলফাই বি. এবিধ টেঙা ফল an olive and its tree.

জলবায়ু বি. হাওৱা পানী climate.

জলবিম্ব, জলবুদবুদ বি. পানীৰ ওপৰত ওপঙি থকা পানীৰ বিম্ব a water bubble.

জল-বিষুব-সংক্রান্তি বি. কাতি বিহু, সূর্য্য তুলাৰাশিলৈ যোৱা দিন the day when the Sun enters Libra.

জলভৰ বিণ. শোথ ৰোগীৰ দৰে গা

ডাঙৰ বা এলেহুৱা plump, worthless.

জলভীতি বি. বলীয়া কুকুৰ, শিয়াল আদিয়ে খোৱাৰ পৰা হোৱা ৰোগ hydrophobia, পানীলৈ ভয় dread of water.

জলম বি. মৰাপাটৰ জৰীৰে গুঁঠি জমাৰ নিচিনা কৰা বহুৰাৰ সাজ a garment made for a buffoon, অতি ৰঞ্জন, কথাত ৰহন লগোৱা কাৰ্য্য exaggeration, অক. ধা. **জলম্ বাট** অতি ৰঞ্জিত কৰ, **জলম্ জটম্** বিণ. জলমৰ দৰে গাত ভালকৈ নেখাই ওলমি যোৱা hanging loose,.as cloths.

জলমল বি. চকমক, তিৰবিৰ brilliance, lustre, বি. **জলমলনি** অক. ধা. **জলমলা**, বিণ. **জলমলীয়া** চকমকীয়া, জ্বলিকা glittering, sparkling.

জলয়া বি. কোনো বস্তু ভৰাই ভাৰ কৰি নিবলৈ জৰীৰে সাজি লোৱা শিকিয়া a bag of intersliced ropes for carrying loads.

জলযান বি. পানীত চলা বাহন, নাও জাহাজ আদি a boat, a steamer.

জলৰ্‌জপৰ্‌ বিণ. ভেৰা, একো নজনা dull, stupid.

জলশোথ বি. জলন্ধৰ, শোথৰোগ dropsy. বিণ. **জলশুৰীয়া** শোথৰুগীয়া attacked with dropsy, শোথে ধৰা মানুহৰ নিচিনা শুকান আৰু নিস্তেজ weak and pale.

জলসাৰ বি. বহুমূত্ৰ diabetes.

জলস্তম্ভ বি. 'পানীগছা'। সাগৰ, নৈ আদিৰ পৰা উঠা স্তম্ভাকাৰ ঘূৰ্ণমান মেঘস্পৰ্শী জলৰাশি।

জলস্থ বিণ. পানীত থকা being in water

জলহস্তী বি. হাতীৰ নিচিনা এবিধ পানীত থকা জন্তু the sea-elephant.

জলহাৰ (পু অ.) সৰোবৰ, পুখুৰি।

জলহু বিণ. জলধা, ভেৰা, মূৰ্খ, ভালকৈ কাপোৰ কানি নিপিন্ধা slovenly, not neat and tidy.

জলহুৱা বিণ. পনীয়া, বহুত পানী থকা containing much water, as food.

জলা বিণ. জাল থকা pungent, hot, জলি থকা blazing.—সক. ধা. **জুই** লগা বা ধৰ to kindle.

জলা বি. সৰু বিন্ধা, ছিদ্ৰ a small hole.

জলা কটা বিণ. জালী কটা, সৰু সৰু বিন্ধা কটা perforated.

জলা-কলা বিণ. বৰকৈ আমনি পোৱা extremely vexed.

জলাঞ্জলি বি. তৰ্পণ, তৰ্পণ কৰোতে দুই হাতেৰে আঁজলি কৰি দিয়া পানীৰ জোলোকা an oblation of water offered with joined palms of the hands.—ক্রি.

জলাঞ্জলি দি একেবাৰেই এৰ, সম্পূৰ্ণৰূপে ত্যাগ কৰ to abandon
জলাতন, জলাতক বি. বাৰিষা পানীৰে তল যোৱা inundated during the rains.
জলাতঙ্ক বি. "জলভীতি" চোৱা।
জলাধাৰ, জলাশয় বি. জলপাত্ৰ a water-vessel. সাগৰ, পুখুৰি আদি a sea, pond etc.
জলাহ বি. পানীৰে তলগৈ থকা বহল ঠাই, বহুত ঠাই জুৰি থকা এদৰা পানী a large expanse of standing water. **জলাহী** পনীয়া গাখাৰ দিয়া (গৰুত খাটে) giving watery milk.
জলিয়া (পু. অ.) বিণ. ফুটা থকা, থকা সৰকা riddled.
জলীয়া বিণ. জালৰ নিচিনা, জালৰ নিচিনা পাতল বা বিন্ধা থকা ; জালৰ দৰে গঁথা reticular, reticulated. বি. নৈৰ গৰা a river bank.
জলেশ্বৰ 'জলপতি' চোৱা।
জলোদৰি বি. জলন্ধৰ, শোথ dropsy.
জলোজপো বি. কাপোৰ কানি লোৱাত অপৰিপাটি, জধলা slovenly.
জলোপলো বিণ. থাকিবলৈ ঠাই নথকা, অথন্তৰত পৰা, নিৰাশ্ৰয় homeless, helpless.
জলোযথো বিণ. পানীৰ নিচিনা, পানীময় watery.
জলোলোৰা বিণ. বৰকৈ ফটা torn out, as cloth.
জলৌকা বি. জোঁক leech.
জল্প (পু. অ.) বি. মিছা-তৰ্ক।
জল্পত্ (পু. অ.) সক. ধা জপকৰ্
জল্পনা বি. কল্পনা the act of imagining, a plan.
জৱা বি. এজাতি ফুল a kind of flower.
জহ্ (পু. অ) অক. ধা. বিয়প, জোৰ।
জহ বি. জগৰ, অপৰাধ, দায় a fault, an offence.
জহ বিণ দ্ৰৱ, গেলি পচি যা, পমি যা to be decomposed, to be dissolved, to rot away.
জহ বি. গ্ৰীষ্ম, তাপ heat, wormth, **জহকাল, জহকালি** গ্ৰীষ্মকাল, ঘামকালি the summer, the hot season.
জহনী বি. ভেদবাঁতি হোৱা সাংঘাতিক ৰোগ cholera.
জহন্নাম বি. মুচলমানৰ নৰক a hell.
জহৰত বি. হীৰা, মুকুতা আদি বহুমূলীয়া মণি jewels.
জহৰ বি. বিষ poison **জহৰ্-মহৰ্** বি. সাপৰ বিষ নষ্ট কৰা বুলি বিশ্বাস কৰা এবিধ সৰু শিল bezoar.
জহৰা বিণ. বিয়া কৰা মতাত বাজে আনৰ পৰা হোৱা (সন্তান) illegitimate. স্ত্ৰী. **জহৰী**।

জহৰী বি. মণিমুক্তা আদি বেচোঁতা a seller of jewels.

জহৰীয়া বিণ. গহৰা গজা self-growing.

জহল বি. কামৰ হুলস্থুল, জঞ্জাল pressure of work, confusion caused by too much of work.

জহা বি. এবিধ সুগন্ধী লাহী ধান বা চাউল a kind of fragrant fine rice. **জহা-কোমোৰা** এবিধ কোমোৰা। **জহামাল** বি. মেকুৰীৰ নিচিনা জন্তু a kind of pole cat.

জহালি বি. ছন পৰি থকা বাম মাটি waste high open land.

জহুদ বি. বৰ লেতেৰা মানুহ a very nasty fellow. বিণ. জহুদা।

জহুল বিণ. বিশৃঙ্খল, সকলোৰে আগত প্ৰকাশিত placed or lying in a confused manner, public.

জা বি. স্বামীৰ ভায়েক বা ককায়েকৰ ঘৈণীয়েক the wife of one's husband's brother.

জাঁই, জাঁইফল বি. তামোলৰ আকৃতিৰ এবিধ সুগন্ধি আৰু জলা ফল the nut meg. **জাঁইপত্ৰী** বি. জাঁইফলৰ বাহিৰৰ বাকলি।

জাং বি. 'জঙ্ঘা' চোৱা।

জাং বি. প্ৰাণ, জীৱ life.

জাংথনীয়া, জাংথোৰা বিণ. আঠুতল নোযোৱা (পানী)।

জাংথা বি. দুধ মোৰ, পিয়াহ খোৱা ল'ৰা-ছোৱালীৰ হাগনি ৰোগ a kind of infantile diarrhoea.

জাংফাই বি. এবিধ জলজলীয়া মৌৰবৰণীয়া গছৰ আঠা, ইয়াৰে কেৰু-মণি হয় amber.

জাঁই বি. অকস্মাৎ উঠা খং, জঁক, বাগীৰ শেষ, হিলৈৰ ফেৰ sudden fit of anger, the effects of an intoxicating thing, the discharge of a gun.

জাঁই বি. মাইকী মেকুৰী female cat.

জাঁও, ঝাঁও বি. নৈৰ দাঁতিত হোৱা এবিধ গছ a kind of tree found in the river bank, পকি টান আৰু ক'লা হোৱা ইটা vitrified brick.

জাঁজ বি. উটি অহা কাঠ, ইকৰা খাগৰি আদিৰ সমূহ, গাত গা লগাই বিশৃঙ্খলৰূপে থকা বস্তু wood, reed etc. floating together. a number of things lying together in a confused manner.

জাঁজৰি বি. উটি অহা কাঠ বা খাগৰি wood, reed etc. floating together.

জাঁজি (পু. অ.) বি. জাঁজৰি।

জাঁটিলী বি. 'জঁটলা' চোৱা

জাঁত বি. শস্য পিহা শিল a hand-mill for grinding corn.

জাঁত (অনু. শব্দ) বহুত লোকে একেলগে হাত চাপৰি বা ভৰিৰে গোৰোহনি মৰাৰ নিচিনা শব্দ। ক্রি বিণ. **জাঁত জাঁত কৰি। জাঁত কৰে** ক্রি. বিণ. হঠাৎ, চাঁত কৰে suddenly.

জাঁতি বি. জুইৰ ওপৰত চৰু আদি বহাবৰ কাৰণে লোৰ শলিৰে গঢ়া তিনটা ঠেঙ থকা সঁজুলি, বেৰীয়া an iron tripod for supporting a vessel over the fire.

জাঁপ বি. ডেও, লাফ, ওপৰলৈ উঠি বা মাটিত খোজ নিদিয়াকৈ এঠাইৰ পৰা আন ঠাইলৈ কৰা গতি a jump, a leap.—অক. ধা. **জাঁপ মাৰ, জাঁপত জাঁপে** ক্রি. বিণ. জঁপিয়াই জঁপিয়াই।

জাঁপৰ বি. নুখুৰাই বা নেকাটি ৰখা চুলি untrimmed or uncomb ed hair.

জাঁপৰী বিণ. 'জঁপৰা' চোৱা।

জাঁৱলে, জৰাঁলে (পু. অ.) ক্রি. বিণ. টানকৈ।

জাউৰ্‌ (সক. ধা.) ঘাঁহ পাগুল to ruminate.

জাউৰি বি. মানুহৰ জুম a multitude of persons একে বেলিয়ে কৰা বা একেলগে হোৱা বস্তু, ফল আদিৰ জাক, চাম a batch, a crop of fruit. একেলগে বহুত মানুহে এবাৰত ধৰা নাম।

জাক বি. মানুহ বা জন্তুৰ সমূহ, জুম a flock, a herd, a multitude. একেলগে পৰা বৰষুণ a shower.

জাকত জিলিকা বিণ. অতি সুন্দৰ, বহুতৰ ভিতৰত ভাল।

জাকতীয়া বিণ. বহুতে একেলগে থকা living together, joint.

জাকৰুৱা বিণ. সৰহীয়া, জাক পাতি থকা living in a flock, containing a large number.

জাকপাত জুমপাত, গোট খা to assemble.

জাকফুৰ মাইকীৰ বা মতাৰ সঙ্গ ল (জন্তুত খাটে) to copulate as an animal.

জাক-জমক বি. ৰংচং, উজ্জ্বল অৱস্থা বা গুণ splendour.

জাকি (পু. অ.) বি. জিলিকনি।

জাকি বি. কুঁহিয়াৰৰ ৰস পগাওঁতে থালী জুৰি ফেনাই উঠা উতল the swelling of boiled sugarcane juice with froth.

জাকি উঠ তাঁতৰ গৰকা ভৰিৰে হেঁচিলে দীঘল সূতা বিলাক তুকাল হ to form an intersection of the warp.

জাকি মাৰ অক. ধা. জিকাৰ মাৰ, প্ৰবল মনৰ ভাবৰ গতিকে হঠাৎ গা জোকাৰ jerk, to shake or

move suddenly—ক্রি. বিণ. **জাকি মাৰি**।

জাকে জাকে ক্রি. বিণ. জুমে জুমে, বহুত গোটখাই in large number.

জাকৈ বি. এবিধ বাঁহৰ কাঠীৰ মাছ ধৰা যতন a kind of bamboo scoop used in catching fish.

জাকৈয়া বিণ. জকাই বোৱা fishing with bamboo scoop.—বি. **জাকৈৰে** মাছ ধৰা মানুহ one catching fish with a fishing bamboo scoop.

জাখৰ বি. যুঁজাৰু মানুহে পিন্ধা লোৰ চোলা, কবচ a coat of mail, armour.

জাগ অক. ধা. টোপনি ভাঙ, সাৰ পা টোপনিৰ পৰা উঠ to awake.—বি. **জাগোঁতা**, স্ত্রী. **জাগতী**।

জাগ বি. পানীৰ পৰা ওলোৱা ঠাই a place emerging out of water.

জাগন-পাত একে লানীয়ে বৰষুণ দি থাক to rain continuously.

জাগৰ (পু. অ.) জাগৰণ।

জাগৰণ বি. সাৰ পোৱা কাৰ্য্য, জাগি থকা কাৰ্য্য the act of awaking. সাৰ পোৱা অৱস্থা wakefulness কৃদ. বিণ. **জাগৰিত** টোপনি ভগা, সাৰ পোৱা awakened from sleep.

জাগৰূক বিণ. জাগ্ৰত, জাগৰণশীল, সতৰ্ক।

জাগাৰ-জিগিৰ বিণ. 'হাৰাশাস্তি' চোৰ'।

জাগিৰ বি. মুচলমান ৰজাই পুৰস্কাৰ স্বৰূপে দিয়া নিষ্কৰ মাটি a rent-free land granted by a Mohommedan king. **জাগিৰ-দাৰ** জাগিৰ ভোগ কৰা মানুহ।

জাগু (পু অ.) সাৰ পা, জাগ।

জাগোন, জাগন বি. নাৱৰ পানীত বস্তু নিতিতিবলৈ নাৱৰ-তলিত পৰা বাহৰ চঁচালি the bamboo flooring at the bottom of a boat.

জাগ্ৰত বিণ. উজাগৰে থকা, সাৰে থকা not asleep, awake.

জাগৃত বিণ. বেয়া অৱস্থাৰ পৰা উন্নত কৰা, উন্নত prosperous, revived, জীৱন্ত living.

জাঙি বি. গঢ়, আকৃতি share.

জাঙিয়া বি. কঁকালৰ পৰা আঠুলৈকে ওলমি থকা চুটি ঠেঙা short breeches reaching half way down the things.

জাঙী বি. বটিয়াৰে কৰা এবিধ ফাঁদ a kind of snare for birds.

জাঙুৰ বি. খং, জ'ক anger.—অক. ধা. **জাঙুৰ খা** খং কৰ to be angry, উজাৰ খা to disperse, suddenly.

জাঙুল বি. একে ঠাইতে গোট খোৱা মানুহ,বস্তু বা জন্তু a crowd —অক. ধা. অনেকে এক ঠাইতে গোট খা to assemble in a large body.

জাঙুল খাই ধৰ অনেকে বেঢ়ি ধৰ to surround in a body,**জাঙুল খাই উঠ** বহুতে একে লগে খং কৰ to be angry in a body.

জাঙ্গ (পু. অ.) বি. জাং, শৰীৰৰ অঙ্গ the limb of the body.

জাজনা বি. কোনো ত্রুটিৰ কথা সোঁৱৰাই দিয়া a taunting remark.

জাজৰণি বি. উচ্চ শব্দেৰে আৰু খঙেৰে কোৱা কথা, গোজৰণি angry and loud threatening, blustering.

জাজৰা বি. জলা-কটা হেতা বা কাঢ়নী a perforated ladle.

জাজ্বল্যমান বি. অতি উজ্জ্বল, অতি স্পষ্ট, বৰকৈ জিলিকি থকা shining, blazing, very conspicuous.

জাড্য বি. মূৰ্খতা foolishness, ঠৰ হৈ থকা গুণ frigidness.

জাণ্টে, ঝাণ্টে ক্রি. বিণ. অতি শীঘ্রে, তৎক্ষণাৎ, বেগতে quickly, instantly.

জাত বিণ. জন্মা, উৎপন্ন হোৱা born, produced.

জাত বি. বিধ, প্রকাৰ kind, sort, কুল, জাতি caste, আচৰণ, গতি behaviour, 'শেনৰ এক জাত' সমূহ an assemblage, যি গীত পদ্ যেনেকৈ গাব লাগে, সেই স্বৰ a tune —বিণ. ঘাই বিধৰ, যথাৰ্থ প্রকাৰৰ of the real kind, genuine.

জাত এৰ নিজৰ কুল বা ধৰ্ম্ম পৰিত্যাগ কৰ to give up one's caste or religion. বিজতুৱা হ (শস্য আৰু জন্তুত খাটে) to degenerate. **জাত মাৰ** জাতি নষ্ট কৰ।

জাতক বি. যি জন্মে, জন্মকোষ্ঠী one who is born, horoscope, (পু. অ.) জন্ম দিওঁতা 'জগজন জাতক'। বুদ্ধদেৱৰ পূৰ্ব্বজন্ম বৃত্তান্ত থকা গ্রন্থ।

জাতকৰ্ম্ম বি সন্তান উপজিলে কৰিব লগীয়া কৰ্ম্ম the first ceremony after child-birth.

জাত চাই কঠিয়া বি. বাপেক মাক চাই লৰা like father like son. 'মাক ভালে জীয়েক জাতী'।

জাতি বি. বিধ, প্রকাৰ শ্রেণী sort, kind. কুল, বংশ caste, race, এক ৰাষ্ট্র এক দেশ বা এক ধৰ্ম্মৰ অন্তৰ্গত মানব সমষ্টি nation, জন্ম, উৎপত্তি origin, এবিধ ফুল a kind of flower.—বিণ. জুৰ, ধীৰ, শান্ত steady, mild, পোহনীয়া হোৱা domesticated, যথাৰ্থ প্রকাৰৰ,

আচল বিধৰ genuine, **জাতিকল** এবিধ সৰু কল, **জাতি কাঠ** চন্দন কাঠ, **জাতিকুল** বংশ, **জাতি চন্দন** বগা চন্দন কাঠ, **জাতিচ্যুত** স্বজাতিৰ পৰা বহিষ্কৃত. **জাতি ধৰ্ম্ম** নিজকুল অনুসাৰে কৰ্ত্তব্য কৰ্ম্ম particular duty of each caste, **জাতিপাণ** মানুহে সদায় ব্যৱহাৰ কৰা পাণ, **জাতি বাঁহ** এবিধ বাঁহ, **জাতি বিদ্বেষ. জাতি বিৰোধ** বি. জাত ক্ৰোধ, এক জাতিৰ আন জাতিৰ প্ৰতি হোৱা হিংসা racial antagonism, communal jealousy. **জাতিভ্ৰষ্ট** বিণ. জাতি যোৱা outcasted, **জাতি লাউ** এবিধ লাউ, পানী লাউ, **জাতিস্কাৰ** সুন্দৰ, উত্তমৰূপে সজোৱা, জাকজমক splendid, showy, well-decorated. **জাতিস্মৰ** বিণ. যাৰ পূৰ্ব্বজন্মৰ কথা মনত আছে remembering the events of a previous life. **জাতি হীন** জাতি নথকা degraded in caste.

জাতীয় বিণ. কোনো এক বিধৰ belonging to a particular variety. কোনো এক জাতিৰ, জাতি সম্বন্ধীয় national. **জাতীয় প্ৰেম** নিজ জাতি বা দেশৰ মানুহৰ প্ৰতি স্নেহ patriotism.

জাতে, জাতেই ক্ৰি. বিণ. সম্পূৰ্ণৰূপে, সমূলি altogether, totally.

জাত্যন্তৰ বিণ. নিজ জাত এৰি আন এক জাত লোৱা gone to another caste.

জান সক. ধা. বুজ পা, ভু পা, বুজ to know, to understand.—বি. জাননী, জনোৱা কাৰ্য্য notice, information.—ক্ৰি **জান দি** to inform.

জান বি. জীৱন life, জুৰি, পানী বৈ যোৱা স্বাভাৱিক খাৱৈ a ravine, a stream.

জানকী বি. জনক ৰজাৰ কন্যা, সীতা a name of Sita.

জানন বি. জনা কাৰ্য্য act of knowing.

জাননী বি. লোকলৈ জনাবলৈ মুখেৰে দিয়া বাতৰি বা লিখা কাকত a written or verbal information.

জান নেজান বিণ. অতি সূক্ষ্ম, অতি অলপ very small minute

জানন্তা বিণ. জনা, ভু-পোৱা knowing, জ্ঞানী মানুহ a wise man, **জানাজানি** অনেক লোকৰ অবগতি।

জানানা বি. অন্তঃপুৰ a seraglio, তিৰোতা মানুহ a woman.

জানিবা ক্ৰি. বিণ. অনুমান কৰি লোৱা, মনত ভৰা taking anything for granted, প্ৰায়, যেন almost, as, like. জানিবা শান্তি হে পোৱা হ'ল।

জানু বি. আঁঠু knee. **জানুশিৰে** ক্ৰি. বিণ. আঁঠু পাৰি আৰু মূৰ দোঁৱাই।

জানুৱাৰী বি. ইংৰাজী বছৰৰ প্ৰথম মাহ January.

জানো ক্ৰি বিণ. হয় নাপাওঁ যেনে—ৰাম আহিলনে? জানো. কব নোৱাৰোঁ। প্ৰশ্ন সোধাত ব্যৱহৃত অব্যয়, তোমাৰ পিতাৰা জানো আহিল? অৰ্থাৎ তোমাৰ পিতাৰা আহিল নে?

জানোচা, জানোৱা ক্ৰি. বিণ. কিবা জানি, হব পাৰে perhaps.

জানোঁতা বি জনা পুৰুষ a man who knows. স্ত্ৰী **জানতী**।

জানোৱাৰ বি. জন্তু animal.

জান্ত (পু. অ.) ক্ৰি. হৈচ. মোতাব বি. জাঁত, ঘানী, তেল পেৰা যতন a grinding mill, an oil mill.

জাস্তি জাস্তি ক্ৰি বিণ. বেগাই, খৰকৈ quickly.

জাপ বি. ওলমাই বা আৰি সজা চাং a suspended platform of bamboo.

জাপ অক ধা. কাপোৰ তুলাপাত আদিৰ নিচিনা পাতল বস্তু মোকোটাই সামৰ, তৰপ তৰপ কৰি মোকোটা to fold. এতৰপৰ ওপৰত আন তৰপ থ to pile, to heap, গাত লোৱা কেবা তৰপীয়া কাপোৰ। **জাপ দুৱাৰ, জাপ** বি. ওলমাই বা আৰি লগোৱা দুৱাৰ a sliding door.

জাপি বি. বাঁহৰ কাঠীৰে সাজি টকৌ পাতেৰে ছোৱা এবিধ ছত্ৰ a wicker hat serving as an umbrella.

জাপেদলে, জাপেমূলে ক্ৰি. বিণ. যিহকে পাই তিহকে, বাচ-বিচাৰ নকৰাকৈ, একেলগ কৰি।

জাবৰ বি. সাৰি পেলোৱা খেৰ কুটা আদি, অকামিলা খেৰ কুটা বা সেই নিচিনা বস্তু rubbish, sweepings. **জাবৰ জোঁথৰ** জাবৰ আৰু সেই নিচিনা অকামিলা বস্তু sweepings and waste things. **জাবৰণি** বি. খেৰ কুটা আদিৰে ভৰি থকা ঠাই, জাবৰ পেলোৱা ঠাই a place full of rubbish **জাবৰুৱা** বিণ. জাবৰেৰে ভৰা full of or containing rubbish

জাব্ৰাং বি. এবিধ সুগন্ধি জলা গুটি a kind of fragrant seed.

জামৰ অক. ধা. উখহা গুচ বা কম হ, শুকাই যা, নিস্তেজ হ to shrink, to fade.—বি. **জামৰণি**।

জামৰুল বি. আমোল-টেঙা।

জাম্‌লে বি. আমবলি পোক।

জামাতা, জামাতৃ বি. জীৰ স্বামী, জোঁৱাই son-in-law.

জামিন বি. এজনে কোনো কাৰ্য্য নকৰিলে তাৰ নিমিত্তে দায়ী হবলৈ গাত লোৱা মানুহ a surety, bail. **জামিনদাৰ** বিণ যি আইনৰ হৈ জামিন হয়।

জাম্বীৰ বি. এবিধ টেঙা ফল a kind of acid fruit.

জামু বি. এবিধ ফল a kind of fruit

and its tree **জামুকলীয়া** পকা ক'ল জামু ফলৰ বৰণীয়া purple.

জামুকী বি বৰ হিলৈত জুই লগোৱা আৰিয়া a portfire or match for firing guns.

জামু দাঁত, জামিদাঁত বি. গুৰি দাঁত a molar tooth.

জাম্বৱতি বি, জামুৱন্তৰ কন্যা, সত্যভামা, কৃষ্ণৰ এজনা ভাৰ্য্যা a wife of Krishna.

জাম্বৱন্ত বি ৰামৰ সেনাৰ ফালে থকা এজন ভালুক বীৰ a chief in the army of Rama said to be a bear.

জায়া বি. ভাৰ্য্যা, ঘৈণী wife.

জাৰ বি. উপপতি, গোপনে লোৱা পৈ a paramour.

জাৰ, ঝাৰ সক. ধা. কুলাৰে জোকাৰি পৰিষ্কাৰ কৰ to winnow, কোনো ৰোগ গুচাবলৈ মন্ত্ৰ মাতি অলপ অলপকৈ কোবা বা মোহাৰ to repeat incantation over, গালি সপনি পাৰ to abuse severely.

জাৰ, ঝাৰ বি. কেবাটা চাকি থকা প্ৰদীপ a chandelier, ঘনকৈ গজি থকা গছ, বাঁহ সমুহ a thicket, জোপা।

জাৰ বি. চোক, তীক্ষ্ণতা sharp taste, sharpness.

জাৰ, জাড় বি. চেঁচা, তাপৰ অভাব cold. **ভাতজাৰ** জাৰ কালি ভাত খোৱাৰ পাছত লগা জাৰ। **ভুতজাৰ** ভয়ৰ পৰা কঁপনি উঠি হোৱা জাৰ। **উৎপত্তিজাৰ** ওপজাৰ পাছত হোৱা জাৰ। **প্ৰলয় জাৰ** মৰাৰ আগত গা চেঁচা পৰি লগা জাৰ, বিণ. জাৰ গুচাবলৈ ব্যৱহাৰ কৰা **'জাৰ কাপোৰ'** **জাৰ গেনেৰা** জাৰত কোঁচ খাই থকা too sensitive to cold. **জাৰ-কাল, জাৰ কালি** বি. জাৰৰ দিন, শীত ঋতু cold season.

জাৰক বিণ. হজমী, যিহে পৰিপাক কৰায় that which helps in digestion.

জাৰজ বিণ জহৰা, বিয়া নকৰা স্বামীৰ পৰা হোৱা ল'ৰা, illegitimate, জহৰা সন্তান a bastard.

জাৰণ বি. ধাতু পুৰি কৰা ভস্ম a metallic calx, এবিধ কটাৰী আদি অস্ত্ৰ ধৰোৱা টান শিল a kind of hard stone used for sharpening knives etc.

জাৰণ ঝাৰণ বি. কোনো বস্তু কোবাই বা মোহাৰি পৰিষ্কাৰ কৰা সৰু কাপোৰ duster, jharan.

জাৰণি, ঝাৰণি বি. ডাঠ হাবি, কাঠনি a forest, a thick tree, jungle.—বিণ. **জাৰণীয়া** হাবিৰ পৰা অনা collected from the forest.

জাৰ্বানাহ বি. এজনৰ ওপৰত পৰা বহুত কামৰ বোজা heavy pressure of work.

জাৰবুদ্ধি (পু. অ.) বি. কাকো উপপতি বুলি ভবা কাৰ্য্য the act of regarding one as a paramour

জাৰ-শোগোনা বিণ. **জাৰ**-গেনেৰা afraid of cold.

জাৰি বিণ প্ৰচাৰ হোৱা, **জা**হিৰ promulgated, made public.—ক্রি. **জাৰি কৰ** to publish, জিভাত হোৱা মলি a dirty coating on the tongue.

জাৰি-জোকাৰি ক্রি. বিণ চালি **জা**ৰি ভালকৈ **অনুসন্ধান** কৰি searching or examining minutely.

জাৰিলে বি. বেমাৰী মানুহৰ **জি**ভাত হোৱা মলি a dirty coating formed on the tongue of an ill person.

জাৰী, ঝাৰী বি. পেটত **নলী** লগোৱা লোটা a water pot with a spout.

জাৰুৱা বিণ **জাৰত** বা **জাৰকালি** ব্যৱহাৰ কৰা used in winter. জাৰকালি উৎপন্ন হোৱা produced in winter.

জাৰোঁতা, **ঝাৰোঁতা** বিণ. জৰা কাৰ্য্য কৰা মানুহ a man who winnows, exorcises or dusts. স্ত্রী. **জাৰ**ঁতী।

জাল বি. **জলা, ফুটা, বিন্ধা** hole.

জাল সক. ধা. **জুই ধৰ, জুই লগা** to kindle, পাত্ৰৰ **জলা** মাৰ to solder বি. **জালোঁতা**।

জাল বি. মাছ, চৰাই বা পহু **ধৰিবৰ** নিমিত্তে **জৰীৰে গুঁঠি কৰা এবিধ** যতন, ফাকি, প্ৰবঞ্চনা a net, illusion, deception, **জালৰ** নিচিনা আন বস্তু anything like a net. চকুৰ মণিত পৰা পাতল **মল** a kind of thin membrane on the eye that obstructs the sight, —বিণ. মিছা, **ফাকি** দিবলৈ **কৰা** 'জাল খত' fraudulent, counterfeited. **জালমোনা জালৰ** দৰে গুঁঠি কৰা এবিধ মোনা।

জাল বি. প্ৰসবৰ তিনি দিনৰ **দিনা** পোৱাতী তিৰোতাক **খুওৱা কচু** আদিৰ **জলা** আঞ্জা a kind of pungent curry given to a woman after child birth.

জাল দে পোৱাতীক **জলা** আঞ্জা দে

জাল খা গাৰ বিষ মৰিবলৈ **জলা** বস্তু বা আঞ্জা খা।

জাল বি. খাওঁতে বা গা'ৰ ছালত লাগিলে পোৰণি উঠা গুণ. পোৰণি pungency, burning sensation, বস্তু সিজাবলৈ দিয়া **জুইৰ** তাপ heat of fire applied in cooking, ৰাগী intoxication, **কিৰণ,** তাপ ray of light, heat—**ক্রি.** **জাল দে** তপত কৰ, সিজা to heat, to cook.

জালৰ, ঝালৰ বি. **চন্দ্ৰতাপ** আদিৰ

দাঁতিত ওলমি থকা জলমলীয়া জলম frill.

জালা (পু. অ.) বি. জলা, ফুটা hole, পোৰণি pungency.

জালি বি. গঢ়, গঠন appearance.

জালি বি. ৰাতিৰ শেষত পোহৰ হবলৈ ধৰোঁতে চৰায়ে মতা মাত 'ফেঁহু জালি' screaming of birds at the approach of dawn.

জালিম বিণ. মতলীয়া যেন হৈ থকা (খঙত বা ৰাগীৰ গুণত) over-excited.

জালিৰ মূৰা খা ৰ'দ জুই আদিৰ তাপত বা বেছি পৰিশ্ৰমৰ কাৰণে বৰ দুখ পা।

জালী বিণ. কোমল, পূৰঠ নোহোৱা tender, not mature. বি. কোমোৱা আদিৰ পূৰঠ নোহোৱা ফল the tender fruit of certain plants.

জালী-কাট ফুটা কাটি কাটি জালৰ নিচিনা কৰ make holes to resemble a net-work, বিণ. **জালাকটা** জালৰ দৰে ফুটা থকা having holes like a net-work.

জালীগাঁত বি. কোনো বস্তুৰ তলত জাল দিবলৈ এটা বা কেইবাটা গাঁত মাটিৰ তলেদি সংযোগ কৰি খানি, এটাইকেওটা গাঁতলৈ জুইৰ তাপ যাব পৰাকৈ তাৰ ওচৰতে খানি লোৱা গাঁত। 'গুৰ পগাবলৈ কৰা জালী গাঁত'।

জালীয়া বি. জালী গাঁত।

জালুক বি. এবিধ সৰু জলা গুটি তাক আঞ্জা আৰু দৰৰত দিয়া যায়— black pepper, বিণ. **জালুকীয়া** জালুক দি ৰন্ধা।

জালোঁতা বি. যি মানুহে জালে বা জুই লগায় one who solders or kindles. স্ত্রী. **জালোঁতী**।

জালোৰা, জালোৰাই বিণ. জালেৰে মাছ ধৰা, জাল বোৱা fishing with nets, বি. জাল বোৱা মানুহ, জালেৰে মাছ ধৰা মানুহ a man fishing with nets. স্ত্রী. **জালোৰানী**।

জাস্তি বিণ. অধিক, বেছি more.

জাহ, জাস্ বি. জুই পানী আদিত জাপ দি মৰা, আত্মহত্যা suicide.

জাহ বি. জুই পানী আদিত জাপ দি মৰা, আত্মহত্যা suicide, গোটখাই থকা শুকান বা পঁচা জেঙ্ জাবৰ a mass of rubbish, গোট খাই থকা গছ, লতা আদি জোপোহা হাবি a thicket.

জাহ বিণ. জীণ যোৱা, জহি যোৱা, গেলি পমি যোৱা, গেলি পচি ক্ষয় পোৱা digested, decomposed, rotten.

জাহ দি খাৰত পানী দি সৰা to

leach, অপবাদ দি to accuse of, আত্মহত্যা কৰি।

জাহ নিয়া জীণ নিয়া, ক্ষয় কৰ to digest, decompose.

জাহাজ বি. যন্ত্ৰেৰে চলোৱা বৰ নাৱ a ship, a big vessel. **জাহাজী** জাহাজ সম্বন্ধীয়, যি বস্তু জাহাজেৰে আহে।

জাহাজী কল বি. এবিধ সোৱাদ কল a kind of plantain.

জাহাঁপনা বি. বাদচাহক সম্মান কৰি মতা মাত।

জাহান্নম বি. মুচলমান শাস্ত্ৰমতে নৰক। **জাহান্নমে যা** নৰকলৈ যা, কুপথে গৈ নষ্ট হোৱা।

জাহিঙা বি. এবিধ লাহী ধান a kind of paddy.

জাহিৰ বিণ. ব্যক্ত, প্ৰকাশিত revealed, made known.

জাহিল বিণ. মূৰ্খ আৰু অধাচাৰী illiterate and savage.

জাহ্নবী বি. গঙ্গা নৈ the river Ganges.

জিংজিঙা সক. ধা. খিঙ্খিঙা, খং কৰি কথা ক বা গালি পাৰ to scold—কৃদ. বি. **জিংজিঙনি**—বিণ. **জিংজিঙীয়া** খিং খিঙীয়া peevish, snarling.

জিঁজিৰি বি. শিকলি, লো বা আন ধাতুৰ লোৱা a chain, a fetter.

জিক্ অক, ধা. জয় কৰ, পৰাস্ত কৰ to conquer, to defeat অক.ধা. জয় লাভ কৰ, জয়ী হ to be victorious, তিতা, ভিজা to be wet. (পু. অ.) চিকমিক কৰা।

জিকজিকা অক. ধা. খং কৰি উঠ, কোনো কথা শুনি বা কোনোক দেখি খং কৰ to be angry at the hearing or sight of anything.

জিক্মিকা, জিক্মিকীয়া 'চিক্মিকা' 'চিক্মিকীয়া' চোৱা।

জিকৰ বি. এবিধ পিটনিত থকা চৰাই a kind of water-bird.

জিকা, ঝিকা বি. বাৰিষা হোৱা আঞ্জা খোৱা এবিধ লতাৰ ফল আৰু তাৰ গছ a kind of creeper and its fruit.

জিকাজৰী বিণ. বৰ কটকিনা very miserly.

জিকা-বুৰা কানি কাপোৰ তিয়াই আৰু গা-পা ধুই শুদ্ধ হোৱা কাৰ্য্য।

জিকাবুৰাই ক্রি. বিণ. তিতা গা আৰু তিতা কাপোৰেৰে with wet body and garment.

জিকাৰ বি. ভয়, জাৰ অকস্মাৎ দুখৰ পৰা হোৱা গাৰ কঁপনিৰ জোকাৰ a a sudden start of the body caused by fear, cold etc. অক. ধা. জিকাৰ, জিকাৰ খা, জিকাৰ মাৰ।

জিকাৰু বি. লোকক পৰাস্ত কৰা মতা বা তিৰোতা, জয়ী লোক a conqueror, a victor বিণ. জিকা, জয়ী হোৱা victorious

জিকেৰি বি. মূত্ৰ ত্যাগ কৰোঁতে পোৰা বা কষ্ট পোৱা এবিধ ৰোগ a kind of urinary disease.

জিগীষা বি. জয়ৰ ইচ্ছা, **জিগীষু** বিণ. জয়াভিলাষী।

জিঘাংসা বি. বধ কৰিবৰ ইচ্ছা intention to kill.

জিঙ্ক্ বি. এবিধ আকৰত পোৱা টিনৰ নিচিনা ধাতু zinc.

জিজি বি. মাছ (ভালকৈ মাত নুফুটা ল'ৰা-ছোৱালীয়ে কোৱা মাত) a fish.

জিজিয়া বি. মুচলমান ৰাজত্বত অমুচলমান প্ৰজাৰ পৰা লোৱা কৰ faith-tax.

জিজ্ঞাস সক. ধা. শোধ. প্ৰশ্নকৰ to ask, কৃদ. বি. **জিজ্ঞাসক** সোধোঁতা one who asks.

জিজ্ঞাসা বি. অনুসন্ধান enquiry, প্ৰশ্ন, জানিবৰ ইচ্ছা question. **জিজ্ঞাসা** কৰ কৃদ্ বিণ. **জিজ্ঞাসিত** যি কথা সোধা যায়—বিণ. **জিজ্ঞাসু** জানিবলৈ ইচ্ছা থকা, জানিব খোজা inquisitive. **জিজ্ঞাস্য** বিণ সুধিব লগীয়া, প্ৰশ্নৰ যোগ্য fit to be asked, **জিজ্ঞাসক** যি জিজ্ঞাসা কৰে।

জিঞ্জিৰি বি. 'জিজিৰ' চোৱা।

জিঞা, জিয়াঁ, ঝিঞা, ঝিয়াঁ বি. এবিধ উৰিফুৰা পোক a dragon fly.

জিত অক. ধা. জিক্ to triumph বি. জয় triumph বশীভূত, শান্ত controlled, calm.

জিতেন্দ্ৰিয় বিণ. কাম, ক্ৰোধ, লোভ, মোহ আদি ইন্দ্ৰিয়ৰ বশ নোহোৱা, যি ইন্দ্ৰিয়ক জয় কৰিছে capable of subduing influences of ths passions.

জিদ বি. অৰিয়া-অৰি, প্ৰতিদ্বন্দ্বিতা prestige, rivalry.

জিন সক. ধা. জিক, দমন কৰ, পৰাস্ত কৰ to surpass বি. জিন সকলৰ দেৱতা। **জিনোঁতা** জয় কৰোঁতা স্ত্ৰী. **জিনঁতী**।

জিন্‌কা বি. প্ৰবল জোকাৰৰ পৰা হোৱা শব্দ।

জিন্‌জিন্ (অনু. শব্দ) বহুত বেলি হাত ভৰি একেঠৰে থকাৰ কাৰণে তেজ চলিব নোৱৰা হলে, নাইবা মূৰত আঘাত লাগিলে যেনে বোধ হয় তেনে বোধ বুজোৱা শব্দ, কৃদ. বি. **জিনজিননি** অক. ধা. **জিনজিনা**।

জিনাৰ বি. জঞ্জাল।

জিনিচ বি. বস্তু বাহানি article.

জিন্তী, ঝিণ্টী বি. এবিধ হালধীয়া ফুল আৰু তাৰ গছ a kind of shrub.

জিবা, জিভা বি. জিহ্বা, ৰসনা, বস্তুৰ সোৱাদ লোৱা আৰু কথা কোৱাত ব্যৱহাৰ কৰা মুখৰ ভিতৰত লৰচৰ কৰি থকা এডোখৰ মঙহ a tongue. **জিবা-কটা** লুভীয়া greedy.

জিম বি. টেঙা জাতিৰ ফলৰ ভিতৰৰ ৰস থকা ক্ষুদ্ৰ জোলোঙা the pulp of an orange etc. কাপোৰৰ গাত ওলমি থকা জিমৰ নিচিনা আঁহ বা লোম the nap or pile of cloth. এফালে গোটেই গাতে দহিৰ নিচিনা লোম লগাই মিৰি সকলে বোৱা কপাহী দলিচা a napped cotton rug usually made by the Miris of Assam.

জিম্ বিণ. নিমাত silent অক. ধা. **জিমপৰ** নিটাল মাৰ, নিমাত হ to be silent.

জিম খৰিচা 'খৰিচা' চোৱা।

জিম্মা (আ. জিম্মা) বি. আয়ত্ত, অধিকাৰ, সংৰক্ষণ।

জিয়া বি. সন্দেহ, দ্বিধা doubt, suspicion.

জিয়াদা বিণ. অধিক, অতিৰিক্ত excessive, much.

জিৰত বি. কাৰো মাটিৰ ওপৰত থকা শস্য আদি trees and crops growing on one's land.

জিৰণি বি. কামৰ পৰা অৱসৰ, বিশ্ৰাম cessation from work, rest. বি. **জিৰণীয়া** জিৰণি লোৱা, জিৰোৱা resting. **জিৰা** অক. ধা. বিশ্ৰাম কৰ, কাম নকৰি থকা to take rest, to repose, কৃদ. বিণ. **জিৰাওঁতা**, স্ত্ৰী. **জিৰাঁতী**।

জিল বি. কিতাপ আদিৰ ঢাকনী a cover.

জিল্মিল, ঝিল্মিল্ বি. এবিধ শাক, ভতুৱা শাক a kind of herb, **জিলমিল কৰে** বিণ. উজ্জ্বল bright.

জিল্মিলা, ঝিল্মিলা অক. ধা. 'জলমলা' চোৱা।

জিলমিলীয়া, ঝিলমিলীয়া বিণ. 'জলমলীয়া' চোৱা।

জিলা বি. এজন ডেপুটি কমিচনাৰৰ অধীনত থকা কোনো দেশৰ এক অংশ a district. **জিলাগণ** জিলা-বোৰ্ড district board. **জিলা নিধি** জিলাৰ ধনৰ ভঁৰাল district fund. **জিলা-ন্যায়ালয়** জিলা আদালত district court, **জিলা পৰিষদ** জিলাসভা district council.

জিলিক, ঝিলিক অক. ধা. চক্‌মকা, উজ্জ্বল হ to glitter, to shine, কৃদ. বি. **জিলিকনি** চকমকনি তিৰবিৰণি a sparkle. **জিলিকা** সক. ধা. পোহৰ কৰ, উজ্জ্বল কৰ to cause to glitter or shine.

জিলিঙনি বি. জলঙা অৰ্থাৎ বেৰাৰ বিন্ধাই দি ভিতৰলৈ সোমোৱা পোহৰ light coming through a wall.

জিলাপী, জিলাপি, জিলেপি বি. এবিধ মিঠাই a kind of sweets.

জিলি, ঝিলি বি. এবিধ ঝি ঝি শব্দ কৰা পাখি থকা পোক a kind of insect, the cicada.

জিষ্ণু বি. বিজয়ী, বিষ্ণু, কৃষ্ণ, অৰ্জ্জুন, ইন্দ্ৰ, সূৰ্য্য।

জিহ্বা বি. জিভা the tongue.

জী অক. ধা. জীৱ ধাৰণ কৰি থাক, নমৰি থাক to live, to survive.

জী বি. কন্যা a daughter, সম্মান সূচক উপাধি 'স্বামীজী'।

জীউ বি.জীৱ, আত্মা, প্ৰাণ the life, the soul, বৰ প্ৰিয় মানুহক মতা মাত। **জীউলাউ** বি. দেহলাউ, বৰ মৰমৰ মানুহ darling, a very beloved person.

জীণ বি. দ্ৰৱ হৈ শৰীৰত লয় পোৱা (আহাৰ) digested, **জীণ যা** জাহ যা, দ্ৰৱ হৈ শৰীৰত মিলি থাক to be digested, to live in harmony.

জীন বি. ঘোঁৰাৰ পিঠিত পৰা ছালৰ গাদী saddle.

জীন বি. এবিধ দ্ৰমোৰীয়াকৈ বোৱা ডাঠ কপাহী কাপোৰ a twilled cotton cloth, jean.

জীপ্ বি. মাটিত থকা ৰস moisture of land. বিণ. **জীপজীপীয়া** জীপ থকা, ৰস থকা damp, moist, অক. ধা. **জীপ ধৰ**, **জীপ ল** ৰস ধৰ to revive to freshness.

জীপণী বি. ভগা বস্তু জোৰা লগাবলৈ বান্ধি দিয়া কাঠী a splint.

জীপল বিণ.ৰসযুক্ত fresh, healthy.

জীমূত বি. মেঘ cloud, **জীমূতবাহন** ইন্দ্ৰ।

জীয়ন বি. নকৈ ৰোৱা নীৰস বা জঁই পৰা পুলিত দিয়া পানী water applied to a withered or new plant জীয়াই থাকিবৰ উপায় means of living.

জীৱন্তে মৰা বিণ. জিয়াই থাকোতেই মৰাৰ নিচিনা হোৱা death like.

জীয়ন্তা বিণ. জীয়াই থকা, প্ৰাণ থকা living, alive, জীয়াই থকা মানুহ।

জীয়ৰী বি. বিয়া নিদিয়া ছোৱালী an unmarried girl.

জীয়া, জীয় (পু. অ.) বি. জী, ছোৱালী daughter

জীয়া বিণ. নমৰা, জীয়াই থকা living, নেগেলা fresh (said of fish) সক. ধা. **নমৰাকৈ ৰাখ** to keep in a living state, জীৱ দে to restore to life. কৃদ. বি. **জীয়াওঁতা, জীয়ঁতী**। ক্ৰি. বিণ. **জীয়াই জীয়াই, জীয়াই** জীয়া অৱস্থাত, নমৰি in the living state, বধ নকৰাকৈ without killing.

জীয়াখোৰা বিণ উগ্ৰ স্বভাৱৰ fierce.

জীয়াছলি বি. কম বয়সৰ ছোৱালী a young girl.

জীয়াজুই বি. সদাই সন্তাপ লগোৱা আগত থকা মানুহ one who is a constant source of grief.

জীয়াতু বি. মৃত্যুৰ নিচিনা দুখ, অতি কষ্ট excessive pain, great distress.

জীয়াৰাৰী বি. যি তিৰোতাৰ স্বামী মৰা নাই, কিন্তু নিৰুদ্দেশ বা প্ৰায় আঁতৰত থকা কাৰণে তেওঁ স্বামীৰ সঙ্গৰ সুখৰ পৰা বঞ্চিত।

জীয়াযম বি. সাক্ষাৎ যমৰ নিচিনা শত্ৰু a deadly enemy.

জীয়াৰী বি. কন্যা a daughter, ছোৱালী a girl.

জীয়াৰুগীয়া বিণ. সদায় গাত ৰোগ থকা, ক্ষীণ sickly.

জীৰা বি. আঞ্জাত দিয়া এবিধ সৰু সুগন্ধি গুটি the cumin seed.

জীৰিলি বি পুৰণি হৈ ফাটি ছিৰাছিৰ হোৱা (কাপোৰ) tattered

জীৰ্ণ বিণ. হজম যোৱা, জীণ যোৱা digested, বুঢ়া হৈ ক্ষীণ আৰু দুৰ্ব্বল হোৱা decrepit, worn out, পুৰণি হৈ ভাগি ছিগি যোৱা tattered. **জীৰ্ণকৰ, জীৰ্ণকাৰক, জীৰ্ণকাৰী** আহাৰ জীণ নিওৱা digestive. **জীৰ্ণতা** বি. জীৰ্ণ হোৱা অৱস্থা state of being worn out, জীৰ্ণ যোৱা অৱস্থা digestion.

জীলু বি নিচেই কেচুৱা অৱস্থাত থকা কেচু a worm in its very young state.

জীৱ বি. প্ৰাণ, জীয়াই থকা শক্তি life, জীৱ থকা জন্তু, প্ৰাণী a living being. **জীৱকোষ** যিবিলাক অতি সৰু সৰু অংশ লগ লাগি প্ৰাণী বিলাকৰ শৰীৰ গঠিত হয়, সেইৰ অতি সূক্ষ্ম সূক্ষ্ম ভাগ cell (in living matter). **জীৱজন্তু** প্ৰাণীসমূহ living beings. **জীৱতত্ত্ব** বি. প্ৰাণী বিজ্ঞান zoology. **জীৱতত্ত্বজ্ঞ** প্ৰাণী-বিজ্ঞান জনা মানুহ a zoologist. **জীৱদ্দশা** জীৱন কাল, জীৱিতাৱস্থা। **জীৱলোক** মৰ্ত্ত্য লোক living world. **জীৱশূন্য** বিণ. প্ৰাণহীন, মৃত। **জীৱহত্যা** প্ৰাণী-হত্যা a killing of animals. **জীৱহিংসা** কোনো প্ৰাণীৰ প্ৰতি কৰা অপকাৰ injury done to animals.

জীৱতু, জয়তু অক. ধা. জীয়াই থাকোক।

জীৱন বি. জীয়াই বা নমৰি থকা অৱস্থা the living state, প্ৰাণ, ধাতু life, vitality, পানী water, বায়ু।

জীৱনচেষ্টা বি. জীয়াই থাকিবলৈ কৰা যত্ন struggle for existence.

জীৱনচৰিত কোনো লোকৰ জীৱনৰ ঘটনাৱলী আৰু চৰিত্ৰৰ বিবৰণ।

জীৱনী বিণ. যাৰ দ্বাৰা আয়ুবৃদ্ধি হয়,

জীৱনবৃত্তান্ত। **জীৱনীশক্তি** জীৱন-ধাৰণৰ শক্তি।

জীৱনবীমা বি. নিৰ্দ্দিষ্ট বয়স হোৱাত বা মৃত্যুৰ পাছত কোনো নিৰ্দ্দিষ্ট পাৰমাণেৰে টকা দব লাগিব এই চৰ্ত্তে নিৰ্দ্দিষ্ট পৰিমাণে আৰু নিৰ্দ্দিষ্ট কালৰ নিমিত্তে কোনো কোম্পানীত টকা জমা ৰখা কাৰ্য্য life insurance.

জীৱনান্ত বি. প্ৰাণ অন্ত হোৱা, মৰণ death.

জীৱনোপায় বি. যাৰ দ্বাৰা জীয়াই থকা যায়, জীৱিকা, বৃত্তি liveli-hood.

জীৱন্ত বিণ. জীয়াই থকা, জীয়া, প্ৰাণ থকা অৱস্থা state of being alive, life.

জীৱন্মুক্ত বিণ. জীয়াই থাকোতেই পুণ্যৰ বলত সকলো পাপ খণ্ডাই কৰ্ম্ম বন্ধৰ হাত সৰা, অতিশয় পুণ্যাত্মা **attaining** deliverance from sins while living.—বি. **জীৱন্মুক্তি**।

জীৱন্মৃত বিণ. জীয়াই থাকোতেই মৰা যেন dead though living. স্ত্ৰী. **জীৱন্মৃতা**।

জীৱাণু বি. নিচেই সৰু আকৃতিৰ জীৱ animalcule.

জীৱাতুৰ বি. জীৱ বা প্ৰাণৰ নিমিত্তে আতুৰ afraid of losing one's life.

জীৱাত্মা বি. প্ৰাণ, জীৱন, দেহধাৰী আত্মা soul, the vital soul of a living being.

জীৱাশ্ম বি. শিলীভূত উদ্ভিদ বা প্ৰাণী fossil.

জীৱিকা বি. জীয়াই থকাৰ উপায়, ব্যৱসায়, বৃত্তি means of liveli-hood, profession.

জীৱিত বিণ. জীয়া, প্ৰাণ থকা living, alive.

জুই বি. অগ্নি fire.—ক্ৰি. **জুই ধৰ** জুইজ্বলা to kindle fire. **জুই আঙনি** বি. জোনাকী পৰুৱা, জুই ফিৰিঙটি the firefly, a spark of fire. **জুইছাই** জুই আৰু ভস্ম বা তেনেকুৱা আন বস্তু, fire, lamp.—বিণ. বৰ বেছি 'জুইছাই টেঙা' 'জুইছাই দাম' very much. **জুই-জাল** দন্দ খৰিয়াল বা হাই উৰুমি কৰি থাক to brawl.

ত-জঁাপ দে ক্ৰি. সমুখত ডাঙৰ বিপদ দেখিও কোনো কাৰ্য্য কৰ। **জুইফুৰা** জুইৰ ওচৰত বহি জুইৰ তাপ ল। **জুই বাহ** দিয়াচলাই match box. **জুই লগা** বিণ. দুৰ্ভগীয়া unlucky, একো পাবলৈ নাই poor, (said of a place). **জুই-শলা** বি. দীপকাঠী a match. **জুই-শাল** সদায় জুই ধৰা ঠাই, জুহাল a fire-place.

জুটি বি. খোজ কাঢ়োতে ভৰিত লগা খুন্দা a mis-step, এবিধ চৰাই ধৰা ফান্দ a snare for small birds. জুটি খা—খোজ কাঢ়োতে ভৰিত খুন্দা খা to make a false step.

জুটিয়াৰ বি. কোনো কাৰ্য্য বা ব্যৱসায় কৰিবলৈ লগলগা মানুহ বিলাকৰ এজন a member of a company or corporation.

বিণ. আন এজন বা কোনো জনৰ লগত যোগ হৈ কাম কৰা joint.

জুটুলা বি. চুটি আৰু কেঁকোৰা-কেঁকুৰি (চুলি) short and curly, as hair, চুটি চাপৰ, বাঢ়িব নোৱৰা (গছ) stunted in growth

া, **ঝুঠা** বিণ মিছা, অসত্য false, fruitless, মিছা কথা untruth, হীন বা অশুচি বস্তু an impure thing.

জুতি বি. সুবিধা, সুচল convenience, কোনো কাৰ্য্য কৰোতে পোৱা সুখ, সোৱাদ the pleasure derived from doing something, taste.—ক্রি. **জুতি চা, জুতি ল** সোৱাদ ল, ভাল বেয়াৰ প্ৰমাণ বুজ to try the taste of, to taste the quality of. **জুতি লাগ** ভাল লাগ, কোনো কাম কৰাত বা খোৱাত সুবিধা বা সুখ জন্মা to feel satisfied.

বি. এৰি বা মুগাৰ জেঁাথা, সূতা coarse Eri or Muga silk.

জুনজুন (অনু. শব্দ) বি. সৰু জুনুকা নাইবা কোনো টান বস্তু জোকাৰিলে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ a tinkling or rattling sound.—কৃদ. বি. **জুনজুননি**। বিণ. **জুনজুনীয়া** জুনজুন শব্দ কৰা, নীৰস, শুকান exhausted, dry.

জুনা বি. হুচৰি গোৱাত নাচনিয়াৰে নচাৰ আগতে আন এজনে গাই দিয়া চুটি পদ a short verse sung as a prelude each time the dancer dances in a Bihu festival.

জুনীয়া বিণ. সোৱাদ বিচৰা, বেয়া বস্তু খাব নোৱৰা dainty, squeamish.

জুনুক, জুনুক-জুনুক (অনু. শব্দ) জুন জুন শব্দ, জুনুকাৰ বা নেপূৰৰ নিচিনা শব্দ a tinkling sound, **জুনুকা** বি. ভিতৰত সৰু সৰু টান গুটি ভৰোৱা ধাতুৰ বা কাঠৰ এবিধ বাদ্য, তাক জোকাৰিলে জুন জুন শব্দ উঠে a rattle.

জুপি 'জোপা' চোৱা।

জুপুকা বি. মনে মনে মূৰ চপৰাই বহি থকা sitting still with the head bent down.—অক. ধা. **জুপুকা মাৰ, জুপুকা লাগ** তললৈ মূৰকৈ মনে মনে বহি থাক।

downcast.—অক. ধা. **লাগ** মন মাৰি থাক, বিমৰ্ষ হ to be dejected.

জুলুকি বি. কম পানীত সৰু মাছ ধৰা বাঁহৰ কাঠিৰে সজা এবিধ যতন a kind of fishing basket.

জুলুকি-জুলুকি কৈ ক্রি. বিণ. ঘনে ঘনে অনেক বাৰ দুখ দি।

জুলুম বি. অত্যাচাৰ oppression, tyranny. **জুলুমবাজ** বিণ. বৰকৈ আমনি কৰা too much annoying.—ক্রি. **জুলুম কৰ**।

জুলেথি বি. তাঁতৰ গৰকা আৰু বৰ মাজত থকা দাংডুডালৰ এডাল।

জুলৈ, জলে বি. বুঢ়া আঙুলি আৰু তৰ্জ্জনী আঙুলি বহলাই মেলি লোৱা জোখ, বেগেত।

জুৱা বি. ধনৰ বাজী ৰাখি কৰা তাচ আদিৰ খেল gambling.—বি. **জুৱা চোৰ** মহা ঠগ বা প্রবঞ্চক a great cheat. **জুৱাৰী** জুৱা খেলা কৰোঁতা a gambler.

জুহাল বি. **জুইশাল** a fire-place.

জেউতি বি. পোহৰ, দীপ্তি, কান্তি light, splendour.

জেউৰ বি. খোজা বস্তু নোপোৱাত ল'ৰা-ছোৱালীৰ কান্দন বা ৰোহ, আওথটি whims of children.—অক. ধা. **জেউৰ ধৰ** ৰোহপাত to be whimsical as a child.

জেউৰা বি. গৰ্ভৱতী তিৰোতাক খুৱাবলৈ আত্মীয়-কুটুমে কৰা জল-পানৰ সম্ভাৰ, পঞ্চামৃত a customary repast with which a pregnant woman is entertained by her relatives.

জেওৰা বি. খেতিৰ চাৰিওফালে পাতলকৈ গোঁজ পুতি দিয়া চাপৰ বেৰা a bamboo railing, a thin low fence.

জেং, জেঙ্ বি. পাত নথকা ঠাল ঠেঙুলি leafless small branches and twigs of trees.

জেং কচু বি. এবিধ দীঘলীয়া টেপু কচু a variety of arum.

জেংজেঙীয়া বিণ. জেঙৰ নিচিনা, কাঁইটীয়া, নীৰস আৰু মঙহ নথকা resembling dry twigs, এডাল এডাল হৈ থকা distinct and separate.

জেক অক. ধা. অলপকৈ তিতা, সেমেকা to be damp or moist.—বি. **জীপ** moisture.—বি. **জেকনি** জেকা বা অলপকৈ তিতা অৱস্থা dampness.

জেকা সক. ধা. অলপকৈ তিয়া, সেমেকা to cause to be damp.

, —বিণ. অলপ তিতা, সেমেকা damp, moist.

জেকেট মেকেট বিণ. হাতত লাগি ধৰা, অলপকৈ ঘামেৰে তিতা gummy, moist with perspiration.

জেগেলা বি. গেলা পচা বস্তুৰে পূৰ, মলিন dirty, filthy.

জেঙনি বি. জেংথকা ঠাই, এবিধ ধান।

জেঙা সক. ধা. জেঙেৰে বন্ধ কৰ to place thorny branches in.—বি. আসোঁৱাহ, লেঠা, জগৰ hindrance, obstruction, offence.

জেঙু বি. এবিধ কাঁইটীয়া ওখবন a prickly shrub.

জেঙেৰা বি. কেটেৰা, অসন্তোষ প্ৰকাশ কৰি টান কথা কোৱা sharp and angry.

জেঙেৰীয়া বিণ. জগৰীয়া, দোষ কৰা guilty, offensive.

জেটুকা বি. পাত বাটি দি হাতৰ তলুৱা আৰু নখ ৰঙা কৰা এবিধ গছ the Indian henna.

জেটুলিপকা বি. এবিধ সৰু কাঁইটীয়া গছত হোৱা ফল a kind of gooseberry.

জেঠ বি. বছৰৰ দ্বিতীয় মাহ the month of Jaith.

জেঠপা বি. পিতা বা আইৰ বায়েকৰ স্বামী, জেঠাইৰ গিৰিয়েক the husband of father's or mother's elder sister.

জেঠৰ বাৰে খৰ জেঠ মাহত বৰ খৰাং আৰু চোকা ৰ'দ হোৱা বাৰ দিন।

জেঠা বি. পিতাৰ ককায়েক father's elder brother. স্ত্ৰী. **জেঠী**।

জেঠাই বি. আই বা বোপাইৰ বায়েক the elder sister of father or mother.

জেঠাল, জেঠৌত বি. বৰ জনা, স্বামীৰ ককায়েক husband's elder brother.

জেঠিয়ৈ বি. স্বামীৰ বায়েক elder sister of husband.

জেঠী বি. গুঁই জাতিৰ এবিধ ঘৰৰ চালত থকা সৰু জন্তু the house lizard, চালৰ শীতলী (পতনী) কামী ধৰি ৰখা সৰু গোঁটা কামী, বেৰ গুঠোঁতে ব্যৱহাৰ কৰা সৰু গোঁটা কামী। **জেঠী নেগুৰীয়া** জেঠীৰ নেগুৰৰ দৰে ক্ৰমে এফাললৈ সৰু হৈ যোৱা।

জেঠুৱা বিণ. জেঠ মাহত ওপজা বা উৎপন্ন হোৱা born or produced in the month of Jeth.

জেঠেৰি বি. নিজৰ ভাৰ্য্যাৰ ককায়েক wife's elder brother.

জেতা বি. জয় কৰোঁতা a victor.

জেনেৰু বি. পকিলে মিঠা হোৱা এবিধ টেঙা ফল a kind of fruit.

জেপ জেপীয়া বিণ. তিতি বা সেমেকি লেপা হোৱা, লেপ লেপীয়া stichy.

জেপেটি ধৰ আঠাৰ দৰে লাগি ধৰ, কামোৰ খাই ধৰ to suck or adhere as gum.—বিণ. **জেপেটীয়া**।

জেপ, জেব চোলা বা চেঁগা আদিত লগাই দিয়া মোনা a pocket. **জেপঘৰী** বি. জেপত ৰখা সৰু ঘৰী a watch.

জেবা বি. বুঢ়া আঙুলি, তৰ্জনী আৰু মাজৰ আঙুলিৰে ধৰি তুলিব পৰা সমান গুড়ি বস্তু (চেনি, নিমখ ইত্যাদি) as much of powder specially sugar, salt etc. as can be held between the thumb and the next two fingers.

জেৰ্ বি. ফৰ্দৰ তলত দিয়া মুঠ হিচাপ, ইয়াকে ফৰ্দৰ ওপৰত লিখিলে ইজা বোলে the total of the foot of an account sheet পৰিণাম, পাছত হোৱা ফল the after-effect, কম small

জেৰ্বাৰ বিণ. হাইৰাণ, হাবাশাস্তি harassed, exhausted.

জেৰা বি. বিচাৰকৰ আগত বাদী প্ৰতিবাদী আৰু সাক্ষী বিলাকক নানা প্ৰশ্ন কৰি সত্যাসত্য নিৰ্ণয় কৰা কাৰ্য্য cross examination.

জেৰীয়া বিণ. সূতাৰ দৰে মেৰখাই ধৰা, পাক লগা, একুৰাৰ নোৱৰা, বেঁকা ভাবৰ entangled, complicated difficult to seperate. not straightforward. আঁহ থকা fibrous as flesh. সূতাঃ সূতা মেৰ খাই লগা পাক চেঁৰ, খোঁচ offence taken

জেৰেঙা বি. নাৰিকল কাঠি, চেঁচা বা গছৰ ডালি গুটিয়াই বান্ধি লোৱা শলাৰ শোটা a broom, a besom.

জেৰেপা বিণ. ফালিবলৈ টান, বৰকৈ আঁহ থকা cross-grained and difficult to split.

জেল জেলীয়া বিণ. জালৰ নিচিনা পাতল, জেলেঙা (কাপোৰ) flimsy and thin like a net.

জেল ইলাই বিণ. জালৰদৰে নিচেই পাতল very thin.

জেলুক বি. এবিধ কুমজেলুকাৰ নিচিনা কিন্তু এটা আঁহ থকা শামুক জাতিৰ পোক a snail.

জেলুকীয়া বিণ. জেকনি লাগি জেলুকৰ গাৰ দৰে পিছল হোৱা, জেকা আৰু পিছল damp and slippery.—অক. ধা. **জেলুকীয়া লাগ**।

জেলেং বি পানীত মাছ ধৰা এবিধ বান, ঢাৰীৰ তলত দিয়া কাঠিৰে কৰা তালিচা a contrivance for catching fish, the lining of a mat.

জেলেপ বি. বিচনীৰ চাৰিওফালে

লগোৱা কোঁচ দিয়া কাপোৰ a narrow braid attached to the edge of a fan, কাপোৰৰ দাঁত লগাই দিয়া ধুনীয়া কাপোৰ, গুণা সূতা আদিৰ ঠেক জাল বা জলম a narrow braid attached to the edge of a garment.

জেলেপি বি. এবিধ মৈৰ খুৰাই কৰ পিঠা a kind of sweet meat.

জেশাহু বি. ভাৰ্য্যাৰ বায়েক wife's elder sister

জেষ্ঠা বি. এটা নক্ষত্ৰ one of the lunar mansions.

জেহাদ বি. মুচলমান ধৰ্ম্মৰ বিৰোধী মানুহৰ সৈতে মুচলমানৰ যুদ্ধ a moslem holy war.

জৈন বিণ জিন নামেৰে এজন ধৰ্ম্ম গুৰুৰ মতত চলা following the doctrines of the Jaina sect. সেই মতত প্ৰবৰ্ত্তা মানুহ the follower of the Jain religion.

জৈমিনি বি. পূৰ্ব্ব মীমাংসা নামক দৰ্শন গ্ৰন্থৰ লিখক the founder of the purha-mimansa philosophy.

জোং বি. জোঙা আগ, আগ জোঙলা মাৰি a pointed end, a pointed stick.

জোঁট, জুঁট সক. ধা. লগ লগাই বান্ধ to tie together, to yoke.—বি. অনেক বস্তু একেলগে গোটাই দিয়া বান্ধ tying together, আউল derangement.—কৃদ. বি. **জোঁটোতা**, স্ত্ৰী. **জোঁটতী**।

জোঁট-খা, জোঁট-বান্ধ, জোঁট-লাগ আউল লাগ, পাক খা, মেৰাই ধৰ to be entangled or entwined অক. ধা. **জোঁট-ভাগ** আউল লাগ to be disentangled. কৃদ. বি. **জোঁটনি** জোঁটা বা সাঙোৰা কাৰ্য্য the act of joining together.

জোঁটলী বি. দুটা বস্তু গোটাই বন্ধা জৰী a string with which two things are tied together.

জোঁট-পোট বি. বিশৃঙ্খল হৈ লগা পাক, জঞ্জাল a tangle, trouble.

জোঁটা সক. ধা. ছাপিবৰ কাৰণে আখৰ লগলগা, এটা আখৰ আন এটাৰে লগ লগাই থো to put together for reading.

জোঁটা বি. থোকা, একেডাল জৰীৰে বন্ধা বা গোঁটা বস্তুবোৰ things tied or sewed together, a bunch.—**জোঁটাবান্ধ**।

জোঁটাপুটি, জোঁটা পোটা বি. দবৰা-দবৰি a conflict, a struggle. —ক্ৰি. বিণ. **জোঁটা-পোটাকৈ**।

জোঁটাশলীয়া বিণ. কোনো কাৰ্য্য বা ব্যৱসায় কৰিবলৈ লগ বন্ধা

forming a partnership.—ক্রি. বিণ. **জোঁটা শলীয়াকৈ।**

জোঁটাশালী বি. কোনো কাৰ্য্য বা ব্যৱসায় কৰিবলৈ বহুত লোকে বন্ধা লগ partnership.

জোঁৰ বি. জুই লগাই নিয়া দীঘল থৰিৰ মুঠি a torch.—সক. ধা. **জোঁৰ বা** জোঁৰ লৈ পানীত মাছ ধৰ।

জোঁৰ বি. ধেনুৰ গুণ বা জৰী a bow string, তুলা ধুনা ধেনু a bow used in scutching cotton.

জোঁৱাই বি. জীৰ গিৰিয়েক, কন্যাৰ পতি a son-in-law.

জোঁৱাহি বি. বহুমূলীয়া অলঙ্কাৰ jewellery.

জোক বি. এবিধ তেজ পিয়া পোক a leech.

জোকৰ মুখত চুণ দে চোকা কথা বা মাতেৰে উত্তৰ দি তিৰস্কাৰ কৰ বা মাতিব নোৱৰা কৰ to rebuff by a cutting retort, to snub.

জোকা সক. ধা. আমনি কৰি খং তোল to vex, to excite to anger. কৃদ. বি. **জোকাওঁতা। স্ত্ৰী জোকাঁতী। জোকাজুকি** বি. এজনে আন জনৰ খং তোলা কাৰ্য্য act provoking each other.

জোকাৰ বি. উৰুলি, জয়ধ্বনি sound or shout expressing joy or emotion. লৰোৱা কাৰ্য্য a shake. অক. ধা বৰকৈ লৰা to shake violently. **জোকাৰ খা** বৰকৈ লৰ, **জোকাৰ মাৰ** জোকাৰ। **জোকাৰনি** বি. জোকৰা কাৰ্য্য, লৰোৱা কাৰ্য্য act of shaking. **জোকাৰোঁতা.** স্ত্ৰী. **জোকাৰঁতী।**

জোকোৰা বি. গেজেৰা, ভেকাহি one or two harsh words uttered in order to reprove.

জোখ সক. ধা. দীঘল, পুতল বা গধুৰৰ পৰিমাণ কৰ to measure, to weigh. বি. দীঘল, পুতল বা গধুৰৰ পৰিমাণ, কোনো বস্তু জোখা মাৰি measure, weight, measuring rod. **জোখ-পোত, জোখ মাখ** ঘৰ আদি সাজিবলৈ কৰা জোখ বা মাপ, পৰিমাণ, ওজন।

জোখা বি. ভাগ, গুণ, পৰিমাণ part, proportion. সক. ধা. **আনৰ হতুৱাই** জোখ কৰা to cause to be measured. বিণ. যাক জোখা হৈছে measured.

জোখাই, জোখাৰে ক্রি. বিণ. পৰিমাণেৰে, জোখ অনুসাৰে, উপযুক্ত মতে according to, in proportion.

জো-গৃহ, জোগৃহ (পু. অ.) বি 'জতুগৃহ' চোৱা।

জোঙা বিণ জোঙৰ নিচিনা চোকা আগ থকা having a pointed end.

জোঙাল সক. ধা. জোঙা কৰ, কাটি বা ঘঁহি আগ চোকা কৰ to cut to a point, to give a point to

জোটন শুদ্ধি বি. জোৰা অহা, দৰা আৰু কন্যাৰ ৰাশিৰ মিল the agreement between the stars of a man and woman intended to be married.

জোটোৰ-পোটৰ 'জোটা পোটা' চোৱঁা।

জোড়্ 'জোৰ্' চোৱঁা।

জোড়ন 'জোৰণ' চোৱঁা।

জোড়া 'জোৰা' চোৱঁা।

জোত বি. মাটি বাৰীৰ সম্পত্তি, স্থাবৰ সম্পত্তি landed property. **জোতদাৰ** ৰাজহ দি চৰ্কাৰী মাটি ভোগ কৰা ৰায়ত a ryot holding land from the government.

জোতা বি অস্তৰ ছালেৰে তৈয়াৰ কৰা পাহুকা a shoe.

জোন বি. চন্দ্ৰ the moon. **জোনবিৰি** বি. অৰ্দ্ধ চন্দ্ৰৰ আকৃতিৰ এবিধ মাদুলী a crescent shaped ornament worn on the neck. **জোন মৰ, জোন মাৰ যা** অমাবস্যা হ।

জোনাই, জোনবাই বি. জোন the moon.

জোনাক বি জোনৰ পোহৰ moon shine. বিণ. জোনৰ পোহৰৰ দ্বাৰা প্ৰকাশিত moonlit.

জোনাকী, জোনাকী পৰুৱা বি. বাতি জ্বলা এবিধ পোক firefly, a glow worm.

জোনালী বিণ. চন্দ্ৰৰ কান্তিৰে প্ৰকাশিত, আন কোনো দীপ্তিৰে প্ৰকাশিত, **জোনাক** illuminated by the moon or other light.

জোপ্ অক. ধা. জোপা আদিৰ আঁৰ লৈ থাপ ল to lie in wait, মুৰ দোঁৱাই ভালকৈ চা to look closely.

জোপা বি. ডাল পাতেৰে জোপোহা চাপৰ গছ বা তৃণ a bush, a shrub, গছ বুজোৱা শব্দ a word used to denote a tree or trees. **জোপা মাৰ** অক. ধা. তললৈ মুখকৈ মনে মনে বহি থাক to sit still with the face downwards. **জোপা ল** জুপি থাক, থাপ ল to lie in wait. **জোপাজোপে** ক্ৰি. বিণ. বহু ঠাইত আৰু সৰহীয়াকৈ lying in ambush by groups. কৃদ. বি. **জোপোঁতা**। স্ত্ৰী. **জোপঁতী**।

জোপোহা বিণ. ডাল পাতেৰে ভৰি থকা, সৰহ ডাল থকা full of leaves and branches, bushy.

জোবোৰা বি. পানীত বুকুৱা বা বুৰমৰা কাৰ্য্য, বুৰ dipping, im-

mersion in water অক. ধা. জোবোৰা মাৰ।

জোৰ্, সক. ধা আঁট, যথেষ্ট হ, যাক যিমান লাগে সিমান হ to suffice for, ব্যাপ্, ভবি পৰ to extend over, to cover.

জোৰ্, জোড়্ সক. ধা. ধেনুত কাঁড স্থাপিত কৰ, কোনো কাম আৰম্ভ কৰ to fix to the bow, as an arrow, to commence. বি. **জোৰা** আৰম্ভণ commencement.

জোৰ্, ঝোৰ্ সক. ধা. হাবি কাটি পৰিষ্কাৰ কৰ to clear (as jungle)

জোৰ্ বি বল, শক্তি force, strength, দুই বা অধিকৰ ভিতৰত সকলো বিষয়ত সমতা, মিল equality in every respect between two or more persons or things

জোৰণ বি. বিয়াৰ আগেয়ে দৰাৰ ঘৰৰ পৰা ছোৱালীলৈ পঠোৱা অলঙ্কাৰ, কাপোৰ, তেল, সেন্দূৰ, আদি ornaments, clothing etc. sent from the house of a bridegroom to the bride at the commencement of a marriage. সক. ধা **জোৰণ পিন্ধা** ছোৱালীক অলঙ্কাৰ আদি পিন্ধাই বিয়াৰ ঠিক বন্দবস্ত কৰ। **জোৰণ পিন্ধাই অন্য বিয়া নকৰাকৈ** জোৰণ পিন্ধাইয়ে ছোৱালী অনা কাৰ্য্য, এনেকৈ আনি পিছত হোম আদি কৰি বিয়া কৰোৱা নিয়ম।

জোৰন্তা (পুঃ অঃ) বি. জোৰ, প্ৰতিদ্বন্দ্বী, সমান গুণ থকা লোক a match, a rival

জোৰৱান বিণ. বলৱান strong, vigorous.

জোৰা বি. বহুত মানুহ, গান-বাজনা, গায়ন-বায়ন আদিৰ দল a party.

জোৰা (পু. অ.) দুই চৰণ থকা শ্লোক বা পদ।

জোৰা সক ধা দুটা বস্তুৰ মূৰ মিলাই একেটা কৰ, জোৰা লগা to join. বি. দুটা বস্তুৰ মূৰ লগ লগা ঠাই, সন্ধি a joint, বিয়া দিব খোজা ল'ৰা আৰু ছোৱালীৰ ৰাশিৰ মিল agreement between the nativities of a man and woman intended to be married. **জোৰা এৰ** জোৰা পৃথক হ to be disjointed. **জোৰা এৰুৱা** জোৰা গুচা to disjoin. **জোৰা কৰ** আয়োজন কৰ to prepare. **জোৰা খা** জোৰা লাগ, মিল হ to agree, to conform to **জোৰা খুৱা** জোৰালগা to join. **জোৰা দে** সংলগ্ন কৰি মিল কৰ to join. আচলতকৈ বেছিকৈ ক to exaggerate. **জোৰামৰ** মিল হ, সঙ্গত হ to agree, আঁট, যথেষ্ট হ to be enough. **জোৰামাৰ** জোৰামিলা, মিল কৰ, যিমান লাগে

যিমান। **জোৰা লগা** জোৰা খুৱা to join. **জোৰা লৰ** জোৰা ঢিলা কৰ to dislocate. **জোৰা লাগ** মিল হ। **জোৰা সোলক** জোৰা ছিগ to be disjoined. **জোৰা সোলকা** জোৰা এৰুৱা to disjoin.

জোৰা-জোখা বিণ. খাঁজে-খাপে খোৱা, যেনে হব লাগে তেনে, উপযুক্ত fitting, adequate, deserving.

জোৰাই জোখাই ক্রি. বিণ. যেনে হব লাগে তেনেকৈ, উচিত বা উপযুক্ত মতে fittingly, adequately, যিমান লাগে সেই পৰিমাণে sufficiently.

জোৰে জোৰে ক্রি. বিণ. সমানে সমানে, নিজৰ সমান লোকে সৈতে fittingly, equally.

জোল, ঝোল্ বি. পানীৰ নিচিনা বস্তু, আঞ্জাৰ ৰস a liquid, broth soup. সক. ধা. **জোলা কৰ** জুলীয়া; বা পানীৰ নিচিনা কৰ।

জোল্ওলা বহু কষ্ট পা to be put to distress.

জোলা বি. তাঁতী a weaver, কপাহৰ ফুটা a section of a cotton pod.

জোলোকা বি. ভেদ হোৱাত একেবাৰতে বাহিৰ হোৱা পনীয়া মল a motion of the bowels, বহুতে একে লগে দিয়া উৰুলি, আশীৰ্বাদ আদি a loud exclamation of blessings etc. attended by many simultaneously, একে শোহাতে খোৱা পানী draught. ক্রি. বিণ. **জোলোকা-জোলোকে** এজোলোকাৰ পাছত এজোলোকা, বহুত জোলোকা quantity after quantity.

জোলোকা জোলোকে খা কেবা জোলোকাও খা, বহু কষ্ট পা be greatly distressed.

জোলোঙা বি. মোনা a big.

জোৱা সক. ধ. পুলি হলে তুলি নি আন ঠাইত ৰুবৰ নিমিত্তে গুটি পচা to sow in a nursery. কৃদ. বি. **জোৱাওঁতা**। স্ত্রী. **জোৱঁতী**।

জোৱান বিণ. ডেকা, যৌবন বয়স পোৱা young.

জোৱাৰ বি. চন্দ্র আৰু সূৰ্য্যৰ আকৰ্ষণত ওফন্দি বা উজাই অহা সাগৰ বা তাৰ ওচৰৰ নৈৰ বাঢ়নী পানী a tide, কামৰ ভিৰ বা হেঁচা pressure of work. **জোৱাৰ উঠ** চন্দ্র সূৰ্য্যৰ আকৰ্ষণত নৈ বা সাগৰৰ পানী ওফন্দি বাঢ় to flow in, as a tide, অনেক কামৰ হেঁচা পৰ। **জোৱাৰ-ভাটা** চন্দ্র সূৰ্য্যৰ আকৰ্ষণত সাগৰ বা নৈৰ বঢ়া পানী ভটীয়াই বা শুকাই যোৱা কাৰ্য্য ebb and tide.

জৌ জৌ (অনু. শব্দ) সৰু সৰু গুটি বা গুৰি বস্তু একেবাহে পৰোতে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ। ক্রি. বিণ. **জৌ জৌ কৰে**। বিণ. **জৌ জৌৱা** শুকাই গোট গোট হোৱা।

জ্ঞাত কৃদ. বিণ. জনা known. বিণ. **জ্ঞাতব্য, জ্ঞেয়** জানিব লগীয়া fit to be known. **জ্ঞাতা** যি জানে, অভিজ্ঞ। **জ্ঞাতি** বি. সগোত্র, কুটুম্ব, পুরুষানুক্রমে এক বংশীয় kinsman, একে লগে খোৱা লোৱা কৰা মানুহ a distant kinsman.

জ্ঞান বি. সংজ্ঞা, চেতনা consciousness, বোধ, অনুভূতি perception বিবেচনা, অবগতি knowledge, বুদ্ধি, অভিজ্ঞতা experience, বুজিবৰ ক্ষমতা discrimination, উপদেশ, ভালকথা wisdom, instruction. **জ্ঞানকাণ্ড** বেদৰ তত্ত্বজ্ঞান সম্বন্ধীয় অংশ, উপনিষদাদি। **জ্ঞানকৃত** সজ্ঞানে কৰা। **জ্ঞানগম্য** বোধগম্য, যাক জানিব পাৰি বা বুজিব পাৰি। **জ্ঞান-চক্ষু** জ্ঞানৰূপ চকু, অন্তর্দৃষ্টি internal vision. **জ্ঞানতঃ** জানি বুজি। **জ্ঞান-তত্ত্ব** বি. পৰমাৰ্থ বিষয়ক প্ৰকৃত জ্ঞান true knowledge. **জ্ঞাননিষ্ঠ** তত্ত্বকথা জানিবলৈ অনুৰাগ থকা devoted to attainment of spiritual knowledge. **জ্ঞানময়** বিণ. জ্ঞানেৰে পূৰ্ণ full of wisdom, জ্ঞানস্বৰূপ, ব্ৰহ্ম, যি কেৱল জ্ঞানৰ বিষয়। **জ্ঞানমাৰ্গ** বি. নিবৃত্তিমাৰ্গ, মুক্তিৰ পথ। **জ্ঞান যজ্ঞ** বি. তত্ত্বজ্ঞান পাই সকলো কৰ্ম্মকে নিষ্ফল দেখে। **জ্ঞান যোগ** বি. কৰ্ম্ম আদি কৰিবলৈ এৰি চিন্তা ধ্যান আদিৰে ঈশ্বৰক পোৱা উপায় বিশেষ, ইয়াৰ ফল স্বৰূপে মানুহে চাৰিওফালে ব্ৰহ্মময় দেখে contemplative devotion. **জ্ঞানযোগী** জ্ঞান যোগেৰে ঈশ্বৰক পাবলৈ চেষ্টা কৰা মানুহ।

জ্ঞানৱান, জ্ঞানৱন্ত বিণ. জনা বুজা জ্ঞানী wise. স্ত্ৰী. **জ্ঞানৱতী**।

জ্ঞানাঞ্জন বি. তত্ত্বজ্ঞান স্বৰূপ অঞ্জন, যাৰ দ্বাৰা সত্যৰ প্ৰকাশ হয়। **জ্ঞান-হীন** বিণ. অচেতন insensible, অজ্ঞানী, মূৰ্খ foolish, ignorant.

জ্ঞানাঙ্কুৰ বি. প্ৰথম জ্ঞান, সামান্য জ্ঞান।

জ্ঞানাঙ্কুশ জ্ঞানৰূপ অঙ্কুশ।

জ্ঞানী বিণ বিজ্ঞ, অভিজ্ঞ, তত্ত্বজ্ঞ wise. **জ্ঞানে গৰকা** বিণ. বহুজ্ঞান পোৱা experienced.

জ্ঞানেন্দ্ৰিয় বি. যি ইন্দ্ৰিয়ৰ দ্বাৰা বাহ্য বিষয়ৰ বোধ হয় senses, (চকু, কাণ, নাক, জিভা, ছাল)।

জ্ঞানোদ্দীপ বি. জ্ঞানপ্ৰদীপ, জ্ঞানৰ পোহৰ light of knowledge. বিণ. **জ্ঞানোদ্দীপ্ত**।

জ্ঞাপক বিণ. যি জনায়, বোধক, সূচক, প্ৰকাশক indicative.

জ্ঞাপন বি. অবগত বা জনোৱা কাৰ্য্য the act of informing. **জ্ঞাপনীয়** জনাবৰ যোগ্য। **জ্ঞাপয়িতা** যি জনায়। **জ্ঞাপিত** যাক বা যিহক জনোৱা হৈছে। **জ্ঞেয়** যাক জনা যায়, জ্ঞাতব্য।

জ্যা বি. ধনুৰ গুণ bow string. (**জ্যামিতিত**) যি ৰেখাই বৃত্তাংশৰ দুই মূৰ সংযোগ কৰে chord.

জ্যামিতি বি. ৰেখা, ক্ষেত্ৰ ইত্যাদি সম্বন্ধীয় কিতাপ, ক্ষেত্ৰ-তত্ত্ব Geometry.

জ্যেষ্ঠ বিণ. বয়সত ডাঙৰ elder born.—বি.ককাই elder brother. স্ত্ৰী. **জ্যেষ্ঠা**।

জ্যেষ্ঠা বি. আঠৰ সংখ্যাৰ নক্ষত্ৰ।

জ্যেষ্ঠানুক্ৰম বি. প্ৰথম পুত্ৰ উত্তৰাধিকাৰী হোৱাৰ নিয়ম primogeniture.—ক্ৰি. বিণ. **জ্যেষ্ঠানুক্ৰমে** ডাঙৰৰ পৰা ক্ৰমে সকলৈ।

জৈষ্ঠ বি. জেঠ মাহ the month of Jeth (May-June)।

জ্যোতি বি. দীপ্তি, প্ৰকাশ, পোহৰ light, splendour.

জ্যোতিৰ্ব্বিদ্যা বি. গ্ৰহ নক্ষত্ৰৰ গতি আৰু প্ৰকৃতিৰ জ্ঞান, গ্ৰহ নক্ষত্ৰৰ গতি গণনাকৰি শুভাশুভ বুজা বিদ্যা the science of astronomy or astrology. **জ্যোতিৰ্ব্বিদ**, **জ্যোতিৰ্ব্বেত্তা** বি. জ্যোতিষী, যি জ্যোতিষ শাস্ত্ৰ জানে an astronomer, an astrologer.

জ্যোতিৰ্ম্ময় বিণ. দীপ্তিমান, দীপ্তিযুক্ত luminous, brilliant.

জ্যোতিষ বি. জ্যোতিৰ্ব্বিদ্যা, গ্ৰহ-নক্ষত্ৰাদি বিষয়ক জ্ঞান astronomy. **ফলিত জ্যোতিষ** astrology.

জ্যোতিষিক বিণ. জ্যোতিষ-সম্বন্ধীয়।

জ্যোতিষী বি. জ্যোতিষ-শাস্ত্ৰজ্ঞ।

জ্যোতিষীয়া বি. জ্যোতিষশাস্ত্ৰ জানোঁতা।

জ্যোতিষ্ক বি. সূৰ্য্য, চন্দ্ৰ, গ্ৰহ, তাৰকা, ধূমকেতু ইত্যাদি luminary.

জ্যোতিষ্কাৰ বি. 'জাতিষ্কাৰ' চোৱা।

জ্যোতিষ্মান বিণ. জ্যোতিৰ্ম্ময়, দীপ্তিশীলা। স্ত্ৰী. **জ্যোতিষ্মতী**।

জ্যোৎস্না বি. জোনাক, চন্দ্ৰালোক moonlight.

জ্বৰ বি. শৰীৰ তপত হোৱা ৰোগ fever.

জ্বৰাতিসাৰ বি. জ্বৰৰ লগতে পেটৰ অসুখ diarrhoea, typhoid.

জ্বৰান্তক বি. জ্বৰ গুচোৱা, জ্বৰ নাশক, জ্বৰ উপশম কৰা ante-febrile.

জ্বলন কৃদ. বি. পোৰণি burning, জুই fire.

জ্বলন্ত বিণ. জুই জ্বলি লাগি থকা burning.—কৃদ. বিণ. **জ্বলিত** প্ৰদীপ্ত, অগ্নিময়।

জ্বাল বি. জ্বাল, পোৰণি burning sensation.

জ্বালা বি. পোৰণি, দাহ heat, sensation of burning.

জ্বালামুখ বি. জ্বালামুখী পৰ্ব্বতৰ জুই ওলোৱা বিন্ধা বা মুখ a crater. বি. **জ্বালামুখী** বি. জুই, তপত শিল ধাতু

আদি উগৰা পৰ্ব্বত, পোৰা পৰ্ব্বত a volcano, পঞ্জাৱত থকা এখন তীৰ্থ স্থান, তাত এটা গহ্বৰৰ পৰা জুই ওলায়, পুৰাণত লিখা আছে যে, সদাশিৱৰ ভাৰ্য্যা সতীৰ জিভা তাত পৰিছিল a famous place of pilgrimage in the Punjab.—বিণ. জুই উগৰা emitting fire.

ঝ

ঝ ব্যঞ্জন বৰ্ণমালাৰ নৱম আখৰ।

ঝংকাৰ, ঝঙ্কাৰ বি. ঝনৎকাৰ, বীণা আদিৰ শব্দ, গুঞ্জন a low murmuring sound as the buzzing of bees.

ঝাঝৰ (পুং অ.) বি. এবিধ কাঁহৰ বাদ্য।

ঝৰিল (পু. অ.) ওলাই আহিল come out —ক্রি. ঝৰা।

ঝলক বি. অগ্নিশিখা, বেছি পোহৰ a flame.

ঝাড়ু (হি.) বি. ঠাই পৰিষ্কাৰ কৰা যতন a broom.

ঝাণ্ডা (হি.) বি. পতাকাদণ্ড, নিছান a flagstaff.

ঝাঁপতাল বি. সঙ্গীতৰ তাল বিশেষ।

ঝামৰ, ঝামৰু বিণ. মলিন dirty.

ঝুনা (পু. অ.) বি. শুকান নাৰিকল dry cocoanut.

ঝুৰ (পু. অ.) অক. ধা. ওলমি থকা, বৈ পৰ, মনত বিষাদ লাগ to be suspended, to drop down, to be aggrieved.

ট ব্যঞ্জনবৰ্ণৰ একাদশ আখৰ the eleventh letter of consonants.

টং (অনু. শব্দ) দুটা টান বস্তুৰ পৰস্পৰে আঘাত লাগি হোৱা শব্দ an imitative word used to express the sound produced on two hard things striking each other.—ক্রি বিণ. **টং টং-কৰে**। অক. ধা. **টংটঙা**।

টঁক অক. ধা. প্ৰায় তল যা, ওপচি-পৰ to be nearly overflowed, to be filled to the brim.

টঁক্ বি. অবাক, তধা লাগি চাই থকা gazing in silent amazement.—অক. ধা. **টঁক লাগ**।

টকচা সক. ধা. আজি দিম কালিলৈ দিম বুলি ভাৰ to put off with mere promises.

টকচালি বি. ধুন মাৰি গা জোকাৰি ফুৰা কাৰ্য্য strutting about gaily. অক. ধা. **টকচালি কৰ, টকচালি পাৰ, টকচালি মাৰ** কামবন নকৰি গা জোকাৰি ফুৰ।

টক্‌টক্ (অনু. শব্দ) কোনো টান

বস্তুত ঘনে ঘনে আঘাত কৰিলে বা বেগাই খোজ কাঢ়োঁতে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ। বি. **টকটকনি,**—অক. ধা. **টকটকা**।

টকটকীয়া বিণ. চটফটীয়া, লৰি ঢাপৰি ফুৰা, খৰতকীয়া brisk, smart, speedy, বল শক্তি পাই লৰি চৰি ফুৰিব পৰা able to move about.

টকন্বৰি বিণ. টকলা, হাবি-বন আদি নথকা bare.

টকয়া বি. ৰণত পিন্ধা কাণ ঢকা টুপী a helmet.

টকৰ্ (অনু. শব্দ) কোনো এটা টান বস্তু আন এটা টান বস্তুত পৰিলে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ।

টকৰাই ক্রি. বিণ. টকৰ শব্দ কৰি, শীঘ্রে, making a small sharp sound, quickly.

টকলা বিণ. ছাল ওলোৱা, নোম, চুলি, বন, গছ বা পাত নথকা, উদং destitute of hair, bald, denuded of foliage, without crop or trees. স্ত্রী. **টাকলী, টকলা বাৰী** তামোল পাণ গছ গছনি নথকা বাৰী। **টকলামূৰা** মূৰত চুলি নথকা, তপা।—সক. ধা. **টকলিয়া**।

টকলিয়া অক. ধা. টকালি মাৰ, তালুত জিভাৰে শব্দ কৰ, খোৱা বস্তুৰ সোৱাদ পাই ওঁঠেৰে বা জিভাৰে শব্দ কৰ to smack the mouth after tasting anything.

টকা বি. ঠেক, যিমানলৈ চাকিব লাগে সিমানলৈ নঢকা narrow, as a waist cloth.

টকা বি. চাৰি মহা, সেই পৰিমাণৰ ৰূপৰ মোহৰ, ধন the weight of one rupee, cash.

টকা বি. এডোখৰ গোটা বাঁহৰ এমূৰ ফালি ইমূৰ নফলাকৈ ৰাখি দুই ফালেৰে পৰস্পৰ কোবাই শব্দ কৰা যতন a bamboo clapper. **টকা-কোবা, টকা কোবাই ফুৰ** অক. ধা. কামকাজ আৰু খাবলৈ নোহোৱাৰ কাৰণে ঘূৰি ফুৰ to move about helplessly.

টকালি বি. টকলিয়ালে হোৱা শব্দ। অক. ধা. **টকালি মাৰ, টকালি পাৰ** টকলিয়া।

টকীয়া বিণ. টকা মূল্যৰ of one rupee value, এটকা বা চাৰিমহা জোখৰ of rupee weight.

টকুনা বি. এবিধ বনৰীয়া আওকাঠি গছ a kind of forest tree.

টকৌ বি. তাল জাতিৰ এবিধ উদ্ভিদ, তাৰ পাতেৰে জাপি ছোৱা যায় a kind of palm, এবিধ মকৰা জাতিৰ পোক a kind of spider.

টগবগনি বি. কঁপনি, থৰক বৰক কৰা কার্য্য the act of trembling

or staggering.—অক. ধা. টগ্‌বগা।

টগৰ্‌বগৰ্‌ বিণ. লৰক-ফৰক, অনিশ্চিত, লৰচৰ কৰা shifting from one statement to another, সত্য কথা লুকাবৰ ইচ্ছাৰে এবাৰ এক প্ৰকাৰে কৈ পাছত আন প্ৰকাৰে কোৱা prevarication.

টঙনা বি. কাঠৰ দীঘলীয়া খণ্ড a log of wood.—বিণ. টাঙনৰ দৰে টান আৰু শকত hard like a piece of wood. **টঙনা-টঙনি** পৰস্পৰে টাঙনেৰে কৰা মৰামৰি।—সক. ধা. **টঙনিয়া** টাঙন মাৰ মৰিয়া।

টঙা সক. ধা. বিস্তৃত কৰ, মেল to spread, to extend.

টঙালি বি. কঁকালত বন্ধা এবিধ ঠেক, দীঘল কাপোৰ a cloth girdle.

টঙি বি. বৰ ওখ খুটা বা গছৰ ডালত সজা খেতি ৰখিবলৈ কৰা সৰু চাংঘৰ বা জুপুৰি a high covered platform used for watching crops. **টঙিয়াল** টঙিত থাকি খেতি আদি ৰখা মানুহ।

টঙ্ক (পু. অ.) সক. ধা. ডাঙৰ মাতেৰে খং কৰ, ডাবি দে to chide with anger.

টঙ্কাৰ বি. ধেনুৰ জোৰ টানি এৰি দিলে হোৱা শব্দ the twang of a bow-string.

টটঙা বিণ. পানী শুকাই তলি ওলোৱা having very little water. dried up. অক. ধা. **টটঙালাগ, টটঙা পৰ**।

টটৰীয়া বি. ৰস বা জোল নথকা dry.

টটাটিঙা বিণ. দন্দুৰা, দুষ্ট quarrelsome, wicked, টেঙৰ cunning.

টটাৰি বিণ. কটকিনা; কৃপণ miserly, বস্তু পাবলৈ নোহোৱা (ঠাই বুজায়) marked by scarcity as a place.

টটি বি. বিৰোধ, অমিল contention, hostility.

টনকিয়াল বিণ. দুখ সহিব পৰা, মন ডাঠ painstaking, hardworking, strong-minded. অৱস্থাপন্ন well-to-do.

টন্‌টননি বি. শৰীৰৰ কোনো অংশত অতিৰিক্ত তেজ পুঁজ গোট খালে বা আঁটি বান্ধ দিলে হোৱা বেদনা the pain caused by a suppurated boil or by a bandage fastened very tight on any part of the body.—অক. ধা. **টনটনা**।

টনটনীয়া বিণ. বৰকৈ টনাৰ কাৰণে টান হোৱা drawn tight, দুখ সহিব পৰা, টান able to bear pain, hardy.

টনক্ টনহ অক. ধা. হাড়ৰ জোৰা লৰ, জোৰাত দুখ পা to be sprained as a joint.

টনা সক. ধা. আনৰ হতুৱাই বল দি ফিন্দাংকৈ দে to cause to be pulled tight.

টনা বি. দুইমূৰ মোনাৰ দৰে সিয়া এৰীয়া গামোচা, কঁকালত পিন্ধা ঠেক কাপোৰ।

টনাটনি বি. এটাই আনটোক টনা বা আঁজোৰা কাৰ্য্য act of pulling one another.

টনি বি. জালত লগোৱা বাঁহ, যাৰ দ্বাৰা জাল মেলিব আৰু চপাব পাৰি the bamboo or one of the bamboos, attached to a fish net. **টনি জৰী** তাঁত বৱৈ আৰম্ভ কৰোঁতে আৰু অন্ত হবৰ সময়ত টোলোঠাত তাঁতৰ মূৰ টানি বান্ধি ৰখা তিনি ডাল জৰী।

টনি জাল বি. এবিধ মাছ ধৰা চাৰি চুকীয়া জাল framed net.

টপৰ্, টপ্‌টপ্ (অনু. শব্দ) পানী আদিৰ ডাঙৰ টোপা ওপৰৰ পৰা বেগেৰে আন বস্তুৰ ওপৰত পৰিলে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ।—ক্রি. বিণ. টপৰাই, **টপৰ টপৰ কৰে** হঠাতকে suddenly, টপৰ শব্দ

টপটপনি বি. টপটপ কৰা কাৰ্য্য।— অক. ধা. **টপটপা, টপ্‌টপ্ কৰ** সৰহকৈ ঘনাই কথা ক, বলক to prattle, to babble.—বিণ. **টপটপীয়া** অকামিলা কথা কোৱা, সম্পৰ্ক নথকা বিষয়ত মাতি উঠা prattling.

টপ্‌টলো বিণ. কথা কবলৈ লাজ বা হেলা নকৰা brisk, smart.

টপতৈয়াৰ বিণ. সম্পূৰ্ণৰূপে সাজু, প্ৰস্তুত ready.

টভুং (অনু. শব্দ) কোনো গোটা বস্তু পানীত পৰিলে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ।

টমক বি. (বি. টমকী) এবিধ বাদ্য বিশেষ musical instrument.

টল, টলক সক. ধা. ভাবি চা, দকৈ গমি চা to reflect, to apprehend.

টল্ অক. ধা. লৰচৰ কৰ, মন মেল to move, to set the mind upon.

টলক বি. ছেগ, মুহূৰ্ত্ত, নিমিষ opportunity, a moment, twinkling of an eye. ক্রি. বিণ. **টলকতে** খন্তেকত in a moment.

টল্‌টল্ কৰে ক্রি. বিণ. বৰকৈ মেলথাই, স্পষ্ট হৈ prominently, clearly, টলটল শব্দ কৰি। বি. **টলটলনি**।

টলকা বি. নিটোল, নিজম হোৱা কাৰ্য্য the act of remaining silent. অক. ধা. **টলকা মাৰ**।

টলং-ভটং, টলংভলং বি. অস্থিৰ গুণ বা অৱস্থা, ইকাতি-সিকাতি বা থৰক-

বৰক কৰা কাৰ্য্য reeling, rocking.

টল্‌বল্‌ বি. কঁপনি, লৰচৰ unsteadiness, trembling, **জলমল**, তিৰবিৰ glitter. বি. **টলবলনি** অস্থিৰতা, চিকমিকনি। অক. ধা. **টলবলা** জোকাৰ খা, **জলমলা** বিণ. **টলবলীয়া** জিলিকা, জলমলীয়া glittering.

টল্‌মল্‌ বিণ. অস্থিৰ, কম্পিত agitated, shaken.

টলা সক. ধা. লৰা, জোকাৰ to move, to shake. কৃদ. বি. **টলা-ওঁতা**। স্ত্ৰী. **টলঁাতী**।

টলৌ-টলৌ ক্ৰি. বিণ. অস্থিৰ হৈ, ঘূৰি ফুৰি moving from place to place.

টহ্‌টহা অক. ধা. ভিতৰত হুল সোমাই থকাৰ নিচিনা বেদনা পা, টন্‌টনা to feel a bursting pain in the body.—বি. **টহ্‌টহনি**।

টহল অক. ধা. অহা যোৱা কৰি থাক, কোনো কাম-কায নকৰাকৈ ঘূৰি ফুৰ walk about without any work.

টা কোনো গোটা বস্তু বুজোৱা শব্দৰ পাছত ব্যৱহাৰ হোৱা শব্দ, কুৰি গুচি পাণ।

টাই বি. আপোনাক ডাঙৰ কৰি কোৱা কথা, বৰ কথা a brag, a boast, আহোম জাতিৰ আদিম নাম।

টাংগুটি বি. এডাল মাৰিৰে এটা কাঠৰ গুটি কোবাই কৰা খেলা an outdoor game.

টাং টিং (অনু. শব্দ) হাতুৰীৰে ধাতু কোবাওঁতে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ।

টাংটিঙালি বি. প্ৰতিজ্ঞা নৰখা স্বভাৱ deceitfulness.

টাংবাং বি. মিছাকৈ কোনো কাম কৰাত বা বস্তু দিয়াত পলম কৰা কাৰ্য্য act of putting off by means of false pretences. অক. ধা. **টাংবাং কৰ**।

টাঁইটুই বি. ভয় দেখাই অস্ত্ৰ জোকৰা কাৰ্য্য, কোনো কাম কৰোঁ নকৰোঁকৈ থকা act of brandishing a weapcn in a threatening manner.

টাঁৰ বি. মাটি জোখা ১২ ফুট দীঘলৰ ডাঁৰ a bamboo pole for measuring land, ব'দত কাপোৰ মেলা ডাঁৰ।

টাঁৰী বি. টাঁৰেৰে মাটি জোখোঁতা।

টাক সক. ধা. পানীত ডুবা to overflow, বিপদত ডুবা বা পেলা 'প্ৰাণ টাকি পৰিশ্ৰম কৰ' to endanger.

টাক লগা সক. ধা. আটক লাগ, বৰকৈ দুৰ্লভ হ to be very rare, as a thing.

টাকলী বি. নাৱৰ ছৈ বন্ধা বান্ধ, সেই বান্ধ দিয়া জৰী, এবিধ গুণাৰ কাম।

টাকশাল বি. সোণ ৰূপৰ মুদ্ৰা তৈয়াৰ কৰা ঘৰ a mint.

টাকুৰী বি. সূতা আদি পকাবলৈ এডাল মাৰিৰ মূৰত এচলা ঘূৰণীয়া কাঠ বা সীহ লগাই কৰা যতন a kind of reel. **টাকুৰী-সূতা** টাকুৰীত মেৰাই পোৱা বটীয়া cord, string. **টাকুৰী-ঘূৰা দি ঘূৰ** অক. ধা. কামত বৰ ব্যস্ত হৈ ঘূৰি ফুৰ।

টাঙন, টাঙোন বি. টোকোন, ডাঙৰ মাৰি, দাং a thick stock, a cudgel.—ক্রি. **টাঙন-জোকাৰ** ভয় দেখা threaten.

টাঙনা বি. তেজী মতা ঘোঁৰা a smart horse. স্ত্রী. **টাঙনী**।

টাঙনি বি. কুঁহিয়াৰৰ এক খণ্ড ; মানুহ মাটিৰ লেখ-বুজৰ সুবিধাৰ কাৰণে ৰজাই কৰা দেশৰ এক ভাগ।

টাঙনি-জাল বি. এবিধ মাছ ধৰা জাল a kind of fishing net.

টাঙী বি. এবিধ সৰু শিলকটা বটালি a stone-cutter's chisel. **টাঙী দিয়া** ছুৰী, নৰণী আদি যন্ত্ৰেৰে গাৰ তেজ উলিওৱা কাৰ্য্য act of letting out blood by operation.

টাটক বি. ভেলেকী বিদ্যা jugglery. লগনীয়া কথা back-biting.

টাটকীয়া বিণ. ভেলেকী বিদ্যা জনা versed in jugglery, প্ৰতাৰণা কৰা decietful.—বি. বাজীকৰ a juggler. টুটকীয়া লোক a back-biter.

টাটক-নাটক বি. ভেলেকী বিদ্যা jugglery, লগনীয়া কথা back-biting, ফাঁকিফুকা deceitful act.

টাটৰি বি. গাত ডাঠ হৈ বন্ধ যোৱা মলি dirt accumulated on the skin.

টাটী বি. বাৰী বা খেতিৰ চাৰিওফালে দিয়া বাঁহৰ বা খাগৰিৰ ডাঠ বেৰা a thick fence of reads or split bamboo.

টান সক. ধা. বল দি দীঘল বা বহল কৰ to pull, আকৰ্ষণ কৰ to attract. আঁজুৰি আন to drag towards, চিন কৰ draw line, ভিতৰলৈ শুমুৱা, সোহ to absorb, to inhale, সহ কৰ to bear.—বি. **টানোঁতা**। স্ত্রী. **টানতী**।

টান অক. ধা. টিক to last, বহু দিনলৈ থাক to continue.

টান বিণ. কঠিন hard, সহজে কৰিব বা বুজিব নোৱৰা difficult, প্ৰবল strong, violent, সাংঘাতিক servere, ঢিলা নোহোৱা tight, পৰিশ্ৰমী hardy, নিমৰমিয়াল cruel, কৃপণ miserly.

টান বি. অভাৱ, কষ্ট, বিপদ want, trouble, distress, আকৰ্ষণ, মৰম attraction, affection. **টান ধৰ** আটখাই লাগ to stick tightly.

টান পা কষ্ট পা to suffer. **টান মাৰ** গোট বান্ধ to harden, টানি আন to pull.

টানিটুনি, টানিমানি ক্রি. বিণ. আঁজুৰি পিঁজুৰি dragging with difficulty, বৰ কষ্টেৰে, কোনো-প্ৰকাৰে with difficulty.

টানে ক্রি. বিণ. টান অৱস্থাত in a hard state.

টাপলি বি. কাপোৰৰ ফাট বন্ধ কৰা টুকুৰা কাপোৰ, কোনো বস্তু ঢাকিবলৈ লগাই দিয়া সৰু খণ্ড a patch.—ক্রি. **টাপলি মাৰ** to patch.

টাপিটুপা, টাপটিপ বি অলপ ব্যয় কৰি নাম মাত্ৰ কৰা কাম doing a thing on a small scale, পেট খুলি বা ভালকৈ প্ৰকাশ নকৰি কোৱা কথা words not fully expressed.

টাব বি. নফটা খুৰা an undivided hoof, ঘোঁৰাৰ খুৰাৰ সাঁচ the footprint of a horse.

টাব বি. মাটিৰ সীমাৰ চিন ৰাখিবৰ নিমিত্তে ৰজাৰ আজ্ঞাৰে পোতা খুটা a post or piller erected as a boundary mark, by orders of government.

টাবুৰি ভাবুৰি বি. ছলনা, প্ৰতাৰণা deceit, falsehood.

টামনি-টুমনি বিণ. বৰ ডাঙৰ-দীঘল নোহোৱা অথচ সমজোখৰ small and well proportioned.

টামৃটিঙালী বিণ. চতুৰ, বুধিয়ক smart, intelligent. **টায়া** বিণ. বৰকথীয়া boastful.

টাৰ বি. বলয়া, হাতত পিন্ধা গোটা খাৰু a kind of bracelet.

টাৰ বি. আলকাটৰা, কয়লা বা কাঠপোৰা ধোঁৱাৰ পৰা তৈয়াৰ কৰা এবিধ কলা ডাঠ তেল coal-tar.

টাৰি বি. মাটিৰে সজা গোটা দীঘলীয়া সৰু তেলৰ পাত্ৰ, কুপা a small cylindrical earthen oil pot, ঘঁৰিয়ালৰ ঘঁট the prominence on the snout of a crocodile.

টাৰু বি. পাগ মাৰি a stick used in stirring anything while cooking.

টালি-টোপোলা বি. বস্তু বেহানি, টোপোলা-টাপলি bag and baggage.

টালিবাজি বি. প্ৰতাৰণা, ফাকি deceit, fraud, মিছাকৈ আজি দিম কালি দিম বুলি পলম কৰা কাৰ্য্য delaying by means of false excuses.

টালি-ভুলি, টালুকি-ভালুকি বি. সৰু ল'ৰাৰ ধেমালি childish frolic.

টাহ সক. ধা. হেঁচি বা খুন্দি ভৰ, ঠাহ to ram or press down, আটি দি টান কৰ to tighten as a

screew.—বি. গাৰ ভিতৰত শাল বা খোচ মাৰি ধৰা বেদনা a pain like that produced by a peg driven into the body.—ক্রি. **টাহ মাৰি ধৰ।**

টি 'টো' চোৱা।

টিং বি. পৰ্ব্বতৰ আগ বা ওখ ভাগ a mountain peak, নাৱৰ মুৰ one of the ends of a boat, ওখ বস্তুৰ নিচেই ওপৰৰ ভাগ the top of a high thing.

টিংটিং (অনু. শব্দ) ধাতু বা টান বস্তুত সৰু মাৰিৰে কোবালে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ an imitative word used to express the tinkling of metals.—বি. **টিংটিঙনি** টিংটিং কৰা কাৰ্য্য, মূৰৰ বিষত চোকা বেদনা বোধ—অক. ধা. **টিংটিঙা।** বিণ. **টিংটিঙীয়া** টিংটিং শব্দ কৰা, অলপতে খং উঠা।

টিঁয়া বি. এবিধ সৰু জাতৰ ভাটৌ the common parrot. বিণ. **টিঁয়া** ভাটৌৰ মাতৰ নিচিনা চোকা (মাত) shrill or sharp.

টিক সক. ধা. মনত ভাবি বা গমি চা to consider, to reflect, পৰিমাণ নিৰ্ণয় কৰ to estimate.—অক. ধা. নষ্ট নোহোৱাকৈ থাক to last.

টিক বিণ. টিকাত ছুলে লৰ মৰা, চোকা (বলদ গৰু) টিক বলধা ওলাই মাটি, মাক ভালে জীয়েক জাতি sharp, brisk.

টিকধৰ দৰা কন্যাৰ চুলি লগলগাই তাত শিল এটা, তিল আদি বস্তু বান্ধি মন্ত্ৰ পঢ়ি দুয়োকে লগ লগা।

টিকচালি বি. দুষ্টালি wickedness.

টিকচি উঠ, টিকচি বিকুচি উঠ খং কৰি উঠ to become enraged.

টিক্ টিক্ (অনু. শব্দ) জেঠীৰ মাত, ঘৰীৰ কাটাই ঘনে ঘনে আঘাত কৰাৰ নিচিনা শব্দ। অক. ধা. **টিকুটিকা।** বি. **টিকুটিকনি।**

টিকটিকী বি. যেতেৰে কোবাবলৈ দোষীক বন্ধা যতন a wooden frame to which criminals are tied to be flogged.

টিকটিকীয়া বি. খঙাল, অলপতে খং উঠা easily excitable, **উজ্জ্বল** (ৰঙাৰ বিশেষণ) deep crimson.

টিকনি বি. মাজ মূৰত ৰখা দীঘল চুলি a tuft of hair on the crown of the head.

টিকা বি. মনেৰে কৰা নিৰ্ণয় a conjecture about the value, quantity, measure etc. of a thing.—ক্রি. **টিকা কৰ আন্দাজ কৰ।**

টিকা বি. অলপ ওখ মাটি a slightly elevated land, পিঠিৰ তল আক

দুই তপিনাৰ মাজৰ ওখ ভাগ buttock. **টিকা কোবা, টিকা চপৰিয়া** অতি আনন্দ প্ৰকাশ কৰ to be transported with joy.—বিণ. **টিকা ফটা** বৰ তপত বা চোকা very hot.

টিকা সঁকা বি. নিশ্চয় কৰা জোখ, মূল্য আদি estimate of value, quantity etc.

টিকিৰা বি. চিলিমত জুই লগাবলৈ এঙাৰ গুৰি কৰি কৰা সৰু সৰু চাকলি a small charcoal cake for burning the tobacco in the chilim. কানি পাণৰ সৰু সৰু বৰি a pill of opium and rag or betel leaf made for smoking.

টিঘিলঘিলা অক. ধা. 'টিলঘিলা' চোৱা।

টিঙত-কোবোৱা বিণ. দুঃসাহসী, বিপদলৈ ভয় নকৰা rash, precipitate.

টিঙনা বি. টিকা, ওখ মাটি an elevated piece of land.

টিঙালি বিণ. বৰ ওখ very high.

টিঙিৰি বি. জুই তোলা ডীখা আৰু শিলৰ সঁজুলি, বেঁতৰ শিকিয়া flint and steel used for lightening fire, a cane bag used for carrying burdens.

টিঙিৰি-তুলা বি. টিঙিৰিৰ ফিৰিঙটি উলিয়াই জুই লগাবৰ নিমিত্তে যুগুত কৰা তুলা বা তেনে আন কোনো বস্তু tinder. **বৰ খঙাল মানুহ** a hot tempered or easily provoked person.

টিঙিৰি-পাথৰ বি. তিখাৰে আঘাত কৰিলে জুইৰ ফিৰিঙটি ওলোৱা এবিধ শিল flint.

টিঞা 'টিয়া' চোৱা।

টিন্‌টিন্‌ বি. 'টিং টিং' চোৱা।

টিন্‌ (ইং tin) বি. ৰাঙৰ ৰং দিয়া লোহাৰ পাত।

টিপ্‌ সক. ধা. আঙুলিৰে হেঁচ বা চেপ to press with the fingers or toes, অলপ কথাৰে মনৰ ভাৱ বুজ to sound the mind of.—বি. কথা বুজাবলৈ চকুৰ পতাৰে কৰা ইঙ্গিত a hint by the eye, a wink.—ক্রি. **টিপ্‌ খা** হেঁচা পাই টান হ to settle.

টিপ-চহী বি. দস্তখত স্বৰূপে বুঢ়া আঙুলিৰ পেটেৰে কাকতত দিয়া আঙুলি-কতপা thumb-impression.

টিপটাপ কথা অলপ কৈ অলপ লুকোৱা কাৰ্য্য speaking out and concealing a part of any subject.

টিপটিপলী বি. টিপচী, এবিধ সৰু চৰাই a kind of small bird.

টিপমাৰ চকুৰ পতাৰে ইঙ্গিত কৰ to hint by winking the eye. খন্তেকমান চকু মুদি টোপনি যা to have a short nap. সক. ধা. **টিপিয়া**। বি. **টিপিয়া-টিপি** চকু টিপিয়াই পৰস্পৰে মনৰ ভাব বুজোৱা কাৰ্য্য।

টিপচী বি. এবিধ নিচেই সৰু মুগা বৰণীয়া চৰাই a kind of very small bird.

টিপনি বি. ভৰি বা হাতৰ আঙুলিৰে অলপকৈ মৰা হেঁচা, টিপা pressing with the fingers or toes. ভৰিৰ আঙুলি হেঁচি লোৱা খোপনি act of pressing the toes down to prevent slipping.

টিপনী বি. টীকা, কোনো পুথিৰ অৰ্থ বুজোৱা সংক্ষেপ ব্যাখ্যা a commentary.

টিপা বি. আঙুলি বা হাতেৰে মৰা চেপা a squeeze, এবিধ নিচেই সৰু মাটিৰ টেকেলি a small earthen jar, আনৰ হতুৱাই আঙুলি বা হাতেৰে পিটিকা to cause to be rubbed or shampooed. **টিপা-টিপি** পৰস্পৰে টিপা কাৰ্য্য—বি. **টিপোঁতা**। স্ত্ৰী. **টিপঁতী**।

টিপি-টাপি ক্ৰি. বিণ. ভালকৈ পৰীক্ষা বা বিবেচনা কৰি considering the pros and cons.

টিকাই বি. জুই ধৰিবৰ নিমিত্তে মাটি বা লো আদিৰে সাজি লোৱা জুহাল a portable fire-place.

টিফিন বি. আবেলিৰ জলপান tiffin.

টিমক বিণ. চতুৰ, টেঙৰ sharp, intelligent.

টিৰিক অক. ধা. অলপ পৰিমাণে পাতলীয়া শৌচ কৰ to void a very small quantity of loose stool.—**টিৰিকা**।

টিলখিলা অক. ধা. শাসন নথকাৰ বাবে মুকলি মূৰে ধেমালি কৰি ফুৰ to play or strut about without restraint বি. **টিলখিলাওঁতা**। স্ত্ৰী. **টিলখিলাঁতী**।

টিলা বি. সৰু চাপৰ পৰ্ব্বত a hillock.

টিলিং (অনু শব্দ) টিলিঙা বা ঘণ্টাৰ শব্দৰ নিচিনা মাত an imitative word to express the ringing sound of small bell.

টিলিকা বি. চুটি চাপৰ, বাঢ়িব নোৱৰা, সৰু stunted, dwarf, small. স্ত্ৰী. **টিলিকী**।

টিলিকি বি. বুঢ়া আৰু মাজৰ আঙুলি ঘঁহাই বা খুঁজাই কৰা শব্দ the snapping of the fingers.—ক্ৰি. **টিলিকিমাৰ, টিলিকিয়া**।

টিলিঙা বি. ঘণ্টা a bell.

টিলৌ-টিপৌ বিণ. সৰু সৰু, আমা-ডিমা small, little (said of several children.)

টীকা বি. টিপনী, অৰ্থৰ সংক্ষেপ ব্যাখ্যা note or commentary. **টীকাকাৰ** টীকা লিখোঁতা a commentator.

টুঁটলি বি. চৰাইৰ টোটোলা, মানুহৰ থোতোৰাৰ তলত ওলমি থকা ছাল a fleshy protuberance under the chin.

টুক অক. ধা. কুট, একণ একণকৈ দাঁতেৰে ছিঙ to bite bit by bit.

টুক্‌টাককৈ ক্রি. বিণ. নিচেই কম খৰচতে very thriftily.

টুকৰিয়া সক. ধা আঙুলিৰে আঘাত কৰ, অলপকৈ কোনো কথা উল্লেখ কৰি মন বুজ to tap with the finger, to sound the mind of.

টুকৰীয়া বি. টোকাৰী বজোৱা মানুহ a player on a tokari.

টুকা বিণ. কৃপণ miserly.

টুকিটাকি ক্রি. বিণ. একণিকে নাইকিয়া কৰি without leaving anything.

টুকুৰ টুকুৰ কৰে ক্রি. বিণ. লাহে লাহে slowly, gently.

টুকুৰা বি. সৰু খণ্ড, খুতুৰা a small piece.—বিণ. **টুকুৰা-টুকুৰ**। ক্রি. বিণ. **টুকুৰা-টুকুৰকৈ**।

টুং সক. ধা. গছৰ পৰা ছিং to pluck.

টুট অক. ধা. কম হ, কম পৰ, ক্ষয় হ to be less, to decrease.

টুটকীয়া বি. লগনীয়া, আগত নথকা লোকৰ বেয়া কথা কোৱা back-biting, লগনীয়া back-biter. স্ত্রী. **টুটকিনী, টুটকী**। **টুটকীয়ালি** টুটকীয়াৰ স্বভাৱ।

টুটন বি. কমি যোৱা কাৰ্য্য decrease, **টুটনি** বি. কমি যোৱা অংশ deficiency.—বিণ. কম কৰা lessening.

টুটৰি লাগ শুকাই খীণাই যা to turn pale and thin.

টুটা সক. ধা. কমা, তাকৰ কৰ, হ্রাস কৰ to lessen, to decrease.—বিণ. কম হোৱা decreased.

টুনটুনীয়া বিণ. টনটনীয়া হৈ উখহি বা ওফন্দি উঠা, ভিতৰে পূৰ হৈ ওখ হৈ উঠা swollen out, distended.

টুনী বি. এবিধ সৰু চৰাই a kind of small bird.

টুপ বি. ঘৰৰ হলনীয়া মুৰ a gabled roof, জাপিৰ মাজৰ খোল বা ওখহৈ

থকা অংশ the prominent part of a japi—সক. ধা. **টুপা**। বিণ. **টুপাল**।

টুপ্টুপীয়া বিণ. চিকণ, পুষ্ট, তেজাল having blood, not dry and emaciated.

টুপলি বি. সৰু টোপোলা a small bundle. **টুপাই বুৰ মাৰ** ঠাইতে লুটি খা অৰ্থাৎ সমূলি মিছা মাত to deny wholesale.

টুপিয়া অক. ধা. এ'টাপা এটোপা কৈ পৰ (বৰষুণ) to drip.

টুপী বি. মূৰৰ আবৰণ a hat, a cap.

টুপুৰ কৰে ক্রি. বিণ. লঘু বস্তু পৰাৰ দৰে শব্দ কৰি, লাহেকৈ with slight noise.

টুপুৰা বি. ঘূৰণীয়া round, circular. স্ত্রী. **টুপুৰী**।

টুবুকা বিণ. সৰু আৰু ঘূৰণীয়া small and round. স্ত্রী. **টুবুকী**। **টুবুকা-টুবুক** সৰু সৰু আৰু ঘূৰণীয়া।

টুমনি বি. নৈৰ ওখ বালি বা চাপৰি a high-sand-bank.

টুল বি. বহা আসন stool.

টুলুঙা বিণ. অস্থিৰ, পাতলunsteady, fickle.

টেঁই-টুকি ক্রি. বিণ. টুকি টাকি, অলপো নথকাকৈ without leaving a jot.

টেংটেঙীয়া বিণ. টান অৰু কৰ্কশ (মাত) harsh.

টেঁটনি বি. ম'হৰ মাত, সেই নিচিনা নাকেদি ওলোৱা মাত the bellowing of a buffalo or a similar sound.—অক. ধা. **টেঁটা** ম'হৰ দৰে মাত। ঘেঁহোৰা মাতেৰে অসম্মতি প্ৰকাশ কৰ, অনিচ্ছা বা আপত্তি প্ৰকাশ কৰ to whine.

টেটু বি. কণ্ঠ, নেলু, ডিঙি the forepart of the neck.

টেঁট্টেটাঁ অক. ধা. মাইকী পাতি হাঁহৰ দৰে শব্দ কৰ to quack as a duck. বি. **টেঁট্টেঁটনি**।

টেটুৰা বিণ. ডিঙিত বৰকৈ আটি ধৰা stiffly tight about the neck, গৰু আদি জন্তুৰ ডিঙি উখহা ৰোগ anthrax.

টেঁৱা বি. পোনেই ওপজা লৰাই কন্দাৰ নিচিনা শব্দ the cry of a newly born child.

টেক্ বি. নৈৰ মোচৰৰ মাজৰ সংকীৰ্ণ ওখ মাটি the middle of a bund of a river. অন্তৰীপ a cape.

টেক্টেক্ বি. মাইকী পাতি হাঁহৰ ঘন ঘনকৈ মতা মাত an imitative word, used to express the

sharp quacking of a duck, খৰকৈ আৰু ডাঙৰ ডাঙৰকৈ কোৱা কথা sharp, quick and noisy speech. বি. **টেকটেকনি**। অক. ধা. **টেকটেকা**।

টেকটেকীয়া বিণ. বোকা পানীৰে গেলগেলীয়া, বোকা পানীযুক্ত full of mud, wet and muddy.

টেকেনা বি. পিয়ন এৰা দমৰা a newly weaned male calf.

টেকেলা বি. ৰাজকীয় কাৰ্য্য কৰা সামান্য শ্ৰেণীৰ বিষয়া, দূত a peon, a messenger

টেকেলি বি. ঘট, কলহতকৈ সৰু ডিঙি থকা মাটিৰ পাত্ৰ a small earthen jar with a neck.

টেকেলিয়া-লেং বি. সৰু ল'ৰা-ছোৱালীৰ পেট উখহি হোৱা হাগনি a kind of infantile diarrhoea.

টেঙৰ বিণ. চোকা বুধিৰ, চতুৰ, বুধিয়ক sharp, intelligent, ধূৰ্ত্ত cunning. বি. বুধিয়ক, বৰ ধূৰ্ত্ত মানুহ an intelligent or cunning man. স্ত্ৰী. **টেঙৰী**। **টেঙৰালি** ধূৰ্ত্তালি।

টেঙা বিণ. অম্ল, মুখত চোকা লগা acid, sour, মনত দুখ দিয়া unpleasant—বি. টেঙা ফল acid fruit.—সক. ধা. মনত দুখ দে to cause displeasure. দাঁতত সিৰ-সিৰা to set the teeth on edge. অক. ধা. **টেঙা দে, টেঙা লগা**। **টেঙা পানী** বি. পিত্তৰ দোষত পেটত হোৱা টেঙা পানী বা ৰস acidity of the stomach, **টেঙা মৰা** এবিধ টেঙা শাক। **টেঙা মূৰি** লঘোনৰ পৰা কথাবাৰ্ত্তা কব নোৱৰা অৱস্থা fainting caused by fasting.—বিণ. **টেঙামূৰীয়া**।

টেঙুচিয়া অক. ধা. খোৰা, পেঙুৰিয়া to limp, to walk lamely.—ক্রি. বিণ. **টেঙুচ টেঙুচকৈ** খোৰাই, লেকেচিয়াই, জপিয়াই খোজ কাঢ়ি।

টেঙেচি, টেঙেচীয়া বিণ. অলপ অলপ টেঙা slightly acid, **টেঙেচি টেঙা, টেঙেচি শাক** চাঙেৰি, অলপ টেঙা বন শাক।

টেট্‌কুটি বি. হাঁহি তোলা কথা, drollery.—বিণ. **টেট্‌কুটীয়া** ধেমেলীয়া কথা কওঁতা মানুহ a witty man.

টেটন, টেটোন বি. বঞ্চক, প্ৰতাৰক a knave, a villain.

টেটেৰা বিণ. খীণোৱা, চেৰেলা lean, emaciated. অক. ধা. **টেটেৰা পৰ, টেটেৰা লাগ**।

টেন্ টেন্ বি. মাটিৰ ঘটা পাত্ৰত আঘাত কৰিলে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ। —কৃদ. বি. **টেনটেননি**। অক. ধা.

টেনটেনা। বিণ. **টেনটেনীয়া** মাটিৰ ভগা পাত্ৰৰ দৰে শব্দ কৰা, ভাল বা সফল হবৰ আশা নাইকিয়া হোৱা hopeless.

টেণ্টন বিণ. টেঙৰ cunning.

টেপৰ বি. এবিধ হাবিত হোৱা গছ আৰু তাৰ ফল a kind of tree and its fruit.

টেপটেপীয়া বিণ. বৰকৈ তিতি কোমল হোৱা soft or sticky owing to being saturated, অনৰ্থক বেছিকৈ কথা কোৱা to speak much.—অক. ধা. **টেপটেপা**।

টেপল বিণ. আঙুলিৰে টিপিলে খাল হোৱা বা পোটোকা পৰা yielding to pressure owing to softness.

টেপা বি. টিপা, হাত বা আঙুলিৰে মৰা চেপা a squeeze, গৰাহ a mouthful. **টেপা কৰ** আঙুলিৰে চেপি ধৰি খাবলৈ লদা কৰ, **টেপা খা** ভয়ত কোঁচ খা, **টেপা হ** খুন্দা বা হেচা খাই চেপেটা হ, **টেপা মাৰ** হাতেৰে চেপ।

টেক্স বি. ৰাজস্ব, খাজনা, কৰ tax.

টেপা বিণ. বৰকৈ তিতি কোমল হোৱা saturated. **টেপাটেপ** বিণ. বৰকৈ তিতা, জোল-বোৱা। ক্ৰি. বিণ. **টেপাটেপে** গৰাহে গৰাহে, লদালদে, সোপাসোপে mouthful by mouthful.

টেপাই চেলাই বি. মিছাকৈয়ে বৰ কথকী দেখুৱা কাৰ্য্য speaking nonsense.

টেপাইমাৰ বেয়া কাম কৰি আভুৱা ভাঁৰ to deceive by doing a thing improperly.

টেপু বি. কচু বা আলুৰ সৰু মূল, কঁঠালৰ মুচি a tuber, a small jack fruit.

টেবিল বি. মেজ table.

টেমা বি. সাঁফৰ থকা কাঠ বা ধাতুৰ পাত্ৰ a small pot with a cover, সাঁফৰ দিয়া তামোলৰ পাত্ৰ a betelnut-box.

টেমি, টেমী বি. চূণ ৰখা সৰু টেমা a lime pot.

টেমুনা, টেমেকা বি. মেকুণ, ঘাই গাৰ পৰা ওলোৱা উঠঙা a small protuberance.

টেৰ বিণ. বেঁকা। **টেৰাটেৰি, টেৰা-বেঁকা** বিণ. বেঁকা-বেঁকি, বহুত ভাঁজ থকা having many curves, zigzag.

টেৰিমেৰি বিণ. অকোৱা পকোৱা, পাক চক্ৰ লগোৱা prevaricating.

টেকৰা বিণ. কেঁৰা (চকু) squint-eyed.—ক্ৰি. বিণ. **টেকৰাকৈ**।

টেৰেচীয়া বিণ. অলপ ভাঁজ লগা slightly curved.

টেলাই বি. কোনো কথালৈ কাণ কৰা কাৰ্য্য the act of paying heed to a thing, ডাঙৰ আৰু উঠঙা (চকু)।

টেলিগ্ৰাফ বি বিজুলিৰ সংকেতেৰে সংবাদ প্ৰেৰণ, তাৰ telegraph.

টেলিফোন বি. বিজুলিৰ সহায়েৰে কথা কোৱা কাৰ্য telephone.

টেলেকা বিণ. ৰৰকৈ মেল খাই থকা. large and prominent. স্ত্ৰী. **টেলেকী**।

টেলেগু বি. দক্ষিণ ভাৰতৰ এজাতি মানুহ আৰু তেওঁলোকৰ ভাষা a south Indian tribe and their language

টেলেঙনি বি. আছাৰ বা পিছল খাই বাগৰি পৰা কাৰ্য্য, কোনো বস্তুৰ আঘাত লাগি উফৰি পৰা কাৰ্য্য the act of falling down violently. ক্ৰি. **টেলেঙনি খা**।

টেলেৰা, টেলটেলীয়া বিণ. কোনো বস্তু খাই পেট পূৰ হৈ উঠা, ওফন্দি ডাঙৰ হোৱা distended or bulged with food eaten.

টো গোটা বা নভঙা নিছিঙা বস্তু বুজাবলৈ বিশেষ্য বা বিশেষণ শব্দৰ পাছত থকা শব্দ a particle placed after a noun or adjective to denote a whole thing, সংখ্যা শব্দৰ পাছত 'টা' আৰু সৰু বা সুন্দৰ বস্তু বুজাবলৈ 'টি' ব্যৱহাৰ কৰা হয়।

টোঁটোলা, টোঁটালি বি. জন্তু বা চৰাইয়ে আহাৰ ভৰাই থোৱা ডিঙিৰ তলৰ জোলোঙা the crop or first stomach of birds and animals.

টোঁৱা সক. ধা. মাৰিবলৈ দাং বা পোনা, লক্ষ্য কৰ to aim.

টোঁৱাটুঁই বি. এজনে আনজনলৈ অস্ত্ৰ পোনোৱা কাৰ্য্য act of aiming weapons at each other, অনেক বাৰ অস্ত্ৰ দঙা কাৰ্য্য act of repeatedly taking aim.

টোক সক. ধা. মছি শুকা, পানী সোহা বস্তুৰে নীৰস কৰ, এটা এটাকৈ সমুদায় ছিং to wipe off dry, to cause to dry with some absorbent substance, to pluck off all one by one.

টোক সক. ধা. মনত ৰাখিবলৈ চমুকৈ লিখি ৰাখ to note down.

টোক্ টোক্ (অনুকাৰ শব্দ) অলপ অলপ কৈ আঘাত কৰাত হোৱাৰ দৰে শব্দ। অক. ধা. **টোকটোকা**। বি. **টোকটোকনি**।

টোকনী-কাকত বি. লেখা আখৰৰ মহী টোকা বা শুকোৱা তুলা পাত blotting paper.

টোকনী-পুখুৰী বি. অলপ পানী থকা সৰু পুখুৰী a small pond.

টোকৰ বি. আঙুলিৰ মূৰেৰে কৰা আঘাত a tap with the finger, আঙুলিৰে টুকৰিয়াই তেজ কটা অস্ত্ৰ blood letting instrument. ক্রি. টুকৰিয়া।

টোকা বি. কোনো কথাৰ সংক্ষেপ বিবৰণ, সংক্ষেপ কাকত a note, a memorandum.

টোকাৰী বি. এবিধ আঙুলিৰে টুকুৰিয়াই বজোৱা এডলীয়া গুণা লগোৱা বাদ্য যন্ত্ৰ a single stringed musical instrument played with the fingers, a kind of guitar.

টোকোন, টোকন বি. টাঙন, আঘাত কৰা মাৰি a club, a heavy stick.

টোকোনা বিণ. অতি দৰিদ্ৰ মানুহ, অতি নিৰাশ্ৰয় লোক a very poor man, one who lives by drudgery. স্ত্রী. **টোকনী**।

টোকোৰা বি. এবিধ সৰু চৰাই a variety of sparrow, এবিধ বনৰীয়া আওকাঠী গছ a kind of tree.

টোকোৰাপঁজা বি. নিচেই সৰু আৰু সামান্য ঘৰ a small hut.

টোটক বি. আগত নথকা লোকৰ অহিতে কোৱা কথা, লগনীয়া কথা back biting, **টোটক-নাটক** ফাকি ফুকা, লগনীয়া বা মিছা কথা কোৱা গুণ। **টোটকালি** 'নাবদালি' চোৱা।

টোটা বি. হিলৈত ভৰাবৰ কাৰণে তুলাপাতেৰে মেৰাই বন্ধা কলাই খাৰ আৰু গুলী a cartridge.

টোটোৱা বিণ. শুকাই কোঁচ খোৱা, শুকাই সৰু হোৱা, সোপোৱা shrivelled up, contracted. ক্রি. **টোটোৱাপৰ**।

টোণ বি. কাঁড়ৰ চুঙা, কাঁড়ৰ মোনা a quiver.

টোনা বি. মাছ খোৱা কাঠীৰ পাত্ৰ বিশেষ a long wicker receptacle for fish.

টোপ বি. মাছ খুটিবলৈ বৰশীত লগাই দিয়া আহাৰ bait for fish, চৰাই আদিৰ পোৱালিৰ আহাৰ food given to young ones of birds, **টোপ ল** আহাৰ ল, আশা পালি থাক to take food, as a bird, to wait in hopes.

টোপনি বি. নিদ্ৰা, ঘুমটি sleep, বৰশী বোৱা কাৰ্য্য, মাছৰ কাৰণে বৰশী পেলোৱা কাৰ্য্য angling, act of letting down a baited hook, টোপনি পাৰ, টোপনি বা আশা পালি বৈ থাক to wait in hope, **টোপনি বক্ষ** টোপনিৰ পৰা বঞ্চিত

হ, উজাগৰে থাক to remain awake.—বিণ. **টোপনি বঞ্চা।**

টোপনি গদুৰা, টোপনি গধুৰা টোপনি ৰহীয়া বি. সদায় টোপনিয়াই থকা, ৰৰকৈ শোৱা sleepy, drowsy.

টোপনিয়া অক. ধা. কলমটিয়া, টোপনিৰে আক্ৰান্ত হ to be sleepy, to be drowsy.

টোপা বি. অলপীয়া, জুলীয়া বস্তু a small quantity of liquid, a drop অতি কম বা ভাল বস্তু বুজাবলৈ 'টুপি' হয়। সক. ধা. বৰশীত টোপ লগাই পানীত পেলা to let down into water as baited hook, —অক. ধা. আশা দি কাল নিয়া take time by holding out hope. **টোপা-খহু** বি. গোটা ঘূৰণীয়া খহু a boil.

টোপা-টোপে ক্ৰি. বিণ. এটোপা এটোপাকৈ in continuous drops.

টোপাল বি. গছৰ পাতৰ পৰা এটোপা এটোপাকৈ সৰি পৰা নিয়ৰ বা বৰষুণৰ পানী rain or dew drops fallen from the leaves of a tree.

টোপাল অক. ধা. আশা পালি থাক to wait in hopes. **টোপালি পাৰ** আশা কৰি কাল নিয়া to wait in expectation.

টোপোৰা, টোবোৰা বি. খহুৰ দৰে হোৱা উঠঙা, যেৰূপ a small protuberance, a tumer. সূতাত লগা গাঁঠি a knot in a thread.

টোপোলা বি. কাপোৰ বা পাতত সামৰি বন্ধা বস্তু a bundle, a packet. পুৰস্কাৰ, ভেঁটী a present. ক্ৰি. বিণ. **টোপোলা-টোপোলে, টোপোলা-টাপলি** 'টালি-টোপোলা' চোৱা।

টোৰ্ টোৰ্ (অনুকাৰ শব্দ) বেং বা ধোঁৱা খোৱাৰ নিচিনা শব্দ an imitative word used to express the sound of the croaking of a frog or the gargling of a huka.—অক. ধা. **টোৰটোৰা**—বি. **টোৰটোৰণি।**

টোল বি. ঘৰ-বাৰী, ঘৰৰ চাৰিওফালৰ মাটি আৰু ঘৰ a compound, premises. সংস্কৃত পঢ়াশালি Sanskrit teaching school.

টোল বিণ. পোন, সমান straight, even, level.

টোলোঠা বি. তাঁতৰ দীঘৰ সূতা বা কাপোৰ মেৰোৱা গোটা কাঠ one of the beams of a native loom.

টোলোঠা-পকা বি. এবিধ বনৰীয়া গছৰ অলপ দীঘলীয়া গুটি a kind of wild berry.

টোহ্ টোহ্ (অনু. শব্দ) খঙেৰে·

মুখৰ ভিতৰতে কোৱা কথাৰ নিচিনা শব্দ, মুখৰ ভিতৰতে কোৱা কথা an imitative word used to express the sound of mutterings. অক. ধা. টোহ্‌-টোহা—বি. টোহ্‌টোহনি।

টৌ বি. এবিধ পিতলৰ পাক কৰা পাত্ৰ a brass cooking vessel.

টৌ-টৌৱা বিণ. অতি তপত very warm, very sunny.—ক্ৰি. বিণ. **টৌ-টৌ কৰে** বৰ তপত বা গৰম ভাৱে very warmly, in a very hot manner.

ঠ

ঠ বি. ব্যঞ্জন বৰ্ণৰ দ্বাদশ আখৰ the twelfth letter of the consonants.

ঠক্‌ ঠক্‌ (অনু. শব্দ) কোনো টান বস্তুত আঘাত লাগিলে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ an imitative sound used to express the sound produced on striking a hard body. **ঠক্‌ ঠক্‌ কৰে** ক্ৰি. বিণ. গোটেইটো গা লৰাই, দাঁতে দাঁতে লাগি শব্দ উঠি যেনে—জাৰত বা ভয়ত ঠক্‌ঠক্‌ কৰে কঁপিছে।

ঠগ বি. গঢ়, আকৃতি, সাদৃশ্য shape, form, semblance.

ঠগ বি. বঞ্চক, প্ৰতাৰক, মিছলীয়া মানুহ a cheat, a liar.—সক. ধা. বঞ্চনা কৰ to cheat—সক. ধা. **ঠগ কৰ, ঠগা** ফাঁকি দে, ছল কৰ to cheat, to deceive.—বি. **ঠগামি** বঞ্চকৰ গুণ cheating. **ঠগোঁতা** বিণ. ঠগ কৰোঁতা a deceiver.

ঠগ ধৰ, ঠগ দে সক. ধা. নিজৰ স্বাভাৱিক গঢ় এৰি আন গঢ় ধৰ, ভেম ধৰ to assume a particular form, to show pomp.

ঠগা বি. পুথি থোৱা এঠেঙীয়া কাঠৰ আধাৰ a wooden stand with one leg for keeping books.

ঠগাবাটি বি বানবাটি a cup with a foot.

ঠগি বি. কাঠৰ কৰাই round wooden tray.

ঠগিত বিণ. ভাল ঠগ থকা, শুৱনি handsome, well-shaped.

ঠগুৱা বি. শুৱনি handsome.

ঠঙনা বি. আঘাত, কোব, প্ৰহাৰ stroke, blow. **ঠঙনা খা** ক্ৰি. মাৰ খা, গোৰ খা to be beaten, to be kicked. বিণ. **ঠঙনা খোৱা**।

ঠটা বিণ. উদং আৰু টান hard and bare.

ঠঠ্‌ মঠ্‌ বিণ. বিস্মিত হৈ, নিৰুত্তৰ, বিমোৰ dumb struck, dumbfounded.—ক্ৰি. **ঠঠ্‌মঠ্‌ খা**।

ঠঠা বি. মাছৰ মূৰৰ হাড়যুক্ত তল ভাগ।

ঠন বি. জীপ পোৱা বা ৰস ধৰা অৱস্থা the state of being revived or regaining freshness.—ক্রি. **ঠনধৰ** জীপ পা to be revived like a plant.

ঠন্ঠন্, ঠনৰ্, ঠনৰ্ (অনুকাৰ শব্দ) বি. কোনো চনকা বস্তু ভাঙ্গিলে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ—অক. ধা. **ঠন্ ঠনা**—বি. **ঠনঠননি**—বিণ. **ঠনঠনীয়া** চনকা, চঞ্চলীয়া। বেগতে ভগা brittle.—ক্রি. বিণ. **ঠনঠন কৰে**।

ঠন্ঠন্ বিণ. অকামিলা, **ঠন্ঠন্ মদনগোপাল** অকামিলা মানুহ।

ঠনবাই, ঠনৰ কৰে, ঠনাত কৈ ক্রি. বিণ. ঠনৰ-শব্দ কৰি।

ঠমক বি. বৈ বৈ বা লাহে লাহে খোজ কাঢ়ি যোৱা, গম্ভীৰ গমন slow and steady motion, walk with measured steps.—অক. ধা. **ঠমক ধৰ**।

ঠৰ বিণ. লৰাব চৰাব নোৱৰা হোৱা, ঠৰঙা rendered stiff by want of motion, as a limb, মন বা শৰীৰৰ পীড়া বা বিকাৰৰ গতিকে নিমাত বা লৰচৰ কৰিব নোৱৰা হোৱা, পোন আৰু ঠৰঙা straight and stiff.—**ঠৰলাগ**—বিণ. **ঠৰঙা** ভিৰ নোলোৱা, দো নোখোৱা stiff, not pliable.

ঠৰমৰ বিণ. ঠৰঙা হৈ মৰা প্ৰায় হোৱা, মূৰ্চ্ছিত stunned, fainted.—ক্রি. **ঠৰমৰ খা**।

ঠৰীয়া বিণ. ঠাৰি লগা, ঠাৰি থকা having a stem.

ঠৰুৱা বি. কলাপাত বা তামোল আদিৰ পাতৰ মাজৰ ঠাৰি the middle rib of a plaintain leaf or other similar leaf.

বি. ঠলৰ ঠলৰ, সৰু গোটা বস্তু ওপৰৰ পৰা গছৰ পাতত বা মাটি আদিত ঘনে ঘনে পৰোতে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ—ক্রি. বিণ. **ঠল ঠল কৰে**,—অক. ধা. **ঠল ঠলা**—বি. **ঠলঠলনি**। বিণ. **ঠলঠলীয়া** পৰিলে ঠল ঠল শব্দ কৰা, গোট গোট distinct.

ঠলৰ (অনুকাৰ শব্দ) এটা গুটি বা তাৰ নিচিনা এটা পৰোতে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ a thud. ক্রি. বিণ. **ঠলবাই, ঠলৰ কৰে**।

ঠলামূৰি বি. হাতেৰে মূৰত কৰা আঘাত a blow on the head with the hand.—সক. ধা. **ঠলামূৰিয়া** ঠলামূৰি মাৰ।

ঠহ বি. পীচাত যাবলৈ অসম্মতি, বিন্ধাত সৰকোতে টান ধৰ reluctance to go when crdered, sticking to an aperture in passing through it.—অক. ধা. **ঠহ্ ধৰ**।

ঠহ্ ঠহ্ কৰে ক্রি. বিণ. খোঁচা বা

বিন্ধাৰ দৰে বেদনা দি (ফুটাত থাটে) giving a sharp pricking pain. খকুৱাৰ দৰে greedily.—অক. ধা. **ঠহ্ঠহা**। বিণ. **ঠহঠহীয়া** টান, চোকা, কষ্ট দিয়া।

ঠহৰ বি. হাঁচি মাৰোঁতে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ।—ক্রি. বিণ. **ঠহৰাই, ঠহৰ কৰে**।

ঠহা বি. এবাৰত ঠোটেৰে নি গিলি খোৱা খাদ্য a mouthful held in a bird's bill.

ঠাই বি. থান, স্থান, মাটি a place, পদ, বিষয় a situation.—বিণ. **ঠাইঠাই** বেলেগ বেলেগ, থান থান scattered, dispersed.—ক্রি. বিণ. **ঠাইতে** ওচৰতে, থিতাতে, তেতিয়াই on the spot, near at hand, ততালিকে immediately.

ঠাঁচকৰে ক্রি. বিণ. বৰ বলেৰে, বৰ কোৰেৰে, ঠাঁচ শব্দ কৰি violently, with great force, with a bursting noise.

ঠাকুৰ বি. বামুণ, পূজনীয় লোক, ৰান্ধনি বামুণ a Brahmin, a respectable man, a cook. স্ত্রী. **ঠাকুৰণী**।

ঠাকুৰাণী বি. গোসাঁনী, দেৱী a goddess.

ঠাকুৰীয়া বি. শঙ্কৰদেৱৰ নাতি পুৰুষোত্তম ঠাকুৰৰ মতত প্রবর্ত্তা কিছুমান সত্ৰ আৰু সেইবিলাকৰ মহাপুৰুষীয়া শিষ্য।

ঠাকুৰীয়া বি. চৌধাৰীৰ তলৰ দেৱালয়ৰ ধন তোলা বিষয়া fiscal officer subordinate to the chaudhuri and whose duty is to collect the dues of a temple.

ঠাচ্ বি. আকৃতি, গঢ়, ৰূপ a form, a shape.

ঠাচা বি. ঢালি কোনো বস্তু কৰিবৰ নিমিত্তে যুগুত কৰা সেই বস্তুৰ আকৃতি a mould.

ঠাট বি. ঐশ্বর্য্য, প্রভাৱ, জাকজমক pomp, dignity, splendour, মানুহৰ জুম a crowd, সৈন্য army. **ঠাট্-কটক** বি. সেনা আৰু সেনাৰ লগত যোৱা মানুহৰ দল an army with the followers, ডাঙৰ লোকৰ লগত যোৱা মানুহৰ জুম a crowd of people following a great man.

ঠাট্টা বি. বিদ্রূপ, মস্কৰা taunt, joke.

ঠাঠ বি. জাক, সমূহ crowd.

ঠাঠুৰি বি. বেয়াকৈ কাম কৰি ভাওনা কৰা কার্য্য the act of deceiving by doing a work badly.

ঠান বি. গঢ়, সাদৃশ্য, প্রকাৰ shape, form, sort.

ঠান-ভান বি. অঙ্গি-ভঙ্গি gesture of the limbs.

ঠানুৱা বি গুৱনি, গঢ়িত well-formed, beautiful.

ঠানে ক্রি. বিণ. দৰে, প্ৰকাৰে in the manner, in the way.

ঠাম বি. ঠাই, ধাম place.

ঠাৰ বি. ইঙ্গিত, চিয়াৰ, পোনকৈ নকৈ প্ৰকাৰান্তৰে বুজোৱা কথা a hint a significant motion of a limb.

ঠাৰি বি. কোনো বস্তুৰ পাত, গুটি বা ফুল আদি যি অংশ যাই গছ বা গাত লাগি থাকে a stem, হাতৰ ঠাৰি the fore-arm.

ঠাৰেঠাৰে ক্রি. বিণ. ইঙ্গিতেৰে by hints.

ঠাৰেঠোৰে ক্রি. বিণ. গুপ্ত অৱস্থাত in suppressed or unexplained condition.

ঠাল বি. গছৰ ডাল, শাখা a branch.

ঠালি, ঠালী, ঠাৰী বি. গছৰ সৰু ডাল a small branch or twig.

ঠাৱ বি. ঠাই place.—ক্রি. বিণ. **ঠাৱতে** থিতাতে।

ঠাৱৰ বিণ. নিশ্চয়, ঠিক, স্থিৰ certain, settled, fixed.—বি. নিশ্চয়তা, স্থিৰতা certainty.—অক. ধা. স্থিৰ হৈ থাক, পৰাস্ত নোহোৱাকৈ থাক to remain fixed in a position, to maintain one's ground in a position, to maintain one's ground in a battle. কৃদ. বি. **ঠাৱৰেঁাতা**—স্ত্রী. **ঠাৱৰঁতী** ক্রি. বিণ. **ঠাৱৰকৈ, ঠাৰেঠিকে** নিশ্চয়কৈ, স্থিৰৰূপে with certainty,—সক. ধা. **ঠাৱৰা** নিশ্চয় কৰ to ascertain.

ঠাহ সক. ধা. হেঁচি সুমা, খুন্দি ভৰা to stuff, to ram down.—বি. শাল মাৰি ধৰা বেদনা, গজগজনি a pinching pain. সৰু সৰুকৈ কুঁট, কঁচ to chip, to mince.—বি. **ঠাহেঁাতা**। স্ত্রী. **ঠাহঁতী**—ক্রি. **ঠাহ খা, ঠাহমাৰ** অলপ ঠাইতে অধিক মানুহ বা বস্তু গোট খা to be overcrowded.

ঠাহাৰঠুহুৰ বি. কৰো নকৰো বা যাম নেযাম কৰা অৱস্থা hesitation, অনিচ্ছা reluctance.

ঠিক বিণ. নিশ্চয় certain, হুবহু, স্বৰূপ, সত্য exact, true, উপযুক্ত proper.—বি. নিশ্চয়তা, ঠিকনা, উচিত সময় বা ঠাই certainty, proper time or place.—ক্রি. বিণ. **ঠিককৈ**—বিণ. **ঠিকঠাক**। ক্রি. বিণ. **ঠিকেঠাকে** ঠিক সময় মতে punctually.

ঠিকা বি. নিৰূপিত বেচৰ নিমিত্তে নিৰূপিত সময়ৰ ভিতৰত কৰি দিবলৈ লোৱা কাম work undertaken for a definite remuneration,

contract. **ঠিকাদাৰ** ঠিকা কাম কৰাই দিওঁতা a contractor. **ঠিকাদাৰি** ঠিকাদাৰৰ কাম work of a contractor.

ঠিলা বি. টান বস্তুৰে কৰা সোপা, ঠিহা a stopper. **ঠিলামেলা** বি. চিচা আদিৰ ঠিলা উলিওৱা যতন a corkscrew.

ঠিহ্‌ঠিহা অক. ধা. অতিৰিক্ত ভোজন নাইবা শৌচ বন্ধ হোৱাৰ কাৰণে পেটত বেদনা কৰ to feel pain in the stomach from excessive eating or constipation. বি. **ঠিহ্‌ঠিহনি**।

ঠিহনি বি. নিসন্ধি কৰি ভৰা অৱস্থা, অলপ ঠাইত অধিক বস্তু জাপি থোৱা অৱস্থা the state of many things being pressed into a small space.

ঠিহা সক. ধা. অলপ ঠাইত অধিক বস্তু হেঁচি সুমা. to stuff, পেটে নধৰাকৈ খা to eat to excess.—বি. **ঠিলা** a stopper.

ঠিহিৰা বিণ. কঁটীয়া, বাঢ়িব নোৱৰা dwarfed. স্ত্ৰী. **ঠিহিৰী**।

ঠুঁটি বি. নিচেই গুৰি বা শেষ ভাগ the root or shooting part of anything.—অক. ধা. **ঠুঁটিয়া** অলপ আগ ওলা, গজালি ওলা, পোখা মেল to shoot, to sprout.

সক. ধা. দূৰৰ পৰা এটা বস্তু দলিয়াই আন এটা বস্তুত লগা, আঘাত কৰ to hit a thing from a distance, to strike.

ঠুকুঠুক্ কৰে ক্রি. বিণ. ঠক্ ঠক্ কৰে, সোৰোঁ।

ঠুকি, ঠুকি ঠুকি ক্রি. বিণ. নিচেই সৰু কৈ, সৰু সৰু খণ্ড কৰি cutting into small pieces.

ঠুঙুৰি বি. এবিধ সৰু নেপালী দা a kind of Nepalese knife.

ঠুন বি. সৰু কোমল ঠাৰি a tender and small stem.—বিণ. **ঠুন-ঠুনীয়া**।

ঠুনুকা বিণ. চনকা, চঞ্চনীয়া, সহজে ভগা brittle.

ঠুম্ বি. জন্তুৰ মূৰৰ খুন্দা, খুম striking with the head or butting by an animal.—ক্রি. **ঠুমমাৰ**।

ঠুমঠাম্ বিণ. অতিপাত, অতিশয় excessive.

ঠুহা বি. বাঁহৰ কাঠীৰে কৰা মাছ ধৰা এবিধ ঠেক আৰু দীঘল সঁ... kind of fish trap.

ঠেও বি. ছেও ধৰি মতা মাত a drawl.

ঠেং বি. আঠু আৰু ভৰিৰ মাজৰ ভাগ, আঠুৰ নাম ভাগ the leg. **ঠেংদাঙি**

থাক যাওঁ যাওঁ কৈ ইচ্ছুক বা প্ৰস্তুত হৈ থাক to be ready to go or start. **ঠেং নচুৱা, ঠেং জোকাৰ** কোনো কাম নকৰি বহি সময় কটোৱা to spend time idly. **ঠেংনামনি, ঠেংপচা** বি. ভৰি পথান, ভৰি পচা the foot of a bed.

ঠেঁটু বি. ভৰি বা হাতৰ গাঁঠি বা জোৰা the joint of the hand or foot.

ঠেঁটুৰা বি. জাৰত হাত, ভৰি অৱশ বা ঠেৰেঙা হোৱা অৱস্থা numbness of hand or foot from cold.—অক. ধা. **ঠেঁটুৰা লাগ,**

ঠেক বিণ. সঙ্কীৰ্ণ, চেপ narrow, contracted.—বি. কষ্ট, অভাৱ, অনাটন distress, strait.—অক. ধা. উপস্থিত হ, খুন্দা খা to occur, to encounter obstruction.—অক. ধা. **ঠেকত পৰ** টানত বা সঙ্কটত পৰ.—সক. ধা. **ঠেকত পেলা** বিপদত পেলা।

ঠেকা বি. কোনো বস্তু বাগৰি নপৰিবলৈ হেলনীয়া কৈ লগোৱা খুঁটা, ঢোকা a prop. ক্ৰি. **ঠেকা দে**।

ঠেকা বি. দুটা বস্তুৱে পৰস্পৰক কৰা আঘাত the mutual striking of two things.—সক. ধা. ওচৰ চপা to bring near.—অক. ধা. **ঠেকা খা** খুন্দা খা to clash. **ঠেকাঠেকি** বিণ. লগালগি, হেঁচাহেঁচি, ক্ৰি. বিণ. **ঠেকাঠেকিকৈ**।

ঠেকাৰ বি. কষ্ট, যাতনা suffering. **ঠেকাৰ-নেকাৰ** নানা কষ্ট বা যাতনা।

ঠেঙা বি. দীঘল পেণ্ট, পতলুন trousers, pantaloons.

ঠেঙাল বিণ. ঠেং থকা having legs.

ঠেঙুলি বি. মূলৰ পৰা ওলোৱা ফেনা, গছৰ সৰু ডাল a small tuber shooting out from the main root, a small twig.

ঠেন-মেঠেন বি. অনিচ্ছা ভাব, কৰোঁ নকৰোঁ কৰা indecision.

ঠেৰু বি. ধৰিবৰ চল, কোনো বস্তু ধৰিবৰ কাৰণে তাৰ গাত লগাই দিয়া খুটি a stem or a handle by which a thing may be held. আশ্ৰয়, অৱলম্বন refuge, support.

ঠেৰুছিগা বিণ. আশ্ৰয়হীন, উপায়হীন helpless, destitute of support.

ঠেৰেঙা বিণ. জীৱ নথকা বা চেঁচা হোৱা গতিকে টান আৰু ঠৰঙা হোৱা, জাৰত অৱশ হোৱা rendered stiff or torpid by death or cold. ক্ৰি. **ঠেৰেঙা দে, ঠেৰেঙা লাগ**।

ঠেৰেহ অক. ধা. নপকি বা নিসিজি

টান বা গেঁঠেলা মাৰ to remain unripe or uncooked. বিণ. **ঠেৰেহা** নপকি বা নিসিজি টান হৈ থকা। অক. ধা. **ঠেৰেহামাৰ**।

ঠেলা সক. ধা. হেঁচা, হেঁচি দূৰকৰ to push. **ঠেলা** বি. হেঁচা a push. সক. ধা. **ঠেলামাৰ** বিণ. **ঠেলাঠেলি** এটাই আনটোক ঠেলা মৰা কাৰ্য্য act of pushing each other. বি. **ঠেলোঁতা**। স্ত্ৰী. **ঠেলঁতী**।

ঠেলঠেলীয়া বিণ. ডাঙৰ আৰু বহুত large and numerous.

ঠেৰা বি. কোৱা বা লিখা কথাৰ ভাগ, ছেদ a para.

ঠেহ বি. ৰোহ, বেজাৰ পাই মনে মনে কৰা খং sullenness. অক. ধা. **ঠেহপাত, ঠেহধৰ** খং কৰি মনে মনে একো কাম কায নকৰাকৈ থাক। **ঠেহলাগ** ৰোহ লাগ।

ঠেহাঠেহি বিণ. হেঁচাহেঁচি crowded.

ঠেহাল বিণ. অলপ কথাতে ঠেহ ধৰা sullen.

ঠেহেৰ বি. কোনো বস্তু কিছু কম জোৰেৰে ফুটোতে হোৱাৰ দৰে শব্দ। অসন্তোষ প্ৰকাশ কৰি হঠাৎ মতা মাত। ক্ৰি. বিণ. **ঠেহেৰাই, ঠেহেৰ** কৰে। **ঠেহেৰামাৰ** গেজেৰামাৰ, কটু কথা ক।

ঠোঁট বি. চৰাইৰ মুখ, চঞ্চু the beak or bill of a bird. **ঠোঁট মুখ** চেলেক অপ্ৰস্তুত হ, লাজত পৰি মাতিব নোৱৰা হ to be struck dumb being put to shame.

ঠোঁটা বি. চৰাইৰ ঠোঁটৰ মাজত যিমান বস্তু ধৰে সিমান বস্তু as much as can be held in the beak of a bird, নৈৰ কিলাকুটীয়া গৰা a projecting portion in the bank of a river.

ঠোঁটা-মোজা বি. উখনা-উখনি, মৌখিক বিবাদ slight oral dispute, an altercation,

ঠোক অক. ধা. ওচৰ চাপ, সোমাবলৈ আগবাঢ় to approach. **ঠোকমাৰ, ঠোকামাৰ** অলপকৈ দেখা দি গুচি যা to pay a short visit and go away.

ঠোকোনা বি. হাতেৰে লাহেকৈ মৰা ঠেলা বা আঘাত a gentle push or stroke with the hand.

ঠোঙোনা বি. মুকুটি a blow struck on the cheek with the fist.

ঠোঠনী-শাক বি. 'মৰলীয়া শাক' চোৱা।

ঠোলা বি. গছৰ পাত বা হাত কোঁচাই মাজৰ ভাগ খালি কৰি কৰা পাত্ৰ a leaf or hand contracted into a hollow, গছৰ পাত, তুলাপাত আদি মেৰ খুৱাই মুখলৈ বহল তললৈ জোঙাকৈ সজা দীঘলীয়া পাত্ৰ। নাল-

লগোৱা কোবোকা a ladle. অক. ধা. ঠোলা পৰ।

ঠোহ্‌ঠোহনি 'টোহ-টোহনি' চোৱা।

ঠৌ-ঠোৱা বিণ. গোট গোট, কাৰো গাত কেও নলগা, জৰ্জ্জৰীয়া, distinct, separate, not sticky.

ঠৌৰা বি. 'ঠকুৰা' চোৱা।

—০—

ড

ড ব্যঞ্জনবৰ্ণৰ ত্ৰয়োদশ আখৰ the thirteenth letter of the consonants.

ডংডঙীয়া বিণ. ডাঙৰ দীঘল আৰু শকত (মানুহ) tall and strong.

ডঁৰ বি. অৰ্থদণ্ড, জৰীমানা a fine, দণ্ড, শাস্তি punishment.—সক. ধা. দণ্ড কৰ to punish.

ডঁৰকাল বিণ. পোন, পোন আৰু ঠৰঙা straight.

ডঁৰিক বি. এবিধ বনৰীয়া চৰাই a kind of pheasant. স্ত্ৰী. **ডঁৰিকী**
ডঁৰিকনা বি. এবিধ সৰু মাছ a kind of small fish.

ডঁৰিকা-উৰহী এবিধ দীঘলীয়া উৰহী।
ডঁৰিকা লাউ এবিধ দীঘলীয়া লাউ।

ডঁৰিয়লি বি. নৈৰ এক ভাঁজৰ পৰা আন এক ভাঁজলৈ পোন ভাগ a straight portion of a river between two curves.

ডঁৰিয়লি বি. শাসন control, শাসন কৰোতা, দমাই ৰাখোঁতা one who controls or restrains.

ডঁৰোতা বি. দণ্ড কৰোঁতা a man who punishes. স্ত্ৰী. **ডঁৰতী**

ডঁহা বিণ. ডাঁহৰ চকুৰ বৰণৰ, অলপ পিঙ্গলীয়া (চকু) brownsish, ডঁহা চকু থকা (মানুহ) brown-eyed. স্ত্ৰী. **ডাঁহী ডঁহা চকুৱা** বিণ. ডঁহা চকু থকা।

ডকৃডকীয়া বিণ. একেবাৰে নতুন, সতেজ fresh তেজাল, তেজ থকা full of blood.

ডকৰ্‌, ডকৰা পৰ অক. ধা. অলপকৈ পক, পকিবলৈ ধৰ to begin to be ripe. অলপকৈ শুকা to be slightly or partly dry.—বিণ. **ডকৰা** আধাপকা, আধা শুকোৱা।

ডকা বি. নৈৰ তলৰ বালি চটত খুন্দা-খাই খল খল শব্দেৰে ওপৰলৈ উঠা পানী water rising up in a circle with a murmuring sound.

ডকা সক. ধা. আগলৈ খেদা, চলা to drive, as a horse, নিলামত কোনো বস্তু বা কোনো বস্তুৰ ব্যৱহাৰ বা স্বত্ব বিক্ৰি কৰা to cause to be sold by auction.

ডকা বি. গোট মৰা বস্তু বা তেজ clot as of blood. অক. ধা. ডকা মাৰ to clot.

ডকা বি. মাছ বা মঙহৰ ডাঙৰ টুকুৰা a large piece of fish or flesh.

ডকাইত বি. বলেৰে লোকৰ বস্তু নিওঁতা বা অপহৰণ কৰোঁতা, দস্যু a robber, a free-booter.—সক. ধা. **ডকা দে** বলেৰে অপহৰণ কৰ to rob. বি. **ডকাইতি** ডকাইতৰ কাৰ্য্য বা বৃত্তি robbery.

ডগ্‌ডগ্ (অনুকাৰ শব্দ) সৰু ডিঙীয়া পাত্ৰৰ পৰা পানী পৰোঁতে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ।

ডগ্‌ডগী বি. এবিধ দীঘল গলৰ লোটা a water vessel with a long and narrow neck.

ডগ্‌মগ বি. জকমক, লৰি থকা দীপ্তি, জলমল a sparkle, টলবল, অস্থিৰ অৱস্থা unsteadiness. **অক.** ধা. **ডগমগা**। বি. **ডগমগনি** বিণ. **ডগমগীয়া** জলমলীয়া sparkling.

ডঙুৰা বিণ. অকলৈ থকা, ল'ৰা-তিৰোতা নথকা living alone, having no wife and children.

ডঠ্‌ডঠা বি. হাতী খোঁচা পোন জোঙা মাৰি an elephant goad.

ডঢ় বিণ. দৃঢ়, আটিল, টান firm, tight, fixed.

ডঢ়া সক. ধা. দৃঢ় কৰ, সবল কৰ to strengthen, ডাঠি ক to warn.— ক্ৰি. বিণ. **ডঢ়াই**।

ডন বি. মাটিত দীঘল হৈ কৰা কুস্তি a violent athletic exercise.

ডনিকনা 'ডৰিকনা' চোৱা।

ডফলা বি. অসম দেশৰ এজাতি পৰ্ব্বতীয়া মানুহ a hill tribe of Assam.

ডবল বি. দুগুণ double, ডবল পইচা a coin worth two pice **ডবলকোৰ** দকৈ মৰা কোৰ deep. hoeing.

ডবহা বিণ. ডাঠ বা শকত, মঙহাল thick, stout, fleshy. স্ত্ৰী. **ডাবহী**।

ডবা, ডবাইধৰ সক. ধা. তললৈ হেঁচা মাৰি ধৰ to press down.

ডবিয়া অক. ধা. তামোল বা সেই জাতিৰ আন গছৰ দৰে ফুল ধৰ to put forth flowers, as a tree of palm family.

ডবিয়া সক. ধা. ডাবি দি, ধৰকৈ খং বা তিৰস্কাৰ কৰ to reprove, to rebuke. কৃদ. বি. **ডবিয়াওঁতা**। স্ত্ৰী. **ডবিয়াঁতী**।

ডবুৱা বিণ. ডাব লগোৱা, ডাবৰ ভিতৰত জপাই থব পৰা having folding handle, having the blade which folds into the handle. **ডবুৱা কটাৰী** ডাব থকা কটাৰী।

ডম্বৰু বি. মাজ চিপ্ৰা আৰু দুই মূৰ ঘূৰণীয়া ছালেৰে ছোৱা এবিধ বাদ্য a kind of musical instrument. **ডম্বৰুধৰ** সদাশিব Shiva.

ডৰ বি. ডৰি, ভয় fear. **অক.** ধা. **ডৰ, ডৰা** ভয় কৰ to be afraid. কৃদ. বি. **ডৰোঁতা, ডৰাওঁতা**। স্ত্ৰী. **ডৰ্ঁতী, ডৰ্ঁাতী**।

ডৰথ বি. এৰাল a tether.

ডৰা বি. মাটিৰ খণ্ড a small division of cultivated land.—বিণ. **ডৰাডৰ** অনেক খণ্ড হোৱা divided into small plots.—ক্রি. বিণ. **ডৰাডৰে** অনেক ডৰা কৰি, ই ডৰাৰ পাছত সি ডৰাকৈ।

ডৰি বি. ভয়, ডৰ fear.

ডৰুক বি. ভয়াতুৰ subject to fear, timid

ডৰুৱা সক. ধা. ভয় দেখা, ভয় খুৱা to put in fear.

ডল সক. ধা. জ'াতেৰে ঘ'হি ফাল to split by grinding in a mill, as pulse, ডাল কাট to put off the branches. বি. **ডলোঁতা**।

ডলা বি. [illegible] কাঠি [illegible] চেপেটা বহল দূৰণীয়া পাত্ৰ a bamboo platter or tray.—সক. ধা. আঁনৰ হতুৱাই জ'াতেৰে ফলা বা ডাল কটা। স্ত্ৰী. **ডলঁাতী**।

ডলাৰ বগৰী ডলাৰ বগৰীৰ দৰে বাগৰি ফুৰা, থান-থিত নথকা, ঘৰবাৰী নথকা having no fixed abode, moving from place to place.

ডলীয়া বিণ. ডাল থকা having branches, **ডালৰ** নিচিনা গোটা having the form of a bar or stick.

ডলুৱা বিণ. গছত বা গছৰ ডালত থকা living on a tree, **ডালৰ,** ডাল সম্পৰ্কীয় belonging to or connected with a branch.

ডহ ডহীয়া বিণ. স্থিৰ, অলৰ, নিশ্চিত firm, decided, established.

ডা-ডাঙৰীয়া বি. ডাঙৰীয়া সকলকে মুখ্য কৰি অসম ৰজাৰ আন আন বিষয়া সকল।

ডাইন বি. সোঁফাল right side.

ডাইনা-পালী বি. যি জনে দোহাৰত ওজাই লগাই দিয়া গীত গায় আৰু ওজাৰ পদ বিলাকৰ অৰ্থ ভাঙি দিয়ে (ওজাৰ সোঁহাতে থাকে) a chorus singer explaining the meaning of songs.

ডাইনী বি. ডাকিনী, মায়াবিনী, ভূতুনী witch.

ডাইল বি. বিষ [illegible], [illegible] poisonous. [illegible] জ্বলা বা চোকা very pungent.

ডাউক বি. এবিধ চৰাই। স্ত্ৰী. **ডাউকী** the moor hen or water hen.

ডাং বি. টাঙন, গোটা দীঘল মাৰি a bar, a thick stick or staff.—**ডাংকটা** লোকৰ ঘৰৰ দুৱাৰ ডাং কাটি ভিতৰলৈ সোমোৱা, দুষ্ট wicked. স্ত্ৰী. **ডাংকাটী**।

ডাংকোপ বি. 'ডাঙ্কোপ' চোৱা।

ডাংঠেৰীয়া বিণ. ঢৰীয়া, মিহি নোহোৱা coarse. **ডাং ৰৰলা** বিয়াবাক নকৰোৱা। **ডাংমুঠীয়া** বিণ. ডঙুৰা, ল'ৰা-ছোৱালী নথকা।

ডাঁৰ বি. বৰ দীঘল মাৰি a long pole, নাল লগোৱা বঠা an oar having a spliced handle, কাপোৰ থবলৈ পথালিকৈ বন্ধা মাৰি।

ডাঁৰ্ বি. আঠ পৰ বা ষাঠি পলৰ পৰিমাণৰ কাল, দিন ৰাতিৰ ষাঠি ভাগৰ এ ভাগ one-sixtieth part of a day and night, 24 minutes.

ডাঁৰ সক. ধা. দণ্ড স্বৰূপে ধন ল, ডাঁৰ ল to fine.—কৃদ. বি. **ডাঁৰণ** ডঁৰ লোৱা কাৰ্য্য act of fining.

ডাঁৰ পৰ বি. সময় নিৰ্ণয় কৰা যন্ত্ৰ an instrument for measuring time, a clock.

ডাঁৰা বি. খাৰা, পানী যোৱা বাট, সুঁতি a channel.

ডাঁৰি বি. বৰশী বোৱা দীঘল মাৰি a fishing rod.

ডাঁৰিকী বি. গছৰ গুটি পৰা, পাত কটা আদি কামকৰিবলৈ লোৱা দীঘল মাৰি a long pole.

ডাঁহ বি. জন্তুক কামুৰি তেজ খোৱা এবিধ ডাঙৰ মাখি a gad fly.

ডাঁহী বি. এবিধ বৰ ডাঙৰ খঙাল ফেটী সাপ a kind of very poisonous snake.

ডাঁহেকিয়া ডাঁহেচিয়া বিণ. পূৰঠ হোৱা, পকিব লগা হোৱা beginning to ripen.

ডাক বি. পুৰণিকালৰ এজন জ্ঞানী মানুহ, তেওঁ ৰচনা কৰা বচন বিলাকক **ডাক-চৰিত, ডাকৰ বচন** বা **ডাক ভণিতা** বোলে।

ডাক বি. চিঠি আদি এঠাইৰ পৰা আন ঠাইলৈ অনা-নিয়াৰ উপায় mail post, দূৰৰ ঠাইলৈ যাওঁতে সলনি কৰি কৰি ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ বেলেগ বেলেগ ঠাইত ৰখা বাহন, তেনে বাহন ৰখা ঘৰ relay of horses etc., a place where such relays are kept. **ডাক-ঘৰ** চিঠি আদি য'ৰ পৰা আইন ঠাইলৈ পঠোৱা হয় আৰু য'ৰ পৰা স্থানীয় চিঠি বিলোৱা হয় post office. **ডাক-গাৰী** ডাক অনা নিয়া কৰা গাৰী mail trains, mail coach. ডাক-বঙলা ভ্ৰমণকাৰী সকলৰ থাকিবৰ সুবিধাৰ কাৰণে ৰাস্তাৰ ওচৰত ঠায়ে ঠায়ে কৰি থোৱা ঘৰ a Dak-bungalow. **ডাক-খেল** বি. এবিধ তাচৰ খেল a kind of game at cards.

ডাক সক. ধা. কামুৰি বা শুঙেৰে বিন্ধি বিষ লগা sting or bite, চোক বস্তুৰ দৰে ছালত বোবোৱা আৰু বেদনা জন্মা (চূণ আদিত খাটে) to carrode.

ডাক বি. মতা কুকুৰাৰ মাত the

crowing of a cock, চিঞঁৰি মতা মাত a loud sound or voice.—অক. ধা. মতা কুকুৰাৰ দৰে মাত to crow, ডাঙৰকৈ মাত to cry out, চিঞঁৰি মাত to call loudly. **ডাক দি** মতা কুকুৰাৰ দৰে মাত to crow, চিঞঁৰি আহিবলৈ ক to call loudly.

ডাক সক. ধা. নিলাম-ডাক to auction.

ডাকৰা বি. মৈৰ মাজত পথালিকৈ দিয়া দুচটা ফলা বাঁহ, যাৰ ওপৰত মানুহ উঠি মৈ দিয়ে।

ডাকল বিণ. ভয়ানক, ভয় লগা, ধ্বংসকাৰী terrible, very destructive, বৰকৈ জ্বলা blazing as fire.

ডাকৱালা বি. এটা ডাক ঘৰৰ পৰা আন এটা ডাক ঘৰলৈ চিঠি আদি বৈ নিয়া মানুহ, হৰকৰা a mail-carrier, postman.

ডাকিনী বি. ডাইনী, এবিধ ভূতুনী a kind of female evil spirit.

ডাকু বিণ. বৰ দুষ্ট unruly, মই মত, বশ নোহোৱা unruly, self-willed.

ডাকুৰ বি. চুৰুণী ছাগলীৰ ডিঙিত পথালিকৈ আৰি দিয়া মাৰি।

ডাক্তৰ বি. বিলাতী পদ্ধতিৰ চিকিৎসক doctor, পাণ্ডিত্যসূচক উপাধি বিশেষ doctorate, **ডাক্তৰখানা** ডাক্তৰে চিকিৎসা কৰা ঠাই dispensary. **ডাক্তৰি** ডাক্তৰৰ ব্যৱসায় বা বিদ্যা medical science, medical profession.

ডাঙৰ বিণ. বৃহৎ, বৃহৎ আকাৰৰ big, large, দীঘলবহল spacious, মোটা fat, শ্ৰেষ্ঠ superior, great, প্ৰবল violent, বয়সীয়া grown up, দায়িত্বপূৰ্ণ responsible, গুৰু serious.—বি. শ্ৰেষ্ঠ মানুহ an elderly or respectable person. **ডাঙৰ দীঘল** বয়স হোৱা, ডাঙৰ হোৱা big, grown up. **ডাঙৰ পিতা** জেঠা। **ডাঙৰ মাই**

ডাঙৰি বি. ধানৰ বহুত মুঠি গোটাই বন্ধা ডাঙৰ মুঠা a large sheaf of paddy. **ডাঙৰি কাপোৰ** বৰ কাপোৰ a coarse thick cloth used as a wrapper. **ডাঙৰি সূতা** চৰীয়া সূতা coarse thread.

ডাঙৰীয়া বি. মান্যবান মানুহ, বৰ লোক a respectable man, a noble man.—স্ত্ৰী. **ডাঙৰীয়াণী**।

ডাকা বি. দুৰ্নাম, বদনাম evil reputation.

ডাক্কোপ বি. বৰ কথা, গপ্প, নিজক ডাঙৰ বুজাবলৈ গল্প মাৰি কোৱা কথা a boast, brag.

ডাটি ক্ৰি. বিণ. ডাঠকৈ, দৃঢ়ভাবে gravely, seriously, বলেৰে with force.

ডাঠ বিণ. ঘন, পাতল বা সেৰেঙা নোহোৱা thick, dense, শৰত, স্থিৰ strong, firm.—ক্রি. বিণ. **ডাঠকৈ**।

ডাঠা বি. শাকৰ মঙহাল ঠাৰি the pithy stalk of vegetables, এবিধ শাক a kind of vegetable, চেৰেকী লেটাই আদিৰ নাল the rod on which the reel revolves.

ডাঠি ক্রি. বিণ. 'ডাটি' চোৱা। অক. ধা. **ডাঠি ক** দৃঢ় বা নিশ্চয়ৰূপে ক to speak firmly or emphatically.

ডাঠিৰা বিণ. সাহিয়াল, মন বা বুকু ডাট fearless, courageous.

ডাঢ়ি বি. থোঁতোৰা আৰু গালত গজা নোম beard, whiskers.

ডাণ্ট (পু. অ.) বিণ. দৃঢ়।

ডাণ্টি (পু অ:) বিণ. দৃঢ়।

ডাফলী বি. ডফলা জাতিৰ তিৰোতা, চুটি চাপৰ পুষ্ট অথচ আটিল (তিৰোতাৰ বিশেষণ) a Daffle woman, short but strong and stout.

ডাব বি. কুমলীয়া নাৰিকল a green cocoanut.

ডাব বি. মোকোটাই কটাৰী সুমাই থোৱা নাল a folding handle. **ডাব কটাৰী** নালত মোকোটাই সুমাই থোৱা কটাৰী a knife which folds up. **ডাব-কাট** প্রতিজ্ঞা কৰ to take a vow.

ডাবৰ বি. এবিধ মুখ ধোৱা আৰু পিক পেলোৱা পাত্র a kind of spittoon.

ডাবৰি বি. পেৰি ৰস লোৱা কুঁহিয়াৰৰ জাবৰ the refuse of pressed sugarcane.

ডাবি বি, খঙেৰে দেখুৱা ভয়, খং প্রকাশ menace, threat.—সক. ধা. **ডাবি দি** খঙেৰে ভয় দেখা, খং কৰ to threaten, to reprove. **ডাবি মাৰ** ভেকাহি মাৰ to utter angry words.

ডাবি, ডাব বি. তাল বা তামোল জাতিৰ গছৰ ফুলৰ থোপা the calyx or spathe of betel-nut, palm tree, etc. অক. ধা. **ডাবি মেল**।

ডাল বি. গছৰ ঠাল a branch, a bough.—উপ শব্দ. গোটা আৰু দীঘল বস্তু বুজাবলৈ বিশেষ্য আৰু বিশেষণ শব্দৰ পাছত ব্যৱহাৰ কৰা শব্দ যেনে 'বাঁহ ডাল'। অন্য আকৃতিৰ বস্তু বুজোৱা শব্দৰ লগ লাগিলে তাক নিন্দা বা তুচ্ছ কৰা বুজায় যেনে—মানুহ ডাল, পাঁচ ডাল টকা a particle used after a noun or an adjective to denote a long or slender thing, when added to a noun signifying a thing of any other kind

or share, it conveys a sense of ridicule.

ডালচেনি বি. এবিধ গছৰ সোৱাদ আৰু জলা ছাল cinnamon.

ডাল জোৰা দি, ডাল পাত জোৰ দি ক্রি. মনেৰে সাজ, নোহোৱাক হোৱা বুলি ক to fabricate, to produce from imagination.

ডাল ডঙুৰা বিণ. নিচেই অকল শৰীয়া, ভাৰ্য্যা পুত্র বন্ধু বান্ধব কেও নথকা quite alone, having neither family nor friends.

ডালডলীয়া বিণ. পাতল, জেল-জেলীয়া havaing a thin texture.

ডাল-দৰিদ্র বিণ. একেবাৰে দৰিদ্ৰ, অতি দুখীয়া entirely destitute.

ডাল শলিয়া বি. 'শলিয়া' চোৱা।

ডালি বি. সৰু ডাল, ঠালি a small branch.

ডালি বি. এপাচি বা এখৰাহি শাক, ফল, ফুল আদি a basket full of vegetables, etc.

ডালি খৰাহি বি. খুৰা লগোৱা খৰাহি a kind of open bamboo basket with a foot.

ডালিম বি. এবিধ ফল আৰু তাৰ গছ the pomegranate tree and its fruit.

ডালিমা বি. পকা ডালিমৰ গুটিৰ নিচিনা ৰঙা আৰু প্ৰায় ঘূৰণীয়া আকৃতিৰ এবিধ বাখৰ a kind of precious stone.

ডালে-মূলে ক্রি. বিণ. সম্পূৰ্ণৰূপে, সমূলঞ্চে wholly, entirely.

ডাৱৰ বি. মেঘ a cloud.—অক. ধা. মেঘ হ, মেঘেৰে আকাশ ঢাক to be cloudy. বিণ. **ডাৱৰীয়া** ডাৱৰ বা মেঘেৰে ঢকা, বৰষুণ হোৱা rainy, cloudy. বি. মেঘেৰে ঢকা বা বৰষুণ হোৱা বতৰ cloudy or rainy weather.

ডাহিন (পু: অ:) 'ডাইন' চোৱা, the right.

ডিক সক. ধা. পোন আঁক দি to mark with lines, to rule. **ডিকনী** আঁক টনাত ব্যৱহৃত কাপ বিশেষ an instrument used in drawing lines.

ডিক্রি বি. দেৱানী মোকৰ্দ্দমাত বাদীয়ে জয় হোৱা হুকুম decree. **ডিক্রিদাৰ** ডিক্রিমতে টকা আদি পাবলগীয়া, মানুহ a decree-holder. **ডিক্রি-জাৰি** ডিক্রিমতে পাওনি টকা আদি আদায় কৰিবলৈ আদালতৰ পৰা জাৰি হোৱা হুকুম execution of decree.

ডিঙৰা, ডিঙাৰ বি. এবিধ মাছ ধৰা যতন a kind of fish trap.—বিণ. **ডিঙৰীয়া** উখহি ঢোল যেন হোৱা।

ডিঙৰি বি. চালনী ৰোৱা খৰচি the coarse part of any powdered

substance, which remains on the sieve.

ডিঙা বি. পানৃচৈ নাও a boat.

ডিঙি বি. গল, মূৰ আৰু গাৰ মাজৰ চিঞা ভাগ the neck.—বিণ. **ডিঙীয়া** ডিঙিলৈকে তল যোৱা, ডিঙিলৈকে ডখ neck-deep, reaching the neck. **ডিঙি-চেপ** চিঞা ডিঙিযুক্ত narrow-necked.

ডিঠক বি. চকুৰে দেখি থকা অৱস্থা, চেতন অৱস্থা the waking state as opposed to that of dreaming.

ডিণ্ডিম বি. ঢোল a drum.

ডিমৰু বি. এবিধ বনৰীয়া গছ আৰু তাৰ ফল the fig tree and its fruit, ইয়াৰ বহুবিধ আছে যেনে—যজ্ঞ ডিমৰু, খৰুটা ডিমৰু, মৌ ডিমৰু ইত্যাদি।

ডিমা বি. কণী, ডিম্ব egg, কলাফুল the calf of the leg.

ডিমাই বি. দীঘলে ২২½ ইঞ্চি আৰু বহলে ১৭½ ইঞ্চি জোখৰ কাগজ paper of demy size.

ডিমাক, ডিমাকি বি. আজ্ঞা নমনা স্বভাৱ obstinacy. বিণ. **ডিমাকী**।

ডিমাচা বি. কাচাৰ জিলাৰ আদিম নিবাসী জাতি।

ডিম্ব বি. কণী egg. কোনো ঘূৰণীয়া বস্তু a ball. **ডিম্বকোষ** কণীৰ ভঁড়াল, মাইকী জন্তুৰ সন্তান উৎপাদক ডিম্বৰ জোলোঙা the ovary. **ডিম্বাকৃতি** দুই মূৰ চেপ মাজ ডাঙৰ, কণীৰ নিচিনা oval.

ডিৰা বিণ. অকল, আনৰ লগত মিহলি নোহোৱা single, separate, unmixed, যোৰ নথকা without a mate, পোৱালী নোহোৱা (মাইকী জন্তু) having no offspring.

ডিৰাইকৈ ক্রি. বিণ. অতিৰঞ্জিত কৰি, বঢ়াই, পৰিমাণতকৈ অধিক ৰূপে in an exaggerated manner.

ডিল বি. কলিজা the heart, **কলডিল** the spadix of a plantain tree.

ডিলা বি. কঁঠালৰ বা গোমধানৰ মাজৰ দীঘলীয়া শাহটো the spike to which the seed of jack-fruit or the grains of maize etc., adhere, চকৰি ঘূৰা মাৰি an axle, নাঙলৰ ঈহ the shaft of plough, আমৰ ভিতৰৰ টান গুটি the stone of a mango.

ডিলামাৰি নাঙলৰ ঈহ a plough shaft, গাড়ীৰ ঘিলা লগোৱা মাৰি an axle.

ডুকুলি বি. বাঁহৰ সৰু পাচি বা ডুলি a small bomboo basket.

ডুখৰি 'ডোখৰ' চোৱা।

ডুখৰীয়া বিণ. গুড়ি নকৰা, মিহি নোহোৱা not reduced to powder, coarse.

ডুগি বি. ধান চাউল আদি থোৱা সৰু পাচি a small basket for grain.

ডুগি ডাইনা বি. তবলা আৰু তবলাৰে সৈতে বাওঁ হাতেৰে বজোৱা বাদ্য a pair or drums played jointly in Indian music.

ডুব্ অক. ধা. বুৰ, খা পানীৰ তললৈ যা to sink, to be drowned, নষ্ট যা, নাইকিয়া হ to be ruined, to cease to live or exist.—**ডুব খা** তল যা, বুৰ খা to be under water. **ডুবমাৰ** বুৰমাৰ to dive. —বিণ. **ডুবডুবীয়া** কাণ বা মুখলৈকে পূৰ full to the brim.—বি. **ডুবন**—সক. ধা. **ডুবা** পানীৰ তল কৰা to cause to be drowned, ধ্বংস কৰা, নাইকিয়া কৰা to ruin. —বি. **ডুবাওঁতা**। স্ত্রী. **ডুবঁাতী**।

ডুবি বি. কুঁঢ়, নৈ বা বিলৰ বৰ দ ঠাই the deepest part of a river or lake.

ডুমুনী-ফেটী বি. এজাতি মুগা বৰণীয়া ফেটী সাপ a variety of cobra.

ডুৰি বি. ঠেক কাপোৰেৰে মেৰাই কোনো কাপোৰৰ দাঁতিত বা সিয়নিত লগোৱা জৰী a slender cord covered with cloth and sewed on a border or seam of a garment.

ডুলি বি. ধান আদি ৰখা বৰ ওখ ডাঙৰ পাচি a large basket for storing grain in.—বিণ. **ডুলি-পেটা** বৰ পেটা, পেটাল big-bellied. স্ত্রী. **ডুলি-পেটী**।

ডে বি. আধা পোৰা হ to be half-burnt.—সক. ধা. **ডেৰা** আধা পোৰা কৰ to overheat, to overcook.

ডে অক. ধা. ওপৰেদি যা, চেৰা, পাৰ হৈ যা to step over, to cross.

ডেউকা বি. ডোকা. চৰাইৰ বাহু the wing of a bird.

ডেও বি. জঁাপ, ওপৰলৈ উধাই এঠাইৰ পৰা আন ঠাইলৈ কৰা গতি a leap, a jump.—অক. ধা. **ডেও দে, ডেও মাৰ** জঁপিয়া, জঁাপ মাৰ to leap.—অক. ধা. **ডেও পাৰ** আগ পাছ নুগুনাকৈ কাম কৰা, ওফন্দি ফুৰ, উদ্ধত হ, অস্থিৰ হ to act rashly, to be restless.—**দেও পৰা** বিণ. উদ্ধত, আগ-পাচ নেচাই কাম কৰা rash, unruly. বি. **দেওপাৰণি**। **দেওঁতা** চেৰাই যাওঁতা one who steps over. স্ত্রী. **ডেৰঁতী**।

ডেওনা বি. মানুহে ডেই যাব পৰা কিন্তু গৰু ছাগলীয়ে চেৰাই যাব নোৱৰা দুৱাৰ মুখত দিয়া চাপৰ বেৰ a low fence or wall erected at a gate which a man

can pass over but cattle cannot.

ডেক্‌ডেকীয়া বিণ. পোনেই হোৱা, একেবাৰে কেঁচা (ঘা বা আঘাত) fresh (said of wound).—ক্রি. বিণ. **ডেক্‌ডেক্ কৰে।**

ডেকা বিণ. যুবা young.—বি যুবা পুৰুষ a young man, কোনো এক বিশেষ বংশৰ সন্তান a descendant of a respectable family. **ডেকাকাল** যৌবন youth, the early part of life. **ডেকা-দেও** হিন্দুৰ ডাঙৰ মানুহৰ ডেকাক মতা মাত। **ডেকা ৰজা** যুবৰাজ a prince. **ডেকালি** ডেকাৰ স্বভাৱ প্ৰকাশ কৰা কাৰ্য্য youthful act. **ডেকা কঢ়ে যোৱা** ডেকা বয়সতে মৰাৰ যোগ্য।

ডেকুৰ বি. জন্তুৰ ভৰিত বান্ধি দিয়া চুটি এৰাল জৰা a short tether fastened on a leg of an animal.

ডেকেৰী বিণ. যুৱতী কাল পোৱা young. বি. গাভৰু ছোৱালী a young woman.

ডেকেৰুৱা বিণ. ডেকা বয়স পোৱা, উৰিব পৰা young, able to fly, কিছু ডাঙৰ হোৱা somewhat grown up, ডেকা ওকণী a full grown louse.

ডেগ বি. এবিধ পেট বহল ডিঙি চুটি পাত্র. মঠীয়া a kind of vessel or jar.

ডেগ অক. ধা. ডেই যা, ওপৰেদি পাৰ হৈ যা to step over.

ডেগী বি. হাতীৰ পাছ ভৰিত মৰা ৰুইৰ বান্দা।

ডেঙুৰ বি. ডাকুৰ, কলগ্ৰহ 'ডাকুৰ' চোৱা।

ডেডনি, ডেড়নি বি. ডেডোৱা কাৰ্য্য অক. ধা. **ডেডা, ডেড়া** চিৎকাৰ কৰ, কষ্ট বা বেদনা পাই চিয়ঁৰ, আৰ্ত্তনাদ কৰ to groan or scream loudly. **ডেডাউৰি** ডাঙৰ কৈ মৰা গৰ্জ্জন বা চিয়ঁৰ, উচ্চ শব্দ a loud growl or scream, a roaring noise. অক. ধা. **ডেডা-উৰিয়া।**

ডেঢ়ি বি. কোনো সংখ্যা বা পৰিমাণ পূৰ হৈ বাঢ়ি থকা ভাগ, আদিকা surplus, excess. বিণ. **ডেৰীয়া।**

ডেমাক বি. কথা নুশুনা বা হুকুম নমনা গুণ বা স্বভাৱ obstinacy. বিণ. **ডেমাকী।** বি. **ডেমাকি।**

ডেম্ ডেউক্, ডেম্ ডোকা বি. এবিধ চেঁচুকত হোৱা সৰু গছ a kind of herb.

ডেম্ ডেমীয়া বিণ. ৰসাল, শুকান নোহোৱা, কেঁচা suppy, not dry.

ডেমেহ অক. ধা. পৈণত হ, বুঢ়া হ, পকিবৰ সময় হ to be about to mature.— বিণ. **ডেমেহা, ডেমেহীয়া** পৈণত mature.

ডেৰ্ বিণ. এক আৰু আধা one and a half.

ডেৰা 'ডেড়া' চোৱা।

ডেৰা বি. তম্বু, অস্থায়ী প্ৰবসুৱা ঘৰ a tent, a temporary dwelling place.

ডেৱা বি. এটা মাছ মৰা যতন a fish trap.

ডেৱা বি. কঠাল জাতিৰ এবিধ ওখ ডাঙৰ গছ a kind of tree. **ডেৱাছালি** ডেৱা গছৰ ছাল, ইয়াক তামোলৰ লগত বা তামোলৰ অভাৱত খায়।

ডোং বি. সৰু খাল a small hole on the ground, কলপটুৱাৰ খোল।

ডোঁৱাৰ বি. নৈয়ে এৰি যোৱা পানী থকা সুঁতি an old channel of a river containing stagnant water. **ডোঁৱাৰ জৰী** তাঁতৰ দীঘ সূতাৰ মূৰ দুটা টোলোঠাত বান্ধি ৰখা জৰী, সেই জৰী তাঁতৰ মূৰৰ শলিত লগাই টোলোঠাত বান্ধে the rope by which the ends of the warp are tied on the beam. অক. ধা. **ডোঁৱাৰ বান্ধ**।

ডোক সক. ধা. ডলা আদিত লৈ জোকাৰি জোকাৰি মিহি ভাগৰ পৰা মোটা ভাগ বেলেগ কৰ to separate the coarse from the fine part by shaking on a platter.

ডোকমোকালি বি. পুৱাৰ অলপ এন্ধাৰ অলপ পোহৰ অৱস্থা, কোক্‌মোকালি the twilight of early dawn. **ডোকমোকা** অলপ এন্ধাৰ অলপ পোহৰ obscure hazy.

ডোখৰ, ডখৰ বি. খণ্ড, অংশ, টুকুৰা সৰু বস্তু বুজাবলৈ ডুখ'ৰি হয় a piece. —বিণ. **ডোখৰ ডোখৰ** অনেক খণ্ড কৰা divided or broken into pieces. ক্ৰি. বিণ. **ডোখৰ ডোখৰকৈ**।

ডোঙা বি. সৰু খালত থকা অলপীয়া পানী a small pool of water, কল পটুৱাৰ খোল a vessel made of the sheath of a plantain tree. **ডোঙাডুঙি** অনেক ডোঙা many pools of water.—ক্ৰি. বিণ. **ডোঙাডোঙে** অনেক ডোঙা পাতি in many pools.

ডোজা (পু. অ.) বি. জাপ, ডেৱ leap.

ডোঠ্‌ৰ বিণ. কঠুৱা, টান harsh, insistent.

ডোবা বি. বৰ দ পানী থকা ঠাই a sheet of deep standing water, মাটিৰ ডৰা বা খণ্ড a plot or compartment of land. **ডোবোলা** এনেও হয়। **ডোবোলা-ডোবোল** বিণ. ডৰাডৰ, অনেক ভাগ কৰা divided into many patches or plots.

ডোবোলা ডোবোলে ক্রি. বিণ. এডোবোলাৰ পাছত আন ডোবো-লাকৈ, অনেক ডোবোলাকৰি plot after plot or in many plots.

ডোম বি. অসমৰ মাছ মাৰি উপজীৱা কৰা এক জাতি a fisherman. স্ত্রী. **ডুমুনী**। **ডোম-চোৰ** অঘাইত চোৰ। **ডোম চোৰাত** এজাতি চোৰাত। **ডোমজ্বৰ** দুদিনৰ পাছত এদিন উঠা জ্বৰ। **ডোমালী** বিণ. ডোম সম্বন্ধীয়, ডোমৰ pertaining to Domes

ডোৰ (পু. অ.) বি. জৰী, বন্ধন a string, bondage.

ডোৰা বি. কাপোৰ ফাটি সূতা ওলোৱা ভাগ a shred of torn cloth. **ডোৰাকানি** ফাটি ছিটাছিট হৈ জৰীৰ নিচিনা হোৱা কাপোৰ a cloth torn to shreds.

ডোল বি. জৰী, বটিয়া, গুণ a string, a rope. অক. ধা. ওলমি লৰি চৰি থাক to be suspended.

ডোলা সক. ধা. ডোল লগা, জৰীৰে বান্ধ to tie with a cord.

ডৌকা বি. 'ডেউকা' চোৱা।

ডৌলা বি. এবিধ কাণত পিন্ধা অলঙ্কাৰ a kind of ear-ornament.

ঢ

ঢ ব্যঞ্জন বৰ্ণৰ চতুৰ্দ্দশ আখৰ the fourteenth letter of the consonants.

ঢঁহা-মোহা বিণ. ঢাহি মুহি খোৱা, অত্যাচাৰী ruining, oppressing.

ঢ বি. মাটিৰ সীমা boundary দাগ, বেলেগে জোখা একখণ্ড মাটি a plot of land measured and bounded separately, বৰষুণৰ পানীৰ পৰিমাণ a measure of rainfall.

ঢক বি. ভোক বা পিয়াহৰ দ্বাৰা অভিভূত হৈ হোৱা মূৰ্চ্ছা, তাপৰ পৰা হোৱা মূৰ্চ্ছা a swoon brought on by hunger or thirst & heat, fainting caused by fatigue. **ঢক্ ছুট** অতিশয় চিন্তিত হ, বিহ্বল হ to be very much tired or exhausted.

ঢক বি. ঢোলৰ শব্দৰ দৰে বৰকৈ ওলোৱা সম্বাদ, ৰৌঢ়ি a rumour. অক. ধা. **ঢক উঠ, ঢক ফুট** বৰকৈ সম্বাদ ওলা to be noised abroad.

ঢক্‌ঢক্ (অনুকাৰ শব্দ) সৰু ডিঙিৰে পাত্ৰৰ পৰা পানী ওলোৱাৰ নিচিনা শব্দ an imitative sound used to express that of water, pouring out of a narrow-necked vessel. বি. **ঢক্‌ঢকনি**— অক. ধা. **ঢক্‌ঢকা**—ক্রি. বিণ. **ঢক্‌ঢক্ কৰে**।

ঢকঢকী লোটা, ঢগঢগী-লোটা এবিধ সৰু ডিঙীয়া লোটা।

ঢকা বি. চাপৰ, মেলা হাতেৰে কৰা আঘাত a slap.

ঢকা-চমকা, ঢকা-ঢমকা বিণ. মেঘৰ পৰা অলপ ওলায়েই মাৰ যোৱা breaking out through the cloud and disappearing again as sunshine.

ঢকা-ডিঙৰা, ঢকা-ডিঙৰীয়া বি. জন্তুৰ পেট উথহা ৰোগ a disease of cattle in which the belly is swollen.

ঢকিয়া সক. ধা. ঢকা মাৰ, গাত চাপৰ মাৰ to strike with the open hand.

ঢকুৰা, ঢকুনা বি. বাঁহ আৰু তামোল জাতিৰ গছৰ বোখা the sheath of the betel nut tree etc.

ঢঙ বি. বিলাস, ধেমালি pleasure, mirth ছলনা, প্ৰতাৰণা deceipt, fraud.

ঢঙা বিণ. বিলাস প্ৰিয়, ওখ ডাঙৰ কিন্তু কামিলা নোহোৱা, ঢিলা fond of pleasure, stout but weak, easy going, ৰসাল কিন্তু সোৱাদ নথকা tasteless.

ঢটি বি. কঁকালত পিন্ধা কাপোৰ, চুৰিয়া loin-cloth.

ঢঢ়েয়া বিণ. গোটেই মুকলি, কোনো আৰ বেৰ নথকা wide open, শূন্য, বেয়া (কপাল) ill, as fortune.

ঢপলা বি. তিৰোতাই দ্বন্দ কৰোতে দুয়ো হাত মেলি নিজৰ কৰঙনৰ ওপৰত মৰা চাপৰ। ক্রি. **ঢপলা পিট, ঢপলা মাৰ, ঢপলিয়া**।

ঢপলীয়া অক. ধা. জঁপিয়াই লৰি ফুৰ, ঢাপলি মেল to run about, as an animal.

ঢৰা বি. ঢাকৰ, কাঠিৰে সজা মাটিত পতা আসন a mat.

ঢৰাই মৰাই পৰ দুখ বা ভাগৰৰ গতিকে ঢৰা বা মাটিত মেৰথাই, বাগৰি বা কাতি হৈ পৰ to drop or lie down with fatigue.

ঢৰা-খাৰ বি. তেল লোণ একো নিদিয়াকৈ শুদা খাৰ দি ৰন্ধা আঞ্জা food seasoned with alkali only.

ঢৰা-চাপৰ বি. বৰ বলেৰে মৰা চাপৰ বা ঢকা a violent slap.

ঢৰা-লঘোন বি. একোকে নেখাই কৰা উপবাস, কঠোৰ উপবাস a rigid fast, abstinence from every sort of food and drink.

ঢঁৰিয়া বি. 'শলিয়া' চোৱা। **ঢঁৰিয়া বাজ** বিণ. শলিয়াৰ নিচিনা টেঙৰ very cunning.

ঢৰীয়া বিণ. ডাঙৰ মিহি নোহোৱা coarse, as thread or cloth.

ঢল্ বি. দল, জাক, সমূহ a flock, a multitude.

ঢল্ অক. ধা. হল, হলি যা to incline, to lean.

ঢলকুচিয়া অক. ধা. মৰিবলৈ ধৰা প্ৰাণীৰ দৰে কাতি হৈ পৰি থৰকৈ উশাহ ল, কাপ কাপ কৰ to roll and gasp for breath like an animal about to die.

ঢলঢলীয়া বিণ. জ্বলি বা জিলিকি থকা burning, glaring.

ঢলং পলং বি. টলং ভটং, অস্থিৰ, থৰক বৰক rolling or rocking as of a boat, a sense of inability to stand erect owing to weakness.

ঢলা সক.ধা. হলা, এঢলীয়া কৰ, কাত্তি কৰ to cause to incline, গুৰি কাটি মাটিত পেলা to fell as a tree.—বি. **ঢলাওঁতা**। স্ত্ৰী. **ঢলাঁতী**। **ঢলা বিছনা** বহিবলৈ মাটিত পাৰি দিয়া বহল বিছনা a wide cloth spread on the ground to sit on.

ঢলিয়া অক. ধা. ঢাল ল lean to one side.

ঢলুৱা বিণ. সাঁচত ঢালি গঢ়া, ঢলা cast, founded, ঢালি পাত্ৰ গঢ়োতা a founder.

ঢাঁচ (অনু. শব্দ.) হঠাৎ গধুৰ বস্তু মাটিত পৰিলে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ—ক্ৰি. বিণ. **ঢাঁচ কৰে**।

ঢাঁহি ঢুঁহি ক্ৰি. বিণ. টানি-আজুৰি by drawing and pulling.

ঢাঁহিমুহি ক্ৰি. বিণ. একেবাৰে নাইকিয়া কৰি, ভাঙি-ছিঙি totally ruining or laying waste, বলেৰে আৰু ছলেৰে by force and fraud.

ঢাক বি. এবিধ ডাঙৰ ঢোল a kind of large drum.

ঢাক সক. ধা. আচ্ছাদন কৰ, লুকা, আঁৰ কৰ to cover, to hide, to screen. **ঢাক-খা** আচ্ছাদিত হ, আঁৰ হ। **ঢাকন, ঢাকনী** বি. আচ্ছাদন, সাঁফৰ a lid, a cover.

ঢাক ঢুক বি. কথাৰ টিপটাপ,

ঢাকলি বি. ফাঁকি, প্ৰবঞ্চনা।

ঢাকুৰ সক. ধা. বৰকৈ কন্দা, বুকুত চপৰিয়া to cry very loudly, to beat on the breast.

ঢাচা বি. কথা বা কাৰ্য্যৰ ছেও বা গঢ় mode of speaking or doing a thing.

ঢাট্ কপাল বি. দুৰ্কপাল ill luck.

ঢাণ্ডী বিণ. খকুৱা, ৰাক্ষসী greedy.

ঢাপ বি. বাৰীৰ চাৰিওকালে মাটিৰে কৰা গড় an embankment or wall of earth.—বিণ. **ঢাপত্ত**

গজা এনেই গজা বা হোৱা, খিলঞ্জীয়া নোহোৱা।

চাপৰ বি. নাৱ আদিৰ ছৈ বা ঢাকনি the root or cover of a boat.

চাপলি বি. চেকুৰ, জন্তুৰ লৰ the running of an animal.—অক. ধা. **চাপলি মেল** to run fast, as an animal.

চাপলি, চাপলিকা বি. খেৰেৰে কৰা ঢাকনী a screen covering of coarse grass.

চাপলিকা বি. চাপৰ পৰ্ব্বত a low hill, a hillock.

ঢামা বি. ঢোলৰ আকৃতিৰ পিপা a barrel

ঢাৰি বি. চটাই ঢৰা, বাঁহৰ কাঠীৰ আসন a bamboo mat. **ঢাৰিপাটী** বি. শয্যা, যাৰ ওপৰত শোৱা যায় a bed.

ঢাল সক. ধা. বাক, লাহীকৈ তললৈ পেলা to pour out, গলোৱা ধাতু সাঁচত বাকি গঢ় to mould.

ঢাল বি. খেলৰ গুটি বুলোৱা মাটিত আঁকি লোৱা বা কাপোৰ আদিত চিন দি লোৱা ঘৰ সমূহ a board for a game, এবাৰৰ সম্পূৰ্ণ খেল a complete play.

ঢাল বি. পোন, ফাল, দিশ direction, side, tendency. **ঢাল খা** কাতি হ to lean. **ঢাল ল** কোনো এক বিশেষ দিশলৈ গতি কৰ to incline or move towards a particular direction.—ক্রি. বিণ. **ঢালে** ফালে, পোনে in the direction of.

ঢালী বি. ঢাল লৈ যুঁজোতা soldier armed with a shield.

ঢালুৱা বিণ. আদ ধতুৱা alloyed, লোকৰ লগত মিলিব নোৱৰা, অজীণ পাতেকী unable to live in harmony with others.

ঢিপ বি. মাটিৰ হাঁফলু a mound of earth.

ঢিপিং ঢিপিং, ঢিপ্লিং ঢিপ্লিং উশাহ লওঁতে বুকু লৰাত যেনে শব্দ হোৱা যেন বোধ হয়, তেনে শব্দ বুজোৱা মাত an imitative word used to express the palpitation of the heart.

ঢিমা অক. ধা. কম পৰ, শাম কাট to become mild, to be slow.

ঢিমিক্-ঢামাক্ বি. অলপকৈ জলিছেই আকৌ মুমাব খোজা glimmering or flickering, as light or fire.

ঢিমিকি-ঢিমিকি ক্রি. বিণ. অতি কম পৰিমাণে, অতি দুৰ্ব্বল বা ধীৰে ধীৰে in very faint manner.

ঢিল,ঢিলা বিণ, উজু, সহজ easy, কোমল soft, লাগি নধৰা loose.—অক. ধা. কমহ to abate.—সক. ধা. শিথিল কৰ to make loose.

ঢিলা-সোলকা, ঢিলা-সোলোকা

নিচেই ঢিলা বা লোল্লা very loose or slack.

ঢুক অক. ধা. প্ৰৱেশ কৰ, সোমা to enter.—অক. ধা. প্ৰৱেশ কৰা, সুমোৱা to be entered.

ঢুকা অক. ধা. অন্ত হ, নাইকিয়া হ, শেষ হ to be exhausted, to come to an end, মৰ to die.—সক. ধা. অন্তকৰ, নাইকিয়া কৰ, শেষ কৰ to exhaust, to finish. **ঢুকি পা** হাতেৰে লগ পা to reach by the hand, বুজি পা to understand.

ঢুল অক. ধা. আগফালৰ পৰা, পাচ ফাললৈ আৰু পাচ ফালৰ পৰা আগ ফাললৈ গা সঞ্চালিত কৰ, বা লৰা to rock the body to and fro. বি. **ঢুলন, ঢুলনি**।

ঢুলঢুলীয়া বিণ. শোকেৰে চকুলো ভৰি থকা, কান্দো কান্দো হৈ থকা full of tears, ready to shed tears.

ঢুলা সক. ধা. লাহে লাহে চোৱঁৰেৰে বিচ, চোৱঁৰেৰে বা দে to fan mildly with a chowry.

ঢুলীয়া বি. ঢোল বজোৱা মানুহ a drummer. স্ত্ৰী. **ঢুলীয়ানী**।

ঢেংঢেঙীয়া বি. পনীয়া, বহুত প'নী থকা watery. ক্ৰি. বিণ. **ঢেংঢেং কৰে**।

ঢেঁকৰ বি. দোলাৰ দুই মূৰত থিয়কৈ লগোৱা কেকোঁৰা বা ঘোৰ খোৱা ধাতুৰ মাৰি one of the two crooked metallic rods attached to each end of dola, এবিধ দলনিত চৰা **চৰাই** a kind of water bird.

ঢেঁকী বি. ধান বনা আৰু শস্য খুন্দা পৰিষ্কাৰ কৰা কাঠৰ যতন a pedal for cleaning or pounding rice etc., **ঢেঁকী থোৰা** বি. ঢেঁকীত খুন্দিবলৈ লগোৱা কাঠৰ শজুলি a pedal tooth. **ঢেঁকীদি** ঢেঁকীৰে খুন্দা বা পৰিষ্কাৰ কৰ।

ঢেঁকীয়া বি. ছিৰলী পাতেৰে এবিধ বন a species of fern used as a pot-herb.—বিণ. **ঢেঁকীয়া পতীয়া** গাত ঢেঁকীয়াৰ পাতৰ নিচিনা আঁচ থকা এবিধ ডাঙৰ বাঘ a species of large tiger.

ঢেঁকা-শাল বি. ঢেঁকীৰে ধান-বন ঘৰ a shed where a pedal is worked.—বিণ. **ঢেঁকী শাল টোকা** অ'ৰ ত'ৰ বুটলি খোৱা, মাগি খুজি খোৱা living by begging **ঢেকী সাপ** বি. এজাতি ঢেঁকীৰ নিচিনা বৰ ডাঙৰ আৰু দীঘল সাপ the python.

ঢেঁকেৰ বি. উগাৰ আহোঁতে হোৱা নিচিনা শব্দ a sound like that produced by belching.

ঢেঁকেৰী বি. আহোম ৰজাই কামৰূ

অধিকাৰ কৰাৰ পাছত উজনীৰ মানুহে কামৰূপৰ মানুহবিলাকক ঢেঁকেৰী বুলিছিল an inhabitant of Kamrup (used in ridicule.)

ঢেঁকেৰীয়া, ঢেঁকেৰুৱা বি., ফুট নথকা কঠাল a jack fruit having no pulp.

ঢেঁট্ বিণ. দুষ্ট, ধূৰ্ত্ত wicked, cunning.

ঢেঁৰা বি. ডাঙৰ পেট থকা, এলেহুৱা মানুহ a pot-bellied or a fat lazy man. স্ত্রী· **ঢেঁৰী** এবিধ পানীত চৰা চৰাই a pelican.

ঢেক্ বি. সুৰ ধৰি পুথি পঢ়া বা গীত গোৱা ৰাগিণী।

ঢেক্‌ঢেক্ (অনুকাৰ শব্দ) উচ্চ হাঁহিৰ দৰে শব্দ an imitative sound used to express that of loud laughter.—বি. **ঢেক-ঢেকনি** ঢেক ঢেক কৰি হঁহা কাৰ্য্য। অক. ধা. **ঢেকঢেকা**।

ঢেঙা বিণ. পনীয়া, ঢেং ঢেঙীয়া watery.

ঢেঙাকাৰ বিণ. উখহি বৰ ডাঙৰ হোৱা very much swollen or inflated.

ঢেপ্‌ঢেপ্ (অনুকাৰ শব্দ) ভালকৈ পাগ নুঠা মাটিৰ পাত্ৰৰ শব্দ, সোপোকা an imitative sound used to express that of a half-backed earthen pot when struck,

ঢেপ্‌ঢেপীয়া বিণ. ঢেপা, পাগত টান নোহোৱা ভালকৈ নবজা।

ঢেপা বিণ. কনকনীয়া নোহোৱা, ভালকৈ পাগত নুঠা half-backed, ঢিলা flaccid, শেঁতা pale.

ঢেপেৰা বিণ. ৰাহুৰা, ধাৰ নথকা blunt.

ঢেপেলা বিণ. বৰ বহল (পাত আদি) very wide or broad, as a leaf.

ঢেমনি বি. ৰক্ষিতা তিৰোতা, বিয়া নকৰাকৈ ভাৰ্য্যা স্বৰূপে ৰখা তিৰোতা (সাধাৰণতে বিধবা) a kept woman, a widow kept as a wife.

ঢেৰ্ বিণ. অনেক, বহুত, প্ৰচুৰ much, many, abundant.

ঢেৰা সক. বহুত গোটা বা আৰ্জ্জি, সৰহকৈ সচা to earn in heaps, to accumulate.

ঢেৰুৱা বি. এবিধ মূলা জাতিৰ শাক a kind of pot herb.

ঢেৰেক (অনুকাৰ শব্দ) ডাঙৰকৈ হোৱা চেৰেক শব্দ an imitative word used to express a violent bursting noise.

ঢেৰেকনি বি. বজ্রপাতৰ শব্দ, বিজুলী মৰাৰ পাছত আকাশত হোৱা শব্দ a clap of thunder.

ঢেল বি. চকুৰ মণিৰ চাৰিওফালৰ বগা অংশ the white portion of the eye round the pupil. বিণ. **ঢেল**

ঢেলীয়া নিস্তেজ, তেজ নাইকিয়া pale-coloured. **ঢেল ওপঙা দি** মৰাৰ নিচিনা হৈ পানীত উঠ বা ওপঙ্‌।

ঢেলা বিণ. শে'তা, নিস্তেজ pale. ৰৰষুণৰ পাছত ৰ'দ নোলোৱাকৈ থকা cloudy. **ঢেলা চকুৱা** বগা ভাগ ৰৰকৈ ওলোৱা চকু থকা having the white of the eye large.

ঢেলুকা-ঢেলুক বি. মৰিবৰ সময়ত চকুৰ লুটিয়ালুট robbing of the eye.

ঢেহকা বিণ. ঢিলা flaccid.

ঢোঁৰা-কোৱা বি. এবিধ ডাঙৰ কাউৰী চৰাইৰ মতা the raven, the rook. স্ত্ৰী. **ঢোঁৰা কাউৰী**।

ঢোঁৰা সাপ বি. এবিধ বিষ নথকা সাপ a kind of snake.

ঢোঁহ সক. ধা. আঁত নিবিচৰাকৈ এঠাইত ধৰি টানি উলিয়া to draw out in a disorderly manner **ঢোঁহা, ঢোঁহোৰা** আঁত নিবিচৰাকৈ টনাত আউল লগা entangled. **ঢোঁহোৰ মোহোৰ** বিণ. বিশৃঙ্খল, আউল-লগা disordered, tangled. বি. বিমোৰ হোৱা অৱস্থা perplexity.—ক্রি. বিণ. **ঢোঁহোৰ-মোহোৰকৈ**।

ঢোক সক. ধা. এবাৰ এবাৰকৈ বৈ বৈ পনীয়া বস্তু গিল to drink draught after draught.

ঢোক, ঢোকা বি. একে বাৰতে যিমান দ্ৰৱ বস্তু গিলা যায় a draught of liquid. ক্রি. বিণ. **ঢোকা-ঢোকে** এঢোকাৰ পাছত এঢোকা।

ঢোকা বি সন্দেহ, আশঙ্কা doubt, hesitation.

ঢোকা বি. কোনো বস্তুক কাতিহৈ নপৰাকৈ ৰাখিবলৈ লগোৱা বাঁহ আদিৰ ঠেকা a prop, আশ্ৰয়, সহায় refuge, support, বঁৰী তিৰোতাত চাপি থকা মানুহ a man living at the house of a widow, as her husband.

ঢোকোৰ (অনু. শব্দ) পনীয়া বস্তু গিলোঁতে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ —ক্রি. বিণ. **ঢোকোৰাই. ঢোকোৰ কৰে**।

ঢোপ বি. গোঁসাই সকলে আশীৰ্ব্বাদ কৰি দিয়া তুলসীৰ মালা wreath of sacred leaves.

ঢোপ বি. ল'ৰাছোৱালীয়ে খেলিবলৈ কাপোৰেৰে কৰা ঘূৰণীয়া বস্তু বা টোপোলা a ball made of cloth to play with, সূতাৰ বহুত নেচা গোটাই বন্ধা টোপোলা a bundle.

ঢোপঢুপীয়া বি. ফোপোলা বস্তুৰ দৰে শব্দ কৰা, বায়ুৰ দ্বাৰা ওফোন্দা, উথহা swelled, inflated, as the belly.

ঢোপা বিণ. পকিবলৈ বা ফুলিবলৈ ধৰি উথহা বা ভিতৰে ফোঁপোলা হোৱা about to open as a

flower, about to ripen as a fruit. **ঢোপাকলি** ফুলিবলৈ ধৰা ফুলৰ কলি a flower bud about to open. **ঢোপাপৰ** ফুলিবলৈ ধৰ। **ঢোপা-চালি** মেঘৰ পৰা হোৱা আন্ধাৰ cloudiness. **ঢোপাবড়, ঢোপাবৰ** বটগছ, এবিধ আঠা ওলোৱা গছ a kind of tree.

ঢোপোকা বিণ. ঢোপৰ নিচিনা কোমল আৰু সোপোকা fat, fleshy, soft.

ঢোবোহা বিণ. ববকৈ ওফন্দা, ওলমি পৰা puffed out, as the belly. **ঢোবোহা পেটা** পেটাল big-bellied.

ঢোল বি. কাঠ খুলি দুই মূৰ জন্তুৰ ছালেৰে ছোৱা ডিঙিত ওলমাই বজোৱা এবিধ বাদ্য a drum. **ঢোলৰ লগৰ টেমেকা** বি. ডাঙৰ মানুহৰ লগত বা ডাঙৰ মানুহৰ মতত মত দি ফুৰা সামান্য মানুহ a mean adherent or follower. **ঢোলে লগৰে** ক্রি. বিণ. ধুমধাম কৰি, সমাৰোহেৰে pompously.

ঢোল বি. তিনি পুৰা ধান ধৰা পাচি a basket holding three puras of paddy. **ঢোলমাৰ** ঢোলেৰে জোখ।

ঢোলোক, ঢুলকী বি. ঢোলৰ নিচিনা এবিধ বাদ্য যন্ত্র a kind of small musical drum.

ঢোলোকনি বি. ববকৈ জোকাৰ খোৱাত পাত্ৰৰ মুখেৰে ওলাই পৰা the spilling of liquid out of a vessel shaken violently, ঢৌ বা বতাহৰ কোবত নাৱৰ ভিতৰলৈ সোমোৱা পানীৰ জোলোকা gust of water dashed into a boat by wind or waves.—অক. ধা. **ঢোলোকনি খা** ঢৌ বা বতাহৰ কোবত নাৱে পানী খা।—বি. **ঢোলোকা** ঢৌ বা বতাহৰ কোবত নাৱত এবাৰত সোমোৱা পানীৰ জোলোকা।—ক্রি. বিণ. **ঢোলোকা-ঢোলোকে** জোলোকা-জোলোকে quantity after quantity.

ঢৌ বি. উর্মি বতাহৰ বা সোঁতৰ বেগত ওখ হৈ উঠা পানী a wave, a billow, **কোনো পাত্ৰৰ** গাত থকা উঠঙা an embossment, পানী জোলা a blister, **জনৰৱ** rumour.—অক. ধা. **ঢৌ উঠ** তৰঙ্গ উঠ to rise and fall, ববকৈ প্ৰকাশিত হ to be noised abroad. **ঢৌকটা** বিণ. গাত ঢৌ তুলি গঢ়া। **ঢৌছিৰা** এমূৰৰ পৰা আন মূৰলৈ ফটা rent from end to end. **ঢৌ ঢোৱা** বৰ পনীয়া, ববকৈ পানী থকা excessively watery. **ঢৌফুট** ববকৈ প্ৰকাশিত হ, ঢৌ উঠ। **ঢৌবান্ধ** পানী জোলা বান্ধ। **ঢৌতে খঁৰ মাৰ** বহুত বাধাৰ মাজত সুচল

পায়েই কোনো কাম সিদ্ধ কৰ to take the first opportunity to accomplish an object.

ঢৌৱা অক. ধা. ঢৌ তোল to be agitated with waves.—সক. ধা. বৰকৈ প্ৰকাশ কৰ to spread or publish widely. বায়ুৰে ওফন্দি পানীৰ ওপৰত উঠা টোপোৰা a bubble.

ত ব্যঞ্জন বৰ্ণৰ ষোড়শ আখৰ the sixteenth letter of the consonants.

তই সৰ্ব্ব. আপোনাতকৈ বয়সত বা মানত সৰু মানুহক মতা শব্দ thou, অতি মৰমৰ মানুহক মাতোতেও অসমীয়াত 'তই' ব্যৱহাৰ কৰা দেখা যায়।

তংকৰ সক. ধা. মনোযোগ কৰ, কাণ কৰ to attend to.

তঁক বি. অকস্মাৎ বেছিকৈ উঠা খং, জঁক, প্ৰবল কামভাব a fit of anger or a carnal desire.—অক. ধা. **তঁকউঠ**।

তকলিফ বি. কষ্ট, অসুবিধা trouble, difficulty.

তকৃতকীয়া বি. খৰতকীয়া, বেগাই কাম কৰা বা কথা কোৱা quick in working or speaking.

তক্তা বি. ডাঙৰ কাঠ, ফালি বা চাঁচি কৰা চেপেটা কাঠ, কাঠৰ চলা a plank, **তক্তা-পোচ** তক্তাৰে কৰা খুৰা লগোৱা দীঘল বহল বহা বা শোৱা আসন a platform made of planks for sitting or sleeping.

তক্তি বি. মাটি জৰিপ কৰোতে ব্যৱহাৰ কৰা দীঘল খুৰা লগোৱা তক্তাৰ এবিধ সৰু মেজ a plane table.

তক্র বি. দৈ গাখীৰত তাৰ চতুৰ্থাংশ পানী দি কৰা ঘোল whey.

তগৰ বি. এবিধ বগা ফুল a kind of scented white flower.

তগুাল বি. 'তমাল' চোৱা।

তগুা সক. ধা. শ্ৰীবৃদ্ধি কৰ, ভাল অৱস্থালৈ আন to improve.

তঙ্ক (পু. অ.) বি. অতিপাত খং excessive anger, আতঙ্ক terror. **তঙ্কাৰী** বিণ. বৰ কথীয়া, অহঙ্কাৰী blustering, boastful.

তঙ্কাল (পু. অ.) টোক, টোকালি আন to pluck.

তচোমচো বিণ. তল ওপৰ, বিশৃঙ্খল, খেলিমেলি disordered, অস্থিৰ restless.

তজ্‌বজা অক. ধা. উৎসাহী হ, চট-ফটাই ফুৰ to be brisk, to be restless.—বি. **তজবজ, তজবজনি** বিণ. **তজবজীয়া**।

তজু সৰ্ব্ব. তোমাৰ, আপোনাৰ thine, your.

তঞ্চক বি. ঠগ্, প্ৰবঞ্চক a cheat —বি. **তঞ্চকি** প্ৰবঞ্চনা, ঠগামি deception, fraud.—বিণ. **তঞ্চকী**।

তট্ বি. পাৰ, কূল bank as of a river, **তটস্থ** পাৰত থকা।

তটিনী বি. নৈ a river.

তৰাক, তৰাগ বি. ডাঙৰ পুখুৰি, বৃহৎ জলাশয় a big tank.

তৰিৎ, তড়িৎ বি. বিদ্যুৎ, বিজুলী lightning.

তণ্ডুল বি. চাউল rice.

তত, ততক সৰ্ব্ব. সেই পৰিমাণ, সিমান that much.

ত'ত সৰ্ব্ব. সেইজনা, তেখেত (অতি মান্যাৰ্থত) he, সেই ঠাইত at that place, there.

তত্ বি. জ্ঞান, চেতনা, বোধ consciousness, sense, সাৱধান care, ধৈৰ্য্য patience, মৰ্ম্মস্থান delicate or sensitive part, স্বভাৱৰ দুৰ্ব্বলতা weak point in character, সম্ভেদ, ভু, তত্ত্ব purport, truth, আজ'ৰ, বিশ্ৰাম rest, leisure.—ক্ৰি. **তত কৰ** ভাব বুজ to understand. **তত পা** কষ্ট বা পৰিশ্ৰমৰ পৰা অলপ সকাহ পা to have a little relief from labour, pain or illness, **অলপ ধৈৰ্য্য ধৰ** to have a patience for a while. **ততমত** চেতনা consciousness. **ততমত খা** বিমোৰত পৰা। **ততমূৰ** আগগুৰি, সম্ভেদ। **তত ল** অলপ ধৈৰ্য্য ধৰ, সাৱধান হ। **তত হেৰা** বিবুদ্ধি হ to be confounded.

ততৰ বি. জগৰ, লেঠা trouble, a scrape. **তত'ৰয়া** বিণ. অভাৱগ্ৰস্ত, দায়গ্ৰস্ত straitened, troubled.

ততাতৈয়া বি. লৰালৰি অৱস্থা, খৰ খেদা haste, hurry.—ক্ৰি. **ততাতৈয়া কৰ** লৰালৰি কৰ to be in a hurry.—ক্ৰি. বিণ. **ততাতৈয়াকৈ**।

ততাভুকুতা বি. বৰ লৰালৰি অৱস্থা unusual haste.

ততালিকতে, ততালিকে, ততালিক ক্ৰি. বিণ. তৎক্ষণাৎ immediately.

ততেক 'ততক' চোৱা।

ততোধিক বিণ. তাতকৈ, বা সেইবোৰতকৈ সৰহ, বেছি বা ডাঙৰ more or greater than that or those.

ততোৱাল বিণ. সাৱধান careful, cautious.

তৎকালে, তৎকালতে ক্ৰি. বিণ. তেতিয়াই, ততালিকে instantly, immediately.

তত্তুল্য (পু. অ.) বিণ. তেনেকুৱা,

যথাযোগ্য exactly similar, befitting.

তত্ত্ব বি. সত্য, স্বৰূপ, যথাৰ্থতা reality, truth, fact, মৰ্ম্ম substance, সাংখ্য দৰ্শনত সৃষ্টিৰ মূল উপাদান পঁচিশটা twenty five elements in the process of cosmic evolution according to the Sankhya philosophy, খা-খবৰ information, বিজ্ঞান, দৰ্শন science, philosophy, ব্ৰহ্ম, মত বাদ theory, তত sense.—বি. **তত্ত্বকথা** আচল বা সত্য সম্বেদ the inward truth.**তত্ত্বজ্ঞাৰ** দৰ্শনশাস্ত্ৰ জনা মানুহ। **তত্ত্বজিজ্ঞাসু** বিণ. যি ব্ৰহ্ম বিষয়ে জানিবলৈ ইচ্ছা কৰে। **তত্ত্বজ্ঞ** বিণ. যাৰ ব্ৰহ্মবিষয়ক জ্ঞান হৈছে, যি কোনো বিষয়ৰ স্বৰূপ জানে। **তত্ত্বজ্ঞান** বি. ঈশ্বৰ বা পৰমাৰ্থ বিষয়ক জ্ঞান knowledge of divine or spiritual truth. **তত্ত্বদৰ্শী** তত্ত্বজ্ঞ। **তত্ত্বনিৰূপণ** বি. স্বৰূপ নিৰ্ণয়, ব্ৰহ্মনিৰূপণ, সত্যনিৰ্দ্ধাৰণ। **তত্ত্বানুসন্ধান** বি. সত্যনিৰূপণ, প্ৰকৃত বিষয়ৰ অন্বেষণ। **তত্ত্বাৱধান** সাৱধান লোৱা কাৰ্য্য, পৰিচালন, পৰিদৰ্শন a looking after, supervision. **তত্ত্বাৱধায়ক** যি তত্ত্বাৱধান কৰে।

তৎপৰ বিণ. নিপুণ, ব্যগ্ৰ, যত্নবান, সতৰ্ক, কোনো বিষয়ত বৰকৈ চিন্তা কৰা closely attending to, devoted to.—বি. **তৎপৰতা** পটুতা, ক্ষিপ্ৰতা, সতৰ্কতা। **তৎপৰায়ণ** বিণ. সেই সেই বিষয়ত বা সেই ব্যক্তিত আসক্ত।

তৎপুৰুষ বি. পৰম পুৰুষ, (ব্যাকৰণত) সমাস বিশেষ a kind of compound in grammar.

তৎক্ষণাৎ ক্ৰি. বিণ. অতি শীঘ্ৰে instantly.

তৎসদৃশ, তৎস্বৰূপ বিণ. তাৰ নিচিনা like that.

তত্ৰাচ অব্যয়. 'তথাচ' চোৱা।

তথা অব্যয়. তেনে, সেই নিচিনা, সেই ৰূপ like that.—বি. সেই ঠাই that place.

তথাচ, তথাপি অব্যয়. তেনে হওঁতেও, তেও still, inspite of that, yet.

তথাকথিত বিণ. সেই নামেৰে উক্ত so-called.

তথাস্তু অব্যয়. সেইৰূপে হক let that be, so it be.

তথি, তথিয়ে (পুঃ অঃ) ক্ৰি. বিণ. সেই ঠাইত, তাত there, at that (thing or place).

তথেৰ সৰ্ব্ব. সেই ঠাইৰ, তেখেতৰ।

তথৈৱ অব্যয়. তেনেকৈ, সেইদৰে so, just so.

তথৈবচ অব্যয়. ঠিক তেনেকুৱাই just like that, just the same.

তথ্য বি. সত্যতা, যথাৰ্থতা, আচল কথা truth, reality.

তদকাৰ বিণ. যেনে হব লাগে সেই আকৃতিৰ, পৰিপাটি elegant, tidy

তদ্গত চিত্ত, তদ্গত মন বিণ. কোনো বিষয়ত ধৰকৈ মনোযোগী, একাগ্ৰপতীয়া, একাগ্ৰ closely attentive to or absorbed in some thought.—ক্ৰি. বিণ. **তদ্গত চিত্তে, তদ্গত মনে।**

তদনন্তৰ ক্ৰি. বিণ. তাৰ অন্তৰত বা পাছে thereafter.

তদনুযায়, তদনুযায়ী, তদনুসাৰে ক্ৰি. বিণ. সেই দৰে, তেনেকৈ according to that.

তদনুৰূপ বিণ. তাৰ নিচিনা like that—ক্ৰি. বিণ. **তদনুৰূপে।**

তদন্ত বি. কি হৈছে তাৰ বিচাৰ, অনুসন্ধান enquiry, investigation. ক্ৰি. **তদন্ত কৰ।** বিণ. **তদন্তকাৰী।**

তদপি অব্যয়. তথাচ, তথাপি yet, still.

তদ্বিৰ বি. তত্ত্বাৱধান a looking after, supervision. ক্ৰি. **তদ্বিৰ কৰ।**

তদভাৱে ক্ৰি. বিণ. সেই বস্তু নথকাত in the absence of that.

তদবাক,তদাৰক বি. তত্ত্বাৱধান proper care.

তদৱধি ক্ৰি. বিণ. সেই কালকে সীমা কৰি, তেতিয়াৰে পৰা from that time, ever since.

তদানীন্তন বিণ. সেই সময়ৰ belonging to that time.

তদুত্তৰে ক্ৰি. বিণ. তাৰ উত্তৰত in reply to that.

তদুপৰি ক্ৰি. বিণ. তাত বাজে, তাৰ বাহিৰেও besides that, moreover.

তদ্দণ্ডে ক্ৰি. বিণ. তেতিয়াই instantly.

তদ্দাৰা অব্যয়. তাৰ দ্বাৰা, সেই বোৰৰ দ্বাৰা thereby, by those.

তদ্ধিত বিণ. হিতকৰ, ব্যাকৰণৰ এবিধ প্ৰত্যয় a nominal suffix.

তদ্ৰূপ বিণ. সেই প্ৰকাৰৰ, তেনে so, such. **তদ্ৰূপে** ক্ৰি বিণ. সেইদৰে in that manner, so.

তধা বিণ. আচৰিত হৈ একে ঠৰে চাই থকা, বিস্মিত, বিচূৰ্ত্তি lost in wonder, gazing in amazement, perplexed. **তধাউৰি তধামুৰি,** বি. বিমোৰ বা বিতত হোৱা অৱস্থা state of being lost in amazement. **তধা লাগ** বিচূৰ্ত্তি হ, বিস্মিত হ to be amazed, to be lost in wonder.

তনয় বি. পুত্ৰ a son. স্ত্ৰী. **তনয়া।**

তনু, তনূ বি. শৰীৰ, দেহ the body. বিণ. পাতল, সেৰেঙা not closely

placed, thin লাহী, কৃশ slender.

তন্তু বি. সূতা thread, ফুলৰ কেশৰ the filaments of a flower. **তন্তুবায়** তাঁতী a weaver, মকৰা a spider.

তন্ত্র বি. শিৱই পাৰ্ব্বতীৰ আগত কোৱা বুলি খ্যাত আৰু নানা দেৱতাৰ পূজাৰ নিয়ম থকা কিছুমান পুথিৰ নাম, এই পুথিৰ সংখ্যা বহুত আৰু সেই বিলাক বৰ পুৰণি নহয় a religious treatise, তাঁত a loom, শাসন rule, government, ভাগ, অংশ a part, section. **তন্ত্রধাৰক** বি. যি কৰ্ম্ম কাণ্ডৰ পদ্ধতি অনুসাৰে কৰ্ম্মকৰ্ত্তাক মন্ত্রপাঠ কৰায়।

তন্ত্রী বি. বাদ্য যন্ত্রৰ গুণা বা তাঁৰ a string of a musical instrument, বীণ a lute, তাঁতী a weaver.

তন্দ্রা বি. বৰ ভাগৰ বা দুৰ্ব্বলতাৰ কাৰণে কলা-ঘুমটীয়া হৈ পৰি থকা অৱস্থা weariness caused by weakness or fatigue, চিল্-মিলীয়া টোপনি a slight sleep.

তন্ন-তন্ন বিণ. অতি সূক্ষ্মৰূপে বিচাৰ কৰা, চালি-জাৰি বিচৰা minute and exhaustive, as a search. —ক্রি. বিণ. **তন্ন-তন্নকৈ**।

তন্ময় বিণ. তদ্গত চিত্ত, যাৰ তাৰ বাহিৰে আৰু অন্য চিন্তা নাই।—বি. **তন্ময়তা**।

তন্মাত্র বি. মূল পদাৰ্থ, যি বস্তুৰ পৰা আন কোনো বস্তুৰ উৎপত্তি হয়, ৰূপ, ৰস, স্পৰ্শ, শব্দ, আকাশ এই কেইটা সূক্ষ্ম বস্তুৰ একোটা the subtle rudiment of elementary matter.

তন্বী বিণ. সুন্দৰী, কৃশাঙ্গী a beautiful woman.

তপ বি. তপস্যা শৰীৰক কষ্ট দি কৰা দেৱতাৰ উপাসনা religious austerity, penance. **তপশীল** তপস্যা-পৰায়ণ। **তপস্বী** তপ কৰা লোক, ঋষি। স্ত্রী. **তপস্বিনী**।

তপচিল বি. বিস্তাৰিত বিবৰণ, তালিকা a schedule, a detailed description.

তপত বি. গৰম, উষ্ণ hot, warm.—সক. ধা. **তপতা** তপত কৰ to heat. ক্রি. বিণ. **তপতে** গৰমে, তপত অৱস্থাত in a warm state. **তপতে তপতে** গৰমে গৰমে while yet hot, পোনে পোনে, পলম নকৰাকৈ without delay, immediately.

তপ্তি বি. এবাৰত বন্ধা ভাত আঞ্জা আদি as much as is cooked at a time.

তপতিয়াৰ বিণ. হুচিয়াৰ, পৰিপাটি, ঠিকঠাক careful, skilled, tidy.

তপন বি. সূৰ্য্য, বেলি the sun. **তপন-তনয়** যম the regent of

death, শনি the planet of Saturn, কর্ণ Karna.

তপ-লোক বি. ওপৰে সাত স্বৰ্গৰ একস্বৰ্গ one of the seven regions above.

তপস্যা বি. তপ, শৰীৰক দুখ দি কৰা দেৱতাৰ সাধনা devotion, austerity.

তপস্বী বি. যি. তপস্যা কৰে, তাপস, যোগী a man engaged in the practice of rigorous and devout penance. স্ত্ৰী. **তপস্বিনী**।

তপা বিণ. তালুত বা গোটেই মূৰত চুলি নথকা bald, bald-headed. পুং. **তপামূৰা** স্ত্ৰী. **তপামূৰী**।

তপাল সক. ধা খোৱা বস্তুৰ সোৱাদ লওঁতে মুখ বা ওঠেৰে তপ্ তপ্ শব্দ কৰ to smack the lips after tasting something.—ক্ৰি. বিণ. **তপালি তপালি**।

তপিনা বি. কৰঙনৰ বাজ ফাল the outside of the thigh.

তপোধন তপোনিধি ঋষি তপসী a sage, a devotee.

তপোনিষ্ঠ বিণ. তপস্যাত ৰত engaged in religious austerities.

তপোবন বি. ঋষি সকলে তপস্যা কৰা বন, ঋষিৰ আশ্ৰম a hermitage.
তপোবল বি. তপস্যাৰ পৰা হোৱা অদ্ভুত ক্ষমতা extra-ordinray power derived from religious devotion.

তপ্ত বিণ. তপত, তাপ যুক্ত hot or warm.

তফাৎ বি. প্ৰভেদ, দূৰত্ব difference, distance.—বিণ. বেলেগ different.

তব সৰ্ব্ব. তয়্, তোমাৰ your.

তবধ বিণ. তধা, আচৰিত হৈ অমাত lost in amazement.—**তবধ লাগ** অক. ধা. তধা লাগ।

তবলা বি. এফালে চামৰা লগোৱা হাতেৰে চপৰিয়াই বজোৱা বাদ্য a musical instrument.

তবে (পুঃ অঃ) ক্ৰি. বিণ. তেতিয়া, তেনে অৱস্থাত then, in that case.

তবছু (পুঃ অঃ) ক্ৰি. বিণ. তথাপিও still.

তবাজ বিণ. দুষ্ট, দগাশাজ naughty, wicked.

তবিয়ৎ বি. স্বাস্থ্য, মেজাজ health.

তভক বিণ. স্তব্ধ, তধা amazed and motionless. অক. ধা. **তভক মাৰ**।

তম্, তম বি. প্ৰকৃতিৰ তিনি গুণৰ শেষৰটো যাৰপৰা, মোহ অহঙ্কাৰ আদি ইহকালৰ পাপৰ ইচ্ছা আৰু পৰকালত নৰক হয় the dark principle in human character, the evil propensities.

তম (প্ৰত্যয়) সকলোতকৈ বেছি বা কম (ক্ষুদ্ৰতম, বৃহত্তম, লঘুতম)।

তমক্ অক. ক্রি. বৰকৈ শব্দ বা হাই কৰা। বিণ. **তমক তমক** চোকা, চেংচেঙীয়া very hot, burning, অস্থিৰ perplexed, **ৰমক জমক** showy.

তমগম্ বি. মনোযোগ, সাৱধানতা artention, heed.

তমচুক বি. খত a bond.

তমতমি বি. ধমকী, অহঙ্কাৰ প্ৰকাশ display of arrogance.—অক. ধা. **তমতমা**।

তমলুৱা বিণ. কুমলীয়া immature (said of bamboo).

তমস্কাৰ বিণ. পৰিপাটি, পৰিষ্কাৰ tidy, well-dressed.

তমাম বিণ. সমস্ত all, entire.

তমাল বি. জৰীৰ দৰে ব্যৱহৃত আপইতা বাঁহৰ কাঠী a strip of green bamboo prepared to use as string, এবিধ ফুল, এবিধ গছ a kind of flower, a kind of tree.

তমিস্ৰ বি. অন্ধকাৰ, অজ্ঞান-অন্ধকাৰ, কোপ, ক্ৰোধ deep darkness, anger. স্ত্ৰী. **তমিস্ৰা**।

তমোগুণ বি. 'তম' চোৱা—বিণ. **তমোগুণীয়া** খঙাল, অহংকাৰী proud, wrathful, অজ্ঞান ignorant.

তমোময় বিণ. অন্ধকাৰময় very dark, প্ৰবল, উগ্ৰ fierce, violent.

তম্বু বি. লৈ ফুৰাব পৰা কাপোৰৰ ঘৰ a tent.

তম্বুৰা বি. এবিধ ঢোল a kind of musical drum.

তম্ভ অক. ধা. জিৰা, শান্ত হ, বিশ্ৰাম ল to rest, stop, to stop a while.

তয় ক্রি. বিণ. সেই ঠাইত, তাত there, at that place. **তয়নাচ কৰ** ক্ষতি কৰ, হানি কৰ to cause loss, ruin.

তয়ঁাতোকা, তয়ঁাহ য়া বি. অমান্য কৰি কৰা মাত, অপমানজনক মাত act of addressing a person disrespectfully or with incivility.

তয়াময়া বিণ. প্ৰবল, বৰ ডাঙৰ, ঘোৰ তুমুল violent, furious, fierce.—বি. প্ৰবল বিবাদ, ডাঙৰ দন্দ a hard fight or quarrel.

তৰ্ অক. ধা. উদ্ধাৰ পা, ৰক্ষা পা to be saved, to escape. সক. ধা. পাৰ হ to pass over.—বি. স্থল, বাম, কুল land as opposed to water.—বিণ. **তৰ, তৰং** অগভীৰ, অনায়াসে পাৰ হব পৰা shallow.—অক. ধা. **তৰ পৰ** পানী শুকাই কম হ; to become shallow, **শেষ হ** to

come to an end. **তৰ পা** বাম পা, অন্ত পা to come to the shore, to come to an end.

তৰ সক. ধা. মেল, বহলাই বা ফিন্দ খুৱাই মেল to open, to spread as a curtain or net.

তৰ উত্তম গুণ বুজাবৰ কাৰণে বিশেষণৰ পাছত যোগ কৰা তদ্ধিত প্ৰত্যয় :— গুৰুতৰ, ঘোৰতৰ ইত্যাদি।

ত'ৰ সৰ্ব্ব. সেই ঠাইৰ of that place, তেখেতৰ his.

তৰকাৰি বি. পাচলি vegetables used as food.

তৰঙা সক. ধা. থিয় কৰ, প্ৰকাশ কৰ to erect, to show.

তৰঙ্গ বি. উৰ্ম্মি, ঢৌ a wave.

তৰঙ্গমি বি. চোকা, খঙাল fierce, ferocious.

তৰঙ্গ-বৰঙ্গ (পু. অ.) বিণ. লৰচৰ, তৰবৰ sprightful.

তৰঙ্গায়িত বিণ. তৰঙ্গৰ নিচিনা গতিশীল undulatory.

তৰঙ্গিনী বি. নৈ a river.

তৰঙ্গী বিণ. তৰং, শুকাই যোৱা shallow.

তৰণ বি. পৰিত্ৰাণ হোৱা বা পাৰ হোৱা কাৰ্য্য the act of passing over or being saved.

তৰণি বি. ৰক্ষাৰ উপায় means of deliverance, উদ্ধাৰ, পৰিত্ৰাণ delivery.—ক্ৰি. **তৰণি পা**।

তৰণি, তৰণী বি. যাৰ দ্বাৰা পাৰ হোৱা যায়, তৰি, নাও, নৌকা boat.

তৰণি বি. কাছাৰিত দৰখাস্ত লিখা উকীলৰ মহৰী, আৰ্জি মহৰী petition writer.

তৰপ্ বি. জঁাপ, খলপ, থাপ a layer, a grade, একেবাৰেই হোৱা বা কৰা বস্তুৰ সমূহ, চাম জাউৰি a batch, a crop.—ক্ৰি. বিণ. **তৰপা-তৰপে, তৰপে তৰপে**। —বি. **তৰপা-তৰপি** অনেক তৰপ হৈ থকা অৱস্থা the state of being in many layers.—বিণ. **তৰপীয়া** অনেক তৰপ বা খলপা থকা having many folds or layers.

তৰফ বি. পক্ষ, ফাল side, party.— ক্ৰি. বিণ. **তৰফে** কোনো পক্ষ বা ফালৰ হৈ on behalf of.

তৰমুজা বি. ছিঁৰাল জাতিৰ এবিধ বাৰিষা খেতিত হোৱা লতা আৰু তাৰ ফল the watermelon.

তৰল বিণ. পাতল, জুলীয়া liquid, fluid, চঞ্চল, অস্থিৰ unsteady, fickle. বি. **তৰলতা**।

তৰস (পু. অ.) অক. ধা. ত্ৰাস লাগ, ভয় পা।

তৰস্ত বিণ. ভীত, ভয়যুক্ত afraid.

তৰহ বি. প্ৰকাৰ, বিধ a kind, a sort. ক্ৰি. বি. **তৰহে তৰহে** বিধে বিধে one kind after another.

তৰা বি. নক্ষত্ৰ a star, এবিধ গছ the wild cardamom.

তৰা সক. ধা. উদ্ধাৰ কৰ, মুক্তি দে, নিস্তাৰ কৰ to save, to deliver, to give salvation to. কৃদ. বি. **তৰাওঁতা**। স্ত্ৰী. **তৰোঁতী**।

তৰাং বিণ. 'তৰং' চোৱা।

তৰাতৰি ক্রি. বিণ. বেগাই, খৰকৈ quickly, hastily.

তৰা-নৰা ছিঙি বৰ বেগাই breathlessly, যিমান পাৰে সিমান বেগাই with utmost speed.

তৰাস বি. ত্রাস, ভয় fear.

তৰাহি বি. পিতলৰ থাল a small brass dish.

তৰি, তৰী বি. তৰণি, নাও a boat.

তৰু বি. গছ, বৃক্ষ a tree. **তৰুৰাজি** গছৰ শাৰী a row of trees.

তৰুণ বি. ডেকা, যুবা young.—স্ত্ৰী.

তৰুৱা বিণ. সামান্য অনুষ্টুপীয়া small, little.

তৰুৱা কদম বি. এবিধ গছ আৰু তাৰ ফুল a kind of tree and its flower.

তৰে ক্রি. বিণ. বাটেদি, বাম বাটে by land.

তৰে অব্যয় কাৰণে, নিমিত্তে for.

তৰোঁতা বি. যি মানুহ তৰে a man who is saved. স্ত্ৰী. **তৰোঁতী**।

তৰোৱাল বি. এবিধ ঠেক আৰু দীঘল কটা অস্ত্ৰ a sword.

তৰ্ক সক. ধা. চকুৰে মন, দেখ to discern with the eye, বুজ to comprehend, বিবেচনা কৰ to consider. বি. বিচাৰ, আলোচনা reasoning, discussion, বিচাৰ শাস্ত্ৰ logic, science of reasoning. **তৰ্কশাস্ত্ৰ** ন্যায় শাস্ত্ৰ। **তৰ্ক-বিতৰ্ক** বাদানুবাদ argumentation. **তৰ্কবিদ্যা** বিচাৰ বিজ্ঞান। **তৰ্কাতৰ্কি** বাচ্যাবাচ্যি altercation.

তৰ্চি বি. ফুল আদি ৰখা পিতল বা তামৰ সৰু কাঁহি a small plate of brass or copper.

তৰ্জন বি. গৰ্জন, ডাবি দিয়া কাৰ্য্য a threat.

তৰ্জ্জনী বি. বুঢ়া আঙুলিৰ ওচৰত থকা আঙুলিটো the forefinger.

তৰ্জমা বি. অনুবাদ translation. ক্রি. **তৰ্জমা কৰ**।

তৰ্জু বি. এডাল ধাতুৰ শলাৰ দুমূৰে দুটা সৰু বাটি ওলোমাই দি সজা এবিধ সৰু তুল a pair of scales.

তৰ্ণাস্তি বিণ. উচ্ছন্ন, লণ্ডভণ্ড laid waste, হাৰাশাস্তি harassed.

তৰ্তৰীয়া, তৰ্‌তৰীয়া বিণ. চঞ্চল, মন পাতল shallow, fickle.

তৰ্দ্ধনি বি. টানত পৰি বিবুদ্ধি হোৱা অৱস্থা perplexity.

তৰ্পণ বি. দেৱতা বা মৃতকৰ সন্তোষৰ

কাৰণে তিল জল দিয়া কাৰ্য্য a libation offered to the manes or gods. ক্রি. **তৰ্পণ কৰ**। বিণ. **তৰ্পিত** যাৰ উদ্দেশে তৰ্পণ কৰা হৈছে।

তৰৰটীয়া বিণ. বাম বাটে যোৱা travelling by land.

তৰৰৰ্ বি. চক্‌মক্, জল্‌মল্ brilliance, lustre.—অক. ধা. **তৰৰৰা**। বিণ. **তৰৰৰীয়া** জিলিকা, জলমলীয়া।

তল বি. নাম ভাগ, অধোভাগ the bottom, অধীন অৱস্থা subordination.—বিণ. অধোভাগৰ, নামৰ lower, inferior, তলতীয়া subordinate.

তল যা, তলত পৰ ঢকা হ to be submerged. **তল নিয়া, তলকৰ** ঢাক, বুৰা, নষ্ট কৰ to submerge, to ruin.

তলওপৰ বিণ. তোল পাৰ, হুলস্থূল confused, tumultuous.— অক. ধা. **তল ওপৰ লাগ** তোলপাৰ লাগ, হুলস্থূল হ to be greatly agitated or confused. **তলওপৰ কৰ** ৰৰকৈ ধুমধাম কৰ to greatly agitate.

তলকাচ বি. পোন্ধ, তলপোন। **তল খুচৰীয়া** তলে তলে লোকৰ অহিত কথা কোৱা back biting. **তলগৰীয়া** নোপঙা, পানীত তল যোৱা।

তলচা বি. তুলী বা আন কোনো বস্তুৰ তলত পাৰি দিয়া কাপোৰ আদি a cloth spread under a mattress or seat.

তলত পৰা, তলপৰা বি. শয্যাৰ ওপৰত পাৰি দিয়া আৰু শোঁওতাৰ তলত থকা কাপোৰ a bed sheet.

তলতীয়া বিণ. তলৰ, অধীন, বশবৰ্ত্তী subordinate, younger.

তলনি বি. জুলীয়া বস্তুৰ তলত থকা ভাগ, গেদ dregs, তলত থকা remaining at the bottom.

তলব বি. হুকুম, আদেশ order, summons, বেতন pay.

তলমুৰা বি. তললৈ মুৰ বা মুখকৈ থকা with the face or head downwards. **তলসৰা** গছৰপৰা সৰি তলত পৰা, কম মূল্যৰ। **তল সুঁতীয়া** মাটিৰ তলে তলে সোঁত বৈ থকা। **তল-সুৰীয়া** সৰুকৈ কোৱা বা গোৱা spoken or sung in a low voice.

তলা বি. কোনো পাত্ৰৰ তলি the bottom of anything মনৰ গুপ্ত কথা বা ভাব a secret, মহল a storey of a house, সঁচাৰ a padlock, গাৰুৰ চক an embroidered end of a round pillow. **তলা-উদী** ধনবিত্ত নথকা, হাত খালী poor, devoid of any means. **তলা-ওপৰা** ওলট-পালট হোৱা,

এটা তলত আনটো ওপৰত।—অক. ধা. **তলা ওলা** গুপ্ত কথা বাহিৰ হ to be revealed, একো নাইকিয়া হ, দুখীয়া হ to be reduced to poverty. **তলা পা** গুপ্ত কথাৰ বুজ পা to be acquainted with any secret.

তলাতল বি. পাতাল, অনেক থলপা থকা ঘৰ one of the seven regions below the earth, a house of several stories

তলামলা বি. অনুসন্ধান, উৰাদিহ a knowledge of a secret thing, a clue.

তলি বি. পাত্ৰৰ বা কোনো বস্তুৰ তলৰ ভাগ, অধোভাগ the bottom.

তলিচা 'তলচা' চোৱাঁ।

তলিয়ৰি বিণ. তলত থকা remaining at the bottom.—বি. পিন্ধা কাপোৰৰ ভিতৰ ফালে লগোৱা কাপোৰ the lining of a garment.

তলী বি. খেতি কৰা মাটি যেনে মাহতলী, সৰিয়হতলী land on which a particular crop is cultivated.

তলুৱা বি. হাতৰ ভিতৰৰ ফাল, ভৰিৰ পতাৰ তলৰ ফাল the palm of the hand, the sole of the foot.

তলে, তলেদি অব্যয়. তলফালে below, under.

তলে ক্রি. বিণ. অধীনে, তলতীয়া হৈ in subordination to. **তলে তলে** গুপ্তৰূপে, আনে নজনাকৈ secretly, তল ফালেৰে below, **তলে পুতল দি** ষড়যন্ত্র কৰ, আনে গম নোপোৱাকৈ কোনো কাৰ্য্য কৰ to conspire secretly.

ত'লৈ ক্রি. বিণ. সেই ঠাইলৈ to that place, তেখেতলৈ for that person.

তল্প বি. শয্যা a bed.

তস্কৰ বি. চোৰ, ডকাইত a thief, a robber.

তহচিল বি. পৰগণা a part of a district larger than a Mouza. **তহচিলদাৰ** তহচিলৰ খাজনা আদায় কৰা বিষয়া।

তহঁত সৰ্ব্ব. তোমালোক (তুচ্ছাৰ্থত) you.

তহবন বি. লুঙি।

তহবিল বি. জমা, পুঁজি cash deposit.

তহিত, তহিতে (পুঃ অঃ) সেই ঠাইত।

তহিলং বিণ. গুৰি কৰা বা খণ্ড খণ্ড কৰা, নষ্ট কৰা reduced to powder or pieces, destroyed.

তা, তা দি সক. ধা. ভাতীৰে তাপ দে, ভাতী মাৰ to blow fire with bellows.

তাই সৰ্ব্ব. সেইজনী তিৰোতা she.

তাইন বি. নিশ্চয়তা certainty.

তাই-লুকীয়া বিণ. গোপনে এজনৰ দুৰ্ণাম আন এজনক কোৱা, লগনীয়া back biting, অবিশ্বাসী untrustworthy.

তাও, তায় বি. তাপ heat এবাৰত ৰন্ধা ভাত rice cooked in a pot at a time.

তাও বি. একখণ্ড চেপেটা জঁাপি থোৱা বস্তু a sheet (as of paper). —সক. ধা. **তাও কৰ**—বি. **তাও কাপোৰ** কপাহী উকা থান কাপোৰ a piece of plain cotton cloth. **তাওকিন** পেটত নাল লগোৱা চাপৰ মুখ বহল পানী থোৱা পাত্ৰ। **তাওবান** বি. বান-কাহী।

তাঁত বি. কাপোৰ বৱৰ কাৰণে শালত লগোৱা দীঘৰ সূতা বিলাক, শালত থকা বোৱা কাপোৰ a warp in the loom, a cloth in the course of being woven.

তাঁত বাটি কৰ কাপোৰ বৱৰ কাৰণে শালত লগাবলৈ দীঘৰ সূতা বিলাক মেলি যুগুত কৰ। **তাঁতশাল** তাঁত বোৱা ঘৰ। কাপোৰ বোৱা যতনৰ সঁজুলি a loom.

তাঁতী বি. কাপোৰ বৈ জীৱিকা নিৰ্ব্বাহ কৰা লোক a weaver. স্ত্ৰী. **তাঁতীয়নী**।

তাইকাই বি. ধৰ্ফৰণি painful feeling.

তাক সৰ্ব্ব, সেইটোক him or that.

তাকৰ বিণ. অলপ, কম a little, insufficient. ক্ৰি. বিণ. **তাকৰকৈ**—সক. ধা. **তাকৰা**।

তাকৰীয়া বিণ. কম থকা, তাকৰ বা অলপমান থকা small in quantity or number, অলপ, কম a little, inadequate.

তাকেৰি (পু অ) সৰ্ব্ব. তেওঁৰ his.

তাগজ বি. সাহ, পিত courage.

তাগিদ বি. কোনো কাৰ্য্য কৰিবলৈ মনত পেলাই দিয়া আদেশ বা কাকত a reminder.—ক্ৰি. **তাগিদ কৰ**। —বি. **তাগাদা, তাগিদা** তাগিদ কৰা কাৰ্য্য।

তাঙৰ সক. ধা. উৎকৰ্ষ কৰ, আগতকৈ ভাল কৰ to improve. **তাঙৰণ** তাঙৰা কাৰ্য্য the act of improving, সংশোধন কৰি পুনবায় ছপা কৰণ, সংস্কৰণ an improved edition (of a book).

তাঙ্ (পু. অ.) সক. ধা. টোক, একেবাৰে তাকৰ বা নাইকিয়া কৰ।

তাচ বি. খেলিবৰ কাৰণে কাটি লোৱা ডাঠ কাকত playing cards.

তাচ্ছল্য, তাচ্ছিল্য বি. বিদ্ৰূপ, ইতিকিং the act of belittling one.

তাজনা বি. নানা ৰকমৰ কঠোৰ শাস্তি severe punishment.

তাজমহল বি. আগ্ৰা নগৰৰ যমুনা

নৈৰ পাৰত থকা পাট্‌চাহ চাজাহানৰ মাদৈ মমতাজৰ মহল বা মৈদাম ঘৰ, ই পৃথিবীৰ সাতটা অদ্ভুত বস্তুৰ এটা।

তাজিয়া বি. মহৰমৰ শেষৰ দিনা মুছলমান বিলাকে লৈ ফুৰা হাচেন হুচেনৰ মৈদামৰ আকৃতি the Tazia of the Mohammedans.

তাজ্যব, তাজ্জব (হিং—তাৰ্জুব্‌= আশ্চৰ্য্য) বিণ. আচৰিত wonderful.

তাড় সক. ধা. টাই, ঠাহ to press or ram down, তাঁতৰ বাণীৰ সূতা খাজি বা টাহি ব to weave by pressing the wasp too much, খেদা, কোবাই খেদা to drive.

তাড় বি. বিজুলী 'তাড়িত' চোৱা lightning.

তাড়কা বি. ৰামচন্দ্ৰই বধকৰা এজনী ৰাক্ষসী a female demon killed by Rama.

তাড়না বি. আছাৰিবে আঘাত কৰা, কোবোৱা the act of striking, শাসন কৰা, দমন admonition, chastisement.

তাড়ি বি. খাজুৰ গছৰ ৰাহী কৰি ৰখা ৰস the fermented juice of the date palm.

তাড়িত বিণ. বিজুলী সম্বন্ধীয় electric. বি. বিজুলী electricity.

তাণ্ডৱ বিণ. উদণ্ড, উদ্দাম frantic, destructive.

তাত বি. পিতা, পিতৃতুল্যলোক a father, an uncle, মান্যৱন্ত লোক।

তাত সৰ্ব্ব. সেই ঠাইত there, সেই মানুহত in that man, সেই সম্পৰ্কে regarding that.

তাতকৰি তাতোকৈ than that.

তাতে অব্য. সেই কাৰণে therefore, সেই ঠাইতে, সিমানতে at that place, at that limit, তদুপৰি in addition to that.

তাতো ক্ৰি. বিণ. তাতোকৈ, তাত-কৈয়ো even, over that, তথাপিও inspite of that, সিমানতো even at that extent, সেই ঠাইতো even at that place.

তাৎকালিক বিণ. সেই সময়ত হোৱা, সেই সময়ৰ occurring in that moment.

তাৎপৰ্য্য বি. মৰ্ম্ম, ভাবাৰ্থ meaning, purport.

তাদৃশ বিণ. সেই নিচিনা, তেনেকুৱা তেনে like that, such.

তান বি. সুৰ, সঙ্গীতৰ স্বৰ বিস্তাৰ a tune of music.

তান (পু. অ.) সৰ্ব্ব. তেখেতৰ his.

তান্ত্ৰিক বি. তন্ত্ৰ শাস্ত্ৰৰ মতে চলা লোক a follower of the Tantras.— বিণ. তন্ত্ৰ সম্বন্ধীয় pertaining to the Trantras, তন্ত্ৰ শাস্ত্ৰ মতে চলা।

তান্‌পূৰা বি. এডলীয়া তাঁৰ বা গুনা

থকা বীণাৰ নিচিনা এবিধ বাদ্য a kind of musical instrument.

তাপ বি. তপত গুণ heat, মনৰ দুখ, শোক sorrow, mental pain, তাপৰ মাত্ৰা temperature.

তাপন বি. কামদেৱৰ এপাত শৰ an arrow of cupid.

তাপমানযন্ত্র বি. শৰীৰৰ তাপ জোখা যন্ত্র thermometer.

তাপলি বি. কাপোৰৰ ফাটৰ ওপৰত সি দিয়া এডোখৰ কাপোৰ a patch. **তাপলি মাৰ** সৰু একখণ্ড লগাই দি ফাট আদি গুচা to patch.

তাপস বি. তপস্বী, যোগী a devotee, an ascetic. স্ত্রী. **তাপসী**।

তাপহ অক. ধা. বিপদত ধৈৰ্য্য ধৰি থাক to have patience in distress.

তাপিত বিণ. তপত হোৱা, তাপৰ পৰা কষ্ট পোৱা, দুঃখিত heated, distressed.

তাপী বিণ. সন্তাপযুক্ত full of grief. স্ত্রী. **তাপিনী**।

তাবিজ বি. ঔষধ ভৰাই পিন্ধা বিৰি, ৰক্ষা-কবচ a charm, an amulet.

তাবিজ বিণ. নিপুণ, পাৰ্গত accomplished, skilled.

তাম বি. এবিধ ধাতু, তাম্র copper.

তামস বিণ. তামসিক, নিন্দিত, গৰ্হিত, অন্ধকাৰময়। স্ত্রী. **তামসী** অন্ধকাৰ ৰাতি, কালী, মায়া বিদ্যাবিশেষ।

তামসিক বিণ. তমোগুণীয়া, তমোগুণ সম্বন্ধীয় belonging to the quality of darkness, of pride.

তামাদি বিণ. দাবি কৰিবৰ নিৰ্দ্ধাৰিত সময় অতিবাহিত barred by limitation.

তামাকাঁহা বি. ত্ৰাস লগোৱা কাৰ্য্য any violent or disastrous act.

তামাচা বি. ৰং, ধেমালি sport, amusement.

তামিল বি. পালন, মান্য act of obeying, দক্ষিণ ভাৰতত চলিত এটা ভাষাৰ নাম।

তামিস্র বি. এখন নৰক one of the hells.

তামী বি. পূজাত ব্যৱহৃত তামৰ বাটি a copper cup used at Puja.

তামূলী বি. ডাঙৰ লোকক তামোল কাটি দিয়া মানুহ। বিণ. তামোল প্ৰিয়, ৰৰকৈ তামোল খোৱা excessively fond of betel nut.

তামোল বি. তাল জাতিৰ এবিধ গছ আৰু তাৰ ফল, পাণ, চূণ আদিৰে মিহলাই খাবলৈ কটা তামোল the areca nut and its tree, a preparation of areca nut with betel leaf, lime etc.

তাম্বুল বি. 'তামোল' চোৱা।

তাম্র বি. 'তাম' চোৱা।

তাম্রপত্র, তামৰফলি বি. ৰজাই মাটি আদি দান কৰাৰ কথা লিখা

তামৰ ফলি a copper plate on which grants of land etc. made by a king are inscribed.

তাম্ৰাক্ষৰী বি. তাম বৰণীয়া আখৰেৰে লিখা বাৰভূঞাৰ গুপ্ত শাস্ত্ৰ a mystic scripture of the Bhunyas.

তায়দাদ বি. মাটিৰ সীমাৰ বিবৰণ, সীমা, পৰিমাণ boundary, amount.

তাঁৰ, তাৰ বি. ধাতুৰে তৈয়াৰ কৰা সৰু জৰী a metallic wire, বাদ্য যন্ত্ৰৰ জৰী a string of musical instrument.

তাৰ বিণ. উচ্চ, তীব্ৰ of high pitch.

তাৰ, তাৰক, তাৰকা বি. তৰা, নক্ষত্ৰ a star.

তাৰ সৰ্ব্ব. সেই ঠাইৰ, সেই লোকৰ of that place or person.

তাৰ (উপশব্দ) সমূহ বা আটি বুজাবলৈ, নোম, কাঠী বা তেনে কোনো বস্তু বুজোৱা বিশেষ্য বা বিশেষণৰ পাছত যোগ কৰা শব্দ যেনে—চুলিতাৰ, বাঢ়নীতাৰ a particle placed after a noun or adjective to denote a bundle of hair etc, তেনে মিহি বস্তু বুজাবলৈ 'তাৰি' ব্যৱহাৰ হয়।

তাৰ সক. ধা. উদ্ধাৰ কৰ, আপদৰ পৰা ৰাখ to deliver, to save, to give salvation to বি. **তাৰক তাৰোঁতা, তাৰন্তা** ৰক্ষা কৰোঁতা, উদ্ধাৰ কৰোঁতা a deliverer, a saviour. **তাৰণ** বি. উদ্ধাৰ কৰা কাৰ্য্য act of saving.

তাৰক বি. কাৰ্ত্তিকে বধ কৰা এটা অসুৰ a demon killed by Kartika.

তাৰতম্য বি. কমবেছি, ন্যূনাধিক, প্ৰভেদ the state of being more or less, difference.

তাৰবি (পু অঃ.) সক. ধা. তাৰিবা, উদ্ধাৰ কৰিবা।

তাৰহ বি. শাসন, দমন বাধা admonition, check.

তাৰা সৰ্ব্ব. তেওঁলোক they.—বি. নক্ষত্ৰ a star, সঙ্গীতৰ সপ্তক বা উচ্চ স্বৰ the treble part in music. **তাৰাবাজী** বি. জুই বাজী fireworks। **তাৰাবোল** তৰাৰ দীপ্তি, সৰু সৰু তৰাৰ জুম। **তাৰামণ্ডল** তৰা থকা ঠাই, তৰাৰ সমূহ বা জুম।

তাৰাং তিৰিং বি. চঁক খাই ইপিনে সিপিনে চোৱা looking about in terror

তাৰি বিণ. পৰিমাণত কৈ অধিক (খোৱা পিয়াত খাটে) excessive. ক্ৰি. বিণ. **তাৰিকৈ**। বি.—টিঙনা মাটি পানীত তল নোযোৱা ঠাই elevated land.

তাৰিখ বি. কোনো নিৰ্দ্দিষ্ট দিন,

কোনো কাৰ্য্য হোৱা দিন, মাহৰ প্ৰথমৰ পৰা দিন সংখ্যা date.

তাৰিণী বি. উদ্ধাৰ কাৰিণী, মুক্তি দায়িনী a female deliverer.

তাৰোঁতা বি. উদ্ধাৰ কৰোঁতা, মুক্তি দিওঁতা a deliverer, a saviour.

তাৰ্কিক বিণ. তৰ্ক প্ৰিয়, তৰ্ক শাস্ত্ৰত অভিজ্ঞ one versed in arguing.

তাৰপৰা, তাৰেপৰা সৰ্ব্ব. সেই ঠাইৰ পৰা, সেই সময় বা ঘটনাৰ পৰা from that place, time or event.

তাৰ্পিণ বি. এবিধ গছৰ পৰা উলিওৱা তেল turpentine.

তাল বি. এবিধ গছ, তাৰ পাতেৰে বিচনী কৰা যায় the fan-palm.

তাল বি. গীত বাদ্য বা নৃত্যত সময়ৰ ভাগ, গীতৰ সুৰৰ তাৰতম্য দেখুৱাবলৈ চপৰিয়াই বজোৱা বাদ্যৰ বাজন control or regulation of musical time or rate of movement, কাঁহৰ বাদ্য বিশেষ a cymbal, গীতৰ ঠেলা বুজাবলৈ মৰা চাপৰি a clap of hands to denote musical time. **তাল ধৰ** গীতৰ ছেদ বুজাবলৈ হাতেৰে চাপৰি মাৰ to beat time with the hands. **তালক তালে** ঠিক সময়ত just in time.

তাল বি. থলপা, মহল, থাপ a storey of a house, a stratum.

তাল বি. উচ্চ শব্দ আদিৰ দ্বাৰা কাণত সোপা লগা যেন বোধ temporary cessation of the power of hearing caused by a loud noise etc ক্ৰি. **তালমাৰ**।

তাল-কাল বি. অস্থিৰ অৱস্থা restlessness.

তাল-লাগ অভাব হ to be scarce.

তালমাৰ, তাল-লাগ উচ্চ শব্দাদিৰ দ্বাৰা কাণত সোপা লগা যেন বোধ হ।

তালমাৰি ধৰ নচলা হ, বন্ধ হ to stop as purging or vomiting.

তালযুৰীয়া বিণ. এযোৰ তালৰ দৰে সকলো প্ৰকাৰে সমান equal in every respect.

তালে তালে ক্ৰি. বিণ. প্ৰতি তালত, তাল নভঙাকৈ according to musical time. **তালে মানে** গীতৰ তাল মিল কৰি, সকলো ৰকমে মিল ৰাখি।

তালব্য বিণ. তালুত উৎপন্ন হোৱা, তালু সম্বন্ধীয় belonging to the palate, palatal.

তাল বি. খৰা a kind of bamboo basket.

তালাক বি. মুচলমান মতা-তিৰোতাৰ এৰা এৰি হোৱা ঘোষণা a divorce among the Musalmans.

তালাচ বি. অনুসন্ধান search.

তালাপী বি. পৰিচৰ্য্যা, যত্ন act of attending or taking care.

তালি বি. হাতৰ চাপৰি a clapping of the hands, তাপলি a patch. —ক্রি. **তালিমাৰ** to patch.

তালিকা বি. ফৰ্দ্দ a list.

তালিম বি. 'আখৰা' চোৱঁা।

তালু বি. মুখৰ ভিতৰৰ ওপৰৰ ভাগ, মাজমূৰ palate, the crown of the head.

তালুক বি. খাজানা আদি তুলিবলৈ ভাগ কৰা মৌজাৰ নিচিনা একখণ্ড দেশ a part of district similar to a mauza. **তালুকদাৰ** তালুকৰ ভাৰ থকা বিষয়া।

তালৈ সৰ্ব্ব. সেই ঠাইলৈ to that place.

তাৱত ক্রি. বিণ. সেই পৰ্য্যন্ত, সেই পৰিমিত until, up to.

তাৱা বি. পিঠা আদি ভজা লোৰ মেলাহি পাত্ৰ an iron frying pan.

তাৱে (পু. অ.) ক্রি. বিণ. তেতিয়ালৈকে up to that time

তাৱৈ বি. সমনীয়া বা সখিৰ বাপেক a friend's faher, পিতাৰ সখিয়েক a father's friend.

তাসম্বাক তেওঁ বিলাকক, **তাসম্বাৰ** তেওঁবিলাকৰ।

তাস্থ [হি.—তাস্থ] সৰ্ব্ব. তাৰ of him, that or it.

তাহাঁত সৰ্ব্ব. সেই মানুহবোৰ they.

তাহানি ক্রি. বিণ. আগৰ দিনত, পুৰণি কালত formerly, পূৰ্ব্বকাল former time. **তাহানিয়েই, তাহানিখন** বহুদিনৰ আগতেই, আগৰ দিনতে long ago.

তাহান্ত (পু. অ.) সৰ্ব্ব. তেখেত he.

তাহুন সৰ্ব্ব. সিহত they,

তাহে (পুঃ অঃ) তাতে, তেওঁত, তেওঁক। **তাহেক** তাৰ, তাক। **তাহেৰ** তেওঁলোকৰ।

তাহোন, তাহন বি. তাত বওঁতে সূতাত লগোৱা আঠা size used for varnishing thread.

তিয়হঁ, তিছঁ বি. এবিধ লতা আৰু তাৰ ফল cucumber.

তিওৱা বিণ. পানীত তিয়াই পৰিষ্কাৰ কৰা washed in water.

তিক্ত বি. তিতা bitter বি. তিতা গুণ bitter taste.

তিচী বি. গুটিৰ পৰা তেল আৰু ছালৰ সূতা হোৱা এবিধ শস্য linseed.

তিত অক. ধা. তিজ, আৰ্দ্ৰ হ to be wet. **তিতপখিলা** পখিলাৰ দৰে তৰালিকে এঠাইৰ পৰা আন ঠাইলৈ যোৱা মানুহ।

তিতা বিণ আৰ্দ্ৰ, তিজা wet, moist.

তিতা বিণ. মহানিম, সোকোতা আদি বস্তুৰ সোৱাদৰ নিচিনা bitter, মনত বিৰক্তি বা বেজাৰ জন্মোৱা (কথা) causing pain to the mind, তিতা বস্তু bitter thing.

তিতা-কেৰেলা 'কেৰেলা' চোৱা।

তিতা-গুটি বি. এবিধ বনৰীয়া সৰু গছ আৰু তাৰ তিতা গুটি।

তিতা চপা বি. 'চপা' চোৱা।

তিতা ফুল বি. ৰঙা বাহকৰ গছ আৰু তাৰ ফুল।

তিতা ভেকুৰি বি. গাত কাঁইট থকা আৰু তিতা গুটি হোৱা এবিধ গছ।

তিতা মূৰীয়া বিণ. ৰঘোনত বা বৰ ৰ'দত মূৰ ঘূৰণিয়ে ধৰা বা মূৰ্চ্ছিত হোৱা faint from heat or fasting.

তিতাটনি বি. পিতৃ মাতৃ মৰিলে সন্তানে তিতা কাপোৰ পিন্ধি তাক গাতে শুকাই আৰু অইন কঠোৰ নিয়ম পালি দহ দিনলৈকে কৰা ব্ৰত।

তিতিকি বিণ. অলপ তিতা slightly bitter.

তিতি বুৰি ক্ৰি. বিণ বৰকৈ তিতি being thoroughly drenched.

তিতিক্ষা বি. সহিষ্ণুতা, ক্ষমা, সহনি endurance, patience.—বিণ. **তিতিক্ষু** ধৈৰ্য্য থকা patient.

তিথি বি. চন্দ্ৰৰ মাহেকীয়া গতিৰ ত্ৰিশ দিনৰ এদিন a lunar day. **তিথি-কৰ** তিথি নিৰ্ণয় কৰোঁতা, গণক an astrologer.

তিন টলকতে ক্ৰি. বিণ. খন্তেকতে, চকুৰ পচাৰতে, ততালিকে quickly, immediately.

তিন তিলিকতে ক্ৰি. বিণ. অতি সোনকালে quickly.

তিন ভেলানিমাৰ বৰ সুখেৰে দিন নিয়া to live luxuriously.

তিনি বি. এক অধিক দুই, এক আৰু দুইৰ যুঠ three.

তিনিও প্ৰসঙ্গত পুৱা, দুপৰীয়া আৰু গধূলি তিনিও বেলাত at morning, noon and evening, সকলো সময়ত, সদায় always.

তিনি কাল বি. ল'ৰা, ডেকা আৰু বুঢ়া কাল, ভূত ভবিষ্যৎ আৰু বৰ্ত্তমান কাল।

তিনি কুল বি. তিনি কুল বা বংশ—পিতৃকুল, মাতৃকুল আৰু শহুৰ কুল।

তিনি গধূলি বি. একেবাৰে সন্ধিয়া সময় evening.

তিনি তাপ বি. শৰীৰ, মন আৰু দৈৱৰ পৰা হোৱা দুখ the three human sufferings—physical, mental and fatal.

তিনি পৰীয়া দিন বা ৰাতিৰ তৃতীয় পৰ বা ভাগ the third part of day or night.

তিনি মুনি বাট বি. তিনিটা বাট লগ হোৱা ঠাই a place where three roads meet.

তিনি মূৰীয়া বিণ. অতি বুঢ়া very old.

তিনি-সীৰ বি. শস্ত ৰুবৰ কাৰণে

একে মাটিতে তৃতীয়বাৰ বোৱা হাল the third ploughing.

তিফাই বি. এবিধ লোৰ জুই ধৰা সাজ a portable fire place.

তিফাইত বি. লাভ profit.—বিণ. যথেষ্ট sufficient.

তিমান সৰ্ব্ব. সিমান।

তিমি বি. এবিধ বৰ ডাঙৰ মাছ a whale.

তিমিৰ বি. অন্ধকাৰ darkness.

তিয়নী বি. গা ধোঁওতে পিন্ধা সৰু চুৰিয়া a small waist cloth used in bathing.

তিয়া অক. ধা. ভিজা, আৰ্দ্ৰকৰ to soak in water. কৃদ. বি. **তিয়াওঁতা**। স্ত্ৰী. **তিয়োঁতী**।

তিৰবিৰ বি. জলমল spark। **তিৰবিৰণি** জলমল কৰা কাৰ্য্য act of sparkling.—অক. ধা. **তিৰবিৰা**—বিণ. **তিৰ্‌বিৰীয়া**।

তিৰস্কৰনী বি. যি বিদ্যাৰে অদৃশ্য বা নেদেখা হব পাৰি the art which is said to enable one to remain invisible.

তিৰস্কাৰ বি. গালি, নিন্দা, অপমান abuse, blame, insult.—কৃদ. বিণ. **তিৰস্কৃত** নিন্দিত, গালি খোৱা, অপমানিত abused, insulted.—ক্ৰি. **তিৰস্কাৰ কৰ**।

তিৰিমিৰি, তিমিৰি বি. তিৰবিৰ।

তিৰী বি. তিৰোতা a woman, ভাৰ্য্যা a wife.

তিৰীমতি বিণ. দুৰ্ব্বল, ভয়াতুৰ, weak, timid.

তিৰোতা বি. মাইকী মানুহ, তিৰী. ভাৰ্য্যা a woman, a wife. **তিৰোতা সেকুৰা** বিণ. স্ত্ৰৈণ, ভাৰ্য্যাত বৰ অনুৰক্ত, ভাৰ্য্যাৰ বশ henpecked, uxorious.

তিৰোধান বি. অন্তৰ্দ্ধান, অদৰ্শন disappearance.

তিৰোভাৱ বি. এই জগতৰ পৰা অদৃশ্য হোৱা, মৰণ, বৈকুণ্ঠ প্ৰয়াণ death as of a saint.

তিৰোহিত বিণ. নেদেখা, অদৃশ্য hidden from sight, unseen.

তিৰ্কঁপে ক্ৰি. বিণ. বৰকৈ কঁপি greatly shivering.

ত্ৰিপল, তিৰ্পাল বি. পানী সোমাব নোৱৰা কৰি তৈয়াৰ কৰা ডাঠ কাপোৰ tarpaulin.

তিৰ্য্যক বি. নীচ জন্তু বা প্ৰাণী, মানবেতৰ a lower animal.—বিণ. বেঁকা oblique.

তিল বি. তেল ওলোৱা এবিধ গুটি আৰু তাৰ গছ the sesamum and its seed, মনুহৰ গাত থকা অতি সৰু কলা সাঁচ a mole on the skin, অলপমান a very small quantity. **তিলমান** অতি অলপ very small quantity.

তিলক বি. কপালত বা দুই চেলাউৰিৰ মাজত লোৱা ঘূৰণীয়া ফোট a small round mark on the forehead or between the eyebrows, অতি শ্ৰেষ্ঠ, প্ৰধান বা মান্য লোক a pre-eminently virtuous a high principled person.

তিল-কাঞ্চন বি. মানুহ মৰিবৰ সময়ত উৎসৰ্গ কৰা তিল আৰু সোণ an offering of some sesamum seeds and a bit of gold made at the time of death.

তিলকে তাল কৰ সামান্য কথা অতিৰঞ্জিত কৰ, ৰৌকে ঢৌ কৰ to exaggerate, to make mountain of a mole hill.

তিল তজু বিণ. এটা তিলৰ পৰিমাণেও কম বা বেছি নোহোৱা very accurate or exact.—বি. যি তজুৱে এটা তিলৰ কম বেছিও ধৰিব পাৰি a very exact balance.

তিল তিলীয়া বিণ. গা সৰু আৰু খৰতকীয়া slender bodied and brisk.

তিলনি বি. তিলৰ খেতি কৰা ঠাই a field of the sesamum plants, মৰাৰ তিন দিনৰ দিনা মৃতকৰ উদ্দেশে তিল জল আদি দিয়া কাম।

তিল-হোম বি. তিলত ঘিউ মিহলাই অগ্নিত দি কৰা পূজা a burnt offering of sesamum seed mixed with ghee.

তিলাৰ্দ্ধ বিণ. অতি সূক্ষ্মকাল।

তিলেক, তিলেকমান বি. অতি অলপ বস্তু, অতি অলপ সময় a small bit of time, a moment.

তিলোত্তমা বি. এজনী স্বৰ্গৰ অপেশ্বৰা the name of an Apsara.

তিলোদক বি. ওপৰ পুৰুষ সকলৰ তৃপ্তিৰ কাৰণে দিয়া তিল আৰু পানী, তিল আৰু জলেৰে কৰা তৰ্পণ an offering of water and sesamum seeds to the dead.

তিষ্ঠ অক. ধা. থাক, বাস কৰ, জীয়াই থাক to live.

তিহ্‌ৰলি, তিৰুলি বি. এবিধ ফুল a kind of flower.

তীঁতীঁ বি. পাতি হাঁহৰ পোৱালীৰ মাত।

তীকি বি. উকি, চিঞৰ a sharp ringing sound.

তীখৰ, তীখৰু বিণ. কামত চোকা sharp, উগ্ৰস্বভাৱ-যুক্ত impetuous.

তীখৰা অক. ধা. ডাঠি ক, চোকা কথাৰে ক to tell emphatically, to warn.

তীখা বি. পৰিষ্কৃত লো, দা কটাৰী আদিৰ মুখত লগোৱা টান আৰু চোকা ধাতু steel, বৰ খ', খঙৰ জ'ক ex-

cessive anger. বিণ. **তীখাল** চোকা, তীব্ৰ keen, sharp. **তীখা-মথৰা, তীখা মোথৰা** মুখ চোকা, বৰ খঙাল sharp, severe, **তীখাল** বিণ. তীখা লগোৱা, চোকা keen, sharp.

তীব্ৰ বিণ. প্ৰবল, উগ্ৰ, চোকা violent, sharp, severe. বি. **তীব্ৰতা**।

তীয়া বিণ. তিন দিনৰ দিনা হোৱা (জ্বৰ) returning every third day, (said of fever).

তীৰ বি. কূল, নদীৰ পাৰ a shore, a bank. **তীৰস্থ** তীৰবৰ্ত্তী, পাৰত থকা living on the bank.

তীৰ বি. বাণ, শৰ। **তীৰন্দাজ** বি. কাঁড়ী, কাঁড়েৰে যুদ্ধ কৰোঁতা an archer.

তীৰ্ণ বিণ. উত্তীৰ্ণ passed.

তীৰ্থ বি. পৱিত্ৰ ঠাই, পুণ্যৰ ঠাই a shrine, a holy place. **তীৰ্থকৰ** তীৰ্থলৈ গৈ ধৰ্ম্ম কৃত্য কৰ। **তীৰ্থযাত্ৰা** পৱিত্ৰ স্থানলৈ গমন **তীৰ্থযাত্ৰী** তীৰ্থ লৈ যোৱা মানুহ a pilgrim. **তীৰ্থোদক** পৱিত্ৰ নৈ বা পুখুৰীৰ পানী the water of a holy river or tank.

দৈৱতীৰ্থ আঙুলিৰ আগ ভাগ।

কায়তীৰ্থ কনিষ্ঠা আৰু অনামিকাৰ মূলভাগ।

পৈত্ৰতীৰ্থ অঙ্গুষ্ঠ আৰু তৰ্জ্জনীৰ মধ্যভাগ।

ব্ৰহ্মতীৰ্থ অঙ্গুষ্ঠৰ মূলভাগ।

তীহতীহাই উঠ বৰকৈ খং কৰ to be greatly enraged. **তীহ্তিহীয়া** বৰ জোঙা having a very sharp point.

তীহ্বিহ বি. অসহন ভাৱ painful sensation. অক. ধা. **তীহ্বিহা**।

তীক্ষ্ণ বিণ. চোকা, ধাৰ থকা sharp জ্বলা, উগ্ৰ, প্ৰবল pungent, violent, severe.—বি. **তীক্ষ্ণতা, তীক্ষ্ণাগ্নি** অতি শীঘ্ৰে আহাৰ জীৰ্ণ নিওৱা শক্তি a strong power of digestion.--বিণ. **তীক্ষ্ণদৰ্শী** 'সূক্ষ্ম-দৰ্শী' চোৱাঁ। **তীক্ষ্ণধাৰ** বিণ. অতি ধাৰাল very sharp.

তুংতুঙা সক. ধা. মিছা আশা দেখাই প্ৰবৃত্ত কৰ, মিঠা কথাৰে ভুলা to coax, to allure. বি. **তুংতুঙনি**।

তুঁহ বি. ধানৰ চোকোৰা chaff, the husk of paddy. **তুঁহ-গজাল** নিচেই সৰু গজাল, খুদ গজাল a very small nail. **তুঁহ-জুই** তুঁহত লাগি থকা ওপৰলৈ জ্বলি নুঠা জুই।

তুঁহু (ব্ৰজ) সৰ্ব্ব. তুমি, তুই you.

তুথ্ৰুং বিণ. পৰিপাটি, শৃঙ্খল কৰা made ready, put in order, শেষ কৰা finished.

বি. উচ্চ গ্ৰহত জন্ম হোৱাৰ কাৰণে হোৱা ভাগ্য innate greatness. শ্ৰেষ্ঠ, উগ্ৰ, উন্নত principal, passionate, high.

তুঙ্গী বি. জ্যোতিষ মতে সৌৰৱণীৰ উচ্চ ঠাইত থকা গ্ৰহ, বিশেষ ৰাশিত কোনো গ্ৰহ থাকিলে সি তুঙ্গী হয়।

তুচ্ছ বিণ. সামান্য, হীন, নীচ, অকামিলা low, mean, of no value.—বি. **তুচ্ছতা** সক. ধা. **তুচ্ছ কৰ** অৱহেলা কৰ, হেয় জ্ঞান কৰ to disregard. **তুচ্ছজ্ঞান** অৱহেলা, অসম্মান, হেয় জ্ঞান contempt, disrespect.

তুতি বি. কাকূতি, মিনতি prayer, thanksgiving. **তুতি-নতি** কাবৌ-কোকালি entreaty.

তুতিয়া বি. তামৰ কঁহৰ পৰা কৰা এবিধ সেউজীয়া বস্তু blue vitriol, copper sulphate.

তুফান বি. ধুমুহা বতাহ a violent tempest, storm.

তুভিয়া অক. ধা. কোনো কাম কৰিম বুলি থাক to procrastinate.

তুমবলি বি. তেজৰ ধাৰ a continuous flow of blood.—বিণ. তেজেৰে ৰঙা হোৱা besmeared with blood.

তুমাৰ সৰ্ব্ব. তোমাৰ your.

তুমি সৰ্ব্ব. যাক কোনো কথা কোৱা যায়, সেই জনক বুজোৱা শব্দ thou, you, **তুমি তুমা** সমনীয়াৰ দৰে কৰা সম্বোধন।

তুমুল বিণ. ঘোৰতৰ, ভয়ানক fierce, dreadful.—বি. ঘোৰ যুঁজ, কটামৰা কৰা দন্দ a tumultuous quarrel or combat.

তুৰতুৰীয়া বিণ. নিচেই পাতল very thin.

তুৰগ, তুৰঙ্গ, তুৰঙ্গম বি. ঘোঁৰা a horse, a pony.

তুৰন্তে ক্রি. বিণ. তৎক্ষণাৎ ততালিকে quickly.

তুৰিমুৰি বি. কোনো নিৰ্দ্দিষ্ট কাৰ্য্য বা আজ্ঞাৰ লৰচৰ কৰা কাৰ্য্য a slight deviation from the rules of conduct.

তুৰি বি. ৰণত বজোৱা বাদ্য বিশেষ।

তুৰীয় বিণ. বাহ্যজ্ঞান ৰহিত, সমাধিৰ অৱস্থা absent minded, transcendental.

তুৰুক চোৱাৰ বি. ঘোঁৰাত উঠি ৰণ কৰা সৈন্য cavalry.

তুৰুপ্ বি. চোলা আদি কাপোৰৰ দাঁতি মোটোকাই সিয়া ভাগ a hem.

তুল বি. গৰু ম'হ আদিৰ জাক a herd of cattle, দল, সঙ্গ com-

pany, society. বিণ. তুল্য equal.

তুল বি. বস্তুৰ ভাৰ বা গধুৰতা, তুলাচনী a balance.

তুলতুলিয়া বিণ. পকি কোমল আৰু বগাল হোৱা soft.

তুলনা বি. বিজোৱা কাম compari-son, উপমা similarity, সাদৃশ্য equality.

তুলসী বি. এবিধ পবিত্ৰ গছ আৰু তাৰ পাত the holy basil and its leaf. **তুলসীৰ নগত কল-পটুৱাৰ মুক্তি** মহতৰ লগত সামান্য লোকৰ উদ্ধাৰ।

তুলা বি. গুটি গুচোৱা কপাহ, শিমলু গছৰ গুটিৰ ভিতৰত হোৱা বস্তু cleaned cotton, silk-cotton, —সপ্তম ৰাশি Libra.

তুলা সক. ধা. পাতল আৰু মিহিকৈ ফাল to split into small thin strips.—বি. **তুলাওঁতা**। স্ত্ৰী. **তুলঁতী**।

তুলাচনী, তুলাচালনী বি. বস্তু জোখা যতন a Roman balance.

তুলাতুল বিণ. অতিশয় কোমল soft like cotton. **তুলা ধুনা দি তুলা** ধুনাৰ দৰে পিট বা কষ্ট দে to beat severely.

তুলাপাত বি. কাগজ, কাকত paper.

তুলি বি. চিত্ৰকৰৰ লেখনী a paint-er's brush.

তুলি তালি সক. ধা. তাতৰ দীঘল কৰি having brought up.

তুলিধৰ সক. ধা. ডাঙি ধৰ, সমৰ্থন কৰ to raise up, to support, শুৱনি কৰ to make beautiful. **তুলি ল** to adopt.

তুলী বি. শয্যাত পৰা তুলা ভৰোৱা কাপোৰ a mattress.

তুল্য বিণ. সমান, সদৃশ equal, similar.—বি. **তুল্যতা**।

তুৱা সৰ্ব্ব. তোমাৰ thy.

তুষ সক. ধা. সন্তুষ্ট কৰ to satisfy, to please.

তুষাৰ বি. বৰফ snow.

তুষ্ট বিণ. আনন্দিত, তৃপ্ত, প্ৰসন্ন হোৱা pleased.—বি. **তুষ্টি** সন্তোষ satis-faction.

তুৰ্কী বি. তুৰস্ক দেশৰ মুচলমান জাতি Turk.

তুহিন বিণ. শীতল, হিম cold, snow.

তুহুঁ (পু. অ.) সৰ্ব্ব. তুমি thou.

তুহ্মা (পু. অ.) [হি. তুহ্ম] তুমি। **তুহ্মাৰ** তোমাৰ। **তুহ্মাক** তোমাক।

তুতুৱা সক. ধা. লোভ দেখাই বঞ্চিত কৰ, অনেকবাৰ আশা দি নিৰাশ কৰ

to tantalize, to disappoint. বি. তুতুৱনি।

তুণ বি. 'টোন' চোৱা।

তুৰ্ণ বিণ. শীঘ্ৰ, বেগী, quick. বি. **তুৰ্ণতা**।

তুৰ্য্য বি. এবিধ বাদ্য।

তৃণ বি. ঘাঁহ, বন grass, any gramineous plant.

তৃণভোজী বিণ. ঘাঁহ খোৱা grass-eating.

তৃতীয় বিণ. তিনি সংখ্যা পূৰ কৰা the third. স্ত্রী. **তৃতীয়া** অমাবস্যা বা পূৰ্ণিমাৰ পাছৰ তৃতীয় তিথি the third lunation.

তৃপ্ত বিণ. সন্তুষ্ট, কায়িক বা মানসিক ভোগৰ ফলত সন্তুষ্ট বা আনন্দিত contented, satisfied. বি. **তৃপ্তি** বি. সন্তোষ, আনন্দ contentment, satisfaction.

তৃষা, তৃষ্ণা বি. পিয়াহ, হেঁপাহ, ভোগ কৰিবৰ ইচ্ছা thirst, craving.

তৃষিত বিণ. পিয়াহ লগা, বৰকৈ হেঁপাহ কৰা thirsty, eagerly desiring.

তৃষ্ণাতুৰ, তৃষ্ণাৰ্ত্ত, তৃষাতুৰ বিণ. পিয়াহ বা হেঁপাহৰ পৰা দুখ পোৱা thirsty, oppressed by thirst.

তেঁউৰ বি. আঁৰবি, মূৰ্চ্ছাৰোগ, epilepsy.

তেঁউৰীয়া বিণ. আঁৰবীয়া suffering from epilepsy.

তেঁতেলী বি. এবিধ গছ আৰু তাৰ টেঙা গুটি the tamarind tree and its fruit. **তেঁতেলী পতীয়া** তেঁতেলী পাতৰ দৰে ছিৰলী ছিৰলী।

তেইশ্, তেইছ বি. একুৰি তিনি twentythree.

তেওঁ সৰ্ব্ব. সেইজনা, সেই মান্য লোক he (said of respectable person.)

তেও অব্য. তথাপি, এনে হোৱাতো yet, still.

তেওজ বেলি বি. যোৱা বছৰৰ আগৰ বছৰ the year before last.

তেকতেকীয়া বিণ. তিতি থকা, পিছল moist, wet.

তেকি বিণ. চেঁচা cold. বি. চেঁচা অৱস্থা coldness.

তেখনে ক্রি. বিণ. তেতিয়াই।

তেখেত সৰ্ব্ব. তেওঁ (সম্ভ্ৰমাৰ্থত) he.

তে-চল্লিশ, তে-চল্লিছ তিনি অধিক দুকুৰি fortythree.

তেজ সক. ধা. এৰ, ত্যাগ কৰা to give up.

তেজ্ বি তাপ, দীপ্তি heat, lustre, শক্তি, পৰাক্ৰম strength, মহিমা greatness, ৰক্ত, শোণিত blood, ধাতু, শুক্ৰ semen. **তেজক পানী কৰ** বৰকৈ পৰিশ্ৰম কৰ to labour very hard. **তেজ খা** অনিষ্ট কৰ

to cause injury. **তেজ গোঁৰা** ৰঙাৰ লগত মিহলি বগা reddish white. **তেজ ধৰ** পুষ্ট হ, সবল হ to be healthy. **তেজ পম** বি. বল শক্তি blood and nerve. **তেজ পৰ** শৌচৰ লগত তেজ যা to have dysentery. **তেজী ৰঙা** তেজৰ দৰে ৰঙা blood-red. **তেজপাত** বি. এবিধ সুগন্ধি পাত the bay-leaf. **তেজপিয়া** বিণ. তেজ পান কৰা drinking blood. নাইপিয়া জাতিৰ এবিধ জন্তু a kind of chameleon. **তেজমুই** বেছি তেজ দেখাৰ পৰা হোৱা মূৰ্চ্ছা, এবিধ গছ। **তেজশাঁও** শৌচত ওলোৱা তেজেৰে মিহলি বীজলীয়া বস্তু bloody mucus. **তেজস্কৰ** শক্তি বৰ্দ্ধক, উদ্দীপক।

তেজস্বিতা বি. তেজস্বীৰ গুণ বা মহিমা।

তেজস্বী বিণ. প্ৰভাবযুক্ত, প্ৰতাপী, মহিমাযুক্ত powerful, glorious. —বি. মহিমাযুক্ত লোক, তেজাল glorious personage, full of blood.

তেজাৰত, তেজাৰতি বি. নগদ টকা সুতলৈ নাইবা অন্য বিষয়ত খটাই কৰা কাৰবাৰ money-lending business.

তেজাল বি. বলী, বেছি তেজ থকা, চোকা strong, having much blood, sharp. **তেজী** বলবান strong. **তেজীমনা** সাহসী spirited. **তেজীয়াল** তেজাল।

তেজী ৰঙা বিণ. তেজৰ দৰে ৰঙা blood-red.

তেজেমুখে ফুটি যা মুখত বেছি তেজ থকা বাবে ফুটি যোৱা যেন হ, দেখনিয়াৰ to be beautifully ruddy and blooming.

তেজেতীয়া বিণ. দুষ্ট. উচ্ছৃঙ্খল, অনিষ্টকাৰী wicked, mischievous.

তেজোময় বিণ. দীপ্তিময়, উজ্জ্বল bright, brilliant.

তেতিয়া ক্ৰি. বিণ. সেই কালত at that time. সৰ্ব্ব. সেই সময় that time. **তেতিয়াই** ক্ৰি. বিণ. ততালিকে at once, immediately.

তেতিক্ষণে ক্ৰি. বিণ. সেই সময়তে, তেতিয়াই at that very moment.

তেতেক বিণ. সিমান, সেই পৰিমাণৰ many, so much. **তেতেবেলি** সিমান পৰ so long.

তেত্ৰিশ, তেত্ৰিছ বি. তিনি অধিক ডেৰকুৰি thirtythree.

তেনয় বিণ. তেনেকুৱা। **তেনি** ক্ৰি. বিণ. সেইফালে।

তেনুৱা বিণ. তেনেকুৱা।

তেনে সৰ্ব্ব. সেই প্ৰকাৰৰ similar. ক্ৰি. বিণ. সেই প্ৰকাৰে, সেইৰূপে

in that way. ক্রি. বিণ. তেনেকৈ, তেনেতে সেই সময়তে।

তেনেই ক্রি. বিণ. সমূলি, গোটেই entirely, wholly, সমূলি, একো নোখোৱাকৈ without taking any food.

তেনেকুৱা (বিণ. সর্ব্ব.) সেই প্ৰকাৰৰ, সেই নিচিনা of that sort, similar. ক্রি. বিণ. **তেনেকুৱাকৈ, তেনেকৈ** সেইদৰে, সেইৰূপে thus.

তেনেমুখেই ক্রি. বিণ. সুদা মুখেই without taking betelnut after food.

তেনেহলে, তেন্তে ক্রি. বিণ. সেইৰূপ হলে, তেনে অৱস্থাত then, in that case.

তেন্তু (পু. অ.) সর্ব্ব. তেওঁ।

তেবাটা বি. তিনিটা বাট যোগ হোৱা ঠাই a junction of three roads.

তেবাহি বিণ. অতিশয়, অত্যন্ত excessive.—ক্রি. বিণ. **তেবাহিকৈ**।

তেমনে, তেমতে (পুঃ অঃ) ক্রি. বিণ. তেনেকৈ।

তেমেকা বি. লোকৰ পাছত ফুৰা অকামিলা মানুহ worthless follower.

তেৰ বি. তিনি অধিক দহ thirteen.

তেৰা সর্ব্ব. তোমাৰ (মান্যার্থত)।

তেৰাত্ৰ বি. ত্ৰিনদিনীয়া (অশৌচ) lasting three days.

তেৰানৈ, তেৰানই বি. তিনি অধিক নবৈ ninetythree.

তেৰাশী তিনি অধিক আশী eighty-three.

তেৰি সর্ব্ব. তোমাৰ your.

তেৰিজ, তেৰেজ বি. সংখ্যা যোগ কৰা কাৰ্য্য addition, প্ৰত্যেক ৰায়তৰ বেলেগ বেলেগ দাগৰ মাটিৰ মুঠ হিচাপ থকা বহি।

তেৰেচী বি. তিনি বছৰৰ অন্তত পোৱালী দিয়া গাই a cow giving a calf after every three years.

তেল বি. তিল, সৰিয়হ বা আন বস্তুৰ পিছল ৰস oil, জন্তুৰ ছাল আৰু মঙহৰ মাজত থকা এবিধ তেলেতীয়া বস্তু fat.—বিণ. **তেল ক'লা, তেল ক'লীয়া** তেলৰ বৰণৰ নিচিনা ক'লা অতিপাত ক'লা নহয় blackish brown. **তেলকুৰ** বি. তেল আৰু গাত ঘঁহা মচলা আদি। **তেল কাঢ়** সেকা দে, চেপা দে to punish. **তেলগাজ** এবিধ ক'লা ৰঙৰ চৰাই। **তেলগামোচা** বি. বিয়াত দৰাই-কন্যাই পিন্ধি গা ধোৱা সৰু কাপোৰ। **তেলচা, তেলচীয়া** অলপ তেলৰ গোন্ধ থকা। **তেলচিকটি** তেল লাগি কাপোৰত হোৱা মলি। **তেল বিয়নী** তেল সানি পৰিষ্কাৰ কৰা। **তেল টেঙা ঘঁহ,** তেল দি ভৰি হাতত ধৰ, উপাসা কৰ,

চাটুকৰ to cringe, to flater, to adore. **তেলতেলীয়া** তেলেৰে তিতা, তেলৰ দৰে পিছল। **তেলবাঢ়** ভালকৈ খাই বৈ পুষ্ট হ,উদ্ভণ্ডালি কৰ। **তেল ভকুৱা** পঁইতা চোৰা। **তেলমাৰ** তপত তেলত দি পাক কৰ। **তেলত মাৰ** তেলত পাক কৰি সিজা।

তেলনি বি. তপত তেলত মচলা দি আঞ্জা বন্ধা-কাৰ্য্য the act of boiling oil mixed with spice etc.

তেলাচ বি. চেলেং কাপোৰ a wrapper.

তেলাল, তেলী বিণ. তেলযুক্ত fatty, oily.

তেলী বি. তেল বেচোঁতা an oilman.

তেলী ছাই বি. তেলেৰে মিহলি ছাই, চাকিৰ ছাই।

তেলীয়া বিণ. তেলৰ নিচিনা, তেল লগা। **তেলী শাল, তেল শাল** বি. তেল পেৰা যতন an oil press or mill.

তেলেতীয়া বি. তেলৰ আস্বাদ থকা, তেলৰ দৰে পিছল having the taste or quality of oil. **তেলেধৰ** উত্ৰাৱল হ, ৰবকৈ আনন্দ কৰ to be excited with joy.

তেৰবা বি. এবিধ মাছ ধৰা যতন a kind of fish-trap.

তেন্নে (পুঃ অঃ) ক্রি. বিণ. তেতিয়া, তেনেহলে।

তেহাতী বি. তিনি হাত থকা three cubits long.

তেহে ক্রি. বিণ তেনেহলেহে, সেই কথা হ'লত হে then only, in that case only.

তেহেত সৰ্ব্ব. ইয়াৰ পৰা অলপ আঁতৰত a little further off. **তেহেল** (পু. অ.) তেনেকুৱা, সেই নিচিনা। **তেহেন্ত** (পু. অ.) তেখেত, সিজন। **তেহেৰ পৰা** সিফালৰ পৰা from that side. **তেহেলৈ** সিফালৈ, অলপ আঁতৰলৈ thither, to that side, পাছলৈ, তেনে কৰাৰ ফলত as a consequence of that.

তেক্কয়, তেনয় (পু. অ.) তেনেকুৱা। **তেক্কণে** (পু. অ.) তেতিয়াই।

তৈ (পু অ.) সেই ঠাই। **তৈক** সেইঠাইলৈ। **তৈৰ** সেই ঠাইৰ।

তৈয়াৰ বিণ. প্ৰস্তুত, সাজু, যুগুত ready, prepared. ক্রি. **তৈয়াৰ কৰ**।

তৈৰা সক. ধা. পানীৰ পৰা তোল to take out of water.

তৈল বি. তিল সৰিয়হ আদিৰ ৰস, তেল oil.

তৈলানি ক্রি. বিণ. তেতিয়া, তাহানি then, formerly.

তো, তোন অব্যয়, নিশ্চয়ার্থ বাক্যত ব্যৱহৃত শব্দ।

তো সর্ব্ব. তুমি, তই। **তোই** তোমাক, তোমাৰ।

তোকমা বি. এবিধ সৰু গছ আৰু তাৰ বীজলীয়া গুটি a kind of basil.

তোকণ্ডা বি. লাউ খোলাৰ পাত্ৰ।

তোচ্ ভয়, সঙ্কোচ।

তোটয় বি. বাৰটা আখৰ থকা এবিধ ছন্দ, যেনে,—

মধুদানৱ-দাৰণ দেৱ বৰং।
বৰ-বাৰিজ-লোচন চক্ৰধৰং॥

তোড় (পু.অ.) সক. ধা. কাট, ছেদ, কৰ to pierce, to sever.

তোথেৰ (পু অ.) সর্ব্ব. তইঁতৰ, তোমালোকৰ।

তোপ বি. বৰহিলৈ a cannon.

তোবা তোবা, তৌবা তৌবা অনুতাপ, দুখ, আশ্চৰ্য্য আদি ভাব বুজোৱা মুচলমানী শব্দ।

তোম বি. শস্য আদিৰ টোপোলা বন্ধা বাঁহৰ কাঁঠীৰ যতন a basket used for holding grain.

তোমৰ বি. লোৰ টাঙন বা লাঠী an iron club.

তোমাথেৰ সর্ব্ব. তোমালোকৰ। **তোমাবাক** তোমালোক। **তোমাসাৰ** তোমালোকৰ। **তোমোৰাৰ** তোমালোকৰ।

তোয় বি. পানী water. **তোয়নিধি** বি. সমুদ্ৰ, সাগৰ ocean.

তোৰণ বি. বাহিৰ দুৱাৰ, সিংহদুৱাৰ a gate, বাহিৰৰ দুৱাৰৰ ওপৰত, লগোৱা ধুনীয়া ধেনু আকৃতিৰ কাঠ নাইবা অইন বস্তু।

তোৰা বি. এবিধ বামী মাছৰ আকৃতিৰ সৰু মাছ a kind of fish.

তোৰা (পু. অ.) সর্ব্ব. তইঁত, তোমালোক।

তোল সক. ধা. দাং, থিয় কৰ, ওপৰলৈ নি, লালন-পালন কৰ. উভাল, মাটিৰ তলৰ পৰা ওপৰলৈ আন, সংগ্ৰহ কৰ, আদায় কৰ to raise, to erect, to bring up as a child, to uproot, to collect as money, পূৰ কৰ to make up, প্ৰস্তাৱ কৰ to propose, প্ৰচাৰ কৰ to spread, বাছ, সাজ to embroider, আগবঢ়াই আন, মাতি আন to receive cordially. বি. **তোলন**। বিণ. **তোলা**। বি. **তোলোঁতা**। স্ত্ৰী. **তোলাঁতী**।

তোল পাৰ· বিণ. তল-ওপৰ, হুলস্থুলীয়া full of tumult or confusion. —হুলস্থুল great confusion.

তোলনি বিয়া বি. ছোৱালীৰ কন্যাকাল হোৱাত কৰা উৎসৱ the ceremony performed when a girl attains puberty.

তোলনীয়া বিণ সন্তানৰ দিচিনাকৈ ডাঙৰ দীঘল কৰা fostered as a child, আনৰ সন্তানক নিজৰ সন্তানৰ দৰে প্ৰতিপাল কৰা adopted.

তোলা সক. ধা. আনৰ দ্বাৰা দঙা বা থিয় কৰা to cause to be raised.
তোলা বি. আশী ৰতি, এটকাৰ ওজন the weight of one rupee.
তোলাও, তোলাং বি. নিপাত, সমূলি নষ্ট। উৰাৰ laid waste.
তোষ সক. ধা. সন্তোষ দি, সন্তুষ্ট কৰ to please, to satisfy. বি. সন্তোষ satisfaction.
তোষামোদ বি. আনৰ মনস্তুষ্টি সাধন, চাটুবৃত্তি flattery.
তোহাৰি, তোহোৰ (পু. অ.) তোমাৰ, তোমালোকৰ। **তোহে।** তুমি। **তোহোৰা** তইঁত, তোমালোক।
তৌজি বি. মৌজাৰ মুঠ খাজনা আৰু তাৰ আদায়ৰ হিচাপ লিখি ৰখা বহি a kind of revenue register.
তৌ তৌ কৰে ক্রি. বিণ. বৰ বেগাই swiftly, বৰ তপত হৈ with severe heat.—অক. ধা. **তৌতোৱা** অতি তপত হ।
তৌবা তৌবা বি. দুখ,আচৰিত নাইবা অনুতাপ ভাব বোধক মুচলমানী শব্দ।
ত্যক্ত বিণ. এৰা, পৰিত্যাগ কৰা left, abandoned.—বি. বিৰক্তি trouble.
ত্যাগ বি. এৰা কাৰ্য্য, পৰিত্যাগ the act of leaving or abandoning, স্বাৰ্থ ত্যাগ self-sacrifice.—**ত্যাগশীল** বিণ. দানশীল, দানী generous. বি. **ত্যাগশীলতা**।
ত্যাগী বিণ. ত্যাগশীল generous.
ত্যাজ্য বিণ. এৰিবলগীয়া fit to be abandoned. **ত্যাজ্যপুত্ৰ** খিতাড়িত অৰ্থাৎ পৈতৃক সম্পত্তিৰ পৰা বঞ্চিত পুত্ৰ।
ত্ৰয় বি. তিনি three, ব্ৰহ্মা, বিষ্ণু আৰু শিৱ এই ত্ৰিমূৰ্ত্তি। **ত্ৰয়ী** স্ত্ৰী. ঋক্, সাম আৰু যজুৰ্ব্বেদ, দুৰ্গা।
ত্ৰয়োদশ বি. তেৰ thirteen. **ত্ৰয়োদশী** বি. তেৰ সংখ্যাৰ তিথি the thirteenth lunation.
ত্ৰসৰেণু বি. ছয় পৰমাণু six atoms.
ত্ৰস্ত বিণ. ভীত, ভয়পোৱা fearful, frightened.
ত্ৰাণ বি.উদ্ধাৰ, নিস্তাৰ deliverance salvation.
ত্ৰাতা বি. উদ্ধাৰ কৰোঁতা, মুক্তি দিওঁতা a deliverer, saviour.
ত্ৰাস বি. ভয়, বিপদৰ আশঙ্কা dread. —বি. **ত্ৰাসিত** বৰ ভয় পোৱা frightened.
ত্ৰাহি অব্যয়. ৰক্ষা কৰা, বিপদৰ পৰা ৰক্ষা পাবলৈ প্ৰাৰ্থনা কৰা মাত save,
ত্ৰাহি মধুসূদন দেখ বৰকৈ ভয় পা to be greatly frightened.
ত্ৰি বি. তিনি three.
ত্ৰিকটু বি. আদাৰ শুঁঠ পিপলী আৰু জালুক।
ত্ৰিকাল বি. ভূত, ভবিষ্যত আৰু বৰ্ত্তমান এই তিনি কাল the three

division of time-past, future and present.

ত্ৰিকালজ্ঞ বিণ. ভূত, ভবিষ্যত আৰু বৰ্ত্তমান কালৰ কথা জনা, সৰ্ব্বজ্ঞানী knowing the past, future and present.

ত্ৰিকুল বি. পিতৃ বংশ, মাতৃ বংশ আৰু শহুৰ বংশ the three families of one's father, mother and wife.

ত্ৰিকূট বি. লঙ্কা উপদ্বীপৰ তিনটা টিং থকা এক পৰ্ব্বতৰ নাম ইয়াৰ ওপৰত লঙ্কা অৱস্থিত, সুবেল পৰ্ব্বত।

ত্ৰিকোণ বিণ. তিনি চুকীয়া, তিনটা চুক থকা triangular, তিনি চুকীয়া বস্তু anything having three corners. **ত্ৰিকোণমিতি** ত্ৰিভুজৰ কোণ আৰু বাহুৰ সম্বন্ধৰ বিষয়ে চৰ্চ্চা কৰা গণিত শাস্ত্ৰ trigonometry.

ত্ৰিগঙ্গ বি. তীৰ্থ বিশেষ, প্ৰয়াগ।

ত্ৰিগুণ বি. সত্ত্ব, ৰজঃ আৰু তম এই তিনি গুণ the three principal qualities inherent in human nature.—বিণ. সত্ত্ব, ৰজঃ, তম এই তিনি গুণ থকা। স্ত্ৰী. **ত্ৰিগুণা** বিণ. **ত্ৰিগুণাতীত** সত্ত্ব, ৰজঃ আৰু তম এই তিনি গুণৰ বাহিৰ, কাৰ্য্যৰ ফলভোগী নোহোৱা not subject to the influence of any quality, good or bad, (an attribute of God).

ত্ৰিগুণাত্মক বিণ. গুণত্ৰয় বিশিষ্ট সাংখ্য দৰ্শনমতে—সত্ত্ব, ৰজঃ, তম গুণ প্ৰধান। বেদান্তমতে—অজ্ঞান,স্ত্ৰী. **ত্ৰিগুণাত্মিকা** আদ্যা শক্তি।

ত্ৰিজগত বি. ত্ৰিভুবন, স্বৰ্গ, পৃথিৱী আৰু পাতাল the three regions heaven, earth and hell.

ত্ৰিতয় বিণ. তিনি three.

ত্ৰিতাপ আধ্যাত্মিক, আধিদৈবিক আৰু আধিভৌতিক দুখ।

ত্ৰিদশ বি. দেৱতা মণ্ডলী all the gods taken together.

ত্ৰিদশা (পু.অ.) মৃত্যুৰ তেৰ দিনৰ পাছত জ্ঞাতি সকলক ভোজন কৰোৱা কাৰ্য্য।

ত্ৰিদিৱ বি. স্বৰ্গ the heaven.

ত্ৰিদোষ বি. বায়ু, পিত্ত আৰু কফ ধাতুৰ বিকাৰ disorder of the three humours of the body.—bile, blood and phlegm,—বিণ. **ত্ৰিদোষী**।

ত্ৰিধা বি. তিনি বিধৰ, তিনি ভাগে বিভক্ত of three.

ত্ৰিনয়ন বি. মহাদেৱ, তেওঁৰ চকু তিনটা a name of Shiva. স্ত্ৰী. **ত্ৰিনয়না, ত্ৰিনয়নী**।

ত্ৰিপত্ৰ বি. একেডাল ঠাবিৰ পৰা ওলোৱা তিনটা পাত, বেল পাত a trefoil leaf of the bel tree.

ত্ৰিপদ বি. তিনি খোজ পৰিমাণৰ measuring three paces.

ত্ৰিপদী, ত্ৰিপাদিকা বি. তিনটা খুৰা লগোৱা এবিধ সৰু মেজ, এবিধ তিনি ঠেঙীয়া কোবাৰ আধাৰ a small table supported on three feet, a tripod, এবিধ তিনি চৰণ থকা ছন্দ a kind of verse.

ত্ৰিপিটক বি. বৌদ্ধ ধৰ্ম্ম গ্ৰন্থ বিশেষ। ই সূত্ৰ, ধৰ্ম্ম আৰু বিনয় এই তিনি ভাগত বিভক্ত।

ত্ৰিপুৰাৰি বি. সদাশিৱ a name of Shiva. **ত্ৰিপুণ্ড, ত্ৰিপুণ্ড্ৰক** কপালত অঙ্কিত তিন ৰেখা যুক্ত তিলক।

ত্ৰিফলা বি. একেলগ কৰি দৰব ৰূপে ব্যৱহাৰ কৰা আমলখী, শিলিখা আৰু ভোমোৰা the three myrobalans used as a medicine.

ত্ৰিভঙ্গ বিণ. শৰীৰৰ তিনি ঠাইত ভাজ থকা having three bends in the body.

ত্ৰিভুজ বি. তিনটা সৰল ৰেখাৰে আগুৰা ক্ষেত্ৰ a triangle.—**ত্ৰিভুবন** বি. ত্ৰিজগত।

ত্ৰিমূৰ্ত্তি বি. একেলগে হোৱা তিনজনা প্ৰধান দেৱতা ব্ৰহ্মা, বিষ্ণু, শিৱ the triad, the united form of Brahma, Vishnu and Shiva.

ত্ৰিলোক বি. ত্ৰিভুবন, স্বৰ্গ, মৰ্ত্ত্য, পাতাল। স্ত্ৰী. **ত্ৰিলোকী**।

ত্ৰিলোচন বি. ত্ৰিনয়ন, সদাশিৱ।

ত্ৰিবৰ্গ বি. ধৰ্ম, অৰ্থ আৰু কাম virtue, wealth and desire.

ত্ৰিবলি-লী বি. পেট নাইবা ডিঙি আদি ঠাইত ছাল কোঁচ খাই হোৱা তিনটা ৰেখা বা শিৰ three lines formed on the neck or the belly of a man by contraction of the skin.—বিণ. **ত্ৰিবলিত** ত্ৰিবলি যুক্ত।

ত্ৰিবেদী বিণ. ঋক্, যজুঃ, সাম এই তিনিখন বেদ পঢ়া বা জনা versed in three Vedas.

ত্ৰিবেণী বি. গঙ্গা, যমুনা, সৰস্বতী এই তিনিখন নৈ একেলগ হোৱা ঠাই, প্ৰয়াগত এনে মিল হৈছে the confluence of the Ganges and the Jumna where the river Saraswati is also supposed to join the other two.

ত্ৰিংশ বি. ডেড় কুৰি, একুৰি দহ thirty.

ত্ৰিশঙ্কু বি. সূৰ্য্যবংশৰ এজন ৰজাৰ নাম a king of the solar dynasty.

ত্ৰিশিৰা বি. জ্বৰ দেৱতা, ৰামে বধ কৰা এজন ৰাক্ষস বীৰ।

ত্ৰিশূল বি. তিনটা জোঙেৰে এবিধ যাঠি a trident. **ত্ৰিশূলী** বি. ত্ৰিশূল লওঁতা সদাশিৱ।

ত্ৰিসন্ধ্যা বি. পুৱা, গধুলি আৰু দুপৰীয়া morning, noon and evening

ী, ত্ৰুটি বি. কৰিব লগা কাৰ্য্যত হেলা neglect, দোষ fault.

ত্ৰেতা বি. দ্বিতীয় যুগ, সত্যৰ পাছৰ যুগ the second age of the Hindus.

ত্ৰৈমাসিক বিণ. তিনিমহীয়া quarterly. ত্ৰৈবাৰ্ষিক, ত্ৰিবাৰ্ষিক তিনি বছৰ ব্যাপী, যি তিনি বছৰৰ পাছত হয় triennial.

ত্ৰৈৰাশিক বি. তিনটা ৰাশিৰ সম্বন্ধ থকা এবিধ অঙ্কৰ নিয়ম the rule of three.

ত্ৰৈলোক্য বি. ত্ৰিজগত, স্বৰ্গ, মৰ্ত্ত্য আৰু পাতাল।

ত্ৰ্যম্বক ওম্ (অ-উ-ম), ত্ৰ্যম্বক শিৱ।

ত্ৰ্যহস্পৰ্শ একেদিনতে তিনিটা তিথিৰ যোগ।

ত্বক্, ত্বচ্ বি. ছাল, বাকলি skin, bark.

ত্বৰা বি. দ্ৰুতগতি, বেগ haste, speed.

ত্বৰিত বিণ. বেগী, দ্ৰুতগামী quick, swift. ক্ৰি. বিণ. ত্বৰাই, ত্বৰিতে।

থ

থ ব্যঞ্জন বৰ্ণৰ সোতৰ সংখ্যাৰ আখৰ the seventeenth letter of the consonants.

থ সক. ধা. ৰাখ, স্থাপন কৰ to keep, to place.—বি. থওঁতা, থওঁতী কৃদ. বি. থওন, থোৱন।

থক্ থক্ কৰে 'থৰ্ থৰ্ কৰে' চোৱা।

থক্ থক্ (অনু. শব্দ) ভাত আদি উতলোঁতে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ—অক. ধা. থক্থকা। বি. থক্থকনি। ক্ৰি বিণ. থক্থকৈ।

থকৰ্ বকৰ্ বি. লৰচৰ, অস্থিৰতা tremor.—বিণ. কঁপা, অস্থিৰ unsteady.

থকা-থমকা, থকা-থৈয়া বি. কোনো কাম কৰি থাকোঁতে বা গৈ থাকোঁতে থমক খাই ৰোৱা কাৰ্য্য the act of stopping or stopping back.

থকা-সৰকা বিণ. অনেক ফুটা বা বিন্ধা যুক্ত full of holes, বহুত ঠাইত ঘা লগা full of cuts.

থওা বি. কম্বল a coarse blanket.

থকৃমক্ বি. বিবুধি হোৱা অৱস্থা bewilderness.

থপথপীয়া বি. ঘন বোকাৰ নিচিনা, জুলীয়া নোহোৱা of a soft thick consistency.

থপৰ (অনু. শব্দ) কোনো লঘু বস্তু পৰাৰ নিচিনা শব্দ a slight thud, ক্ৰি. বিণ. থপৰাই, থপৰ্ কৰে।

থপৰিয়া সক. ধা. হাতৰ তলুৱাৰে লাহেকৈ আঘাত কৰ, চপৰিয়া to strike with the palm of the hand.

থপা বি. হাতৰ তলুৱাৰে মৰা চকা, চাপৰ a slap.

থ'পিয়া সক. ধা. পাপ মাৰ, চিলনীৰ দৰে অকস্মাৎ ওপৰৰ পৰা পৰি নখেৰে বিন্ধ to pounce down upon. **থপিয়াথপি** বি. এটাই আনটোক বা পৰস্পৰক পাপ মৰা কাৰ্য্য the act of pouncing upon one antother.

থমক অক. ধা. থমকা মাৰ, স্তম্ভিত হ to stop suddenly. **থমকা খা** বাধা বিঘিনি দেখি আগ নবঢ়াকৈ থাক। **থমকা মাৰ** আগ নবঢ়াকৈ থাক।

থম্‌থম্‌ কৰে ক্রি. বিণ. স্থিৰভাবে gravely. **থম্‌থমীয়া** বিণ. স্থিৰ, গম্ভীৰ steady grave, মঙহাল plump.

থমা দৈ বি. বৰ ঘন নিপানী দৈ গাখীৰ solid waterless curd.

থৰ্ বি. ধৈৰ্য্য, স্থিৰতা steadiness, patience. **থৰ-কাছুটি** এৰ বিতত হ, বিবুদ্ধি হ to lose presence of mind. **থৰ-মুগুতি** এৰ বিচূৰ্ত্তি হ, বিবুদ্ধি হ to be perplexed.

থৰ্ বি. ধানৰ পাচোটা, ছটা বা আঠোটা মুঠি five, six or eight bundles of paddy.

থৰক্ অক. ধা. কঁপ to tremble. **থৰক্ থৰক** বিণ. লৰক ফৰক, অস্থিৰ, কঁপা unsteady, অধিক differing.—বি. **থৰক বৰক**—ক্রি. বিণ. **থৰক বৰককৈ**।

থৰ্‌থৰ্ কৰে ক্রি. বিণ. থৰকৈ কঁপি, বৰকৈ গা জোকাৰি violently (said of trembling). **থৰ্‌থৰি** অতিশয় কঁপনি trembling. **থৰ্-থৰিমান** বিণ. অতি কম্পমান, ভয়েৰে ব্যাকুল trembling with fear. **থৰহৰি কম্পমান** বিণ. ভয়ত অতিশয়ৰূপে কম্পমান trembling excessively with fear.

থকৰা বি. দাঁতৰ আলু the gum of the teeth.

থল বি. বাম, বামঠাই dry place, ভৈয়াম a plain, কোনো বিশেষ ঘটনা হোৱা ঠাই particular locality or spot.

থলচৰ বিণ. বামত থকা living on land.

থলাধিকাৰ বি. কোনো বিশেষ ঠাইৰ গৰাকী, স্থানীয় গৰাকী the local head officer.

থলী বি. বামঠাই a dry place, সদায় থকা ঠাই a place of residence, শস্য অৰ্জ্জা মাটি a field for growing crops. **থলী দাঙি** সমূলি, বাকি নথকাকৈ wholly, entirely.

থলুৱা বিণ. বামত ভৈয়ামত থকা বা living or existing on land or a plain, নিজ ঠাই বা দেশত থকা, কোনো এক ঘটনাৰ ঠাইত থকা বা হোৱা local, belonging to a place.

থা অক. ধা. থাউনি পা, পানীত ম্নুড়্বাকৈ থাক to be within one's depth, বক্ষাপৰ to be saved.

থাউকাল বিণ. বৰ দীঘল বা চুটি নোহোৱা of a middle stature.

থাউকতে ক্রি. বিণ. মুঠতে, একেবাৰে অধিক পৰিমাণৰ wholesale. **থাউকীয়া** বিণ. একেলগেই অধিক কিনা বা বেচা bought or sold wholesale.

থাউনি বি. পানীৰ তল নোযোৱাকৈ থাকন, তল নোযোৱাকৈ ভৰিৰে পোৱা পানীৰ তলৰ মাটি state of being within one's depth, the bottom of water touched with the feet without sinking. ক্রি. **থাউনি পা** পানীত তল নোযোৱাকৈ ভৰিৰে পানীৰ তলৰ মাটি ছো।

থাংবাং বি. হাতীৰ গাদী বন্ধা ফঁই the rope with which the pad is tied to the back of an elephant.

থাংলাং বি. বিশৃঙ্খলৰূপে ঠাই ঠাই কৰা thrown about in disorder.

থাক অক. ধা. বাস কৰ, ৰ to dwell, to stay, উপস্থিত হ to be present, বাকী ৰ remain. বি. **থাকোঁতা**। স্ত্রী. **থাকঁতী**। **থাকন** বি. থকা বা বাস কৰা কাৰ্য্য।

থাক বি. থাপ, থলপা a shelf, a storey.

থাকুৰি বি. বান বাটিৰ খুৰা the foot of a cup, নিশ্চয়তা certainty.

থাকাৰ-থুকুৰ বিণ. 'থুনুক-থানাক' চোৱা।

থাকুৰীয়া বিণ. হালত নোযোৱা, হাল বাওঁতে শোৱা unwilling to go forward, restive (said of ploughing cattle.)

থান বি. থকা ঠাই a place of residence, বৈষ্ণৱ সকলৰ গুৰু ঘৰ, সত্র a seat of the religious head of the Baishnavas, a place of worship.

থান বি. জঁাপি থোৱা সমুদায় এডোখৰ কাপোৰ a whole piece of cloth.

থানথান বিণ. ঠাই ঠাই, অনেক ঠাইত সিঁচৰতি, বিশৃঙ্খল ৰূপে থকা scattered about, lying pell-mell.

থানস্থিত বি. সদায় থকা ঠাই, নিশ্চিত নিবাস a fixed place of residence.

থানবান বিণ. 'থান্‌বান্' চোৱা।

থানা বি. দোষী মানুহক ধৰি আনি সোধৰ নিমিত্তে ৰখা ঠাই, দেশৰ শান্তি ৰক্ষকৰ অফিচ a police tation.

থাপ বি. অকস্মাৎ হাত মেলি ধৰা কাৰ্য্য, কোনো বস্তু ধৰিবৰ নিমিত্তে হাতেৰে মৰা চাব the act of seizing suddenly by the hand. ওপৰৰ পৰা পৰি নখেৰে ধৰি লৈ যোৱা কাৰ্য্য pouncing down upon. ক্রি. **থাপমাৰ**।

থাপনা, থাপনি বি. এই দেশৰ বৈষ্ণৱ সকলে সেৱা কৰিবৰ কাৰণে আসনত পাতি থোৱা ভাগৱত আদি ধৰ্ম্মপুথি a sacred book set up as an object of worship. ক্রি. **থাপনা কৰ**।

থাব বিণ. পোন straight.

থাল বি. ধাতুৰ. শিলৰ বা মাটিৰ বহল ঘূৰণীয়া পাত্র a tray or platter.

থালী বি. বৰ ডাঙৰ চৰু a large earthen cooking vessel.

থাহ সক. ধা. নিচেই সৰু সৰু কৈ কুট, ঘন ঘনকৈ খোঁচ্ to mince, to chop.

থিক অক. ধা. থিতি কৰে, থাকে।

থিত বি. 'স্থিৰ' 'স্থিতি' চোৱা। চোৱা বা স্থিৰ হোৱা কাৰ্য্য। ক্রি. বিণ. **থিতাতে** ঠাইতে, থকা ঠাইতে, ততালিকে, তেতিয়াই on the spot, immediately, নিচেই ওচৰত very near. **থিতাদহে** ক্রি. বিণ. থিতাতে, ততালিকে directly, immediately. **থিতাপি** 'স্থতাপি' চোৱা।

থিপ্থিপীয়া বিণ. চিপচিপীয়া, অলপীয়া not sufficiently deep to cover the feet.

থিয় বিণ. পোনে পোনে ওপৰলৈ উঠা, এঢলীয়া নোহোৱা শুই বা বহি নথকা steep, precipitous, perpendicular, standing. **থিয়কিলা** কিলাকুটি থিয়কৈ কৰা আঘাত a downward stroke with the elbow. **থিয়গোৰ** থিয় হৈ ভৰিৰে তললৈ কৰা আঘাত a kick. **থিয় দণ্ডা** থিয় হব পৰা হ to be able to stand erect. **থিয় চকুৰা** পোন চকু থকা, মানুহন্ত বাজে আন জন্তু, **থিয় দুপৰীয়া** ভৰ দুপৰীয়া midday. **থিয় দে** এখন্তক আহি দেখা দি যা to pay a flying visit.

থিয়-পোহাৰী বি. মানুহৰ ঘৰে ঘৰে বস্তু বেচি ফুৰা তিৰোতা a female pedlar.

থিয়াথি বি. থিয় হৈ অলপ ইফাল সিফাল কৰাকাৰ্য্য act of standing and moving.

থিয়েটাৰ বি. অভিনয় শালা, নাট্যমঞ্চ theatre, অভিনয় play.

থিয়ৈ ক্রি. বিণ. থিয় হৈ in a standing position, থিতাতে immediately.

থিৰ্ বি. লৰচৰ নোহোৱা, নিশ্চিত fixed, certain, শান্ত calm, অলপকৈ গোটমৰা congealed slightly. ক্রি. বিণ. **থিৰে**।

থিৰজুৰ বিণ. শান্ত প্রকৃতিৰ, নির্জ্জু

steady, calm. ক্রি. বিণ. থিৰে-জুৰে লাহে লাহে, লাহে ধীৰে।

থিৰাং বিণ. নিশ্চিত, ঠিক fixed, determined. ক্রি. বিণ. **থিৰাংকৈ** নিশ্চয় কৈ।

থিৰিকনি বি. কণিওৱা বৰষুণ a drizzling rain. অক ধা. **থিৰিক, থিৰিকিয়া** বিণ. **থিৰিকীয়া**।

থু, থুই বি. লেপ, মুখৰ ৰস spittle. —ক্রি. **থুৱা**।

থুঃ (অব্যয়) ঘিণ বা তুচ্ছ কৰা মাত an interjection of contempt or detestation.

থুতৰি বি. থোঁতোৰা the chin. **থুতৰীয়া** বিণ. থোঁতোৰাৰ সমান ৰ chin-deep.

থুকচা-ছানা বিণ. থকা-সৰকা mangled.

থুকি 'থোকা' চোৱাঁ। **থুকীয়া** বিণ. থোকেৰে থকা remaining in a cluster.

থুকি, থুকু বি. গাখীৰ থোৱা সৰু টেকেলি a small earthen jug for milk.

থুকুচ সক. ধা. হাতেৰে খচি ধো to wash cloth by gentle strokes, সৰু সৰু কৈ কুট to chop.

থুতকুৰি বি. থই spittle. সক. ধা. **থুত কুৰীয়া** মুখৰ পৰা থুৰ দৰে উলিয়াই পেলা।

থুনথুননি বি. অলপ অলপকৈ কন্দাৰ শব্দ the sound of a low cry.—অক. ধা. **থুনথুনা**। বিণ. **থুনথুনীয়া**।

থুনুক-থানাক (অনু. শব্দ) পোনেই মাত ফুটা লৰাৰ অস্পষ্ট মাতৰ নিচিনা শব্দ। ক্রি. বিণ. **থুনুক্থানাককৈ**।

থুনপাক বি. চোঁচনী জৰী টানি মেলিব আৰু মাৰিব পৰা ধন থোৱা সৰু মোনা a purse. a money-bag.

থুপৰা বিণ. দৰা-নোপোৱাত আবিয়ৈ হৈ থকা, আকাজী আৰু অশুৱনী not sought after in marriage, stupid and ugly. পুং **থুপৰা থুপি** 'থোৰা' চোৱাঁ। **থুপি-তৰা** বি. একে ঠাইতে থোপা পাতি থকা যেন দেখা তৰাৰ সমূহ a collection of small stars. **থুপি-থুপি** বিণ. বহু থোপা বান্ধি থকা existing in several groups.

থুপুৰ (অনুকাৰ শব্দ) সৰু সৰু লঘু বস্তু পৰাৰ নিচিনা শব্দ a slight thud. ক্রি. বিণ. **থুপুৰকৰে**।

থুম বি. কাঠ বা ইটাৰে কৰা বৰ ডাঙৰ খুটা a pillar.

থুৰি বি. ভালকৈ মুকলি নোহোৱা

পাত, থোবৰ নি'চিনাকৈ মেৰোৱা পাত a bud, ঠোলা।

থুৰিয়া সক. ধা. ভিতৰত কটা তামোল আদি ভৰাই পাণৰ থুৰি সাজ to roll up, as a betel leaf for chewing.—বি. **থুৰিয়া তামোল**।

থুৰীয়া বি. [illegible] কাণত পিন্ধা অলঙ্কাৰ a kind of ear ornament, ম'হৰ গাখীৰ খীৰোৱা কঁৰীয়া। **থুৰীয়া ধৰ**—পোৱাতি মৰা ম'হৰ গাখীৰ ওলোৱাকৈ ৰাখ।

থুকছি বি. অতি অলপ কাল, মুহূৰ্ত্ত a moment.

থুৰ্থুৰীয়া বিণ. আথৰ, দুৰ্ব্বলতাৰ কাৰণে হাত-ভৰি কঁপা decrepit.

থুৱা অক. ধা. থু পেলা to spit.

থুহ্‌থুহীয়া বিণ. কোমল পাতৰদৰে মৃদু, অলপকৈ মোহাৰিলেই ভগা tender as young leaves.

থূপ বি. একেলগে থকা বহুত বস্তু, সমূহ a collection, a heap.—অক. ধা. **থূপ খা**। সক. ধা.—**থূপা** একে ঠাইতে দ'ম কৰ to pile up.

থূপা বি. মহ খেদাবলৈ জলোৱা যাগ।

থূপুৰি বিণ. একে ঠাইতে দ'ম খোৱা, থোপা বন্ধা collected together. —সক. ধা. **থূপুৰিয়া**।

থূল বি. সমাজ, সভা an assemblage of persons, কোনো সভাত কাৰ্য্য সমাধা কৰিবৰ নিমিত্তে আৱশ্যকীয় সংখ্যাৰ সমজুৱা a quorum.

থূলডব বিণ. মগুহাল, হৃষ্টপুষ্ট corpulent, stout.

থেতাল সক. ধা. খুন্দি চেপেটা বা আধা ভগা কৰ to crush.

থেতেলা বিণ. খুন্দা খাই আধাভঙা বা চেপেটা হোৱা crushed.—সক. ধা. আনৰ দ্বাৰা খুন্দাই চেপেটা বা আধা ভগা কৰা। কৃদ. বি. **থেঁতেলাউতা**। স্ত্ৰী. **থেতেলাঁউতী**

থেঁতেলা খোৱা থেকেচা খোৱা, অনেকবাৰ অপমানিত হোৱা assaulted and insulted everywhere.

থেকেচ সক. ধা. বৰ বলেৰে কোনো বস্তুৰ ওপৰত পেলাই দি, আফাল, আছাৰ মাৰ, ৰবকৈ গালি শপনি পা৷ৰ মনত কষ্ট দে to dash, to throw down violently, to cause mental distress by sharp rebuke. **থেকেচনি** বি. থেকেচা মৰা কাৰ্য্য, আফাল, গালি শপনি। **থেকেচা** বি. আফাল, তললৈ মৰা আছাৰ। **থেকেচা খা** আফাল খা। **থেকেচামাৰ** আফালমাৰ।

থেকেচ মেকেচ্‌, বি. থেকেচা,

বিকৰ্থনা a dashing down, reproach.

থেকেৰা বি. দুবিধ টেঙা ফলৰ নাম —এবিধ **বৰ থেকেৰা** আৰু আনবিধ কাউ থেকেৰা বা কুঁজী থেকেৰা। **থেকেৰা হৈ** দে থুকুচি থুকুচি কটা।

থেন থেন (অনুকাৰ শব্দ) ভগা পাত্ৰ পৰাৰ বা অলপ অলপকৈ কন্দাৰ নিচিনা শব্দ an imitative sound used to express that of a broken vessel falling or a low cry. অক. ধা. **থেনথেনা**। বিণ. **থেনথেনীয়া**।

থেপ্‌থেপীয়া বিণ. নিচেই পনীয়া আৰু বৰ টান নোহোৱা, বৰ ঘন, গাত গা লগা (আখৰ) paste-like, thickly written.

থেপা বি. বোকাৰ দৰে বসাল, ঘন বস্তুৰ সোপা a small mass of mud and the like. **থেপা-খা** একেলগে বহুত গোট খা to assemble in large numbers.

থেপা-থেপ্‌ বিণ. সোপা সোপ, অনেক থেপা হৈ থকা divided into small masses. ক্রি. বিণ. **থেপাথেপে**।

থেপেৰ্‌ (অনু. শব্দ) লঘু বস্তু পানীত বা বোকাত পৰিলে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ। ক্রি. বিণ. **থেপেৰাই, থেপেৰ কৰে**।

থেৰেজু বি. এবিধ বগৰী জাতিৰ ফল আৰু তাৰ গছ a kind of edible fruit and its tree.

থেৰেহ অক. ধা. ভালকৈ নিগিজি টান মাৰি থাক, আধা পকা হৈ থাক। বিণ. **থেৰেহা, থেৰেহামাৰ** নিগিজি বা নপকি টান হৈ থাক।

থেৰো গেঁৰো বি. কোনো দুটা কামৰ কোনটো কৰা উচিত তাক স্থিৰ কৰিব নোৱৰা অৱস্থা indecision, hesitation.

থেল্‌ থেলীয়া বিণ. থেপ থেপীয়া বোকাৰ নিচিনা soft like mud.

থৈয়া-মথৈয়া বিণ. তুমুল, ভয়ঙ্কৰ furious, fierce.

থৈলা বি. মৰাপাটৰ জোলোঙা a gunny bag, sack cloth.

থোঁতা বিণ. খোনা stammering. বি. পঢ়োতে বা কওঁতে শব্দ উচ্চাৰণ কৰিব নোৱাৰি বৈ থকা stammering. **থোঁতা বাজ** অস্পষ্টৰূপে কথা উচ্চাৰিত হ to falter.

থোঁতোৰা বি. থুঁতৰি a chin.

থোঁতা মোজা বি. থোকা থুকি লগা, অস্পষ্ট মাত। **থোঁতা মোজা লগা** অক. ধা. অস্পষ্ট হৈ ওলা to falter.

থোক, থোকা বি. থোপা, জোঁটা a cluster, a bunch. বিণ,

পোকেৰে থকা, থোকৰ পৰা নিছিঙা in cluster or bunch.

থোকাথুকি বি ভালকৈ নুফুটা, অস্পষ্ট faltering, গোট খাই ঠেকা-ঠেকি হোৱা contracted as the threads of a cloth.

থোকা থোকে ক্রি. বিণ. অনেক থোকা হৈ in clusters.

থোপ, থোপা বি. একেডাল ঘাই ঠাবিৰ পৰা ওলোৱা ফুল বা ফল সমূহ, জোঁটা a bunch, a cluster. —সৰু বুজাবলৈ 'থুপি' হয়। **থোপ হ** একেলগ হ। **থোপা কৰ** একেলগ কৰ। **থোপা খা** একেলগে গোট খা।

থোপতে, থুপতে ক্রি. বিণ. থাউকতে, মুঠতে, সৰহীয়াকৈ wholesale.

থোপা থোপ বিণ. অনেক থোপা উৎপন্ন হোৱা বা অনেক থোপা কৰা hanging in clusters. ক্রি. বিণ. **থোপাথোপে**।

থোপেগোপে ক্রি. বিণ. মুঠতে, অনিশ্চিতৰূপে, আগগুৰি নভঙাকৈ in a vauge manner, without particularizing

থোপোৱা বি. থোপা এটাৰ দৰে, অলপ ঘূৰণীয়া like a lump, roundish.

থোপোৱা লাগি থাক কোনো কামত নলগা হৈ পৰি থাক, কেৱে নিবিচৰা হৈ থাক to remain useless or unsought for.

থোৰ, থোৰা (পু. অ.) বিণ. **অলপ**, থন্তেকীয়া।

থোৰ্ বি. মুকলি নোহোৱা বা মেৰ খাই থকা দীঘল কোমল পাত an unopened long young leaf, ধানৰ গেঁৰ an ear of corn before it shoots out of the culm, ৰৰ চুৰিয়াৰ আগফালে ওলমি থকা ভাগ the part of a *suria* that hangs in front. **থোৰ ভাং** চুৰিয়া মুঠিয়া।

থোৰ ভাঙি ক আগগুৰি ভাঙি ক, স্পষ্টকৈ ক to speak in detail.

থোৰতে ক্রি. বিণ. ইঙ্গিতেৰে, স্পষ্ট নকৰাকৈ, ভালকৈ প্ৰকাশ নকৰাকৈ by mere hints, without details

থোৰা বি. ঢেঁকীৰ খুৰলিত সোমোৱা মাৰি the pestle of a rice-cleaning pedal. **থোৰালি** বিণ. থোৰাৰ নিচিনা, গুৰি লৈ ক্রমে ডাঙৰ আগলৈ ক্রমে সৰু tapering.

থোৰ্থোৰ বাটি ক্রি বিণ. নমতা নোবোলাকৈ silently.

থোল গোল, থোল-গুলীয়া বিণ. সিজি বা পকি কোমল হোৱা soft.

থোলোকা বিণ. নোদোকা, পুষ্ট fleshy, plump, সম্পূৰ্ণৰূপে পাখি নগজা unfledged.

ধোৱন বি. থোৱা বা ৰখা কাৰ্য্য act of placing or keeping.

ধোহ মোহ বিণ. লাজ বা ভয়ত মাতিব নোৱৰা হোৱা. নিৰুত্তৰ abashed and confounded. অক. ধা. **ধোহ-মোহ-খা**।

ধৌকি বাধৌ, ধৌবাধৌ বিণ. বতাহ বা তাৰ দ্বাৰা বৰকৈ সঞ্চালিত, বৰকৈ তল ওপৰ হোৱা, উত্তেজিত হোৱা violently agitated, excited. বি. উতলি উঠন, উত্তেজিত হওন act of bubbling up, excitement.

দ

দ ব্যঞ্জন বৰ্ণৰ ওঠৰ সংখ্যাৰ আখৰ the eighteenth letter of the consonants.

দ বিণ. গভীৰ deep, বাম নোহোৱা low, গভীৰ পানী deep water, নিম্ন ঠাই low place. সক. ধা. **দ কৰা**। ক্রি. বিণ. **দকৈ**।

দইন বি. হানি, ক্ষতি loss. অক. ধা. **দইন পৰ** হানি বা ক্ষতি হ to be suffered as a loss.

দংদঙাই, দং দং কৰে ক্রি. বিণ. একো ভয় সংশয় নোহোৱাকৈ বেগেৰে fearlessly and with speed.

দংশ সক. ধা. কামোৰ, খোট to bite. বি. **দংশন** কামোৰা কাৰ্য্য act of biting. ক্রি. **দংশন কৰ**। বিণ. **দংশিত** কামোৰা bitten.

দঁক বি. চোকা স্বাদ sharp taste, কোনো বিষৰ পৰা হোৱা মূৰ্চ্ছা swoon caused by snake-bite or poison, খং কৰি নেমাতি থকা অৱস্থা sullenness. ক্রি. **দঁক ধৰ** to be sullen.

দঁত বি. এবিধ ভূত a kind of evil spirit.

দঁতাল বিণ. দীঘল আৰু বাহিৰলৈ ওলাই থকা দাঁতেৰে having tusks. বি. বালিত লোৰ খন্দা কাঠৰ যতন a wooden shovel used for digging sands.

দঁতীয়া বিণ. পিয়াহ খোৱা দাঁত ভাঙি নকৈ দাঁত গজা having new teeth in place of the first teeth.

দঁতুৰা বিণ. উজলা দাঁত থকা, উজল দঁতা having projecting teeth.

দঁতোৱাল বিণ. দাঁত যুক্ত, দঁতাল having tusks.

দকচ্ অক. ধা গালি শপনি পৰা।

দকচি ক্রি. বিণ. অতিশয়ৰূপে excessively.

দকৰ্ অক. ধা. ফেঁকুৰ to sob.

দকৰা বিণ. 'থোঁতা' চোৱা।

দকদকীয়া বিণ. তেজাল, জীয়া quite fresh (said of fish or flesh.)

দখল বি. অধিকাৰ, উপভোগ possession, occupation. **দখল কাৰ** যি দখল কৰি আছে a possessor. **দখলী** বিণ. দখলত থকা, ভোগ কৰা in possession, occupied. ক্রি. **দখল কৰ**।

দখিণ 'দক্ষিণ' চোৱা। **দখিণাৰৱী** দক্ষিণফালৰ পৰা অহা বতাহ southerly.

দগধ্যা বিণ. আভজা আৰু গধুৰ, মিহি আৰু নিয়াৰিকৈ কাম কৰিব নজনা heavy and clumsy, unskilful.

দগৰ বি. এবিধ হাতেৰে বজোৱা বাদ্য a kind of drum. সক. ধা. ৰবকৈ কিলা to beat severely. **দগৰ চুৱা** অতিপাত চুৱা ঠাই a very unclean and impure place. ক্রি. **দগৰ পিটা দি, দগৰি পিটা দি, দগৰি পিট, দগৰি পেলা** দবা কোবোৱাৰ দৰে ৰবকৈ মাৰপিট কৰ, ৰবকৈ কিলা to beat severely. ক্রি. বিণ. **দগৰি** দবনি পিটি, ৰবকৈ excessively. **দগৰীয়া** বিণ. মাৰখাই ফুৰা, বৰ দুষ্ট very wicked

দগলা বিণ. ডাঠ, দগধা thick and rough.

দগা বিণ. অনেক বাৰ মাৰ খাই মাৰলৈ ভয় নকৰা hardened, callous.

দগা বি. বস্তুৰ গধুৰতা জোখাত ব্যৱহাৰ কৰা ধাতুৰে সজা বস্তু a weight used in measuring.

দগাবাজ বিণ. বৰ দুষ্ট very wicked.

দগ্ধ বিণ. পোৰা, পুৰি ছাই কৰা burnt, ধ্বংস কৰা destroyed, সন্তপ্ত (হৃদয়) overcome with grief.

দঙা সক. ধা. আনৰ হতুৱাই তোলা বা থিয় কৰা to cause to be lifted. বি. **দঙাওঁতা**। স্ত্রী. **দঙাতী**।

দঙা-মুঠিয়াকৈ ক্রি. বিণ. লগত অধিক বস্তু নোথোৱাকৈ শুদা গাৰে without being encumbered with luggage.

দড়বড়ি (পু. অ.) ক্রি. বিণ. বেগাই, লৰালৰিকৈ swiftly.

দঢ়া সক. ধা. সতর্ক কৰি ডাঠি উপদেশ দে, ডাঠি ক বা আদেশ দে to caution, to warn, to speak emphatically. বি. **দঢ়াওঁতা**। স্ত্রী. **দঢ়াঁতী**।

দণ্ড সক. ধা. শাস্তি কৰ, দণ্ড দে to punish, to fine. বি. শাস্তি penalty, punishment, দীঘল মাৰি, লাখুটি a pole, a staff, ষাঠি পল twenty four minutes. কৃদ. বি. **দণ্ডোঁতা**। স্ত্রী. **দণ্ডতী**।

দণ্ডকা, দণ্ডকাৰণ্য ৰাম বনলৈ গৈ বাস কৰা নর্মদা আৰু গোদাবৰী নৈৰ মাজত থকা এখন বহল হাবি।

দণ্ডধৰ বি. শাস্তি দিবৰ ক্ষমতা থকা লোক one having authority to punish, ৰজা a king, ঈশ্বৰ God, হাতত পবিত্র দণ্ডলৈ ফুৰা এবিধ

সন্ন্যাসী mendicant carrying a sacred staff. **দণ্ডনায়ক** দণ্ড দিবৰ অধিকাৰী a magistrate. বিণ. **দণ্ডনীয়, দণ্ডার্হ, দণ্ড্য** শাস্তি দিবৰ যোগ্য punishable. **দণ্ডপাট** বি. ৰাজত্ব। **দণ্ডবন্ধ** বি নিৰূপিত শাস্তি। **দণ্ডবিধান** বি. শাস্তিৰ ব্যৱস্থা an order of punishment. **দণ্ডবিধি** শাস্তিৰ নিয়ম বা ব্যৱস্থাৰ কথা লিখা থকা পুথি, ফৌজদাৰী আইন criminal law, a penal law. **দণ্ডনীতি** ৰাজ্য শাসন নীতি, দমন নীতি policy of repression. **দণ্ডৱত** দীঘল হৈ পৰি কৰা প্ৰণাম prostration. **দণ্ডাকাৰ** দীঘল resembling a staff. **দণ্ডাজ্ঞা** বি. দণ্ডৰ আজ্ঞা, শাস্তি দিবলৈ কৰা আদেশ an order of punishment. **দণ্ডায়মান** বি. যি থিয় হৈ আছে one who is standing.

দণ্ডি (পু. অ.) বি. ডৰি fear of punishment.

দণ্ডি বি. হাবিত হাতী যোৱা বাট an elephant track.

দণ্ডী বি. হাতত পবিত্ৰ লাখুটি লৈ ফুৰা একশ্ৰেণী সন্ন্যাসী a religious mendicant carrying a sacred staff.

দত্ত কৃদ. বিণ. দিয়া, দান কৰা, অৰ্পিত given, bestowed. স্ত্ৰী. **দত্তা**। **দত্তক পুত্ৰ** পোষ্য পুত্ৰ, তোলনীয়া পো adopted son.

দত্তাপহাৰী বি. এবাৰ দি পুনৰায় ছলেৰে বা বলেৰে নিওঁতা one who takes back something given by himself.

দদা ২ বি. খুৰা, পিতাৰ ভায়েক paternal uncle. **দদাশহুৰ** তিৰোতাৰ দাদায়েক wife's paternal uncle.

দধি বি. দৈ গাখীৰ curd.

দধীচি বি. এজন ঋষিৰ নাম name of a saint.

দন বি. জালত লগোৱা ডাঙৰ লেজু the rope attached to a fishing net.

দনা বি. ঘোঁৰাৰ লেগাম a bridle. অক. ধা. **দনা ওলম** কাপোৰ ফাটি ডোবা ওলম to hang in tatters.

দনুজ বি. ৰাক্ষস, দানৱ a demon, a cannibal. **দনুজাৰি** বিষ্ণু।

দন্ত বি. দাঁত a tooth. **দন্তধাৱন** বি. দাঁত পৰিষ্কাৰ কৰা কাৰ্য্য the act of cleaning the teeth.

দন্তী বিণ. দাঁত থকা toothed. বি. দঁতাল হাতী a tusker elephant. **দন্তুৰ** উজলা দঁতা মানুহ a man with projecting teeth. স্ত্ৰী. **দন্তুৰা**। **দন্ত্য** বিণ. দাঁতৰ পৰা উচ্চাৰিত dental.

দন্দ বি. বিবাদ, কাজিয়া a quarrel **দন্দবাদ** দন্দ খৰিয়াল, হাই উৰুমি a wrangle and such things.

দন্দুৰা বিণ. দন্দ কৰা স্বভাৱৰ quarrelsome. স্ত্রী. **দন্দুৰী**।

দন্ত্য বি হানি loss.

দপ্ অক. ধা. আধা পকা হ, পকিবলৈ ধৰ to begin to ripen.

দপদপনি বি. অহঙ্কাৰ বা মহতালিৰ প্ৰকাশ, নিজৰ ক্ষমতা প্ৰদৰ্শন act of showing one's own greatness or power. অক. ধা. **দপ্‌দপা**। বিণ. **দপদপীয়া**।

দপ্‌দপ্ (অনুকাৰ শব্দ) বৰ বৰষুণ দিলে বা বৰকৈ জুই লাগিলে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ।

দপনা বি. মঙহৰ ডাঙৰ খণ্ড a large piece of flesh. **দপনা দপন** বিণ. খণ্ড খণ্ড, ডোখৰ ডোখৰ divided in large pieces. ক্রি. বিণ. **দপনা-দপনে, দপনা দপনকৈ**।

দপাটকৈ ক্রি. বিণ. তৎক্ষণাৎ immediately.

দপাল সক. ধা. মহতালি দেখাই দমি ৰ'খ, গালি-শপনি পাৰ, ডাবি দে to revile, to rebuke. **দপলানি** বি. গালি শপনি, ডাবি rebuke a threat.

দফ্‌তৰ, দপ্তৰ বি. পুথি, বহি আদি থোৱা আৰু আমোলা কাকতীয়ে লিখা পঢ়া কৰা ঘৰ an office. **দফ্‌তৰী, দপ্তৰী** অফিচত পুথি বহী আদি যতাই ৰখা আৰু কাগজ কলম আদি যোগান দিয়া সামান্য বিষয়া duftry.

দপ্তৰ বি. কোনো মন্ত্ৰীৰ নিজৰ কৰ্ম-বিভাগ port-folio.

দফা বি. বাৰ, বোল a time, ভিন্ন নাম বা জাতিৰ বস্তু item, পৰিচ্ছেদ, বিভাগ a section, a paragraph. **দফাদাৰ** বি. সেনা বা কুলী আদিৰ ওপৰ শ্ৰেণীৰ বিষয়া the immediate headman over a number of soldiers or coolies. **দফে দফে** ক্রি. বিণ বাৰে বাৰে again and again.

দবক মাৰ, দবকা মাৰ নেবাঢ়ি নুটুটি একেৰবে থাক to remain without increase or decrease.

দবনি বি দবা ঢোল আদিত বজোৱা কাৰ্য্য the sound of a large kettle drum. **দবনি পিটি** হেঁপাহ পলুৱাই (খোৱা) eat to satiety.

দবহি কৈ ক্রি. বিণ. কন্দি-খুন্দি, পেট-ভৰাই, হেঁপাহ পলুৱাই gluttonously.

দবৰাদবৰি বি. আজোঁৰা আজুৰি, টনাটনি a struggle, mutual pulling and pushing one another.

দবহা বিণ. ডাঠ, মঙহাল flat and thick. স্ত্রী. **দাবহী**।

দবা সক. ধা. নত কৰ, হেঁচি বহুৱা

to press down. বি. **দবাওঁতা,** স্ত্রী. **দবাঁতী**।

দবা বি. নাগেৰাৰ গঢ়ত বৰ ডাঙৰ এবিধ বাদ্য a large kettle drum. **দবা-কলা** দবা কোবালেও নুশুনা, বৰ কলা extremely deaf. **দবা-খেল** চাৰ্লত গুটি বুলাই খেলা এবিধ খেল chess. **দবাদি ধৰ** হঠাৎ বলেৰে গৰামাৰি ধৰ, চাবমাৰি ধৰ।

দবাপৰলি বি. ঘৰৰ চালৰ মুখত বন্ধা টাপলি। **দবাপিট, দবা পিটা দি** অক. ধা. দগৰ পিট। **দবাপিটা** বিণ. বৰকৈ বা বেছি পৰিমাণে পৰা বা মাৰা—'দবাপিটা বৰষুণ' 'চোৰটোক দবাপিটা দিলে'।

দম সক. ধা. দমন কৰ, বশ কৰ, শান্ত কৰ to subdue, to bring under control, to calm. বি. **দম, দমন** অধীন বা পৰাস্ত কৰা কাৰ্য্য।

দম বি. উশাহ breath. ক্রি. **দম ল** উশাহ ল, অলপ জিৰা pause or rest a while. **দমকল** বায়ুৰ হেঁচাৰে পানী তোলা যন্ত্র a pump.

দ'ম বি. ওপৰা উপৰি কৰি গোটাই থোৱা বস্তু সমূহ a heap, a pile. সক. ধা. **দ'ম কৰ, দ'ম খুৱা, দম বন্ধ** একে ঠাইতে বহুত গোটা, দ'মা to heap up. **দ'ম খা** একে ঠাইতে গোট খা to be gathered in a heap.

দম্‌দম্, দম্‌দমা, দম্‌দমনি 'দপদপ' 'দপদপা' 'দপদপনি' চোৱা।

দমনা বি. এবিধ সুগন্ধি সক পাতেৰে গছ a kind of plant.

দমনীয় বিণ. দমিব পৰা, বশ কৰিবৰ যোগ্য capable of being subdued.

দমৰা বি. অধিক বয়স নোপোৱা মতা গৰু a young bull, চতিৰ ওপৰত বহি মাৰলী ধৰি থকা ডাং, বহি থোৱা a king post.

দমলা বি. ছালৰ ওপৰত উখহি হোৱা উঠঙা swelling on the skin. **দমলা মাৰ, দমলা বান্ধ** বহল হৈ উখহি উঠ। **দমলাদমল** অনেক দমলা যুক্ত।—বি. **দমলাদমলি** অনেক দমলা।

দমা সক. ধা. আনৰ হতুৱাই বশ কৰা to cause to be subdued or checked. **দমিত** বশীভূত।

দ'মা সক. ধা. দ'ম কৰ, ওপৰা-উপৰি কৰি থ to pile up. বিণ. **দ'মাদ'ম** বহুত দ'ম হৈ থকা, অনেক remaining in heaps, abundant. ক্রি. বিণ. **দ'মাদ'মে**।

দমোঁতা বি. দমন কৰোঁতা, বশ কৰোঁতা a controller, a subduer.

দম্পতী বি. ভাৰ্য্যা স্বামী উভয় husband and wife taken together. বিণ. **দাম্পত্য**।

দম্ভ বি. অহঙ্কাৰ, দৰ্প pride,

arrogance. ক্রি. **দম্ভ** কৰ। **দম্ভালি** বি. দম্ভ বা অহঙ্কাৰ থকা স্বভাৱ বা গুণ pride. দম্ভ প্ৰকাশক কাৰ্য্য। **দম্ভী** বিণ. অহঙ্কাৰী proud.

দয়ন্নু বিণ. দয়ালু kind.

দয়া বি. কৃপা, পুত্তৌ, অনুকম্পা kind, kindness, pity, compassion. **দয়াকৰ** দয়া কৰোঁতা a kindhearted man. **দয়াম্বিত** কৃপালু, দয়াযুক্ত kind. **দয়ালু** দয়াযুক্ত kind. **দয়াময়** কৃপাময়। স্ত্ৰী. **দয়াময়ী**। **দয়াল, দয়ালু** দয়া থকা, কৃপালু। **দয়াৱন্ত, দয়াৱান** দয়ালু। স্ত্ৰী. **দয়াৱতী**। **দয়াশীল** দয়াৱন্ত kind. স্ত্ৰী. **দয়াশীলা**। **দয়াদ্ৰ** দয়া পৰবশ, যাৰ মন দয়াৰে কোমল হৈছে।

দয়িত বি. প্ৰিয়, পতি beloved.

দয়িতা বি. ভাৰ্য্যা a wife, তিৰোতা woman.

দৰ বি. দাম, মূল্য price, মুল্যৰ হাৰ rate **দৰ কৰ, দৰ মাৰ, দৰা** বি. দাম কৰ set a price on. **দৰাদৰি** দাম কমাবৰ কাৰণে কৰা চেষ্টা haggling.

দৰ বি. প্ৰকাৰ, বিধ sort, kind.

দৰক বি. পানীৰ ওপৰলৈ আহি পিঠি উলিয়াই কৰা অৱস্থিতি (মাছত খাটে) the act of resting on the surface of water, as a fish.

দৰকাৰ বি. আৱশ্যক, প্ৰয়োজন need, necessity. **দৰকাৰী** বিণ. আৱশ্যকীয়।

দৰখাস্ত বি. আবেদন পত্ৰ a petition. ক্ৰি. **দৰখাস্ত কৰ, দৰখাস্ত দি**। **দৰখাস্তকাৰী** আবেদন কৰোঁতা applicant.

দৰজা বি. দুৱাৰ a door.

দৰজী, দৰ্জী বি. চিলাই কৰা যাৰ ব্যৱসায় a tailor.

দৰদ বি. ব্যথা, বেদনা, সমবেদনা sympathy. **দৰদী** যাৰ দৰদ আছে, সমবেদনাযুক্ত।

দৰদৰি ক্রি. বিণ. লৰালৰিকৈ, শীঘ্ৰে quickly.

দৰৱ বি. ঔষধ, ৰোগ গুচোৱা বস্তু: medicine.

দৰবাৰ বি. ৰাজসভা, ৰজা বা ডাঙৰ মানুহৰ সভা, বা নিমন্ত্ৰিত হোৱা লোকেৰে সৈতে কৰা সভা a hall of audience. বিণ. **দৰবাৰী** দৰবাৰলৈ যাবৰ যোগ্য, দৰবাৰত পিন্ধিবলৈ উপযুক্ত durbar, befitting a durbar.

দৰবেশ বি. ফকিৰ, মুছলমান সন্ন্যাসী।

দৰমহা বি মাহিলি বেতন monthly pay.

দৰ লগা সক. ধা. গতি লগা, যেনে হব লাগে তেনে কৰ to deal with fittingly.

দৰহ বি এৰাল, বহুত ঠাইত চৰিব পৰাকৈ জন্তু বান্ধি দিয়া দীঘল জৰী।

দৰা বি. বৰ, বিয়া কৰিবলৈ অহা মানুহ a bridegroom.

দৰা সক. ধা. দৰ কৰ, মূল্য স্থিৰ কৰ settle the price. বি. **দৰাওঁতা**, স্ত্ৰী. **দৰঁতী**।

দৰাচলতে, দৰাচলে ক্রি. বিণ. প্ৰকৃততে, বাস্তবিকতে in reality.

দৰা-পুতলী বি. ল'ৰা-ছোৱালীয়ে খেলিবলৈ কাপোৰেৰে সজা দৰা বা কন্যাৰ মূৰ্ত্তি a doll dressed like a bride or bridegroom.

দৰিদ্ৰ বিণ. দুখীয়া, গৰিব poor. বি. দুখীয়া মানুহ a poor man. বি. **দৰিদ্ৰতা** দুখীয়া অৱস্থা poverty. **দৰিদ্ৰালয়** দুখীয়া মানুহৰ ঘৰ a poor house.

দৰিয়া সক. ধা. বৰালি মাছৰ দাঁতেৰে আঁহ মুকলি কৰ to straighten out the fibres, as of cotton with the teeth of *Barali* fish.

দৰিয়া বি. সাগৰ, ডাঙৰ নৈ ocean, big river.

দৰিয়াবাদ বি. মূল বন্দবস্তৰ মাটি পিয়লৰ পাছত বায়তে পুনৰ নতুন মাটি ভাঙি আবাদ কৰা কাৰ্য্য, এনে মাটি মণ্ডলে খৰালিৰ আৰম্ভতে পুনৰ পিয়ল কৰি জমা দিয়ে occupation of land for the supplementary settlement. বিণ. **দৰিয়াবাদী**।

দৰিশন বি. 'দৰ্শন' শব্দৰ কোমল-ৰূপ।

দৰে ক্রি. বিণ. নিচিনা, প্ৰকাৰে, ৰূপে in the manner of, in the resemblance of, মূল্যত at the rate of.

দৰ্গা বি. মুচলমানৰ মচ্‌জিদ a mosque.

দৰ্জী বি. বেজীৰ কামৰ দ্বাৰা উপজীব্য কৰা মানুহ a tailor.

দৰ্প বি. অহঙ্কাৰ, গৰ্ব্ব pride. **দৰ্পী** বিণ. অহঙ্কাৰী proud. **দৰ্পহাৰী** বিণ. অহঙ্কাৰ নাশ কৰা, দৰ্প-গুচোৱা pride-destroying. স্ত্ৰী. **দৰ্প-হাৰিণী**।

দৰ্পণ বি. আৰ্চী, দাপোণ a mirror, a looking-glass.

দৰ্ভ বি. কুশ, তৃণ a kind of grass.

দৰ্শ অক. ধা. দেখা হ, দেখা দে to appear, as a result, to be seen.

দৰ্শক বি. দেখোঁতা, চাওঁতা, দ্ৰষ্টা one who sees, spectator, দেখাওঁতা, প্ৰদৰ্শক one who shows.

দৰ্শন বি. দৃষ্টি, দেখা a seeing, জ্ঞান wisdom, তত্ত্ববিদ্যা, জ্ঞান বা বিজ্ঞান শাস্ত্ৰ, philosophy. **দৰ্শনশাস্ত্ৰ** কাৰ্য্য আৰু কাৰণৰ সম্বন্ধ দেখুৱাই এই

জগতৰ আৰু তাৰ সৃষ্টিকৰ্ত্তাৰ সম্পৰ্কে জ্ঞান দিয়া পুথি a philosophical treatise. **দৰ্শনশাস্ত্ৰ** ছয় খন—সাংখ্য, পাতঞ্জল, মীমাংসা, ন্যায়, বৈশেষিক, বেদান্ত।

দৰ্শনী বি. দৰ্শনলাভ, উপদেশ বা সাহায্য প্ৰাপ্তিৰ কাৰণে প্ৰদেয় অৰ্থ, প্ৰণালী, ফি, ভিজিট ইত্যাদি।

দৰ্শনীয় বিণ. দেখিবৰ বা দেখাবৰ উপযুক্ত, দেখিবলৈ ধুনীয়া, শুৱনি fit to be shown or seen, worth-seeing.

দৰ্শয়িতা বি. দেখাওঁতা one who shows.

দৰ্শা সক. ধা. দেখুৱা, প্ৰকাশ কৰা to show. **দৰ্শিত** বিণ. দেখোৱা প্ৰকাশ কৰা shown. **দৰ্শী** দ্ৰষ্টা, জ্ঞানী (বহুদৰ্শী, তত্ত্বদৰ্শী, দূৰদৰ্শী)।

দল সক. ধা. মৰ্দ্দন কৰ, মোহাৰি পেলা to crush, to destroy totally. বি. **দলন**। বিণ. **দলিত** মৰ্দ্দিত, নিপীড়িত, ধ্বংস কৰা crushed, destroyed.

দল বি. পানীত ৰগাই ওপঙি থকা এবিধ ঘাহ an aquatic grass **দলনি** বি. বেছিকৈ দল ঘাঁহ থকা ঠাই।

দল বি. জঁাক, জুম, সমূহ, সম্প্ৰদায় a party or company, class. পাত যেনে 'বিল্বদল' leaf, ফুলৰ পাহি। **দলপতি** চৰ্দ্দাৰ, কোনো সম্প্ৰদায়ৰ বা দলৰ নেতা। **দলবল** একে পক্ষৰ বহু লোক। **দলাদলি** দুই দলৰ বিৰোধ। **দলীয়** কোনো সম্প্ৰদায় বা দল সম্বন্ধীয়। **দলেবলে** একে পক্ষৰ বহু-লোকেৰে সৈতে with full force

দ'ল বি. মঠ, মন্দিৰ, দৌল a Hindu temple, দম, স্তূপ a heap.

দলং বি. বাঁহ বা কাঠেৰে সজা সাঁকো a bridge.

দলঙা বি. বাঁহৰ চছালিৰে বোৱা মাছ ধৰা যতন a kind of fish trap.

দল্ দল্ কৰে ক্ৰি. বিণ. লৰচৰ নকৰাকৈ, নৰন্দা নবগাকৈ quietly, without crying.

দলপুঁৱা বি. দলনিত জন্মা এবিধ ফাৰং জাতীয় পোক a kind of insect

দলফলীয়া বিণ. বেছিকৈ ডালপাত ওলাই বাঢ়া luxuriant, as a seedling.

দলদলীয়া বিণ. তেজ পানীৰে পুষ্ট, শ্ৰীমন্ত healthy, blooming.

দলদোপ বি. ভৰি দিলে বহি যোৱা আৰু আকৌ ওপৰলৈ উঠা গতি, তল-ওপৰ কৰা কাৰ্য্য, হেন্দোল দোপ an undulatory motion. বিণ.

দলা সক. ধা আনৰ হতুৱাই গছৰ ঠাল ঠেঙুলি কটা to cause to be crushed.

দলা বি. মাটিৰ লদা, দলি a clod of earth.

দ'লা সক ধা. ওপৰা-উপৰিকৈ ৰাখ to heap up.

দলি বি. মাটিৰ দদা, মাটিৰ সৰু চপৰা a clod of earth, হাতেৰে দূৰলৈ মাৰি পঠোৱা মাটি, শিলখণ্ড a piece of earth, stone etc. thrown away with the hand. **দলি মাৰ, দলিয়া** ক্রি. দলি নিক্ষেপ কৰ to pelt. **দলিয়াই পেলা** দূৰলৈ নিক্ষেপ কৰ, অগ্রাহ্য কৰ to throw away, to reject. **দলিয়নি** চপৰাণি। **দলিয়াদলি** এজনে আন জনক দলিওৱা কার্য্য।

দলিচা বি. এবিধ নোমৰ আসন a carpet, a rug.

দলিত কৃদ. বিণ. মৰ্দ্দিত, ধ্বংস কৰা crushed and destroyed.

দলীল, দলিল বি. কোনো বিষয়ৰ প্রমাণ স্বৰূপ লিখা কাকত a document, a deed.

দ'লৈ বি. দেৱালয়ৰ প্রধান পূজাৰী বা কর্ম্মচাৰী the presiding officer of a Hindu temple, কোনো খেলৰ প্রধান বা মুখ্য লোকৰ উপাধি।

দশ বি. দহ, দুই পাঁচ ten.

দশক বি. এটাতকৈ বেছি অঙ্ক থকা সংখ্যাৰ বাওঁ ফালৰ দ্বিতীয় অঙ্ক the ten's place.

দশ-কর্ম্ম বি. আৰ্য্য সকলৰ দশবিধ সংস্কাৰ যেনে :—গর্ভাধান, পুংসবন, সীমন্তোন্নয়ন, জাতকর্ম্ম, নামকৰণ, নিষ্ক্রামণ, অন্নপ্রাশন, চূড়াকৰণ, উপনয়ন আৰু বিবাহ।

দশন বি. দাঁত tooth.

দশ-পিণ্ড বি. মৰাৰ পাছত দহ দিনলৈ মৃতকক দিনৌ দিয়া পিণ্ড the ten funeral offerings made to the dead by a Hindu on the ten days following the death

দশবায়ু বি. মানুহৰ শৰীৰত থকা পান, অপান, ব্যান, সমান, উদান, নাগ, কূর্ম্ম, কৃকৰ, দেৱদত্ত আৰু ধনঞ্জয় এই দহোটা বায়ু।

দশভুজা বিণ. দহখন হাত থকা, দুর্গাৰ এটা নাম Durga.

দশম বি. দহোটাৰ শেষটো tenth. স্ত্রী. **দশমী** দশমী তিথি the tenth lunar day.

দশমিক বি. অখণ্ড ৰাশিৰ দহ ভাগৰ এভাগ সম্পৰ্কীয় decimal. **দশ-সংস্কাৰ, দশকর্ম্ম** হিন্দুৰ অনুষ্ঠেয় দহবিধ সংস্কাৰ (গর্ভাধান, পুংসবন, সীমন্তোন্নয়ন, জাতকর্ম্ম, নামকৰণ, অন্নপ্রাশন, চূড়াকৰণ, উপনয়ন, সমাবৰ্ত্তন, বিবাহ)। **দশদিক, দশদিশ** উত্তৰ, দক্ষিণ, পূব, পশ্চিম, ঈশান, অগ্নি, বায়ু, নৈঋত, উৰ্দ্ধ, অধঃ। **দশমূল** ঔষধত ব্যৱহাৰ হোৱা দহ বিধ গছৰ শিপা যেনে—কণ্টকাৰী, গমাৰী, গোক্ষুৰ, টকুনা, পাৰলি, বিয়নীসাপেটা, বেল, ভূত মূলা, ভেকুৰী, মাছ কাঁইটা।

দশহৰা বি. জেঠৰ শুক্লাদশমী, সেইদিনা হিন্দুসকলে গঙ্গাত স্নান কৰে।

দশা বি. অৱস্থা a state, plight, ভাগ্য fate, lot, মানুহ জন্মাৰ সময়ত গ্ৰহৰ স্থিতিৰ ৰকম the position of the planets at the time of one's birth. **দশাগন** মানুহৰ কোষ্ঠি চাই মানুহৰ দৈৱৰ ভাল বেয়া নিশ্চয় কৰ।

দশানন, দশমুখ বি. দহমুখীয়া, ৰাৱণ।

দশাৱতাৰ বি. বিষ্ণুৱে পৃথিবীলৈ আহি ধৰা দহোটা ৰূপ, যেনে—মৎস্য (মাছ), কুৰ্ম্ম (কাছ), নৰসিংহ (আধা মানুহ আৰু আধা সিংহৰ আকৃতিৰ), বৰাহ (গাহৰি), বামন (বাওনা), পৰশুৰাম, হ'লৰাম (বলদেৱ), শ্ৰীৰাম (দশৰথৰ পুতেক), বুদ্ধ (বৌদ্ধ ধৰ্ম্ম প্ৰবৰ্ত্তক গৌতমমুনি), কল্কি the ten incarnations of Bishnu.

দশাহীন বিণ. ভাগ্যহীন, দুৰ্কপলীয়া unfortunate.

দশেন্দ্ৰিয় বি. হাত, ভৰি, মলৰ দ্বাৰ, লিঙ্গ বা যোনি, বাক ইন্দ্ৰিয়, চকু, কাণ, নাক, জিভা আৰু ছাল এই দহোটা ইন্দ্ৰিয় the ten organs of sense and action.

দশোদিশে ক্ৰি. বিণ. সকলো ফালে in all directions.

দষ্ট বি. দংশিত, কামোৰা bitten. 'সৰ্প-দষ্ট'।

দস্তখত বি. কোনো কথাৰ প্ৰমাণ স্বৰূপে আপোন হাতেৰে লিখা আপোনাৰ নাম, চহী, স্বাক্ষৰ a signature.

দস্তবদস্ত (ফা.) বি. হাতে হাতে।

দস্তা বি. ৰাং ধাতু tin.

দস্তানা বি. হাত মোজা gloves.

দস্তুৰ বি. চলি অহা নিয়ম, ৰীতি custom, practice. **দস্তুৰ মতে** ক্ৰি. বিণ. চলি থকা ৰীতিৰ দৰে।

দস্তুৰি বি. মাননী something offered as a homage according to custom. কিনা সময়ত মূল্যৰ যি অংশ বাদ পোৱা যায় commission, দালালি brokerage.

দস্যু বি. চোৰ, ডকাইত a thief, a robber. **দস্যুতা** ডকাইতৰ কাৰ্য বা বৃত্তি robbery.

দহ সক. ধা. পোৰ, দগ্ধকৰ to burn মনত শোক জন্মা বা দুখ দে to grieve, to give pain to mind.—অক. ধা. মনত দুখ বা শোক পা।—ক্ৰি. বিণ. **দহ দহ কৰে ৰবৈ**, জ্বলি পুৰি।

দহ দুই পাঁচ ten **দহ জোৰা মা** নানা উপায় বা দিহা কৰি কটা সিদ্ধি কৰ।

দহ টেনী বি. দোৰ্পতি।

দহদহীয়া বিণ. নিশ্চয়, লৰচৰ নোহো certain, permanent, দৃঢ়কা firm.

দহন বি. পোৰা কাৰ্য্য act

burning, জুই fire, ধ্বংস কৰোঁতা a destroyer.

দহনখীয়া বি. দুই হাতৰ দহ নখেৰে খামোচি পোৱা, দুই হাতৰ আঙুলিৰ মূৰেৰে মেৰাই ঢুকি পোৱা as thick as can be grasped with the ten fingers of hands.

দহন-বহন বি. মৰাক মৰিশালিলৈ নিয়া আৰু খৰি দিয়া কাৰ্য্য the act of carrying and burning a dead body.

দহনু (ব্ৰজ) বি. জুই fire.

দহা বি. মৰাৰ দহ দিনৰ পাছত কৰা সবাহ a ceremony performed on the tenth day after death.

দহি বি. আঁচল বা কাপোৰৰ আগত ওলমি থকা দীঘৰ সূতা fringe of a cloth.

দহিকতৰা বি. এবিধ সৰু চৰাই a kind of magpie.

দহো কুৰি ক্রি. বিণ. অৱশ্যে, যেনে তেনে without fail, দুনাই দুনাই repeatedly.

দক্ষ বিণ. নিপুণ, পাৰ্গত able, skilful. বি. **দক্ষতা**।

দক্ষ বি. এজন প্রজাপতি, সতী আৰু ২৭ নক্ষত্ৰৰ পিতা।

দক্ষিণ বি. উত্তৰ দিশৰ বিপৰীত south, সোঁফাল the right side. **দক্ষিণ মেৰু** পৃথিবীৰ দক্ষিণ মূৰ the south pole.

দক্ষিণা বি. কোনো ধৰ্ম্ম কাৰ্য্যৰ অন্তত ব্ৰাহ্মণক দিয়া দান a present to Brahmans on solemn or sacrificial occasions. **দক্ষিণা-বহ** দক্ষিণ ফালৰ পৰা বলা বতাহ। **দক্ষিণায়ন** সূৰ্য্যৰ দক্ষিণ ফালে গমন (আহাৰৰ দহদিন যোৱাৰ পৰা পুহৰ দহদিনলৈ) the Sun's motion towards the south of the equator, the winter solstice.

দক্ষিণীয়া বিণ. দক্ষিণ ফালৰ, দক্ষিণৰ পৰা চলা southern, flowing from the south.

দা বি. ডাঙৰ কটাৰী a large knife. সক. ধা. **কাট** to reap, as corn. বি. **দাওন, দাউনি** ধান কটা মানুহ। স্ত্রী. **দাউনী**।

দাই বি. অপৰাধ, জগৰ an offence, a crime. ক্রি. **দাইধৰ** জগৰ ধৰ, দোষ ধৰ to accuse. **দাইলগা** অপৰাধ কৰ, দোষ লগা to offend.

দাইল বি. ফলা মাহ pulse.

দাউৰ অক. ধা. লৰ মাৰ to run, জাঁক ফুৰ (গাইত খাটে) to copulate, as a cow.

দাওঁতা বি. ধান কাটোঁতা reaper. স্ত্রী. **দাঁতী**।

দাং সক. ধা. তোল, থিয় কৰ to raise. **দাং খা** দঙা হ, উঠ to be raised. **দাং মাৰ** ওপৰলৈ তোল to raise. **দাং খাই উঠ** খঙত থিয়

বা উত্তেজিত হ to be excited বি. দাঙন, দাঙোতা।

দাঁত বি. মুখৰ ভিতৰত তলে-ওপৰে দুশাৰী হৈ থকা সৰু জোঙা আহাৰ চোবোৱা হাড়; হাতী আদিৰ মুখৰ পৰা ওলোৱা জোঙা দীঘল হাড় tooth, a tusk. **দাঁত** তিনিবিধ —আগ দাঁত, কুকুৰ দাঁত আৰু গুৰি দাঁত বা জামু দাঁত **দাঁত আছে** ক্ষমতা আছে, শক্তি আছে। **দাঁত কামোৰ** দাঁত চোবা, খঙত বা অধিক বল পাবলৈ ওপৰৰ দাঁতৰ দ্বাৰা তলৰ দাঁত বা ওঁঠ চেপি ধৰ to press the lower teeth with the upper ones as in anger or labour. **দাঁত কৰচ** দাঁত চোবা, ওপৰৰ দাঁতেৰে তলৰ দাঁত ঘঁহি শব্দ কৰ to gnash the teeth. **দাঁত কামোৰ খা** কোনো বস্তু চোবাওঁতে অকস্মাৎ দাঁতৰ মাজত ওঁঠত আঘাত পা। **দাঁত ছেলা** হাহোঁতে দাঁত উলিয়া, পৰাস্ত হ, নৈৰাশ হ। **দাঁত টেঙা** টেঙা বস্তুৰে দাঁতৰ সিৰসিৰণি তোল। **দাঁত নিকটা** পৰাস্ত হ, মৰ। **দাঁত মঙহি** দাঁতৰ গুৰিৰ মঙহ বা আলু উখহা ৰোগ। **দাঁতশিৰা** দাঁতৰ গুৰিত থকা শিৰত হোৱা বেদনা। **দাঁত সৰাহি** দাঁত কপাটি, মূৰ্চ্ছিত হৈ ওপৰৰ দাঁতেৰে তলৰ দাঁত চেপি ধৰ to have lock-jaw. **দাঁতন** দাঁত ঘঁহা কোনো গুৰি বস্তু tooth-powder.

দাঁতনী দাঁত ঘঁহা সৰু মাৰি বা গছৰ ঠাৰি a small twig to clean the teeth with.

দাঁতৰি বি. চাং আদিৰ দাঁতি the edge of a platform.

দাঁতি বি. আমনি, বেজাৰ vexation, trouble, কাণ, কাষ side, margin.

দাঁতি কাষ বি. কোনো দেশৰ দাঁতি বা সীমাৰ ওচৰৰ ঠাই a frontier.—বিণ. **দাঁতি কাষৰীয়া**।

দাঁতিনী বি. উজলা দাঁত থকা তিৰোতা a woman with projecting teeth. পুং. **দঁতুৰা**।

দাঁতি পাৰ বি. নগৰৰ পৰা বহুত দূৰৈত থকা ঠাই a place far off from the town. বিণ. **দাঁতি পৰীয়া**। ক্রি. বিণ. **দাঁতিয়ে** ওচৰেদি, কাষেদি by the side of.

দাখৰ বি. খড্গ, তৰোৱাল sword.

দাখিল বি. বিচাৰৰ কাৰণে কোনো আদালত বা বিচাৰকৰ হাতত শোধোৱা বা সমৰ্পণ কৰা submitted or filed before a court or a judge. **দাখিল দপ্তৰ** কাগজত নথিৰ লগত চামিল কৰি ৰখা filed with the record.

দাগ বি. চিন a mark, কলঙ্ক a stain, মাটিৰ অংশ বা টুকুৰা a field, a plot. **দাগদিয়া** মাটিৰ প্ৰত্যেক দাগৰ নম্বৰ, কালি, গৰাকীৰ নাম আদি লিখি ৰখা বহী field register.

দাগী বি. অনেক বাৰ অপৰাধ কৰি কলঙ্ক বা শাস্তি পোৱা মানুহ a man with previous conviction.

দাড়ি, দাঢ়ি বি. 'ডাঢ়ি' চোৱা।

দাণ্ডি বি. তুলাচনী বা পাল্লাৰ ডাঁৰ a horizontal beam of a measuring balance, দণ্ড, ডাঁৰ a bar, a rod.

দাতব্য বিণ. দিবৰ যোগ্য fit to be given, মূল্য নেলোৱাকৈ এনেই দিয়া charitable.

দাতা বি. দান কৰোঁতা, দান দিয়া মানুহ a donor, a giver. স্ত্রী. **দাত্রী**।

দাতাকর্ণ বি. মহাদানী কর্ণবীৰ the most munificent hero Karna, মহাদানী মানুহ a very charitable person.

দাদ বি. প্রতিশোধ revenge.

দাদন বি. আগধন, বায়না payment of advance money, বিতৰণ distribution.

দাদৰা বিণ. কঠুৱা, টান tough. বি. হিন্দু সঙ্গীতৰ এটা তালৰ নাম a kind of tuning in Hindu Music.

দাদৰি-খোৱা বিণ. নেওচা খোৱা, শাও খোৱা cursed, সৰপা lazy. **দাদাৰ** বি. শাও, নেওচা, গৰিহণা a curse, a malediction.

দাদা বি. জ্যেষ্ঠ ভাই, ককাই an elder brother.

দাদিগ্‌দিগা বি. এবিধ সৰু গছ a kind of plant.

দাদুৰী বি. বেং, ভেঁকোলা a frog.

দান বি. দিয়া কার্য্য, প্রদান, দিয়া বস্তু the act of giving, gift. **দান-পত্র** কোনো বস্তু দান কৰি লিখি দিয়া পত্র a deed of gift.

দান বি. বেচিবলৈ অনা বস্তুৰ বাবে দিয়া কৰ, পাৰ হোৱা বেচ, খেলত কড়ি বা পাশটিৰ ভাল পতন, কোনো ব্যৱসায়ত হোৱা কৃতকার্য্যতা a duty upon goods brought for sale, ferriage, a lucky throw of dice, a good chance. **দানকার্য্য** বেপাৰীৰ পৰা কৰ ল to levy duty from a trader.

দানৱ বি. দৈত্য, অসুৰ a demon, a titan. **দানৱ-দলনী** বি. মহামায়া, দুর্গা।

দানশীল বিণ. দানী, দান কৰা স্বভাৱৰ liberal, charitable. **দানসাগৰ** বৰ দানী।

দানা বি. ঘঁাহত বাজে জন্তুক দিয়া অইন আহাৰ grain etc. given to animals as food, provender, চেনি মিছিৰী আদি গোটমাৰি সৰু সৰু আকাৰ ধৰা গুটি বা খণ্ড a crystal. **দানামণি, দানামালা** ডিঙিত পিন্ধা এবিধ মণিৰ হাৰ a kind of necklace.

দানি বি. সদায় পাৰ হবলৈ একেলগে

টকা দি কৰা বন্দবস্ত right secured for crossing a ferry by payment of a lumpsum at a time.

দানি খা, দানি পৰ দান পৰ to have lucky casts of dice repeatedly, ব্যৱসায়ত বৰকৈ লাভ হ to be repeatedly gainer in business.

দানী বিণ. দান কৰা, দান কৰা স্বভাৱৰ munificent, দাতা, দান কৰা লোক a liberal man.

দাপ সক. ধা. ডাবি দে, ভয় দেখা, শাসন কৰ to reprove, to control. বি. দাপনি।

দাপণ, দাপোণ বি. আৰ্চী, কাঁহ বা পিতলৰ আৰ্চী mirror.

দাপ্‌ৰা বি. জন্তুৰ পিৰা the thigh of beast cut and separated from the body.

দাপণি বি. বিয়াত দৰাই হাতত লোৱা এবিধ ঘূৰণীয়া আৰু নাল লগোৱা চকচকীয়া কাঁহৰ পাত্ৰ a bell metal utensil used by a bridegroom during marriage ceremony.

দাব্‌ অক. ধা. তললৈ বহি যা, ভিৰ খা to sink down.

দাবচা বি. এবিধ সক বন a kind of grass.

দাবলিভাৰ, দামলিভাৰ "চাকুলি ভাৰ" চোৱঁা।

দাবা বিণ. আগকাল দাবি বা বহি যোৱা, আগ ভৰা আগফালে বেছি বোজাই হোৱা to be overloaded on the fore part.

দাবী, দাবি বি. কোনো ক্ষতি হোৱা বস্তুৰ মূল্য পাবলৈ কৰা গোচৰ বা প্ৰাৰ্থনা a claim.

দাম বি. বস্তুৰ মূল্য, বেচ price.

দাম 'দম' চোৱঁা। **দামকল** 'বাম কল' চোৱঁা।

দামখুম বি. চেৰেপা, কেতকুৰি a kind of flea or biting insect.

দামা বি. এবিধ বাদ্য যন্ত্ৰ, দবা।

দামুৰি বি. গৰু পোৱালি a calf.

দামোদৰ বি. কৃষ্ণ, বিষ্ণু a name of Krishna, অসমৰ এজন বৈষ্ণৱ ধৰ্ম্ম প্ৰবৰ্ত্তক। বিণ. **দামোদৰী** গীতাৰ প্ৰাচীন টীকাকাৰ দামোদৰে লিখা। **দামোদৰীয়া** দামোদৰ দেৱৰ ধৰ্ম্মত চলা মানুহ a follower of Damodar Dev.

দাম্পত্য বিণ. ভাৰ্য্যা আৰু স্বামীৰ সম্পৰ্কীয় conjugal.

দাম্ভিক বিণ. অহঙ্কাৰী, গপাল proud. বি. **দাম্ভিকতা**।

দায়ক বি. দিওঁতা, যি দান কৰে a giver. স্ত্ৰী. **দায়িকা**।

দায়ভাগ বি. পৈতৃক সম্পত্তি ভাগ কৰা সম্পৰ্কে জীমূতবাহনে কৰা সংস্কৃত পুথি এখনৰ নাম।

দায়ৰা বি. ফৌজদাৰী বিচাৰ বা তাৰ বৈঠক sessions court.

দায়ী বিণ. হানি বা ক্ষতিৰ বাবে ধন ভৰিব লগা হোৱা liable to make good a loss, যাৰ ওপৰত কোনো কামৰ ভাৰ দিয়া হয়, নাইবা সেই কামৰ ক্ৰুটীৰ বাবে কৈফিয়ৎ দিব লগা হয় responsible, দোষী, জগৰীয়া guilty, blamable.

দাৰ বি. মাছ আদিৰ চোকা সৰু দাঁতবোৰ the teeth of a fish reptile etc., কৰত বা কাচিৰ দাৰ the teeth of a saw or sickle.

দাৰণ বি. ফলা কাৰ্য্য the act of tearing, ধ্বংস কৰোঁতা, নাশ কৰোঁতা a destroyer.

দাৰা বি. ভাৰ্য্যা a wife.

দাৰিদ্ৰ, দাৰিদ্ৰ্য বি. দৰিদ্ৰতা poverty.

দাৰু বি. দৰব medicine, ফটিকা, মদ liquor. **দাৰু কৰ** আহুদিকৰ to work charm.

দাৰু বি. কাঠ a piece of wood.

দাৰুণ বিণ. প্ৰবল, ভয়ানক severe, awful, দয়াহীন cruel.

দাৰোগা বি. পুলিচ চাব ইন্সপেক্তৰ police Sub-Inspector.

দাৰ্শনিক বি. দৰ্শনশাস্ত্ৰৰ পণ্ডিত a philosopher.

দালান বি. পকীঘৰ a brick-building.

দালাল বি. কমিচন লৈ বস্তু কিনি বা বেচি দিওঁতা broker. **দালালি** দালালৰ ব্যৱসায় বা কাৰ্য্য the profession of a broker, দালালৰ প্ৰাপ্তি brokerage.

দাৱক বি. তললৈ নিওঁতা, সৰু কৰোঁতা killer, destroyer.

দাৱাগ্নি, দাৱানল বি. হাবিৰ জুই, বনাগ্নি a forest fire.

দাশৰথি বি. দশৰথৰ পুতেক, ৰাম a son of Dasharatha, Ram.

দাস বি. বন্দী, ভৃত্য a servant, কোনো শূদ্ৰৰ জাতিৰ উপাধি a title of a Sudra caste. স্ত্ৰী. **দাসী**।

দাসত্ব বি. অধীনতা, দাসত্ব অৱস্থা বা কাম dependence, slavery.

দাস্য বি. দাসৰ অৱস্থা বা কাম slavery, servitude, ঈশ্বৰৰ লগত প্ৰভু আৰু ভৃত্যৰ সম্বন্ধ লগাই কৰা ভক্তি, নৱবিধ ভক্তিৰ এটা the act of worshipping God by one as his servant. বিণ. দাসৰ, দাস সম্বন্ধীয় servile.

দাহ বি. পোৰা কাৰ্য্য the act of burning, তাপ, পোৰণি, জ্বালা, শোক heat, a burning sensation, grief. **দাহক** বিণ. যি পোৰে that which burns. স্ত্ৰী. বি. **দাহিকা** দাহন।

দাহন, দাহোন বি. পৈতৃক ধন সম্পত্তি, সাহন ancestral property.

দাহ্য বিণ. দহনীয়, যাক পুৰিব পাৰি combustible.

দাক্ষায়িণী, দাক্ষায়ণী বি. দক্ষৰ

জীয়েক সতী, পাৰ্ব্বতী a name of Shiva's wife.

দাক্ষিণাত্য বি. ভাৰতবৰ্ষৰ দক্ষিণ-ফাল the Deccan.

দি সক. ধা. দান কৰ, সমৰ্পণ কৰ to give. বি. **দিওঁতা**। স্ত্ৰী. **দিয়ঁতী**।

দি অব্যয়. দ্বাৰা, উপায়ে by, by the help of.

দিক্ বি. উত্তৰ দক্ষিণ আদি দশ দিক্।

দিক্পতি, দিক্পাল বি. দশদিকৰ অধিষ্ঠাত্ৰী বিভিন্ন দেৱতা।

দিগ্ বি. আমনি, বিৰক্তি vexation, trouble.

দিগন্ত বি. আকাশখন পৃথিৱীৰ লগত চাৰিওফালে লগলগা যেন দেখা ঠাই, দিগ্বলয় horizon, বহুদূৰ a great distance.

দিগ্গজ বি. পৃথিবীৰ আঠোটা চুকৰ একোটাত থকা কাল্পনিক ডাঙৰ হাতী।

দিগ্বলয় বি. দিগন্ত the horizon.

দিগ্দৰ্শন, দিগ্দৰ্শন যন্ত্ৰ বি. পৃথিবীৰ দিশ চিনোৱা যন্ত্ৰ, কম্পাচ a compass.

দিগম্বৰ বি. দশোদিশেই যাৰ কাপোৰ, উলঙ্গ wholly naked, শিৱৰ এটা নাম। স্ত্ৰী. **দিগম্বৰী**।

দিগ্বাস 'দিগম্বৰ' চোৱাঁ।

দিগ্বিজয় বি. ৰণত বা শাস্ত্ৰৰ তৰ্কত বহু দেশৰ বীৰ আৰু পণ্ডিতৰ ওপৰত লভা জয় universal conquest either by fighting or display of scholarship. বিণ. **দিগ্বিজয়ী**।

দিগ্বিদিক বি. আঠ দিশ eight points of the compass, ধৰিব-লগীয়া দিশ নে আন দিশ the right direction or other side.

দিঠক বি. চেতন অৱস্থা, সাৰে থকা বা সপোন নেদেখা অৱস্থা the state of awaking as opposed to a dream.

দিতি বি. কাশ্যপৰ ভাৰ্য্যা, অসুৰবিলাকৰ মাক the mother of the demons.

দিন বি. পুৱাৰ পৰা গধূলিলৈকে সময় a day from sunrise to sunset, এবাৰ বেলি ওলোৱাৰ পৰা আৰু বেলি ওলোৱালৈকে সময় a day from one sunrise to another, সময়, কাল time. **দিন উঠ** ভোগৰ দিন অন্ত হ, দিন উকল। **দিন কণা** দিনতে নেদেখা। **দিনক দিনে** ক্ৰি. বিণ. দিনে দিনে। **দিন কৰ** ক্ৰি. দিন ধাৰ্য্য কৰ to fix a date. **দিন ল** সময় ল to take time. **দিনতে আন্ধাৰ দেখ** বৰ শোকত পৰ, বৰ দুখত পৰ। **দিনৰ দিনটো** ওৰে দিনটো, গোটেই দিন the whole day. **দিন দুপৰতে** ক্ৰি. বিণ. দিন হৈ থাকোতেই in broad day-light. **দিন নিয়া** সময় নিয়া। **দিন বাৰ চা** কোনো কাৰ্য্যৰ নিমিত্তে শুভাশুভ কাল গণি চা।

দিনকৰ, দিননাথ, দিনবন্ধু, দিনমণি বি. সূৰ্য্য the sun.

দিনা, দিনাখন বি. দিন, সময় day time.

দিনীয়া বিণ. দিন বা কাল সম্পৰ্কীয় equal to a day, pertaining to a certain day or time.

দিনে ক্রি. বিণ. এদিনত, প্ৰত্যেক দিনত per diem, or each day. **দিনেও, দিনৌ** নিতৌ, দিনে পতি সদায় daily, always. **দিনে দিনে, দিনেপতি** প্ৰতি দিনে daily, ক্ৰমে ক্ৰমে gradually. **দিনে ৰাতিয়ে** দিন আৰু ৰাতি দুয়ো সময়তে, সদায় নেৰানেপেৰাকৈ day and night, always, continuously.

দিব্ বি. স্বৰ্গ heaven.

দিব্‌চকু বি. দেখা শক্তি বঢ়াবলৈ চকুত লগোৱা কাচৰ চচ্‌মা a spectacle, an eyeglass.

দিয়ন বি. দিয়া কাৰ্য্য, দান কৰণ the act of giving.

দিয়াচলাই বি. দীপ কাঠি a match.

দিয়েক বি. দুই কি এক, কিছু (অনিশ্চিত সংখ্যাৰ বিশেষ্যৰ পাছত থাকে) one or two, a few.

দিলীপ বি. এজন সূৰ্য্য বংশৰ ৰজা, ৰামচন্দ্ৰৰ এজন পূৰ্ব্বপুৰুষ a king of solar race.

দিবস বি. দিন, এদিন এৰাতি a day. **দিবাকৰ** বি. সূৰ্য্য the sun. **দিবা-ৰাত্ৰি** দিনে ৰাতিয়ে day and night.

দিব্য বিণ. স্বৰ্গীয়, সুন্দৰ divine, beautiful. **দিব্যচকু** চকুৰে নেদেখা বিষয় দেখিবৰ বা জানিবৰ শক্তি, অন্তৰেন্দ্ৰিয় internal vision. **দিব্যজ্ঞান** ঈশ্বৰ বা পৰমাৰ্থ বিষয়ক জ্ঞান, অলৌকিক জ্ঞান divine or spiritual knowledge.

দিশ বি.পূব, পশ্চিম আদি a point of the compass, direction. **দিশ-বিদিশ** আধোদিশ, সমস্ত দিশ all the points of the compass.

দিশা বি. শৰীৰৰ অসুখ জন্মাবলৈ কৰা কুমন্ত্ৰ an incantation supposed to cause physical pain.

দিশা-দিশি দিহাদিহি। **দিশে** ক্রি. বিণ. পোনে, ফালে in a certain direction.

দিস্তা বি. ২৪ তাও কাকত a quire as of paper.

দিহ বি. কোনো কাৰ্য্য কৰিবৰ সুযোগ, খাবৰ উপায়, আঞ্জা means, a curry.

দিহা বি. কোনো কাৰ্য্য সাধিবৰ উপায়, পৰামৰ্শ, শিকনি, কোনো কাম কৰিবৰ বুজ বা জ্ঞান means, guidance, direction, skill, প্ৰতিবিধান act of remedying an evil.

দিহা বি. নাম বা গীতৰ ঘোষা the burden of a song. **দিহা নাম** যেই সেই ঘোষাৰে যেই সেই পদৰ

লগত কিছু অধিক সময় লৈকে গোৱা নাম।

দিহাদিহি ক্রি. বিণ. নানা ঠাইলৈ in different directions or places.

দিহিঙে দিপাঙে ক্রি. বিণ. অনিশ্চিত নানা দূৰ ঠাইলৈ to various uncertain distant places.

দীকছো বিণ. বহুদূৰ ব্যাপী, বৰ দীঘল extending to a great distance, very long.

দীগজোৱা বি. এবিধ কল a variety of plantains.

দীগ দীগ দে থিয় হয় to stand.

দীগ, দীঘ বি. কোনো বস্তুৰ দীঘল বা বহু দূৰলৈ যোৱা ফাল, পথালিৰ বিপৰীত ফাল length, কাপোৰৰ বাণিৰ বিপৰীত ফাল the warp of a cloth.

দীঘল বিণ. দীৰ্ঘ, বহুদূৰলৈ যোৱা long, ওখ high. **দীঘলে** ক্রি. বিণ. দীঘে in length. **দীঘল চানেকীয়া** দীঘল দেখা, দীঘল সজীয়া long looking, long shaped. **দীঘল দি পৰ** দণ্ডৱত কৰ to fall prostrate. **দীঘলী-বাট** বি. ঘৰৰ কোঁঠালিৰ মাজত থকা দীঘল ঠেক বাট a long and narrow path leading to different rooms, a corridor.

দীঘলীয়া বিণ. দীঘল আকৃতিৰ, পথালিতকৈ দীঘে অধিক থকা longer than broad, oblong.

দীঘা বি. দীঘলৰ পৰিমাণ, দীৰ্ঘতা length.

দীঘে দীঘে ক্রি. বিণ. দীঘলে in length.

দীঘি বি. ডাঙৰ দীঘল পুখুৰী, বিল a large tank, a small lake.

দীঘলতি বি. বহাগৰ বিহুৰ দিনা গৰুক কোবোৱা দীঘলীয়া পাতেৰে এবিধ লতাৰ শ্ৰেণীৰ গছ a plant.

দীন বিণ দৰিদ্ৰ, দুখীয়া poor. বি. **দীনতা, দীননাথ** বি. দৰিদ্ৰক পালোঁতা, ভগৱান।

দীপ বি. জ্বলোৱা চাকি প্ৰদীপ, বাতি a lamp. বিণ. **দীপক** উত্তেজক exciting, সঙ্গীতৰ এটি ৰাগ। **দীপ কাঠী** জুইশলা, জুইবাহৰ কাঠী a match. **দীপ-চকু** দিব চকু। **দীপ-লিপ** উজ্জ্বল, বৰ সুন্দৰ bright, shining. **দীপশলা** দীপকাঠী।

দীপাধাৰ বি. গছা, চাকি থোৱা সঁজুলি a candle stick, a candle stand.

দীপান্বিতা বি. আহিন বা কাতিৰ অমবস্যাত ঘৰ-পদূলিত বহুত চাকি লগোৱা উৎসৱ the festival of illuminating houses in the month of Ahin or Kati. **দীপাৱলী** বি. দীপান্বিতা।

দীপিকা-ছন্দ বি. শঙ্কৰী যুগৰ আগৰ এখন প্ৰাচীন অসমীয়া পুথি, ইয়াৰ

লিখক পুৰুষোত্তম গজপতি। গ্ৰন্থৰ টীকা বা ব্যাখ্যা।

দীপিতি বি. দীপ্তি। **দীপ্ত** বিণ. জিলিকি থকা shining. **দীপ্তাগ্নি** বি অতি শীঘ্ৰে আহাৰ জীণ কৰিব পৰা of good digestion, জ্বলাজুই a blazing fire.

দীপ্তি বি. প্ৰকাশ, জ্যোতি light, lustre. **দীপ্তিকৰ** বিণ জলি থকা, উজ্জ্বল shining. **দীপ্তিমন্ত, দীপ্তিমান** বিণ. পোহৰ থকা, প্ৰকাশযুক্ত shining, bright. **দীপ্যমান** বিণ. দীপ্তিশীল, উজ্জ্বল।

দীৰ্ঘ বিণ. দীঘল long. বি. দীঘ, দীঘলৰ জোখ length. **দীৰ্ঘজীৱী** বিণ বহুদিন জীয়াই থকা living long. বি. **দীৰ্ঘতা** দীঘ length. **দীৰ্ঘদৰ্শী** বিণ. দূৰদৰ্শী, জ্ঞানী long-sighted, prudent. বি. **দীৰ্ঘদৰ্শিতা। দীৰ্ঘদৃষ্টি** বি. বহু দূৰলৈ দেখা শক্তি far-sightedness, long sight. **দীৰ্ঘনিশ্বাস** বি. হুমুনিয়াহ। **দীৰ্ঘবাৰ** বি. দীঘলীয়া আৰু ডাঙৰ আটাহ। **দীৰ্ঘসূত্ৰী** বিণ. কৰিম কৰিম বুলি কাল নিওৱা procrastinating. বি. দীৰ্ঘসূত্ৰতা। **দীৰ্ঘায়ুস** বিণ. দীৰ্ঘজীৱী।

দীক্ষা বি. মন্ত্ৰোপদেশ, ব্ৰতসাধনত নিয়োগ initiation into the mode of worshipping a deity. **কৃদ.** বিণ. **দীক্ষিত** দীক্ষা লোৱা। **দীক্ষাগুৰু** বি. মন্ত্ৰদাতা। **দীক্ষণীয়** বিণ. দীক্ষাৰ যোগ্য।

দু-আনি বি. দুই অনা মূল্যৰ মুদ্ৰা a two anna piece.

দু-আষৰীয়া বিণ. দুতলীয়া।

দুই বি. একৰ দুগুণ two. **দুই এক** দুটা এটা a few. **দুইতাল বজা** দুতলীয়া কথা ক।

দুই নাওত দুই ভৰি অস্থিৰ বা বিবুদ্ধি হোৱা অৱস্থা a puzzle, a dilemma.

দুই পৰীয়া বিণ. নৈৰ দুই পাৰত থকা existing on both sides of a river.

দুইমনা বিণ. কোনটো কৰোঁ কোনটো নকৰোঁ ঠিক কৰিব নোৱৰা undecided.

দুঃখ বি. কষ্ট, পীড়া, বেজাৰ distress, pain, sorrow. **দুঃখকৰ** বিণ. কষ্টকৰ, পীড়াদায়ক। **দুঃখজীৱী** বিণ. দুখেৰে জীয়াই থকা living in distress or poverty, দুখ বা পৰিশ্ৰম কৰি জীৱিকা উলিওৱা living by manual work. **দুঃখময়** বিণ. দুখেৰে ভৰা full of distress or grief. **দুঃখদায়ক** বিণ. দুখ জন্মোৱা **দুঃখাৰ্ত্ত, দুঃখিত** বিণ. কষ্ট পোৱা, বেজাৰ পোৱা afflicted, pained, grieved. স্ত্ৰী. **দুঃখাৰ্ত্তা, দুঃখিতা। দুঃখী** বিণ.

বেজাৰ পোৱা afflicted. স্ত্ৰী. **দুঃখিনী**।

দুঃশীল বিণ. বেয়া স্বভাৱৰ, দুষ্ট ill-behaved, wicked. স্ত্ৰী. **দুঃশীলা**।

দুঃসময় বি. দুৰ্দ্দিন, দুখৰ দিন evil days.

দুঃসহ বিণ. সহিব নোৱৰা intolerable.

দুঃসাধ্য বিণ. কৰিবলৈ টান, কষ্টসাধ্য very difficult to accomplish, আৰোগ্য কৰা টান difficult to cure. **দুঃসাহস** বি. অনুচিত সাহস temerity. বিণ. **দুঃসাহসিক**।

দুঃস্থ, দুস্থ বিণ. দুৰ্দ্দশাপন্ন distressed.

দুখ বি. কষ্ট,বেজাৰ,পৰিশ্ৰম trouble, distress, pain, labour. বিণ. **দুখকাৰী** পৰিশ্ৰমী labouring. স্ত্ৰী. **দুখকাৰিণী**। সক. ধা. **দুখ কৰ** পৰিশ্ৰম কৰ to labour, বেজাৰ কৰ to regret. অক. ধা. **দুখ পা** কষ্ট পা, আঘাত বা বেদনা পা to be in distress, to be hurt.

দুখনীয়া বিণ. ধনহীন, দৰিদ্ৰ poor, indigent. বি. দৰিদ্ৰ মানুহ a poor man. স্ত্ৰী. **দুখিনী, দুখুনী**। **দুখে** ক্ৰি. বিণ. দুখত, দুখেৰে in distress.

দুগুটি বি. দুটি two.

দুগ্‌দুগী ডিঙিৰ পৰা বুকুলৈ ওলমাই পিন্ধা এবিধ অলঙ্কাৰ a pendent, an ornament worn on the neck.

দুগ্ধ বি. এৰাঁ গাখীৰ milk.

দুগ্ধ-পোষ্য বিণ. পিয়াহ খোৱা, কেঁচুৱা nursed by mother's milk. **দুগ্ধফেননিভ** গাখীৰৰ ফেনৰ নিচিনা বগা আৰু কোমল।

দুঘড়ি বি. দ্বিপ্ৰহৰ।

দুজপীয়া বিণ. দুই তৰপ বা জাপথকা consisting of two layers or folds.

দুজা বি. দ্বিতীয় জন বা বস্তু second in importance.

দুটামান বি. দুটা বা তাতকৈ অধিক, অলপমান a few. বিণ. অলপমান।

দুটীয়া বিণ. দুটা থকা, যোৰ পাতি থকা consisting of two, existing in pair.

দুডলীয়া বিণ. দুডাল গুণ থকা having two stands as a rope, দুডাল যোৰ পাতি থকা consisting of two long solid things.

দুণৰি, দুণি বি. কোনো পূজা নাইবা বিয়া সবাহত চাউল: তামোল পাণ আদি ভৰাই দিয়া সৰু দোণ বা থৰাহি।

বিণ. এদোণ বা দহ কঠা ধৰা

থোৱন বি. থোৱা বা ৰখা কাৰ্য্য act of placing or keeping.

থোহ মোহ বিণ. লাজ বা ভয়ত মাতিব নোৱৰা হোৱা, নিৰুত্তৰ abashed and confounded. অক. ধা. **থোহ-মোহ-খা**।

থৌকি বাথৌ, থৌবাথৌ বিণ. বতাহ বা তাৰ দ্বাৰা বৰকৈ সঞ্চালিত, বৰকৈ তল ওপৰ হোৱা, উত্তেজিত হোৱা violently agitated, excited. বি. উতলি উঠন, উত্তেজিত হওন act of bubbling up, excitement.

দ

দ ব্যঞ্জন বৰ্ণৰ ওঠৰ সংখ্যাৰ আখৰ the eighteenth letter of the consonants.

দ বিণ. গভীৰ deep, বাম নোহোৱা low, গভীৰ পানী deep water, নিম্ন ঠাই low place. সক. ধা. দ কৰা। ক্রি. বিণ. **দকৈ**।

দইন বি. হানি, ক্ষতি loss. অক. ধা. **দইন পৰ** হানি বা ক্ষতি হ to be suffered as a loss.

দংদঙাই, দং দং কৰে ক্রি. বিণ. একো ভয় সংশয় নোহোৱাকৈ বেগেৰে fearlessly and with speed.

দংশ সক. ধা. কামোৰ, খোট to bite. বি. দংশন কামোৰা কাৰ্য্য act of biting. ক্রি. **দংশন কৰ**। বিণ. **দংশতি** কামোৰা bitten.

দঁক বি. চোকা স্বাদ sharp taste, কোনো বিষৰ পৰা হোৱা মূৰ্চ্ছা swoon caused by snake-bite or poison, খং কৰি নেমাতি থকা অৱস্থা sullenness. ক্রি. **দঁক ধৰ** to be sullen.

দঁত বি. এবিধ ভূত a kind of evil spirit.

দঁতাল বিণ. দীঘল আৰু বাহিৰলৈ ওলাই থকা দাঁতেৰে having tusks. বি. বালিত লোৰ খনা কাঠৰ যতন a wooden shovel used for digging sands.

দঁতীয়া বিণ. পিয়াহ খোৱা দাঁত ভাঙি নকৈ দাঁত গজা having new teeth in place of the first teeth.

দঁতুৰা বিণ. উজলা দাঁত থকা, উজল দঁতা having projecting teeth.

দঁতোৱাল বিণ. দাঁত যুক্ত, দঁতাল having tusks.

দকচ্ অক. ধা গালি শপনি পৰা।

দকচি ক্রি. বিণ. অতিশয়ৰূপে excessively.

দকৰ্ অক. ধা. ফেঁকুৰ to sob.

দকৰা বিণ. 'থেঁতা' চোৰাঁ।

দকদকীয়া বিণ. তেজাল, জীয়া quite fresh (said of fish or flesh.)

দখল বি. অধিকাৰ, উপভোগ possession, occupation. **দখল কাৰ** যি দখল কৰি আছে a possessor. **দখলী** বিণ. দখলত থকা, ভোগ কৰা in possession, occupied. ক্রি. **দখল কৰ**।

দখিণ 'দক্ষিণ' চোৱা। **দখিণাৰবী** দক্ষিণফালৰ পৰা অহা বতাহ southerly.

দগধা বিণ. আভজা আৰু গধুৰ, মিহি আৰু নিয়াৰিকৈ কাম কৰিব নজনা heavy and clumsy, unskilful.

দগৰ বি. এবিধ হাতেৰে বজোৱা বাদ্য a kind of drum. সক. ধা. বৰকৈ কিলা to beat severely. **দগৰ চুৰা** অতিপাত চুৰা ঠাই a very unclean and impure place. ক্রি. **দগৰ পিটা দি, দগৰি পিটা দি, দগৰি পিট, দগৰি পেলা** দৰা কোবোৱাৰ দৰে বৰকৈ মাৰপিট কৰ, বৰকৈ কিলা to beat severely. ক্রি. বিণ. **দগৰি** দবনি পিটি, বৰকৈ excessively. **দগৰীয়া** বিণ. মাৰখাই ফুৰা, বৰ দুষ্ট very wicked

দগলা বিণ. ডাঠ, দগধা thick and rough.

দগা বিণ. অনেক বাৰ মাৰ খাই মাৰলৈ ভয় নকৰা hardened, callous.

দগা বি. বস্তুৰ গধুৰতা জোখাত ব্যৱহাৰ কৰা ধাতুৰে সজা বস্তু a weight used in measuring.

দগাবাজ বিণ. বৰ দুষ্ট very wicked.

দগ্ধ বিণ. পোৰা, পুৰি ছাই কৰা burnt, ধ্বংস কৰা destroyed, সন্তপ্ত (হৃদয়) overcome with grief.

দঙা সক. ধা. আনৰ হতুৱাই তোলা বা থিয় কৰা to cause to be lifted. বি. **দঙাওঁতা**। স্ত্রী. **দঙাওঁতী**।

দঙা-মুঠিয়াকৈ ক্রি. বিণ. লগত অধিক বস্তু নোথোৱাকৈ শুদা গাৰে without being encumbered with luggage.

দড়বড়ি (পু. অ.) ক্রি. বিণ. বেগাই, লৰালৰিকৈ swiftly.

দঢ়া সক. ধা. সতৰ্ক কৰি ডাঠি উপদেশ দে, ডাঠি ক বা আদেশ দে to caution, to warn, to speak emphatically. বি. **দঢ়াওঁতা**। স্ত্রী. **দঢ়াওঁতী**।

দণ্ড সক. ধা. শাস্তি কৰ, দণ্ড দে to punish, to fine. বি. শাস্তি penalty, punishment, দীঘল মাৰি, লাখুটি a pole, a staff, ষাঠি পল twenty four minutes. কৃদ. বি. **দণ্ডোঁতা**। স্ত্রী. **দণ্ডতী**।

দণ্ডকা, দণ্ডকাৰণ্য ৰাম বনলৈ গৈ বাস কৰা নৰ্ম্মদা আৰু গোদাবৰী নৈৰ মাজত থকা এখন বহল হাবি।

দণ্ডধৰ বি. শাস্তি দিবৰ ক্ষমতা থকা লোক one having authority to punish, ৰজা a king, ঈশ্বৰ God, হাতত পবিত্ৰ দণ্ডলৈ ফুৰা এবিধ

সন্ন্যাসী mendicant carrying a sacred staff. **দণ্ডনায়ক** দণ্ড দিবৰ অধিকাৰী a magistrate. বিণ. **দণ্ডনীয়, দণ্ডাৰ্হ, দণ্ড্য** শাস্তি দিবৰ যোগ্য punishable. **দণ্ডপাট** বি. ৰাজত্ব। **দণ্ডবন্ধ** বি. নিৰূপিত শাস্তি। **দণ্ডবিধান** বি. শাস্তিৰ ব্যৱস্থা an order of punishment. **দণ্ডবিধি** শাস্তিৰ নিয়ম বা ব্যৱস্থাৰ কথা লিখা থকা পুথি, ফৌজদাৰী আইন criminal law, a penal law. **দণ্ডনীতি** ৰাজ্য শাসন নীতি, দমন নীতি policy of repression. **দণ্ডৱত** দীঘল হৈ পৰি কৰা প্ৰণাম prostration. **দণ্ডাকাৰ** দীঘল resembling a staff. **দণ্ডাজ্ঞা** বি. দণ্ডৰ আজ্ঞা, শাস্তি দিবলৈ কৰা আদেশ an order of punishment. **দণ্ডায়মান** বি. যি থিয় হৈ আছে one who is standing.

দণ্ডি (পু. অ.) বি. ডৰি fear of punishment.

দণ্ডি বি. হাবিত হাতী যোৱা বাট an elephant track.

দণ্ডী বি. হাতত পবিত্ৰ লাখুটি লৈ ফুৰা একশ্ৰেণী সন্ন্যাসী a religious mendicant carrying a sacred staff.

দত্ত কৃদ. বিণ. দিয়া, দান কৰা, অৰ্পিত given, bestowed. স্ত্ৰী. **দত্তা**। **দত্তক পুত্ৰ** পোষ্য পুত্ৰ, তোলনীয়া পো adopted son.

দত্তাপহাৰী বি. এবাৰ দি পুনৰায় ছলেৰে বা বলেৰে নিওঁতা one who takes back something given by himself.

দদা ২ বি. খুৰা, পিতাৰ ভায়েক paternal uncle. **দদাশহুৰ** তিৰোতাৰ দাদায়েক wife's paternal uncle.

দধি বি. দৈ গাখীৰ curd.

দধীচি বি. এজন ঋষিৰ নাম name of a saint.

দন বি. জালত লগোৱা ডাঙৰ লেজু the rope attached to a fishing net.

দনা বি. ঘোঁৰাৰ লেগাম a bridle. অক. ধা. **দনা ওলম** কাপোৰ ফাটি ডোৱা ওলম to hang in tatters.

দনুজ বি. ৰাক্ষস, দানৱ a demon, a cannibal. **দনুজাৰি** বিষ্ণু।

দন্ত বি. দাঁত a tooth. **দন্তধাৱন** বি. দাঁত পৰিষ্কাৰ কৰা কাৰ্য্য the act of cleaning the teeth.

দন্তী বিণ. দাঁত থকা toothed. বি. দঁতাল হাতী a tusker elephant. **দন্তুৰ** উজলা দঁতা মানুহ a man with projecting teeth. স্ত্ৰী. **দন্তুৰা**। **দন্ত্য** বিণ. দাঁতৰ পৰা উচ্চাৰিত dental.

দন্দ বি. বিবাদ, কাজিয়া a quarrel **দন্দবাদ** দন্দ খৰিয়াল, হাই উৰুমি a wrangle and such things.

দন্দুৰা বিণ. দন্দ কৰা স্বভাৱৰ quarrelsome. স্ত্ৰী. **দন্দুৰী**।

দন্য বি হানি loss.

দপ্ অক. ধা. আধা পকা হ, পকিবলৈ ধৰ to begin to ripen.

দপদপনি বি. অহঙ্কাৰ বা মহতালিৰ প্ৰকাশ, নিজৰ ক্ষমতা প্ৰদৰ্শন act of showing one's own greatness or power. অক. ধা. **দপ্দপা**। বিণ. **দপদপীয়া**।

দপ্দপ্ (অনুকাৰ শব্দ) বৰ বৰঘূণ দিলে বা বৰকৈ জুই লাগিলে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ।

দপনা বি. মঙহৰ ডাঙৰ খণ্ড a large piece of flesh. **দপনা দপন** বিণ. খণ্ড খণ্ড, ডোখৰ ডোখৰ divided in large pieces. ক্ৰি. বিণ. **দপনা-দপনে, দপনা দপনকৈ**।

দপাটকৈ ক্ৰি. বিণ. তৎক্ষণাৎ immediately.

দপাল সক. ধা. মহতালি দেখাই দমি ৰ'খ, গালি-শপনি পাৰ, ডাবি দে to revile, to rebuke. **দপলানি** বি. গালি শপনি, ডাবি rebuke a threat.

দফ্তৰ, দপ্তৰ বি. পুথি, বহি আদি থোৱা আৰু আমোলা কাকতীয়ে লিখা পঢ়া কৰা ঘৰ an office. **দফ্তৰী, দপ্তৰী** অফিচত পুথি বহী আদি যতাই ৰখা আৰু কাগজ কলম আদি যোগান দিয়া সামান্য বিষয়া duftry.

দপ্তৰ বি. কোনো মন্ত্ৰীৰ নিজৰ কৰ্ম্ম-বিভাগ port-folio.

দফা বি. বাৰ, বোল a time, ভিন্ন নাম বা জাতিৰ বস্তু item, পৰিচ্ছেদ, বিভাগ a section, a paragraph. **দফাদাৰ** বি. সেনা বা কুলী আদিৰ ওপৰ শ্ৰেণীৰ বিষয়া the immediate headman over a number of soldiers or coolies. **দফে দফে** ক্ৰি. বিণ বাৰে বাৰে again and again.

দবক মাৰ, দবকা মাৰ নেবাঢ়ি নুটুটি একেদৰে থাক to remain without increase or decrease.

দবনি বি দবা ঢোল আদিত বজোৱা কাৰ্য্য the sound of a large kettle drum. **দবনি পিটি** হেঁপাহ পলুৱাই (খোৱা) eat to satiety.

দবহি কৈ ক্ৰি. বিণ. কন্দি-খুন্দি, পেট-ভৰাই, হেঁপাহ পলুৱাই gluttonously.

দবৰাদবৰি বি. আজোঁৰা আজুৰি, টনাটনি a struggle, mutual pulling and pushing one another.

দবহা বিণ. ডাঠ, মঙহাল flat and thick. স্ত্ৰী. **দাবহী**।

দবা সক. ধা. নত কৰ, হেঁচি বহুৱা

to press down. বি. **দবাওঁতা,** স্ত্ৰী. **দবাঁওতী।**

দবা বি. নাগেৰাৰ গড়ত বৰ ডাঙৰ এবিধ বাদ্য a large kettle drum. **দবা-কলা** দবা কোবালেও নুশুনা, বৰ কলা extremely deaf. **দবা-খেল** চাৰ্লত গুটি বুলাই খেলা এবিধ খেল chess. **দবাদি ধৰ** হঠাৎ বলেৰে গৰামাৰি ধৰ, চাবমাৰি ধৰ।

দবাপৰলি বি. ঘৰৰ চালৰ মুখত বন্ধা চাপলি। **দবাপিট, দবা পিটা দি** অক. ধা. দগৰ পিট। **দবাপিটা** বিণ. বৰকৈ বা বেছি পৰিমাণে পৰা বা মাৰা—'দবাপিটা বৰষুণ' 'চোৰটোক দবাপিটা দিলে'।

দম সক. ধা. দমন কৰ, বশ কৰ, শান্ত কৰ to subdue, to bring under control, to calm. বি. **দম, দমন** অধীন বা পৰাস্ত কৰা কাৰ্য্য।

দম বি. উশাহ breath. ক্ৰি. **দম ল** উশাহ ল, অলপ জিৰা pause or rest a while. **দমকল** বায়ুৰ হেঁচাৰে পানী তোলা যন্ত্ৰ a pump.

দ'ম বি. ওপৰা উপৰি কৰি গোটাই থোৱা বস্তু সমূহ a heap, a pile. সক. ধা. **দ'ম কৰ, দ'ম খুৱা, দম বন্ধ** একে ঠাইতে বহুত গোটা, দ'মা to heap up. **দ'ম খা** একে ঠাইতে গোট খা to be gathered in a heap.

দম্‌দম্, দম্‌দমা, দম্‌দমনি 'দপদপ' 'দপদপা' 'দপদপনি' চোৱা।

দমনা বি. এবিধ সুগন্ধি সক পাতেৰে গছ a kind of plant.

দমনীয় বিণ. দমিব পৰা, বশ কৰিবৰ যোগ্য capable of being subdued.

দমৰা বি. অধিক বয়স নোপোৱা মতা গৰু a young bull, চতিৰ ওপৰত বহি মাৰলী ধৰি থকা ডাং, বহি থোৱা a king post.

দমলা বি. ছালৰ ওপৰত উখহি হোৱা উঠঙা swelling on the skin. **দমলা মাৰ, দমলা বান্ধ** বহল হৈ উখহি উঠ। **দমলাদমল** অনেক দমলা যুক্ত।—বি. **দমলাদমলি** অনেক দমলা।

দমা সক. ধা. আনৰ হতুৱাই বশ কৰা to cause to be subdued or checked. **দমিত** বশীভূত।

দ'মা সক. ধা. দ'ম কৰ, ওপৰা-উপৰি কৰি থ to pile up. বিণ. **দ'মাদ'ম** বহুত দ'ম হৈ থকা, অনেক remaining in heaps, abundant. ক্ৰি. বিণ. **দ'মাদ'মে।**

দমোঁতা বি. দমন কৰোঁতা, বশ কৰোঁতা a controller, a subduer.

দম্পতী বি. ভাৰ্য্যা স্বামী উভয় husband and wife taken together. বিণ. **দাম্পত্য।**

দম্ভ বি. অহঙ্কাৰ, দৰ্প pride,

arrogance. ক্রি. **দম্ভ কৰ**। **দম্ভালি** বি. দম্ভ বা অহঙ্কাৰ থকা স্বভাৱ বা গুণ pride. দম্ভ প্ৰকাশক কাৰ্য্য। **দম্ভী** বিণ. অহঙ্কাৰী proud.

দয়ন্তু বিণ. দয়ালু kind.

দয়া বি. কৃপা, পুতৌ, অনুকম্পা kind, kindness, pity, compassion. **দয়াকৰ** দয়া কৰোঁতা a kindhearted man. **দয়াম্বিত** কৃপালু, দয়াযুক্ত kind. **দয়ালু** দয়াযুক্ত kind. **দয়াময়** কৃপাময়। স্ত্রী. **দয়াময়ী**। **দয়াল, দয়ালু** দয়া থকা, কৃপালু। **দয়াৱন্ত, দয়াৱান** দয়ালু। স্ত্রী. **দয়াৱতী**। **দয়াশীল** দয়াৱন্ত kind. স্ত্রী. **দয়াশীলা**। **দয়াৰ্দ্ৰ** দয়া পৰবশ, যাৰ মন দয়াৰে কোমল হৈছে।

দয়িত বি. প্ৰিয়, পতি beloved.

দয়িতা বি. ভাৰ্য্যা a wife, তিৰোতা woman.

দৰ বি. দাম, মূল্য price, মূল্যৰ হাৰ rate **দৰ কৰ, দৰ মাৰ, দৰা** বি. দাম কৰ set a price on. **দৰাদৰি** দাম কমাবৰ কাৰণে কৰা চেষ্টা haggling.

দৰ বি. প্ৰকাৰ, বিধ sort, kind.

দৰক বি. পানীৰ ওপৰলৈ আহি পিঠি উলিয়াই কৰা অৱস্থিতি (মাছত খাটে) the act of resting on the surface of water, as a fish.

দৰকাৰ বি. আৱশ্যক, প্ৰয়োজন need, necessity. **দৰকাৰী** বিণ. আৱশ্যকীয়।

দৰখাস্ত বি. আবেদন পত্ৰ a petition. ক্রি. **দৰখাস্ত কৰ, দৰখাস্ত দি**। **দৰখাস্তকাৰী** আবেদন কৰোঁতা applicant.

দৰজা বি. দুৱাৰ a door.

দৰজী, দৰ্জী বি. চিলাই কৰা যাৰ ব্যৱসায় a tailor.

দৰদ বি. ব্যথা, বেদনা, সমবেদনা sympathy. **দৰদী** যাৰ দৰদ আছে, সমবেদনাযুক্ত।

দৰদৰি ক্রি. বিণ. লৰালৰিকৈ, শীঘ্ৰে quickly.

দৰব বি. ঔষধ, ৰোগ গুচোৱা বস্তু: medicine.

দৰবাৰ বি. ৰাজসভা, ৰজা বা ডাঙৰ মানুহৰ সভা, বা নিমন্ত্ৰিত হোৱা লোকেৰে সৈতে কৰা সভা a hall of audience. বিণ. **দৰবাৰী** দৰবাৰলৈ যাবৰ যোগ্য, দৰবাৰত পিন্ধিবলৈ উপযুক্ত durbar, befitting a durbar.

দৰবেশ বি. ফকিৰ, মুছলমান সন্ন্যাসী।

দৰমহা বি. মাহিলি বেতন monthly pay.

দৰ লগা সক. ধা. গতি লগা, যেনে হব লাগে তেনে কৰ to deal with fittingly.

দৰহ বি এৰাল, বহুত ঠাইত চৰিব পৰাকৈ জন্তু বান্ধি দিয়া দীঘল জৰী।

দৰা বি. বৰ, বিয়া কৰিবলৈ অহা মানুহ a bridegroom.

দৰা সক. ধা. দৰ কৰ, মূল্য স্থিৰ কৰ settle the price. বি. **দৰাওঁতা,** স্ত্ৰী. **দৰঁতী**।

দৰাচলতে, দৰাচলে ক্ৰি. বিণ. প্ৰকৃততে, বাস্তবিকতে in reality.

দৰা-পুতলী বি. ল'ৰা-ছোৱালীয়ে খেলিবলৈ কাপোৰেৰে সজা দৰা বা কন্যাৰ মূৰ্ত্তি a doll dressed like a bride or bridegroom.

দৰিদ্ৰ বিণ. দুখীয়া, গৰিব poor. বি. দুখীয়া মানুহ a poor man. বি. **দৰিদ্ৰতা** দুখীয়া অৱস্থা poverty. **দৰিদ্ৰালয়** দুখীয়া মানুহৰ ঘৰ a poor house.

দৰিয়া সক. ধা. বৰালি মাছৰ দাঁতেৰে আঁহ মুকলি কৰ to straighten out the fibres, as of cotton with the teeth of *Barali* fish.

দৰিয়া বি. সাগৰ, ডাঙৰ নৈ ocean, big river.

দৰিয়াবাদ বি. মূল বন্দবস্তৰ মাটি পিয়লৰ পাছত বায়তে পুনৰ নতুন মাটি ভাঙি আবাদ কৰা কাৰ্য্য, এনে মাটি মণ্ডলে খৰালিৰ আৰম্ভতে পুনৰ পিয়ল কৰি জমা দিয়ে occupation of land for the supplementary settlement. বিণ. **দৰিয়াবাদী**।

দৰিশন বি. 'দৰ্শন' শব্দৰ কোমলৰূপ।

দৰে ক্ৰি. বিণ. নিচিনা, প্ৰকাৰে, ৰূপে in the manner of, in the resemblance of, মূল্যত at the rate of.

দৰ্গা বি. মুচলমানৰ মচ্‌জিদ a mosque.

দৰ্জী বি. বেজীৰ কামৰ দ্বাৰা উপজীব্য কৰা মানুহ a tailor.

দৰ্প বি. অহঙ্কাৰ, গৰ্ব্ব pride. **দৰ্পী** বিণ. অহঙ্কাৰী proud. **দৰ্পহাৰী** বিণ. অহঙ্কাৰ নাশ কৰা, দৰ্প-গুচোৱা pride-destroying. স্ত্ৰী. **দৰ্পহাৰিণী**।

দৰ্পণ বি. আৰ্চী, দাপোণ a mirror, a looking-glass.

দৰ্ভ বি. কুশ, তৃণ a kind of grass.

দৰ্শ অক. ধা. দেখা হ, দেখা দে to appear, as a result, to be seen.

দৰ্শক বি. দেখোঁতা, চাওঁতা, দ্ৰষ্টা one who sees, spectator, দেখাওঁতা, প্ৰদৰ্শক one who shows.

দৰ্শন বি. দৃষ্টি, দেখা a seeing, জ্ঞান wisdom, তত্ত্ববিদ্যা, জ্ঞান বা বিজ্ঞান শাস্ত্ৰ, philosophy. **দৰ্শনশাস্ত্ৰ** কাৰ্য্য আৰু কাৰণৰ সম্বন্ধ দেখুৱাই এই

জগতৰ আৰু তাৰ সৃষ্টিকৰ্ত্তাৰ সম্পৰ্কে জ্ঞান দিয়া পুথি a philosophical treatise. দৰ্শনশাস্ত্ৰ ছয় খন— সাংখ্য, পাতঞ্জল, মীমাংসা, ন্যায়, বৈশেষিক, বেদান্ত।

দৰ্শনী বি. দৰ্শনলাভ, উপদেশ বা সাহায্য প্ৰাপ্তিৰ কাৰণে প্ৰদেয় অৰ্থ, প্ৰণামী, ফি, ভিজিট ইত্যাদি।

দৰ্শনীয় বিণ. দেখিবৰ বা দেখাবৰ উপযুক্ত, দেখিবলৈ ধুনীয়া, শুৱনি fit to be shown or seen, worth-seeing.

দৰ্শয়িতা বি. দেখাওঁতা one who shows.

দৰ্শা সক. ধা. দেখুৱা, প্ৰকাশ কৰা to show. **দৰ্শিত** বিণ. দেখোৱা প্ৰকাশ কৰা shown. **দৰ্শী** দ্ৰষ্টা, জ্ঞানী (বহুদৰ্শী, তত্ত্বদৰ্শী, দূৰদৰ্শী)।

দল সক. ধা. মৰ্দ্দন কৰ, মোহাৰি পেলা to crush, to destroy totally. বি. **দলন**। বিণ. **দলিত** মৰ্দ্দিত, নিপীড়িত, ধ্বংস কৰা crushed, destroyed.

দল বি. পানীত বগাই ওপঙি থকা এবিধ ঘাঁহ an aquatic grass **দলনি** বি. বেছিকৈ দল ঘাঁহ থকা ঠাই।

দল বি. জাঁক, জুম, সমূহ, সম্প্ৰদায় a party or company, class. পাত যেনে 'বিল্বদল' leaf, ফুলৰ পাহি। **দলপতি** চৰ্দ্দাৰ, কোনো সম্প্ৰদায়ৰ বা দলৰ নেতা। **দলবল** একে পক্ষৰ বহু লোক। **দলাদলি** দুই দলৰ বিৰোধ। **দলীয়** কোনো সম্প্ৰদায় বা দল সম্বন্ধীয়। **দলেবলে** একে পক্ষৰ বহুলোকেৰে সৈতে with full force

দ'ল বি. মঠ, মন্দিৰ, দৌল a Hindu temple, দম, স্তূপ a heap.

দলং বি. বাঁহ বা কাঠেৰে সজা সাঁকো a bridge.

দলঙা বি. বাঁহৰ চছালিৰে বোৱা মাছ ধৰা যতন a kind of fish trap.

দল্ দল্ কৰে ক্ৰি. বিণ. লৰচৰ নকৰাকৈ, নবন্দা নবগাকৈ quietly, without crying.

দল্পুঁৱা বি. দলনিত জন্মা এবিধ ফাৰং জাতীয় পোক a kind of insect

দলফলীয়া বিণ. বেছিকৈ ডালপাত ওলাই বাঢ়া luxuriant, as a seedling.

দলদলীয়া বিণ. তেজ পানীৰে পুষ্ট, শ্ৰীমন্ত healthy, blooming.

দলদোপ বি. ভৰি দিলে বহি যোৱা আৰু আকৌ ওপৰলৈ উঠা গতি, তল-ওপৰ কৰা কাৰ্য্য, হেন্দোল দোপ an undulatory motion. বিণ. **দলদুপীয়া**।

দলা সক. ধা. আনৰ হতুৱাই গছৰ ঠাল ঠেঙুলি কটা to cause to be crushed.

দলা বি. মাটিৰ লদা, দলি a clod of earth.

দ'লা সক ধা. ওপৰা-উপৰিকৈ ৰাখ to heap up.

দলি বি. মাটিৰ দদা, মাটিৰ সৰু চপৰা a clod of earth, হাতেৰে দূৰলৈ মাৰি পঠোৱা মাটি, শিলখণ্ড a piece of earth, stone etc. thrown away with the hand. **দলি মাৰ, দলিয়া** ক্রি. দলি নিক্ষেপ কৰ to pelt. **দলিয়াই পেলা দূৰলৈ** নিক্ষেপ কৰ, **অগ্রাহ্য** কৰ to throw away, to reject. **দলিয়নি** চপৰাণি। **দলিয়াদলি** এজনে আন জনক দলিওৱা কাৰ্য্য।

দলিচা বি. এবিধ নোমৰ আসন a carpet, a rug.

দলিত কৃদ. বিণ. মৰ্দ্দিত, ধ্বংস কৰা crushed and destroyed.

দলীল, দলিল বি. কোনো বিষয়ৰ প্ৰমাণ স্বৰূপ লিখা কাকত a document, a deed.

দ'লৈ বি. দেৱালয়ৰ প্ৰধান পূজাৰী বা কৰ্ম্মচাৰী the presiding officer of a Hindu temple, কোনো খেলৰ প্ৰধান বা মুখ্য লোকৰ উপাধি।

দশ বি. দহ, দুই পাঁচ ten.

দশক বি. এটাতকৈ বেছি অঙ্ক থকা সংখ্যাৰ বাওঁ ফালৰ দ্বিতীয় অঙ্ক the ten's place.

দশ-কৰ্ম্ম বি. আৰ্য্য সকলৰ দশবিধ সংস্কাৰ যেনে:—গৰ্ভাধান, পুংসবন, সীমন্তোন্নয়ন, জাতকৰ্ম্ম, নামকৰণ, নিষ্ক্ৰামণ, অন্নপ্ৰাশন, চূড়াকৰণ, উপনয়ন আৰু বিবাহ।

দশন বি. দাঁত tooth.

দশ-পিণ্ড বি. মৰাৰ পাছত দহ দিনলৈ মৃতকক দিনৌ দিয়া পিণ্ড the ten funeral offerings made to the dead by a Hindu on the ten days following the death

দশবায়ু বি. মানুহৰ শৰীৰত থকা পান, অপান, ব্যান, সমান, উদান, নাগ, কূৰ্ম্ম, কৃকৰ, দেৱদত্ত আৰু ধনঞ্জয় এই দহোটা বায়ু।

দশভুজা বিণ. দহখন হাত থকা, দুৰ্গাৰ এটা নাম Durga.

দশম বি. দহোটাৰ শেষটো tenth. স্ত্ৰী. **দশমী** দশমী তিথি the tenth lunar day.

দশমিক বি. অখণ্ড ৰাশিৰ দহ ভাগৰ এভাগ সম্পৰ্কীয় decimal. **দশ-সংস্কাৰ, দশকৰ্ম্ম** হিন্দুৰ অনুষ্ঠেয় দহবিধ সংস্কাৰ (গৰ্ভাধান, পুংসবন, সীমন্তোন্নয়ন, জাতকৰ্ম্ম, নামকৰণ, অন্নপ্ৰাশন, চূড়াকৰণ, উপনয়ন, সমাবৰ্ত্তন, বিবাহ)। **দশদিক, দশদিশ** উত্তৰ, দক্ষিণ, পূৱ, পশ্চিম, ঈশান, অগ্নি, বায়ু, নৈঋত, উৰ্দ্ধ, অধঃ। **দশমূল** ঔষধত ব্যৱহাৰ হোৱা দহ বিধ গছৰ শিপা যেনে—কণ্টকাৰী, গমাৰী, গোক্ষুৰ, টকুনা, পাৰলি, বিয়নীসাপেটা, বেল, ভূত মূলা, ভেকুৰী, মাছ কাঁইটা।

দশহৰা বি. জেঠৰ শুক্লাদশমী, সেইদিনা হিন্দুসকলে গঙ্গাত স্নান কৰে।

দশা বি. অবস্থা a state, plight, ভাগ্য fate, lot, মানুহ জন্মাৰ সময়ত গ্ৰহৰ স্থিতিৰ ৰকম the position of the planets at the time of one's birth. **দশাগন মানুহৰ** কোষ্ঠি চাই মানুহৰ দৈৱৰ ভাল বেয়া নিশ্চয় কৰ।

দশানন, দশমুখ বি. দহমুখীয়া, ৰাৱণ।

দশাৱতাৰ বি. বিষ্ণুৱে পৃথিৱীলৈ আহি ধৰা দহোটা ৰূপ, যেনে—মৎস্য (মাছ), কূৰ্ম্ম (কাছ), নৰসিংহ (আধা মানুহ আৰু আধা সিংহৰ আকৃতিৰ), বৰাহ (গাহৰি), বামন (বাওনা), পৰশুৰাম, হ'লৰাম (বলদেৱ), শ্ৰীৰাম (দশৰথৰ পুতেক), বুদ্ধ (বৌদ্ধ ধৰ্ম্ম প্ৰবৰ্ত্তক গৌতমমুনি), কল্কি the ten incarnations of Bishnu.

দশাহীন বিণ. ভাগ্যহীন, দুৰ্কপলীয়া unfortunate.

দশেন্দ্ৰিয় বি. হাত, ভৰি, মলৰ দ্বাৰ, লিঙ্গ বা যোনি, বাক ইন্দ্ৰিয়, চকু, কাণ, নাক, জিভা আৰু ছাল এই দহোটা ইন্দ্ৰিয় the ten organs of sense and action.

দশোদিশে ক্ৰি. বিণ. সকলো ফালে in all directions.

দষ্ট বি. দংশিত, কামোৰা bitten. 'সৰ্প-দষ্ট'।

দস্তখত বি. কোনো কথাৰ প্ৰমাণ স্বৰূপে আপোন হাতেৰে লিখা আপোনাৰ নাম, চহী, স্বাক্ষৰ a signature.

দস্তবদস্ত (ফা.) বি. হাতে হাতে।

দস্তা বি. বাং ধাতু tin.

দস্তানা বি. হাত মোজা gloves.

দস্তুৰ বি. চলি অহা নিয়ম, ৰীতি custom, practice. **দস্তুৰ মতে** ক্ৰি. বিণ. চলি থকা ৰীতিৰ দৰে।

দস্তুৰি বি. মাননী something offered as a homage according to custom. কিনা সময়ত মূল্যৰ যি অংশ বাদ পোৱা যায় commission, দালালি brokerage.

দস্যু বি. চোৰ, ডকাইত a thief, a robber. **দস্যুতা** ডকাইতৰ কাৰ্য বা বৃত্তি robbery.

দহ সক. ধা. পোৰ, দগ্ধকৰ to burn মনত শোক জন্মা বা দুখ দে to grieve, to give pain to mind.—অক. ধা. মনত দুখ বা শোক পা।—ক্ৰি. বিণ. **দহ দহ কৰে ৰবটে** জ্বলি পুৰি।

দহ দুই·পাঁচ ten **দহ জোৰা মা** নানা উপায় বা দিহা কৰি অঁটা সিদ্ধি কৰ।

দহ টেনী বি. দোৰ্পতি।

দহ্‌দহীয়া বিণ. নিশ্চয়, লৰচৰ নোহো certain, permanent, দৃঢ়কা firm.

দহন বি. পোৱা কাৰ্য্য act

burning, জুই fire, ধ্বংস কৰোঁতা a destroyer.

দহনখীয়া বি. দুই হাতৰ দহ নখেৰে খামোচি পোৱা, দুই হাতৰ আঙুলিৰ মূৰেৰে যেৰাই ঢুকি পোৱা as thick as can be grasped with the ten fingers of hands.

দহন-বহন বি. মৰাক মৰিশালিলৈ নিয়া আৰু খৰি দিয়া কাৰ্য্য the act of carrying and burning a dead body.

দহনু (ব্ৰজ) বি. জুই fire.

দহা বি. মৰাৰ দহ দিনৰ পাছত কৰা সবাহ a ceremony performed on the tenth day after death.

দহি বি. আঁচল বা কাপোৰৰ আগত ওলমি থকা দীঘৰ সূতা fringe of a cloth.

দহিকতৰা বি. এবিধ সৰু চৰাই a kind of magpie.

দহো কুৰি ক্রি. বিণ. অৱশ্যে, যেনে তেনে without fail, ঘূনাই ঘূনাই repeatedly.

দক্ষ বিণ. নিপুণ, পাৰ্গত able, skilful. বি. **দক্ষতা**।

দক্ষ বি. এজন প্ৰজাপতি, সতী আৰু ২৭ নক্ষত্ৰৰ পিতা।

দক্ষিণ বি. উত্তৰ দিশৰ বিপৰীত south, সোঁফাল the right side. **দক্ষিণ মেৰু** পৃথিবীৰ দক্ষিণ মূৰ the south pole.

দক্ষিণা বি. কোনো ধৰ্ম কাৰ্য্যৰ অন্তত ব্ৰাহ্মণক দিয়া দান a present to Brahmans on solemn or sacrificial occasions. **দক্ষিণা-বহু** দক্ষিণ ফালৰ পৰা বলা বতাহ। **দক্ষিণায়ন** সূৰ্য্যৰ দক্ষিণ ফালে গমন (আহাৰৰ দহদিন যোৱাৰ পৰা পুহৰ দহদিনলৈ) the Sun's motion towards the south of the equator, the winter solstice.

দক্ষিণীয়া বিণ. দক্ষিণ ফালৰ, দক্ষিণৰ পৰা চলা southern, flowing from the south.

দা বি. ডাঙৰ কটাৰী a large knife. সক. ধা. **কাট** to reap, as corn. বি. **দাওন, দাউনি** ধান কটা মানুহ। স্ত্রী. **দাউনী**।

দাই বি. অপৰাধ, জগৰ an offence, a crime. ক্রি. **দাইধৰ** জগৰ ধৰ, দোষ ধৰ to accuse. **দাইলগা** অপৰাধ কৰ, দোষ লগা to offend.

দাইল বি. ফলা মাহ pulse.

দাউৰ অক. ধা. লৰ মাৰ to run, জাঁক ফুৰ (গাইত খাটে) to copulate, as a cow.

দাওঁতা বি. ধান কাটোঁতা reaper. স্ত্রী. **দাঁতী**।

দাং সক. ধা. তোল, থিয় কৰ to raise. **দাং খা** দঙা হ, উঠ to be raised. **দাং মাৰ** ওপৰলৈ তোল to raise. **দাং খাই উঠ** খণ্ডত থিয়

বা উত্তেজিত হ to be excited. বি. দাঙন, দাঙোতা।

দাঁত বি. মুখৰ ভিতৰত তলে-ওপৰে দুশাৰী হৈ থকা সৰু জোঙা আহাৰ চোবোৱা হাড়; হাতী আদিৰ মুখৰ পৰা ওলোৱা জোঙা দীঘল হাড় a tooth, a tusk. **দাঁত** তিনিবিধ —আগ দাঁত, কুকুৰ দাঁত আৰু গুৰি দাঁত বা জামু দাঁত। **দাঁত আছে** ক্ষমতা আছে, শক্তি আছে। **দাঁত কামোৰ** দাঁত চোবা, খঙত বা অধিক বল পাবলৈ ওপৰৰ দাঁতৰ দ্বাৰা তলৰ দাঁত বা ওঁঠ চেপি ধৰ to press the lower teeth with the upper ones as in anger or labour. **দাঁত কৰচ** দাঁত চোবা, ওপৰৰ দাঁতেৰে তলৰ দাঁত ঘঁহি শব্দ কৰ to gnash the teeth. **দাঁত কামোৰ খা** কোনো বস্তু চোবাওঁতে অকস্মাৎ দাঁতৰ মাজত ওঁঠত আঘাত পা। **দাঁত ছেলা** হাহোঁতে দাঁত উলিয়া, পৰাস্ত হ, নৈৰাশ হ। **দাঁত টেঙা** টেঙা বস্তুৰে দাঁতৰ সিৰসিৰণি তোল। **দাঁত মিকটা** পৰাস্ত হ, মৰ। **দাঁত মঙহি** দাঁতৰ গুৰিৰ মঙহ বা আলু উখহা ৰোগ। **দাঁতশিৰা** দাঁতৰ গুৰিত থকা শিৰত হোৱা বেদনা। **দাঁত সৰাহি** দাঁত কপাটি, মূৰ্চ্ছিত হৈ ওপৰৰ দাঁতেৰে তলৰ দাঁত চেপি ধৰ to have lock-jaw. **দাঁতন** দাঁত ঘঁহা কোনো গুৰি বস্তু tooth-powder.

দাঁতনী দাঁত ঘঁহা সৰু মাৰি বা গছৰ ঠাʼল a small twig to clean the teeth with.

দাঁতৰি বি. চাং আদিৰ দাঁতি the edge of a platform.

দাঁতি বি. আমনি, বেজাৰ vexation, trouble, কাণ, কাষ side, margin.

দাঁতি কাষ বি. কোনো দেশৰ দাঁতি বা সীমাৰ ওচৰৰ ঠাই a frontier.—বিণ. **দাঁতি কাষৰীয়া**।

দাঁতিনী বি. উজলা দাঁত থকা তিৰোতা a woman with projecting teeth. পুং. **দঁতুৰা**।

দাঁতি পাৰ বি. নগৰৰ পৰা বহুত দূৰৈত থকা ঠাই a place far off from the town. বিণ. **দাঁতি পৰীয়া**। ক্রি. বিণ. **দাঁতিয়ে ওচ-** ৰেদি, কাষেদি by the side of.

দাখৰ বি. খড্গ, তৰোৱাল sword.

দাখিল বি. বিচাৰৰ কাৰণে কোনো আদালত বা বিচাৰকৰ হাতত শোধোৱা বা সমৰ্পণ কৰা submitted or filed before a court or a judge. **দাখিল দপ্তৰ** কাগজত নথিৰ লগত চাʼমিল কʼৰি ৰখা filed with the record.

দাগ বি. চিন a mark, কলঙ্ক a stain, মাটিৰ অংশ বা টুকুৰা a field, a plot. **দাগদিয়া** মাটিৰ প্ৰত্যেক দাগৰ নম্বৰ, কালি, গৰাকীৰ নাম আদি লিখি ৰখা বহী field register.

দাগী বি. অনেক বাৰ অপৰাধ কৰি কলঙ্ক বা শাস্তি পোৱা মানুহ a man with previous conviction.

দাড়ি, দাঢ়ি বি. 'ডাঢ়ি' চোৱা।

দাণ্ডি বি. তুলাচনী বা পাল্লাৰ ডাঁৰ a horizontal beam of a measuring balance, দণ্ড, ডাঁৰ a bar, a rod.

দাতব্য বিণ. দিবৰ যোগ্য fit to be given, মূল্য নেলোৱাকৈ এনেই দিয়া charitable.

দাতা বি. দান কৰোঁতা, দান দিয়া মানুহ a donor, a giver. স্ত্রী. **দাত্রী**।

দাতাকর্ণ বি. মহাদানী **কর্ণবীৰ** the most munificent hero Karna, মহাদানী মানুহ a very charitable person.

দাদ বি. প্রতিশোধ revenge.

দাদন বি. আগধন, বায়না payment of advance money, বিতৰণ distribution.

দাদৰা বিণ. কঠুৱা, টান tough. বি. হিন্দু সঙ্গীতৰ এটা তালৰ নাম a kind of tuning in Hindu Music.

দাদৰি-খোৱা বিণ. নেওচা খোৱা, শাও খোৱা cursed, সৰপা lazy. **দাদাৰ** বি. শাও, নেওচা, গৰিহণ a curse, a malediction.

দাদা বি. জ্যেষ্ঠ ভাই, ককাই an elder brother.

দাদিগ্‌দিগা বি. এবিধ সৰু গছ a kind of plant.

দাদুৰী বি. বেং, ভেঁকোলা a frog.

দান বি. দিয়া কার্য্য, প্রদান, দিয়া বস্তু the act of giving, gift. **দান-পত্র** কোনো বস্তু দান কৰি লিখি দিয়া পত্র a deed of gift.

দান বি. বেচিবলৈ অনা বস্তুৰ বাবে দিয়া কৰ, পাৰ হোৱা বেচ, খেলত কড়ি বা পাৰটিৰ ভাল পতন, কোনো ব্যৱসায়ত হোৱা কৃতকার্য্যতা a duty upon goods brought for sale, ferriage, a lucky throw of dice, a good chance. **দানকার্য্য** বেপাৰীৰ পৰা কৰ ল to levy duty from a trader.

দানৱ বি. দৈত্য, অসুৰ a demon, a titan. **দানৱ-দলনী** বি. মহামায়া, দুর্গা।

দানশীল বিণ. দানী, দান কৰা স্বভাৱৰ liberal, charitable. **দানসাগৰ** বৰ দানী।

দানা বি. ঘাঁহত বাজে জন্তুক দিয়া অইন আহাৰ grain etc. given to animals as food, provender, চেনি মিছিৰী আদি গোটমাৰি সৰু সৰু আকাৰ ধৰা গুটি বা খণ্ড a crystal. **দানামণি, দানামালা** ডিঙিত পিন্ধা এবিধ মণিৰ হাৰ a kind of necklace.

দানি বি. সদায় পাৰ হবলৈ একেলগে

টকা দি কৰা বন্দবস্ত right secured for crossing a ferry by payment of a lumpsum at a time.

দানি খা, দানি পৰ দান পৰ to have lucky casts of dice repeatedly, ব্যৱসায়ত বৰকৈ লাভ হ to be repeatedly gainer in business.

দানী বিণ. দান কৰা, দান কৰা স্বভাৱৰ munificent, দাতা, দান কৰা লোক a liberal man.

দাপ সক. ধা. ডাবি দে, ভয় দেখা, শাসন কৰ to reprove, to control. বি. **দাপনি**।

দাপণ, দাপোণ বি. আৰ্চী, কাঁহ বা পিতলৰ আৰ্চী mirror.

দাপ্‌না বি. জন্তুৰ পিৰা the thigh of beast cut and separated from the body.

দাপণি বি. বিয়াত দৰাই হাতত লোৱা এবিধ ঘূৰণীয়া আৰু নাল লগোৱা চকচকীয়া কাঁহৰ পাত্ৰ a bell metal utensil used by a bridegroom during marriage ceremony.

দাব্‌ অক. ধা. তললৈ বহি যা, ভিৰ খা to sink down.

দাবচা বি. এবিধ সৰু বন a kind of grass.

দাবলিভাৰ, দামলিভাৰ "চাকুলি ভাৰ" চোৱাঁ।

দাবা বিণ. আগফাল দাবি বা বহি যোৱা, আগ ভৰা আগফালে বেছি বোজাই হোৱা to be overloaded on the fore part.

দাবী, দাবি বি. কোনো ক্ষতি হোৱা বস্তুৰ মূল্য পাবলৈ কৰা গোচৰ বা প্ৰাৰ্থনা a claim.

দাম বি. বস্তুৰ মূল্য, বেচ price.

দাম 'দম' চোৱাঁ। **দামকল** 'বাম কল' চোৱাঁ।

দামডুম বি. চেৰেপা, কেতকুৰি a kind of flea or biting insect.

দামা বি. এবিধ বাদ্য যন্ত্ৰ, দবা।

দামুৰি বি. গৰু পোৱালি a calf.

দামোদৰ বি.. কৃষ্ণ, বিষ্ণু a name of Krishna, অসমৰ এজন বৈষ্ণৱ ধৰ্ম্ম প্ৰবৰ্ত্তক। বিণ. **দামোদৰী** গীতাৰ প্ৰাচীন টীকাকাৰ দামোদৰে লিখা। **দামোদৰীয়া** দামোদৰ দেৱৰ ধৰ্ম্মত চলা মানুহ a follower of Damodar Dev.

দাম্পত্য বিণ. ভাৰ্য্যা আৰু স্বামীৰ সম্পৰ্কীয় conjugal.

দাম্ভিক বিণ. অহঙ্কাৰী, গপাল proud. বি. **দাম্ভিকতা**।

দায়ক বি. দিওঁতা, যি দান কৰে a giver. স্ত্ৰী. **দায়িকা**।

দায়ভাগ বি. পৈতৃক সম্পত্তি ভাগ কৰা সম্পৰ্কে জীমূতবাহনে কৰা সংস্কৃত পুথি এখনৰ নাম।

দায়ৰা বি. ফৌজদাৰী বিচাৰ বা তাৰ বৈঠক sessions court.

দায়ী বিণ. হানি বা ক্ষতিৰ বাবে ধন ভৰিব লগা হোৱা liable to make good a loss, যাৰ ওপৰত কোনো কামৰ ভাৰ দিয়া হয়, নাইবা সেই কামৰ ত্ৰুটীৰ বাবে কৈফিয়ৎ দিব লগা হয় responsible, দোষী, জগৰীয়া guilty, blamable.

দাৰ বি. মাছ আদিৰ চোকা সৰু দাঁতবোৰ the teeth of a fish reptile etc., কৰত বা কাচিৰ দাৰ the teeth of a saw or sickle.

দাৰণ বি. ফলা কাৰ্য্য the act of tearing, ধ্বংস কৰোঁতা, নাশ কৰোঁতা a destroyer.

দাৰা বি. ভাৰ্য্যা a wife.

দাৰিদ্ৰ, দাৰিদ্ৰ্য বি. দৰিদ্ৰতা poverty.

দাৰু বি. দৰব medicine, ফটিকা, মদ liquor. **দাৰু কৰ** আহুদিকৰ to work charm.

দাৰু বি. কাঠ a piece of wood.

দাৰুণ বিণ. প্ৰবল, ভয়ানক severe, awful, দয়াহীন cruel.

দাৰোগা বি. পুলিচ চাব ইন্সপেক্তৰ police Sub-Inspector.

দাৰ্শনিক বি. দৰ্শনশাস্ত্ৰৰ পণ্ডিত a philosopher.

দালান বি. পকীঘৰ a brick-building.

দালাল বি. কমিচন লৈ বস্তু কিনি বা বেচি দিওঁতা broker. **দালালি** দালালৰ ব্যৱসায় বা কাৰ্য্য the profession of a broker, দালালৰ প্ৰাপ্তি brokerage.

দাৱক বি. তললৈ নিওঁতা, সৰু কৰোঁতা killer, destroyer.

দাৱাগ্নি, দাৱানল বি. হাবিৰ জুই, বনাগ্নি a forest fire.

দাশৰথি বি. দশৰথৰ পুতেক, ৰাম a son of Dasharatha, Ram.

দাস বি. বন্দী, ভৃত্য a servant, কোনো শূদ্ৰৰ জাতিৰ উপাধি a title of a Sudra caste. স্ত্ৰী. **দাসী**।

দাসত্ব বি. অধীনতা, দাসত্ব অৱস্থা বা কাম dependence, slavery.

দাস্য বি. দাসৰ অৱস্থা বা কাম slavery, servitude, ঈশ্বৰৰ লগত প্ৰভু আৰু ভৃত্যৰ সম্বন্ধ লগাই কৰা ভক্তি, নৱবিধ ভক্তিৰ এটা the act of worshipping God by one as his servant. বিণ. দাসৰ, দাস সম্বন্ধীয় servile.

দাহ বি. পোৰা কাৰ্য্য the act of burning, তাপ, পোৰণি, জ্বালা, শোক heat, a burning sensation, grief. **দাহক** বিণ. যি পোৰে that which burns. স্ত্ৰী. বি. **দাহিকা** দাহন।

দাহন, দাহোন বি. পৈতৃক ধন সম্পত্তি, সাহন ancestral property.

দাহ্য বিণ. দহনীয়, যাক পুৰিব পাৰি combustible.

দাক্ষায়িণী, দাক্ষায়ণী বি. দক্ষৰ

জীয়েক সতী, পাৰ্ব্বতী a name of Shiva's wife.

দাক্ষিণাত্য বি. ভাৰতবৰ্ষৰ দক্ষিণ-ফাল the Deccan.

দি সক. ধা. দান কৰ, সমৰ্পণ কৰ to give. বি. **দিওঁতা**। স্ত্ৰী. **দিয়ঁতী**।

দি অব্যয়. দ্বাৰা, উপায়ে by, by the help of.

দিক্ বি. উত্তৰ দক্ষিণ আদি দশ দিক্।

দিক্পতি, দিক্পাল বি. দশদিকৰ অধিষ্ঠাত্ৰী বিভিন্ন দেৱতা।

দিগ্ বি. আমনি, বিৰক্তি vexation, trouble.

দিগন্ত বি. আকাশখন পৃথিবীৰ লগত চাৰিওফালে লগলগা যেন দেখা ঠাই, দিগ্‌বলয় horizon, বহুদূৰ a great distance.

দিগ্‌গজ বি. পৃথিবীৰ আঠোটা চুকৰ একোটাত থকা কাল্পনিক ডাঙৰ হাতী।

দিগ্‌বলয় বি. দিগন্ত the horizon.

দিগ্‌দৰ্শন, দিগ্‌দৰ্শন যন্ত্ৰ বি. পৃথিবীৰ দিশ চিনোৱা যন্ত্ৰ, কম্পাচ a compass.

দিগম্বৰ বি. দশোদিশেই যাৰ কাপোৰ, উলঙ্গ wholly naked, শিৱৰ এটা নাম। স্ত্ৰী. **দিগম্বৰী**।

দিগ্বাস 'দিগম্বৰ' চোৱাঁ।

দিগ্বিজয় বি. ৰণত বা শাস্ত্ৰৰ তৰ্কত বহু দেশৰ বীৰ আৰু পণ্ডিতৰ ওপৰত লভা জয় universal conquest either by fighting or display of scholarship. বিণ. **দিগ্বিজয়ী**।

দিগ্বিদিক বি. আঠ দিশ eight points of the compass, ধৰিব-লগীয়া দিশ নে আন দিশ the right direction or other side.

দিঠক বি. চেতন অৱস্থা, সাৰে থকা বা সপোন নেদেখা অৱস্থা the state of awaking as opposed to a dream.

দিতি বি. কাশ্যপৰ ভাৰ্য্যা, অসুৰ বিলাকৰ মাক the mother of the demons.

দিন বি. পুৱাৰ পৰা গধূলিলৈকে সময় a day from sunrise to sunset, এবাৰ বেলি ওলোৱাৰ পৰা আৰু বেলি ওলোৱালৈকে সময় a day from one sunrise to another, সময়, কাল time. **দিন উঠ** ভোগৰ দিন অন্ত হ, দিন উকল। **দিন কণা** দিনতে নেদেখা। **দিনক দিনে** ক্ৰি. বিণ. দিনে দিনে। **দিন কৰ** ক্ৰি. দিন ধাৰ্য্য কৰ to fix a date. **দিন ল** সময় ল to take time. **দিনতে আন্ধাৰ দেখ** বৰ শোকত পৰ, বৰ দুখত পৰ। **দিনৰ দিনটো** ওৰে দিনটো, গোটেই দিন the whole day. **দিন দুপৰতে** ক্ৰি. বিণ. দিন হৈ থাকোতেই in broad day-light. **দিন নিয়া** সময় নিয়া। **দিন বাৰ চা** কোনো কাৰ্য্যৰ নিমিত্তে শুভাশুভ কাল গণি চা।

দিনকৰ, **দিননাথ**, **দিনবন্ধু**, **দিনমণি** বি. সূৰ্য্য the sun.

দিনা, **দিনাখন** বি. দিন, সময় day time.

দিনীয়া বিণ. দিন বা কাল সম্পৰ্কীয় equal to a day, pertaining to a certain day or time.

দিনে ক্রি. বিণ. এদিনত, প্রত্যেক দিনত per diem, or each day. **দিনেও**, **দিনৌ** নিতৌ, দিনে পতি সদায় daily, always. **দিনে দিনে**, **দিনেপতি** প্ৰতি দিনে daily, ক্রমে ক্রমে gradually. **দিনে ৰাতিয়ে** দিন আৰু ৰাতি দুয়ো সময়তে, সদায় নেৰানেপেৰাকৈ day and night, always, continuously.

দিব্ বি. স্বৰ্গ heaven.

দিব্‌চকু বি. দেখা শক্তি বঢ়াবলৈ চকুত লগোৱা কাচৰ চচ্‌মা a spectacle, an eyeglass.

দিয়ন বি. দিয়া কাৰ্য্য, দান কৰণ the act of giving.

দিয়াচলাই বি. দীপ কাঠি a match.

দিয়েক বি. দুই কি এক, কিছু (অনিশ্চিত সংখ্যাৰ বিশেষ্যৰ পাছত থাকে) one or two, a few.

দিলীপ বি. এজন সূৰ্য্য বংশৰ ৰজা, ৰামচন্দ্ৰৰ এজন পূৰ্ব্বপুৰুষ a king of solar race.

দিবস বি. দিন, এদিন এৰাতি a day. **দিবা**- [illegible] সূৰ্য্য the sun. **দিবা-ৰাত্ৰি** দিনে ৰাতিয়ে day and night.

দিব্য বিণ. স্বৰ্গীয়, সুন্দৰ divine, beautiful. **দিব্যচকু** চকুৰে নেদেখা বিষয় দেখিবৰ বা জানিবৰ শক্তি, অন্তৰেন্দ্ৰিয় internal vision. **দিব্যজ্ঞান** ঈশ্বৰ বা পৰমাৰ্থ বিষয়ক জ্ঞান, অলৌকিক জ্ঞান divine or spiritual knowledge.

দিশ বি. পূব, পশ্চিম আদি a point of the compass, direction. **দিশ-বিদিশ** আধোদিশ, সমস্ত দিশ all the points of the compass.

দিশা বি. শৰীৰৰ অসুখ জন্মাবলৈ কৰা কুমন্ত্ৰ an incantation supposed to cause physical pain.

দিশা-দিশি দিহাদিহি। **দিশে** ক্রি. বিণ. পোনে, ফালে in a certain direction.

দিস্তা বি. ২৪ তাও কাকত a quire as of paper.

দিহ বি. কোনো কাৰ্য্য কৰিবৰ সুংল, খাবৰ উপায়, আঞ্জা means, a curry.

দিহা বি. কোনো কাৰ্য্য সাধিবৰ উপায়, পৰামৰ্শ, শিকনি, কোনো কাম কৰিবৰ বুজ বা জ্ঞান means, guidance, direction, skill, প্ৰতিবিধান act of remedying an evil.

দিহা বি. নাম বা গীতৰ ঘোষা the burden of a song. **দিহা নাম** যেই সেই ঘোষাবে যেই সেই পদৰ

লগত কিছু অধিক সময় লৈকে গোৱা নাম।

দিহাদিহি ক্রি. বিণ. নানা ঠাইলৈ in different directions or places.

দিহিঙে দিপাঙে ক্রি. বিণ. অনিশ্চিত নানা দূৰ ঠাইলৈ to various uncertain distant places.

দীকছো বিণ. বহুদূৰ ব্যাপী, বৰ দীঘল extending to a great distance, very long.

দীগজোৱা বি. এবিধ কল a variety of plantains.

দীগ দীগ দে থিয় হয় to stand.

দীগ, দীঘ বি. কোনো বস্তুৰ দীঘল বা বহু দূৰলৈ যোৱা ফাল, পথালিৰ বিপৰীত ফাল length, কাপোৰৰ বাণিৰ বিপৰীত ফাল the warp of a cloth.

দীঘল বিণ. দীৰ্ঘ, বহুদূৰলৈ যোৱা long, ওখ high. **দীঘলে** ক্রি. বিণ. দীঘে in length. **দীঘল চানেকীয়া** দীঘল দেখা, দীঘল সজীয়া long looking, long shaped. **দীঘল দি পৰ** দণ্ডৱত কৰ to fall prostrate. **দীঘলী-বাট** বি. ঘৰৰ কোঁঠালিৰ মাজত থকা দীঘল ঠেক বাট a long and narrow path leading to different rooms, a corridor.

দীঘলীয়া বিণ. দীঘল আকৃতিৰ, পথালিতকৈ দীঘে অধিক থকা longer than broad, oblong.

দীঘা বি. দীঘলৰ পৰিমাণ, দীৰ্ঘতা length.

দীঘে দীঘে ক্রি. বিণ. দীঘলে in length.

দীঘি বি. ডাঙৰ দীঘল পুখুৰী, বিল a large tank, a small lake.

দীঘলতি বি. বহাগৰ বিহুৰ দিনা গৰুক কোবোৱা দীঘলীয়া পাতেৰে এবিধ লতাৰ শ্ৰেণীৰ গছ a plant.

দীন বিণ দৰিদ্ৰ, দুখীয়া poor. বি. **দীনতা, দীননাথ** বি. দৰিদ্ৰক পালোঁতা, ভগৱান।

দীপ বি. জ্বলোৱা চাকি প্ৰদীপ, বাতি a lamp. বিণ. **দীপক** উত্তেজক exciting, সঙ্গীতৰ এটি ৰাগ। **দীপ কাঠী** জুইশলা, জুইবাহৰ কাঠী a match. **দীপ-চকু** দিব চকু। **দীপ-লিপ** উজ্জ্বল, বৰ সুন্দৰ bright, shining. **দীপশলা** দীপকাঠী।

দীপাধাৰ বি. গছা, চাকি থোৱা সঁজুলি a candle stick, a candle stand.

দীপান্বিতা বি. আহিন বা কাতিৰ অমবস্যাত ঘৰ-পদূলিত বহুত চাকি লগোৱা উৎসৱ the festival of illuminating houses in the month of Ahin or Kati.

দীপাৱলী বি. দীপান্বিতা।

দীপিকা-ছন্দ বি. শঙ্কৰী যুগৰ আগৰ এখন প্ৰাচীন অসমীয়া পুথি, ইয়াৰ

লিখক পুৰুষোত্তম গজপতি। গ্ৰন্থৰ টীকা বা ব্যাখ্যা।

দীপিতি বি. দীপ্তি। **দীপ্ত** বিণ. জিলিকি থকা shining. **দীপ্তাগ্নি** বি অতি শীঘ্ৰে আহাৰ জীৰ্ণ কৰিব পৰা of good digestion, জলাজুই a blazing fire.

দীপ্তি বি. প্ৰকাশ, জ্যোতি light, lustre. **দীপ্তিকৰ** বিণ জলি থকা, উজ্জ্বল shining. **দীপ্তিমন্ত, দীপ্তিমান** বিণ. পোহৰ থকা, প্ৰকাশযুক্ত shining, bright. **দীপ্যমান** বিণ. দীপ্তিশীল, উজ্জ্বল।

দীৰ্ঘ বিণ. দীঘল long. বি. দীঘ, দীঘলৰ জোখ length. **দীৰ্ঘজীৱী** বিণ বহুদিন জীয়াই থকা living long. বি. **দীৰ্ঘতা** দীঘ length. **দীৰ্ঘদৰ্শী** বিণ. দূৰদৰ্শী, জ্ঞানী long-sighted, prudent. বি. **দীৰ্ঘদৰ্শিতা**। **দীৰ্ঘদৃষ্টি** বি. বহু দূৰলৈ দেখা শক্তি far-sightedness, long sight. **দীৰ্ঘনিশ্বাস** বি. হুমুনিয়াহ। **দীৰ্ঘবাৰ** বি. দীঘলীয়া আৰু ডাঙৰ আটাহ। **দীৰ্ঘসূত্ৰী** বিণ. কৰিম কৰিম বুলি কাল নিওৱা procrastinating. বি. দীৰ্ঘসূত্ৰতা। **দীৰ্ঘায়ুস** বিণ. দীৰ্ঘজীৱী।

দীক্ষা বি. মন্ত্ৰোপদেশ, ব্ৰতসাধনত নিয়োগ initiation into the mode of worshipping a deity. **ক্ৰম.** বিণ. **দীক্ষিত** দীক্ষা লোৱা। **দীক্ষাগুৰু** বি. মন্ত্ৰদাতা। **দীক্ষণীয়** বিণ. দীক্ষাৰ যোগ্য।

দু-আনি বি. দুই অনা মূল্যৰ মুদ্ৰা a two anna piece.

দু-আৰবীয়া বিণ. দুতলীয়া।

দুই বি. একৰ দুগুণ two. **দুই এক** দুটা এটা a few. **দুইতাল বজা** দুতলীয়া কথা ক।

দুই নাওত দুই ভৰি অস্থিৰ বা বিবুদ্ধি হোৱা অৱস্থা a puzzle, a dilemma.

দুই পৰীয়া বিণ. নৈৰ দুই পাৰত থকা existing on both sides of a river.

দুইমনা বিণ. কোনটো কৰোঁ কোনটো নকৰোঁ ঠিক কৰিব নোৱৰা undecided.

দুঃখ বি. কষ্ট, পীড়া, বেজাৰ distress, pain, sorrow. **দুঃখকৰ** বিণ. কষ্টকৰ, পীড়াদায়ক। **দুঃখজীৱী** বিণ. দুখেৰে জীয়াই থকা living in distress or poverty, দুখ বা পৰিশ্ৰম কৰি জীৱিকা উলিওৱা living by manual work. **দুঃখময়** বিণ. দুখেৰে ভৰা full of distress or grief. **দুঃখদায়ক** বিণ. দুখ জন্মোৱা **দুঃখাৰ্ত্ত, দুঃখিত** বিণ. কষ্ট পোৱা, বেজাৰ পোৱা afflicted, pained, grieved. স্ত্ৰী. **দুঃখাৰ্ত্তা, দুঃখিতা**। **দুঃখী** বিণ.

বেজাৰ পোৱা afflicted. স্ত্ৰী.

বিণ. বেয়া স্বভাৱৰ, দুষ্ট ill-behaved, wicked. স্ত্ৰী. **দুঃশীলা**।

দুঃসময় বি. দুৰ্দ্দিন, দুখৰ দিন evil days.

দুঃসহ বিণ. সহিব নোৱৰা intolerable.

দুঃসাধ্য বিণ. কৰিবলৈ টান, কষ্টসাধ্য very difficult to accomplish, আৰোগ্য কৰা টান difficult to cure. **দুঃসাহস** বি. অনুচিত সাহস temerity. বিণ. **দুঃসাহসিক**।

দুঃস্থ, দুস্থ বিণ. দুৰ্দ্দশাপন্ন distressed.

দুখ বি. কষ্ট,বেজাৰ,পৰিশ্ৰম trouble, distress, pain, labour. বিণ. **দুখকাৰী** পৰিশ্ৰমী labouring. স্ত্ৰী. **দুখকাৰিণী**। সক. ধা. **দুখ কৰ** পৰিশ্ৰম কৰ to labour, বেজাৰ কৰ to regret. অক. ধা. **দুখ পা** কষ্ট পা, আঘাত বা বেদনা পা to be in distress, to be hurt.

দুখনীয়া বিণ. ধনহীন, দৰিদ্ৰ poor, indigent. বি. দৰিদ্ৰ মানুহ a poor man. স্ত্ৰী. **দুখিনী, দুখুনী**। **দুখে** ক্ৰি. বিণ. দুখত, দুখেৰে in distress.

দুগুটি বি. দুটি two.

দুগ্‌দুগী ডিঙিৰ পৰা বুকুলৈ ওলমাই পিন্ধা এবিধ অলঙ্কাৰ a pendent, an ornament worn on the neck.

দুগ্ধ বি. এৰঁা গাখীৰ milk.

দুগ্ধ-পোষ্য বিণ. পিয়াহ খোৱা, কেঁচুৱা nursed by mother's milk. **দুগ্ধফেননিভ** গাখীৰৰ ফেনৰ নিচিনা বগা আৰু কোমল।

দুঘড়ি বি. দ্বিপ্ৰহৰ।

দুজপীয়া বিণ. দুই তৰপ বা জাপথকা consisting of two layers or folds.

দুজা বি. দ্বিতীয় জন বা বস্তু second in importance.

দুটামান বি. দুটা বা তাতকৈ অধিক, অলপমান a few. বিণ. **অলপমান**।

দুটীয়া বিণ. দুটা থকা, যোৰ পাতি থকা consisting of two, existing in pair.

দুডলীয়া বিণ. দুডাল গুণ থকা having two stands as a rope, দুডাল যোৰ পাতি থকা consisting of two long solid things.

দুণৰি, দুণি বি. কোনো পূজা নাইবা বিয়া সবাহত চাউল :তামোল পাণ আদি ভৰাই দিয়া সৰু দোণ বা খৰাহি।

দুণীয়া বিণ. এদোণ বা দহ কঠা ধৰা

holding one don or about 5 seers.

দুতয় বি. দ্বিতীয় second, দুটা, উভয় two.

দুত্তৰ বি. বৰ বিপদ, বৰ কষ্ট severe calamity, great misfortune.

দুতৰপীয়া বিণ. দুতৰপ থকা double, of two folds.

দুভলীয়া বিণ. এজনক এক কথা আন এজনক তাৰ বিপৰীত কথা কোৱা, এক সময়ত এক আন সময়ত আন কথা কোৱা double-tongued, deceitful.

দুদ, দুদু বি. স্তন, পিয়াহ a female breast. **দুদমোৰ** বি. মাকৰ গাখীৰৰ দোষত কেঁচুৱা ল'ৰা-ছোৱালীৰ ভেদ আৰু বাঁতি হোৱা ৰোগ infantile diarrhoea.

দুধ বি. এৰাঁ গাখীৰ milk.

দুধাৰীয়া বিণ. দুইও দাঁতিত ধাৰ থকা double-edged.

দুনা বি. দুই গুণ double. ক্রি. বিণ. **দুনাই** আকৌ, পুনৰায় again.

দুনিয়া বি. জগত, সংসাৰ the world.

দুন্দুভি বি. এবিধ ডাঙৰ নাগেৰা a kettle-drum, বালী ৰজাই বধ কৰা এজন অসুৰ a name of a demon.

দুপতীয়া বিণ. দুটা পাত ধৰা having only two leaves grown, দুটা পাত থকা two leaved.

দুপ্ দুপ্ বি. মাটিত গধুৰ বস্তু ঘনে ঘনে পৰাত বা দৌৰি যাওঁতে ভৰিৰ পৰা হোৱাৰ নিচিনা শব্দ। বি. **দুপদুপনি**। বিণ. **দুপদুপীয়া**। ক্রি. বিণ **দুপদুপ কৰে**। অক. ধা. **দুপদুপা** দুপ্ দুপ্ শব্দ কৰ, উদ্ধত হ, দুষ্টালি কৰ।

দুপৰ বি. দিন বা ৰাতিৰ আধা, মাজ দিন বা মাজ নিশা midday, midnight.। **দুপৰীয়া** বি. দুপৰ বেলা midday. **দুপৰীয়া টেঙা** বি. পাতৰ পৰা পুলি হোৱা এবিধ গছ a kind of acid plant.

দুপিয়া অক. ধা. দোপ দি, দোপ মাৰ, ভৰিৰে হেচামাৰ to press down with the feet, সম্মতি বুজাবলৈ বা টোপনিৰ ভৰত তললৈ দোপ মাৰ (মূৰত খাটে) to nod.

দুফলীয়া বিণ. দুফাল হোৱা, দুই খণ্ড হোৱা, দুই পক্ষত থকা divided into two parts, belonging or partaining to two parts or parties.

দুব্‌লা বিণ. দুর্ব্বল weak.

দুভঁজুৰা বি. দু জাতৰ মিহলি, দুভচীয়া of mixed origin.

দুভচীয়া বিণ. আন ভাষা কোৱা, দুটা ভাষা জনা speaking a foreign

language, knownig two languages, of mixed origin. বি. **দোভাচী**।

দুমদুম্ বি. 'দুপ্দুপ্' চোৱা, অক. ধা. **দুমদুমা** দুপ্দুপা। বি. **দুমদুমনি** দুপদুপনি। বিণ. **দুমদুমীয়া** দুপ্-দুপীয়া। ক্রি. বিণ. **দুমদুম কৰে** দুপদুপ কৰে।

দুমূৰি বি. দুই ডোখৰ ফটা কাপোৰৰ দুটা মূৰ লগ লগাই দিয়া ঢবীয়া সিয়নি a coarse seam joining two pieces of old cloth. **দুমূৰি মাৰ**।

দুয়ো, দুইও উভয়, এটা আৰু আনটোও both.

দুৰ কঠিন, মন্দ, নীচ, নথকা আদি অৰ্থ বুজোৱা উপসৰ্গ a prefix signifying vile, bad, negative etc.

দুৰচী বিণ. দুবছৰৰ অন্তৰে পোৱালী দিয়া গাই a cow giving birth to a calf at the interval of two years.

দুৰদৃষ্ট বি. দুৰ্কপাল, দুৰ্ভাগ্য misfortune, ill luck.

দুৰন্ত বিণ. দুৰ্দ্দান্ত, দুষ্ট wicked, ভয়ানক, অপকাৰী injurious, violent, অনন্ত illimitable.

দুৰৱস্থা বি. বেয়া অৱস্থা, মন্দ দশা, দুখ adversity, poverty.

দুৰভিসন্ধি বি. বেয়া মতলব।

দুৰধিগম বিণ. যাক কষ্টেৰেহে পোৱা যায়, দুৰ্গম।

দুৰা, দুৰা কাছ বি. গাৰ দাঁতিত চলং নথকা আৰু দীঘলীয়া কণি পৰ এবিধ সৰু কাছ a kind of small tortoise.

দুৰাকাঙ্ক্ষা বি. নিন্দনীয় ইচ্ছা unworthy desire, দুৰ্লভ বস্তুলৈ কৰা আশা desire for a thing difficult to be obtained.

দুৰাগ্ৰহ বি. 'দুৰাকাঙ্ক্ষা' চোৱা। ব: ব্যগ্ৰ very eager.

দুৰাচাৰ বিণ. কুকৰ্ম্মত ৰত, পাপী বেয়া স্বভাবযুক্ত vicious, following evil practices. বি কুকৰ্ম্মত প্ৰবৰ্ত্ত মানুহ, পাপী মানু one who follows evil practices, বেয়া আচৰণ evil practices. বিণ. **দুৰাচাৰী**।

দুৰাত্মা বিণ. দুষ্ট, অপকাৰী wicked oppressive. বি. দুৰ্জ্জন, দুষ্ট অপকাৰী মানুহ a wicked or oppressive man.

দুৰাপিঠীয়া বিণ. দুৰাৰ পিঠিৰ দৰে মাজ ওখ দুয়ো দাঁতিলৈ ক্ৰমে চাপ gradually sloping on either side.

দুৰাশয় বি. বেয়া ইচ্ছা, অসৎ উদ্দে bad design. বিণ. মন্দ অভিপ্ৰ

থকা, কুমতিযুক্ত having bad design.

দুৰাশা বি. 'দুৰাকাঙ্ক্ষা' চোৱা। বিণ. **দুৰাৰোহ** য'ত আৰোহণ কৰিব নোৱাৰি, দুৰ্গম।

দুৰুণী বি. নাৱৰ আকৃতিৰ কাঠৰ পানী থোৱা পাত্ৰ a boat-shaped wooden water vessel, সোণোৱালে সোণ ধোৱা কঠুৱা a gold-washer's trough.

দুৰুলিয়া সক. ধা. দুভাঁজ কৰি জাপ to fold in two layers, as a cloth.

দুৰূহ বিণ. কঠিন অৰ্থযুক্ত having difficult meaning, দুঃসাধ্য difficult to accomplish.

দুৰ্কপাল বি. বেয়া কপাল bad luck.—বিণ. **দুৰ্কপলীয়া** দুৰ্ভগীয়া, অভাগিনী unfortunate. **দুৰ্কপালী, দুৰ্কপালিনী** অভাগিনী unfortunate.

দুৰ্গ বি. গড়, কিল্লা, চাৰিওফালে খাৱৈ খানি তাৰ ভিতৰে ইটা মাটি আদিৰে ঘেৰা ঠাই a fort.

দুৰ্গতি বি. দুৰৱস্থা, কষ্ট, দুখ adversity, poverty, distress. —বিণ. **দুৰ্গত**।

দুৰ্গন্ধ বি. বেয়া গন্ধ, bad-smell. বিণ. বেয়া গন্ধযুক্ত bad-smelling.

দুৰ্গন্ধি, দুৰ্গন্ধী বিণ. বেয়া গোন্ধোৱা bad-smelling.

দুৰ্গম বি. যাবলৈ বা সোমাবলৈ কষ্টকৰ, প্ৰৱেশ কৰিবলৈ টান impassable, impenetrable.

দুৰ্গা বি. পাৰ্ব্বতীৰ এটা নাম, দশভুজা Durga. **দুৰ্গোৎসৱ** দুৰ্গাপূজা।

দুৰ্গাবৰী বি. দুৰ্গাবৰে লিখা বেহুলা-লখিন্দাৰ আৰু ৰামায়ণৰ গীত।

দুৰ্গুণ বি. অনিষ্টকাৰী বা বেয়া গুণ, শৰীৰৰ অনিষ্ট bad property, injury to health. বিণ. **দুৰ্গুণীয়া**।

দুৰ্ঘট বিণ. সহজে নঘটা not accomplished easily.

দুৰ্ঘটনা বি. আকস্মিক বিপদ a mishap, a sudden misfortune.

দুৰ্ঘোৰ বি. বৰ ভয়ানক, প্ৰবল dreadful, violent.

দুৰ্জন বি. বেয়া মানুহ, দুষ্ট লোক a wicked man. **দুৰ্জনালি** বি. দুষ্টালি, দুষ্টৰ স্বভাব wickedness, wicked act.

দুৰ্জয় বিণ. যাক জয় কৰা টান, বৰ বলৱন্ত, পৰাক্ৰমী invincible, indomitable, বৰ ডাঙৰ, প্ৰকাণ্ড gigantic.

দুৰ্জ্ঞেয় বিণ. জানিবলৈ বা বুজিবলৈ

টান, দুৰ্ব্বোধ that which is difficult to understand.

দুৰ্দ্দমনীয়, দুৰ্দ্দম্য বিণ. যাক দমন কৰা দুঃসাধ্য, দুৰন্ত indomitable.

দুৰ্দ্দশা বি. দুখজনক অৱস্থা, দুৰৱস্থা, দুৰ্গতি misfortune, adversity.

দুৰ্দ্দান্ত বি. দুৰন্ত, দমাব নোৱৰা, উদ্ধত wicked, indomitable, unmanagable.

দুৰ্দ্দিন বি. বেয়া দিন, বিপৎকাল, দুখৰ দিন, ডাৱৰীয়া বতৰ adversity, a cloudy day.

দুৰ্দ্দৈৱ বি. দুৰ্দ্দশা, দুৰ্ভাগ্য, ill-luck, misfortune.

দুৰ্দ্ধৰ্ষ বিণ. মহা পৰাক্ৰমী, ভয়ানক, যাক পৰাজয় কৰা টান very powerful, dreadful, inviolable.

দুৰ্নাম বি. দুৰ্যশ, অখ্যাতি infamy.

দুৰ্নিবাৰ বিণ. যাক ৰোধ কৰা দুঃসাধ্য।

দুৰ্নীত বি. দুৰ্নীতিপৰায়ণ, দুশ্চীল।

দুৰ্নীতি বি. অসৎ আচৰণ, কুনীতি bad practice, ill-behaviour.

দুৰ্ব্বচন বি. দুৰ্ব্বাক্য, গালি abusive language.

দুৰ্ব্বল বিণ. নিৰ্ব্বলী, অসমৰ্থ, বলহীন without strength, weak. স্ত্ৰী. **দুৰ্ব্বলা**। বি. **দুৰ্ব্বলতা**।

দুৰ্ব্বহ বিণ. যাক বহন কৰা, বা সহ্য কৰা দুঃসাধ্য।

দুৰ্ব্বাক্য বি. গালি, তিৰস্কাৰ abusive language.

দুৰ্ব্বাদল বিণ. ডাঙৰ, প্ৰবল 'দুৰ্ব্বাদল বৰষুণ' heavy, হুৱামুৱা, বৰ হাই হোৱা, 'দুৰ্ব্বাদল দন্দ' great noisy.

দুৰ্ব্বাৰ বিণ. দুণিবাৰ, দুৰ্দ্দমনীয়, অদম্য irresistible.

দুৰ্ব্বাসনা বি. দুৰ্ভাগ্য misfortune, বেয়া ইচ্ছা evil propensity.

দুৰ্ব্বাসা বি. এজন বৰ খঙাল মুনি a sage.

দুৰ্ব্বিনীত বিণ. অশিষ্ট, গোঁৱাৰ, হুঁটা rude, obstinate, self-willed.

দুৰ্ব্বুদ্ধি বি. বেয়া পৰামৰ্শ evil counsel, কুমতি evil mind. বিণ. **দুৰ্ব্বধীয়া**।

দুৰ্ব্বৃত্ত বিণ. দুষ্ট, দুৰ্দ্দান্ত wicked, naughty, unruly.

দুৰ্ব্বোধ, দুৰ্ব্বোধ্য বিণ. যাক বুজি পোৱা টান, দুৰ্জ্ঞেয় that which is difficult to understand.

দুৰ্ভগা বিণ. স্বামীৰ চেনেহ নোপোৱা, এলাগী, অনুৰাগী not loved by the husband, not favourite.

দুৰ্ভগীয়া বিণ. দুৰ্কপলীয়া unfortunate.

দুৰ্ভাগিনী, দুৰ্ভাগী বিণ. দুৰ্কপালিনী, দুৰ্ভাগ্যৱতী unfortunate. বি. দুৰ্কপালী তিৰোতা an unfortunate woman.

দুৰ্ভাগ্য বি. দুৰ্দশা, দুৰ্কপাল misfortune, ill-luck.

দুৰ্ভাবনা বি. দুশ্চিন্তা, উদ্বেগ anxiety.

দুৰ্ভিক্ষ বি. মাগিলে ভিক্ষা নোপোৱা সময়, আকাল famine

দুৰ্ভেদ্য বিণ. যাক ভেদ কৰিব নোৱাৰি, প্ৰৱেশ কৰিব নোৱৰা, দৃঢ় impenetrable, firm. বি. **দুৰ্ভেদ্যতা।**

দুৰ্মতি বি. দুষ্টবুদ্ধি, বেয়া ইচ্ছা evil propensity or desire. বিণ. মন্দ মতি যুক্ত, কুস্বভাৱ শীল evil-intentioned.

দুৰ্মুখ বিণ. কটুভাষী, গালি পৰা foul-mouthed, harsh-tongued. স্ত্ৰী.

দুৰ্মূল্য বিণ. বৰ বেছি মূল্য লগা, মৰগ, মহাৰ্ঘ dear, not cheap. বি. **দুৰ্মূল্যতা।**

দুৰ্যশ বি. অখ্যাতি, বদনাম infamy, ill-repute.

দুৰ্যোগ বি. দুৰ্দিন, অশুভকাল evil time.

দুৰ্যোধন বি. ধৃতৰাষ্ট্ৰৰ ডাঙৰ পুতেক the eldest son of Dhritarastra.

দুৰ্লঙ্ঘ্য বিণ. যাক লঙ্ঘন কৰা দুঃসাধ্য impassable.

দুৰ্লভ বিণ. পাবলৈ টান, দুষ্প্ৰাপ্য rare, উত্তম, শ্ৰেষ্ঠ excellent.

দুৰ্লক্ষণ বি. বেয়া হবৰ চিন, অমঙ্গলৰ চিন a bad symptom.

দুলৰী, দুলড়ী বি. এবিধ অসমীয়া ছন্দ a kind of metre.

দুলাল বি. অতি আদৰৰ পাত্ৰ, আদৰৰ লৰা। স্ত্ৰী. **দুলালী।**

দুলীয়া বি. দোলাভাৰী, দোলা নিওঁতা palki-bearer.

দুৱচা বি. আধাপকা কেঁচা পকা মিহলি থকা half-ripe.

দুৱচী বিণ. দু বছৰৰ অন্তৰে পোৱালী দিয়া গাই a cow giving birth to a calf at the interval of two years.

দুৱৰী বি. দুৱাৰ ৰখীয়া a door keeper.

দুৱলীয়া বিণ. ঘাই বিষয়াৰ তলতীয়া second in rank or station, assistant.

দুৱাৰ বি. ঘৰলৈ ওলোৱা সোমোৱা বাট, ঘৰ বাৰীৰ বাটৰ মুখ an entrance into a house, দৰজা a door, পৰ্ব্বতীয়া মানুহ ভৈয়ামলৈ অহা বা এক ৰাজ্যৰ পৰা আন ৰাজ্যলৈ সোমোৱা বাটৰ মুখ, তেনে বাটৰ ওচৰৰ ঠাই বা দেশ an

entrance into a country, a mountain pass. **দুৱাৰ-চুক** দুৱাৰ মেলাৰ ফালে দুৱাৰ আৰু বেৰৰ মাজৰ চুক। **দুৱাৰ ডাং, দুৱাৰ হাঙাৰ** দুৱাৰ মৰা ডাং। **দুৱাৰ ডলি, দুৱাৰ গড়িয়া** দুৱাৰৰ তলত পথালিকৈ লগাই দিয়া কাঠ বাঁহৰ খণ্ড বা গড। **দুৱাৰ মুখ** পদূলি।

দুশ্চৰিত্ৰ বি. বেয়া আচৰণ বা স্বভাৱ bad character or conduct. বিণ. বেয়া স্বভাৱ যুক্ত having bad character or conduct.

দুশ্চেষ্টা বি. অপকাৰ কৰিবলৈ চেষ্টা evil design, বেয়া কামৰ কাৰণে কৰা চেষ্টা।

দুষ্কৰ বিণ. কৰিবলৈ টান, দুঃসাধ্য difficult to do, impracticable.

দুষ্কৰ্ম্ম বি. বেয়া কাম, কুকৰ্ম্ম, পাপ a vicious act, misconduct. বিণ. **দুষ্কৰ্ম্মী**। বি. **দুষ্কৃতি, দুষ্কৃত**।

দুষ্ট বিণ. পাপী, অসৎ wicked, depraved. স্ত্ৰী. **দুষ্টা**।

দুষ্টালি বি. দুষ্টৰ স্বভাৱ বা কাৰ্য্য wickedness.

দুষ্পাচ্য বিণ. যাক পৰিপাক কৰা টান indigestible.

দুষ্প্ৰাপ্য বিণ. দুৰ্লভ, পাবলৈ টান difficult to get, rare.

দুষ্মন্ত বি. এজন চন্দ্ৰবংশীয় ৰজা, শকুন্তলাৰ স্বামী।

বিণ. দুটা সুঁতি থকা having two channels.

দুসূতীয়া বিণ. দুতলীয়া সূতাৰে বোৱা double threaded.

দুস্তৰ বিণ. কষ্টেৰে অতিক্ৰম বা দমন কৰা not easily crossed or subdued.

দুস্তৰণ (পু. অ.) বিণ. দুখত পাৰ কৰা।

দুস্তৰ্ক বি. নানা সন্দেহ বা মত।

দুস্ত্যজ বিণ. এৰিবলৈ টান difficult to renounce.

দুহ্ (পু. অ.) সক. খা, খীৰা to milk.

দুহতীয়া বিণ. দুখন হাত থকা having two hands, দুহাত দীঘল বা বহল measuring two cubits দুহাতেৰে আঘাত কৰা struck with both hands, এটা কামত দুজনে কৰি শেষ কৰা, 'দুহতীয়া কা ভাল নহয়'।

দুহান, দুহান্ত (পু. অ.) দুজনৰ।

দুহিতা, দুহিতৃ বি. জীয়াৰী, কন্যা a daughter.

দুটো দুটা উভয় both.

দূত বি. কটকী, বাৰ্ত্তা নিওঁতা, টেকেলা a messenger. স্ত্ৰী. **দূতী**। বি. **দূত্য, দৌত্য**।

দূব, দূবৰি বি. এবিধ সৰু বন a kind of grass.

দূৰ বি. আঁতৰ ঠাই, নিলগৰ ঠাই a distant place, **দূৰতা** distance. বিণ. আঁতৰ distant. বি. **দূৰগামী** দূৰলৈ যোৱা going far. স্ত্রী. **দূৰগামিনী**।

দূৰণি বি আঁতৰ ঠাই, দূৰৈ a distant place. বিণ. দূৰ, আঁতৰ distant. **দূৰণি-বটিয়া** দূৰলৈ যাব লগীয়া, দূৰৈত থকা having to go a long way, living at a distance. বি. **দূৰতা, দূৰত্ব** দূৰৰ পৰিমাণ, দূৰণি।

দূৰদৰ্শন বি. দূৰলৈ দেখা শক্তি foresight, কোনো কাৰ্য্যৰ আগলৈ কি ফল হব তাক জানিব পৰা শক্তি বা জ্ঞান foresight. বিণ **দূৰদৰ্শী** কোনো কাৰ্য্যৰ আগলৈ কি ফল হব তাক জনা, পৰিণামৰ কাৰণে সতৰ্ক far seeing. foresighted. স্ত্রী. **দূৰদৰ্শিনী**।

দূৰদৃষ্ট 'দূৰদৰ্শন' চোৱা।

দূৰদৃষ্টি বি. বহুদূৰ ব্যাপী দৃষ্টি।

দূৰবৰ্ত্তী বিণ. দূৰৈত থকা।

দূৰবীক্ষণ বি. দূৰবীণ, যি যন্ত্ৰেৰে বহুদূৰৰ বস্তু দৃষ্টিগোচৰ হয়।

দূৰন্তৰ, দূৰান্তৰ বেছি দূৰ great distance. বিণ. **দূৰস্থ** দূৰৈত থকা remote. **দূৰীকৃত** removed. **দূৰীভূত** আঁতৰ হোৱা, নিলগ হোৱা removed.

দূৰৈ বি. আঁতৰ ঠাই, নিলগ ঠাই distance, a distant place,

দূৰ্ব্বা বি. এবিধ ঘাঁহ, দুববি বন the bent grass, **দূৰ্ব্বাদল-শ্যাম** দুববিৰ পাতৰ দৰে সেউজীয়া, কলপতীয়া grass-green.

দূৰ্ব্বীন বি. দূৰৈত থকা বস্তু ওচৰ যেন দেখোৱা যন্ত্ৰ a telescope.

দূষণ বি. দোষ দিয়া কাৰ্য্য the act of blaming, দোষ fault, defect. কৃদ. বিণ. **দূষিত** দোষযুক্ত, অপৰিষ্কৃত, কলঙ্কিত impure, corrupted. বিণ. **দূষ্য** নিন্দনীয়, মন্দ blame-worthy.

দৃক্‌পাত বি. দৰ্শন, দৃষ্টি, দেখা কাৰ্য্য act of seeing.

দৃঢ় বিণ. টান কঠিন hard, লৰচৰ নকৰা firm, steady. বি. **দৃঢ়তা**। ক্রি. বিণ. **দৃঢ়কৈ**। **দৃঢ়ব্রত** নেৰা-নেপেৰা চেষ্টা। **দৃঢ়মনা, দৃঢ় প্ৰতিজ্ঞ** বিণ. ডাঠমনা, ডাঠ মনৰ resolute. **দৃঢ় নিশ্চয়** অটল বিশ্বাস বা সিদ্ধান্ত যুক্ত।

দৃপ্ত বিণ. দৰ্পযুক্ত, উদ্ধত, গৰ্ব্বযুক্ত boastful.

দৃশদ্বতী বি. দিল্লীৰ উত্তৰ-পূব ফালে

থকা এখন নৈ a river flowing on the north-east of Delhi.

দৃশ্য বি. দৰ্শনীয় বা দৃশ্যমান বিষয় পট আদিৰে ৰঙ্গমঞ্চৰ সজ্জা scene, নাটকৰ গৰ্ভাঙ্ক। **দৃশ্যকাব্য** নাটক drama. **দৃশ্যমান** যাক দেখা যায়।

দৃষ্ট কৃদ. বিণ. দেখা, দৃষ্টিগোচৰ হোৱা seen.

বি. উদাহৰণ an cxample, পটন্তৰ, নিদৰ্শন instance, উপকথা proverb, a parable.

বি. দৰ্শন, দেখা কাৰ্য্য act of seeing, চকু the eye, বোধ, জ্ঞান, লক্ষ্য। **দৃষ্টিকটু** বিণ. দেখিবলৈ বেয়া চকুত নলগা offending. **দৃষ্টিগোচৰ** বিণ. চকুৰে দেখা, চকুত পৰা come to the view. **দৃষ্টিপাত** দৃষ্টিনিক্ষেপ, চকু দিয়া কাৰ্য্য act of seeing. **দৃষ্টিশূল** চকুৰ কুটা, চকুৰ অতি অপ্ৰিয় বস্তু an eye sore.

দেই, দেইবা ক্ৰি. বিণ. অৰণ্ডে, কোনো প্ৰাৰ্থনা বা ইচ্ছা প্ৰকাশ কৰোতে সেই প্ৰাৰ্থনা বা ইচ্ছা অৰণ্ডে সিদ্ধ কৰিব লাগিব, এনে ভাব বুজাবলৈ ব্যৱহৃত মাত, 'দেই' মান্য, সামান্য, আৰু সমনীয়া মানুহ, তিনিওতে খাটে কিন্তু 'দেইবা' সমনীয়া মানুহত খাটে।

দেউ বি. 'দেৱ' শব্দৰ কোমল ৰূপ।

দেউকি বি. অকস্মাৎ ভয় পাই মৰা গাৰ জোকাৰ, উচাপ, চমক a start from fright. ক্ৰি. **দেউকি খা**।

দেউতা বি. পিতৃ, বোপাই father, অসম দেশৰ ডাঙৰ বা মান্য লোকক মতা মাত a word used in addressing a respectable man in Assam, sir, my lord.

দেউতা আখ্যা দি বাৰ বাৰ দেউতা বুলি প্ৰাৰ্থনা কৰ, বৰ মিনতি কৰি প্ৰাৰ্থনা কৰ to entreat very earnestly and humbly.

দেউৰী বি. দেৱালয়ৰ বিষয়া an officer of a temple, দেৱতাৰ প্ৰসাদ বিলাই দিয়া লোক one distributing to the people what is offeredto a god, মিৰি জাতিৰ এটি শাখা।

দেউলীয়া বিণ. ঋণগ্ৰস্ত বা বেহা বেপাৰত হানি হৈ দুখীয়া আৰু ধাৰ শুজিব নোৱাৰা হোৱা bankrupt.

দেও বি. 'দেৱ' চোৱা। ভূত, পিশাচ, উপদেৱতা, ভদ্ৰ লোকক মতা মাত, মহাশয় an evil spirit, sir. **দেও কাউৰা** এবিধ বনৰীয়া চৰাই a kind of bird. **দেওধনি** দেওৱে ধৰা মানুহৰ বকনি আৰু কঁপনি। **দেওধনী** দেও উঠা বা দেৱে ধৰা তিৰোতা।

দেওধাই বি. হিন্দু হোৱাৰ পূৰ্ব্বে আহোম বিলাকৰ পুৰোহিত কাম কৰা এটা ফৈদৰ নাম, ইয়াৰে দেওধাই,

বাইলুং, মহন তিনি শ্ৰেণী, দেওধাইয়ে দেও পূজা কৰে আৰু দেৱতা লম্ভা ভাও জুৰি নাচ বাগ কৰি সৰবজ্ঞানী কথা কয়, বাইলুঙে মঙ্গল চায় আৰু মহনে পূজাৰ দিহা যুগুত কৰে

দেওবাৰ বি. ৰবিবাৰ Sunday. বিণ. **দেওবৰীয়া**।

দেওৰ বি. স্বামীৰ সৰু ভায়েক a hundand's younger brother.

দেখ সক. ধা. দৰ্শন কৰ, দৃষ্টি কৰ to see, মনেৰে বুজ perceive. **দেখন** দৰ্শন, দেখা কাৰ্য act of seeing. বিণ. **দেখনিয়াৰ** দেখাৰ উপযুক্ত শুৱনি handsome. **দেখনিয়াৰকৰি** বাহিৰে নাইবা লোকক দেখুৱাই। **দেখনেদেখ** চাই থাকোতেই নেদেখা হোৱা visible for a moment only.

দেখা সক. ধা. দেখুৱা, চকুত পেলা to show, বুজাই ক, ব্যক্ত কৰ to explain, to reveal. কৃদ. বি. **দেখাওঁতা**। স্ত্ৰী. **দেখাওঁতী**।

দেখাদেখি এটাই আনটোক দেখা কাৰ্য act of seeing each other, ওলাই থকা, প্ৰকাশ্য open, public. —ক্ৰি. বিণ. **দেখাদেখিকৈ, দেখা-শুনাকৈ, দেখাশুনা** বহুত দেখি আৰু শুনি শিকা, বিজ্ঞ experienced. স্পষ্ট plain. **দেখা সম্ভাষা** দেখা-আৰু সম্ভাষণ কৰা কাৰ্য্য interview. **দেখৈয়া** দেখোঁতা। **দেখোঁতা** যি পুৰুষে দেখে, চাওঁতা, সাৱধান লওঁতা। স্ত্ৰী. **দেখোঁতী**।

দেখোন অব্যয়. নিশ্চয় অৰ্থত ব্যৱহাৰ হয়।

দেঙ 'ডেও' চোৱা a leap.

দেদীপ্যমান বিণ. ভালকৈ জ্বলি থকা, প্ৰাজ্বল্যমান shining clearly.

দেদেৰা বি. ঘঁহনি খাই ছাল ছিগা ঘা an abrasion of the skin. সক. ধা. **দেদেৰা খা, দেদেৰাপৰ** ঘঁহনি লাগি ছাল ছিগি যা।

দেন, দেনা বি. দিবলগীয়া ধন, ঋণ money to be paid, debt.

দেমাক বি. গৰ্ব্ব pride. বিণ. **দেমাকী**।

দেয় বিণ. দিব লগীয়া, দিবৰ যোগ্য fit to be given.

দেৰ্দেৰা অক. ধা. ছাল ছিগি বা খোঁচনি বিন্ধনি লাগি ঠেৰেঙা লগা যেন বোধ কৰ to have a chilling or piercing sensation. বিণ. **দেৰ্দেৰীয়া**।

দেৰাজ বি. আলমাৰি বা মেজৰ ভিতৰৰ টানি উলিয়াব পৰা বাকচ a drawer.

দেৰি বি. পলম, বিলম্ব।

দেৱ বি. দেৱতা, সুৰ a god, a deity, মান্যৱন্ত লোক, সম্মান প্ৰকাশ কৰি মতা মাত a word used after the name or title of a respectable person to show respect or reverance, ভূত,

পিশাচ an evil spirit. স্ত্রী. **দেৱী**। **দেৱকাৰ্য্য** দেৱতাৰ পূজা আদি। **দেৱগুৰু** বৃহস্পতি। **দেৱত্ব** দেৱৰ ভাব বা ঐশ্বৰ্য্য। **দেৱদাৰু** সৰল গছ। **দেৱদূত** দেৱতা বা ঈশ্বৰৰ দূত। **দেৱদাসী** দেৱ মন্দিৰৰ নৰ্ত্তকী। **দেৱ-দুৰ্লভ** দেৱতাৰ দুষ্প্ৰাপ্য। **দেৱদেৱ** মহাদেৱ। **দেৱনাগৰ** দেৱ নাগেৰী আখৰ। **দেৱপতি** ইন্দ্ৰ। **দেৱভাষা** সংস্কৃত ভাষা। **দেৱব্ৰত** ভীষ্ম। **দেৱ-ৰাজ** ইন্দ্ৰ। **দেৱৰ্ষি** নাৰদ। **দেৱ-লোক** স্বৰ্গ। **দেৱস্ব** দেৱসেৱাৰ কাৰণে নিৰ্দ্দিষ্ট সম্পত্তি।

দেৱকী, দৈৱকী কৃষ্ণৰ জননী, বসুদেৱৰ পত্নী।

দেৱতা বি. স্বৰ্গৰ লোক, অমৰ a god, a deity.

দেৱনাগেৰী বি. এবিধ আখৰ the Devanagri type.

দেৱৰ বি. স্বামীৰ সৰু ভায়েক husband's younger brother.

দেৱল বি. পূজাৰী বামুণ a Brahmin priest, একজন ঋষিৰ নাম। **দেৱলীয়া** দেৱালয়ত কাম কৰা মানুহ a man serving in a temple.

দেৱাই বি. ঔষধ medicine.

দেৱাং বিণ. দেওলগা, ভূতে পোৱা possessed by an evil spirit, ভৌতিক spirit-like.

দেৱাঙ্গ-বসন বি. দেৱতাৰ পিন্ধা বা পিন্ধিবৰ উপযুক্ত কাপোৰ, অতি উত্তম কাপোৰ বা সাজ clothes worn by or fit for a god, excellent clothes. **দেৱাঙ্গভূষণ** দেৱতাই পিন্ধিবৰ যোগ্য অলঙ্কাৰ, অতি উত্তম অলঙ্কাৰ।

দেৱান বি. সভা a meeting, দেশী ৰাজ্যৰ প্ৰধান মন্ত্ৰী, ৰাজ্য চলাওঁতা a minister of a native state, an administrator of a state.

দেৱানী বি. অধিকাৰীত্ব বা স্বত্ব স্থিৰ কৰাৰ সম্পৰ্কে গোচৰ কৰা আদালত a civil court. বিণ. স্বত্ব বিষয়ক concerning civil rights.

দৱাল, দেৱালয় বি. দেৱতাৰ মন্দিৰ, দ'ল temple.

দেৱালী বি. 'দীপান্বিতা' চোৱা।

দেৱোত্তৰ বি. দেৱতাৰ পূজা সেৱা চলাবৰ কাৰণে দান কৰা নিষ্কৰ মাটি rent-free land granted for the support of a temple. বিণ. **দেৱোত্তৰীয়া**।

দেশ বি. ৰাজ্য, প্ৰদেশ, পৃথিবীৰ কোনো এক ভাগ a country, a province, a region, ঠাই, খণ্ড a part. **দেশ দেশান্তৰ** নানা ঠাই বা দেশ various countries or places. **দেশৰ** বহু সংখ্যাৰ innumerable. ক্ৰি. বিণ. **দেশৰ-মানে**। **দেশাচাৰ** বি. দেশৰ আচাৰ ব্যৱহাৰ local custom of a country.

দেশাধিকাৰ দেশৰ অধিকাৰ, ৰজা।

দেশান্তৰ বিণ. বিদেশ, আন এক দেশ foreign country, another country. **দেশান্তৰিত** দণ্ড স্বৰূপে আন দেশলৈ খেদোৱা। **দেশান্তৰী** অন্য দেশলৈ গৈ বাস কৰা। **দেশী** বিণ. নিজ দেশত থকা বা হোৱা produced or born in one's own country. **দেশে দেশে** প্ৰত্যেক দেশতে।

দেশদ্ৰোহ বি. দেশৰ শত্ৰুতা, ভয়ানক অপকাৰিতা malignánce, malignancy.

দেশদ্ৰোহী বিণ. দেশৰ অন্যায়কাৰক, দেশৰ প্ৰাণনাশক malignant to country people.

দেশ-ভগন বি. বিভ্ৰাট, বিপ্লব a tumult, an affray.

দেশমুখ বি. দেশৰ মুখ্য বা প্ৰধান, ৰজা a king.

দেহ বি. শৰীৰ, গা the body. **দেহতত্ত্ব** প্ৰাণী বা গছ আদিৰ শৰীৰ আৰু অঙ্গ বিলাকৰ প্ৰকৃতি আৰু কাৰ্য্য জনোৱা বিদ্যা physiology. **দেহধাৰী** দেহ থকা জীৱ। **দেহবাদী** দেহ বা দেহৰ সুখক সাৰ বুলি কওঁতা a materialist. **দেহবিচাৰ** দেহত থকা মন, ইন্দ্ৰিয় আদি বিষয়ক জ্ঞান। **দেহযাত্ৰা** জীৱন ৰক্ষণ, জীৱিকা। **দেহলাউ** জীউলাউ, অতি স্নেহৰ বস্তু।

দেহা দেহ।

দেহি অব্যয়, আনৰ দুখ দেখি নিজৰ দেহতে দুখ পোৱা যেন ভাবি পুতৌ কৰা মাত। **দেহি ঐ** মৰমৰ লোকক হঠাত বিপদ বা দুখত পৰা দেখি দুখ প্ৰকাশ কৰা মাত।

দেহী বিণ. দেহ থকা having a body, আত্মা, জীৱ soul, a living being.

দেহু (পু. অ.) সক. ধা. দিয়া।

দেহেকেহে ক্ৰি. বিণ. দেহ আৰু মন সম্পূৰ্ণকৈ খটাই, কায়মনোবাক্যে, প্ৰাণপণে with heart and soul.

দৈ বি. গোট মৰা গাখীৰ curdled milk.

দৈ বি. পাতলকৈ তুলোৱা বাহৰ কাঠি a fine and thin split ot bamboo. ক্ৰি. **দৈয়া** দৈ তোলা।

দৈকলা বি. এবিধ পানীত চৰা বনৰীয়া চৰাই।

দৈত্য বি. দানৱ a demon. **দৈত্য-গুৰু** শুক্ৰাচাৰ্য্য। **দৈত্যাৰি** বি. বিষ্ণু Bishnu. **দৈত্যেন্দ্ৰ** বি. দৈত্যৰাজ হিৰণ্যকশিপু।

দৈনন্দিন বিণ. দৈনিক daily.

দৈনিক বিণ. নিতৌ, দিনৰ সময়তে হোৱা daily, diurnal. বি. প্ৰতিদিনৰ ঘটনা বা কাৰ্য্যৰ বিবৰণ a diary.

দৈন্য বি. দীনতা, দুখীয়া অৱস্থা poverty, কাতৰ ভাৱ, অতিশয় বিনয় ভাৱ humble supplication.

দৈয়ন বি. বিয়াৰ দিনা পুৱা দোক-

মোকালিতে দৰা বা কন্যাক শোৱা খোঁটালীৰ দুৱাৰ মুখত বহুৱাই এপাত এপাত পাণেৰে তেওঁৰ ভৰি, বাহু আৰু গালত দৈ গাখীৰ সনা ৰীতি বা কাৰ্য্য। ক্রি. **দৈয়ন দি**।

দৈৱ বি. ভাগ্য, অদৃষ্ট destiny, fate. বিণ. দেৱতা সম্পৰ্কীয়, বিধাতাৰ relating to a god, divine.

দৈৱকী বি. বসুদেৱৰ ভাৰ্য্যা, কৃষ্ণৰ মাক the mother of Krishna. **দৈৱকীনন্দন** কৃষ্ণ। **দৈৱগতি** বি. ভাগ্য ৰহস্য, দৈৱঘটনা। **দৈৱঘটনা** বি. অদৃষ্ট বা কপালৰ গতিকে বা দেৱতাৰ ইচ্ছাত অকস্মাৎ হোৱা কাৰ্য্য a sudden accident.

দৈৱজ্ঞ বি. গণক, গণিব পৰা লোক a fortune teller.

দৈৱত বি. দেৱতা a deity.

দৈৱদুৰ্ব্বিপাক বি. আকস্মিক সঙ্কট, দুৰ্দ্দশা misfortune. **দৈৱবশে** ভাগ্যক্রমে। **দৈৱবাণী** আকাশবাণী, অদৃশ্য দেৱতাৰ উক্তি। **দৈৱবিড়ম্বনা** অদৃষ্টৰ প্ৰতিকূলতা। **দৈৱযোগ** আকস্মিক ঘটনা। **দৈৱনিৰ্ব্বন্ধ** বিধিৰ লিখন। **দৈৱাধীন** ভাগ্য অনুসৰি হোৱা। **দৈৱাৎ, দৈৱযোগে** অকস্মাৎ accidentally.

দৈৱিক বিণ. দেৱতা সম্পৰ্কীয় relating to the gods, দেৱতাৰ তুল্য god-like.

দৈৱী বিণ. দেৱতা সম্বন্ধীয়, দৈৱিক।

দৈৰ্ঘ্য বি. দীৰ্ঘতা length.

দৈহিক বিণ. শৰীৰৰ, শৰীৰ সম্পৰ্কীয় pertaining to the body, bodily.

দোঁখা, দোঁল সক. ধা. মূৰ-চাপৰা, নত হ to be bent. সক. ধা. **দোঁৱা** নত কৰ, বেঁকা কৰ to bend বি. **দোঁৱাওঁতা** স্ত্রী. **দোঁৱাতী**।

দো দুই two. **দোৱাব** দুই নদীৰ মাজৰ বা দুই নদী থকা দেশ।

দোকান বি. বস্তু বেচা ঘৰ a shop. **দোকানী** বি. বেপাৰী a shop keeper.

দোকানদাৰ বি. দোকানৰ মালিক, **দোকানদাৰি** বি. দোকানৰ কাজ।

দোকামোকা, দোকমোকালি বি. এন্ধাৰ আৰু পোহৰ দুইবো মিলনৰ সময়, নিচেই পুৱাৰ অলপ অলপ পোহৰ the twilight of the morning.

দোকোল-টঁকা বিণ. দুয়ো পাৰ উপচি পৰা, দুয়ো পাৰ বুৰি যোৱা overflowing both the banks.

দোগ্ধা বি. খীৰাওঁতা a milker.

দোঘৰা বি. দুই ঘৰৰ মাজৰ ঠেক ঠাই a narrow space between two houses.

দোচ বি. বন্ধু a friend.

দোচোৰা বি. বেলেগ, আন এটা different, another.

দোজিভা বি.আলজিভা the uvula.

দোণ বি. প্ৰায় দহ কঠা বা পাঁচ সেৰ

শস্য ধৰা এবিধ কাঠীৰ পাত্ৰ a bamboo basket holding ten kathas of grain, এহালিচা মাটি one bigha of land. বিণ. **দোণ-মূৰীয়া** কাণতকৈ ওখ হৈ ওপচি পৰা।

দোতৰফা বিণ. দুই পক্ষ হাজিৰ কৰি বিচাৰ কৰা tried in the presence of both parties.

দোতলা বিণ. দুই তলা বা খলপ থকা having two storeys.

দোতোৰা বি. দুডাল গুণা থকা এবিধ টোকাৰীৰ নিচিনা বাদ্যযন্ত্ৰ a musical instrument with two strings.

দোদোৰা বিণ. দ বাম, ওখ চাপৰ uneven.

দোধা বিণ. দোধোৰ মোৰ লগা।

দোধোৰ মোৰ থেৰোগেৰো, দুই নাওত দুই ভৰি অৱস্থা a dilemma, indecision.—ক্ৰি. **দোধোৰ মোৰত পৰ দোধোৰ মোৰ লাগ**।

দোপ বি. কোনো বস্তুৰ ওপৰত উঠি ভৰিৰে মৰা হেঁচা, উঠিবৰ বা থিয় হবৰ নিমিত্তে ওপৰলৈ মৰা উচাল a pressure with the foot upon something, a sudden effort to rise or raise something. অক. ধা. **দোপ খা, দোপ ল**—ভৰিৰে হেচিলে অলপ বহ, **ভৰ পাই অলপ তললৈ যা। দোপ দি, দোপ মাৰি** উচাল মাৰি, **দোপনি** মানুহৰ ভৰ সহা কিন্তু ভৰিৰে হেঁচিলে অলপ বহা আৰু লৰা পিটনি। **দোপত দোপে** ক্ৰি. বিণ. ক্ৰমে এখাপৰ পৰা ওপৰৰ খাপলৈ step by step.

দোপদৰ বি. গুৱাহটীয়া বৰফুকনৰ বৰ-চৰা the council-chamber of the viceroy of the Ahom kings at Gauhati.

দোপা সক. ধা. হেচি দোপ লোৱা two press down. বি. **দোপাল, দোপালনি**।

দোপাকী-তেপাকী বিণ. পাক লগাই কোৱা, ঠিককৈ নোকোৱা stated variously or in a quibbling manner.

দোপাল-পিটা বিণ. ধাৰাসাৰে পৰা আৰু প্ৰবল, দৰা পিটা (বৰষুণ) heavy, falling in heavy torents.

দোপাটি বি. এবিধ ফুল, খনিয়া কাপোৰ a kind of flower, a kind of cloth.

দোপাল, দোপালনি বি. ঘনে ঘনে মৰা ভৰিৰ হেঁচা বা গোৰোহনি, ওপৰত উঠি বৰকৈ খচা কাৰ্য্য act of trampling or kicking repeatedly and violently.

দোবিয়াৰ বিণ. গাভৰু ছোৱালী fully grown up.

দোভাচলীয়া বিণ. কথা লৰোৱা, মিছলীয়া double tongued.

দোভাচী বি. দুটা ভাষা জনা মানুহ, দোৱনীয়া an interpreter. বিণ.

দোমাহী বি. দুমাহৰ জোৰা বা মিলন, সংক্ৰান্তি the last day of the month.

দোমোজা বি. দুটাৰ মাজ a junction.

দোৰণ ফুল 'দ্ৰোণ ফুল' চোৱা।

দোৰোল বি. কাপোৰৰ দুভাঁজ the fold of a cloth. ক্ৰি. **দোৰোল খা, দোৰোলা।**

দোৰ্ঘোৰ 'দুৰ্ঘোৰ' চোৱা। **দোৰ্দ্দণ্ড প্ৰতাপ** বি. বিক্ৰম, প্ৰবল-প্ৰতাপ mighty power.

দোৰ্পতি বি. তাঁতৰ ৰাঁচ সুমোৱা কাঠ the batten of a loom.

দোল অক. ধা. ডোল বা জৰী আদিত ওলমি লৰি থাক to swing, দোলনত উঠি ধেমালি কৰ।

দোলছী বি. হাতীৰ ডিঙিত মেৰাই বন্ধা একোছা সৰু সৰু ৰছী বা জৰী, য'ত মাউতে ভৰি সুমাই হাতী চলায়।

দোলন বি. জৰীৰে অৰা এচটা পাটত উঠি ইফাল সিফাললৈ লৰা কাৰ্য্য act of swinging, দুলিবলৈ ওলমাই লোৱা সঁজুলি a swing. **দোলযাত্ৰা, দোলনযাত্ৰা** ফাগুন মাহত কৃষ্ণৰ দোলনত উঠা উৎসৱ।

দোলা সক. ধা. দোলনত তুলি লৰাই থাক to cause to swing, মানুহে কাণেৰে নিয়া এবিধ যান a kind of litter. **দোলাপৰ** দোলাৰ দৰে মাজ খাল হ।

দোৱেচ অক. ধা. উপশম হৈ আকৌ বেছি হ (নৰিয়া) to relapse a disease.

দোৱনীয়া বি. দোভাচী, দোৱান বা বিদেশী ভাষা বুজাওঁতা an interpreter.

দোৱা বি. আশীৰ্ব্বাদ blessing.

দোৱাই ক্ৰি. বিণ. দ্বিতীয় বাৰ, আকৌ second time, again.

দোৱাভাঁৰ বি. এবাৰ কৰা কাম আকৌ কৰিবৰ প্ৰয়োজন the necessity of doing any work over again.

দোৱাত বি মহি চুঙা an ink-pot.

দোৱান বি. বিদেশী ভাষা a foreign language.

দোৱাবাৰ ক্ৰি. বিণ. দ্বিতীয় বাৰ once more.

দোৱা ভজা বিণ. দুবাৰ ভজা twice parched.

দোৱালি বি. বেতেৰে বা জৰীৰে বৈ দিয়া আসনৰ তলি a cane or string bottom (of a chair etc.).

দোষ বি. অপৰাধ, জগৰ, দাই, কলঙ্ক offence, fault, guilty act, blemish, অঙ্গহীনতা bodily

defect, বিকাৰ, অপকাৰ injurious quality. অক. ধা, জগৰ ধৰ, দোষ দি to find fault, to accuse. বি. **দোষণ** দোষ দিয়া কাৰ্য্য accusation. **দোষাদোষ** ভাল বেয়া গুণ good or bad quality. **দোষাৰোপ** দোষ দিয়া কাৰ্য্য, অভিযোগ accusation.

দোষী বিণ. দোষযুক্ত, জগৰীয়া guilty, faulty. বি. জগৰীয়া মানুহ a criminal.—বিণ. **দোষোঁতা**। স্ত্ৰী. **দোষঁতী**।

দোহন বি গাখীৰ খীৰোৱা কাৰ্য্য the act of milking.

দোহাই বি. ৰজা বা আন কোনো মহান লোকৰ নামকৈ কৰা নিবেদন বা ৰক্ষাৰ প্ৰাৰ্থনা crying out for justice or protection in the name of the authorities.

দোহাৰ (পুঃ অঃ) দুইৰো, উভয়ৰ of both.

দোহাৰ বি. ওজাই গোৱাৰ পাছত গীতৰ যি ভাগ সকলোৱে আকৌ ঘূৰাই ঘূৰাই গায়, ধুৰা the chorus of a song.—অক. ধা. পুনৰ গা, কৰ বা হ to repeat, do or occur again. **দোহাৰি দি** এজনে কোৱা কথাকে ক। ক্ৰি. বিণ. **দোহাৰি** আকৌ, পুনৰ again.

দোহো (পুঃ অঃ) দুই, দুজন both.

দোহোৰা বিণ. দুগুণীয়া. দুগুণ double.

দোহোৰাই ক্ৰি. বিণ. আকৌ. পুনৰায় again, once more.

দৌত্য বি. দূত কাৰ্য্য, দূতগিৰি, ঘটকালি।

দৌবাৰিক বি. দুৱৰী, দ্বাৰপাল।

দৌৰাত্ম্য বি. দুষ্টালি. অনিষ্টাচাৰ, উপদ্ৰৱ wickedness, oppression, ravage.

দৌৰ্ব্বল্য বি. দুৰ্ব্বলৰ ভাব, শক্তিহীনতা weakness.

দৌল বি. দ'ল, মন্দিৰ temple.

দৌলত বি. সম্পত্তি, বিভূতি wealth.

দৌলায়মান বিণ. দল বান্ধি থকা, ৰাশীকৃত heaped up.

দৌহিত্ৰ বি. জীৰ পুতেকে a daughter's son. স্ত্ৰী. **দৌহিত্ৰী**।

দ্যূত, দ্যূত-ক্ৰীড়া বি. পাষটি বা কড়ি আদিৰে কৰা খেল a game played with dice or shell.

দ্যোতক বিণ. প্ৰকাশক, ব্যঞ্জক, সূচক। **দ্যোতন** বি. প্ৰকাশ, সূচনা।

দ্যোতি বি. জেউতি, দীপ্তি light, splendour.

দ্ৰৱ বিণ. পনীয়া, জুলীয়া, তৰল liquid.—অক. ধা. পম, পানী হ to melt. **দ্ৰৱীভূত** বিণ. গলি বা পমি যোৱা liquified.

দ্ৰব্য বি. পদাৰ্থ, বস্তু thing,

matter, সম্পত্তি property. **দ্রব্য-জাত** পদাৰ্থ সমূহ all things. **দ্রব্যান্তৰ** আন এক বস্তু।

দ্রষ্টব্য বিণ. দৰ্শনীয়, যাক চাব লাগে fit to be seen, notable.

দ্রষ্টা বিণ. দৰ্শক, সাক্ষী one who sees, a visitor.

দ্রাঘিমা বি. দীৰ্ঘতা, দুয়ো মেৰু ভেদ কৰি নিৰক্ষ ৰেখাৰ ওপৰেৰে গোলকৰ ওপৰত অঁকা গোলাকাৰ কল্পিত ৰেখা সমূহ longitude.

দ্রাৱক বিণ. দ্রৱকাৰী having the virtue of melting, অজীৰ্ণ নষ্ট কৰা ঔষধ digesting medicine.

দ্রাবিড় বি. মাদ্রাজৰ পৰা কুমাৰিকা অন্তৰীপ পৰ্য্যন্ত জুৰি থকা এখন দেশ a country extending from cape Comorin to Madras. **দ্রাবিড়ী** দ্রাবিড় দেশৰ, দ্রাবিড় দেশৰ লোক।

দ্রাক্ষা বি. এবিধ লতাৰ গুটি, আঙুৰ a grape, a raisin.

দ্রুত বিণ. খৰ, বেগী quick, fast. **দ্রুতগামী** বিণ. খৰকৈ যোৱা going quickly. স্ত্রী. **দ্রুত-গামিনী**।

দ্রুম বি. উদ্ভিদ, গছ a tree.

দ্রুহিয়া (পু. অ.) বি. দ্রোহী।

দ্রোণপুষ্প, দ্রোণ ফুল বি. এবিধ সৰু সৰু বগা ফুল a kind of white flower.

দ্রোণি (পু. অ.) দুণৰি।

দ্রোণী বি. এবিধ জলপাত্র a big water vessel.

দ্রোহ বি. অনিষ্ট আচৰণ, শত্রুতা, হিংসা injury, offence, enmity. **দ্রোহী, দ্রোহীয়া** বিণ. হিংসুক, অপকাৰী mischievous.—বি. অপকাৰী লোক one who injures.

দ্রৌপদী বি. দ্রুপদ ৰজাৰ কন্যা, পঞ্চ পাণ্ডৱৰ ভাৰ্য্যা the daughter of King Drupada and wife of the Pandavas.

দ্বন্দ্ব বি. দুই two, খৰিয়াল, বিবাদ quarrel, সেই নামে এবিধ সমাস। **দ্বন্দ্বযুদ্ধ** বি. দুইজনৰ যুদ্ধ, মালযুদ্ধ। **দ্বন্দুৰা** বিণ. 'দন্দুৰা' চোৱা।

দ্বয় বি. দুটা two, couple.

দ্বাদশ বি. বাৰ twelve. **দ্বাদশী** বি. একাদশীৰ পাছৰ তিথি the twelfth lunar day.

দ্বাপৰ বি. তৃতীয় যুগ, সত্য আৰু ত্রেতাৰ পাছৰ যুগ the third of the four Jugas.

দ্বাৰ বি. দুৱাৰ, কপাট a door, ঘৰৰ ওলোৱা সোমোৱা বাট an entrance. **দ্বাৰপাল** বি. দুৱাৰ ৰক্ষক, দুৱৰী a door keeper.

দ্বাৰা, দ্বাৰাই অব্যয়. হতুৱাই, উপায়েৰে by means of, through the agency of, by.

দ্বাৰকা, দ্বাৰাৱতী, দ্বাৰৱতী বি. গুজৰাটৰ অন্তৰ্গত আৰব সাগৰৰ পাৰৰ কৃষ্ণৰ নগৰ।

দ্বাৰী বি. দুৱৰী a door keeper.

দ্বি সংখ্যা, দুই two. **দ্বি কৰ্ম্মক** বিণ. দুটা কৰ্ম্ম থকা (ক্ৰিয়া) having two objects, as a verb. **দ্বিচৰ** বিণ. বাম আৰু পানী দুয়োতে চৰা amphibious. **দ্বিগু** এবিধ সমাস।

দ্বিজ বি ব্ৰাহ্মণ, ক্ষত্ৰিয় আৰু বৈশ্য, কণীৰ পৰা জগা জন্তু, অণ্ডজ a person of either of the three first classes of the Hindus, an oviparous animal.

দ্বিতয় দুই two.

দ্বিতীয় বিণ. দুই সংখ্যা পূৰ কৰাটো the second.

দ্বিতীয়া বি. প্ৰতিপদৰ পাছৰ তিথি the second lunar day.

দ্বিধা বি, দুইৰকমভাব, মনৰ সংশয় doubt, hesitation. বিণ. দুই-ভাগে বিভক্ত divided into two parts, দুই প্ৰকাৰ of two sorts.

দ্বিপ বি. হাতী elephant.

দ্বিপদ বিণ. দুখন ভৰি থকা biped.

দ্বিপদী দুই চৰণ থকা পদ্যৰ ছন্দ বিশেষ।

দ্বিবিধ বি. দুই প্ৰকাৰ, **দ্বিভুজ** দুইবাহু থকা having two arms.

দ্বিৰদ বি. গজ, হাতী an elephant.

দ্বিৰুক্ত বিণ. দুবাৰ কথিত বা লিখিত repeated.

দ্বিৰুক্তি বি. একে শব্দ বা কথাকে আকৌ কোৱা কাৰ্য্য পুনৰুক্তি repetition of the same word or statement, tantology.

দ্বীপ বি. কেওপিনে পানীয়ে বেঢ়ি থকা ঠাই an island. **দ্বীপ-দ্বীপান্তৰ** নানাদেশ বা ঠাই, **দ্বীপপুঞ্জ** বি. একেলগে থকা বহুত দ্বীপ an archipelago. **দ্বীপান্তৰ** বি. বেলেগ দ্বীপ another island. বিণ. **দ্বীপান্তৰিত** শাস্তিস্বৰূপে আন এক দ্বীপলৈ পঠোৱা transported.

দ্বেষ বি. শত্ৰুতা, হিংসা enmity, malice. **দ্বেষী** বিণ. হিংসাকৰা having enmity. বি. শত্ৰু, হিংসা কৰা লোক an enemy. **দ্বেষ্য** বিণ. হিংসা কৰিবৰ যোগ্য বা পাত্ৰ fit to be hated.

দ্বৈত দ্বিত্ব। **দ্বৈতৱাদ** দাৰ্শনিক মত য'ত জীৱাত্মা আৰু পৰমাত্মাৰ নাইবা পুৰুষ আৰু প্ৰকৃতিৰ স্বাতন্ত্ৰ্য স্বীকৃত হয় dualism. **দ্বৈতৱাদী** উক্ত-মতাবলম্বী a dualist.

দ্বৈধ বি. সংশয়, দোধোৰ মোৰ a dilemma, a doubt. বিণ. সংশয়যুক্ত, দোধোৰ মোৰত পৰা hesitating, undecided.

দ্বৈপায়ন বি. ব্যাসমুনি name of

Vyasa, এটা সৰোবৰৰ নাম name of a tank.

দ্বৈৰথ বিণ. দুই ৰথীৰ (যুঁজ) fighting between two heroes.

দ্ব্যক্ষৰ বিণ. দুটা আখৰ থকা।

দ্ব্যৰ্থ বিণ. দুবিধ অৰ্থ থকা, যি বাক্যৰ দুইৰকমৰ অৰ্থ হয়, **দ্ব্যৰ্থক** দুই অৰ্থ থকা having two senses.

ধ ব্যঞ্জনবৰ্ণৰ উনৈশ সংখ্যাৰ আখৰ the nineteenth letter of the consonants.

ধঁতুৰা বি. এবিধ সৰু গছ, ইয়াৰ পাত বা গুটি খালে বাগীধৰে।

ধঁপতুৰা বিণ. ধঁপাত খোৱা addicted to tobacco **ধঁপাত** বি. এবিধ সৰু গছ আৰু তাৰ পাত tobacco.

ধক্ বি. লাজ, অপমান shame.

ধক্ধক্ বি. অতি বগা বা উজ্জ্বল গুণ থকা a word generally used to describe the white colour. বিণ. **ধকধকীয়া**। ক্রি. বিণ. **ধকধক কৰে**।

ধতুৰা বিণ. আনৰ ঘৰত পেট পুহি থকা, বিয়া নকৰা তিৰোতাত চাপি থকা living at the house of another as a dependent, living with a woman not married legally.

ধন বি. ৰূপ, সোণ আদি, সম্পত্তি money, property, চেনেহৰ মানুহক মতা মাত, **ধনগৰ্ব্ব** ধনৰ অহঙ্কাৰ, **ধনগুলৈ** 'গুলৈ' চোৰা। **ধনপতি** ধনৰ অধিপতি দেৱতা, কুবেৰ। **ধনভঁৰালী, ধনভঁড়ালী** ধনৰ ভঁৰাল ৰক্ষা কৰা বিষয়া a treasurer. **ধনৱন্ত. ধনৱান** বিণ. অধিক ধন থকা, চহকী, ধনী wealthy. **ধনাগাৰ** ধন ভঁৰাল a treasury. **ধনাঢ্য** বিণ. ধনী স্ত্রী. **ধনাঢ্যা**। **ধনাধিকাৰী** বি. ধনৰ অধিকাৰী বা গৰাকী। **ধনাধ্যক্ষ** বি. ধন ভঁৰালী। **ধনাৰ্থী** বি. ধনাকাঙ্ক্ষী।

ধনিক বি. ধনী, মহাজন capitalist.

ধনঞ্জয় বি. অৰ্জ্জুন a name of Arjuna. বিণ. বৰ ডাঙৰ very large, very strong. **ধনঞ্জয়বায়ু** শৰীৰৰ বায়ু বিশেষ।

ধনিয়া বি. এবিধ সুগন্ধি শাক the coriander plant.

ধনিষ্ঠা, ধনিষ্ঠামান বি. এধানমান, অলপমান a very small particle.

ধনিষ্ঠা বি. চৌবিশ সংখ্যাৰ নক্ষত্র the twenty-fourth lunar mansion.

ধনী বি. ধনী মানুহ a rich man. বিণ. ধন থকা, চহকী rich.

ধনু বি. ধেনু, যাৰ পৰা বাণ এৰা হয় a bow. নৱম ৰাশি। **ধনুধৰ, ধনুৰ্ধৰ, ধনুধাৰী**। বি. বীৰ an archer. **ধনুৰ্গুণ** বি. ধেনুৰ গুণ বা জোৰ bow string. **ধনুৰ্ব্বিদ্যা** ধেনু কাঁড ব্যৱহাৰ কৰা বিদ্যা archery.

ধনুষ্টঙ্কাৰ বি. এবিধ ৰোগ titanus.

ধনুৱা বিণ. ধন দি কিনা নগদ ধনেৰে বেচ দিয়া costing money, obtained for money, নগদ ধন লৈ কাম কৰা serving for ready money.

ধনেশ, ধনেশ্বৰ বি. কুবেৰ।

ধন্দ বি. সন্দেহ, বিমোৰ doubt.

ধন্য বিণ. কৃতাৰ্থ, ভাগ্যবান, প্ৰশংসনীয়, সাধু praise-worthy, successful, fortunate. **ধন্যবাদ** সাধুবাদ, প্ৰশংসা, কৃতজ্ঞতা প্ৰকাশক উক্তি thanks.

ধন্বন্তৰি বি. দেৱ চিকিৎসক।

ধপচালি বি. ওপৰত উঠি ভৰিৰে খচা কাৰ্য্য, ডাবি, দপালনি act of trampling upon, rebuking. ক্ৰি. **ধপচালি পাৰ**।

ধপধপ (অনুকাৰ শব্দ) চৰায়ে ডেউকাৰে আঘাত কৰিলে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ। বি. **ধপধপনি**—অক. ধা. **ধপ্‌ধপা**। ক্ৰি. বিণ. **ধপ্‌ধপ্‌ কৰে**।

ধব বি. স্বামী husband.

ধবল বিণ. বগা, শ্বেত white, শ্বেত-কুষ্ঠ leucoderma. **ধবলিত** বিণ. যি বগা হৈছে।

ধমক, ধমকী বি. ভয় দেখুৱাই সাৱধান কৰা কাৰ্য্য, ডাবি threat.

ধমক্ বি. একেবাহে যিমান বেলি বল দিব বা পৰিশ্ৰম কৰিব পাৰি a space of time.

ধমধম বি. বৰকৈ জলা জুইৰ নিচিনা শব্দ, দহদহ। বি. **ধমধমনি**। অক. ধা. **ধমধমা** বৰকৈ জলা জুইৰ দৰে শব্দ কৰ to roar like a blazing fire, বৰকৈ জলা বা পোৰা অনুভৱ কৰ to feel a burning sensation—বিণ. **ধমধমীয়া**। ক্ৰি. বিণ. **ধম্‌ধম্ কৰে**।

ধমনা বি. কাটি সৰু নকৰা গোটা কাঠ, a large piece of unshaped wood, বেছি মঙহাল fleshy. স্ত্ৰী. **ধামনী**।

ধমনী বি. গাৰ তেজ চলা শিৰ, নাড়ী an artery, a vein.

ধৰ বি. শিৰ a blood-artery.

ধৰ অক. ধা. গাত ৰাগী, পোৰণি বা বেদনা জন্মা produce sensation, intoxication or pain, ভিতৰ সোমাই থাকিবৰ কাৰণে ঠাই পা to have room enough to be contained, আৰম্ভ কৰ to begin. সক. ধা. আধাৰ স্বৰূপে ধাৰণ কৰ to hold, হাতেৰে ল to catch, বান্ধি ৰাখ to catch hold of, কুকৰ্ম্ম বা লুকাই কাম কৰোঁতে দেখ

to detect, বিশ্বাস কৰ বা মান to credit, আক্ৰমণ কৰ to attack, জ্বলা to kindle, উৎপন্ন কৰ to produce as flowers or fruits, উচ্চাৰণ কৰ (নাম ধৰ) to utter.

ধৰ বি. দোডোখৰ মাটিৰ মাজৰ সীমা, আচৰণৰ নিয়ম a boundary line or mark, a rule of conduct.

ধৰণ বি. ধৰা কাৰ্য্য act of holding, **গঢ়**, নিয়ম, প্ৰণালী form, mode, manner.

ধৰণী বি. পৃথিৱী the earth, সাপৰ বিষ উজোৱা বা কটা ঘাৰ তেজ নিবাৰণৰ কাৰণে দিয়া বান্ধ, সাপৰ বিষ উজোৱা বন্ধ কৰা মন্ত্ৰ আশ্ৰয়, ৰক্ষক a supporter, a protector. **ধৰণীধৰ** পৃথিৱী ধৰোঁতা। **ধৰণীপাল,**

ধৰ্‌ফৰ্‌, ধৰফৰনি, ধৰফৰি বি. 'চটফট' চোৱা।

ধৰম 'ধৰ্ম্ম' শব্দৰ কোমলৰূপ।

ধৰমচিয়া ঈশ্বৰ আৰু ধৰ্ম্মৰ নাম স্মৰণ কৰাই বা সোঁৱৰাই সত্য কৰলৈ ক to enjoin in the names of God and religion to speak the truth

ধৰমী বিণ. সন্ত, সাধু, ন্যায়-পৰায়ণ, পৰোপকাৰী virtuous, righteous, honest.

ধৰা সক. ধা. ঘঁহি ধাৰ তোল, ধাৰ দে to sharpen. বি **ধৰাওঁতা, স্ত্ৰী.** ধৰাওঁতী। বিণ. ধৰোৱা।

ধৰা বি. পৃথিৱী the earth. **ধৰাতল** বি. দীৰ্ঘ আৰু পুতল থকা কিন্তু ঘনতা নথকা ক্ষেত্ৰ, পৃথিৱীৰ উপৰি ভাগ।

ধৰা সক. ধা. আনক ধৰিবলৈ দে to cause to be held, **আনৰ হতুৱাই** খোজা cause to be asked for. **ধৰা দি** নিজেই দেখাদি ধৰিবলৈ দে। **ধৰাপৰ** লুকাই কাম কৰোঁতে ধৰা বা দেখা পোৱা হ। **ধৰাধৰি** এটাই আনটোক ধৰা কাৰ্য্য, এৰেকটা বস্তুকে বহুতে ধৰা কাৰ্য্য। ক্ৰি. বিণ. **ধৰাধৰিকৈ**।

ধৰাবন্ধা বিণ. নিশ্চয় কৰা, **অলৰ** fixed, certain। ক্ৰি. বিণ. **ধৰা-বন্ধাকৈ**।

ধৰিত্ৰী বি. পৃথিৱী the earth.

ধৰীয়া বিণ. জৰীত ধাৰ পাতি গঁথা arranged on a string.

ধৰুৱা বিণ. ঋণী indebted. বি ধাৰ কৰা মানুহ a debtor. **ধন বা বস্তু** ধাৰে দিয়া মানুহ a creditor.

ধৰোঁতা বি. যি **ধৰে** one who catches. স্ত্ৰী **ধৰঁতী**।

ধৰ্ত্তব্য বি. ধৰিব লগীয়া, মানিবৰ বা বিশ্বাসৰ যোগ্য, বিবেচ্য, গ্ৰাহ্য worth considering or accepting, credible.

ধৰ্ম্ম বি. সৎকৰ্ম্ম, সদাচাৰ, পুণ্য **কৰ্ম্ম,** কৰ্ত্তব্য কৰ্ম্ম, pious or meritorious act, স্বাভাৱিক। গুণ বা প্ৰকৃতি

inherent quality or law, অভ্যাসৰ পৰা হোৱা স্বভাৱ acquired character, পৰম্পৰাগত সামাজিক আচাৰ-অনুষ্ঠান বা বিহিত কৰ্ম্ম usage, সুনীতি morality. সাম্প্রদায়িক উপাসনা পদ্ধতি, ৰীতি নীতি আৰু ঈশ্বৰ পৰকাল ইত্যাদি বিষয়ক মত religious, ন্যায় justice, ঈশ্বৰ বিশ্বাস faith in God, সতীত্ব chastity, যমৰজা a name of Jama.

ধৰ্ম্মকৰ্ম্ম, ধৰ্ম্মকাৰ্য্য ধৰ্ম্মবিহিত কাৰ্য্য, ধৰ্ম্মৰ অনুষ্ঠান। **ধৰ্ম্মক্ষেত্ৰ** পুণ্যভূমি। **ধৰ্ম্মগুৰু** ধৰ্ম্ম শিকোৱা গুৰু। **ধৰ্ম্মগ্ৰন্থ** সাম্প্রদায়িক ধৰ্ম্মমতৰ প্রতিপাদক গ্ৰন্থ। **ধৰ্ম্মঘট** সঙ্ঘবদ্ধ হৈ প্রতিজ্ঞা গ্ৰহণ, প্রার্থনা পূৰণ নোহোৱা পৰ্য্যন্ত কাম বন্ধ কৰা strike. **ধৰ্ম্মচক্ৰ** সুখৰ কাৰণ আৰু নিবৃত্তি বিষয়ক বুদ্ধৰ উপদেশ চতুষ্টয়। **ধৰ্ম্মচৰ্য্যা** ধৰ্ম্মপালন। **ধৰ্ম্মচ্যুত** ধৰ্ম্মভ্ৰষ্ট। **ধৰ্ম্মজ্ঞ** ঈশ্বৰ, পৰকাল, ন্যায় বা অন্যায় জনা, যি ধৰ্ম্মৰ তত্ত্ব জানে। **ধৰ্ম্মধ্বজী** বাহিৰে ধাৰ্ম্মিক মানুহৰ চিন লোৱা বা আচৰণ কৰা, কিন্তু ভিতৰে অধৰ্ম্মী। **ধৰ্ম্মতঃ** ধৰ্ম্মানুসাৰে। **ধৰ্ম্মদ্ৰোহী** বিণ. অধাৰ্ম্মিক। **ধৰ্ম্মনষ্ট** বি. সতীত্ব নষ্ট কৰা। **ধৰ্ম্মনাশ** বি. ধৰ্ম্মৰ হানি বা লোপ, সতীত্ব নাশ। **ধৰ্ম্মনিষ্ঠ, ধৰ্ম্মপৰায়ণ** বিণ. ধৰ্ম্ম আচৰণত অনুৰক্ত। বি. **ধৰ্ম্মনিষ্ঠা, ধৰ্ম্মপৰায়ণতা**। **ধৰ্ম্মপত্নী** বি. সহধৰ্ম্মিনী, যথাবিধি বিবাহিতা। স্ত্রী. **ধৰ্ম্মপথ** বি. ধৰ্ম্মৰ নিয়ম বা সত্য। **ধৰ্ম্মপাল, ধৰ্ম্মপালক** বি. বিধিনিৰ পৰা ধৰ্ম্মৰক্ষা কৰোতা ৰজা। **ধৰ্ম্মপিতা** বি. ধৰ্ম্মসাক্ষী কৰি যাৰ লগত পিতৃত্ব সম্বন্ধ স্থাপন কৰা হৈছে। **ধৰ্ম্মপুত্ৰ** বি. যুধিষ্ঠিৰ (যম-কুন্তিৰ পুত্ৰ) **ধৰ্ম্মপ্রবৃত্তি** বি. ধৰ্ম্ম কৰিবৰ মতি। **ধৰ্ম্মপ্ৰাণ** বিণ. ধৰ্ম্মত একান্ত অনুৰক্ত। **ধৰ্ম্মভয়** বি. ধৰ্ম্ম হানিৰ ভয়। **ধৰ্ম্মভূমি** বি. পুণ্য ঠাই, পৱিত্ৰ ঠাই। **ধৰ্ম্মভ্ৰষ্ট** বিণ. ধৰ্ম্মচ্যুত, পাপী। **ধৰ্ম্মযুদ্ধ** বি. ন্যায় যুদ্ধ। **ধৰ্ম্মৰক্ষা** বি. সতীত্ব ৰক্ষা, ধৰ্ম্ম পালন। **ধৰ্ম্মৰাজ** বি. যমৰজা **ধৰ্ম্মশালা** বি. ৰজাৰ বিচাৰৰ ঘৰ, নিৰাশ্ৰয় মানুহক খুৱাই থুৱাই ৰাখিবলৈ দিয়া ঘৰ। **ধৰ্ম্মশাস্ত্ৰ** বি. স্মৃতিশাস্ত্ৰ, ন্যায় বিচাৰৰ পুথি। **ধৰ্ম্মশীল** বিণ. ধৰ্ম্মিষ্ঠ, ন্যায়বান। **ধৰ্ম্মসংস্কাৰ** বি. প্রচলিত ধৰ্ম্মৰ উন্নতি সাধন। **ধৰ্ম্মাত্মা** বিণ. ধৰ্ম্মত একান্ত অনুৰক্ত। **ধৰ্ম্মাধিকৰণ** বিণ. বিচাৰালয়, বিচাৰক। **ধৰ্ম্মাধিকাৰ** বি. বিচাৰকৰ কাৰ্য্য। **ধৰ্ম্মাধ্যক্ষ** বি প্রধান বিচাৰপতি। **ধৰ্ম্মানুষ্ঠান** বি.ধৰ্ম্মচৰ্চ্চা, ন্যায় আচৰণ। **ধৰ্ম্মান্ধ** বি. স্বধৰ্ম্মত অন্ধবিশ্বাস আৰু পৰ ধৰ্ম্মত বিদ্বেষযুক্ত fanatic, bigoted **ধৰ্ম্মাৱতাৰ** বি. সাক্ষাৎ ধৰ্ম্ম, যি ধৰ্ম্ম আৰু পুণ্যক লক্ষ্য কৰি বিচাৰ কৰে। **ধৰ্ম্মাৱলম্বী** বিণ. কোনো এক-ধৰ্ম্ম আশ্ৰয় কৰি থকা। **ধৰ্ম্মোত্তৰ** বি. ধৰ্ম্ম পালন কৰিবলৈ মহন্তক দান কৰা মাটি। **ধৰ্ম্মোপদেশ** বি. ধৰ্ম্ম সম্বন্ধীয়

শিক্ষা। **ধৰ্ম্মিষ্ঠ** বিণ. ধৰ্ম্মশীল, পুণ্যৱন্ত। **ধৰ্ম্মী** বিণ. ধৰ্ম্মপৰায়ণ, কোনো এক স্বাভাৱিক গুণযুক্ত।

ধৰ্ষ সক. ধা. মোহিত কৰ, অভিভূত কৰ to enrapture, to overwhelm, দেওলাগ to possess.

ধৰ্ষণ বি. পীড়ন, অত্যাচাৰ, বলাৎকাৰ। **ধৰ্ষিত** বিণ. উৎপীড়িত, অপমানিত, পৰাজিত oppressed. স্ত্ৰী. **ধৰ্ষিতা** বলাৎকৃতা ravished, উৎপীড়িতা।

ধল বিণ. ধলা, বগা white, বাঢ়নী পানী a flood, বগা কুষ্ঠ white leprosy.

ধল-পুৱা বি. নিচেই পুৱা dawn.

ধলা বিণ. বগা white. স্ত্ৰী. **ধলী**।

ধৱ বি. স্বামী husband.

ধৱল, ধৱলি বিণ. বগা white. **ধৱলীকৃত** বিণ. বগা কৰা whitened.

ধহ্‌মহ্‌ বি. চট্‌ফট্‌, ধৰফৰ, খচমচ।

ধাঁই বি. উদফাই, ঊৰ্দ্ধশ্বাস asthma.

ধাঁচ্‌ কৰে, ধাঁচ্‌ধাঁচ্‌ ক্ৰি. বিণ. ধাচ শব্দ কৰি, মৃতপ্ৰায় হৈ suddenly falling flat on the ground with force.

ধা অক. ধা. যুঁজিবলৈ খেদি যা, আগ বাঢ়ি যা, চোঁচা মাৰ to rush to battle.

ধাই বি. লোকৰ সৰু ল'ৰা-ছোৱালীৰ আলপৈচান ধৰা মাইকী a wet nurse, ল'ৰা-ছোৱালী জন্মাৰ সময়ত সাহায্য কৰা তিৰোতা a midwife, ৰোগীৰ সাৱধান লোৱা তিৰোতা a nurse. **ধাইয়ে-ধৰ, ধায়ে ধৰ** কেঁচুৱা ল'ৰাৰ দৰে টোপনিত হাঁহ বা কান্দ to smile or cry in sleep, as an infant, ৰৰকৈ হাঁহি তোল to laugh violently.

ধাউতি বি. অনুৰাগ, হেপাহ, হাবিয়াহ attachment, longing, earnest desire.

ধাকুৰ সক. ধা. আঘাত কৰ, ভুকুৱা (হিয়া ধাকুৰে) to beat or strike as the breast.

ধাতৱ বিণ. ধাতুঘটিত metallic.

ধাতা বি. বিধাতা, ব্ৰহ্মা, বিষ্ণু Providence, Bishnu, Brahma.

ধাতু বি. সোণ, ৰূপ, লো ইত্যাদি metal, খনিজ দ্ৰব্য mineral, শৰীৰক ধাৰণ কৰা তিনটা বস্তুৰ এটা যেনে বায়ু, পিত্ত, কফ one of the three bodily humours—wind, bile, phlegm, ৰস, ৰক্ত, শুক্ৰ আদি সপ্ত ধাতুৰ এটা, বীৰ্য্য, ৰেতস constituent part of the body, as blood, flesh etc., semen, virile, প্ৰাণবায়ু, চেতনা vital breath, কোনো মানুহৰ শৰীৰৰ বিশেষ স্বভাৱ বা অৱস্থা, মনৰ বিশেষ স্বভাৱ বা গতি a peculiar bodily constitution, idiosyncrasy, ক্ৰিয়াৰ মূল the root of a verb,

—**ধাতুউড়** প্ৰাণ নাইকিয়া হ। **ধাতুময়** ধাতুৰে সজা।

ধাত্ৰী বি. 'ধাই' চোৱা। **ধাত্ৰীফল** 'আমলখী' চোৱা।

ধাদহী বিণ. আকাজী, তিৰো ভাই জানিব লগীয়া কাম নজনা unskilful, worthless,

ধাদুমী বি. ধামনী, লুধুমী corpulent, fat.

ধান বি. এবিধ ভিতৰত চাউল হোৱা বনৰ গুটি আৰু তাৰ গছ the rice plant, অতি ক্ষুদ্ৰ বস্তু বা অংশ, কণা, 'এধানমান' a minute thing or portion of a thing. **ধাননি** ধানৰ খেতি থকা পথাৰ a field of paddy. **ধান বনাদি বান** ভয়ত বা বেজাৰত বুকু কঁপ বা ধপধপা to have palpitation or beating of the heart out of fear.

ধানুকী বি. ধেনুধাৰী সেনা an archer.

ধান্দা, ধান্ধা বি. ভাবনা, চিন্তা anxiety, সন্দেহ, বিমোৰ doubt, মায়া worldly illusion.

ধান্য বি. ধান paddy.

ধাম বি. পৱিত্ৰ ঠাই a holy place, থকা ঠাই a residence.

ধাম বি. চাঙৰ ধৰনী বা তলৰ ডাঙৰ গড় a big crossbeam supporting a platform.

ধামনী বিণ. লুধুমী, ডাঙৰ গা যুক্তা corpulent.

ধামখুম বি হাতীৰ কপালৰ টেমুনা the portuberance on the forehead of an elephant.

ধামখুমীয়া বি. নৈৰ-তলি ঠাইতে ওখ, ঠাইতে চাপৰ হোৱাৰ গতিকে সোঁতৰ কোব প্ৰবল হোৱা ঠাই rapids of a river.

ধাৰ বি. অস্ত্ৰৰ চোক, তীক্ষ্ণতা sharpness of a cutting weapon, ঋণ a debt. **ধাৰ উঠ** চোখ উঠ, চোকা হ। **ধাৰ খা** ধন বা বস্তু লৈ পুনৰ নিদিয়া বা তাৰ পৰিবৰ্ত্তে কাম নকৰা। **ধাৰ দে** ধৰা, চোকা কৰ। **ধাৰলৈ দে** উঠনা দে। **ধাৰপৰ** চোক নাইকিয়া হ। **ধাৰ মৰ** ঋণ নাইকিয়া হ।

ধাৰ বি. নৈৰ যি ফালেদি সোঁত বৰকৈ বয় a current, জুলীয়া বস্তুৰ লানী a continuous flow, গথা মণি বা ফুলৰ শাৰী a string of beads, a garland of flowers. **ধাৰ পৰ** বৰ প্ৰবল সোঁত ব to flow in a strong current.

ধাৰক বি. আধাৰ স্বৰূপে ধৰি থাকোঁতা that which holds anything.—বিণ. পেট চলিবলৈ নিদি বা ভেদ বন্ধ কৰি ৰখা (ঔষধ) astringent.

ধাৰণ বি. ধৰা কাৰ্য্য act of bearing.

ধাৰণ বি. গতি-গোত্ৰ, ৰকম, বুজি পোৱা কাৰ্য্য condition, state.

ধাৰণা বি. স্মৰণ শক্তি memory, কল্পনা, অনুভব, বোধ assumption, conception, একাগ্ৰতা earnestness.

ধাৰা বি. ৰীতি, নিয়ম usage, প্ৰবাহ, স্ৰাব stream, jet. নৈৰ সোঁতা a channel, লানী নিছিগা হৈ পৰা পানী বা ৰবযুণ rain falling or blood oozing in a stream, আইনৰ বিধি section.

ধাৰাপাত বি. অঙ্কৰ নিয়মাদি থকা প্ৰথম কিতাপ the first book of Arithmetic.

ধাৰাবাহিক বিণ. অবিচ্ছিন্ন, ক্ৰমিক continuous, successive.—ক্ৰি. বিণ. **ধাৰাবাহিক ৰূপে** ক্ৰমান্বয়ে।

ধাৰাল বিণ. ধাৰ থকা, চোকা sharp, keen.

ধাৰাসাৰ বিণ. ছেদভেদ নথকা, নেৰা-নেপেৰা ceaseless.—ক্ৰি. বিণ. **ধাৰাসাৰে**।

ধাৰি বি. **শাৰী** a row, a line.

ধাৰী বি. আধাৰ ৰূপে ধৰোঁতা, পিন্ধোঁতা, অধিকাৰ কৰোঁতা a holder, one who puts or does a possessor.—স্ত্ৰী. **ধাৰিণী**।

ধাৰে ক্ৰি. বিণ. উঠনাকৈ, কালিয়নকৈ, ধাৰ কৰি on credit, একেবাৰে সোঁত বৈ যোৱাৰ নিচিনা in a stream, withont cessation.

ধাৰ্ম্মিক বিণ. যি ধৰ্ম্ম পালন কৰে, ন্যায়পৰায়ণ, ন্যায়বান pious, righteous.

ধাৰ্য্য কৃদ. বিণ. ধাৰণ কৰিবৰ বা লবৰ যোগ্য fit to be borne, নিশ্চয় কৰা, স্থিৰ হোৱা settled, determined.

ধাৱা, ধেৱা বি. যুদ্ধ, ৰণ war. **ধাৱাৰ উপৰি ধাৱা** বি. খেদাৰ উপৰি খেদা, কাৰো লগ ধৰিবলৈ ক্ৰমান্বয়ে পঠিওৱা কেবাটা মানুহ।

ধিং বি. লোকৰ ওপৰত দপ্‌দপনি, মহতালি arrogance, ostentation. **ধিক** বি. নিন্দাসূচক উক্তি, ছিঃ fie, shame.— নীচ, অধম low, mean, base. **ধিকাৰ, ধিক্কাৰ** বি. নিন্দা, তিৰস্কাৰ, গালি censure, reproach, contempt, আত্মগ্লানি, অপমান self-reproach, insult. **ধিকাৰ ছাৰ হাবাশাস্তি হ, হাইৰাণ হ** to be harassed or fatigued.

ধিতিঙা, ধিতপিলিঙা বি. কাম নকৰি হোৱা এলেহুৱা, কাম নকৰি গা ঘেলাই ফুৰা uninured to work, idle. বি. **ধিতিঙালি**।

ধিপ্‌ধিপ, অক. ধা. উশাহ জোৰাত বা ভয় আদি পাই বুকু কঁপা to beat as the heart, to palpitate. বি, **ধিপ্‌ধিপ্‌নি**।

ধিমা বি. গুড়ৰ লাৰু, ডোখৰীয়া গুড় a ball or hand mass of *gurh.*

ধিয়া সক. ধা. ধ্যান কৰ, সদায় চিন্তি থাক to meditate upon, to reflect upon. **ধিয়ান** বি. 'ধ্যান' চোৱাঁ। **ধিয়ান লাগ** 'ৰ লাগ' চোৱাঁ।

ধী-ধিয়া অক. ধা চিন্তিত বা ভাবিত হ, খু-দুৰা উগুল থুগুল কৰ to be in anxiety.—বি **ধীধিয়নি**।

ধীৰ বি. জ্ঞানী, বিজ্ঞ wise, গম্ভীৰ শান্ত, স্থিৰ steady, cool and quick. লেহেম slow.—বি. **ধীৰতা, ধীৰত্ব**।

ধীৰে, ধীৰে ধীৰে ক্রি. বিণ. লাহেকৈ, লাহে লাহে slowly.

ধী-শক্তি বি মনৰ শক্তি বুদ্ধি mental power, intellect.—**ধীশক্তি-সম্পন্ন** ধীশক্তি যুক্ত বুদ্ধি থকা intelligent, মনৰ ক্ষমতা বল থকা having mental power, **ধীমান** বুদ্ধিমান।

ধুই বি. বয়সীয়া মাইকী হাতী a full grown female elephant.

ধুকুধুকি বিণ. সন্দেহত অস্থিৰ, উগুল-থুগুল।

ধুচা বি. এবিধ কপাহৰ নোমৰ কম্বল a cotton blanket.

ধুতি বিণ. পখালি শুচি কৰা, গাধুই শুচি গাত পিন্ধা, ছুৱা নথকা ceremonially clean, washed. **ধুতি-নীতি** বি. সদাচাৰ, শুদ্ধ আচৰণ।

ধুতী বি. চুৰিয়া long and broad waist cloth used by men, a loincloth

ধুতুঁৰা বি. 'ধতুঁৰা' চোৱাঁ।

ধুত্‌কপলীয়া বিণ. দুৰ্কপলীয়া unfortunate. স্ত্রী. **ধুত্‌কপালী**।

ধুথুৰি বি. 'থুতৰি' চোৱাঁ।

ধুন বি. কাপোৰ অলঙ্কাৰ আদি পিন্ধি কৰা শৰীৰৰ শোভা dress, decoration. **ধুন-ধুপাল, ধুন ধুপালি** ধুনমাৰি বা ফিতাহি মাৰি কৰা কাৰ্য্য foppery, vanity in dress or manners. **ধুন পেচ** গা মুৰ সজাই বৰকৈ বঢ়োৱা শৰীৰৰ শোভা। **ধুন মাৰ** সাজ পাৰ পিন্ধি গাৰ শোভা বঢ়া to dress showily.

ধুন সক. ধা. জোঁৰেৰে কোবাই আঁহ মুকলি কৰ্ বা পৰিষ্কাৰ কৰ্ (তুলা ধুনিছে) to scutch as cotton, অতিৰিক্ত ভাবে কৰ, মাৰ বা নষ্ট কৰ।—বি. **ধুনোতা**। স্ত্রী. **ধুনতী**।

ধুনাধুন বৰকৈ মোহাৰি বা টঙনিয়াই ধুনা কপাহৰ নিচিনা কোমল কৰা softened by repeated beating or crushing, ফাটি ছিটি খণ্ড খণ্ড হোৱা torn to pieces.

ধুনা বি. থৈলা আদি কুটি উলিওৱা অ্যাবৰ।

ধুনি ক্রি. বিণ. তুলা ধুনা দৰে বৰকৈ মোহাৰি মোচাৰি।

ধুনি বি. কাঠ জ্বলাই ৰখা জুই a fire kept burning.

ধুনীয়া বিণ. সজ্জিত, শুৱনি decorated, beautiful.

ধুন্দা, ধুন্দ বি. আশঙ্কা, সন্দেহ doubt, uncertainty.

ধুন্দুলি বি. এবিধ লতা আৰু তাৰ ফল the snake ground.

ধুপ, ধুপুহ বি. গধুৰ বস্তু মাটিত পৰোঁতে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ.—ক্রি. বিণ. **ধুপকৰে, ধুপুহ কৰে, ধুপুৰাই, ধুপ-ধাপ** ঘনে ঘনে ধুপ ধুপ কৰা কাৰ্য্য।

ধুপাল সক. ধা. ধুই নির্ম্মল কৰ, মাজ to brush, to clean the teeth. বি. **ধুপালোঁতা। স্ত্রী ধুপালঁতী।**

ধুপাল সক. ধা. ওপৰত উঠি খচ বা গৰক to trample upon, to crush with feet, ডাবি দি দমাই ৰাখ to control by threatening.

ধুপালি পাৰ ওপৰত উঠি দেও দি, খচা।

ধুপালনি ওপৰত উঠি খচা কাৰ্য্য।

ধুবুনী বি. ধোবাৰ মাইকী a washer-woman.

ধুম (অনুকাৰ শব্দ) হি'লৈ বা ঢোলৰ মাতৰ নিচিনা, ডাঙৰ শব্দ। বি. **ধুম-ধুমনি**—অক. ধা. **ধুমধুমা।**

ধুমধাম বি. বৰ আড়ম্বৰ, সমাৰোহ ado, eclat. ক্রি. বিণ. **ধুমধাম কৰি, ধুমধামেৰে।**

ধুম বি. ডাঙৰ কাঠৰ খণ্ড a big piece of timber, অসম ৰজাৰ দিনত দোষী মানুহক আঘাত কৰা আগলৈ সক গুৰিলৈ ডাঙৰ এডোখৰ কাঠ।

ধুমকলা বিণ. মৰ কলা very deaf.

ধুমধুপাল, ধুমধুপালনি বি. ডাবি-হুকি, হাই উৰুমি loud and angry rebuke, taunt.

ধুম নাঙঠ একেবাৰে নাঙঠ সম্পূর্ণ উলঙ্গ stark naked.

ধুমপিটা বৰকৈ পিটা বা মৰিওৱা কাৰ্য্য severe beating.

ধুমা বিণ. শকত, ডাঙৰ stout.—বিণ. **ধুমাধুম, ধুমাধুমি** বিশ্রাম নথকা, অতিশয় বেগেৰে কৰিব লগা —ক্রি. বিণ. **ধুমাধুমিকৈ** শীঘ্রে, নিজিৰোৱাকৈ।

ধুমাখুন্দা, ধুমাপিটা, ধুমাৰ্জয় বিণ. তুমুল, প্রবল heavy, noisy, boisterous.

ধুমুৰা বি. ডাঙৰ লৰা (ঠাট্টাত) a grown-up-child. স্ত্রী. **ধমুৰী**।

ধুমুহা বি. বৰ বতাহ, ডাঙৰ বতাহ বৰষুণ a tempest, a storm.

ধুৰ্ বি. ডাঙৰ ডোল, ফই a large rope.

ধুৰন্ধৰ বিণ. শ্রেষ্ঠ, অগ্রগণী, কার্য্যকুশল prominent, expert.

ধুৰা বি. গীতৰ দোহাৰ the chorus of a song.

ধুৰা বি. গাড়ীৰ তলৰ যি ডাল মাৰিত চকা দুটা ঘুৰে axle.

ধুৰাপাত জিৰণিৰ বাবে বা খাবলৰলৈ কিছুকাল কোনো ঠাইত থাক।

ধ্ৰুৰূপ বি. সত্য, নিশ্চয় true, certain.—ক্রি. বিণ. নিশ্চয়কৈ, সঁচাকৈ।

ধুলাই বিণ. বগা কৰি ধোৱা bleached.

ধুৱঁলি কুৱঁলী বি. ধুঁৱা-কুৱা, ধোঁৱা কুই haziness caused by the mist, dust or smoke in the atmosphere.

ধুৱঁা বি. ধোৱঁা smoke, **ধুৱঁা-কুই**, **ধুৱঁাকুৱা** ধুৱঁলি-কুঁৱলী।

ধুৱঁা-খুলীয়া বিণ. ধন সাঁচিব নোৱৰা, অপব্যয়ী wasteful, prodigal.

ধূনা বি. এবিধ সুগন্ধি গছৰ আঠা a kind of resin.

ধূপ বি. গন্ধ দ্রব্যৰ গুড়ি লিপি কৰা সুগন্ধি ধোৱা ওলোৱা দীপ-শলা incense.—অক. ধা. অধিক তাপ পাই ডেই দুৰ্গন্ধ যুক্ত হ to be scorched and bad smelling, ৰবকৈ ৰদৰ তাপ পাই মুখ মেলি ঘনকৈ উশাহ ল to pant.

ধূপল বি. খৰাং বতৰ, খৰ drought.

ধূপা সক. ধা. অধিক তাপ দি ডেৰা বা আধা পোৰা কৰ to over-cook.

ধূপাধাৰ ধূপৰ আধাৰ। **ধূপীয়া** ধূপ সাজোঁতা।

ধূম বি, ধোৱা smoke. **ধূমাকাৰ** ধোৱঁাৰ নিচিনা। **ধূমক'লা** বৰ ক'লা pitch dark.

ধূমকেতু বি. নেজাল তৰা comet, উৎপতীয়া বা অমঙ্গলীয়া মানুহ বা বস্তু an inauspicious person or thing. **ধূমধাম** বি. মহাসমাৰোহ, আড়ম্বৰ।

ধূম্রবর্ণ ধোৱঁা বৰণীয়া ash-colour.

ধূর্জ্জটি বি. শিৱ Shiva.

ধূর্ত্ত বিণ. টেঙৰ shrewd, দুষ্ট dishonest. বি. **ধূর্ত্ততা, ধূৰ্ত্তালি**।

ধূলা, ধূলি, ধূলী বি. মিহি বালি বা মাটিৰ গুড়ি dust. **ধূলি উঠ** ধূলি হৈ

ঘা। **ধূলিময়, ধূলিয়ৰি** বি. ধূলি স্বৰূপ, ধূলিৰ নিচিনা dust like, full of dust। **ধূলি-আকতি** ধূলি আৰু সেই নিচিনা বস্তু, **ধূলীয়া** ঘা শুকাবলৈ দিয়া ধূলি দৰৱ।

ধূসৰ বি. মটীয়া বগা, ছাই বা ধোৱা বৰণ the grey colour.—বিণ. মটীয়া বগা grey.—বিণ. **ধূসৰিত**।

ধৃত কৃদ. বিণ. ধৰা, ধৰি ৰখা held, caught.

ধৃতৰাষ্ট্ৰ বি. দুৰ্য্যোধনাদিৰ পিতা।

ধৃতি বি. ধৈৰ্য্য patience.

ধৃষ্ট বিণ. নিজৰ শক্তিৰ বিবেচনা নকৰাকৈ কোনো কামলৈ আগ বঢ়া, লাজ পাবৰ ভয় নথকা, প্ৰগল্ভ, স্পৰ্দ্ধিত impudent, presumptuous.—**ধৃষ্টতা**।

ধৃষ্টদ্যুম্ন বি. দ্ৰৌপদীৰ ভায়েক।

ধেঁতোৰ বি. ইকৰাৰ ফুলৰ থোৰ, তাৰ ভিতৰত কিছু কলা ধূলি থাকে আৰু তাৰ কেওঁটো গৰখীয়া লৰাই খায়।

ধেকুৰা বি. শকত ডাঙৰ মতা কুকুৰ a stout male dog. স্ত্ৰী. **ধেকুৰী**।

ধেন দি অক. ধা. পোৱালি জগা to give birth to a young one.

ধেনা বিণ. ভিতৰত শাহ পূৰ নহৈ সৰু হৈ থকা, মুনিয়া undeveloped and small in size. স্ত্ৰী. **ধেনী**।

বি. গৰু মহৰ জিভাত হোৱা এবিধ ৰোগ a disease of cattle.

ধেনু বি. কাঁড় মাৰিবৰ নিমিত্তে জোঁৰ লগাই ভিৰোৱা বাঁহ আদি a bow. **ধেনুপতীয়া** বাঘ মাৰিবৰ নিমিত্তে ধেনুপতা মানুহ। **ধেনুভিৰীয়া** ধেনুৰ দৰে বেঁকা bent like a bow। **ধেনুসজা** এবিধ হাবিত হোৱা ঢেঁকীয়া জাতিৰ বন।

ধেনু বি. পোৱালি হোৱা গাই, এটা সিকি মূল্যৰ পৰাচিত a milch cow, a kind purificatory rite.

ধেন্দ বি. ফল আদিৰ ওপৰৰ ঢাকনী ফাটি ভিতৰৰ পৰা ওলোৱা কোমল-ভাগ the soft portion of a fruit and the like which becomes visible when the outer covering is broken. সক. ধা.**ধেন্দাল**। অক. ধা. **ধেন্দেল**। বিণ. **ধেন্দেলা**।

ধেমনী বি. বিয়া নকৰাকৈ চপাই লোৱা তিৰোতা।

ধেমালি বি. খেলা, ৰং লগোৱা কাম play, sport. বিণ. **ধেমেলীয়া** ৰঙিয়াল, খেলা কৰা sportive হাঁহি উঠা amusing.

ধেল পোঙা বি. চকু লুটি খোৱা অৱস্থা, আধামৰা অৱস্থা state of eyes being turned up when dying.

ধৈয়াল বিণ. নিধক, নিলাজ, নীচ shameless, base.

ধৈৰ্য্য বি. ধীৰতা, বিপদত স্থিৰ হৈ থকা গুণ patience, endurance.

ধো সক. ধা. পখাল, পানীৰে নিকা বা পৰিষ্কাৰ কৰ to cleanse with water, to wash. কৃদ. বি. **ধোওঁতা**। স্ত্রী. **ধোৱঁতী**।

ধোঁৱা বি. জুই লগা বস্তুৰ পৰা ওলোৱা ভাপ smoke. **ধোঁৱা-খোৱা** মলা ধপাতৰ ধোঁৱা হুপি খোৱা যতন a hooka, **ধোঁৱা চাং** জুই ধৰা ঠাইৰ ওপৰত পতা চাং। **ধোঁৱা-নলা** বি. ঘৰৰ ওপৰেৰে ধোঁৱা ওলাৱা বাট chimney.

ধোদ বি. বৰ এলেহুৱা, অকামিলা মানুহ a sluggard. বিণ **ধদুৰা**।

ধোদৰ পচলা বি. কামত অপৈণত মানুহ, এলেহুৱা মানুহ a lazy man.

ধোদাঙ, ধোদোঙা বিণ. শকত আৰু গদহা stout and heavy.

ধোন্দ বি. কাঠ আদিৰ ভিতৰৰ বিন্ধা, খোৰোং a hollow of a tree. বিণ. **ধোন্দাল, ধোন্দোলা** ধোন্দ থকা, কোঁপোলা hollow.

ধোপ্, ধোব্ বি ধোৱন a washing.

ধোবা বি. কাপোৰ ধুই জীৱিকা নিৰ্ব্বাহ কৰা লোক a washer-man. স্ত্রী. **ধুবুনী**। **ধোবাৰ পাট** বি. ধোবাই কাপোৰ ধোৱা নিকা পাত a wash board. **ধোবাং** বি. হাত ভৰি মেলি দীঘল হৈ পৰা কাৰ্য্য the act of lying at full length. ক্রি. **ধোবাং জোৰ্, ধোবাং দি**।

ধোলাই বিণ. (হিঃ) বগা কৰি ধোৱা whiten.

ধোৱন বি. ধোৱা কাৰ্য্য act of washing.

ধৌত কৃদ. বিণ. ধুই নিকা কৰা, পৰিষ্কাৰ কৰা washed clean.

ধৌ-ধৌ কৰে ক্রি. বিণ. ধুই পৰিষ্কাৰ কৰাৰ দৰে, নিৰ্ম্মলৰূপে cleanly.

ধৌলিঘৰ বি. ৰজাঘৰ palace.

ধ্যান বি. গভীৰ চিন্তা, অভিনিবেশ, ঈশ্বৰকৈ মন লগোৱা কাৰ্য্য, ৰূপ চিন্তন (দেৱতাৰ) close meditation. **ধ্যানগম্য** বিণ. ধ্যান কৰি জনা। **ধ্যানমগ্ন** বিণ. সমাহিত। **ধ্যানস্থ** বিণ. ধ্যানত ৰত।

ধ্যেয় বিণ. চিন্তনীয়, স্মৰণীয় to be thought of. **ধ্যায়মান** বিণ. যাৰ ধ্যান কৰা হয় meditated upon. **ধ্যাতব্য** বিণ. ধ্যানযোগ্য।

ধ্রুপদ বি. সঙ্গীতৰ পদ্ধতি বিশেষ।

ধ্রুব বি. ধ্রুবতৰা pole-star. বিণ. নিশ্চয়, দৃঢ়, অপৰিবৰ্ত্তনীয়, নিত্য firm, certain, sure **ধ্রুবলোক** বি. ধ্রুব থকা স্বৰ্গৰ এভাগ, উত্তৰ মেৰু north pole.

ধ্বংস বি. নাশ, উচ্ছেদ, সংহাৰ destruction, devastation, ক্ষয়, অপচয় waste.—সক. ধা. নাশ কৰ, সংহাৰ কৰ to destroy, to lay

waste. **ধ্বংসক, ধ্বংসোঁতা** সংহাৰ কৰোঁতা, নাশ কৰা মানুহ a destroyer. **ধ্বংসিত** উচ্ছন্ন। **ধ্বংসাৱশেষ** ধ্বংস হোৱাৰ পাছত যি পৰি থাকে ruins. **ধ্বংসী** বিণ. নাশ কৰা destroying.

ধ্বজ, ধ্বজা বি. পতাকা, নিচান a flag, পুৰুষৰ লিঙ্গ penis. **ধ্বজবজ্র অঙ্কুশ** ধ্বজ, বজ্র আৰু অঙ্কুশ চিন, বিষ্ণুৰ চৰণৰ চিন। **ধ্বজভঙ্গ** বিণ. পুৰুষ শক্তি হীন impotent.

ধ্বনি বি. শব্দ, ৰব, স্বৰ a sound, অলঙ্কাৰ বহুল ৰচনা পদ্ধতি বিশেষ, প্ৰকাশ expression, বজ্রৰ গাজনি thunder-clap. কৃদ. বিণ. শব্দায়মান ধ্বনিৰে পূৰ resounded.

ধ্বস্ত বিণ. নষ্ট, পতিত destroyed, spoiled.

ধ্বান্তাৰি বি. সূৰ্য্য the sun.

ধ্বন্যাঘাত বি. শব্দ উচ্চাৰণ কৰাত তাৰ কোনো ভাগত আন ভাগতকৈ বেছিকৈ লগা মাতৰ খুন্দা accent.

ন ব্যঞ্জনবৰ্ণৰ কুৰি সংখ্যাৰ আখৰ the twentieth letter of the consonants.

ন (নঞ্-নাই) অব্যয়. নিষেধ বুজোৱা অব্যয় a particle denoting prohibition, negation etc.

ন বিণ. নতুন, পুৰণি নোহোৱা new.

ন বি. ন সংখ্যা nine. বিণ. **নৱম** ninth.

নকৰ বি. চাকৰ, ভৃত্য a servant.

নকল বি. অনুকৰণ, প্ৰতিলিপি, প্ৰতিৰূপ imitation, copy. বিণ. **নকলী** নকল কৰা copied, কৃত্ৰিম not genuine. **নকল-নবিছ** আন এটা কাকতৰ লিখা চাই তাৰ দৰে লিখা কেৰাণী a copyist.

ন-কৈ ক্ৰি. বিণ. নতুনকৈ newly, পুনৰ again.

নক্ত বি. ৰাতি night.

নক্ৰ বি. ঘঁৰিয়াল a crocodile.

নক্সা, নক্সা বি. লিখনীৰে তোলা আকৃতি, চিত্ৰপট ছবি picture, a map, ৰেখা চিন drawing.

নকুল বি. নেউল, চতুৰ্থ পাণ্ডৱ a mongoose, the fourth son of Pandu.

নখ বি. আঙুলিৰ আগৰ উপাস্থি a nail, পৰ্ব্বতৰ নিচেই ওচৰৰ বা তলভাগ the foot of a hill. **নখ-চন্দ্ৰ** মানুহৰ নখৰ গুৰিৰ তলত থকা অৰ্দ্ধ চন্দ্ৰ আকৃতিৰ বগা সাঁচ। **নখ-চুকীয়া** ভৰি বা হাতৰ নখৰ চুকত ঘা হোৱা এবিধ ৰোগ, **নখ-ফুলা** নখৰ ওপৰত বগা বগা চিন হোৱা এবিধ ৰোগ। **নখী** নখ বা হাতোৱা থকা having sharp claws or nails.

ন-খোৱা বি. নতুন ধানৰ চাউলেৰে

খোৱা ভোজ, নবান্ন the feast of new rice.

নগ বি. লৰি চৰি নুফুৰা বস্তু, পৰ্ব্বত, বৃক্ষ আদি the motionless things, a mountain, a tree.

নগাধিপ, নগাধিৰাজ বি. গিৰিৰাজ হিমালয়।

নগণ্য বিণ. তুচ্ছ, সামান্য worthless, contemptible.

নগদ বি. সঁচি, ধন ৰূপ, সোণ, তাম আদিৰ চলি থকা মোহৰ cash, ready money, বাকী নৰথাকৈ দিয়া দাম cash payment.

নগৰ বি. পুৰী, ৰাজধানী, ৰজা থকা ঠাই a city, a town. **নগৰস্থ** নগৰত থকা, নগৰীয়া living in a town or city. **নগৰপ্ৰান্ত** বি. নগৰৰ বহিৰ্দ্দেশ, নগৰৰ শেষ সীমা।

নগৰোপান্ত বি. নগৰৰ ওচৰৰ ঠাই। **নগৰ-কীৰ্ত্তন** নগৰৰ বাটে বাটে ঘূৰি হৰিনাম গোৱা কাৰ্য্য।

নগৰা বি. কোনো বস্তু ধৰিবৰ কাৰণে তাৰ কাণত লগোৱা বেঁতৰ আংঠি, কণাৰি a cane ring or loop attached to anything.

নগৰী বি. 'নগৰ' চোৱা।

নগৰীয়া বি. নগৰত থকা মানুহ a citizen. বিণ. নগৰত বাস কৰা, নগৰৰ relating to or living in a city.

নগা বি. অসমৰ নগা পৰ্ব্বতত বাস কৰা পৰ্ব্বতীয়া জাতি a hill tribe inhabiting the hills on the southern boundary of the Sibsagar district. স্ত্ৰী. **নাগিনী**। **নগা-টেঙা** এবিধ টেঙা। **নগাচাৰি** বি. এবিধ দীঘল বাঁহৰ চাৰি। **নগা পাণ** নগা পৰ্ব্বতত হোৱা এবিধ পাণ।

নগা মতা দি ক্রি. মিছা মাত, আসৈ মাত to deny.

ন-গুণ বি. আচাৰ, বিনয়, বিদ্যা, প্ৰতিষ্ঠা (মৰ্য্যাদা), তীৰ্থদৰ্শন, নিষ্ঠা বেদপাঠ, তপ আৰু দান এই নটা বামুণৰ থাকিব লগীয়া লক্ষণ the nine qualities (of a Brahmin)

নগুৰ-শাস্তি বি. উগ্ৰ শাস্তি severe punishment.

নগ্ন বিণ. নাঙঠা, বিবস্ত্ৰ naked.

ন-ঘৰীয়া বিণ. আন ঠাইৰ পৰা আহি নকৈ ঘৰ লোৱা settling newly in a place.

নঙলা বি. পদূলি a gateway, পদূলিৰ মুখৰ দুৱাৰ বা বাট বন্ধ কৰা ডাং the bar of a gateway.

নঙ্গৰ বি. লোৰ কেকোৰা anchor.

নচিব (ফা. নসীব) বি. অদৃষ্ট fate, destiny.

নচুৱা সক. ধা. আনৰ হতুৱাই নচা কাৰ্য্য কৰা to cause to dance, সেকা দি, দিগদাৰি দি to give troubles. বি. **নচুৱাওঁতা**। স্ত্ৰী. **নচৱঁতী**।

নচেৎ অব্যয়. ক্রি. বিণ. যদি এনে নহয়, নতুবা if not, otherwise.

নজৰ বি. দৃষ্টি look, মনোযোগ, তত্ত্বাবধান watch, লক্ষ্য aim. **নজৰবন্দী** যি নির্দ্দিষ্ট ঠাইৰ বাহিৰলৈ যাব নোৱাৰে, ফাটকত নিদিয়াকৈ ৰজাঘৰীয়া বিষয়াৰ সাৱধানত ৰখা under watch, kept in internment.

নজৰানা বি. উপহাৰ, উপঢৌকন a present.

নজিৰ বি. পূর্ব্বে হোৱা একে ৰকমৰ কথা বা মোকৰ্দ্দমা a precedent, a case in point.

নঞ্ সমাস নঞ্ (ন) ৰে সৈতে হোৱা এবিধ সমাস a kind of compound.

নট্ বি. নাচোঁতা a dancer, অসমৰ এজাতি মানুহ। **নটবৰ** ভালকৈ নাচিব জনা লোক an expert dancer. **নটিনী** স্ত্রী. নাচনী, বেশ্যা। **নটী** বি. নাচনী a dancing woman.

নটুৱা বি. তিৰোতা বা মতাৰ বেশ লোৱা নাচনিয়াৰ লৰা a dancing boy dressed as a male or female, ভাৱনাত ভাও লোৱা মানুহ an actor.

নত কৃদ. বিণ. বেকা হোৱা, দোঁ-খোৱা bent, প্ৰণাম কৰা bowing. **নতজানু** আঠুৰ ওপৰত ভৰ দি বহা।

নতি বি. মূৰ দোঁওৱা কাৰ্য্য, প্ৰণাম, সেৱা the act of bowing, obeisance.

নতু, নতুবা অব্যয়. নাইবা, কিম্বা, অথবা, যদি এইটো নহয় or, else, if not.

নতুন বিণ. ন, পুৰণি নোহোৱা new, fresh. ক্রি. বিণ. **নতুনকৈ**।

নতোৱা বিণ. পৰিষ্কাৰ নকৰা, নিকা নকৰা not cleaned.

নথি বি. কোনো এক মোকৰ্দ্দমা বা বিষয় সম্পৰ্কীয় একেলগে বান্ধি ৰখা কাকত পত্ৰ record of a case, a file of papers on a particular subject.

নথৈ ক্রি. বিণ. অতিশয়ৰূপে, বাকী নৰখাকৈ without leaving anything under, excessively. **নথৈ ভকতি কৰ** বৰকৈ মিনতি কৰ to make earnest entreaty, (উপহাসত) বৰকৈ তিৰস্কাৰ বা বিতণ্ডা কৰ to abuse or rebuke excessively.

নদ বি. ডাঙৰ নৈ a big river.

নদন-বদন বিণ. চাৰিওফালে ভৰপূৰ, অপৰিমিত abundant, unlimited.

ন-দি-ক দৃঢ় কৰি ক to speak firmly.

নদী বি. নৈ, তটিনী a river, **নদীগৰ্ভ** নদীৰ ভিতৰ river-bed. **নদী-**

তীৰ নদীৰ পাৰ river-bank. **নদীমাতৃক** নদীবহুল, নদীৰ পানীৰে বসাল হোৱা watered by rivers.

নদীয়া বি. মাটিৰ পানী থোৱা চৰিয়া a kind of large earthen vessel for water.

নদীয়াল বি. নৈত মাছ ধৰা মানুহ, জালোৱা a fisherman.

ননন্দ, ননন্দী বি. স্বামীৰ ভনীয়েক a husband's younger sister.

নন্দ বি. বৃন্দাবনৰ গুৱালৰ ৰজা the head cowherd of Brindaban. **নন্দদুলাল** কৃষ্ণ।

নন্দন বি. পুতেক, পুত্ৰ a son. স্ত্ৰী. **নন্দনী, নন্দিনী**। **নন্দন-বন, নন্দনকানন** ইন্দ্ৰৰ ফুল বাগান the flower garden of Indra.

নন্দি, নন্দী বি. শিৱৰ এজন অনুচৰ বা পৰিষদৰ নাম an attendant of Shiva.

নন্দোৎসৱ বি. জন্মাষ্টমীৰ পাছত নন্দৰ ঘৰত কৰা উৎসৱ. বোকা ভাওনা, পেক ভাওনা।

নপতা-ফুকন বি. ক্ষমতা নথকাকৈ মিছা ক্ষমতা দেখুওৱা মানুহ a pretender to power.

নপুংসক বি. ক্লীৱ, পুৰুষ শক্তিহীন eunuch, castrated.

নফৰ বি. চাকৰ, ভৃত্য a servant.

নবী বি. ঈশ্বৰৰ সম্বাদ বাহক পুৰুষ a prophet.

নবীন বিণ. নতুন, ন new, fresh.

নভোমণ্ডল বি. আকাশ, গগণ the sky.

নম সক. ধা. প্ৰণাম কৰ to salute.

নমস্কাৰ বি. মূৰ দোঁৱাই কৰা প্ৰণাম, সেৱা a bow.

নমস্য বিণ. ভক্তি বা নমস্কাৰৰ যোগ্য, পূজ্য venerable, worthy of being respected.

নমা সক. ধা. তললৈ আন, চাপৰ কৰ to bring down, to lower. বি. **নমাওঁতা**। স্ত্ৰী. **নমাতী**।

নমাজ বি. কোৰাণৰ মতে কৰা ঈশ্বৰৰ উপাসনা prayer according to Koran.

নমুনা বি. আদৰ্শ, আহি a sample.

নম্বৰ বি. সংখ্যা, চিন number, mark. **নম্বৰী** কতো বিশেষ নম্বৰ বা চিন থকা marked.

নম্ৰ বিণ. নত, দোঁ খাই থকা bent down, শান্ত, শিষ্ট, অহঙ্কাৰ শূন্য humble. বি. **নম্ৰতা**। ক্ৰি. বিণ. **নম্ৰভাৱে**।

নয় বি. নীতি, ৰাজনীতি politics.

নয়ন বি. চকু the eye, **নয়ন-চুক** এবিধ কপাহী মিহি সূতাৰ থান কাপোৰ jaconet. **নয়নাভিৰাম** চকুৰ আনন্দ জনক, প্ৰিয়দৰ্শন।

নৰ বি. মানুহ a man, a male human being. স্ত্ৰী. **নাৰী**।

নৰক বি. মৃত্যুৰ পাছত পাপীক শাস্তি দিয়া ঠাই hell, তিৰোতাৰ মাহেকীয়া

স্রাব the menstrual discharges of women. **নৰক-কুণ্ড** পাপীক শাস্তি দিয়া গাঁত, বিষ্ঠা মূত্র আদি পেলোৱা গাঁত। **নৰক-গামী** নৰকত পৰা। **নৰকী** বিণ. নৰকত পৰিবৰ যোগ্য।

নৰকাসুৰ বি. বৰাহ বিষ্ণুৰ ঔৰষত বসুমতীৰ গৰ্ভত ওপজা এজন কাম-ৰূপৰ প্ৰাচীন ৰজা।

নৰ-নাট বি. মনুষ্য লীলা human existance.

নৰণী বি. ক্ষুদ্ৰ বটালীৰ আকৃতিৰ এবিধ নখ-কটা অস্ত্ৰ an instrument for pairing nails, খহু আদি ফলা সৰু অস্ত্ৰ a lancet.

নৰম বিণ. কোমল, নম্ৰ soft, gentle, সামান্য inferior.

নৰমনিচ বি. মানুহ। **নৰৰূপী** মানুহৰ আকৃতি বা ৰূপধৰা। **নৰলোক** মানুহ থকা ঠাই the earth, মানুহবিলাক mankind.

নৰসিংহ বি. বিষ্ণুৰ এক অৱতাৰ, শ্ৰেষ্ঠ মানুহ, এবিধ ঔষধত লগা বেয়া গন্ধ থকা সৰু গছ incarnation of Bishnu, an eminent man, a medical plant. **নৰপাল, নৰপতি** ৰজা king. **নৰপুঙ্গৱ** বি. নৰশ্ৰেষ্ঠ।

নৰা বি. দাই নিয়া ধানৰ মূঢ়া the stubble of paddy. **নৰাণি** ধানৰ নৰা থকা পথাৰ a field covered with stubble.

নৰাধম বি. অতি অধম নীচ মানুহ, অতিশয় দুষ্ট মানুহ a very mean or wicked fellow.

নৰাধিপ বি. ৰজা a king.

নৰাবগৰী গাত শুং থকা এজাতি ডাঙৰ বগৰী peach.

নৰিয়া বিণ. ৰোগী sick.—বি. ৰোগ illness, ৰোগী মানুহ sick man. অক. ধা. **নৰিয়া পৰ** পীড়িত হ to be sick.

নৰেন্দ্ৰ, নৰেশ, নৰেশ্বৰ বি. নৰপতি, ৰজা a king.

নৰোত্তম বি. পুৰুষোত্তম, ঈশ্বৰ।

নৰ্ত্তক বি. নাচোঁতা, নৃত্য কৰোঁতা a dancer. স্ত্ৰী. **নৰ্ত্তকী**। বি. **নৰ্ত্তন** নাচন।

নৰ্দ্দমা বি. নলা, পানী যাবলৈ খনা খাল a drain.

নভ্ৰ বি. লেটিপেটি, সানমিহলি, পতিত mixed up, degraded.

নৰ্ম্মাল স্কুল বি. শিক্ষক সকলক শিক্ষাদিয়া স্কুল a Normal school.

নল বি. আঠ হাতৰ পৰিমাণ, আঠ হাত দীঘল টাঁৰ a measuring pole of 12 feet length. **নলকচু** এবিধ কচু। **নলটেঙা** এবিধ টেঙা লতা। **নলবাঁহ** বি. বজাল বাঁহ। **নলনি** নলৰ হাবি।

নলা বি. চুঙা, পদুমৰ ঠাৰি tube,

pipe, the stalk of the lotus, নৰ্দ্দমা drain.

নলিচা বি. চিলিম লগাবলৈ ধোঁৱা খোৱাত লগোৱা নল the tube of a hooka.

নলিন বি. পদুম (নলিনাক্ষ) স্ত্রী. **নলিনী**।

নলী বি. ধোঁৱা খোৱাত ধোঁৱা খোৱা নল a tube of a hooka, নেলী throat.

নলীয়া বিণ. নাল থকা having a handle, বুকুফাল গুচাই পিঠি ফালেৰে তৈয়াৰ কৰা যেনে নলীয়া তমাল।

নৱ বিণ. ন সংখ্যা nine, নতুন new. **নৱগ্রহ** সূৰ্য্য, চন্দ্র, মঙ্গল, বুধ, বৃহস্পতি, শুক্র, শনি, ৰাহু আৰু কেতু এই নটা গ্রহ। **নৱদ্বাৰ** শৰীৰৰ নৱদ্বাৰ—দুটা চকু, দুখন কাণ, নাকৰ বিন্ধা দুটা, মুখ, গুহ্য আৰু লিঙ্গ বা যোনি। **নৱধাতু** বি. সোণ, মুক্তা, বালিচন্দা, তাম, ৰাং, তীখা, কাঁহ, লো আৰু টিন এই ন ধাতু।

নৱনীত বি. লৱনু, মাখন butter.

নৱপত্রিকা বি. এখন কাপোৰেৰে এটা কলপুলি আৰু কচু, হালধি, অশোক, ডালিম, বেল, জয়ন্তী, মানকচু আৰু ধানৰ পাত মেৰিয়াই দুর্গা পূজাৰ ৭মীৰ দিনা কল্পনা আৰু পূজা কৰা দুর্গাৰ মূৰ্ত্তি।

নৱম বিণ. আঠোটাৰ পাছৰটো the ninth. স্ত্রী. **নৱমী** নৱম সংখ্যাৰ তিথি।

নৱমালিকা (সং নৱমল্লিকা) বি. নেৰালী ফুল।

নৱযৌবন বি. প্রথম যৌবন, কৈশোৰ।

নৱযৌবনা বি. স্ত্রী. কিশোৰী, নৱযুবতী, তৰুণী।

নৱৰত্ন বি. হীৰা, মুকুতা, পোৱাল, পানা, ডালিমা, কর্পূৰাণি, মৰকত, ফটিক, সোণ এই নটা মণি the nine gems. বিক্রমাদিত্যৰ ৰাজসভাত থকা নজন পণ্ডিত – কালিদাস, ধন্বন্তৰি, ক্ষপণক, অমৰসিংহ, শঙ্কু, বেতাল ভট্ট, বৰৰুচি, ঘটকর্পৰ আৰু বৰাহমিহিৰ the famous nine pandits at the court of king Vikramaditya.

নৱৰস বি. অলঙ্কাৰ শাস্ত্রোক্ত নবিধ ৰস যেনে :—আদি (শৃঙ্গাৰ), বীৰ, ভয়ানক, কৰুণ, বীভৎস, হাস্য, শান্ত, অদ্ভুত, ৰৌদ্র।

নৱলক্ষণ বি. আচাৰ, বিনয়, বিদ্যা, প্রতিষ্ঠা, তীর্থ দর্শন, নিষ্ঠা, বৃত্তি, তপ আৰু দান ব্রাহ্মণৰ এই নবিধ কুললক্ষণ।

নৱান্ন বি. নতুন চাউল new rice, ন-খোৱা the feast of new rice.

নৱাব বি. ৰাজপ্রতিনিধি, শাসনকৰ্ত্তা a Mohammedan viceroy or governor.

নৱাবী বিণ. নৱাবৰ যোগ্য fit for a Nawab.

নৱৈ বি. দহ কম এশ ninety.

নব্য বি. নতুন, আধুনিক new, modern.

নশ্বৰ বিণ. নাশ পোৱা, ক্ষণভঙ্গুৰ perishable.

নষ্ট বিণ. ধ্বংস হোৱা destroyed, বেয়া হোৱা spoiled, ক্ষতি হোৱা lost—বি. **নষ্টতা**।

নষ্টচন্দ্ৰ বি. ভাদ মাহৰ তুয়োপক্ষৰ চতুৰ্থীৰ চন্দ্ৰ। সেই চন্দ্ৰ চাব নেপায় বুলি পুথিত লিখা আছে।

নষ্টোদ্ধাৰ বি. হানি হোৱা বস্তুৰ পুনৰ উদ্ধাৰ recovery of a thing lost.

নস্য বি. নাকত উজোৱা দৰব বা ধঁপাতৰ গুৰি snuff.

নহৰু বি. এবিধ আঞ্জা আৰু দৰবত দিয়া উগ্ৰগন্ধি মূল garlic.

নহুষ বি. এজন চন্দ্ৰবংশীয় ৰজা।

নক্ষত্ৰ বি. তৰা a star, চন্দ্ৰে গতি কৰোঁতে প্ৰতিদিন বাস কৰা অশ্বিনী আদি সাতাইশটা ঘৰৰ এটা, একোটা ঘৰত এটা বা অধিক তৰা থাকে one of the twenty seven lunar mansions.

নাই বি. ওপৰ আৰু তলপেটৰ মাজতে থকা গাঁত the naval, পোনেই ওপজা ল'ৰাৰ তলপেটৰ খোলৰ পৰা ওলোৱা এডাল নাডীৰ নিচিনা সূত্ৰ the umbilical cord.

নাই, নাইকিয়া বিণ. শূন্য, নথকা not existing, destitute of.

নাইপিয়া বি. মাটিত বগাই ফুৰা জেঠি জাতিৰ এবিধ জন্তু a variety of lizard.

নাইবা অব্যয়. 'অথবা' চোৱাঁ।

নাইবুলিও ক্ৰি. বিণ. নিচেই কম পক্ষেও at the lowest.

নাও বি. নৌকা a boat,—ক্ৰি. **নাও খেলা** নাও বাই ধেমালি কৰ to row as a pastime, **নাও** 'নাম' শব্দৰ কোমল ৰূপ **নাওনিমিত** নাম মাত্ৰ, **নাওনুমা** নিৰ্ম্মূল হ, লোপ হ—সক. ধা. নাম নাইকিয়া কৰ **নাওমান** নিচেই অলপ বা সৰু very little or small.

নাওবৈচা বি. নাও বাওঁতা a boatman.

নাওৰা বি. বৰষুণৰ পানী বৈ যাবলৈ দুটা ঘৰৰ চালৰ জোৰাত ওলমাই দিয়া নাওৰ নিচিনা যতন a gutter.

নাক বি. গন্ধ আৰু উশাহ লোৱা ইন্দ্ৰিয় the nose, **নাক-কটা** বৰ-নিলাজ। স্ত্ৰী. **নাককাটী**। **নাক কাট** বৰকৈ লাজ দে। **নাক কোঁচা** অনিচ্ছা বা ঘিণ প্ৰকাশ কৰ to express disgust. **নিজৰ নাক কাটি সতিনীৰ যাত্ৰা ভঙ্গ কৰা**

নিজৰ ক্ষতি কৰিও পৰৰ অপকাৰ কৰা।

নাকচ ৰদ, ৰহিত cancelled.

নাকটি বি. নাকৰ আগৰ তলৰ ভাগ the lower part of the tip of the nose.

নাকডেওনা বি. চকুৰ মাজৰ পৰা নাকৰ আগলৈ থকা নাকৰ হাড়ুৱা ভাগ the bridge of the nose.

নাকনি-কাণনি বি. ৰৰকৈ লাজ দিয়া, গালি আৰু অপমানেৰে মাতিব নোৱৰা কৰা greatly humiliated or put to shame.

নাকফুল বি. নাকত পিন্ধা এবিধ অলঙ্কাৰ a nose ring.

নাকহল্লা বি. নাকেৰে তেজ ওলোৱা ৰোগ।

নাকাৰ বি. মেকুৰী the cat.

নাকাল বিণ. লাঞ্ছিত, অপমানিত insulted.

নাকী বি. জন্তুৰ নাকত লগোৱা জৰী nose string.

নাকে ক্রি. বিণ. নাকৰ পৰা, নাকেৰে from or through the nose.

নাগ বি. সাপ snake, হাতী elephant, এবিধ উপদেৱতা, **নাগ-কন্যা** নাগ দেৱতাৰ কন্যা, **নাগপাশ** ৰণত শত্রুক বন্ধা খোৰোচা জৰী, **নাগ ফণা, নাগফেণা** সাপৰ ফেটৰ নিচিনা চেপেটা আৰু বহল পাতেৰে এবিধ সিজু জাতিৰ কাইট থকা গছ cactus.

নাগতি বি. দুৰ্গতি, দুখ adversity, trouble.

নাগমাটি বি. আঁকৰত থকা এবিধ কলাবৰণীয়া জুই মাটি fossil coal.

নাগৰ বি. ধুনমৰা মানুহ a polished man, দুষ্ট a lustful man, **নাগৰী** বি. ধুনীয়া, নগৰত থকা beautiful, living in a city.

নাগৰিক বিণ. নগৰবাসী, নগৰ সম্বন্ধীয় living in a city, civic.

নাগ-লোক বি. পাতাল the lower earth.

নাগিনী বি. নগাজাতিৰ তিৰোতা a female Naga.

নাগেৰা বি. দবাৰ আকৃতিৰ বজোৱা বাদ্য a small little drum.

নাগেৰী বি. দেৱনাগৰী আখৰ। **নাগেশ্বৰ** নাহৰ গছ।

নাঙঠ, নঙঠা বি. কাপোৰ নিপিন্ধা, বিবস্ত্র naked.

নাঙল বি. গৰু ম'হ বা আন কলেৰে টনাই মাটি চাহ কৰা সঁজুলি a plough.

নাচ বি. নৃত্য, নৰ্ত্তন dance, **নাচ, নাচন** বি. নচা কাৰ্য্য dancing, **নাচনিয়াৰ** বি. নাচোঁতা a dancer. স্ত্রী. **নাচনী** নচা তিৰোতা dancing woman, তাঁতৰ ওপৰত লগোৱা হাকোঁটা। **নাচনীজৰী** তাঁত শালৰ নাচনী ধৰি থকা জৰী।

নাচপতি বি. এবিধ ফল a kind of apple.

নাচবাগ বি. গীত নাচ কৰি ধেমালি কৰা কাৰ্য্য singing and dancing.

নাজল-নাথল আলাই আথানী, নিৰাশ্ৰয় homeless, destitute.

নাজীৰ বি. আদালতৰ কেৰানী বিশেষ a clerk in a court.

নাট অক. ধা. নোজোৰা হ, কম হ to be insufficient.

নাট বি. নাচন a dance, ভাৱনা performance, নাটক drama.

নাটক বি. দৃশ্যকাব্য, অভিনয় কৰিব পৰা কিতাপ a drama, **নাটিকা** বি. সৰু নাটক, **নাটকীয়** বিণ. নাটক সম্বন্ধীয়, **নাটঘৰ** বি. নাট্যশালা, **নাটমন্দিৰ** বি. নাচগানৰ কাৰণে দেৱালয়ৰ আগফালে থকা ঘৰ।

নাটনি বি. কম হোৱা ধন বা বস্তু deficiency—অক. ধা **নাটনি পৰ** নোজোৰা হ, যিমান লাগে তাতকৈ কম হ to be insufficient.

নাট্য বি. নাচ আৰু ভাও দেখুৱা বিদ্যা the science of acting and dancing. **নাট্যকলা** বি. নৃত্যগীত বাদ্য, অভিনয়, **নাট্যশালা** বি. অভিনয় ঘৰ।

নাঠ বি. হানি, ক্ষতি loss—**নাঠৰি** ক্ষতি হোৱা lost.

নাড়ি, নাড়ী বি. গাৰ তেজ চলা সিৰ a vein. পেটৰ ভুঁৰুৰ লগত সংযোগ থকা নলা the intestinal canal ; বায়ু, পিত্ত, কফ আদিৰ ব্যৱস্থা বুজোৱা শিৰ pulse. **নাড়ীজ্ঞান** হাতৰ নাড়ী চাই শৰীৰৰ অৱস্থা নিৰ্ণয় কৰা কাৰ্য্য।

নাতি বি. জীৰ বা পোৰ পুতেক a grandson,—স্ত্ৰী. **নাতিনী**।

নাতিপুতি নাতি আৰু অন্যান্য সন্তান, বংশধৰ মানুহবোৰ posterity, descendants.

নাথ বি. প্ৰভু, ৰক্ষক, স্বামী lord, master, husband, **নাথৱন্ত** গৰাকী থকা। **নাথৱতী** সধৱা।

নাথ সক. ধা. কেইবা মেৰ দি বান্ধ—বি. **নাথনী** মেৰাই দি বান্ধ।

নাথুকাৰ বি. অস্বীকাৰ denial, **নাথুকাৰ কৰ** ক্ৰি. অস্বীকাৰ কৰ।

নাদ বি. ডাঙৰ শব্দ, গৰ্জ্জন a loud sound,—অক. ধা গোজৰ, আটাহ পাৰ to roar.

নাদ বি. বৰ দ কূপ a well, **নাদৰ ভেকুলী** চুক ভেকুলী, অজ্ঞ লোক।

নাদোৰ অক. ধা. পানীত সাঁতুৰি ধেমালি কৰ to swim for pleasure.

নান্‌কাৰ বি. কোনো ভাল কামৰ পুৰস্কাৰ স্বৰূপে শূদ্ৰক দান দিয়া নিষ্কৰ মাটি a rent free land given to non-Brahmin for service rendered.

নানা, নানান বিণ. অনেক, ভিন ভিন various, diverse.

নানাপ্ৰকাৰ বিণ. নানা বিধৰ of various kinds. ক্ৰি. বিণ. **নানা প্ৰকাৰে**।

নাম্লং-নবস্ত্ৰং বিণ. ভাত কাপোৰ নথকা, অতি দুখীয়া very poor.

নান্দী বি. নাটকৰ আৰম্ভতে কোনো ৰজা বা দেৱতাক প্ৰশংসা, তুতি কৰা শ্লোক। **নান্দীমুখ শৰাধ** ন পুৰুষৰ শৰাধ।

নাপদ বি নিষেধ বা অভাৱ বুজোৱা শব্দ a negative.

নাপিত বি. মানুহৰ ডাঢ়ি চুলি খুৰাই প্ৰৱৰ্ত্তা মানুহ a barber.

নাবালক বি. কম বয়সৰ, অপ্ৰাপ্ত বয়স্ক a minor. স্ত্ৰী. **নাবালিকা**।

নাভি, নাভী বি. নাই the navel চকাৰ মাজৰ বিন্ধা the nave of a wheel, **নাভিকমল, নাভিপদ্ম** পদুমৰ দৰে সুন্দৰ নাই a beautiful navel.

নাভুত-নাশ্ৰুত বি. আচৰিত wonderful.

নাম বি. চাপৰ বা তলভাগ the lower part, bottom—অক. ধা তললৈ যা, চাপৰলৈ যা to descend.

নাম বি. আখ্যা a name যশস্যা fame, গীত song. **নামকটা চিপাহী** কাম কাজ নকৰি এনেই ঘূৰি ফুৰা মানুহ।

নাম কৰ, নাম জ্বলা, বেছিকৈ প্ৰখ্যাত হ to become famous, **নাম কৰণ** ওপজাৰ পাছত সন্তানৰ প্ৰথম নাম দিয়া কাৰ্য্য। **নাম কাট** কাম বা পদৰ পৰা নাম গুচা বা খেদা। **নাম কাঢ়** নাম উচ্চাৰণ কৰ। **নামকীৰ্ত্তন** বিষ্ণুৰ নাম গুণ গোৱা কাৰ্য্য। **নাম খাৰিজ** পট্টাৰ পৰা নাম কাটি পেলোৱা বা গুচোৱা। **নামঘৰ হৰি** নাম গোৱা ঘৰ, কীৰ্ত্তন ঘৰ। **নাম ঘোষা** হাজাৰী ঘোষা। মাধৱদেৱে ৰচনা কৰা ঘোষা পুথি।

নাম জ্বলা নাম উজ্জ্বল কৰ, বিখ্যাত হ to be famous to gain reputation, **নামজাদা** নামজ্বলা, প্ৰখ্যাত famous, **নামজাৰি** মাটিৰ পট্টা আদিত নাম ভুক্ত কৰা বা লগোৱা কাৰ্য্য mutation.

নামঞ্জুৰ বিণ. অগ্ৰাহ্য, মঞ্জুৰ নকৰা rejected, not granted.

নামডুব অক. ধা. নাম নাইকিয়া হ—সক. ধা. **নামডুবা** নাম মুমা, নাম নাইকিয়া কৰ to cause reputation to be lost, **নাম থ নাম** গোৱা শেষ কৰ, কোনো বস্তু বা মানুহক জানিবৰ নিমিত্তে নাম ৰাখ।

নাৱতী বি বিয়া সভাত গীত গোৱাত পাৰ্গত তিৰোতা a woman skilled in singing marriage songs.

নাম্ দানি বি. পৰ্ব্বতৰ চাপৰ অংশ, পৰ্ব্বতৰ ওচৰত থকা সমান ঠাই the lower part of a hill, a plain near the hills.

নাম ধাতু বি. শব্দৰ পৰা যিবোৰ ধাতু

গঠিত কৰা হয় সেই বিলাককে নাম ধাতু বোলা হয় nominal verb.

নামনি বি. কোনো দেশ বা নৈৰ ভাটি ভাগ the lower part of a river or country.

নাম্‌নাচ্‌ বিণ. আনতকৈ অলপ সৰু বা তাকৰ, হীন smaller, lesser, inferior.

নাম্‌ নুমা অক. ধা. নাইকিয়া হ to be extinct, সুনাম নষ্ট হ to be lost in reputation.

নাম মাত ক্রি. কোনো বহি বা তালিকাৰ পৰা নাম মাতি শুনা to call the roll or list of names.

নাম মাত্র বি. অলপমান very little.

নাম ৰাখ সুনাম ৰক্ষা কৰ, নাম প্রখ্যাত কৰ to preserve or spread one's reputation, কোনো বস্তু বা মানুহ বুজাবলৈ এটা নাম থ to give a name. **নাম ল** ঈশ্বৰৰ নাম কীৰ্ত্তন কৰ, মৃত্যু হ, **নাম লগা** নাম ভুক্ত কৰ, নাম কীৰ্ত্তন আৰম্ভ কৰ।

নায়ক বি. আনক চলোৱা মানুহ, নেতা a leader, নাটকৰ প্রধান পুৰুষ the hero of a drama. স্ত্রী. **নায়িকা**।

নাৰ বিণ. নষ্ট, ভ্রষ্ট, চুৱা spoiled, defiled.

নাৰ বি. এবিধ মাছ a kind of fish.

নাৰকী বিণ. নৰকী, নৰকৰ যোগ্য sinful, deserving hell.

নাৰদ বি. ব্রহ্মাৰ পুতেক, টুটকীয়া বুলি খ্যাত son of Brahma, he was famous for his tale bearing —অক. ধা. **নাৰদ নাম** শুভ কাৰ্য্যত হঠাতে বিঘিনি ঘট—বি. **নাৰদালি, নাৰদী** বিণ. টুটকী—**নাৰদীয়া** নাৰদৰ দৰে টুটকীয়া মানুহ।

নাৰাচ্‌ বি. এবিধ বৰ চোকা শৰ a kind of very sharp arrow.

নাৰাজ বিণ. ৰাজী নোহোৱা, শত্রুভাব থকা unwilling, inimical.

নাৰায়ণ বি. বিষ্ণু, আদি পুৰুষ Bishnu, স্ত্রী. **নাৰায়ণী** লক্ষ্মী, বিষ্ণুৰ ভাৰ্য্যা wife of Bishnu, **নাৰায়ণী সেনা** এদল কৃষ্ণৰ সেনা।

নাৰিকেল বি. এবিধ তাল জাতীয় গছ আৰু তাৰ ফল the cocoanut.

নাৰী 'নৰ' শব্দৰ স্ত্রীলিঙ্গ।

নাৰেঙা বি. এবিধ বৰ বিষাল আৰু ডাঙৰ খহু a malignant and large boil.

নাৰ্জী, নাৰ্জীফুল বি. গেন্ধাই ফুল the marigold.

নাল বি. কোনো বস্তুৰ হাতেৰে ধৰা ভাগ a handle, বঢ়াই কোৱা মিছা কথা exaggeration.—ক্রি. **নাল-লগা, নালখুৱা**।

নালিচ বি. অভিযোগ, মোকৰ্দ্দমা a suit or complaint.

নাৱৰা বি. 'নাওৰা' চোৱঁা।

নাৱৰীয়া বি. নাও বোৱা মানুহ a boatman.

নাৱাই বি. নাও চলাই কৰা গতি act of navigating.

নাৱিক বি. নাও বা জাহাজ চলাওঁতা a boatman, a sailor.—বিণ. নাও বা জাহাজ সম্বন্ধীয় pertaining to a boat or other vessel, **নাৱে-ভৰে** পানীৰে আৰু বামে both by land and by water.

নাশ বি. ধ্বংস destruction, মৃত্যু death, হানি, ক্ষতি loss—সক. ধা. সংহাৰ কৰা to destroy, to kill, বি. **নাশক, নাশোঁতা** নাশ কৰোঁতা, হানি কৰোঁতা, **নাশন** নাশ কৰা কাৰ্য্য।

নাশী বি. নাশ কৰা পুৰুষ a destroyer. স্ত্রী. **নাশিনী**।

নাশ্রুত-নাভূত বিণ. কেতিয়াও নেদেখা নুশুনা, আচৰিত, নোহোৱা-নোপোজা unseen and unheard-of, extra-ordinary.

নাসা বি. নাসিকা the nose, **নাসা-ৰন্ধ্ৰ** নাকৰ বিন্ধা the nostril, **নাসিকা** বি. নাক the nose.

নাস্তিক বি. ঈশ্বৰ আৰু পৰকাল নমনা লোক, বেদ নমনা লোক an atheist, one denying the divinity of the Vedas. **নাস্তিকতা, নাস্তিত্ব** গু. বি.

নাহক বি. অকাৰণ, মিছামিছি improper, unjust, useless.

নাহৰ বি, এবিধ সুগন্ধি ফুল ধৰা গছ a kind of timber tree. **নাহৰ ফুটুকী** হেঁাকোৰা বাঘ leopard **নাহৰ ফুটুকীয়া** বিণ. নাহৰ ফুটুকী বাঘৰ নিচিনা ফুট থকা having spots like a leopard.

নাহা বি স্বামী a husband, lord.

নাহি বি. দা কটাৰীৰ আগটো the sharp end or point of a knife.

নাহি, নাহিকে ক্রি. বিণ. নাই no, non-existing.

নি শব্দৰ আগত থকা আৰু অভাৱ, নিষেধ, অতিশয় আদি বুজোৱা উপসর্গ a negative prefix.

নি সক. ধা. নে এঠাইৰ পৰা আন ঠাইলৈ লৈ যা to convey from one place to another. কৃদ. বি. **নিওঁতা**। স্ত্রী. **নিয়ঁতী**।

নিঃকিন বিণ. অতি দুখীয়া very poor.

নিঃশঙ্ক বিণ. ভয়হীন fearless.

নিঃশ্বাস, নিশ্বাস বি. নাক নাইবা হাও ফাওৰ পৰা ওলোৱা বায়ু breath. **নিঃসংজ্ঞ** বিণ. অচেতন। **নিঃসঙ্গ** বিণ সঙ্গহীন, একাকী, আসক্তি হীন **নিঃসন্দেহ** বিণ. সন্দেহ নথকা। **নিঃস্ব** বিণ. দৰিদ্ৰ।

নিঃশেষ বিণ. সম্পূর্ণ, সমস্ত।

নিঃসাৰিত কৃদ. বিণ. খেদাই দিয়া, দূৰ কৰা expelled, চেপি উলিওৱা pressed out by squeezing.

নিকট বি. ওচৰ, সমীপ proximity.

নিকট অক. ধা. ফাট মেলি বা মেল খাই এৰাই পৰ to be peeled off. —অক. ধা. **নিকটা**।

নিকট্-কটীয়া বিণ. টানকৈ বন্ধা, লৰচৰ নকৰাকৈ খাই ধৰা fastened tightly, fitting closely. **নিকটবৰ্ত্তী** বিণ. ওচৰত থকা neighbouring.

নিকটৰীয়া বিণ. কটাৰী নথকা, টান নীৰস having no knife, very hard.

নিকটলুৱা বিণ. ৰাজহ দিব নলগা free from tax.

নিকণ্টকীয়া বিণ. লেঠা বা বিঘিনি নথকা free from hindrance.

নিকপ্-কপীয়া বিণ. 'নিকট কটীয়া' চোৱা, কৃপণ close fisted.

নিকপটীয়া বিণ. অকপটী, কপট শূন্য, সৰল frank, sincere.

নিকৰ বি. সমূহ, বিলাক।

নিকৰ বি. চোকোৰা, শুকান বাকলি bark, husk.

নিকৰী বি. এবিধ পানীত হোৱা গুটি আৰু তাৰ লতা a kind of aquatic plant and its fruit.

নিকৰুণ বিণ. দয়া নথকা, নিৰ্দ্দয় unkind.

নিকৰুৱা বি. মুখত ভাল বা সোৱাদ নলগা আহাৰ tasteless food.—ক্রি. বিণ. **নিকৰুৱাকৈ** শুদাই আঞ্জাপাতি নোহোৱাকৈ।

নিকা বিণ. নিৰ্ম্মল, পৰিষ্কাৰ clean, free from dirt—ক্রি. বিণ. **নিকাই**।

নিকা (ফা. নিকাহ্) বি. মুচলমানৰ বিয়া।

নিকাচ্ বিণ. ঠিক নিষ্পন্ন settled. বি. শেষ, নিষ্পত্তি a decision.

নিকাৰ বি. দুখ, যন্ত্ৰণা, জীয়াতু distress, suffering.—বিণ. **নিকাৰী** দুখ খাই থকা।

নিকাল সক. ধা. বাহিৰ কৰ, খেদাই দে to drive out, অক. ধা. বাহিৰ হ come out.

নিকাহি বি. খুঁটাৰ বাহিৰ ফালে বাঢ়ি থকা চতি বা মাৰলীৰ মূৰ the projecting part of a beam.

নিকুঞ্জ বি. লতাগৃহ, গছলতাৰে আগুৰা ঠাই bower, arbour.

নিকুম্ভিলা বি. লঙ্কাৰ উপবন, সহস্ৰ যজ্ঞীয় পশুবন্ধন কাষ্ঠ শোভিত লঙ্কাৰ যজ্ঞক্ষেত্ৰ আৰু দেৱালয়।

নিকৃষ্ট বিণ. অপকৃষ্ট, নীচ inferior, low.

নিকেতন বি. ঘৰ, থকা ঠাই a dwelling place.

নিখৰচী বিণ. অযথা খৰচ নকৰা, মিতব্যয়ী frugal.

নিখৰচীয়া বিণ. খৰচি নথকা একেবাৰে মিহি fine (powder).

নিখৰ্ব্ব বি. দহ কোটি billion.

নিখিল বিণ. সমুদায়, গোটেই whole.

নিখুঁত বিণ. খুত নথকা without a fault.

নিখুন্দ বিণ. খুন্দিও ভৰাবলৈ ঠাই নথকা filled to superfluity—ক্রি. বিণ. **নিখুন্দকৈ**।

নিগড় বি. শিকলি, জৰী।

নিগদতি সক. ধা. কয় to say.

নিগনি বি. এবিধ সৰু শলিয়া a kind of mouse.

নিগম বি. বেদ the Vedas. নিবৃত্তি শাস্ত্র।

নিগমে ক্রি. বিণ. একেবাৰে উপায় নথকাকৈ wholly.

নিগৰ সক. ধা. লাহে লাহে ওলাই বৈ পৰা to drip. বাহিৰ হ to come out.

নিগৰকীয়া বিণ. গৰাকী নথকা having no owner.

নিগৰা সক. ধা. বোৱা চাপৰ ফাললৈ গতি কৰা to cause to flow or drip.

নিগাজী বিণ. নতুন নোহোৱা, প্রাচীন, স্থায়ী, বহুকলীয়া long standing, old, permanent,—ক্রি. বিণ. **নিগাজীকৈ**।

নিগুটি বিণ. সঁচ নথকা totally extinct.

নিগুণে অব্যয়. কাৰণে, গতিকে owing to, in consequence of.

নিগূঢ় বিণ. অস্পষ্ট, গভীৰ, সহজে বুজিব নোৱাৰা obstruse, deep, obscure.

নিগ্রহ বি. অনুগ্রহৰ অভাৱ, কষ্টদান disfavour, দমন, শাসন control, restraint.—সক. ধা. দমন কৰ, দণ্ড কৰ to punish.

নিগ্রো বি. আফ্রিকা মহাদেশৰ আদিম বাসী এজাতি বৰ ক'লা বৰণৰ মানুহ Negro.

নিঘূণ, নিঘূণীয়া বিণ. ঘূণ নাইকিয়া, গাৰ কতো দোষ নথকা having no defect of body.

নিঙনি বি. 'নিগনি' চোৱা।

নিচটি বিণ. একে সমান সূতাৰে বোৱা, একে বৰণীয়া of a uniform texture or colour.

নিচয় বি. সমূহ multitude. নিশ্চয়তা, ঠিক certainly—ক্রি. বিণ. **নিচয়কৈ নিচয়ে**।

নিচা বি. ৰাগী intoxication, ৰাগী থকা বস্তু an intoxicant.

নিচাও, নিচাদেৱ (আহোম) বি. বৰ পিতা, জেঠা, মাকৰ ককায়েক a father's or mother's elder brother.

নিচাঙ্গ (আহোম) বি. বাঁহৰ বা

কাঠৰ চাং a platform made of bamboo or wood.

নিচাটু বিণ. কাৰো ভাৰসা বা উপাসা নকৰা not carrying favour, independent.

নিচান বি. পতাকা a flag, চিন a mark.

নিচিনা বিণ. তুল্য, সদৃশ, একে similar, like, চিনি নেপোৱা (নিচিনা নজনা) unacquainted.

নিচিন্ত সক. ধা. নেভাব, চিন্তা নকৰ।

নিচুক অক. ধা. কান্দন এৰ, মনে মনে থাক to cease to cry, to be peaceful. সক. ধা. **নিচুকা** কান্দন এৰুৱাই শান্ত কৰা to soothe. কৃদ. বি. **নিচুকাওঁতা**। স্ত্রী. **নিচুকাঁতী** বিণ. **নিচুকীয়া** নেকান্দি মনে মনে থকা। কৃদ. বি. **নিচুকনি** (নিচুকনি গীত)।

নিচুকীয়া বি. এবিধ ঘূৰণীয়া খৰাহি a small round basket.

নিচেই ক্রি. বিণ. গোটেই, সমূলি, অতিশয়ৰূপে wholly, totally, very much.

নিছলা বিণ. ছাল বাকলি নথকা, অতি দৰিদ্র very poor, দুৰ্ব্বল, ক্ষীণ weak, emaciated, মিছা মাছ। **নিছলা-পিছলা** সমূলি উদং quite naked.

নিছা সক. ধা. ঘৰ চোৱা খেৰ গুচাই উদং কৰ to remove the thatch from.

নিছিদ্র বিণ. নির্দ্দোষ, জগৰ নথকা, লেঠা নথকা free from or liability. ক্রি. বিণ. **নিছিদ্রকৈ**।

নিছুৱীয়া বিণ. ল'ৰা, ছোৱালী নথকা having no child.

নিজ বিণ. নিজা, আপোনাৰ own. বি. আপোন self. ক্রি বিণ. **নিজে** স্বয়ং personally.

নিজগৰ বি. নির্দ্দোষ, জগৰ নথকা guiltlessness.

নিজগৰী বিণ. আন কাৰো দাবি বা স্বত্ব নথকা, আপোনাৰ স্বকীয়া, লেঠাৰ পৰা মুক্ত free from the claim of another, free from liability or responsibility. বিণ. **নিজগৰীয়া**।

নিজঞ্জাল বি. মানুহৰ সমাগম বা হুলস্থুল নথকা ঠাই a quiet place. বিণ. নিজম, নিৰল silence, quietness, হাই নথকা quiet.

নিজনি বিণ. ফটফটীয়া, নির্ম্মল clear, limpid. অক. ধা. **নিজনি পৰ** মল তললৈ গৈ নির্ম্মল হ to be clear.

নিজম বি. নিস্তব্ধতা, নিৰল quietness, silence. অক. ধা. **নিজম দি** নিমাত হ, **নিজম পৰ** নিৰল হ, হাই নথকা হ।

নিজৰ অক. ধা. অলপ অলপকৈ বৈ পৰ, নিগৰ to flow gently, to drip.

নিজৰনি বি. কোনো বস্তুৰ পৰা নিজৰি ওলোৱা পানী water coming out of something.

নিজৰা, নিঝৰা বি. পৰ্ব্বতৰ পৰা অলপীয়াকৈ বৈ অহা পানী water flowing from a hill in a small stream.

নিজস্ব বিণ. যিহত অইনৰ কোনোৰূপ অধিকাৰ নাই।

নিজা বিণ. আপোনাৰ one's own.

নিজান 'নিৰ্জন' চোৱা। অক. ধা. **নিজান পৰ** জনশূন্য বা হাই নথকা হ to be solitary or silent.

নিজানন্দ বি. সৰ্ব্বোৎকৃষ্ট, বৈকুণ্ঠ the highest paradise.

নিজাপী বিণ. নিজৰ, নিগাজী, চিৰকলীয়া one's own, permanent.

নিজাম বি. শাসন কৰ্ত্তা a ruler.

নিজাৰ পৰ ফুল সৰি উদং হ to fall off.

নিটাল, নিটাল বি. নিজম, নিৰল deep silence. অক. ধা. **নিটাল-মাৰ** নিস্তব্ধ হৈ থাক।

নিঠ বিণ. ঠিক, নিশ্চয় certain.

নিঠৰু, নিঠৰুৱা বিণ. ঠাৰি ছিগা, উপায় হীন, অতি দৰিদ্ৰ destitute of peduncle, helpless, destitute.

নিঠুৰ বিণ. নিষ্ঠুৰ cruel.

নিটলীয়া বিণ. পোনেই মূৰৰ ওপৰত পৰা, থিয়, বৰ টান বা চোকা falling directly on the head, very hot

নিচালে বিণ হাত ভৰি মেলি দাঘল হৈ at full length.

নিতমৃতমা বিণ. হাত উদং, অৰ্থহীন penniless.

নিতম্ব বি. পিঠি ফালে কঁকালৰ তলৰ ভাগ (পাছফালে তিৰোতাৰ) buttocks. **নিতম্বিনী** বহল আৰু সুন্দৰ নিতম্ব থকা তিৰোতা a woman with big hips

নিতান্ত ক্রি. বিণ. অতিশয়, একান্ত very much, indispensably. **নিতান্তে** ক্রি. বিণ. সদায় always.

নিতে, নিতৌ ক্রি. বিণ. প্ৰতিদিনে, দিনৌ, প্ৰত্যহ daily, every day. **নিত্যে** ক্রি. বিণ. নিতৌ।

নিত্য বিণ. সদাই থকা, চিৰস্থায়ী eternal, existing always, নিতৌ কৰিব লগা to be done daily. বি. **নিত্যতা, নিত্যকৰ্ম্ম** দৈনিক কৰিব লগীয়া কাম। **নিত্য-নৈমিত্তিক** দৈনিক কৰিব লগীয়া আৰু বিশেষ উদ্দেশ্যে কৰিব লগীয়া। **নিত্যানন্দ** সদায় আনন্দিত। **নিত্যসেৱা** দৈনিক সেৱা পূজা।

নিদৰ্শন বি. উদাহৰণ, দৃষ্টান্ত illustration, example, প্ৰমাণ proof, চিন sign of recognition, বিধি আদেশ injunction.

নিদল সক. ধা. মোহাৰি পেলা, ধ্বংস কৰা to crush, to destroy.

নিদাঘ, নিদাঘ কাল বি. ঘাম কাল, জহ কাল, গ্ৰীষ্মকাল the summer.

নিদান বি. মূল কাৰণ, আদি কাৰণ the primary cause, কাৰণ cause, ৰোগৰ লক্ষণ আৰু কাৰণ লিখা পুথি। **নিদানে** কাৰণে owing to.

নিদান বি. বিপদ, বিপত্তি great distress.

নিদাৰুণ বিণ. দয়াহীন, নিষ্ঠুৰ cruel.

নিদিধ্যাসন বি. একান্তচিত্তে ধ্যান।

নিদেশ বি. আদেশ, হুকুম command, order.

নিদ্ৰা বি. টোপনি, ঘুমটি sleep, **নিদ্ৰাগত** যি শুইছে। **নিদ্ৰাতুৰ** যাৰ অতিশয় টোপনি লাগিছে। **নিদ্ৰাভঙ্গ** জাগৰণ। **নিদ্ৰাভিভূত** নিদ্ৰামগ্ন। **নিদ্ৰালু** নিদ্ৰাপ্ৰিয়, বৰকৈ শুই থকা। **নিদ্ৰিত** কৃদ. বিণ. টোপনিত থকা, নিদ্ৰাগত, ঘুমন্ত asleep। **নিদ্ৰোত্থিত** যি টোপনিৰ পৰা উঠিছে।

নিধক বিণ. নিলাজ shameless. স্ত্ৰী. **নিধকী**।

নিধন বি. মৃত্যু, মৰণ death.

নিধনী বিণ. দুখীয়া ধনহীন poor. **নিধন্মুৰা** বিণ. ধন নিদিয়াকৈ পোৱা, এনেই পোৱা obtained gratis.

নিধৰুৱা বিণ. ধাৰ নথকা not indebted.

নিধাতু বিণ. নিকশ্বাস, উশাহ বন্ধ হোৱা out of breath. ক্ৰি. **নিধাতু খা**।

নিধান, নিধি বি. ভঁৰাল, আধাৰ, বহুমূলীয়া বস্তু a store-house, a precious thing.

নিধুবন বি মৈথুন।

নিনাও বিণ. নাম শূন্য, নৌকাহীন nameless, having no boat.

নিনাদ বি. ধ্বনি, শব্দ sound, roar.

নিন্দ বি. নিদ্ৰা sleep.

নিন্দ সক. ধা. নিন্দা কৰ, বদনাম কৰ to speak ill of, to revile, চেৰ পেলা to surpass. **নিন্দক** বি. নিন্দা কৰা মানুহ a reviler. স্ত্ৰী. **নিন্দকী**। **নিন্দনীয়** বিণ. নিন্দাৰ যোগ্য blameworthy. **নিন্দা** বি. দুর্নাম। **নিন্দাবাদ** নিন্দা কৰণ, তিৰস্কাৰ slander, ridicule. কৃদ. বিণ. **নিন্দিত** নিন্দা পোৱা, গৰ্হিত reviled, ridiculed, অধম, নীচ low, vile. বি. **নিন্দোতা**। স্ত্ৰী. **নিন্দতী**।

নিপাত বি. নাশ, ধ্বংস, মৃত্যু death, destruction আঘাত, প্ৰহাৰ।

নিপাতন বি. অধঃক্ষেপন, বধ সাধন (ব্যাকৰণত) সূত্ৰোক্ত নিয়মৰ ব্যতিক্ৰম।

নিপান বি. ক্ষুদ্ৰ জলাশয়।

নিপানী বিণ. পানী নথকা, পনীয়া

নোহোৱা not watery or mixed with water.

নিপীড়ন বি. উৎপীড়ন, ক্লেশদান, দলন। বিণ. **নিপীড়ক**।

নিপুণ বিণ. পটু, পাৰ্গত, পাৰগ skilful, well versed. বি. **নিপুণতা**।

নিপোটল বিণ কোনো অংশ ক্ষীণ নোহোৱা, সমানে পুষ্ট plump, fat.

নিফুট বিণ. নিতাল, নুশুনা concealed, unheard of. ক্রি. **নিফুট মাৰ**।

নিবদ্ধ বিণ. বন্ধা, আবদ্ধ, লৰচৰ হব নোৱাৰাকৈ স্থিৰ কৰা bound, confined, fixed, ৰচিত, গ্ৰথিত।

নিবনুৱা বিণ. জীৱিকাৰ উপায় নোহোৱা unemployed.

নিবন্ধ বি. লৰচৰ হব নোৱাৰাকৈ কৰা নিয়ম, স্থিৰকৈ বন্ধা কথা, প্ৰতিজ্ঞা an unalterable rule, an agreement, a vow. সক. ধা. ৰচনা কৰ to compose. **নিবন্ধন** ৰচনা কৰা কাৰ্য্য act of composing, বন্ধা নিয়ম unviolable rule. **নিবন্ধন পত্ৰ** বি. লিখা-চুক্তি a written agreement.

নিবৰ্ত্ত অক. ধা. উলটি আহ to return, আচৰণ নকৰ to refrain from, অন্ত হ, নাইকিয়া হ to terminate, to disappear. বিণ. **নিবৰ্ত্তক** গুচোৱা, নাইকিয়া কৰা, নিবৃত্তি কাৰক preventive. **নিবৰ্ত্তন** বি. উলটি অহা কাৰ্য্য, প্ৰত্যাবৰ্ত্তন, নিবৃত্তি, বিৰতি act of returning. **নিবৰ্ত্তমান** বিৰত, ক্ষান্ত, নিবৃত refraining from. সক. ধা. **নিবৰ্ত্তা** প্ৰবৰ্ত্তা, প্ৰবৃত্ত কৰা to enforce.

নিবাৰ সক. ধা. বাৰণ কৰ, বাধা কৰ, নিষেধ কৰ to oppose, to prevent. কৃদ. বি. নিবাৰোঁতা। স্ত্ৰী. **নিবাৰঁতী**। **নিবাৰক** বি যি গুচায় বা বাধা দিয়ে that which opposes or prevents. **নিবাৰণ** বি. নিষেধ বা বাধা কৰণ act of preventing or opposing. কৃদ. বিণ. **নিবাৰিত** বাধা পোৱা, নিষিদ্ধ prevented, opposed.

নিবাস বি. থকা ঠাই, ঘৰ, বসতি, আবাস residence, home, act of dwelling. **নিবাসী** বিণ. যি বাস কৰে, অধিবাসী dwelling, কোনো ঠাইত বাস কৰা বা থকা লোক a resident. স্ত্ৰী. **নিবাসিনী**।

নিবিড় বিণ. ঘন, গভীৰ, গাঢ় (অন্ধকাৰ, বন, ৰহস্য) thick, dense, দৃঢ়, একান্ত, deep, heartful.

নিবিষ্ট কৃদ. বিণ. প্ৰবেশ কৰা, ভিতৰলৈ সোমোৱা gone into, একাগ্ৰ, একান্ত deeply engaged.

নিবৃত্ত বিণ. কৰিবলৈ এৰা, ক্ষান্ত

ceasing, stopped, বিষয়ৰ সুখ এৰা discontinuing worldly interest. বি. **নিবৃত্তি**। **নিবৃত্তি-পথ, নিবৃত্তিমাৰ্গ** সংসাৰৰ পৰা মুক্ত হোৱা পথ the path of salvation.

নিবেদক বি. নিবেদন কৰোঁতা, প্ৰাৰ্থনাকাৰী one who represents a petitioner.

নিবেদন বি. সম্ৰমেৰে জনোৱা কাৰ্য্য the act of informing respectfully, সম্ৰমেৰে জনোৱা কথা anything informed with respect, সম্ৰমেৰে কৰা সম্বোধন addressing with respect, সম্ৰমেৰে কোনো বস্তু অৰ্পণ কৰা কাৰ্য্য the act of giving with respect. **নিবেদনপত্ৰ** ডাঙৰ মানুহক আদৰ সম্মান জনোৱা কাকত written address. **নিবেদিত** সম্ৰমেৰে জনোৱা বা দিয়া given or informed respectfully. বিণ. **নিবেদনীয়, নিবেদ্য** নিবেদন যোগ্য।

নিবেশ বি. প্ৰবেশ act of entering, নিয়োগ act of engaging (mind).

নিবোকা বিণ. অধিক কথা নোকোৱা, নেইঁাহি নেমাতি থকা অভ্যাসযুক্ত taciturn, reserved.

নিভঁজুৱা নিভঁাজ বিণ. বেঁকা নোহোৱা, ভঁাজ নোখোৱা, পোন straight, শুধ, ভঁাজ নথকা genuine, বেয়া বস্তুৰে মিহলি নকৰা unadulterated.

নিভ সদৃশ, তুল্য।

নিভাৰসা বিণ. আশাহীন, ভৰসা নথকা hopeless.

নিভৃত বিণ. গোপন নিৰ্জন, জনশূন্য solitary.

নিম বি. এবিধ তিতা গছ—তাৰ দুবিধ—এবিধক 'মহানিম', আনবিধক 'ঘোৰানিম' বোলা হয় a kind of tree.

নিমকি বি. এবিধ পিঠা a kind of cake.

নিমখ বি. লোণ salt. **নিমখ-হাৰাম** অকৃতজ্ঞ ungrateful fellow. **নিমখ-হাৰামি** অকৃতজ্ঞ গুণ ungratefulness.

নিমগ্ন বিণ. তল যোৱা, ডুবা plunged, বিপদ বা শোকত পৰা, আবিষ্ট, নিবিষ্ট involved in trouble or anxiety, thrown into grief.

নিমজ বিণ. মিহি, শীতল, সমান, খহটা নোহোৱা smooth, even

নিমজ্জন বি. নিমগ্ন, অবগাহন, ডুবা কাৰ্য্য act of plunging.

নিমন্ত্রণ বি কোনো কাৰ্য্যৰ নিমিত্তে মতা কাৰ্য্য invitation. বিণ. **নিমন্ত্রিত** মতা, নিমন্ত্রণ পোৱা invited.

নিমৰমিয়াল বিণ. মৰম বা স্নেহ নথকা unkind, cruel.

নিমাই বি. চৈতন্যদেৱৰ এটা নাম।

নিমাওমাও বিণ. মানুহৰ, শব্দ নথকা ঠাই, নিৰ্জন lonely, solitary.

নিমাখিত বিণ বৰ দুখীয়া very poor, indigent.

নিমাত বিণ. মাত নথকা, অবাক speechless silent.

নিমাতী বি. এবিধ চৰাই a species of bird.

নিমিত্ত বি. কাৰণ, হেতু cause. **নিমিত্তভাগী** কোনো কার্য্যৰ কাৰণে নাম মাত্র দায়ী nominally responsible. **নিমিত্ত মাত্র** নিমিত্তভাগী। **নিমিত্তে** কাৰণে for, owing to.

নিমিষ বি. চকুৰ প্রচাৰ, চকুৰ টিপ, পলক twinkling, মুহূর্ত্ত a moment. ক্রি. বিণ. **নিমিষতে**।

নিমীলিত কৃদ. বিণ মুদ খোৱা, জপোৱা closed as the eye

নিমুৰা বিণ. পেটৰ কথা খুলি নোকোৱা reserved, নিবোকা not openhearted.

নিমূৰমূৰা বিণ. ঠাল ঠেঙুলি নথকা, টকলা having no branches, বন্ধু বা সহায় নথকা helpless.

নিমূৰ মূৰাকৈ টকলাকৈ, অলপো নাইকিয়া কৈ।

নিম্ন বিণ. চাপৰ, তলৰ, বহুতলৈ যোৱা deep low. **নিম্নগ** অধোগামী। বি. **নিম্নতা**।

নিয়ত ক্রি বিণ. সদায়, সর্ব্বদা always, নিশ্চিত, নিয়ন্ত্রিত, সংযত certain

নিয়তি বি. অদৃষ্ট, বিধিৰ বিধান, ভাগ্য destiny, fate.

নিয়ঁতী বি. 'নিওঁতা' চোৱা।

নিয়ঁত্তা **নিয়ঁতা চৰাই** বি. পেঁচা an owl

নিয়ন বি. নিয়া কার্য্য act of carrying

নিয়ন্তা বি. শাসন কৰোঁতা, চলাওঁতা; পৰিচালক one who manages, rules or regulates.

নিয়ন্ত্রিত বিণ. নিয়মিত, শৃঙ্খলিত, পৰিচালিত, সংযত arranged, regulated, managed.

নিয়ম বি. ব্যৱস্থা, বিধান, নির্দ্দেশ a rule, a procedure, বিধি প্রথা, নীতি, ধাৰা practice, usage, পদ্ধতি, শৃঙ্খলা ক্রম system, চুক্তি contract. সক. ধা. ভাল নিয়মত ৰাখ keep in proper order. বি. **নিয়মন** দমন।

নিয়মতন্ত্র বি. কোনো বন্ধা নিয়ম বা আইনৰ অধীনৰ শাসন কার্য্য constitutional government.

নিয়মপত্র বি. চুক্তিপত্র a written agreement. **নিয়মবিৰুদ্ধ** বিণ.

বিধি বিৰুদ্ধ, অবৈধ। **নিয়মভঙ্গ** বি. চুক্তিভঙ্গ breach of contract.

নিয়মিত বিণ. নিয়ন্ত্রিত, শৃঙ্খলিত, নিয়মানুযায়ী, according to rule, regular, নিৰূপিত, নির্দ্ধাৰিত fixed, settled সংযত, নিয়মানুযায়ী। —বিণ. যথাবিধি ক্রি. বিণ. **নিয়মিত ৰূপে, নিয়মিতকৈ**। **নিয়মী** বিণ. নিয়ম পালক।

নিয়ামক বিণ. নিয়ম কৰ্ত্তা, ব্যৱস্থাপক, নির্দ্দেশক, পৰিচালক, নিৰূপক।

নিয়মীয়া বিণ. নিয়ম বা দস্তুৰ মতে তোৰ' যেনে হব লাগে তেনে হোৱা in accordance with rule or usage, not exceeding the usual limit. ক্রি. বিণ. **নিয়মে** নিয়মকৰি, কথা বান্ধি on a certain condition.

নিয়ৰ বি. হিম dew.

নিয়া সক. ধা. আন এজনৰ দ্বাৰা স্থানান্তৰ কৰা to cause to be carried. বি. **নিয়াওঁতা**। স্ত্রী. **নিয়ঁতী**।

নিয়াৰি বি. ধাতু পিটি গঢ় লগোৱা আৰু নিমজ কৰা এটা টান লোৰ ঠকুৰা an anvil. বিণ. পোন, নিমজ straight, well-finished.

নিযুক্ত কৃদ. বিণ. কামত লগোৱা, নিয়োগ কৰা engaged, employed, ব্যাপৃত, ৰত occupied.

নিযুত বি. দহ লাখ ten lakhs.

নিয়োগ বি. কাৰ্য্যৰ ভাৰ অৰ্পণ appointment, প্ৰবৰ্ত্তন, নির্দ্দেশ direction, প্রয়োগ, নিবেশ।

নিয়োক্তা, নিয়োগী বিণ. নিয়োগ কৰ্ত্তা।

নিয়োজক বিণ. নিয়োগ কৰ্ত্তা one who appoints.

নিয়োজন বি. নিযুক্ত কৰণ, প্ৰবৰ্ত্তন act of appointing or ordering to do something.

নিয়োজিত, নিযোজিত কৃদ. বিণ. নিযুক্ত, কোনো কামত লগোৱা। কোনো কাৰ্য্য কৰিবলৈ আজ্ঞা পোৱা appointed to, engaged in. **নিয়োজনীয়, নিযোজ্য** নিযুক্ত কৰিবৰ উপযুক্ত fit to be employed.

নিৰ শব্দৰ আগত থাকি অভাৱ, হীনতা, বাহিৰ, নিশ্চয়, অতিশয় ইত্যাদি সূচক উপসর্গ।

নিৰখ্, নিৰক্ষ্ সক. ধা. নিৰীক্ষণ কৰ, চা to look, to see.

নিৰঙ্কুশ বিণ. অনিবাৰ্য্য, বাধাহীন, স্বেচ্ছাচাৰী unchecked. free.

নিৰঞ্জন বি. অকলঙ্ক, নির্ম্মল, পৰমাত্মা glorious, God.

নিৰণ্ঠুক বি ল'ৰা তিৰোতা নথকা having no family or companions.

নিৰত বিণ. ব্যাপৃত, নিযুক্ত, আসক্ত, engaged, attached.

নিৰন্তৰ বিণ. ছেদ ভেদ নথকা incessant, continuous, সকলো all without exception. ক্রি. বিণ. নেৰানপৰাকৈ incessantly, সৰ্ব্বদায় always. **নিৰন্তৰে** ক্রি. বিণ. সকলোৰে, সদায়।

নিৰন্ন বিণ. অন্নহীন, অতিশয় দৰিদ্ৰ very poor.

নিৰপৰাধ বিণ. নিৰ্দোষ, অপৰাধশূন্য free from guilt or fault. স্ত্ৰী. **নিৰপৰাধা**। বি. **নিৰপৰাধিতা**।

নিৰপৰাধী বিণ. নিৰ্দ্দোষী without guilt, innocent. বি. নিৰ্দ্দোষী মানুহ। স্ত্ৰী. **নিৰপৰাধিনী**।

নিৰপেক্ষ বিণ. অপৰাধ শূন্য, কাৰো ফলীয়া নোহোৱা neutral, impartial, স্বাধীন, স্বতন্ত্ৰ acting independently. বি. **নিৰপেক্ষতা**।

নিৰয় বি. নৰক।

নিৰযাণ বি. নিৰ্যাণ, ধ্বংস destruction.

নিৰৰ্থক বিণ. অৰ্থ নথকা meaningless, নিষ্ফল fruitless, অকামিলা, অযোগ্য useless. ক্রি. বিণ. অবাবতে uselessly.

নিৰল বিণ. নিৰ্জ্জন, শান্ত solitary, calm. বি. নিৰ্জ্জন ঠাই solitary place. ক্রি. বিণ. **নিৰলে**।

নিৰৱ বিণ. অমাত, কথা নোহোৱা voiceless. বি. নিৰল, নিস্তব্ধ quiet, still.

নিৰবকাশ বি. যাৰ অবসৰ নাই, যাৰ বিশ্ৰাম নাই।

নিৰৱচ্ছিন্নে ক্রি বিণ. একেৰাহে, নেৰানেপেৰাকৈ ceaselessly, incessantly.

নিৰৱধি বিণ. যাৰ সীমা নাই, নিৰন্তৰ সৰ্ব্বদা। **নিৰম্বু** বিণ. পানীও নোখোৱা (উপবাস)।

নিৰস বিণ. ৰস নথকা, শুকান, সোৱাদ নথকা dry, juiceless, tasteless.

নিৰস্ত বিণ. বিমুখ, ক্ষান্ত, বিৰত, দূৰীভূত indifferent, not forward.

নিৰস্ত্ৰ বিণ অস্ত্ৰ নথকা having no weapon, অস্ত্ৰ গুচোৱা disarmed.

নিৰহ বিণ. অলপ তেকা slightly dry, slightly wet. স্বক. ধা. অলপকৈ শুকা। **নিৰহ নিপানী** ৰস বা পানী নথকা, শুকান not watery, অপব্যয় নকৰা economical, নিৰ্ম্মল, বিশুদ্ধ pure. **নিৰহ-নিপানীকৈ** ক্রি. বিণ. দোষ নাই-কিয়াকৈ, পৰিপাটিকৈ।

নিৰহঙ্কাৰ, নিৰহঙ্কাৰী বি. অহঙ্কাৰৰ অভাৱ, অহঙ্কাৰ নথকা গুণ absence of pride. বিণ. অহঙ্কাৰ নথকা, নম্ৰ humble.

নিৰহা সক. ধা. নিৰহ কৰ, অলপ শুকা to cause to be slightly dry.

নিৰক্ষৰ বিণ. আখৰ নিচিনা, পঢ়িব নজনা illiterate.

নিৰক্ষৰেখা, নিৰক্ষবৃত্ত বি. বিষুব ৰেখা equator.

নিৰা সক. ধা. খেতিৰ বন গুচাই পৰিষ্কাৰ কৰ to weed. কৃদ. বি. **নিৰাওঁতা**। স্ত্ৰী. **নিৰাঁতী** কৃদ. বিণ. **নিৰোৱা**।

নিৰাকৰণ বি. খণ্ডন, মিছাবুলি প্ৰমাণ কৰা কাৰ্য্য refutation, নিৰ্ণয়, অবধাৰ. বিণ. **নিৰাকৃত**।

নিৰাকাঙ্ক্ষ বিণ. নিস্পৃহ, নিৰ্লোভ।

নিৰাকাৰ বিণ. আকাৰহীন, অদৃশ্য having no form or body, পৰমেশ্বৰ God.

নিৰাধাৰে ক্ৰি. বিণ. 'নিৰাহাৰে' চোৱা। বিণ. **নিৰাধৰীয়া, নিৰাধাৰী**।

নিৰানন্দ বিণ. আনন্দশূন্য, বিমৰ্ষ sorrowful, dejected. বি. আনন্দৰ অভাৱ absence of joy.

নিৰানৈৰ, নিৰান্নৈ বি এক কম এশ ninety nine.

নিৰাপত্তা বিণ. বিপদ বিঘিনিবিহীন free from misfortune or calamity.

নিৰাপদ বিণ. আপদ শূন্য, নিৰ্ব্বিঘ্ন free from trouble or danger, safe. ক্ৰি. বিণ. **নিৰাপদে** কুশলে, নিৰ্ব্বিঘ্নে।

নিৰাভৰণ বিণ. অলঙ্কাৰ হীন। স্ত্ৰী. **নিৰাভৰণা**।

নিৰাময় বিণ. নিৰোগী free from disease.

নিৰামিষ বিণ. য'ত আমিষ নাই, মাছ, মঙহ, কণি, চৰ্ব্বি আদি বৰ্জ্জিত খাদ্য food other than fish, flesh, egg etc., vegetable food. **নিৰামিষাশী, নিৰামিষাহাৰী** বিণ. নিৰামিষ খোৱা মানুহ। **নিৰামিষ্য** মাছ মঙহত বাজে আন, নিৰামুহীয়া।

নিৰামহি, নিৰামুহি বি. নিৰামিষ বিণ. **নিৰামহীয়া, নিৰামুহীয়া**।

নিৰালম্ব বিণ. নিৰাশ্ৰয়, আশ্ৰয় নথকা, কাৰো ওপৰত ভাৰসা নৰখা having no protector, helpless, relying on no one.

নিৰাশ বিণ. আশাহীন, আশাত, বঞ্চিত হোৱা, হতাশ having no hope, disappointed. বি. **নিৰাশা**।

নিৰাশ্ৰয় বিণ যাৰ আশ্ৰয় নাই, অসহায় helpless, destitute.

নিৰাহাৰ বি. আহাৰ নথকা অৱস্থা, অনাহাৰ, লঘোন fast. বিণ. **নিৰাহাৰী**। ক্ৰি. বিণ. **নিৰাহাৰে**।

নিৰিখ বি. দৰ, হাৰ rate.

নিৰিবিলি বিণ. নিভৃত, নিৰ্জ্জন lonely.

নিৰীশ্বৰ বিণ. ঈশ্বৰ থকা বুলি নমনা।

নিৰীহ বিণ. শান্ত, কাৰো সৈতে বিৰোধ নকৰা mild.

নিৰীক্ষণ বি. মনোযোগেৰে দৰ্শন, দূৰৈৰ পৰা চোৱা কাৰ্য্য seeing minutely, act of looking at

from a distance. ক্রি. **নিৰীক্ষণ** কৰ। **নিৰীক্ষ্যমাণ** বিণ. দৃশ্যমান।

নিৰুক্ত বি যাস্ক প্ৰণীত বৈদিক অভিধান বা ব্যাখ্যা গ্ৰন্থ বিশেষ।

নিৰুচ্ছাস বি. উশাহ বন্ধ হোৱা, বিবুদ্ধি out of breath, perplexed.

নিৰুজ বি. নিৰোগী, স্বস্থ healthy.

নিৰুত্তৰ বিণ. উত্তৰ দিব নোৱাৰা, নিমাত unable to answer.

নিৰুৎপাত বিণ. উপদ্ৰৱশূন্য, কষ্ট নথকা free from distress or tyranny.

নিৰুৎসাহ বিণ. উৎসাহ নথকা having no energy. বি. উৎসাহৰ অভাৱ want of energy. বিণ. **নিৰুৎসাহী** inactive.

নিৰুদ্দেশ বিণ. যাৰ সন্ধান নাইবা থকা ঠাইৰ কথা জনা নাযায় absent and unknown.

নিৰুদ্ধ বিণ. আবদ্ধ, আটক কৰি ৰখা confined, restrained. বি. **নিৰোধ**।

নিৰুদ্বিগ্ন বিণ. উদ্বেগ হীন, নিশ্চিন্ত free from anxiety. বি. **নিৰুদ্বেগ**। ক্রি. বিণ. **নিৰুদ্বেগে**।

নিৰুপদ্ৰৱ বিণ. উপদ্ৰৱ নথকা, নিৰাপদ, পৰ-পীড়া নথকা free from oppression or danger. ক্রি. বিণ. **নিৰুপদ্ৰৱে**।

নিৰুপম বিণ. তুলনা নথকা, অনুপম, অতুলনীয় incomparable. স্ত্ৰী. **নিৰুপমা**।

নিৰুপায় বিণ. উপায় হীন, সহায় হীন having no means, helpless. বি. অসহায় অৱস্থা।

নিৰুশ্বাস বিণ. উশাহ বন্ধ হোৱা, বিবুদ্ধি out of breath, perplexed.

নিৰূপ সক. ধা. নিৰূপণ বা নিশ্চয় কৰ to fix, to ascertain.

নিৰূপণ বি. স্থিৰ কৰণ, নিশ্চয় কৰণ। নিৰ্ণয় act of ascertaining or settling. বিণ. **নিৰূপিত** স্থিৰ কৰা, নিশ্চয় কৰা।

নিৰোগ বি ৰোগ নথকা, স্বাস্থ্য healthy. বিণ. **নিৰোগী** ৰোগ নথকা। বি. **নিৰোগিতা**।

নিৰোধ বি. অৱৰোধ, প্ৰতিৰোধ, বাধা, ভেঁটা check, restraint. বিণ. **নিৰোধক** বি. যি নিৰোধ কৰে। বি. **নিৰোধন** ৰুদ্ধ কৰণ।

নিৰোল বি. উচ্চ শব্দ বা হাই নথকা hushed, quiet.

নিৰ্গত বিণ. বাহিৰ হোৱা, ওলোৱা gone out.

নিৰ্গত্ত বিণ. অপমানলৈ ভয় নথকা not minding insult. বি. **নিৰ্গত্তালি**।

নিৰ্গন্ধ বিণ. গন্ধ নথকা void of smell.

নিৰ্গুণ বিণ. ভাল গুণ নথকা, অকামিলা devoid of good

qualities, বিষয় আদিত লিপ্ত নোহোৱা undefiled by passion, ত্রিগুণাতীত not influenced by the three qualities.

নিৰ্ঘণ্ট বি সূচী index.

নিৰ্ঘাত বি. বজ্ৰপাত thunderbolt. —বিণ. কষ্টদায়ক unkind.

নিৰ্ঘাত বচন, নিৰ্ঘাত বাক্য বি. নিষ্ঠুৰ বা কৰ্কশ কথা harsh or unkind speech.

নিঘূণ বিণ. ঘূণ নথকা, নিখুঁত sound, healthy.

নিৰ্জ্জন বিণ মানুহ নথকা, জনশূন্য lonely, solitary. বি. জনশূন্য ঠাই solitary place.

নিৰ্জৰ বি. জৰাশূন্য, বুঢ়া নোহোৱা not subject to the infirmities of old age.

নিজল স্ত্রী. **নিৰ্জলা** বিণ. জলশূন্য, য'ত পানী মিহলি নাথাকে void of water, dry.

নিজান বিণ. জনশূন্য, নাশ কৰা solitary, destroyed. অক. ধা. **নিজান পৰ**—নিজান পৰ।

নিৰ্জীৱ বিণ. জীৱ নথকা, মৰা inanimate, dead.

নিজু বিণ. শান্ত, ধীৰ, খং নথকা mild, quiet.

নিজুলীয়া বিণ. জোল নথকা, জুলীয়া নোহোৱা not liquid, solid.

নিৰ্ঝৰ বি. নিজৰা, পৰ্ব্বতৰ পৰা বৈ অহা সৰু নৈ water flowing from a hill.

নিৰ্ণয় বি. নিশ্চয়, স্থিৰতা certainty, নিৰ্দ্ধাৰণ, নিৰূপণ, সিদ্ধান্ত। **নিৰ্ণায়ক, নিৰ্ণেতা** বি. যি নিৰ্ণয় কৰে। **নিৰ্ণীত** বিণ. যাৰ নিৰ্ণয় হৈছে। **নিৰ্ণেয়** বিণ. নিৰ্ণয় যোগ্য, যাক নিৰ্ণয় কৰিব লাগিব।

নিৰ্দ্দয় বিণ. দয়া নথকা, নিমৰমিয়াল, নিষ্ঠুৰ unkind.

নিৰ্দ্দিষ্ট বিণ. দেখাই দিয়া, নিৰূপিত, স্থিৰ কৰা, বৰ্ণিত, কথিত pointed out asserted, declared.

নিৰ্দ্দেশ বি. বিধান, আদেশ direction, command, প্ৰদৰ্শন pointing out, উল্লেখ, বৰ্ণনা। বিণ. **নিৰ্দ্দেশক** প্ৰদৰ্শক, আদেশক।

নিৰ্দ্দোষ বিণ. দোষ নথকা। নিৰপৰাধী guiltless, faultless. বি. দোষৰ অভাৱ innocence. বি. **নিৰ্দ্দোষিতা**।

নিৰ্ধন বিণ. দৰিদ্ৰ, দুখীয়া poor, indigent, দুখীয়া মানুহ a poor person. **নিৰ্ধনী** বিণ. দৰিদ্ৰ, দুখীয়া। বি. ধন নথকা মানুহ।

নিৰ্দ্ধাৰণ বি. নিৰ্ণয়, স্থিৰ কৰণ determination. **নিৰ্দ্ধাৰক** বি. নিৰ্ণায়ক, নিৰ্দ্ধাৰিত, নিৰ্ণীত। **নিৰ্দ্ধাৰ্য্য** বিণ. নিৰ্ণেয়, স্থিৰ কৰিব লগা।

নির্দ্ধাৰিত বিণ. নিশ্চিত, নির্ণীত, নির্দ্দিষ্ট।

নির্নিমেষ বি. অনিমেষ. পলক শূন্য।

নির্ব্বংশ বিণ. বংশহীন, সন্তান হীন extinct, as a family or race.

নির্ব্বন্ধ বি স্থিৰকৈ বন্ধা কথা, চুক্তি, সন্ধি, নিয়ম, বিধান an agreement, a treaty of peace, custom, usage

নির্ব্বল বি দুর্ব্বল, শক্তি নথকা weak, feeble. **নির্ব্বলী** বিণ. শক্তিহীন, ক্ষমতাহীন weak, powerless.

নির্ব্বাচন বি. বহুতৰ ভিতৰত এজনক বাচি লোৱা কার্য্য election, selection. **নির্ব্বাচক** বি. পদপ্ৰাৰ্থীৰ নির্ব্বাচনত যাৰ অধিকাৰ আছে elector, voter বিণ. **নির্ব্বাচিত** বিণ. যাক নির্ব্বাচন কৰা হৈছে।

নির্ব্বাণ বিণ. মোক্ষ মুক্তি, নুমুৱা salvation, extinction বিণ. নুমুৱা extinguished.

নির্ব্বাত বিণ. বতাহ নথকা not windy.

নির্ব্বাধ বিণ. বাধাহীন, অবাধ।

নির্ব্বাপক বিণ. যাৰ দ্বাৰা নুমোৱা হয়, নির্ব্বাণকাৰী। **নির্ব্বাপিত** বিণ. যাক নুমোৱা হৈছে।

নির্ব্বাসন বি. দেশৰ পৰা বাহিৰ কৰি দিয়া কার্য্য deportation, দেশান্তৰ কৰণ, নির্ব্বাসন অৱস্থা exile বিণ. **নির্ব্বাসিত**।

নির্ব্বাহ বি. সম্পন্ন, সম্পাদন performance. **নির্ব্বাহক** বিণ. নির্ব্বাহ বা সম্পন্ন কৰোঁতা, কার্য্য কৰোঁতা, সম্পাদক performer, a manager, secretary. বিণ. **নির্ব্বাহিত** সম্পাদিত।

নির্ব্বিকল্প বিণ. সংশয়হীন, অভ্ৰান্ত। **নির্ব্বিকল্পসমাধি** জ্ঞাতৃ জ্ঞানাদি ভেদৰহিত হৈ অদ্বিতীয় পৰব্ৰহ্মত চিত্ত-সমাধান।

নির্ব্বিকাৰ বিণ. জৰচৰ নোহোৱা সদাই একেদৰে থকা, পৰিবৰ্ত্তন নোহোৱা undergoing no change, immutable, ৰোগশূন্য, নিৰোগ free from sickness. আসক্তিহীন, ৰাগ দ্বেষ আদি নথকা void of attachment or anger, malice etc.

নির্ব্বিঘ্ন, নির্ব্বিঘিনি বিণ. বিঘিনি নথকা, নিৰাপদ safe, free from disease or obstacles. ক্ৰি. বিণ. **নির্ব্বিঘ্নে**।

নির্ব্বিবাদ বিণ. বিবাদশূন্য, নির্ব্বিৰোধ undisputed. ক্ৰি. বিণ. **নির্ব্বিবাদে**।

নির্ব্বিৰোধ বিণ. বিবাদহীন। ক্ৰি. বিণ. **নির্ব্বিৰোধে** without dispute.

নিৰ্ব্বিশেষ বিণ অভেদ, ভেদ নথকা having no distinction ক্রি. বিণ. **নিৰ্ব্বিশেষে**।

নিৰ্ব্বিষয় বিণ. বিষয়ত আসক্তিশূন্য।

নিৰ্ব্বুদ্ধি বিণ. বুদ্ধিহীন, অজনা foolish, dull.

নিৰ্বৈৰী বিণ শত্রু নথকা having no enemy.

নিৰ্ব্বোধ বিণ. অজ্ঞান, জ্ঞান নথকা, মূৰ্খ ignorant, unwise. বিণ. **নিৰ্ব্বোধতা**।

নিৰ্ভয় বিণ. ভয় নথকা, সাহিয়াল fearless, undaunted. বি. ভয়ৰ অভাৱ, সাহস absence or removal of fear. ক্রি বিণ. **নিৰ্ভয়ে**

নিৰ্ভৰ বি. ভাৰসা reliance, বিশ্বাস trust, আশা dependance. ক্রি. নিভৰকৰ্।

নিৰ্ভাবনা বি. ভাৱনা বা চিন্তা নথকা absence of anxiety.

নিৰ্ভীক বিণ. ভয়হীন, সাহসী courageous.

নিৰ্ভুল বি. অশুদ্ধ নথকা, ভ্ৰম নথকা free from error or mistake. ক্রি. বিণ. **নিৰ্ভুলৰূপে**।

নিৰ্ম্ম সক. ধা. সাজ, গঢ়, ৰচনা কৰ to create, to form.

নিৰ্ম্মৎসৰ বিণ. হিংসা বা দ্বেষ নথকা free from malice.

নিৰ্ম্মনুষ্য বিণ. মানুহ নথকা, জনশূন্য lonely, solitary.

নিৰ্ম্মঞ্ছন বি. শান্তিকাৰ্য্যবিশেষ, আৰাধনা, সেৱা।

নিৰ্ম্মম বি. নিমৰমিয়াল, চেনেহ নথকা wanting affection, cruel. বি. **নিৰ্ম্মমতা**।

নিৰ্ম্মল বিণ. মল নথকা, পৰিষ্কাৰ free from dirt, clear, মেঘ নথকা free from cloud, পৱিত্ৰ, দোষ নথকা, সৰল pure, simple. বি. **নিৰ্ম্মলতা**।

নিৰ্ম্মাণ বি. তৈয়াৰ, গঠন, ৰচনা the act of producing, creating or constructing. **নিৰ্ম্মাতা** বি. যি নিৰ্ম্মাণ কৰে, **নিৰ্ম্মিত** বিণ. গঠিত, ৰচিত, সৃষ্ট created, form.

নিৰ্ম্মায়া বিণ. মায়া নথকা, সংসাৰৰ ভ্ৰমৰ পৰা মুক্ত free from worldy illusions.

নিৰ্ম্মালি বি. দেৱতাক দিয়া ফুল বা মালা, গুৰুৱে আশীৰ্ব্বাদ কৰি দিয়া ফুল। **নিৰ্ম্মাল্য** বি. নিৰ্ম্মালি।

নিৰ্ম্মুক্ত বিণ সম্যক মুক্ত।

নিৰ্ম্মূল বিণ. মূল বা শিপাই সৈতে নাইকিয়া হোৱা সমূলি নষ্ট, লোপ-পোৱা wholly destroyed, extinct.

নিৰ্য্যাণ বি. ধ্বংস destruction, গমন, তিৰোভাৱ departure.

নির্য্যাতন বি. উৎপীড়ন, নিগ্রহ, প্রতি-হিংসা revenge, oppression. **নির্য্যাতক** বি. যি নির্য্যাতন কৰে। **নির্য্যাতিত** বিণ. যাক উৎপীডন কৰা হৈছে।

নির্য্যাস বি. ৰস, সাৰ extract.

নির্লজ্জ বিণ. লজ্জাহীন shameless. বি. **নির্লজ্জতা**।

নির্লিপ্ত বিণ. মুক্ত, আসক্তি নথক free from attachment or connection. ক্রি. বিণ. **নির্লিপ্ত-ভাৱে**।

নিলেঠা বি. লেঠা বা দায়ৰ পৰা মুক্ত free from responsibility.

নিলগ বিণ. আঁতৰ, দূৰ distant, দূৰনি, আঁতৰ, ঠাই distance.

নিলগা সক. ধা. আঁতৰ কৰ, বেলেগ কৰ to remove to a distance, to seperate. বি. **নিলগীয়া**।

নিলগানিলগি বিণ. এটাৰ পৰা আনটো নিলগ, আঁতৰা আঁতৰি distinct from each other. ক্রি.বিণ. **নিলগে, নিলগে নিলগে**।

নিলয় বি. ঘৰ a house.

নিলাজ বিণ. লজ্জাহীন, অপমানলৈ ভয় নকৰা shameless, impudent. বি. লাজ নথকা মানুহ a shameless man. **নিলাজীবন** লাজেতী লতা।

নিলাম বি. কিনোতা সকলৰ ভিতৰত যি সকলোতকৈ বেছি মূল্য দিয়ে তেওঁত বেচা auction. **নিলাম ডাক** নিলামৰ সময়ত দৰ কৰা to bid.

নিৱেশ বি. স্থাপন, প্রতিষ্ঠা establishment.

নিশকতীয়া বিণ. শক্তিশূন্য, দুর্ব্বল feeble, weak.

নিশঙ্ক বিণ. নিঃসন্দেহ, নিসংশয়, নির্ভয় doubtless, fearless.

নিশব্দ বিণ. নিস্তব্ধ, শব্দ বা মাত নথকা still, silent. ক্রি. বিণ. **নিশব্দে**।

নিশা বি. ৰাতি night. **নিশাকৰ** বি. জোন, চন্দ্র the moon. **নিশাচৰ** বি. ৰাক্ষস, ভূত, চোৰ, ফেঁচা a demon, a spirit, thief, an owl. স্ত্রী. **নিশাচৰী**। **নিশাপতি নিশানাথ, নিশামণি** চন্দ্র।

নিশি বি. ৰাতি night. **নিশি-পালন** ৰাতি জাগৰণ, ৰাতি উপবাস keeping at night or fasting at night.

নিশিত বিণ. চোকা, ধাৰ থকা sharp.

নিশীথ বি. ৰাতি।

নিশীথিনী বি. ৰজনী, ৰাতি।

নিশেষ বিণ. শেষ বা বাকী নথকা, সম্পূর্ণ finished, completed. ক্রি. বিণ. **নিশেষে**।

নিশ্চয় বি. যথার্থতা, স্থিৰতা, নিঃসন্দেহ জ্ঞান certainty. বিণ. স্বৰূপ, ঠিক certain, sure. বি. **নিশ্চয়তা**—

ক্রি. বিণ. **নিশ্চয়ে** নিঃসন্দেহে। **নিশ্চয়কৈ, নিশ্চয়ৰূপে** ঠিককৈ।

নিশ্চল বিণ. অচল, লৰিব নোৱাৰা immoveble, firm. বি. **নিশ্চলতা**। **নিশ্চিত** বিণ. ঠিক কৰা, স্থিৰ কৰা determined, settled.

নিশ্চিন্ত বিণ. চিন্তা নথকা free from anxiety.

নিশ্চেষ্ট বিণ. চেষ্টাশূন্য, উদ্যোগ নথকা, অলস inactive, sluggish. বি. **নিশ্চেষ্টতা**।

নিশ্বাস বি. উশাহ breath. **নিশ্বাস প্ৰশ্বাস** উশাহ নিশাহ inspiration and respiration.

নিষাদ বি. ব্যাধ a hunter. স্ত্ৰী. **নিষাদী**।

নিষিদ্ধ বিণ. বাধা দিয়া, নিষেধ কৰা prohibited,forbidden. **নিষেধ** বাধা prohibition.

নিষ্কণ্টক বি. কাঁইট নথকা, শত্ৰু নথকা having no thorn, free from trouble.

নিষ্কৰ বিণ. ৰাজহ দিব নলগা rent free.

নিষ্কৰ্ম্মা বিণ. একো কাম নথকা, একো কাম কৰিব নোৱাৰা, অকৰ্ম্মা having no work to perform, worthless.

নিষ্কলঙ্ক বিণ. অকলঙ্ক, নিৰ্দ্দোষ faultless

নিষ্কাম বিণ. ফললৈ ইচ্ছা নথকা, আকাঙ্ক্ষা নথকা having no desire of reward, disinterested.

নিষ্কাৰণ বিণ. কাৰণ নথকা causeless.

নিষ্কৃতি বি. আপদৰ পৰা উদ্ধাৰ, লেঠাৰ পৰা মুক্তি the state of being free from danger, liability or responsibility.

নিষ্ক্ৰিয় বিণ. ক্ৰিয়াহীন, নিষ্কৰ্ম্মা without any work, worthless.

নিষ্খল বিণ. দুষ্ট wicked.

নিষ্ঠ বিণ. নিষ্ঠা বা শ্ৰদ্ধাযুক্ত, নিশ্চয়। ক্ৰি. বিণ. **নিষ্ঠে** নিশ্চয়ে।

নিষ্ঠা বি. শ্ৰদ্ধা, দৃঢ় ভক্তি faith, deep regard. বিণ. **নিষ্ঠাৱন্ত, নিষ্ঠাৱান** ধৰ্ম্মত থকা, শ্ৰদ্ধাৰে ধৰ্ম্ম আচৰণ কৰা, নৈষ্ঠিক devout, pious.

নিষ্ঠীবন, নিষ্ঠেবন বি. থু saliva.

নিষ্ঠুৰ বিণ. দয়াহীন cruel. বি. দয়াহীন মানুহ a cruel man. বি. **নিষ্ঠুৰতা** নিষ্ঠুৰ গুণ cruelty.

নিষ্পত্তি বি. মীমাংসা,সমাপ্তি, কোনো কাৰ্য্যৰ শেষ, সিদ্ধান্ত the final settlement of a matter, judgement, decision. **নিষ্পত্তি-পত্ৰ** সিদ্ধান্ত লিখা কাকত।

নিষ্পন্ন বিণ. সিদ্ধ, সম্পন্ন, সমাপ্ত done, completed, finished.

নিষ্পাদন বি. সম্পাদন, সমাধান act of concluding or deciding. **নিষ্পাদিত** সম্পাদিত, সাধিত। **নিষ্পাদনীয়, নিষ্পাদ্য** নিষ্পাদন যোগ্য।

নিষ্পাপ বিণ. পাপ নথকা, পৱিত্ৰ sinless, innocent. বি. পাপ-শূন্যতা sinlessness. **নিষ্পাপী** পাপ নথকা, পৱিত্ৰ sinless, pure. বি. পাপ নকৰা মানুহ sinless man.

নিষ্পিখেৰাজ বি. আধা খাজনা লগোৱা মাটি land assessed at half the usual rate.

নিষ্প্ৰভ বিণ. পৰাক্ৰম বা শক্তি শূন্য, দীপ্তিহীন powerless, void of glow.

নিষ্প্ৰতিভ বিণ. প্ৰতিভাশূন্য।

নিষ্প্ৰয়োজন বি আৱশ্যকৰ অভাৱ absence of necessity. বিণ. অকাৰণ, নিৰৰ্থক, অনাৱশ্যক needless.

নিষ্ফল বি. গুটি নধৰা, নিৰৰ্থক, বিফল fruitless, vain.

নিসৰ্গ বি. প্ৰকৃতি, স্বভাৱ nature, সৃষ্টি। বিণ. **নৈসৰ্গিক**।

নিসংশয় বি. ভয় নথকা, সন্দেহ নথকা fearless, doubtless. ক্ৰি. বিণ. **নিসংশয়ৰূপে**।

নিসঙ্গ বিণ. অকলশৰীয়া alone, having no companion. বি. অকলশৰীয়া অৱস্থা the state of being alone.

নিসত, নিসত্ব বিণ. ৰস নথকা, শুকান having no juice or moisture, dry.

নিসনি বি. ভাত সিজোৱা পানী, ভাতৰ পানী congee.

নিসন্তান বিণ. ল'ৰা ছোৱালী নথকা childless.

নিসন্দেহ বিণ. সন্দেহ নথকা, নিশ্চয় doubtless, certain. ক্ৰি. বিণ. **নিসন্দেহৰূপে**।

নিসন্ধি বিণ. মাজত অলপো শুদা ঠাই নথকা, ঠাহ মৰা closely packed, compact. ক্ৰি. বিণ. **নিসন্ধিকৈ**।

নিসান বি. ৰণবাদ্য a military drum.

নিসাৰ বিণ সাৰ নথকা, টোপনিত অচেতন locked in sleep, টিপিলে বা ঘঁহিলে গম নোপোৱা callous.

নিসূদক বি. বিনাসকাৰী। **নিসূদন** বধ killing.

নিসৃত কৃদ. বিণ. বাজ ওলোৱা বাহিৰ হোৱা gone forth or out.

নিস্তব্ধ কৃদ. বিণ. মৌন, নীৰৱ, নিশব্দ silent, still, quiet. বি. **নিস্তব্ধতা**।

নিস্তাৰ বি. ৰক্ষা, উদ্ধাৰ, মুক্তি deliverance, salvation. সক. ধা. **নিস্তাৰ কৰ**, ৰক্ষা কৰ to

deliver, to save, to rescue. **নিস্তাৰক** উদ্ধাৰ কৰোঁতা a saviour. **নিস্তাৰিণী** স্ত্রী. উদ্ধাৰ কাৰিণী, মুক্তিদায়িনী।

নিস্তেজ, নিস্তেজী বিণ. দীপ্তি বা শক্তি নথকা powerless, তেজ নথকা, শেঁতা pale.

নিস্ত্রৈগুণ্য বিণ. সত্ত্ব, ৰজঃ, তমঃ এই গুণত্রয় ৰহিত।

নিস্পন্দ বিণ. অকম্পিত, স্থিৰ steady, calm, (পু. অ.) **নিস্পান**।

নিস্পৃহ বিণ. স্পৃহা বা ইচ্ছা নকৰা, বাঞ্ছা নকৰা free form desire, not coveting. বি. **নিস্পৃহতা**।

নিস্বন, নিস্বান বি. শব্দ sound.

নিস্মৰ, নিসমৰ বিণ. মাত বোল নথকা, নিস্তব্ধ still, quiet. ক্রি. **নিস্মৰ মাৰ, নিসমৰ মাৰ**।

নিস্বার্থ বিণ. আপোনাৰ হিত নিবিচৰা, উপকাৰৰ আশা নকৰা disinterested.

নিহ্কিন বিণ. নীচ, অধম, সামান্য inferior, low, vile.

নিহত বিণ. মৃত্যু হোৱা, মৰা, বিনাশিত killed.

নিহন্তা বি. মাৰোঁতা, বধোঁতা a killer.

নিহল বি. লোৰা, শিকলি fetters.

নিহপালী বিণ. কোনো সাৰে নথকা locked in deep sleep. অক. ধা. **নিহপালী দি** ঘোৰ টোপনিত পৰ।

নিহাৰ, নিহাল সক. ধা. চা, দৃষ্টিকৰ to look at.

নিহালী বি. জাৰ কালি গাত লোৱা তুলা ভৰা কাপোৰ a quilt used as a covering in bed.

নিহিত বিণ. স্থাপিত, গুপ্ত placed, concealed.

নিক্ষত্রিয় বিণ. ক্ষত্রিয়শূন্য devoid of the kshatriyas.

নিক্ষিপ্ত বিণ. দ'ল মাৰি পেলাই দিয়া thrown away.

নিক্ষেপ বি. দলি মাৰি পেলাই দিয়া কার্য্য act of throwing away. **নিক্ষেপ কৰ**।

নীচ বিণ অধম, দুষ্ট vile, wicked, চাপৰ low. বি. দুষ্ট মানুহ, অধম মানুহ wicked person. **নীচযোনী** বিণ. নীহ জাত, পশু জাত low origin or caste.

নীত বিণ. লৈ যোৱা, নিয়া led, taken, conveyed.

নীতি বি. আচাৰ, ব্যৱহাৰ, নিয়ম custom, usage, practice, ধর্ম্ম-সঙ্গত নাইবা সমাজ হিতকৰ বিধান morality, ethics. **নীতিকথা** বি. সজ শিক্ষা a moral tale. **নীতিজ্ঞ** বিণ. ৰীতি বা দস্তুৰ জনা, ভাল বেয়া জনা knowing what is right. **নীতিশাস্ত্র** বি. সজ আচৰণ শিকোৱা

পুথি। **নীতিশিক্ষা** বি.সজ আচৰণ শিক্ষা।

নীতি বিষয়ক, নীতি বিৰোধী বিণ. নীতিৰ বিপৰীত, অনৈতিক। বি. নীতিবিৰুদ্ধতা। **নীতি সঙ্গত, নীতি সম্মত** বিণ. নীতিৰ অনুমোদিত।

নীপ বি. কদম গছ।

নীয়ৰ 'নিয়ৰ' চোৱাঁ।

নীৰ বি. পানী, ৰস water, juice.

নীৰজ বি. পদুম a lotus. **নীৰদ** মেঘ cloud

নীৰব 'নিৰব' চোৱা।

নীৰস 'নিৰস' চোৱাঁ।

নীৰুজ 'নিৰুজ' চোৱাঁ।

নীৰোগ 'নিৰোগ' চোৱাঁ।

নীল বি. উজ্জ্বল ক'লা বৰণ উৎপন্ন কৰা এবিধ গছ the indigo plant, উজ্জ্বল কলা ৰং blue. বিণ. নীল বৰণীয়া blue. **নীলকণ্ঠ** বি. শিৱ a name of Shiva, দৰৱত লগা এবিধ বৰ তিতা গছ।

নীলকান্ত বি. এবিধ মণি sapphire.

নীলোৎপল বি. নীল বৰণীয়া ভেঁটফুল the blue water lily. **নীলাচল** কামাখ্যাদেৱীৰ মন্দিৰ থকা পৰ্ব্বত। **নীলাম্বৰ** বলভদ্ৰ, বলৰাম। **নীলিমা** নীলবৰ্ণ।

নীহ বিণ. অধম, নীচ, নিকৃষ্ট inferior, low, vile.

নীহাৰ বি. নিয়ৰ, বৰফ।

নীহাৰিকা বি. আকাশৰ বহু দূৰৈত থকা কুৰলীৰ সদৃশ নক্ষত্ৰ সমষ্টি বা বাষ্পীয় পদাৰ্থ nebula.

নু ক্ৰি. বিণ. অভাব বা নিষেধ বুজোৱা। ক্ৰি. বিণ. a negative particle.

নুই বি. অস্বীকাৰ, আসৈ মতা মাত denial, **নুই কৰ** অস্বীকাৰ কৰ, আসৈ মাত।

নুই নাই বি. সমূলি অস্বীকাৰ total denial.

নুতি বি. এবিধ সৰু আই, ল'ৰাৰ গাত হোৱা এবিধ সৰু আই the chicken pox.

নুনি বি. পাট পলুৱে পাত খোৱা এবিধ গছ the silk mulberry tree.

নুনীয়া বি. বিহাৰ প্ৰদেশৰ এজাতি মানুহ।

নুমলীয়া বিণ. শেহতীয়া, সকলোৰে পাছত ওপজা born or produced last of all. ক্ৰি. বিণ. **নুমলীয়াকৈ**।

নুমা সক. ধা. জ্বলি থকা অৱস্থা গুচা, যশস্যা বা নাম নাইকিয়া কৰ to extinguish, to destroy. **অক.** ধা. জ্বলিথকা অৱস্থা গুচ, নাম বা যশস্যা নাইকিয়া হ।

নুৰা বি. কোমল বস্তুৰ আটি, আটিবন্ধা কোমল বস্তু a bundle of soft substance, a scroll. **নুৰানুৰ** বিণ. অনেক নুৰা কৰা kept in many bundles. **নুৰিয়া**

সক. ধা. নুৰাকৰ, আটি বান্ধ to roll up, to tie up in bundles.

নুৰিয়া নুৰি বি. পেটত পেলুৱে নুৰাৰ নিচিনা হৈ কৰা পকোৱা পকি twisting movement as of a roll or bundle of something long.

নূতন বিণ. নতুন, ন new. বি. **নূতনতা**।

নূপুৰ বি. জুনুকা লগোৱা ভৰিৰ অলঙ্কাৰ a tinkling ornament for the feet.

নৃ বি. মনুষ্য। **নৃতত্ত্ব** মনুষ্যতত্ত্ব enthology.

নৃত বি. অভিনয়, নৃত্য।

নৃত্য বি. নাচ a dance. **নৃসিংহ** নৰসিংহ।

নৃপ, নৃপতি বি. ৰজা a king.

নৃপবৰ্য্য বি. প্ৰধান ৰজা, মহাৰাজা a great king.

নৃশংস বিণ. নিষ্ঠুৰ, পৰদ্ৰোহী cruel. বি. **নৃশংসতা**।

নে ক্ৰি. বিণ. ক্ৰিয়াৰ আগত ব্যৱহৃত নিষেধ বা অভাৱ বুজোৱা ক্ৰিয়া বিশেষণ a negative particle, প্ৰশ্ন কৰা বা বাক্যৰ অন্তত থকা অব্যয় (খাবানে ?) a particle used in asking a question.

নে সক. ধা. 'নি' চোৱা।

নেউৰি বি. মিতিৰৰ ঘৰলৈ গৈ কৰা ভোজন, পান hospitality enjoyed at the house of a friend or relative.

নেউল বি. কেৰ্কেটুৱাৰ নিচিনা এবিধ জন্তু an ichneumon or mongoose.

নেওগ বি. আহোম ৰজাৰ দিনৰ টেকেলাবিলাকৰ ওপৰৰ বিষয়া a head peon of the Ahom Raj.

নেওচ সক. ধা. শাও দি গৰিহণা কৰ, তুচ্ছ কৰ, বেয়া বুলি ত্যাগ কৰ to curse, to shun. বি. **নেওচন, নেওচনি** গৰিহণা, নেওচা কাৰ্য্য curse, censure. **নেওচনি খা, নেওচন খা, নেওচা খা** শাও পা, গৰিহা খা। **নেওচা** বি. শাপ, গৰিহণা curse, censure. **নেওচা খোৱা, নেওচনখোৱা** বি. শাও খোৱা, গৰিহা খোৱা।

নেওঠ সক. ধা. নেওঠনিত চেপি গুটি নাইকিয়া কৰ to separate from seed, as cotton.

নেওঠনী বি. কপাহৰ গুটি গুচোৱা যতন a cotton-gin.

নেওঠনীয়া বি. মাটিকাহুৰি a kind of pot-herb.

নেওতা বি. যোগ বিয়োগ পূৰণ আদি গণনাৰ ফলৰ সহজ লিপি arithmetical table.

নেক্নেক্ বি. ডাঙৰ ৰবযুগ হলে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ। অক. ধা.

নেকনেকা। বি. **নেকনেকনি**। বিণ. **নেকনেকীয়া** বৰ গধুৰ heavy.

নেকেৰা বিণ. নিচেই সৰু নোহোৱা not a mere infant. স্ত্ৰী. **নেকেৰী**।

নেকেহ বি. গধুৰ বস্তু মাটিত পৰিলে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ। ক্ৰি. বিণ. **নেকেহাই, নেকেহ কৰে**। বিণ. **নেকেহা** নেকনেকীয়া heavy.

নেগুৰ বি. নেজ a tail. বিণ. **নেগুৰীয়া** নেগুৰ থকা having a tail. **নেগুৰ কটা** অতিপাত দুষ্ট, বৰ চোকা very wicked or cunning.

নেঘেৰ্-ঘেৰ্ বিণ. প্ৰচুৰ, অনেক sufficient, abundant.

নেঘেৰি বি. টিপচী চৰাই।

নেঘেৰী-খোপা বি. লিগিৰীৰ দৰে মাজ মূৰত ওখকৈ বন্ধা খোপা hair gathered in a knot at the top of the head.

নেছা বি. চেৰেকীৰে মেৰাই গাঁঠি দি লোৱা সূতা a skein of thread. **নেছীয়া** নেছা হৈ থকা। **নেছানেছ** অনেক নেছা কৰি ৰখা। সক. ধা. **নেছিয়া** চেৰেকীত পকাই নেছা কৰ।

নেছেল বিণ. একেবাৰে নিষ্ফল hopeless.

নেজ বি. নেগুৰ, চৰাইৰ গাৰ শেষ ভাগত গজা পাখি, নেজৰ নিচিনা আন বস্তু a tail, anything like a tail.

নেজাল বিণ. নেজ থকা having a tail. **নেজালতৰা** বি. ধূমকেতু a comet.

নেত বি. মিহি পাটৰ কাপোৰ a kind of fine silk cloth.

নেতা বি. পথ দেখাওঁতা, চলাওঁতা, নায়ক a leader, a guide.

নেত্ৰ বি. চকু the eye, নেত্ৰ-**পাত** বি. দৰ্শন act of looking.

নেথইনা বি. মাটিকাছুৰি।

নেথনি বি. কেঁকনি a groan. অক. ধা. **নেথা** কেঁকা to groan. **নেথ্ পাৰ** কেঁকা।

নেপথ্য বি. ভাৱনাৰ বা নাটকৰ সাজ ঘৰ green-room. **নেপথ্যে** ৰঙ্গমঞ্চৰ বাহিৰত।

নেপাই-নথৈ ক্ৰি. বিণ. আন একো কৰিব নোৱাৰি, নিৰুপায় হৈ।

নেপূৰ বি. জুনুকা নোহোৱা ভৰিৰ অলঙ্কাৰ।

নেমু, নেমুটেঙা বি. এবিধ টেঙা ফল আৰু তাৰ গছ the common lime.

নেযাওঁ নথওঁকৈ ক্ৰি. বিণ. অনিচ্ছাৰে reluctantly.

নেযায়-নুপুৰায় বিণ. বৰ দীঘল বা বেগাই শেষ নোহোৱা যেন লগা seemingly too long (said of time).

নেৰ, নেৰা বি. মুৰাৰ নিচিনা বিষ্ঠা soild stool.

নেৰ্‌ভেৰ্‌ বিণ. বিশৃঙ্খল কৰা, আউল বাউল disordered.

নেৰানেপেৰা বিণ. কেতিয়াও নেৰা continuous. ক্রি. বিণ. **নেৰানেপেৰাকৈ** ছেদ ভেদ নোহোৱাকৈ।

নেৰিয়া বি. এবিধ মাছ a kind of fish.

নেৰিয়ানেৰি বি. কুকুৰৰ দৰে এটাৰ গাত আনটোৱে গা ঘঁহাই মৰম দেখোৱা কাৰ্য্য act of showing excessive fondness to each other.

নেৰেঁাপানি বিণ. নেৰানেপেৰাকৈ লগা বা বিচৰা persisting, persevering.

নেলী, নেলু বি. মুখৰ পৰা পেটলৈ আহাৰ যোৱা বাট, কণ্ঠ, টেঁটু the wind pipe, the throat. **নেলী ল** জন্তু ধৰিবলৈ জোপা ল to lie in wait, as a tiger.

নেহা বি. মৰম, প্রীতি, বন্ধুতা love, affection, friendship.

নেহ্‌ নেহ্‌, থেহ্‌ থেহ্‌ বি. অলপ নৰিয়া a slight indisposition.

নৈ বি. নদী a river.

নৈকট্য বি. নিকটত্ব, সান্নিধ্য proximity.

নৈতিক বিণ. নীতি সম্বন্ধীয়, নীতি বিষয়ক relating to morality, moral.

নৈপুণ্য বি. পাৰ্গতালি, নিপুণতা skilfulness, cleverness.

নৈবেদ্য বি. দেৱতাক অৰ্পণ কৰা সামগ্ৰী an oblation.

নৈমিত্তিক বিণ. কোনো এক বিশেষ কাৰণৰ নিমিত্তে কৰা casual, occasional.

নৈমিষাৰণ্য বি. আগৰ কালত ঋষি সকলে বাস কৰা গোমতী নৈৰ পাৰৰ এখন হাবি, তাতে সূতে মুনি সকলৰ আগত মহাভাৰত ব্যাখ্যা কৰিছিল।

নৈয়ায়িক বি. ন্যায় শাস্ত্র জনা মানুহ, তাৰ্কিক, তৰ্কশাস্ত্র জনা versed in logic, logical.

নৈৰাশ বিণ. হতাশ, আশা গুচা disappointed.

নৈৰাশ্য বি. নিৰাশা।

নৈঋত বি. দক্ষিণ আৰু পশ্চিমৰ মাজৰ চুক the south west.

নৈশ, নৈশিক বিণ. ৰাতি হোৱা বা ৰাতি সম্পৰ্কীয় occurring at night or relating to night, nocturnal.

নৈষ্ঠিক বিণ. নিষ্ঠাবান, ধৰ্ম্মত ৰত, ধাৰ্ম্মিক faithful to the deity, religious.

নৈসৰ্গিক বিণ. স্বাভাৱিক, প্রাকৃতিক natural.

নো প্রশ্নবোধক অব্যয় (তুমি নো কেতিয়া আহিলা ?)

নো নিষেধ বা অভাব বুজোৱা ক্রিয়া বিশেষণ negative particle.

নোকৃমুকীয়া বি. গাহৰি a hog.

নোকো়হা বিণ. পুষ্ট, নোদোকা stout, plump.

নোট বি. টোকা, সংক্ষেপে লিখা কথা। **নোদোকা** বি. পুষ্ট, মঙহাল fleshy, plump.

নোম বি. গাত গজা চুটি চুলি, কাপোৰৰ আঁহ hair of the body, nap of cloth. **নোম নেগুৰ বৰ্জ্জিত** সৰ্ব্বশূন্য, একেবাৰে টোকোনা।

নোমল বিণ. মুমলীয়া, শেহতীয়া born or produced last of all. ক্রি. বিণ **নোমলকৈ।**

নোমাল বিণ. নোমযুক্ত, অধিক নোম থকা hairy, shaggy.

নোৱন, নোৱনি বি. দৰাৰ বা কন্যাৰ গা ধুওৱাৰ আগতে গাত বঁটা মাহ হালধিৰে মিহলি তেল ঘঁহা কাৰ্য্য the ceremony of anointing the bridegroom or bride before bath.– ক্রি. **নোৱা।**

নোৱনি ঘৰ বি. দৰা কন্যাক নোওৱা ঘৰ, বেই ঘৰ।

নোৱাৰ অক. ধা. অপাৰগ হ, অসমৰ্থ হ to be unable.

নোহ্‌, নোহ্‌ বি. অলপ অলপকৈ কান্দোতে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ। অক. ধা. **নোহ নোহা।** বি. **নোহ নোহনি।** বিণ. **নোহমুহীয়া।**

নোহোৱা-নোপজা বিণ. আগেয়ে কেতিয়াও নেদেখা শুণা, আচৰিত unusual, strange.

নৌ ক্রি. বিণ. এতিয়ালৈকে নাই not yet (খাবৰ নৌ হয়)।

নৌকা বি. নাও a boat, **নৌবল** জলযুদ্ধৰকাৰণে জাহাজ আৰু সৈন্যদল navy. **নৌবাহিনী।**

ন্যস্ত বিণ. নিহিত, স্থাপিত, গতাই থোৱা, বিশ্বাস কৰি কাৰো হাতত থোৱা deposited, entrusted.

ন্যায় বিণ. উচিত, যুগুত, যুক্তিযুক্ত proper, reasonable, তুল্য, সদৃশ resembling. বি. উচিত কথা, সুবিচাৰ justice, fairness, তৰ্কশাস্ত্ৰ, বিচাৰ শাস্ত্ৰ logic, philosophy. **ন্যায়তঃ** সুবিচাৰ অনুসাৰে, আচলতে। **ন্যায়পৰ, ন্যায়পৰায়ণ** ন্যায়বান, ন্যায়নিষ্ঠ righteous, just. **ন্যায়পৰতা** সত্যপ্ৰিয়তা, সুবিচাৰত থকা গুণ righteousness. **ন্যায়ৱান, ন্যায়ৱন্ত** ন্যায়পৰ। **ন্যায়শাস্ত্ৰ** বি. বিচাৰ শাস্ত্ৰ, তৰ্কশাস্ত্ৰ logic, গৌতম মুনিয়ে কৰা দৰ্শন শাস্ত্ৰ a particular system of Hindu philosophy. **ন্যায়সোধা**

বি. যুক্তিমতে সত্য বিচাৰ কৰোঁতা, বিচাৰক।

ন্যাস বি. জমা ৰখা বস্তু, জমা ৰখা বস্তু ৰক্ষা বা ৰক্ষাৰ ভাৰ trust, অৰ্পণ, স্থাপন। বিশ. **ন্যস্ত**।

ন্যূন বিণ. কম less, যিমান লাগে সিমান নোহোৱা deficient. বি. **ন্যূনতা**। **ন্যূনাধিক** বিণ. কিছু তাকৰীয়া বা সৰহীয়া, কমবেছি a little more or less. বি. **ন্যূনাধিক্য**।

প

প ব্যঞ্জন বৰ্ণৰ একবিংশতি আখৰ the twenty first letter of the consonants.

পইগম্বৰ বি. ঈশ্বৰে প্ৰেৰণ কৰা দূত বা মহাপুৰুষ a prophet.

পইচা বি. এক অনাৰ চাৰি ভাগৰ এভাগ পৰিমাণৰ এটা তামৰ মোহৰ a pice.

পইজাৰ বি. চটি জোতা a slipper.

পইদা বি. জন্ম birth.

পইমাল বি. আপদ, দুৰ্গতি trouble, misfortune.

পইৰা বি. পৰ্ব্বতৰ গোৰালি বা মাটিত লাগি থকা ভাগ the foot of a hill, কোনো পাত্ৰৰ খুৰাৰ তলৰ বহল বা ডাঙৰ ভাগ the foot of a vessel, আলিৰ দাঁতিৰ হলনীয়া চাপৰ ভাগ the base or the lowest edge of a road, মৈদাত লগোৱা কাঠৰ খুৰা the foot of a cutting curved knife.

পংৰথা বি. অলঙ্কাৰ যুক্ত বা ৰঞ্জিত কথা ornamental or rhetorical words or speech.

পংক্তি, পংত বি. শাৰী line, row, শ্ৰেণী class, পাতি a range.

পংপঙাই ফুৰ অক. ধা. যেনিয়ে পাই তেনিয়ে ফুৰি ফুৰ to walk about.

পঁইতা বি. পানীত তিয়াই থোৱা ভাত boiled rice soaked in water and kept for another meal.

পঁইতা চোৰা বি. এবিধ পাখি থকা পোক a cockroach.

পঁইত্ৰিশ, পঁইত্ৰিচ বি. একুৰি পোন্ধৰ thirty-five.

পঁইষঠি বি. তিনকুৰি পাচ sixty five.

পঁইসত্তৰ বি. তিনকুৰি পোন্ধৰ seventy five.

পঁচপম, পচপন্ন, বি. দুকুৰি পোন্ধৰ fiftyfive.

পঁচা বি. ৰাজহুৱা কামৰ নিমিত্তে প্ৰতিজনে দিয়া ধন বা বস্তু a subscription.

পঁচা বি. পাচ বা তাতকৈ অধিক জোং লগোৱা মাছ আদি খোঁচা এবিধ অস্ত্ৰ

a pronged instrument used for spearing fish.

পঁচান্নৈব, পঁচাণ্ণৈ বি. পাঁচ অধিক নবৈ ninety five.

পঁচাশী বি. চাৰিকুৰি পাঁচ eighty five.

পঁচি বি. ছটা কড়িৰে এখন চালত খেলা এবিধ খেল a game played with six cowri-shells.

পঁচিশ. পঁচিছ বি. একুৰি পাঁচ twenty five.

পঁজা বি. নিচেই সৰু ঘৰ a hut, a shanty.

পঁজাল বি. ভৰিৰ শব্দ আদি শুনি কোনো মানুহ বা জন্তু আদি ওচৰ চাপিছে বুলি কৰা অনুমান a guess or conjecture formed from the sounds of foot steps of the approach of some person or animal. সক. ধা. খঁহি চাচি জোঙা কৰ to make pointed at the end.

পঁড়িত বি. বিদ্যাৱন্ত লোক a learned man.

পক অক. ধা. পূৰঠ হ, পূৰ্ণ অৱস্থা পা to ripen, ৰোগ বা বুঢ়া অৱস্থাৰ কাৰণে বগা হ (চুলিত খাটে) to become gray, পূঁজ ধৰ to suppurate, তাপ পাই উতল to be boiling hot. **পক উঠ** পকি কোমল হবলৈ ধৰ to ripen. **পক ধৰ** পকিবলৈ আৰম্ভ কৰ to begin to ripen বি. **পকনি** খহু বা ঘাৰ পকা অৱস্থা suppuration. **পকনী** খহু বা ঘা পকোৱা দৰব a suppurative.

পকতীয়া অক. ধা. ইফালে সিফালে ঘূৰি ফুৰ, পাগুল to go hither and thither, chew the cud.

পকনীয়া বি. নৈৰ সোঁতৰ পাক, চাকনৈয়া a whirl pool অক. ধা. **পকনীয়া পৰ** পাক পৰ to form a whirl pool.

পকা বিণ. পূৰঠ হৈ কোমল বা টান হোৱা, পূৰ্ণ অৱস্থা পোৱা, পূঁজ ধৰা, বুঢ়া হৈ বগা হোৱা ripe, suppurated, turned gray, নিপুণ skilful, ইটা বা শিলেৰে সজা made of brick, শুকাই টান আৰু নীৰস হোৱা dry and hard, নিশ্চিত fixed, unalterable (পকা বন্দবস্ত)। **পকাতেল** উতলোৱা বা তপত কৰা তেল। **পকামিঠৈ** তপত গুৰত পিঠাগুৰি মিহলাই কৰা লাড়ু।

পকা সক. ধা. মেৰা, মেৰ খুৱা, পাক লগা to twist, to wind. অক. ধা. ঘূৰিফুৰ to walk about at random, পেটৰ নাডী পকাই বেদনা কৰ to have a twisting pain in the belly. কৃদ. বি. **পকাওঁতা**। স্ত্ৰী. **পকঁাতী**।

পকী বিণ. ইটা বা শিলেৰে সজা, পকা built of brick or stone.

পকীয়া বিণ পাক থকা, মেৰ খোৱা, বেঁকা twisted, curled, crooked.

পকীয়াপকি, পকোৱাপকি বিণ. অনেক পাক বা ভাঁজ থকা, বেঁকা-বেঁকি, পোন নোহোৱা not straight, zigzag.

পক্ক বিণ. সিজোৱা বা ৰন্ধা, পূৰ্ণ অৱস্থা পোৱা cooked, ripe, mature, gray. **পক্কান্ন** সিজোৱা খাদ্য cooked food.

পখৰা বিণ. নানা বৰণীয়া, কুঠ ৰোগ ধৰা spotted, leprous. **পখৰা-ওলা** কুঠৰোগ হ। **পখৰা চিতৰা** নানাবৰণীয়া variegated. **পখৰা-শিল** আগৰ কালত দোষীক খুন্দা এবিধ শিল।

পখলি বি. 'খুবলি' চোৱা।

পখাল সক. ধা. ধো, পানীৰে পৰিষ্কাৰ কৰ to wash, to rinse. বি. **পখালোঁতা**। স্ত্ৰী. **পখালঁতী**।

পাখি, পখী বি. 'পক্ষী' চোৱা।

পখিয়া সক. ধা. পাখি গুছা to strip off feathers. **পখিয়াপখি** বি. চুলিয়াচুলি act of pulling each other by the hair.

পখিলা বি. এবিধ পাখিলগা কীট বা পতঙ্গ a butterfly.

পগৰ বি. কোনো পাত্ৰ আদিৰ মুখত বা মূৰত পাগুৰি বা আঙঠিৰ নিচিনা উঠঙা হৈ থকা মেৰ the ring or brim of a vessel.

পগলা বিণ. উন্মত্ত, বলিয়া, ৰাগীয়ে ধৰা mad, intoxicated. বি. বলিয়া মানুহ a mad man. স্ত্ৰী. **পাগলী**।

পগলা-ফাটক পগলা মানুহক ৰাখি চিকিৎসা কৰা ফাটক ঘৰ lunatic asylum.

পগা সক. ধা. জুলিয়া বস্তু তপতাই ঘনকৰ্ to boil, to thicken by boiling. বি. **পগাওঁতা**। স্ত্ৰী. **পগাঁতী**।

পগোৱা সক. ধা. আনৰ দ্বাৰাই পগা to cause to be boiled.

পঘা বি. গৰু বন্ধা ডোল a rope for binding cattle. **পঘা-খোৱা** বৰ দুষ্ট মানুহ (নিন্দাত) very wicked person. স্ত্ৰী. **পঘা-খাঁতী, পঘা-গুণঠীয়া** পঘাৰ মূৰত থকা গাঁঠিৰ নিচিনা।

পঘে বি. 'উঘা' চোৱা।

পঙ্ক বি. বোকা, পেক mud, clay. **পঙ্কজ** বি. পদুম ফুল a lotus. **পঙ্কময়** বি. বোকাযুক্ত muddy, like mud. **পঙ্কিল** বিণ. বোকাযুক্ত, বোকাময় muddy.

পঙ্গপাল বি. শস্য নাশকাৰী পতঙ্গৰ দল, অসংখ্য লোক (অবজ্ঞাৰ্থে)।

পঙ্গু বিণ. খোৰা বা পেঙৰা মানুহ a cripple.

পচ অক. ধা. গেল, জহ্, পুৰণি হৈ কোমল হ to rot, to decay. বিণ. **পচা** গেলা। সক. ধা. **পচা**।

পচতি বি. তিৰোতাই কৰা জন্মাষ্টমীৰ আনুষঙ্গিক উৎসৱ a festival in connection with Janmastami, উপযুক্ত শাস্তি punishment.

পচতীয়া বি. প্ৰতি ঠাৰিতে পাঁচোটা পাত থকা দৰবৰ গছ বিশেষ vitex negunde.

পচন্দ বিণ. মনত লগা, মন খোৱা to one's taste or liking, choice. বি. ৰুচি liking. **পচন্দ-কৰ** বাছি ল to select.

পচম বি. উল স্থতা wool. বিণ. **পচমী** পচমেৰে তৈয়াৰ কৰা made of wool.

পচলা বি. সিজাই খাবলৈ অনা সৰু কল পুলি a young shoot of the plantain tree used for curry. **পচলা কটা দে** নিচেই সৰু সৰুকৈ কাট to cut to small pieces.

পচা সক. ধা. গেলা, ৰ'দ বা বৰষুণত পেলাই জীৰ্ণ বা কোমল কৰ to cause to rot or decay, গাজ ওলাবলৈ মাটিত পুতি থ to sow as seeds. বিণ. পুৰণি হৈ বা ৰ'দ বৰষুণত পৰি কোমল হোৱা, জীৰ্ণ হোৱা rotten, putrid.

পচাৰ বি. নিমেষ, অলপকৈ চকু মেলি আকৌ জপোৱা কাৰ্য্য winking of the eye. সক. ধা. অলপকৈ মেলি আকৌ মুদ to open and close rapidly as the eye.

পছৰা, পাছৰা বি. এবিধ চেলেং কাপোৰ a kind of cloth.

পছিম বি. পূব দিশৰ বিপৰীত দিশ the west. বিণ. **পছিমীয়া** পছিম ফালৰ দেশত উৎপন্ন হোৱা, পছিম ফালৰ পৰা অহা belonging to the west, coming from the west.

পছোৰী (পু. অ.) [হিং-পিছৌৰী] বি. 'পছৰা' চোৱাঁ।

পছোৱা বি. পশ্চিম ফালৰ পৰা পূবলৈ মৰা বতাহ the westerly wind. বিণ. পছিমৰ পৰা চলা (বতাহ) blowing from the west.

পজালি বি. শুকাবৰ নিমিত্তে তলিতে তুলি থোৱা মাহ, সৰিয়হ আদিৰ বেলেগ বেলেগ মুঠা বা সোপা small heaps of mustard plants harvested and left on the field to dry. **পজালি-গেলা** ছেঁইত থাকোঁতেই গেলি নষ্ট হোৱা।

পঞ্চ সংখ্যা। বি. পাঁচোটা five.

পঞ্চক বি. আহোম ৰজাৰ দিনত প্ৰতি প্ৰজাৰ পৰা লোৱা বৰঙনি বা পঁচা a pole-tax.

পঞ্চকষায় বি. জামু, শিমলু, বগৰি,

বকুল আৰু সোণ-বৰিয়াল এই পাঁচ-বিধ গছৰ ছালৰ কঁহ।

পঞ্চকোণ বি. পাঁচ চুকীয়া ক্ষেত্র, পঞ্চভুজ a pentagon. বিণ. **পাঁচ চুকীয়া** pentagonal.

পঞ্চকোল বি. পিপলী, পিপলীমূল, চৈ, আগিয়া চিতাৰ শিপা আৰু আদা মিহলাই কৰা এবিধ ঔষধৰ অনুপান।

পঞ্চগব্য বি. গৰুৰ এৰাগাখীৰ, দৈ গাখীৰ, ঘিউ, গৰুৰ মূত আৰু গোবৰ, একেলগে এই পাঁচোটা বস্তু a collectien of five articles derived from the cow, viz, milk, curd, ghee, cowdung and cow urine.

পঞ্চতত্ত্ব বি. সাংখ্য মতে পাঁচোটা মূল পদাৰ্থ—ক্ষিতি (মাটি) অপ্ (পানী) তেজ (অগ্নি) মৰুৎ (বায়ু) আৰু ব্যোম্ (আকাশ) the five elements—earth, water, fire, air and ether.

পঞ্চতপ বি. চাৰিওফালে চাৰিকুৰা জুই আৰু ওপৰত সূৰ্য্য ইয়াৰ মাজত থাকি কৰা তপস্যা। বি. **পঞ্চতপা**.

পঞ্চতন্ত্র বি. বিষ্ণুশৰ্ম্মাই লিখা এখন নীতিশাস্ত্র।

পঞ্চতন্মাত্র শব্দ, স্পর্শ, ৰূপ, ৰস, গন্ধ এই কেইটাক পঞ্চতন্মাত্র বোলে।

পঞ্চতিক্ত বি. পাঁচ বিধ তিতা বস্তুৰ সমষ্টি—নিমৰ ছাল, পটলৰ মূল, বাহকৰ ছাল, আমৈলতা আৰু কণ্টকাৰী।

পঞ্চত্ব বি. মৰণ, পঞ্চভূতত লয় death, dissolution.

পঞ্চদশ বি. পোন্ধৰ fifteen. বিণ. ১৫ সংখ্যাক fifteenth.

পঞ্চদেৱতা বি. বিষ্ণু, শিৱ, দুৰ্গা, গণেশ আৰু সূৰ্য্য এই পাঁচজন দেৱতা the five deities, Vishnu, Shiva, Durga, Ganesh, the Sun.

পঞ্চপৰ্ব্ব বি. পাঁচ বিধৰ অবিদ্যা বা অজ্ঞান যেনে—তম, অহংভাব, তামিস্র (ক্রোধ আদি) অন্ধতামিস্র (মৃত্যুভয়) আৰু ধন পুত্র আদিত বিশ্বাস five kinds of ignorance, অষ্টমী, চতুৰ্দশী, অমাবস্যা, পূৰ্ণিমা আৰু সংক্রান্তি।

পঞ্চপল্লৱ বি. পাঁচ বিধ গছৰ পাতৰ সমষ্টি—আম, আঁহত, বড়, যজ্ঞডিমৰু আৰু পলাশ গছৰ পাত।

পঞ্চপ্রাণ বি. দেহৰ ভিতৰত থকা পঞ্চ বায়ু—প্রাণ,অপান, উদান, ব্যান আৰু সমান the five vital airs in the body.

পঞ্চবিংশতত্ত্ব বি. বুদ্ধি আৰু চৌবিশ তত্ত্ব 'চৌবিশ তত্ত্ব' চোৱা।

ৰামায়ণোক্ত এখন বন, পঞ্চ-বৃক্ষৰ বন (আঁহত, বট, বেল, আমলকী, অশোক)।

পঞ্চবাণ মদনৰ পঞ্চশৰ (সম্মোহন, উন্মাদন, শোষণ, তাপন আৰু স্তম্ভন)।

পঞ্চভূত ক্ষিতি, অপ, তেজ, মৰুৎ, ব্যোম।

পঞ্চমকাৰ তন্ত্রোক্ত পঞ্চ সাধন—মদ, মাংস, মৎস্য, মুদ্রা (ভজা বস্তু), মৈথুন।

পঞ্চমহাপাতক বি. পাঁচোটা মহাপাপ—ব্রহ্মবধ মদখোৱা, চুৰি কৰা, গুৰু ভাৰ্য্যা গমন আৰু এই বিলাক পাপীৰ সংসৰ্গ।

পঞ্চম পাঁচ সংখ্যাৰ পূৰক fifth. স্ত্রী. **পঞ্চমী** কৃষ্ণ বা শুক্লপক্ষৰ পঞ্চমদিন the fifth lunar day.

পঞ্চযজ্ঞ বি. দিনে কৰিব লগীয় পাঁচোটা যজ্ঞ যেনে—ব্রহ্মযজ্ঞ (সন্ধ্যা, উপাসনা, অধ্যয়ন আদি), নৃযজ্ঞ (অতিথি পূজা), দৈৱযজ্ঞ বা নিত্যহোম, পিতৃযজ্ঞ (শ্রাদ্ধ, তৰ্পণ) আৰু ভূতযজ্ঞ (প্রাণী বিলাকক দিয়া আহাৰ)।

পঞ্চৰত্ন সোণ, ৰূপ, মুকুতা, ফটিক, আৰু তাম a collection of five precious things viz, gold, silver, pearl, crystal and copper.

পঞ্চল্লিছ বি. চুকুৰি পাঁচ forty five.

পঞ্চশৰ 'পঞ্চবাণ' চোৱা।

পঞ্চানন বি. শিৱ Shiva.

পঞ্চামৃত বি. একেলগে গটোৱা এৰাঁ গাখীৰ, দৈ গাখীৰ, চেনি, ঘিউ আৰু মৌ a mixture of five sweets, viz., milk, curd, sugar, ghee and honey.

পঞ্চায়ত বি. গোচৰ সুধিবৰ কাৰণে গুচৰীয়া পদকীয়াই বাচি লোৱা বা দেশৰ গৰাকীয়ে পতা মেলুৱৈৰ সমাজ, গ্রাম্য বিচাৰ সভা a body of persons appointed to decide a case either by the parties themselves or by the orders of the authorities.

পঞ্চাশ (ছ) বি. চুকুৰি দহ fifty.

পঞ্জৰ বি. সজা, বাঁহ a cage.

পঞ্জা বি. কেওটা নখেৰে চেপি ধৰা, হেঁচা pressure applied by all the nails of the hand or foot.

পঞ্জিকা বি. পাঁজি, দিন বাৰ তিথি নক্ষত্র আদিৰ গণনা থকা পুথি an almanac.

পট বি. নক্সা, আকৃতি, ছবি a picture shape, থিয়েটাৰৰ চিন a scene of a theatre, মিহি কাপোৰ fine cloth.

পটন্তৰ বি. কোনো কথা বুজাবলৈ দিয়া উপমা বা উদাহৰণ an explanatory simile or proverb.

পটল বি তান্ত্রিক পূজাৰ বিধি a manual containing formula of Tantric worship, পুথিৰ ভাগ বা আধ্যা a chapter or section of a book, চানেকি, আৰ্হি pattern, এবিধ আঞ্জা খোৱা ফল।

পটলুন বি. ঠেঙা, ডাঠ কাপোৰৰ পায়জামা a pant.

পটহ বি. এবিধ যুদ্ধ বাদ্য, জয় ঢাক।

পটা বি. মচলা বটা শিল a stone slab for grinding spices, কোনো বস্তুৰ চেপেটা অংশ flat part of anything. **পটাগুটি** পটাত বস্তু পিহা গোটা শিল a stone roller for grinding spices. বিণ. **পটাগুটীয়া** গোটা লোৱ দীঘলীয়া round and long.

পটা বি. মাটি, ঘাট, হাট আদি কিছু-দিনলৈ খাব দিয়া ৰজাৰ চুক্তি পত্ৰ a lease.

পটি বি. কাপোৰৰ দাঁতিত লগাবৰ কাৰণে সোণৰ বা ৰূপৰ গুণাৰে বোৱা ঠেক কাপোৰৰ নিচিনা বস্তু gold or silver lace.

পটি বি. দোকান ঘৰৰ শাৰী, হাবিৰ মাজেদি জন্তুৰে অহা-যোৱা কৰা বাট, কোনো বস্তু চোঁচৰাই নিওঁতে মাটিত হোৱা চিন a row of shops, a track, a trace.

পটী বি. ঘা আদিত দৰব দি বন্ধা ঠেক কাপোৰ a bandage.

পটীয়া বি. পাটী সজা মানুহ।

পটু বিণ. নিপুণ, দক্ষ, পাগত clever, skilful. বি. **পটুতা**।

পটুৱা বি. কল গছৰ গা ঢাকি ৰখা আবৰণ, ৰোথা the sheath of a plantain tree. **পটুৱা ছিৰাদি** কলপটুৱা ছিৰাৰ দৰে **ছিৰাছিৰ** কৰ।

পটেশ্বৰী বি. ৰজাৰ প্ৰধান ৰাণী, মাদৈ the principal wife of a king.

পটোৱাৰ (পু. অ.) বি. থিয়হৈ থকা মানুহ বা সৈন্য বা আনবস্তুৰ শাৰী the row.

পঠন বি. পাঠ, পঢ়া কাৰ্য্য act of reading. বিণ. **পঠনীয়** পঢ়িব লগা, পঢ়িবৰ যোগ্য fit or proper to be read, readable.

পঠা সক. ধা. গতি কৰা, পাঠ, প্ৰেৰণ কৰ to cause to go, to send. বি. **পঠাওঁতা**। স্ত্ৰী. **পঠাঁতী**।

পঠা বি. ডেকা বয়স পোৱা ছাগলি a grown up uncastrated goat. বিণ. খাহী নকৰা uncastrated. স্ত্ৰী. **পাঠী**।

পঠিত বিণ. পঢ়া read.

পঠিতব্য বিণ. পঢ়িবৰ যোগ্য, পঢ়িব লগা।

পঠিয়া সক. ধা. পাচ, প্ৰেৰণ কৰ।

পড়ল (পু. অ.) অক. ধা. পৰিল fallen.

পঢ় সক. ধা. আখৰ বা পুথি মাত to read. অক. ধা. পুথি বা আখৰ মাতিবলৈ শিক, অধ্যয়ন কৰ to learn to read, to study. বি. **পঢ়ন, পঢ়া** act of reading.

বিণ. পঢ়া read. কৃদ. বিণ. পঢ়োঁতা।

পঢ়া (পাচনী ধাতু) পুথি বা আখৰ মতোৱা to cause to read, শিক্ষা দি to teach, শিক্ষাৰ খৰচ বহন কৰ to bear the expenses of study. কৃদ. বিণ. **পঢ়োৱা** act of teaching

পঢ়াশালি বি. বিদ্যা শিকা ঠাই, বিদ্যালয় a school. বিণ. **পঢ়া-শলীয়া**।

পণ বি. কোনো নিশ্চিত কাৰণ বা বস্তুৰ নিমিত্তে দিবলৈ অঙ্গীকাৰ কৰা ধন a price promised, a wager, প্ৰতিজ্ঞা a solemn vow or promise.

পণৱ বি. এবিধ বাদ্য।

পণুৱা বি. কানিপানত আসক্ত মানুহ addicted to smoking opium.

পণ্ড বিণ. ব্যৰ্থ, নিষ্ফল vain, fruitless.

পণ্ডিত বি. বিদ্যাৱন্ত লোক, অধ্যাপক, শিক্ষক a learned man, a scholar, a teacher. **পণ্ডিতালি** পণ্ডিত বা শিক্ষকৰ বৃত্তি the profession of a pundit or teacher, বিদ্যা, পাণ্ডিত্য knowledge, skill, **পণ্ডিতাভিমানী** আপোনাক পণ্ডিত বুলি অহঙ্কাৰ কৰা, পণ্ডিত নহৈও পণ্ডিতালি দেখোৱা pedantic, vainly making a show of learning.

পণ্য বিণ. বেচিব লগীয়া saleable বি. বেচাবস্তু merchandise.

পতঙ্গ, পতঙ্গম বি. পাখি লগা পোক, ফৰিং আদি any winged insect.

পতং তললৈ যোৱা, শেষ হোৱা, সৰ্ব্বনাশ ruin, end. অক. ধা.

পতং দে নাইকিয়া হ। **পতংপৰ** শেষপৰ।

পতঞ্জলি বি. হিন্দুৰ যোগদৰ্শন আৰু পাণিনি ভাষ্য কৰা এজন মুনি।

পতত্ৰ (পু. অ.) বি. ডেৌকা a wing.

পতন বি. পৰণ, পৰা কাৰ্য্য, তললৈ নমা কাৰ্য্য the act of falling, degradation.

পতনুৱা বিণ. ভিতৰত শাহ নথকা ধানযুক্ত, পতানেৰে মিহলি full of or mixed with blighted corn.

পতলা বি. খোৱা বস্তুৰে ভৰা পাত্ৰ as much food as a plate will hold.

পতহা বি. পাতৰ নিচিনা পাতল চকলা a thin piece, a slice. সক. ধা. **পতহিয়া** নিচেই পাতলকৈ চকলিয়া to slice.

পতা বি. পিটি গছৰ পাতৰ দৰে পাতল কৰা ধাতু, চকু ঢকা ছাল, মানুহৰ বা হাঁহ জাতিৰ চৰাইৰ ঠেঙৰ তলৰ চেপেটা ভাগ a thin plate of metal, the eye-lid, a human foot, a web-foot.

পতা সক. ধা. পাতিবলৈ আনক নিয়োগ কৰ to cause to be laid. কৃদ. বিণ. **পতোৱা**।

পতাকা বি. নিচান, ধ্বজ flag. **পতাকী-চক্র** বি. পাঞ্জিত শুভাশুভ গণনা কৰা চক্রাকাৰ এক ৰেখা।

পতান বি. ভিতৰত শাহ নথকা ধান blighted corn, immature corn.

পতি বি. স্বামী, গৰাকী, অধিকাৰ a husband, master, an owner **পতিপ্রাণা** পতিই যাৰ প্রাণ স্বৰূপ। **পতিব্রতা** স্বামীৰ প্রতি একান্ত অনুৰক্তা, পতিপৰায়ণা। **পতিঘাতিনী** বি. স্বামীক বধ কৰা তিৰোতা। **পতিত্ব** পতিৰ অৱস্থা বা স্বত্ব। **পতিত্বে** ক্রি. বিণ. স্বামী স্বৰূপে। **পতি কৰ** প্রতিপাল বা শুশ্রূষা কৰ। **পতি** 'প্রতি' অর্থ বুজোৱা এটা অব্যয়।

পতিত কৃদ. বি. পৰা fallen, ছন পৰি থকা lying waste or uncultivated, পাপ কার্য্য কৰি জাতি যোৱা বা ভ্রষ্ট হোৱা degraded, fallen from virtue. বি. ভ্রষ্ট মানুহ, পাপী মানুহ a sinful or fallen person. **পতিত পাৱন** বি. পাপীক উদ্ধাৰ কৰোঁতা, পাপীৰ গতি। স্ত্রী. **পতিত পাৱনী**।

পতিয়ন বি. বিশ্বাস, প্রত্যয় faith, belief. সক. ধা. **পতিয়া** বিশ্বাস কৰ to trust.

পতিহা বি. সহায় পাবৰ আশা, সাহায্য পাবৰ ভাৰসা hope of getting aid, dependance.

পতিহীনা বিণ. স্বামী নথকা having no husband.

পতীয়া বিণ. পাত থকা, পাতৰ নিচিনা having leaves, resembling the leaves of.

পতুৱা, পাতুৱা বিণ বহুত পাত থকা abounding in leaves.

পতোৱাব বি. পানীৰ বেগ কমাবৰ নিমিত্তে দিয়া বেৰ, নৈয়ে খহাই নিব নোৱাৰিবৰ কাৰণে গৰাৰ দাঁতিত দিয়া বেৰ, বুকজ a break-water, revetment.

পত্নী বি. ভার্য্যা wife.

পত্র বি. গছৰ পাত leaf, চিঠি a letter, দলিল, লিখিত কাকত a document. **পত্র বাহক** পত্র বা চিঠি নিওঁতা, হৰকৰা। **পত্র-সন্দেশ** সংবাদ লিখা কাকত বা চিঠি। **পত্রাঙ্ক** পুথিৰ পাতত দিয়া ১, ২ আদি চিন page number. **পত্রিকা** বি. চিঠি a written letter, বাতৰি কাকত newspaper.

পথ বি. বাট a path, আচৰণ way of living, উপায় means, ধর্ম্মমত, মার্গ the way shown by a particular religion for salvation, উপায় means. **পথ-দর্শক, পথপ্রদর্শক** বাট দেখাওঁতা, শিকাওঁতা a guide, a teacher.

পথভ্ৰষ্ট বাট এৰি অবাতে যোৱা going off the right track or direction. **পথভ্ৰান্ত** বি পথ হেৰায়, বিপথগামী।

পথহাৰা বিণ. বিপথগামী।

পথৰুৱা বিণ. পথাৰত উৎপন্ন, পথাৰত কাম কৰা produced in a corn-field, labouring in a field.

পথলীয়া বিণ. পথালি ভাৱে থকা, থিয় বা পোন নোহোৱা lying, cross, horizontal. ক্ৰি. বিণ. **পথলীয়াকৈ**।

পথান বি. বিছনাৰ ভৰি পৰা ঠাই the foot of a bed.

পথাৰ বি. অলপ দ খেতি কৰা ঠাই land fit for cultivation, a meadow, a field, ধাননি পথাৰ a rice field.

পথালি বি. দীঘৰ বা থিয়ৰ বিপৰীত ফাল, বহল ফাল breadth, width বিণ. থিয়ৰ বিপৰীত extending crosswise. **পথালি কোলা** ল'ৰা আদিক পথালিকৈ লবলৈ আগলৈ হাত দুখন মেলি কৰা কোলা। **পথালি চকুৱা** পথালি চকু যুক্ত having horizontal eyes. মানুহ, মনুষ্য জাতি। **পথালি ভাৱে** ক্ৰি. বিণ. পথালিকৈ crosswise. **পথালিয়ে** ক্ৰি. বিণ. ই-দাঁতিৰ পৰা সি দাঁতিলৈ, দীঘৰ বিপৰীত ফালে in breadth, crosswise.

পথিক বি. বাটৰুৱা, পৰ্য্যটক a traveller.

পথ্য বি. ৰোগীৰ উপকাৰী আহাৰ regimen, sick person's diet. **পথ্যাশী** শৰীৰৰ উপকাৰী বস্তু বিচাৰি খোৱা eating food beneficial to health.

পদ বি. ভৰি a foot, খোজ step. বিষয়, বাব, উপাধি an office, a title, rank, অৱস্থা, স্থান state of life or existence, বিভক্তি বা প্ৰত্যয় যুক্ত শব্দ বা ক্ৰিয়া an inflected word, ছন্দোবদ্ধ বাক্য —কবিতাৰ শাৰী, বস্তু বা অঙ্গ item, এবিধ ছন্দ a verse of two rhyming lines. **পদকীয়া** বি. প্ৰতিবাদী, জগৰীয়া an accused. **পদচাৰণ** বি. পদচালনা walking. **পদচ্যুত** বিষয়ৰ পৰা আঁতৰ কৰা, কৰ্ম্ম বা আধিপত্যৰ পৰা আঁতৰ কৰা। **পদদলিত** বিণ. চৰণাহত, ভৰিৰ আঘাত। **পদধূলি** বি. পদৰেণু। **পদপ্ৰাৰ্থী** যি লোক কোনো পদত নিয়োজিত হব খোজে। **পদবন্ধে** পদ্যত, পদ ছন্দত। **পদবি** বি. উপাধি, খিতাপ title, পদ বা বিষয়ৰ নাম an official designation. **পদব্ৰজে** ক্ৰি. বিণ, খোজ কাঢ়ি on foot. **পদৰজ** বি. ভৰিৰ ধূলি dust of the foot. **পদশিলা** দেৱতা বা গোঁসাইৰ ভৰিৰ চিন থকা শিল। **পদসেৱা** ভৰিত সেৱা কৰা

পদলেহন হীনভাবে খোছামোদ। **পদস্থ** প্ৰতিষ্ঠিত উচ্চ পদস্থ। **পদাঘাত** লাথি a kick. **পদাঙ্ক** খোজৰ চিন foot print. **পদাতি, পদাতিক** ভৰিৰে খোজ কাঢ়ি ৰণ কৰা সৈন্য a foot soldier, infantry. **পদানত** বিণ. মূৰ দোৱাই ভৰিত পৰা, নম্ৰ বা বশ হোৱা to be subjected or obedient.

পদাপকৰা বি. এবিধ গুবৰুৱাৰ নিচিনা পোক a kind of small beetle.

পদাপালদেখা তত হেৰুৱা, বিতত কৰ to confound, to be dismayed.

পদাম্বুজ বি. পদুম সদৃশ ভৰি, চৰণ কমল a foot-lotus.

পদাম্ভোজ, পদাৰবিন্দ বি. চৰণ কমল lotus like feet.

পদার্থ বি. দ্ৰব্য, পৰমাণু গোট খাই হোৱা বস্তু a thing, a substance. **পদাৰ্থবিদ্যা** বি. সৃষ্টিৰ বস্তু বিলাকৰ গুণাগুণ আৰু স্বৰূপ জ্ঞান natural science. **পদাৰ্থ বিজ্ঞান** প্ৰকৃতি বিজ্ঞান natural science, physics.

পদাৰ্পণ বি. ভৰি দিয়া কাৰ্য্য, আগমন, অনুগ্ৰহ কৰি অহা the act of placing the foot, by respectable person.

পদিনা বি. এবিধ সুগন্ধি শাক ইয়াক কেঁচাই বাটি চাটনি তৈয়াৰ কৰি খায় mint.

পদুম বি. পদ্ম, এবিধ পানীত হোৱা ফুল the lotus. **পদুমনি** বি. অধিক পদুম থকা ঠাই a place abounding in lotuses.

পদূলি বি. মানুহৰ ঘৰলৈ সোমোৱা বাটৰ মুখ a gateway, **পদূলি-সুঙা** লোকৰ ঘৰে ঘৰে ফুৰা মানুহ (ঠাট্টাত) frequenting other people's houses (in ridicule).

পদে ক্ৰি. বিণ. একেবাৰেই সমূলি at all, মাথোন only. **পদেপদে** প্ৰতি খোজত বা কথাত at every step or instance **পদে প্ৰমাণে** মৌখিক আৰু লিখিত প্ৰমাণেৰে by evidence oral and written.

পদ্ধতি বি. প্ৰণালী, ৰীতি method, নিয়ম, আচাৰ usage, practice, কোনো ধৰ্ম্ম কাৰ্য্যৰ বিধি থকা পুথি।

পদ্ম বি. জলজ ফুল, পদুম lotus. **পদ্মকাঠ** এবিধ সুগন্ধি কাঠ। **পদ্মনাভ** বিষ্ণু name of Vishnu. **পদ্মযোনি** ব্ৰহ্মা। **পদ্মৰাগ** এবিধ বহুমূলীয়া মণি a ruby, **পদ্মলোচন** পদুমৰ নিচিনা ধুনীয়া চকু থকা লোক, বিষ্ণু one having lotus-like or lovely eyes, Vishnu, **পদ্মমুখী** সুন্দৰী তিৰোতা, a beautiful and lovely woman.

পদ্মা, পদ্মাৱতী বি. লক্ষ্মী। **পদ্মাসন** বাওঁ কৰঙনৰ ওপৰত সোঁ ভৰি আৰু সোঁ কৰঙনৰ ওপৰত বাওঁভৰি থৈ বহা।

পদ্মিনী বি. সুন্দৰী তিৰোতা a lovely woman.

পদ্য বি. ছন্দেৰে লিখা বাক্য a metre, a verse, কবিতা a poetry.

পনক বি. পিয়াজ an onion.

পনীয়া বিণ. পানীযুক্ত, পানীৰ নিচিনা watery, diluted.

পনীয়াল বি. এবিধ ফল a kind of fruit.

পন্থা বি. পথ, উপায়, সাধনাৰ মাৰ্গ a road, means.

পন্থী বিণ. কোনো পন্থ বা ধৰ্ম্মমত মতে চলা belonging to a particular religious sect.

পপীয়া বিণ. পাপযুক্ত, পাপী sinful. **পপীয়াতৰা** বি. আকাশত বৰ বেগেৰে এঠাইৰ পৰা আন ঠাইলৈ যোৱা যেন বোধ হোৱা এবিধ দীপ্তি a shooting-star.

পপৌ বি. সৰু লৰাৰ লিঙ্গ the male organ of a child.

পৰা বি. আঙুলিৰ পাবৰ জোৰা উথহি হোৱা বেদনা, গগলা a disease of the finger.

পবাল, পবালি বিণ. পাব থকা, এক গাঁঠিৰ পৰা আন গাঁঠিলৈ বাঢ়ি যোৱা having joints, growing from joint to joint.

পবিত্ৰ, পৱিত্ৰ বিণ. শুদ্ধ, শুচি pure., holy.

পবীয়া বিণ. পাব থকা, পাব সম্বন্ধীয় consisting of a joint or joints.

পম বি. শিহৰি, এটা সৰু আলুৰ পৰা বাঢ়ি গৈ আকৌ আন এঠাইত সৰু আলু ধৰা সূতাৰ নিচিনা শিপা, যেনে—চোঁচোৰৰ পম, সেই পমে পমে খানি নিলে তাৰ মূৰত আলু পোৱা যায় the long thin root of a plant forming a tuber at a distance from the main root of a plant, গুপ্ত কথাৰ উৱাদিহ, অনুসন্ধান a clue, a guide, **পমখেদি** অক. ধা. অলপকৈ পোৱা উৱাদিহ অনুসৰি বিচাৰি to enquire by the help of a clue, **পমধৰ** শিপা ধৰ, ঠনধৰ।

পম অক. ধা. দ্ৰৱ হ, পানী হ, গল to melt, to dissolve.

পমা সক. ধা. দ্ৰৱ কৰ, গলা to cause to melt or dissolve.

পমা বি. এবিধ ৰঙচীয়া কাঠ the toon wood. এই পমা গছ কেবাবিধো, যেনে—**সেন্দুৰী পমা, গন্ধেলীপমা, বগীপমা** আৰু **ডাউকী পমা**।

পমুৱা বিণ. পামত থকা, পামত কাম

কৰা working or living on land taken up for temporary cultivation.

পয়গম্বৰ (ফা.) বি. ঈশ্বৰ প্ৰেৰিত দূত, প্ৰেৰিত মহাপুৰুষ।

পয়মাল (ফা. পায়্মাল্) বিণ. নষ্ট, ধ্বংস।

পয়স্বিনী বিণ. বেছিকৈ গাখীৰ দিয়া গাই a cow giving much milk.

পয়া বি. মাকৰ পিয়াহ কম হোৱাত বা দূষিত হোৱাত লৰা খীণাই যোৱা ৰোগ a disease of a children brought on by unwholesome or scanty milk of the mother. বিণ. **পয়ালগা**।

পয়ান বি. গমন, প্ৰস্থান the act of going, departure.

পয়াৰ বি. ছন্দত লিখা কবিতা, কবিতা versification.

পয়োধৰ বি, স্তন, মেঘ a woman's breast, cloud.

পয়োনিধি বি. সাগৰ the ocean.

পয়োভৰ বি. হেচা, ভৰ weight, প্ৰতাপ, ঐশ্বৰ্য্য, জাকজমক power, wealth, splendour.

পয়োসাৰ (পু. অ.) প্ৰৱেশ, উপস্থিত।

পৰ বি. নিজৰ বাজে আন লোক a person other than one's self, আপোন নোহোৱা বা নিজগীয়া মানুহ a man not belonging to one's family, শত্ৰু an enemy. বিণ. পৰায়ণ, ৰত attached, ভিন্ন, শ্ৰেষ্ঠ, নিজগ, আপোন নোহোৱা।

পৰ বি. ভূত, প্ৰেতাত্মা a ghost, a spirit.

পৰ বি. পৰীয়া, গা-ৰখীয়া an escort, body-guard, aid-de-camp.

পৰ বি. দিন বা ৰাতিৰ চাৰি ভাগৰ এভাগ one fourth of a day or night, সময় time, ৰখি থকা কাৰ্য্য watch. সক. ধা. **পৰদি** ৰাখি বা চাই থাক to keep watch, to attend.

পৰ অক. ধা. পতন হ, তললৈ নাম, শো to fall down, to lie down, কম হ, অন্ত হ, হানি হ, প্ৰাণ এৰ to decrease, to be at an end, to be lost, to die, উপস্থিত হ, স্থিতি হ to appear, to fall into, বিশ্ৰাম কৰ, বৰণ ধৰ, মিল হ, ধৰ্ম্মকৃত্য বন্ধ হ to rest, to assume a colour, to join with another, to be obstructed.

পৰকাল বি. মৰণৰ পাছৰ কাল বা অৱস্থা the future state, the next world.

পৰকীয় বিণ. লোকৰ, নিজৰ নহয় belonging to another. স্ত্ৰী. **পৰকীয়া**।

পৰগণা বি. দেশৰ ক্ষুদ্ৰ ভাগ a fiscal division of a country.

পৰগণীয়া বিণ. নগৰৰ পৰা দূৰত বা গাওঁত থকা living in the village or interior.

পৰঙী জাল বি. এবিধ মাছ মৰা জাল a fishing net.

পৰচ বি. জন্তুৰ সতি সন্ততি offspring.

পৰচৰ্চ্চা বি. পৰৰ সম্বন্ধে আলোচনা, পৰনিন্দা।

পৰজন্ম বি. এই জন্মৰ পাছৰ জন্ম a future birth.

পৰঠুৰা বিণ. আপদত পৰা, কষ্টত পৰা involved in distress, difficulty or trouble.

পৰণ বি. পৰা কাৰ্য্য, পতন act of falling.

পৰনা বি. 'পৰৱানা' চোৱা।

পৰতন্ত্ৰ বিণ. পৰাধীন, লোকৰ ইচ্ছামতে চলিব লগা subordinate, dependent.

পৰতেক (পু. অ.) প্ৰত্যক্ষ, দেখা, ভিন্ন, প্ৰত্যেক, প্ৰাপ্ত।

পৰত্ৰে ক্ৰি. বিণ. পাছে, আন সময়ত afterwards, at another time, সি জন্মত in a future birth.

পৰদাৰ, পৰদাৰা বি. লোকৰ তিৰোতা a woman other than one's own wife. **পৰ দাৰা গমন**—লোকৰ তিৰোতাৰে কৰা সহবাস।

পৰদেশ বি. আন দেশ, বিদেশ a foreign place or country. বি. **পৰদেশী** বিদেশী মানুহ a foreigner. বি. বিদেশত থকা, বিদেশৰ পৰা অহা।

পৰদ্ৰোহ বি. আনক কৰা অন্যায় injury done to others. বিণ. **পৰদ্ৰোহী**।

পৰদ্বেষী বি. পৰদ্ৰোহী malicious.

পৰধৰ্ম্ম বি. আপোনাৰ ধৰ্ম্মতকৈ বেলেগ ধৰ্ম্ম a religion different from one's own.

পৰন্তপ বি. শত্ৰু দমন কৰোঁতা subduing an enemy.

পৰন্তু অব্যয়. ইয়াৰ পাছত, আৰু moreover, and.

পৰপীড়া বি. উপদ্ৰৱ, লোকে দিয়া কষ্ট tyranny.

পৰপিণ্ড বি. লোকে দিয়া আহাৰ food given by others. বিণ. **পৰপিণ্ডাশী** জীৱিকাৰ বাবে আনৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰা depending on others for maintenance.

পৰপুৰুষ বি. আপোনাৰ স্বামীৰ বাজে আন মুনিহ, উপপতি a man other than one's own husband.

পৰপূৰ্ব্বা বি. আগেয়ে আনে বিয়া কৰা formerly married to another.

পৰবাসু (পু. অ.) নিমাখিতী, দুখিনী, প্ৰবাসী।

পৰম বি. উত্তম, অতি শ্ৰেষ্ঠ most excellent, best, প্ৰধান, চৰম ultimate.

পৰমগতি বি. মুক্তি salvation. **পৰমজ্ঞান** শ্ৰেষ্ঠ জ্ঞান, ঈশ্বৰৰ জ্ঞান divine knowledge. **পৰমপদ** বি. উত্তমগতি, মুক্তি final beatitude. **পৰমপদাৰ্থ** শ্ৰেষ্ঠবস্তু, পৰমেশ্বৰ।

পৰমপুৰুষ পৰমেশ্বৰ।

পৰমব্ৰহ্ম বি পৰমেশ্বৰ the supreme being.

পৰমহংস বি. মহাযোগী, সমস্ত ইন্দ্ৰিয়ক দমি সংসাৰ ত্যাগ কৰা যোগী an ascetic of the first rank.

পৰমাণু বি. জড পদাৰ্থৰ সূক্ষ্মতম অংশ an atom.

পৰমাত্মা বি. ব্ৰহ্ম, বিশ্বব্ৰহ্মাণ্ডৰ অন্তৰত থকা প্ৰাণ বা পৰমেশ্বৰ the supreme spirit.

পৰমানন্দ বি. অতিশয় আনন্দ, পৰমেশ্বৰ bliss, the supreme being.

পৰমান্ন বি. পায়স rice boiled with milk and sugar.

পৰমায়ু, পৰমায়ুস বি. জীৱন, জীয়াই থকা কাল life.

পৰমাৰ্থ বি. শ্ৰেষ্ঠ, জ্ঞান, পৰমেশ্বৰ বিষয়ক জ্ঞান highest spiritual knowledge. **পৰমাৰ্থতত্ত্ব** ব্ৰহ্মজ্ঞান। **পৰমাৰ্থ বিদ্যা** ঈশ্বৰ বিষয়ে জ্ঞান দিয়া। **পৰমাৰ্থিক** ঈশ্বৰ পৰায়ণ holy, spiritual, পৰমাৰ্থ বিষয়ক।

পৰমুখাপেক্ষী বিণ. আনৰ সহায় পাম বুলি আশা কৰি থকা always looking to another for help.

পৰমেশ্বৰ বি. পৰম ব্ৰহ্ম, যাই ঈশ্বৰ the supreme being.

পৰম্পদ বি. পৰমেশ্বৰৰ স্থান, বৈকুণ্ঠ, মুক্তি the heaven of Vishnu, final felicity.

পৰম্পৰ বি. ক্ৰমান্বয়। স্ত্ৰী. **পৰম্পৰা** sequence.

পৰম্পৰায় ক্ৰি. বিণ. এটাৰ পাছত এটা আহি, ক্ৰমান্বয়ে successively.

পৰলা বি. মটীয়া ৰঙা brownish. স্ত্ৰী. **পাৰলী**।

পৰলি বি. ঢাপলি, ঢাকিবৰ বা আঁৰ দিবৰ কাৰণে কামী দি বন্ধাখেৰ a screen covering made of grass.

পৰলীয়া বিণ. এবাৰ কঁড়া ভালকৈ নিকানোহোৱা not well-cleaned.

পৰলোক বি. পৰকাল, পৰজন্ম the next world, the next life. **পৰলোক হ** মৃত্যু হ, মৰ to die. বিণ. **পাৰলৌকিক**।

পৰবৰ্ত্তী বিণ. পাছৰ, পাছত থকা ব হোৱা subsequent, coming next.

পৰবশ বিণ. পৰাধীন dependent.

পৰৱা (পু. অ.) বিণ. অধীন।

পৰৱানা বি. আদালতৰ পৰা জাৰি হোৱা লিখা হুকুম বা জাননী a written order or notice issued from a court of justice.

পৰশ বি. স্পৰ্শ, ছোৱন a touch. ক্রি. **স্পৰ্শ কৰ**।

পৰশ-পাথৰ বি. স্পৰ্শমণি, এবিধ প্ৰস্তৰ ই স্পৰ্শ কৰিলেই যেই সেই বস্তু সোণহৈ পৰে।

পৰশু বি. কুঠাৰ an axe.

পৰশুকুণ্ড, পৰ্শুকুণ্ড বি. ব্ৰহ্মকুণ্ড।

পৰশুৰাম, পৰ্শুৰাম বি. জমদগ্নি ঋষিৰ পুতেক আৰু ক্ষত্ৰিয় বিনাকক দমন কৰোঁতা।

পৰশ্ৰী বি. লোকৰ ধন সম্পত্তি, লোকৰ উন্নতি prosperity of another.

পৰশ্ৰীকাতৰ বিণ. লোকৰ ভাল দেখি বেজাৰ পোৱা, খিয়লীয়া envious. বি. **পৰশ্ৰীকাতৰতা**।

পৰস্তে ক্রি. বিণ. পাছে, পৰে, ভবিষ্যতে afterwards, in future.

পৰস্পৰ বিণ. উভয়ৰ, ইটোৰ লগত সিটোৰ mutual. বিণ. **পাৰস্পৰিক**। ক্রি. বিণ. **পৰস্পৰে** উভয়ে, ইটোৱে সিটোৱে mutually.

পৰস্ব বি. পৰৰ ধন, আনৰ বস্তু another's property. বিণ. **পৰস্বাপহাৰী** পৰৰ ধন অপহৰণ কাৰী বি. **পৰস্বাপহৰণ**।

পৰহি বি. যোৱা কালিৰ আগদিন the day before yesterday, অহা কালিৰ পিছ দিন the day after tomorrow. ক্রি. বিণ. **পৰহি, পৰহি লৈ, পৰহি কৈ**।

পৰা উপসৰ্গ, বিপৰীত, ব্যতিক্ৰম অৰ্থত শব্দৰ আগত ব্যৱহাৰ হয় a negative prefix.

পৰা বিণ. প্ৰধান, শ্ৰেষ্ঠ highest. **পৰা প্ৰকৃতি** প্ৰধানা প্ৰকৃতি, জীৱ।

পৰাকাষ্ঠা বি. চৰম উৎকৰ্ষ, চূড়ান্ত।

পৰহিতৈষণা বি. পৰোপকাৰেচ্ছা।

পৰহিতৈষী বিণ. পৰৰ মঙ্গলকামী। স্ত্ৰী. **পৰহিতৈষিণী**।

পৰাক্ৰম বি. শক্তি, ক্ষমতা, বীৰ্য্য power, strength, valour.

পৰাক্ৰমী বিণ. প্ৰতাপী powerful.

পৰাখিতাপ বি. উপদ্ৰৱ, অত্যাচাৰ oppression.

পৰাগ বি. ফুলৰ কেশৰৰ ধূলি pollen, flower dust.

পৰাঙ্মুখ বি. মুখ ঘূৰাই পাছলৈ যোৱা, পিঠি দিয়া, প্ৰতিকূল with the face turned back, বিমুখ disappointed.

পৰাচিত বি. পাপৰ প্ৰতিকাৰ

penance or atonement for sins.

পৰাজয় বি. হাৰ, পৰাভব, পৰাস্ত হোৱা অৱস্থা defeat বিণ. পৰাস্ত defeated.

পৰাঠ বি. আপদ, **কষ্ট** misfortune, trouble.

পৰাণ বি. 'প্ৰাণ' শব্দৰ কোমল ৰূপ।

পৰাৎপৰ বি. পৰমেশ্বৰ the supreme being.

পৰাধীন বিণ. লোকৰ তলতীয়া, লোকৰ বশ dependence. বি. **পৰাধীনতা**।

পৰান্ন বি. পৰৰ অৰ্জ্জন food supplied by others as a favour. বিণ. **পৰান্নভোজী, পৰান্নভোগী, পৰান্নজীবী** যি পৰৰ অন্নেৰে জীৱনধাৰণ কৰে।

পৰাপক্ষত অব্যয়. পৰা যায় মানে, যিমান দূৰ পাৰি if possible.

পৰাভৱ বি. পৰাজয় defeat, যন্ত্ৰণা, পীড়া mortification, distress, অৱজ্ঞা disregard.

পৰাভূত কৃদ. বিণ. অইনৰ দ্বাৰা পৰাজিত defeated.

পৰামৰ্শ বি. আলচ, মন্ত্ৰণা বুদ্ধি consultation, advice.

পৰামলখা বি. এবিধ আমলখীৰ গছৰ টেঙা ফল আৰু তাৰ গছ a kind of acid fruit and its tree.

পৰায়ণ বিণ. ৰত, নিযুক্ত devoted, attached.

পৰাল বি. ধান বনা কাৰ্য্য act of husking. ক্ৰি. **পৰাল পৰ** শেষ হ, অন্ত হ।

পৰালি বি. হানি, ক্ষতি loss. ক্ৰি. **পৰালি পৰ**।

পৰাশৰ বি. ব্যাসৰ বাপেকৰ নাম।

পৰাশ্ৰিত বি. লোকৰ অধীন, আনত আশ্ৰয় কৰি থকা subject, dependent.

পৰাস্ত বিণ. পৰাজিত defeated.

পৰি উপসৰ্গ a prefix, চাৰিওফালে, ভালকৈ, অতি ইত্যাদি অৰ্থত ব্যৱহাৰ হয়।

পৰিকৰ বি. কাম কৰি দিওঁতা, ভৃত্য a servant, a follower, পৰিয়াল, সহচৰ relations, companions.

পৰিকল্পন বি. কল্পনা, ৰচনা। স্ত্ৰী. **পৰিকল্পনা** নক্চা, ৰচনা design, plan.

পৰিক্ৰিয়া বি. সংস্কৰণ, শোধন purification, remedy.

পৰিখা বি. গৰখাৱৈ a trench round a town or fort.

পৰিগণিত বিণ. লেখা, সংখ্যা কৰা well calculated, মান্যকৰা regarded. বি. **পৰিগণন**।

পৰিগৃহীত বিণ. গ্ৰহণ কৰা, লোৱা accepted.

পৰিগ্ৰহ বি. গ্ৰহণ, লোৱা কাৰ্য্য acceptance, ধাৰণ assuming, সম্পত্তি possessions, গৃহস্থালি household affairs.

পৰিঘ বি. প্ৰাচীন যুদ্ধাস্ত্ৰ বিশেষ an iron-mounted club.

পৰিচয় বি. চিনাকি দিবলৈ কোৱা নাম আদি acquaintance.

পৰিচৰ্য্যা বি সেৱা, শুশ্ৰূষা nursing, serving.

পৰিচায়ক বি. যি পৰিচয় দিয়ে, জ্ঞাপক।

পৰিচাৰক বি. আলধৰা, চাকৰ a servant, an attendant. স্ত্ৰী. **পৰিচাৰিকা**।

পৰিচালক বি. যি চলায় manager, অধ্যক্ষ, নেতা director, যাৰ মাজেৰে চালিত হব পাৰে (বিজুলী)। বি. **পৰিচালন, পৰিচালনা** ভালকৈ চলোৱা কাৰ্য্য। বিণ. **পৰিচালিত** চলোৱা, বাট দেখাই দিয়া guided, directed, managed.

পৰিচিত বিণ. আগৰ পৰা চিনা জনা থকা, চিনাকি acquainted with, familiar. স্ত্ৰী. **পৰিচিতা**।

পৰিছদ (পু. অ.) বি. আড়ম্বৰ।

পৰিচ্ছদ বি. সাজপাৰ, আভৰণ garment.

পৰিচ্ছন্ন বিণ. পৰিষ্কৃত, আবৰ্জ্জনাশূন্য clean, tidy.

পৰিচ্ছিন্ন বিণ. সীমাবদ্ধ, সঙ্কীৰ্ণ narrow, limited.

পৰিচ্ছেদ বি. লেখাৰ এক ছেদ বা ভাগ a paragraph, অধ্যায়, খণ্ড a chapter, সীমা, অন্ত।

পৰিছেদা (পু. অ.) ক্ৰি. বিণ. চিৰকাললৈ, শেষ বাৰলৈ।

পৰিজন বি. ভৃত্য, চাকৰ কাম কৰোঁতা a servant, an attendant, পৰিয়াল family member.

পৰিজ্ঞান বি. সম্পূৰ্ণ বা ভাল জ্ঞান thorough knowledge.

পৰিণত কৃদ. বিণ. পৈণত, বুঢ়া হোৱা, পকা matured, ripened, এক অৱস্থাৰ পৰা আন অৱস্থা পোৱা converted, changed. বি. **পৰিণতি** বুঢ়া বা পৈণত অৱস্থা পোৱা, শেষ ফল maturity, the final result.

পৰিণয় বি. বিয়া marriage

পৰিণাম বি. শেষ ফল result, consequence, পকা অৱস্থা, পৰিণতি ripeness, শেষ, অন্ত end. **পৰিণামদৰ্শী** পাছে কি হব তাক আগেয়ে জনা, আগ পাছ গুণা foreseeing. বি. **পৰিণাম দৰ্শিতা**।

পৰিণীত বিণ. বিবাহিত married. স্ত্ৰী. **পৰিণীতা**।

পৰিত (পু. অ.) বিণ. শিক্ষা।

পৰিতাপ বি. দুখ, খেদ, সন্তাপ sorrow, anguish, অনুশোচনা repentance. বিণ. **পৰিতপ্ত**।

পৰিতুষ্ট বিণ. সম্পূৰ্ণ, সন্তুষ্ট, আনন্দিত very pleased, delighted.

পৰিতৃপ্ত বিণ. তৃপ্ত হোৱা, পৰিতুষ্ট

very much pleased. বি. **পৰিতৃপ্তি, পৰিতোষ** সন্তোষ, আনন্দ pleasure, satisfaction.

পৰিত্যক্ত বিণ. এৰা, ত্যাগ কৰা abandoned, left.

পৰিত্যাগ বি. এৰণ, ত্যাগ, বৰ্জ্জন abandonment. বি. **পৰিত্যাগী** ত্যাগ কৰা, এৰা abandoning. quitting. **পৰিত্যাজ্য** পৰিত্যাগ কৰিব লগীয়া।

পৰিত্ৰাণ বি. উদ্ধাৰ, ৰক্ষা, মুক্তি protection, deliverance, salvation বি. **পৰিত্ৰাতা** ৰক্ষা-কৰোঁতা a saviour, a deliverer, a liberator.

পৰিদান বি. ঘূৰাই দিয়া restoration of deposits.

পৰিদৰ্শন বি. সৰ্ব্বতোভাৱে দৰ্শন, পৰ্য্যবেক্ষণ, তত্ত্বাবধান supervision. **পৰিদৰ্শক** বি. যি পৰিদৰ্শন কৰে।

পৰিদৃশ্যমান বিণ. কেউফালে প্ৰকাশ হৈ থকা apparent all around.

পৰিধান বি. কাপোৰ আদি পিন্ধা কাৰ্য্য act of putting on.

পৰিধি বি. ঘূৰণীয়া বস্তুৰ বেৰ বা সীমা circumference, বেৰ, সীমাৰেখা periphery.

পৰিনাতি বি. নাতিৰ বা নাতিনীৰ পুতেক a great-grandson.

পৰিনিষ্ঠ (পুঃ সঃ) বিণ. পাৰ্গত, পৰায়ণ well acquainted.

পৰিপক্ব বিণ. ভালকৈ পকা বা সিজা thoroughly ripe or cooked. সম্পূৰ্ণ পাৰ্গত well versed.

পৰিপন্থী বিণ. বাধাদায়ক, প্ৰতিকূল, বিপক্ষ, বিৰুদ্ধ standing in the way, obstructing opposing, opponent, antagonist.

পৰিপাক বি. ভালকৈ জীৰ্ণ হোৱা কাৰ্য্য being completely cooked or dressed, **হজম** digestion

পৰিপাটি বিণ. পৰিষ্কাৰ, সুশৃঙ্খল, নিয়াৰি neat, well-arranged, methodical. বি. সুশৃঙ্খলা, সুদিহা method, arrangement. ক্ৰি. বিণ. **পৰিপাটিকৈ** নিয়াৰিকৈ, আঁত লগাই।

পৰিপুষ্ট বিণ. নিপোটল, ভালকৈ খাই শকত হোৱা very fat, well-nourished. বি. **পৰিপুষ্টি**।

পৰিপূৰণ বি. সম্পূৰ্ণ কৰা filling.

পৰিপূৰ্ণ বিণ. গোটেই পূৰ, ভৰা quite full, filled to the brim. বি. **পৰিপূৰ্ণতা**।

পৰিপোষণ বি. পোহ পাল nourishing, feeding, বাঢ়িবলৈ দিয়া promoting.

পৰিবৰ্জ্জন বি. এৰা, ত্যাগ কৰা quitting up, giving up.

পৰিবৰ্ত্ত বি. পৰিবৰ্ত্তন, সলনি exchange.

পৰিবৰ্ত্তন বি. সলনি কৰা কাৰ্য্য act of changing. বিণ. **পৰিবৰ্ত্তিত** সলনি হোৱা। **পৰিবৰ্ত্তনশীল** ঘনাই সলনি হোৱা changing. **পৰিবৰ্ত্তে** (অব্যয়) কোনো বস্তুৰ সলনি in exchange, in the place of.

পৰিবৰ্দ্ধন বি. বৃদ্ধি পোৱা কাৰ্য্য increasing, growing. বিণ. **পৰিবৰ্দ্ধিত** বৃদ্ধি কৰা বা পোৱা increased, grown, যাক বঢ়োৱা হৈছে enlarged.

পৰিবাৰ বি. ভাৰ্য্যা wife, পৰিয়াল family.

পৰিবাহিত বিণ. বৈ যোৱা flowing, বোৱাই দিয়া drained.

পৰিবৃত বিণ. কেউফালে আবৃত বা ঢকা, বেৰি ধৰা well covered, surrounded.

পৰিবেশ বি. পৰিধি, বেষ্টন, আবেষ্টন।

পৰিবেশন বি. খোৱাৰ সময়ত খাওঁতাক খাদ্য সামগ্ৰী ভগাই দিয়া কাৰ্য্য। বি. **পৰিবেশক**।

পৰিবেষণ বি. আহাৰ কৰোঁতে আল ধৰা কাৰ্য্য waiting on at dinner. বি. **পৰিবেষক**।

পৰিবেষ্টন বি. বেৰি ধৰণ, ঘেৰ act of surrounding. বিণ. **পৰিবেষ্টিত** পৰিবৃত surrounded.

পৰিব্ৰাজক বি. নানা ঠাই ভ্ৰমি ঘূৰা মানুহ a traveller.

পৰিভাষা বি. বিশেষ অৰ্থ বোধক শব্দ, সংজ্ঞা terminology, technical term. বিণ. **পৰিভাষিক**।

পৰিভ্ৰমণ বি. পৰ্য্যটন, চাৰিওফালে ঘূৰি ফুৰা কাৰ্য্য a travelling about.

পৰিম্লান বিণ. নিশকতীয়া, দুৰ্ব্বলী weak.

পৰিমল বি. সুগন্ধ, অতি উত্তম ঘ্ৰাণ exquisite fragrance, চন্দন আদি সুগন্ধি বস্তু perfume.

পৰিমাণ বি. মাত্ৰা, জোখ quantity amount, dimension, measure.

পৰিমাণী বিণ. প্ৰমাণিত (ঔষধ আদি) efficacious.

পৰিমিত বিণ. জোখা, পৰিমাণ কৰা, সীমা থকা measured, weighed, limited, সংযত moderate.

পৰিমিত, পৰিমিতে ক্ৰি. বিণ. পৰ্য্যন্ত, কোনো এক সংখ্যা, পৰিমাণ বা সময় লৈকে, কোনো এটা সীমালৈকে up to (a certain number, measure or time) to the extent of.

পৰিমিতি বি. মাটিৰ জোখ বা কালি সম্বন্ধীয় অঙ্ক শাস্ত্ৰ mensuration.

পৰিমেয় বিণ. পৰিমাণ কৰিব পৰা, জুখিব পৰা measurable, limited.

পৰিয়াল বি. একে ঘৰত একেজন গৃহস্থৰ অধীন হৈ থকা ল'ৰা, তিৰোতা

আদি লোক বিলাক, বংশ family, race.

পৰিলম্বিত বিণ. ওলমি থকা hanging.

পৰিশিষ্ট বি. পুথিৰ শেষত থাই ভাগৰ অঙ্গ স্বৰূপে লগ লগোৱা অংশ an appendix.

পৰিশুদ্ধ বিণ. শুচি, নিৰ্ম্মল cleaned, purified.

পৰিশেষ বি. শেষ the end, বাকী remainder.

পৰিশোধ বি. ধাৰ শুজা, প্ৰতিহিংসা, প্ৰতিকাৰ a paying off, revenge.

পৰিশোধিত বিণ. সংশোধিত, পৰিষ্কাৰ কৰা corrected, purified.

পৰিশ্ৰম বি. মনেৰে বা গাৰে কৰা যত্ন, চেষ্টা, কষ্ট, ভাগৰ labour, exertion, fatigue. বিণ. **পৰিশ্ৰমী** দুখ কৰিব পৰা industrious, painstaking.

পৰিশ্ৰান্ত বিণ. ভাগৰ লগা, অতিশয় ক্লান্ত wearied, fatigued. বি. **পৰিশ্ৰান্তি** ভাগৰ fatigue.

পৰিষদ বি. সভা, মেল an assembly, council.

পৰিষ্কাৰ বি. মল নথকা clean, neat, স্পষ্ট, সহজে চিনিব পৰা clear, visible বিণ. **পৰিষ্কৃত** নিকা বা নিৰ্ম্মল কৰা cleansed, purified.

পৰিসমাপ্ত বিণ. সমাপ্ত, অন্ত হোৱা ended, finished. বি. **পৰিসমাপ্তি** শেষ, সম্পূৰ্ণতা completion, conclusion.

পৰিসৰ বি. বিস্তাৰ extension, আয়তন, পুতল expanse.

পৰিসীমা বি. শেষ সীমা, অন্ত extremity, end.

পৰিস্ফুট বিণ. স্পষ্ট, প্ৰকাশিত, বিশদ quite plain, manifest, distinctly visible, fully developed or grown.

পৰিহৰ সক. ধা. ত্যাগ, কৰ, এৰ to give up, to relinquish.

পৰিহৰণ, পৰিহাৰ বি. ত্যাগ, এৰা কাৰ্য্য the act of abandoning or leaving. বিণ. **পৰিহৰণীয়, পৰিহৰ্ত্তব্য, পৰিহাৰ্য্য** বৰ্জ্জনীয়, এৰিব লগা fit or proper to be abandoned. **পৰিহৃত** বি. বৰ্জ্জিত।

পৰিহাস বি. ঠাট্টা, ধেমেলীয়া কথা, ধেমালিত কৰা ঠাট্টা মস্কৰা a joke.

পৰিহিত বিণ. যাক পিন্ধা যায়।

পৰীয়া বি. পৰ দিওঁতা, ৰখীয়া, চাই থাকোঁতা one who watches, a guard.

পৰীক্ষক বি. পৰীক্ষা কৰোঁতা, দোষ গুণ বিচাৰোঁতা an examiner, a judge, বস্তুৰ গুণাগুণ বিচাৰি চাওঁতা an investigator.

পৰীক্ষা বি. দোষ গুণ বিচৰা কাৰ্য্য,

গুণ, যোগ্যতা পৰিমাণ ইত্যাদি বিচাৰ examination বস্তুৰ, গুণাগুণ বিচৰা কাৰ্য্য an experiment, সত্যাসত্য নিৰ্ণয়। **পৰীক্ষণীয়** বিণ. **পৰীক্ষিত** বিণ. পৰীক্ষা লোৱা, প্ৰমাণিত examined, experimented.

পৰীক্ষামূলক বিণ. পৰীক্ষাৰ কাৰণে কৰা experimental.

পৰীক্ষিত বি. এজন চন্দ্ৰবংশীয় ৰজা অৰ্জ্জুনৰ নাতি, অভিমন্যুৰ পুতেক a king of the lunar dynasty.

পৰুৱা বি. ঠেং থকা মাটিত বগাই ফুৰা কীট an ant.

পৰুৱা বিণ. পৰৰ, আনৰ ঘৰৰ belonging to another. বি. বাটৰুৱা মানুহক ৰাতি বাটেদি যাবলৈ নিদি আন বাটেদি ভুলাই লৈ যোৱা এবিধ ভূত an evil spirit supposed to misguide wayfarers. ক্ৰি. **পৰুৱাই পা** বিণ. **পৰুৱাই পোৱা**।

পৰুষ বিণ. কঠোৰ, কৰ্কশ।

পৰে ক্ৰি. বিণ. ভবিষ্যতে, পাছত in future.

পৰে অব্য. বাহিৰে, উপৰি (অধিকৰণ-পদৰ পাছত বহে)।

পৰেক বি. এপৰ কাল one eighth of a day and night. বিণ. **পৰেকীয়া**।

পৰেভী-জাল বি. 'পৰভী-জাল' চোৱা।

পৰেশ বি. পৰমেশ্বৰ।

পৰোপকাৰ ক্ৰি. বিণ. পৰৰ উপকাৰ কৰা কাৰ্য্য act of doing good to others. **পৰোপকাৰী** বিণ. যি পৰৰ উপকাৰ কৰে বি. **পৰোপকাৰিতা**। **পৰোপজীৱী** বিণ. যি পৰৰ সাহায্যেৰে জীৱিকা নিৰ্ব্বাহ কৰে।

পৰোৱা বি. মান, আদৰ regard, ভয় care.

পৰোক্ষ বি চকুৰ নেদেখা অৱস্থা, অসাক্ষাত absence, অদৃশ্য। ক্ৰি. বিণ. **পৰোক্ষে**।

পঘুমা বি এবিধ বনৰীয়া পাৰ জাতিৰ চৰাই a kind of wood pigeon.

পৰ্ণ বি. গছৰ পাত a leaf of a tree, **পৰ্ণকুটীৰ** বি. গছৰ পাতেৰে সজা পঁজা। **পৰ্ণদাহ** বি জুমুঠি পোৰা কাৰ্য্য। **পৰ্ণনৰ** দাহন কৰিবলৈ নোপোৱা শৱৰ পৰিবৰ্ত্তে পুৰিবৰ কাৰণে গছ পাতেৰে সজা এটা মানুহৰ আকৃতি। **পৰ্ণশালা** বি. পৰ্ণকুটীৰ।

পৰ্দ্দা বি. কাপোৰৰ ঢাকনি, আৰ কাপোৰ a screen of cloth.

পৰ্ব্ব বি. নিৰূপিত সময়ত কৰা উৎসৱ festival, খণ্ড, অংশ a section of a book.

পৰ্ব্বত বি. গিৰি, ওখ শিল সমূহ; পাহাৰ hill, mountain বিণ. **পৰ্ব্বতাকাৰ** বৰ ডাঙৰ। **পৰ্ব্বতীয়া**

পৰ্ব্বতত থকা বা উৎপন্ন living or produced on a mountain or hill.

পৰ্য্যঙ্ক বি. খাট, পালেং a bedstead.

পৰ্য্যটন বি. ভ্ৰমণ travelling, **পৰ্য্যটক** ভ্ৰমণকাৰী।

পৰ্য্যন্ত অব্য. অবধি, লৈকে up to, সীমা বা পৰিমাণ লৈকে as far as.

পৰ্য্যবসান বি. সমাপ্তি, শেষ সমাধা।

পৰ্য্যবসিত বিণ. পৰিণত, সমাপ্ত।

পৰ্য্যবেক্ষক বিণ. দৰ্শক।

পৰ্য্যবেক্ষক বিণ. যি পৰ্য্যবেক্ষণ কৰে, পৰিদৰ্শক গ্ৰহনক্ষত্ৰাদি দৰ্শক observator.

পৰ্য্যবেক্ষণ বি. পৰিদৰ্শন, তত্ত্বাবধান, নিৰীক্ষণ close observance.

পৰ্য্যবেক্ষণিকা বি. গ্ৰহনক্ষত্ৰাদি নিৰীক্ষণাগাৰ, মানমন্দিৰ observatory.

পৰ্য্যাপ্ত বিণ. প্ৰচুৰ, যথেষ্ট abundant, sufficient. বি. **পৰ্য্যাপ্তি**।

পৰ্য্যায় বি. ক্ৰম, অনুক্ৰম succession, order, একেৰকমৰ অৰ্থযুক্ত শব্দসমূহ a series of synonyms.

পৰ্য্যায়ক্ৰমে ক্ৰি. বিণ. যথাক্ৰমে।

পৰ্য্যালোচনা বি. ভালদৰে বিবেচনা কৰি চোৱা কাৰ্য্য, উত্তমৰূপে বিচাৰ circumspection, deliberation.

পৰ্য্যুষিত বিণ. বাহী, পাছদিনালৈ থকা of the previous day, stale.

পৰ্শ সক. ধা. ছো, স্পৰ্শ কৰ to touch.

পশু'ই, পশু'ই দিনা বি. পৰহি চোৰাঁ।

পল বি. কালৰ বিভাগ, একদণ্ডৰ ষাঠি ভাগৰ এভাগ sixtieth part of a দণ্ড।

পল বি. বাঁহৰ কাঠিৰে সজা এবিধ মাছ ধৰা যতন। ক্ৰি. **পল বা** পলৰে মাছ ধৰ।

পলক বি. টলক, নিমিষ a twinkling, a moment.

পলম বি. বিলম্ব, বেলি delay. ক্ৰি. বিণ. **পলমে** বেলি কৰি, অলপ বেলিৰ পাছত।

পলৰীয়া বিণ. পলোৱা, গোপনে স্থানান্তৰ হোৱা, পলাই যোৱা বা অহা fugitive, absconding, eloping.

পলস বি. নৈয়ে পেলোৱা বোকা soft mud deposited by a river, silt, সাৰৰ বাহিৰে থকা কোমল কাঠ sap wood. বিণ. **পলসুৱা** সাৰ নথকা, নৈয়ে পেলোৱা বোকাযুক্ত।

পলা অক. ধা. লুকাই থাক, গোপনে গুচি যা, পৰাস্ত হৈ লৰমাৰ to abscond, escape, to flee. বিণ. **পলোৱা**—বি. **পলাওঁতা, পলাই পত্রং দে**, পলাই দূৰলৈ যা। **পলাতক** বিণ. পলাই যোৱা,

পলৰীয়া fugitive. **পলায়ন** বি. পলোৱা কাৰ্য্য act of fleeing. বিণ. **পলায়িত**।

প'লা বি. তেল পেৰা বেতেৰি a small rattan basket used in pressing oil.

পলাশ বি. এবিধ গন্ধ নোহোৱা ফুল a kind of flower, পাত a leaf.

পলিত বিণ. পকা চুলীয়া grey haired.

পলিতা বি. শলিতা, শিহা, শলাকানি the wick of a lamp. কলাই খাৰ ভৰা বস্তুত জুই লগোৱা শিহা a fuse.

পলীয়া বিণ. পাল অনুসৰি কাম কৰা one of several persons working by rotation. বিণ. পাল পাতি কাম কৰা।

পলু বি. মুগা, পাট আদিৰ পোক a silk worm.

পলুৱা সক. ধা. গোপনে নি লুকাই থ বা লৈ যা to keep concealed, to cause to run away or elope. বি. **পলুৱাওঁতা**। স্ত্রী. **পলুৱঁতী**।

পল্টন বি. সৈন্যদল a subdivision of a company of soldiers. বিণ. **পল্টনীয়া**

পল্লৱ বি. নতুন পাত, কোঁহ a new leaf, a bud, নতুন পাতেৰে সৈতে সৰু ডাল a small branch with new leaves. বিণ. **পল্লৱিত** কুঁহি পাত ধৰা having new leaves.

পল্লৱগ্রাহী বিণ. যি পল্লৱ ছিঙাৰ নিচিনা নানা বিষয়ৰ পৰা অলপ অলপ জ্ঞান অৰ্জ্জন কৰে। **পল্লৱগ্রাহিতা** বি. নানা বিষয়ৰ অগভীৰ জ্ঞান।

পৱন বি. বায়ু, বতাহ air, wind. **পৱননন্দন** বি. হনুমান, ভীম Honuman, Bhima.

পশ্ অক. ধা. সোমা to enter.

পশু বি. চাৰি ঠেঙীয়া জন্তু a beast. **পশুত্ব** পশুৰ স্বভাৱ বা গুণ the nature of a beast. **পশুপতি** বি. শিৱৰ এটা নাম। **পশুপ্রবৃত্তি** বি. পশুৰ নিচিনা প্রবৃত্তি বা ইন্দ্রিয় সুখৰ বাঞ্ছা। **পশুৰাজ** বি. সিংহ the lion.

পশ্চিম বি. যিফালে সূৰ্য্য অস্ত যায় the west.

পষ্ বি, পক্ষ এমাহৰ আধা fortnight. ক্রি. বিণ. **পষেপষে**।

পষপব ক্রি. এমাহৰ আধা যা।

পষেকীয়া বিণ. এপষ থকা, এপষত হোৱা fortnightly.

পস্তা অক. ধা পাছত দুখ কৰা to repent.

পন্থ বি. সুবিধা, বাধা নথকা অৱস্থা free scope, access or course, অস্ত্র, বাণ arrow.

পহৰা বি পৰ দিয়া কাৰ্য্য watch. অক. ধা. **পহৰাদি** সাৱে থাকি শান্তি

ৰক্ষা কৰ to keep watch. বি. **পহৰীয়া, পহৰাৱালা** পহৰা দিওঁতা a sentinel, a watch-man.

পহল বি. ফলীয়া কাঠৰ ধাৰ বা চুক the edge of a plank or scantling

পহলং বি. চিকাৰী a hunter.

পহলভী বি. পুৰণি অসমৰ এবিধ জুই দি মৰা হিলৈ a kind of Assamese match-lock. বিণ শকত দীঘল tall and stout.

পহাৰ, পহাৰী বি 'পোহাৰ' চোৱা।

পহাৰী-চুপতি বি. পহাৰী বা সামান্য মানুহে কৰাৰ নিচনা চুপতি vulgar jokes

পহিল বি. আৰম্ভণ, প্ৰথম অৱস্থা commencement. বিণ. **পহিলা** প্ৰথম, প্ৰথমে first, firstly.

পহু বি. হৰিণা জাতিৰ জন্তু an animal of the deer kind. **পহু কণীয়া** বিণ. 'চৰাই-কণীয়া' চোৱা, **পহু গড়াল** মানুহে চাবৰ কাৰণে নানা জাতিৰ জন্তু ৰখা ঠাই a zoological garden, **পহুমৰীয়া** ব্যাধ, পহু চিকাৰী a hunter.

পহু (পু. অ.) বি. প্ৰভু, স্বামী।

পক্ষ বি. চান্দ্ৰ মাহৰ আধা ভাগ, কৃষ্ণ পক্ষ, শুক্লপক্ষ half of a lunar month, এমাহৰ আধা, পোন্ধৰ দিন a fortnight, কাজিয়া কৰা মানুহৰ এদল বা এটা a party to a dispute or case, পাখি wing, feather. **পক্ষতা** এক পক্ষক সমৰ্থন কৰা siding with a party. **পক্ষপাত, পক্ষ গ্ৰহণ** কোনো এক পক্ষৰ ফলীয়া হোৱা, পৰস্পৰ বিবাদ কৰা দুজন বা দুদল মানুহৰ এফালক কৰা সাহায্য বা হিত partiality **পক্ষপাতিতা** পক্ষপাত কৰা স্বভাৱ বা গুণ partiality. বিণ **পক্ষপাতী**।

পক্ষাঘাত বি. বাত ব্যাধি ৰোগ, এই ৰোগত শৰীৰ আধাঅৰ যেন হৈ থাকে, অৰ্দ্ধাঙ্গ paralysis, hemiplegia.

পক্ষান্তৰে আনফালে, সিফালে on the other hand, **পক্ষান্ত** বি. পূৰ্ণিমা or অমাবস্যা।

পক্ষিৰাজ বি গৰুড় a name of Garuda.

পক্ষিশাৱক বি. চৰাই পোৱালী a young bird.

পক্ষী বি. চৰাই a bird. **পক্ষীন্দ্ৰ** বি. গৰুড়।

পক্ষে বি. ফালে, পোনে on the side of, in favour of.

পা সক. ধা. লাভ কৰ, উপাৰ্জ্জন কৰ to get কোনো এঠাইত গৈ উপস্থিত হ to reach, অনুভব কৰ to feel, লভ to possess. অক. ধা. উচিত হ, ন্যায় হ to be fit or proper. জন্ম দি to give birth to.

পাই বি, এটা পইচাৰ তিনিভাগৰ এভাগ a pie.

পাইক বি. আহোম ৰজাৰ দিনৰ সামান্য অসমীয়া ৰায়ত a common rayot in the days of Ahom, লোকৰ মাটি খোৱা মানুহ a tenant. বিণ. **পাইকান** পাইকে ভোগ-দখল কৰা (মাটি)।

পাইকাৰী বি. যি মূঠ হিচাবে বস্তু কিনি আনি লাভৰ কাৰণে খুচুৰাকৈ বেচে a petty trader. বিণ. মূঠতে বস্তু কিনা purchased wholesale.

পাইখানা বি. মলমূত্ৰ ত্যাগ কৰা ঘৰ বা বেৰা ঠাই a latrine.

পাইজামা বি. এবিধ ঢিলা সোলোকা ঠেঙা a kind of loose trousers.

পাইতা বি. কোনো পাত্ৰৰ পৰা জুলীয়া বস্তু ওলোৱা জিভা a tongue of a vessel.

পাইল বি. বিভাগ, শ্ৰেণী, শাৰী a division, class, a file.

পাইলা বি. কেৰাহি বা তাৰ নিচিনা মাটিৰ পাত্ৰ a kind of vessel.

পাউনি, পাওনা বিণ. পাব লগা due, payable. বি. পাবলগা বস্তু বা ধন dues. **পাওন** বি. পোৱা কাৰ্য্য।

পাং স. ধা মনতে সাজ, ফন্দি কৰ, কল্পনা কৰ to plan—ক্ৰি. **পাং**

পাত মিছা কথা সাজ, ফন্দি কৰ, বুদ্ধি সাজ to fabricate, to devise some means, to invent an excuse.

পাংখা বি. বিচিন a fan.

পাঁউৰি বি. ভিতৰত জেং-জাবৰ আদি ভৰাই পানীত পেলাই ৰখা বাঁহৰ কাঠীৰ মাছ ধৰা যতন a kind of large hollow fish trap made of bamboo splinters.

পাঁউ-ৰুটী বি. আটা গুৰিৰে কৰা এবিধ শুকান সোপোকা পিঠা a loaf of bread,

পাঁওকৰা বি. হেপাৰ নিচিনা এবিধ বনৰীয়া জন্তু a kind of wild cat.

পাঁচ বি. চাৰি আৰু এক five,—বিণ **পাঁচকুণীয়া, পাঁচচুকীয়া** পাঁচোটা চুক থকা pentagonal.

পাঁচ সক. ধা. পঠিয়া, যাবলৈ ক to send.—কৃদ. বি. **পাঁচন, পাঁচা**। **পাঁচনি** বি. যাক ইফালে সিফালে কামত পঁচা হয়। গোঁসাইৰ দূত বা টেকেলা a messenger, খৃষ্ট ধৰ্ম্মমত প্ৰচাৰ কৰোঁতা an apostle.

পাঁচনী বিণ. (ব্যাকৰণত) লোকক পাঁচি ক্ৰিয়া কৰা বুজোৱা (ক্ৰিয়া) causative (verb).

পাঁচি বি. এছিটা, দীঘলীয়া এডৰা বা এখণ্ড a long strip.

পাঁজৰ, পাঁজৰা বি. কাষ, গাৰ দাঁতি side, the side of the body, **পাঁজৰ খহ** কামী হাড় ভাগ, বৰ দুখ পা।

পাঁজি বি. পঞ্জিকা an almanac.

পাঁজি বি. শত্ৰুৰ কাৰণে বাটতে পোতা জোঙা বাঁহৰ শলা a bamboo

spike thrust into ground to prevent the approach of an enemy, সূতা কাটিবলৈ দীঘলকৈ মেৰোৱা ধুনা তূলা a roll of cotton for spinning thread. **পাঁজি কাট** পাঁজিৰ পৰা সূতা কৰ।

পাঁজুৰি বি পাশা খেলৰ পাঁচৰ লেখ a throw of dice, counting five.

পাঁতি বি. শাৰী, পংক্তি a row, a line, গছ ৰোৱা বা গুটি পচোৱা খাল, এক প্ৰকাৰ গুটি চলাই খেদা খেল a drill for planting, a kind of game played on a board.

পাঁথ বি. কোনো লেখা বা পুথিৰ শূন্য কৈ ৰখা দাঁতি, চেপেটা মাছৰ পেটৰ ফাল the margin of a book, lower part of a flat fish.

পাক বি. মেৰ, ঘূৰণ, মোচৰ a bend, a turn, লেঠা, অগৰ, ভুল offence, fault, mistake, নৈৰ সোঁতৰ পাক চাকনৈয়া an eddy. **পাক খা** মেৰ লাগ, মেৰাই ধৰ। **পাক দি** মেৰা, অলপ নাচ। **পাক পৰ** নৈৰ পানী ঘূৰ। **পাকমাৰ** ঘূৰা, মেৰ দি। **পাকলাগ** লেঠা লাগ, মেৰ খা।

পাক বি. পাগ, ৰন্ধন, জীণ-যোৱা কাৰ্য্য act of cooking, digestion. **পাকঘৰ** ভাত ৰন্ধা ঘৰ a cookshed. **পাকঘুৰণি** ৰৰকৈ বেগাই ঘূৰি ফুৰাৰ নিমিত্তে হোৱা মূৰ ফুৰণি। **পাক-চক্ৰ** বি. কূট-কৌশল, প্ৰতাৰণা, ডুষ্টালি trick, deceit, fraud. **পাক ভোঁহৰ** গিৰমিট, পকাই ফুটা কৰা এবিধ যতন an auger, a gimlet. **পাকলাগি** ঘূৰণ ভাৱে, প্ৰকাৰান্তৰে।

পাকতে ক্ৰি. বিণ. ঠাইতে, তৎক্ষণাৎ instantly.

পাকৰা বি. খৰমৰ চুলা বা খুটি।

পাকৰি বি. সূতালাহী the ball of thread, wound on a spindle.

পাকৰী বি. 'জৰি গছ' চোৱা।

পাকস্থলী বি. পেটৰ ভিতৰত যি যন্ত্ৰত খাদ্য পৰিপাক হয় stomach.

পাকী বিণ. বেগাই জীণ যোৱা বা নিওৱা quickly digested.

পাকে পতি, পাকে পাকে ক্ৰি. বিণ. ঘনে ঘনে, প্ৰতিকথাতে repeatedly, at every time

পাকৈত বিণ. পাৰ্গত, কামত নিপুণ dexterous, expert.

পাখি বি. চৰাইৰ ডেউকা the wing of a bird, চৰাইৰ গাৰ ঢাকনী feather, মাছৰ কাণৰ ওচৰত ডিঙিত দুফালে ওলমি থকা পাখিৰ নিচিনা অঙ্গ the fins of a fish. **পাখি সৰাল** দি পুৰণি পাখি সলাই ন পাখি গজা। **পাখিৰ আঁৰ আশ্ৰয়** safety, protection.

পাখোৱাজ বি. মৃদঙ্গৰ নিচিনা এবিধ হিন্দুস্থানী বাদ্য যন্ত্ৰ।

পাগ বি. পাগুৰিৰ আকৃতিৰে বন্ধা কাপোৰ, পাগুৰি turban.

পাগ বি. সিজোৱা কাৰ্য্য, ৰন্ধা কাৰ্য্য cooking, মাটিৰ পাত্ৰ আৰু অস্ত্ৰ টান কৰিবলৈ দিয়া জুইৰ তাপ। **পাগটান** টান বা বৰ বেছি পাগত গঢ়া। **পাগত উঠ, পাগ ল** উপযুক্ত পৰিমাণে তাপত সিজ বা দগ্ধ হ। **পাগত তোল, পাগত ল** ৰন্ধা বঢ়া কৰিব পৰাকৈ শুচি কৰি ল। **পাগদিয়নি** কোনো তিৰোতাক ৰান্ধনী পাতিবলৈ জ্ঞাতি কুটুমক দিয়া ভোজ। **পাগমাৰি** চৰুৰ ভাত আদি লৰাই দিয়া মাৰি। **পাগৰ বাহিৰ** বিধুতী, ছুব নোৱৰা।

পাগল বিণ. বলিয়া, উন্মত্ত mad, insane. স্ত্ৰী. **পাগলী**। **পাগলামি** পগলাৰ কাৰ্য্য বা গুণ।

পাগুৰি বিণ. পাগ, শোভাৰ কাৰণে মূৰত পিন্ধা সাজ a turban.

পাগুল সক. ধা. এবাৰ ঘাঁহ খাই পেটৰ পৰা পুনৰ মুখলৈ উলিয়াই চোবা to chew the cud, কোনো এটা কথাকে বাৰে বাৰে আলোচনা কৰা to think or talk over and over again. বি. **পাগুলন**।

পাচ, পাছ বি. আগৰ বিপৰীত ফাল বা ঠাই the back side, the rear, কোনো কাৰ্য্য হৈ যোৱাৰ শেষত যি হয়, ভবিষ্যত কাল the end of any time or act, future. বিণ. সমুখৰ বিপৰীত ফালে থকা hinder, পাছত হোৱা, ভবিষ্যত। **পাচ কথা** পিছত যি ঘটনা বা ফল হব। **পাচ ধৰ, পাচ ল** পাছে পাছে যা to follow, অনুসৰণ কৰ to imitate. **পাচ্ পৰ্** পাছত থাক to lag behind. **পাচফাল** পিঠি ফাল, ঘৰ বাৰীৰ সমুখৰ বিপৰীত ফাল। **পাচ ভৰি** পাছৰ দুই ভৰি। **পাচ হোহঁক** পাছলৈ যা to retreat.

পাচক বি ৰান্ধনি a cook. স্ত্ৰী. **পাচিকা** বিণ. জীৰ্ণকাৰী (ঔষধ) digestive. **পাচক-পিত্ত** আহাৰ জীৰ্ণ নিওৱা পেটত থকা ৰস gastric juice.

পাচতীয়া বিণ. পাছত বা শেহত হোৱা, কৰা বা জন্মা, শেহতীয়া born, produced or cultivated, last of all. ক্ৰি. বিণ. **পাচতীয়াকৈ**।

পাচন বি. নানা গছৰ শিপা আদি সিজাই কৰা ৰস, কোৱাথ a decoction of various medical plants, এমূৰে জোঙা গৰু খেদা এছাৰি a goad.

পাচলি বি. খাৰধি, মানুহে সিজাই খোৱা শাক পাত, ফল, মূল আদি vegetable, fruits, roots etc. used as curry, শাকৰ আঞ্জা।

পাচি বি. শস্য আদি থবৰ কাৰণে বাঁহৰ কাঠিৰে কৰা সঁজুলি a basket.

পাচুৰা, পাছুৰা অক. ধা. পাচলৈ যা,

পাচ হোহঁক to recede. সক. ধা. পাচ পেলাই আগ বাঢ়।

পাচুৱা, পাছুৱা বি. প্ৰথম ভাৰ্য্যা মৰাৰ পাছত অনা তিৰোতা।

পাছে, পাছে, পাচেকৈ, পাছেকৈ ক্ৰি. বিণ. পাছত ভবিষ্যতত।

পাচে পাচে, পাছে পাছে ক্ৰি. বিণ. নিচেই পাছতে, আৰু ওচৰতে লগে লগে closely, following.

পাচমুৱা বিণ. পাছৰ ফালে মুখ কৰা।

পাছৰা বি. 'পছৰা' চোৱঁা।

পাজি বিণ. নীচ, নৰাধম vile, stupid.

পাঞ্চ (পু. অ.) বি. পাঁচ five.

পাঞ্চ্ (পু. অ.) সক. ধা. পাঁচ, পঠিয়া send.

পাঞ্চজন্য বি. বিষ্ণুৰ হাতৰ শঙ্খ, অসুৰ এটাৰ নাম।

পাঞ্চনি (পু. অ.) বি. আদেশ order.

পাঞ্চনী বি. এছাৰি, গৰু খেদা মাৰি।

পাঞ্জৰ, পাঞ্জৰি (পু. অ.) বি. গাৰ দাঁতি কাষ, হাড়ছাল, মৰাশ।

পাট বি. পাট-পলুৰ পৰা হোৱা সূতা the silk or the mulberry fed silk worm.

পাট বি. পাতল আৰু চেপেটা কাঠ, তক্তা a plank, ৰজাৰ সিংহাসন a royal seat or throne, নাদৰ ভিতৰত দিয়া মাটিৰ চাক an earthen ring used in wells. উপ শব্দ, চেপেটা দীঘল বস্তু বুজাবলৈ বিশেষণ বা সংজ্ঞা শব্দৰ পাছত যোগ কৰা যাত যেনে 'বঠা পাট'।

পাট-চা, পাট-চাহ বি. ৰজা, সম্রাট a king, an emperor. **পাটনাদ** বি. ভিতৰে মাটিৰ চাক লগোৱা নাদ।

পাটমাদৈ বি. ৰজাৰ ঘাই ৰাণী the principal queen of a king, সখীয়তী চৰাই a kind of bird.

পাটন-দি, পাটন পাৰ উপমা দে, উদাহৰণ বা দৃষ্টান্ত দে to draw a comparison, to illustrate.

পাটী বি. পাটীদৈ গছৰ ছালৰ মিহি কাঠিৰে বোৱা ঢাৰি a fine mat made from the mat-rush.

ঢাৰি-পাটি বি. শয্যা a bed.

পাটীগণিত বি. অঙ্ক বিদ্যাৰ শাস্ত্ৰ arithmetic.

পাটী ঢৰা বি. বাঁহৰ ঢাৰিৰ ওপৰত পাটী পাৰি বাও বন্ধা ঢৰা বা আসন।

পাটীদৈ পাটীৰ কাৰণে কাঠী কৰা এবিধ বন।

পাঠ বি. পঠন, পঢ়া reading, অধ্যয়ন study, কিতাপৰ আধ্যা বা অংশ lesson, text, কাক কিৰূপে সম্বোধন কৰিব লাগে তাৰ নিয়ম the manner of addressing a particular person, বিভিন্ন পুথিত একে কথাৰে বিভিন্নৰূপ a different reading. **পাঠক** বিণ. পঢ়োঁতা। স্ত্ৰী. **পাঠিকা**।

পাঠশালা পঢ়াশালি a school, প্ৰাথমিক বিদ্যালয় a primary school. **পাঠান্তৰ** অন্য প্ৰকাৰে লিখা পাঠ বা শব্দ a different reading. **পাঠ্য** বিণ. পঢ়িব লগা fit to be read, পঢ়িবলৈ নিৰ্দ্ধাৰিত কৰি দিয়া (কিতাপ) prescribed as a text book.

পাণ বি. তামোলৰ লগত চোবাই খোৱা এবিধ লতাৰ পাত the betel leaf.

পাণ-বটা বি. কটা তামোল দিয়া সক বটা।

পাণ-মচলা বি. তামোলৰ লগত খোৱা মচলা।

পাণি বি. হাত the hand. **পাণি-গ্ৰহণ** বি. বিয়া marriage.

পাণিনি বি. সংস্কৃত ভাষাৰ প্ৰসিদ্ধ ব্যাকৰণ ৰচোঁতা মুনি। বিণ. **পাণিনীয়**।

পাণোৱাই বি. পাণৰ টিকিৰা খোৱাত ৰত মানুহ।

পাণ্ডৱ বি. পাণ্ডুৰজাৰ পুত্ৰ বা বংশধৰ a son of Pandu.

পাণ্ডা বি. তীৰ্থ বা দেৱালয়লৈ যাত্ৰী লৈ যোৱা বামুণ a pilgrim-guide.

পাণ্ডিত্য বি. পণ্ডিতালি, পণ্ডিতৰ গুণ learning, scholarship.

পাণ্ডু বি. ঈষৎ হালধীয়া বৰণ, হালধীয়া হোৱা এবিধ ৰোগ jaundice, যুধিষ্ঠিৰ আদিৰ বাপেক the father of the Pandavas. বিণ. **পাণ্ডুৰ** পাণ্ডু বৰণৰ।

পাণ্ডু-লিপি বি. আহি-কাকত, আঁচনি, মোচাবিদা a rough draft, a sketch, a proof-sheet.

পাত বি. পত্ৰ, গছৰ ডালৰ পৰা ওলোৱা চেপেটা ভাগ leaf, খোৱা পাত্ৰ বা খোৱাৰ ব্যৱস্থা (খাবলৈ পাতত বহিছে), কিতাপৰ পাত leaf of a book.

পাত সক. ধা. স্থাপন কৰ to place in proper position, নিযুক্ত কৰ to appoint, আয়োজন কৰ to prepare, to perform, কথা ক to speak. বি. **পাতন, পতা**। বিণ. **পতা**।

পাত-গাভৰু বি. কন্যা কাল হওঁ হওঁ হোৱা ছোৱালী a girl about to attain puberty. **পাত ঘৰ** কেঁচা চাহপাত মেলা ঘৰ। **পাত বেঙ,** দীঘলীয়া ঠেঙেৰে গছত নাইবা ঘৰৰ চালত থকা এবিধ বেঙ। **পাতত দি** সক. ধা. পাতেৰে মেৰাই জুইত পুৰি বা সেকি সিদ্ধকৰ।

পাতক বি. পাপ sin. **পাতকী** বি. পাপী a sinner. স্ত্ৰী. **পাতকিনী**।

পাতঞ্জল বি. পতঞ্জলি মুনিয়ে কৰা যোগশাস্ত্ৰ।

পাতন বি. নাশ কৰণ act of destroying.

পাতনি বি. কোনো পুথিৰ সূচনা,

ভূমিকা an introduction or preface to a book.

পাতনি বি. আবৰণ a covering.

পাতল বিণ. ডাঠ নোহোৱা thin, পনীয়া watery, সেৰেঙা widely apart, আগধুৰ, অলপীয়া not heavy, light, কম হোৱা abated, চঞ্চল fickle, বিৰল scarce, উকঙা lonely. অক. ধা. কম হ, উপশম হ to abate. ক্রি. বিণ. **পাতলকৈ**, **পাতল পৰ** কম হ। সক. ধা. **পাতলা** পাতল কৰ। বি. **পাতলামি, পাতলালি** চঞ্চলতা, পাতল স্বভাৱ lightness of character.

পাতলি বি. মেখেলাৰ তলৰ ফালে মোকোটাই দিয়া ভাগ the hem of a female waist cloth, তল, অধীন dependence.

পাতলীয়া ডাঠ বা ঘন নোহোৱা, অলপীয়া light.

পাতা বি. পালন বা ৰক্ষা কৰোঁতা protector.

পাতাল বি. পৃথিবীৰ তলৰ সাত থলপাৰ সাধাৰণ নাম any one of the seven regions under the earth. **পাতাল ফুটা** বৰ দ, বৰ ধনী unfathomable, very rich.

পাতি বিণ.সামান্য ঘাই বিধৰ নোহোৱা, সৰু common, ordinary, of a small size, বি. চেপেটা শাল wedge, a small flat thing. **পাতি কাউৰী** সাধাৰণ কাউৰী। **পাতি পইচা** সাধাৰণ পইচা a pice. **পাতি-বটালী** সৰু বটালী। **পাতি হাঁহ** সাধাৰণ পোহনীয়া হাঁহ।

পাতেগজা বি. দুপৰীয়া টেঙা, তাৰ পাতৰ পৰা গছ গজে।

পাত্র বি. সাজ, খোৱা বস্তু, খোৱা সঁজুলি a vessel, ৰজাৰ মন্ত্রী, দৰা, উপযুক্ত লোক a minister, a bride-groom, a fit man. স্ত্রী. **পাত্রী**। **পাত্রতা** বি. যোগ্যতা।

পাথৰ বি. শিল a stone. **পাথৰ-কলাই** বি. শিল আৰু তীখাৰে যুজ খুৱাই জুইৰ ফিৰিঙতি তুলি খাৰত জুই লগাই মৰা এবিধ পুৰণি হিলৈ a flint lock.

পাথেয় বি. বাটখৰচ, বাটৰ সমল provisions for the use on a journey.

পাদ বি. ভৰি a foot, চাৰি ভাগৰ এভাগ a quarter, শ্লোকৰ চৰণ, বহিৰ্দ্বাৰেদি ওলোৱা বায়ু fart.

পাদপ বি. গছ a tree.

পাদ-পূৰক পদ্যত আখৰ পূৰ কৰিবলৈ যোগ দিয়া আখৰ an expletive. **পাদ-শোথ** বি. ভৰি উখহা ৰোগ a swelling of the feet.

পাদুকা বি. খৰম, জোতা sandal, shoe.

পাড্ৰি বি. খৃষ্টান ধৰ্ম্ম প্ৰচাৰ কৰোঁতা a Christian missionary.

পাদোদক বি. ভৰি ধোৱা পানী water in which the foot of a guru has been washed.

পাদ্য বি. ভৰি ধুবৰ নিমিত্তে দিয়া পানী water for washing the feet.

পান বি. পি খোৱা কাৰ্য্য act of drinking. সক. ধা. **পান কৰ** পি খা drink.

পান বি. শৰীৰত থকা এবিধ বায়ু, ধাতুৰ বস্তু জোৰাবৰ কাৰণে সুৰগাৰে মিহলাই জোল কৰা ধাতু solder.

পানচৈ বি. টিংড়ুটা জোঙা আৰু ওপৰলৈ উঠা এবিধ বিদেশী নাওঁ।

পান-ধোৱা বি. কাঁহীৰ নিচিনা এবিধ কাঁহৰ পাত্ৰ a kind of plate.

পানৰত, পানাসক্ত বিণ. drunkard.

পানা বি. এবিধ বহুমূলীয়া সেউজীয়া বাখৰ an emerald.

পানী বি. জল water, জুলীয়া বা গলোৱা ধাতু melted metal **পানী-কৰ** ক্ৰি. ভাং, নষ্ট কৰ to crush, to ruin. **পানী কাউৰী** এবিধ পানীত চৰা কাউৰী। **পানী-কাট** পানী জাবা। **পানীকুঞা, পানীকুঁৱা** পানীত মৰি গেলা (মাছ) turned putrid in water. **পানী-কুন্ধি** বৰ নাৱৰ গুৰিৰ ফালৰ কুন্ধি বা কোঠা। **পানী-কেঁচুৱা** বি. নিচেই কেঁচুৱা ল'ৰা-ছোৱালী an infant. **পানী-গছা** ডাঙৰ নৈ বা সাগৰৰ পৰা এজোপা গছৰ নিচিনা হৈ আকাশলৈ উঠা পানী a water spout. **পানী-গামোচা** বি. গা ধোওঁতে ব্যৱহাৰ কৰা গামোচা a towel. **পানী-চকুৱা** ভৰিৰ ছালত হোৱা এবিধ সৰু ঘহু। **পানী-চৰা** কোনো বহু-মূলীয়া ধাতু গলাই পানী কৰি তাৰে সামান্য ধাতু ঢাকি দেখিবলৈ শুৱনি কৰা to guilt. **পানী চাং** পানীৰ কলহ আদি থোৱা সৰু চাং। **পানী-চাওঁৰী** এবিধ লতা শাক। **পানী চামৰি** অলপ জ্বৰহৈ ল'ৰাৰ গাত হোৱা এবিধ বসন্ত ৰোগ chicken pox. **পানী-ছো** শৌচ কৰ। **সৰু পানী ছো** মুত। **পানী জোলা** ঘহঁনি খোৱাত বা তপত বস্তু লগাত ছালৰ ওপৰত হোৱা পানীৰে পূৰ টো a blister.

পানী তলৰ কাঁইট বি. অজ্ঞাত বা নেদেখা নভবা বিপদ বা শত্ৰু an unforeseen misfortune, an unexpected enemy.

পানী তোল দৰা কন্যাক গা ধোৱা-বলৈ পানী আন।

পানী পৰঠুৱা বিণ. থকা ঠাই পানীত তলগৈ কষ্টত পৰা suffering from flood. **পানী পাচ** ঘৰৰ চালৰ চাপৰ আৰু তলৰ অৰ্থাৎ পানী পতাৰ

ওপৰৰ ভাগ the lower part of a roof just above the eaves. **পানী পিয়া** এবিধ চৰাই। **পানী-পেতা** নিচেই কেঁচুৱা newly born. **পানী পোতা** চালৰ পৰা পানী পৰা ঠাই the ground just below the eaves. **পানী মড়লী** পানীত থকা এবিধ ডাঙৰ বিষাল সৰ্প। **পানী যুৰলি** পানীৰ নিচেই দাঁতি, পানীয়ে বামে লগলগা ঠাই the edge of water. **পানীৰ মিঠৈ** মিছা বা অমূলক কথা বা বস্তু, মনে সজা কথা a false or fabricated thing, a bubble. **পানীলাগ** শৰীৰত পানী সোমাই ৰস অধিক হোৱা ৰোগ, কফৰ পীড়া to catch cold. **পানী শৰাধ** মৃতকৰ উদ্দেশ্যে বছৰি দিয়া জল-পিণ্ড। **পানীহাঁহ** এবিধ বনৰীয়া পানীত চৰা চৰাই। **পানীত হাঁহ নচৰা** ডাঙৰ বিপদ বা বিলাই a great distress.

পানীয়, পেয় বিণ. পানৰ যোগ্য fit to drink.

পানৈ বি. পাদুকা Sandal

পান্তি বি. শ্ৰেণী a class, a row.

পান্থ, পান্থ পাদপ বি. কল গছৰ নিচিনা এবিধ গছ, কাটিলে তাৰ পৰা পানী ওলায়, মৰুভূমিৰ বাটৰুৱা বিলাকে পানীৰ অভাৱত খায়। **পান্থশালা** বাটৰুৱা থকা ঘৰ।

পাপ বি. দুষ্কৃতি, ধৰ্ম্ম বিৰুদ্ধ কাৰ্য্য, যি কাৰ্য্যই আমাক অপৱিত্ৰ কৰে sin, vice. পাপীলোক a sinner. **পাপগ্ৰস্ত** বিণ. পাপত বুৰা involved in sin. **পাপগ্ৰহ** বি. অশুভ গ্ৰহ, কুগ্ৰহ mischievous planet, **পাপঘ্ন** পাপ নাশক **পাপ-জনক** পাপ জন্মোৱা। **পাপবুদ্ধি**।

পাপবুধ (পু. অ.) দুষ্টবুদ্ধি। **পাপমতি** দুষ্টমতি, কুমতি evil intention. **পাপযোনি** পাপী জীৱৰ গৰ্ভ, পাপী

পাপৰ বি. মাহ মচলা আদি একেলগে খুন্দি তাৰে পৰা তৈয়াৰ কৰা পাতল পিঠা a thin cake made of ground pulses or spices.

পাপৰ বি. নিঃস্ব pauper.

পাপৰি বি. ফুলৰ পাহীৰ ভিতৰত থকা সৰু পাহী a small inner petal.

পাপাত্মা বি. পাপী, অধাৰ্ম্মিক a sinner.

পাপিষ্ঠ বি. পাপী বা অধৰ্ম্মী মানুহ a sinful man. স্ত্ৰী. **পাপিষ্ঠা, পাপিষ্ঠিনী**।

পাপী বি পাপ কৰ্ম্মত ৰত মানুহ, অধৰ্ম্মী মানুহ a sinner, পাপ কৰ্ম্মত ৰত। স্ত্ৰী. **পাপী, পাপিনী, পাপীয়সী** পাপিষ্ঠা।

পাব বি. দুটা গাঁঠি জোৱাৰ মাজ ভাগ a part between two

joints. ক্রি. **পাবকাট, পবিয়া।** বিণ. **পাবকটা।**

পাবতগঞ্জা অস্বাভাবিক, অসম্ভৱ, ভিত্তিহীন unnatural, groundless.

পাভ বি. এবিধ বাকলি নথকা বৰালীৰ আকৃতিৰ সৰু মাছ a kind of fish.

পাভটি বি. বস্তু থোৱা সৰু চাপৰ চাং low bamboo platform used as a shelf.

পাম বি. সাধাৰণতে অস্থায়ী খেতি কৰিবৰ কাৰণে ঘৰৰ পৰা আঁতৰত লোৱা মাটি land taken up at a distance from home usually for temporary cultivation. বি. **পামুৱা।** ক্রি. **পাম খা।**

পামৰ বি. নৰাধম, অতি নীচ মানুহ very base fellow. স্ত্ৰী. **পামৰী।**

পায়জামা বি. ভৰিলৈকে পৰা ঢিলা ঠেঙা loose drawers or trousers.

পায়স বি. গাখীৰত সিজোৱা চাউল rice boiled in milk.

পায়া বি. উচ্চ পদ high position.

পায়ু বি. গুহ্য, বহিৰ্দ্বাৰ।

পাৰ বি. দাঁতি, কাষ the bank, side, অন্ত, সীমা limit, end, ওখকৈ বন্ধা দীঘল চিন, সীমা আদি embankment, উদ্ধাৰৰ উপায় means of relief. **পাৰ ঘাট** যি ঘাটেদি নৈ পাৰ হোৱা যায় a ferry. **পাৰ নাও** নৈ পাৰ কৰা নাও a ferry boat. সক. ধা. **পাৰ কৰ** এপাৰৰ পৰা আন পাৰলৈ নে to ferry, উদ্ধাৰ কৰ, মুক্ত কৰ to save, to deliver. অক. ধা. **পাৰ পা অন্ত** পা, শেষ দেখ to see or understand the end. **পাৰ হ** এপাৰৰ পৰা আন পাৰলৈ যা।

পাৰ সক. ধা. মেলি স্থাপন কৰ 'ঢাৰিখন পাৰ' to spread down, ছিঙি তললৈ পেলা বা আন to bring down, pluck, মুখেৰে শব্দ কৰ to utter. বি. **পাৰণ।** বিণ. **পৰা। কৰ্তা—পাৰোঁতা।** স্ত্ৰী. **পাৰঁতী।**

পাৰ অক. ধা. সমৰ্থ হ, শক্তিৰে জোৰ to be able. বিণ. **পাৰক, পাৰগ** নিপুণ, দক্ষ, সমৰ্থ capable, skilful. বি. **পাৰকতা, পাৰগতা।**

পাৰ বি. কপৌ জাতিৰ পোহনীয়া চৰাই a domestic pigeon. বিণ. **পাৰ চকুৱা** পাৰৰ চকুৰ নিচিনা, ঘূৰণীয়া, শোভাৰ নিমিত্তে কোনো বস্তুত বহাই দিয়া পাৰৰ চকুৰ নিচিনা সৰু ঘূৰণীয়া অলঙ্কাৰ a small ornamental circle engraved upon anything.

পাৰকীয়া বিণ. সুস্থ, নীৰোগ a healthy. বি. সুস্থ মানুহ।

পাৰণ বি. ব্ৰত বা উপবাসৰ অন্তত

আহাৰ কৰা eating after a fast.

পাৰণি বি. নৈ পাৰ কৰাৰ বেচ ferrry charge.

পাৰত্ৰিক বিণ. পৰকাল সম্পৰ্কীয়, মৃত্যুৰ পাছৰ relating to the next world.

পাৰদ বি. পাৰা, বগা জুলীয়া ধাতু mercury.

পাৰদৰ্শী বিণ. ভালকৈ জনা, পৰিণামদৰ্শী, অভিজ্ঞ, বিচক্ষণ well-versed, experienced, skilled. বি. **পাৰদৰ্শিতা**।

পাৰমাৰ্থিক বিণ. পৰমাৰ্থ সম্বন্ধীয় relating to spiritual knowledge.

পাৰম্পৰ্য্য বি. অনুক্ৰম. ক্ৰমান্বয়, পূৰ্ব্বৰ পৰা চলিত ৰীতি continuous order.

পাৰলি বি. এবিধ বৰ ওখ ডাঙৰ বনৰীয়া গছ a kind of forest tree.

পাৰলৌকিক বিণ. পাৰত্ৰিক relating to the next world.

পাৰাপাৰ বি. ইপাৰ সিপাৰ, সীমা, অন্ত limit, end.

পাৰাপাৰি বি. অৰিয়া আৰি rivalry.

পাৰাৰন্ত বি. পাৰ চৰাই।

পাৰাবাৰ বি. সমুদ্ৰ, সাগৰ the ocean.

পাৰি বি. কাপোৰৰ দাঁতি horder or edge of cloth, পানী পাচৰ মাৰলি the post plate of a house. **পাৰি খুটা** পানীপাচৰ খুটা। বিণ **পাৰি দিয়া** দাঁতিত ফুল বচা।

পাৰিজাত বি. স্বৰ্গৰ পুষ্প বিশেষ, ইন্দ্ৰৰ উদ্যানৰ এজোপা ফুলৰ গছ।

পাৰিত পক্ষে ক্ৰি. বিণ. যথাসাধ্যে, পৰা যায় মানে if possible, as far as practicable.

পাৰিতোষিক বি. কাম কৰোঁতাৰ সন্তোষৰ নিমিত্তে দিয়া ধন, বানচ, পুৰস্কাৰ prize, reward, remuneration.

পাৰি পৰিশ্ৰমে ক্ৰি. বিণ. শক্তি অনুসাৰে, সাধ্যমতে as far as possible.

পাৰিপাট্য বি. শৃঙ্খলা order.

পাৰিপাৰ্শ্বিক বিণ. ওচৰৰ চাৰিওফালৰ surrounding.

পাৰিভাষিক বিণ. বিশেষ বিদ্যা বা ব্যৱসায়ৰ ভাষাত ব্যৱহৃত technical.

পাৰিষদ বি. সভাসদ, সদস্য one of an assembly, ৰজা বা দেৱতাৰ অনুচৰ an attendant of a god or king.

পাৰেমানে ক্ৰি. বিণ. যিমান পাৰি, প্ৰচুৰ excessively.

পাৰোৱাই বি. নৈ পাৰ কৰা মানুহ, ঘাটৈ a ferryman. **পাৰোৱাল** নাওৰে পাৰ হোৱা মানুহ one crossing a river by a boat.

পাৰ্গত বিণ. নিপুণ, জনা, পটু able, skilled. বি. **পাৰ্গতালি**।

পাৰ্থ বি. কুন্তিৰ পুত্ৰেক অৰ্জ্জুন Arjuna.

পাৰ্থক্য বি. বিভিন্নতা,প্ৰভেদ difference, distinction.

পাৰ্থিব বিণ. পৃথিবী সম্বন্ধীয়, জাগতিক, সংসাৰৰ, ঐহিক earthly.

পাৰ্ব্বণ বি. অমাবস্যা আদি পৰ্ব্ব দিনত কৰা শ্ৰাদ্ধ।

পাৰ্ব্বতী বি. হিমালয়ৰ কন্যা, দুৰ্গা name of Durga.

পাৰ্য্যমানে ক্ৰি. বিণ. পাৰিতপক্ষে।

পাৰ্শ্ব বি. গাৰ দাঁতি, কাষ the side of the body, ওচৰ, সমীপ vicinity. বিণ. **পাৰ্শ্বস্থ** দাঁতিত বা ওচৰত থকা exisiting near or close.

পাল বি. বৰ ডাঙৰ বহল কাপোৰ a large sheet of cloth, বতাহ লাগি নাও চলিবৰ কাৰণে মাস্তুলত তৰি দিয়া কাপোৰ a sail.

পাল্ সক. ধা আহাৰ আদি দি ৰক্ষা কৰ, আচৰণ কৰ to nourish, to obey.

পাল বি. কেইবা জন লোকৰ প্ৰতি জনে কাম কৰিবলৈ নিৰূপিত সময় a turn in rotation. **পাল পাত** কাম কৰিবৰ সময়ৰ ভাগ কৰ। **পাল মাৰ, পাল শুটা** নিজৰ পালৰ কাম শেষ কৰ, নিজস্ব দায়িত্ব এৰুৱাবলৈ কোনোমতে অনিচ্ছাৰে শেষ কৰ।

পাল বি. জাক, জন্তুৰ জাক a flock. **পাল-খা, পাল ল** জাক ফুৰ to copulate. **পাল পা** গাভিনী হ to be pregnant.

পালং, পালেং বি. এবিধ শাক a kind of pot-herb.

পালং, পালেং বি. এবিধ ধুনীয়া শোৱা খাট a bed-stead.

পালক বি. পালন কৰোঁতা, ৰক্ষা কৰোঁতা a protector, a supporter.

পালকী বি. এবিধ দোলা a palanquin.

পালজ্বৰ বি. পাল পাতি উঠা জ্বৰ an intermittent fever.

পালট অক. ধা. ওলট, উভতি আহ to turn back.

পালটা সক. ধা. ঘূৰা, ওভতা to cause to turn back.

পালনীয় বিণ. পালনৰ যোগ্য fit or proper to be protected or obeyed.

পালপ্ অক. ধা. জামৰি ওখহৈ থাক।

পাল-পাঁচনি বি. আলপৈচান, পৰিচৰ্য্যা।

পালম্প (পু. অ.) অক. ধা. জামৰ, শুকা।

পালা বি. ভাৱনা কৰা মানুহৰ দল a party ot dramatical performers.

পালি কঠীয়া বি. ৰুবৰ কাৰণে তিন দিন আগেয়ে তুলি থোৱা ধানৰ পুলি।

পালিচ বি. ঘঁহি বা চাঁচি পৰিষ্কাৰ কৰা কাৰ্য্য, মসৃণতা, উজ্জ্বলতা polish.

পালিত বিণ. পোহা, পালন কৰা, প্ৰতিপালন কৰা protected. nourished and maintained.

পালি-ভাষা বি. বৌদ্ধ ধৰ্ম্মমতবোৰ যি ভাষাত লিখা আছে, সেই ভাষা the Pali-language.

পালী বিণ. পাল পাতি পহৰা দিয়া মানুহ, পৰীয়া a watchman, a guard, এবাৰ খাবলৈ জোৰা দৰব a dose, দোহাৰত গোৱা মানুহ, ওজা বা কোনো ওপৰৰ্ঞ্চি বিষয়াৰ তলে কাম কৰা মানুহ one of a chorus, a person holding a junior position. **পালী-পহৰী, পালী-পহৰীয়া** পাল পাতি পহৰা দিয়া মানুহ।

পালে-পালে ক্ৰি. বি. পাল অনুসৰি, জাকে জাকে in turn, in flock.

পাল্লা বি. এডাল মাৰিৰ দুমূৰে দুখন তুলাচনা ওলমাই লগোৱা এবিধ বস্তু জোখা যতন weighing scales or balance, পাঁচ সেৰ পৰিমাণ five seers.

পালোৱান বি. মল্ল, হাতেৰে যুঁজ কৰা মানুহ wrestler.

পাৱ বি. ভৰি legs, feet. **পাৱ-পোচ** ভৰিৰ ধূলি মচিবলৈ দুৱাৰ মুখত থোৱা সক দলিচা a door mat.

পাৱক বি. জুই fire.

পাৱত (পু. অ.) ক্ৰি. পায়। **পাৱতবি** পাইছোঁ। **পাৱল** পালে। **পাৱব** পাব।

পাৱন পৱিত্ৰ কৰোঁতা।

পাশ বি. লেজু, জৰী a rope.

পাশ বি. ওচৰ, সমীপ, ফাল, দিশ vicinity, side, direction.

পাশতি বি. পাশা খেলা মাৰি dice for playing.

পাশৱিক বিণ. পশু সম্বন্ধীয়, পশুৰ নিচিনা, অমানুষিক brutal, in-human.

পাশা বি. এবিধ চৌচলীয়া খেল a game of dice.

পাশুপত বি. মহাদেৱৰ এপাত প্ৰধান অস্ত্ৰৰ নাম, এই অস্ত্ৰ পাছত মহাদেৱে অৰ্জ্জুনক দিছিল।

পাশ্চাত্য বিণ. পশ্চিম দেশীয়, ইউৰোপীয় western, European.

পাষটি বি. পাশা খেলৰ মাৰি dice for playing.

পাষণ্ড বি. অধৰমী, নাস্তিক, দুৰাচাৰী heretic, a man of sinful con-duct. **পাষণ্ড মৰ্দ্দন** অধৰমী নাশ কৰোঁতো, বিষ্ণু।

পাষাণ বি. শিল stone. বিণ. পাষাণ তুল্য, অতি কঠিন like stone, very hard.

পাসৰ (পু. অ.) সক. ধা. পাহৰ to forget.

পাহ বি. 'পায়স' চোৱঁা।

পাহ বি. আলিৰ বনে ঢাকি থোৱা দাঁতি, মূৰৰ মাজ ভাগত থকা দীঘল চুলিৰ চাৰিওফালে চুটিকৈ কটা চুলি the side of an embankment covered with grass, fringe of short hair round the head.

পাহ বি. ফুলৰ পাত the petal of a flower, (ফুল বুজোৱা শব্দৰ পাছত ব্যৱহৃত উপশব্দ 'ফুলপাহ'), জালৰ বিন্ধা the mesh of a net. **পাহ-মেল** ভালকৈ ফুল to be full blown.

পাহৰ সক. ধা. স্মৰণ নকৰ forget. বি. **পাহৰণ, পাহৰণি**। বিণ. **পাহৰা**।

পাহাৰ, পাহাড় বি. সৰু পৰ্ব্বত a hill.

পাহি বি. ফুলৰ সৰু সৰু পাত the smaller petal of a flower, জালৰ দুই ফুটাৰ মাজৰ গাঁঠি a knot between two openings of a net. **পাহি লৰ** লগুণৰ এসূত ছিগ।

পাহুৱাল বিণ. বলী, শকট strong, stout.

পাক্ষিক বি. পোন্ধৰ দিনত হোৱা, পষেকীয়া fortnightly.

পি সক. ধা. পান কৰ to drink. অক. ধা. মাকৰ পিয়াহ খা (জন্তুত খাটে) to suck as an animal. বি. **পিঃন**। **পিয়ন ছাৱ** মাকৰ গাখীৰ খাবলৈ এৰ। **পিয়নী** খীৰঁতী।

পিউ বি. প্ৰিয়তম, পৈ lover, husband.

পিং বি. অপৰাধীৰ প্ৰাণদণ্ড কৰিবলৈ থিয়কৈ পোতা জোঙা কাঠ বা বাঁহ, শূল a pointed piece of bamboo or wood for injuring enemy.

পিঁজৰা বি. চৰাই থোৱা সজা a cage for birds.

পিঁয়াজ বি. পনৰু an onion.

পিঁজলা অক. ধা. মুখত হাঁহিৰ চিন ওলা, দেখিবলৈ উজ্জ্বল হ to look shining or smiling, as a newborn babe. সক. ধা. শুকান শণ বা মৰাপাটৰ ছাল গুচা to skin.

পিঁজাল সক. ধা. জোঙা কৰ cut to a sharp point.

পিক বি. কুলি চৰাই the Indian cuckoo.

পিক বি. তামোল চোবাই পেলোৱা ৰস the juice of betel-nut chewed and spat out, মুখৰ পৰা বেছিকৈ ওলোৱা থু spittle. অক. ধা. **পিকা** পিক পেলা to spit out. **পিকদান, পিকবান** পিক পেলোৱা পাত্ৰ a spittoon.

পিঙ্গট, পিজটীয়া বিণ. পিঙ্গল বৰণীয়া reddish brown.

পিঙ্গল বি. অলপ ৰঙাৰে মিহলি মুগা বৰণ reddish brown colour. বিণ. **পিঙ্গলীয়া**।

পিঙ্গলা বি. শৰীৰত থকা এডাল প্ৰধান নাড়ী।

পিচ্, পিঁছ বি. পাছ ফাল the back side. বিণ. পাছ ফালে থকা বা পাছৰ সময়ত ঘটা hind, coming behind. **পিছে** ক্ৰি. বিণ. পাছত afterwards.

পিচ্‌কাৰী বি. চেৰেকা a syringe.

পিছল বিণ. বীজলীয়া, খহটা নোহোৱা slippery. অক. ধা. খোপনি এৰ to slip. সক. ধা. **পিছল খা, পিছলা** পিছলাই নে।

পিজলা, পিজলি বি. ওকণীৰ পোৱালি very young louse.

পিট সক. ধা. প্ৰহাৰ কৰ, মৰিয়া to beat, হাতুৰীৰে খুন্দি পাতল আৰু চোকা কৰ to hammer, খুন্দি আট খুৱা to ram. সক. ধা. **পিটা** অস্ত্ৰ তাও দি পিটাই চোকা কৰ। **পিট খা** খুন্দাত আট মাৰি টান হ।

পিট বি. পানীৰ ওপৰত বৰ ডাঠ হৈ গজা দল, বন ইত্যাদি a thick grass-covering on the surface of stagnant water. **পিটনি** বহুত পৰিমাণে পিট থকা ঠাই।

পিটিক সক. ধা. হাতেৰে টিপ, টেপা মাৰ to press with the hands, আঙুলিৰে টিপি আৰু মোহাৰি ভাং বা গুৰি কৰ to reduce to a pulp by the fingers. বিণ. **পিটিকা**।

পিটিকা অক. ধা. আনৰ হতুৱাই টিপা।

পিটিয়া সক. ধা. হাতেৰে চেপি মুকলি আৰু চেপেটা কৰ to flatten.

পিঠা বি. পিঠাগুৰি আদিৰে কৰা নানাৰকমৰ খাদ্য a cake bread, গুড়ি বস্তু a powder. **পিঠাখোৱা** শিয়াল গলা mumps. **পিঠাগুৰি** চাউলৰ গুৰি powdered rice. বিণ. **পিঠাগুৰীয়া, পিঠা-পনা** পিঠা আৰু তাৰ নিচিনা আন মিঠা বস্তু। **পিঠানী** এবিধ বনৰীয়া ঔষধত লগা সৰু গছ a medicinal plant.

পিঠি বি. জীৱ জন্তুৰ পেটৰ বিপৰীত ফাল, সমুখৰ বিপৰীত ফাল the back চেপেটা বস্তুৰ এফাল one side of a flat thing, পুথিৰ পাতৰ এফাল a page. অক. ধা. **পিঠি দি** পিছ দে, মুখ ঘূৰা to turn the back to, আওহেলা কৰ, মনোযোগ নকৰ to neglect, not to pay heed to.

পিঠিয়া বি. পিঠি ঢকা জাপি।

পিঠিয়া বি. গাড়ীৰ চকৰিৰ পিঠি বা দাণ্ডা বিলাকৰ মূৰত ঘোৰ খুৱাই লগোৱা কাঠৰ মেৰ বা তাৰ এক অংশ।

পিঠিয়া-পিঠি বি. এজনে আন জনলৈ পিঠি দিয়া কাৰ্য্য act of turning the back to each other, বিৰোধ, বিপৰীত মত mutual antagonism. ক্রি বিণ **পিঠিয়া-পিঠিকৈ**।

পিঠীয়া বি. এবিধ বৰ ডাঙৰ মাছ a kind of big fish.

পিণ্ড বি. মৃতকৰ উদ্দেশ্যে দিয়া খাদ্য eatable things offered to the manes of a deceased ancestor, ঘূৰণীয়া গোটা বস্তু, অনেক গোটা বস্তুৰ সমষ্টি a lump, a round mass of material things. **পিণ্ড-জল** শৰাধ। **পিণ্ডদান** মৃতকৰ অৰ্থে পিণ্ড দিয়া কাৰ্য্য। **পিণ্ড-লোপ** পিণ্ডৰ অধিকাৰী নাইকিয়া হোৱা, বংশ লোপ পোৱা।

পিত বি. জন্তুৰ বুকুত থকা এবিধ তিতা ৰস the bile, এই ৰস থকা মোনা the gall bladder, সাহ courage. **পিত্ মৰ্** অক. ধা. খাবলৈ নেপাই ভোক নাইকিয়া হ to lose appetite owing to long fasting, অন্তৰৰ শক্তি কম হ to lose vitality. **পিত্-পিতাইফুৰ্** উত্তাবল বা উতনুৱা হৈ ফুৰ to move about impatiently, পাত পাত কৰি চুকে কাণে চাই ফুৰ to search in every creek and corner.

পিতল বি. হালধীয়া বৰণৰ এবিধ ধাতু brass. বিণ. **পিতলী** পিতলৰ, পিতলেৰে গঢ়া made of brass. **পিতলুৱা** পিতলৰ সদৃশ, পিতল মিহলি থকা like brass, mixed with brass.

পিতা বি. বোপাই, জন্ম দিওঁতা father. **পিতাদেও** সম্ম'ন কৰি পিতাকক মতা মাত। **পিতামহ** পিতাৰ পিতা, ককাদেউতা, আতা paternal grand-father, ব্ৰহ্মা name of Brahma.

পিতাল বিণ. সাহিয়াল courageous.

পিতৃ বি. পিতা a father, উপৰি পুৰুষ an ancestor, পূৰ্ব্বপুৰুষৰ আত্মা the manes. **পিতৃকুল** পিতাৰ বংশ। **পিতৃত্ব** পিতাৰ অৱস্থা বা গুণ father-hood. **পিতৃধন** পিতাৰ বা পূৰ্ব্বপুৰুষৰ সম্পত্তি paternal or ancestral property. **পিতৃধৰ্ম্ম** পিতা নাইবা পূৰ্ব্বপুৰুষৰ পালন কৰা ধৰ্ম্ম বা আচৰণ। **পিতৃ-পিতামহ, পিতৃপুৰুষ** পূৰ্ব্বপুৰুষ। **পিতৃকল্প** পিতাৰ তুল্য, পিতৃস্থানীয়। **পিতৃহন্তা** পিতৃবধী।

পিতৃব্য বি. পিতাৰ সহোদৰ বা জ্ঞাতি ভ্ৰাতা, জেঠা, খুড়া।

পিত্ত বি. যকৃতৰ পৰা ওলোৱা তিতা ৰস bile, gall. **পিত্তকোষ, পিত্তাশয়** পিত্ত থকা মোনা gall bladder. **পিত্তাত্মক** বিণ. পিত্তৰ

বিকাৰ বা পীডা গুচোৱা anti-bilious.

পিত্ৰালয় বি. পিতৃগৃহ father's house.

পিধান বি. আবৰণ, আবৰি ৰখা বস্ত্ৰ a wrapper.

পিনাক বি. মহাদেৱৰ ধেনু the bow of Shiva. **পিনাকী** মহাদেৱ।

পিনে অব্য. ফালে, দিশে in the direction of, **ফালে** on the side of.

পিন্ধ সক. ধা. গাত ল, পৰিধান কৰ to wear, to put on. বি. **পিন্ধন, পিন্ধা**। বিণ. **পিন্ধা**। সক. ধা. **পিন্ধা** পৰিধান কৰা to put clothes upon. **পিন্ধিউৰি** কাচি পাৰি being fully dressed.

পিপৰা বি. পৰুৱা, পিপীলিকা an ant.

পিপলি বি. আউনী পাণৰ নিচিনা এবিধ বনৰীয়া লতা আৰু তাৰ জলা গুটি the long pepper. বিণ. **পিপলীয়া** পিপলিৰ গুটিৰ গাৰ দৰে ওখোৰা মোখোৰা। বি. চোকা অস্ত্ৰৰ মুখ ভাগি হোৱা ওখোৰা মোখোৰা।

পিপা বি. জুলীয়া বস্তু ৰখা ঢোলৰ আকৃতিৰ কাঠৰ বা কোনো ধাতুৰ পাত্ৰ a cask, a barrel.

পিপাসা বি. পিয়াহ thirst, বৰ ইচ্ছা বা লোভ an eager desire. বিণ. **পিপাসাৰ্ত্ত** পিয়াহত কাতৰ very thirsty. **পিপাসিত, পিপাসী** পিয়াহ লগা thirsty.

পিপীলিকা বি. পৰুৱা an ant.

পিয়দা (ফা) কাছাৰীৰ টেকেলা a court peon.

পিয়ন বি. পোৱালিয়ে এবাৰত যিমান বেলি গাখীৰ খায় এটা পোৱালিয়ে যিমান দিন গাখীৰ খায়, এজনী গৰুৱে যিমান বাৰ খীৰতী হয়। **পিয়নছাৰ** জন্তুৰ পোৱালিয়ে মাকৰ গাখীৰ খাবলৈ এৰ।

পিয়নী খীৰতী। **পিয়নীয়া** মাকৰ গাখীৰ খাই থকা (জন্তুৰ পোৱালি)।

পিয়ল বি. গণনা, হিচাব, সংখ্যা বা জোখ কৰা কাৰ্য্য calculation, survey.

পিয়লা (ফা. পিআলা) বি. সৰু বাটি a cup.

পিয়া সক. ধা. পান কৰা to cause to drink, মাকৰ গাখীৰ খুৱা to suckle as a young animal.

পিয়া সক. ধা. এটা বস্তুৰ মুৰ আন এটা বস্তুৰ মুৰত সুমাই জোৰা লগা।

পিয়া পি দি সক. ধা. এটা এটা হৈ চাৰিওফালে পলা বা গতি কৰা to flee or disperse in different directions.

পিয়াৰু, পিয়াৰি বি. প্ৰেমিক, প্ৰিয়জন beloved one.

পিয়াহ বি. পানী খাবৰ ইচ্ছা thirst, স্তন the breast of a woman, তিৰোতাৰ স্তনত থকা গাখীৰ

human milk. **পিয়াহ খোৱা দাঁত** ল'ৰা-ছোৱালীৰ বা পোৱালি জন্তুৰ প্ৰথমতে গজা দাঁত milk teeth. **পিয়াহ লগা** ক্রি. পানী খাবৰ ইচ্ছা হ to be thirsty. **পিয়াহ সিৰা** মাইকীৰ পিয়াহ উথহা ৰোগ painful swelling of the breast.

পিৰঠি বি. চকুৰ পতা the eye-lid.

পিৰ্‌পিৰা অক. ধা. সুৰসুৰা, পকৰা আদি সৰু বস্তু গাত বগাই যোৱা যেন বোধ জন্মা to irritate, to cause slight tickling sensation. বি. **পিৰপিৰণি**। বিণ. **পিৰপিৰীয়া** বৰ পাতল very thin.

পিৰা বি. চাৰি ঠেঙীয়া জন্তুৰ মঙহে সৈতে কাটি বেলেগ কৰা ঠেঙ, the leg with the flesh of a beast cut and separated from the body.

পিৰালি বি. ঘৰৰ ভেটিৰ বেৰৰ বাহিৰে থকা অংশ the outer portion of the floor of a house, the plinth of a house, **পিৰালি-কঁইটা** বি. পিৰালিৰ বাহিৰ কাণ, পানীপতা।

পিৰিক-পাৰাক বি. অলপকৈ মেল খাই আকৌ মুদ যোৱা কাৰ্য্য, চকু পচৰা কাৰ্য্য the act of twinkling as the eyes, ঢিমিক ঢামাক the act of glimmering, as light. **পিৰিকা ফুল** এবিধ সুগন্ধি ফুল।

পিৰিকিয়া সক. ধা. অলপকৈ মেলি আকৌ মুদ to wink, to twinkle.

পিৰ্কটি বি. চকুৰ পিৰিঠিৰ দাঁতি the edge of the eye-lid.

পিলপিলীয়া বিণ. লাহী আৰু দীঘল long and slender.

পিলিক সক. ধা. ধীৰে ধীৰে কৰ, একেটা কামতে লাগি থাক to work very slowly.

পিলিকিয়া অক. ধা. অলপকৈ হাঁহ, মিচিকিয়া to smile

পিলিঙা বিণ. গা পাতল আৰু ধেমেলীয়া বা মন পাতল light in body and mind.

পিশঙ্গ বি. পিঙ্গল, অলপ ৰঙাৰে মিহলি মুগা বৰণীয়া reddish-brown.

পিশচীয়া বিণ. পিশাচৰ নিচিনা বেয়া স্বভাৱ বা গঢ়ৰ unseemly, ill-natured.

পিশাচ বি. ভূত প্ৰেত an evil spirit, লেতেৰা অনাচাৰী মানুহ a very ugly and unclean man. স্ত্ৰী. **পিশাচী, পিশাচনী**। বিণ. **পৈশাচিক**।

পিশুন বিণ. টুটকীয়া back-biter.

পিষ্টক বি. পিঠা cake.

পিষ্টল বি. চুটি সৰু হিলৈ pistol.

পিহ সক. ধা. ঘঁহি গুড়ি বা পিঠা

কৰ to grind into powder or paste. বি. **পিহা, পিহন, পিহনা** বস্তু পিহা যতন।

পীঠ বি. দক্ষযজ্ঞত শিৱৰ ভাৰ্য্যা সতীয়ে প্ৰাণত্যাগ কৰাত মহাদেৱে তেওঁৰ শৱ লৈ ফুৰাওঁতে বিষ্ণুৰ চক্ৰেৰে সেই শৱ একাৱন খণ্ড কৰি কাটে; এই খণ্ড বোৰ যি যি ঠাইত পৰিল সেই ঠাই বিলাক একোটা পীঠ বুলি গণ্য হল। তীৰ্থস্থান।

পীড় সক. ধা. বৰকৈ দুৰ্ব্বল বা পাতল কৰ to enfeeble, অতিশয়ৰূপে কষ্ট বা দুখ দি to give pain or trouble, উপদ্ৰব **কৰ** to oppress. বি. **পীড়ন**।

পীড়া বি. কষ্ট, ক্লেশ, বেদনা, ৰোগ suffering, pain, disease. বিণ. **পীড়িত** দুখ পোৱা, ৰুগীয়া।

পীত বিণ. হালধীয়া yellow. **পীতাম্বৰ** কৃষ্ণ, বিষ্ণু।

পীত বিণ. পান কৰা, পিয়া sucked.

পীন বিণ. স্থূল, শকত plump, stout.

পীয়ুস, পীয়ুষ বি. অমৃত nectar.

পীৰ বি. মুচলমান সাধু a Mohammedan saint. **পীৰপাল** বি. মুচলমান সাধু নাইবা মচজিদৰ নামে দিয়া মাটি।

পীৰা বি. কাঠৰ চাপৰ আসন a low stool.

পীৰি বি. নাৱৰ বাৰত পথালিকৈ লগোৱা কাঠ, ৰুবলৈ নিয়া গছৰ শিপাৰে সৈতে খান্দি নিয়া মাটি beam of a boat, lump of earth taken with the root of the plant for transplanting, বংশ, সন্তান-সন্ততি generation, descendant. **পীৰি উঠ** নিৰ্ব্বংশ হ।

পীৰিতি প্ৰীতি, প্ৰেম love, affection.

পুং বি. মাটিৰ তলৰ পৰা পানী, **তেল** বা লোণ আদি ওলোৱা বাট বা ভুমুক, উঁহ, আকৰ a spring, a mine, সন্দেহ, উহ clue, source. **পুংবঢ়া** সক কথাকে ডাঙৰ কৰ to exaggerate. **পুং মৈথুন** পুৰুষে পুৰুষে কৰা সঙ্গম sodomy.

পুংলিঙ্গ বি. পুৰুষ চিহ্ন, পুৰুষবাচক শব্দ।

পুংসবন বি. পুহন বিয়া, তিৰোতা গৰ্ভৱতী হ'লে পুত্ৰ কামনা কৰি **কৰা** সংস্কাৰ কাৰ্য্য a ceremony performed during a woman's pregnancy.

পুঁজি বি. কাঠ খেৰ আদি বস্তুৰ দম a heap, সাঁচি থোৱা ধন deposit money.

পুঁৰা সক. ধা. তাপ ল to warm one self by fire or sunshine.

পুকীয়া বিণ. পোকে খোৱা বা ধৰা worm eaten.

পুৱঁতী, পুঁৱতীয়া বিণ. পুৱাৰ ওচৰ হোৱা।

পুখুৰী, পুখুৰি বি. পানী থকা চাৰি চুকীয়া বা দীঘলীয়া খাল a tank, a pond.

পুঙা বি. বৰশীৰ জৰীত বন্ধা আৰু পানীৰ ওপৰত ওপঙি থকা এডোখৰ কুঁহিলা বা অইন কোনো পাতল বস্তু a float attached to a fishing line, এবিধ মাছ a kind of big fish.

পুঙ্খানুৰূপে ক্রি. বিণ. পাত পাত কৰি, তন্ন তন্ন কৰি thoroughly, searchingly.

পুচ্ছ বি. নেজ, লেজ tail.

পুছ সক. ধা. সোধ, প্রশ্ন কৰ to question.

পুঞ্জ বি. সমুহ, ৰাশি a heap.

পুট এটাৰ ওপৰত আন এটা উধুৰিয়াই লগলগোৱা ছুটা মাটিৰ পাত্রৰ ভিতৰত কোনো দৰব সুমাই জুয়েৰে দিয়া তাপ। **পুটাঞ্জলি** বি. কৃতাঞ্জলি, কৰযোৰ folded hands.

পুটিন বি. দুৱাৰ আলমাৰি আদিত আইনা লগোৱা এবিধ এঠা putty.

পুটুংকৰে ক্রি. বিণ. অকস্মাৎ, আগে নজনোৱাকৈ।

পুটুক, পুটুক কৰে ক্রি. বিণ. ঘনে ঘনে frequently.

পুঠী বি. বাকলি থকা এবিধ চেপেটা বগা সৰু মাছ। **পুঠী-লাঙী** পুঠী আদি সৰু মাছ ধৰা জাল।

পুণী বি. সোঁত নথকা পানীত ওপঙি থকা এবিধ উদ্ভিদ the duck weed.

বি. পদুম ফুল lotus flower, এবিধ চৰাই, এবিধ সাপ।

পুণ্ডৰীকাক্ষ বি. বিষ্ণু a name of Vishnu.

পুণ্য বি. সৎ কাম, সৎকৰ্ম্ম, ধৰ্ম্ম a virtuous act. বি. পৱিত্র, ধৰ্ম্মযুক্ত pious, pure. **পুণ্যৱন্ত, পুণ্যৱান** ধাৰ্ম্মিক, পৱিত্র righteous, virtuous. স্ত্রী. **পুণ্যৱতী**। **পুণ্যশীল** পুণ্যৱান। **পুণ্যশ্লোক** পৱিত্র স্বভাৱৰ, যাৰ নাম ললে পুণ্য হয়। **পুণ্যস্থান** পৱিত্র ঠাই। **পুণ্যাত্মা** ধাৰ্ম্মিক, পুণ্যৱান pious.

পুত বি. পো, পুত্র a son.

পুতল বি. পথালি width, তাঁতৰ কাপোৰ পথালিকৈ বহলাই ৰখা ছুই মূৰে ছুটা কাঁইট থকা বাঁহৰ শলি bamboo stick keeping the cloth of a loom extended breadth wise. ক্রি. বিণ. **পুতলে**।

পুতলা বি. ল'ৰা ছোৱালী উমলিবৰ কাৰণে কৰা মানুহ জন্তু আদিৰ আকৃতি a doll, a puppet.

পুতলী বি. চকুৰ মণি the pupil of the eye.

পুতাই বি. পুত্ৰ, বাপেক মাকে পুতেকক মৰমেৰে মতা মাত a term used in tenderly addressing or speaking of a son.

পুত-খোৱা বি. পুতেকক খাওঁতা eater of one's son, শাও বা গালি a term of curse or abuse. স্ত্ৰী. **পুত খাঁতী**। **পুত মূৰ খোৱা** পুতেকৰ মূৰ খাওঁতা। স্ত্ৰী. **পুতমূৰ-খাঁতী**।

পুতৌ বি. লোকৰ দুখ দেখি জন্মা মৰম pity, compassion.

পুত্ৰ বি. পো, মতা সন্তান a son. স্ত্ৰী. **পুত্ৰী**। **পুত্ৰপৌত্ৰাদিক্ৰমে** পুৰুষানুক্ৰমে from generation to generation. **পুত্ৰৰতে** পুতেকৰ নিচিনাকৈ, অতি চেনেহেৰে। বিণ. **পুত্ৰবৎসল** সন্তানক মৰম কৰা affectionate to one's children. **পুত্ৰৱান, পুত্ৰৱন্ত** ল'ৰা ছোৱালী থকা having a son or child. স্ত্ৰী. **পুত্ৰৱতী**। **পুত্ৰানুক্ৰম** বাপেকৰ পাছত পুতেক অধিকাৰী হোৱা নিয়ম succession from father to son. ক্ৰি. বিণ. **পুত্ৰানুক্ৰমে**।

পুত্ৰেষ্টি বি. পুত্ৰ হবৰ কাৰণে কামনা কৰি কৰা যজ্ঞ।

পুথাও বি. ককা, পিতামহ a grandfather.

পুথি বি. কিতাপ, গ্ৰন্থ a manuscript or printed book.

পুনঃ পুনঃ ক্ৰি. বিণ. ঘনে ঘনে, ঘনেপতি, বাৰম্বাৰ repeatedly.

পুনঃ সংস্কাৰ বি. পতিত ব্ৰাহ্মণক পুনৰায় লগুণ দি শুচি কৰা কাৰ্য্য act of reinvesting a fallen Brahmin with sacred thread.

পুনৰ, পুনৰপি, পুনৰবাৰ ক্ৰি. বিণ. আকৌ, দুনাই again. **পুনৰবিচাৰ** এবাৰ সোধা গোচৰৰ নতুনকৈ কৰা বিচাৰ retrial. **পুনৰাগমন** উলটি অহা কাৰ্য্য act of returning. **পুনৰাবৃত্তি, পুনৰাবৰ্ত্তন** পুনৰাই হোৱা কাৰ্য্য, পুনৰ্জন্ম repetition, rebirth. **পুনৰুক্তি** এবাৰ কোৱা বা লিখা কথাকে আকৌ কোৱা বা লিখা কাৰ্য্য reiteration. বিণ. **পুনৰুক্ত**। **পুনৰ্জন্ম** মৰি আকৌ জন্ম ধৰা কাৰ্য্য rebirth.

পুনৰ্ণবা বি. এবিধ দৰবত লগা শাক the hog wood.

পুনৰ্বসু বি. সপ্তম নক্ষত্ৰ the seventh lunar mansion.

পুনশ্চ ক্ৰি. বিণ. আকৌ, তুনাই again. বি. চিঠিৰ অন্তত আকৌ লিখা কথা a post-script. **পুনু** ক্ৰি. বিণ. পুনৰ again.

পুনঃপুনঃ ক্ৰি. বিণ. ঘনে ঘনে, ঘনে পতি, বাৰম্বাৰ repeatedly. **পুন্নাম নৰক** পুংনামেৰে নৰক—পুত্ৰ নহলে এই নৰকলৈ যাব লাগে।

পুৰ বি. নগৰ, পুৰি a city.

পুৰণি বিণ. নতুন নোহোৱা, প্ৰাচীন. বহু কলীয়া old, ancient, of long standing.

পুৰন্দৰ বি. স্বৰ্গৰ ৰজা ইন্দ্ৰ Indra.

পুৰবাসী বি. নগৰত থকা মানুহ, নগৰীয়া লোক a dweller in a city, a citizen.

পুৰশ্চৰণ বি. তন্ত্ৰমতে দেৱতাৰ আগলৈ গৈ কৰা ইষ্টদেৱতাৰ জপ meditation upon one's tutelary deity according to the Tantras.

পুৰস্কাৰ বি. বঁটা, পাৰিতোষিক a reward. বিণ. **পুৰস্কৃত** যাক পুৰস্কাৰ দিয়া হৈছে, সম্মানিত।

পুৰাকাল বি. কেঁচাতে ভাজি খোৱা বা সিজাই খোৱা এবিধ ফল a kind of plantain tree and its fruit.

পুৰা-কুহিয়াৰ এবিধ ডাঙৰ ৰসাল কুহিয়াৰ।

পুৰাণ বিণ. পুৰণি old, ব্যাসদেৱ বিৰচিত নীতি আৰু ধৰ্ম্ম মূলক পুৰণি উপ্যাখ্যান থকা পুথি Hindu mythology. **পুৰাণ পুৰুষ** পৰমেশ্বৰ।

পুৰাতন বিণ. পুৰণি। **পুৰাতনীয়া** পুৰণি কলীয়া, আগৰ দিনৰ ancient.

পুৰাতত্ত্ব বি. প্ৰাচীন যুগৰ বৃত্তান্ত, ইতিহাস history.

পুৰাবৃত্ত বি. আগৰ কালৰ কথা, বুৰঞ্জী history.

পুৰি বি. পুৰ city, **শ্ৰীক্ষেত্ৰ** the holy city of Jagannath in Orissa.

পুৰিয়া বি. কাগজত মেৰোৱা গুৰিৰ টোপোলা a packet of medicinal powder.

পুৰীষ বি. বিষ্ঠা, গু excrement, ordure.

পুৰুজিৎ বি. যুধিষ্ঠিৰৰ মোমায়েক, বিষ্ণু।

পুৰুবংশ বি. পুৰুৰ পৰা হোৱা চন্দ্ৰবংশ, কুৰুবংশ the name of a dynesty of ancient rulers.

পুৰুষ বি. ঈশ্বৰ the supreme Being, মুনিহ মানুহ male person, জীৱাত্মা the soul within the

body, বংশৰ কোনো এক খাপ generation, ব্যাকৰণত উত্তম, মধ্যম, প্ৰথম পুৰুষ a person.

পুৰুষত্ব পুৰুষালি, মুনিষালি manliness, পৰাক্ৰম, সাহসিকতা power, courage, ৰতিশক্তি virility. **পুৰুষাকাৰ** চেষ্টা প্ৰয়াস, পুৰুষাৰ্থ human exertion, effort, দৈৱৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ নকৰি নিজৰ ক্ষমতা প্ৰয়োগ। **পুৰুষসিংহ** শ্ৰেষ্ঠ পুৰুষ, বৰ বলী আৰু সাহসী মানুহ। **পুৰুষাঙ্গ** মতা মানুহৰ লিঙ্গ penis. **পুৰুষানুক্ৰমে** ক্ৰি. বিণ. বংশানুক্ৰমে, **পুৰুষাৰ্থ** বি. যত্ন, পৰিশ্ৰম labour, endeavour. **পুৰুষালি** মুনিষালি manliness. **পুৰুষে পুৰুষে** ক্ৰি. বিণ. প্ৰতি পুৰুষে, **পুৰুষোত্তম** শ্ৰেষ্ঠ পুৰুষ, ঈশ্বৰ, বিষ্ণু।

পুৰোধা বি. পুৰোহিত a priest.

পুৰোহিত বি. যাজক, যি লোকৰ ধৰ্ম্ম কৃত্য কৰায় a priest.

পুলক বি. অতিশয় আহ্লাদ, ৰোমাঞ্চ ecstasy, rapture. **পুলকিত** অতি আনন্দিত, আনন্দত ৰোমাঞ্চিত thrilled with joy.

পুলি বি. পোনেই গজা গছ a seedling.

পুলি বি. কোঠালী, খোটালী a room.

পুলিচ বি. শান্তি ৰক্ষা কৰাৰ ভাৰ পোৱা বিষয়া police.

পুলিন বি. নৈৰ পানী শুকাই ওলোৱা বালিৰ পাৰ a sandy beach, a river bank.

পুলুংপালাং, পুলুক-পালাক কামৰ পৰা গা এৰা দি বা কাম নকৰি ইফালে সিফালে চাই সময় নষ্ট কৰা কাৰ্য্য the act of idling away time.

পুলুকা মাৰ গোপনে কোনো ঠাই বা কামৰ পৰা গুচি যা, কামৰ পৰা গা এৰা দে to slip away.

পুলুঙা-পুলুঙি বি. ইফালে সিফালে চকু ফুৰোৱা কাৰ্য্য act of turning one's eyes in different directions.

পুৱতি, পুৱতীয়া বিণ. ৰাতি পুৱাও পুৱাও হোৱা. পুৱাৰ ওচৰ হোৱা approaching dawn. বি. **পুৱতি ভোটা** 'ভোটা-তৰা' চোৱা।

পুৱা বি. বেলি ওলোৱা কাল time of sunrise, আগবেলা morning time. অক. ধা. প্ৰভাত হ to dawn. ক্ৰি. বিণ. **পুৱাই, পুৱাতে**।

পুষ্কৰ বি. আজমীৰৰ ওচৰৰ তীৰ্থ আৰু হ্ৰদ। অশুভ তিথি, নক্ষত্ৰ বা বাৰ য'ত কোনোৰ মৃত্যু হলে পৰিয়ালৰ আন লোক মৰে নাইবা ডাঙৰ বিপদ হয় বুলি শাস্ত্ৰে কয়।

পুষ্কৰিণী বি. পুখুৰি a tank.

পুষ্ট বিণ. মঙহাল, শকত fat, fleshy, বৰ্দ্ধিত developed. বি. **পুষ্টতা**।

পুষ্টাঞ্জলি (পু. অ.) বি. হাত যোৰ।

পুষ্টি বি. বৃদ্ধি, বাঢ়ন nourishment, growth. বিণ. **পুষ্টিকৰ** শক্তিদায়ক, শৰীৰ শকত কৰা nourishing, nutritive.

পুষ্প বি. ফুল a flower. **পুষ্পক**, **পুষ্পৰথ** কুবেৰৰ আকাশগামী ৰথ। **পুষ্পকেতু**, **পুষ্পধন্বা** কামদেৱ, মদন। **পুষ্পবৃষ্টি** ওপৰৰ পৰা ফুল ছটিয়াই দিয়া কাৰ্য্য। **পুষ্পৰেণু** ফুলৰ কেশৰৰ ৰেণু বা ধূলি the pollen of flower. **পুষ্পশৰ**, **পুষ্পবাণ** পঞ্চবাণ, কামদেৱ, ফুল শৰ। **পুষ্পিত** ফুলধৰা, ফুল থকা। **পুষ্পিতা** কন্যাকাল হোৱা। **পুষ্পাঞ্জলি** দেৱতাৰ উদ্দেশে দিয়া ফুলৰ আঁজলি।

পুষ্যা বি. অষ্টম নক্ষত্ৰ the eighth lunar mansion.

পুস্তক বি. পুথি, কিতাপ a book. **পুস্তকাগাৰ**, **পুস্তকালয়** গ্ৰন্থাগাৰ library.

পুহ বি. বছৰৰ নৱম মাহ the ninth month according to Indian calender.

পুহকৰ অশুভ কালত মৃত্যু জনিত দোষ the evil effects of dying on an inauspicious day.

পুহন বিয়া বি. 'পুংসবন' চোৱাঁ।

পুহা (পু. অ.) অক. ধা পুৱা হ to dawn.

পুহীয়া বিণ. পুহৰ মাহত হোৱা। স্ত্ৰী. **পুহী**।

পূঁজ বি. পকা খহু বা ঘাব পৰা ওলোৱা বগা ৰস pus.

পূজ সক. ধা. পূজা কৰ, অৰ্চ্চনা কৰ to worship, to honour বি. **পূজন**। **পূজক** বি. পূজা কৰা মানুহ a worshipper. **পূজনীয়** বিণ. পূজ্য, মাননীয় fit to be worshipped, honoured. **পূজা** বি. ফুল, প্ৰসাদ আদিৰে অৰ্চ্চনা worship, সম্মান respect. সক. ধা. **পূজা** কৰ। **পূজাৰ্হ** বিণ. পূজাৰ যোগ্য, পূজনীয়।

পূজাৰী বি. পূজাকাৰী, প্ৰতিষ্ঠিত মূৰ্ত্তিৰ যি নিত্য পূজা কৰে, পূজা কৰাই যাৰ জীৱিকা one who worships.

পূজিত অৰ্চ্চিত, সম্মানিত। **পূজোঁতা** পূজাকৰোঁতা। স্ত্ৰী. **পূজঁতী**। বিণ. **পূজ্য** পূজনীয়। **পূজ্যপাদ** অতিশয় পূজনীয়, অতি মান্যৱন্ত revered.

পূত বিণ. পবিত্ৰ pure.

পূতনা বি. কৃষ্ণই বধ কৰা এজনী ৰাক্ষসীৰ নাম।

পূতি-গন্ধ বি. দুৰ্গন্ধ bad smell. বিণ. **পূতিগন্ধি**।

পূব বি. পূৰ্ব্ব দিক the east.

পূৰ সক. ধা. পূৰণ কৰ to multiply, পূৰা, সিদ্ধি কৰ satisfy. অক. ধা. বজা,ধ্বনি কৰ to make resonant, পূৰ্ণ full, সিদ্ধ fulfilled.

পূৰক বি. যিহেৰে পূৰণ কৰা হয়, গুণক multiplier. পূৰ্ণ কৰোঁতা that which completes. **পূৰক-পিণ্ড** মৃত্যুৰ পিছত অশৌচৰ ভিতৰত দিয়া দশপিণ্ড।

পূৰঠ বিণ. পূৰ্ণ বয়স পোৱা, পৈণত mature.

পূৰণ বি. পূৰ কৰা কাৰ্য্য, ভৰোৱা কাৰ্য্য act of filling, এটা সংখ্যাক আন এটাৰে গুণ কৰা অঙ্ক multiplication.

পূৰা সক. ধা. পূৰ্ণ কৰ to complete, ভৰা to fill, সিদ্ধ কৰ to fulfil. বিণ. সম্পূৰ্ণ full. বি. **পূৰাওঁতা**। স্ত্ৰী. **পূৰাঁতী** বি. তিনি দোন বা চাৰি দোন শস্যৰ জোখ, চাৰি বিঘা মাটি।

পূৰি বি. ঘিউত ভাজি কৰা এবিধ আটাগুড়িৰ পিঠা a kind of cake.

পূৰীয়া বিণ. এপূৰা শস্য ধৰা, এপূৰা শস্যৰ মূল্যৰ সমান।

পূৰৈ বি. ডাঠ পাতেৰে এবিধ লতা শাক basella alba.

পূৰ্ণ বি. ভৰপূৰ, সম্পূৰ্ণ full, complete, সিদ্ধ, সফল fulfilled, accomplished. **পূৰ্ণ-অৱতাৰ** পূৰ্ণব্ৰহ্ম, **পূৰ্ণকাম** যাৰ বাঞ্ছা পূৰ্ণ হৈছে gratified. **পূৰ্ণকুম্ভ** পানীৰে পূৰ্ণ কলহ, শুভবস্তু। **পূৰ্ণগৰ্ভা** আসন্ন প্ৰসবা। **পূৰ্ণচন্দ্ৰ** পূৰ্ণিমাৰ জোন। **পূৰ্ণচ্ছেদ** দাঁড়ি full stop. **পূৰ্ণপাত্ৰ** মুখলৈকে ভৰা পাত্ৰ, হোমৰ শেষত ব্ৰহ্ম দক্ষিণাৰূপ দেয় তণ্ডুল পূৰ্ণ পাত্ৰ। **পূৰ্ণব্ৰহ্ম** ঈশ্বৰৰ পূৰ্ণ অৱতাৰ। **পূৰ্ণবয়স্ক** পূৰ্ণ যৌৱন প্ৰাপ্ত adult. **পূৰ্ণমাত্ৰা** পূৰা মাত্ৰা। **পূৰ্ণহস্তীয়া** দুই হাতেৰে মৰা। **পূৰ্ণা** বি. 'পূৰ্ণাহুতি' চোৱা। পঞ্চমী, দশমী, পূৰ্ণিমা, অমাবস্যা এই চাৰি তিথি। **পূৰ্ণানন্দ** সদাই আনন্দেৰে ভৰপূৰ।

পূৰ্ণাহুতি বি. যজ্ঞ পূৰ্ণ কৰা আহুতি, শেষ হোম।

পূৰ্ণিমা বি. যি তিথিত পূৰ্ণ চন্দ্ৰৰ উদয় হয়। **পূৰ্ণেন্দু** বি. পূৰ্ণিমাৰ জোন।

পূৰ্ত্তি বি সম্পূৰ্ণ ৰূপে ভৰোৱা কাৰ্য্য act of filling up or making full.

পূৰ্ব্ব বি. প্ৰথম, আদি the begin-

ning, former time. পূব দিশ the east. বিণ. আগৰ, আদিৰ, পূৰ্ব্ব কালৰ former, previous. **পূৰ্ব্ব-কলীয়া** পুৰ'ণ কলীয়া, প্ৰাচীন। **পূৰ্ব্ব-জন্ম** এই জন্মৰ আগৰ জন্ম, **পূৰ্ব্বদিশ** পূবফাল **পূৰ্ব্বপুৰুষ** বংশৰ উপৰি পুৰুষ an ancestor. **পূৰ্ব্বফাল্গুনী** একাদশ নক্ষত্ৰ the eleventh lunar mansion. **পূৰ্ব্ববৰ্ত্তী** আগত থকা, আগৰ preceding, previous. **পূৰ্ব্ববাদী** বাদী, অভিযোক্তা। **পূৰ্ব্ব ভাদ্ৰপদ** পঁচিশ সংখ্যাৰ নক্ষত্ৰ। **পূৰ্ব্বমীমাংসা** জৈমিনিকৃত শ্ৰুতি স্মৃতিৰ সমন্বয় সাধক দৰ্শন শাস্ত্ৰ। **পূৰ্ব্বৰঙ্গ** নাটক আদি অভিনয়ৰ আগতে প্ৰস্তাৱনা সঙ্গীত ইত্যাদি। **পূৰ্ব্বৰাগ** প্ৰথম অনুৰাগ, মিলনৰ আগতে নায়ক নায়িকাৰ মাজত প্ৰণয় সঞ্চাৰ। **পূৰ্ব্বলক্ষণ** ভাবী ঘটনাৰ চিন previous sign or symptom.

পূৰ্ব্ববৎ আগৰ নিচিনা, আগৰ টোৰ নিচিনা। **পূৰ্ব্বসংস্কাৰ** পূৰ্ব্বৰ ধাৰণা, বিশ্বাস বা অভ্যাস, পূৰ্ব্বজন্মাৰ্জ্জিত মনোবৃত্তি। **পূৰ্ব্বাপৰ** পুৰণি আৰু বৰ্ত্তমান কাল, আগ পাছ, কোনো কথাৰ আঁতিগুৰি, আগৰ আৰু এতিয়াৰ। **পূৰ্ব্বাষাঢ়া** কুৰি সংখ্যাৰ নক্ষত্ৰ। **পূৰ্ব্বাহ্ণ** দিনৰ আগৰ ভাগ, আগবেলা the morning. **পূৰ্ব্বে** ক্ৰি. বিণ. আগেয়ে, আগৰ কালত formerly. **পূৰ্ব্বোক্ত** আগেয়ে বা ওপৰত উল্লেখ কৰা aforesaid.

পূৰ্য্য বি. আন এটা অঙ্কেৰে যি অঙ্কক পূৰণ কৰা যায় a number to be multiplied.

পৃথক বিণ. বেলেগ, ভিন্ন separate, different. ক্ৰি. বিণ. **পৃথকে, পৃথককৈ**। সক. ধা. **পৃথকা** বেলেগ কৰ to separate. বি. **পাৰ্থক্য, পৃথকত্ব**।

পৃথিৱী, পৃথ্বী বি. ধৰণী, অবনি, ভূ-মণ্ডল, ধৰা, ধৰিত্ৰী, বসুধা, বসুন্ধৰা, বসুমতী, মহী, মেদিনী earth, মাটি। **পৃথিৱীপতি** ৰজা, ভূপতি।

পৃথু বি. পৃথিৱীৰ আদি ৰজা।

পৃশ্নিগৰ্ভ, পৃশ্নিহৰি বি. শ্ৰীকৃষ্ণৰ এটা নাম।

পৃষ্ট বিণ. জিজ্ঞাসিত asked.

পৃষ্ঠ বি. পিঠি the back. **পৃষ্ঠ-পোষক** সহায় আৰু পালন কৰোঁতা a supporter. **পৃষ্ঠভঙ্গ** পৰাজিত হৈ পলায়ন। **পৃষ্ঠা** বি. পুথিৰ পাতৰ এফাল a page.

পেংতা বিণ. পেঙুৰা limping. **পেংচালী** ইতিকিং, পৰিহাস a joke, a jest. **পেংলাই** ইতিকিং joke.

পেঁউৰী বি. তিৰোতাই ফোট লোৱা এবিধ হালধীয়া বস্তু a yellow substance used by woman to paint the forehead.

পেঁক বি. বোকা mud.

পেঁচ বি. পাক, মেৰ a twist, an entanglement, ঠেহ, ৰোহ sullenness, **পেঁচপাত**, **পেঁচলাগ** ঠেহ-ধৰ, ৰোহ লাগ to be sulky. **পেঁচলাগ** ক্রি. পাক লাগ to be twisted. **পেঁচ-কচ** পেঁচ গজাল আঁটি বা কচি সুমুৱা লোৱা যতন a screw driver. **পেঁচগজাল** গাত পেঁচ কটা গজাল a screw. বিণ. **পেঁচাল** পেঁচ থকা, জটিল knotty, intricate, আমনি vexation.

পেঁপা বি. মুখেদি বজোৱা বাদ্য a pipe, a wind instrument.

পেখ (পুঃ অঃ) সক. ধা. দেখ, দৃষ্টি কৰ to look at.

পেখন বি. নেজৰ পাখিমেলি কৰা নাচ

পেঙা, **পেঙৰা** বিণ. লেঙেৰা অলপ খোৰাই খোজ কঢ়া limping. বি. লেঙেৰা মানুহ a lame man. স্ত্রী. **পেঙী**, **পেঙৰী**। অক. ধা. **পেঙুৰিয়া** অলপ খোৰাই খোজ কাঢ়, লেকেচিয়া to limp.

পেঙেলিয়া অক. ধা. পেংলাই কৰ, ইতিকিং কৰ to joke or ridicule.

পেচক বি. ফেঁচা an owl, **পেচন্দাৰ** বি. এবিধ অলঙ্কাৰ।

পেচা বি. বৃত্তি, জীৱিকা profession.

পেচা, **পেঁচা** (পুঃ অঃ) 'ফেঁচা' চোৱা।

পেচাৰ বি. মূত urine. ক্রি. **পেচাব কৰ**, **পেচাবখানা** urinal.

পেছকছ বি. ভেটী, বটা, **কৰ** a present, a tribute.

পেছকৰ সক. ধা. বিচাৰক বা ডাঙৰ বিষয়াৰ আগত কাগজ পত্রাদি যতাই দে to place before, to put up.

পেছকাৰ বিচাৰক বা ডাঙৰ বিষয়াৰ আগত কাগজ পত্রাদি যতাই বা যুগুত কৰি দিয়া বিষয়া।

পেট বি. উদৰ the belly, তিৰোতাৰ গৰ্ভ the womb of a woman, মন, অন্তৰ mind, the heart, মাজভাগ the middle part of anything. **পেট কপটীয়া** পেটৰ কথা ভাঙি নোকোৱা। **পেট কামৰণি** বি. পেটৰ বিষ, পেটৰ বেদনা। **পেটকুলি** কপটীয়া মানুহ। **পেটচল** পেট ব, ভেদ হ to have purging. **পেট দে** পেটৰ কথা ক। **পেট পকোৱা** পেটৰ নাড়ী পাকলৈ পেটত হোৱা বেদনা। **পেট পা** মনৰ ভাব

বুজি পা। **পেট পোহ** কোনো মতে খাই লৈ থাক। **পেটে ভাতে খা** কোনোমতে জীৱিকা চলা। **পেট প্রৱর্ত্তন** খাই বৈ জীয়াই থকা কাৰ্য্য। **পেট ব** পেট চল, পনীয়া শৌচ হ। **পেট মচা** নিচেই শেহত ওপজা সুমলীয়া। **পেট ল** কাৰো অন্তৰৰ কথা বুজ। **পেট হ** গৰ্ভ হ to be pregnant. **পেটত হাত ভৰি লুকা** বৰ ভয় পা।

পেটা বিণ. পেট থকা bellied, হেঁচাত চেপেটা বা গুড়ি হোৱা crushed. **পেটা উঠ** হেঁচাত পিঠা বা চেপেটা হ to be crushed. সক. ধা. **পেটা কৰ, পেটা তোল**।

পেটাৰি বি. এবিধ বেতৰ জপা বা পেৰা a kind of covered cane-basket.

পেটাল বিণ. ডাঙৰ পেট থকা big-bellied.

পেটী বি. ককালত মৰা ফিতা বা জৰী a belt, a girdle. **আধা-পেটী** পেট নভৰা।

পেটু বি. জন্তুৰ পেটত থকা নাড়ী, মল আদি the entrails. **পেটুলা** বিণ. পেটাল। স্ত্রী. **পেটুলী**। **পেটুৱা** পেটুলা, **পেটুক** খকুৱা glutton.

পেটে, পেটে পেটে ক্রি. বিণ. হাড়ে হাড়ে, মনেৰে internally, mentally.

পেটে কঁকালে লাগ বৰ ভোকত পেটটো চেপা খাই যা। **পেটেকা** বিণ. পেটা। **পেটেকা উঠ** পেটা উঠ। **পেটে ভঁড়ালে** কোনোমতে বছৰেক জোৰাকৈ খাই থাকিব পৰাকৈ। **পেটেভাতে** living from hand to mouth. **পেটে সমন্বিতে** অন্তৰৰ পৰা।

পেড়া বি. ধনবস্তু সুমাই থোৱা সঁজুলি, বাকচ a box, a chest. **পেড়া-খাট** ওপৰত মানুহ শুব পৰা ঘিলা লগোৱা ডাঙৰ পেড়া।

পেন্তা বি. আলু বা কচুৰ টেঁপু a small tuber.

পেনা অক. ধা. লাহে লাহে কাম কৰ, পিলিক to work slowly.

পেনেক, পেনেকা-পেনেক 'ফেনেক' চোৱা।

পেনেৰা, পেনেৰীয়া বিণ. অলপ অলপকৈ কান্দি থকা whimpering. স্ত্রী. **পেনেৰী**।

পেন পেন অলপ অলপকৈ লৰাই কান্দি থকাৰ নিচিনা শব্দ। অক. ধা. **পেনপেনা**। বি. **পেনপেননি**। বিণ. **পেনপেনীয়া** অলপ অলপকৈ কান্দি থকা, কেনকেনীয়া (বৰষুণ) বৰকৈ সিজি লেওৰ দৰে হোৱা, বোকাৰে ভৰি থকা।

পেপুৱা বিণ. ঠেকত পৰা, বিবুদ্ধি হোৱা bewildered, puzzled.

পেমুৰা অক. ধা. মৰম লগাই কান্দ to cry in a piteous tone.

পেয় বিণ. পি খোৱা, পি খাবৰ যোগ্য drinkable বি. পি খোৱা বস্তু a drink.

পেৰ সক. ধা. শালত চেপি ৰস বা গুটি বাজ কৰ to press out juice, to gin (cotton). বি. **পেৰ্ পেৰ্**, কেৰ্কেৰ্, একেৰাহে কান্দি বা বলকি থকা। বি. **পেৰ পেৰণি**। ক্রি. বিণ. **পেৰ্ পেৰ্ কৰে**। বিণ. **পেৰ-পেৰীয়া**।

পেৰা বি. বলী মতা ম'হ a stout male buffalo. স্ত্রী. **পেৰী**।

পেৰেক বি. বোকা বা সেই নিচিনা বস্তু গৰকিলে বা পিটিকিলে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ। **পেৰেকা পেৰেক** বোকা যুক্ত। ক্রি. বিণ. **পেৰেক কৰে**।

পেৰেঙনি বি. দুডাল বাঁহ বা কাঠ অথালিপথালিকৈ বান্ধি কৰা যতন a cross, গছৰ দুটা ডালৰ জোৰা, ফেৰেঙনি।

পেল্ বি. অণ্ডকোষৰ গুটি a testicle.

পেলনি বিণ. লোকচান, অশুচি, পেলাই দিব লগীয়া fit to be thrown away. অক. ধা. **পেলনি** যা। বিণ. **পেলনীয়া, পেলনি যোৱা** পেলাই দিবৰ উপযুক্ত, অকামিলা।

পেলা সক. ধা. তললৈ নিক্ষেপ কৰ to cast down, অকামিলা বা অশুচি বুলি ত্যাগ কৰ to throw away as useless or defiled, নেমান বা অমান্য কৰ to disobey or disregard, উৎপন্ন কৰ, 'কঠালে মুচি পেলাইছে' to bear as bud or blossom.

পেলু বি. পেটত থকা বগা দীঘলীয়া কেচুৰ নিচিনা কীট worm, গোটা বা চেপেটা পেলু tape worm, দহিকটা পেলু thread worm, বৰশী পেলু hook worm.

পেলুৱা বিণ. ঢৰীয়া (সূতা) coarse

পেশী, পেশি বি. শৰীৰৰ মঙহাল ঠাই muscle.

পেষণ বি. পিহা বা মোহৰা কার্য the act of rubbing or grinding.

পেষ্টা বি. এবিধ বৰ তেলী খোৱা গুটি the pistachis nut.

পেহা বি. বাপেকৰ ভনীয়েকৰ স্বামী the husband of a father's sister. **পেহী** বোপাইৰ ভনীয়েক a paternal aunt.

পৈ বি. স্বামী, পতি, গিৰিহঁত husband.

পৈণত বিণ. পাৰ্গত, দক্ষ skilful, expert, পুষ্ট mature.

পৈতৃক বিণ. পিতৃ নাইবা পূর্ব্বপুৰুষৰ paternal, ancestral.

পৈত্তিক বিণ. পিত্তৰ বিকাৰৰ পৰা হোৱা bilious.

পৈমাৰী বিণ. পতি ঘাতিনী murdering one's own husband.

পৈৰা বি. মতা পাৰ a male pigeon. স্ত্ৰী. **পৈৰী**।

পৈল, পৈলঠ বি. পলস, নৈয়ে পেলোৱা আঠাযুক্ত বোকা silt.

পৈশাচিক বিণ. পিশাচ বা ভূতৰ নিচিনা, পিশাচৰ যোগ্য infernal, devilish.

পৈশুন, পৈশুন্য বি. টুটকীয়া স্বভাৱ back-biting, wickedness, malignity.

পো বি. পুতেক, পুত্ৰ a son.

পোক বি. কৃমি, ঠেং নথকা কীট a worm.

পোকৰ বি. মলৰ দ্বাৰ, গুহ্য দ্বাৰ the anus, গিদা buttock, পিঠি বা পাছ ফাল the back.

পোখৰাজ বি. এবিধ বগা বাগৰ a kind of topaz

পোখা বি. গজালি a spoot. অক. ধা. **পোখা, পোখামেল** জন্ম হ, গজালি মেল to be produced.

পোছ সক. ধা. সোধ to ask. বি. **পোছা**, যেনে সোধাপোছা ৰ।

পোছাক বি. সাজ পাৰ dress বিণ. **পোছাকী** ভাল সাজ পাৰ পিন্ধা used in decent dress.

পোজাৰ বি. ভজা গছ, এবিধ সুকাঠী গছ the name of a tree.

পোটক অক. ধা. পোটোকা পৰ to be depressed, প্ৰতিহিংসা, প্ৰতিফল revenge. **পোটোকা পৰ** খুন্দা বা হেঁচা খাই খাল পৰ **পোটোকা পা** প্ৰতিফল পা, সেকা পা to be avenged. **পোটক-তোল** প্ৰতিফল ল to take revenge. বি. **পোটোকা** খুন্দা-খাই হোৱা খাল a dint, a depression.

পোণ বি. কুৰি গণ্ডা, আশীটা eighty, এক অনাৰ চিন ৴০ a figure, denoting one anna.

পোত সক. ধা. মাটি খানি তাৰ তলত স্থাপন কৰ, মাটিৰে ঢাক to bury, to cover with earth under ground, মাটি আদি ভৰাই পূৰ কৰ to fill up with earth. বি. খুটা আদিৰ মাটিৰ তলত থকা ভাগ the under ground part of a post etc, ভৰি তল যোৱা বোকা a deep muddy place. বিণ. **পোতা**। অক. ধা. **পোত খা, পোত যা** মাটিৰ তললৈ যা, মাটিৰে পূৰ হ **পোতন** বি. মাটিৰ তলত স্থাপন, মাটিৰ তলত পোতা ভাগ। সক. ধা. **পোতা**।

পোতনি বি. পঁইতা ভাতৰ পানী।

পোতাশাল বি. বৰ ডাঙৰ অপৰাধী থোৱা আন্ধাৰ আৰু দ সৰু কোঠা a dungeon, solitary cell.

পোদাৰ বি. ৰাজ ভঁৰালৰ টকা লেখ কৰা কৰ্ম্মচাৰী a potdar.

পোন বিণ. বেঁকা নোহোৱা, সৰল

straight, থিয়, কাতি নোহোৱা erect, upright. বি. প্ৰথম, আদি the beginning, the first time, কোনো বস্তুৰ দিশ বা ফাল direction. **পোন চকুৰে চা** কৃপা দৃষ্টি কৰ, মৰম কৰ। **পোন খুন্দাই** পোন প্ৰথমতে at first.

পোনছাটে ক্রি. বিণ. তেতিয়াই, একেকোবে, বেগাই straight way, suddenly. **পোনদাহে** পোনছাটে। **পোন-পটি** পোন বাট, সৰল আচৰণ। সক. ধা. **পোনা** বেঁকা গুচাই পোন কৰ straighten, কাতি হৈ থকাৰ পৰা থিয় কৰ to erect, to set upright, লক্ষ্য কৰ বা টোৱাঁ to aim. ক্রি. বিণ. দিশে, ফালে in the direction of, সৰল ভাৱে uprightly. **পোনে পোনে** প্ৰথমতে, নতুনকৈ at first, সৰল-ভাৱে straightly, **পোনেই** আদিতে, প্ৰথমতে। **পোনতে** আদিতে।

পোনা বি. মাছৰ পোৱালি the young fish, ল'ৰা ছোৱালীক মৰমেৰে মতা মাত।

পোন্দা সক. ধা. খঙেৰে ঘোপা কৰ (চকু) to contract as the brow in displeasure. বিণ. **পোন্দোৱা**।

পোন্ধ বি. তলপোন that end of a waist cloth which is tucked behind.

পোন্ধৰ বি. পাঁচ অধিক দহ fifteen.

পো-পোৱালি বি. সন্তান-সন্ততি progeny.

পো-ভাই বি. বংশ, জাতি blood relation.

পোৰ সক. ধা. দাহ কৰ, দগ্ধ কৰ to burn, জ্বলা বোধ জন্মা to cause a burning sensation. অক. ধা. জ্বলা বোধকৰ, তাপ বোধ কৰ, পুৰি নিয়া যেন বোধ কৰ to feel a burning sensation. বি. **পোৰণ, পোৰণি, পোৰণি-ডেৰনি**।

পোৰাণি বি. জুইয়ে পোৰা হাবি a burnt jungle.

পোৰা-পৰ্ব্বত বি. জলামুখী পৰ্ব্বত a volcano.

পোৰা-পিঙলা, পোৰাৰত্ন প্ৰথমতে ৰঙচীয়া হৈ পাছত জুইয়ে পোৰা যেন কলা হোৱা এবিধ ছালৰ ৰোগ a kind of contagious skin disease.

পোলক অক. ধা. পিছলি সোলক to slip off as a knot. বিণ. **পোলকা**।

পোলা বি. কেইবা মুঠা ইকৰা খাগৰি আদি দীঘল সৰু বস্তু গোটাই বন্ধা ডাঙৰ আটি, মুঠা a large bundle as of reeds, ডুবাৰ মুখত, বেৰৰ চুকত বা দাঁতিত থিয়কৈ বন্ধা ইকৰা আদিৰ আটি bundle of reeds etc, fastened for covering

the edge or corner of a wall. **পোলা কটা** বেৰৰ চুক কাটি সোমোৱা চোৰ।

পোলোকা সক. ধা. পিছলাই সোলোকা to cause to slip-off, as a tie, গাঠি পিছলাই মুকলি কৰ to cause to slip from a noose or tie.

পোলোঙা বিণ. গাত ডাল নেমেলাকৈ পোনহৈ বাঢ়ি যোৱা দীঘল (গছ) high and straight without branches, (said of a tree).

পোৱা বি. এসেৰৰ চাৰি ভাগৰ এভাগ, কুৰি তোলা one fourth of a seer, চাৰি ভাগৰ এভাগ one fourth.

পোৱা সক. ধা. প্ৰাপ্তকৰ, কোনো ঠাইত উপস্থিত হ to cause to get or to arrive at.

পোৱামক্কা বি. কামৰূপৰ হাজোত থকা মুচলমান বিলাকৰ এখনি তীৰ্থ স্থান a muslim sacred temple at Hajo in Kamrup.

পোৱাঁতী বিণ. নকৈ সন্তান বা পোৱালি হোৱা recently delivered of a child.

পোৱাপুই বি. কোনো ঠাইৰ ওচৰ চপা, পাওঁ পাওঁ হোৱা just about to reach.

পোৱাল বি. এবিধ সাগৰৰ তলিত জন্মা টান বস্তু, ই এবিধ পোকৰ পৰা উৎপন্ন হয় coral. **পোৱাল-বেঙেনা** এবিধ খকুৱা বেঙেনা। **পোৱালমণি** a coral-bead.

পোৱালি বি. কম বয়সৰ জন্তু the young one of an animal or bird.

পোষণ বি. পোহপাল কৰা কাৰ্য্য, পালন the act of supporting or nourishing.

পোষ্ট বি. আফুগুটি poppy seeds.

পোষ্টা বি. প্ৰতিপাল কৰোঁতা a supporter.

পোষ্য বিণ. পোহপাল দিব লগা, পালন কৰিব লগা fit or proper to be maintained, পোহ পাল দিব লগা মানুহ a dependant. **পোষ্যপুত্ৰ** তোলনীয়া পো an adopted son.

পোহ সক. ধা. খুৱাই পিন্ধাই প্ৰতিপালন কৰ to support or nourish, আহাৰ আদি দি ৰাখ বা সাৱধান ল (জন্তু) to rear. বি. **পোহোঁতা**। স্ত্ৰী. **পোহঁতী**। **পোহ উঠ, পোহ ধৰ** পুষ্ট হ। **পোহ ধৰা** ভালকৈ খুৱাই পিন্ধাই পুষ্ট কৰ। **পোহ খা** প্ৰতিপালিত হ। **পোহ ল** ঘৰচীয়া হ। **পোহন** বি. পোহা কাৰ্য্য। **পোহ পাল, পোহন পালন** খাবলৈ পিন্ধিবলৈ দি প্ৰতিপাল কৰা

maintenance. **পোহনীয়া** বিণ. ঘৰচীয়া domesticated.

পোহৰ বি. দীপ্তি light. বিণ. জোনাক, দীপ্তিযুক্ত lighted, bright. বি. **পোহৰ ছবি** ছাঁ নাইৰা প্ৰতিবিম্ব আৰ্চীত পেলাই তাৰপৰা তোলা ছবি a photo.

পোহা বি. এখন মেলা হাতৰ তলুৱাৰ ঠোলা the cavity of one hand nearly opened.

পোহাৰ বি. বেচিবলৈ সামান্য বস্তু সাজি থোৱা ঠাই, খুচুৰা বস্তু বেচা দোকান a petty shop, a retail shop. **পোহাৰী** অলপীয়া মূল্যৰ বস্তু বেচি ফুৰা তিৰোতা, পোহাৰ বা দোকান দিয়া মাইকী a woman who sells things in retail.

পৌত্তলিক বি. প্ৰতিমা বা মূৰ্ত্তি পূজক idolator.

পৌত্ৰ বি. নাতি a grandson. স্ত্ৰী. **পৌত্ৰী**।

পৌনঃপুনিক বিণ. যি বাৰে বাৰে হয় recurring.

পৌৰাণিক বিণ. আগৰ কালৰ ancient. পুৰাণ সম্বন্ধীয় relating to the Puranas, পুৰাণ শাস্ত্ৰ জনা মানুহ one versed in the Puranas.

পৌৰুষ বি. পুৰুষালি manliness. **পৌৰুষেয়**।

পৌৰোহিত্য বি. পুৰোহিতৰ কৰ্ম্ম বা বৃত্তি।

পৌৰ্ণমাসী বি. পূৰ্ণিমা।

পৌৰ্ব্বাপৰ্য্য বি. পূৰ্ব্বাপৰ সম্বন্ধ, যথাক্ৰম consecutiveness.

পৌষ বি. পুহমাহ December-January.

প্ৰ শ্ৰেষ্ঠ, ডাঙৰ আধিক্য আদি বুজোৱা উপসৰ্গ a prefix implying excellence, excess etc.

প্ৰকট বিণ. প্ৰকাশিত, স্পষ্ট visible, manifest, ব্যক্ত কৰ explain. **প্ৰকটিত** প্ৰকাশিত displayed, published.

প্ৰকম্পিত বিণ. অধিকৰূপে কঁপা greatly agitated or excited.

প্ৰকৰণ বি. কোনো এক বিষয়ৰ কথা লিখা পুথিৰ কোনো এক ভাগ বা আধ্যা a divison of a book dealing in a particular subject.

প্ৰকাণ্ড বিণ. বৰ ডাঙৰ very big.

প্ৰকাৰ বি. জাতি kind, ৰকম, ৰীতি manner, উপায় means. ক্ৰি. বিণ. **প্ৰকাৰান্তৰে** আন এক প্ৰকাৰে in a different way.

প্ৰকাৰে দৰে, ৰকমে in the manner.

প্ৰকাশ বি. ওলোৱা কাৰ্য্য, অভিব্যক্তি, প্ৰদৰ্শন display, বিকাশ, উদয় manifestation, appearance,

প্ৰচাৰ, কিতাপ আদি ছপোৱা আৰু বিক্ৰীৰ ব্যৱস্থা publication. বিণ. ব্যক্ত, বিদিত disclosed. সক, ধা. ব্যক্ত কৰ, প্ৰচাৰ কৰ to disclose. অক. ধা. জ্বল, পোহৰ দি to shine. বিণ. **প্ৰকাশিত**। **প্ৰকাশক** কিতাপ ছপাই প্ৰচাৰ কৰোঁতা publisher, প্ৰচাৰক one who reveals, পোহৰ দিওঁতা an illuminator. **প্ৰকাশ্য**, **প্ৰকাশনীয়** প্ৰকাশ যোগ্য, দেখাদেখি public. ক্ৰি. বিণ. **প্ৰকাশ্যৰূপে**, **প্ৰকাশ্যে**।

প্ৰকাশন বি. প্ৰকাশ কৰণ।

প্ৰকাশমান বিণ. দীপ্তিমান, উজ্জ্বল, স্পষ্ট।

প্ৰকীৰ্ত্তিত বিণ. বৰ্ণিত, প্ৰচাৰিত, কথিত।

প্ৰকুপিত বিণ. অতিশয় ৰাগান্বিত।

প্ৰকৃত বিণ. আচল, সঁচা, যথাৰ্থ real, true, genuine. ক্ৰি. বিণ. **প্ৰকৃততে, প্ৰকৃতপক্ষে**।

প্ৰকৃতি বি. স্বভাৱ, চৰিত্ৰ, ধৰ্ম্ম natural disposition, বাহ্য জগৎ সৃষ্ট বস্তু nature, ঈশ্বৰৰ সৃষ্টি কৰা শক্তি the creative power of God, আদ্যাশক্তি, সৃষ্টিৰ মূল কাৰণ, অবিদ্যা, মায়া, প্ৰজ্ঞা, নাৰী। **প্ৰকৃতিগত** স্বভাৱ সিদ্ধ inherent. **প্ৰকৃতিজ, প্ৰকৃতিজাত** স্বাভাৱিক natural. **প্ৰকৃতিস্থ** সুস্থ, শাৰীৰিক বা মানসিক অস্বস্তিৰ পৰা মুক্ত।

প্ৰকৃষ্ট বিণ. শ্ৰেষ্ঠ, উত্তম excellent, best. বি. **প্ৰকৃষ্টতা**।

প্ৰকোপ বি. প্ৰবলতা, উগ্ৰভাৱ violence, excess. বিণ. **প্ৰকোপিত** উগ্ৰ, বৰ চোকা violent, excited.

প্ৰক্ৰম বি. কাৰ্য্যৰ প্ৰণালী, কাম কৰাৰ অনুক্ৰম the process of doing anything. **প্ৰক্ৰিয়া** বি. কাৰ্য্য সাধনৰ নিমিত্তে বিশেষ প্ৰকাৰ অনুষ্ঠান rite, operation, process.

প্ৰখৰ বিণ. প্ৰচণ্ড, বৰ চোকা very sharp, very strong. বি. **প্ৰখৰতা**।

প্ৰখ্যাত বিণ. প্ৰসিদ্ধ নামজ্বলা well-known, famous. বি. **প্ৰখ্যাতি** বিশিষ্ট খ্যাতি।

প্ৰগতি বি. অগ্ৰগতি, ক্ৰমশঃ উন্নতি progress.

প্ৰগল্‌ভ বিণ. অপমানৰ প্ৰতি ভয় নকৰা আগবঢ়া audacious, অকুণ্ঠিত, নিৰ্ভীক bold, brave, নিৰ্লজ্জ, ধৃষ্ট pert. স্ত্ৰী. **প্ৰগল্‌ভা** বি. **প্ৰগল্‌ভতা**।

প্ৰগাঢ় বিণ. অতিশয় গভীৰ, বৰ দ very deep.

প্ৰচণ্ড বিণ. প্ৰবল, ভয়ানক furious, violent, বৰ খঙাল passionate, প্ৰতাপী। **প্ৰচণ্ডী** কামত বৰ চোকা very sharp in work.

প্ৰচলন বি. প্ৰবৰ্ত্তন, চলন currency

ব্যৱহাৰ। **প্ৰচলিত** সদায় চলি থকা current.

প্ৰচাৰ বি. ঘোষণা, প্ৰকাশ publication, currency, চকুৰ পচাৰ the winking of the eye. বিণ. **প্ৰচাৰিত**। **প্ৰচাৰক** প্ৰচাৰ কৰোঁতা publisher, ধৰ্ম প্ৰচাৰক preacher.

প্ৰচুৰ বিণ. বহুত, যথেষ্ট, পৰ্য্যাপ্ত much, abundant. বি. **প্ৰচুৰতা, প্ৰাচুৰ্য্য**।

প্ৰচেষ্টা বি. প্ৰয়াস, অতিশয় চেষ্টা perseverance.

প্ৰচ্ছদ বি. আবৰণ, ঢাকনী covering. **প্ৰচ্ছদপট** আবৰণী কাপোৰ, ছামৰা a cover.

প্ৰচ্ছন্ন বিণ. আবৃত, গুপ্ত concealed, hidden, private.

প্ৰজনন বি. সন্তান উৎপাদন, গৰ্ভধাৰণ producing, conception in the womb.

প্ৰজা বি. লোক সমূহ people in general, সন্ততি progeny, ৰজাৰ অধিকাৰত থকা লোক a subject of a king, আনৰ মাটিত থকা মানুহ a tenant. **প্ৰজাতন্ত্ৰ** প্ৰজা বিলাকৰ প্ৰতিনিধিৰ দ্বাৰা ৰাজ্য পৰিচালন democracy. **প্ৰজাপতি** ব্ৰহ্মা Brahma, ব্ৰহ্মাৰ মানস পুত্ৰ সকলৰ এজন। **প্ৰজাপালক ৰজা** a king.

প্ৰজ্ঞ বিণ. জ্ঞানী, পণ্ডিত learned.

প্ৰজ্ঞা বি. জ্ঞান, বুদ্ধি wisdom, তত্ত্বজ্ঞান।

প্ৰজ্বলিত বিণ. ৰৰকৈ জ্বলা (জুই) blazing, প্ৰখ্যাত noted.

প্ৰণতি বি. প্ৰণাম, নমস্কাৰ salutation in reverence. বিণ. **প্ৰণত**।

প্ৰণম্ সক. ধা. প্ৰণাম কৰ to salute reventially.

প্ৰণয় বি. প্ৰেম, প্ৰীতি, চেনেহ, অনুৰাগ love, affection. বিণ. **প্ৰণয়ী** প্ৰেমৰ পাত্ৰ, প্ৰেমিক lover. বি. প্ৰীতিৰ লোক a beloved person. স্ত্ৰী. **প্ৰণয়িনী**।

প্ৰণয়ন বি. ৰচনা, নিৰ্ম্মাণ making, creating.

প্ৰণৱ বি. ওঁকাৰ the mystic 'om' of the Vedas.

প্ৰণাম বি. সেৱা, নমস্কাৰ a respectful salutation. সক. ধা. নমস্কাৰ কৰ। **প্ৰণামি** বি. প্ৰণাম ক'ৰ দিয়া ধন।

প্ৰণালী বি. প্ৰক্ৰিয়া, বিধি method or process of doing anything, পানীৰ সোঁৰ a water course, দুই ডোখৰ বহল পানীক লগলগোৱা ঠেক পানী a strait.

প্ৰণিধান বি. মনোনিবেশ, মনৰ একাগ্ৰতা।

প্ৰণিপাত বি. মাটিত পৰি কৰা প্ৰণাম, সেৱা reverential prostration.

প্ৰণীত বিণ. ৰচিত, ৰচন কৰা composed, written. **প্ৰণেতা**

লিখোঁতা a composer, an author.

প্ৰণোদিত বিণ. প্ৰেৰিত set in motion, directed.

প্ৰতাপ বি. পৰাক্ৰম, প্ৰভাব, শক্তি valour, power, আধিক্য excess, উত্তাপ extreme heat. বিণ. **প্ৰতাপী**।

প্ৰতাৰ্ সক. ধা. বঞ্চনা কৰ, ছল to deceive, to cheat. বি. **প্ৰতাৰণা**। বিণ. **প্ৰতাৰিত**। **প্ৰতাৰক** বিণ. ছল কৰোঁতা a cheat.

প্ৰতি (উপসৰ্গ) বিপৰীত, অনুৰূপ ইত্যাদি অৰ্থ বুজোৱা উপসৰ্গ।

প্ৰতি (অব্যয়) নিমিত্তে, ফালে for, towards.

প্ৰতি বিণ বেলেগে এটা—প্ৰতি ঘৰ, প্ৰতিজন each one separately.

প্ৰতিকাৰ বি. প্ৰতিহিংসা, পোটক retaliation, requital, অসুবিধা বা আপদ গুচাবলৈ কৰা উপায় remedy.

প্ৰতিকূল বিণ. বিৰুদ্ধ, অনিষ্ট কৰা (দৈৱ) adverse, inimical, বিপৰীত opposite. ক্ৰি. বিণ. **প্ৰতিকূলে**।

প্ৰতিকৃতি বি. প্ৰতিমূৰ্ত্তি, চেহেৰা reflected image.

প্ৰতিক্ৰিয়া বি. প্ৰতিকাৰ, প্ৰতিশোধ, বিপৰীত ক্ৰিয়া, উত্তেজনাৰ পাছত যি বিপৰীত অৱস্থাৰ উৎপত্তি হয় reaction, retaliation.

প্ৰতিগমন বি. উলটি যোৱা কাৰ্য্য act of returning.

প্ৰতিগ্ৰহ, প্ৰতিগ্ৰহণ বি. দান গ্ৰহণ acceptance of a present. **প্ৰতিগ্ৰাহী** দান গ্ৰহীতা।

প্ৰতিঘাত বি. আঘাত পাই দিয়া আঘাত counter stroke.

প্ৰতিচ্ছায়া বি. প্ৰতিবিম্ব, প্ৰতিকৃতি a reflected image, reflection.

প্ৰতিজ্ঞা বি. অঙ্গীকাৰ, দৃঢ় সঙ্কল্প vow promise, (জ্যামিতিত) প্ৰতিপাদ্য বা সম্পাদ্য বিষয় a proposition. **প্ৰতিজ্ঞাপত্ৰ** অঙ্গীকাৰ পত্ৰ a written contract.

প্ৰতিদান বি. দানৰ সলনি দিয়া দান, ওলোটাই দিয়া কাৰ্য্য act of making a return of a present, act of returning a thing.

প্ৰতিদিন, প্ৰতিদিনে ক্ৰি. বিণ. দিনেপতি, নিতৌ daily.

প্ৰতিদ্বন্দ্বী বি. আন এজনৰ সমান বা তাতকৈ শ্ৰেষ্ঠ হবলৈ চেষ্টা কৰোঁতা, প্ৰতিযোগী, সমকক্ষ a rival, a competitor, প্ৰতিপক্ষ, বিৰোধী মানুহ an opponent. বি. **প্ৰতিদ্বন্দ্বিতা**।

প্ৰতিধ্বনি বি. প্ৰতিশব্দ, অনুৰূপ শব্দ, কোনো ঠাইত ঠেকা খাই উলটি আহি কাণত পৰা ধ্বনি echo.

প্ৰতিনিত ক্ৰি. বিণ. দিনৌ daily.

প্ৰতিনিধি বি. যি আনৰ হকে কোনো কামৰ ভাৰ লয়, বদলী representative, substitute.

প্ৰতিপক্ষ বি. বিৰুদ্ধ পক্ষ, প্ৰতিবাদী the opposite side, party or faction, hostility.

প্ৰতিপত্তি বি. গৌৰৱ, যশস্যা, সম্মান, প্ৰতিষ্ঠা, প্ৰভুত্ব fame, influence, dignity, exalted position.

প্ৰতিপদ বি. পূৰ্ণিমা বা অমাবস্যাৰ পাছৰ তিথি the first lunar day.

প্ৰতিপদে পদে পদে at every step.

প্ৰতিপন্ন বিণ. যুক্তি তৰ্ক আদিৰে নিৰ্ণয় কৰা, মীমাংসা কৰা ascertained, settled.

প্ৰতিপাদন বি. নিৰ্ণয়, মীমাংসা, সম্পাদন ascertainment, accomplishment. বিণ. **প্ৰতিপাদিত** যাক সম্পাদন বা মীমাংসা কৰা হয়। **প্ৰতিপাদক** যি প্ৰতিপাদন কৰে। **প্ৰতিপাদ্য** প্ৰতিপাদনৰ বিষয় বা যোগ্য, প্ৰমাণ কৰিব লগীয়া সমস্যা proposition to be proved, pre-ascertained.

প্ৰতিপাল সক. ধা. পালন কৰ, মান to obey, পোহপাল act of nourishing or supporting. বি. **প্ৰতিপালন** ভৰণপোষণ, ৰক্ষা। বিণ. **প্ৰতিপালিত** যাক প্ৰতিপালন কৰা হয়। **প্ৰতিপালক** যি খাব লবলৈ দি প্ৰাণ ৰক্ষা কৰে one who supports or protects. **প্ৰতিপালনীয়, প্ৰতিপাল্য** পোহন পালন কৰিব লগা, ৰক্ষণীয়।

প্ৰতিফল বি. প্ৰতিশোধ, পোটক revenge. বিণ. **প্ৰতিফলিত** প্ৰতিবিম্ব স্বৰূপে আন এটা বস্তু বা কাৰ্য্যৰ ওপৰত ওলোৱা reflected. বি. **প্ৰতিফলন** প্ৰতিবিম্ব পাত reflection.

প্ৰতিবচন বি. মুখে মুখে উত্তৰ দিয়া act of replying in the face, মৌখিক উত্তৰ a verbal reply.

প্ৰতিবন্ধ বি. বাধা, বিঘিনি an obstacle. **প্ৰতিবন্ধক** যি বাধা জন্মায়, যিহৰ পৰা বাধা জন্মে he who or that which obstructs.

প্ৰতিবৰ্ত্তন বি. ঘূৰি অহা কাৰ্য্য returning.

প্ৰতিবাক্য বি. প্ৰত্যুত্তৰ, প্ৰতিশব্দ a reply.

প্ৰতিবাদ বি. কোনো কাৰ্য্যৰ বিৰুদ্ধে কৰা আপত্তি, বিপৰীত উক্তি protest, contradiction. **প্ৰতিবাদী** পদকীয়া a defendant. স্ত্ৰী. **প্ৰতিবাদিনী**।

প্ৰতিবাৰ্ত্তা বি. খবৰ, বাতৰি information, news.

প্ৰতিবাসী বি. ওচৰ চুবুৰীয়া মানুহ a neighbour. স্ত্ৰী. **প্ৰতিবাসিনী**।

প্ৰতিবিধান বি. আপদ বা অসুবিধা

গুচাবৰ উপায়, প্ৰতিকাৰ a remedy, taking steps against.

প্ৰতিবিম্ব বি. আৰ্চী বা পানীৰ ওপৰত প্ৰতিফলিত আকৃতি, ছাঁ reflected image, shadow.

প্ৰতিবেশী বি. প্ৰতিবাসী a neighbour. স্ত্ৰী. **প্ৰতিবেশিনী**।

প্ৰতিভা বি. অসাধাৰণ বুদ্ধি genius, পৰিকল্পনা, ৰচনা, আবিষ্কাৰ আদিত অসামান্য ক্ষমতা extraordinary intellectual power. বিণ. **প্ৰতিভাশালী, প্ৰতিভাবান, প্ৰতিভান্বিত**।

প্ৰতিভাত বিণ. প্ৰকাশিত, জ্ঞাত bright, known.

প্ৰতিভূ বি. জামিন a bail, surety.

প্ৰতিম বিণ. সদৃশ, তুল্য।

প্ৰতিমা বি. দেৱতাৰ মূৰ্ত্তি an idol, প্ৰতিমূৰ্ত্তি an image.

প্ৰতিমূৰ্ত্তি বি. প্ৰতিকৃতি, অনুৰূপ মূৰ্ত্তি statue, portrait.

প্ৰতিযোগী বি. প্ৰতিদ্বন্দ্বী a rival. **প্ৰতিযোগিতা** বিৰোধ, অৰিয়া অৰি। **প্ৰতিদ্বন্দ্বিতা** rivalry, competition.

প্ৰতিৰুদ্ধ বিণ. নিবাৰিত, অৱৰুদ্ধ impeded, obstructed.

প্ৰতিৰূপ বি. প্ৰতিমূৰ্ত্তি, প্ৰতিবিম্ব image, statue.

প্ৰতিৰোধ বি. বাধা, বিঘিনি hindrance, opposition. বিণ. **প্ৰতিৰোধী**। বি. **প্ৰতিৰোধক** বাধা জন্মাওঁতা।

প্ৰতিলিপি বি. নকল a copy, a transcript.

প্ৰতিশব্দ বি. সমাৰ্থক শব্দ, প্ৰতিবচন a synonym.

প্ৰতিশোধ বি. প্ৰতিহিংসা, প্ৰতিকাৰ retaliation, ধাৰ শুজা কাৰ্য্য liquidation.

প্ৰতিশ্ৰুত বিণ. দিম বুলি অঙ্গীকাৰ কৰা promised. বি. **প্ৰতিশ্ৰুতি** অঙ্গীকাৰ, প্ৰতিজ্ঞা promise.

প্ৰতিষেধ বি. নিষেধ, নিবাৰণ act of prohibiting. বিণ. **প্ৰতিষিদ্ধ, প্ৰতিষেধক** নিবাৰক preventive.

প্ৰতিষ্ঠ সক. ধা. স্থাপন কৰ to establish.

প্ৰতিষ্ঠা বি. গৌৰৱ, যশস্যা, খ্যাতি fame, renown, সংস্থাপন, স্থাপন consecration, act of establishing. **প্ৰতিষ্ঠাতা** যি প্ৰতিষ্ঠা কৰে founder. **প্ৰতিষ্ঠান** প্ৰতিষ্ঠিত বিষয় institution. বিণ. **প্ৰতিষ্ঠিত**।

প্ৰতিষ্ঠাপন বি. সংস্থাপন। বিণ. **প্ৰতিষ্ঠাপিত**।

প্ৰতিহত বিণ. বাধাপ্ৰাপ্ত, ব্যাহত obstructed.

প্ৰতিহাৰ বি. দুৱৰী a door-keeper.

প্ৰতিহিংসা বি. হিংসাৰ সলনি হিংসা, প্ৰতিশোধ revenge.

প্ৰতীক বি. চিন symbol.

প্ৰতীতি বি. জ্ঞান, বোধ, বিশ্বাস

knowledge, perception, belief. **প্ৰতীয়মান** বিশ্বসিত, যাক অনুমান কৰা বা জনা যায় believed.

প্ৰতীক্ষা বি. অপেক্ষা, আশা expectation.

প্ৰতুল বিণ. প্ৰচুৰ, যথেষ্ট sufficient.

প্ৰত্ন বিণ. প্ৰাচীন। বি. **প্ৰত্নতত্ত্ব** পুৰাতত্ত্ব, আগৰ কালৰ বস্তু সম্বন্ধীয় জ্ঞান the antiquities, archaeology. **প্ৰত্নতাত্ত্বিক** প্ৰত্নতত্ত্ব জনা মানুহ।

প্ৰত্যঙ্গ বি. সৰু অঙ্গ, আঙুলি আদি a minor bodily limb.

প্ৰত্যবায় বি. পাপ, অপকাৰ, ক্ষতি, বাধা a sin, loss, injury, obstacle.

প্ৰত্যয় বি. পতিয়ন, বিশ্বাস, সঁজাত conviction, (ব্যাকৰণত) শব্দ বা ধাতুৰ পাছত যি শব্দাংশ যোগ কৰিলে বিশেষ অৰ্থ উৎপন্ন হয় affix.

প্ৰত্যৰ্পণ বি. পুনৰ অৰ্পণ কৰা কাৰ্য্য, ওলোটাই দিয়া কাৰ্য্য act of returning a thing. বিণ. **প্ৰত্যৰ্পিত**।

প্ৰত্যহ ক্ৰি. বিণ. প্ৰতিদিন, নিতে daily.

প্ৰত্যক্ষ বিণ. চকুৰে দেখা, ইন্দ্ৰিয়ৰ দ্বাৰা উপলব্ধ হোৱা visible to the eye, perceived by the senses, ইন্দ্ৰিয়ৰ দ্বাৰা পোৱা (জ্ঞান) obtained by the eye.

প্ৰত্যাখ্যান বি. অস্বীকাৰ, ফিৰত refusal, উপেক্ষা, অনাদৰ, পৰিত্যাগ neglect, giving up.

প্ৰত্যাগমন বি. উলটি বা ঘূৰি অহা কাৰ্য্য act of coming back. বিণ. **প্ৰত্যাগত**।

প্ৰত্যাদেশ বি. দেৱতাৰ আদেশ an order, প্ৰত্যাখ্যান rejection. বিণ. **প্ৰত্যাদিষ্ট**।

প্ৰত্যাবৰ্ত্তন বি. প্ৰত্যাগমন, ঘূৰি অহা returning. বিণ. **প্ৰত্যাবৃত্ত**।

প্ৰত্যাশা বি. ভাৰসা, কৃতকৰ্ম্মৰ ফল স্বৰূপে অহনৰ পৰা কিবা পাবৰ আশা expectation, hope. বিণ. **প্ৰত্যাশী**।

প্ৰত্যাহাৰ বি. আগেয়ে কোৱা কথা লুটিওৱা বা পৰিবৰ্ত্তন কৰা, ফিৰাই লোৱা (আদেশ, কথা) revocation, withdrawal.

প্ৰত্যুক্তি বি. উত্তৰ a reply. **প্ৰত্যুত্তৰ** বি. উত্তৰৰ উত্তৰ a reply to an answer, a rejoinder.

প্ৰত্যুৎপন্ন বিণ. তৎক্ষণাৎ উৎপন্ন। **প্ৰত্যুৎপন্নমতি** বি. উপস্থিত বুদ্ধি, তৎক্ষণাৎ কৰ্ত্তব্য স্থিৰ কৰিব পৰা বুদ্ধি presence of mind. বিণ. উপস্থিত বুদ্ধি থকা having presence of mind.

প্ৰত্যুপকাৰ বি. উপকাৰ পাই কৰা উপকাৰ requital of kindness or favour. বিণ. **প্ৰত্যুপকাৰী**।

প্ৰত্যুষ বি. নিচেই ৰাতিপুৱা কাল, প্ৰভাত the early dawn.

প্ৰত্যেক বি. এটা-এটা, এজন এজন কৰি সকলো each, every. ক্ৰি বিণ. **প্ৰত্যেকে**।

প্ৰথম বিণ. আদি first, beginning, প্ৰধান the chief. বি. আদি the beginning. ক্ৰি. বিণ. **প্ৰথমে**। বিণ. **প্ৰাথমিক**।

প্ৰথা বি. ৰীতি custom, নিয়ম প্ৰণালী method.

প্ৰদত্ত বিণ. প্ৰদান কৰা, সমৰ্পিত given.

প্ৰদৰ বি. তিৰোতাৰ এবিধ ৰোগ leucorrhoea.

প্ৰদৰ্শক বি. দেখাওঁতা one who shows or exhibits. **প্ৰদৰ্শন** বি. দেখুওৱা কাৰ্য্য act of showing or exhibiting. **প্ৰদৰ্শনী** দেশৰ নানা তৰহৰ বস্তু দেখুওৱা ঠাই, মেলা an exhibition. বিণ. **প্ৰদৰ্শিত**।

প্ৰদক্ষিণ বি. কোনো মানুহ বা দেৱতাৰ চাৰিওফালে ঘূৰ কৰা সন্মান, চাৰিওফালে ঘূৰা কাৰ্য্য going round an idol or a person in reverence, act of going round.

প্ৰদাতা বি. প্ৰদান বা দান কৰোঁতা, দিওঁতা a giver. স্ত্ৰী. **প্ৰদাত্ৰী**।

প্ৰদান বি. দান the act of giving বিণ. **প্ৰদেয়** প্ৰদানৰ যোগ্য।

প্ৰদাহ বি. সন্তাপ, যন্ত্ৰণা grief, suffering.

প্ৰদীপ বি. বন্তি, জ্বলোৱা চাকি a lamp.

প্ৰদীপ্ত বি. জুই লাগি থকা, জ্বলি থকা, প্ৰজ্জ্বলিত burning, kindled.

প্ৰদেশ বি. দেশৰ এক ডাঙৰ অংশ a province, স্থান, ঠাই a place, region. বিণ. **প্ৰাদেশিক**।

প্ৰদোষ বি. সন্ধ্যা, গধূলি সময় evening.

প্ৰধান বি. ঘাই, ডাঙৰ, শ্ৰেষ্ঠ chief, great, prime. **প্ৰধানতঃ, প্ৰধানকৈ** mainly. বি. **প্ৰধানতা, প্ৰাধান্য**।

প্ৰপঞ্চ বি. মায়াৰ জগত, বিকাশ, সৃষ্টি বিকাশ the world of illusion, manifestation, elaboration, বিস্তৃত বিবৰণ amplification.

প্ৰপন্ন বিণ. শৰণাগত, সেৱাপৰায়ণ very devoted.

প্ৰপিতামহ বি. পিতামহৰ পিতা, আজো ককা a paternal great grand-father. স্ত্ৰী. **প্ৰপিতামহী**।

প্ৰপৌত্ৰ বি পৰিনাতি। স্ত্ৰী. **প্ৰপৌত্ৰী**।

প্ৰফুল্ল বিণ. বৰকৈ ফুলি থকা প্ৰস্ফুটিত fully blown, প্ৰসন্ন, হাঁহি থকা smiling, pleased. বি. **প্ৰফুল্লতা**। বিণ. **প্ৰফুল্লিত** আনন্দিত।

প্ৰবঞ্চ সক. ধা. বঞ্চনা কৰ, ফাকি দি

to cheat. বি. **প্ৰবঞ্চক** বঞ্চনা কৰা মানুহ, ছল কৰোঁতা, প্ৰতাৰণ cheat. **প্ৰবঞ্চনা** প্ৰতাৰণা cheating.

প্ৰবণ বিণ. আসক্ত, ৰত, যি সহজে কোনো অৱস্থাগ্ৰস্ত হয় (ভাবপ্ৰবণ) prone. বি. **প্ৰবণতা**।

প্ৰবন্ধ বি. ৰচনা an essay, যত্ন, পুৰুষাৰ্থ exertion. অক. ধা. চেষ্টা কৰ to exert. ক্ৰি. বিণ. **প্ৰবন্ধে** চেষ্টা কৰি carefully.

প্ৰবৰ বিণ. শ্ৰেষ্ঠ chief, গোত্ৰ প্ৰবৰ্ত্তক ঋষি।

প্ৰবৰ্ত্ত অক. ধা. আচৰণ কৰ, ব্যৱহাৰ কৰ to follow, to behave, জীৱন ধাৰণ কৰ to subsist, প্ৰচলিত হ to prevail. বি. **প্ৰবৰ্ত্তক** যি স্থাপন বা প্ৰচলন কৰে founder, যি কৰায় originator. **প্ৰবৰ্ত্তন** স্থাপন founding, আৰম্ভ বা প্ৰচলিত কৰণ introducing. **প্ৰবৰ্ত্তনি** জীৱিকা livelihood. বিণ. **প্ৰবৰ্ত্তমান** নিযুক্ত engaged. **প্ৰবৰ্ত্তিত** চলোৱা, প্ৰচলিত।

প্ৰবল বিণ বলী, পৰাক্ৰমী powerful, violent, বি. **প্ৰবলতা**, **প্ৰাবল্য**।

প্ৰবসুৱা বিণ. প্ৰবাসত থকা, প্ৰবাসৰ living away from home, belonging to sojourner. ক্ৰি. বিণ. **প্ৰবসুৱাকৈ**।

প্ৰবাদ বি. মানুহৰ মুখে মুখে চলি অহা আগৰ দিনৰ কথা tradition, জনশ্ৰুতি, কিংবদন্তী।

প্ৰবাল বি. পোৱাল মণি coral. **প্ৰবালদ্বীপ** অধিক পৰিমাণে পোৱাল গোট খাই সাগৰত হোৱা দ্বীপ a coral island.

প্ৰবাস বি. ঘৰৰ পৰা আঁতৰত বাস living away from home. বিণ. **প্ৰবাসী** প্ৰবাসত থকা, প্ৰবাসত থকা মানুহ। স্ত্ৰী. **প্ৰবাসিনী**।

প্ৰবাহ বি. বৈ থকা পানী, সোঁত থকা পানী a stream, অবিচ্ছেদ গতি বিণ. **প্ৰবাহী**। স্ত্ৰী. **প্ৰবাহিণী** নদী।

প্ৰবিষ্ট বিণ. ভিতৰলৈ যোৱা, প্ৰবেশ কৰা, নিযুক্ত হোৱা entered upon, gone into.

প্ৰবীণ বিণ. নিপুণ, পাৰ্গত, বিজ্ঞ skilful, wise. বি. **প্ৰবীণতা**।

প্ৰবুদ্ধ বিণ. জনা, জ্ঞানী, চতুৰ skilful, wise, সাৰ পোৱা awakened.

প্ৰবৃত্ত বিণ. নিযুক্ত, ৰত, কামত লাগি থকা engaged.

প্ৰবৃত্তি বি. অভিৰুচি, বাসনা desire, inclination সংসাৰ সুখৰ ইচ্ছা, বিষয়ত লিপ্ত থকা অৱস্থা pursuit of worldly pleasures or activities, কাম, কৰ্ম্মৰ অনুষ্ঠান, **প্ৰবৃত্তিমাৰ্গ**, **প্ৰবৃত্তিপথ** সংসাৰী মানুহৰ পথ, সুখ সম্ভোগৰ পথ, য'ত মুক্তি নাই।

প্ৰবৃদ্ধ বিণ. অতিশয় বৃদ্ধ very old, অতিশয় বৃদ্ধিযুক্ত full grown.

প্ৰবেশ বি. ভিতৰলৈ যোৱা কাৰ্য্য, সোমোৱা act of entering. অক. ধা. প্ৰবেশ কৰ, সোমা। **প্ৰবেশক** প্ৰবেশকাৰী, যি প্ৰবেশ কৰায়। **প্ৰবেশিকা** যিয়ে প্ৰবেশ কৰায়, বিশ্ববিদ্যালয়ত প্ৰবেশ কৰাবৰ কাৰণে লোৱা পৰীক্ষা। **প্ৰবেশ্য** প্ৰবেশ যোগ্য।

প্ৰবোধ বি. সান্ত্বনা, বুজনি consolation, তত্ত্বজ্ঞান real knowledge. সক. ধা. সান্ত্বনা কৰ to console. বিণ. **প্ৰবোধিত**।

প্ৰব্ৰজ্যা বি. সন্ন্যাস, সন্ন্যাসীহৈ কৰা ভ্ৰমণ।

প্ৰভঞ্জন বি. বায়ু air.

প্ৰভৱ বি. উৎপত্তি, জন্ম কাৰণ।

প্ৰভা বি. দীপ্তি, কান্তি, কিৰণ splendonr, light, brightness. **প্ৰভাকৰ** সূৰ্য্য the sun.

প্ৰভাত বি. ৰাতিপুৱা morning. বিণ. **প্ৰভাতী, প্ৰাভাতিক** পুৱাৰ, ৰাতিপুৱা কৰা বা হোৱা relating to the morning.

প্ৰভাৱ বি. প্ৰতাপ, বিক্ৰম, শক্তি power, যি শক্তিয়ে অইনক চালিত কৰে influence.

প্ৰভাস বি. দ্বাৰকাৰ ওচৰৰ এখন তীৰ্থৰ নাম, সোমতীৰ্থ ইয়াতে যদুবংশৰ ধ্বংস হয়।

প্ৰভু বি. গৰাকী, স্বামী lord, master. **প্ৰভুত্ব** আধিপত্য, কৰ্তৃত্ব, গৰাকীৰ ক্ষমতা influence, mastership, authority. বিণ. **প্ৰভুভক্ত** গৰাকীক ভক্তি কৰা, অধিকাৰক মান্য কৰা loyal, devoted to one's master. বি. **প্ৰভুভক্তি**।

প্ৰভুত বিণ. অধিক, বহুত, যথেষ্ট much, abundant.

প্ৰভৃতি বি. আদি, ইত্যাদি etcetera.

প্ৰভেদ বি. বিভিন্নতা, পাৰ্থক্য difference, distinction.

প্ৰমত্ত বিণ. উন্মত্ত, বলিয়া, মতলীয়া mad, excited, intoxicated.

প্ৰমথ বি. শিৱানুচৰ। **প্ৰমথনাথ, প্ৰমথেশ** শিৱ Shiva.

প্ৰমদা বি. সুন্দৰী তিৰোতা a beautiful woman.

প্ৰমাণ বি. যাৰ দ্বাৰা কোনো কথাৰ সঁচা মিছা বুজিব পৰা যায় evidence, proof, পৰিমাণ measure, quantity. **প্ৰমাণ-পত্ৰ** যি কাকতেৰে কোনো কথা প্ৰমাণ কৰা যায় documentary evidence. বিণ. **প্ৰমাণী** উপকাৰ থকা বুলি প্ৰমাণ পোৱা (কথা, দৰব) proved to be true or efficacious.

প্ৰমাতামহ বি. মাতামহৰ পিতৃ maternal great grand-father. স্ত্ৰী. **প্ৰমাতামহী**

প্ৰমাদ বি. বিপদ, মহা আপদ, প্ৰলয় misfortune, calamity, ভ্ৰান্তি

mistake, অসাৱধানতা carelessness, উন্মত্ততা drunkenness.

প্ৰমুখাত অব্য. মুখৰ পৰা from the mouth of.

প্ৰমুখা বিণ. (স্ত্ৰী.) প্ৰধান।

প্ৰমুখ্যে (অব্যয়) আদি কৰি, মুখ্য কাৰ and others, headed by.

প্ৰমেহ বি. মূতাত পোৰণিয়ে ধৰা আৰু পুঁজ ওলোৱা ৰোগ gonorrhoea.

প্ৰমোদ বি. আমোদ, ৰং, ধেমালি joy, pleasure. বিণ. **প্ৰমোদিত** আনন্দিত। **প্ৰমোদ-উদ্যান** উপবন। **প্ৰমোদ-ভৱন** আনন্দ ভবন।

প্ৰযত্ন বি. অতিশয় যত্ন, অধ্যবসায় great effort.

প্ৰয়াগ বি. গঙ্গা, যমুনা, সৰস্বতীৰ সঙ্গমস্থান, এলাহাবাদ।

প্ৰয়াণ বি. গমন, প্ৰস্থান departure, march.

প্ৰয়াস বি. চেষ্টা, পুৰুষাৰ্থ, পৰিশ্ৰম effort, exertion. বিণ. **প্ৰয়াসী** চেষ্টা কৰা, পৰিশ্ৰমী diligent.

প্ৰযুক্ত বিণ. নিযুক্ত, অৰ্পিত। বি.

প্ৰয়োগ বি. নিয়োজন, ব্যৱহাৰ application, use. **প্ৰয়োজক, প্ৰযোজক** কামত লগাওঁতা, কাম কৰাওঁতা who or what induces a person to act.

প্ৰয়োজন বি. আৱশ্যক necessity, কাৰণ cause, উদ্দেশ্য purpose. বিণ. **প্ৰয়োজনীয়** আৱশ্যকীয়, দৰকাৰী necessary. **প্ৰযোজ্য** প্ৰয়োগ-যোগ্য applicable.

প্ৰৰোচনা বি. প্ৰেৰণা, উত্তেজনা incitement. বিণ. **প্ৰৰোচিত**।

প্ৰলম্ব বিণ. দীঘল long. **প্ৰলম্বিত** দীঘল, ওলমি থকা।

প্ৰলয় বি. সৃষ্টিৰ সম্পূৰ্ণ ধ্বংস the total destruction of the world, নাশ destruction, মহা আপদ, পৰমাদ a great calamity. **প্ৰলয়ঙ্কৰ** বিণ. প্ৰলয়কাৰী, বিধ্বংসী। স্ত্ৰী. **প্ৰলয়ঙ্কৰী** সংহাৰিনী।

প্ৰলাপ বি. নিৰৰ্থক বাক্য, বলকনি ravings.

প্ৰলেপ বি. লিপি দিয়া বস্তু, ঘঁহি দিয়া দৰব a plaster, an ointment.

প্ৰলোভ বি. আকাঙ্ক্ষা, পাবৰ ইচ্ছা cupidity, desire. **প্ৰলোভন** বি. লোভ দেখুওৱা কাৰ্য্য, চহ a seducing, temptation, লোভজনক বিষয়। বিণ. **প্ৰলোভিত** যাক লোভ দেখুওৱা হৈছে।

প্ৰশংস সক. ধা. প্ৰশংসা কৰ to praise. বিণ. **প্ৰশংসিত**। বি. **প্ৰশংসা** শলগা, গুণ বৰ্ণনা praise. বিণ. **প্ৰশংসনীয়** শলাগৰ যোগ্য, শলাগিব লগীয়া deserving praise, praiseworthy. **প্ৰশংসবাদ** স্তুতিবাদ, গুণানুকীৰ্ত্তন। **প্ৰশংসাভাজন** প্ৰশংসাৰ পাত্ৰ।

প্ৰশস্ত বিণ. উত্তম, শ্ৰেষ্ঠ, বিশিষ্ট best, superior, excellent.

প্ৰশস্তি বি. প্ৰশংসা praise আশীৰ্ব্বাদ benediction.

প্ৰশান্ত বিণ. ধীৰ, সুস্থিৰ tranquil, calm.

প্ৰশাসন বি ৰাজবিধি, আইন।

প্ৰশ্ন বি. সোধা কাৰ্য্য, জিজ্ঞাসা questioning, সোধা কথা question.

প্ৰশ্ন-পত্ৰ বি পৰীক্ষাৰ কাগজ examination paper.

প্ৰশ্ৰয় বি. আশয়, লাই, চেনেহৰ কাৰণে ইচ্ছামতে চলিব দিয়া কাৰ্য্য indulgence.

প্ৰশ্বাস বি. নাকেদি বাজলৈ বায়ু উলিওৱা কাৰ্য্য respiration.

প্ৰসঙ্গ বি. সঙ্গ company, আলোচ্য বিষয়, আলোচনা discourse, সুযোগ occasion, প্ৰস্তাৱ proposal, গোসাই সকলে নিতৌ কৰা নাম কীৰ্ত্তন নাম প্ৰসঙ্গ। বিণ. **প্ৰাসঙ্গিক**।

প্ৰসন্ন বিণ. অনুকূল, সদয় favourable, সন্তুষ্ট pleased, নিৰ্ম্মল, শান্ত আৰু প্ৰফুল্ল। বি. **প্ৰসন্নতা**।

প্ৰসৱ বি. সন্তান জন্মোৱা কাৰ্য্য giving birth to a child, উৎপত্তি production, সন্তান ভূমিষ্ঠ হোৱা delivery. সক. ধা. জন্মা, উৎপন্ন কৰ to bring forth, to give birth to. বিণ. (স্ত্ৰী) **প্ৰসৱিনী**।

প্ৰসাদ বি. অনুগ্ৰহ favour, দেৱতাক নিবেদন বা উছৰ্গা কৰা খাদ্য food offered to a deity, **গুৰুজনৰ** উচ্ছিষ্ট।

প্ৰসাৰিত বিণ. বিস্তৃত extended. **প্ৰসাৰ** বি. বিস্তাৰ।

প্ৰসাধন বি. শৰীৰৰ শোভা সম্পাদন, বেশভূষা toilet.

প্ৰসিদ্ধ বিণ. প্ৰখ্যাত, বিখ্যাত famous, well-known.

প্ৰসূ বি. প্ৰসূতি, জননী mother (ৰত্নপ্ৰসূ)।

প্ৰসূত বিণ. জন্ম হোৱা, উৎপন্ন, জাত produced.

প্ৰসূতা বি. সন্তান হোৱাৰ পাছত হোৱা তিৰোতাৰ ৰোগ puerperal disease. **প্ৰসূতি** সন্তান প্ৰসৱ কৰা তিৰোতা a woman recently delivered of a child.

প্ৰস্তৰ বি. শিল a stone. **প্ৰস্তৰ যুগ** যি কালত মানুহে শিলৰ অস্ত্ৰেৰে কাম বন কৰিছিল stone-age.

প্ৰস্তাৱ বি. প্ৰসঙ্গ, আলোচনাৰ বিষয় a proposal, a topic for discussion, উল্লেখ mention, বিবেচনা বা আলোচনাৰ কাৰণে উত্থাপিত মত motion. বিণ. **প্ৰস্তাৱিত**। **প্ৰস্তাৱক** বিণ. প্ৰস্তাৱ কৰোঁতা one making a proposal. **প্ৰস্তাৱনা** বি. ভূমিকা. নাট্য-

ভিনয়ৰ আৰম্ভতে সূত্ৰধাৰ নটী আদিৰ বিচিত্ৰ আলাপ prologue.

প্ৰস্তুত বিণ. তৈয়াৰ, যুগুত, সাজু ready, prepared.

প্ৰস্থ বি. পথালিৰ পৰিমাণ, বহলৰ পৰিমাণ breadth, width. ক্ৰি. বিণ. **প্ৰস্থে** পথালিয়ে।

প্ৰস্থান বি. যোৱা কাৰ্য্য, যাত্ৰা, পয়াণ going, departing.

প্ৰস্ফুট, প্ৰস্ফুটিত বিণ. ভালকৈ ফুলা, সম্পূৰ্ণৰূপে ফুলি উঠা fully blown, প্ৰকাশিত revealed.

প্ৰস্ৰৱণ বি. পানীৰ পুং বা ভুমুক a water-spring.

প্ৰস্ৰাৱ বি. মূত urine. ক্ৰি. **প্ৰস্ৰাৱ কৰ** to make water.

প্ৰহৰ বি. এপৰ, প্ৰায় তিন ঘণ্টা কাল one-fourth of a day or night.

প্ৰহৰণ (পু. অ.) বি. এবিধ অস্ত্ৰ a kind of weapon.

প্ৰহৰী বি. পৰীয়া, চকীদাৰ a watchman.

প্ৰহসন বি. বৰকৈ হাঁহি তোলা ভাৱনা বা নাটক, হাস্যৰসাত্মক নাটক farce.

প্ৰহাৰ বি. মাৰ, আঘাত, কোব striking, beating. সক. ধা. আঘাত কৰ to strike, to beat, মাৰি পঠিয়া (শৰ) to throw as a missile.

প্ৰহৃষ্ট বিণ. আনন্দিত delighted, pleased.

প্ৰহেলিকা বি. যি কথাৰ সাধাৰণ অৰ্থত বাজে অন্য গূঢ় অৰ্থ আছে, সাঁথৰ, বিমূঢ়তা a riddle, puzzle.

প্ৰহ্লাদ বি. হিৰণ্যকশিপু দৈত্যৰ বিষ্ণুভক্ত পুতেক the saintly son of Demon Hiranya Kasipu.

প্ৰক্ষাল, প্ৰক্ষালন বি. ধোৱন, পখাল। সক. ধা. পখাল to wash. বিণ. **প্ৰক্ষালিত**।

প্ৰক্ষিপ্ত বিণ. লেখাৰ মাজত পাছে সুমাই দিয়া (কথা) interpolated. **প্ৰক্ষেপ** 'নিক্ষেপ' চোৱা। বিণ. **প্ৰক্ষেপক**।

প্ৰক্ষেপ-চিন " " এনে চিন inverted comma.

প্ৰাক্ আগেয়ে, পূৰ্ব্বে before, আগৰ previous.

প্ৰাকৃত বিণ. স্বাভাৱিক, নৈসৰ্গিক natural, সাধাৰণ, নীচ vulgar, ordinary, সংস্কৃত ভাষা সাধাৰণ লোকৰ মুখত বিকৃত হৈ ঠায়ে ঠায়ে উৎপন্ন হোৱা প্ৰাদেশিক ভাষা Prakrit dialects spoken by common people.

প্ৰাকৃতিক বি. প্ৰকৃতিৰ, প্ৰকৃতি সম্বন্ধীয়, দৃশ্যমান জগতৰ belonging or pertaining to nature.

প্ৰাক্তন বি. পূৰ্ব্বজন্মৰ কৰ্ম্মফল, কপাল destiny, fate, পূৰ্ব্বকালীন।

প্ৰাগ্‌জ্যোতিষ্‌পুৰ বি. ঐশ্বৰ্য্য বিস্তাৰ কেন্দ্ৰস্থল, কামৰূপৰ এখন প্ৰসিদ্ধ পুৰণি নগৰ।

প্ৰাচীন বিণ. পুৰণিকলীয়া, বহুকালৰ, অতীতৰ ancient, old. বি. **প্ৰাচীনতা**।

প্ৰাচীৰ বি. ঘৰৰ চাৰিওফালে থকা মাটি বা ইটাৰ গড an earthen or masonry wall round a dwelling.

প্ৰাচুৰ্য্য বি. পৰ্য্যাপ্তি, আধিক্য abundance.

প্ৰাচ্য বিণ. ইউৰোপৰ পুবফালে থকা, এচিয়াৰ চীন, ভাৰত, পাৰস্য আদি দেশৰ eastern, oriental.

প্ৰাজ্ঞ বিণ. বিজ্ঞ, জ্ঞানী wise. স্ত্ৰী. **প্ৰাজ্ঞী**।

প্ৰাঞ্চা (পু. অ.) বি. 'প্ৰাচীৰ' চোৱা।

প্ৰাঞ্জল বিণ. বুজিবলৈ সহজ, পোণ অৰ্থ থকা, পাক নথকা plain, perspicuous. বি. **প্ৰাঞ্জলতা**।

প্ৰাণ বি. জীয়াই ৰখা শক্তি, জীৱন vitality, life, শৰীৰৰ এবিধ বায়ু। **প্ৰাণঘাতক** প্ৰাণ মৰা, বধ কৰা fatal. স্ত্ৰী. **প্ৰাণঘাতিকা**। **প্ৰাণ-টাঁকি** প্ৰাণপণে at the risk of life. **প্ৰাণদণ্ড** মৃত্যুদণ্ড, প্ৰাণ নাশ কৰা শাস্তি capital punishment. **প্ৰাণ-ধন** অতি মৰমৰ মানুহ one dearly loved. **প্ৰাণ-পণে** প্ৰাণ টাঁকি। **প্ৰাণ-নাথ** স্বামী husband. **প্ৰাণপ্ৰতিম** প্ৰাণ তুল্য। **প্ৰাণ-প্ৰতিষ্ঠা** প্ৰতিমা আদিৰ প্ৰাণ সঞ্চাৰ। **প্ৰাণ-প্ৰিয়** প্ৰাণৰ নিচিনা বা প্ৰাণতকৈও প্ৰিয়। **প্ৰাণ-বন্ধু** প্ৰাণতুল্য মিত্ৰ। **প্ৰাণ-বায়ু** জীৱন ৰক্ষা কৰা বায়ু, জীৱন। **প্ৰাণ-ময়** জীৱন্ত lively. **প্ৰাণ-যাত্ৰা** জীৱন-যাত্ৰা।

প্ৰাণাধিক বিণ আপোনাৰ প্ৰাণতকৈও অধিক মৰমৰ, বৰ চেনেহৰ dearly loved. স্ত্ৰী. **প্ৰাণাধিকা**।

প্ৰাণান্ত বি. জীৱনৰ অন্ত, মৃত্যু death. **প্ৰাণান্তিক** মৰণান্তিক, প্ৰাণ অন্ত হব খোজা almost fatal, verging on death.

প্ৰাণায়াম বি. প্ৰাণবায়ুৰ ৰোধ বা সংযম—পূৰকত সোঁ নাক বন্ধ কৰি বাওঁ নাকেৰে বায়ু টনা হয়,—কুম্ভকত দুয়ো নাক বন্ধ কৰি বায়ু ৰোধ কৰা হয় আৰু—ৰেচকত সোঁ নাকেৰে বায়ু এৰি দিয়া হয়।

প্ৰাণি-বিদ্যা, প্ৰাণিতত্ত্ব বি. জীৱ-জন্তুৰ স্বভাৱ, আকৃতি আদি সম্বন্ধীয় বিজ্ঞান zoology. **প্ৰাণি-হিংসা** জীৱ হত্যা।

প্ৰাণী বি. জীয়া জন্তু living animal or being.

প্ৰাণেশ, প্ৰাণেশ্বৰ বি. প্ৰাণনাথ, জীৱনৰ গৰাকী a word used by wife in affectionately addressing her husband. স্ত্ৰী. **প্ৰাণেশ্বৰী**।

প্ৰাতস, প্ৰাতস্কাল বি. ৰাতিপুৱা, , the early morning.

প্ৰাতঃকৃত্য, প্ৰাতঃক্ৰিয়া বি. পুৱাই কৰিবলগা শৌচাচাৰ আৰু দেৱতাৰ নাম লোৱা আদি কাৰ্য্য daily morning duties as washing, worship etc. **প্ৰাতঃসন্ধ্যা** ৰাতি-পুৱা কৰা উপাসনা। **প্ৰাতঃস্নান** ৰাতিপুৱা কৰা স্নান। **প্ৰাতঃস্মৰণীয়** যাৰ নাম ৰাতিপুৱা স্মৰণ কৰিলে পুণ্য হয়। **প্ৰাতৰ্ভোজন** ৰাতিপুৱা কৰা আহাৰ breakfast.

প্ৰাতিপদিক (ব্যাকৰণত) বিভক্তিহীন বিশেষ্য বা বিশেষণ বাচক পদ।

প্ৰাথমিক বিণ. প্ৰথমতে আৰম্ভ কৰা primary, আদ্য initial, preliminary.

প্ৰাদুৰ্ভাৱ বি. আবিৰ্ভাব, প্ৰথম প্ৰকাশ, প্ৰকোপ prevalence, out break, ravages.

প্ৰাদেশিক বিণ. প্ৰদেশ সম্বন্ধীয়, কোনো এক প্ৰদেশৰ provincial, belonging to a province. **প্ৰাদেশিকতা** একে ভাষাৰ বিভিন্ন প্ৰদেশজাত বিকাৰ, প্ৰাদেশিক বৈশিষ্ট্য provincialism, সঙ্কীৰ্ণতা narrowness.

প্ৰাধান্য বি. শ্ৰেষ্ঠতা superiority, প্ৰভুত্ব domination.

প্ৰান্ত বি. কোনো ঠাইৰ শেষ সীমা, দাঁতি extremity, border. **প্ৰান্তবৰ্ত্তী, প্ৰান্তস্থ** সীমাত থকা, এমুৰত থকা lying on a border, frontier.

প্ৰান্তৰ বি. মুকলি ঠাই open place.

প্ৰাপ্ত বিণ. যাক পোৱা হৈছে, লাভ কৰা gained, obtained. বি. **প্ৰাপ্তি**। **প্ৰাপ্তবয়স্ক** পূৰ্ণবয়স্ক।

প্ৰাপ্য বিণ. পাবলগীয়া to be got. বি. পাবলগীয়া ধন বা বস্তু what is to be obtained from another.

প্ৰাবল্য বি. প্ৰবলতা, শক্তিৰ আধিক্য intensity.

প্ৰামাণিক বিণ. বিশ্বাসযোগ্য authentic.

প্ৰায় (অব্যয়) বেছি ভাগ, সৰহ ভাগ almost all, তুল্য, নিচিনা (মৃতপ্ৰায়) like, ওচৰা ওচৰি about, nearly. ক্ৰি. বিণ. **প্ৰায়ে**।

প্ৰায়শ্চিত্ত বি. পাপ নাশ কৰিবৰ কাৰণে কৰা কৰ্ম্ম penance.

প্ৰাৰব্ধ বিণ. পূৰ্ব্ব জন্মত কৰা done in a former birth, যাক আৰম্ভ কৰা হৈছে begun already. বি. পূৰ্ব্বজন্মৰ ফল, অদৃষ্ট destiny.

প্ৰাৰম্ভ বি. আড়ম্বৰ, সমাৰোহ an ostentatious, beginning, আৰম্ভ, সূত্ৰপাত beginning.

প্ৰাৰ্থ সক. ধা. প্ৰাৰ্থনা কৰ, মাগ to beg, to solicit, মিনতি কৰ to supplicate to. **প্ৰাৰ্থক** খোজোঁতা।
প্ৰাৰ্থন, প্ৰাৰ্থনা বি. খোজা কাৰ্য্য, praying for something, খোজা

বস্তু a thing prayed for, মিনতি a supplication. **প্ৰাৰ্থনাপত্ৰ** প্ৰাৰ্থনা কৰা কাকত a petition, a written application. **প্ৰাৰ্থনীয়** প্ৰাৰ্থনা বা বাঞ্ছা কৰিবৰ যোগ্য worth seeking. **প্ৰাৰ্থিত** বিণ খোজা asked for.

প্ৰাৰ্থী বিণ. নিবেদক, যাচক one who begs.

প্ৰাশন বি. ভোজন (অন্নপ্ৰাশন)।

প্ৰাস বি. নগা-যাঠিৰ দৰে এবিধ অস্ত্ৰ a lance.

প্ৰাসঙ্গিক বিণ. প্ৰসঙ্গ সম্পৰ্কীয়, প্ৰসঙ্গ থকা relevant.

প্ৰাসাদ বি. ৰজাৰ ঘৰ a palace.

প্ৰিয় বিণ. মৰমৰ, চেনেহৰ dear, beloved. **প্ৰিয়তম** অতি চেনেহৰ dearest. স্ত্ৰী. **প্ৰিয়তমা**। **প্ৰিয়তৰ** আনতকৈ বা সাধাৰণতকৈ মৰমৰ, dearer. স্ত্ৰী. **প্ৰিয়তৰা**।

প্ৰিয়দৰ্শন বিণ. সুন্দৰ, সুৰূপ।

প্ৰিয়পাত্ৰ বি. চেনেহ বা বিশ্বাসৰ লোক a favourite, a confident. **প্ৰিয়ভাষী** প্ৰিয় বা মিঠা কথা কোৱা pleasantly speaking. স্ত্ৰী. **প্ৰিয়ভাষিণী**। **প্ৰিয়বাদী** প্ৰিয়ভাষী। স্ত্ৰী. **প্ৰিয়বাদিনী**।

প্ৰিয়া বি. মৰমৰ ঘৈণী a beloved wife.

প্ৰীত বিণ. সন্তুষ্ট, আনন্দিত, হৰ্ষিত pleased, satisfied, gratified. বি. **প্ৰীতি** সন্তোষ, আনন্দ satisfaction, pleasure, চেনেহ, মৰম love. **প্ৰীতি-উপহাৰ** বি. প্ৰণয়যুক্ত পুৰস্কাৰ। **প্ৰীতিকৰ**.**প্ৰীতিদায়ক** বিণ. সন্তোষ জন্মোৱা, আনন্দদায়ক causing joy or satisfaction. **প্ৰীতি-পূৰ্ব্বক** প্ৰণয়পূৰ্ব্বক, তৃপ্তিৰে সৈতে। **প্ৰীতিভোজ**, **প্ৰীতিভোজন** বি. কোনো মানুহক মৰম দেখুৱাবলৈ দিয়া ভোজ, মৰম থকা মানুহৰ একত্ৰে ভোজন an entertainment. **প্ৰীতিমন্ত** আনন্দযুক্ত joyful, মৰমিয়াল affectionate. **প্ৰীয়মান** যি জন প্ৰীত হয়।

প্ৰেত বি. মৰা মানুহৰ আত্মা, পিশাচ a ghost, an evil spirit. **প্ৰেত-কৰ্ম্ম**, **প্ৰেতকাৰ্য্য** মৰা মানুহৰ উদ্দেশে কৰা কাৰ্য্য obsequial ceremonies, অন্ত্যেষ্টি ক্ৰিয়া funeral rites. **প্ৰেতত্ব** প্ৰেতৰ অৱস্থা। **প্ৰেতপতি** যমৰজা king of death. **প্ৰেতপক্ষ** আহিন মাহৰ কৃষ্ণপক্ষ। **প্ৰেতাকাৰ** বিণ. ভূতৰ দৰে বৰ কুৰূপ, বীভৎস very ugly.

প্ৰেম বি. ভালপোৱা, প্ৰণয়, স্নেহ, প্ৰীতি love, affection, devotion. **প্ৰেম-জৰী** মৰমৰ বান্ধ bond of love. **প্ৰেম-পত্ৰ** চেনেহ জনাই লিখা চিঠি a love-letter. **প্ৰেম-পূৰ্ণ** প্ৰেমেৰে ভৰা full of love. **প্ৰেমৰস** প্ৰেমৰ-পৰা পোৱা সোৱাদ sweetness of love, **প্ৰেমৱন্ত** প্ৰেম থকা, মৰমিয়াল affectionate,

প্ৰেমাগ্নি জ্বলন্ত প্ৰেম, বৰ বেছি প্ৰেম flame of love. **প্ৰেমালাপ** প্ৰীতিৰে কৰা কথোপকথন, প্ৰেম বঢ়োৱা আলাপ loving conversation between friends or lovers. **প্ৰেমাসক্ত** প্ৰেমত আসক্ত বা ৰত। **প্ৰেমাস্পদ** প্ৰিয়পাত্ৰ, মৰমৰ লোক a beloved person, মৰমৰ dear, **প্ৰেমিক** প্ৰণয়ী, প্ৰেমত আসক্ত লোক a lover. স্ত্ৰী. **প্ৰেমিকা**। **প্ৰেমী** বিণ. অনুৰক্ত, প্ৰণয়ী।

প্ৰেয়সী প্ৰিয়তমা।

প্ৰেৰক বি. যি পঠিয়ায়, পঠাওঁতা a sender. **প্ৰেৰণ** পঠিওৱা কাৰ্য্য act of sending. বিণ. **প্ৰেৰিত**। **প্ৰেৰণা** বি. উদগনি urging on inspiration. ক্ৰি. **প্ৰেৰণ কৰ**।

প্ৰোক্ত বিণ. কথিত, বৰ্ণিত spoken, described.

প্ৰোথিত বিণ. যাক পোতা হৈছে buried.

প্ৰোদ্ভিন্ন বিণ. উদ্গত, যি ফুটি বাহিৰ ওলাইছে projecting, prominent.

প্ৰৌঢ় বিণ. সম্পূৰ্ণ বয়স পোৱা full-grown, of mature age. স্ত্ৰী. **প্ৰৌঢ়া**।

প্ৰৌঢ়ি বি. প্ৰতিভা, প্ৰভাব greatness, grandeur, তেজস্বী কথা bold assertion.

বিণ. জনাজাত, ব্যক্ত, সকলোৰে জনা published, known to public.

প্লক্ষ দ্বীপ বি. পৃথিবীৰ সাতোটা ভাগৰ এটা one of the seven divisions of the world.

প্লাৱন বি. পানাৰে তল যোৱা অৱস্থা, বান inundation, flood. বিণ. **প্লাৱিত** পানীত বুৰা flooded.

প্লীহা বি. মানুহৰ পেটত থকা থাপৰি a spleen, জৰ থাপৰি enlargement of the spleen.

প্লেগ বি. মহামাৰি বিশেষ plague.

ফ

ফ ব্যঞ্জনবৰ্ণৰ বাইচ সংখ্যাৰ আখৰ the twenty-second letter of the consonants.

ফই বি. লেজু, ডাঙৰ জৰী a thick rope.

ফইদা বি. লাভ profit, pain.

ফইদা বি. আড়ম্বৰ, ফুষ্টি, ভেম pomp, vanity, show of greatness.

ফংফঙীয়া বিণ. ফটফটীয়া, ফৰকাল bright, clear.

ফঁহিয়া সক. ধা. পাতল পাতলকৈ ফাল বা ছিৰ split into strips.

ফকৃফকা অক. ধা. হকে বিহকে সৰহ কথা ক, লেৰ লেৰা to prattle.

বি. **ফকফকনি**। বিণ. **ফকফকীয়া** বৰকৈ কথা কোৱা, ভলভলীয়া talkative, বৰ বগা very bright.

ফকৰা বি. নীতি শিকোৱা বা কোনো কথাৰ উদাহৰণ বা দৃষ্টান্ত দেখোৱা দুই বা অধিক ফাঁকি কথা a maxim, an adage.

ফকৰা বি. বঞ্চনা কৰিবৰ মন্ত্ৰণা, কুমন্ত্ৰণা intrigue.

ফকাম বি. পানী পাচৰ খুটাৰ পৰা মাজপাচৰ খুটাত লগাই দিয়া সৰু চতি a brace extending from an outer to an inner post.

ফকীৰ বি. মুচলমানৰ বৰাগী, সন্ন্যাসী a Mohammedan mendicant, an ascetic.

ফচবাই, ফচৰ কৰে ক্রি. বিণ. ফচ বা ফচৰ শব্দ কৰি।

ফচফচীয়া বিণ. হাতেৰে মোহাৰিলে এৰাই যোৱা ঢিলা, অলপতে ছিগি যোৱা crumbling at the touch, loose.

ফচল বি. খেতিৰ উৎপন্ন বস্তু, শস্য a crop.

ফচছ বিণ. মূল্যহীন worthless, মিছা কথাৰ চাং পতা telling lies.

ফজিৰ বি. বৰ পুৱা the early morning.

ফট, ফট্ৰৰ বি. কোনো সৰু বস্তু (নল ইকৰা আদি) জুইৰ তাপ পাই বা আন কাৰণত ফুটিলে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ। ক্রি. বিণ. **ফটবাই, ফটৰ্ কৰে**।

ফটক বি. জপনা a gate.

ফটকা বি. জুই লগালে ফট্ কৰে শব্দ কৰি উঠা এবিধ ওমলা বস্তু a cracker.

ফট্ফটা অক. ধা. ফট্ফট শব্দ কৰ, চেলবেলা, অহঙ্কাৰ দেখুৱাই ফুৰ to babble, to brag. বি. **ফটফটনি**।

ফটফটীয়া বিণ. স্পষ্ট, পৰিষ্কাৰ, ফৰকাল transparent, bright.

ফটাকানি বি. ফটা কাপোৰৰ টুকুৰা a piece of rag.

ফটা-ছিটা বিণ. ফাটি ছিৰাছিৰ হোৱা, জীৰ্ণ tattered.

ফটিক বি. এবিধ বগা উজ্জ্বল বহুমূলীয়া পাথৰ a rock-crystal.

ফটিকা বি. ৰাগিয়াল বস্তু পানীত সিজাই তাৰ ভাপৰ পৰা কৰা মদ wine or liquor produced by distillation.

ফটুৰা বিণ. চেলবেলীয়া, অকামিলা shallow, babbling, worthless.

ফটুৰাই বি. [illegible] ৰোগ a disease affecting the foot.

ফটুৰাই ফটা দে ফাটি ছিৰাছিৰ হ to be cracked.

ফটুৰৈ চোলা ফটৌ চোলা বি. হাত নথকা, বুকুফলা কঁকাললৈকে পৰা এবিধ চোলা a waistcoat.

ফণধৰ বি. সাপ a snake.

ফণা বি. সাপৰ ফোঁট hood of a snake.

ফণি বি. চুলি আঁচোৰা আৰু সেঁওতা ফলা সঁজুলি a comb. সক. ধা. **ফণিয়া** ফণিৰে আঁচুৰি পৰিষ্কাৰ কৰি চুলি মেল to comb.

ফণী বি. সাপ a snake.

ফতোৱা বি. মুচলমান শাস্ত্ৰৰ হুকুম।

ফন্তা বি. ফানতি, ভৰি তলুৱাত কাইটে নিবিন্ধিবৰ কাৰণে পিন্ধা ছাল ব তক্তাৰ সঁজুলি a kind of rude sandal or slipper.

ফন্দ অক. ধা. কঁপ, নৰ (চকু বা মঙহত খাটে) to throb as the eye or muscles.

ফন্দ অক. ধা. ফান্দত পৰ to be entangled.

ফন্দ, ফন্দি বি. কুমন্ত্ৰণা, ছল, কোনো লোকক বিপদত পেলাবলৈ বা কোনো কুকাৰ্য্য কৰিবলৈ গোপনে কৰা বুদ্ধি a stratagem, a secret design. **ফন্দিয়ক, ফন্দিয়াৰ** ফন্দি কৰিব পৰা মানুহ a designing person, কুমন্ত্ৰণা কৰা designing.

ফন্দিয়া বি. সিৰ কোঁচ খাই ভৰি ঠেৰেঙা হোৱা বেমাৰ a spasm.

ফন্দী বিণ. ফন্দি জনা, টেঙৰ, ধূৰ্ত্ত crafty, designing.

ফন্দে-ফন্দে ক্ৰি. বিণ. যেনে তেনে প্ৰকাৰে, ছলেবলে by hook or by crook.

ফপৰা, ফপৰীয়া বিণ. ফাপৰে ধৰা, খহটা scabby, rough.

ফপছতা বিণ. মিহি বা নিকা নোহোৱা, জাবৰেৰে মিহলি unclean, coarse, অমূলক, অপদাৰ্থ।

ফপূৰা বিণ. পুৰণি হৈ অকামিলা হোৱা old and inefficacious.

ফয় বি. ডাঙৰ জৰী a big rope.

ফয়চলা বি. মোকৰ্দ্দমাৰ ৰায় থকা কাকত judgment paper. **ফয়চলা-নবিচ** a clerk in-charge of records of cases.

ফৰ বি. দীঘল ঢাল a long shield.

ফৰকাল বি. পৰিষ্কাৰ clear as the body, মুকলি, বৰষুণ ডাৱৰ নথকা clear, not rainy or cloudy (day), পানী বোকা নথকা, শুকান free from mud, dry.

ফৰমা বি. শালি ধানৰ নিচিনাকৈ ৰোৱা এবিধ আহুধান a kind of Ahu paddy.

ফৰাচী বি. ফৰাচী দেশৰ মানুহ, ফ্ৰান্স দেশৰ ভাষা a Frenchman, the French language. বিণ. ফ্ৰান্স দেশৰ belonging to France.

ফৰিং বি. এজাতি পাখিলগা কীট a grasshopper. **ফৰিংফুটা** বৰ জোনাক, বৰ উজ্জ্বল very bright or clear (said of moon light).

ফৰিঙতি, ফৰিংতলী বিণ. বাম খেতিৰ উপযোগী (মাটি) fit for high land crop.

ফৰিঙা বি. ছিটিকা ওফৰাবলৈ লগোৱা কিটিপ a trigger. **ফৰিঙাজাহ** দুঃসাহস, আপোন ইচ্ছাৰে কৰা প্ৰাণনাশক কাৰ্য্য a rash fatal act deliberately undertaken.

ফৰিয়াদী বি গুচৰীয়া a plaintiff

ফৰ্দ্দ বি. তালিকাৰ কাকত, বস্তু আদিৰ নাম লিখা কাকত a list.

ফৰ্ফৰা অক. ধা. মোহাৰত বা ঘঁহনি খোৱাত গাৰ ছালত খজুৰতি বা পোৰণি উঠ to feel the skin burning as from friction, উত্তেজিত হ to be excited. বি. **ফৰ্ফৰণি**। ক্রি. বিণ. **ফৰ্ফৰ কৰে** পৰিষ্কাৰ আৰু স্পষ্টৰূপে clearly and fluently. **ফৰ্ফৰাই** ডেওপাৰি excited by, impatiently.

ফৰ্মাইচ বি. কোনো বস্তু সাজিবলৈ বা যোগাবলৈ আগেয়ে কৰা অনুৰোধ an order to supply a thing. বিণ. **ফৰমাচী**।

ফৰ্মাহি বি. গওপ, ফুটনি pride, vanity.

ফৰ্ফৰীয়া বিণ. বোকা পানী নথকা, ফৰকাল, পৰিষ্কাৰ dry, clear, tidy.

ফৰ্বট বি. 'ফৰ্মুঠি' চোৱাঁ।

ফৰ্মা বি. ছপা কাগজৰ এক তাও, তাত চাৰি, আঠ, বাৰ, ষোল এইদৰে কেবা পিঠি হব পাৰে a sheet of printed paper divided into four, eight, twelve or sixteen pages, ইটা মৰা কাঁঠৰ সাঁচ, কোনো বস্তু তৈয়াৰ কৰা সাঁচ a mould for making bricks etc.

ফৰ্মাণ বি আদেশ, হুকুম a decree, an order.

ফৰ্মুটি, ফৰ্মুঠি বি. আঘাত কৰিবলৈ বা গছৰ গুটি পাৰিবলৈ দূৰৰ পৰা মাৰি পঠিওৱা এডোখৰ মাৰি a missile thrown by the hand. অক. ধা. **ফৰ্মুটি মাৰ, ফৰ্মুটিয়া**।

ফল বি. গছৰ গুটি fruit, কোনো কাৰ্য্যৰ পৰিণাম result, consequence, সিদ্ধিলাভ success, অঙ্কৰ উত্তৰ result of a sum. অক. ধা. মনত উদয় হ, উৎপন্ন হ to occur, to bear fruit. **ফলকামনা, ফলাকাঙ্ক্ষা** কোনো কামৰ ফল পাবলৈ কৰা ইচ্ছা। **ফলদায়ক** লাভজনক, ভাল ফল দিয়া। **ফলন্ত** গুটিধৰা, লাগনী। **ফলপ্ৰদ** ফলদায়ক, উপকাৰক। **ফলভোগী** উৎপন্ন বস্তুৰ লাভ লোকচান ভোগ কৰা, কাৰ্য্যৰ পৰিণাম ভোগ কৰা। **ফলৱন্ত, ফলৱান** ফলন্ত, গুটি ধৰা। স্ত্ৰী. **ফলৱতী**। **ফলশালী** লাগনী, ফলধৰা। **ফলাফল** লাভালাভ, লাভ-লোকচান, সিদ্ধি-অসিদ্ধি।

ফলক বি. শিল বা কাঠৰ ফলি a board, a slate.

ফলাহাৰ বি. ফলমূল আদিৰ ভোজন food consisting of fruit and roots only.

ফলি বি. আখৰ লেখা কাঠ বা শিলৰ পাট a slate, a black-board, সোণাৰীৰ গুণা-টনা বহুত বিন্ধা থকা ধাতুৰ সৰু পাট, ৰজাই দান কৰা মাটি আদিৰ কথা লেখা তামৰ পাত্ৰ a copper plate having royal grants of land etc. inscribed on.

ফলিক বি॰. তেজাল, বগা clean, white (said of the human body).

ফলি-গুটি বি. ফলিত লিখা মাটিৰ বা শিলৰ গুটি a slate-pencil.

ফলিত বিণ. প্ৰফুল্লিত, ফুলি পৰা blooming, সফল, ফলযুক্ত। **ফলিত-জ্যোতিষ** যি বিদ্যাৰে ভূতভবিষ্যৎ শুভাশুভ জনা যায় astrology.

ফলিতা বি. সপোন বা কোনো অস্বাভাবিক ঘটনাৰ ফলৰ ব্যাখ্যা the interpretation of a dream or an unusual phenomenon.

ফলিতাৰ্থ বি. স্পষ্ট বা ভালকৈ প্ৰকাশ কৰা অৰ্থ clear meaning, সাৰমৰ্ম purport.

ফলিয়া অক. ধা, সঁচা হ, সিদ্ধ হ to be fulfilled.

ফলীয়থি বি. কোবাবলৈ ব্যৱহাৰ কৰা ফলা বাঁহৰ চলা a piece of flat split bamboo to strike with.

ফলীয়া বিণ. কোনো এক পক্ষত থকা, কোনো এক পক্ষৰ belonging to a party, ফলা, ছিৰা split.

ফলোদয় বি. কোনো কাৰ্য্যৰ ফলৰ উৎপত্তি result, attainment of an object

ফল্গু বি. গয়া তীৰ্থত থকা এখন তল সুঁতীয়া অৰ্থাৎ মাটিৰ তলে তলে যোৱা নৈ subterranean stream at Gaya Shrine.

ফল্গুৎসৱ বি. ফাগুন মাহত কৰা ৰাধা-কৃষ্ণৰ পূজা আৰু তাৰ উপলক্ষে এজনে আন জনৰ গাত ফাকু ছটিয়াই কৰা ধেমালি, ফাকুৱা the Holi festival.

ফষ্টি বি. ভেম, গৰ্ব show of greatness, vanity.

ফ'হতি বি. ডোল, জৰী a string.

ফহ্‌ফহীয়া বিণ. সিজা বা পকা বস্তুৰ দৰে ঢিলা, বালীয়া soft, not tough or sticky.

ফাই বি. উত্তেজনা excitement. **ফাই উঠ** উত্তেজিত হ to be excited.

ফাইক বিণ. অধিক, সৰহ much, many.

ফাইদাংমাৰ গুচি যা to go away.

ফাও বি. কিনা-বেচা কৰাত জোখ বা লেখত বাজে এনেই লগাই দিয়া অলপ অতিৰিক্ত বস্তু a small quantity given gratis over and above what is actually purchased. ক্ৰি. **ফাওমাৰ**।

ফাং বি. চিং৲ৰাং, খুৰ্পী a small iron

tool for digging. অক. ধা. ফাংমাৰ।

ফাং বি. ফাঁকি দিবৰ নিমিত্তে কোৱা মিছা কথা a pretence. অক. ধা. **ফাংপাত** লোকক বঞ্চনা কৰিবলৈ মিছা কথা সাজ to invent a falsehood to deceive. **ফাং বাজীমাৰ** ফাকি দে।

ফাঁচ বি. অপৰাধীৰ ডিঙিত লগাই প্ৰাণ বধ কৰা খোৰোচা জৰী a halter for hanging men, হাতী ধৰা খোৰোচা গাঁঠি দিয়া জৰী।

ফাঁচি ডিঙিত ফাঁচ লগাই ওলমাই প্ৰাণ বধ কৰা execution by hanging. **ফাঁচিকাঠ** ফাঁচি দিবলৈ সজা কাঠৰ যতন scaffold. ক্ৰি. **ফাঁচি দি**।

ফাক বি. তৰোৱাল, দা, কটাৰী আদি সুমাই থোৱা ছালৰ বা কাঠৰ মোনা a scabbard, কাঁফ াই ধেনু বা হিলৈৰ কাঠ the stock of a gun or a cross bow, সৰঙা, ফাট crack, সুযোগ opportunity, গীত গাঁওতে যি তালত আঘাত নপৰে a blank in marking time in music.

ফাকতি বি. ভাও জোৰা কাৰ্য্য feigning, ছলনা, প্ৰতাৰণা, প্ৰবঞ্চনা pretence, trick. **ফাকতি-ফুকুতা** ফাকিফুকা।

ফাকি বি. পদ্যৰ এক চৰণ, বাক্য a sentence, a verse.

ফাকি বি. ছলনা a deception, a trick. **ফাকিজোৰ** ভাওজোৰ to feign illness. **ফাকিদাৰ** ফাকি দিয়া মানুহ। অক.ধা. **ফাকি দে** ছলনা কৰ। **ফাকি-ফুকা** বঞ্চনা, টাটক-নাটক, তলা নলা tricks and false-hood. **ফাকিয়াল** ফাকি দিয়া মানুহ a deceit.

ফাকু বি. এবিধ ৰঙা গুড়ি a kind of red powder. **ফাকুৱা** ফাগুন মাহত কৰা শ্ৰীকৃষ্ণৰ দোল যাত্ৰা, ফল্গুৎসৱ the Holi festival.

ফাগুন বি. একাদশ মাহ the eleventh month. **ফাগুনীয়া** ফাগুন মাহত জন্মা বা উৎপন্ন হোৱা।

ফাচ্‌ফুচ্‌, ফাচাংফুচুং বিণ. ফাকি দিয়া, ছল কৰা rubble, deceptive, মিছা false.

ফাজলামি বি. 'চুপতি' চোৱা।

ফাজিল বিণ. অতিৰিক্ত surplus, চুপতি কৰি থকা joking.

ফাট বি বেহা কাৰবলৈ বেপাৰী একত্ৰ হোৱা আৰু বাজহ দিয়া ঠাই।

ফাট্‌ অক. ধা. ডুফাল হ, ছিটাছিট হ to be torn, to crack or split, চাৰিওফালে ব্যক্ত হ বা প্ৰকাশ পা to be spread abroad. বি. **ফাটন,** ফাট ফটা বস্তুৰ হোৱা আঁচ বা বেঙণি a crack. **ফাট মেল** অক. ধা. ঠায়েঠায়ে অলপ কাটৃ to crack. **ফাট মাৰ** পলাই একেবাৰেই কোনেও নজনা নুশুনা হ to abscond and be unheard of.

ফাটক বি. বন্দী শাল, কাৰাগাৰ a

prison, jail. **ফাটকিয়াল** ফাটকত পৰা মানুহ a prisoner.

ফাটি-ছিটি যোৱা বিণ. ফাটি ছিৰাছিৰ হোৱা tattered.

ফাটোৱাল বি. বেপাৰীৰ ৰাজহ তোলোঁতা one who collects duties upon trade.

ফাতিহা বি. গগুপ, ডাংকোপ boast, brag, pride.

ফাত্ৰা বিণ. মিছলিয়া untrustworthy.

ফাদিল বিণ. ব্যক্ত, জনাজাত revealed.

ফান বি. জন্তুৰ নেজৰ মূৰত থকা দীঘল চুলি বা চুলিৰ কোছা tuft of hair at the end of the tail of an animal, ফিচা।

ফান ফান কৰ সক. ধা. ডাল ডাল কৰ to scatter.

ফানতি বি. 'ফন্তা' চোৱা।

ফানুচ বি. বেলোলৰ আবৰণ the chimney or shade of a lamp, তুলাপাতৰ আবৰণ দিয়া চাকি paper lamp.

ফান্দ বি. পহু বা চৰাই ধৰা যতন a trap, হাতী ধৰা ফাচ বা খোৰোচা জৰী a noose, লোকক অন্যায় কৰিবলৈ গোপনে কৰা উপায় বা কৌশল, ফান্দি crafty design.

ফান্দনি বি. কলাফুলৰ তল আৰু ভৰিৰ গেৰোৱাৰ ওপৰৰ ভাগ the lower part of the calf.

ফান্দী বি. ফান্দ পেলাই বনৰীয়া হাতী ধৰোঁতা an elephant-catcher.

ফাপ অক. ধা. গুণ ধৰ (দৰৱ আৰু মন্ত্ৰত খাটে) to be effective.

ফাপৰ বি. জন্তুৰ মাখিছাল ছিগি নোম সৰা বেমাৰ scruf or mange, মানুহৰ ছাল শুকান আৰু খহটা হোৱা the roughness of the human skin, দুৰৱস্থা।

ফাৰাক বি. আঁতৰ distance. বিণ. দূৰ, বেলেগ distant, separate.

ফাৰাকাতি এক পৰিয়াল ভুক্ত মানুহক বেলেগ কৰা কাকত a partition deed.

ফাৰ্চী বি. পাৰশ্য দেশৰ ভাষা the Persian language.

ফাল বি. নাঙলৰ মুখত লগোৱা চেপেটা লো বা বাঁহৰ ছটা a plough share.

ফাল সক. ধা. ছিৰ, ছিটাছিট কৰ to tear rend or split. বি. ফলা এভাগ a part torn, দিশ direction, side, পক্ষ a party. কৃদ. কৰ্ত্তা. **ফালোঁতা**। বি. **ফলা, ফালন**। বিণ. **ফলা, ফাল ফাল** অনেক ফাল হোৱা।

ফালৰি মাৰ, ফালৰি কাট এফলীয়া কাটি গুচি যা, আঁতৰৰে পৰা **আন.** এফালে গতি কৰ to keep at a distance, to take another directon, at a distance.

ফালি বি. মূৰত মেৰাই পিন্ধা ঠেক

কাপোৰ a strip of narrow cloth for wrapping round the head, সূতাৰ জৰী a string.

ফালেঙী বি. লাভৰ কাৰণে লোকৰ বস্তু বেচি দিওঁতা, লোকৰ পৰা বস্তু আনি বেচি ফুৰা মানুহ a broker, a hawker. বিণ. মিছলীয়া, ফাকি দিয়া deceitful.

ফাগুন বি. ফাগুন মাহ।

ফাণ্টু বিণ. অতিৰিক্ত, বাহিৰা, উপৰুৱা extra.

ফাহ অক. ধা. অলপ টানিলেই ফাট to be easily torn.

ফাহাল বিণ. বহল আৰু মুকলি open and broad.

ফিংফিঙীয়া বিণ. খিঙ্খিঙীয়া, বেগেতে খং উঠা easily provoked.

ফিক অক. ধা. উথহ, বাঢ়, বৃদ্ধি পা to swell, to rise, খং বা গপত ওফন্দ to be sulky with anger. বিণ. **ফিকা**।

ফিকিৰ বি. কৌশল, ছলনা contrivance, deception.

ফিঙ বি. ফেঁহু বা ফেঁচু।

ফিচা বি. মাছৰ ফান্দ the caudal fins of a fish.

ফিচাহিনী বি. অশুৱনী বা কদাকাৰ তিৰোতা an ugly looking woman.

ফিচিক অক. ধা. ছুলেই বা অলপকৈ টানিলেই ফাট to be easily or slightly torn as a cloth. বিণ. **ফিচিকা, ফিচ্‌ফিচীয়া**।

ফিচিঙা-ফিচিঙি চকুৰ ভঙ্গিৰে কোনো কথালৈ উন্মুকিয়াই এজনৰ মুখলৈ আনজনে চাই মিচিকা মিচিক কৰা কাৰ্য্য exchanging significant glances and smiles.

ফিটকিৰী বি. এবিধ খাৰ মাটি, এবিধ পানী নিৰ্ম্মল কৰা খাৰযুক্ত মাটি alum.

ফিতা বি. কাপোৰৰ নিচিনাকৈ বোৱা চেপেটা জৰী a tape, a ribbon.

ফিতাহি বি. নিজক ডাঙৰ দেখুওৱা কাৰ্য্য, ভেম, ফুটনি show of greatness or pride, vanity. **ফিতাহি মাৰ** ফুটনি কৰ, বৰ কথা ক to boast.

ফিন্দ অক. ধা. ওফন্দ to swell. **ফিন্দ খা** ওফন্দ to be inflated. সক. ধা. **ফিন্দা** ওফন্দা to cause to swell.

ফিৰ অক. ধা. ঘূৰি আহ, উলটি আহ to turn, to come back.

ফিৰফিৰিয়া বিণ. ৰিৰ্‌ৰিৰীয়া, অলপকৈ বলা lightly blowing, বৰ পাতল very thin. ক্রি. বিণ. **ফিৰ্‌ফিৰ্‌ কৰে**।

ফিৰত বিণ. ওভোতাই, উলটি coming back. সক. ধা. **ফিৰত দে**। অক. ধা. **ফিৰত আহ**।

ফিৰিঙতি বি. জুইৰ পৰা ছিটিকি অহা সৰু আঙঠা, জুইৰ কণিকা a spark

of fire. **ফিৰিঙ্গতিৰ পৰা খাণ্ডব দাহ** সামান্য কাৰণৰ পৰা হোৱা ডাঙৰ ঘটনা।

ফিৰিঙ্গী বি. ইউৰোপীয় আৰু ভাৰতীয় জাতিৰ সংশ্ৰৱত ওপজা জাতি বা মানুহ Eurasian.

ফিৰিস্তি বি. গোচৰীয়া বা পদকীয়াই বিচাৰকৰ আগত দাখিল কৰা কাকতৰ তালিকা a list of papers or documents submitted before the court.

ফু, ফুই বি. ওঠ চেপি ধৰি উলিওৱা বায়ু a current of air produced with the mouth. **ফুইমাৰ** ফুৱা to blow with the mouth. **ফু-তে উৰা** তুচ্ছ insignificant.

ফুক ফু, ফু মৰা কাৰ্য্য, শিঙা আদি মুখেৰে বজোৱা যন্ত্ৰৰ ধ্বনি, উকি the sound of blowing, as a musical instrument. সক. ধা. মুখেৰে ফু দে।

ফুকন বি. আহোম ৰজাৰ দিনৰ এজন বিষয়াৰ উপাধি the designation of an officer under the Asam Rajas.

ফুকলীয়া বিণ. পোনেই ওপজা, নিচেই কমবয়সীয়া newly born.

ফুকা অক. ধা. প্ৰসব কৰ, জন্ম দি to give birth to, কণিৰ পৰা পোৱালি জগা।

ফুচ্‌ফাচ্‌ সৰু সৰুকৈ কথা কোৱা কাৰ্য act of whispering. বিণ. মিছা, অমূলক without substance, bubble. **ফুচ্‌ফুচ্‌** সৰুকৈ কোৱা কথাৰ শব্দ। **ফুচফুচা** সৰুকৈ কথা ক to whisper. বি. **ফুচফুচনি**। বিণ. **ফুচ্‌ফুচীয়া**।

ফুচুং, ফুচুৰি বিণ. অকামিলা worthless, গহীন নোহোৱা not grave, মিছলীয়া, অমূলক untrustworthy, worthless.

ফুচুলা সক. ধা. মনে মনে কথাকৈ মন ভুলা to seduce, to persuade. বি. **ফুচুলনি**। বিণ. **ফুচুলোৱা**।

ফুটি বি. ফলৰ ভিতৰত কোহ (টেঙা কঠাল আদিৰ) a division of the pulp of a fruit containing the seed.

ফুট অক. ধা. বিন্ধা ওলা, বিন্ধা যুক্ত হ to have a hole, শব্দ কৰ to sound, বিৰুদ্ধ বা বিপৰীত হ (কপাল ফুটিল), প্ৰচাৰ বা ব্যক্ত হ to be public or exposed, বিন্ধ to pierce, নষ্ট হ to be spoiled. বি. গুপ্ত কথা বা বস্তুৰ অলপকৈ ওলোৱা সম্বাদ a clue, বিন্দু a point, a dot, তাপ বা আন কাৰণত জুলীয়া বস্তুৰ ওপৰত ওলোৱা বুৰবুৰণি a bubble, জোখ

standard. **ফুট ল** গোপনে বুজ বা সম্বাদ ল to enquire secretly. **ফুটা** বি. বিন্ধা a puncture. **ফুটা** বিন. বিন্ধা ওলোৱা punctured.

ফুট গধূলি বি. গধূলিৰ আৰম্ভ the early evening.

ফুটখাৰ বি. ফুট ছাইত পানী দিলে তাৰ পৰা জৰি ওলোৱা খাৰণি। **ফুটছাই** বি. তুহঁ আদি অতিশয় ৰূপে পুৰি মিহি হোৱা ছাই। **ফুটফাট** বি. সম্ভেদ, উৱা a trace or clue.

ফুট ফুটীয়া বিণ. ফুটুকা ফুটুকী spotted, অনেক সৰু সৰু খহু থকা rough, scabby.

ফুটনি বি. ভেম, নিজক ডাঙৰ দেখুওৱা কাৰ্য্য boasting, show of vanity or pomp.

ফুটনি বি. লেখা ওকণী the egg of the louse.

ফুটনি, ফুটনি বিন্ধনি বি. জোঙা বস্তুৰে খোঁচাৰ দৰে বেদনা বা ৰোগ, খোচনি বিন্ধনি a sharp piercing pain.

ফুটা সক. ধা. বিন্ধা দে, কৰ to pierce, শব্দ কৰা to crack. বি. বিন্ধা a hole.

ফুটাই সকলোৰে শুনাকৈ, স্পষ্টকৈ audibly, clearly.

ফুটাকড়ি বি. মূল্যহীন কড়ি a worthless thing.

ফুটি গজাল বি. এবিধ সৰু চুটি গজাল a small nail.

ফুটিয়া গাখীৰ এৰাঁ গাখীৰ milk.

ফুটিয়াল বিণ. টেঙৰ, চতুৰ clever, cunning.

ফুটুকাৰ ফেন বি. অমূলক বা অকামিলা বস্তু a useless ephemeral thing.

ফুটুকা-ফুটুকী বিণ. ফুটফুটীয়া spootted.

ফুতি বি. ভঁৰালৰ ধান আদি শস্য খোৱা এবিধ সৰু বগা পাখি থকা পোক a kind of small fly.

ফুতি বি. সৰু গজাল a small stud or pin.

ফুতিমণি বি. এবিধ কাচৰ সৰু মণি।

ফুৰ অক. ধা. ভ্ৰমণ কৰ to walk.

বি. অৱকাশ, আজৰি leisure.

ফুৰণি বি. মূৰ ঘূৰণি giddiness of the head.

ফুৰা সক. ধা. আনক ভ্ৰমণ কৰোৱা to cause to walk, ঘূৰা to cause to turn. অক. ধা. **ফুৰা হ** বাহিৰ ফুৰ, শৌচ কৰ to ease one self.

ফুকলি বি. অনেক গোট থাই একেবাৰেই মৰা আটাহ বা চিঞৰ a simultaneous yell. অক. ধা. **ফুকলি মাৰ**।

ফুকহা বি. এবিধ বন a kind of plant, কোমোৰা আদি ফলৰ গাত থকা বগা মিহি নোম white fur on the surface of a fruit like pumpkin, অলঙ্কাৰ আদি ওলমাবলৈ তাৰ গাত লগাই দিয়া সৰু আঙঠি।

ফুৰ্ফুৰ কৰে ক্রি. বিণ. মৃদুৰূপে with pleasing mildness, অবাধে easily. বিণ. **ফুৰ্ফুৰীয়া**।

ফুল বি. কুসুম, পুষ্প a flower, ফুলৰ গছ flower plant, কাপোৰ আদিত থকা ফুলৰ নিচিনা ধুন a flowery decoration worked on a cloth, মাছৰ কল the gills of fish, তিৰোতাৰ গৰ্ভত সন্তান আবৰি থকা আৰু সন্তান জন্মৰ পাছত হোৱা ছাল বা মোনা placenta, চকুৰ মণিত পৰা বগা ঢাকনী a film on the eye blinding the sight, পুষ্পিতা নোহোৱা কাল the age before attaining puberty. অক. ধা. মুকলি হ, পাখি মেল to blossom, ফুলধৰ to flower, উখহি পৰ to swell. বিণ. **ফুলা**। **ফুলকবি** এবিধ বিদেশী কবিশাক the cauliflower. **ফুল কাট** কোনো বস্তুৰ ওপৰত ফুলৰ নিচিনা আকৃতি কাট। **ফুল বাছ, ফুল তোল** কাপোৰত বৈ বা বেজীৰে ফুলৰ আকৃতি কৰ। **ফুল চতি** ঘাই চতিৰ ওপৰত লগোৱা সৰু চতি। **ফুল কোঁৱৰৰ গীত** a popular ballad in Assam. **ফুলচুৰি** গোপনে আনৰ তিৰোতাৰ সৈতে কৰা সহবাস adultery. **ফুলতা** বৰশীৰ পুঙা। **ফুলদানী** ফুল সজাই ৰখা পাত্র। **ফুলমটা** থাৰৰ বাজী। **ফুলতী** কাপোৰত ভালকৈ ফুল বাছিব পৰা তিৰোতা। **ফুলনি** ফুলৰ বাৰী। **ফুলৰী** ফুল ধৰা flowering.

ফুলা সক. ধা. ফুলধৰা to cause to flower, উখহা to cause to swell. বি. পকি ফাটি ওলোৱা কপাহৰ ফুটা, জোলা। **ফুলাম** ফুল-থকা, ফুল বছা adorned with figures of flowers. **ফুলিহা** কাপোৰ বওঁতে সূতাৰ মাজে মাজে দিয়া সৰু ছিৰী।

ফুৱা সক. ধা. ফু মাৰ to blow with the mouth.

ফুছুৰি-উগাৰ বি. অজীৰ্ণৰ পৰা হোৱা উগাৰ fetid eructation due to indigestion.

ফেঁছু বি. জন্তুৰ পোৱালি জগা মাত্রেই খাবোৱা অলপ হালধীয়া গাখীৰ, ফেঁচু চৰাই। **ফেঁছু জালি** ফেঁচু চৰাইৰ

প্ৰথমে মতা সময়, নিচেই পুৱা the early dawn.

ফেউ বি. ফেৰুৱাৰ নিচিনা শব্দ an imitative sound used to express the cry of a jackal. **ফেউৰা, ফেৰুৱা** ফেউ ফেউ শব্দ কৰি মতা শিয়াল।

ফেকুৰ অক. ধা. উচুপি উচুপি কান্দ to sob.

ফেচকুৰি বি. চকুৰ পৰা ওলোৱা বগা মলি discharge from the eye. অক. ধা. **ফেচ্‌কুৰিয়া**।

ফেচ্‌ফেচ্‌ বি. অসাৰ কথোপকথন useless talk. বিণ. **ফেচফেচীয়া** ঢিলা, কোমল soft, অমূলক unsubstantial, বৰকৈ কথা কৈ থকা।

ফেচা বি. নিশাচৰ চৰাই the owl. স্ত্ৰী. **ফেচী**। **ফেচা নকা** ফেচা চৰাইৰ নাকৰ নিচিনা চেপেটা নাক থকা flat-nosed. স্ত্ৰী. **ফেচা-নাকী, ফেচামুৱা** ওফোন্দা মুৱা, অশুৱনি. স্ত্ৰী. **ফেচামুৱী**।

ফেচু ফেচু চৰাই a kind of bird.

ফেচুলুকা বি. এবিধ কলা সৰু চৰাই a kind of small bird.

ফেচেকা বিণ. পানী নোহোৱা হোৱা কিন্তু সম্পূৰ্ণৰূপে টান নহৰা soft, immature.

ফেছন বি. সুন্দৰ ৰীতি fashion.

ফেট বি. সাপৰ ফণা the hood of a snake. অক. ধা **ফেট খা** ওপৰলৈ দাং খা to be bent upward. **ফেট তোল** ফণা দাং।

ফেটা সক. ধা. অনিষ্ট কৰিবলৈ উচটাই বা লগাই দি to instigate. **ফেটা** বিণ. একাতিলৈ মেচ খোৱা bent outward, ওপৰলৈ মেচ খোৱা bent upward. **ফেটা-পৰা** মেচ খোৱা।

ফেটীগোম, ফেটীসাপ বি. ফেট থকা এবিধ বিষাল সাপ the cobra.

ফেণা বি. সাপৰ ফেট the hood of a snake, ঘাট ৰ্‌লৰ পৰা বহল হৈ বাঢ়ি ওলোৱা ঠেঙুলি সমূহ, গছৰ গুৰিৰ পৰা কেউ ফালে ওলোৱা গজালি।

ফেদ্‌ফেদা অক. ধা. অনৰ্থক বহু কথা ক, ফেচ্‌ফেচা to prate. বিণ. **ফেদফেদীয়া**।

ফেদা বি. মলি, মল dirt, filth. বিণ **ফেদুৱা, ফেদেলা** মলযুক্ত dirty. স্ত্ৰী. **ফেদেলী**।

ফেন বি. বৰকৈ লৰাত বা উতল ধৰাত জুলীয়া বস্তুৰ ওপৰলৈ উঠা ফুটফুটীয়া মল বা ঢৌৰ সমষ্টি froth, foam. **ফেনফেনীয়া** বিণ. ফেনৰ নিচিনা বৰ কোমল froth like, very soft. ক্ৰি. বিণ. **ফেনেফোট-কাৰে** ঢৌ আৰু অন্যান্য বস্তুৰে

, সৈতে বাঢ়নী পানী। অক. ধা. **ফেনা** ফেন ধৰ, ফেন উৎপন্ন কৰ।

ফেনী বি. এবিধ পিঠা a kind of cake.

ফেনেক সক. ধা. খচি ফেন তোল, মৰ্দ্দন কৰ to mix up by squeering and heating. বিণ. **ফেনেকা-ফেনেক**।

ফেপা বিণ. কোমল, ঢিলা soft, delicate.

ফেপেৰি বি. খঙত ফোপোৰা কাৰ্য্য, ডাবি defiance, angry intimidation. **ফেপেৰিপাত** ডাবি বা গেঙেৰি দে to defy.

ফেব্ৰুৱাৰী বি. ইংৰাজী বছৰৰ দ্বিতীয় মাহ।

ফেৰ বি. কপালৰ গতি changes of fortune, মেখেলা, চোলা আদিৰ মেৰ বা ঘেৰ the width or circumference of a garment, হেৰফেৰ a difference of weight in the scale, প্ৰতিযোগিতা, অৰিয়া অৰি rivalry **ফেৰধৰ** উন্নত অৱস্থা পা, পুষ্ট হ to prosper, to be healthy. **ফেৰপাত** বুজিবলৈ সাজু হ to be ready to fight, অৰিযা অৰি কৰ। **ফেৰমাৰ** তজুৰ দুয়োফালৰ গধুৰতা সমান কৰ to balance, প্ৰতিযোগী হ to compete. **ফেৰমেল** বহল হৈ যা।

ফেৰফেৰণি বি. একেবাহে প্ৰবল বতাহ বৈ থাকিলে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ। অক. ধা. **ফেৰফেৰা**। বিণ. **ফেৰফেৰীয়া**। ক্ৰি. বিণ. **ফেৰফেৰ কৰে**।

ফেৰা (উপশব্দ) অলপ, অকণ, এখুদ an article used with a noun to denote a small quantity, ভাল বা সৰু বস্তু বুজাবলৈ ফেৰি হয়।

ফেৰাৰ বিণ. পলাই যোৱা absconding.

ফেৰিয়াফেৰি বি. অৰিয়াঅৰি, প্ৰতিযোগিতা rivalry, competition.

ফেৰেকা বিণ. আঁতৰা আঁতৰি, ডালমেলা set farther apart than usual, স্ত্ৰী. **ফেৰেকী**।

ফেৰেঙণী বি. একে ঠাইৰ পৰা বেলেগ হৈ যোৱা দুটা ডালৰ এটা one of two branches forking out, ফেৰেঙণীৰ গুৰি বা জোৱা a fork of a tree. ক্ৰি. **ফেৰেঙণী মেল**।

ফেল অনুত্তীৰ্ণ fail, দেউলিয়া (বেঙ্ক)।

ফেল-জামিন বি. ভাল স্বভাৱত থাকিবলৈ আদালতৰ পৰা লোৱা জামিন security for good behaviour.

ফেষ্টা বিণ. পেটা উঠা crushed.

ফৈদ বি. বংশ, গোত্ৰ a family or

class. বিণ. **ফৈদীয়া** কোনো এক ফৈদৰ বা বংশৰ।

ফৈৰাম বি. দালাল a broker. বি. **ফৈৰামি**।

ফোঁচ্, ফোঁচ্‌ফোঁচ্ বি. সাপৰ দৰে শব্দ a hissing sound. অক. ধা. **ফোঁচ্‌ফোঁচা**। বি. **ফোঁচ ফোঁচনি**।

ফোঁপ চুঙা বি. জ্ঞান বুদ্ধি নথকা মূৰ্খ মানুহ a block-head. **ফোঁপ ডাং** গণ্ডপী মানুহ। **ফোঁপ-যষ্টী** নিজকে নিজে মিছাই প্ৰশংসা কৰা।

ফোঁপা উৰি বি. সাপে খণ্ডত নাকেৰে কৰা ডাঙৰ শব্দ, খঙেৰে ডাঙৰকৈ দিয়া ডাবি।

ফোঁপাল, ফোঁপোলা বিণ. ফোঁপ থকা, নলিৰ নিচিনা hollow, tubular.

ফোঁ-ফোৰা অক. ধা. বতাহ বলাৰ নিচিনা শব্দ কৰ।

ফোঁহা বি. ছালৰ ওপৰত হোৱা সৰু খহু a pimple.

ফোঁহোৰা বি. ডাঙৰ ফোঁহা a boil.

ফোকাৰ সক. ধা. বিৰিয়াই মাত to call aloud, ঘনে ঘনে উশাহ ল to pant.

ফোচ্‌কা-পানী ঠিলা বা সোপা খুলি দিলে বটল বা আন পাত্ৰৰ পৰা ফোচ্ শব্দ কৰি উতলি ওলোৱা পানী।

ফোট বি. কপালত লোৱা চন্দন, সিন্দূৰ আদিৰ চিন a mark made with a paint on the forehead, নিচেই অলপ পৰিমাণ a very small quantity, জন্তুৰ কপালত থকা চিন a mark on the forehead of an animal. বিণ. **ফোটা, ফোটাল** কপালত ফোট থকা।

ফোড় সক. ধা. ফাল, বিদীৰ্ণ কৰ।

ফোপ বি. চুঙাৰ বিন্ধা, ভিতৰৰ শূন্য ভাগ a hollow, a cavity. **ফোপ-চুঙা** অপদাৰ্থ বস্তু বা মানুহ a worthless person or thing.

ফোপা অক. ধা. খৰকৈ চুটি উশাহ ল to pant. বি. **ফোপনি**।

ফোৰ্ বি. পোন-পটীয়া সেৰেঙা সিয়নি a thin stitch. ক্ৰি. **ফোৰ মাৰ্**।

ফোৰণ বি. আঞ্জাত দিবলৈ তপত কৰা মচলা আৰু তেল বা ঘিউ heated oil or ghee for seasoning curry.

ফোৰোহনি কোনো জন্তুৱে খাইকৈ হাতীয়ে খং প্ৰকাশ কৰি নাকেদি মৰা গোঁজৰণি a snoring sound by an angry animal.

ফৌজ বি. সৈন্য an army.

ফৌজদাৰী বিণ. দোষী আৰু দণ্ড সম্পৰ্কীয় relating to criminal court.

ফৌত বিণ. মৃত, মৰা dead. **ফৌতী**

বিণ. মৰা মানুহৰ, মৰা মানুহ সম্বন্ধীয়।

ফৌ ফৌৱা বিণ. শুকান, পিঠাগুৰিৰ দৰে নীৰস dry, dry like rice powder, not sticky.

ব, ৱ

ব, ৱ ব্যঞ্জন বৰ্ণৰ তেইশ আৰু উনত্ৰিশ সংখ্যাৰ আখৰ। শব্দৰ আদিত অসমীয়া ভাষাত 'ৱ' ৰ উচ্চাৰণ 'ব' ৰ দৰেই হয়, আকৃতিও একে হয়; সেই কাৰণে একে ঠাইতে লিখা হল। the twenty-third and twenty-ninth letter of the consonants.

ব সক. ধা. গুটি সিঁচ, ৰোপণ কৰ to sow broadcast.

ব সক. ধা. কাঠী বা সূতাৰে নিৰ্মাণ কৰ to weave or plait, তাঁতৰ বানীৰ সূতা সুমাবলৈ দীঘৰ সূতাবোৰ বেলেগোৱা জৰী healds, heddless, **ব তোল** তাঁতৰ দীঘল সূতাবোৰ ব-ৰ মাজত সুমা to furnish with healds.

ব সক. ধা. কান্ধ মূৰ বা হাতত তুলি নে, কঢ়িয়া to carry. অক. ধা. খাট, চাকৰি কৰ, লোকৰ তলত কাম কৰ to serve, to do domestic service. বি. বলধৰ গলধন the shoulder of a bullock.

ব অক. ধা. বল, সোঁত বা বতাহৰ দৰে চল to flow as water, to blow as wind, টিক, চল to endure, to last.

বইনা বি. কিনিব খোজা বস্তু নেবেচাকৈ ৰাখিবলৈ দিয়া অলপীয়া ধন, কোনো কথাৰ বন্দবস্ত ঠিক ৰাখিবলৈ দিয়া আগতীয়া ধন earnest money, advance.

বওঁতা বি. গুটি সিচোঁতা a sower of seeds, সূতা বা কাঠীৰে নিৰ্মাণ কৰোঁতা one who weaves or plaits, কঢ়িয়াওঁতা one who carries, ভৃত্যৰ কাম কৰোঁতা one serving as a servant. স্ত্ৰী. বঁ-তী।

বং যাঠী বটালীৰ নাল the handle of a spear or a chisel, জৰী a rope, জোৰা দিয়া কথা a word or phrase not necessary to the sense but for the sake of ornament. **বং লগা, বং দি** অৰ্থ বুজাবলৈ নলগা কথা ব্যৱহাৰ কৰ, কথা জোৰা দে। বিণ. **বং লগোৱা, বং দিয়া**।

বংশ বি. একেজন আদি পুৰুষৰ পৰা বঢ়া সন্তান সন্ততি, গোষ্ঠী a race, a family, বাঁহ bamboo. **বংশ-ছেদ** বংশ নষ্ট হোৱা extinction of the race or family,

বংশ বা সম্বন্ধ এৰাএৰি হোৱা severence of relationship. **বংশধৰ** বংশৰ ঘাই লোক the principal man of a family, কোনো বংশৰ সন্তান a descendant. **বংশধ্বজ** বংশৰ নাম জলোৱা মানুহ (বিদ্রূপ অৰ্থত) one who makes his family famous (ironically). **বংশলোচন** বাঁহৰ ভিতৰত থকা থপথপিয়া বস্তু বা বাঁহজল bamboo manna. **বংশাৱলী** কোনো এক বংশৰ লোক বিলাকৰ পৰম্পৰৰ সম্বন্ধ দেখাই লিখা নাম সমূহ a pedigree, a geneological tree. **বংশক্ষয়** বংশৰ নাশ decay of a family.

বংশী বি. বাঁহী, মুৰলী a flute. **বংশীধৰ** কৃষ্ণ, বিষ্ণু Krishna, Vishnu. **বংশীবদন** কৃষ্ণ।

বংশী, বংশীয় বি. কোনো এক বংশৰ belonging to a particular family.

বঁকিয়া 'বঙিয়া' চোৱাঁ।

বঁজা বিণ. গুটি নধৰা, সন্তান বা পোৱালি জন্মাবৰ শক্তি নথকা unable to produce an offspring, barren. স্ত্রী. **বাঁজী**।

বঁটা বি. পুৰস্কাৰ reward.

বঁটা সক. ধা. আনৰ দ্বাৰা ভগাই দিয়া to cause to be distributed.

বঁতিয়া অক. ধা. বাঁতি কৰ, পেটৰ বস্তু মুখেদি উলিয়া to vomit.

বঁ-তী, বোৱঁতী বিণ. সোঁত বৈ থকা, পানী চলি থকা flowing, not stagnant.

বঁহীয়া বিণ. বাঁহী stale, ঈষৎ মলিন আৰু গোমোঠা dull, pale.

বক বি. বগ, এবিধ দীঘল ঠুঁটীয়া মাছ খোৱা চৰাই, এবিধ ফুল আৰু তাৰ গছ a paddy bird, kind of flower and its tree, ভীমে বধকৰা এটা ৰাক্ষস। **বক-ধাৰ্ম্মিক** ভণ্ড a cheat.

বক অক. ধা. বলক, নিৰৰ্থক কথা ক to rave, to babble, অতিৰিক্ত কথা ক to talk too much, তিৰস্কাৰ কৰ to scold. বি. **বকনি**।

বকচিচ বি. পুৰস্কাৰ a reward.

বক্রীদ, বকৰীদ বি. মুচলমান পৰ্ব্ব বিশেষ ইদ্-উজ্-জুহা।

বকটা বি. বথলা, চেপেটা বা পাতল বস্তুৰ খণ্ড a scale, a flat portion. বিণ. **বকটা-বকট** বথলা-বথল।

বকটু বি. বাঁহ বা বেতৰ দৈৰ বুকুৰ বা ভিতৰৰ ভাগ the inner part of a bamboo or cane strip.

বকনা বিণ. পিয়ন-এৰা (গৰু ম'হৰ পোৱালি) grown up.

বকৰা বিণ. খোনা stammerer.

বকৰা বি. জাবৰ rubbish. **বকৰাণি** জাবৰ পেলোৱা ঠাই।

বক্ পঞ্চক বি. কাতি মাহৰ শুক্লা

একাদশীৰ পৰা পাঁচদিন, এই কেই দিনত হিন্দুমতে মাছ খোৱা নিষিদ্ধ।

বক্‌বকা অক. ধা. বলক, সৰহকৈ অমূলক কথা ক to prate uselessly, বক্‌বক্ শব্দ কৰি উতল to bubble. বি. **বক্‌বকনি**।

বকলম বি. বদলি, সলনি, লেখিব নজনা মানুহৰ সলনি অইন এজনে চহি কৰাৰ চিন স্বৰূপে দিয়া 'বঃ' বা 'বং' আখৰ।

বকলা বি. গছৰ ছাল বা পাতল চেপেটা বস্তুৰ খণ্ড a piece of board or bark of tree, হাতে লিখা পুথি ঢকা গছৰ ছালৰ ঢাকনী the bark covering of a manuscript, ছপা কিতাপ ঢকা তুলাপাতৰ ঢাকনী the paper covering of a printed book. **বকলা মেল** ঢাকনী গুচা অৰ্থাৎ কোনো পুথি পঢ়িবলৈ বা কাহিনী কবলৈ আৰম্ভ কৰ to begin to read a book or tell a story.

বকহা বি. ফালি ছিৰি একৰাই নিয়া বস্তুৰ সোপা a mass or lump of crushed things. বিণ. **বকহা-বকহ** সোপা সোপ, সোৱাদহীন lumpish, tasteless.

বকুল বি. এবিধ গছ আৰু তাৰ সুগন্ধ ফুল a kind of tree and its flower.

বক্তব্য বিণ. কবলগীয়া to be said, or spoken. বি. কবলগীয়া কথা anything to be said. **বক্তা** বক্তৃতা দিওঁতা a speaker. স্ত্ৰী. **বক্ত্ৰী**। **বক্তৃতা** সভাত কোৱা কথা a speech, a lecture.

বক্ত্ৰ বি. মুখ mouth.

বক্ৰ বিণ. কুঁজা, বেকা, কেকোৰা crooked, পিছ হুঁহকি যোৱা (গ্ৰহৰ গতি) retrograde, অশুভ (গ্ৰহ) malignant (said of a planet). **বক্ৰোক্তি** শ্লেষবাক্য innuendo.

বখলিয়া বিণ. পিয়ন ছৰা পিবলৈ এৰা weaned (said of a calf).

বখলা বি. গছৰ ছাল নাইবা আন চেপেটা বস্তুৰ একখণ্ড, বকটা a portion of a bark or skin. বিণ. **বখলা-বখল** অনেক বখলা হোৱা, বহুত বখলা কৰা divided into many pieces of bark or skin. সক. ধা **বখলিয়া** বাকলি গুচা to peel.

বখান সক. ধা. প্ৰশংসা কৰ to praise, বাহুল্য কৰি কৰ to explain.

বখিয়া বি. ঘন মিহি সিয়নি a kind of fine stitching.

বগ, বগলী বি. বক, দীঘল ঠেং আৰু ঠোঁটেৰে এবিধ মাছ খোৱা চৰাই heron.

বগৰা বিণ. নিজৰ ঘৰ বাৰী নথকা বাবে আনৰ ঘৰত বাস কৰি ফুৰা vagabond, homeless.

বগৰি বি. এবিধ কাঁইটীয়া গছ আৰু তাৰ সৰু ফল the plum.

বগল বি. কাষলতি the armpit, কাষলতিত ওলোমাই লোৱা কাপোৰ থোৱা মোনা a cloth-bag, দাঁতি কাষ side, edge. বিণ. এৰঁতীয়া aside.

বগলী বি. বগ জাতিৰ মাইকী সাধাৰণতে ই বগ মতা মাইকী দুয়োকে বুজায় a female paddy bird.

বগা বি. শুভ্ৰ, শুক্ল, শ্বেত white. স্ত্ৰী. **বগী**।

বগা অক. ধা. বুকু চোঁচৰাই বা পেট পেলাই যা to crawl, to creep, আন গছ আদিৰ আশ্ৰয় লৈ উঠি বা বাঢ়ি যা (লতা) to climb. অক. ধা. পিঠিত উঠ to mount. **বগা ওলা** বগা কুষ্ঠ ৰোগে ধৰ to be attacked with white leprosy. **বগা-বাহক** অলপ দীঘলীয়া পাতেৰে এবিধ ঔষধত লগা সৰু গছ a medicinal plant. **বগা-মেদেলুৱা** বি. বিহলঙনী। **বগা-মাটি** খড়িমাটি chalk. **বগা-সৰিয়হ** এবিধ সৰিয়হ।

বগিয়াবগি অৰিয়া অৰি rivalry, আন এজনে কৰিব বুলি কৈ কোনো কাম নকৰা।

বগীতাম বি. ৰাং চৰোৱা লোৰ পাত, টিন tin.

বগুৰা বি. দুই হাত আৰু দুই আঁঠু মাটিত পেলাই কৰা গতি moving on all fours. ক্ৰি. **বগুৰা** বা।

বঙলা বি. চাবি চালৰ ডাঙৰ মানুহ থকা ভাল ঘৰ bungalow.

বঙলুৱা বিণ. বঙালীৰ নিচিনা resembling Bengali.

বঙহ বি. গোত্ৰ, বংশ a race, family, বংশৰ এজন a scion of a family. **বঙহ খা** অকালত গৰ্ভ নষ্ট হ to miscarry.

বঙাল, বঙালী বি. বঙ্গদেশৰ মানুহ a man of Bengal. স্ত্ৰী. **বঙালনী**।

বডিয়া বি. পথাৰৰ মাজেদি মানুহ যোৱা আলি an embankment across a rice-field.

বঙ্ক বিণ. বেঁকা, নিৰ্দ্দয় crooked, cruel.

বঙ্গ বি. আসামৰ পশ্চিমে থকা ভাৰতবৰ্ষৰ এখন ৰাজ্য বা প্ৰদেশ the province of Bengal.

বচ্ বি. এবিধ তামোলৰ পোক a kind of insect.

বচ্ বি. এবিধ দৰৱত দিয়া মল the orris root.

বচন বি. বাক্য, কথা, কোনো বিষয়ত বিধান কৰা শ্লোক speech, a text, an aphorism, উপদেশ মূলক কথা a moral saying, ব্যাকৰণত একত্ব বহুত্ব ইত্যাদি number.

বচ্-বাচ্, বইচ্-বাইচ বি. ঠোঁটা মোজা, মুখ চুপতি altercation.

বচা সক. ধা. জীয়াই ৰাখ, ৰক্ষা কৰ to keep alive to save.

বচা বি. এবিধ বাকলি নথকা বৰ তেলী মাছ a kind of fatty fish.

ব-চুঙা বি. 'ব'-তোলা বাঁহৰ চুঙা a weaver's implement.

বচোৱাল বি. আহোম ৰজাৰ দিনত ৰজাৰ বৰ চৰালৈ যোৱা বিষয়াবিলাকে চুৰিয়াৰ ওপৰত মেৰাই কঁকালত টঙালিৰে বান্ধি পিন্ধা আৰু আঠুলৈকে ওলমা এবিধ কপাহী কাপোৰ a court dress worn by the officers of Ahom Rajas.

বছৰ বি. বাৰ মাহ কাল a year. **বছৰি** ক্রি. বিণ. প্ৰতি বছৰত, বছৰেকত yearly, every year. **বছৰ উদানি, বছৰ-বন্ধীয়া** বিণ. এবছৰৰ কাৰণে বন্দৱস্ত কৰা contracted for a year. **বছৰ পিয়নি, বছৰ বিয়নী** বিণ. প্ৰতি বছৰে পোৱালি দিয়া producing a calf or young one every year. **বছৰীয়া** বিণ. বছৰ হোৱা passing a certain number of years. **বছৰেক** এবছৰ one year. **বছৰেকীয়া** বিণ. এবছৰ বয়সৰ one year old, এবছৰৰ কাল ব্যাপি থকা lasting for a year, এবছৰত এবাৰ হোৱা annual, মৰাৰ প্ৰথম বছৰৰ অন্তত মৃতকৰ উদ্দেশে কৰা শ্ৰাধ a ceremony performed at the end of the first year after death.

বছা অক. ধা. আনৰ হতুৱাই পৃথক কৰোৱা বা বাছি লোৱা কাৰ্য্য কৰা to cause to be selected.

ব-ছিগা বিণ. গলধনত ঘা লগা with galled-neck.

ব-ছেৰা বিণ আপোনাৰ সম্বন্ধীয়া মানুহৰ মৰম নজনা stranged from one's own relations.

বজৰা বিণ. সৰু আৰু বৰ টান stoney, very hard. **বজৰীয়া** সৰু সৰু গুটিৰে পূৰ্ণ (কল) full of seeds.

বজৰুৱা বিণ. বজাৰৰ, বজাৰত থকা বা পোৱা belonging to a bazar, available in a bazar, সামান্য common, vulgar.

বজা সক. ধা. বাদ্য যন্ত্র বা অন্য কোনো বস্তুৰ ধ্বনি তোল to play upon, as a musical instrument, to cause anything to sound. **বি. বজোৱা।** বি. **বজাওঁতা।**

বজা অক. ধা. জয়লাভ কৰ, বেছি লাভ কৰ to attain victory, to have much profit.

বজাই ৰাখ ক্রি. ৰক্ষা কৰ, বলবৎ ৰাখ to save, to maintain.

বজাৰ, বাজাৰ বি. বস্তু বেচা-কিনা ঠাই, হাট market. **বজাৰী** বজাৰৰ relating to bazar. বি. **বজাৰত** বস্তু বেচোঁতা, দোকানী a shopkeeper.

বজাল বি. এবিধ বনৰীয়া বাঁহ a kind of wild bamboo.

বজুৱা বিণ. বাহিৰফালে থকা staying outside, নিজৰ ঘৰৰ বা পৰিয়ালৰ নোহোৱা not of one's family. **বজোৱা** সক. ধা. আনৰ দ্বাৰাই কোনো যন্ত্ৰৰ ধ্বনি তোল to cause to be played.

বজোৱাৰ বি. বৰ শব্দ কৰি উঠা ঢৌ a roaring wave.

বজ্ৰ বি. ইন্দ্ৰৰ প্ৰধান অস্ত্ৰ the thunder-bolt of Indra, ভয়ঙ্কৰ গাজনি মাৰি অতি বেগেৰে পৃথিবীলৈ অহা বিজুলী thunder-bolt. **বজ্ৰকল্প** বজ্ৰৰ নিচিনা। **বজ্ৰকীট** বৰ টান আৰু চোকা দাঁত থকা এবিধ পোক। **বজ্ৰধৰ, বজ্ৰপাণি** ইন্দ্ৰ। **বজ্ৰপাত** চৰক পৰা, বিজুলী পতন, হঠাৎ হোৱা ডাঙৰ বিপদ। **বজ্ৰময়** বৰ টান। **বজ্ৰমুষ্টি** বৰ টান ভুকু। **বজ্ৰলেপ** বৰ টানকৈ লাগি ধৰা। একৰাব নোৱৰা। **বজ্ৰাঘাত** বজ্ৰপাত।

বৰ্জ্জ সক. ধা. অলপকাল বাস কৰ, থপ, টোপনি নোযোৱাকৈ থাক, পৰিত্যাগ কৰ to forego, to avoid. বি. **বৰ্জ্জন**।

বঞ্চ সক. ছল কৰ, ফাকি দে to deceive. বি. **বঞ্চোতা**। স্ত্ৰী. **বঞ্চতী**। **বঞ্চক** প্ৰতাৰক, ঠগ a cheat. **বঞ্চন** প্ৰতাৰণা কৰা কাৰ্য্য। **বঞ্চনা** প্ৰতাৰণা, প্ৰবঞ্চনা deceit, fraud. **বঞ্চিত** প্ৰতাৰিত, ঠগত পৰা cheated, আশা পূৰ্ণ নোহোৱা deprived of.

বট বি. বড় গছ the Indian fig tree.

বটন বি. আঞ্জাত দিয়া বটা বস্তু pounded rice etc. used in a curry.

বট্লহি বি তলত খুৰা নথকা এবিধ পিতলৰ পাত্ৰ বা ডাঙৰ ঘটি a kind of water vessel.

বটলা বি. বিয়া নকৰাকৈ তিৰোতা ৰখা মতা a man keeping a woman as his wife without a formal marriage.

বটা বি. চাপৰ শৰাই a kind of tray with a foot, এবিধ সৰু চৰাই a quail.

বটালি বি. খুন্দা, মাৰপিট beating, thrashing.

বটালী বি. এবিধ কাঠ খোলা ধাতুৰ অস্ত্ৰ a chisel.

বটিয়া সক. ধা. বিন্ধাত হেচি সুমা to thrush into.

বটীয়া বি. সূতা পকাই কৰা মিহি জৰী twine, string, এবিধ সৰু মাছ a kind of small fish.

বটুৱা বি. তামোল থোৱা, সৰু জোলোঙা a small bag for betel-nuts, খুৰা নথকা বট্লহিৰ নিচিনা ঘটি a brass pot.

বঠা বি. এবিধ চেপেটা আৰু বহল আগেৰে নাও চলোৱা সঁজুলি an

oar. **বঠাপতীয়া** বিণ. বঠাৰ আকৃতিৰ।

বঠি বি. মৈদাৰ পইৰা বা খুৰা, ৰেন্দাৰ কাঠ a wooden handle, as of a carpenter's plane, ধূপ-দানী, ধূপৰ কাঠি গুজি ৰখা সঁজুলি an incense pot or stand.

বঠী বি. মৈদা, তৰকাৰি মাছ আদি কটা অস্ত্র a kind of bow-shaped knife.

বড় বিণ. বৰ, ডাঙৰ, প্রধান, শ্রেষ্ঠ big, large, chief, principal. (পু. অ.) **বড়ি**।

বড় বি বটা মাহৰ সৰু পিঠা, তাক ভাজি বা আঞ্জাত দি খোৱা হয় a round cake used in a curry

বড়গছ বি. এবিধ বৰ ওখ ডাঙৰ আও কাঠী গছ the Indian fig tree.

বঢ়নী বি. ধান বানোতে খুবলিলৈ ধান ঠেলা মাৰি a rod used in pushing paddy under the pestle of rice-cleaning pedal.

বঢ়া বি. বাঢ়নী মাৰিৰে ঠেলি ঠেলি খুবলিত ৰাখিবলৈ লোৱা ধানৰ পৰিমাণ, ওনা the quantity of paddy taken at a time to the mortar.

বঢ়া সক. ধা. বেছি কৰ, বৃদ্ধি কৰ to increase, to enlarge, দীঘল কৰা to produce, আগলৈ ঠেল to push forward. বিণ. শ্রেষ্ঠ, উত্তম, আনতকৈ অধিক superior, surpassing. **বঢ়া কথা, বঢ়া বচন** কৰ নলগীয়া কথা, অনুচিত কথা improper word or speech. **বঢ়াবঢ়ি** পৰস্পৰে বিবাদ কৰিবলৈ আগ বাঢ়ন the act of defying one another.

বঢ়িয়া বিণ. অতি উত্তম, বৰ ভাল very good, excellent.

বণক্ সক. ধা. ৰৰণ লগা, ৰঞ্জিত কৰা to paint with dyes. বিণ. **বণকীয়া**।

বণিক্ বি. বেপাৰী, বেহা-বেপাৰ কৰা মানুহ a trader.

বণিয়া বি. বেহেৰুৱা, বেপাৰী a petty trader, সোণৰ অলঙ্কাৰ গঢ়া মানুহ a goldsmith.

বণ্টন বি. অংশীকৰণ, বিভজন, ভাগ। বিণ. **বণ্টক**।

বতৰ বি. বায়ুমণ্ডল বা আকাশৰ অৱস্থা weather, শস্য ৰোৱা কটা আদি খেতিৰ উপযুক্ত সময় a particular season for agricultural operations. **বতৰ দাং** বতৰ মুকলি হ, ৰৰষুণ নাইকিয়া হ to be cloudless or cleared. **বতৰ দে** ভাল বতৰ হ, উপযুক্ত বতৰ হ। **বতৰীয়া** বিণ. কোনো বতৰত হোৱা growing or happening in a particular season,

বতৰা 'বার্তা' চোৱঁা।

বতা বি. ইকৰা a kind of grass.

বতাহ বি. চলি থকা বায়ু wind. **বতাহী** বিণ. বতাহৰ দৰে অস্থিৰ restless.

বতুৰা বিণ. বাত ৰোগে ধৰা rheumatism, ৰুগীয়া, বেয়া unhealthy, bad.

বত্রিছ, বত্রিশ বি. একুৰি বাৰ thirty two.

বৎ অব্যয়. নিচিনা, সদৃশ similar, like.

বৎস বি. গৰু ম'হৰ পোৱালি a calf, ল'ৰাক মৰমেৰে মতা মাত a term of endearment used to a boy. **বৎসপাল** গৰখীয়া cow-herd.

বৎসৰ বি. বছৰ a year.

বৎসল বিণ. কৃপাময়, দয়ালু affectionate, kind.

বদ বি. বিধ sort, kind.

বদ বিণ. বেয়া, মন্দ bad. বি. **বদ্‌জাত** বেয়া বা হীন জাত low birth or origin. **বদ্‌নাম** অপযশ, দুৰ্নাম bad reputation. **বদ্‌মাচ** বিণ. দুষ্ট প্ৰকৃতিৰ of bad character, দুষ্ট প্ৰকৃতিৰ মানুহ a man of bad character. গুণ বি. **বদ্‌মাচি, বদ্‌মাচালি**।

বদতি (পু. অ.) সক. ধা. কয় to speak.

বদণ্ডী বি. চিনিব নোৱৰা দুষ্ট মানুহ a man of strange character.

বদন বি. মুখ the mouth, মুখমণ্ডল the face. **বদন-কমল** পদুমৰ দৰে শুৱনি মুখ a handsome face, বৰ প্ৰিয় লোকৰ মুখ the face of a very beloved person. **বদন-চন্দ্ৰ** জোনৰ নিচিনা শুৱনি মুখ a lovely face.

বদৰী বি. বগৰী a kind of fruit.

বদল, বদলি বি. সলনি, এটাৰ ঠাইত আন এটা exchange. **বদলি, বদলে** সলনি, পৰিবৰ্ত্তে in exchange. বিণ. **বদলী** স্থানান্তৰিত transferred.

বদান্য বিণ. দানী উদাৰ liberal.

বদিয়াৰ বি. বাদ দিওঁতা, দোষাৰোপ কৰোঁতা an accuser.

বদিয়াৰ বি. কণী খুন্দি গৰুক নপুংসক কৰা মানুহ one emasculating a young bull.

বদীয়া বিণ. বাদ উঠা, দোষত পৰা accused, guilty. বি. দোষত পৰা মানুহ an accused. স্ত্ৰী. **বদিয়ানী**।

বদুৰা বিণ. বাতুযুক্ত, ঘঁহি চোকা নকৰা, ধাৰ নথকা blunt as a knife.

বদ্ধ বিণ. বান্ধ খোৱা, এৰাব নোৱৰা tied, fixed.

বদ্ধমূল বিণ. দকৈ শিপা মেলি লাগি ধৰা, দৃঢ়ৰূপে মনত লগা firmly rooted. **বদ্ধমুষ্টি** দৃঢ়মুষ্টি, কৃপণ close-fisted, miserly.

ব-দ্বীপ বি. নৈৰ মুখত হোৱা তিনি চুকীয়া দ্বীপ a delta.

বধ সক. ধা. প্ৰাণনাশ কৰ to kill. বি. প্ৰাণ নাশ কৰা কাৰ্য্য, হত্যা murder. **বধী** বধ কৰোঁতা murderer. **বধাৰ্হ, বধ্য** বধৰ যোগ্য fit to be killed, deserving death. **বধ দে** বধ কৰা দোষে ছুব বুলি শপত দে। **বধ লগ** কাৰো মহা দুৰ্গতি বা মৃত্যুৰ কাৰণ হ। **বধ-লাগ** বধ কৰাৰ দোষে ছো। **বধোপায়** বধিবৰ উপায়।

বধিৰ বিণ. কলা, কাণে নুশুনা deaf.

বধী বি. বধ কৰোঁতা, প্ৰাণ মাৰোঁতা (অন্য শব্দৰ পাছত থাকে)—যেনে গোবধী a murderer.

বধূ বি. ভাৰ্য্যা a wife, পুত্ৰৰ বা ভায়েকৰ ভাৰ্য্যা, বোৱাৰী a daughter-in-law or sister-in-law.

বন বি. হাবি, জঙ্গল a forest, a jungle. বি. তৃণ, ঘাঁহ grass.

বন বি. কাম, কাৰ্য্য work, অলঙ্কাৰ বা কাপোৰৰ ওপৰত কৰা কাৰুকাৰ্য্য ornamental workmanship, embroidery. ক্ৰি. **বন কৰ** কাম কৰ to work, কাপোৰ বা অলঙ্কাৰৰ ওপৰত নক্সা তোল। বিণ. **বন কৰা**।

বন-কৰ বি. গৰু ম'হ আদি জন্তু চৰ্কাৰী বননিত চৰোৱা বাবে চৰ্কাৰে লগোৱা কৰ বা ৰাজহ grazing-tax. **বন-গৰু** মেঠোন। **বন-গুটি** কাপোৰত লাগি ধৰা এবিধ বানৰ গুটি আৰু তাৰ বন। **বন ঘোষা** গাৱঁলীয়া সুৰৰ গৰখীয়া ল'ৰাই গোৱা গীত a pastoral song. **বন-চকা** টোকোৰা চৰাই। **বন-চৰ** হাবিত থকা জন্তু, বনৰীয়া জন্তু a wild animal, বনৰীয়া wild. **বনচাৰী** বিণ. হাবিত ফুৰা।

বনজ বিণ. হাবিত জন্ম হোৱা, বনৰীয়া wild born or produced in the forest.

বন-আলুক বি. ঔষধত ব্যৱহাৰ হোৱা আলুকৰ নিচিনা এবিধ বন।

বননি বি. বনেৰে ঢাক খাই থকা ঠাই, ঘাহনি grass-land.

বন-দেৱতা বি. হাবিৰ উপদেৱতা বিশেষ a Sylvan god.

বন-ফুল বি. বনৰীয়া ফুল, হাবিত আপুনি হোৱা ফুল wild flower.

বন-বনা অক. ধা. অকাই পকাই ফুৰ, কাম-বন নকৰাকৈ ঘূৰি ফুৰ to wander about.

বন-বৰাগী বি. চাৰিওফালে ঘূৰি ফুৰা লোক a vagabond.

বন-বাৰি বি. কাম কাজ work. business.

বন-বাৰী বি. ঘৰুৱা কাম household work.

বন-বাস বি. হাবিত বাস কৰা, হাবিত থকা কাৰ্য্য living in a forest, নিৰ্ব্বাসন banishment. **বন-বাসী** বিণ. হাবিত থকা মানুহ

a man living in a forest. স্ত্রী. **বনবাসিনী**।

বন-ভোজ বি. ঘৰৰ পৰা আঁতৰৰ কোনো মুকলি ঠাইত ভোজ সবাহ খাই কৰা আমোদ picnic.

বন-মানুহ বি. নেজ নথকা এবিধ ডাঙৰ জাতৰ বান্দৰ orang outang.

বনমালী বি. বনমালা পিন্ধোতা, শ্ৰীকৃষ্ণ Krishna.

বন-ৰজা বি. হাবিৰ ৰজা, বাঘ a tiger.

বনৰা বি. তিৰোতা লুভীয়া মতামানুহ, লম্পট মানুহ a libertine, a debauchee. স্ত্রী. **বনৰী**।

বনৰীয়া বি. হাবিত থকা বা উৎপন্ন হোৱা wild, found in the jungle.

বন-লগা প্ৰথমতে বন কৰিবলৈ অৰ্থাৎ হাল বা নাঙল টানিবলৈ শিকা (গৰু ম'হ) to break in, as an animal.

বন-সট বি. এবিধ বন শাক a kind of pot-herb.

বনা অক. ধা. উৰ, আকাশত উৰি ঘূৰি ফুৰ soar about in the air ঘূৰি পকি ফুৰ, থিতাপি নোহোৱাকৈ ভ্ৰমি ফুৰ, বনবনা to wander about, to move about.

বনা সক. ধা. আনৰ দ্বা। ধান খুন্দাই চাউল কৰ to cause to be husked, as paddy.

বনা অক. ধা. শোভাযুক্ত হ to look beautiful. সক. ধা. তৈয়াৰ কৰ to make.

বনাগ্নি বি. হাবিত লগা জুই a jungle fire.

বনাম (অব্যয়) বিৰুদ্ধে, বিপক্ষে versus.

বনি বি. ৰোগৰ কাৰণ a primary exciting cause of illness. ক্ৰি. **বনি ল** কোনো এটা কাৰণৰ আশ্ৰয় কৰ to be the primary cause.

বনিতা বি. তিৰোতা, ভাৰ্য্যা a woman, a wife.

বনিয়ন বি. সূতা গোঁঠি তৈয়াৰ কৰা চোলা a jersey.

বনিয়া সক. ধা. সেৰেঙা কৰ, বিমান হব লাগে সিমান পাতল কৰ to thin out as plants, মাজে মাজে পক to become ripe here and there.

বনুৱা বি. কাম কৰা মানুহ বা তিৰী a worker, a labourer, ভৃত্য a servant. বিণ. কাম কৰা labouring.

বনৌষধি বি. দৰব স্বৰূপে ব্যৱহাৰ কৰা উদ্ভিদ a herb used as a drug.

বন্তি বি. প্ৰদীপ, জ্বলি থকা চাকি a lighted lamp.

বন্দ সক. ধা. সেৱা কৰ, প্ৰণাম কৰ। বি. **বন্দন** প্ৰণাম সেৱা salutation, obeisance. **বন্দনা** গুণ

কীৰ্ত্তন কৰি কৰা পূজা, স্তুতি recitation of praise, prayer. বিণ **বন্দনীয়** পূজনীয়, সেৱা পাবৰ যোগ্য fit to be worshipped or saluted.

বন্দবস্ত, বন্দবস্তি বি. কোনো কাৰ্য্য কৰিবলৈ কৰা বিধিব্যৱস্থা, মাটিৰ পিয়ল, খাজনা আদি নিৰ্ণয় কৰা কাৰ্য্য arrangement, settlement.

বন্দৰ বি. সাগৰ বা নৈৰ পাৰত থকা জাহাজ বন্ধা আৰু বেপাৰৰ ঠাই a port.

বন্দী বি. ভৃত্য, পুৰুষ ভৃত্য, ৰণত ধৰা পৰা মানুহ a slave, a prisoner of war. বিণ. আবদ্ধ confined, নিযুক্ত, আজৰি নথকা engaged. **বন্দীকৰ** ক্রি. বন্ধ কৰি ৰাখ, আবদ্ধ কৰ to confine.

বন্দীয়াৰ বি. কইদী a prisoner, ৰণত বন্দী কৰা মানুহ a captive. **বন্দীশাল** বন্দীৰখা ঘৰ, ফাটক a prison.

বন্দুক বি. গুলি মৰা অস্ত্ৰ, হিলৈ a gun.

বন্দুলি বি. এবিধ ৰঙা ফুল ধৰা সৰু গছ a kind of garden flower and its plant.

বন্দ্য বিণ. সেৱা বা পূজাৰ যোগ্য deserving respect.

বন্ধ বিণ. ৰুদ্ধ, মেল খাই নথকা, জাপ খাই থকা closed, shut up, বৈ নথকা stagnant, কাম থতি হোৱা closed, আবদ্ধ confined, ছুটি a vacation. **বন্ধ যা, বন্ধ খা** আবদ্ধ হৈ থাক। **বন্ধন** কৰিলেকে যাব নিদিয়া কাৰ্য্য act of confining. **বন্ধ** a tie, আবদ্ধ কৰা অৱস্থা confinement.

বন্ধক বি. অইনৰ ওচৰত কোনো বস্তু থৈ ধাৰ লোৱা কাৰ্য্য a mortgage. বিণ. **বন্ধকী** বন্ধকত ৰখা mortgaged.

বন্ধনী বি. কোনো অঙ্ক বা বাক্য আদি বেৰি ৰখা চিন—"[ ], { }, ( )" a bracket.

বন্ধা বি. কোনো এক নিৰ্দ্দিষ্ট কালৰ নিমিত্তে ধাৰ শুজিব নোৱাৰালৈকে খাটিবৰ নিয়মে চাকৰ হোৱা মানুহ। সক. ধা. আনৰ হতুৱাই বন্ধন কৰা, অণ্ডকোষ বা কণী খুন্দ to castrate. **বন্ধা-কবি** পাতবোৰ মেৰ খাই হোৱা এবিধ কবি শাক cabbage.

বন্ধু বি. মিত্ৰ, সখি, লগৰীয়া, হিতকাৰী a friend, a companion, a well-wisher. বি. **বন্ধুতা, বন্ধুত্ব** বন্ধু বা মিত্ৰ ভাৱ, বন্ধুৰ দৰে আচৰণ friendship.

বন্ধুৱা বি. বন্ধা one who binds oneself to serve in payment of a debt. বিণ. বন্ধা হোৱা, বন্ধক অৱস্থাত থকা mortgaged.

বন্ধ্যা বি. বাঁজী তিৰোতা a barren woman. বিণ. বাঁজী barren.

বপু বি. শৰীৰ the body.

বপুৰা বি. পুতৌ কৰা মাত, বেচেৰা a word expressing pity or sympathy স্ত্রী. **বপুৰী**।

ববচা বি. এবিধ সৰু বন a kind of grass.

ববলা পৰ কোনো কাৰ্য্যত বৰকৈ হানি বা অকৃতকাৰ্য্য হ to be unsuccessful.

বম্, বমা বি. গাড়ীৰ চাং পাতিবলৈ আৰু যুৱলি লগাবলৈ দিয়া দীঘল কাঠ বা বাঁহ the shaft of a cart.

বম্ বি. শিৱক সম্বোধন কৰি মতা মাত।

বমকি উঠ সক ধা. অকস্মাৎ বৰকৈ খং কৰ to burst into sudden anger, হঠাৎ বেছি হ, উক দে (নৰিয়া) to relapse, to revive.

বমন বি. বমি কৰা কাৰ্য্য act of vomiting.

বমি বি. বাঁতি vomit.

বম-গোলা বি. এবিধ তোপেৰে মৰা গুলি a bomb shell.

বমভোলা বিণ. পেটত কথা নথকা, ভলভলীয়া frank.

বয়ঃপ্ৰাপ্ত বিণ. পূৰ্ণ বয়স পোৱা, ডাঙৰ হোৱা arrived at maturity.

বয়ন বি. মুখ the face.

বয়ন বি. ৰকম, ধৰণ nature, manner.

বয়নামা বি. বিক্ৰী সিদ্ধ বা প্ৰমাণ কৰা কাকত sale certificate, a deed of sale.

বয়বস্তু বি. লাগতিয়াল বস্তু, বস্তুবাহানি necessary things.

বয়স বি. জন্মৰ পৰা জীৱনৰ অতীত হোৱা কাল age. বিণ. **বয়স্থ** অধিক বয়স হোৱা aged. **বয়সীয়া** কোনো এক বয়স পোৱা a certain age, অধিক বয়স হোৱা aged. **বয়সে** বয়সত in age. **বয়স্য** বি. একে বয়সৰ মানুহ, বন্ধু. সঙ্গী one of same age, companion. **বয়োবৃদ্ধ** বয়সত ডাঙৰ।

বয়ান (পুঃ অঃ) বি. মুখ, বদন the face.

বৰ বিণ. শ্ৰেষ্ঠ, উত্তম, ভদ্ৰ, প্ৰধান best, excellent, noble. বি. দৰা bridegroom, দেৱতা আদিয়ে দিয়া আশীৰ্ব্বাদ a boon granted by a deity. সক. ধা. স্বামী বাছি ল to select as a husband, আগ বঢ়াই আন, অভ্যৰ্থনা কৰ, আদৰ কৰ to welcome formally or ceremoniously, কোনো কাৰ্য্য কৰিবলৈ প্ৰতিনিধি নিযুক্ত কৰ to appoint to do work, অধীনতা স্বীকাৰ কৰ to acknowledge allegiance or superiority. বি. **বৰণ**। ক্ৰি. **বৰণ কৰ**।

বৰ-আই বি. বৰ বাপেকৰ ঘৈণী

wife of father's elder brother, বসন্তৰোগ small pox.

বৰ-কথা বি অহঙ্কাৰ কৰি কোৱা কথা, গপ্প boast, brag বিণ. **বৰকথীয়া** অহঙ্কাৰী, গপ্পী boastful.

বৰ-কাপৰ বি. ডাঙৰ কাপোৰ a coarse cotton cloth.

বৰ বিণ. ডাঙৰ, বিপুল, বহুত big, great, large, much. বয়সত ডাঙৰ older. ক্রি. বিণ. অতি, অতিশয় very. ক্রি. বিণ. **বৰকৈ** অতিকৈ greatly.

বৰখাস্ত বিণ. কামৰ পৰা গুচুৱা, পদচ্যুত dismissed from office or post.

বৰ-গিৰী বি. জেঠেৰি wife's elder brother, কেতিয়াবা গাঁৱৰ বয়সস্থ মানুহক দিয়া উপাধি a title sometimes given to a village elder.

বৰঘৰ বি. গৃহস্থৰ ঘাই ঘৰ the main house of a family.

বৰ জনা বি. স্বামীৰ ককায়েক husband's elder brother.

বৰ টেঙা বি. এবিধ টেঙা a kind of sour lime.

বৰ-টোকোলা বি. দীঘল ঠোঁট আৰু ঠেঙেৰে বগলীৰ আকৃতিৰ এবিধ ডাঙৰ চৰাই stork.

বৰ টোপ বি. ডাঙৰ হিলৈ a cannon.

বৰ থেকেৰা বি. এবিধ টেঙা ফল a kind of acid fruit.

বৰ দিন, বড় দিন বি. যীশুখৃষ্টৰ জন্ম তিথিৰ উৎসৱৰ দিন Christmas day.

বৰ দেউৰি বি. কোনো মন্দিৰৰ পূজা সেৱা চলোৱা পূজাৰী the chief priest in a temple.

বৰদৈচিলা বি. বহাগৰ বিহুৰ সময়ত হোৱা প্রবল ধুমুহা বতাহ stormy wind usually occurring in Assam at the time of Bahag Bihu.

বৰ-ধেমালি বি. তাল, খোল বা মৃদঙ্গৰ গায়নৰ শেষত বুজোৱা এটা অংশ, ইয়াত গায়নবিলাকে হাত ভৰি চলাই নানা ভাবে ঘূৰি পকি বাজনা বজায়।

বৰপানী বি বানপানী, ধল inundation.

বৰ-পেৰা বি. ডাঙৰ বাকচ a very large chest.

বৰ-ফুটীয়া বিণ. ডাঙৰ বিধৰ, মিহি নোহোৱা coarse (said of sand).

বৰ বেমাৰ বি. কুষ্ঠ ৰোগ leprosy.

বৰমূৰীয়া বিণ. ডাঙৰ মূৰ থক having a large head, প্রধান principal, প্রধান মানুহ a leading man.

বৰ-মোহ অক. ধা. ৰ'দ-বৰষুণত থক বাবে পচি বা ভেকুৰি কোমল । to rot.

বৰলাই বি. ডাঙৰ পাতেৰে এবিধ লাই শাক।

বৰলাট বি. সম্রাটৰ প্ৰতিনিধি Viceroy and Governor-General.

বৰলোক বি. ডাঙৰ মানুহ ধনী আৰু মানী লোক a great man, a rich man. গুণ. বি. **বৰ লোকালি**।

বৰ্কান্দাজ বি. হিলৈদাৰি, বন্দুক লৈ থকা চিপাহী a soldier armed with a gun.

বৰং (অব্যয়) দুটা কাৰ্য্যৰ বা কথাৰ ভিতৰত এটাক ভাল বুলি বাছি লোৱা বা বুজোৱা মাত rather.

বৰঙণি বি. কোনো ৰাজহুৱা কাম কৰিবলৈ প্ৰত্যেক মানুহৰ পৰা তোলা ধন, পঁচা subscription, ৰজাই অলপ দিনৰ কাৰণে লগোৱা ৰাজহ a temporary cess.

বৰঙা বি 'বতা' চোৱাঁ।

বৰছা বি. বৰ দীঘল নাল লগোৱা এবিধ যাঠী a kind of spear.

বৰঞ্চ অব্য. বৰং।

বৰটি বি. ছালৰ জৰী, পাতল আৰু দীঘলকৈ কটা ছাল a thong or strap.

বৰণ বি. বৰ্ণ, ৰং colour. **বৰণীয়া** বিণ. কোনো এক বিশেষ বৰণৰ, কোনো এক ৰঙৰ of a particular

worthy of respect.

বৰতা বি. বতা। **বৰতানি** অধিক বৰতা বন থকা ঠাই।

বৰত বি. 'ব্ৰত' চোৱাঁ। **বৰতীয়া** বিণ. বৰত ধৰা, উপবাস কৰা fasting. বি. উপবাস কৰা মানুহ one who fasts.

বৰতমণি বি. এবিধ সুগন্ধি ফল:

বৰদ বি. বৰ দাতা। স্ত্ৰী **বৰদা** দুৰ্গা, সৰস্বতী।

ৰবনৈ বি. ব্ৰহ্মপুত্ৰ নৈ the Brahmaputra river.

বৰফ বি. চেঁচা হৈ গোট মৰা পানী ice.

বৰমণি বি. যঁতৰৰ শলাত লগোৱা লাওখোলাৰ ঘূৰণীয়া আঙঠি।

বৰমতা বি. বৰ কথীয়া বা গগুপী মানুহ a bully. বি. **মৰমতালি**।

বৰৰুচি বি. প্ৰাকৃত ভাষাৰ ব্যাকৰণ লিখোঁতা এজন পণ্ডিত, বিক্ৰমাদিত্যৰ সভাৰ এজন পণ্ডিত।

বৰল বি. এবিধ বিষাল শুং থকা পতঙ্গ a wasp.

বৰলা বি. তিৰী মৰা বা বিয়া নকৰা মানুহ a widower, an unmarried man. বিণ বিয়া নকৰা বা ভাৰ্য্যা নথকা having no wife.

বৰলীয়া বি. উঁইৰ নিচিনা এবিধ কাঠ খোৱা পৰুৱা a kind of white ant.

বৰশী বি. এবিধ আগ বেঁকা শুংযুক্ত মাছ ধৰা যতন a fish-hook. **বৰশী**

বা, বৰশী টোপা বৰশীৰে পানীত মাছ ধৰ to angle.

বৰষ অক. ধা. বৰষুণ দে to rain, বৰষুণৰ নিচিনা ধীৰে আৰু অধিক পৰিমাণে নিক্ষেপ কৰ to throw like a shower of rain.

বৰষুণ বি. মেঘে বৰষা পানী, বৃষ্টি rain. বিণ. **বৰষুণীয়া** বৰষুণ হৈ থকা rainy.

বৰা বি. গাহৰি boar, sow or pig.

বৰা বি. বানিবলৈ নিয়া বা খুৰলিত পেলোৱা ধান paddy ready to be husked.

বৰা বি. পানীৰে তিতালেই কোমল চাউল হোৱা এবিধ ধান a species of paddy.

বৰা বি. আহোম ৰজাৰ দিনৰ কুৰিজন কাৰীৰ ওপৰত থকা বিষয়া।

বৰা সক. ধা. আদৰ বা মিলেৰে বশ কৰ to bring to allegiance.

বৰাই বি. অহঙ্কাৰ boasting, ডাঙৰ লোকৰ আচৰণ behaving like a great man.

বৰাই বুজাই বুজনিৰে সম্মত কৰি by persuasion and appeal to one's reason.

বৰাক্ বি. দুৰ্ভগীয়া, নিঃকিন, দুখীয়া poor, pitiable, miserable.

বৰাগী বি. সংসাৰৰ কাৰ্য্য এৰি ঈশ্বৰত মন লগোৱা লোক an ascetic.

বৰাত বি. অদৃষ্ট luck.

বৰাবৰ ক্রি. বিণ, সদায় always, ওচৰ, সমীপ। **বৰাবৰেষু** ওচৰত।

বৰালি বি. এবিধ বাকলি নথকা মাছ a kind of fish.

বৰালি বুকুৰা বি. এবিধ বন দৰৱ a kind of medicinal herb.

বৰাহ বি. বৰা গাহৰি a hog. a boar, বৰাৰ আকৃতি লোৱা বিষ্ণুৰ এক অৱতাৰ।

বৰাহী বি. অসমৰ এজাতি আদিম বাসী লোক an aboriginal tribe of Assam.

বৰি বি. গুলিৰ নিচিনাকৈ ঘূৰণীয়া কৰি ৰখা ঔষধ a pill.

বৰি বি. ওখ আৰু বননি হৈ থকা (মাটি) high and waste. বি. ছন পৰি থকা ওখ মাটি high waste land.

বৰিয়লা বি. এবিধ সৰু মাছ a kind of small fish.

বৰিষ বি. বৰ্ষ, বছৰ a year. **বৰিষণ** বৰষুণ, বৃষ্টি rain.

বৰিষ্ঠ বিণ. শ্ৰেষ্ঠ, উত্তম best, excellent.

বৰী বিণ. বশ হৈ থকা, কোনো ৰজাৰ সৈতে মিলিজুলি থকা living in peace with the ruling authority. **অবৰী** বশ নোহোৱা কথা বাৰ্ত্তা নুশুনা।

বৰীয়া বি বাঁৰী বামুণীৰ জহৰা ল'ৰা an illegitimate son of a Brahmin widow, বামুণীত আন

জাতিৰ লোকৰ পৰা হোৱা ল'ৰা a son begotten of a Brahmin woman by a non-Brahmin, জাতিভ্ৰষ্ট বামুণ a degraded Brahmin. স্ত্ৰী. **বৰীয়ানী**।

বৰুণ বি. পানীৰ অধিপতি দেৱতা the God of water, the Hindu Neptune, এবিধ আওকাঠী গছ a kind of tree.

বৰুৱা বি. আহোম ৰজাৰ দিনৰ কোনো এক খেলৰ প্ৰধান বিষয়া।

বৰেণ্য বিণ. বৰণীয়, শ্ৰেষ্ঠ।

বৰৈ বি. ভাল দেখিবলৈ কোনো বস্তু ওলোমাই দিয়া সোণ ৰূপ আদিৰ সৰু মণি।

বৰ্গ বি. সমূহ, গণ, জাক a series, multitude, দুটা সমান সংখ্যাৰ পূৰণ a square number. **বৰ্গ পৰিমাণ** কোনো বস্তুৰ দীঘ পথালিৰ জোখ, square measure. **বৰ্গক্ষেত্ৰ** যি ক্ষেত্ৰ বা যি ঠাই দীঘে পথালিয়ে সমান a square. **বৰ্গমূল** দুটা সমান সংখ্যাৰ পূৰণৰ মূল square root. **বৰ্গীয়** কোনো বৰ্গত থকা belonging to a certain class.

বৰ্জ সক. ধা. এৰ্, ত্যাগ কৰ to exclude. to abandon. বি. **বৰ্জ্জন**। বিণ. **বৰ্জ্জিত** ত্যক্ত, ত্যাগ কৰা excommunicated, abandoned. **বৰ্জ্জনীয়** এৰিবৰ যোগ্য, ত্যাগৰ যোগ্য।

বৰ্ণ বি. জাতি a caste, আখৰ a letter, ৰং, বৰণ colour. **বৰ্ণক্ৰম** বৰ্ণমালাৰ আখৰবিলাকৰ, যাৰ পাছত যিটো হব লা'গ সেইৰূপে কৰা শ্ৰেণী the order of the letter of the alphabet. ক্ৰি. বিণ. **বৰ্ণক্ৰমে**। **বৰ্ণন** বৰ্ণোৱা কাৰ্য্য act of describing. **বৰ্ণনা** বাহুল্যৰূপে কোৱা কথা, বিৱৰণ description, আচামীয়ে কোনো গোচৰত স্বপক্ষে লিখি দিয়া কাগজ a statement made in a case by an accused **বৰ্ণনীয়** বিণ. বৰ্ণনা কৰিব লগীয়া fit to be described. **বৰ্ণবিন্যাস** শব্দৰ ভিতৰত থকা আখৰ বোৰ বেলেগ কৰি দেখুৱা কাৰ্য্য। **বৰ্ণমালা** কোনো ভাষাৰ আখৰ সমূহ alphabet. **বৰ্ণসঙ্কৰ** বিভিন্ন জাতিৰ স্ত্ৰী-পুৰুষৰ মিলনৰ পৰা উৎপন্ন of mixed descent, cross-bred. সক. ধা. **বৰ্ণা** বৰ্ণনা কৰ, বহলাই ক বা লেখ to describe. বিণ. **বৰ্ণিত**।

বৰ্ণাশুদ্ধি বি. ভুল বানান, অশুদ্ধ আখৰ a wrong spelling.

বৰ্ণাশ্ৰম ধৰ্ম্ম বি. ব্ৰাহ্মণাদি চাৰি বৰ্ণৰ আৰু ব্ৰহ্মচৰ্য্যাদি চাৰি আশ্ৰমৰ বিহিত কৰ্ম্ম।

বৰ্ত্ত অক. ধা. টিক, নষ্ট নোহোৱাকৈ থাক to last, ৰক্ষা পা, বিপদৰ পৰা সাৰ to escape from danger.

বৰ্ত্তমান বিণ. জীয়াই থকা, জীৱিত living, being alive, উপস্থিত থকা, হৈ থকা present, existing,

উদগনি encouragement. ক্রি. **বল কৰ** বাধ্য কৰ, বলেৰে শাস্ত কৰ to compel **বল দি** জোৰ প্ৰয়োগ কৰ to apply force, বলেৰে টান to draw forcibly.

বলক অক. ধা. বক, অৰ্থ শূন্য কথা ক to rave, to babble. **বলকনি**।

বলদ, বলধ বি. ষাঁড়, বলদ গৰু a bullock.

বলদায়ক বিণ. শক্তিকাৰক strengthening.

বলয় বি. হাতৰ ঠাৰিত পিন্ধা এডলীয়া খাৰু a bangle worn over the wrist.

বলবৎ বিণ. দৃঢ়, অলৰ firm, unshaken, কাৰ্য্যত পৰিণত, চলিত in force, prevailing. **বলৱন্ত, বলৱান** বলী, শক্তিমন্ত strong, powerful. **বলৱন্তি** বলেৰে কাম কৰা বা কৰোৱা।

বলা সক. ধা. আনৰ দ্বাৰা পিটাই বা টনাই দীঘল কৰ to cause to be lengthened, চলা, ফুৰা, ঘূৰা to turn.

বলাই-ঘটাই কৈ মিলি, কাৰ্য্য কৰিবলৈ উদগাই coaxing and persuading.

বলাকা বি. বক, বগলী a heron.

বলাৎকাৰ বি. বল পূৰ্ব্বক কাম কৰোৱা compulsion, বলেৰে স্ত্ৰী-সম্ভোগ কৰা কাৰ্য্য rape.

বলি বি. এজন দৈত্য ৰজা, দেৱতালৈ উছর্গা কৰা জন্তু, দেৱতালৈ উছর্গা আনবস্তু animal or other things sacrificed before a deity. **বলি-কটীয়া** বলি কটা মানুহ। **বলিদান** দেৱতাৰ আগত বলিদান কৰা বা দিয়া কাৰ্য্য immolation, sacrifice.

বলি বি. গাৰ শোটোৰা পৰা ছাল folds of skin. **বলিত** বিণ. কুন্দি বা সাঁচত ঢালি কৰাৰ দৰে পুষ্ট গোটা আৰু ঘূৰণীয়া well-shaped as if in a lathe or mould, কপাল, পেট আদিৰ কুঞ্চিত মাংসযুক্ত।

বলিয়ন বি. হাত চলন বা দুলন manipulation of the hands.

বলিয়া বি. কুমাৰ মাটিৰ সাজ গঢ়োঁতে ব্যৱহাৰ কৰা মাটিৰে সজা আৰু জুইত পোৰা হাঁতুৰীৰ নিচিনা সঁজুলি, ইয়াৰে মাটি বলি সাজ তৈয়াৰ কৰে an earthen hammer used by a potter.

বলী বিণ. শক্তি থকা, বল থকা strong, vigorous, ধৰকৈ বৃদ্ধি পোৱা thriving, সাৰুৱা fertile. ক্রি বিণ. **বলীকৈ**। বি. বলবান পুৰুষ বা তিৰোতা a strong person. **বলীদানী** বিণ. অতি দানী very bountiful.

বলীয়া বিণ. উন্মত্ত, পাগল mad. বি. পাগল মানুহ a mad man. স্ত্রী. **বলীয়ানী**। **বলিয়ালি** বি. পাগলৰ স্বভাৱ madness. **বলীয়া তিয়া** অক. ধা. কাম ভাৱত উন্মত্ত হ (হাতীত খাটে), এই সময়ত হাতীৰ কাণৰ সঁতাৰ পৰা হেমেজু ওলাই বৈ পৰে to be in rut (said of an elephant).

বলুকা বি. নৈৰ মাজ বা দাঁতিত ওখকৈ ওলোৱা বালি চাপৰি, চৰ a sand bank, সাগৰৰ দাঁতি the beach.

বলেপাৰ সক. ধা. বলেৰে সমান বা অধিক হ to be equal or to excel in strength, to overcome, বলেৰে তুলিব বা দাঙিব পাৰ to be strong enough to raise or carry a thing.

বল্কল বি. গছৰ ছাল the bark of a tree, ফলৰ বাকলি the rind or peel of a fruit.

বল্মিক, **বল্মীক** বি. উঁই হাফলু an ant-hill.

বল্লভ বি. প্রিয় লোক, বন্ধু, স্বামী a beloved person, a husband. স্ত্রী. **বল্লভা**।

বশ বিণ. অধীন, তলতীয়া, পৰাজিত, মোহিত, কথাশুনা subdued, subjugated, submitting to, charmed, abiding. বি. অধীনতা, তলতীয়া অৱস্থা subjugation, obedience. ক্রি. বিণ. **বশে**। বি. **বশতা**। **বশম্বদ** বিণ. অধীন বুলি স্বীকাৰ কৰা, বাধ্য, আজ্ঞানুবৰ্ত্তী obedient. **বশবৰ্ত্তী** বিণ. অধীন,

বাধ্য submissive, obedient. বি. **বশবৰ্ত্তিতা**।

বশিষ্ঠ বি. সূৰ্য্যবংশৰ কুলগুৰু the family-priest of the Solar kings of Ayodhya, গুৱাহাটী নগৰৰ দক্ষিণ ফালে সন্ধ্যাচল পৰ্ব্বতত থকা এখন তীৰ্থস্থান।

বশীকৰণ বি. মন্ত্ৰেৰে বশ কৰা কাৰ্য্য act of subduing by charm, বশ কৰা, মন্ত্ৰেৰে মোহিত কৰা subduing or enchanting. বিণ. **বশীকৃত** বশলৈ অনা, মোহিত কৰা subjugated, enchanted. **বশীভূত** বিণ. বশ হোৱা, অধীন subjugated.

বশ্য বিণ. বাধ্য, তলতীয়া docile, submissive. বি. **বশ্যতা** অধীনতা।

বস্ অক. ধা. বহ (পদ্যত) to sit.

বসতি বি. বাস কৰা ঠাই, বস্তি a place of residence, a settlement, বাস কৰা কাৰ্য্য act of dwelling.

বসতীয়া বি. তলতীয়া ৰায়ত a sub-tenant. বিণ. আনৰ মাটিত থকা occupying land as a sub-tenant.

বসন বি. কাপোৰ, বস্ত্ৰ a cloth.

বসন্ত বি. এটা ঋতু, চ'ত বহাগ মাহ the spring season.

বসন্ত বি. গুটি ওলোৱা নৰিয়া, আই small-pox. ক্ৰি. **বসন্ত ওলা** আই ওলা to suffer from small-pox

বসু 'অষ্টবসু' চোৱা।

বসুদেৱ বি. শ্ৰীকৃষ্ণৰ বাপেক the father of Krishna.

বসুধা, বসুন্ধৰা, বসুন্ধৰী বি. পৃথিৱী।

বসুমতী বি. পৃথিৱী the earth.

বস্তা বি. মৰা পাটৰ ডাঙৰ মোনা a sack, a gunny bag.

বস্তি বি. মানুহে ঘৰ সাজি থকা ঠাই a home-stead, গাওঁ a village.

বস্তু বি. পদাৰ্থ, দ্ৰব্য, সম্পত্তি substance, matter, property. **বস্তু গ্ৰহণ** গুৰুৰ জপমালা আদি লোৱা কাৰ্য্য। **বস্তুজাত** দ্ৰব্যসমূহ, বস্তু বাহানি। **বস্তু-তত্ত্ব** পদাৰ্থ-বিজ্ঞান physical science. **বস্তুবাচক** বস্তু বুজোৱা denoting a thing. **বস্তু-বাহানি** বয় বস্তু। **বস্তুবিচাৰ** জগতৰ বস্তু বিলাকৰ স্বৰূপ গুণ আৰু পৰস্পৰৰ সম্বন্ধৰ আলোচনা। **বস্তু-সত্তা** বস্তু সত্য।

বস্ত্ৰ বি. কাপোৰ, গাৰ আবৰণ cloth, clothing.

বহ্ অক. ধা. উপবেশন কৰ, আসন ল, নিবাস কৰ, ঘৰ-বাৰী কৰি থাক, স্বামী ৰূপে ল, থাল পৰ, তললৈ সোমা to sit, to settle, to take as husband, to sink, থাই ধৰ to be fixed properly, কোনো কাম কৰিবলৈ লগ হ to assemble.

বি. **বহন** বহা কাৰ্য্য act of carrying or holding. **বহনীয়** বহন যোগ্য।

বহঁত বি. ডেৰা গছৰ গুটি আৰু গছ a kind of fruit and its tree.

বহগুৱা বিণ. বহাগ মাহত হোৱা born or produced in the month of Bahag.

বহতা, বহতীয়া 'খাতোৱাল' চোৱা।

বহনা বি. মৰম, চেনেহ, প্ৰীতি love, affection, pleasure, চেনেহৰ লোক (স্ত্ৰী. পু) a beloved person.

বহনি বি. মৈদাৰ খুৰা।

বহনি বি. ৰাতিপুৱা প্ৰথমে বস্তু বেচি পোৱা ধন earnest money. **বহনি কৰ** ৰাতিপুৱাই প্ৰথমে নগদ ধন লৈ কোনো বস্তু বেচ নাইবা কোনো কাম কৰ।

বহৰী বি বৰ ডাঙৰ জাতিৰ শেন the largest species of hawk.

বহল বিণ. বিস্তৃত, পথালিয়ে অধিক broad, wide, **পুতল** width, breadth. **বহলা** সক. ধা. বহল কৰ, বিস্তৃত কৰ to widen, to extend in breadth. ক্ৰি. বিণ. **বহলে** পথালিয়ে, পথালিৰ ফালে breadthwise.

বহা বি. অলপ দিন থকা বা প্ৰবসুৱা ঘৰ, পঁজা, সামান্য ঘৰ a temporary house, a hut. **বহা কৰ** ক্ৰি. অলপ দিনৰ কাৰণে ঘৰ লৈ বাস কৰ to take up a temporary lodging.

বহা সক. ধা. দবা, তললৈ সুমা to press down, বহুৱা to place upon something.

বহা সক. ধা. অধীনলৈ আন, শাস্তি দে to subdue, to punish. **অক.** ধা. জয়লাভ কৰ, কৃতকাৰ্য্য হ to succeed fully, ৰান্ধিবলৈ আৰম্ভ কৰ to begin to cook.

বহাগ বি. হিন্দুমতে প্ৰথম মাহ the first month of the Hindu year. বিণ **বহাগী**।

বহাগি বি. দোলা থোৱা মূৰত কেপ দিয়া মাৰি।

বহাগু বি. বহাগত ওপজা পুৰুষ. স্ত্ৰী. **বহাগী**।

বহাৰী (পু. অ.) বি. বোৱাৰী daughter-in-law.

বহি (পু. অ.) অব্যয়. বিনে।

বহিঃস্থ বিণ. বাহিৰৰ ফালে থকা external.

বহি খোৱা বিণ. এলেহুৱা, কাম নকৰি পৰৰ আৰ্জন খোৱা lazy, living on other's earning, চতিৰ ওপৰত বহি মাৰলী ধৰি থকা ডাং the king post.

বহিনাই বি. বৈনাই। **বহিনী** ভনী sister.

বহিৰজা বি. নামত হে ৰজা কামত নহয়।

বহিৰিন্দ্ৰিয় বি. দেহৰ বাহিৰত থকা কৰ্ম্মেন্দ্ৰিয় আৰু জ্ঞানেন্দ্ৰিয়, চকু, কাণ,

হাত ভৰি আদি an organ of sense or action.

বহিৰ্গত বিণ. বাহিৰ হোৱা, বাজত থকা gone out, outside.

বহিৰ্গমন বি. বাহিৰলৈ যোৱা বা ওলোৱা কাৰ্য্য act of coming or going out. বিণ. **বহিৰ্গামী**।

বহিৰ্জগৎ বি. দৃশ্যমান জগত visible world.

বহিৰ্দ্বাৰ বি. বাহিৰৰ দুৱাৰ a gateway, মলৰ দ্বাৰ the anus.

বহিৰ্বাণিজ্য বি. অন্য দেশৰ সৈতে বাণিজ্য external trade.

বহিভূৰ্ত বিণ. বাহিৰ কৰা, সমাজৰ পৰা দূৰ কৰা, বাহিৰ হোৱা expelled, come out.

বহিৰ্মুখ, বহিৰ্মুখী বিণ. বাহিৰলৈ মুখ কৰা, বিষয়ী, অসাৰ বা পাৰ্থিৱ বস্তুৰ সোৱাদ লোৱা bent on worldly pleasures, বাহিৰ beyond.

বহিষ্কৃত বিণ. দূৰ কৰা, খেদাই দিয়া, সমাজৰ পৰা দূৰ কৰা turned out, expelled. বি. **বহিষ্কৰণ**।

বহী বি. কোনো কথা লিখিবৰ কাৰণে জাপ কৰি বান্ধি থোৱা কাকত a writing book.

বহু, বহুত বিণ. অনেক, সৰহ, বিস্তৰ many, much। **বহুত্ব** অধিক পৰিমাণ, প্ৰচুৰতা abundance.

বহুদৰ্শী বিণ. বহু দেখিশুনি জ্ঞানপোৱা, অভিজ্ঞ practically wise, experienced. বি. **বহুদৰ্শিতা**।

বহুনা বি. হাতীৰ গলধন বা কান্ধত মাউত বহা ঠাই ডোখৰ the part of the shoulder of an elephant where the driver sits. নাৱৰ গুৰিয়াল বা বঠা বাওঁতাই বহা ঠাই the part of an Assamese boat on which the steersman or the rowers sit.

বহুনায়কীয়া বিণ. অনেক অধ্যক্ষ থকা, অনেকে নিজ নিজ ইচ্ছামতে চলোৱা।

বহুপত্নীক বি. যাৰ বহু ভাৰ্য্যা আছে।

বহুবচন বি. ব্যাকৰণত এটাতকৈ অধিক বুজোৱা ৰূপ the plural number.

বহুবক্তা, বহুভাষী বিণ. বহু কথা কোৱা, বৰ কথকি talkative, garrulous.

বহুবিবাহ বি. এজন মুনিহে কেবাজনী তিৰোতা বিয়া কৰা নিয়ম polygamy.

বহুব্ৰীহি বি. ব্যাকৰণত এবিধ সমাস a kind of compound in grammar.

বহুভুজ বি. চাৰিটাৰ অধিক বাহু থকা ক্ষেত্ৰ a polygon.

বহুমুখী বিণ. বহুত মুখথকা multifaced.

বহুমূত্ৰ বি. জলসাৰ, যি ৰোগত ঘনে ঘনে মুতিব লাগে diabetes.

বহুমূলীয়া, বহুমূল্য বিণ. বৰ মূল্যবান, দামী costly, very valuable, expensive.

বহুৰঙী বিণ. কেবা ৰঙৰ, নানা স্বভাৱৰ of several colours, of changing character.

বহুৰাশিক বি. দুটা বা তাতকৈ অধিক ত্ৰৈৰাশিক থকা (অঙ্ক) double rule of three (Arith.).

বহুৰূপী বিণ. নানা ৰূপ বা বেশ ধৰা assuming various guises, নানা বেশ লৈ প্ৰৱৰ্ত্তন হোৱা লোক।

বহুল বি. বিস্তৰ much, abundant, বিবিধ various, ব্যাপ্ত wide-spread. ক্ৰি. বিণ. **বহুল পৰিমাণে** অধিক পৰিমাণে, সৰহকৈ abundantly.

বহুৱা সক. ধা. স্থাপন কৰ to place upon something, আসনত উপবেশন কৰা to cause to seat, বসতি কৰোৱা to settle, তললৈ সুমা to impress.

বহুৱা বি. নানা প্ৰকাৰে ভাওভঙ্গী দেখুৱাই মানুহৰ মনত আমোদ জন্মোৱা লোক, ভাওৰীয়া a buffoon, mimic. গুণ. বি. **বহুৱালি** বহুৱাৰ আচৰণ বা স্বভাৱ mimicry.

বহ্নি বি. অগ্নি, জুই, fire.

বক্ষ, বক্ষস্থল বি হৃদয়, বুকু the breast, bosom.

বা সক. ধা. হাত বা বাউসি চলাই কোনো কাম কৰ (নাও বায়, হাল বায়, জাল বায়) to do any work by the use of the hands. বি. **বাওঁতা**। বজা, বাদ্য কৰ play on a musical instrument.

বা সক. ধা. কাম কৰোৱা, খটোৱা to cause to work or serve.

বা, বায়ু বি. চলি থকা বতাহ the wind.

বা অব্যয়. নাইবা, নতুবা, অথবা either, or.

বাই বি. জ্যেষ্ঠা ভগিনী, ডাঙৰ ভনী an elder sister or cousin, বয়সত ডাঙৰ সাধাৰণ তিৰুতাক মতা মাত, সম্ভ্ৰমাৰ্থত **বাইদেও** বোলা হয়। **বাইটি** বায়েকক নাইবা বয়সত ডাঙৰ তিৰুতাক চেনেহেৰে মতা মাত an affectionate form of addressing an elder sister or an elderly woman.

বাইক বি. বাক্য word, speech, প্ৰতিশ্ৰুতি word given, promise.

বাইচ বি. বিদেশত তৈয়াৰ হোৱা চাঁচ a carpenter's adze.

বাইচা বি. যি নাও বায় rower.

বাইশ, বাইছ বি. একুৰি দুই twentytwo. বিণ বাইছ সংখ্যাৰ twentysecond.

বাইৰখ বি. মচোৱা সাপ a kind of snake.

বাইলুং 'দেওধাই' চোৱাঁ।

বাইবেল বি, খৃষ্টান বিলাকৰ প্ৰধান ধৰ্ম্মপুথি।

বাউ, বাও বি. খৰাহি পাচি আদিৰ মুখত বন্ধা কামী a bamboo lath attached to the brim or upper edge of a basket.

বাউল, বাউলা বিণ. উন্মত্ত, বলিয়া mad, crazy. স্ত্রী. **বাউলী**।

বাউলি পাক বি. অতি অলপ সময়ৰ বাবে কাকো দেখা কৰি বা দেখা দি ঘূৰি অহা কাৰ্য্য a flying visit.

বাউসী বি. টৌ আদি জুইৰ ওপৰৰ পৰা নমোৱা লো-ৰ যতন a pair of iron tongs used for removing hot cooking pots from fire.

বাউসি বি. কান্ধৰ অলপ তলত থকা হাতৰ গু'ৰি ভাগ the part of the arm above the armpit.

বাও বি. দুই বাহু দুই ফালে পোনকৈ মেলিলে যিমান দীঘল হয় two yards.

বাও, বাওধান বি. দ মাটিত হোৱা এবিধ ধান a kind of paddy.

বাও-কণী বি. পোৱালি জগোৱা গুণ নথকা কণী an egg having no vital principle, জহৰা সন্তান a bastard child. **বাও-তলী** বি. বাও ধানৰ খেতি কৰা মাটি।

বাওনা বি. কটীয়া, বৰ চুটি মানুহ a dwarf. স্ত্রী. **বাউনী**।

বাংকৰা বি. কেবাবিধ পাচলি মিহলাই ৰন্ধা a hotch-potch. বিণ. অকামিলা worthless.

বাংপিটা বি. বৰকৈ মৰা, কিল মাৰ severe beating. ক্রি. **বাংপিটা দি**।

বাংফলীয়া বিণ. নানা ধৰণৰ, নানা ভাৱৰ inconsistent, incongruous.

বাংবিং বিণ. মিছামিছি, অৰ্থ নথকা, অসঙ্গত meaningless, inconsistent.

বাংশ বি. বাঁহ bamboo. **বাংশী** বি. বাঁহী, মুৰুলী a flute.

বাওঁ বিণ. সোঁ ফালৰ বিপৰীত left.

বাওঁকা বি. বিৰিয়া a piece of split bamboo with pointed ends used in carrying things.

বাওঁ-পকীয়া বি. বাঁওফালে ঘূৰা revolving to the left. **বাওঁ-পাকে** ক্রি. বিণ. বাওঁফালকৈ পকাই to the left. **বাওঁফলীয়া** বাওঁ-ফালৰ, বাওঁফালে থকা। **বাওঁহতীয়া** বাওঁফালে থকা, লেবেৰা হতীয়া।

বাঁক বি. এবিধ পানীত থাকি মাছ খোৱা ভূত a spirit supposed to live on fish.

বাঁকৰাজ বি. এবিধ সাপ a kind of snake.

বাঁকোহ সক. ধা. আচুৰি ঘা লগা to scratch.

বাঁট সক. ধা. ভগাই দে, ভাগ ভাগ কৰি দে to divide or distribute. বি. **বাঁটোঁতা**। স্ত্রী. **বাঁটতী**।

বাঁটন বি. ভাগ কৰি দিয়া কাৰ্য্য।

বাঁন্তি বি. পেটৰ পৰা মুখেদি উলিওৱা আহাৰ আদি বস্তু, বমি vomit.

বাঁৰী বি. বিধবা তিৰোতা, স্বামী মৰা তিৰোতা widow.

বাঁশৰী বি. বাঁহী।

বাঁহ এবিধ ফোঁপোলা গাঁঠিযুক্ত গছ a bamboo. **বাঁহনি** land covered with bamboos. **বাঁহগাজ** বাঁহৰ গুৰিৰ পৰা ওলোৱা গজালি। **বাঁহ পতীয়া** বাঁহ পাতৰ নিচিনা। **বাঁহপাতী** এবিধ চেপেটা সৰু মাছ।

বাঁহাৰ বি. জন্তুৰ ফাটক ঘৰ a cattle pound.

বাঁহী বি. বিন্ধা থকা মুখেৰে বজোৱা সৰু গোটা বাঁহৰ বাদ্য a flute.

বাক্ বি. বাক্য, কথা a speech, a word spoken. **বাক্-চতুৰ** বিণ. কথা কোৱাত পাৰ্গত eloquent. বি. **বাক্চতুৰতা**, **বাক্-পটু** কথা কোৱাত নিপুণ expert in speaking. বি. **বাক্পটুতা**।

বাক্শক্তি বি. কথা কোৱাৰ ক্ষমতা faculty of speaking. **বাক্-বিতণ্ডা** কৰ্কথনা, তিৰস্কাৰ abuse, reproach.

বাক্ সক. ধা. ঢাল, পাত্ৰ কাতি কৰি বোৱাই দে to pour.

বাকচ্ বি. চন্দুক a box.

বাকৰি, বাকৰিয়ণি বি. ছন পৰি থকা মুকলি মাটি open waste land.

বাকলি, বাকল বি. গুটিৰ ছাল a husk or rind, মাছৰ গা ঢাকি থকা ঢাকনি scale of a fish. **বাকলি বসন** কাপোৰ স্বৰূপে পিন্ধা গছৰ বাকলি বা ছাল a bark-garment. **বাকলীয়া** বিণ. গাত বাকলি থকা (মাছ) scaly, চোকোৰা গুচোৱা not husked.

বাকী বি. শেষত ৰৈ যোৱা বা থকা ধন বা বস্তু a balance, বিয়োগৰ ফল the result of a subtraction, শেষলৈ থকা, অৱশিষ্ট remaining, নগদ দাম নিদিয়া, উঠনা on credit. ক্রি. বিণ. **বাকীকৈ**।

বাক্য বি. অৰ্থযুক্ত কথা, বচন a speech, a sentence, উপদেশ a dictum, an instruction.

বাক্যবিন্যাস বি. কোনো এটা ভাব বুজাবলৈ সুশৃঙ্খলা আৰু নিয়মমতে

সুৰলা কৰি বাক্যৰ শব্দবিলাক গঁথা (ব্যাকৰণৰ নিয়ম) syntax.

বাখৰ বি. হীৰা, পানা, ডালিমা আদি চকমকীয়া শিল a precious stone. **বাখৰ পাত** ক্রি. to set with precious stones. বিণ. **বাখৰ পতা।**

বাখৰ বি. আঞ্জাত দিয়া জলা সুগন্ধি গুটি, ছাল, পাত আদি, লং-জাইফল এলাচি আদি spice, ছিলৈৰ খাৰ gun powder, powder used in fire-works. **বাখৰৰ বন** নানাবিধ খাৰ বাজী fire-works. **বাখৰামি** বিণ. বাখৰ খুওৱা, বাখৰ পতা।

বাখৰু বি. খাৰ বাজী তৈয়াৰ কৰা বা তাৰ ব্যৱসায় কৰা লোক a maker of or dealer in fire-works.

বাখৰু বি. গুটি ধান থোৱা মেৰ a corn-bin.

বাখৰুৱা বিণ. বাখৰ লগোৱা set with precious stones.

বাগ বি. কাষ, দাঁতি side, দিশ direction.

বাগতি বি. সঁচা কথা লুকাবলৈ নাইবা সঁচা কবৰ অনিচ্ছাৰে ঘূৰাই পকাই কোৱা কথা prevarication. **বাগতি খেলা** চাঁচৰি কোৱা to prevaricate.

বাগ্ যন্ত্র, বাক্ যন্ত্র বি. কথা কোৱা যন্ত্র, নিশ্বাসৰ নলীৰ ওপৰৰ অংশ য'ত ঠেকা খাই মাত ওলায় the organ of speech, the larynx.

বাগৰ অক. ধা. তলৰ দাঁতি ওপৰ আৰু ওপৰৰ দাঁতি তল কৰি গতি কৰ, জুলীয়া বস্তুৰ দৰে গতি কৰ to roll, to roll downwards as water, থিতাপি নোহোৱাকৈ লোকৰ ঘৰে ঘৰে থাক to live in other's house like a vagabond. বি. লুটি খোৱা কাৰ্য্য act of rolling. **বাগৰ খা** অক. ধা. লুটি খাই পৰ to tumble. **বাগৰ দি** লুটিয়ালুটি কৰ, অলপ সময়ৰ কাৰণে শো। **বাগৰ মাৰ** লুটি খা। **বাগৰ সলা** ই কাতিৰ পৰা সি কাতি হ to change sides, as a sleeping man. **বাগৰা** সক. ধা. লুটিয়াই পেলা to cause to roll or turn over. বি. **বাগৰাবাগৰি** লুটিয়ালুটি। **বাগৰিফুৰ** বেদনাত তত নেপাই সঘনে ওপৰৰ দাঁতি তল, তলৰ দাঁতি ওপৰ কৰি এঠাইৰ পৰা আন ঠাই পা।

বাগাড়ম্বৰ বি. অতিৰিক্ত আৰু অনাৱশ্যকীয় ৰঞ্জিত শব্দৰ ব্যৱহাৰ bombast.

বাগান বি. চাহ, ফল, ফুল আদি উৎপন্ন কৰা ডাঙৰ বাৰী a garden, an orchard.

বাগি বি. এবিধ কাঁইটীয়া ফুলৰ গছ a kind of flowering shrub, চাতুৰী, টেঙৰালি subterfuge.

বাগি দে, বাগি মাৰ গা সবাবলৈ মিছা ক। **বাগি ধৰ** এনেকে কোনো কাম নকৰিলে কাৰবলৈ অস্বীকাৰ কৰ। **বাগি ল** সৰিবৰ কাৰণে কোনো বস্তুৰ দাঁতিয়ে ঘূৰি যা। **বাগি কুঠাৰ মাৰ** কোনো বস্তুৰ চাৰিওফালে কুঠাৰেৰে আঘাত কৰ। **বাগি বুগা** ফাঁকি ফুকা trickery and deception. **বাগিয়াৰ** টেঙৰ মানুহ an artful person. বিণ. ধূৰ্ত্ত, টেঙৰ artful.

বাগিচা বি. বাগান garden.

বাগী বি. ঘোঁৰাই টনা মানুহ উঠা পাতল গাড়ী buggy.

বাগীশ বি. কথা কোৱাত পাৰ্গত লোক an eloquent man পণ্ডিতৰ উপাধি a title given to a learned man.

বাগীশ্বৰী বি. সৰস্বতী the Indian goddess of speech.

বাগে (অব্যয়) পোনে, ফালে in the direction of.

বাগ্দত্ত বিণ. দিম বোলা, দিবলৈ অঙ্গীকাৰ কৰা promise. স্ত্ৰী. **বাগ্দত্তা**। বি. **বাগ্দান** বাক্যেৰে কৰা দান।

বাগ্দেৱী বি. বাগীশ্বৰী, সৰস্বতী।

বাগ্মী বিণ. কথা কোৱাত পটু eloquent, oratorial. গু. বি. **বাগ্মিতা**।

বাঘ বি. এবিধ হিংস্ৰক জন্তু a tiger, a leopard. স্ত্ৰী. **বাঘিনী**। **বাঘ আচোঁৰা** এবিধ কাঁইটীয়া বনৰীয়া লতা। **বাঘ জৰী** ৰথৰ ঘোঁৰাৰ লেকাম a rein of horse. **বাঘ তেলে খা বা ধৰ** বৰকৈ উদ্ভণ্ডালি কৰ। বিণ. **বাঘ তেলে খোৱা**। **বাঘ মকৰা** এবিধ ডাঙৰ মকৰা। **বাঘমুই** হঠাৎ বাঘ দেখি ভয়ত মোৰে ধৰা মূৰ্চ্ছা হোৱা ৰোগ। **বাঘাম্বৰ** কাপোৰ স্বৰূপে পিন্ধা বাঘৰ ছাল। **বাঘে খোৱা** হতশ্ৰী হোৱা।

বাঙৰ বি. বিদেশী ম'হ a buffalo of foreign breed.

বাঙৰা বি. অকামিলা worthless.

বাঙী বি. এবিধ ছিৰাল জাতীয় ফল a variety of melon.

বাচ বি. গোন্ধ smell.

বাচক বিণ. বুজোৱা, কোৱা signifying.

বাচন বি. বস্তু থোৱা পাত্ৰ utensil, vessel.

বাচনি বি. মুখেৰে সমাচাৰ spoken words, saying. **বাচনিক** বিণ. মৌখিক, মুখেৰে কোৱা verbal, oral.

বাচস্পতি বি. বিদ্বান, বৃহস্পতি, পণ্ডিতৰ উপাধি scholar, Vrihaspati, a title given to a scholar.

বাচাল বি. বৰ কথকী talkative.

বাচ্য বিণ. কবৰ যোগ্য fit to be spoken, যাৰ বিষয়ে কোৱা যায়

spoken, ব্যাকৰণত ক্ৰিয়াৰ অৱস্থা বিশেষ the voice of a verb.

বাচ্যাবাচ্যি বি. উথনা-উথনি, বাক্‌যুদ্ধ an altercation, a dispute.

বাছ সক. ধা. বেয়া ভাগ এৰি ভাল ভাগ ল to select, বেয়া বুলি সমাজ বা জাতিৰ সঙ্গৰ পৰা আঁতৰা to excommunicate, কাটিছিঙি ভাল থিনি বাছিবলৈ লোৱা chop or cleanse for cooking, কাপোৰত ফুল দে to form ornamental figures. অক. ধা. জীয়াই থাক, ৰক্ষা পৰ্ to remain alive, to escape from death or danger, ধৰ্ম অধৰ্ম, ভাল বেয়াৰ বিচাৰ discrimination. বি. **বাছোঁতা**। স্ত্ৰী. **বাছঁতী**।

বাছকবনিয়া বিণ. ভালকৈ বাছি লোৱা, অতি উত্তম choicest. **বাছি ল** বহুতৰ মাজত ভালটো বাছি ল to select. **বাছনি** বাছি লোৱা কাৰ্য্য selecting.

বাছৰু বি. দামুৰি a calf.

বাছা বি. বৎস, চেনেহৰে মতা মাত, বোপা a word showing sympathy or affection, to a child or young person.

বাজ বি. বাহিৰ ফালে the outside বাহিৰত থকা, বাহিৰৰ external, outward, সম্পৰ্ক নথকা unconnected, প্ৰচাৰিত made public, বেলেগ separate. শৌচ কৰ।

বাজ অক. ধা. ধ্বনি কৰ, শব্দ কৰ to make sound, বাজি উঠ, কোনো এক পক্ষৰ হকে কথা ক to speak on behalf of a party, খুন্দা খা to come in contact. **বাজন** বি. বাদ্যৰ দৰে শব্দ কৰা কাৰ্য্য। বি. বলদ গৰু a bullock.

বাজনা বি. বজোৱা যন্ত্ৰ a musical instrument, বাদ্যৰ শব্দ।

বাজি বি. খেল play, পণ a wager. ক্ৰি. **বাজি মাৰ** আৰি মাৰ to lay wager.

বাজি বি. ভেলকী খেল tricks, কলাই খাৰেৰে কৰা জুই খেল fire-works. **বাজিকৰ** টাটকীয়া a juggler. **বাজি উঠ** দুই বিবাদীৰ এজনৰ ফালে কথা ক।

বাজী বি. ঘোঁৰা a horse.

বাজু বি. কেয়ূৰ, বাহুত পিন্ধা এবিধ অলঙ্কাৰ a bracelet.

বাজুৱা বিণ. বাজুৰ, বাহিৰৰ belonging to the outside.

বাজে বিণ. সম্পৰ্ক নথকা, অনাগতিয়াল unconnected, (অব্যয়) বাহিৰে, বিনে except, উপৰি besides.

বাজেবাজে ক্ৰি. বিণ. বাহিৰে। **বাজে-মাৰ্কা** আচল নোহোৱা, বেয়া বিধৰ। **বাজেয়াপ্ত** ৰজাৰ অধিকাৰলৈ যোৱা, ৰজাই হস্তগত কৰা confiscated.

বাঞ্ছ অক. ধা. কামনা কৰ, ইচ্ছা কৰ

to desire. বি. **বাঞ্ছোতা**। স্ত্রী. **বাঞ্ছতী**। **বাঞ্ছন** বি. বাঞ্ছা কৰা কাৰ্য্য। **বাঞ্ছনীয়** বিণ. প্ৰাৰ্থনীয়।

বাঞ্ছা বি. ইচ্ছা, কামনা desire. **বাঞ্ছিত** বিণ. ঈপ্সিত, য ক পাবলৈ ইচ্ছা কৰা যায়।

বাঞ্ছাকল্পতৰু যি সকলো কামনা পূৰ্ণ কৰে, ভগবান।

বাট সক. ধা. পকা, মেৰা to twist, পটাত পিহ to grind. বি. **বাটোঁতা**। স্ত্ৰী. **বাটঁতী**। বিণ. **বটা**।

বাট বি পথ, আলি a path, a road, বিন্ধা a hole. উপায় means, জন্তুৰ পিয়াহ বা স্তন। **বাট কুৰি বা** বহুত দুৰ খোজ কাঢ়ি ভ্ৰমণ কৰ। **বাট কেঁৰা লগা** কণামুৰি লগা, ভেটাভেটি হোৱা। **বাট-চৰা** পদূলিৰ ওপৰত সাজি থোৱা ঘৰ a gateway shed. **বাট চা** অপেক্ষা কৰ to wait. **বাটবুল ভৱিৰে** গতি কৰ। **বাট মাৰ** উপায় বা সুযোগ নাইকিয়া হ, মুদা মৰ। **বাটে পোৱালী মেলা** খৰালি মহীয়া যেনি তেনি বাট ওলোৱা।

বাটৰুৱা বিণ. পথিক, ভ্ৰমণকাৰী, যাত্ৰী wayfarer, a traveller,

বাটলু বি. বিয়া নকৰাকৈ নিজ ঘৰলৈ আনি ৰখা তিৰোতা a concubine. **বাটলু গুটি** ধেনুৰে মৰা মাটিৰ ঘূৰণীয়া গুটি a clay pellet shot from a bow. বিণ. **বাটলু গুটীয়া**।

বাটাম বি. ঘৰ আদিত লগাবলৈ দীঘলীয়া ফলা কাঠ batten.

বাটি বি. এবিধ ঘূৰণীয়া আৰু গোটোং পাত্ৰ a cup, **বাজহাড়ৰ** দুই দাঁতিত থকা ফইৰ নিচিনা দীঘলীয়া মঙহ, তাঁতৰ বৰ এলেছা বা এভাগ। **বাটিকৰ** তাঁত আৰম্ভ কৰ, তাঁত ববলৈ দীঘৰ সূতা মেল।

বাটোৱাৰা বি. বস্তু বিশেষকৈ মাটি ভগাই দিয়া কাৰ্য্য partition of land. **বাটোৱাবি** ডকাইত a robber.

বাড়ৱাগ্নি বি. সাগৰৰ তলত থকা জুই submarine fire.

বাঢ় অক. ধা. বৃদ্ধি হ, সৰহ বা ডাঙৰ হ to increase, to grow bigger. সক. ধা. ভোজনৰ পাত্ৰত ভাগ ভাগ কৰি খাবলৈ দে to serve on plate as food. বি. **বাঢ়োঁতা**। স্ত্ৰী. **বাঢ়ঁতী**। বিণ. **বঢ়া**। বি. **বাঢ়ন, বঢ়া**।

বাঢ়তি বি. বৃদ্ধি, অতিৰিক্ত ভাগ increase, surplus.

বাঢ়নী বি. বাঁহৰ কাঠীৰ ঠাই সৰা সঁজুলি a broom.

বাঢ়নী, বাঢ়নীয়া বিণ. বাঢ়ি অহা, উঠি অহা rising, growing.

বাঢ়ি বি. সুত interest on money lent.

বাঢ়ৈ বি. সূতাৰ, কাঠৰ কাম কৰা মানুহ, কাঠ মিস্ত্ৰী a carpenter. **বাঢ়ৈটোকা** ঠোঁটেৰে কাঠ খোলা

এবিধ চৰাই wood-pecker, কৃপণ মানুহ (নিন্দার্থত) a miser.

বাণ বি. কাঁড়, শৰ an arrow, কুমন্ত্র an injurious incantation, কামৰূপৰ শোণিতপুৰৰ ৰজা. বলিৰ পুতেক।

বাণ বি. কাঠী বা সূতা পাতল বা ঘনকৈ বোৱা অৱস্থা texture, মাছ ৰাখিবলৈ সোঁত পানীত পথালিকৈ দৈ দিয়া বেৰ a fence raised across a stream to catch fish.

বাণা বি. গীতৰ দীঘল ৰাগিণী a engthened note of music.

বাণি বি. বোৱা কাপোৰৰ পথালি দিশ, নাৱৰ দাঁতি the breadth of a cloth, the side of a boat. **বাণি-সূতা** কাপোৰৰ পথালি ফালৰ সূতা। **বাণিজ্যাৰ** বি. বেপাৰী।

বাণিজ্য বি. বাণিজ, বেপাৰ commerce, trade.

বাণী বি. বাক্য, কথা speech, saying, সৰস্বতী the goddess of speech.

বাণ্ডা বি. হাতীৰ ঠেং জোঁটাই বন্ধা যতন বা ফই a fetter for the legs of an elephant. ক্রি. **বাণ্ডা মাৰ** হাতীৰ আগ বা পাছ ঠেং জুঁটি বান্ধ।

বাত সক. ধা. ভগা বস্তু ভাল কৰ to repair. বি. **বাতন**।

বাত বি. বায়ু, বতাহ air, wind, শৰীৰৰ জোৰা উথহি বিষ হোৱা ৰোগ rheumatism. **বাতগ্রস্ত** বাত ৰোগে ধৰা। **বাতবৃষ্টি** বতাহ বৰষুণ rain and storm.

বাত বি. কুঢ়ি মাছৰ নিচিনা এবিধ সৰু মাছ a kind of fish.

বাতৰি বি. বার্তা, সমাচাৰ news. **বাতৰি কাকত** সম্বাদ পত্র, খবৰৰ কাগজ a newspaper.

বাতাচা বি চেনি পগাই কৰা এবিধ মিঠাই a kind of sweetmeat.

বাতায়ন বি. গবাক্ষ, খিৰিকী window.

বাতি বি. বন্তি, চাকি, প্রদীপ a lamp.

বাতিল বিণ. অগ্রাহ্য rejected.

বাতুল বিণ. বলিয়া mad. বি. বলিয়া মানুহ a madman.

বাৰ্ত্তা বি. বাতৰি news.

বাৎসৰিক বিণ. বাৰ্ষিক, বছৰে বছৰে হোৱা বা দিবলগীয়া yearly.

বাৎসল্য বি. স্নেহ, সন্তানৰ প্রতি ভাল পোৱা।

বাথান বি. গৰু ম'হৰ খুঁটি, সৰহীয়াকৈ গৰু ম'হ ৰখা ঠাই a place where animals are kept together at night.

বাদ বি. বদনাম, অপবাদ an accusation, especially of adultery, তর্কবিতর্ক debate, মত opinion, theory, বিয়োগ subtraction. **বাদবাকী** যিখিনি বাকী থাকে balance. **বাদচাহ**

মুচলমান সম্রাটৰ উপাধি the title of a Mohammedan sovereign. **বাদবিবাদ** তৰ্ক বিতৰ্ক oral dispute.

বাদল বি. মেঘ, ডাৱৰীয়া বতৰ cloud, cloudy weather, এলেহুৱা lazy.

বাদানুবাদ বি. তৰ্ক বিতৰ্ক act of debating.

বাদাম বি. এবিধ বিদেশী গছৰ গুটি almond. বিণ. **বাদামী** বাদামৰ বৰণীয়া whitish brown.

বাদি বি. ফাঁকি, ছলনা subterfuge, act of feigning.

বাদিয়াৰ বি. ঢোল খোল আদি বাদ্য ভাল কৰা মানুহ one who repairs drums etc.

বাদী বি. কওঁতা, ব্যক্ত কৰোঁতা a sayer, গোচৰীয়া a plaintiff, অপবাদ উঠা accused of adultery. স্ত্রী. **বাদিনী**।

বাদু বি. কোনো কোনো ফলৰ বাকলিৰ ভিতৰৰ কোমল, ৰসাল আৰু ডাঠ ভাগ, কঁঠালৰ কোঁহ ঢাকি থকা কোমল ভাগ।

বাদুলি বি. ছালৰ নিচিনা পাখীৰে উৰি ফুৰা এবিধ জন্তু a bat. **বাদুলি সঁচাৰ** বাদুলিৰ নিচিনাকৈ ওলমি থকা এবিধ সঁচাৰ, তলা a padlock.

বাদ্য বি. বাজনা a musical instrument. **বাদ্যভাণ্ড** বি. অনেক বিধৰ বাজনা a number of musical instruments.

বাধ সক. ধা. নিষেধ কৰ, মানা কৰ, হাক দে to forbid, to prohibit. বি. বাধা, নিষেধ, হাক prohibition. **বাধক** বি. বাধা কৰোঁতা a preventer. **বাধকা** বাধা কৰোঁতা।

বাধা বি. প্ৰতিবন্ধক, নিষেধ, হাক obstruction, prohibition. **বাধিত** বিণ. উপকাৰৰ দ্বাৰাই বন্ধা, অনুগৃহীত obliged.

বাধ্য বিণ. আজ্ঞা অনুসৰি চলা obedient, কৃতজ্ঞ grateful, obliged, ধৰাবন্ধা compelled. **বাধ্যতামূলক** নিজৰ ইচ্ছা নেথাকিলেও বাধ্য হৈ কৰিবলগা compulsory.

বান বি. এবিধ খুৰা লগোৱা ভোজনৰ পাত্ৰ a dish with a foot.

বান বি. বাঢ়নী পানী, বেগেৰে অহা পানীৰ ধল a high flood, একেবাৰে উৎপন্ন হোৱা ফল আদিৰ সমূহ a crop. **বান-পানী** বাঢ়নী পানী। **বান পৰ** উজান পৰ, অতিকৈ হ। **বান-বাৰিষা** ভৰ-বাৰিষা in the middle of the rainy season. **বান-পিঠা** এবিধ পিঠা। **বানবাই থাক** সৰহকৈ কথা কৈ থাক। **বান বাটি** খুৰা লগোৱা বাটি।

বান সক. ধা. উৰাল বা ঢেঁকীত খুন্দি তুহ গুচা to husk as paddy.

বি. **বনা, বানন, বানোতা** যেয়ে বানে। স্ত্রী. **বানতী**।

বানচ বি. বেতন বা মূল্যৰ ওপৰঞ্চি দিয়া ধন bonus.

বানত বি. এবিধ নোমৰ ডাঠ কাপোৰ।

বানতীয়া বিণ. জলাতক, বান পানীয়ে তল নিওৱা occasionally flooded.

বানপ্ৰস্থ বি. গৃহস্থী সুখ ভোগ কৰি পাছত ঈশ্বৰ চিন্তাৰ কাৰণে হাবিলৈ যোৱা ধৰ্ম্ম a stage of life when a family man leaves the world for meditation in the woods.

বানৰ বি. বান্দৰ a monkey.

বানাহ বি. ধুমুহা storm.

বান্দৰ বি. মানুহৰ আকৃতিৰ কিন্তু নেজ আৰু নোম থকা এবিধ জন্তু a monkey. **বান্দৰ কেকোঁৰা** শুং থকা আৰু গাত লাগিলে চোবাতৰ নিচিনাকৈ ডকা ফল হোৱা এবিধ লতা a kind of nettle. **বান্দৰামি** বান্দৰৰ স্বভাব বা আচৰণ silliness

বান্দা বি. 'বন্দী' চোৱাঁ।

বান্দী বি. দাসী a female servant or salve.

বান্ধ বি. বন্ধন, গাঁঠি a tie, a knot.

বান্ধ সক. ধা. জৰীৰে আবদ্ধ কৰ, গাঁঠি লগা to tie, to fasten, আবদ্ধ কৰ, আটকি ৰখা to confine, মাটি তুলি নিৰ্ম্মাণ কৰ, to construct as a road, ধাতুৰ পাতেৰে ঢাক to cover with metallic leaf, **কণী খুন্দি** নপুংসক কৰ to emasculate. বি. গাঁঠি আটক কৰা কাৰ্য্য a tie, confinement, মন বা শৰীৰৰ স্বাভাৱিক অৱস্থা বা গঠন physical or mental constitution. **বান্ধকানি** বি. কৰাইচ, কিপিণ miserly.

বান্ধ বি. ইষ্ট, বন্ধু-বান্ধৱ a friend.

বান্ধ পেলা, বান্ধ থ বাজি মাৰ, আৰি মাৰ to lay wager.

বান্ধনি বি. গাঁঠি, বান্ধ a knot, a tie, ঢাকনীৰে সৈতে কিতাপৰ **বান্ধ** the binding of a book.

বান্ধনী বি. বান্ধা-জৰী a string with which a thing is tied.

বান্ধৱ বি. বন্ধু a friend.

বান্ধৈ বি. মতাই তিৰোতাক মৰমেৰে মতা মাত a term of endearment used in addressing a beloved woman.

বাপ বি. পিতা a father, গুৰু, মহন্তক সম্বোধন কৰা মাত a term used towards a religious preceptor. **বাপা** ল'ৰা মানুহক মতা মাত a term used in addressing a young man, ডাঙৰ মানুহৰ ল'ৰা হলে 'বাপাদেও'। **বাপ্ বাপ্ সোঁৱৰ** বৰ ভয় পাই চিঞৰ। **বাপদায়** পিতৃৰ দায়িত্ব the responsibility of a father. **বাপ দায় দি** পিতৃ স্বৰূপে কোনো মানুহৰ

আশ্ৰয় ল। **বাপদায় ল** কোনো মানুহৰ পিতৃস্থানীয় হবলৈ স্বীকাৰ কৰ। **বাপ ভাই** বি. ইষ্ট মিত্ৰ; বংশ-পৰিয়াল relations. **বাপতি সাহন, বাপতি সাহোন** বি. পৈতৃক সম্পত্তি ancestral property.

বাপতীয়া বিণ. বাপেকে অৰ্জা, পৈতৃক ancestral, paternal.

বাপু বি. পণ্ডিত ব্ৰাহ্মণ বা পুৰোহিতক মতা মাত a term used in addressing a learned Brahmin or priest. চেনেহৰ ল'ৰাক মতা মাত। **বাপুটি** বামুণৰ ল'ৰাক মতা মাত। **বাপুদেউ** বামুণক মান কৰি মতা মাত।

বাব বি. পদ, বিষয় a post or position, প্ৰয়োজন, দৰ্কাৰ necessity, কৰ-কাটল a tax or cess, সলনি exchange. **বাবকাট** কোনো বস্তুত আঁক কাটি চিন লগা বা লেখ ৰাখ।

বাবতি বি. তৰ্কাতৰ্কি controversy.

বাবৰি বি. এবিধ সুগন্ধি শাক a kind of pot herb.

বা-বতাহ বি. পৰিবেশ atmosphere.

বা-বাতৰি বি. খা-খবৰ, বাতৰি আদি news etc.

বা-বিচনী বি. কান্ধৰ পাছ ফালৰ চেপেটা বহল ভাগ, বাহুৰ মূল the shoulder-blade, scapula, কান্ধৰ তলৰ ভাগ the lower part of the shoulder.

বাবু বি. কেৰাণী, বঙালি আদি হিন্দু ভদ্ৰলোকৰ উপাধি, ধুন পেচ মৰা এলেহুৱা মানুহ।

বাবুৰ্চী বি. চাহাব বিলাকৰ ৰান্ধনী a cook of an European gentleman.

বাবে (অব্যয়) কাৰণে, নিমিত্তে on account of, পৰিবৰ্ত্তে, সলনি in place of, instead of.

বাম বিণ. ওখ আৰু পানীত তল নোযোৱা (মাটি) high, so as not liable to be inundated, তৰাং (পানী) shallow. বি. ওখ ঠাই high-land.

বাম বি. বাওঁ, সোঁফালৰ বিপৰীত left, not right, বিপৰীত, বিৰুদ্ধ adverse, as luck.

বামন বি. বাওনা মানুহ a dwarf, বাওনা ৰূপে বিষ্ণুৰ অৱতাৰ the dwarf incarnation of Vishnu.

বা'মৰলী, বা'মড়লী বি. অতি কোবেৰে পাক মাৰি ধূলি আৰু খেৰকুটা আদি উৰাই নিয়া বতাহ, ঘূৰ্ণ বায়ু a whirlwind.

বামা বি. সুন্দৰী নাৰী a beautiful woman.

বামাচাৰ বি. বিৰুদ্ধাচাৰ, দেশবিৰুদ্ধ পন্থা, তান্ত্ৰিক সাধন পদ্ধতি। বিণ. **বামাচাৰী**।

বামানয় বি. চলিত মতৰ আৰু বেদৰ বিৰুদ্ধ (শাস্ত্র) heretical.

বামী বি. এবিধ দীঘল গাঁতত থকা মাছ an eel.

বামুণ বি. বিপ্র, ব্রাহ্মণ a Brahmin. স্ত্রী. **বামুণী**।

বামুণীয়া বিণ. বামুণৰ প্রয়োজনীয়, বৈদিক ক্রিয়া কাণ্ডৰ কথা থকা শাস্ত্র। Brahmanical, মহাপুৰুষীয়া মতত সম্পূর্ণৰূপে নচলি কিছুদূৰ প্রাচীনমতে চলা। **বামুণী-ভেকোলা** **বৰ** ডাঙৰ বিধৰ পানী বেং। **বামুণী সাপ** এবিধ বিষ নাইকিয়া সাপ a kind of snake.

বায়ং বিণ. বেলেগ, পৃথক্ separate, distinct.

বায়ন বি. বাগু, বিশেষকৈ খোল মৃদং বজোৱাত পৈণত মানুহ one skilled in playing on a musical instrument.

বায়ব বিণ. বায়ুৰ পৰা উৎপন্ন originating from air, বায়ু সদৃশ ethereal.

বায়ু বি. বতাহ, পবন, সমীৰণ air, wind, বায়ুদেৱতা the god of wind, শৰীৰত থকা পঞ্চবায়ু, শৰীৰৰ এক ধাতু (আয়ুর্বেদৰ মতে), বায়ু ধাতুৰ পৰা হোৱা স্নায়বিক দুর্ব্বলতা বা মূৰ ফুৰণি giddiness, বহিৰ্দ্বাৰেদি ওলোৱা বতাহ gastric wind, মনৰ কোনো বিষয় লৈ সদায় হোৱা ধাউতি বা ভাব passion. **বায়ুকোণ** উত্তৰ আৰু পশ্চিম দিশৰ মাজ দিশ। **বায়ুগ্রস্ত** বায়ুবেগে। ক্রি. বিণ. বায়ুৰ নিচিনা বেগেৰে very swiftly. **বায়ুমণ্ডল** পৃথিবীৰ চাৰিওফালে বেৰি থকা বায়ু atmosphere. **বায়ুমান যন্ত্র** কোনো ঠাইত বতাহৰ হেঁচা কিমান তাক পৰীক্ষা কৰা যন্ত্র barometer. **বায়ুযান** বি. আকাশেদি যোৱা বাহন an aeroplane.

বাৰ বি. ঘৰৰ চাৰিওফালৰ বা মাজৰ কোঁঠালীৰ আবৰণ, নাৱৰ দাঁতি the wall of a house, the side of a house, the side of a boat.

বাৰ বি. সপ্তাহৰ এদিন the day of the week, বেলি, কোনো কাম কৰা সময় a time or occasion.

বাৰ বি. দুই অধিক দহ twelve.

বাৰকোছ বি. মিঠাই কৰা মানুহৰ কাঠৰ কাঁহী a wooden plate for the sweetmeat-maker.

বাৰটা বি. বেৰৰ খবুৱা ডাভি ধৰি থকা চেপেটা কাঠ a long piece of flat wood placed under a reed wall.

বাৰণ বি. বাধা, নিষেধ, হাক prohibition, prevention, হাতী an elephant.

বাৰবাথৰ বি. লং, জাইফল, ডালচেনি, ধনিয়া, যনী, ভোগজিৰা, মিথি, জাই

পত্র, এলাচি, চৰলি আদি বাৰবিধ নাইবা বেছি মছলা। **বাৰকুৰি** অসংখ্য। **বাৰমিহলি** কেবাবিধৰ মিহলি, নানা ৰকমৰ composed of many things or ingredients.

বাৰম্বাৰ ক্রি. বিণ. বাৰে বাৰে, ঘনে ঘনে repeatedly.

বাৰাঙ্গণা বি বেশ্যা a whore.

বাৰাণসী বি. কাশী the city of Benares

বাৰভঁজীয়া বিণ. অনেক ভঁাজ থকা crooked.

বাৰমতৰা বি. স্বৰ বিলাকেৰে সৈতে ব্যঞ্জন বিলাক লগলগাই মাতিবৰ প্ৰকাৰ the mode of joining the vowels with the consonants

বাৰমহীয়া বিণ. বাৰ মাহ বা গোটেই বছৰ থকা, সদায় গুটি ধৰা lasting or producing fruit throughout the year.

বাৰাণ্ডা বি. ঘৰৰ সমুখত বা দঁাতিত আগ বঢ়াই সজা মুকলি ঘৰ বা চালি veranda.

বাৰি বি. পানী water.

বাৰি, বাড়ি বি. মাৰি, এছাৰি a stick.

বাৰিক বি. পঁচা তোলা আদি কাম কৰিবলৈ গঞাই পতা বিষয়া a village officer.

বাৰিধি বি. সাগৰ sea.

বাৰিষা বি. বৰ্ষাকাল, বৰকৈ বৰষুণ হোৱা কাল the rainy season.

বাৰী বি. চাৰিওফালে বেৰি লোৱা আৰু ঘৰ, চতল, ফল, ফুল আদি থকা ঠাই a compound, a flower or fruit garden. **বাৰী চোৱা** বাৰী ৰখীয়া a gardener. **বাৰীলুৰা** বিণ. বাৰীত সোমাই শস্যাদি নষ্ট কৰা injure crops by tresspassing.

বাৰু (অব্যয়) শলাগ লোৱা বা সম্মত হোৱা মাত very well. বিণ. কিছু ভাল better, কিছু বেছি ডাঙৰ large, greater. ক্রি. বিণ. **বাৰুকৈ** ভালকৈ, বেছিকৈ।

বাৰুণী বি. এবিধ ফটিকা a kind of spirituous liquor, বৰুণ দেৱতাৰ অধীনৰ শতভিষা নক্ষত্ৰত মিলা চ'ত মাহৰ কৃষ্ণা ত্রয়োদশী।

বাৰুদ বি. বন্দুকৰ খাৰ gun powder.

বাৰ্দ্ধ বি. ৰণুৱাৰ গা ঢকা ঢাল a shield. **বাৰ্দ্ধৰতি** বাৰ্দ্ধ আৰু ঢাল লৈ ৰণ কৰা মানুহ।

বাৰে বি. বাৰ, দুই অধিক দহ twelve. **বাৰেওকাল, বাৰেওকালি, বাৰেওটিকাল** ক্রি. বিণ. বছৰ জুৰি, সদায় always. **বাৰেওমাহ** গোটেই বছৰ জুৰি। **বাৰেপতি** ঘনে ঘনে, প্ৰতি বছৰ। **বাৰেপৈয়ঁাতি** বহু মতা লোৱা তিৰোতা, বেশ্যা a harlot. **বাৰে-বজলুৱা** নানা জাতিৰ মিহলি mixed of various kinds. **বাৰেবাৰে** বাৰে পতি

repeatedly. **বাৰে বাং কৰা** বাৰে মিহলি বস্তু। **বাৰেকুৰি** অনেক বিধৰ। **বাৰে ভঁজীয়া** অনেক ভাঁজ থকা। **বাৰে ভচহ্ছ** নানা প্ৰকাৰৰ আৰু অমূলক। **বাৰেমতৰা** স্বৰ আৰু ব্যঞ্জন বা ব্যঞ্জনৰ নানা বৰ্গৰ বাৰে মিহলি কৰি লিখা আখৰৰ সমূহ। **বাৰে মিহলি** কেইবা বিধো মিহলি।

বাৰোৱাৰী বিণ. বহু লোক গোটখাই কৰা, ৰাজহুৱা done with the help of public subscription, public.

বাৰ্ত্তা বি. খবৰ, বাতৰি, সমাচাৰ news.

বাৰ্ত্তাকু (পু. অ.) বি. বেঙেনা the egg fruit.

বাৰ্দ্ধক্য বি. বুঢ়া অৱস্থা, জৰা the old age.

বাৰ্লি বি. যৱৰ গুৰি barley.

বাৰ্ষিক বিণ. এবছৰৰ মূৰত হোৱা, বছৰেকীয়া annual, এবছৰ পঢ়িব লগা স্কুল কলেজৰ শ্ৰেণী a class of a college or training school.

বাল, বালক বি. সৰু ল'ৰা an infant. স্ত্ৰী. **বালিকা**। **বাল-গোপাল** কৃষ্ণৰ ল'ৰা কালৰ নাম।

বালা বি. বালিকা, যুৱতী a girl, a young woman.

বালা বি. এডলীয়া গোটা খাৰু a bangle.

বালাই বি. বিপদ, অমঙ্গল misfortune, untoward event.

বালি বি. নৈয়ে উটাই অনা মিহি শিলৰ গুৰি, বালিৰে আবৃত ঠাই sand, a beach. **বালি অঁহীয়া** বালি মিহলি থকা (মাটি) sandy. **বালি ঘোৰা** এবিধ মাছ খোৱা চৰাই। **বালি চন্দা** বালিৰ লগত মিহলি হৈ থকা অভ্ৰৰ ক্ষুদ্ৰ ক্ষুদ্ৰ অংশ mica. **বালি চঁহীয়া** বালি অঁহীয়া। **বালী চাহী** বগা বালিৰ ধৰণৰ এবিধ চাহী। **বালিভেটা** মাছ ধৰিবলৈ বালিৰে বন্ধা ভেটা বা আলি, নিষ্ফল উপায়। **বালি মাহী** খঞ্জৰী চৰাই।

বালীয়া বিণ. বালিময় sandy, বালিৰ দৰে ফহফহীয়া of soft and grainy consistency.

বালুকা বি. বালিস্তূপ a sand heap.

বাল্টি বি. মুখ বহল আৰু তললৈ অলপ ঠেক ধাতু বা কাঠৰ পাত্ৰ a bucket.

বাল্মীকি বি. ৰামায়ণ ৰচনা কৰা বিখ্যাত মুনি a famous sage and author of the Ramayana,

বাল্য বিণ. ল'ৰা কালৰ, ল'ৰা সম্বন্ধীয় pertaining to a child, ল'ৰাৰ যোগ্য proper for a child. **বাল্য বিবাহ** অকুমাৰী কালতে দিয়া বিয়া early marriage. **বাল্যাৱস্থা** ল'ৰা কাল childhood.

বাৱ বি. বা, বতাহ air in motion, হাতেৰে কৰা সঙ্কেত a gesture of

the hand. **বাৰছিটা** বি. বতাহে কোবাই পেলোৱা বৰষুণৰ ছিটিকনি, আছাবেকণি।

বাৱন বি. দুকুৰি বাৰ fiftytwo.

বাষষ্ঠি বি. তিনি কুৰি দুই sixtytwo.

বাষ্প বি. পানীৰ ভাপ, তাপৰ দ্বাৰা পাতল আৰু ধোৱাৰ নিচিনা হৈ উঠা পানী vapour, steam.

বাস্ সক. ধা. সুগন্ধযুক্ত কৰ to perfume, সুগন্ধ sweet scent.

বাস বি. নিবাস, বাস কৰা কাৰ্য্য the act of residing, থকা ঠাই abode.

বাস বি. বস্ত্ৰ, বসন clothing.

বাসত্তৰ বি. তিনি কুৰি বাৰ seventy-two.

বাসনা বি. অভিলাষ, কামনা, আশা ভাৰসা desire, hope, কপাল, দশা luck, দুৰ্গতি misfortune. **বাসনা-বন্ধীয়া** দৈৱৰ নিৰূপিত ordained by fate.

বাসন্তী-পূজা বি. বসন্ত কালত কৰা দুৰ্গাপূজা Durga puza in the spring season.

বাসৰ বি. ঘৰ থকা ঠাই, বাহৰ abode দিন, বাৰ।

বাসৱ বি. ইন্দ্ৰ name of Indra.

বাসা বি. বহা প্ৰবস্থৱা বা অলপ দিন থকা ঘৰ a temporary residence, a hut.

বাসিন্দা বি. নিবাসী, বাস কৰোঁতা a permanent resident.

বাসী বিণ. বাস কৰা dwelling in যেনে—'ভাৰতবাসী'।

বাসুকী বি. সৰ্পৰাজ the king of snake.

বাসুদেৱ বি. বসুদেৱৰ পুতেক, কৃষ্ণ a name of Krishna.

বাস্তৱ বিণ. প্ৰকৃত, যথাৰ্থ, অস্তিত্ব থকা true, real, substantial. বি. সত্য truth, reality. ক্ৰি. বিণ. **বাস্তৱত, বাস্তৱিকতে** প্ৰকৃততে, দৰাচলতে। **বাস্তৱবাদী** যথাৰ্থ কওঁতা, স্পষ্টবাদী।

বাহ বি. খেৰ, কুটা আদিৰে সজা চৰাই, মৌ আদিৰ থকা ঠাই a nest, বস্তু ৰখা ঢাকনী থকা সঁজুলি a small case, মুখৰ পৰা আঁহ উলিয়াই পোকে সজা আৱৰণ a cocoon, জাক a crowd. **বাহ বান্ধ** একে ঠাইতে গোট খা to meet together. **বাহ লা** বাহ সাজি থাক to build a nest.

বাহক বি. এবিধ ঔষধত লগা তিতা পাতেৰে সৰু গছ ইয়াৰ দুবিধ 'ৰঙা বাহক' আৰু বগা বাহক'।

বাহক বি. কোনো বস্তু বৈ নিওঁতা a carrier.

বাহটুৰা বিণ. অনেক লোকে ব্যৱহাৰ কৰা, সণ্টালনি, অনেকৰ আগত ব্যক্ত used by many, public, made public.

বাহন বি. মানুহ উঠি ফুৰা যান বা জন্তু

a thing or animal used as a vehicle.

বাহৰ বি. ৰজা, গোসাঁই আদিৰ প্ৰবসুৱা ঘৰ, ৰণলৈ যোৱা সৈন্য থকা ঠাই, শিবিৰ houses for the temporary residence of a king or other great man, a camp for troops.

বাহাদুৰ বি. বৰলোক বা ক্ষমতাশালী মানুহৰ উপাধি। **বাহাদুৰি** ক্ষমতা প্ৰকাশ।

বাহাল বিণ. সলনি বা লৰচৰ নোহোৱা intact.

বাহিনী বি. সৈন্যৰ দল an army. বিণ. নৈৰ দৰে বৈ যোৱা flowing as a river.

বাহিৰ বি. বাজ ফাল, ভিতৰৰ বিপৰীত ফাল outside. বিণ. বাজত থকা, ভিতৰৰ পৰা ওলোৱা living or going outside, প্ৰকাশিত, ব্যক্ত published, exposed.

বাহিৰা বিণ. সম্পৰ্ক নথকা, নিজৰ নোহোৱা, বাজত থকা not having any relation, irrelevant not belonging to one's family, living outside.

বাহিৰে ক্ৰি. বিণ. বাজফালে on the outside.

বাহী বিণ. খাবলৈ তৈয়াৰ কৰা বস্তু পিছ দিনালৈ থৈ দিয়া stale.

বাহী গা ৰাতিপুৱা স্নান নকৰা গা ক্ৰি. বিণ. **বাহী গাই**। **বাহীবন** পুৱাই গা নোধোৱাকৈ কৰা বন-বাৰী।

বাহীবিয়া বিয়াৰ পাছদিনা ৰাতিপুৱা কৰা বিয়াৰ কাৰ্য্য। **বাহীমুখ** ৰাতিপুৱা শুই উঠি নোধোৱা মুখ। ক্ৰি. বিণ. **বাহীমুখে**।

বাহু বি. কিলাকুটিৰ ওপৰৰ ভাগ the fore-arm, ভুজ, হাত the arm, the hand, জ্যামিতিৰ কোনো ক্ষেত্ৰৰ দাঁতিৰ ৰেখা the side of a geometrical figure.

বাহু বি. ৰৌ মাছৰ নিচিনা এবিধ মাছ a kind of fish. **বাহুতি** এবিধ বাহুত পিন্ধা কবচ an amulet. **বাহুবল** পৰাক্ৰম, ক্ষমতা strength. বিণ. **বাহুবলী**। **বাহুমূল** বাউসি, হাতৰ ঠাৰিৰ গুৰি ভাগ। **বাহু-যুদ্ধ** মাল যুঁজ wrestling.

বাহুৰ বি. (বহুড়না-উলটি আহ) অক. ধা. উলটি আহ। সক. ধা. **বাহুৰা** ওভোটাই দি, নাইকিয়া কৰ।

বাহুল্য বি. অধিক পৰিমাণ, প্ৰচুৰ পৰিমাণ plenty. বিণ. দীঘলীয়া long. ক্ৰি. বিণ. **বাহুল্যকৈ, বাহুল্যৰূপে**।

বাহ্য বিণ. বাজৰ external, বাহিৰৰ ফাল outside.

বাহ্ৰ বি. দ্বাদশ twelve.

বি (উপসৰ্গ) অভাৱ, বৈপৰীত্য, বিকাৰ, আধিক্য আদি অৰ্থত ব্যৱহাৰ হয়, যেনে—বিধৱা, বিপক্ষ, বিজাত-বীয়া, বিশিষ্ট ইত্যাদি।

বিংবিঙা অক. ধা. অস্পষ্টৰূপে অৰ্থহীন

কথা ক to talk indistinctly and irrationally. বি. বিং-বিঙনি।

বিংশতি বি. একুৰি twenty.

বিক্ সক. ধা. বেচ, মূল্য লৈ দি to sell.

বিকৃচিনা বি. ঘৃণা, ঘিণ disgust.

বিকট বিণ. ভয়ানক, দেখিলে ভয়লগা terrible.

বিকটা সক. ধা. বেঁকা কৰ, বেয়া আস্বাদ বা সম্বাদ পাই সঙ্কোচিত কৰ, (মুখ) to distort (as face).

বিকটাকাৰ ভীষণ আকৃতি, ভয়লগা আকাৰ horrible form. বিণ. ভয়ানক আকৃতিযুক্ত। **বিকটামুৰা** ভেঙৰামুৰা, ভয়লগা মূৰ্ত্তিযুক্ত।

বিকৰুৱা বিণ. বেচিবলৈ কৰা বা অনা intended for sale.

বিকৰ্থ সক. ধা. নিন্দা কৰ, পৰিহাস কৰ to revile, to abuse. বি. **বিকৰ্থনা** তিৰস্কাৰ, পৰিহাস reproach, abusing.

বিকৰ্ষণ বি. আকৰ্ষণৰ বিপৰীত repulsion.

বিকল বিণ. অসম্পূৰ্ণ, বিকৃত defective, deformed, ব্যাকুল, বিবুদ্ধি perplexed. বি. **বিকলতা**, **বিকলাঙ্গ** বিণ. অঙ্গহীন, ঘূণীয়া অঙ্গ থকা devoid of limb, having useless limbs.

বিকল্প বি. অইন এটা an alternative. **বিকল্পে** পৰিবৰ্ত্তে as an alternative. বিণ. **বিকল্পিত**।

বিকস ফুলি মেল খোৱা, প্ৰস্ফুটিত। **বিকসিত** বিকাশপ্ৰাপ্ত, প্ৰস্ফুটিত blown, expanded.

বিকা সক. ধা. আনৰ দ্বাৰাই বেচা, বিক্ৰয় কৰা to cause to be sold.

বিকাৰ বি. স্বাভাৱিক অৱস্থাৰ পৰিবৰ্ত্তন change or evolution from the natural state, ৰোগ disease, ৰোগৰ প্ৰলাপ delirium. বিণ **বিকাৰী** পৰিবৰ্ত্তনশীল changeable.

বিকাশ বি. প্ৰকাশ, অভিব্যক্তি, ওলোৱা কাৰ্য্য manifestation, unfolding. বিণ. **বিকশিত**।

বিকুল বি. ৰণুৱাই মুখেৰে বজোৱা এবিধ শিঙা bugle. **বিকুলদাৰ** বিকুল বজোৱা বিষয়া a bugler.

বিকিৰণ, **বিকীৰণ** বি. বিক্ষেপণ radiation. **বিকৰ্ণ** বিণ. ছটিওৱা, সিচৰতি scattered.

বিকৃতি বিণ. স্বভাৱ পৰিবৰ্ত্তন হোৱা changed from the natural state, বেয়া হোৱা, অশুৱনি, কুৰূপ corrupted, becoming ugly. বি. **বিকৃতি**।

বিক্ৰম বি. প্ৰতাপ, পৰাক্ৰম, শক্তি strength, valour, power. বিণ. **বিক্ৰমী**।

বিক্ৰমাদিত্য বি. উজ্জয়িনী দেশৰ

বিখ্যাত ৰজা a famous king of Ujjain.

বিক্ৰয় বি. বেচাকাৰ্য্য the act of selling. **বিক্ৰীত** বিণ. বিক্ৰয় কৰা বেচা sold. **বিক্ৰেতা** বেচোঁতা seller. **বিক্ৰি** বিক্ৰয় sale.

্যাত বিণ. প্ৰসিদ্ধ, প্ৰখ্যাত famous, celebrated.

বিগঢ়া বিণ আগঢ়ী, কুৰূপ ugly, ৰূপ বা গঢ় সলনি হোৱা changed in form or features.

বিগত বিণ. গত হোৱা, অতীত gone, past.

বিগতি বি. পৰিহাস, ইতিকিং a jest, a joke.

বিগৰ অক. ধা. সঁচা ঠিক অৱস্থাৰ পৰা লৰচৰ হ, ভাল বা সুস্থ অৱস্থা এৰ to be altered, to go out of order.

বিগৰ্হিত বিণ. অতিশয় নিন্দনীয়, অতি অধম greatly censured, low, vile.

বিগলিত বিণ. গলি যোৱা, পমি অহা melt, coming out melting, 'অশ্ৰু বিগলিত।'

। বিণ. উদ্বিগ্ন, উৎকণ্ঠিত anxious.

বি. দুৰ্গুণ, দোষ bad quality, fault.

গুতি বি. যন্ত্ৰণা, পৰিহাস, নিন্দা।

বি. যুদ্ধ, ৰণ hostilities, strife, দেৱতাৰ মূৰ্ত্তি an image.

বিঘট সক. ধা. চূৰ্ণ কৰ, ভাং। বি. **বিঘটন**।

বিধা বি. পাঁচ কঠা মাটি বা এহালিচা (মাটি) one-fourth of a pura.

বিঘাত বি. বিঘিনি, দুৰ্ঘটনা, অনিষ্ট trouble, misfortune, mishap.

বিঘিনি বি. বাধা, আপদ, জঞ্জাল obstacle, misfortune, danger.

বিঘ্ন বি. 'বিঘিনি' চোৱা। **বিঘ্ননাশক** গণেশৰ আন এটা নাম। বিণ. বিঘিনি দূৰ কৰা। **বিঘ্ন-হৰ** বিঘিনি গুচোৱা।

বিচ বি. বিচনীৰে বা তাৰ নিচিনা বস্তুৰে বতাহ দি to fan. বি. **বিচন**। **বিচনী** বি. বতাহ দিয়া সঁজুলি a fan, মৌৰ বাঁহৰ বিচনীৰ দৰে ওলমি থকা অংশ the part of the bee-hive hanging like a fan. বি. **বিচোঁতা** যি বিচে। স্ত্ৰী. **বিচঁতী**।

বিচৰণ বি. ইফালে সিফালে ফুৰা কাৰ্য্য the act of roaming about.

বিচৰা সক. ধা. আনৰ দ্বাৰাই অন্বেষণ কৰা, অনুসন্ধান কৰা to cause to search

বিচল বি. অস্থিৰ, চঞ্চল, বিজুতি, ধৰিবৰ বা কৰিবৰ অসুবিধা unsteady, inconvenience, আওহতীয়া not easily reached.

বিচলিত বিণ. লৰচৰ হোৱা, এফলীয়া হোৱা, চঞ্চল shaken, moved, disturbed.

বিচক্ষণ, বিচক্ষণীয়া বিণ. পাৰ্গত skilful, উত্তম, সুন্দৰ good, beautiful.

বিচাট বি. বিৰক্তি, বিৰাগ sadness, indifference.

বিচাৰ বি. বিবেচনা considera-tion, সোধ trial, অনুসন্ধান search, ন্যায়-অন্যায় নিৰূপণ judging. সক. ধা. অনুসন্ধান কৰ, বুজ ল to search, to enquire. **বিচাৰক, বিচাৰ-কৰ্ত্তা** গোচৰ সোধা মানুহ a judge, বিচাৰি উলিয়াওঁতা investigator. বিণ. বিচাৰণীয়, বিচাৰ্য্য বিচাৰ কৰিব লগীয়া fit to be investigated. **বিচাৰ-খোঁচৰ** অনুসন্ধান, বুজ-বাজ search. **বিচাৰালয়** আদালত court.

বিচিত্ৰ বিণ. নানা বৰণীয়া varie-gated, সুন্দৰ beautiful আচৰিত strange. বিণ. **বিচিত্ৰিত** নানা বৰণেৰে চিত্ৰিত বা অংকিত, সুশোভিত। **বিচিত্ৰানুষ্ঠান** নানা আবৃত্তি গীত নৃত্যেৰে কৰা অনুষ্ঠান variety show.

বিচুত্তি বিণ. আচৰিত হোৱা, বিস্মিত, বিস্ময়াপন্ন, বিবুদ্ধি wonder-struck, astonished, perplexed.

বিচেষ্টা বিণ. বেদনাত অস্থিৰ বা সংজ্ঞাহীন, উপায়হীন, বিতত, উত্ৰাৱল senseless or restless with pain, at the end of one's wit, agitated.

বিচ্ছিন্ন বিণ. সম্পূৰ্ণ ছিন্ন, বিযুক্ত fully separated.

বিচ্ছেদ বি. সঙ্গ এৰি পৃথক্ হৈ থকা কাৰ্য্য, বিৰহ separation, বিৰাম cessation, দুটা বস্তুৰ মাজৰ শূন্য ঠাই space. বিণ. বেলেগ, লগ এৰা separated.

বিচ্যুত বিণ. স্খলিত, পতিত। বি. **বিচ্যুতি**।

বিছনা বি. শয্যা, ঢাৰি-পাটী bed-ding.

বিছা সক. ধা. বহলাই মেল, পাত to spread out.

বিছা বি. গাত বিষাক্ত শুং থকা এবিধ পোক a hairy caterpiller, অষ্টম ৰাশি।

বিছালি বি. কোনো জন্তু শুবলৈ পাতি দিয়া তৃণৰ শয্যা a strawbed for animal.

বিজতৰীয়া, বিজতুৰা বিণ. জাত এৰা, নিজ জাতত নথকা, অধোগত degenerate, deteriorated.

বিজ-বিজা অক. ধা. গাৰ ছালত খজুৱতি বা অসুখ জন্মা to cause irritation or itching sensa-tion. বি. **বিজাবজনি**।

বিজন বিণ. জনহীন।

বিজয় বি. জয়, জিকা victory, বিষ্ণুৰ এজন পাৰিষদ। বিণ. **বিজিত** পৰাজিত defeated. বি. **বিজেতা** one who defeats.

বিজয়া বি. দুৰ্গা Durga, দুৰ্গাৰ এগৰাকী সহচৰী। **বিজয়া দশমী** দুৰ্গা প্ৰতিমা বিসৰ্জ্জনৰ দিন।

বিজয়ী বিণ. জয়লাভ কৰা, জয়ী victorious. স্ত্ৰী. **বিজয়িনী**।

বিজল বি. লেউ-লেউৱা পিছল পনীয়া বস্তু slime, কণীৰ ভিতৰৰ বগা পনীয়া বস্তু the white of an egg. বিণ. **বিজলুৱা** slimy. **বিজলধৰ** পৰিহাস কৰ to joke.

বিজাত বিণ. অকামিলা. আপচু useless, nasty.

বিজাতৰীয়া বিণ. 'বিজতৰীয়া' চোৱা।

বিজাতীয় বিণ. অন্য জাতিৰ, বিদেশী belonging to a different caste or nation, foreign.

বিজাল বি সদায় লোকক ফাকি দিয়া মানুহ a habitual cheat.

বিজিত বিণ. পৰাজিত defeated.

বিজুতি বিণ. জুতি বা চলৰ অভাৱ want of convenience. সোৱাদ নোহোৱা not to taste.

বিজুৰী বি. বিজুলী। **বিজুলী** 'বিদুলী' চোৱা। **বিজুলী চাকি, বিজুলী বাতি** তড়িৎ শক্তিৰ দ্বাৰাই জ্বলোৱা চাকি an electric-lamp. **বিজুলী-সঞ্চাৰে** ক্ৰি. বিণ. বিদ্যুৎ সঞ্চাৰে। **বিজুলী বাঁহ** এবিধ গা সৰু বাঁহ।

বিজোখ বিণ. ঠিক জোখৰ নোহোৱা, ঠিক পৰিমাণতকৈ সৰু বা ডাঙৰ disproportionate.

বিজোগ বি. চিঠিৰ লেফেফাৰ ওপৰত লিখা নাম আৰু ঠিকনা the address of a letter.

বিজ্ঞ বিণ. জ্ঞানী, জনা বুজা, নিপুণ wise, clever.

বিজ্ঞান বি. জগতৰ বস্তু বিলাকৰ স্বৰূপ, গুণ আদি বিচাৰ কৰা শাস্ত্ৰ বা বিদ্যা science. **বিজ্ঞানবিদ, বিজ্ঞানবেত্তা** বিজ্ঞানত পণ্ডিত লোক a scientist.

বিজ্ঞান বিণ. জ্ঞান নথকা, অচেতন, মূৰ্চ্ছিত senseless, unconscious.

বিজ্ঞাপন বি. জাননী notice, advertisement.

বিটলীয়া বিণ. দুষ্ট, অসৎ, অধম wicked. base (বামুণক গালি দিয়া মাত)। বি. দুষ্ট বা অধম বামুণ।

বিট্‌লোণ বি. দৰবত লগা এবিধ ক'লা লোণ a kind of medicinal black salt.

বিঠিক বিণ. ঠিক নথকা, অনিশ্চয় uncertain.

বিড়ম্ব সক. ধা. বঞ্চনা বা নিৰাশ কৰ to deceive or disappoint, উলাই কৰ to ridicule. অক. ধা. মনত দুখ পা, নৈৰাশ হ to be afflicted, to be disappointed. বি. **বিড়ম্বনা,** প্ৰতাৰণা, বঞ্চনা, নিৰাশ কৰণ, অনৰ্থক কষ্ট ভোগ

deceit, trick, disappointment. **বিড়ম্বিত** বিণ. নিৰাশ, প্ৰতাৰিত, বঞ্চিত।

বিড়ম্বন বি. ভেশ, ভাও disguise, imitation, মায়া illusion.

বিড়াল বি. মতা মেকুৰী a male cat. স্ত্ৰী. **বিড়ালী**।

বিঢ়া বি. বুঢ়া ওকণী a full-grown louse.

বিতং বিণ. বহল কৰা, বাহুল্য detailed. ক্ৰি. বিণ. **বিতংকৈ** বেলেগ বেলেগ কৈ, ভাঙি পাতি separately, in detail.

বিত্ বি. ধন, টকা money.

বিত্-চকু বি. চচমা a pair of spectacles.

বিতণ্ডা বি. নিজৰ মত ৰাখিবলৈ কৰা মিছা তৰ্ক controversy, গালি, তিৰস্কাৰ abuse, reproach.

বিতত বিণ. অজ্ঞান, অচেতন senseless, বিবুদ্ধি, অসাৱধান at one's wit's end, heedless, শোকত বা আনন্দত মগ্ন distracted with pleasure or sorrow.

বিতৰণ বি. বিলাই দিয়া কাৰ্য্য distribution.

বিতৰ্ক অক. ধা. ভালকৈ তৰ্ক কৰ, আলোচনা কৰ to discuss carefully.

বিতল বি. পাতাল one of the seven regions below.

বিতাৰিখ বিণ. তাৰিখ সহিত, মহাজনৰ বহিত লিখা শব্দ under date, dated.

বিতুষ্ট বিণ. অসন্তুষ্ট, বেয়া পোৱা displeased. **বিতুষ্টি** বি. অসন্তোষ dissatisfaction.

বিতৃষ্ণা বি. অনিচ্ছা, অনাদৰ want of desire.

বিতোপন বিণ. অতি সুন্দৰ, বৰ ভাল very good, excellent. স্ত্ৰী. **বিতোপনী**।

বিত্ত বি. ধন, সম্পত্তি money, property.

বিদগ্ধ বিণ. অতিশয় পাৰ্গত, নিপুণ, very learned, expert, skilful.

বিদৰ অক. ধা. দুফাল হ to be rent asunder. বি. **বিদৰণ** দুফাল হোৱা কাৰ্য fission.

বিদৰা সক. ধা. আনৰ দ্বাৰা ফলা to cause to be cleft.

বিদৰ্ভ বি. বেৰাৰ দেশ the modern Berar.

বিদা বি. বিদ্যা, নৈপুণ্য skill, knowledge বুধিৰে সজা বস্তু।

বিদায় বি. মেলানি farewell, অনুপস্থিত থাকিবৰ অনুমতি leave of absence, গমন, বিচ্ছেদ parting.

বিদাৰ সক. ধা. ছিৰ, ফাল, বিদীৰ্ণ কৰ to rend asunder. বি.

বিদাৰণ। বিণ. **বিদাৰিত**। **বিদাৰক** বি. ফালোঁতা।

বিদিত বিণ. জনা, বুজ পোৱা, জ্ঞাত known, revealed. ক্রি. বিণ. **বিদিতে**।

বিদিশ বি. দুই দিশৰ মাজৰ চুক an intermediate point of the compass.

বিদীর্ণ বিণ. বিদাৰণ কৰা, ফলা rent, torn.

বিদুৰ বি. ধৃতৰাষ্ট্ৰৰ কনিষ্ঠ ভাই (দাসীপুত্ৰ)।

বিদুলী বি. আকাশত ওলোৱা ক্ষন্তেকীয়া চকমকীয়া পোহৰ lightning. **বিদুলা-চমক** বিদুলীৰ খন্তেকীয়া পোহৰ। **বিদুলী মাৰ** ক্রি. বিদুলীয়া। **বিদুলী ডাক** তড়িৎ শক্তিৰ সহায়েৰে ডাক পঠোৱা প্ৰণালী telegraph. **বিদুলী বাৰ্তা** তড়িৎ বাৰ্তা telegraphic message. **বিদুলীয়া** অক. ধা. বিদুলী মাৰ to lighten.

বিদুষী বিণ. শিক্ষিতা, বিদ্যাবতী learned (woman)।

বিদূৰ বিণ. অধিক দূৰত থকা distant, far off. বি. বহুদূৰ ঠাই distant place.

বিদূষক বি. বহুৱা jester.

বিদেশ বি. নিজ দেশত বাজে অইন দেশ, পৰদেশ a foreign country. বিণ. **বিদেশী** পৰ দেশৰ, নিজ দেশৰ নোহোৱা foreign. বি. আন দেশৰ মানুহ a foreigner.

বিদ্যমান বিণ. উপস্থিত, আগতে থকা, বর্ত্তমান present, existing. ক্রি. বিণ. **বিদ্যমানে**।

বিদ্যা বি. অভ্যাস কৰি পোৱা জ্ঞান learning, knowledge, কৌশল art. **বিদ্যাধৰ** গন্ধর্ব। স্ত্ৰী. **বিদ্যাধৰী**। **বিদ্যাৰ্থী** বিদ্যা শিকোতা a student. **বিদ্যাৰম্ভ** বিদ্যাশিক্ষাৰ আৰম্ভ। **বিদ্যাভ্যাস** বিদ্যাৰ শিক্ষা study.

বিদ্যালয় বি. বিদ্যা শিকা ঠাই, পঢ়াশালি a school or college for learning. **বিদ্যাৱন্ত,বিদ্যাৱান** বিদ্বান, বিদ্যা থকা learned. স্ত্ৰী. **বিদ্যাৱতী**।

বিদ্যুৎ, **বিদ্যুতিকা** বি. বিদুলী lightning. ক্রি. বিণ. **বিদ্যুৎ-সঞ্চাৰে** বিজুলীৰ গতিৰে with lightning speed.

বিদ্যোৎসাহী বি. বিদ্যাৰ উৎসাহ-দাতা।

বিদ্যুম বি. পোৱালমণি।

বিদ্রূপ বি. পৰিহাস, ইতিকিং joking, ridiculing.

বিদ্রোহ বি. শত্রুতা enmity, বর্ত্তমান শাসনতন্ত্ৰ গুচাবলৈ কৰা চেষ্টা, ৰাজদ্ৰোহ rebellion. বিণ. **বিদ্রোহী**।

বিদ্বান বি. বিদ্যা জনা, বিদ্যাবান, শিক্ষিত learned. স্ত্ৰী. **বিদুষী**।

বিদ্বেষ বি. শত্রুতা, হিংসা ভাব ill-feeling, enmity. বিণ. **বিদ্বেষী** হিংসা কৰা, অপকাৰ hostile, inimical. বি. শত্রু an enemy.

বিধ বি. ৰকম, প্ৰকাৰ, জাতি sort, kind.

বিধতা 'বিধাতা' শব্দৰ অপভ্ৰংশ।

বিধৰণ বি. চলি অহা ধৰণ বা নিয়মমতে নোহোৱা contrary to existing order.

বিধৰম বি. বিধৰ্ম্ম, পাপ sin, vice. বিণ. **বিধৰমী**।

বিধৰী বিণ. বিবস্ত্ৰ, সম্পূৰ্ণ নাঙঠ stark naked.

বিধৰ্ম্মী বি. আন ধৰ্ম্মৰ মানুহ a follower of different religion, ধৰ্ম্ম এৰা মানুহ renegade. বিণ. পাপী, অধৰ্ম্মী sinful, vicious.

বিধবা বি. বাঁৰী a widow.

বিধাতা বি. ব্ৰহ্মা, সৃষ্টিকৰ্ত্তা. বিধানকৰ্ত্তা Brahma the god who is said to have created the world, providence.

বিধান বি. বিধি, নিয়ম, ব্যৱস্থা rule, dispensation. শাস্ত্ৰবিহিত নিয়ম, খেতিৰ কাৰণে ৰখা সঁচ, কঠীয়া ধান seed kept for cultivation.

বিধায়ক বি. ব্যৱস্থাপক, নিয়ম কৰোঁতা। বিণ. ব্যৱস্থা বা নিয়ম কৰা prescribing.

বিধি বি, ব্ৰহ্মা, বিধাতা the creator. Brahma, নিয়ম, ব্যৱস্থা rule, precept, কাৰ্য্যৰ প্ৰণালী procedure, ব্যৱস্থা শাস্ত্ৰ a book of procedure. **বিধিজ্ঞ** বিণ. নিয়ম জনা, ব্যৱস্থা শাস্ত্ৰ জনা conversant with rules. **বিধি পথালি কৰ** বাধা জন্মা, আসোঁৱাহ উলিয়া। **বিধিবেত্তা** নিয়ম বা ব্যৱস্থা শাস্ত্ৰ জনা মানুহ। **বিধিমতে**. **বিধিৱতে** নিয়ম বা ব্যৱস্থা অনুসৰি। **বিধিসিদ্ধ** নিয়ম বা ব্যৱস্থা অনুসৰি হোৱা। **বিধিহীন** নিয়মৰ বিৰুদ্ধ। **বিধিলিপি** বিধাতাৰ লিখন, অদৃষ্ট।

বিধু বি. চন্দ্ৰ, জোন the moon.

বিধুতি বিণ. অপৱিত্ৰ, অশুচি not clean, ছুব নোৱৰা বা ঋতু স্নান হোৱা in monthly course.

বিধুমুখী বি. চন্দ্ৰবদন, সুন্দৰ স্ত্ৰী a beautiful woman.

বিধেয় বিণ. কৰিব লগীয়া, কৰা উচিত lawful, proper. বি. কোনো বাক্যত কৰ্ত্তাক উদ্দেশ্য কৰি যি কোৱা হয় a predicate.

বিধ্বংস সক. ধা. নষ্ট কৰ, হানি কৰ to destroy, to injure. বি. বিনাশ, বিলোপ destruction. বি. **বিধ্বংসনা, বিধ্বংসন**। বিণ. **বিধ্বস্ত** বিনষ্ট।

বিনচ্, বিনাচ বি. জন্তুৰ অকালত হোৱা গৰ্ভপাত বা প্ৰসৱ abortion of an animal. **বিনাচ্ কৰ,**

বিনাচ পেলা মৰা পোৱালি জগা to give birth to dead offspring.

বিনত বিণ. অবনত, নম্র। বি. **বিনতি** বিনয়, নম্রতা, কাকুতি supplication.

বিননি বি. বিনাই কৰা শোক, বিলাপ lamentation.

বিনন্দ, বিনন্দীয়া বি. আনন্দময়, অতিশয় শুৱনি blissful, beautiful. **বিনন্দ বিলাস** বি. আনন্দময় ধেমালি pleasing pastime. বিণ আনন্দময় আৰু মনোৰম blissful and pleasing.

বিনয় বি. নম্রতা humility, মিনতি supplication.

বিনশ্বৰ বিণ. নষ্ট হোৱা, বিনাশশীল, perishable.

বিনষ্ট বিণ. নষ্ট, বিনাশপ্রাপ্ত, হত destroyed, lost, dead.

বিনা অক. ধা. গুণ বৰ্ণাই শোক কৰ to lament.

বিনা (অব্যয়) বাজে, বাহিৰে except, নোহোৱা, নথকা without, devoid. **বিনামূল্যে, বিনামোলে** ক্রি বিণ. শুদাই, বেচ নিদিয়াকৈ বা নোলোৱাকৈ without price.

বিনাশ বি. ধ্বংস destruction, মৃত্যু death. **বিনাশক** নাশ কৰোঁতা, ধ্বংস কৰোঁতা destroyer, killer. **বিনাশন** ধ্বংস কৰা বা মৰা কাৰ্য্য destruction, killing. **বিনাশী** বিণ. নাশ কৰা, (স্ত্রী. **বিনাশিনী**), নশ্বৰ, সদায় নথকা perishable, frail.

বিনিদ্র বিণ. নিদ্রাহীন without sleep.

বিনিন্দিত বিণ. চেৰ পেলোৱা surpassing.

বিনিয়ন্ত্রণ বি. নিয়ন্ত্রণ নোহোৱা having no control.

বিনীত বিণ. নম্র, অহঙ্কাৰ নথকা mild, gentle.

বিনে (অব্যয়) বিনা, বাজে save, except.

বিনৈ বি. আহুধানৰ মাজত গজা এবিধ বন a kind of grass.

বিনোদ বি. ৰং, ধেমালি, আহ্লাদ, ৰহস্য amusement, pastime, pleasure. বিণ. আমোদজনক, ধেমেলীয়া amusing, playful. **বিনোদন** বি. তুষ্টিসাধন। স্ত্রী. **বিনোদিনী**। বিণ. **বিনোদিত**।

বিন্তি বি তাচৰ এবিধ খেল a kind of card-playing.

বিন্দু বি. বীৰ্য্য, ৰেতস semen, human seed, অতি ক্ষুদ্র চিন বা ফুট point, dot, কোনো বস্তুৰ ক্ষুদ্র কণা বা টোপা a particle, a minute drop. **বিন্দুপাত** বীৰ্য্য পতন। **বিন্দুসাৰ** পুৰুষৰ গুপ্তাঙ্গৰ পৰা আৰু তিৰোতাৰ যোনিৰ পৰা পনীয়া বা পাতল বীৰ্য্য ওলাই থকা ৰোগ spermatorrhœa, leucorrhœa.

বিন্ধ সক. ধা. সৰু জোঙা বস্তুৰ আগেৰে খোঁচ to prick. ফুটাকৰ, বিন্ধাকৰ to pierce, to bore. বি. **বিন্ধন**।

বিন্ধনা বি. বিন্ধা বা ফুটা কৰা শলা, ভোঁহৰ a borer, an awl.

বিন্ধা বি. ফুটা, জলা a hole, a bore.

বিন্ধা বি. আহু ধান পাতলোৱা অবকাৰ নিচিনা সঁজুলি an instrument for thinning out ahu dhan সক. ধা. বিন্ধাৰে পাতল কৰ।

বিন্ধ্য, বিন্ধ্যাচল বি. ভাৰতবৰ্ষৰ ঠিক মাজত থকা পৰ্ব্বতমালা The Vindhyas.

বিন্যস্ত বিণ. স্থাপিত, যথাক্ৰমে ৰক্ষিত arranged properly.

বিন্যাস বি. শৃঙ্খলাৰূপে স্থাপন orderly arrangement or disposal.

বিপত্তি বি. বিপদ, কষ্ট misfortune, distress.

বিপত্নীক বি. যাৰ ভাৰ্য্যা মৰিছে widower.

বিপথ বি. যি পথেদি যাব নেলাগে a wrong way, বেয়া আচৰণ evil course. বিণ. **বিপথগামী** অবাটে যোৱা, আওবাটে চলা following an evil course. **বিপথে** ক্ৰি. বিণ. অবাটে by a wrong way.

বিপদ বি. আপদ, বিপত্তি, দুৰ্ঘটনা distress, danger, দুৰবস্থা, বিলাই misfortune. **বিপদগ্ৰস্ত** বিণ. বিপদত পৰা fallen into danger.

বিপন্ন বিণ. বিপদগ্ৰস্ত fallen into adversity.

বিপৰীত বিণ. বিৰুদ্ধ, ওলোটা, অসঙ্গত opposite, contradictory, inconsistent. বি. আচৰিত, অতিৰিক্ত extraordinary, excessive. **বিপৰীতমুখী** বিৰুদ্ধাচাৰী। **বিপৰ্য্যয়** বি. বিৰুদ্ধ, বিপৰীত inconsistent.

বিপক্ষ বি. বিৰোধী মানুহ, শত্ৰুৰ ফলীয়া মানুহ, শত্ৰু an adversary, an antagonist, an opposite party. বিণ. শত্ৰুৰ ফলীয়া, আহত কৰা inimical. বি. **বিপক্ষতা**। ক্ৰি. বিণ. **বিপক্ষে** বিৰুদ্ধে against.

বিপাক বি. দুৰ্গতি, শঙ্কট, লেঠা scrape, trouble, embarrassment. ক্ৰি. বিণ. **বিপাকে, বিপাকে** শঙ্কটত পৰি, নিৰুপায় অৱস্থাত in a helpless state.

বিপিন বি. হাবি, বন jungle, forest.

বিপুল বিণ. বৃহৎ, প্ৰশস্ত, মহৎ, ডাঙৰ, বিস্তাৰ large, extensive, much abundant.

বিপোষ বি. দেহ, শৰীৰ the body.

বিপোহো বি. প্ৰতাপ, শক্তি, খং।

বিপ্ৰ বি. ব্ৰাহ্মণ a Brahmin.

বিপ্ৰিয় বিণ. কঠোৰ, নিমৰমিয়াল unkind, harsh.

বিপ্রকর্ষণ বি. বিকর্ষণ repulsion.
বিপ্রলব্ধ বিণ. প্ৰতাৰিত deceived.
বিপ্লব বি. আমূল পৰিবৰ্ত্তন revolution, ঘোৰ বিপদ great calamity.
বিফল বিণ. নিষ্ফল, অনৰ্থক unsuccessful, useless, vain. বি. **বিফলতা**। ক্রি. বিণ. **বিফলে**।
বিবদমান বিণ. বিবাদকাৰী। স্ত্রী. **বিবদমানা**।
বিবৰ বি. গাঁত a hole. সক. ধা. বহলাই বা ভাঙি পাতি ক to explain.
বিবৰণ বি. বহলকৈ কোৱা বা লিখা বৃত্তান্ত a description.
বিবৰ্জ্জিত বিণ. বৰ্জ্জিত, এৰা abandoned, given up.
বিবৰ্ণ বিণ. বেয়া বৰণ হোৱা, মলিন, নিস্তেজ pale, discoloured.
বিবৰ্ত্তন বি. এক অৱস্থাৰ পৰা অন্য অৱস্থালৈ ক্রমে পৰিবৰ্ত্তন হৈ গৈ থকা passing through various stages. বিণ. **বিবৰ্ত্তনশীল**।
বিবৰ্ণিত বিণ. প্ৰত্যাবৰ্ত্তিত, ঘূৰ্ণিত।
বিবৰ্ত্তবাদ, বিবৰ্ত্তনবাদ বি. ক্রমবিকাশনীতি the theory of evolution. বেদান্ত দৰ্শনমতে—মায়াবাদ।
বিবশ বি, বিবুদ্ধি, বিহ্বল, অবশ perplexed, confounded.

বিবস্ত্র বিণ. নাঙঠ, উলঙ্গ nak
ক্রি. বিণ **বিবস্ত্রে**।
বিবাদ বি. দন্দ, হাই-কাজিয়া, বি quarrel, প্ৰতিবাদ contradiction. **বিবাদী** বি. দন্দ কৰা a man who quarrels, পদ defendant. বিণ. দন্দুৰা puting. স্ত্রী. **বিবাদিনী**।
বিবাহ বি. বিয়া, পৰিণয় marri
বিণ. **বিবাহিত** বিয়া কৰা marr
স্ত্রী. **বিবাহিতা**।
বিবিধ বিণ. নানাবিধৰ, অ ৰকমৰ of various sorts. বি
বিণ. বুদ্ধিহীন, নিৰুপায়, বিমোৰ
বিবৃত বিণ. বৰ্ণিত, ব্যাখ্যাত। **বিবৃতি** বৰ্ণন. ব্যাখ্যা।
বিবেক বি. ধৰ্ম্মজ্ঞান conscie ন্যায়, অন্যায় বা ভাল বেয়া বুজা discrimination. বিণ. **বিবে** ন্যায় অন্যায় বুজা discreet.
বিবেচক বিণ. ভাল বেয়া বিচাৰ বিবেচনাৰে চলা considerate.
বিবেচনা বি. ভালকৈ ভাবি চোৱা deliberation, ভাল বোধ discretion. **বিবেচ**
বিবেচ্য বিবেচনাৰ যো
বিবেচিত নিৰ্দ্ধাৰিত, বিচাৰিত
বিব্ৰত বিণ. ব্যতিব্যস্ত, বিপদত
বিবৃত বিণ. বিস্তাৰিত explai in detail.
বিভক্ত বিণ. ভাগ কৰা, অংশ

[d]ivided, partitioned, খণ্ডিত, [বে]লেগ হৈ থকা parted.

[বি]ভক্তি বি. বিভক্ত কৰা কাৰ্য্য [d]ivision, ধাতু বা প্ৰাতিপদিকৰ [প]াছত যি প্ৰত্যয় যোগ হলে পুৰুষ, [কা]ৰক, বচন কাল আদি বুজা যায়।

[বি]ভগ বিণ. বিভিন্ন, পৃথক্ separate, [d]istinct. সক. ধা. **বিভগা**। ক্রি. [বি]ভগে।

[বি]ভঙ্গ বি. ভাগি ছিগি যোৱা, থান থান [হ]োৱা dispersed, dissipated.

[বি]ভক্ত বিণ. কুৎসিৎ odd-looking [(]পু. অ.) অক. ধা. ভাগ কৰ।

[বি]ভৱ বি. ধন, ঐশ্বৰ্য্য, বিভূতি [w]ealth, property.

[বি]ভা বি. প্ৰভা, কিৰণ, দীপ্তি lustre, [li]ght.

[বি]ভাগ বি. ভাগ division. খণ্ড, [অ]ংশ section, কোনো বৃহৎ প্ৰতিষ্ঠান [ৰ] কাৰ্য্যৰ অংশ department. [বি]ণ. **বিভাগীয়** কোনো এক [বি]ভাগৰ, বেলেগ belonging to a [d]epartment, separate.

[বি]ভাজক বি. বিভাগকাৰী, ভাজক [d]ivider. **বিভাজ্য** বিণ বিভাগৰ [য]োগ্য divisible, ভাজ্য dividend.

[বি]ভাৱন বি. সঠিক বা দকৈ অনুভৱ [ক]ৰা clear perception.

[বি]ভাৱৰী বি. ৰাতি night. **বিভাবসু** [বি]. the sun, অগ্নি, চন্দ্ৰ fire, the [m]oon.

[বি]ভাষা বি. বিকল্প।

বিভিন্ন বিণ. বেলেগ, পৃথক্ distinct, separate. বি. **বিভিন্নতা**।

বিভীষণ বি. ৰাৱণৰ এজন ভায়েক।

বিভীষিকা বি. ভয় terror, ভয়জনক দৃশ্য anything that terrifies.

বিভু বি. পৰমেশ্বৰ the supreme being.

বিভূতি বি. ঐশ্বৰ্য্য, বিপুল সম্পত্তি abundant wealth. শিৱৰ আঠোটা ঐশ্বৰিক শক্তি,—the eight superhuman powers of Shiva or a Jogi অণিমা (অতি সৰু হোৱা), লঘিমা (অতি পাতল হোৱা) প্ৰাপ্তি (হাত মেলি সকলোকে পোৱা), প্ৰকাম্য (ইচ্ছাৰ সফলতা), মহিমা (বৰ ডাঙৰ হোৱা), ঈশিতা (সকলোকে সৃষ্টি কৰা), বশিতা (সকলোকে বশ কৰা) আৰু কামাৱশায়িতা (ইচ্ছাক দমন কৰা)। প্ৰভাব magnificence. গাত ঘঁহা ভস্ম the ashes.

বিভূষণ বি. অলঙ্কাৰ ornament, কাপোৰ আদিৰে সজোৱা কাৰ্য্য adornment. বিণ. **বিভূষিত** অলঙ্কাৰ আদিৰে সজোৱা adorned.

বিভেদ বি. প্ৰভেদ, পাৰ্থক্য difference.

বিভোল বিণ. মগ্ন, মুগ্ধ, charmed, নিজক পাহৰা, বিহ্বল wonder-struck, lost in amazement.

বিভ্ৰম বি. ভ্ৰম, ভ্ৰান্তি illusion, error.

বিভ্ৰাট বি. বিপ্লৱ, হুলস্থুল, বিপৰ্য্যয়, inconsistent, contrary.

বিভ্ৰান্ত বিণ. ভ্ৰম বা ভুলযুক্ত erring.

বিমত বি. অমত, অসম্মতি disagreement. বিণ. অসম্মত disagreeing,

বিমন বিণ. আনন্দহীন, মন মৰা sad, cheerless.

বিমৰ্দ্দন বি. নাশ কৰণ বা নাশ কৰোঁতা act of grinding, destroyer.

বিমাৰষ (পু. অ.) বি. যন্ত্ৰণা, পৰামৰ্শ, বেজাৰ।

বিমৰ্ষ বিণ. বিমন, মনমৰা, cheerless. বিণ. **বিমৰ্ষিত**।

বিমল বিণ. নিৰ্ম্মল, পৱিত্ৰ, অকলঙ্ক clean, pure. স্ত্ৰী. **বিমলা**। বি. **বিমলতা**।

বিমা বি. ভাবী হানিৰ প্ৰতিকাৰৰ কাৰণে চুক্তি insurance.

বিমাতা, বিমাতৃ বি. মাহী আই, মাকৰ সতিনী a step-mother.

বিমান বি. আকাশেদি যোৱা বাহন বা ৰথ a flying chariot.

বিমুখ বিণ. প্ৰতিকূল, কাৰ্য্যত পাছ হোঁহকা, নিৰাশ কৰি ওলটাই পঠোৱা not helpful, not forward, sent away disappointed.

বিমুৰ্চ্ছিত বিণ. 'মূৰ্চ্ছিত' চোৱাঁ।

বিমৃশা বি. বিবেচনা, আলোচ reflection, deliberatio **বিমৃষ্যকাৰী** যি বিবেচনা ক কোনো কাম কৰে।

বিমোচন বি. মুক্তি, মুকলি releas liberation, মুক্ত কৰোঁতা liber tor.

বিমোড়ন বি. মৰ্দ্দন, মামাকৰণ।

বিমোৰ বিণ. বিবুদ্ধি perplexe বি. বিবুদ্ধি হোৱা অৱস্থা pe plexity.

বিমোহ, বিমোহিত বিণ. মু charmed. **বিমোহন** বি. মুগ্ধকৰ

বিম্ব বি. আৰ্চী বা পানীত প্ৰতিফলি হোৱা বস্তুৰ নক্সা an imag reflected in mirror or wate কোৱা ভাতুৰা a kind of fru **বিম্বাধৰ** যাৰ অধৰ বিম্ব ফলৰ নিচি ৰঙা। বিণ. **বিম্বিত** প্ৰতিফলিত।

বিম্বা শৰদে, বিম্বাদ শৰদে ক্ৰি. বি অতি বেগেৰে, ধ্বনিৰ গতিৰে wi the speed of sound.

বিয়ন বি. সন্তান প্ৰসৱ child-birt

বিয়নী বি. 'বিয়ৈ' চোৱা। **বিয় সাবটা** এবিধ বনৰীয়া গছ a ki of wild plant.

বিয়প অক. ধা. বহুঠাই জোৰ, বহল যা to spread, to extend, ব প্ৰকাশিত হ to be widely pu lished.

বিয়ল অক. ধা. ফাটিবলৈ বহল বিস্তৃত হ to spread, to exten

লি, বিয়লি-বেলা বি. ভাটি বেলা, নৰ শেষভাগ the afternoon.

লী মাহ বি. তেল বা ঘিউ সনা ৷ মাহ pulse husked and ıeared with oil or ghee.

। বি. বিবাহ, ভাৰ্য্যা বা স্বামী স্বৰূপে ণ কৰা কাৰ্য্য marriage ক্রি. য়া কৰ, বিয়া দে।

াগোম বি. বৰ ডাঙৰ very :ge.

াজ বি. বাঢ়ি, সুত interest on ›ney borrowed. বিণ. বিয়-া৷ সুত দিব লগা।

াহু বি. ওজা পালীয়ে গোৱা ব্যাসে খা কোনো পুৰাণৰ অসমীয়া পদ।

ৰীয়া বিণ. যোৰৰ এটা নথকা, ৰ ভগা without one of a ir, সমান আকাৰ বা বলৰ হোৱা of unequal size or ength. বিযুৰীয়া সংখ্যা odd mber.

। বি. জী বা পোৰ শহুৰেক a ı's or daughter's father-law. স্ত্রী. বিয়নী।

াবাঁজী বি. এবাৰ প্রসৱ কৰি বাজী ৰা তিৰোতা।

াাগ বি. বিচ্ছেদ, বিৰহ separa-n, এটা ৰাশিৰ পৰা আন এটা শি বাদ দিয়া কাৰ্য্য subtraction. ।. বিয়োগী। স্ত্রী. বিয়োগিনী।

বিয়োজন বি. বিয়োগ, মৃত্যু, বিচ্ছেদ death, separation.

বিযোৰ বি. যোৰৰ এটা আনটোৰ তুল্য নোহোৱা ill-matched.

বিৰক্ত বিণ আসক্তি নথকা, অসন্তুষ্ট void of attachment, dis-pleased, মনত তিতা লগা annoyed. বি. বিৰক্তি।

বিৰচ সক. ধা. লিখ, ৰচনা কৰ to write, to compose. বি. বিৰচন লিখন, ৰচনা, ৰচনাৰ এক আধ্যা বা খণ্ড। বিণ. বিৰচিত।

বিৰত বিণ. ক্ষান্ত, নিবৃত্ত ceased. বি. বিৰতি।

বিৰ বি. চুলিৰ মাজত ওকণী বিচৰা কাৰ্য্য। বিৰ দে আঙুলিৰে ফালি বাট উলিয়া। বিৰ দি বাট নোপোৱা বাট বিচাৰি উলিয়াব নোৱাৰা।

বিৰল বিণ. ঘন নোহোৱা, সেৰেঙা, not dense, thin, পাবলৈ টান scarce. বি. নিজান ঠাই lonely place. ক্রি. বিণ. বিৰলে অকলশৰীয়াকৈ, নিৰলে।

বিৰস বি. নীৰস dry, মনমৰা cheer-less.

বিৰহ বি. বিয়োগ বা বিচ্ছেদৰ পৰা হোৱা দুখ pang of separation. বিৰহিত বিণ. বিহীন, নথকা। বিৰহী বিণ. বিচ্ছেদৰ পৰা দুখ পোৱা। স্ত্রী. বিৰহিণী।

বিৰা বি. এপাত বা এখিলা (পাণ) a betel leaf.

বিৰাগ বি. উদাসীন ভাৱ, বিৰতি indifference, cessation of desire or affection for anything. বিণ. **বিৰাগী**।

বিৰাজ অক. ধা. দিপ্তী কৰ, প্ৰকাশ হ to shine.

বিৰাজমান বিণ. জাজ্বল্যমান, কান্তিমন্ত shining, brilliant. বিণ. **বিৰাজিত** শোভিত।

বিৰাট বি. ব্ৰহ্ম, বৰ ডাঙৰ, বিশ্বজোৰা very big, cevering the whole universe, ভাৰতবৰ্ষৰ এখন দেশ।

বিৰানব্বৈ বি. চাৰিকুৰি বাৰ ninety-two.

বিৰাম বি. জিৰণি, কামৰ পৰা বিশ্ৰাম rest, cessation from work. **বিৰাম চিহ্ন** যতি চিন mark of punctuation.

বিৰাৱ বি. চিঞৰ আৰাও a scream.

বিৰাশী বি. চাৰিকুৰি দুই eighty-two

বিৰি বি. মাদলী a kind of ornament. ক্ৰি. এৰি দে (মাউতে হাতীক কোৱা মাত) to let it go.

বিৰিং অক. ধা. অলপ কৈ জৰি জৰি ওলা to ooze out. বি. **বিৰিঙনি**।

বিৰিঞ্চি বি. ব্ৰহ্মা Brahma.

বিৰিণা বি. দ মাটিত গজা এবিধ ওখ বন a kind of grass.

বিৰিয়া বি. বৈতৰ আধাৰি, বস্তু কঢ়িওৱা বাওঁকা।

বিৰী বি. গছৰ পাতেৰে ধপাত মেৰিয়াই কৰা এবিধ চুৰত।

বিৰুদ্ধ বিণ. বিপৰীত, ওলোটা opposite, contrary. বি. **বিৰুদ্ধতা**। ক্ৰি. বিণ. **বিৰুদ্ধে** অহিতে, বিপৰীতে against.

বিৰূপ বিণ. কুৰূপ, আগঢ়ী ugly. **বিৰূপাক্ষ** বি. শিৱ।

বিৰেচক বি. যি খালে ভেদ হয় purgative.

বিৰোধ বি. শক্ৰতা, অমিল, বৈৰভাৱ enmity, antagonism. **বিৰোধা-বিৰোধি** পৰস্পৰ শক্ৰতা mutual enmity. **বিৰোধী** শক্ৰতা থকা, বিপৰীতে যোৱা opposed to, contrary to. ক্ৰি. বিণ. **বিৰোধে** বিপক্ষে, অহিতে against. বি. **বিৰোধিতা**।

বিল বি. সোঁত নথকা পানী থকা বহল আৰু দীঘল ঠাই a lake

বিলগ বিণ. লগ এৰা, পৃথক্ parted, separated.

বিলনিয়াৰ, বিলনীয়া বি. ভোজ সবাহ আদিত খাদ্য বস্তু বাঁটি দিওঁতা one who distributes food at a feast.

বিলনীয়া বিণ. ধন নোলোৱাকৈ বিলাই দিয়া (বস্তু) distributed gratis.

বিলম্ব বি. পলম, গহৰি delay. ক্ৰি. বিণ. **বিলম্বে**।

বিলয় বি. ধ্বংস, নাশ destruction.

বিলক্ষণ বিণ. বিভিন্ন separate. বি.

কুলক্ষণ evil omen. বিণ. **বিলক্ষণী বিলক্ষণীয়া**।

বিলা সক. ধা. গাইপতি ভগাই দে, বাঁটি দে to distribute, to serve out.

বিলাই দুখ, কষ্ট, দুৰবস্থা misery, distress.

বিলটি বি. জাহাজ বা ৰেলগাড়ীত বোজাই কৰা মালৰ ৰচিদ bill of lading.

বিলাত বি. ইংৰাজৰ দেশ, ইউৰোপৰ আন কোনো দেশ England, European country. **বিলাতী** বিণ. বিলাতত জন্মা বা উৎপন্ন, বিদেশী foreign.

বিলাপ বি. বিননি, খেদ lamentation.

বিলাস বি. সুখভোগ, ধেমালি luxury, লীলা, ইন্দ্ৰিয় সুখ sensual pleasures. **বিলাসী** বিণ. ধুন-পেচ আদি ভাল পোৱা, ইন্দ্ৰিয় সুখত আসক্ত indulging in sensual pleasures, luxurious. স্ত্ৰী. **বিলাসিনী**। বি. **বিলাসিতা**।

বিলাহী-বেঙেনা বি. এবিধ বেঙেনা জাতিৰ গছ আৰু তাৰ ফল the tomato.

বিলি বি. ডাকঘৰৰ চিঠি আদি গ্ৰাহকক ভগাই দিয়া কাৰ্য্য delivery of letters, parcels etc. to the addressee.

বিলীন বিণ. দ্ৰব হৈ মিহলি হোৱা, একেলগ হোৱা absorbed, blended with.

বিলুপ্ত 'লুপ্ত' চোৱা।

বিলুলিত বিণ. ওলমি লৰি থকা swinging.

বিলেপন বি. মচা বা লিপা কাৰ্য্য the act of smearing, গাত ঘঁহা সুগন্ধি বস্তু a cosmetic, perfumery.

বিলৈ বি. দুৰ্দ্দশা, দুৰ্গতি distress, misery.

বিলোকন বি. দৰ্শন look.

বিলোপ বি. লোপ হোৱা কাৰ্য্য, ধ্বংস, বিনাশ।

বিল্ব বি. বেল the Bell tree.

বিৱক্ষা বি. বক্তাৰ ইচ্ছা desire of the speaker.

বিশদ বিণ. স্পষ্ট, পৰিষ্কাৰ clear, lucid.

বিশল্যকৰণী বি. মৃতকক জীয়াব পৰা বা গাৰ বেদনা গুচোৱা এবিধ বন দৰব।

বিশাৰদ বিণ. জনাবুজা, পাগত, দক্ষ learned, skilled.

বিশাল বিণ. ডাঙৰ, বহল large, broad.

বিশিষ্ট বিণ. শ্ৰেষ্ঠ, উত্তম superior, excellent, যুক্ত possessing. বি. **বিশিষ্টতা, বৈশিষ্ট্য**।

বিশুদ্ধ বিণ. নিৰ্ম্মল, নিকা limpid,

pure, নিভাঁজ, মিহলি নথকা pure, unalloyed, শুচি holy.

বিশৃঙ্খল বি. আউল বাউল, শৃঙ্খলাহীন, অসংযত disordered, scattered about. বি. **বিশৃঙ্খলা**।

বিশেষ বিণ. অসামান্য, অসাধাৰণ, প্ৰধান, ঘাই principal, special, not common, বিভিন্ন different. ক্রি. বিণ. **বিশেষকৈ**। বি. **বিশেষত্ব** কোনো এটা বিশেষ গুণ, যিটো সকলোতে নেথাকে। **বিশেষজ্ঞ** বি. কোনো বিষয়ে বিশেষভাবে জনা লোক a specialist.

বিশেষণ বি. যি পদে অন্য পদৰ গুণ বা অবস্থা প্ৰকাশ কৰে adjective, লক্ষণ specification. **বিশেষণীয় বিশেষণ** এটা বিশেষণৰ গুণ দেখোৱা বিশেষণ।

বিশেষত ক্রি. বিণ. বিশেষকৈ, ঘাইকৈ particularly, specially.

বিশেষে (অব্যয়) প্রতি বা প্রত্যেক বুজোৱা অব্যয় যেনে 'মানুহ বিশেষে'।

বিশেষ্য (ব্যাকৰণত) বস্তু, ব্যক্তি, জাতি, ক্রিয়া, গুণ নাইবা ভাববাচক শব্দ noun.

বিশ্রাম বি. জিৰণি, বিৰাম rest, cessation.

বিশ্রুত বিণ. প্ৰখ্যাত, প্ৰসিদ্ধ। বি. **বিশ্রুতি**।

বিশ্লিষ্ট বিণ. বিযুক্ত, বিচ্ছিন্ন, যাৰ বিবিধ উপাদান বেলেগ কৰি দেখুৱা হৈছে analysed.

বিশ্লেষ বি. বিচ্ছেদ, বিয়োগ, পৃথক্‌কৰণ, কোনো লোকে, কোৱা কথাৰ অন্য প্ৰকাৰে অৰ্থ কৰি কৰা পৰিহাস separation, banter, jest.

বিশ্লেষণ বি. বেলেগ কৰা act of separating.

বিশ্ব বি. জগত, ব্ৰহ্মাণ্ড the universe. **বিশ্বকৰ্ম্মা** সৃষ্টিকৰ্ত্তা, দেৱতাবিলাকৰ শিল্পকাৰ the architect of the gods. **বিশ্বজনীন**. বিণ. সৰ্ব্বলোকৰ হিতকৰ।

বিশ্বজিত বি. বিশ্বৰ গৰাকী হবলৈ কৰা এবিধ যজ্ঞ a kind of sacrifice.

বিশ্বদ্রোহী বি. সমুদায় জগতৰ অপকাৰ কৰা লোক, জগতৰ শত্রু one who injures the whole world.

বিশ্বনাথ বি. জগতৰ গৰাকী, পৰমেশ্বৰ শিৱ।

বিশ্ববিদ্যালয় বিণ. নানাপ্রকাৰ বিদ্যা শিকা ঠাই a university. বিণ. **বিশ্ববিশ্রুত** জগদ্বিখ্যাত। **বিশ্বম্ভৰ** জগতক পালোঁতা, বিষ্ণু। **বিশ্বৰূপ** (গীতাত বৰ্ণিত) ঈশ্বৰৰ অনন্ত ৰূপ। **বিশ্বব্যাপী** জগত জুৰি হোৱা all-pervading.

বিশ্বশ্রবা বি. ৰাৱণ, কুম্ভকৰ্ণ, বিভীষণ আৰু কুবেৰৰ বাপেক, এজন ঋষি।

বিশ্বস্ত বিণ. বিশ্বাসী, বিশ্বাসৰ পাত্র trustworthy.

বিশ্বামিত্র বি. এজন ডাঙৰ মুনি।

বিশ্বাস বি. প্ৰত্যয়, পতিয়ন trust, belief. বিণ. **বিশ্বাসঘাতক, বিশ্বাসঘাতী, বিশ্বাসঘাতকী** গোপনীয় কথা প্ৰকাশ কৰোঁতা a traitor. বি. **বিশ্বাসঘাতকতা**। স্ত্ৰী. **বিশ্বাসঘাতিনী, বিশ্বাসঘাতকিনী**। **বিশ্বাসভাজন** বিশ্বাস কৰিব পৰা লোক।

বিশ্বাসী বিণ. বিশ্বস্ত, বিশ্বাস কৰিব পৰা trustworthy, গোপনীয় confidential. ক্ৰি. বিণ. **বিশ্বাসে, বিশ্বাসতে** secretly,

বিশ্বেশ্বৰ বি. বিশ্বনাথ।

বিষ বি. বেদনা pain, বিহ poison, **বিষক্ৰিয়া** বি. বিষে শৰীৰত জন্মোৱা ক্ৰিয়া বা কাৰ্য্য, বিষেৰে কৰা ক্ৰিয়া বা চিকিৎসা। **বিষপানী** বিষ থকা ঘাৰ পৰা বৈ পৰা ৰস।

বিষণ্ণ বিণ. বিষাদযুক্ত, বিমৰ্ষ sad, cheerless. বি. **বিষণ্ণতা**।

বিষধৰ বি. সাপ a snake.

বিষম বিণ. অসমান unequal, বিযুৰীয়া odd, বেয়া, দুষ্ট wicked, কঠোৰ, উগ্ৰ serious, excessive, বিপৰীত opposite. **বিষমবাহু** বিষম বা অসমান বাহু থকা having unequal sides.

বিষয় বি. সংসাৰৰ কাৰ্য্য বা সুখ, ইন্দ্ৰিয় গ্ৰাহ্য পদাৰ্থ worldly pursuits or pleasures, বৰ্ণনীয়, জ্ঞেয় বা অনুভৱনীয় পদাৰ্থ subject, matter, ভোগ্যবস্তু, ধন সম্পত্তি আদি property, পদ, বাব, চাকৰি situation, post, employment. **বিষয়া** বি. বিষয় বা পদত নিযুক্ত মানুহ an officer. **বিষয়ী** বিণ. বিষয়াসক্ত, সংসাৰ সুখত আসক্ত devoted to worldly objects or pursuits বি. বিষয়াসক্ত লোক a worldly man. **বিষয়ে** (অব্যয়) সম্পৰ্কে concerning.

বিষহৰী বি. সাপৰ বিষ নাশিনী, জৰৎকাৰু মুনিৰ ভাৰ্য্যা, বাসুকীৰ ভনী, কাশ্যপৰ কন্যা, আস্তিক মুনিৰ মাক।

বিষা অক. ধা. বেদনা পা to be painful.

বিষাক্ত বিণ. বিহযুক্ত, বিহ-লগা poisoned.

বিষাণ বি. শিঙা বাদ্য a horn.

বিষাদ বি. মনৰ দুখ, বেজাৰ, অসন্তোষ sorrow, cheerless state. বিণ. **বিষাদিত** দুখিত মনমৰা।

বিষাল বি. বিষ থকা poisonous.

বিষুব বি. দিন ৰাতি সমান হোৱা কাল equinox. **বিষুব ৰেখা** নিৰক্ষবৃত্তৰ সমান্তৰাল কল্পিত বৃত্ত the equinoctial line.

বিস্কুট বি. ময়দাৰ শুকান পিঠা biscuit.

বিষ্ঠা বি. পুৰীষ, মল, গু ordure.

বিষ্ণু বি. নাৰায়ণ, হৰি, পালককৰ্ত্তা

ঈশ্বৰ God, Vishnu. **বিষ্ণুপদ** গয়া তীৰ্থত থকা বিষ্ণুৰ ভৰিৰ খোজৰ চিন থকা এটা শিল, তাত হিন্দু বিলাকে পিণ্ড দিয়ে। **বিষ্ণুপদী** জেঠ, ভাদ, আঘোণ আৰু ফাগুণৰ সংক্ৰান্তিক বিষ্ণুপদী সংক্ৰান্তি বোলে। **বিষ্ণুপুৰী** বৈকুণ্ঠ, সংস্কৃত ৰত্নাৱলী গ্ৰন্থৰ ৰচক এজন সন্ন্যাসী। **বিষ্ণু-পুৰাণ** বিষ্ণুৰ কথা থকা এখন প্ৰসিদ্ধ পুৰাণ। **বিষ্ণুলোক** বৈকুণ্ঠ।

বিসঁচ বি. বেয়া সঁচ, নবম জাতৰ কঠীয়া seed of bad quality বিণ. **বিসঁচীয়া** বেয়া সঁচৰ পৰা উৎপন্ন. বিজতুৰা।

বিসঙ্গত বিণ. অনুচিত, অযুগুত unreasonable, অসুবিধাযুক্ত inconvenient. **বিসঙ্গতি** অসুবিধা বেমেজালি, দুৰ্বিপাক inconvenience, confusion, misfortune.

বিসদৃশ বি. বিভিন্ন, পৃথক্ different. বি. **বৈসাদৃশ্য**।

বিসৰ্গ বি. ':', বিসৰ্গ আখৰ the letter ':' বিকিৰণ emission.

বিসৰ্জ্জ সক. ধা. ত্যাগ কৰ, বিদায় দে to give up, to send off. বি. **বিসৰ্জ্জন** পূজাৰ শেষত দেৱতাক বিদায় দিয়া কাৰ্য্য, প্ৰতিমা পানীত পেলোৱা কাৰ্য্য immersion, ত্যাগ abandonment.

বিসূচিকা বি. জহনী ৰোগ cholera.

বিসোৱাদ বিণ. একো সোৱাদ নথকা distasteful, insipid.

বিস্তৰ বি. অনেক, প্ৰচুৰ much, abundant.

বিস্তাৰ বি. বহু ঠাই জোৰা অৱস্থা extension, ব্যাপ্তি expanse. বিণ. **বিস্তাৰিত** বিস্তৃত, বহলোৱা spread. ক্ৰি. বিণ. **বিস্তাৰিত ৰূপে**। **বিস্তীৰ্ণ** বিণ বহল, ডাঙৰ, বহুত ঠাই জোৰা large, vast.

বিস্ময় বি. আশ্চৰ্য্যবোধ wonder, astonishment. **বিস্ময়ান্বিত, বিস্ময়াপন্ন** বিণ. আচৰিত, বিস্মিত astonished, amazed.

বিস্মৰণ বি. পাহৰণ act of forgetting.

বিস্মিত বিণ. আচৰিত astonished.

বিস্মৃত বিণ. পাহৰি যোৱা forgotten. বি. **বিস্মৃতি** বিভোল, পাহৰণ oblivion.

বিহ বি. খালে বা তেজত লাগিলে প্ৰাণনাশ কৰা বস্তু poison, venom.

বিহ সক. ধা. বিধান কৰ, উপদেশ কৰ, দণ্ডৰ আজ্ঞা কৰ to lay down, as a rule for ; to award, as a punishment.

বিহুকৰ্ম্মা বি. বিশ্বকৰ্ম্মা। **বিহ-ঢেকীয়া** বি. এবিধ বিষাক্ত ঢেকীয়া। **বিহ-কোঁহোৱা** বৰ বিষাল খহু a very

painful boil. **বিহ্লঙনী** বি. এবিধ ঢেকীয়া জাতিৰ বন a kind of fern.

বিহগ, বিহঙ্গ, বিহঙ্গম বি. চৰাই, পক্ষী bird. স্ত্রী. **বিহগী. বিহঙ্গী, বিহঙ্গিনী, বিহঙ্গমী।**

বিহবা (পু. অ.) বিণ. বিবাহিত married.

বিহনে (অব্যয়) অবিহনে, নথকাত, অভাবে in the absence of.

বিহৰ অক. ধা. আনন্দেৰে ফুৰ to wander with joy. কৃদ. বি. **বিহৰণ** আনন্দেৰে ভ্ৰমণ।

বিহা বি. কুৰিৰ লেখ a score, (পু. অ.) বিয়া marriage. সক. ধা. বাহুল্যৰূপে ক, অধিক কৈ ক enlarge upon, to expatiate.

বিহান বি. পুৱা morning. ক্রি. বিণ. **বিহানে** পুৱাতে in the early morning.

বিহাৰ বি. আনন্দ মনেৰে কৰা ভ্ৰমণ, ধেমালি act of roaming about for pleasure. বিণ. **বিহাৰী।** স্ত্রী. **বিহাৰিণী।**

বিহি (পু. অ.) সুখ-দুখ বিহোতা, বিধি, বিধাতা।

বিহিত বিণ. উচিত, উপযুক্ত proper. বিধান কৰা prescribed by law, 'বেদ বিহিত কাৰ্য্য'।

বিহীন (অব্যয়) নথকা, শূন্য, হীন destitute, void of.

বিহু বি. আহিন, পুহ আৰু চ'তৰ শেষ দিন—ইহঁতক ক্ৰমে **কাতিবিহু, মাঘবিহু** আৰু **বহাগবিহু** বোলা হয়, কাতি বিহুক কঙালী বিহু, মাঘৰ বিহুক ভোগালী বিহু আৰু বহাগ বিহুক ৰঙালী বিহু বোলে the last day of Aswin, Pousa and Chaitra observed as the day of pleasure and festivity by the Assamese people. সক. ধা. **বিহুলাগ** আনন্দ হৰিবেৰে পূৰ্ণ হ। **বিহুৱা** বিণ. বিহুৰ সময়ত ওলোৱা, বিহু সম্পৰ্কীয় relating to Bihu, খেমেলীয়া jovial. **বিহুৱা চৰাই** বি. চ'তৰ বিহুৰ সময়ত 'বিহু বিহু' বুলি মতা এবিধ সৰু চৰাই।

বিহ্বল বি. অভিভূত, ব্যাকুল, আতুৰ overcome or distracted with the sorrow, pain or fear. বি. **বিহ্বলতা।**

বিক্ষত বি. ঘা, ক্ষয়, ধ্বংস wound, injury, destruction.

বিক্ষিপ্ত বিণ. বিকীৰ্ণ, ইফালে সিফালে সিচৰিত হোৱা, চঞ্চল হোৱা, 'বিক্ষিপ্ত চিত্ত' scattered, agitated.

বিক্ষুব্ধ বিণ. আলোড়িত, চঞ্চল, অস্থিৰ।

বিক্ষেপ বি. দলি মাৰি পেলোৱা কাৰ্য্য, নিক্ষেপ act of throwing off.

বিক্ষোভ বি. চঞ্চলতা, অস্থিৰতা

great anxiety or agitation of mind.

বীজ বি. গুটি, উৎপাদন কৰা শক্তি বা মূল বস্তু seed, germ, বীৰ্য্য semen, পিছল, লেতকেতীয়া বস্তু, 'ঔৰ বাজ', কণীৰ ভিতৰৰ বগা ভাগ any albuminous or viscid matter. ক্রি. **বীজ মৰ** সন্তান উৎপত্তিৰ শক্তি গুচ। বি. **বীজকোষ** গুটিৰ ভঁৰাল।

বীজগণিত বি. এবিধ অঙ্কশাস্ত্র algebra.

বীজমন্ত্র বি. মূল মন্ত্র।

বীজল বি. লেতকেতীয়া জুলীয়া অথচ ডাঠ বস্তু a kind of viscid matter. বিণ. **বীজলীয়া** বীজল-যুক্ত। **বীজাল** পিছল slimy.

বীট পালং বি এবিধ শাক beet-root.

বীণ, বীণা বি. তাঁৰ লগোৱা এবিধ বাদ্য a sort of Indian lute. **বীণাপাণি** বি. সৰস্বতী the goddess of learning and music.

বী-বিয়া অক. ধা. বিং বিঙা, অস্পষ্ট কথা ক to speak incoherently. বি. **বীবিয়নি**।

বীতকাম কামনাৰ পৰা মুক্ত।

বীতনিদ্র নিদ্রাহীন।

বীতৰাগ আসক্তিৰ পৰা মুক্ত।

বীতশ্রদ্ধ শ্রদ্ধাহীন, আস্থাহীন।

বীভৎস, বীভচ্ বিণ. অতিশয় কুৰূপ, বিণ লগা ugly.

বীৰ বি. বলবান আৰু সাহসী বণুৱা a warrior. গু. বি. **বীৰত্ব**। স্ত্রী. **বীৰাঙ্গনা, বীৰনাৰী,** বীৰ প্রসবিনী।

বীৰা বি. এটা বলবান ভূত a kind of evil spirit.

বীৰাসন বি. বাওঁভৰি সোঁফালৰ উৰুত আৰু সোঁভৰি বাওঁফালৰ উৰুত ৰাখি বীৰৰ দৰে বহা কাৰ্য্য।

বীৰ্য্য বি. ধাতু, ৰেতস semen, virile, বীৰত্ব, বল আৰু সাহস heroism. **বীৰ্য্যহীন** বিণ. সাহস নথকা, দুৰ্ব্বল cowardly, weak. **বীৰ্য্যবান** শক্তিশালী।

বুকু বি. বক্ষ, পেট আৰু ডিঙিৰ মাজ ভাগ the chest, the breast. **বুকু ডাঠ** বিণ. সাহিয়াল courageous. —ক্রি. বিণ. **বুকুডাঠি**।

বুকু পাতল বিণ. ভয়াতুৰ timid.

বুকু কিন্দাই ক্রি. বিণ. অহঙ্কাৰ কৰি, গওঁপ মাৰি haughtily. **বুকুৱা** বি. বুকুৰ সমান দ breast-deep, বুকুৰ সমান ওখ as high as the chest.

বুজ সক. ধা. জানি ল, বোধগম্য কৰ, মনেৰে ধৰ to understand. বি. **বুজোঁতা**। স্ত্রী. **বুজঁতী**. বি. জ্ঞান, বিবেচনা power of understanding সন্ধান, খবৰ information. **বুজ পা** সন্ধান পা, খবৰ পা। **বুজ ল** খবৰ ল, অনুসন্ধান ল। **বুজি পা** জান, অৰ্থ ভেদ কৰ। **বুজন** বি. বুজা কাৰ্য্য

বুজবাজ খবৰা-খবৰ, উৰাদিহ, অনুসন্ধান। **বুজনি** বি. মৌখিক উপদেশ, অৰ্থ বুজোৱা কাৰ্য্য, প্ৰবোধ, সান্ত্বনা moral instruction, explanation, consolation.

বুজা সক. ধা. প্ৰবোধ দে, শিকনি দে, to console, to explain, সপ্ৰমাণ কৰ to prove. কৃদ. কৰ্ত্তা. **বুজাওঁতা**। **বুজাবুজি** এজনে আন এজনৰ কথা বুজা কাৰ্য্য mutual understanding.

বুট বি. এবিধ বিদেশী মাহ gram. **বুটজোতা** ভৰিৰ সৰু গাঁথিলৈকে ঢকা জোতা boot.

বুটা বিণ. চুটি-চাপৰ of short stature.

বুটা বি. কাপোৰত বেজী বা মেখনীৰে তোলা ফুল figures worked on cloth. **বুটা তোল, বুটা দি** কাপোৰত বেজী বা মেখনীৰে ফুল তোল।

বুটি বিণ. খয়গৈ ভোতা বা চুটি হোৱা blunt.

বুটী বি. শাল কাঠৰ সৰু নাও a small boat of sal tree.

বুঢ়া বি. বেছি বয়স হোৱা মানুহ an old man. বিণ. বৃদ্ধ, বেছি বয়সৰ old, aged, পুৰণি old, পৈণত, পকা matured, ripe. স্ত্ৰী. **বুঢ়ী**।

বুঢ়া-আঙুলি হাত বা ভৰিৰ ঘাই আঙুলি। **বুঢ়াকাল** বুঢ়া বয়স। **বুঢ়া তামোল** গাঁতত গোবাই থোৱা পকা তামোল। **বুঢ়ামুৰা** দেখিবলৈ বুঢ়াৰ নিচিনা। স্ত্ৰী. **বুঢ়ামুঈ**। **বুঢ়ী আই** পিতামহী বা মাতামহী, আবু।

বুদ্বুদ বি. পানীৰ ওপৰত উঠা বুৰবুৰণি।

বুদ্ধ বি. শাক্য সিংহ, গৌতম the founder of Buddhism. জ্ঞানী wise.

বুদ্ধি বি. বুজা শক্তি the power of understanding, উপায়, কৌশল, পৰামৰ্শ means, tactics, counsel, সাংখ্যমতে এটা তত্ত্ব। **বুদ্ধিনাশ** বুদ্ধি নাইকিয়া হোৱা। **বুদ্ধিভ্ৰংশ** বুদ্ধি লোপ। **বুদ্ধিভ্ৰষ্ট** সুবুদ্ধি নষ্ট হোৱা, বেয়া বুদ্ধিয়ে ধৰা। **বুদ্ধিবান, বুদ্ধিমন্ত, বুদ্ধিমান** বিণ. বুদ্ধি থকা, বুধিয়ক। স্ত্ৰী. **বুদ্ধিমতী**। **বুদ্ধিহীন** বিণ. বুদ্ধি নথকা। বি. **বুদ্ধিহীনতা**।

বুধ বি. চন্দ্ৰৰ ঔৰসত তেওঁৰ গুৰুভাৰ্য্যা তাৰাৰ গৰ্ভত জন্মা পুতেক the son of the moon god, বুধ গ্ৰহ the planet mercury, সপ্তাহৰ এটা বাৰ Wednesday, পণ্ডিত, জ্ঞানী wise, learend. **বুধ বৰীয়া** বুধবাৰে হোৱা।

বুধি বি. বুদ্ধি শব্দৰ কোমল ৰূপ। বুধিকৰ উপায় উলিয়া। **বুধি দি** পৰামৰ্শ দি, বেয়া পৰামৰ্শ দি to counsel, to instigate.

বুধিয়ক বিণ. বুদ্ধিমন্ত intelligent.

বুনিয়াদ বি. পকাঘৰ সাজিবৰ কাৰণে মাটিত গাঁত খানি কৰা ভেটি foundation.

বুনিয়াদী বিণ. গুৰি শকত, ডাঙৰ বংশৰ of good origin, প্ৰাথমিক basic.

বুন্দা বি. মুঠা bundle. ক্ৰি. বিণ. **বুন্দা কৰি** সবহকৈ গোটাই in large quantity. **বুন্দাগাৰ** বি. সমূলি নষ্ট, ধ্বংস totally destroyed.

বুবু-বাবা বি. কেঁচুৱাৰ অস্পষ্ট কথা the babbling of infants, গোপনে কোনো অনিশ্চিত আৰু গুপ্ত কথাৰ বিষয়ে মানুহে কোৱাকুই কৰা বুজোৱা শব্দ।

বুবুৰা অক. ধা. সৰুকৈ আৰু অস্পষ্টকৈ কথা ক to speak indistinctly and in a low voice.

বুভুক্ষা বি. খাবৰ ইচ্ছা, ক্ষুধা hunger. বিণ. **বুভুক্ষিত** ক্ষুধিত ক্ষুধাৰ্ত্ত hungry.

বুৰ বি. জোবোৰা, ডুব, গোটেই শৰীৰ পানীৰ তললৈ নিয়া immersion in water. অক. ধা. পানীৰ তললৈ যা to sink under water, হানি হ, সৰ্ব্বনাশ হ to be lost, to be ruined. **বুৰ খা, বুৰ যা** অক. ধা. ডুব খা, ডুব যা। **বুৰ দি, বুৰ মাৰ** ডুব মাৰ, পানীত জোবোৰা মাৰ। বি. **বুৰণ** ডুবা কাৰ্য্য, ডুবন act of sinking, পানীত থকা জন্তু creatures living in water.

বুৰঞ্জী বি. পুৰণি কথাৰ বৰ্ণনা বা বিবৰণ, পুৰাবৃত্ত, ইতিহাস history.

বুৰবুৰণি বি. পানীৰ তলৰ পৰা ওলোৱা সৰু সৰু ফুট বা ফেনৰ সমূহ, বুদ্‌বুদ্ small bubbles, মূৰ্চ্ছিত মানুহৰ মুখেদি ওলোৱা ফেন। অক. ধা. **বুৰবুৰণি উঠ।** অক. ধা. **বুৰবুৰণি কাঢ় বুৰবুৰি কাঢ়,** মূৰ্চ্ছিত হৈ মুখেদি ফেন উলিয়া।

বুৰা সক. ধা. পানীৰ তললৈ নি জুবুৰিয়া, ডুবা cause to sink.

বুৰি বি. একুৰি a score, twenty.

বুৰিয়া অক. ধা. জোবোৰা মাৰ, বুৰ দি to dive.

বুৰুজ বি. জন্তুৰ নোম বা সেই নিচিনা বস্তুৰে সজা ধূলি আবৰ পৰিষ্কাৰ কৰা যতন, চূণ বা ৰং লগোৱা যতন a brush.

বুৰুজ বি. নৈৰ পাৰ নথহিবলৈ দিয়া গোট বাঁহৰ হেঙেৰা a bamboo palisade protecting a river bank against the current. গড়ৰ চুকত আৰু মাজে মাজে সজা খোঁটালী, ইয়াত গড় ৰখীয়া বিলাক থাকে a bastion of a fortification যুদ্ধত বৰ হিলৈ পাতিবলৈ ওখকৈ তোলা ঢাপ the foundation for a cannon used in battle, এবিধ তাচৰ খেলা a kind of play with cards.

বুৰুলি-খেৰ বি. ঘৰৰ চালৰ পুৰণি খেৰ old thatch of a roof.

বুল অক. ধা. খোজ কাঢ় to walk. বি. **বুলন** চলন, খোজ কঢ়া গঢ় gait.

বুলনী-কাপোৰ মাটিত ভৰি নলগাকৈ খোজ কাঢ়ি যাবলৈ পাৰি দিয়া কাপোৰ। **বুলনী-ঘৰ** গাত ব'দ বৰষুণ নপৰাকৈ যাবলৈ এটা ঘৰৰ পৰা আন এটা ঘৰলৈ যোৱা দীঘলীয়া ঘৰ।

বুলা সক. ধা. আনক খোজ কঢ়া to cause another to walk, খেলৰ গুটি চলা, হাত ফুৰা, মোহাৰ to rub gently with the hand.

বুলাইছ অক. ধা. ইফাল সিফাল কৰিছে।

বুলি (অব্যয়) লক্ষ্য কৰি, কাৰণে, নিমিত্তে towards, on account of, for the reason of, বোল, বাক্য, ভাষা, 'ব্ৰজাবুলি'।

বৃকোদৰ বি. ভীম, মধ্যম পাণ্ডৱ।

বৃত্ত বি. (জ্যামিতিত) ঘূৰণীয়া ক্ষেত্ৰ বা আকৃতি a circle. **বৃত্তাৰ্দ্ধ** বৃত্ত এটাৰ এফাল semi circle. **বৃত্তাংশ** বৃত্তৰ কোনো এক অংশ any portion of a circle. **বৃত্তাকাৰ** ঘূৰণীয়া round. **বৃত্তাভাস** ডিম্বাকাৰ ক্ষেত্ৰ ellipse.

বৃত্তান্ত বি. বাৰ্ত্তা, বিবৰণ a description, a narrative, সম্বাদ news.

বৃত্তি বি. জীৱিকা, ব্যৱসায় means of livelihood, profession, মনৰ ধৰ্ম্ম faculty, প্ৰবৃত্তি, স্বভাৱ, জলপানী scholarship. **বৃত্তিচ্ছেদ** জীৱিকা নাইকিয়া কৰণ। **বৃত্তিধাৰী, বৃত্তিয়া** বিণ. কোনো এক ব্যৱসায় কৰি খোৱা লোক। **বৃত্তিয়াল** সোণ, ৰূপৰ কাম কৰা মানুহ।

বৃথা বিণ. নিৰৰ্থক, নিষ্ফল fruitless.

বৃদ্ধ বি. বুঢ়া মানুহ an old man, বয়সস্থ old. বি. **বৃদ্ধত্ব, বৃদ্ধকাল** বুঢ়া কাল old age. **বৃদ্ধাঙ্গুলি** বুঢ়া আঙুলি

বৃদ্ধি বি. অধিক হোৱা, বাঢ়ন increase, growth.

বৃন্দ বি. সমূহ a multitude, এশ-কোটি a hundred crores.

বৃন্দাবন বি. মথুৰাৰ ওচৰৰ যমুনা নৈৰ পাৰত থকা বন, বৈষ্ণৱৰ পবিত্ৰ তীৰ্থ।

বৃষ বি. ভতৰা, দ্বিতীয় ৰাশি a bull, the sign taurus. **বৃষকেতু, বৃষধ্বজ** শিৱ। **বৃষকেতু** কর্ণৰ পুতেক। **বৃষপর্ব্ব** শর্ম্মিষ্ঠাৰ বাপেক।

বৃষভ বি. ষাঁড, ভতৰা গৰু a bull. **বৃষভবাহন** শিৱ।

বৃষোৎসর্গ বি. আদ্যশ্রাদ্ধত উছৰ্গা কৰি ষাঁড় মেলি দিয়া কাৰ্য্য।

বৃষ্ণি বি. শ্ৰীকৃষ্ণৰ এজন পূর্ব্বপুৰুষ। **বৃষ্ণিবংশ** যদুবংশ।

বৃষ্টি বি. বৰষুণ rain.

বৃহৎ বিণ. ডাঙৰ, দীঘল আৰু বহল large, great. **বৃহৎ কোণ** সমকোণতকৈ ডাঙৰ কোণ an obtuse angle. **বৃহন্নলা** বিৰাট ৰজাৰ ঘৰত অজ্ঞাত বাস কৰোঁতে অর্জ্জুনে সলাই লোৱা নাম।

বৃহস্পতি বি. দেৱতাৰ গুৰু the preceptor of the gods, পঞ্চম গ্ৰহ the planet Jupiter, সপ্তাহৰ এদিন Thursday.

বৃক্ষ বি. গছ, তৰু a tree.

বে-আইনি বি. আইন নেমানি কৰা কাৰ্য্য, আইন বিৰোধী কাম an act disobeying law. বিণ. **বে-আইনী**।

বেই বি. বিয়াত দৰা-কন্যাক গা-ধুওৱা ঠাইৰ ওপৰত সজা চাৰি চুকীয়া আচ্ছাদন বিশেষ। **বেই-ঘৰ** দৰা-কন্যাৰ গা ধুৱাবৰ কাৰণে ওপৰত বেই দি যুগুত কৰা ঠাই the covered bathing place of a bride or bridegroom.

বেইতা বিণ. বিয়া কৰা married.

বেওঁ বি. এটাঁৰ, আঠ হাত a land measure equal to four yards.

বেওঁচনীয়া বিণ. এঢলীয়া হৈ যোৱা, আওপকীয়া going askance, having a side meaning. বি. হাড়ৰ গাঁঠিত খোৱা মোচোকা a sprain.

বেং বি. ভেকুলী a frog.

বেংছটা বি. পানীত বেঙৰ কণী ঢাকি থকা বীজল।

বেংছতা বি. ছাতিৰ আকৃতিৰ কাঠ-ফুলা fungus.

বেঁকা বিণ. কেঁকোৰা, ভাঁজ থকা not straight, bent. বিণ. **বেঁকা-বেঁকি** কেঁকোৰা কেঁকুৰি having many curves, zigzag.

বেঁকোৰ-বেঁকুৰি কেঁকোৰা-কেঁকুৰি zigzag.

বেঁত বি. ফাট a crack. ক্রি. **বেঁত-মেল** ফাট মেল, মুখমেল to be cracked.

বেঁৱা বি. চিকত হোৱা দীঘলীয়া গাঁড় a bubo, কণীৰ ডাঙৰ মূৰ the bigger end of an egg, নাঙল বা ঢেঁকী ঠোৰাত মৰা সৰু চেপেটা শাল।

বেকত বিণ. বিদিত, প্ৰকাশিত made known, revealed. ক্রি. বিণ. স্পষ্টকৈ।

বেকেটা বিণ. ভেঙুৰা, বেঁকা distorted. **বেকেটা-বেকেটি** ভেঙুৰা-ভেঙুৰি। **বেকেটামুৰা** বেঁকা মুৰা। স্ত্ৰী. **বেকেটামুৰী**।

বেগ বি. শীঘ্ৰ গমন বা গতি speed, শীঘ্ৰতা swiftness. ক্ৰি. বিণ. **বেগত্তে** শীঘ্ৰে quickly.

বেগম বি. মুচলমান ৰজাৰ ৰাণী a Moslem queen.

বেগৱন্ত, বেগৱান বিণ. বেগ থকা, বেগাল swift.

বেগাই ক্ৰি. বিণ. খৰকৈ, শীঘ্ৰে quickly. বি. **বেগাবেগি** লৰালৰি, খৰখেদা hurry.

বেগাৰ বি. গোলাম, বন্দী an enforced labour, a slave.

বেগাল বিণ. বেগ থকা, বেগী swift, fast. **বেগী** বেগাল।

বেগেতাই ক্ৰি. বিণ. বেগতে. সোনকালে quickly, swiftly.

বেগেত বি. বহলকৈ মেলা বুঢ়া আৰু মাজৰ আঙুলিৰ মাজৰ জোখ, আধা হাত a span, nine inches. বিণ. **বেগেতীয়া**।

বেঙা বিণ. ফুটাই কথা কব নোৱৰা, লেবা not able to speak distinctly, একো নজনা, স্বাভাৱিক জ্ঞান নথকা foolish, idiotic বি. **বেঙা**। স্ত্ৰী. **বেঙী**।

বেঙা বি. দীঘলকৈ ভৰি মেলি কঢ়া খোজ a long stride, ভৰিৰ আঙুলিত ভৰ দি থিয় হোৱা to stand upon tip-toe. ক্ৰি. **বেঙামেল, বেঙাদি**।

বেঙেটি বি. জন্তুৰ খুৰাৰ পাছফালে অলপ ওপৰত থকা যুৰীয়া নখ, খুৰাৰ পাছ ফালৰ খাল ভাগ।

বেঙেনা বি. এবিধ কাঁইটীয়া গছ আৰু তাৰ ফল the egg-plant and its fruit. **বেঙেনা-বুলীয়া** বিণ. বেঙেনা বৰণীয়া, জামু কলীয়া purple. **বেঙে মুতা গৰু** ভয় পাই অস্থিৰ হোৱা।

বেচ্, বেছ্ বিণ. ভাল, উত্তম good, excellent.

বেচ সক. ধা. বিক্ৰি কৰ, মূল্য লৈ বস্তু দি to sell. বিণ. **বেচা**। বি. কিনা বস্তুৰ মূল্য price, কাম কৰাৰ বাবে দিয়া ধন wage, remuneration.

বে-চৰ্কাৰী বিণ. চৰ্কাৰে নিযুক্ত নকৰা, চৰ্কাৰৰ অধিকাৰ নথকা non-official.

বেচা সক. ধা. আনৰ দ্বাৰা বিক্ৰয় কৰা to cause to be sold.

বেচাৰা বি. নিৰুপায়, মানুহক পুতৌ কৰা মাত a term used to express pity on a person. স্ত্ৰী. **বেচাৰী**।

বেচি, বেছি বিণ. অধিক, সৰহ

many, much. ক্রি. বিণ. **বেচিকৈ, বেছিকৈ।**

বেচু বি. পানী ওলাই থকা গাৰ ছালত হোৱা এবিধ ঘা eczema.

বেছা বি. ঘৰ ছাওঁতে মেলা এখলপা খেৰ one of the several layers of thatch spread on the roof of a house.

বেজ বি. ৰোগ চাওঁতা, চিকিৎসক a physician, নাপিত a barber. স্ত্রী **বেজিনী। বেজকচু** বি. এজাতি বনৰীয়া কচু। **বেজবৰুৱা** আহোম ৰজাৰ দিনৰ প্রধান বেজক দিয়া উপাধি।

বেজ্‌বেজা অক. ধা. শৰীৰ বা মনত দুখ পা to feel pained or distressed. বিণ. **বেজবেজীয়া।** ক্রি. বিণ. **বেজ্‌বেজ্‌ কৰে।**

বেজাই বিণ. অতিপাত, কষ্টদায়ক excessive, painful.

বেজাৰ বি. অসন্তোষ ভাৱ displeasure, শোক, সন্তাপ sorrow, grief. ক্রি. বিণ. **বেজাৰ মনে** অসন্তোষেৰে। **বেজাৰ-মুৱা** বিমর্ষ, আমন-জিমন। **বেজাৰ লাগ** অসন্তোষ পা, শোক পা।

বেজালি বি. বেজ বা চিকিৎসকৰ ব্যৱসায় the medical profession. **বেজালি পুথি** বৈদ্য-শাস্ত্র।

বেজিনী বি. চিকিৎসকৰ তিৰোতা a female physician, প্রসৱৰ সময়ত সহায় কৰা তিৰী a mid wife, নাপিতনী a female barber.

বেজী বি. এমূৰ জোঙা, ইমূৰত বিন্ধা থকা কাপোৰ সিয়া ধাতুৰ সৰু শলা a needle used in sewing, শৰীৰত দৰৱ সুমোৱা ফোঁপোলা বেজী a physician's needle for injecting medicine into the body. সক. ধা. **বেজী দি। বেজীমুৱা** সৰু জোঙা মুখ থকা।

বেজেৰা বিণ. মনত অসন্তোষ জন্মোৱা, চোকা।

বেজেৰা-বেজেৰি বি. কেটেৰ জেঙেৰ, তিতামাত harsh language.

বেটী বি. দাসী a female slave or servant.

বেটীপাত বি. কিতাপৰ ঘাই ঢাকনীৰ ভিতৰত থকা ডাঠ পাত the thick leaf immediately under the outer cover of a book, কলফুলৰ লগত ওলোৱা চুটি ডাঠ পাত, গছৰ গুটিৰ অঙ্কুৰ ঢাকি ওলোৱা পাত।

বেটু বি. সৰু ফলৰ ঠাৰি থকা ফালৰ মূৰ, চুপহি থকা ফাল the end of a fruit to which the stalk is attached. বিণ. **বেটুৱা** বেটু থকা।

বেঢ় সক. ধা. চেষ্টা কৰ, চাৰিওফাল আবৃত কৰ to surround, to enclose.

বেণি, বেণী বি. চেলা গোঁঠা চুলি braided hair.

বেণু বি. বাঁহী, মুৰুলী a flute.

বেত বি. লতাৰ দৰে বগোৱা এবিধ কাঁইটীয়া বন, ইয়াৰ জৰী কৰিব পাৰি the rattan cane. **বেতনি** অধিক বেত থকা ঠাই।

বেতন বি. দৰমহা, কামৰ বেচ pay, wages.

বেতাল বি. মৰিশালিৰ ভূত an evil spirit.

বেতেৰি বি. বেতেৰে সজা তেল পেৰা প'লা a cane-basket used in pressing oil.

বেতেৰি চোবা বাৰে বাৰে একে কথাকে কৈ থাক to repeat again and again, একে কথাকে ধৰি থাক not to yield. **বেতেৰিবৰ্দ্ধীয়া** জটিল, মেৰ পাক খোৱা. নিজৰ মত নেৰা complicated, obstinate.

বেথা বি. চেনেহ, অনুকম্পা affection, sympathy. ক্রি. **বেথা কৰ, বেথা লাগ**। ক্রি. বিণ. **বেথাৰূপে** মৰমত out of love.

বে-দখল বি. ন্যায় বা আইন মতে পোৱা ভোগ দখল বা ক্ষমতাৰ পৰা বঞ্চিত কৰণ dispossession.

বেদ বি. হিন্দুৰ প্রধান আৰু প্রাচীনতম শাস্ত্র,—ঋক্, যজুঃ, সাম আৰু অথৰ্ব্ব, ইয়াৰ আন এটা নাম শ্ৰুতি the Verdas. **বেদজ্ঞ** বিণ. বেদজনা versed in the Vedas.

বেদনা বি. যন্ত্রণা, শৰীৰত পোৱা পীড়া, বিষ pain, ache.

বেদপাৰগ বেদত নিপুণ। **বেদবিদ্, বেদবিৎ** বেদজ্ঞ। **বেদবিশাৰদ** বেদপাৰগ। **বেদব্যাস** কৃষ্ণদ্বৈপায়ন মুনি, এওঁ বেদ সম্পাদন কৰিছিল। **বেদব্ৰহ্ম** ঈশ্বৰ স্বৰূপ বেদ।

বেদাঙ্গ বি. বেদৰ অঙ্গ স্বৰূপ ছয়বিধ শাস্ত্র—শিক্ষা, কল্প, ব্যাকৰণ, নিৰুক্ত, ছন্দ আৰু জ্যোতিষ।

বেদাচাৰ বি. বেদ বা শাস্ত্ৰমতে কৰা আচৰণ।

বেদানা বি. এবিধ বিদেশী সোৱাদ ডালিম pomegranate.

বেদান্ত বি. ব্যাসপ্রণীত দৰ্শনশাস্ত্র, উপনিষদ্। **বেদান্তবাদ** বেদান্ত দৰ্শনৰ মত। **বৈদান্তিক** বিণ. বেদান্ত জনা পণ্ডিত।

বেদী বি. যজ্ঞ বা হোম কৰিবলৈ কৰা ওখ ভেটি a sacrificial altar, ঘৰ সাজিবলৈ বা আন কামৰ নিমিত্তে ওখকৈ কৰা ঠাই বা ভেটি a raised bed or platform.

বেদ্য বিণ. জানিব লগীয়া fit to be known.

বেনা বি. বেপাৰ commerce.

বেনামী বিণ. আচল গৰাকী বা লিখকৰ নাম নথকা বা গুপ্ত বথা anonymous.

বেনীয়া লাগ অক. ধা. হতশ্ৰী হ to degenerate.

বেজু বা (পূ. অ.) মুখ মেল to open the mouth.

বেপন্ত বি. অসময় improper time.

বেপাৰ বি. কিনা-বেচা কাৰ্য্য, বাণিজ্য trade. **বেপাৰী** ব্যৱসায় কৰা মানুহ a trader. **বেপেৰুৱা** বেচিবৰ নিমিত্তে তৈয়াৰ কৰা made to be sold, বেপাৰ সম্বন্ধীয় relating to trade.

বেফাই বি. নিৰুপায় অৱস্থা, দুৰ্গতি a helpless state.

বেবা অক. ধা. গৰু ছাগলীৰ দৰে মাত to bellow or bleat, বৰকৈ কেঁকা to groan. বি. **বেবনি**।

বেবুৰা বিণ. পেপুৰা, নিবুদ্ধি deprived of self-possession. **বেবুৰা লাগ** ভয়ত নিবুদ্ধি হ।

বেবেজীয়া বিণ. আগগুৰি নথকা, বাবে মিহলি of mixed origin.

বেবেৰিবাং বিণ. বিশৃঙ্খল disorderly.

বেমটৰ বিণ. উলঙ্গ naked.

বেমাৰ বি. নৰিয়া disease. বিণ. **বেমাৰী**।

বেমূৰীয়া বিণ. বিশৃঙ্খল devoid of order.

বেমেজালি বি. বিশৃঙ্খল অৱস্থা want of method or harmony.

বেমেলি বিণ. সিচৰতি, গোট গোট হোৱা dispersed, scatterec about.

বেয়া বিণ. নিকৃষ্ট, নৰম inferior in quality, অধম, অসৎ vile wicked, অসুস্থ indisposed, অশু inauspicious. বি. কুকৰ্ম্ম an evil act, অনিষ্ট, হানি harm suffering, অসন্তোষ dissatisfaction. **বেয়া কৰ** নষ্ট কৰ, হানি কৰ **বেয়া পা** অসন্তুষ্ট হ।

বেয়াৰিং ডাক টিকিট নলগোৱা চি bearing.

বেৰ বি. ঘৰৰ আবৰণ বা বাৰ house-wall, কোনো বস্তুৰ মেৰ পৰিধি the circumference a thing. সক. ধা. বেৰ দে, বে কাগজৰ পৰা আগুৰা। বি. **বেৰোঁত**

বেৰটি বি. কঁকালত মেৰোৱা পেটি।

বেৰা সক. ধা. আনৰ দ্বাৰাই বেৰ দি to cause to be enclose চকোৱা, টাটি a fence round compound. বি. বাৰ a hous wall. **বেৰি ধৰ** চাৰিওফালে আং আটক কৰ to surround.

বেৰী বি. দা কটাৰী আদিৰ নাত লগোৱা আঙঠি a flat iron rin

বেৰীয়া বি. চৰু আদিৰ তলত আধাৰি, শাৰী ভাঙি গঢ়া (দাঁত বিণ. শাৰী ভাঙি গজা

বেল বি. এবিধ কাঁইট থকা গছ ব তাৰ ফল the wood apple.

বেল সক. ধা. চেপি বা হেঁচি বহল কৰ 'লুচি বেলিছে' to roll paste. **বেলনা** লুচি আদি বহল কৰা পীৰা। **বেলন-মাৰি** লুচি বেলা মাৰি a rolling-pin.

বেলবৰণ, বেলবোধন বি. দুৰ্গাপূজাৰ ষষ্ঠীৰ দিন বা প্ৰথম দিনৰ পূজা।

বেল্‌বেলা অক. ধা. 'লেব্‌লেবা'।

বেলা বি. কোনো এক বিশেষ সময় a particular time, আধা দিন a half day. **বেলাই পোহৰে** বেলি আৰু পোহৰ থাকোঁতে before dusk.

বেলি বি. সময় time, সূৰ্য্য the sun, বাৰ turn, পলম delay, বছৰ year.

বেলিফুল বি. সূৰ্য্যৰ ফালে মুখ কৰি থকা এবিধ ফুল the sun-flower.

বেলিকা বি. বেলি, সময় time. **বেলিয়েপ্ৰতি** প্ৰতি বাৰত every time.

বেলুন বি. ব্যোমযান, বায়ুত ভঁহা গ্যাচপূৰ্ণ মোনা balloon.

বেলেগ বিণ. পৃথক, ভিন্ন separate. **বেলেগতীয়া** বিণ. বেলেগে থকা, নিলগীয়া living spearately, distant. **বেলেগা** সক. ধা আঁতৰ কৰ, বেলেগ কৰ to separate, to keep apart. **বেলেগে** ক্রি. বিণ. পৃথকে, একেলগ নকৰি separately, apart.

বেলোল বি. কাচ glass. **বেলো-ৱাৰী** বিণ. কাচেৰে সজা made of glass.

বেল্টা সক. ধা, লুটিয়া, ওলটা to turn up.

বেশ বি. সাজ, পোছাক dress, সাজ-পাৰ, state of being dressed, সাজ guise. ক্রি. বিণ. **বেশে** কোনো এক বেশত বা সাজত।

বেশছন, বেশছদ্ম বি. ছদ্মবেশ disguise.

বেশ-বিন্যাস কাপোৰ অলঙ্কাৰ আদি পিন্ধন, ধুনপেছ orderly dressing of the body.

বেশ্যা বি. গণিকা, নটিনী a prostitute.

বেষ্টন বি. বেৰা কাৰ্য্য act of surrounding, বেৰা, প্ৰাচীৰ an enclosure, a fence. বিণ. **বেষ্টিত** আবৃত, চাৰিওফালে বেৰা enclosed, surrounded. **বেষ্টনী, বেষ্টন ৰেখা** যাৰে কোনো কথা আগুৰি ৰখা হয় brackets.

বেসা (পু. অ.) সক. ধা. বেহা কৰ, বেচা-কেনা কৰ to trade.

বেসাতি বি. বেপাৰ।

বেসাৰ (পু. অ.) বি. বেহাৰ সৰিয়হ mustard.

বেহা বি. বেপাৰ, লাভৰ কাৰণে বেচা-কিনা কৰা কাৰ্য্য trade.

অক. ধা. **বেহা কৰ** বেপাৰ কৰ to trade.

বেহানি বি. বস্তু, বেহা বা বেপাৰ কৰা বস্তু a thing in general, an article of commerce.

বেহাৰ বি. সৰিয়হ mustard.

বেহি বি. ২০ দোন, ৫ পুৰা twenty Dons.

বেহিচাবী বিচাৰ কৰি কাজ নকৰা লোক।

বেহী বি. কলহ আদিৰ পৰা তেল উলিয়াবলৈ নাল লগোৱা সৰু চুঙা বা এফালে কটা আমঠু a small laddle.

বেহীয়া বি. মুগত খোৱা ধপাত লোৱা বেহী।

বেহুঁ বি. বিহলঙনী।

বেহু বি. যুদ্ধত সৈন্য বিলাক ভাগ ভাগকৈ ৰখাৰ প্ৰণালী military array.

বেহুচ বিণ. অজ্ঞান, অচেতন, senseless. বি. অসাৱধানতা carelessness.

বেহুচিয়াৰ বিণ. অসাৱধান careless.

বেহুলা, বেউলা বি. লখিন্দাৰৰ সতী ভাৰ্য্যা।

বেহুৰা, বেহুৰাবটা বি. আঙ্গাত দিয়া বটা সৰিয়হ।

বেহেৰা বি. দোলা বাহক a palki-bearer, লগুৱা a bearer.

বেহেকৰা বি. বেপাৰী a trader. বিণ. বেপাৰ কৰা trading.

বেহেলা বি. চাৰিডাল তাঁৰ থকা এবিধ বাদ্য যন্ত্ৰ a violin.

বৈকল্য বি. বিকলতা, অঙ্গহীনতা।

বৈকুণ্ঠ বি. গোলোক, বিষ্ণু থকা ঠাই।

বৈকুণ্ঠপ্ৰয়াণ স্বৰ্গী হোৱা, দেহ এৰা।

বৈগুণ বি. দুৰ্গুণ, হানি harm, injury. বি. **বৈগুণ্য**।

বৈচিত্ৰ্য বি. বিচিত্ৰভাৱ, বিচিত্ৰ শোভা variety.

বৈচ বিণ. বন লগোৱা বা হাল বোৱাত নিযুক্ত হোৱা অৱস্থা।

বৈছা বি. বাৰ, বেলি a turn, a time.

বৈজয়ন্ত বি. ইন্দ্ৰৰ কাবেং the palace of Indra.

বৈজয়ন্তী বি. ইন্দ্ৰপুৰী, অমৰাৱতী. পতাকা, ধ্বজা a flag.

বৈজ্ঞানিক বি. বিজ্ঞানবেত্তা, বিজ্ঞান জনা মানুহ a scientist. বিণ বিজ্ঞান সম্বন্ধীয় scientific.

বৈঠ অক. ধা. বহ to sit down. ভাতীক আঁঠু কাঢ়িবলৈ কোৱা মাত। **বৈঠ পৰ** আঁঠু কাঢ়ি বহ। **বৈঠ পেলা** আঁঠু কাঢ়া।

বৈঠক বি. কোনো বস্তু থোৱা আধাৰ বা খুৰা a stand, সভা meeting

বৈঠকখানা বি. বহাঘৰ বা কোঠা a drawing room.

বৈতৰণী বি. যমপুৰীলৈ যোৱা বাটত থকা নৈ।

বৈতালিক বি. গায়ন, স্তুতিপাঠক a bard, a minstrel.

বৈদিক বিণ. বেদৰ মতে চলা বা প্ৰবৰ্ত্তা following the Vedas, বেদে বিধান বা ব্যৱস্থা কৰা laid down by the Vedas, বেদ সম্বন্ধীয় Vedic.

বৈদূৰ্য্য বি. এবিধ ক'লা বৰণৰ পাথৰ cat's eye.

বৈদেশিক বিণ. বিদেশীয়, অন্য দেশৰ পৰা অহা foreign.

বৈদ্য বি. চিকিৎসক, বেজ a physician **বৈদ্যনাথ** শিব।

বৈদ্যুতিক বিণ. বিজুলী সম্বন্ধীয়, বিজুলীৰ electric.

বৈধ বিণ. বিধি সম্মত, আইন মতে কৰা lawful.

বৈধব্য বি. বিধবা হোৱা অৱস্থা widowhood.

বৈনাই বি. ভনীৰ গিৰিয়েক younger sister's husband.

বৈপৰীত্য বি. বিৰুদ্ধ বা বিপৰীত হোৱা অৱস্থা reverse.

বৈবাহিক বিণ. বিবাহ সম্বন্ধীয় relating to marriage.

বৈভৱ বি. ঐশ্বৰ্য্য, সম্পত্তি wealth, grandeur.

বৈমাত্ৰ, বৈমাত্ৰেয় বি. বিমাতা বা মাহী মাকৰ ল'ৰা a step-mother's son. স্ত্ৰী. **বৈমাত্ৰী, বৈমাত্ৰেয়ী**।

বৈমানিক বি. যি বিমানত ফুৰে, দেৱতা।

বৈয়াকৰণ বি. ব্যাকৰণ জানোতা a grammarian.

বৈয়াল বিণ. সহিব পৰা, সহনি গুণ থকা placid, forbearing.

বৈৰ বি. শক্ৰতা, বৈৰীভাব enmity. **বৈৰনিৰ্য্যাতন** প্ৰতিশোধ, প্ৰতিহিংসা revenge, retaliation. **বৈৰভাৱ** শক্ৰভাৱ enmity. ক্ৰি. বিণ. **বৈৰভাৱে**।

বৈৰাগী বি. সংসাৰৰ সুখভোগ এৰি ঈশ্বৰত মন লগোৱা লোক, বৰাগী an ascetic.

বৈৰাগ্য বি. সংসাৰৰ প্ৰতি অনুৰাগ নথকা অৱস্থা asceticism.

বৈৰিতা বি. শক্ৰতা enmity. **বৈৰী** শত্ৰু an enemy.

বৈৰেণী বি. দৰা-কন্যাৰ লগত থকা আলধৰা সধবা তিৰোতা a bride's maid.

বৈলখ (পু. অ.) লাজ, অপমান shame, insult.

বৈলক্ষণ্য লাজ, বিষমতা, প্ৰভেদ, অন্যপ্ৰকাৰ contrariety, difference.

বৈৱস্বত বি. সপ্তম মনু, বৰ্ত্তমান যুগ, এই মনুৰ ৰাজত্বকাল ;

বৈশম্পায়ন বি. ব্যাসৰ শিষ্য, এওঁ জন্মেজয় ৰজাক মহাভাৰত শুনাইছিল।

বৈশাখ বি. বহাগ মাহ the first month of the Hindu year.

বৈশাখী বি. বহাগ মাহৰ পূর্ণিমা তিথি।

বৈশিষ্ট্য বি. বিশেষত্ব, অসাধাৰণতা।

বৈশেষিক বি. কণাদ প্রণীত দর্শন শাস্ত্র।

বৈশ্য বি. খেতি-বাতি বা বেহা-বেপাৰ কৰি খোৱা জাতি।

বৈশ্বানৰ বি. অগ্নি fire.

বৈষম্য বি. অসমতা, প্রভেদ difference.

বৈষয়িক বিণ. সাংসাৰিক কার্য্য সম্পর্কীয় concerning worldly affairs, worldly.

বৈষ্ণৱ বি. বিষ্ণুৰ উপাসক one who worships Vishnu, বিষ্ণু সম্বন্ধীয়, ধর্ম্ম সম্প্রদায়। স্ত্রী. **বৈষ্ণৱী**।

বোকণ্ডা বি. বুঢ়া পোৱালি।

বোকণ্ডী বি. জুলি, মোনা bag.

বোকা বি. পঙ্ক, পেক, পানী মিহলি কোমল মাটি mud, বোকোচা। **বোকা চাউল** কোমল চাউল।

বোকোচা বি. মানুহ বা বস্তু বৈ নিয়া মানুহৰ পিঠি। **বোকোচাবান্ধ** ক্রি. পিঠিত তুলি বান্ধি ল to carry on the back.

বোজা বি. মূৰ বা পিঠিত নিয়া গধুৰ বস্তু load. **বোজাই** বিণ. বোজা দিয়া loaded.

বোদ্‌বুদীয়া বিণ. মৌন, নেমাতি থকা স্বভাৱৰ taciturn, habitually silent.

বোধ বি. অনুভৱ perception, জ্ঞান, বুজা শক্তি understanding, বুদ্ধি intellect. **বোধক** বিণ. বুজোৱা signifying. **বোধগম্য** বিণ. বুজিব পৰা comprehensible. **বোধন** বি. বোধ বা জ্ঞান দিয়া কার্য্য act of giving knowledge, জগোৱা কার্য্য act of rousing one from sleep. **বোধ্য** বোধ যোগ্য, বুজিব পৰা intelligible.

বোধি বি. পৰম জ্ঞান, যি আঁহত গছৰ তলত বহি শাক্যসিংহই বুদ্ধত্ব লাভ কৰিছিল। **বোধিসত্ত্ব** বৌদ্ধ শাস্ত্রোক্ত মহাপুৰুষ, তেওঁ বুদ্ধত্বৰ পাছৰ অৱস্থা পাইছিল।

বোন্দা বি. ডাঙৰ মতা মেকুৰী a male cat. **বোন্দাকেঁচু** এবিধ ডাঙৰ কেঁচু। **বোন্দাকাঁহ** বি বেয়া কাঁহ। **বোন্দাচৰ** টানচৰ। **বোন্দা-পৰ দি** কোনো কার্য্যৰ নিমিত্তে বহুত পৰ বৈ থাক।

বোন্দোৰা বিণ. কঁটীয়া, গঁঠীয়া dwarfed. স্ত্রী. **বুন্দৰী**।

বোপা-ককা বি. পূৰ্ব্বপুৰুষ সকল fore-fathers.

বোপাই বি. পিতা father.

বোপা, বোপাটি কম বয়সীয়া মানুহক মৰমেৰে মতা মাত।

বোবা বি. কথা কব নোৱৰা লোক, ভঁকৰা মানুহ a dumb person. বিণ. ভঁকৰা mute.

বোবোৰা বি. সৰু সৰু ফোঁহাযুক্ত pimple. **বোবোৰা-বোবোৰ** অনেক বোবোৰা যুক্ত।

বোমা বি. লোৰ ঘূৰণীয়া গোলাত কলাই থাৰ bomb.

বোম্বানলে, বোম্বালে ক্রি. বিণ. ধাৰাসাৰে ceaselessly.

বোৰ (অব্যয়) সমূহ, বহুবচন বুজোৱা শব্দ।

বোৰোকা বিণ. ওখোৰা-মোখোৰা, সৰু সৰু উঠঙা থকা uneven, pitted. বিণ. **বোৰোকামুৰা**।

বোৰোলা বিণ. বৰল আদিয়ে কামোৰা সাঁচৰ নিচিনা চকলা blotch. **বোৰোলা-বোৰোল** অনেক বোৰোলা যুক্ত।

বোৰ্কা বি. পৰ্দ্দাত থকা মুচলমান তিৰোতা বাহিৰলৈ যাবলৈ হলে পিন্ধা মুৰৰ পৰা ভৰিলৈকে গিলিপ মাৰিধৰা এবিধ সাজ।

বোল বি. আমৰ কলি an immature mango.

বোল বি. ৰং, বৰণ colour. **বোল খুৱা** বৰণ লগা to colour, to dye. **বোল খা, বোল ধৰ** বৰণ ধৰ to be coloured.

বোল সক. ধা. কথা ক, মাত to speak, to utter. বি. বাক্য, মাত কথা speech, তবলা, ঢোল আদিৰ শব্দ sound of drums. **বোল মাত** গালি শপনি abuse. **বোল-মাত কৰ** গালি শপনি কৰ। **বোল-মাত খা** গালি শপনি খা।

বোলা সক. ধা. কথা কোৱা, মতা to cause to speak, পৰিচয় দে to make known.

বোলা সক. ধা. বৰণ লগা to colour.

বোলাবুলি বি. উথনা উথনি. বাচ্যাবাচি exchange of harsh words. **বোলা বচন, বোলা বাক্য** গালি শপনি।

বোৱঁতী বিণ. বৈ থকা, সোঁত থকা flowing.

বোৱন বি. কাপোৰ বোৱাৰ বেচ বা মূল্য cost of weaving.

বোৱনী বি. বেচ লৈ কাপোৰ বোৱা তিৰোতা, কাপোৰ বোৱাৰ বেচ a woman who weaves for wages, wages for weaving.

বোৱা সক. ধা. বৈ যাবলৈ দে to cause to flow, আনৰ হতুৱাই বৈ নিয়া to cause to be carried.

আনৰ দ্বাৰা মাটি কৰা to cause to be ploughed, কাপোৰ কৰা, নাও চলোৱা cause to be woven or rowed.

বোৱাৰী বি. পো বা সৰু ভাইৰ ভাৰ্য্যা the wife of the son or younger brother (পু. অ.) **বোহাৰী**।

বোৱাল বি. এবিধ গছ a kind of tree.

বৌ বি. ককাইৰ ঘৈণীয়েক (কোনো কোনোৱে মাককো বৌ বোলে) the elder brother's wife.

বৌখা বি. কলপটুৱাৰ, কচুৰ বা তালগছৰ পাতৰ ঠাৰিৰ তলৰ বহল ভাগ the sheath.

বৌদ্ধ বি. বুদ্ধৰ মতত চলা মানুহ, ঈশ্বৰ আৰু পৰকাল নমনা লোক a Buddhist. বিণ. বৌদ্ধ ধৰ্ম্ম

ব্যক্ত বিণ. প্ৰকাশিত, বিদিত, স্ফুট expressed, manifest, made known.

ব্যক্তি বি. কোনো লোক person. **ব্যক্তিগত** individual. **ব্যক্তিত্ব** কোনো লোকৰ স্বাতন্ত্ৰ্য বা নিজত্ব individuality. **ব্যক্তি বাচক, ব্যক্তি বোধক** কোনো মানুহক বুজোৱা signifying an individual.

ব্যগ্ৰ বিণ. আগ্ৰহযুক্ত eager, **ব্যস্ত**, উতলা impatient. বি. **ব্যগ্ৰতা**।

ব্যঙ্গ বি. উপহাস, বিদ্ৰূপ sarcasm.

ব্যঞ্জক বিণ. প্ৰকাশক, বোধক, সূচক expressing.

ব্যঞ্জন বি. ক ফলাৰ আখৰ বোৰ consonants, আঞ্জা curry. **ব্যঞ্জনান্ত** ব্যঞ্জন আখৰ শেষত থকা।

ব্যঞ্জনা বি. প্ৰকাশ expression.

ব্যতিক্ৰম বি. লঙ্ঘন, নিয়মৰ বাহিৰ হোৱা অৱস্থা deviation from the rule, বৈপৰীত্য reverse.

ব্যতিব্যস্ত বিণ. অত্যন্ত ব্যস্ত, বিব্ৰত।

ব্যতিৰেকে (অব্যয়.) বিনা, বাজে except, save.

ব্যতীত বিনা, ব্যতিৰেকে without, except.

ব্যথা বি. বেদনা pain, দুখ sorrow. বিণ. **ব্যথিত**।

ব্যপদেশ বি. ছল pretext.

ব্যভিচাৰ বি. অনাচাৰ, বেয়া আচৰণ conduct against morality, স্ত্ৰী পুৰুষৰ অবৈধ সংসৰ্গ adultery. বিণ. **ব্যভিচাৰী** যি ব্যভিচাৰ কৰে, ভ্ৰষ্ট। স্ত্ৰী. **ব্যভিচাৰিণী**।

ব্যয় বি. খৰচ expenditure. বিণ. খৰচ কৰা expended, spent. **ব্যয়শীল** খৰচী, অপব্যয়ী prodigal.

ব্যৰ্থ বিণ. নিষ্ফল, বিফল fruitless. বি. **ব্যৰ্থতা**।

ব্যৱধান বি. দুটা বস্তুৰ মাজত থকা শূন্য ঠাই, আঁতৰ intervening space between two things.

ব্যৱসায় বি. বৃত্তি, জীৱিকা profession, কাৰবাৰ, বেপাৰ, বাণিজ্য business, trade.

ব্যৱসায়াত্মিকা বিণ. দৃঢ় সংকল্পযুক্ত determined to succeed.

ব্যৱসায়ী বি. বেপাৰী a trader, জীৱিকা অৰ্জ্জন কামত নিযুক্ত engaged in business, জীৱিকা অৰ্জ্জা লোক one engaged in any businesss.

ব্যৱস্থা বি. কোনো কাম কৰাৰ উপায় বা দিহা, বন্দবস্ত arrangement for doing a thing, পণ্ডিত, শাস্ত্ৰ বা সমাজে দিয়া বিধি বা আইন legal opinion or principle laid down by the society, a learned man or a law-giver. **ব্যৱস্থাপক** বিণ. ব্যৱস্থা কৰা, আইন গঠন কাৰক (সভা), বিধান কৰ্ত্তা making law, legislative. **ব্যৱস্থাপন,** বিধি নিৰ্দ্ধাৰণ, আইন প্ৰণয়ন legislation. বিণ. **ব্যৱস্থাপিত**। **ব্যৱস্থা-শাস্ত্ৰ** বি. আইনৰ পুথি, স্মৃতি-শাস্ত্ৰ a code of laws.

ব্যৱহৰ্ত্তা বি. ব্যৱহাৰ কৰ্ত্তা, বিচাৰক।

ব্যৱহাৰ বি. আচৰণ behaviour, dealings, প্ৰয়োগ কাৰ্য্যত নিয়োগ বা লগোৱা act of using a thing, ৰীতি, নিয়ম usage, খোৱা লোৱাৰ চলাচল social intercourse, আইন শাস্ত্ৰ। **ব্যৱহাৰজীৱী** আইন ব্যৱসায়ী, উকীল। **ব্যৱহাৰিক** ব্যৱহাৰ সিদ্ধ, প্ৰয়োগ বিষয়ক applied, practical. **ব্যৱহাৰ্য্য** কাৰ্য্যত লগাবৰ উপযুক্ত, ব্যৱহাৰ যোগ্য fit for use. **ব্যৱহৃত** কামত লগোৱা, আচৰিত, অনুষ্ঠিত used.

ব্যষ্টি বি. পৃথক পৃথক ভাব individuality.

ব্যসন বি. অকৰ্ত্তব্য কৰ্ম্ম, নকৰিব লগীয়া কাম, দোষ vice, ব্যসন দহবিধ (১) মৃগয়া, (২) পাশা খেলা, (৩) দিনত শয়ন, (৪) লোক নিন্দা, (৫) বেশ্যাগমন, (৬) মদ খোৱা, (৭) অত্যাচাৰ, (৮) প্ৰতাৰণা, (৯) পৰশ্ৰীকাতৰ, (১০) হিংসা।

ব্যস্ত বিণ. অতিশয়ৰূপে কোনো কামত নিযুক্ত deeply engaged in work, ব্যাকুল agitated. বি. **ব্যস্ততা**।

ব্যাকৰণ বি. যি শাস্ত্ৰৰ দ্বাৰাই ভাষাৰ গঠন প্ৰণালী ভালকৈ জানিব পাৰি a grammar. **ব্যাকৰণজ্ঞ** ভালকৈ ব্যাকৰণ জনা। **ব্যাকৰণসিদ্ধ** (সঙ্গত) ব্যাকৰণ মতে হোৱা according to the rules of grammar. **ব্যাকৰণবিৰুদ্ধ** ব্যাকৰণৰ নিয়মৰ বিপৰীত।

ব্যাকুল বিণ. অতিশয় আকুল বা অস্থিৰ, উৎকণ্ঠাযুক্ত perplexed, distracted. বি. **ব্যাকুলতা**। বিণ. **ব্যাকুলিত** উৎকণ্ঠিত।

ব্যাখ্যা বি. ভালকৈ বুজাই কোৱা, বৰ্ণনা explanation (পু. অ.) **ব্যাখ্যান**।

ব্যাঘাত বি. বিঘিনি, প্ৰতিবন্ধক, বাধা obstacle, impediment.

ব্যাঘ্ৰ বি. বাঘ, বন ৰজা a tiger. স্ত্ৰী. **ব্যাঘ্ৰী**।

ব্যাদান বি. মেলা কাৰ্য্য (মুখ) act of opening.

ব্যাধ বি. বনৰীয়া জন্তু মাৰি মঙহ বেচি প্ৰবৰ্ত্তা মানুহ a hunter.

ব্যাধি বি. ৰোগ, নৰিয়া disease, illness, **ব্যাধিগ্ৰস্ত** পীডিত, ৰোগে-ধৰা sick, ill.

ব্যান বি. যোগ শাস্ত্ৰমতে শৰীৰস্থ এটা বায়ু।

:**ব্যাপ** অক. ধা. বিয়প, বহু ঠাই জুৰি পৰ to spread. সক. ধা. বহল হৈ ঢাকি ধৰ to spread over. কৃদ. বিণ. **ব্যাপ্ত**। বি. **ব্যাপ্তি**।

ব্যাপক বিণ. বহু ঠাই জুৰি থকা extending over a large space. বি. বহু ঠাই বিয়পি থকা বস্তু that which pervades, যি বহু বিষয় আশ্ৰয় কৰে comprehensive.

ব্যাপাৰ বি. কাৰ্য্য, শয়ন ভোজন আদি কাম act, business.

ব্যাপী বিণ. ব্যাপ্ত, বহু ঠাই জোৰা extending widely.

ব্যাপৃত বিণ. লাগি থকা, নিযুক্ত থকা engaged.

ব্যাপ্ত বিণ. বহু ঠাই জুৰি থকা outspread, সকলো ফালে থকা pervaded.

ব্যায়াম বি. পৰিশ্ৰম, অঙ্গ পৰিচালনা gymnastics.

ব্যাৰিষ্টাৰ বি. উচ্চশ্ৰেণীৰ উকিল barrister.

ব্যাস বি. ঘূৰণীয়া বস্তুৰ মাজৰ ৰেখা, যি ৰেখাই বৃত্তৰ কেন্দ্ৰ ভেদ কৰি দুয়োফালে পৰিধি স্পৰ্শ কৰে diameter. **ব্যাসাৰ্দ্ধ** ব্যাসৰ আধা radius.

বেদ-ব্যাস বেদ-বিভাগ কৰ্ত্তা মুনি।

ব্যাহত বিণ. বাধা প্ৰাপ্ত obstructed.

ব্যুৎপত্তি বি. জ্ঞান, অভিজ্ঞতা, শাস্ত্ৰত নিপুণতা proficiency, শব্দৰ মূল, শব্দৰ প্ৰকৃতি প্ৰত্যয়াদিৰ বিভাগ derivation, etymology.

ব্যুৎপন্ন বিণ. ভালকৈ ব্যুৎপত্তি থকা thoroughly proficient.

ব্যূহ বি. বেহু, যুদ্ধত সৈন্য বিন্যাস a phalanx of troops.

ব্যোম বি. আকাশ the sky. **ব্যোমকেশ** শিৱ। **ব্যোমযান** আকাশী ৰথ aeroplane.

ব্ৰজ বি. মথুৰাৰ অন্তৰ্গত এখন গুৱাল গাওঁ, কৃষ্ণৰ শিশুলীলাৰ ঠাই, গোকুল Gokul, a village near Mathura. **ব্ৰজনাথ, ব্ৰজবল্লভ** কৃষ্ণ। **ব্ৰজভাষা** মথুৰা, আগ্ৰা আদি ঠাইত চলিত পছিম-হিন্দী ভাষা। **ব্ৰজাৱলি, ব্ৰজবুলি** বৈষ্ণৱ সাহিত্যত ব্যৱহৃত ভাষা।

ব্ৰণ বি. খহু, গাঁড, ফোঁহোৰা a boil.

ব্ৰত বি. পুণ্যৰ কাৰণে কৰা উপবাস, পূজা আদি an austerity, as fasting, প্ৰধান উদ্দেশ্য, দৃঢ় সঙ্কল্প an avowed object, a vow. **ব্ৰতী** বিণ. ব্ৰত কৰা, কোনো কাৰ্য্যত নিযুক্ত।

ব্ৰহ্ম বি. পৰমেশ্বৰ, নিৰ্গুণ পৰমাত্মা God, অতিশয়, অতিপাত 'ব্ৰহ্ম অকাল' severe. **ব্ৰহ্মকণ** চাউলৰ খুদ। **ব্ৰহ্মকুণ্ড** আসামৰ পূবফালে মিচিমি পৰ্ব্বতত থকা এটা পবিত্ৰ কূপ। **ব্ৰহ্মচৰ্য্য** ইন্দ্ৰিয় সংযম কৰি বেদ পাঠ আদি কৰি থকা অৱস্থা। **ব্ৰহ্মচাৰী** ব্ৰহ্মচৰ্য্য পালনকাৰী। স্ত্ৰী **ব্ৰহ্মচাৰিণী**। **ব্ৰহ্মজ্ঞ** ঈশ্বৰক জনা, পৰমাৰ্থ জনা। **ব্ৰহ্মজ্ঞান** পৰমাৰ্থ জ্ঞান। **ব্ৰহ্মজ্ঞানী** ঈশ্বৰৰ তত্ত্ব জনা মানুহ, পৰমাৰ্থ জনা লোক। **ব্ৰহ্মডিম্ব** ব্ৰহ্মাণ্ড, জগত। **ব্ৰহ্মঠগ** বৰ ডাঙৰ ঠগ। **ব্ৰহ্মত্ব** বামুণৰ অৱস্থা বা গুণ, ঈশ্বৰত্ব।

ব্ৰহ্মদৈত্য বি. পিশাচ, ব্ৰাহ্মণ প্ৰেত। **ব্ৰহ্মনিৰ্ব্বাণ** মুক্তি, ঈশ্বৰত লয় পোৱা অৱস্থা। **ব্ৰহ্মপদ** ঈশ্বৰত্ব। **ব্ৰহ্মপুত্ৰ** হিমালয় পৰ্ব্বতৰপৰা ওলাই আসাম আৰু বঙ্গদেশৰ মাজেৰে বৈ যোৱা নদী। **ব্ৰহ্মবধ** বামুণ বধ কৰা কাৰ্য্য। **ব্ৰহ্মবধী** বি. বামুণক মৰা লোক।

ব্ৰহ্মভোজ, ব্ৰহ্মভোজন পুণ্যৰ কাৰণে অনেক বামুণক খুওৱা ভোজ। **ব্ৰহ্মময়** ঈশ্বৰ স্বৰূপ, ঈশ্বৰৰ দ্বাৰা ব্যাপ্ত। **ব্ৰহ্মমুহূৰ্ত্ত** বেলি ওলোৱাৰ আগৰ দুই দণ্ডকাল two dandas or 44 minutes just before sun-rise. **ব্ৰহ্মযজ্ঞ** বেদাদি পাঠ কৰা কাৰ্য্য। **ব্ৰহ্মযোনি** ব্ৰহ্মা। **ব্ৰহ্মৰন্ধ্ৰ** তালুৰ ওপৰত থকা সৰু ফুটা। **ব্ৰহ্মৰ্ষি** বশিষ্ঠাদি ঋষি। **ব্ৰহ্মসূত্ৰ** উপবীত, লগুণ। **ব্ৰহ্মলোক** ব্ৰহ্মা থকা ঠাই। **ব্ৰহ্মৱাদী** যি বেদ শিকায় বা ব্যাখ্যা কৰে। **ব্ৰহ্মস্ব** বামুণৰ বস্তু বা ধন। **ব্ৰহ্মহত্যা** ব্ৰহ্মবধ।

ব্ৰহ্মা বি. সৃষ্টি কৰ্ত্তা, প্ৰজাপতি, বিধাতা the creator of the universe. **ব্ৰহ্মানন্দ** ঈশ্বৰৰ সৰ্ব্বদা আনন্দময় অৱস্থা, ঈশ্বৰ চিন্তা কৰোঁতে পোৱা আনন্দ।

ব্ৰহ্মাণ্ড বি. জগত the world. **ব্ৰহ্মাবৰ্ত্ত** সৰস্বতী আৰু দৃষদ্বতী নদীৰ মাজত প্ৰাচীন দেশ।

ব্ৰহ্মাস্ত্ৰ বি. মহা তেজবান অব্যৰ্থ অস্ত্ৰ, **ব্ৰহ্মোত্তৰ** বামুণক দিয়া নিষ্কৰ মাটি।

ব্ৰাত্য বিণ. সংস্কাৰহীন, পতিত।

ব্রাহ্ম একমাত্র নিৰাকাৰ ঈশ্বৰক ভজা আৰু সকলো মানুহকে সমান জ্ঞান কৰা মানুহ, ব্ৰহ্মজ্ঞানী, তেওঁলোকৰ সম্প্ৰদায়ক **ব্রাহ্মসমাজ** বোলে।

ব্রাহ্মণ বি. বামুণ a Brahmin. স্ত্ৰী. **ব্রাহ্মণী**। **ব্রাহ্মণ্য** ব্রাহ্মণৰ ধৰ্ম্ম, ব্রাহ্মণত্ব।

ব্রাহ্মী বি. এবিধ শাক। **ব্রাহ্মীলিপি** প্রাচীন ভাৰতৰ একপ্ৰকাৰ বৰ্ণমালা।

ব্রীড়া বি. লাজ shame.

ব্লটিং কাগজ চিয়াহী শুকোৱা কাগজ blotting paper.

ভ ব্যঞ্জনবৰ্ণৰ চৌবিছ আখৰ the twentyfourth letter of the consonants.

ভংভঙীয়া বিণ. ভলভলীয়া, পেটত কথা নথকা open-hearted, frank.

ভঁইৰা বি. ভোমোৰা গছ আৰু তাৰ গুটি a tree and its fruit.

ভঁজ বি. বিকৃত বা ক্ষীণ ৰূপ, বঠি distorted or emaciated form. **ভঁজীয়া** বিণ. বেঁকা, ভঁাজ থকা crooked or distorted.

ভঁজুৱা বিণ. মিহলি থকা, কৃত্ৰিম alloyed.

ভঁৰলুৱা বিণ. ভঁৰালত থোৱা kept in a store-house.

ভঁৰাল বি. ধান থোৱা চাংঘৰ a granary, ধানৰ বাহিৰে অইন বস্তু থোৱা ঘৰ বা কোঠা a store-house or room.

ভঁৰালী বি. ভঁৰালত বস্তু সামৰি ৰখা মানুহ a store-keeper. স্ত্ৰী. **ভঁৰালীনী, ভঁৰালিয়নী**।

ভকত বি. ঈশ্বৰৰ উপাসক a votary or devotee of god, কোনো সত্ৰত গোসাঁইৰ আশ্ৰয়ত থকা লোক a disciple of a Gossain living in a Satra, কোনো বস্তুত বৰকৈ ৰত হোৱা মানুহ a man much attached to a particular thing, স্ত্ৰী. **ভকতনী**। **ভকত-সেৱা** ভকতক খুৱাই তেওঁলোকৰ দ্বাৰাই নামকীৰ্ত্তন কৰোৱা কাৰ্য্য a feast given to Bhakatas. **ভকতালি** বি. ভকতৰ আচাৰ বা স্বভাৱ।

ভকতি বি. ঈশ্বৰ নাইবা পূজনীয় লোকৰ প্ৰতি শ্ৰদ্ধা বা অনুৰাগ devotion, worship, আসক্তি attachment. **ভকতীয়া** বিণ. অসমীয়া বৈষ্ণৱ ধৰ্ম্মৰ আচাৰ নীতি আদিৰ প্ৰৱৰ্ত্তা, ভকতৰ সম্বন্ধীয়। **ভকতীয়া বান্ধ** মিঠা মুখেৰে টানকৈ ধৰা বা কোমল কথাৰে হেঁচি ধৰা কাৰ্য্য।

বি. জুইয়ে পুৰিলে হোৱা

বেদনা বুজাবলৈ ব্যৱহাৰ কৰা শব্দ। অক. ধা. **ভক্‌ভকা** চেং চেঙা, পোৰণি ধৰ। বি. **ভকভকনি** পোৰণি। ক্রি. বিণ. **ভক্‌ভক্ কৰে**।

ভকৰা মাত বি. গালি, টেঙা মাত angry or abusive speech.

ভকা কপাহ বি. বেছি বগা আৰু দীঘল জোলাৰে কপাহ cotton containing long fibres. **ভকা-পুঠি** ডাঙৰ পুঠি মাছ।

ভকুৱা, ভকুৱা টেপা বি. বাহু মাছৰ পোৱালি a small or young Bahu fish. **ভকুৱা মুখা** বোন্দা having a big face. স্ত্রী. **ভকুৱা**

ভক্ত বিণ. ভক্তিমান, পূজক devotee, অনুৰক্ত, অনুগত। **ভক্তবৎসল** ভক্তৰ প্রতি স্নেহশীল merciful to votaries.

ভক্তি বি. পূজ্য ব্যক্তি বা ঈশ্বৰৰ প্রতি অনুৰাগ devotion, শ্রদ্ধা, সেৱা humble solicitation. বিণ. **ভক্তিমান, ভক্তিমন্ত**। স্ত্রী **ভক্তি-মতী**। **ভক্তিভাজন** ভক্তিৰ পাত্র। **ভক্তিমার্গ** ভক্তিপথ। **ভক্তিবাদ, ভক্তিযোগ** ভক্তিৰে কৰা ঈশ্বৰ সাধনা। ক্রি বিণ. **ভক্তিভাৱে**।

ভগন বি. ধন খৰচ, ব্যয় expenditure, শত্রুৰে দেশ আক্রমণ কৰিলে প্রজাৰ পলায়ন, বিপ্লৱ desertion of homes by people during an invasion. **ভগনিয়াৰ** নিজৰ দেশ এৰি গৈ আন ঠাইত বসতি কৰা মানুহ an emigrant. **ভগনীয়া** বিণ. ভয় বিপদ বা কোনো দুখ যন্ত্রণাৰ গতিকে পলাই যোৱা, আপদৰ নিমিত্তে স্থানান্তৰ হোৱা, নিজৰ ঘৰ-দুৱাৰ এৰি অইন ঠাইত থকা মানুহ fugitive, refugee.

ভগন্দৰ বি. গুপ্তাঙ্গ আৰু বহিৰ্দ্বাৰৰ মাজত ঘা হোৱা এবিধ ৰোগ a fistula in the anus region.

ভগৱতী বি. দুৰ্গাদেৱী, দেৱী a goddess specially Durga. **ভগৱতী-ওলা** আই ওলা, বসন্ত ৰোগ হ to be attacked with small-pox.

ভগৱদ্ গীতা মহাভাৰতৰ অন্তৰ্গত অৰ্জ্জুনৰ প্রতি কৃষ্ণৰ উপদেশ।

ভগৱান, ভগৱন্ত বি. ঈশ্বৰ, বিষ্ণু the supreme being, Vishnu. বিণ. ঈশ্বৰ স্বৰূপ, মহিমাময় divine.

ভগা বিণ. নষ্ট হোৱা, ভাগিছিগি যোৱা, ছিগা broken, cracked, ruined, ভাগি অস্ত হোৱা dispersed. পদৰ পৰা চ্যুত হোৱা removed. **ভগা-বটা** পুৰণি বস্তু মেৰামত কৰা repaired. সক. ধা. ভাগ কৰ, বিলা to divide, to distribute, **ভগা-ভাগি** ভাগ ভাগ কৰি দিয়া কাৰ্য্য।

ভগিনী বি. ভনী a sister.

ভগিয়াৰ বি. ভাগ পাওঁতা, অংশী a co-sharer. **ভগীয়া** সক. ধা. ভাগ কৰ, ভগা। **ভগীয়া** বিণ. অংশ বা ভাগ পোৱা getting a share, ভাগ সম্বন্ধীয়।

ভগীৰথ বি. এজনা সূৰ্য্যবংশীয় ৰজা, এওঁ পৃথিবীলৈ গঙ্গাক নমাই আনিছিল।

ভগ্ন বি. ভগা, খণ্ড হোৱা broken. **ভগ্নদূত** যি দূতে পৰাজয়ৰ সংবাদ আনে। **ভগ্নপ্ৰায়** ধ্বংসপ্ৰায়। **ভগ্নাংশ** ভগ্নবস্তুৰ অংশ, এক অঙ্কক অইন অঙ্গেৰে ভাগ কৰি যি ৰাশি পোৱা হয় যেনে—$\frac{1}{2}$, $\frac{2}{3}$, a vulgar fraction. **ভগ্নাৱশেষ** ধ্বংসাৱশেষ, কোনো বস্তু ভাগি ছিগি যোৱাৰ পাছত থকা অংশ ruins, remnants.

ভঙনীয়া বি. খুচুৰা, সৰু, কম মূল্যৰ of small values, সৰু মুদ্ৰা small coins.

ভঙা সক. ধা. আনক ভাঙিবলৈ দে to cause to be broken, বুধি দি লগ এৰুৱা to lead astray, মান্তি নহবলৈ শিকা to dissuade, বেছি মূল্যৰ মুদ্ৰা বা নোটৰ পৰিবৰ্ত্তে কম মূল্যৰ বেছি সংখ্যক মুদ্ৰা বা নোট লোৱা।

ভঙুৱা বি. ভাং খোৱা লোক। বিণ. ভাং খোৱা। স্ত্ৰী. **ভাঙৰী**।

ভঙ্গ বি. পৰাজয় defeat, ভগা broken, নিষ্ফল frustrated, হানি, নাশ (স্বাস্থ্যভঙ্গ), লঙ্ঘন (প্ৰতিজ্ঞা ভঙ্গ)।

ভঙ্গি, ভঙ্গী বি. অঙ্গ বিন্যাস, হাত, ভৰি, মুখ, চকু আদিৰ ঠাৰ attitude, posture, মনৰ ভাব বুজাবলৈ অঙ্গচালনা gesture, ধৰণ manner.

ভঙ্গুৰ বি. ঠুনুকা, সোনকালে নষ্ট হোৱা fragile.

ভচহু বি. ফচহু, নগণ্য মানুহ a man of no worth.

ভচহু বি. এবিধ ঔষধত লগা গছ a kind of medicinal shrub.

ভচা বি বিষ্ঠাৰ লদা। **ভচি** বস্তু কিনা-বেচা কৰোতে দিয়া 'ফাও'।

ভজ সক. ধা. উপাসনা কৰ, পূজা কৰ to worship, বৰণ কৰ, স্বামীৰূপে ল to accept as a husband, আশ্ৰয় ল to seek help. **ভজন** উপাসনা কৰা, দেৱতাৰ মহিমা গান।

ভজনা উপাসনা। **ভজনীয়** পূজিবৰ যোগ্য, পূজনীয়। **ভজন্তা** যি ভজে বা পূজে।

ভজলুক বি. জলকীয়া।

ভজা সক. ধা. গুৰুক ভজিবলৈ বা আৰাধনা কৰিবলৈ শিকা, কোনো দেৱতাৰ পূজাৰ ক্ৰম শিকা।

ভজা সক. ধা. আনৰ হতুৱাই তেলত বা ঘিউত কোনো বস্তু সিদ্ধ কৰা to cause to be fried. **ভজা** বি

শুকানে ৰন্ধা আঞ্জা, এবিধ গছ, পোজাৰ গছ।

ভঞ্জ সক. ধা. ভাং, নাশ কৰ to break, to destroy. **ভঞ্জন** ভাঙন, নাশ কৰণ, ভাঙোতা।

ভটং কোনো গোটা বস্তু পানীত পৰাৰ নিচিনা শব্দ।

ভটৰ্‌ভৰী ছিগোঁতে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ। ক্রি. বিণ. **ভটৰাই**।

ভটা বি. পুৰিবৰ কাৰণে দমোৱা ইটা বা চূণ শিলৰ দম a brick or lime kiln.

ভটা বি. টাংগুটি খেলৰ মাৰি a club with curved end. **ভটা গুটি** টাংগুটি খেলৰ গুটি, ভণ্টা।

ভটিমা বি. স্তুতি পদ্য, ঈশ্বৰ, গুৰু বা ৰজাৰ গুণ বৰ্ণনা কৰি ৰচনা কৰা পদ্য (বিশেষকৈ শঙ্কৰদেৱ আৰু মাধৱদেৱে লিখা) a class of Vaishnavite hymns.

ভটীয়নি বি. নৈৰ ভাটী বা নামনি ফাল, ভটীয়াই যোৱা সোঁত the lower course of a stream, down stream.

ভটীয়া অক. ধা. নৈৰ নামনি ফালে যা, ভটীয়াই যা to go down stream, কোনো দেশৰ পশ্চিম ফাললৈ যা, বিছনাৰ ভৰিৰ ফাললৈ যা। বিণ. ভটীয়াই যোৱা, ভাটী ফাললৈ যোৱা।

ভট্টাচাৰ্য্য বি. ডাঙৰ পণ্ডিত লোক a great scholar, বামুণৰ এটা উপাধি the title of a Brahmin.

ভঠেলি বি. কামৰূপত বহাগ মাহত কৰা উৎসৱ, এই উৎসৱত বাঁহ সজোৱা হয়। **ভঠেলি ভাং** এদলে আনদলক বৰকৈ মাৰ।

ভণ সক. ধা. লিখ, ৰচনা কৰ to compose. বি. **ভণন**। **ভণিত** বিণ. ৰচিত, লিখিত composed. **ভণিতা** পদ পুথিৰ আধ্যাৰ অন্তত পদ-পুথি লিখোঁতাই লিখা তেওঁৰ নাম আদি।

ভণ্টা বি. টাংগুটি খেল, হাততলৈ ধেমালি কৰা গুটি।

ভণ্ড বিণ. বঞ্চক, মিছলীয়া, ছলাহী মানুহ a hypocrite, a deceiver. **ভণ্ডুল কৰ** নষ্ট কৰ, চুৰা নিকা একে কটি কৰ।

ভণ্ডাৰ বি. ভঁৰাল a store-room. **ভণ্ডাৰী** ভঁৰালী।

ভতৰা বি. নবঙ্কোৱাকৈ ৰখা মতা গৰু a bull.

ভতাৰ বি. স্বামী a husband.

ভাতিজা বি. ভাই বা ককাইৰ পুতেক a brother's son. স্ত্রী. **ভাতিজী**।

ভতুৰা বিণ. খাব পৰা, কিন্তু কোনো কামৰ অযোগ্য worthless, ভাত কৰিবৰ যোগ্য fit to be cooked, as rice.

ভতুৰা বি. জিলমিল শাক a kind of pot herb.

ভত্তা বি. চফৰ ফুৰা কৰ্ম্মচাৰীক দিয়া ওপৰঞ্চি ধন travelling allowance.

ভদৰকণী বি. এবিধ সৰু চৰাই a kind of small bird.

ভদীয়া বিণ. ভাদত উৎপন্ন বা ওপজা produced or born in the month of Bhada.

ভদ্ৰ বি. মাৰ্জ্জিত, সভ্য, শিষ্ট, ভাল polite, gentle, excellent, ভাল আচৰণ pleasing manner. বি. **ভদ্ৰতা, ভদ্ৰকালী** দুৰ্গাৰ এটা মূৰ্ত্তি। **ভদ্ৰোচিত** ভদ্ৰলোকৰ যোগ্য।

ভন্‌ভন্ বি. মাখীৰ দৰে কৰা শব্দ। অক. ধা. **ভন্‌ভনা** মাখীৰ দৰে শব্দ কৰ to hum. বি. **ভন্‌ভননি**।

ভনী বি. ভগিনী younger sister. **ভনী-জোঁৱাই** the husband of a younger sister.

ভবকাৰ বি. চুলি, ডাঢ়ি বাঢ়ি ভোবোৰা হোৱা covered with long hairs.

ভবৰি উঠ্ অক. ধা. ভয়ত নোম শিয়ৰি উঠ্ to be errect as the hairs of the body in fear.

ভব্য বিণ. বৃহৎ ডাঙৰ-দীঘল, বৰ শকত grand looking, large.

ভমক বি. হঠাৎ বৰকৈ জলি উঠা জুইৰ শব্দ, অকস্মাৎ অতিপাতকৈ উঠা খং, হঠাৎ বেগেৰে ওলোৱা তেজ, পানী বা আন জুলীয়া বস্তুৰ কোব, তাপ বা খঙৰ আধিক্য। ক্ৰি. বিণ. **ভমকাই, ভমক কৰে**।

ভমকাল বিণ. অলপতে খং উঠা easily irritable.

ভমকা-ফুলীয়া বিণ. বৰ ডাঙৰ ডাঙৰ ফুল বচা adorned with large figures of flowers.

ভম্‌ভমা বি. পোৰণিয়ে ধৰা বোধ কৰ to feel a burning sensation. বি. **ভমভমনি** গাৰ পোৰণি। বিণ. **ভমভমীয়া** বৰ ভপত, বৰকৈ জলি উঠা very hot, burning excessively.

ভমলা বিণ. ডাঙৰ বিন্ধা থকা having a large bore.

ভমাপৰ অক. ধা. ব্যৰ্থ হ, নিষ্ফল হ to fail, to be set back.

ভয় বি. ভীতি, শঙ্কা, ত্ৰাস fear, dread. **ভয়-ভীত** ভয় fear. **ভয়ঙ্কৰ** ভয়ানক, বৰ ভয় লগোৱা terrible. **ভয়-ভ্ৰান্তি** ভয়ৰ পৰা হোৱা ভ্ৰান্তি error due to fear. **ভয়হাৰক, ভয়হাৰী** ভয় গুচাওঁতা, ভয় গুচোৱা। স্ত্ৰী. **ভয়হাৰিণী, ভয়হাৰিকা**।

ভয়াই বি. ভাই brother.

ভয়াতুৰ, ভয়াৰ্ত্ত বিণ. ভয়ত আতুৰ, ভীত afraid, timid.

ভয়ানক বিণ. ভয়ঙ্কৰ, ভয় লগা dreadful, terrible.

ভয়াল বি. ভয়াতুৰ, ভীত timid.

ভয়ো অক. ধা. (পু. অ.) হোৱা to be.

ভৰ বি. ভাৰ, গধুৰ গুণ weight, pressure, নিৰ্ভৰ, আশ্ৰয় reliance, support.

ভৰ অক. ধা. পুৰ হ, ভৰি পৰ to be full. বি. **ভৰণ** ভৰা কাৰ্য্য। বিণ. পূৰ্ণ অৱস্থা পোৱা, কামৰ ভিৰ পৰা full, heavy. **ভৰ খা** ভৰি পৰা। **ভৰ দে** কাৰো কথাত সম্মতি প্ৰকাশ কৰ, সমৰ্থন কৰ to support, to agree. **ভৰ-দুপৰ, ভৰ-দুপৰীয়া** বি. বেলি ঠিক মূৰৰ ওপৰ হোৱা কাল midday. **ভৰ্-পক** সৰহকৈ পকিবৰ সময়, অতি বেছি উৎপন্ন হোৱা বা কৰিব লগা সময়। **ভৰপূৰ** পৰিপূৰ্ণ। **ভৰ-বয়স** ডেকা বয়স। **ভৰ-বাৰিষা** বাৰিষাৰ সোঁ মাজ।

ভৰক বি. বৰ কথা, মিছা ডাবি vain boast, a false threat. **ভৰক কৰ** অভিমান কৰ, গপ পাত। ক্ৰি. বিণ. **ভৰক কৰে, ভৰকাই** হঠাৎ বৰকৈ শব্দ কৰি বা গুপ মাৰি। বি. **ভৰকালি**।

ভৰকাল বিণ. জিলিকি থকা, সঁচা, ফৰকাল showy, real, clear.

ভৰকীয়া বিণ. ফুটনি মৰা showy.

ভৰণ বি. ভৰা কাৰ্য্য act of filling in, ৰোগৰ বিকাৰ শাঁত কৰিবৰ কাৰণে মূৰত লোৱা চেঁচা দৰৱ a cold application to the head.

ভৰণি বি. অনৰ্থক খৰচ, বাধ্যত পৰি কৰা ব্যয় compulsory payment, loss.

ভৰণী বি. দ্বিতীয় নক্ষত্ৰ the second lunar mansion.

ভৰণ-পোষণ বি. ভাত কাপোৰ আদিৰে কাকো প্ৰতিপালন কৰা কাৰ্য্য, পোহ পাল maintenance.

ভৰত বি. কৈকেয়ীৰ পুতেক আৰু ৰামচন্দ্ৰৰ ভায়েক, দুষ্মন্ত শকুন্তলাৰ পুত্ৰ, নাট্য শাস্ত্ৰ প্ৰণেতা ভৰত মুনি।

ভৰদ্বাজ বি. এজন ঋষি a saint.

ভৰা সক. ধা. পূৰা, পূৰ্ণ কৰ to fill, আনৰ দ্বাৰা পূৰ্ণ কৰ বা ভিতৰলৈ সুমোৱা to cause to be filled or put in, আনক খৰচত পেলা। বিণ. **ভৰা**।

ভৰা বি. নাৱত, গাড়ীত বা ভাৰ কৰি অনা বস্তু, বোজা a load, a burden. সক. ধা. **ভৰা দি** to load.

ভৰি বি. এবাৰত নিব পৰা বস্তু, ভৰা।

ভৰি বি. পদ, চৰণ, তপিনাৰ পৰা গাৰ তলৰ অংশ, ঠেং a foot, a leg. **ভৰি-পথান** বিছনাৰ পাছ ফাল।

ভৰি বি. এতোলাৰ ভাৰ বা ওজন weight of one rupee.

ভৰি পৰ ক্ৰি. গোটেই পুৰ হৈ পৰ, ভিতৰত, একেবাৰে ঠাই নাইকিয়া হ to be full completely.

ভৰুণ বিণ. ভৰপূৰ, পৰিপূৰ্ণ, পূৰ্ণাৱস্থা পোৱা।

ভৰ্কা বি. ভুমুক, উহ spring.

ভৰ্ছনা বি. গালি, কৰ্কৰ্থনা, তিৰস্কাৰ abuse, reproach.

ভৰ্ত্তা বি. স্বামী, গৰাকী a husband, a master.

ভৰ্ত্তি বি. স্কুল বা চাকৰিত সোমোৱা কাৰ্য্য admission to a school or post. বিণ. পূৰ্ণ filled.

ভৎসনা বি. ভৰ্ছনা, তিৰস্কাৰ, নিন্দা।

ভল্ অক. ধা. অলপ ভাঁজ ল to bend. সক. ধা. **ভলা** to cause to bend.

ভলভলীয়া বিণ. ভংভঙীয়া, পেটত কথা নথকা out-spoken, unreserved.

ভলা বি. এবিধ গছ a kind of tree.

ভলুকা, ভলুকা বাঁহ বি. এজাতি ডাঙৰ আৰু শকত বাঁহ a bigger variety of bamboo.

ভল্ল বি. এবিধ অস্ত্ৰ a kind of weapon.

ভল্লুক বি. ভালুক a bear.

ভৱ বি. সংসাৰ, জগত the world, শিৱৰ এটা নাম a name of Shiva. **ভৱ-ৰোগ** সংসাৰ ৰূপ যন্ত্ৰণা। **ভৱ সাগৰ, ভৱাৰ্ণৱ** সংসাৰ ৰূপ সাগৰ, সংসাৰ সাগৰ। **ভৱ-তাৰণ** যি ভৱবন্ধনৰ পৰা ত্ৰাণ কৰে। **ভৱ-বন্ধন** সংসাৰত থকা ৰূপ বন্ধন, বাৰে বাৰে জন্মলাভ। **ভৱ-লীলা** সংসাৰৰ খেলা, জীৱিতাৱস্থা।

ভৱন বি. গৃহ, ঘৰ house.

ভৱানী বি. দুৰ্গা, পাৰ্ব্বতী Durga.

ভৱিতব্য বি. হবলগীয়া ঘটনা, ভৱিষ্যৎ ঘটনা the future, the future event. বিণ. ভৱিষ্যতে হব লগা destined to happen, অৱশ্যম্ভাবী predestined. বি. **ভৱিতৱ্যতা**।

ভৱিষ্যৎ, ভবিষ্যৎ বিণ. ভাবী, যি পিছত ঘটিব future, আগলৈ হব লগা about to come. **ভৱিষ্যৎ কাল** ব্যাকৰণত ভৱিষ্যতে হোৱা ঘটনা বুজুৱা ক্ৰিয়াৰ ৰূপ the future tense (in grammar). **ভৱিষ্যৎ-বাণী** ভৱিষ্যৎ কালত যি ঘটনা হব তাক কোৱা বা কব পৰা a prediction. **ভৱিষ্যদ্বক্তা** যি ভৱিষ্যৎ ঘটনাৰ কথা কয় predictor.

ভস্ম বি. ছাই ashes. **ভস্মীকৃত** পুৰি সমূলি ছাই কৰা। **ভস্মীভূত** ছাই হোৱা, পুৰি সমূলি নষ্ট হোৱা। **ভস্মসাৎ** ভস্মত পৰিণত।

ভক্ষ সক. ধা. খা বা ভোজন কৰ to eat. বি. **ভক্ষণ**। বিণ. **ভক্ষিত**। **ভক্ষক** যি খায় an eater.

ভক্ষণীয় খাবৰ যোগ্য eatable, edible. **ভক্ষ্য** ভক্ষণীয়, খাবৰ যোগ্য, খোৱা বস্তু an eatable. **ভক্ষ্যাভক্ষ্য** ভক্ষ্য আৰু অভক্ষ্য বস্তু।

ভাই বি. ভ্ৰাতৃ, একে মাক বাপেকৰ পৰা হোৱা নিজতকৈ বয়সত সৰু ল'ৰা a younger brother, দদাই,

মোমাই আদি সম্পৰ্কীয় মানুহৰ নিজতকৈ সৰু ল'ৰা a cousin, সমনীয়া বা বয়সত সৰু মানুহক মতা মাত। **ভাই বঞ্চা ধন** ভাইক বঞ্চিত কৰি পোৱা ধন। **ভাই বোৱাৰী** ভাইৰ ভাৰ্য্যা। **ভাই-ভাগী** লগাভগা বা সম্বন্ধীয় মানুহ blood relations. **ভাই-শহুৰ** স্বামীৰ ককায়েক, বৰ জনা the elder brother of husband.

ভাও, ভাৱ বি. আনৰ কাৰ্য্য বা কথাৰ অনুকৰণ, ভেশছন imitation of another's act or manners, guise, অঙ্গৰ ভঙ্গি gesture, অৱস্থা, গতি state, mode, মূল্য price. **ভাও জোৰ** ফাঁকি জোৰ to feign. **ভাও দেখা** ধেমালিৰ কাৰণে আনৰ অনুকৰণ কৰ to mimic. **ভাও ধৰ** ভাও জোৰ to feign. **ভাও ল** নাটকত লিখা কোনো এক লোকৰ কাৰ্য্য অভিনয় কৰ to take part in a dramatic performance.

ভাওনা, ভাৱনা বি. ভাও ধৰা কাৰ্য্য act of feigning, অসমীয়া নাটৰ অভিনয়, আচল কথা ঢাকি কৰা কাৰ্য্য, বাহ্যিকতা।

ভাং বি এবিধ বাগিয়াল গছ hemp.

ভঁাউৰী 'ভঁাৱৰী' চোৱঁা।

ভঁাকৰা বিণ. মুখ মেলি চাই থকা, অযোগ্য dull, worthless. স্ত্ৰী. **ভঁাকৰী**।

ভঁাজ বি. বস্তুৰ পৰিমাণ বঢ়াবলৈ মিহলি কৰা বেয়া বস্তু adulteration. ক্ৰি. **ভঁাজ দে** মিহলি কৰ to adulterate.

ভঁাজ বি. পাক, মেৰ a bend. **ভঁাজ মাৰ** পোন কৰ। **ভঁাজ ল** বেঁকা হ। **ভঁাজ লগা** বেঁকা কৰ। **ভঁাজুৱা** বিণ. ভঁাজ লগা, বেঁকা bent.

ভঁাটৌ বি. এবিধ চৰাই a parrot.

ভঁাড়, ভঁাৰ সক. ধা. ঠগ, ছল কৰ to deceive, অস্বীকাৰ কৰ, আসৈ মাত to disown, to suppress truth from.

ভাকি-ভুকা বি. ছলনা, ফাকটি a pretence, মিছাকৈ মন্ত্ৰ মাতি কৰা অঙ্গি-ভঙ্গী।

ভাকুটুকুটা, ভাকুৰ্‌কুৰা সক. ধা. গাৰ কোনো ঠাইত বিশেষকৈ কাষলতিত সুৰসুৰণি তোল। বি. **ভাকুট-কুটনি**।

ভাকুলুকা বি. এবিধ লুকালুকি খেলা the play of hide and seek.

ভাকৰী, ভাখৰী বি. ধানৰ ভঁৰাল a granary.

ভাগ বি. অংশ, খণ্ড a share, a part. অক. ধা. খণ্ড হ, কাট to crack, নিষ্পত্তি হ, শেষ হ to be

settled, to come to end, **ব্যয়** হ, খৰচ হ to be expended, দেশান্তৰ হ, পলাই যা to abscond, পদচ্যুত হ to be dismissed from an office. বি. **ভগা, ভগন**। বিণ. **ভগা**। **ভাগধৰ** লগৰ এজনে নকৰিলে আন জনে নকৰোঁ বুলি থাক। **ভাগফল** এটা ৰাশিক আন এটাৰে ভাগ কৰিলে যি ৰাশি পোৱা যায় quotient. **ভাগাভাগি** বগিয়াবগি।

ভাগতী বি. ভাগৱত পুথি ভাঙি কওঁতা one who reads and explains the Bhagabat.

ভাগৰ অক. ধা. কাম কৰি শ্ৰান্ত হ বা বল নাইকিয়া হ to be exhausted or fatigued. বি. শ্ৰান্ত অবস্থা fatigue. বি. **ভাগৰণ**। সক. ধা. ভাগৰ লগা to tire. **ভাগৰুৱা** বিণ. শান্ত হোৱা, ভাগৰ লগা tired.

ভাগৱত বি. বিষ্ণুৰ ভক্ত a man devoted to God, ভগৱানৰ লীলা আৰু মাহাত্ম্য বৰ্ণনা কৰা এখন পুৰাণ, শ্ৰীমদ্ভাগৱত one of the 18 Purans. **ভাগৱতী ধৰ্ম্ম, ভাগৱত ধৰ্ম্ম** এক ঈশ্বৰ কৃষ্ণ বা বিষ্ণুক উপাসনা কৰা ঐকান্তিক ধৰ্ম্ম।

ভাগিন বি. ভনী বা বাইৰ পুতেক a sister's son. স্ত্ৰী. **ভাগিনী**।

ভাগী বি অংশীদাৰ, ভাগ পাওঁতা a sharer, একে বংশৰ লোক a kinsman.

বি. গঙ্গা the Ganges.

ভাগুৱা বিণ. লগৰ জনে নকৰিলে নিজেও নকৰা, বাগি ধৰা। স্ত্ৰী. **ভাগুৱী**।

ভাগে ক্ৰি. বিণ. ভাগত, ভাগ কৰি into parts, (অব্যয়.) ৰকমে, দৰে according to.

ভাগে ভাগে ক্ৰি. বিণ. বেলেগে বেলেগে separately.

ভাগ্য বি. অদৃষ্ট, কপাল, দশা destiny, luck. **ভাগ্য-লক্ষ্মী** বি. সৌভাগ্য good fortune, লখিমী তিৰোতা।

ভাগ্যৱন্ত, ভাগ্যৱান বিণ. ভাগ্য থকা, সুখী। স্ত্ৰী. **ভাগ্যৱতী**। **ভাগ্যশালী** বিণ. ভাগ্যৱান।

ভাঙ্ সক. ধা. ভগ্ন কৰ, ডোখৰ ডোখৰ কৰ to break into pieces, খৰচ কৰ to spend, ধ্বংস কৰ to devastate, এক ভাষাৰ পৰা অন্য ভাষাত লিখা to translate, হাবি কাটি মুকলি কৰ to cultivate, নিষ্পত্তি কৰ, শেষ কৰ to settle, to end. বি. **ভঙা, ভাঙন** ভাঙা-কাৰ্য্য। **ভাঙনি** তৰ্জ্জমা অনুবাদ। (কৰ্ত্তা) **ভাঙোতা**। স্ত্ৰী. **ভাঙতী**।

ভাঙন বি. নৈত থকা এবিধ সৰু মাছ a kind of fish.

ভাঙতী বিণ. হাবি ভাঙি মুকলি কৰা cultivated.

ভাঙনিয়াৰ বি. বৰকৈ ধন ব্যয় কৰ

মানুহ one who spends much. স্ত্ৰী. **ভাণ্ডতী**।

ভাণ্ডি-পাতি ক্ৰি. বিণ. বিতংকৈ, বহলাই in detail.

ভাণ্ডুৰী বি. ভণ্ডুৰা a ganja-smoker.

ভাজ সক. ধা. শুদাই বা তেল আদিৰে জুইৰ তাপত সিজা to fry, ৰৰকৈ দুখ যাতনা দে to put to great trouble. বি. **ভাজন**। কৃদ. বিণ. **ভজা**। কৃদ. কৰ্ত্তা **ভাজোঁতা**। স্ত্ৰী. **ভাঁজতী, ভাঁজনী**।

ভাজক বি. যি অঙ্কেৰে ভাগ কৰা হয় a divider.

ভাজন বি. পাত্ৰ, যোগ্য ব্যক্তি a fit person.

ভাজ্য বি. যিটো অঙ্কক ভাগ কৰা হয় a dividend.

ভাজী বি. ভজা শাক আদি fried vegetables.

ভাট বি. স্তুতিপাঠক one who sings other's praises.

ভাটী বি. নৈৰ নামনি ভাগ, দেশৰ পশ্চিম দিশ the lower part of a river, the western part of a country.

ভাটীবেলা বি. আবেলি, বেলি পশ্চিমফালে যোৱা সময় the afternoon। **ভাটী দে** বয়স বা দিনৰ সোঁমাজ পাৰ হ to decline.

বি. বৰগীতৰ এবিধ ৰাগ।

ভাড়া বি. গাখীৰ খোৱা সৰু পাত্ৰ a milk pail.

ভাণ্ড বি. পাত্ৰ a vessel. সক. ধা. ভুৰা দে, ঠগ কৰ, বঞ্চনা কৰ to deceive. বি. **ভাণ্ডনা** deception. **ভাণ্ডক** ঠগাওঁতা a cheat.

ভাণ্ডাৰ বি. ভঁৰাল। **ভাণ্ডাৰী** বি. চাকৰ a servant.

ভাত বি. চাউল সিজোৱা, অন্ন boiled rice. **ভাত কাপোৰীয়া** ভাত আৰু কাপোৰ লৈ কাম কৰা। **ভাত কেৰেলা** তিতাগুণ নথকা এবিধ কেৰেলা। **ভাত-ঘুমটি** ৰাতি ভাত খোৱাৰ পাছতে ধৰা প্ৰথম ঘুমটি। **ভাত-জ্বৰ** এবিধ খন্তেকীয়া সামান্য জ্বৰ। **ভাতমৰ** জীৱিকাৰ উপায় নষ্ট হ। **ভাত-মাৰ** জীৱিকাৰ উপায় নষ্ট কৰ।

ভাতাৰ বি. মতা, পৈ (নিন্দা অৰ্থত)। **ভাতাৰ ধৰ** মতা ল।

ভাতী বি. ধাতুৰ কাম কৰা শালৰ জুইত বতাহ লগোৱা যতন bellows.

ভাতৃ বি. ভাই brother.

ভাদ বি. ভাদ্ৰ মাহ the fifth month of the Hindu year. **ভাদমহীয়া** ভাদ মাহত হোৱা, ভাদ মাহ সম্বন্ধীয়।

ভানু বি. সূৰ্য্য, বেলি the sun.

ভান্তি বি. দীপ্তি lustre.

ভাপ বি. বাষ্প, তাপৰ দ্বাৰা পাতলহৈ ধোঁৱাৰ দৰে উৰি যোৱা জুলীয়া বস্তু vapour, invisible form of

water in the atmosphere, তাপৰ কাৰণে কোনো বস্তুৰ গাৰ পৰা ওলোৱা তপত বায়ু। **ভাপ জাহাজ, ভাপ নাও** ভাপেৰে চলোৱা জাহাজ moved by steam.

ভাব সক. ধা. চিন্তা, গুণ to think, to reflect, ধ্যান কৰ to contemplate. বি. চিন্তা a thought, উদ্দেশ্য, ইচ্ছা purpose, desire, গূঢ় অৰ্থ underlying meaning, মনৰ বিষয় idea, চিত্তবৃত্তি feeling. **ভাবগ্ৰাহী** কোনো কথাৰ অৰ্থ বুজিব পৰা। **ভাববোধক কূট** থং, আচৰিত আদি মনৰ ভাব বুজোৱা চিন।

ভাবন বি. ভবা কাৰ্য্য act of thinking.

ভাবনা, ভাবনি বি. মনৰ চঞ্চলতা, উগুল থুগুল anxiety. **ভাবিত** বিণ. চিন্তিত, উদ্বিগ্ন।

ভাবৰ, ভাবৰি বি. খেৰ, কুটা আদি অকামিলা বস্তু sweepings.

ভাবাৰ্থ বি. গূঢ়াৰ্থ, মৰ্ম, তাৎপৰ্য্য the inner meaning, purport. **ভাবাত্মক** ভাবপূৰ্ণ।

ভাবিত বিণ. চিন্তিত, উদ্বিগ্ন anxious.

ভাবিনী জ্ঞানৱতী, সুন্দৰী, মান্তৱন্তী তিৰোতা।

ভাবী বিণ. ভৱিষ্যৎ, ভৱিষ্যতে হোৱা destined to happen in future.

ভাবুক বিণ. চিন্তাশীল thoughtful, ভাবাৰ্থ বুজোৱা, ভাবেৰে বুজোৱা idiomatical.

ভাবুকি বি. মিছাভাবি, মিছা ভয় প্ৰদৰ্শন a false threat, বনৰীয়া হাতী খেদাবৰ কাৰণে দীঘল ডাঁৰৰ আগত বন্ধা জোৰ।

ভাবুৰী বিণ. কাম কৰিব নজনা unskilful (woman).

ভাবেঁতা বি. যি মানুহে ভাবে বা চিন্তা কৰে a man who thinks. স্ত্ৰী. **ভাবেঁতী**।

ভায়া বি. সমনীয়া মানুহক আদৰেৰে মতা মাত।

ভাৰ বি. গধুৰতা weight, কান মাৰিৰ দুফালে ওলোমাই নিয়া বোজা, কোনো কাৰ্য্য কৰিবলৈ দিয়া ক্ষমতা, দায়িত্ব responsibility.

ভাৰকেন্দ্ৰ বি. বস্তুৰ ভাৰৰ মধ্যবিন্দু centre of gravity. **ভাৰপাচি** কানত ভাৰ কৰি বস্তু বেহানি নিয়া এবিধ পাচি। **ভাৰমাৰি** কানমাৰি।

ভাৰত, ভাৰতবৰ্ষ হিন্দুস্থান India. **ভাৰত** মহাভাৰত। **ভাৰতযুদ্ধ** কুৰুপাণ্ডৱৰ যুদ্ধ।

ভাৰতী সৰস্বতী, বাণী the goddess of learning, সন্ন্যাসীৰ উপাধি বিশেষ।

ভাৰসা বি. আশা, নিৰ্ভৰ hope, dependence.

ভাৰন্ত বি. পৃথিৱী, জগৎ world. **ভাৰন্তৰ কথা** বহুত কথা।

ভাৰা বি. কেৰেয়া, ভেৰণ hire. **ভাৰাক্ৰান্ত** ভাৰৰ কাৰণে অভিভূত।

ভাৰী বি. ভাৰ লোৱা মানুহ, পইচা লৈ বস্তু কঢ়িওৱা মানুহ a porter. বিণ. গধুৰ heavy.

ভাৰুৱা বি. ভাৰ বোৱা মানুহ, সামান্য বা মূৰ্খ মানুহ।

ভাৰোদ্ধাৰ বি. অত্যাচাৰী দৈত্য আদিক ধ্বংস কৰি জগতৰ দুখ গুচোৱা কাৰ্য্য।

ভাৰ্গৱ বি. ভৃগু মুনিৰ পুতেক পৰশুৰাম, শুক্ৰাচাৰ্য্য।

ভাৰ্য্যা বি. পত্নী, বিয়া কৰোৱা তিৰোতা a wife.

ভাল বিণ. উত্তম, শ্ৰেষ্ঠ good, ভদ্ৰ respectable, নিৰোগী healthy, শুভ auspicious, মঙ্গল welfare, সন্তোষ দিয়া pleasing, পৰিষ্কাৰ neat, ধুনীয়া nice, উচিত proper. ক্ৰি. বিণ. **ভালকৈ**।

ভাল (অব্যয়) শলাগ, সম্মতি বা বিদায় বুজোৱা মাত very well, yes. বি. কপাল the forehead. **ভাল পা** চেনেহ কৰ to love, সন্তোষ পা to be pleased. **ভাল মুখে** মিঠা কথা কৈ।

ভালবি বি. বন্ধুতা, মিল friendship. বিণ. বন্ধু যেন দেখুওৱা showing friendship. **ভালবি বোলা, ভাল বোলা** আনৰ দ্বাৰাই ভাল পোৱা হ, আনৰ মনত সোমা।

ভালুক বি. এবিধ ভয়ানক নোমাল জন্তু a bear. **ভালুকী নাচ** বিকৃত নাচ। **ভালুক জ্বৰ** বৰকৈ কঁপি কঁপি উঠা জ্বৰ। **ভালুকীয়া** গৰুৰ খুৰা দীঘল হৈ খোজ কাঢ়িব নোৱৰা ৰোগ।

ভালে ক্ৰি. বিণ. কুশলে, নিৰাপদে, মঙ্গলে well, safely, without any misfortune.

ভালেখিনি, ভালেটি, ভালেটিমান বি. বহুত much, many, a large number.

ভালেতো, ভালেহে ক্ৰি. বিণ. এই কাৰণেহে that is why.

ভালেদিন বি. বহুদিন many days, অনেককাল a long time. **ভালে-বেলি** ভালেমান বেলি, বহু বেলি pretty long time. **ভালে ভালে** আপদ বা অসুবিধা নোহোৱাকৈ। **ভালেমান** অনেক, বহুত।

ভাৱ বি. মিনতি, নম্ৰতা, প্ৰীতি, ভক্তি regard, respect, love, devotion, কামভাৱ amorous gestures, অস্তিত্ব being, উৎপত্তি occurring, অৱস্থা, প্ৰকাৰ state, condition, চিত্তবৃত্তি feeling, চিত্তবিকাৰ emotion.

ভাৱক বি. যি চিন্তা কৰে a thinker, উপাসক, ভক্ত one who devotes his mind to the worship of God. **ভাৱগৰ্ভ** সুচিন্তিত বিষয়পূৰ্ণ।

ভাৱনা বি. কোনো দৰবত কোনো

ৰস মিহলাই তাক ৰ'দত শুকোৱা কাৰ্য্য।

ভাৱনা বি. ভাও দেখোৱা কাৰ্য্য।

ভাৱৰীয়া বি. ভাও দেখুওৱা মানুহ, অভিনেতা an actor in a performance, বহুৱা a clown.

ভাৱে (অব্যয়) প্ৰকাৰে in a certain manner.

ভাৱে-ভাৱে ক্ৰি. বিণ. ৰকমে ৰকমে separately.

ভাৱেপৰ বিনয় কৰ, নম্ৰ ভাৱ দেখুৱা to humble one's self.

ভাষ সক. ধা. কথা ক, মাত to speak, বাক্য speech. **ভাষণ** বি. কথা কোৱন, কথন act of speaking. **ভাষা** কোনো এক দেশৰ বা জাতিৰ মানুহ বিলাকে ব্যৱহাৰ কৰা মাত language. **ভাষাতত্ত্ব** ভাষাৰ মূল আৰু পৰিবৰ্ত্তনৰ নিয়ম সম্বন্ধে জ্ঞান philology. **ভাষাতত্ত্বজ্ঞ** ভাষাতত্ত্ব জনা মানুহ a philologist. **ভাষাবিজ্ঞান** ভাষাতত্ত্ব।

ভাষ্য বি. টীকা, টিপনি a commentary. **ভাষ্যকাৰ** টীকা লিখোঁতা a commentator.

ভাস অক. ধা. প্ৰকাশিত হ, দীপ্তি পা to shine.

ভাস বি. সদাচাৰ, শুচি-অশুচিৰ বিচাৰ ceremonial purity, sense of purity.

ভাস্কৰ বি. সূৰ্য্য the sun.

ভাস্কৰ বি. শিল্পকৰ্ম্ম, শিল আদিত মূৰ্ত্তি সজা কৰ্ম্ম work of art, sculpture.

ভাহ অক. ধা. উট to float. বি. উটাই নিয়া দ পানী—'গৰুটো ভাহত পৰিছে'। বিণ. **ভাহনীয়া** উটাই বুৰাই নিয়া inundating. সক. ধা. **ভাহা** উটা।

ভিকছু বি. দৰিদ্ৰ, দুখীয়া, নিছলা indigent, needy (a term of contempt).

ভিকাচন ভাং সক. ধা. উপায় বা লাভৰ বাট মাৰ put an end to the means of resources. **ভিকাচন ভাগ** অক. ধা. লাভৰ উপায় বা মূল নষ্ট হ to be lost, as means of resources.

ভিখাৰী বি. ভিক্ষুক, মগনিয়াৰ a beggar.

ভিজা অক. ধা. তিত to be wet. **ভিজা** সক. ধা. **ভিজা** তিয়া to cause to be wet.

ভিঠিমৰিয়া, ভিঠাছন বিণ. মৰি মৰি বংশৰ এটাও নথকা, বংশ নিৰ্মূল হোৱা।

ভিণ্ডাকাৰ বিণ. ওফন্দি ডাঙৰ হোৱা ভয় লগা swollen.

ভিতৰ বি. মাজ, অন্তৰ, মধ্য, গুপ্তভাগ the inside, inner part, secret part. **ভিতৰ-গুটি** পেটৰ ভিতৰত বা নাড়ীত হোৱা ঘা। **ভিতৰি,** ভিতৰত থকা, গুপ্ত। **ভিতৰি, ভিতৰে**

ক্রি. বিণ. ভিতৰে ভিতৰে, গুপ্তভাৱে। **ভিতৰুৱা** বিণ. ঘৰৰ ভিতৰত থকা বা ব্যৱহাৰ হোৱা, প্ৰকাশ নোহোৱা, গুপ্ত। **ভিতৰুৱাল** কোনো মানুহৰ ঘৰৰ ভিতৰত থকা বা তালৈ যাব পৰা, বাহিৰৰ নোহোৱা। **ভিতৰে** মাজেদি ভিতৰফালে। **ভিতৰে ভিতৰে** ক্রি. বিণ. মাজেদি, ভিতৰফালে অনেক দূৰলৈকে, মনে মনে, গুপ্তভাৱে।

ভিতি বি. ফালে, দিশ side, direction.

ভিন বিণ. বেলেগ, পৃথক্ separate, different. বি. পাৰ্থক্য, প্ৰভেদ difference. **ভিন পৰ** বি. আপোন পৰ ভাৱ, পক্ষপাত partiality. **ভিন ভাৱ** প্ৰভেদ, অমিল difference, disagreement. ক্রি. বিণ. **ভিন ভিন কৈ** বেলেগ বেলেগ কৰি, এটা এটা কৰি separately, one by one.

ভিনীহি বি. বাইৰ স্বামী husband of one's elder sister.

ভিন্ন বিণ. ভিন, বেলেগ। **ভিন্নে ভিন্নে** বেলেগে বেলেগে।

ভিৰ সক. ধা. হেচি ধৰ, গচকি ধৰ বা মোহাৰ to press down, to crust. অক. ধা. বেঁকা হ, ভাঁজ লাগ to be bent. **ভিৰ খা, ভিৰ লা** ভাঁজ লা, বেঁকা হ। বি. **ভিৰ** ভৰ, হেঁচা, পূৰ্ণ অৱস্থা fullness, pressure, ভাঁজ curve. সক. ধা. **ভিৰ দি** হেঁচা দে to press down.

ভিৰা সক. ধা. ভাঁজ লোৱা, বেঁকা কৰ, to bent, গতি বেঁকা কৰ to direct the course of, এজনী ম'হৰ ঠেং আন এজনী ম'হৰ ঠেঙৰ লগত জোঁট, কণী গুটি কাঢ় (বলদৰ) to emasculate, ভালকৈ সেকা দে to beat severely. **ভিৰাই লৰ মাৰ** ঘূৰি লৰ মাৰ।

ভিৰাল বিণ. গধুৰ heavy, পুষ্ট, শকত-আৱত plump.

ভিৰি ক্রি. বিণ. হেঁচি আৰু দকৈ pressing in deeply, উলটি বেগাই, টানি, হেঁচি।

ভিৰি বি. মোহৰ নমৰা, টকাৰ দৰে নচলা, অকামিলা হোৱা, আগৰ ক্ষমতা বা সন্মান হেৰুওৱা, টকাৰ নিচিনা নচলা বা মোহৰ নমৰা সোণ বা ৰূপ gold or silver bullion.

ভিৰীয়া বিণ. ভিৰ খোৱা, ভাঁজ লোৱা, 'ধেনু ভিৰীয়া' curved.

ভিক্ষা বি. খুজি মাগি পোৱা বস্তু alms, খোজা কাৰ্য্য act of begging. **ভিক্ষাটন** খোজা কাম। **ভিক্ষান্ন** মাগি অনা চাউল আদি বস্তু। **ভিক্ষাৰী** ভিখাৰী, মগনিয়াৰ। **ভিক্ষুক** খোজনীয়া মানুহ a beggar. **ভিক্ষাশী** মাগি খোৱা। **ভিক্ষাবৃত্তি** ভিক্ষা কৰা কাম। **ভিক্ষাজীৱী** ভিক্ষাৰ দ্বাৰা যেয়ে জীৱিকা নিৰ্ব্বাহ কৰে।

ভিক্ষু বি. বৌদ্ধ সন্ন্যাসী, ভিক্ষুক।

ভীত বিণ. ত্ৰাসিত, ভয় পোৱা afraid, terrified.

ভীতি বি. ভয়, আশঙ্কা fear apprehension.

ভীম বি. দ্বিতীয় পাণ্ডৱ the second Pandava prince. বিণ. ভয়ানক, ডাঙৰ fearful, terrible.

ভীম বি. কুঁহিয়াৰ শালৰ কাঁতৰিৰ লগত ঘূৰি কুঁহিয়াৰৰ ৰস উলিওৱা ডাঙৰ কাঠ। **ভীম-একাদশী** মাঘ মাহৰ শুক্ল পক্ষৰ একাদশী। **ভীম কল** এবিধ ডাঙৰ আৰু গুটি থকা কল, আঠীয়া কল। **ভীমকাৰ, ভীমদল** ৰবৈকৈ উথহা, ভিগুাকাৰ। **ভীমসেন** দ্বিতীয় পাণ্ডৱ। **ভীমাকাৰ** বৰ ডাঙৰ।

ভীৰু বিণ. ভয়াতুৰ timid. বি. **ভীৰুতা**।

ভীষণ বিণ. ভয়ানক, ভয়ঙ্কৰ terrible.

ভীষ্ম বি. গঙ্গা দেৱীৰ গৰ্ভত হোৱা শান্তনু ৰজাৰ পুতেক, এওঁ কুৰু আৰু পাণ্ডৱ দুয়ো বংশৰ পিতামহ।

ভীষ্মক বি. বিদৰ্ভ দেশৰ ৰজা, ৰুক্মিণীৰ বাপেক।

ভু বি. খবৰ, বাতৰি information, বুজ, বোধ understanding.

ভুঁৰু বি. পেটৰ ভিতৰত আহাৰ ভৰি থকা আৰু জীণ যোৱা জোলোঙা the stomach. **ভুঁৰুলা** বি. ডাঙৰ ভুঁৰু থকা, তলপেট ডাঙৰ big-bellied. স্ত্রী. **ভুঁৰুলী**।

ভুক অক. ধা. কুকুৰৰ দৰে শব্দ কৰ to bark. বি. **ভুকনি** ভুকা কাৰ্য্য।

বিণ. ভোক লগা, ক্ষুধিত hungry.

ভুকু বি. হাতৰ মুঠিৰে কৰা আঘাত a blow with the fist.

ভুকুৱা সক. ধা. হাতৰ মুঠিৰে প্ৰহাৰ কৰ, ভুকু মাৰ to give a blow with the fist. **ভুকুৱা ভুকি** ইজনে সিজনক ভুকুমৰা কাৰ্য্য।

ভুক্ত বি. খোৱা, ভোজন কৰা eaten, eatable, অন্তৰ্গত, ভিতৰ কৰা, ভৰোৱা included. **ভুক্তভোগী** যি আগতে কোনো বিষয় ভোগ কৰিছে নাইবা তাৰ কাৰণে কষ্ট পাইছে। বি. **ভুক্তি** ভোজন, সংসাৰ সুখ।

(পূ. অ.) বৰ ভোক লগা।

বি. ধান মাহ আদিৰ চোকোৰা, তুঁহ গুৰি husk of paddy.

ভুচুংপছু বি. উপহাসৰ পাত্ৰ, অকামিলা মানুহ a ridiculous or worthless man.

ভুজ বি. বাহু, হাত the arm, the hand, ত্ৰিভুজ আদি ক্ষেত্ৰৰ কোনো এটা ৰেখা a side of a geometrical figure.

ভুজং বি. কথাৰ নাল।

ভুজঙ্গ, ভুজঙ্গম বি. সাপ a snake. স্ত্রী. **ভুজঙ্গী, ভুজঙ্গিনী**।

ভুজীয়া বি. বুটৰ গুৰি, ময়দা, লোণ, আলুক আদিৰে কৰা এবিধ খাদ্য।

ভুঞ্জ সক. ধা. ভক্ষণ কৰ, খা to eat, ভোগ কৰ to suffer or enjoy. বি. **ভুঞ্জন, ভুঞ্জা**। সক. ধা. **ভুঞ্জা** ভোজন কৰা, ভোগা to cause to eat or enjoy.

ভুটকুৰা বি. সৰু, চুটি, বাঢ়িব নোৱৰা small, short. স্ত্ৰী. **ভুটকুৰী**।

ভুটীয়া বি. ভোটৰ দেশত থকা বা উৎপন্ন হোৱা born or produced in Bhutan.

ভুটুওাই, ভুটুং কৰে ক্রি. বিণ. পুটুং কৰে, অকস্মাৎ suddenly, unexpectedly.

ভুনভুন বি. মাখি আদিৰ দৰে সৰু শব্দ। অক. ধা. **ভুনভুনা** ভুনভুন শব্দ কৰ to buz like flies, নিচেই সৰুকৈ কথা ক। বি. **ভুনভুননি**।

ভুনি বি. ডাঙৰ বহল চুৰীয়া।

ভুব বি. চেলাউৰি।

ভুবলোক বি. আকাশ লোক, অন্তৰীক্ষ the region between the earth and the heaven.

ভুবুৰি বি. গাৰ নোম the hair of the body. **ভুবুৰিয়া** সক. ধা. অক. ধা. গাৰ নোম থিয় কৰ বা থিয় হ to erect or bristle up, as the hair.

ভু-ভটং, ভু-ভা বি. বা-বাতৰি, খবৰ খাবাৰ information or slight understanding.

ভুবন বি. জগৎ, ব্ৰহ্মাণ্ড the world. **ত্ৰিভুবন** স্বৰ্গ, মৰ্ত্ত্য, পাতাল।

ভুমুকি বি. আঁৰৰ পৰা অলপকৈ মুখ উলিয়াই আকৌ লুকোৱা কাৰ্য্য, কোনো লোকৰ সাক্ষাতহে ততালিকে গুচি যোৱা কাৰ্য্য। **ভুমুকি মাৰ**, **ভুমুকি দি** আঁৰৰ পৰা অলপকৈ মুখ উলিয়া, অলপ সময়ৰ কাৰণে কোনো ঠাই লৈ যা। অক. ধা. **ভুমুকিয়া**, **ভুমুকা** ভুমুকি আঁৰৰ পৰা সঘনে মুখ উলিয়াই আকৌ লুকোৱা কাৰ্য্য। **ভুমৰতি** বি. এবিধ গছ a kind of tree.

ভুৰ বি. মাটি মাহ আদি শস্যৰ পাত খাই নষ্ট কৰা এবিধ সৰু বিছাৰ নিচিনা পোক।

ভুৰভুৰীয়া বিণ. ঢিলা, চহাবলৈ উজু soft.

ভুৰা বি. গাত সেক দিয়া তপত বস্তুৰ টোপোলা a bundle of hot things used in fomenting.

ভুৰাবৰা বি. পেটুৱা গাহৰি a big-bellied boar.

ভুৰামাছ বি. বহুবিধ সৰু মাছৰ সমূহ small fishes of many kinds, taken collectively.

ভুৰুং বি. সৰু চৰাই মাটিৰ পৰা উৰা মাৰোঁতে হোৱা শব্দ। ক্রি. বিণ. **ভুৰুং কৰে, ভুৰুঙাই** ভুৰুং শব্দ কৰি অতি বেগেৰে।

ভুৰুকা বি. মাটিৰ সৰু টেকেলি a small earthen pot. বিণ. **ভুৰুকাগলা** ওফন্দাগলা।

ভুৰুকিয়া সক. ধা. এটা বস্তু বুলি আন এটা দি, ছল to deceive, to cheat, মনভুলা to console with false promises.

ভুল বি.পাহৰণ, ভ্রম forgetfulness. বি. অশুদ্ধ an error, a mistake. বিণ. অশুদ্ধ not correct. সক. ধা. পাহৰ to forget. অক. ধা. ভ্রমত পৰ, মুগ্ধ হ to be bewildered, to be charmed. সক. ধা. **ভুলা** পাহৰা, মুগ্ধ কৰা।

ভুৱা বি. ফাঁকি, প্রবঞ্চনা, ছল deception, deceit. **ভুৱা দি ছল** কৰ, ফাকি দি to deceive.

ভু বি. পৃথিৱী the earth, মাটি ground. **ভুকম্প** ভুঁই কঁপ। **ভুগোল** পৃথিৱী আৰু বিভিন্ন দেশৰ বিবৰণ থকা পুথি geography. **ভূচৰ** বামত থকা প্রাণী, স্থলচৰ। **ভূচিত্র** পৃথিবীৰ চিত্র বা নক্সা, মেপ। **ভূতত্ত্ব** পৃথিবীৰ উৎপত্তি, পৰিণতি উপাদান আদি বিষয়ক বিদ্যা geology.

ভুঁই বি. মাটি land, ground, খেতি কৃষি cultivation. **ভুঁই ৰো** ধানৰ পুলি ৰো to transplant paddy seedlings. **ভুঁইকঁপ** পৃথিবীৰ কোনো এভাগৰ কঁপনি, ভূমিকম্প earthquake. **ভুঁইকোমোৰা** পতালী কোমোৰা। **ভুঁই খোৱা মাটি** ফুটি ওলোৱা শকত গাজ, কেঁচুমটা। **ভুঁইলতা** বি. কেঁচু an earth-worm. **ভুজপাত** এবিধ গছৰ ছাল, আগেয়ে ইয়াক তুলাপাতৰ পৰিবৰ্ত্তে ব্যৱহাৰ কৰিছিল।

ভুঞা বি. মাটিৰ গৰাকী a land-holder, আহোম বিলাকে অসমদেশ লোৱাৰ আগতে উজনি আসামৰ একখণ্ড ভগাই বাৰ ভাগ কৰি স্বতন্ত্র-ৰূপে শাসন কৰোঁতা, এওঁবিলাক বাৰ ভুঞা বুলি প্রখ্যাত আছিল।

ভুত বিণ. অতীত, গত past, অতীত কাল the past, পিশাচ, উপদেৱতা an evil spirit, a ghost. স্ত্রী. **ভূতুনী**। শিৱৰ অনুচৰ a follower of Shiba, জগৎ সৃষ্টি হোৱা মূল পদাৰ্থ primitive element of creation, প্রাণী a living being. **ভূতে ধৰা দে, ভুতলগা দি লাগ** নেৰানেপেৰাকৈ ধৰ বা প্রার্থনা কৰ to persist. **ভুত জাৰ** বৰকৈ কঁপনি ধৰি উঠা জাৰ। **ভুত দয়া** ভূত বা

প্ৰাণীৰ প্ৰতি দয়া। **ভূত-দ্ৰোহ** জীৱ-হিংসা। **ভূতনাথ** শিৱ। **ভূতপূৰ্ব্ব** আগৰ, আগেয়ে থকা বা হোৱা existing before, the former. **ভূত-ভাৱন** পৰমেশ্বৰ। **ভূতৰ ওপৰত দানহ** এটা সক আপদ বা লেঠাৰ ওপৰত আন এটা ডাঙৰ আপদ বা লেঠা। **ভূতে ধৰ** ভূতে পা, দেও লগ to be possessed.

ভূতল বি. পৃথিবীৰ ওপৰ ভাগ the surface of the earth.

ভূতীয়া বিণ. ভূত সম্পৰ্কীয়। বি. ভূত পোহা বা বশ কৰি ৰখা মানুহ। স্ত্ৰী. **ভূতীয়ানী**।

ভূধৰ বি. পৰ্ব্বত a mountain, শিৱ Shiva.

ভূপ, ভূপতি, ভূপাল বি. ৰজা a king. **ভূ-ভাৰ** পৃথিবীৰ পাপৰ ভাৰ। **ভূমণ্ডল** বি. পৃথিবী the globe.

ভূমা বিণ. বিৰাট, সৰ্ব্বব্যাপী, পূৰ্ণ absolute.

ভূমি বি. মাটি land, ground, পৃথিবী, বসুন্ধৰা the earth, ঠাই a place, ত্ৰিভুজৰ তলৰ বাহুটো the base of a triangle, আধাৰ, বিষয় a base, a subject. **ভূমিকম্প** বি. "ভূঁইকঁপ" চোৱা।

ভূমিচম্পা এবিধ ফুল a kind of flower.

ভূমিকা বি. গ্ৰন্থৰ পূৰ্ব্বাভাস, পাতনি, কোনো পুথিৰ আৰম্ভতে সেই পুথিৰ সংক্ষেপ বিবৰণ an introduction, a preface.

ভূমুক বি. মাটিৰ তলৰ পৰা পানী ওলোৱা বিন্ধা, পুং, উহ a spring, a crater.

ভূমিষ্ঠ বিণ. মাটিত পৰা falling on the ground, প্ৰসূত born.

ভূম্যধিকাৰী ভূস্বামী, জমিদাৰ land-lord.

ভূৰ বি. পানীত উটাই দিবলৈ বা নাৱৰ দৰে ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ একেলগে বন্ধা ভালেমান বাঁহ, কাঠ, কলগছ আদি a raft, a float.

ভূৰি বিণ প্ৰচুৰ, বহু, 'ভূৰি ভূৰি' প্ৰশংসা much, many.

ভূৰ্জ্জপত্ৰ বি. এবিধ গছৰ ছাল, ভূজপাত।

ভূৰুকনি বি. পানীফুটনি, বুৰবুৰণি bubbles.

ভূৰুভঙ্গ, ভূৰ্ভং বি. অলপো পৰোৱাই কৰা, অলপো মনোযোগ slight attention.

ভূলোক বি. পৃথিবী, জগৎ the earth, the world.

ভূষ্ সক. ধা. ধুনীয়া কৰ, সাজ কৰ

to decorate. **ভূষণ অলঙ্কাৰ, সাজ** ornament, dress. **ভূষিত** বিণ. শোভিত, **অলঙ্কৃত, সজোৱা** decorated, adorned.

ভূষণ্ডী বি. গাত বেটু থকা ডাঙৰ দীঘল এবিধ অস্ত্র।

ভূস্বামী বি. মাটিৰ গৰাকী, জমিদাৰ a land-lord.

ভৃগুপতি বি. পৰশুৰাম, ভৃগুৰাম।

ভৃঙ্গ বি. ভোমোৰা the black-bee.

ভৃঙ্গৰাজ বি. এবিধ চৰাই, ভিমৰাজ a kind of shrike.

ভৃঙ্গাৰ বি. ৰজা বা দেৱতাক পানী দিয়া ৰূপৰ, সোণৰ বা তামৰ নলা লগোৱা লোটা, ভোগজৰা a water vessel of silver, gold or copper, with a spout.

ভৃঙ্গী বি. শিৱৰ এজন অনুচৰ।

ভৃত্য বি. লগুৱা, চাকৰ a servant, a slave, গুণ। বি. **ভৃত্যত্ব**।

ভেউ বি. এবিধ মাছ a kind of fish.

ভেউ, ভেউ (অনু. শব্দ.) কুকুৰৰ মাতৰ নিচিনা শব্দ an imitative word used to express the sound of barking of a dog.

ভেঁ বি. ল'ৰাই মুখ মেলি কান্দোতে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ।

ভেঁকুৰ অক. ধা. জেকা বা ৰ'দ বতাহ নোপোৱা ঠাইত থকাৰ কাৰণে সেমেকি অতি মিহি ধূলিযুক্ত হ, অকামিলা হৈ পৰি থাক to mould, to lie useless. বিণ. **ভেঁকুৰা** ভেঁকুৰা লগা। ক্রি. **ভেঁকুৰ লাগ** ভেঁকুৰ।

ভেঁকো বি. মূৰ্খ, তেৰা foolish, stupid. **ভেঁকো-ভাৱনা** কোনো কাৰ্য্যৰ অসঙ্গত ৰূপ বা মিছা ভাও (নিন্দাত), কোনো কাৰ্য্যৰ আভাস মাথোন a mockery, a false show.

ভেঁট-ভটি বিণ. ভেঁটৰ গুটিৰ নিচিনা সৰু very small.

ভেঁহিয়া সক ধা. ভেঙুচালি কৰ to make faces. বি. **ভেঁহনি**।

ভেক বি. ভেকুলী, ভেকোলা a frog.

ভেক্‌ভেক কৰে ক্রি. বিণ. ভেক ভেক শব্দ কৰি, উচ্চ শব্দ কৰি (হাঁহি) producing a loud noise.

ভেকাহি বি. খঙেৰে ডাঙৰকৈ মৰা ডাবি, মুখ বিকটা scolding. ক্রি. **ভেকাহি মাৰ**।

ভেকুৰি বি. বেঙেনা জাতিৰ গাত কাঁইট থকা এবিধ সৰু বনৰীয়া গছ।

ভেকুলী বি সৰু বেং, ভেক a frog.

ভেকুলীয়া বি. গৰুৰ ডিঙি উখহি হোৱা ৰোগ।

ভেকেটা-ভেকেট বিণ. দুৰ্গন্ধযুক্ত stenchy.

ভেকোলা বি. ডাঙৰ বেং, মণ্ডুক a frog.

ভেঙুচালি বি. মুখ ভেঙুচাই কৰা ইতিকিং, অঙ্গিভঙ্গি কৰি বিদ্ৰূপ কৰা mocking, buffoonery. **ভেঙুচিয়া** সক. ধা. মুখ বিকটাই বা ভঙ্গি কৰি ইতিকিং কৰ।

ভেঙুৰ বি. ভাঁজ a bend. বিণ. **ভেঙুৰা, ভেঙুৰা-ভেঙুৰি** বেঁকা বেকি zigzag. বিণ. **ভেঙুৰীয়া**।

ভেচ্‌ভেচীয়া নিষ্ফল, বিফল fruitless.

ভেচেলি বি. এবিধ খলিয়া জাতিৰ সৰু মাছ।

ভেজা বি. কোনো বস্তুৰ আওজন, হেঁচা act of leaning against, weight, ঢোকা a prop.

ভেজা সক. ধা. তপত পানীত চেঁচা পানী মিহলা to mix.

ভেজাল বিণ. মিশ্ৰণ, মিহলি।

ভেট বি. কুমুদ, পদুম জাতীয় এবিধ পানীত হোৱা ফুল the water-lily.

ভেট সক. ধা. আগচি ধৰ, আগুৰ, নিৰোধ কৰা to obstruct the way of, to dam up, উপঢৌকন দি to make a present of.

ভেট্‌ভেটীয়া বিণ. পানী সোমাই ওফন্দি উঠা কিন্তু ভালকৈ নিসিজা, উথহি শেতা পৰা। **ভেট্‌চকুৱা** বেগতে মনিব নোৱৰা, হোজা dull-sighted, simple.

ভেটাই দে ডাঙৰ মানুহৰ লগত সাক্ষাৎ কৰা।

ভেটা বি. পানী বন্ধ কৰিবলৈ কৰা আলি বা ঢাপ a dam. **ভেটাই** বি. এবিধ ফুল হোৱা বনৰীয়া গছ আৰু তাৰ ফুল।

ভেটাভেটি বি পৰস্পৰক দেখাদেখি কৰা কাৰ্য্য, সাক্ষাৎ mutual visiting, an interview.

ভেটি বি. কোনো কাৰ্য্যৰ নিমিত্তে মাটি দি ওখ কৰা ঠাই a raised bed of earth. **ভেটি উট, ভেটি মৰ** সম্পূৰ্ণৰূপে মৰি নাইকিয়া হ, উচ্ছন্ন হ to be extinct wholly, as a family.

ভেটী বি. উপঢৌকন a present out of respect, অন্যায় মতে সুবিধা বা উপকাৰ পাবলৈ কোনো বিষয়াক দিয়া ধন বস্তু a bribe. ক্ৰি. **ভেটী খা, ভেটী দি**।

ভেটুৱা বিণ. উপঢৌকন স্বৰূপে লোৱা বা দিয়া received or given as a present.

ভেড়া বি. দীঘল আৰু বৰ ডাঠ নোম থকা বিদেশী ছাগ a sheep, a ram. স্ত্ৰী. **ভেড়ী**।

ভেণামাখি, ভেন-ভেনী মাখি 'পেন-পেনী মাখি' চোৱা।

ভেণ্টি বি. এবিধ ফুল।

ভেণ্ডী বি. বাৰিষা হোৱা এবিধ তৰকাৰি।

ভেথেৰা বিণ. ভোঁতা blunt.

ভেদ বি. প্ৰভেদ difference, পেট চলা ৰোগ diarrhoea, ৰহস্য secret. অক. ধা. ভিতৰলৈ প্ৰৱেশ কৰ to penetrate inwardly. বি. **ভেদন**। **ভেদক** বিণ. ভেদী, বিদাৰ্ণকাৰী piercing or dividing, পেট চলোৱা, ৰেচক purgative **ভেদ-ভাঙ** গুপ্ত বা ভিতৰৰ কথা প্ৰকাশ কৰ to give out the secrecy.

ভেদা সক. ধা. বিদীৰ্ণ বা পৃথক্ কৰা to cause to be divided or pierced.

ভেদা-ভেদ বি. পাৰ্থক্য বা ঐক্য agreement or difference.

ভেদাই লতা, ভেদালী বি. দৰবত লগা এবিধ দুৰ্গন্ধ লতা a kind of creeping plant.

ভেদী বি. বিদীৰ্ণ কৰা, ৰেচক piercing, purgative. স্ত্ৰী. **ভেদিনী**।

ভেদ্য বিণ. ভেদ বা বিদীৰ্ণ কৰিব পৰা capable of being pierced or divided. বি. **ভেদ্যতা**।

ভেবা বিণ. মূৰ্খ, অজলা dull-headed. অক. ধা. **ভেবালাগ** ভয়ত বিবুদ্ধি হ to be amazed.

ভেবুৰা বিণ. ভয়াতুৰ timid, আজলা dull, stupid. অক. ধা. লাগ।

ভেবেকা বিণ. ভেবুৰা। অক. ধা. **ভেবেকা লাগ**।

ভেবেৰ, ভেবেৰি বি. গেদেৰি, জুলীয়া বস্তুৰ ওপৰত উঠা ঘন মল scum.

ভেম বি. ফিতাহি, আয়ম, নিজক ডাঙৰ দেখোৱা কাৰ্য vanity pomp. ক্ৰি. **ভেম ধৰ, ভেম মাৰ**।

ভেমেচা বিণ. ভেঙুৰা crooked. **ভেমেচা ভেমেচি** অনেক ভাঁজ থকা। **বেঁকা বেঁকি**।

ভেৰ বি. গেদ, জুলীয়া বস্তুৰ তল পৰা মল, গোবৰ বোকা আদি কোমল মলিয়ন বস্তুৰ দম। **ভেৰ উঠা** হা বাট বা কোব মাৰ মাটিৰ তলৰ স ওপৰলৈ তোল, বেহা বেপাৰ আগেয়ে হোৱা ক্ষতি পূৰ কৰ। ভে **ভেৰ** কোমল বোকাত ভৰি সোমা হোৱা শব্দ। বি. **ভেৰ ভেৰীয়** অক. ধা. **ভেৰ্ ভেৰা**। বি. **ভেৰ** বোকা গোবৰ আদিৰে ভৰি থকা ঠাই

ভেৰণ বি. কেৰেয়া, ঘৰ, মাটি আদি ব্যৱহাৰ কৰাৰ বানচ hire, rent. বিণ. **ভেৰণীয়া** কেৰেয়া দি লো hired, rented.

ভেৰাকুটি বি. হাত মুখ আদি বিকট কৰা ধেমালি। বিণ. **ভেৰাকুটীয়া**

ভেৰী বি. মুখেৰে বজোৱা এবিধ ৰণবাদ্য।

ভৰেহা বিণ. মঙহাল কিন্তু নোহোৱা fat and fleshy.

ভৰ্ম্মেঠ বি. ঠেহ, গপ। বিণ. **ভেৰ্ম্মেঠীয়া**। ক্রি. **ভেৰ্ম্মেঠ পাত, ভেৰ্ম্মেঠ জোৰ**। বি. **ভেৰ্ম্মেঠালি**।

ভল, ভেলা বি. ভুৰ, জীৱ নথকা মনুষ্য দেহ a raft, lifeless human body. **ভেলা-ঘৰ** বি. মেজি।

ভলি (ব্রজ) অক. ধা. হল।

ভলেউ বি. এবিধ গছ a kind of jungle tree.

ভলেকা বি. ভেবা, আজলা, আচৰিত বস্তু দেখাৰ দৰে চাই থকা simple-witted. স্ত্রী. **ভেলেকী**। অক. ধা. **ভেলেকা লাগ**।

ভলেকী বি. যাদুবিদ্যা, ইন্দ্রজাল, এটা বস্তুক আন এটা যেন দেখোৱা বিদ্যা magic, jugglery. **ভেল্কী-লণ্ঠন** বি. বস্তুৰ সৰু নক্সা বা ছবি ডাঙৰ কৰি দেখুওৱা যন্ত্র a magic lantern.

ভলেঙা বিণ. ভেলেকা, আজলা simple, foolish. স্ত্রী. **ভেলেঙী**।

ভলেঙী বি. এবিধ ডাঙৰ শৰ পহুৰ মাইকী a female deer, a hind.

ভশ, ভেষ বি. বেশ, ভাও guise. **ভেশছন, ভেষছন** ছদ্মবেশ disguise. ক্রি. **ভেষধৰ** ছদ্মবেশ ধৰ to disguise.

ভষজ বি. ঔষধ medicine.

ভেহ বি. এবিধ ওখ ডাঙৰ আওকাঠী গছ a kind of forest tree.

ভৈয়াই বি. ভাই a brother, বৰ প্রিয় মৃতক a term used for a dear deceased person.

ভৈয়াম বি. পৰ্ব্বতৰ নামনি, সমতল ভূমি a plain.

ভৈৰৱ বি. ভয়ানক, ভয়ঙ্কৰ terrible, শিৱৰ পাৰিষদ, বৰগীতৰ এটা ৰাগ। স্ত্রী. **ভৈৰৱী** দুৰ্গা, শিৱক পূজা সন্ন্যাসিনী।

ভৈল (পু. অ.) হল, পালেহি।

ভোঁ বিণ. ডাঙৰ, শ্রেষ্ঠ (বিদ্রূপত) eminent (ironically used).

ভোঁ ভোঁৱা অক. ধা. ভোমোৰাৰ দৰে ভোঁ ভোঁ শব্দ কৰ। বি. **ভোঁ-ভোঁৱনি**। **ভোঁভোঁৱাই, ভোঁ ভোঁ কৰে** ক্রি. বিণ. বৰ বেগাই hurriedly.

ভোহৰ বি. কাঠ আদি ফুটোৱা শলা, বিন্ধনা an awl, a drill. অক. ধা. ফুট, বিন্ধা ওলা to become open.

ভোঁহাৰ সক ধা. ফুটা, বিন্ধা কৰ to break open, to pierce, (গুপ্ত কথা) ব্যক্ত কৰ to publish.

ভোক বি. ক্ষুধা, খাবৰ ইচ্ছা hunger, appetite. ক্রি. **ভোক লাগ** খাবৰ ইচ্ছা হ, ক্ষুধা লাগ। **ভোক চৰ** বৰকৈ ভোক লাগি পাছত ভোক নাইকিয়া হ। **ভোক মৰীয়া** ভোকৰ পৰা মোৰে ধৰা। **ভোক-বিহা** লঘোনৰ পাছত ভাত খালে জন্মা ভাগৰ।

ভোকন্দি বি. মগনিয়াৰে ভিক্ষাৰ চাউল আদি লৈ ফুৰা জোলোঙা a beggar's wallet.

ভোকাল বিণ. ভোক লগা hungry.

ভোকোন্দা বিণ. ওফোন্দা, মঙহাল fleshy, puffed **ভোকোন্দা মুৰা** ওফোন্দা মুৰা। স্ত্রী. **ভোকোন্দামুঈ**।

ভোক্তা বি. খাওঁতা বা ভোগ কৰোঁতা one who eats or enjoys.

ভোগ বি. সুখ দুখ আদি অনুভব act of enjoying or suffering, অধিকাৰ, উপভোগ possession, enjoyment, সুখ, ইন্দ্রিয় সুখ pleasure, sensual pleasure, দেৱতাক নিবেদন কৰা বস্তু, পৰমান্ন, পায়স আদি cooked food offered to deity. সক. ধা. সুখ বা দুখ কৰ বা পা to enjoy or suffer.

ভোগা সক. ধা. সুখভোগ কৰ, সম্ভোগ কৰ to enjoy.

ভোগ-জৰা বি. ভৃঙ্গাৰ।

ভোগধনী বি. উৎপন্ন বা লাভৰ পৰা দেৱতাৰ পূজা বা ভোগ চলাবলৈ দিয়া নিষ্কৰ মাটি।

ভোগৱতী বি. পাতালত থকা গঙ্গা নৈ the Ganges of the nether world

ভোগ্য বিণ. ভোগৰ যোগ্য। স্ত্রী. **ভোগ্যা**।

ভোগালি বিণ. সুখ ভোগ কৰিবৰ কাৰণে সকলো বস্তু পোৱা abounding in pleasant and enjoyable things. **ভোগালি-বিহু** বি মাঘৰ বিহু Magh-Bihu festival.

ভোগী বিণ. সুখী, সুখ ভোগ কৰ enjoying good things, দুঃ ভোগ কৰা suffering, দখল কৰ possessing.

ভো-চক্র বি. ডাঙৰ মেল (পৰিহাসত a monster meeting.

ভোজ বি. অনেক মানুহ লগ লাগি কৰা ভোজন a feast. **ভোজ** আহাৰ কৰা কাৰ্য্য, আহাৰ **ভোজনান্তে** খোৱাৰ পাছত।

ভোজ-বাজী বি. ইন্দ্রজাল বিদ্য ভেলেকী।

ভোজনিয়াৰ বি. সৰহকৈ খোৱা মানু a gluttonous person.

ভোজনী বি. কোনো পাত্রত ভৰা দেৱতা, বামুণ আদিক দিয়া চাউল, মা আদি খাদ্য বস্তু।

ভোজনীয় বিণ. খাবৰ যোগ্য fit to be eaten.

ভোজ্য বি. খোৱা বস্তু an eatable বিণ. খাব পৰা eatable.

ভোট বি. আসামৰ উত্তৰে থক পৰ্ব্বতীয়া জাতি।

ভোট বি. নিৰ্ব্বাচক সকলৰ বা সদ সকলৰ অভিমত vote.

ভোটএৰা বি. এজাতি বঙালী এৰা।

ভোটা বি. বাতি পহু মৰা মানুহে শকত শলাকানি দি লগোৱা বৰটে জলা চাকি। বিণ বৰকৈ উজ্জ

হোৱা, বুটী, চোকা বা ধাৰ নথকা not sharp, blunt.

ভোটোকা, ভোটোঙা, ভোটোহা বি. চুটি আৰু শকত short and bulky.

ভোটোঙা-ভোটোং বিণ. ডাঙৰ আৰু স্পষ্ট, গোটাগোট large and distinct.

ভাদা বি. ভেবা, অজলা simple, dull.

ভাবোকাৰ বিণ. নোমাল, বৰকৈ নোম থকা shaggy.

ভাবোৰা বিণ. নোমাল, নোমযুক্ত, বিশেষকৈ থিয় নোম থকা having thick and standing hair.

ভাবোলা বিণ. দীঘল নোম থকা, ওলমি পৰা নোম থকা, having long and hanging hair, খাহী নকৰা মতা ছাগলী a breeding he-goat.

ভোম বি. চকুৰ পিৰ্‌কটিৰ নোম the eye-lashes, বহল বিন্ধা a wide hole or bore.

ভামাল সক. ধা. বৰ বহল বিন্ধা কৰ, ভেঁাহাৰ to make a wide hole through.

ভামোৰা বি. ফুলৰ মৌ-পিয়া উৰি ফুৰা ক'লা কীট the black-bee.

ভামোবা বি. ভঁইবা, এবিধ গছ a kind of tree.

ভামোলা বিণ. ডাঙৰ বিন্ধাযুক্ত ফোপোলা having a big hole, পেটত কথা নথকা out-spoken.

ভোমোলা-ভোমোল বহুত বহল বিন্ধা থকা। **ভোমোলা-ভকতি** বহুত ডাঙৰ ডাঙৰ ফুটা থকা বস্তু, ভিতৰি বাপ নথকা ভকতি।

ভোৰ-তাল বি. এবিধ ডাঙৰ তাল a large kind of cymbal.

ভোৰ্‌ভোৰা সক. ধা. মুখেৰে গুণ গুণ শব্দ কৰ, অসন্তুষ্ট মানুহে মুখৰ ভিতৰতে গুণ গুণ কৰি বক। বি. ভোৰভোৰণি।

ভোল বিণ. বিস্মৃত, মোহিত charmed, আসক্তি, মোহ attachment.

ভোল বি এবিধ আঙ্গা খোৱা ফল।

ভোলা বিণ. সাধু, শান্ত, সৰল simple, frank. **ভোলানাথ** সদাশিৱ Shiva.

ভোলোঙা বিণ. ডাঙৰ বা অনেক বিন্ধা থকা having big or many holes, পাতল thin, woven. **ভলভলীয়া** out-spoken.

ভৌতিক বিণ. ভূত-পিশাচ সম্বন্ধীয় regarding evil spirits, পঞ্চভূত বা মূল পদাৰ্থৰ পৰা হোৱা বা তাৰ সম্পৰ্কীয় elemental, made of elements.

ভৌভৌ বি. জুই বৰকৈ জ্বলি উঠিলে বা কুকুৰে ভুকিলে হোৱা শব্দ। অক. ধা. **ভৌ-ভৌৱা** বৰ তাপ এৰি দি, বৰ উত্তপ্ত হ।

ভৌমিক বি. ভূমি বা মাটিৰ গৰাকী a land-holder.

ভ্ৰংশ বি. নাশ, পতন downfall, ruin.

ভ্ৰম বি. ভুল, ভ্ৰান্তি mistake, error, বিস্মৰণ forgetfulness. অক. ধা. ভ্ৰমণ কৰ to travel, ঘূৰি ফুৰ to roam about.

ভ্ৰমণ বি. পৰ্য্যটন, ঘূৰি ফুৰা walk, travel.

ভ্ৰমৰ বি. 'ভোমৰা' চোৱা।

ভ্ৰষ্ট বি. পতিত হোৱা, জাতি বা ধৰ্ম্ম নষ্ট হোৱা fallen, degraded, নষ্ট, নিষ্ফল spoiled, come to nought. স্ত্ৰী. **ভ্ৰষ্টা** ব্যভিচাৰিণী।

ভ্ৰষ্টাচাৰী বিণ. অনাচাৰী, ধৰ্ম্ম বা জাতৰ নিয়ম এৰা violating rules of caste or religion.

ভ্ৰাতা, ভ্ৰাতৃ বি. ভাই a younger brother.

ভ্ৰান্ত বিণ. বিস্মৃত, পাহৰা, ভ্ৰমযুক্ত blundering, নিজক পহৰা forgetful. বি. **ভ্ৰান্তি**। **ভ্ৰাম্যমাণ** যি ভ্ৰমণ কৰিয়ে আছে, ঘূৰি থকা।

ভ্ৰূ বি. ভুৰু, চকুৰ নোম eye-brow. **ভ্ৰূকুটি** খঙত বা ঘৃণাত কপাল কোঁচাই কৰা দৃষ্টি, ক্ৰোধ দৃষ্টি a frowning look, a frown. **ভ্ৰূক্ষেপ** দৃষ্টিপাত, গ্ৰাহ্য বুলি ধৰা। **ভ্ৰূভঙ্গী, ভ্ৰূভঙ্গ** মনোহৰ ভঙ্গীত ভ্ৰূ সঞ্চালন, কটাক্ষ। **ভ্ৰূকুটিকুটিল** : ভ্ৰূকুটি যুক্ত frowning.

ভ্ৰূণ বি. গৰ্ভস্থ সন্তান embryo. **ভ্ৰূণ হত্যা** গৰ্ভনষ্ট কৰণ foeticide.

ভ্ৰূৱ বি. চেলাউৰি, ভুৰু an eyebrow.

ম

ম অসমীয়া বৰ্ণমালাৰ ব্যঞ্জন বিলাকৰ পঁচিশ সংখ্যাৰ আখৰ the twenty-fifth letter of the consonants, ব্ৰহ্মা, বিষ্ণু আৰু শিৱৰ নাম।

মই (সৰ্ব্বনাম) বক্তা স্বয়ং, নিজক বুজোৱা শব্দ I, myself.

মইদা বি. ঘেঁহু ধানৰ পৰিষ্কাৰ কৰা মিহি গুৰি the finest flour of wheat.

মইন বি. কোঁটকৰা a kind of tree and its fruit. **মইনকিৰা** বি. নাইপীয়া a kind of lizard.

মইনা বি. মানুহৰ মাত লোৱা এবিধ শালিকা জাতিৰ চৰাই a kind of bird, ল'ৰাছোৱালীক মৰমেৰে মতা মাত। **মইনা গিৰি** বি. এবিধ শালী ধান a kind of fine paddy.

মইমত বিণ. নিজ ইচ্ছাৰে চলা, দাম্ভিক, লোকৰ কথা নুশুনা self-willed, proud. গু. বি. **মইমতালি** obstinacy, self-conceit.

মইলা বি. মলি dirt. বিণ. মলিয়ন dirty.

মকটীয়া বি. এবিধ সৰু জাতিৰ ভুলুকা বাঁহ।

মকমকা অক. ধা. ভালকৈ নুফুটাকৈ মুখৰ ভিতৰতে কথা ক, বৰ কথা ক। বি. **মকমকনি**।

মকৰ বি. জলহস্তী, মগৰ, হাতীৰ নিচিনা শুঁড় আৰু মাছৰ নিচিনা গাৰে এবিধ সাগৰৰ কাল্পনিক জন্তু, জ্যোতিষৰ ৰাশিচক্ৰৰ দশম ৰাশি। **মকৰ-কুণ্ডল** মগৰৰ আকৃতিৰ কাণত পিন্ধা এবিধ অলঙ্কাৰ। **মকৰক্ৰান্তি** বিষুব ৰেখাৰ পৰা পৃথিবীৰ কাল্পনিক বিভাগৰ ২৩½ অংশ দক্ষিণত থকা অক্ষ ৰেখা the Tropic of Capricorn. **মকৰধ্বজ, মকৰকেতু** কামদেৱ, মদন Cupid, the god of love. **মকৰধ্বজ** এবিধ ঔষধ a kind of medicine.

মকৰন্দ বি. ফুলৰ মৌ flower honey.

মকৰল, মকৰৰ বিণ. নিযুক্ত, নিয়োজিত appointed. বিণ. **মকৰলী** ভৰ্ত্তি হোৱা already appointed. **মকৰলী** কাকত appointment-letter.

মকৰা বি. মুখৰ পৰা সূতা উলিয়াই জালকৰা এবিধ পোক a spider. **মকৰা-জাল** মকৰাই সজা জাল a cobweb.

মকৰ্দ্দমা বি. গোচৰ, এজনে আইন এজনৰ বিপক্ষে বিষয়া বা গৰাকীক জনোৱা ওজৰ a law suit, a case.

মকা বি. শকত, অকামিলা big, worthless.

মকামিলা বি. পৰস্পৰ আলোচনা, পৰামৰ্শ mutual discussion, মিটমাট compromise.

মকাল বি. এবিধ বাঁহ a kind of bamboo.

মকুৰা বি. ভেঁট ফুলৰ ঢোপ a seed-vessel of the water-lily.

মকুৰা বিণ. গুটি গুটি হৈ থকা imperfectly pounded.

মক্কা বি. আৰবদেশৰ ৰাজধানী আৰু মুচলমান ধৰ্ম্ম প্ৰৱৰ্ত্তক মহম্মদৰ জন্ম ঠাই।

মক্কেল বি. মকৰ্দ্দমা চলাবলৈ কোনো উকিলৰ সহায় বিচৰা লোক a client.

মখ বি. যজ্ঞ, পূজা-অৰ্চ্চনা sacrifice.

মখ্‌মল্ বি. এবিধ মিহি পাতল কাপোৰ velvet.

মখনা বি. দাঁত নথকা বা নিচেই চুটি দাঁতেৰে এবিধ মতা হাতী a kind of male elephant.

মখা বি. জাক, সমূহ a multitude, a herd, পোলা a large bundle.

মগ বি. মূৰ্ত্তি, চাকি আদি থবৰ কাৰণে দ'ল, দেৱাল আদিৰ গাঁত ত্ৰিভুজাকাৰ

কৰি সজা খোলনি a recess in a wall.

মগ বি. আৰাকানৰ অধিবাসী, মান-দেশৰ মানুহ।

মগ বি. সাধাৰণ জাতিৰ কুঁহিয়াৰ a kind of sugarcane.

মগজ, মগজু বি. মূৰৰ ভিতৰত থকা ঘিউৰ নিচিনা বগা বস্তু marrow.

মগজু বি. কাপোৰ বা বহা কঠৰ দাঁতিত লগোৱা কাপোৰ বা ছাল।

মগধ বি. দক্ষিণ বেহাঁৰ দেশ South Behar.

মগন 'মগ্ন' শব্দৰ কোমল ৰূপ।

মগনিয়াৰ বি. ভিখাৰী, ভিক্ষুক a beggar. **মগনীয়া** বিণ. মাগি খোৱা, ভিক্ষা কৰা living on alms, মাগি পোৱা obtained by begging.

মগৰ বি. 'মকৰ' চোৱাঁ। বিণ. **মগৰ মূৰী** মগৰৰ মূৰৰ নিচিনা আকৃতিৰ।

মগৰাৰি বি. কথা বতৰা মুগুনা স্বভাৱ, গপ obstinacy, pride.

মগু বি. এবিধ মাহ the mung pulse.

মগ্ন বিণ. বুৰা, তল যোৱা immersed, নিবিষ্ট, তন্ময়, বৰকৈ মন লগোৱা wholly absorbed in.

মঘা বি. মাটিত খোঁচ খাই জোঙা ভাগ ওপৰলৈ ওলাই থকা হুল, জোং।

মঘা বি. জ্যোতিষৰ দহ সংখ্যাৰ নক্ষত্ৰ the tenth mansion of the moon. **মঘা পৰ** কোনো কাৰ্য্যত নিষ্ফল হ to fail. **মঘা মাৰ** আত্ম-সাৎ কৰ।

মঘুৰা বিণ. মাঘ মাহ সম্বন্ধীয়, মাঘত ওপজা বা মাঘত উৎপন্ন হোৱা। বি. কলাডিলৰ বোৰ্খা, কলগছৰ ঢাকনী।

মঙহ বি. মাংস, জন্তুৰ ছালৰ তলৰ কোমল বস্তু, ফলৰ কোমল ভাগ flesh, pulp of a fruit. **মঙহ খা** বৰ অনিষ্ট বা ক্ষতি কৰ। **মঙহ-গাঁঠি** শৰীৰৰ কোনো ঠাইত থকা একোটা সৰু ৰিলাৰ আকৃতিৰ মঙহৰ খোপা a gland. **মঙহ ধৰ** পুষ্ট হ, মঙহ বাঢ় to become fleshy or fat, **মঙহ** চাপ খাই শুকাবলৈ ধৰ। **মঙহাল** বিণ. মঙহ থকা, নোদোকা fleshy, stout.

মঙ্গল বি. শুভ, কল্যাণ, কুশল, তৃতীয় গ্ৰহ, সপ্তাহৰ তৃতীয় দিন, শুভাশুভ বুজিবলৈ কৰা গণনা prosperity, good fortune, the planet, Mars, Tuesday, divination. **মঙ্গল চা** শুভাশুভ গণনা কৰ। **মঙ্গল-বৰীয়া** মঙ্গলবাৰে ওপজা বা হোৱা। **মঙ্গলময়** কল্যাণময়, কল্যাণকাৰী। **মঙ্গল মাৰ** আগ ঠেং দুটাৰে মাটি আচোঁৰ।

মঙ্গলতি বি. মঙ্গল চোৱা মানুহ, কাৰো ভাল বেয়া গণনা কৰা লোক one who practises divination. স্ত্ৰী. **মঙ্গলতী**।

মঙ্গলৱন্ত, মঙ্গলৱান বিণ. ভাগ্যবান prosperous. স্ত্রী. **মঙ্গলৱতী**।

মঙ্গলাচৰণ বি. শুভসূচক অনুষ্ঠান, কোনো কাৰ্য্যৰ আৰম্ভতে কৰা মঙ্গল-জনক অনুষ্ঠান বা দেৱতাৰ বন্দনা a preliminary propitiatory invocation or ceremony.

মগল-পাঠান বি. গুটিৰে দুজনে খেলা এবিধ খেল।

মচ সক. ধা. মাজ, মোহাৰি গুচা to clean by rubbing, to wipe, লিপ to plaster. বি. **মচন** মচা বা লিপা কাৰ্য্য।

মচ্‌মচ্ গছৰ কেঁচা পাত ছিঙিলে বা কেঁচা ফল চোব'লে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ। বি. **মচমচনি**। বিণ. **মচমচীয়া** মচমচ শব্দ কৰি ভঙা, ঠুনুকা। ক্রি. বিণ. **মচ্‌মচ্ কৈ, মচ্‌মচ্ কৰে**। অক. ধা. **মচমচা**।

মচলমান, মছলমান বি. মহম্মদ প্রবর্ত্তিত ধৰ্ম্ম মানি চলা লোক। বিণ. **মচলমানী**।

মচলা বি. বাখৰ, আঞ্জাত বা দৰবত দিয়া গুটি, ছাল, পাত আদি spice.

মচা সক. ধা, আনৰ হতুৱাই মাৰ্জ্জন কৰা বা লিপা to cause to be wiped or plastered.

মচাকচা বিণ. সাৰি পুচি পৰিষ্কাৰ কৰা cleaned and plastered over.

মচাবিদা বি. আঁচনি, খচৰা a rough draft.

মচিদ বি. মচলমানৰ ঈশ্বৰ [illegible]ন কৰা ঘৰ a mosque,

মচ্‌লুমে ক্রি. বিণ. তেনেই, সমুলি, নিচেই (নোহোৱা অৰ্থত) totally, entirely.

মচুৰ বি. এবিধ সৰু ৰঙচীয়া বৰণৰ মাহ lentil.

মচোৱা গোম বি. এবিধ ডাঙৰ ক'লা ফেঁট নথকা বিষাল সাপ a kind of black snake.

মছন্দৰী বি. এবিধ বনৰীয়া লতা শাক a kind of pot herb.

মছুৱা বিণ. মাছ সম্বন্ধীয়, মাছ ব্যৱহাৰ কৰা relating to fish, taking fish.

মজ বি. এবিধ বনৰীয়া গছ a kind of tree.

মজ অক. ধা. ভালকৈ সিজি বা পকি কোমল বা ৰসাল হ to be perfectly cooked or ripe, ডুব যা, মগ্ন হ, বৰকৈ আসক্ত হ, মোহিত হ to be plunged, to be addicted, to be devoted, to be charmed.

মজবুত বিণ. দৃঢ়, শকত firm, strong.

মজৰা বি. ভিতৰত কোমল শাহ থকা এজাতি খাগৰি, এবিধ কেৰ্কেৰীয়া কুঁহিয়াৰ a kind of reed, a kind of hard sugar cane. **মজ্‌লিচ্** বি. সভা, গান-বাজনা আদিৰ বৈঠক a meeting, a merry party.

মজলীয়া বিণ. মধ্যমীয়া, বৰ ডাঙৰ বা সৰু নোহোৱা of middle size.

মজা বি. মজ্জা, কোনো বস্তুৰ ভিতৰৰ সাৰ ভাগ, শাহ the core or inner part of anything, the kernel of fruit.

মজা বি. সুখ, সোৱাদ, আমোদ happiness, enjoyment. ক্রি. **মজা কৰ** সুখ ভোগ কৰ। **মজা পা** শাস্তি পা, দুখ পা।

মজা সক. ধা. অইনৰ হতুৱাই ঘঁহা, মুগ্ধ কৰ।

মজাঠি বি. ৰঙা বৰণৰ এবিধ লতা the Indian madder. **মজাঠি-বুলীয়া** মজাঠিৰ বৰণৰ, ৰঙা।

মজামজি মাজে মাজে হোৱা, সদায় হৈ নথকা occurring now and then, occasional, আধাআধি partial. ক্রি. বিণ. **মজামজিকৈ**।

মজাৰলি বি. এবিধ ৰঙচীয়া বিষাল পৰুৱা a kind of venomous ant.

মজিন্দাৰ, মজুমদাৰ বি. ৰজা ঘৰৰ হিচাপ-পত্র ৰখা আৰু আন দেশৰ ৰজালৈ চিঠি লিখাপঢ়া কৰা বিষয়া a private secretary to the king or the Viceroy.

মজিয়া বি. ঘৰৰ ভিতৰৰ মুকলি ঠাই the floor of a room.

[মজু]ত বিণ. সঞ্চিত, জমা কৰা save, collected.

মজুৰ বি. শ্রমজীৱী, চাকৰ a labourer. **মজুৰি** বি. মজুৰৰ কাম, পাৰিশ্রমিক work of labour, wage.

মস্জ অক. ধা. মজ, বুৰ। বি. **মজ্জন**।

মজ্জা বি. হাড়ৰ মাজৰ বস্তু marrow, বস্তুৰ মাজৰ ভাগ pith, the inner part. **মজ্জাগত** বিণ. হাড়ৰ মাজত বা মগজুত সোমোৱা centered in the marrow.

মঞি (পু. অ.) [সৰ্ব্বনাম] মই।

মঞ্চ বি. চাং, ওখ আসন বা বেদী raised seat, dais, a platform, সম্মানসূচক আসন a seat of honour or state. **নাট্যমঞ্চ** a stage, বক্তৃতা কৰা মণ্ডপ বা ওখ ঠাই a pulpit.

মঞ্জৰ্ অক. ধা. গজালি মেল, কুঁহি পাত ধৰ, কলি পেলা to sprout, to bud.

মঞ্জৰি, মঞ্জৰী বি. অঙ্কুৰ, গজালি a shoot, a sprout, ফুলৰ থোপা, ফুলৰ ঠাৰি a cluster of blossoms, a flower stalk. বিণ. **মঞ্জৰিত**।

মঞ্জিৰা বি. এবিধ নিচেই সৰু খুটিতাল a kind of very small cymbal.

মঞ্জিষ্ঠা বি. এবিধ ৰঙা লতা, মজাঠি Indian madder.

মঞ্জীৰ বি ভৰিৰ অলঙ্কাৰ, নেপুৰ an

anklet, ornament for the foot.

মঞ্জু বিণ. সুন্দৰ, মধুৰ, মনোহৰ lovely, beautiful, sweet, pleasing.

মঞ্জুৰ বিণ. অনুমোদিত, গ্ৰাহ্য কৰ sanctioned, accepted. বি.মান্তি acceptance. ক্ৰি. **মঞ্জুৰ কৰ, মঞ্জুৰ হ।**

মঞ্জুল বি. সুন্দৰ, মধুৰ lovely, beautiful.

মঞ্জুষা বি. সৰু বাকচ a box, a receptacle.

মট (অনু. শ.) কোনো টান বস্তুৰ আঘাত লাগিলে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ।

মটক বি. মোৱামৰীয়া, মৰাণ, অসম দেশৰ এজাতি হিন্দুধৰ্ম্ম লোৱা আদিবাসী মানুহ, তেওঁলোকে নিষ্ঠুৰ ৰূপে অনেক মানুহক বধ কৰিছিল কাৰণে শেষত মটক শব্দে বৰ নিষ্ঠুৰ মানুহক বুজাব ধৰিলে a race in upper Assam said to be very cruel, hence cruel.

মটৰ (অনু. শ.) কোনো বস্তু ছিগোতে বা ভাঙোতে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ। ক্ৰি. বিণ. **মটৰাই, মটৰ কৰে। মটৰ মাহ** বি. খেতিত হোৱা এবিধ বিদেশী মাহ a pea.

মটহা বিণ. টান, শকত, মিহি আৰু কোমল নোহোৱা hard, rough.

মটীয়া বিণ. মাটিৰ নিচিনা, মাটি বৰণীয়া like earth, earth-coloured.

মট মট (অনু. শ.) টান অথচ পাতল বস্তু মোহাৰোঁতে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ। বি. **মটমটনি**। বিণ. **মটমটীয়া**। ক্ৰি. বিণ. **মট মট কৰে।**

মঠ বি. দ'ল, দেৱালয় a Hindu pagoda, a temple.

মঠ বি. গপ, ঠেহ, খং কৰি কোনো কাম নকৰোঁ বুলি থকা sulkiness, refusal to do a thing out of anger. অক. ধা. **মঠ ধৰ, মঠ জোৰ।**

মঠঙা বি. ডাঙৰ আৰু কঠিন stout and rough.

মঠা বিণ. ডাঙৰ আৰু টান (চাউল) coarse.

মঠা বিণ. ভালকৈ পূৰঠ নোহোৱা not matured.

মঠীয়া বি. মাটিৰ ডাঙৰ ডেগ, ডিঙি চুটি, পেট বহল মাটিৰ পাত্ৰ a large earthen jar.

মড়ল বি. সূৰ্য্যৰ চাৰিওফালে ওলোৱা গোলাকাৰ ৰশ্মি a halo round the sun or moon, দেৱদেৱীৰ পূজা বা বিবাহ আদিত ঘট থাপনা

কৰিবৰ নিমিত্তে পিঠাগুড়ি বা আন নানা বৰণীয়া গুড়িৰে মাটিত সজা চক্ৰাকাৰ চিত্ৰ।

মড়লী বি. গাত ঘূৰণীয়া ফুলৰ নিচিনা চকৰ থকা এবিধ বিষাল সাপ a kind of poisonous snake.

মণি বি. হীৰা, মুকুতা আদি বহুমূলীয়া বাখৰ a gem, a jewel, সোণৰূপ আদিৰে কৰা ডিঙিৰ অলঙ্কাৰ a necklace, চকুৰ পুতলী the pupil of the eye.

মণিকৰ্ণিকা বি. কাশীৰ এটা পবিত্ৰ ঘাট a holy bathing place in the Ganges of Benaras, উত্তৰ গুৱাহাটীৰ পূবত থকা এটা শিৱৰ মন্দিৰ আৰু পৌৰাণিক তীৰ্থ।

মণিকূট বি. নাম ঘৰৰ পূব বা উত্তৰ মূৰে লগাই সজা মূৰ্ত্তি, ভাগৱত আদি থোৱা সৰু ঘৰ।

মণিছাল বি. হাইঠা গুটিৰ ছাল।

মণিপুৰীয়া বিণ. মণিপুৰত থকা বা উৎপন্ন হোৱা। বি. মণিপুৰৰ মানুহ a Manipuri.

মণিয়াৰী বি. কম দামৰ মণি, অলঙ্কাৰ আদি নানা ৰকমৰ বস্তুৰ বেপাৰী a dealer of miscellaneous fancy things.

মণিৰাজ বি. এবিধ ফুল a kind of flower.

মণিবন্ধ বি. হাতৰ গাঁঠি the wrist,

মণিমালা মালা-মণি, জৰীৰে গাঁঠি পিন্ধা মণি a string or necklace of jewels.

মণ্ড বি. ভাত, আথৈ বা চিৰা পানীত গুলি ৰোগীয়ে খাবৰ নিমিত্তে কৰা মাড় rice gruel. সক. ধা. ভূষিত কৰ, ৰঞ্জিত কৰ to adorn.

মণ্ডন বি. শোভা কাৰক, আনন্দদায়ক, অলঙ্কাৰ adorning, decorating.

মণ্ডপ বি. কোনো উৎসৱৰ কাৰণে অস্থায়ীভাৱে সজা ৰভা ঘৰ a temporary hall erected on ceremonial occasions, দেৱালয়, মন্দিৰ a temple.

মণ্ডল বি. চক্ৰ, গোলাকৃতি a circle, a sphere, জলবায়ু অনুসৰি ভাগ কৰা পৃথিৱীৰ একোটা বিভাগ a zone, চন্দ্ৰ-সূৰ্য্যৰ চাৰিওফালে থকা ৰশ্মিৰ বেৰ the halo of light round the sun and the moon, কোনো একখণ্ড দেশৰ মাটি বন্দবস্ত আৰু খাজনা সম্পৰ্কীয় কাৰ্য্য কৰা বিষয়া a fiscal officer-in-charge of a circle or lot.

মণ্ডলী বি. কোনো ঠাইত সভা-সমিতিৰ কাৰণে গোট খোৱা মানুহ an assembly, কোনো এক বিশেষ ধৰ্ম্মৰ লোক সমূহ, ধৰ্ম্ম সমাজ, কোনো এক শ্ৰেণীৰ লোক সমূহ।

মণ্ডা বি. চেনি আদিৰে তৈয়াৰ কৰা এবিধ মিঠাই a kind of sweet-meat.

মণ্ডিত বি. ভূষিত, অলঙ্কৃত adorned, decorated.

মণ্ডূক বি. ভেকোলা, বেং a frog.

মত বি. ইচ্ছা, মনৰ ভাব, অভিপ্ৰায়, মন্তব্য, বিশ্বাস, সিদ্ধান্ত, বিধান, সন্মতি intention, desire, purpose, opinion, doctrine, consent. **মতবাদ** বৈজ্ঞানিক বা দাৰ্শনিক মত, theory. **মতভেদ** মতৰ অনৈক্য, মতৰ অমিল। **মতান্তৰ** অন্যমত, মতভেদ।

মত্‌গজ বিণ. ডাঙৰ দীঘল, শকত, বলী strong and stout. **মত্‌গৰ্ব্ব** বি. অহঙ্কাৰ, মইমতালি pride, self-conceit. বিণ. **মত্‌গৰ্ব্বী**।

মত্‌লব্‌ বি. উদ্দেশ্য, অভিপ্ৰায় intention, purpose. বিণ. **মত্‌লবী**।

মতণ্ডা বি. লোকৰ অপকাৰ কৰিবলৈ গোপনে কৰা আলচ, কুপৰামৰ্শ a secret counsel.

মতৰ বি. তিৰোতাই মতাক বশ কৰা ঔষধ। **মতৰী** মতাক বশ কৰিবলৈ মন্ত্ৰ বা ঔষধ ব্যৱহাৰ কৰা তিৰোতা, দুষ্টা তিৰোতা।

মতলীয়া বিণ. ৰাগী লগা বস্তু খাই হোৱা বলিয়া intoxicated.

ম'তা, মহতা বি. যথাৰ গন্ধকাদি মিহলাই কৰা জুই লগালে নীল বা ৰঙা দীপ্তি দিয়া এবিধ বস্তু a kind of fire work giving a blue or red light.

মতা বি. পুৰুষ a male.

মতা সক. ধা. আনৰ হতুৱাই কথা কোৱা বা পাঠ কৰা to cause to be read or recited, নিমন্ত্ৰণ কৰা to cause to be invited.

মতামত বি. মত বা অমত, সন্মতি বা অসন্মতি opinion for or against.

মতামতি বি. মাতবোল, পৰস্পৰে মতা কাৰ্য্য act of calling or inviting each other.

মতাৱলম্বন বি. কোনো এক মত অনুসাৰে কৰা আচৰণ, কোনো বিধান বা মতত চলা কাৰ্য্য acting or following another's opinion, act of following a particular doctrine or tenet. বিণ. **মতাৱলম্বী** কোনো বিশেষ মত অৱলম্বন ক'ৰি চলা।

মতি বি. মন, বুদ্ধি, মনৰ প্ৰবৃত্তি mind, intellect, mental disposition. **মতি-গতি** বি. মনৰ ঢাল আৰু গতি, আচৰণ conduct. **মতিচুৰ** লাড়ুকৈ কৰা এবিধ মিঠাই। **মতিচ্ছন্ন** হতবুদ্ধি, জ্ঞানহীন deranged in mind, মনৰ বিকাৰ loss of intellect. **মতিভ্ৰম** বুদ্ধিৰ ভ্ৰম a mistake. **মতিমান** বুধিয়ক, জ্ঞানী intelligent বুদ্ধিৱন্তলোক। **মতিহীন** বুদ্ধিহীন, অজ্ঞানী stupid, ignorant.

মতীয়া বিণ. চানেকীয়া, সদৃশ (লবামতীয়া) a suffix meaning like, resembling.

মতুল বিণ. লোণ, তেল, মচলা আদি ঠিক মতে হোৱাত খাবলৈ ভাল লগা palatable.

মতে (অব্যয়) মত বা বিধান অনুসাৰে according to the manner of.

মতোৱাল বিণ. 'মতলীয়া' চোৱা।

মৎচলী বিণ. গুৰুৰ উপদেশ গ্ৰহণ নকৰি আপোন মতে চলা।

মত্ত বিণ. বলিয়া, উন্মত্ত, বাগিয়াল বস্তু খাই ৰবকৈ আনন্দ পাই বা ৰবকৈ খং উঠাত আপোন পাহৰা intoxicated, mad with any passion. বি. **মত্তত্তা**।

মৎসৰ বিণ. পৰশ্ৰীকাতৰ. বি. পৰশ্ৰীকাতৰতা, দ্বেষ, মাৎসৰ্য্য।

মৎস্য বি. মাছ fish. **মৎস্যাৱতাৰ** বিষ্ণুৰ প্ৰথম অৱতাৰ the first incarnation of Bishnu. ওঠৰ খন পুৰাণৰ এখন। **মৎস্যগন্ধা** ব্যাসৰ মাক, সত্যৱতী। **মৎস্যৰঙ্গ** মাছৰোকা চৰাই। **মৎস্যাশী** মাছখোৱা fish-eating.

মথ সক. ধা. ঘোঁট, মাৰি আদিৰে থৰকৈ ঘূৰাই ঘূৰাই লৰা to churn, লৰচৰ বা বিচলিত কৰ to shake. **মথন** মথা বা ঘঁটা কাৰ্য্য, ধ্বংস কৰা, মৰ্দ্দন act of churning, destruction. **মথনী** ঘোঁটনী, ঘোঁটা মাৰি a churning stick.

মথিয়ন বিণ. শ্ৰেষ্ঠ, জ্ঞানী chief, wise.

মথৰি বি. পাগুৰিৰ দৰে মূৰত মেৰোৱা কাপোৰ a piece of cloth wrapped round the head.

মথাউৰি, মথাৰি বি. বাঢ়নী পানী ভেঁটিবৰ কাৰণে নৈৰ দাঁতিত বন্ধা ওখ আলি an embankment along the edge of a river.

মথিত বিণ. মথা, ঘোঁটা stirred churned.

মথুৰা বি. যমুনানৈৰ সোঁ পাৰে থকা এখন তীৰ্থ ঠাই।

মথুৰা পাগ, মথুৰাপুৰীয়া পাগ বি. ডাঙৰ পাগ বা পাগুৰি a large turban or pugri.

মদ বি. অহঙ্কাৰ, গৰ্ব্ব, ষড়ৰিপুৰ এটা, মত্ত অৱস্থা, মত্ততা state of excessive excitement. মদ, সুৰ, ফটিকা wine, বলিয়া হাতীৰ কাণসতাৰ বিন্ধাই দি ওলোৱা এবিধ সুগন্ধ ৰস, হাতী হিমেজু the juice flowing from an elephant's temples when the animal is in rut. **মদগৰ্ব্ব** দাম্ভিকতা।

মদত বি. সহায় help. সক. ধা. **মদত দে** সহায় কৰ, ভিতৰি আশ্ৰয় পৰামৰ্শ দে to help, to incite.

মদন বি. কামদেৱ the god of love, cupid, কামভাৱ lust. **মদন-**

গোপাল, **মদনমোহন** শ্ৰীকৃষ্ণ, **মদনোৎসৱ** বসন্ত বা হোলী উৎসৱ। **মদনপীড়া** কামপীডা pang of lust.

মদনা বি. এবিধ ভাল জাতিৰ ভাটৌ a kind of parrot.

মদপী বিণ. মদ খোৱা, মদাহ addicted to liquor. বি. মদ খোৱা মানুহ a drunkard.

মদমত্ত বি. মদ খাই হোৱা বলিয়া drunk, অহঙ্কাৰত বলিয়া very proud, কুমৰ পৰা 'হমেজু' ওলাই হোৱা বলিয়া (হাতী)।

মদকৰা বিণ. গোমোঠা, বিবৰ্ণ dull, not bright.

মদলিয়া অক. ধা. ঘৰৰ চালৰ মুখত খেৰ বান্ধ।

মদবাৰি বি. হাতী হিমেজু **মদাতঙ্ক** বেছিকৈ মদ খোৱাৰ পৰা হোৱা এবিধ ৰোগ।

মদাৰ বি. এবিধ ৰঙা ফুল ধৰা কাঁইটীয়া গছ the coral tree, বগা ফুল হলে তাক **বগামদাৰ** বোলে।

মদান্ধ বিণ. মদমত্ত অহঙ্কাৰৰ দ্বাৰা কণা ভালবেয়া একো ধৰিব নোৱাৰা), blind with pride

মদালসা বি. হৰ্ষাদিৰ হেতু বিহ্বলা।

মদাহী বি. মদপী, ববকৈ মদ খোৱা addicted to too much drinking. বি. মদপীলোক a drunkard.

মদিৰা বি. মদ ফটিকা wine, spirituous liquor.

মদীয় বিণ. মোৰ my, mine.

মদোন্মত্ত বি. মদ খাই হোৱা উন্মাদ, মদমত্ত drunk, arrogant.

মদ্য বি. সুৰা, ফটিকা wine. **মদ্য-পায়ী** মদপী, মদাহী।

মদ্গুৰ বি. মাগুৰ মাচ a kind of fish.

মধা বি. ডাঙৰ আটি, মুঠা পোলা a large bundle of reed, মাজত থকা ভাগ, সাৰ the middle, centre.

মধাই (প. অ.) বি. মাধৱ, কৃষ্ণ।

মধু বি. মৌ honey, ফুলৰ মিঠা ৰস flower honey, বসন্তকাল the spring or vernal season, চ'ত মাহ the month of Chaitra, বিষ্ণুৰে বধ কৰা এটা দৈত্য a demon killed by Bishnu. বিণ. সুন্দৰ মনোহৰ, আনন্দদায়ক sweet, pleasant delightful. **মধুউৎসৱ** বসন্ত উৎসৱ। **মধুউদ্যান** বসন্ত-উদ্যান। **মধুকণ্ঠ** কুলি চৰাই the cuckoo. **মধুকৰ** মৌ-মাখি, ভোমোৰা a bee, the humble bee. **মধুকোষ** মৌ কোহ, ৰহঘৰা honey comb. **মধুদ্বিষ, মধু-নিষূদন, মধুমথন, মধুৰিপু, মধুসূদন** বিষ্ণু, কৃষ্ণ। **মধুপ** ভোমোৰা

মধুপর্ক বি ঘিউ, মৌ, এৰং গাখীৰ, দৈ গাখীৰ, গুৰ বা চেনি এই পাঁচবিধ বস্তু মিহলাই কৰা উপহাৰ, পঞ্চামৃত। **মধুপুৰ** কোচবিহাৰৰ ওচৰত শঙ্কৰদেৱে স্থাপন কৰা এথন সত্র বা থান। **মধুফল** অমৃতা, অমিতা। **মধুময়** মৌৰ দৰে, বৰ সোৱাদ। **মধুৰ** বিণ. মৌৰ নিচিনা, সোৱাদ, সন্তোষদায়ক sweet, agreeable. বি. **মধুৰতা**।

মধুৰি-আম বি. এবিধ ফল, সঁফুৰি আম the guava.

মধুনা বি. কল গছৰ মাজৰ ভিলা বা সাৰ the heart of a plantain tree.

মধ্য বি. মাজ, ভিতৰ, মাজৰ ঠাই middle, centre, কঁকাল the waist. **মধ্যদেশ** কঁকাল। **মধ্যগ** মাজৰ। **মধ্যৱৰ্ত্তী** মাজত থকা, মধ্যস্থ central. **মধ্যবিত্ত, মধ্যবিত্ত** বি. মজলীয়া অৱস্থাৰ middle class.

মধ্যম বিণ. মজলীয়া middling, মাজু middle born, মাজত থকা central. **মধ্যমীয়া** বিণ. মজলীয়া middling.

মধ্যমা বি. মাজৰ আঙুলি the middle finger.

মধ্যস্থ বিণ ভিতৰত থকা, মধ্যবৰ্ত্তী, কোনো পক্ষৰ নোহোৱা central, neutral. বি. দুই পক্ষৰ দন্দ হাই ভঙা মাজৰ মানুহ an arbitrator. বি. **মধ্যস্থতা**. **মধ্যস্থল** মাজৰ ঠাই।

মধ্যাহ্ন বি. বেলি দুপৰীয়া, দুপৰ mid-day, noon.

মন বি. চিত্ত, অন্তঃকৰণ mind, স্মৃতি, বোধ, বিবেচনা, ইচ্ছা, প্রবৃত্তি intention. সক. ধা. চকুৰে পৰিষ্কাৰ কৈ দেখ to see distinctly, মনেৰে ভালকৈ বুজ to discuss **মন উঠ** উৎসাহিত হ। **মন-ওফৰ** মন পিচল। **মন কৰ** ইচ্ছা কৰ, মনোযোগ কৰ। **মন খা, মন লাগ** পছন্দ কৰ. পাবলৈ ইচ্ছা কৰ, ভাল পা। **মন-ডাঠ** দৃঢ়মনা, স্থিৰ মনা, সাহসী। **মন-পতিয়া** মনক বুজনি দি শান্তি পা। **মন পা** আশয় পা। **মন পাতল** অস্থিৰমনা, ভয়াতুৰ। **মন-পোত** মনোযোগ দি। **মন বঢ়া** পাবলৈ ইচ্ছা কৰ, উদ্ধত। **মন বলী** সাহিয়াল, উচ্চাকাঙ্ক্ষী। **মন বাঢ়** কোনো বস্তু এবাৰ পাই আকৌ পাবলৈ ইচ্ছা হ। **মন বান্ধ** মন-দমা, মনৰ লোভ সংযত কৰ। **মন ভাগ** আগ্ৰহহীন হ। **মনমৰা** বিমৰ্ষ। **মন মাৰ** বিমৰ্ষ হ, নিৰানন্দ হ,। **মন যা** পবলৈ ইচ্ছা কৰ। **মনত পৰ** স্মৰণ হ।

মনঃশিলা বি. এবিধ ৰঙচুৱা আঁকৰত পোৱা বস্তু red arsenic.

মনঃকল্পিত কাল্পনিক imaginary. **মনঃপুত** মনোনীত।

মনন বি. ভালকৈ চিন্তা কৰা কাৰ্য্য act of discerning.

মনসা বি. দুৰ্গাৰ এক ৰূপ, বিষহৰী the goddess of snake.

মনস্তত্ত্ব বি. মনোবিজ্ঞান mental philosophy.

মনস্তাপ বি. অত্যাধিক মনোকষ্ট,সন্তাপ agony, mental pain.

মনস্থ বিণ. মনত ভৰা intended, desired, ইচ্ছা, অভিপ্ৰায় intention, will.

মনা অক. ধা. লোকৰ দ্বাৰা সন্মান কৰা, বিশ্বাস কৰা to cause to be respected or to believe. বিণ মনযুক্ত, 'ক্ষুদ্ৰমনা' minded.

মনাই (পণ্ডিত) বি. মন, চিত্ত mind.

মনা-কচু, মানকচু বি. এবিধ ডাঙৰ জাতিৰ বৰকৈ খজুওৱা কচু a kind of arum.

মনান্তৰ বি. মনোবিবাদ, বিৰোধভাব dispute.

মনিচ বি. 'মনুষ্য' শব্দৰ অপভ্ৰংশ।

মনিয়ৰি বি. এবিধ সৰু মাছ a kind of small fish.

মনিষাই (পু. অ.) 'মুনিষাই' চোৱাঁ।

মনিব বি. প্ৰভু master.

মনীষা বি. বুদ্ধি। **মনীষী** বিণ. জ্ঞানী,. বুদ্ধিমন্ত learned, intelligent. বি. শিক্ষিত লোক, জ্ঞানীলোক।

মনু বি. ব্ৰহ্মাৰ পুতেক আৰু মনুষ্য বিলাকৰ আদি পুৰুষ, শাস্ত্ৰৰ মতে মনু চৈধ্য জনা, এওঁলোকৰ প্ৰত্যেক জনে ক্ৰমে পৃথিবীৰ অধিপতি হয় ; স্বায়ম্ভুব মনুৱে লিখা এখন স্মৃতি শাস্ত্ৰ।

মনুষ্য বি. মানুহ, মানুহ জাতি man, mankind. **মনুষ্যত্ব** মানুহৰ গুণ, মানুহৰ স্বভাৱ manliness.

মনেপতা বিণ. কাল্পনিক imaginary.

মনে মনে ক্ৰি. বিণ. নমতাকৈ, কথা নোকোৱাকৈ, গুপ্তভাৱে without speaking, secretly.

মনে মুখে ক্ৰি. বিণ. মনেৰে আৰু মুখেৰে, পেটে সমন্বিতে with heart and speech.

মনে সজা বিণ. মনে পতা।

মনোগত বিণ. মনত ওপজা, আন্তৰিক, মনঃস্থিত formed in the mind, internal.

মনোজ বি. মদন, কামদেৱ।

মনোজগত বি. চিন্তাৰাজ্য, অন্তঃকৰণ ৰূপ বিশ্ব।

মনোজৱ বিণ মনৰ সমান বেগী swift as thought.

মনোজ্ঞ বিণ. মনোহৰ, সুন্দৰ agreeable, charming.

মনোনীত বিণ. বাছি লোৱা, ভাল বুলি গ্ৰহণ কৰা chosen, approved. বি. **মনোনয়ন** ভাল-বুলি গ্ৰহণ কৰা কাৰ্য্য selection, nomination. **মনোনয়ন পত্ৰ** কোনো নিৰ্ব্বাচনী পদৰ কাৰণে কোনো

লোকক মনোনীত কৰি আবেদন কৰা কাগজ nomination paper.

মনোনিবেশ বি. মনোযোগ attention. **মনোবাঞ্ছা** অভীষ্ট। **মনোবিজ্ঞান** বি. মনস্তত্ব mental philosophy, psychology.

মনোময় বি. যেনে ইচ্ছা তেনেকৈ চ'লিব পৰা, অবাধ independent, unrestrained.

মনোমালিন্য বি. মনান্তৰ।

মনো-মোহন মনোহাৰী।

মনোযোগ বি. মনোনিবেশ attention. **মনোযোগী** বি. অভিনিবিষ্ট attentive. **মনোৰঞ্জক** মনৰ আনন্দদায়ক। বি. **মনোৰঞ্জন**।

মনোৰথ বি. বাঞ্ছা, ইচ্ছা, অভিলাষ wish, desire.

মনোৰম বি. মনোৰঞ্জক, ৰমণীয় lovely, pleasing. স্ত্ৰী. **মনোৰমা**।

মনোৱা বি. হেলচী, পানীত হোৱা এবিধ তিতা শাক an aquatic pot herb.

মনোৰাজ্য বি. মনোজগত, হৃদয় ৰূপ ৰাজ্য।

মনোলোভা বি. মনোহাৰিণী।

মনোহৰ, মনোহাৰী বি. সুন্দৰ, ধুনীয়া, চিত্তাকৰ্ষক, মন ভুলোৱা charming, pleasing. স্ত্ৰী. **মনোহাৰিণী**

মনোহৰ বি. এজাতি কল, ইয়াৰ কেবাবিধো আছে—বৰ মনোহৰ, মনোহৰ।

মন্তব্য বি. অভিমত remark, কো[illegible] কথা বা কাৰ্য্যৰ ওপৰত কৰলগীয়া [illegible] opinion.

মন্ত্ৰ বি. দেৱতাক উপাসনা কৰা ৱ[illegible] বা বাক্য a hymn, কোনো দেৱ[illegible] ভূত, প্ৰেত, মানুহক বশ কৰা বা [illegible] উপশম কৰিবৰ নিমিত্তে ব্যৱহাৰ [illegible] বাক্য incantation, গুপ্ত [illegible] secret matter, সাধনাৰ সম[illegible] জপ কৰা গুৰুদত্ত বাক্য। **মন্ত্ৰ[illegible]** মন্ত্ৰৰ দ্বাৰা পবিত্ৰ কৰা। **মন্ত্ৰ[illegible]** মন্ত্ৰৰ দ্বাৰা মুগ্ধ spell-bound.

মন্ত্ৰণা, মন্ত্ৰণ বি. গুপ্ত পৰামৰ্শ [illegible] আলচ secret consultatio[n] কৰ্ত্তব্য বিষয়ত উপদেশ।

মন্ত্ৰী বি. পৰামৰ্শ দিওঁতা a co[un]sellor, ৰজাক শাসন আৰু যুদ্ধবি[illegible] আদি কাৰ্য্যত উপদেশ দিওঁতা বিষয়[া] minister. **মন্ত্ৰিত্ব** মন্ত্ৰিৰ পদ, ম[illegible] গিৰি the office of a minist[er]

মন্থন বি. মথা বা ঘোঁটা কাৰ্য্য, গা[illegible] ঘূঁটি মাথন কৰা কাৰ্য্য act [of] churning, stirring [illegible] shaking.

মন্থৰ বি. ধীৰ, অলস, মন্দগা[মী] **মন্থৰ-গতি** ধীৰ গতি।

মন্দ বি. লেহেম, ধীৰ, প্ৰবল নোহ[ৈ] slow, dull, weak, অধম, [illegible] bad, vile, অহিত, অনিষ্ট inju[ry] কম less. **মন্দকাৰী** অনিষ্টৰ[illegible]

ন্দগতি ধীৰ গতি। **মন্দভাগী** ৰ্পলীয়া unfortunate. **মন্দমতি** ৰ্বোধ, কুস্বভাৱ থকা stupid, of d character.

ৰ বি সাগৰ মথোঁতে দেৱাসুৰে নীৰূপে ব্যৱহাৰ কৰা এটা পৰ্ব্বত।

দৰ ধাৰী বিষ্ণুৰ কূৰ্ম্মাৱতাৰ, বিষ্ণু।

ৰোগী বি. অজীৰ্ণ ৰোগ থকা speptic.

াকিনী বি. স্বৰ্গৰ গঙ্গা, আকাশী 1 Ganges of heaven.

াগ্নি বি. অজীৰ্ণতা indigestion.

াৰ বি. স্বৰ্গৰ পাৰিজাত ফুলৰ গছ, াৰ গছ।

ৰ বি. দেৱালয়, মঠ, ঘৰ a nple, a house.

াৰা বি. সৰু তাল cymbal.

বি. গভীৰ ধ্বনি deep sound, ঘমন্দ্ৰ'।

া বি. কামদেৱ, মদন the god love, Cupid.

বি. ক্ৰোধ, খং resentment, স্তোষ displeasure.

াৰ বি. পুৰাণমতে প্ৰতিজন মনুৰ াত্বকাল।

ল বি. ৰাজধানী বা নগৰৰ বাহিৰা the country remote m head-quarters. ক্ৰি. **চল ফুৰ** to tour,

ক বি. নগদ টকা ready ney, cash.

বি. মৌ-শিটা bee's wax.

মমকাৰ, মমত্ব বি. মোৰ কৰ্ম্ম বা মই কৰা কৰ্ম্ম এনেকুৱা ভাৱ egotism.

মম-বাতি বি. মাজত শলাকানি ভৰাই বত্তি স্বৰূপে ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ যুগুত কৰা মৌ শিটা বা তেনেকুৱা তেলীয়া বস্তু a wax-candle.

মমতা বি. মৰম, বেথা, স্নেহ love, affection, compassion (মমতাৰ অপভ্ৰংশ—মমত্)।

মময়া বিণ. বৰকৈ ভাল পোৱা, বৰ মিল very favourite, intimate.

ময় বি. মদ, হাতী হিমেজু। **ময়মত্ত** মদমত্ত in rut or sexual excitement.

ময়দান বি. মুকলি পথাৰ, খোলা ঠাই।

ময়লা বি. মল dirt.

ময়ূৰ বি. ম'ৰা চৰাই peacock. স্ত্ৰী.

মৰ অক. ধা. প্ৰাণ এৰ, নিৰ্জ্জীব হ, নাশ হ to die, to cease to exist. **মৰ-আঁউসী** বি. অমাৱস্যা, আঁউসী।

মৰ কামোৰ কোনো কামত মৰোঁজীওঁকৈ লগা কাৰ্য্য a desperate struggle to attain an object,

মৰকুঁচীয়া বি. কেঁচুৱা ল'ৰাক ধৰা এটা ৰোগ, এই ৰোগ হলে কেঁচুৱা ল'ৰা-ছোৱালী লাহে লাহে শুকাই খীণাই মৰে। **মৰ নৈ** নৈৰ এৰা সুঁতি। **মৰবল** প্ৰাণপণে দিয়া বল। **মৰভাও**

জোৰ মৰাৰ দৰে পৰি থাক। **মৰ-ভেশ** বি. কোনেও নিচিনা নজনা বা মৰাৰ নিচিনা অৱস্থা।

মৰ্মৰ্ (অনু. শব্দ.) শুকান, চনকা বস্তু ভাগোতে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ। অক. ধা. **মৰ্মৰা**। বি. **মৰমৰণি**। বিণ. **মৰমৰীয়া**। ক্রি. বিণ. **মৰ্মৰ্ কৰে**।

মৰ্শাল বি. এবিধ বনৰীয়া গছ a kind of tree.

মৰ শ্ৰী বি. অতি শ্ৰী, মৰিবৰ সময়ত ধৰা শ্ৰী বা সৌন্দৰ্য্য। **মৰসাহ** দুঃসাহস, অতিপাত সাহ।

মৰং বি. শৌচ কৰা ঘৰ বা বেৰা ঠাই, মলমূত্ৰ ত্যাগ কৰা ঘৰ a privy, a latrine। **মৰং চোৰা** বি. শৌচৰ ঘৰ আঁতোৰা মানুহ, মেতৰ a sweeper. **মৰং ঘৰ** চাং ঘৰ। **মৰক** বি. মাউৰ, মহামাৰী an epidemic. বিণ. **মৰকীয়া**।

মৰকত বি. পানা, এবিধ সেউজীয়া বা কলপতীয়া বৰণৰ বাখৰ an emerald.

মৰকীয়া বি. নিজৰ হাল গৰুৰ অভাৱত আনৰ হাল গৰু লৈ গৰাকীৰ আৰু তাৰ নিজৰ মাটিত পাল-বাঁটি হাল বোৱা মানুহ, সাধাৰণতে গৰাকীৰ মাটিত দুদিন আৰু নিজৰ মাটিত এদিন হাল বায়।

মৰগ বিণ. অধিক মূল্য লগা, অধিক দৰৰ, কিনিবলৈ বহুত ধন লগা costly, dear. বি. কিনিবলৈ বহুত ধন লগা অৱস্থা। বিণ. **মৰগী** দুৰ্মূল্য, অলপ দৰত বস্তু নোপোৱা

মৰগ বি. কামভাব প্ৰবল হো[illegible] গতিকে হোৱা উত্তেজনা (হাত[illegible] খাটে) state of being in r[illegible] অক. ধা. **মৰগ উঠ, মৰগ চৰ**।

মৰণ বি. মৃত্যু, মৰা কাৰ্য্য death, [illegible] of dying. **মৰণত শৰণ ল** কো[illegible] কামত মৰোঁ জীওঁ বুলি বা প্ৰাণ ট[illegible] লাগ। **মৰণত শৰণ লৈ** প্ৰাণপ[illegible] প্ৰাণ টাঁকি। **মৰণশীল** যাৰ ম[illegible] আছে mortal.

মৰণান্তিক বিণ. মৃত্যুতুল্য, মৰি[illegible] সমান। **মৰণাশৌচ** সম্বন্ধীয়া মা[illegible] মৰিলে লগা অশৌচ।

মৰণা বি. গৰু বা ম'হৰ দ্বাৰা খচৰ[illegible] গুটি বেলেগাবলৈ মেলি লোৱা [illegible] ধান। ক্রি. **মৰণা মাৰ**।

মৰত (বাক্যত) বি. মৰ্ত্ত্য, পৃথি[illegible] the earth.

মৰদ বি. ডেকা মুনিহ মানুহ t[illegible] male adult.

মৰন্তে (পু. অ.) মৰিবৰ সময়ত, মৃ[illegible] কালত at the time of death.

মৰপা বি. কাঠ বাঁহ সমান কৰা এ[illegible] ৰৰ নিচিনা যতন a kind of fi[illegible] for smoothing wood.

মৰম বি. চেনেহ, বেথা, ভাল পো[illegible] affection, love, (পু.অ.) অন্ত[illegible] হৃদয়, মৰ্ম্মস্থান। সক. ধা. **মৰম ব**[illegible] চেনেহ কৰ, পুতৌ কৰ। অক. **মৰম পজিয়া** পুতৌ কৰ, সহানুভূ[illegible]

প্ৰকাশ কৰ। সক. ধা. **মৰম লগা** স্নেহৰ পাত্ৰ। অক. ধা. **মৰম লাগ** কেনেহ লাগ।

d**মিয়াল** বিণ. মৰম থকা, দয়ালু kind, affectionate.

নীল বি. 'মড়ল' চোৱা।

মৰলীয়া বি. ডাঙৰ পাতেৰে সৈতে এবিধ গছ a kind of tree.

s**মলীপাক** বি. বৰ খৰকৈ মৰা পাক quick turn.

মৰ্ষ ক্রি. মাৰ্জ্জনা কৰ to forgive.

মৰিহ অক. ধা. বৰকৈ শুকাই জীৰ্ণ হ, বৰকৈ শুকাই মুৰমুৰীয়া হ to dry so as to crumble, to decay.

মৰা বি. ময়ূৰ peacock.

মৰা বিণ. জীৱ নথকা, মৃত্যু হোৱা deceased, dead. বি. মৰা মানুহ deceased person.

মৰা (পাচনী. ধা.) অন্যৰ দ্বাৰাই প্ৰহাৰ কৰা, শস্য সৰোৱা to cause to be beaten or thrashed.

মৰাণ বি. মটক, মোৰামৰীয়া, নিষ্ঠুৰ মানুহ।

মৰাণ আদা বি. এবিধ উগ্ৰ জাল থকা আদা a variety of ginger.

মৰাপাট বি. মৰা গছৰ আঁহ jute.

মৰা পিটা কৰ পৰস্পৰ পাব লগীয়া আৰু দিব লগীয়া ধনত মাৰি ধাৰ শুজ to set off one's debt against another.

মৰামৰি বি. পৰস্পৰে আঘাত কৰা কাৰ্য্য a mutual beating.

মৰা মুগা যেন লাল-কাল, অতিক্ষীণ আৰু দুৰ্ব্বল very lean and weak.

মৰামুছা মূৰ্চ্ছা গৈ পৰি থকাৰ নিচিনা, অতি দুৰ্ব্বল senseless, very weak, অতি সাঙ্ঘাতিক বা টান (নৰিয়া) very severe.

মৰামুৰা বিণ. মনমৰা, বিমৰ্ষ sad, cheerless.

মৰা শ বি. শৱ, মৃত প্ৰাণীৰ শৰীৰ a dead body.

মৰা, মৰাশাক বি. এবিধ সক গছ, ইয়াৰ তিনি প্ৰকাৰ দেখিবলৈ পোৱা যায় টেঙা মৰা, মিঠা মৰা, তিতা মৰা।

ম'ৰা-হাতী বি. মখনা, দাঁত নথকা মতা হাতী a male elephant having no tusks.

মৰি, মৰিটেঙা বি. এজাতি পকিলে বৰ মিঠা হোৱা টেঙা ফল a species of citron.

মৰিচ বি. জলকীয়া a chilli and its plant.

মৰিচা বি. এবিধ বাৰিষা বাম খেতিত হোৱা শাক a kind of pot herb.

মৰিচা বি. আৰ্চী বা আন চকচকীয়া বস্তুত ধৰা মল stain on a glass or shining metal.

মৰিনৈ বি. মৰ নৈ।

মৰিপৰি, মৰিমুজি ক্রি. বিণ. প্ৰাণ টাঁকি, প্ৰাণ যোৱালৈ ভয় নকৰি at the risk of life, desperately.

মৰিয়তি বিণ. আপুনি মৰি শুকাই থকা (মৰি) dead and dry as fuel.

মৰিয়নি বি. মৰি খোৱা মাটি, পানীত তল গৈ মৰি জহি থাকিবলৈ হাবি কাটি থোৱা খেতিৰ মাটি।

মৰিয়া সক. ধা. মাৰিৰে আঘাত কৰ, টাঙোনেৰে কোবা to strike with a stick or club. **ম'ৰিয়া ম'ৰি** এজনে আন এজনক মাৰিৰে আঘাত কৰা কাৰ্য্য, টঙনা-টঙনি। **মৰিসাজি, মৰিহাজি** কেবাটাও ওপজা আৰু মৰাৰ পাছত।

মৰিশালি বি. শ্মশান, মৰা শ খৰি দিয়া বা পোতা ঠাই a funeral place, a burial or burning ground.

মৰিষণ বি. ক্ষমা কৰণ pardon.

মৰীচি বি. ব্ৰহ্মাৰ এজন পুত্ৰ আৰু ঋষি, প্ৰধান বায়ু।

মৰীচিকা বি. মৃগতৃষ্ণা, মৰুভূমিৰ উষ্ণ বালিৰ ওপৰত সূৰ্য্য কিৰণ পৰিলে হোৱা জলভ্ৰম mirage.

মৰীয়া বি. পিতলৰ কাম কৰা এজাতি মুচলমান। স্ত্ৰী. **মৰীয়ানী**।

মৰুভূমি বি. শুকান বালিময় গছ গছনি, পানী আৰু মানুহ নথকা ঠাই a desert.

মৰুৎ বি. বায়ু।

মৰুৱা বি. মাৰ নকঢ়া, সূতাত দিয়া তাহোন বা মাৰ সুগুচোৱা।

মৰুৱা বি. ছিৰলী ছিৰলা পাতেৰে এবিধ সুগন্ধি বন।

মৰ্কট বি. বান্দৰ a monkey.

মৰ্কটীয়া বিণ. মানুহ বা জন্তু বেছিকৈ মৰা সময়।

মৰ্জ্জি বি. ইচ্ছা will.

মৰ্ত্ত্য বি. ভূলোক, পৃথিবী the earth. বিণ. মৃত্যুৰ অধীন, মৰণশীল subject to death. **মৰ্ত্ত্যলীলা** পাৰ্থিব জীৱনত কৰা কাৰ্য্য worldly actions. **মৰ্ত্ত্যলোক** পৃথিবী, ভুবন the earth.

মৰ্দ্দ সক. ধা. পটাত বাট, গুড়ি কৰ, নাশ কৰ to grind, to crush, to destroy, দমন কৰ, বশ কৰ to subdue. বি. **মৰ্দ্দন**। বিণ. **মৰ্দ্দিত**।

মৰ্ম্ম বি. ভাব, তাৎপৰ্য্য purport, substance, মৰ্ম্মস্থান vital part of the body, সন্তাপ, শোক sorrow, grief. **মৰ্ম্মভেদী** মৰ্ম্মস্থান ভেদ কৰা, বৰ কষ্ট দিয়া penetrating the vitals, very painful. **মৰ্ম্মস্থল, মৰ্ম্মস্থান** শৰীৰৰ কোমল ঠাই delicate part of the body. **মৰ্ম্মান্তিক** হৃদয় বিদাৰক heart-rending. **মৰ্ম্মাৰ্থ** গূঢ় অৰ্থ, তাৎপৰ্য্য। **মৰ্ম্মন্তুদ** মৰ্ম্মভেদক।

মৰ্ম্মৰতী বি. এবিধ লতা a kind of creeper.

মৰ্য্যদা, মৰ্য্যাদা বি. মান, সম্ভ্ৰম, গৌৰৱ honour, respect, esteem. **মৰ্য্যাদাৱন্ত** বি. মানী সম্ভ্ৰান্ত respectable, honourable.

মৰ্য্যাত বি. অপমানৰ ভয়, সম্ভ্ৰম, আত্ম-সন্মান fear of being dishonoured, self-respect.

মৰ্ষ সক ধা. ক্ষমা কৰ, দোষ এৰ to forgive. বি. **মৰ্ষণ** ক্ষমা pardon

মল বি. লেতেৰা, মলি, গু মূত dirt soil, ordure and urine, পাপ. কলঙ্ক sin, scandal,

মল বি. আমৰ ফুল the blossoms of the mango tree. ক্রি. **মলিয়া**।

মল সক. ধা. মোচৰ, মোহাৰ, মোহাৰি মিহলা বা সান to squeeze, to crush, to mix. মোহাৰি পৰিষ্কাৰ কৰ to rub.

মলমল বি. এবিধ বগা মিহি কপাহী কাপোৰ soft muslin.

মলমলা অক. ধা. ভাল গোন্ধা to spread fragrance. বিণ. **মলমলীয়া** সুগন্ধি। ক্রি. বিণ. **মলমল্ কৰে**।

মলঙ্ বি. নাওৰ ডিঙি, নাওৰ টিং the prow of a boat.

মলঙ অক. ধা. ভেঁকুৰ, দুৰ্গন্ধ বা সোৱাদ নাইকিয়া হ to be musty.

মলংগিৰি বিণ. ওখ ডাঙৰ টিং থকা, ডাঙৰ (নাও) very large (said of a boat).

মলখু, মলখু-চাউল বি. চালনীত নসৰকা নভগা কৰা চাউল unbroken rice which remairs on the seive after sifting.

মলঙা সক. ধা. ভেঁকুৰা to cause to be musty. বিণ. ভেঁকুৰা musty.

মলচ সক. ধা. ঘঁহি গুচা, মচি গুচা to rub, to wipe.

মলত্যাগ বি. পেটৰ মলি উলিওৱা কাৰ্য্য, শৌচ the act of voiding excrement.

মলদ্বাৰ বি. পোকৰ, শৌচদ্বাৰ the anus.

মলপ বি. নৈৰ সোঁত নথকা পানী standing water in a river.

মলম বি. প্ৰলেপ, তৈলাদি ঘটিত ডাঠ প্ৰলেপ an ointment.

মলমতি বিণ. পাপী, দুৰাশয় sinful, vile.

মলমা কৰা বিণ. খটোৱা বা পানী চৰোৱা coated as with gold or silver.

মলমাস বি. জ্যোতিষৰ সৌৰ আৰু চান্দ্ৰ দুয়ো মতৰ গণনাৰ মিল কৰিবলৈ তিনি বছৰে তিনি বছৰে বেছিকৈ লোৱা মাহ, এই মাহত দুটা আঁউসী পৰে আৰু হিন্দুমতে কোনো শুভকাৰ্য্য কৰিব নেপায়।

মলমূত্ৰ বি. গু মুত ordure and urine.

মলয়, মলয়া, মলয়া বাৰ বি. ভাৰতৰ দক্ষিণ-পশ্চিমে বোম্বাই প্ৰদেশত থকা পছিম ঘাট পৰ্ব্বতৰ উৎকৃষ্ট চন্দন কাঠৰ সুগন্ধ লৈ অহা মৌৰ বতাহ; বসন্তৰ আৰম্ভণৰে পৰা দক্ষিণ দিশৰ পৰা বলা সুগন্ধি আৰু শীতল বতাহ the breeze flowing from the mountain 'Malaya' at the beginning of the spring. **মলয়জ** মলয় পৰ্ব্বত জাত, মলয়া বতাহ, **মলয়াচল** মলয় পৰ্ব্বত। **মলয়ানিল** মলয়া বায়ু।

মলহা বি. নৈৰ ওচৰত গজা এবিধ ডাঙৰ আৰু ৰসাল খাগৰি a kind of large reed.

মলা বি. সৰু মাটিৰ পাত্ৰ a small earthen vessel. **মলা চৰু** মলাত কৈ অলপ ডাঙৰ চৰু।

মলা সক. ধা. লোকৰ দ্বাৰা মোচৰা বা মোছৰা to cause to rub. **মলা ধপাত** ধপাতৰ শুকান পাত লালীৰ লগত মলি বা খুন্দি চিলিমত লগাই ধোঁৱা খাবলৈ তৈয়াৰ কৰা বস্তু। **মলামুৰা** মলাৰ নিচিনা ঘূৰণীয়া মুখ থকা। স্ত্ৰী. **মলামুৰী**।

মলি বি. ওখল, মল dirt, filth. **মলিন** বিণ. মলিয়ন dirty, বিমৰ্ষ cheerless. বি. **মলিনতা**। **মলিয়ন** বিণ. মলযুক্ত, মলিলগা dirty, filthy.

মলীয়া বি. মালা-গঁথা মানুহ, মালা যোগনিয়াৰ।

মলুৰা, মলুৰা বান্দৰ বি. শকত, ডাঙৰ মতা বান্দৰ a big male monkey.

মল্ল বি. মাল, বাহুযোদ্ধা a wrestler **মল্লযুদ্ধ** মালযুঁজ wrestling.

মল্লাৰ বি. বৰগীতৰ এটা ৰাগ, আৰ্য্য সঙ্গীতৰ এটা সুৰৰ নাম a kind of tune in Hindu music.

মল্লিকা বি এজাতি সুগন্ধি বগা ফুল the Arabian jasmine.

মশক বি. এবিধ তেজ পিয়া মাখি জাতিৰ কীট, মহ mosquito.

মষিমূৰ বিণ. ধ্বংস, নষ্ট, চুৰমাৰ, খণ্ড খণ্ড totally destroyed, broken into pieces.

মস্কৰা বি. ঠাট্টা, বিদ্ৰূপ jest, ridicule.

মস্কিল বি. অসুবিধা, কষ্ট difficulty, trouble.

মস্ত বিণ. প্ৰকাণ্ড, বৰ ডাঙৰ big, large.

মস্তক বি. মূৰ, শিৰ the head. **মস্তকমণি** বি. সৰ্ব্বশ্ৰেষ্ঠ বা পূজনীয় লোক the supreme or highest being.

মস্তৰাম বিণ. বৰ ডাঙৰ very big.

মস্তিষ্ক বি. মূৰৰ ঘিউ, মগজ brain.

মস্তুল বি. নাবৰ পাল তৰা খুঁটা a mast.

মহ বি. মধ্য, মাজ।

মহ্ বি. এবিধ তেজ পিয়া কীট a mosquito.

ম'হ বি. এবিধ শিঙাল জন্তু a buffalo. **ম'হ-গুৱাল** ম'হ ৰখীয়া।

মহ্কুমা বি. কোনো জিলাৰ একখণ্ড sub-division.

মহ্মহ্ কৰে ক্রি. বিণ. বৰ ইচ্ছা আৰু আনন্দেৰে।

মহ্মহীয়া বি. সুগন্ধি, ভাল বা সুখ লগা, কোমল pleasant to taste or smell, delicate ; কাৰো লগত বৰকৈ ভাল ভাব হোৱা friendly.

মহ্ৰজীয়া বিণ. ক'লা মুগা চানেকীয়া dirty brown.

মহঙা বিণ. মৰগ, মহার্ঘ costly, dear.

ম'হটিয়া সক. ধা. ভৰিৰে মোহাৰ, খচকি নষ্ট কৰ to crush by treading down.

মহৎ বিণ. ডাঙৰ, বৃহদাকাৰ, শ্রেষ্ঠ, উদাৰ great, large, chief. বি. **মহত্তালি** বৰাই, ডাক্তোপ show of one's power and strength, মহত্ব, গৌৰৱ greatness, dignity. **মহত্ব** বি. শ্রেষ্ঠতা, ডাঙৰ গুণ, উদাৰতা greatness, magnanimity, **মহত্তত্ত্ব** সাংখ্যদর্শনমতে চৌবিশ তত্ত্বৰ দ্বিতীয় তত্ত্ব, বুদ্ধি।

মহন (মোহন) বি. আহোম সকলৰ এটি পুৰোহিত সম্প্রদায় a priestly class of the Ahoms.

মহন্ত বি. মহাজন, ঈশ্বৰপৰায়ণ লোক, সাধু an honest man, a pious man, নামধর্ম প্রবর্ত্তোৱা এই দেশৰ সত্ৰৰ গোসাঁই।

মহম্মদ বি. মুচলমান ধর্মপ্রবর্ত্তক Mahommed.

মহৰম বি. মুচলমান বছৰৰ প্রথম মাহ, উক্ত মাহত পালন কৰা এটা পর্ব্ব the first month of the Moslem year, a Mahomedan festival.

মহৰি বি. আঠুৰা a curtain.

মহৰী বি. কাকতী, লিখাপঢ়া কাম কৰা বিষয়া a writer, a clerk.

মহর্ষি বি. শ্রেষ্ঠ ঋষি a superior sage.

মহল বি. ঘৰৰ বেলেগ বেলেগ তলা, মহলা a storey, ঘৰ-বাৰী, টোল a residential quarter, শাসন কৰিবলৈ বা কৰ কাটল আদায় কৰাৰ সুবিধাৰ কাৰণে ভাগ কৰি লোৱা দেশৰ কোনো এক খণ্ড a divison, a lot. **মহলদাৰ** বি. কৰ কাটল আদায় কৰিবলৈ দেশৰ কোনো খণ্ডৰ নাইবা অইন কোনো বস্তুৰ ভাৰ পোৱা লোক a leaseholder, a lessee.

মহলা বি. বিদ্যাৰ পৰীক্ষা, আলচ an examination, secret counsel. **মহলা পাত** গোপনে আলচ কৰ। **মহলা মাৰ** কাম বন নকৰি কথা চোবাই ফুৰ।

মহলা বি. আবিয়া a torch, কৈঁচুৱা ন'বাক গাথীব খুওৱা ফটা কাণিৰ সৰু টুপলি, ঘৰৰ খলপা।

মহলীয়া বি. গাৱঁত উৎপন্ন হোৱা বস্তু আনি থাউকতে বেচোঁতা a wholesale dealer of country-produce.

মহলীয়া বিণ. কেবা খলপীয়া having several storeys.

মহলোক বি. সত্য লোকৰ তলৰ এখন স্বৰ্গ।

মহা বিণ. ডাঙৰ, প্ৰধান, শ্ৰেষ্ঠ, প্ৰবল great, large, chief, excellent, violent.

মহা বি. চাৰি অনা, সিকি, চাৰি ভাগৰ এভাগ one-fourth of a rupee, এতোলাৰ চাৰি ভাগৰ এভাগৰ ওজন the weight of one-fourth of a rupee. বিণ. **মহীয়া**।

মহা বি. আইৰ ভনীয়েকৰ স্বামী husband of mother's sister.

মহাকল্প বি. মহাপ্ৰলয়।

মহাকবি বি. অসাধাৰণ প্ৰতিভাশালী কবি, মহাকাব্য প্ৰণেতা। **মহাকাব্য** পৌৰাণিক বা ঐতিহাসিক বৃত্তান্ত-মূলক বৃহৎ কাব্য epic.

মহাকায় বিণ. শকত আৰু ডাঙৰ গাৰ strong and stout.

মহাকাল বি. ৰুদ্ৰ, শিব the God Siva.

মহাগুৰু বি. পিতা, মাতা, আচাৰ্য্য, পতি।

মহাজন বি. সাধুলোক, মহন্ত, ধৰ্ম্ম শিক্ষা দাতা a sage, virtuous man, a religious instructor বেপাৰী, সদাগৰ a trader, a merchant ; সুদলৈ ধন ধাৰে দিয়া লোক a money-lender. **মহাজনী** কাৰবাৰ সম্বন্ধীয়। **মহাজনীয়া** মহাজন বা মহন্ত সম্বন্ধীয়।

মহাতেজা বিণ. অতিশয় তেজস্বী।

মহাজ্ঞান বি. পৰম জ্ঞান, তত্ত্বজ্ঞান supreme knowledge, divine truth. বিণ. **মহাজ্ঞানী**।

মহাতল বি. সাত পাতালৰ পঞ্চম তলা বা খলপা।

মহাত্মা বি. শ্ৰেষ্ঠ লোক, মহাপুৰুষ a great man, an eminent personage.

মহাত্ম্য বি. দেৱতাৰ শক্তি, অলৌকিক শক্তি glory, divine power.

মহাদেৱ বি. শিৱ, মহেশ্বৰ a name of Shiva. **মহাদেৱী** বি. মহাদেৱৰ ভাৰ্য্যা, দুৰ্গা Durga, পাটমাদৈ, মহাৰাণী the chief queen.

মহাদেশ বি. বহুত দেশ জুৰি থকা পৃথিবীৰ এটা বৃহত্তম ভাগ a continent.

মহা দৈ বি. মাদৈ, ঘাই কুঁৱৰী the chief queen of a king.

মহান্ বিণ. মহা, শ্ৰেষ্ঠ, ডাঙৰ great, grand, মাননীয়, পূজনীয়, respectable, venerable.

মহানিদ্ৰা বি. মৃত্যু, মৰণ death.

মহানিম বি. বৰ তিতা পাতেৰে এজাতি নিম।

মহানিশা বি. মাজ ৰাতি midnight.

মহানুভৱ বিণ. উদাৰ স্বভাৱ।

মহাপাতক, মহাপাপ বি. ঘোৰ পাপ a sin of the highest order. বিণ. **মহাপাতকী, মহাপাপী**।

মহাপাত্ৰ বি. প্ৰধান মন্ত্ৰী a prime minister, জগন্নাথৰ প্ৰধান পাণ্ডা a chief priest of Jagannath temple.

মহাপুৰুষ বি. অসাধাৰণ শক্তিমান সাধু পুৰুষ a virtuous man, পুৰুষোত্তম, বিষ্ণু God, Vishnu, আসামৰ বৈষ্ণৱ ধৰ্ম্ম প্ৰৱৰ্ত্তক শঙ্কৰ দেৱ আৰু তেওঁৰ শিষ্য মাধৱ দেৱ Sankardeva and his disciple Madhabdeva, the founder, of the Vaishnava religion in Assam, **মহাপুৰুষীয়া** বিণ. দুজনা মহাপুৰুষ শঙ্কৰদেৱ আৰু মাধৱদেৱৰ ধৰ্ম্ম মতত চলা।

মহাপ্ৰকৃতি বি. আদ্যাশক্তি, সৃষ্টি-কাৰ্য্যৰ শক্তি the great female energy in nature.

মহাপ্ৰয়াণ, মহাপ্ৰস্থান বি. মৃত্যু, মৰণ death.

মহাপ্ৰলয় বি. সৃষ্টিৰ নাশ।

মহাপ্ৰাণ বৰ্ণ বি. বৰ্গৰ দ্বিতীয় আৰু চতুৰ্থ বৰ্ণ an aspirated letter.

মহাপেচ বি. ৰাজকাৰ্য্যৰ সম্পৰ্কীয় কাগজ-পত্ৰ আৰু আদালতৰ মকৰ্দ্দমা আদিৰ নথিৰ ভঁৰালী a record-keeper. **মহাপেচখানা** আদালতৰ কাগজ-পত্ৰ ৰখা ঠাই a record-room.

মহাবাহু বিণ. বৰ বলী, পৰাক্ৰমী strong, powerful.

মহাবিদ্যা বি. দুৰ্গাদেৱী the goddess Durga.

মহাভাগ বি. দয়াদি সদ্‌গুণ সম্পন্ন, ঈশ্বৰ-ভক্ত a saint, one devoted to God, মহা সৌভাগ্য a great blessing.

মহাভাৰত বি. কুৰু-পাণ্ডৱৰ বৃত্তান্ত-মূলক মহাকাব্য।

মহামতি বি. অতি বুদ্ধিমন্ত, উচ্চমনা very intelligent, noble-minded. বি. উচ্চমনা লোক a highminded man.

মহামহিম বিণ. অতি গৌৰৱশালী, বৰ মান্যৱন্ত illustrious, honourable.

মহামহোপাধ্যায় বি. সংস্কৃত পণ্ডিতৰ এটাইতকৈ ডাঙৰ উপাধি, বিখ্যাত পণ্ডিত।

মহামায়া বি. সৃষ্টিকাৰ্য্যৰ কাৰণ-স্বৰূপিণী অবিদ্যা, আদ্যা প্ৰকৃতি a passive matter of creation.

মহামাৰ বি. দুৰ্ঘটনা, মহাবিপদ a mishap, a great distress.

মহামাৰী বি. মৰক, মাউৰ, অনেক

, জীৱৰ প্ৰাণ হানি কৰা ৰোগ an epidemic.

মহাযজ্ঞ বি. ডাঙৰ বা প্ৰধান যজ্ঞ, হিন্দুৰ পাঁচোটা দৈনিক কামৰ এটা —যেনে, বেদ পাঠ, অগ্নিহোত্ৰ, তৰ্পণ, অতিথি-সংকাৰ আৰু প্ৰাণীক আহাৰ দান।

মহাৰথ, মহাৰথী বি. ডাঙৰ যুঁজাৰু a great or skilful warrior.

মহাৰাজ বি. ডাঙৰ ৰজা, ৰাজ চক্ৰবৰ্ত্তী an emperor. স্ত্ৰী. **মহাৰাণী**।

মহাৰোগ বি. বৰ ৰোগ, কুষ্ঠ, ৰাজযক্ষ্মা ইত্যাদি a dangerous disease, leprosy, phthisis etc. বিণ. **মহাৰোগী**। স্ত্ৰী. **মহাৰোগিনী**।

মহাৰ্ঘ বিণ. মৰগ, বহুমূলীয়া dear, costly.

মহাৰ্ণৱ বি. মহাসাগৰ the ocean.

মহালয়া বি. চান্দ্ৰ আহিন মাহৰ আঁউসী, দুৰ্গা পূজাৰ আগৰ আঁউসী the day of the new-moon in the month of Aswin (lunar month),

মহাশক্তি বি. দুৰ্গাদেৱী the goddess Durga.

মহাশয় বি. শ্ৰেষ্ঠ লোক, মানীলোক a superior person, a respectable man, ভদ্ৰলোকক কৰা সম্বোধন sir. স্ত্ৰী. **মহাশয়া**।

মহাশয়ন বি. মৃত্যু death.

মহাষ্টমী দুৰ্গাপূজাৰ অষ্টমী।

মহাসাগৰ মহাসমুদ্ৰ an ocean.

মহিনা বি. মাহ month.

মহিমা বি. মাহাত্ম্য divine power, গৌৰৱ, প্ৰতাপ dignity, power.

মহিলা বি. ভদ্ৰলোকৰ তিৰোতা a woman, a lady.

মহিষ বি. ম'হ a buffalo, **মহিষাসুৰ** বি. ম'হৰ নিচিনা আকৃতিৰ এটা অসুৰ, দুৰ্গাদেৱীয়ে বধ কৰিছিল।

মহিষী বি. ৰাণী, ৰজাৰ ঘৈণী a queen.

মহী বি. চিয়াহী. ink. **মহীচুঙা** মৈলাম, দোৱাত an ink-pot, an ink-stand.

মহী বি. পৃথিৱী, বসুমতী the earth. **মহীতল** পৃথিৱী। **মহীধৰ** পৰ্ব্বত। **মহীপাল, মহীপতি** পৃথিৱীৰ গৰাকী, ৰজা a king.

মহীয়া বিণ. মাহৰ, মাহ সম্বন্ধীয় relating to a month.

মহুৰা বি. তাঁত বৰৰ কাৰণে ইকৰাৰ চুঙাত মেৰাই থোৱা সূতা। **মহুৰা পকা, মহুৰা ফুৰা** যঁতৰৰ দ্বাৰা মহুৰা কাঠীত সূতা মেৰিয়া।

মহুৱা বি. এবিধ ওখ ডাঙৰ গছ Mohua tree.

মহেন্দ্ৰ বি. স্বৰ্গৰ ৰজা, ইন্দ্ৰ Indra.

মহেশ, মহেশ্বৰ বি. শিৱ, মহাদেৱ Siva. স্ত্ৰী. **মহেশ্বৰী** দুৰ্গা Durga.

মহোৎসৱ বি. ডাঙৰ উৎসৱ, অনেক

লোক গোটখাই কৰা আমোদ-প্ৰমোদ a great rejoicing পৰ্ব্ব a religious festival.

মহোদধি বি. মহাসাগৰ ocean.

মহোদয় বি. মনৰ উচ্চ ভাৱ elevated state of mind মাস্থবান লোক, ডাঙৰ মানুহ a great man, ডাঙৰ লোকক সম্বোধন কৰা শব্দ। স্ত্ৰী. **মহোদয়া**।

মহৌষধ, মহৌষধি বি. উৎকৃষ্ট ঔষধ. প্ৰমাণী দৰৱ an infallible medicine.

মক্ষিকা বি. মাখি a fly.

মা বি. মাতৃ, আই mother.

মাই বি. মাতৃ, আই mother, মোমাইৰ ঘৈণী, মামী a maternal uncle's wife, সৰু ছোৱালীক মৰমেৰে মতা মাত a word used in tenderly addressing a little girl.

মাইকাঠী বি. যঁতৰৰ ডিলা বা যঁতৰ ঘূৰা মাৰি।

মাইকী বি. স্ত্ৰী. (জন্তু বা মানুহ) a female, মাতৃ mother, তিৰোতা a woman, a wife.

মাইৰ বি. প্ৰভাৱ, শক্তি, প্ৰবলতা force, violence.

মাইল (অব্যয়) হাতীক আঁঠুকঢ়াৰ পৰা তুলিবলৈ মতা মাত।

মাইল বি. আঠ ফাৰ্লং mile.

মাইহাং বি. বজা আৰু আহোম ডাঙৰীয়া সকলে ভাত খোৱা এবিধ বান-কঁাহী a dish with a foot used by the Ahoms of rank.

মাউথ বি. মথা, জাক a group, a multitude, a company. **মাউথীয়া** বিণ. সৰহীয়া। ক্ৰি. বিণ. **মাউথে**। **মাউথপাত, মাউথ-বান্ধ** জাক পাত, দল বান্ধ।

মাউত বি. হাতী চলাওঁতা an elephant driver.

মাউৰ বি. মৰক, জহনী an epidemic disease, cholera.

মাউৰা বিণ. মাক-বাপেক দুয়ো জীয়াই নথকা having no parent or parents, মাক বাপেক এজনো জীয়াই নথকা ল'ৰা। স্ত্ৰী. **মাউৰী**।

মাউৰীয়া বিণ. মাউৰে ধৰা, জহনী ৰোগত পৰা attacked with cholera or some other disease.

মাও, মাৱ বি. মাতৃ।

মাংস বি. মঙহ flesh, meat. **মাংসগ্ৰন্থি** মঙহ-গাঁঠি। **মাংসপিণ্ড** মঙহৰ চপৰা। **মাংসপেশী** শৰীৰৰ বেলেগ বেলেগ ঠাইলৈ তেজ সঞ্চালন কৰা নাড়ী বা শিৰ। **মাংসসাৰ** যি বস্তুৰ পৰা শৰীৰৰ মঙহ বৃদ্ধি হয়। **মাংসাশী** মাংসাহাৰী। **মাংসাহাৰী** বিণ. মঙহ খোৱা।

মাকই বি. গোমধান। **মাকত্** বি. ' জাত্রাডৰ গছ।

মাকৰি-ঘিলা বি. এবিধ বনৰীয়া লতা আৰু তাৰ ঘিলাৰ নিচিনা ফল।

মাকো বি. তাঁতৰ দীঘ-সূতাৰ মাজে বাণি-সূতা সৰকোৱা যতন a weaver's shuttle.

মাখন বি. লবনু, গাখীৰ মথি উলিওৱা সৰভাগ butter.

মাখি বি. এবিধ পাখি থকা পোক, মক্ষিকা a fly.

মাখিছাল বি. গাৰ ছাল ঢাকি থকা অতি পাতল ছাল epidermis. **খ মৌ** মাখিৰ নিচিনা সৰু এজাতি মৌ a variety of bee. **মাখিয়তী, মাখিলতী** বি. এবিধ বনৰীয়া সৰু গছ।

মাখুন্দী বি. মাইকী হাতী a female elephant.

মাগ সক. ধা. ভিক্ষা কৰ, খোজ to beg, to ask. বি. **মাগন**। **মাগনাই** ক্রি. বিণ. শুদাই gratis. **মাগনী** মাগি খোৱা তিৰোতা, ভিখাৰিণী। **মাগন্তা** খোজোঁতা।

মাগধ বিণ. মগধ দেশৰ, মগধ দেশৰ সম্বন্ধ থকা pertaining to Magadha. **মাগধী** মগধ দেশৰ বা বৰ্ত্তমান দক্ষিণ বেহাৰৰ ভাষা, সংস্কৃতৰ পৰা ওলোৱা এটা ভাষা।

মাগী বি. বেশ্যা a harlot.

মাগুৰ বি. এবিধ কাঠ মাছ a kind of mud-water fish. **মাগুৰি** বি. দ ঠাইত হোৱা এবিধ ধান।

মাঘ বি. বছৰৰ দশম মাহৰ নাম the tenth month of the Hindu year. **মাঘবিহু** বি. ভোগালি বিহু, পুহৰ সংক্রান্তি। **মাঘী সপ্তমী** মাঘ মাহৰ শুক্লা সপ্তমী।

মাঙ্গলিক, মাঙ্গল্য বিণ. মঙ্গলসূচক, শুভ, কুশল, শুভ আশীৰ্ব্বাদ।

মাচিয়া বি. এবিধ ওখ খুৰা থকা আসন, চকী a chair.

মাচুল বি. ডাক, ৰেল বা জাহাজত বস্তু পঠিয়ালে দিব লগা বেচ, ভাড়া postage, freight ; **স্কুল কলেজৰ** মাহিলী দিবলগীয়া ধন, পাৰ ঘাটৰ বেচ, বেপাৰৰ বস্তুৰ ওপৰত লগোৱা কৰ a fee, a duty, a toll.

মাছ বি. মৎস্য, এবিধ পানীত থকা জন্তু a fish. **মাছ বাকলীয়া** বি. চকুৰ মণি ঢাকি চকুৰ দৃষ্টি নষ্ট কৰা এচটা মাছৰ বাকলীৰ নিচিনা মঙহ cataract of the eye. **মাছ-তিয়াৰ, মাছুৱৈ** মাছ ধৰাত পাৰ্গত লোক। স্ত্রী. **মাছতী, মাছমৰীয়া** মাছ মৰা বা ধৰা fishing. বি. মাছ ধৰা মানুহ a fishing man, জালোৱা fisberman. **মাছ-বহীয়া** মাছ ধৰাত পাৰ্গত expert at catching fish. **মাছ বোকা** ওপৰৰ পৰা থাপ মাৰি মাছ ধৰি

খোৱা এবিধ চৰাই, হনুমন্তা the king-fisher.

মাজ বি. ভিতৰ, অন্তৰ, অভ্যন্তৰ inside, interior part, কেন্দ্ৰস্থল, সোঁমাজ centre. বিণ. মাজ বা ভিতৰত থকা, অন্তৰৰ middle, interior, central.

মাজ সক. ধা. ঘঁহ, মোহাৰ, মচ to wipe, rub. **মাজ খাল** মাজৰ কাললৈ দ বা চাপৰ। **মাজ ডাঙৰ** মাজডোখৰ ডাঙৰ। কঁকাল ডাঙৰ। **মাজমূৰ** সোঁমাজ, ব্ৰহ্মৰন্ধ্ৰ, তালু the crown of the head.

মাজতীয়া বিণ. মাজৰ, মধ্যভাগত উৎপন্ন হোৱা বা ওপজা middle.

মাজালী বিণ. মাজৰ, মাজত থকা central, midmost.

মাজিউ বিণ. দুজনৰ মাজত ওপজা, মাজু born between two.

মাজী বি. নাৱৰ গুৰিয়াল, নাৱৰীয়া a steerman, a boat-man.

মাজু বিণ. মাজিউ। **মাজু-আই** বৰ আইতকৈ অলপ সৰু এবিধ পকনি ধৰা বসন্ত ৰোগ chicken pox.

মাজুলী বি. পানীয়ে বেৰি থকা চাপৰি, দ্বীপ বা উপদ্বীপ island or peninsula, ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ মাজৰ শিৱসাগৰ জিলাত থকা এটা দ্বীপ।

মাজে (অব্যয়) মাজেদি through the middle. **মাজে মাজে** ক্ৰি. বিণ. সোঁমাজেদি, মাজে সময়ে, কেতিয়াবা কেতিয়াবা occasionally, now and then. **মাজে মুধে** ক্ৰি. বিণ. আগগুৰি নোহোৱাকৈ, অনিশ্চিত ৰূপে। **মাজে সময়ে** মাজে মাজে।

মাটি বি. ভূমি, পৃথিবী, বসুমতী the earth, বসতি কৰা বা বাস কৰা ঠাই land, ground. বিণ. মূল্যহীন, অপদাৰ্থ, নিষ্ফল valueless, fruitless **মাটি পানী লা** প্ৰস্ৰাৱ বা মল ত্যাগ কৰি মাটি ঘঁহি হাত-ভৰি ধো। **মাটি কঁঠাল** গাত কাঁইটীয়া বাকলি থকা এবিধ ফল the pine apple. **মাটি কাঁদুৰী, মাটি গাদুৰি** বি. এবিধ বন শাক, নেওঠনীয়া শাক a kind of pot herb **মাটি তেল** মাটি বা পুঙৰ পৰা ওলোৱা এবিধ তেল—ইয়াৰ পৰা পেট্ৰল কেৰাচিন আদি নিৰ্ম্মল তেল উলিয়াই ললে তাত মটীয়া বৰণৰ গেদ ৰয় ইয়াকে মাটি তেল বোলে earth oil. **মাটিমাহ** বি. এবিধ কলা বৰণীয়া মাহ। **মাটিমাহী** এবিধ সৰু চৰাই। **মাটি যেন** বিণ. পৃথিবী যেন ধীৰ, শান্ত quiet, calm. **মাটৌক টোকা** এবিধ দৰবত লগা লতা।

মাঠ বিণ. চোকা নোহোৱা, ভোটা, লেহেম not sharp, blunt, dull, ধীৰ, শান্ত slow, mild.

মাঠ সক. ধা. লাহে লাহে কোবাই

পিটি নিমজ কৰ to smooth by lightly striking with a small hammer. **মাঠনা** অলঙ্কাৰ, কঁহৰ পাত্ৰ আদি পিটি মিহি কৰা সৰু হাঁতুৰী small hammer.

মাঠি বি. মঠীয়া a large earthen jar.

মাঠি মুঠি ক্ৰি. বিণ. ভাবি চিন্তি thinking over and over again

মাড় বি. তাঁতত তাহোন দিবলৈ ধান বা চাউল সিজাই কৰা পনীয়া আঠা a size made by boiling rice. ক্ৰি. মাড় দে মাড়লগা to size.

মাণিক বি. এবিধ বেছি দামী মণি বা বাখৰ, উৎকৃষ্ট ডালিমা বাখৰ the best kind of ruby, তামোলৰ ফুলৰ কলি the betel-nut flower bud.

মাণিকি-মধুৰি বি. এবিধ সৰু আৰু সুগন্ধি জহাধান a kind of fragrant fine rice.

মাগুলী, মাগুল (পূ. অ.) বি. ৰাজ হাড় the back-bone.

মাত বি. মানুহৰ ভিভিৰ স্বৰ voice, শব্দ, ধ্বনি sound, বাক্য, কথা speech, ভাষা language, টান কথা, গালি harsh words, মাতিবৰ অধিকাৰ right of voice.

মাত অক. ধা. শব্দ কৰ to make a sound, কথা ক to speak. সক. ধা. নিমন্ত্ৰণ কৰ to invite, পাঠ কৰ to read, আবৃত্তি কৰ to recite, দোষ এৰাবলৈ মিনতি কৰ to beg pardon. বি. **মাতন**।

মাত-কথা মুখৰ মাত, কথা বতৰা, মাত-বোল voice, conversation গালি শপনি reproach. **মাত কথা** খা গালি শপনি খা।

মাত কাঢ়্ ডাক, শব্দ কৰ, কথা ফুটাই কব পৰা হ। **মাত দি** সোধা কথাৰ উত্তৰ দে। **মাত লগা** দেখা কৰ। **মাত ফুট** কথা কব পৰা হ, বাক্য উচ্চাৰিত হ। **মাতমৰ** নিমাত হ, কথা কব নোৱাৰা হ।

মাত-বোল মাত কথা। **মাত মাত** কথা ক। **মাত মাৰ** নিমাত কৰ, উত্তৰ বন্ধ কৰ। **মাত ল** আন জন্তুৰ মাত অনুকৰণ কৰিব পৰা। **মাত লগা** সম্বোধন কৰ, দেখা সাক্ষাৎ কৰ।

মাতঙ্গ বি. মতা হাতী a male elephant. স্ত্ৰী. **মাতঙ্গী**।

মাতব্বৰ বিণ. শ্ৰেষ্ঠ, ধনী আৰু মানী superior, respectable and wealthy.

মাতলি বি. ইন্দ্ৰ বা দেৱৰাজৰ ৰথৰ সাৰথি charioteer of Indra.

মাতা বি. আই, জননী a mother. **মাতামহ** বি. আইৰ বাপেক, ককা a maternal grand-father. স্ত্ৰী. **মাতামহী**।

মাতি ক্রি. বিণ. উন্মত্ত হৈ excitedly.

মাতী বি. জন্তুৰ মাইকী female animal.

মাতুল বি. মোমাই, আইৰ ভাই বা ককাই a maternal uncle.

মাতৃ বি. মাতা, জননী a mother (শাস্ত্রমতে—ব্রাহ্মী, মহেশ্বৰী, ঐন্দ্রী, বৰাহী, বৈষ্ণৱী, কৌমাৰী, চামুণ্ডা, চৰ্চ্চিকা এই আঠ জনা মাতৃমূৰ্ত্তি। গৌৰী, পদ্মা, শচী, মেধা, সাবিত্রী, বিজয়া, জয়া, দেৱসেনা, স্বধা, স্বাহা, শান্তি, পুষ্টি, ধৃতি, তুষ্টি, আত্মদেৱতা, কুলদেৱতা এই ষোলজনা মাতৃকা দেৱী)।

মাতৃগামী বি. নিজৰ মাকক অভিগমন কৰোঁতা। **মাতৃঘাতী, মাতৃবধী, মাতৃহন্তা** যি মাকক হত্যা কৰে। **মাতৃদায়** মৃতা মাতাৰ শ্ৰাদ্ধ নিৰ্ব্বাহ-ৰূপ কৰ্ত্তব্য। **মাতৃভাষা** জন্মভূমি বা নিজভাষাৰ ভাষণ mother tongue. **মাতৃভক্তি** মাকক চেনেহৰে সন্মান কৰা। **মাতৃহা, মাতৃহা যোগ** সন্তান জন্মৰ সময়ত কোনো কোনো গ্ৰহৰ মিলন, যাৰ দ্বাৰা মাকৰ মৃত্যু হব পাৰে। **মাতৃহীন** মাক নথকা। স্ত্রী. **মাতৃহীনা**।

মাতে মাতে ক্রি. বিণ. মাতৰ অনুসৰণ কৰি following one's voice, প্ৰত্যেক শব্দৰ অৰ্থ ভাঙি word for word.

মাত্র বিণ. সকলো, সমুদাই, আটাই (প্ৰাণী মাত্ৰই, বস্তু মাত্ৰকে), মাথোন, মুঠেই only. ক্রি. বিণ. তৎক্ষণাৎ তেতিয়াই instantly. **মাত্ৰকে, মাত্ৰকতে** তৎক্ষণাৎ, ততালিকে as soon as, instantly.

মাত্রা বি. পৰিমাণ, জোখ a measure, a quantity, নিৰূপিত ভাগ, পালি a dose, আখৰৰ ওপৰত দিয়া সক আঁচ, সুৰৰ স্থায়িত্বকাল। **মাত্ৰেই** মাত্ৰকেই, তৎক্ষণাৎ।

মাৎসৰ্য্য বি. খিয়াল, হিংসা, পৰশ্ৰী-কাতৰ স্বভাৱ envy, malice.

মথা, মাথা বি. মস্তক, মূৰ the head.

মাথোন ক্রি. বিণ. কেৱল মাত্ৰ, মুঠেই only, merely.

মাদক বিণ. ৰাগী লগোৱা, ৰাগীয়াল intoxicating. বি. ৰাগী লগোৱা বস্তু।

মাদল বি. এবিধ দীঘলীয়া ঢোল a kind of drum.

মাদলী বি. বিৰি, এবিধ অলঙ্কাৰ, তাবিজ।

মাদলীয়া বি. গঁৰল ৰোগ the goitre.

মাদা বি. মধুনা, দাঁতৰ আলু। **মাদাপুৰ** হৃষ্টপুষ্ট, শকত, ডাঙৰ stout and strong.

মাদি বি. এবিধ মাটিৰ কলহ a kind of earthen pot.

মাচুৰি বি. চাপৰিত হোৱা তৰোৱালৰ আকৃতিৰ পাত আৰু ৰঙা ডিল মেলা এবিধ বন a kind of grass.

মা-দৈ বি. 'মহা দৈ' চোৱা।

মাদ্ৰাচা বিণ. মুচলমান বিলাকৰ বিদ্যালয় a moslem school.

মাধ-মাৰ বি. অতিপাত মাৰ-কিল a severe beating.

মাধৱ বি. লক্ষ্মীপতি, বিষ্ণু the name of Vishnu, বাল্যকাল।

মাধৱ দেৱ বি শঙ্কৰদেৱৰ প্ৰধান শিষ্য আৰু মহাপুৰুষীয়া ধৰ্ম্ম-প্ৰবৰ্ত্তক। **মাধৱী, মাধৱীলতা** বি. মাধৈলতা, বসন্ত কালত অতি সুগন্ধি ফুলেৰে এবিধ লতা a creeper bearing fragrant flower.

মাধুৰী বি. মধুৰ গুণ, মধুৰতা sweetness.

মাধুৰ্য্য বি মৌ যেন সোৱাদ, মধুৰতা, সৌন্দৰ্য্য sweetness, deliciousness.

মাধৈ-মালতী, মাধৈলতা বি. মাধৱীলতা।

মাধ্যাকৰ্ষণ বি. পৃথিৱী বা জড় বস্তুৰ পৰস্পৰ আকৰ্ষণী-শক্তি gravity, gravitation

মান সক. ধা. সন্মান কৰ, আদেশ পাল, বশ হ to respect, to obey, to serve, স্বীকাৰকৰ to acknowledge, বিশ্বাস কৰ to believe in, হিতকৰ হ to be agreeable. কৃদ. বি. **মানন** বি. সন্মান, মৰ্য্যাদা, আদৰ respect, dignity ; বিশ্বাস, মত belief, opinion. **মান ধৰ** কানি কাপোৰ, তামোল পাণ আদি দি সন্মান কৰ।

মান বি. ৰোহ, ঠেহ pet, sulkiness. **মানভাঙ** ৰোহ ভাঙ to coax, to pet.

মান বি. পৰিমাণ, আকাৰ, গধুৰতাৰ জোখ measure, size, weight ; তালৰ ছেদ বা বিৰাম, ঘাঁত। **মানদণ্ড** তুলাদণ্ড, মাপকাঠি। **মান-মন্দিৰ** গ্ৰহনক্ষত্ৰাদি পৰ্য্যবেক্ষণ কৰা ঘৰ observatory.

মান (অব্যয়) প্ৰায়, ওচৰা-উচৰি nearly, about সমান equal to.

মান বি. ব্ৰহ্মদেশৰ মানুহ Burmese. **মান ভগন** মানৰ আক্ৰমণত অসমীয়া মানুহ দেশান্তৰ হৈ ভাগি বা পলাই যোৱা কাৰ্য্য। **মান-ভগনীয়া** মানৰ আক্ৰমণত দেশৰ পৰা পলাই যোৱা।

মান-কচু এবিধ ডাঙৰ কচু a variety of arum.

মাননি বি. মান বা ভক্তি কৰি দিয়া বস্তু anything offered as a token of homage, দিবৰ কাৰণে মন কৰা কাৰ্য্য act of offering.

মাননীয় বিণ. মান্য, সন্মানৰ যোগ্য

respectable, honourable, মানিব লগীয়া credible.

মানন্তা বি. মানোঁতা, সন্মান কৰোঁতা one who respects or obeys.

মানপী বিণ. মানবী human.

মানৱ বি. মনুষ্য, মানুহ, মনুষ্যজাতি, man, mankind. স্ত্রী **মানৱী**। **মানৱলীলা** মনুষ্য জীৱনত কৰা কাম human-life. **মানৱী** বিণ. মনুষ্য সম্বন্ধীয় human.

মানস বিণ. মনৰ, মন সম্বন্ধীয়, মনৰ পৰা ওপজা mental. বি. ইচ্ছা, বাঞ্ছা desire, will. ক্রি. **মানস কৰ,** ইচ্ছা কৰ, মন কৰ to desire. **মানস** সৰোবৰ হিমালয় পর্ব্বতৰ মাজত থকা এটা ডাঙৰ হ্রদ the lake Manasa.

মানসিক বিণ. মন সম্বন্ধীয়, মনৰ mental.

মানসী বি. মনোজাতা, মন সম্বন্ধীয়।

মানা বি, নিষেধ, বাধা, হাক prohibition.

মানাহি বি. কোনো কার্য্য নকৰিবলৈ আদালতে দিয়া লিখিত হুকুম an injunction from the court.

মানিনী বি. নিজৰ ৰূপৰ গর্ব্ব কৰা তিৰী a woman proud of her beauty, অভিমান বা ৰোহ কৰা তিৰোতা a woman in pet.

মানি মুনি বি. এবিধ ঔষধত লগা মাটিত বগোৱা বন শাক, ইয়াৰ দুবিধ —বৰ মানিমুনি, সৰু মানিমুনি।

মানী বিণ. অভিমানী, গৰ্ব্বী, সম্ভ্রম পোৱা, লোকে মান কৰা respected, honoured. বি. সন্মান পোৱা ব্যক্তি।

মানী বিণ. সম জোখৰ, কোনো বস্তুৰ সকলো অংশ সমান অনুপাতৰ symmetrical, well-proportioned.

মানুষ (পু. অ.) বি. মানুহ। স্ত্রী. **মানুষী**।

মানুহ বি. মনুষ্য, মানৱ man. **মানুহ পিয়ল** বি. লোক সংখ্যা কৰা কার্য্য census. **মানুহ-মূৰি** মানুহটোৰে প্রতি, গাইপতি per head.

মানুহমুৰা বৰকৈ খীণোৱা অৱস্থাৰ পৰা অলপ চিকণ হোৱা, ভাল অৱস্থা পোৱা। **মানুহ হ** প্রথম ঋতুমতী হ to attain puberty. **মানুহালি** মনুষ্যত্ব, পুৰুষালি humanity.

মানে (অব্যয়) কোনো নির্দ্দিষ্ট সময় লৈকে 'নেথায় মানে' যিমান পাৰি 'পাৰে মানে'।

মানে বি. অর্থ, তাৎপর্য্য meaning, purport.

মানেমানে ক্রি. বিণ. নিজৰ মান ৰাখি, ভালেভালে।

মান্তি বিণ. মত দিয়া, সন্মত agreed, consented. বি. সন্মতি, স্বীকাৰ consent, agreement.

মান্ধাতাৰ আমোলৰ অতি পুৰণি।

মান্য বিণ. সন্মান পাবৰ যোগ্য,

পূজনীয়, বিশ্বাসৰ যোগ্য respectable, credible. **মান্যবৰ** বিণ. অতিশয় মাননীয়, । **মান্যৱন্ত, মান্যৱান** মান পোৱা, সম্ভ্ৰান্ত। স্ত্ৰী. **মান্যৱতী**।

মান্যসাৰ অক. ধা. খং পলুৱা, প্ৰতিফল দে, সেকা দে।

মাফ বি. ক্ষমা, দোষ মৰ্ষণ pardon, excuse, এৰি দিয়া কাৰ্য্য, ৰহিতকৰণ remission, exemption. সক. ধা. **মাপ কৰ** ক্ষমা কৰ। **মাফ দি** পাব লগা ধন এৰি দে।

মামৰ বি. লোৰ বা আন ধাতুৰ ওপৰত ধৰা মৰিচা iron-rust.

মামৰী বি. এবিধ খৰ ৰোগ a kind of ring-worm.

মামলা বি. বিবাদ, মকৰ্দ্দমা dispute, litigation.

মামা বি. মাতুল, মাইৰ ভাই বা ককাই maternal uncle.

মামুলী বি. প্ৰচলিত, সাধাৰণ common.

মামৈ তামোল বি. এবিধ সৰু বন তামোল।

মায়া বি. অবিদ্যা, অজ্ঞানতা বা তত্ত্বজ্ঞানৰ অভাৱ philosophical illusion, the unreality of all worldly objects, ভ্ৰান্তি, মিছা জ্ঞান dissimulation, মমতা, মৰম love, affection, attachment, ইন্দ্ৰজাল, যাদু jugglery, magic, শঠতা, ঠগামি fraud, deceit, প্ৰকৃতি, দুৰ্গা the goddess Durga. **মায়া-জাল** সংসাৰ বন্ধন, মোহিনী শক্তি। **মায়া-পাশ** মায়াৰূপ জৰী, সংসাৰবন্ধন। **মায়াবাদ** সংসাৰ মায়াময় বুলি ভবা মত। **মায়াবাদী** মায়াবাদ বিশ্বাস কৰা লোক। **মায়াবী** যাদুবিদ্যাত পাৰ্গত, মায়া জনা। স্ত্ৰী. **মায়াবিনী**। **মায়াময়** মায়াপূৰ্ণ, মোহময়, illusive, deceptive.

মাৰ সক. ধা. বধ কৰ, নষ্ট কৰ, নাইকিয়া কৰ to kill, to ruin, to put an end to, বন্ধ কৰা, জপা to stop, to close, মৰিয়া, কোবা, আঘাত কৰা to beat, to strike, বলেৰে দূৰলৈ পেলা to throw with force, অস্ত্ৰ চলা to shoot or fire, ব্যৱহাৰ কৰ, চলা to use, to handle, বঠাৰে চলা to propel by an oar, টঙনিয়াই সুমা বা পোত to drive as a nail, তপত কৰি মিহলা to boil and mix up, হেঁচি চিন দে to mark by pressing. বি. প্ৰহাৰ, আঘাত, মৃত্যু, নাশ blow, death, destruction. কৃদ. বি. **মাৰণ** মৰা কাৰ্য্য।

মাৰ খা কিল খা, বন্ধ হ, জাঁপ খা to be beaten, to be closed.

মাৰ-নাও এখনৰ দাঁতিত আন এখন বান্ধি লোৱা যোৰ নাও two boats lashed together side by side.

মাৰ বান্ধ একমত হ, দুখন নাও একেলগে জোট to unite, to join together. **মাৰ যা** নাইকিয়া হ, নেদেখা হ to go out of sight.

মাৰক বিণ. মাৰাত্মক, জীৱ নাশ কৰা fatal, killing.

মাৰণা বি. আক্ৰমণ attack.

মাৰল ঘৰ বি. শোৱা বা ৰবঘৰৰ আগত থকা মানুহ বহা-মেলা কৰা ঘৰ an outer house used for sitting or working.

মাৰলী, মাৰলি বি. ঘৰৰ দীঘে. দীঘে চাল ধৰিবলৈ লগাই দিয়া বাঁহ বা কাঠ।

মাৰাত্মক বিণ. মাৰক, প্ৰাণনাশ কৰা fatal, deadly.

মাৰৰ বিয়া দেখ দুৰ্গতিত পৰা to be in great trouble or distress.

মাৰি বি. টাঙন, লাঠি a rod, a stick.

মাৰি, মাৰী বি. মাৰক, সংক্ৰামক ৰোগ a plague.

মাৰি পেলা সম্পূৰ্ণ ৰূপে বধ কৰ to kill totally.

মাৰীচ বি. ৰাৱণৰ মোমায়েক—ই স্বৰ্ণ-মৃগৰ ভেশ লৈ দণ্ডকাৰণ্যত সীতাৰ ওচৰৰ পৰা ৰামক আঁতৰাই নিছিল। পিছত ৰামৰ হাতত মৰে।

মাৰুক বিণ. মৰাত পাৰ্গত expert in killing.

মাৰুক মনে ক্ৰি. বিণ. বধ কৰোঁ বুলি, সাংঘাতিকৰূপে।

মাৰুত বি. বায়ু, বতাহ the air, the wind, বায়ু দেৱতা the god of wind.

মাৰুতি বি. বায়ুপুত্ৰ, হনুমন্ত Hanuman.

মাৰৈ বি. মনসা বা বিষহৰী দেৱীৰ এটা নাম, তেওঁৰ কোপত চান্দ সদা-গৰৰ পুতেক লক্ষীন্দৰক সাপে খাই মৰাৰ আৰু লক্ষীন্দৰৰ ভাৰ্য্যাই তেওঁক পুনৰায় জীওৱাৰ আখ্যান।

মাৰ্কা বিণ. দাগ বা চিন থকা marked.

মাৰ্কিণ বি. আমেৰিকাবাসী, আমেৰিকাত উৎপন্ন বা প্ৰস্তুত হোৱা, এবিধ মোটা কপাহী সূতাৰ তাও-কাপোৰ a kind of coarse long-cloth.

মাৰ্গ বি. পথ, বাট a path, a way, কঁকালৰ তলৰ ছোৱা the buttock, মলদ্বাৰ the anus.

মাৰ্গশীৰ্ষ বি. আঘোণ মাহ the month of Aghon.

মাৰ্ঘাত বি. বৰ বিপদ, বিশেষ হানি a great distress or misfortune, a heavy loss. বিণ. সাংঘাতিক very injurious.

মাৰ্চ্চ বি. ইংৰাজী বছৰৰ তৃতীয় মাহ।

মাৰ্জ্জ সক. ধা. গুচা to remove.

পৰিষ্কাৰ কৰ to cleanse. বি. মাৰ্জ্জন পৰিষ্কাৰ কৰা বা ধোৱা কাৰ্য্য।

মাৰ্জ্জনা বি. ক্ষমা, মৰ্ষণ pardon, forgiveness.

মাৰ্জ্জনী বি. শোটা, বাঢ়নী a broom, a brush.

মাৰ্জ্জাৰ বি. মেকুৰী, বিৰাল a cat. স্ত্ৰী. মাৰ্জ্জাৰী।

মাৰ্জ্জিত বিণ. ঘঁহি পৰিষ্কাৰ কৰা, পৰিষ্কৃত cleaned, washed, তীক্ষ্ণ, চোকা sharp, acute, শুদ্ধ purified.

মাৰ্ত্তণ্ড বি. সূৰ্য্য the sun.

মাৰ্ফত (অব্যয়) হাতে, হাতে দি, যোগে through, from, by.

মাল বি. অস্ত্ৰ-শস্ত্ৰ নলৈ বাহুৰে বাহুৰে যুঁজ কৰোঁতা a wrestler.

মাল বি. যঁতৰৰ শলা ঘূৰোৱা জৰী বা বটিয়া a belt of spring.

মাল বি. বস্তু, দ্ৰব্য, সম্পত্তি, বাণিজ্যৰ বস্তু an article, property, merchandise. **মাল-খানা** ধন বস্তুৰ ভঁৰাল a store-room. **মাল-পোৱা** ঘিঁউ বা তেলত ভজা এবিধ পিঠা। **মালভুমি** সাগৰৰ পাৰৰ পৰা দূৰত থকা ওখঠাই a table-land. **মাল-ভোগ** এবিধ উত্তম সুগন্ধি কল, এবিধ ধান আৰু তাৰ চাউল। **মাল-যুৰীয়া** সমনীয়া, প্ৰায়ে সমান বয়সৰ। **মাল-যুঁজ** অস্ত্ৰ-শস্ত্ৰ নলৈ হাতে হাতে কৰা যুদ্ধ wrestling.

মালঞ্চ বি. ফুলৰ বাগান, ফুলনি বাৰী a flower garden.

মালতী বি. এবিধ বৰ সুগন্ধি উত্তম ফুল a kind of jasmine.

মালা বি. জৰীত গঁথা ফুল, মণি বা কাঠৰ গুটি a garland, a rosary, **মালাকাৰ** ফুলৰ মালা গাঁথোতা a garland-maker. **মালাগুটি** মালা গাঁথি লোৱা কাঠ আদিৰ গুটি। **মালা জপ** মনে মনে ইষ্ট দেৱতাৰ নাম উচ্চাৰণ কৰি মালাৰ গুটি লেখি তাৰ হিচাব কৰ।

মালিক বি. গৰাকী, অধিকাৰী an owner, a master.

মালিচ্ বি. ঘঁহা কাৰ্য্য rubbing. ক্রি. মালিচ কৰ।

মালিতা বি. লেখাৰি কৈ বৰ্ণনা দিয়া গীত বা পদ a continuous descriptive poem.

মালিহা বি. মিছাই দৰ-ভাও কৰা। **মালিহা মাৰ** মিছাই দৰ-ভাও কৰ, অমূলক বা মিছা মিছি কথা কৈ ফুৰ।

মালী বি. মালাকাৰ, মালাগঁথা মানুহ, ফুলৰ ব্যৱসায়ী a garland-maker, ফুলনি বাৰীৰ কাম কৰা মানুহ a gardener, মালাগঁথা ব্যৱসায় কৰা মানুহ। স্ত্ৰী. **মালিনী**

মালুম বি. জ্ঞান, বোধ, বুজ perception.

মাল্য বি. ফুলৰ মালা a garland. **মাল্য বৰণ** মালা পিন্ধোৱা বা মালাৰে বৰণ কৰা কাৰ্য্য।

মাৱ (পু. অ) মা, আই।

মাস বি. মাহ a month. **মাস-কাবাৰ** মাহৰ শেষ।

মাসিক বিণ. মাহেকীয়া, মাহেকত এবাৰ হোৱা monthly, occurring once a month.

মাস্তুল বি. পাল আদি তৰিবৰ নিমিত্তে নাও বা জাহাজৰ ওপৰত থিয়কৈ লগোৱা ওখ খুঁটা mast.

মাহ বি. মাস a month.

মাহ বি. মানুহে খোৱা ছেঁইত গুটি ধৰা এবিধ শস্যৰ সাধাৰণ নাম, মানুহৰ গাৰ ছালত থকা মাটি মাহৰ নিচিনা ক'লা দাগ। **মাহ তলী** মাহ খেতি কৰা ঠাই। **মাহনি** মাহ শস্য থকা ঠাই।

মাহাত্ম্য বি. মহিমা, দৈৱশক্তি glory, divine power; প্ৰতাপ, ক্ষমতা গৌৰৱ greatness, power.

মাহিনা বি. মাসিক বেতন, এমাহৰ শেষত পোৱা দৰমহা a monthly salary.

মাহিমুহা বিণ. হাত ঢিলা, মিজিং-মাজাং not prompt, not active and sharp.

মাহিলি ক্রি. বিণ. মাহে মাহে, প্ৰতি মাহত, মাহেপতি monthly, every month.

মাহী বি. আইৰ ভনীয়েক, বিমাতা, আইৰ সতিনীয়েক a maternal aunt, a step-mother.

মাহুদি বি. এবিধ দৰবত দিয়া লতাৰ নিচিনা গছ a kind of medicinal plant.

মাহে ক্রি. বিণ. মাহেকত, প্ৰতি মাহে monthly, per mensem.

মাহেক বি. এক মাহ, এমাহ one month.

মাহেকীয়া বিণ. এমহীয়া, এমাহ বয়স পোৱা one month old, এমাহত এবাৰ হোৱা occurring once a month, এমাহলৈ থকা lasting for a month. বি. মাহেকীয়া শৰাধ। **মাহে মাহে** ক্রি. বিণ. প্ৰতি মাহে।

মাহেন্দ্ৰ-যোগ, মাহেন্দ্ৰক্ষণ বি. বৰ শুভ সময় বা যোগ a very auspicious moment.

মিকিৰ বি. আসামৰ এটা পৰ্ব্বতীয়া জাতি a hill tribe of Assam.

মি চকুৰি বি. এবিধ গছ a kind of tree.

মিচিকিয়া অক. ধা. অলপকৈ হাঁহ to smile. **মিচিকিয়া হাঁহি** আনন্দ প্ৰকাশ কৰিবৰ কাৰণে অলপকৈ দাঁত উলিওৱা হাঁহি a smile. ক্রি. বিণ. **মিচিক্** কৰে। **মিচিকা মিচিক** এটাই আনটোৰ চকুলৈ চাই অলপ হঁহা কাৰ্য্য।

মিচিমি বি. অসমদেশৰ উত্তৰ-বপূ

ফালৰ পৰ্ব্বতত থকা এজাতি মানুহ। স্ত্রী. মিচিমিয়নী। মিচিমি তিতা মিচিমি বিলাকে অনা এবিধ তিতা শিপা।

মিচিল বি. অনেক লোক গোট খাই জুম পাতি কৰা যাত্রা, সমদল a procession.

মিছলীয়া বিণ. মিছা কথা কোৱা liar. বি. অসত্যভাষী লোক a liar.

মিছা বিণ. অসত্য, প্রকৃত নোহোৱা false, untrue, নিৰৰ্থক, নিষ্ফল fruitless; অচিৰস্থায়ী transient. বি. অসত্য কথা a falsehood, বেয়া বা অকামিল বস্তু a useless thing. ক্রি. মিছামাত আৰি মাত to deny. ক্রি. বিণ. মিছাই, মিছাকৈ, মিছাতে।

মিছা, মিছামাছ বি. মাছ নহয় অথচ মানুহে খোৱা এবিধ পানীৰ পোক, ইয়াৰ ঠেং আৰু মুখত শুং থাকে a prawn.

মিছাৰ ভঁড়াল বি. বৰ মিছলীয়া মানুহ a habitual liar. মিছালি অসত্যতা।

মিছিৰী বি. পগাই পৰিষ্কাৰ আৰু গোটা কৰা চেনি sugarcandy.

মিজিং-মাজাং বিণ. মাহিমুহা, পাকৈত বা খৰ নোহোৱা slow, not active and sharp.

মিজৰা বি. চুটি চাপৰ আৰু দুৰ্ব্বল dwarfed and weak.

মিঞা বি. মুচলমান ভদ্রলোকক সম্বোধন কৰা মাত।

মিট বি. দীঘল আগ জোঙা এবিধ দা বা কটাৰী, ডাঙৰ হলে মিট দা, সৰু হলে মিট কটাৰী বোলে।

মিট অক. ধা. দন্দ কাজিয়া ভাগ, বিবাদ শুচ to be compromised, কাজিয়া এৰি আকৌ মিল হ to be reconciled, লেঠামৰ to be finally settled. মিটমাট বিবাদ এৰি পুনৰ মিল হোৱা কাৰ্য্য।

মিটা সক. ধা. বাদী বিবাদীক মিলাই দন্দ ভাঙ to cause to be compromised or settled, amicably; নিষ্পত্তি কৰ, লেঠামাৰ to cause to be settled.

মিট্‌মিট্‌ (অনু শব্দ) শুকান ডালি বা সৰু খাগৰি আদি ভাঙোতে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ। অক. ধা মিটমিটা। কৃদ. বিণ. মিটমিটনি। বিণ. মিট্‌মিটীয়া। ক্রি. বিণ. মিটিৰ কৰে, মিটিবাই।

মিটিকিয়া 'মিচিকিয়া' চোৱা।

মিঠা বিণ. মধুৰ, সোৱাদ sweet; মনোৰম, ৰুচিকৰ, সন্তোষজনক agreeable, pleasant. বি. মিষ্টতা, সোৱাদ sweetness; মিঠা বস্তু a sweet thing.

মিঠাই বি. মিষ্ট খাদ্য sweetmeat;

মিঠাইৱালা মিঠাই তৈয়াৰ কৰা মাইৰা মিঠাই বেচা মানুহ a confectioner.

মিঠাতেল বি. সৰিয়হৰ তেল mustard oil.

মিঠা-বৰণ বি. শাওঁ বৰণ, অতি বগা বা অতি ক'লা নোহোৱা বৰণ a fair or moderately dark colour. বিণ. **মিঠাবৰণীয়া**।

মিঠা মৰি বি. পকিলে বৰ মিঠা হোৱা এবিধ টেঙা। বিণ. মনোৰম, সুখ-জনক, মধুৰ pleasant, agreeable, sweet.

মিঠামুখ বি. সোৱাদ মাত, সন্তোষ-জনক মাত sweet words। বিণ. **মিঠা-মুখীয়া**। ক্রি. বিণ. **মিঠামুখে**।

মিঠৈ বি. গুড়ে পিঠাগুড়িয়ে মিহলাই বন্ধা লাডু a ball of sweetened flour of rice.

মিতব্যয়ী বিণ. আয় বুজি ব্যয় কৰা, নিয়মিত খৰচী frugal, economical. বি. **মিতব্যয়িতা**।

মিতা বি. মিত্র, বন্ধু, সুহৃদ a friend; একেনামৰ মানুহ name-sake. স্ত্রী. **মিতিনী**।

মিতাচাৰ বি. সংযত ব্যৱহাৰ, নিয়মিত আচৰণ temperateness, a properly regulated conduct. বিণ. **মিতাচাৰী**।

মিতালি, মিতালী বি. মিত্রতা, বন্ধুতা friendship.

মিতাহাৰী বিণ. পৰিমিত ভোজন কৰা, অতিৰিক্ত আহাৰ নকৰা temperate in eating. বি. অতিৰিক্ত ভোজন নকৰা মানুহ।

মিতিৰ বি. বিয়াৰ যোগে সম্বন্ধ লগা মানুহ a marriage connection. স্ত্রী. **মিতিৰণী**। গু. বি. **মিতিৰালি** মিত্রতা, মিতিৰৰ দৰে আচৰণ।

মিত্র বি. মিতিৰ, বন্ধু relation by marriage, a friend. **মিত্রকলহ** বিয়াত সখিয়ে যি ধৰ্ম্ম ঘট ধৰি দৰা-কন্যাক শান্তি কৰে, সেই ঘট। গু. বি. **মিত্রতা** বন্ধুতা। **মিত্রৰজা** কোনো এক ৰজাৰ লগত মিত্রতা কৰি থকা ৰজা। **মিত্রদ্রোহ** মিত্রৰ প্রতি কৰা অপকাৰ। বিণ. **মিত্রদ্রোহী**।

মিত্রাক্ষৰ বি. পত্তৰ প্রতি দুই শাৰীৰ শেষ বৰ্ণ মিলি থকা ছন্দ rhyming verse.

মিথিলা বি. পুৰণি কালৰ জনক ৰজাৰ ৰাজ্য।

মিথুন বি. মুনিহ তিৰোতা এযোৰ a couple, ৰাশি চক্রৰ তৃতীয় ৰাশি the third sign of the Zodiac.

মিথ্যা বিণ. অসত্য, মিছা false, untrue.

মিথ্যাবাদ বি. মিছা কথা, মিছা উক্তি। বিণ. **মিথ্যাবাদী** মিছলীয়া।

মিনতি বি. বিনীত প্রার্থনা, কাকুতি

an humble entreaty or solicitation.

মিনা বি. সোণ ৰূপ আদি ধাতুৰ অলঙ্কাৰ বা বস্তুৰ ওপৰত পাতলকৈ লগাই বৰণ লগোৱা এবিধ উজ্জ্বল-বৰণৰ বস্তু enamel. ক্রি. মিনা কৰ। বিণ. মিনা কৰা।

মিয়াদ বি. নির্দ্ধাৰিত সময় a term, a fixed time. বিণ. মিয়াদী কোনো নির্দ্দিষ্ট সময়ৰ কাৰণে মঞ্জুৰ কৰা periodic.

মিৰাণ বি. আদালতৰ পৰা চমন, পৰৱানা আদি জাৰি কৰিবলৈ আদালতত দিব লগা ধন process-fee.

মিৰি বি. বহুকাল ভৈয়ামত বাস কৰা এজাতি পৰ্ব্বতীয়া মানুহ the Miri pepole. স্ত্রী. মিৰিয়নী।

মিৰিকা-টেঙা বি. এবিধ টেঙা a kind of acid fruit.

মিৰিকা মাছ বি. বৌমাছৰ নিচিনা এবিধ মাছ।

মিল অক. ধা. লগ লাগ, যোগ হ to be united, to be associated; জোৰা খা to fit; মিহলি হ to be mixed, আকাৰ বা বৰণত এক হ to be similar in form or colour, একে মত হ to agree, উৎপন্ন হ, ঘট to arise, to occur; সমান হ, একে হ to tally.

মিল অক. ধা. প্রাপ্ত হ, উপাৰ্জ্জিত হ to be obtained, to be gained.

মিল বি. একতা, যোগ, বন্ধুতা union, fellowship, intimacy, সাদৃশ্য resemblance.

মিলন বি. মিলা কাৰ্য্য, লগ লাগন, সম্মিলন, প্রাপ্তি act of being united, gain.

মিলা সক. ধা. লগ লগা, সঙ্গী কৰ, জোৰা লগা, ৰিজা, প্রাপ্তি কৰা to unite, to join, to reconcile, to compare, to cause to tally, to cause to be gained. কৃদ. বি. মিলোৱা, মিলাওন। বিণ. মিলিত সংযুক্ত, সমবেত, মিশ্রিত। কর্ত্তা. মিলাওঁতা, মিলাঁতী।

মিলাপ্রীতি বি. একতা, বন্ধুতা, সদ্ভাব harmony, mutual goodwill.

মিশ্র বিণ. মিহলি কৰা, মিশ্রিত, ভাঁজ দিয়া mixed, মিহলি বস্তু, ভাঁজ দিয়া বস্তু a mixture, an alloy. মিশ্রিত বিণ. মিহলোৱা, ভাঁজ দিয়া mixed.

মিষ্ট বিণ. মিঠা, সোৱাদ, সুখ দিয়া sweet, agreeable. বি. মিষ্টতা।

মিষ্টান্ন বি. মিঠাই, সোৱাদ খোৱা বস্তু sweetmeat.

মিস্ত্রি বি. হাতৰ বিদ্যা চলাই খোৱা লোক a handicraftsman.

মিহল বি. মিহলি হোৱা কাৰ্য্য বা অৱস্থা act of mixing. সক. ধা. মিশ্রিত হ, লগ লাগ to be mixed

up, সক. ধা. **মিহলা** মিহলি কৰ to mix. **মিহলা-মিহলি** পৰস্পৰ বা কেইবাটা বস্তু মিহলি হোৱা কাৰ্য্য বা অৱস্থা। বিণ. **মিহলি** মিশ্ৰিত mixed, কেবাবিধো বস্তু লগ লগাই এটা কৰা a mixture, ভাঁজ an alloy.

মিহি বিণ. খহতা নোহোৱা, নিমজ smooth, পাতল thin, মৃদু, কোমল gentle, mild.

মিহিৰ বি. সূৰ্য্য the sun.

মীন বি. মৎস্য, মাছ a fish, ৰাশিচক্ৰৰ দ্বাদশ ৰাশি twelfth sign of the Zodiac. **মীনকেতন, মীনকেতু** বি. কামদেৱ, মদন।

মীমাংসা বি. গোচৰৰ বিচাৰ আৰু নিষ্পত্তি, সিদ্ধান্ত decision or settlement of a case, decision of a disputed point. ক্ৰি. **মীমাংসা কৰ**। বিণ. **মীমাংসিত** বিবেচিত, বিচাৰিত investigated, and decided, **মীমাংসক** মীমাংসা বা বিবেচনা কৰোঁতা, নিষ্পত্তি কৰোঁতা an arbitrator. **মীমাংসা দৰ্শন** জৈমিনি কৃত দৰ্শন শাস্ত্ৰ, ইয়াক **পূৰ্ব্ব মীমাংসা** বোলে, ব্যাসদেৱে কৰা বেদান্তক **উত্তৰ মীমাংসা** বোলা হয়।

মুই বি. তামোলৰ বাগীৰ পৰা হোৱা মুৰ ফুৰণি।

মুই বি. মূৰ্ত্তি, আকৃতি form, shape.

মুকলি বিণ. মুক্ত, বন্ধন নথকা, free, released. মেল খোৱা open; আঁৰবেৰ নথকা, ঢাকি নোখোৱা unclosed, uncovered, **আঁৰবেৰ নথকা আৰু হাবি বননি নথকা ঠাই** an open place, **মুকলি ফুৰ** বাহিৰত গৈ শৌচ কৰ। **মুকলি মুৰ** কাৰো তলতীয়া নোহোৱা অৱস্থা। **মুকলি মূৰীয়া** স্বাধীন, আবদ্ধ নোহোৱা, উদং মূৰীয়া। ক্ৰি. বিণ. **মুকলি মূৰে**।

মুকুট বি. কিৰীট, ৰজা বা দেৱ-দেৱীৰ মূৰৰ অলঙ্কাৰ বা ভূষণ a crown, a diadem.

মুকুটি বি হাতৰ মুঠিৰে গালত মৰা খুন্দা বা আঘাত a blow with the fist on the face. সক. ধা. **মুকুটিয়া** মুকুটি মাৰ, মুঠিৰে মুখত খুন্দা মাৰ।

মুকুতা বি. মুক্তা। **মুকুতি** মুক্তি।

মুকুন্দ বি. মুক্তিদাতা, বিষ্ণু a name of Visḷnu.

মুকুৰ বি. দৰ্পণ, আৰ্চী a looking-glass, a mirror.

মুকুল বি. ফুলিবলৈ ধৰা ফুলৰ কলি, ঢোপা কলি a flower bud about to open.

মুক্ত বিণ. অবাধ, মুকলি liberated, freed ; জনম-মৰণৰ হাত সৰা, মুক্তি পোৱা। স্ত্রী. মুক্তা। **মুক্তকণ্ঠে** স্পষ্টৰূপে, নিঃসন্দেহে, ডাঙৰ মাতেৰে loudly, clearly, boldly.

মুক্তা বি. শামুকৰ পেটত হোৱা এবিধ বহুমূলীয়া মণি a pearl, **মুক্তাৱলী** বি. মুকুতাৰ মালা a string of pearls, এবিধ অসমীয়া ছন্দ।

মুক্তি বি. দুখ বা কষ্টৰ পৰা উদ্ধাৰ, আটকত থকাৰ পৰা মুকলি হোৱা অৱস্থা release, deliverance ; মোক্ষ, সদ্গতি final beautitude, salvation.

মুক্তিদাতা বিণ. পৰিত্ৰাণকৰ্ত্তা।

মুক্তিপদ বি. মুক্তিস্থান।

মুক্তিয়াৰ বি. আনৰ প্ৰতিনিধি হৈ কাম চলাওঁতা an agent, a spokesman.

মুখ বি. জন্তুৰ আহাৰ খোৱা আৰু মাত ওলোৱা দুৱাৰ বা বাট, মুখগহ্বৰ mouth ; বদন, আনন, মুখমণ্ডল face; সন্মুখ,আগফাল front; প্ৰৱেশ-পথ entrance ; অস্ত্ৰৰ চোকা ধাৰ থকা ফাল the edge of a cutting instrument ; মোহানা the mouth of a river; কথা কব পৰা শক্তি power of speaking ; **মুখ-আন্ধাৰি** বি. গধূলি বা পুৱাৰ মুখ নেদেখা সামান্য আন্ধাৰ dusk, twilight. **মুখ উজ্জ্বল কৰ** নাম জলা, মুখ ওলোমা, মুখ ওফোন্দা, অসন্তোষৰ ভাব দেখা। **মুখ কৰ** মুখ ঘুৰা, মুখ চতুৰ কথা কোৱাত পাৰ্গত। **মুখ চা** মুখ মচা কাপোৰ। **মুখ চা**, **মুখলৈ চা** পুতৌ কৰ, দয়া কৰ। **মুখ চোকা** দন্দুৰী, চোকা মুখৰ। **মুখ থেকেচা** খা মুখ তললৈ কৰি পৰ। **মুখ দি** খাবৰ ইচ্ছাৰে মুখ লগা। **মুখপাত্ৰ, মুখপাত** কোনো এক সম্প্ৰদায় বা অনুষ্ঠানৰ মত প্ৰকাশ কৰা কাকত। **মুখপদ্ম** পদুমৰ নিচিনা ধুনীয়া মুখ। **মুখ পাতি ধৰ** অন্যে কিবা কৈ থাকোঁতে তাৰ প্ৰতিবাদ কৰিবলৈ ধৰ। **মুখ পাত** পুথিৰ পাতনি, ভূমিকা। **মুখপাতা** বাহিৰ ফাল, সমুখৰ ফাল। **মুখ বজা** দুজনৰ দন্দত এজনৰ ফালে কথা ক। **মুখ ভাং** মুখ লগাৰ দোষ গুচা। **মুখ মৰ** নিমাত হ, মৌন হ। **মুখ মাৰ** নিমাত কৰ, বেজাৰত মুখ মলিন কৰ। **মুখ ৰাখ** কোনো এজনে খটা কাৰ্য্য কৰিবৰ ইচ্ছা নথকাতো কৰিম বোল। **মুখ-লাগ** কুচকু বা কুদৃষ্টিত পৰ। **মুখ লিখ** আনে কোৱা কথা লিখি ৰাখ। **মুখ লেখ** মুখেৰে কৰা গণনা। **মুখ হুৰ** কথা বা প্ৰাৰ্থনা নেৰাখ বা শুন। **মুখ হাত ধো** মূত্ৰ ত্যাগ কৰ, মৃত।

মুখ-চন্দ্ৰিকা বি. বিয়াৰ পাছত দৰা-কন্যাই কৰা প্ৰথম দৃষ্টি।

মুখত ধৰ আনৰ কথাৰ ওপৰতে কথা ক। **মুখৰ কথা** মুখৰ মাত, অন্তৰে সৈতে নোকোৱা কথা, সহজ কাম।

মুখৰ মহলা অনৰ্থক কথা কৈ ফুৰা।

মুখৰ বি. কটু কথা কোৱা, মুখ চোকা foul-mouthed, uncivil. স্ত্ৰী. মুখৰা।

মুখৰিত বিণ. ধ্বনিত।

মুখশুদ্ধি বি. মুহদি act of chewing anything after food to purify the mouth.

মুখস্থ বিণ. মুখত থকা, নোচোৱাকৈ মুখেৰে মাতিব পৰা got by heart. ক্ৰি. মুখস্থ গা to recite.

মুখা বি. মুখত পিন্ধা কোনো বিশেষ মুখৰ আকৃতিৰ ছোঁ, আকৃতি সলাবৰ কাৰণে পিন্ধিবলৈ সজা মুখ a mask.

মুখাগ্নি বি. চিতাত জুই লগোৱাৰ আগেয়ে শৱৰ মুখত জুই দিয়া কাৰ্য্য ceremony of putting fire on the face of the corpse. ক্ৰি. মুখাগ্নি কৰ।

মুখাপেক্ষী বিণ. কাৰো মুখলৈ চাই থকা, কাৰো অনুগ্ৰহ পাবলৈ আশা-কৰি থকা expecting favour or aid from another.

মুখামুখি বি. দেখাদেখি an inter-view ; এজনে আনজনলৈ মুখ কৰা বা চোৱা কাৰ্য্য, বাচ্যাবাচ্যি an encounter, an altercation.

মুখাল বিণ. মুখ থকা, মুখ চতুৰ eloquent.

মুখি বি. চূণ পোৰা মানুহ one who burns lime.

মুখিয়াল বিণ. মুখ্য, প্ৰধান, ৰবমুৰীয়া leading, principal.

মুখীয়া বিণ. মুখ থকা having a face.

মুখে (অব্যয়) মুখেদি, মুখৰ পৰা with the mouth or from the mouth.

মুখে মুখে ক্ৰি. বিণ. মুখৰ আগতে, সমুখতে, মুখলৈকে face to face, up to the brim ; বহু লোকৰ মুখত in the mouth of many persons.

মুখ্য বিণ. প্ৰধান, শ্ৰেষ্ঠ principal, chief.

মুগনীয়া বি. ভাঁহেচীয়া, আধাপকা slightly ripe, about to ripen.

মুগা বি. এবিধ সূতা কৰা পলু আৰু তাৰ বাঁহ the Muga cocoon.

মুগা বিণ. মুগাৰ নিচিনা ৰবণযুক্ত, মুগা ৰবণীয়া light brown. স্ত্ৰী. মুগী। বি. মুগা ৰবণ the light brown colour.

মুগা-চুঙীয়া মুগা চোঙত থকা, মুগা ৰখা rearing Muga-worms, relating to a place where muga-worms are reared, বি. মুগা-চোঙত থকা বা মুগা পোহা মানুহ।

মুগুধ বিণ. মূঢ় foolish.

মুগুৰ বি. মুদ্গৰ শব্দৰ অপভ্রংশ।

মুগ্ধ বিণ. বিবুদ্ধি, মোহিত, বিচুতি charmed, amazed. বি. অজ্ঞান বা হোজা মানুহ a simpleton.

মুচলমান বি. হজৰত মহম্মদৰ প্রবৰ্ত্তিত ধৰ্ম্মমতে চলা মানুহ a Mahomedan. মুচলমানী বিণ. মুচলমান ধৰ্ম্ম সম্পৰ্কীয়।

মুচি বি. কঁঠালৰ কলি an immature jack fruit. ক্রি. মুচিয়া মুচি পেলা।

মুচী, মুচীয়াৰ বি. চৰ্ম্মকাৰ, ছালৰ কাম কৰোঁতা a tanner, a cobbler.

মুচ্‌কাই ক্রি. বিণ. মুচুক কৰে, মুচুক শব্দ কৰি।

মুচ্‌লুকা বি. আদালতত লিখি দিয়া অঙ্গিকাৰ পত্র a recognisance.

মু-চোৰা বি. মুখ-চাৰনি, চেলামী।

মুজ সক. ধা. মুদ্ to shut.

মুজা বিণ. আগ কেকোঁৰা হোৱা wrinkled.

মুজুৰা বিণ. ক্ষীণ, গা কৰিব নোৱৰা, বাঢ়িব নোৱৰা lean, stunted. সক. ধা. মুজুৰা খা, মুজুৰা পৰ।

মুঞ্জ বি. এবিধ ঘাঁহ।

মুঞ্জৰা ক্রি. মুঞ্জৰিত বা মুকলিত হোৱা, মুঞ্জৰিত, মুকুলিত, পুষ্পিত।

মুটুকী বি. মাটিৰ বৰ ডাঙৰ পাত্র a very big earthen jar.

মুটিয়া বি. ভাৰ বা বোজা বোৱা মানুহ a porter, a carrier.

মুঠ বি. সমষ্টি, যোগফল a total; সমূহ, সংগ্রহ a collection. মুঠ বান্ধ একত্র হ, সংগ্রহ হ to combine, to unite.

মুঠতে ক্রি. বিণ. সংক্ষেপে, বাহুল্য নকৰাকৈ, ভাঙিপাতি নোকোৱাকৈ briefly, without giving details; নবঁটাকৈ, সকলোৰে মাজত in a lump, on the whole.

মুঠন বি. কিলাকুটিৰ পৰা মুঠি মৰা হাতৰ কেঞা আঙুলিৰ কালৰ মুৰলৈকে জোখ a measure of length from the elbow to the middle joint of the little finger. মুঠনীয়া এমুঠন দীঘল।

মূঠা বি. একেলগ কৰি বন্ধা সৰু দীঘলীয়া বস্তুৰ কোছা, আটি, পোলা a large bundle of sticks of similar things ; কুৰি গুছি পাণ a bundle of 400 betel leaves, মূঠা মূঠা অনেক মূঠা কৰি বন্ধা divided into many bundles.

মূঠামূঠ অনেক মূঠা কৰা । **মূঠামূঠে** এমূঠা এমূঠা কৰি bundle by bundle.

মুঠি বি. আঙুলি কোঁচাই জপোৱা হাত the fist ; হাতৰ মুঠিৰ ভিতৰত ধৰা জোখৰ বস্তু a hand-full ; সৰু আটি বা মূঠা a slender bundle ; হাতেৰে মুঠি মাৰি ধৰিবৰ খেৰু the handle, আধিপত্য, ক্ষমতা grasp, control । **মুঠি** মাৰ হাতৰ আঙুলি জপা । **মুঠি মুঠি** বহুত । মুঠি থকা, অনেক, বহুত । ক্রি. বিণ. **মুঠিয়ে মুঠিয়ে** । **মুঠিয়া** সক. ধা. আঁটি আঁটিকৈ বা কোছা-কোছকৈ বান্ধ to make bundle of ; খুৰিয়া to contract into folds.

মুঠে, মুঠেই ক্রি. বিণ. সমষ্টিত, মুঠত, সমূলি in total, in all, entirely.

মুঠে (অব্যয়) মাত্র, কেৱল only.

মুড়ি বি. চাউল ভাজি কৰা আখৈ husked rice blown by parching.

মুড়ি (পু. অ.) সক. ধা. মেলি ।

মুঢ়া বি. কটা বা ভাগি পৰা গছৰ গুৰি the stump of a tree, খুৰোৱা চুলিৰ গুৰি stub.

মুঢ়া বি. বাঁহৰ কাঠীৰে সজা এবিধ আসন a bamboo stool.

মুণ্ড বি মূৰ, শিৰ the head.

মুণ্ডন বি. চুলি খুৰোৱা কার্য্য, মূৰ খুৰোৱা কার্য্য the act of shaving.

মুণ্ডমালা বি. মানুহৰ মূৰ বা মূৰৰ খোলা গাঁঠি কৰা মালা a necklace of human skulls. **মুণ্ডমালিনী** কালী গোসানী ।

মুণ্ডা বি. মধ্য ভাৰতৰ সাঁওতাল পৰগণা আদি কিছুমান ঠাইত বাস কৰা এজাতি 'কোল' শ্রেণীৰ মানুহ ।

মুথা বি. এবিধ সুগন্ধি শিপা হোৱা বন a kind of grass.

মুদ সক. ধা. জঁপা, বন্ধ কৰ to close as the eyes. বি. বন্ধন, ঢাকনি । **মুদ খা, মুদ যা** জাপ খা, মুদ্রিত হ to be closed বন্ধ হ, মৰ, নাইকিয়া হ । **মুদা** সক. ধা. আনৰ চকু জাপ নিয়া to cause to be closed.

মুদা বি. সৰু বিন্ধা small hole.

মুদা মৰ বিদ্যা হ, বাট মাৰ, উপায় নাইকিয়া হ। মুদা মাৰ বিদ্যা মাৰ, বাট মাৰ, উপায় নষ্ট কৰ।

মুদি বি. অলপীয়া বস্তুৰ কাৰবাৰ কৰা বেপাৰী a shop-keeper.

মুদিত বিণ. জঁাপ খোৱা closed, আনন্দিত, হৰ্ষিত pleased.

মুদৈ বি. নাৱেৰে বেপাৰ কৰা বেপাৰী trader, merchant.

মুদগৰ বি. ব্যায়াম বা আঘাত কৰাত ব্যৱহাৰ কৰা এমূৰে ডাঙৰ এডোখৰ গধুৰ গোটা কাঠ a club.

মুদ্ৰা বি. ধন স্বৰূপে ব্যৱহাৰ হোৱা সোণ, ৰূপ, তাম আদি ধাতুৰ চাকলি a coin ; ছাপ, মোহৰ a seal, a signet; পূজাত আঙুলি ভাঁজ লগাই দেখোৱা কোনো বস্তুৰ আকৃতি a mode of intertwining the fingers at a Puja ; মনৰ ভাব বুজাবলৈ কৰা অঙ্গপ্ৰত্যঙ্গ বা মুখৰ নানা প্ৰকাৰ ভঙ্গি a gesture or gesticulation.

মুদ্ৰাঙ্কন বি. ছাপা কৰা বা ছাপ মৰা কাৰ্য্য printing, stamping; টকা আদিৰ মোহৰ মৰা কাৰ্য্য coinning. বিণ. মুদ্ৰাঙ্কিত ছাপা কৰা, মোহৰ কৰা printed, stamped.

মুদ্ৰাযন্ত্ৰ বি. ছাপা কৰা যন্ত্ৰ a printing press.

মুদ্ৰিত বিণ. মুদ্ৰিত, জঁপোৱা closed ; ছাপা কৰা, মোহৰ মৰা printed, stamped.

মুধামাৰ মুধচ কৰ।

মুনচিফ্ বি. দেৱানী আদালতৰ তল শ্ৰেণীৰ বিচাৰক a subordinate judicial officer, munsiff.

মুনফা বি. লাভ profit.

মুনি বি. ঋষি, তপস্বী a holy sage, a saint.

মুনি চুনি গধূলিৰ মুখ দেখা নেদেখা হোৱা আন্ধাৰ the dusk or twilight of the evening.

মুনিব বি. প্ৰভু, গৰাকী a master.

মুনিয়া বিণ. সৰু আৰু পৈণত নোহোৱা হৈ থকা blasted or undeveloped as seed.

মুনিষ (পু. অ.) মনুষ্য, মুনিহ। মুনিষাই বি. পুৰুষত্ব, পুৰুষালি manliness. মুনিষালি, মুনিহালি মুনিষাই।

মুনিহ বি. পুৰুষ, মতা মানুহ a man. মুনিহ দি বেচ লৈ আনৰ ধান দাই দে to reap other's paddy for wages.

মুনীন্দ্ৰ বি. মুনিশ্ৰেষ্ঠ, প্ৰধান মুনি। মুনিবৰ, মুনিৰাজ a chief or superior sage.

মুনীয়া বিণ. এমোন ধৰা, এমোনৰ তৰ

ধৰা holding or weighing one maund.

মুন্সী বি. মুচলমানৰ এটা উপাধি a mahomedan title, হিচাব পত্ৰ ৰখা বিষয়া বা কেৰাণী, শিক্ষক an accountant, a clerk, a teacher.

মুমুক্ষু বিণ. মুক্তি বাঞ্ছা কৰা, মুক্তি-প্ৰাৰ্থী।

মুমূৰ্ষু বিণ. মৰিব লগীয়া হোৱা, মৃতপ্ৰায়, মৰণাপন্ন dying.

মুৰ্‌গী বি. কুকুৰা fowl, hen.

মুৰজ বি. এবিধ বাদ্য, মৃদঙ্গ।

মুৰনাশী, মুৰ-মথন, মুৰৰিপু, মুৰাৰি বি. মুৰ অসুৰক বধ কৰোঁতা বিষ্ণু।

মুৰমুৰীয়া বিণ. সহজে ভাঙা, চনকা brittle, crisp.

মুৰমাংসী বি. দৰৰত লগা এবিধ সুগন্ধি গছ।

মুৰলী, মুৰুলী, মুৰলী, মুৰুলী বি. বাঁহী, বংশী a flute. মুৰুলীধৰ কৃষ্ণ।

মুলতুবি বিণ. স্থগিত, আকৌ দিন ধাৰ্য্য কৰা postoned. বি. স্থগিত কৰা কাৰ্য্য postponement.

মুলুক বি. দেশ, ৰাজ্য, ঠাই a country, locality.

মুলুঙ্‌ বি. ভেৰা বা অজলা মানুহ a simpleton.

মুৰা বিণ. মুখৰ নিচিনা 'বেজীমুৰা', কোনো ফালে মুখ কৰা 'পূৰমুৰা'।

মুষল বি. উৰালমাৰি a pestle for cleaning rice, মুষলৰ নিচিনা এবিধ অস্ত্ৰ a kind of iron club. মুষল ধাৰে একেৰাহে আৰু বেছি পৰিমাণে heavily and incessantly.

মুষ্টি বি. মুঠি, আঙুলি জপোৱা হাতৰ তলুৱা clenched fist.

মুষ্টিমেয় বিণ. এমুঠি, অলপমান very small quantity.

মুহ (পু. অ.) বি. মুখ।

মুহুদি বি. ভোজনৰ পাছত খোৱা বস্তুৰ আস্বাদ আৰু গন্ধ গুচাবৰ নিমিত্তে তামোল আদি চোবোৱা কাৰ্য্য, ভোজনৰ অন্তত চোবোৱা তামোল আদি বস্তু।

মুহূৰ্ত্ত, মুহূৰ্ত্তক বি. অতি অলপ কাল, এখন্তক a very short time, a moment. ক্ৰি. বিণ. মুহূৰ্ত্তে বেগাই, খন্তেকতে। মুহূৰ্ত্তেক বি. ক্ষণেক, অলপ সময় a very short time.

মূক বিণ. বোবা, আঁকৰা dumb.

মূছ-কঁছ বি. মূৰ্চ্ছা, অজ্ঞান হোৱা অৱস্থা a swoon, fainting. ক্ৰি· মূছকঁছ যা।

মূঢ় বিণ. জ্ঞানশূন্য, মূৰ্খ foolish, dull. বি. মূৰ্খ বা জ্ঞানহীন লোক a fool. বি. **মূঢ়তা**। **মূঢ়মতি** বিণ. জ্ঞানহীন, মূৰ্খ foolish, stupid.

মুত বি. মূত্ৰ শৌচ, সৰু পানী urine. অক. ধা. সৰু পানী ছো to make water. সক. ধা. **মূতা** প্ৰস্ৰাৱ কৰা, সৰু পানী ছোৱা to cause to make water. **মূতুৱা** বিণ. ঘনাই মূতা। স্ত্ৰী. **মূতুৱী**।

মূত্ৰ বি. মূত, সৰু পানী, প্ৰস্ৰাৱ। **মূত্ৰকৃচ্ছ্ৰ** সৰু পানী ছোঁতে পোৰা, বেদনা কৰা আৰু টোপাটোপে প্ৰস্ৰাৱ হোৱা ৰোগ strangury. **মূত্ৰ দ্বাৰ** লিঙ্গ বা যোনি। **মূত্ৰাশয়** বি. জন্তুৰ তলপেটত থকা মূতৰ ভঁৰাল বা জোলোঙা the bladder.

মূদগাৰ বি. মূত্ৰকৃচ্ছ্ৰ strangury.

মূধ বি. ঘৰৰ ওপৰৰ দুখন চালৰ জোৰা the ridge of the roof of a house, অতি ওখ ঠাই the top.

মূধ-পচা বি. ঘৰৰ মূধ আৰু পানী-পচাৰ মাজভাগ।

মূধচ বি. ঘৰৰ মূধ অৰ্থাৎ দুখন চালৰ জোৰাৰ ওপৰৰ ছাউনী বা ঢাকনী the covering over the ridge of a house. ক্ৰি. **মূধচকৰ**।

মূধা বি. ঘৰৰ মূধ, অতি ওখ ঠাই, উচ্চ পদ, ডাঙৰ পদবী। **মূধ ছুট** অতিশয় ভাগৰ লাগ, অতিশয় বিকল হ, বিবুদ্ধি হ। **মূধা ফুটা** অতি উচ্চ পদ পা, সকলোতকৈ চাৰ হ। বিণ. **মূধাফুটা**।

মূৰ বি. মস্তক, শিৰ the head ; কিছু বস্তুৰ ওপৰ ভাগ the top ; মুখ্য লোক a leader ; বস্তুৰ আগ বা গুৰি an end, সীমা, শেষ limit. **মূৰ কৰ**, **মূৰ ঘূৰা** কোনো এফাললৈ মূৰ দি। **মূৰ খা** মৃত্যুৰ দ্বাৰা হেৰুৱা, মৃত্যুৰ কাৰণ হ। **মূৰ ঘমা** ৰবলৈ চিন্তা ভাৱনা কৰ। **মূৰ ঘূমা** বেজাৰ বা চিন্তাত মূৰ চাপৰাই থাক। **মূৰ ঘূৰণি** মূৰ ফুৰণি, আচন্ত্ৰাই। **মূৰটালি** মূৰ লবোৱা কাৰ্য্য। **মূৰ টালি মাৰ** মূৰ জোকাৰ। **মূৰ দুপিয়া** সম্মতি প্ৰকাশ কৰ। **মূৰ পৰ** শেষ হ, অন্ত হ। **মূৰ পেলা** শেষ কৰ। **মূৰ পোলোকা** পঘাৰ পৰা মূৰ পিছলাই সোলোকা বা মুকলি হ। ক্ৰি. **মূৰ পোলোকা দে**, **মূৰ পোলোকা মাৰ** কোনো দায়িত্ব বা কথাৰ বান্ধনৰ পৰা আঁতৰ হ বা গা এৰা দে। **মূৰ ফুৰণি** মূৰ ঘূৰণি। **মূৰ মৰ** বাট মৰ, উপায় নাইকিয়া হ। **মূৰ মাৰ** বাট মাৰ, উপায় নষ্ট কৰ।

মূৰকত ক্ৰি. বিণ. অন্তত, শেষত at the end, last.

মূৰ শিতান বি. বিচনাৰ মূৰ দিয়া ফাল।

মূৰা বি. শিৰ, মূৰ the head.

মূৰামূৰি বি. ওচৰাউচৰি, চমুৰা-চমি।

মূৰিয়ল বি. দৰা-কন্যাৰ মূৰত বা কপালত বান্ধি দিয়া শিৱ পাৰ্ব্বতীৰ মূৰ্ত্তি নাইবা ফুল-তুলসী আদিৰে কৰা ত্ৰিভুজাকৃতিৰ বস্তু।

মূৰিয়লি বি. এডৰা মাটিৰ এক মূৰ বা সীমা।

মূৰী বি. নেতা, মুখ্য মানুহ head-man.

মূৰীয়া বিণ. কোনো পাত্ৰৰ মূৰ, মুখ বা কাণ লৈকে ভৰা filled to the brim, মূৰ থকা। সীমাত থকা।

মূৰে (অব্যয়) সলনি, পৰিবৰ্ত্তে instead of, in place of; বেচ স্বৰূপে as the price of.

মূৰেকত ক্রি. বিণ. শেষ ফলত as a result.

মূৰে কপালে হাত দি বৰকৈ বেজাৰ পা to be deeply agrieved.

মূৰে মূৰে ক্রি. বিণ. কোনো মতে জোৰাকৈ, কথমপি কাণে কাণ মাৰি barely, without leaving a balance.

মূৰ্খ বিণ. মূঢ়, নিৰ্ব্বোধ stupid, ignorant. বি. একোনজনা লোক an ignorant person.—বি. মূৰ্খতা, মূৰ্খামি মূঢ়তা।

মূৰ্চ্ছনা বি. সঙ্গীতৰ সপ্ত সুৰৰ উঠা-নমাৰ ক্ৰম বা বিধি।

মূৰ্চ্ছা বি. মূছকঁছ a swoon, a fainting. অক. ধা. মূৰ্চ্ছা যা। বিণ. মূৰ্চ্ছিত অচেতন হোৱা।

মূৰ্জ্জাল্ পাৰ বেজাৰ লগা কথা সঘনে কৈ নিজেও জলি মৰ আনকো আমনি লগা।

মূৰ্ত্ত বিণ. মূৰ্ত্তিযুক্ত, সাকাৰ embodied, incarnate.

মূৰ্ত্তকীয়া বিণ. বয়সীয়া মানুহৰ মূৰৰ সমনীয়া এতেকে ডাঙৰ দীঘল হোৱা; কৰিবলৈ টান আৰু পৰিশ্ৰম লগা, বৰ গধুৰ।

মূৰ্ত্তি বি. প্ৰতিমূৰ্ত্তি, প্ৰতিমা image; গঢ়, চেহেৰা appearance; আকৃতি body. মূৰ্ত্তি দেখি চুৰ্ত্তি হেৰা কাৰো খং বা প্ৰতাপ দেখি বিচুৰ্ত্তি হ, বৰকৈ ভয় কৰ। মূৰ্ত্তিমান, মূৰ্ত্তিমন্ত দেহধাৰী, ভয়ানক, প্ৰচণ্ড fierce. স্ত্ৰী. মূৰ্ত্তিমতী।

মূৰ্দ্ধণ্য বি. মূৰৰ পৰা উচ্চাৰিত হোৱা বৰ্ণ cerebral. মূৰ্দ্ধা মস্তক, মূৰ।

মূল বি. শিপা, আলু; গছৰ মাটিত সোমাই থকা গুৰি a root; আদি,

প্ৰধান কাৰণ, উৎপত্তি স্থান original, source, শব্দৰ উৎপত্তি স্থান derivation, ধাৰে দিয়া বা বেপাৰত লগোৱা আচল ধন principal, capital. **মূলধন** বাণিজ্য বা বেপাৰত আচল পুঁজি ধন capital ; সুদলৈ ধাৰে দিয়া আচল ধন principal. **মূলমন্ত্ৰ** বীজমন্ত্ৰ, প্ৰধান সঙ্কল্প।

মূল নাথা বিণ. মূল নথকা, লোকচানী causing loss. **মূল সূত্ৰ** প্ৰথম আৰু প্ৰধান হেতু the main cause.

মূলা বি. ঊনৈশ সংখ্যাৰ নক্ষত্ৰ the nineteenth lunar asterism.

মূলা বি. এবিধ মানুহে খোৱা শকত আলু radish.

মূলাধাৰ বি. লিঙ্গ আৰু শৌচ দ্বাৰৰ মাজৰ ঠাই the space between the anus and the penis, মূল কাৰণ the primary cause.

মূলীভূত বিণ. কাৰণ-স্বৰূপ, আদি হেতু ৰূপ।

মূলেই ক্ৰি. বিণ. সমূলি, নিচেই entirely, totally.

মূলে মূলে ক্ৰি. বিণ. মূল ধনৰ সমানে, লাভ লোকচান নোহোৱাকৈ barely, without gain.

মূলোচ্ছেদ, মূলোৎপাটন বি. নিৰ্ম্মূল কৰণ।

মূল্য বি. বেচ, কোনো বস্তু কিনোতে দিয়া ধন, যোগ্যতা price, value, worth. **মূল্যবান** দামী costly, সাৰ থকা worthy,

মূষিক বি. এন্দুৰ, নিগনি a rat, a mouse.

মূষী বি. ধাতু লগোৱা মাটিৰ পাত্ৰ a crucible.

মৃগ বি. পহু, হৰিণা a deer, a stag. স্ত্ৰী. **মৃগী**। **মৃগতৃষ্ণা** মৰীচিকা a mirage. **মৃগনয়নী, মৃগাক্ষী** সুন্দৰী তিৰোতা। **মৃগনাভি, মৃগমদ** কস্তুৰী, গন্ধ কলাই musk. **মৃগয়া** পহু চিকাৰ hunting, chase. **মৃগৰাজ** পহুৰাজ সিংহ a lion. **মৃগশিৰা** পঞ্চম নক্ষত্ৰ।

মৃগী বি. এবিধ মূৰ্চ্ছা হোৱা ৰোগ epilepsy.

মৃগেন্দ্ৰ বি. মৃগৰাজ, সিংহ a lion.

মৃণাল বি. পদুমৰ মূল, পদুমৰ মোলান the white soft part of the root of the lotus.

মৃণ্ময় বিণ. মাটিৰে সজা made of earth.

মৃত বিণ. মৰা, জীয়াই নথকা dead ; মানুহে ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ এৰা gone out of use,

মৃতক বি. মৰা মানুহ, পৰলোক পোৱা লোক a deceased person.

মৃতকল্প, মৃতপ্ৰায় বিণ. মৰাৰ নিচিনা moribund.

মৃতদাৰ বি. ভাৰ্য্যা মৰা পুৰুষ, বৰঁলা a widower.

মৃতসঞ্জীৱনী বিণ. মৰা মানুহক জীয়াব পৰা।

মৃত্তিকা বি. মাটি earth dug out.

মৃত্যু বি. প্ৰাণনাশ death, যমৰজা the regent of death.

মৃত্যুঞ্জয় মৃত্যুক জয় কৰোঁতা, শিৱ। **মৃত্যুমুখ** মৰণৰ মুখ, মৰণৰ সময়। **মৃত্যুলোক** প্ৰেতলোক, যমপুৰী।

মৃদং, মৃদঙ্গ বি. এবিধ খোলৰ নিচিনা বাদ্য a kind of drum.

মৃদু বিণ. মিহি, কোমল, মধুৰ soft tender, mild, sweet. বি. **মৃদুতা**। **মৃদুল** কোমল। স্ত্ৰী. **মৃদুলা**।

মেও (অনু শব্দ) মেকুৰীৰ মাতৰ নিচিনা শব্দ।

মেকাহি বি. এবিধ গছ, তাৰ পৰা ওলোৱা ধূনাৰ নিচিনা আঠা a kind of tree and its resin,

মেকুৰী বি. বিড়াল a cat. **মেকুৰী-খুৰ্জীয়া** পুষ্ট আৰু মঙহাল মানুহৰ গাত ওলোৱা মেকুৰী খোজৰ নিচিনা সৰু সৰু আঁচ a dimple.

মেখলা বি. কটি সূত্ৰ, কঁকালৰ এবিধ অলঙ্কাৰ।

মেখেলা বি. তিৰোতাৰ অধোবস্ত্ৰ, চুটি কাপোৰ a kind of petticoat used by an Assamese female.

মেগেলা, মেগেলা বন বি খাগৰিৰ নিচিনা এবিধ বন a kind of reed.

মেঘ বি. ডাৱৰ, জলধৰ cloud, সঙ্গীতৰ ৰাগ। **মেঘদূত** কালিদাস ৰচিত কাব্য। **মেঘনাদ** ৰাৱণ পুত্ৰ ইন্দ্ৰজিৎ। **মেঘাচ্ছন্ন** মেঘেৰে আবৃত cloudy. **মেঘাগম** বাৰিষা কাল।

মেচ বি. গোৱালপাৰা জিলাত বাস কৰা বড়ো বংশৰ মানুহ a branch of the great Bodo tribe.

মেচ বি. ভাঁজ, বেঁকা হোৱা অৱস্থা a bend, a curve. ক্ৰি. **মেচ ল,** মেচ খা বেঁকা হ, দোঁ খা।

মেচা বিণ. কুঁজা হোৱা bent. স্ত্ৰী. মেচী। **মেচ মেচায়া** বিণ. চিকচিকীয়া, অতিশয় (ক'লা) excessively (black).

মেচী দা বি. পিঠি ফাললৈ অলপ ঘোৰ লোৱা দা a slightly convex dao.

মেচেকা বি. গাত ক'লা ক'লা আঁচ থকা এবিধ জহামালৰ নিচিনা বনৰীয়া জন্তু a kind of wild animal.

মেচেলা বিণ. পুষ্ট, গা-গাৰি শকত fat.

মেজ বি. মেকণ a wen.

মেজ বি. লিখা পঢ়া কৰা বা খানা

খোৱা ওখ খুৰা লগোৱা পীৰা a table.

মেজাঙ্কৰি বি. মেজাঙ্কৰি গছৰ পাত খুৱাই তোলা চোম-পতীয়া মুগা the mezankri silk worm.

মেজাজ বি. মনৰ গতি, স্বভাব temper, manner, nature.

মেজাঠি বি. পৰ্ব্বতীয়া ঠাইত হোৱা এবিধ গছ, তাৰে কাপোৰ আদি বোলায় a kind of plant.

মে'জি বি. মাঘৰ বিহুৰ দিনা পুৱা মানুহে জুই ফুৰাবলৈ সজা খেৰ বা কাঠৰ দ'ম a stack of wood, a hay rick.

মেজেঙা বি. খহটা পাতেৰে এবিধ বনৰীয়া সৰু গছ।

মেজেণ্টৰ, মেজেণ্টা বি. আন কাৰ্য্যৰ পৰা তৈয়াৰ কৰা এবিধ বিদেশী ৰঙচীয়া ৰং।

মেট মৰা, মেটমেটীয়া বিণ. বৰ গধুৰ very heavy. অক. ধা. মেট্‌মেটা মেটেৰ মেটেৰ শব্দ কৰ। বি. মেট্‌মেটনি।

মেটুৰা বি. টেমুনা. উখহি থকা মাংহ a tumour। বিণ. টেমুনা হোৱা। মেটুৰা মেটুৰি সৰহকৈ উঠা মেটুৰা. ওখ-চাপৰ।

মেটেকা বি. পানী বন্ধ যোৱা ঠাইত হোৱা এবিধ গছ hayacinth. মেটেকা ভনী. মেটেকানি বহুত মেটেকা গজি থকা ঠাই।

মেটেৰ বি. শুকান বাঁহ কাঠ আদি ভাঙিলে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ। অক. ধা. মেটেৰ কৰ। ক্রি. বিণ. মেটেৰাই, মেটেৰ কৰে।

মেটেলি বি. তেলৰ টাবিৰ ঠিলা, সৰহকৈ মুখত ভৰাই গাল ওফোন্দাই খোৱা বস্তুৰ সোপা।

মেঠ বি. অনুগ্ৰহ পাবৰ আশাৰে দিয়া ভেঁটি।

মেঠনি বি. বুকুত তুলি পিন্ধা মেখেলা ক্রি. মেঠনিমাৰ।

মেঠনিয়া অক. ধা. লাহে লাহে গতি কৰ, অলপ অলপকৈ কাম কৰ to move or work slowly.

মেঠোন বি. বনৰীয়া গৰু Indian Bison.

মেড়, মেড়্ (পু. অ.) বি. মেৰৰ নিচিনা অৰ্থাৎ ঘূৰণীয়াকৈ সজা কোঠা বা গড়, ঘূৰণীয়া ভেঁটি।

মেতৰ বি. শৌচৰ ঘৰ পৰিষ্কাৰ কৰা মানুহ a sweeper. স্ত্রী. মেতৰণী।

মেথী বি. বাম খেতিত হোৱা এবিধ বছৰেকীয়া সুগন্ধি শাক আৰু তাৰ ছে'ইত হোৱা গুটি।

মেদ বি. জন্তুৰ গাত ধৰা তেল, চৰ্ব্বি fat.

মেদা, মেদনি বি. জুলীয়া বস্তুৰ তলত পৰা মল dregs.

মেদা বিণ. গা-গধুৰ, লেহেম heavy-bodied, slow ; ভালকৈ পাগত হুঠা not well baked.

মেদিনী বি. পৃথিবী, ধৰা the earth.

মেদেলা বিণ. শকত-আৱত fat, corpulent, ধনী rich.

মেদেলি বি. তেলৰ গেদ, তেলৰ মলি dregs or sediment of oil.

মেদেলুৱা বি. এবিধ জুটুলা ক্ষুদ্ৰ গছ a kind of shrub.

মেধ বি. যাগ, যজ্ঞ a sacrifice.

মেধা বি. বুদ্ধি, বুজিব পৰা শক্তি understanding, intellect. **মেধাবী, মেধাবান** বুদ্ধিমান্।

মেধি বি. কোনো সত্ৰৰ শিষ্যৰ পৰা কৰ তোলা বিষয়াৰ উপাধি, কেবাজন মেধিৰ ওপৰৰ্কি বিষয়াক ৰাজমেধি, বৰমেধি বোলে।

মেনকা বি. হিমালয়ৰ ভাৰ্য্যা আৰু পাৰ্ব্বতীৰ মাক, এজনা অপেস্বৰা।

মেনা বিণ. তললৈ ওলমা শিং থকা (ম'হ, গৰু)। স্ত্ৰী. **মেনী**।

মেনেজাৰ বি. অধ্যক্ষ, পৰিচালক manager.

মেনেকা বিণ. লাহে লাহে কম কৰা। **মেনেক মেনেক** ক্ৰি. বিণ. লাহে লাহে।

মেলেৰিয়া বি. এবিধ জ্বৰ malaria.

মেম বি. চাহাবৰ তিৰোতা, ইউৰোপীয় ভদ্ৰ মহিলা।

মেমেধু বি. ধনিয়া শাক।

মেমেৰা বিণ. লেৰেলা, শুকাই খীণোৱা lean, emaciated.

মেৰ বি পাক, জৰী বা তাৰ নিচিনা বস্তুৰ পাক লোৱা ভাগ, নৈৰ বেঁকা ভাগ, মোচৰ a twist, a curl, a coil, a bend of a river. **মেৰ খা** পাক খা, মেৰাই ধৰা। সক. ধা. **মেৰা** মেৰিয়া পকা, হুৰিয়া, পাক খুৱা to wrap round, to twist.

মেৰ-ছাগ বি. মেষ, এবিধ নোমাল ছাগলী a ram, a sheep. **মেৰ ঢৰা** বি. ঘূৰণীয়াকৈ সজা ঢৰা। **মেৰ পাক** ঠাইতে ঘূৰি পাক মৰা কাৰ্য্য। **মেৰলাই** ডাঙৰ লাই শাক।

মেৰমেৰা মেৰ মেৰ শব্দ কৰা।

মেৰা বি. একেলগে পকোৱা দুই বা অধিক ডাল জৰীৰ এডাল, এগুণ, কেইবা ডলীয়া এধাৰ মণিৰ এডাল a strand of a rope.

মেৰামতি বি. ভগা বটা কাৰ্য repair. সক. ধা. **মেৰামত কৰ** to repair.

মেৰু বি পৃথিবীৰ উত্তৰ-দক্ষিণ প্ৰান্ত pole, আধাৰ 'ধৰ্ম্মৰ মেৰু' a repository.

মেৰুটা মেৰুটি ওখ-চাপৰ, টেমুনা-টেমুনি rough, undulating.

মেৰুণ বি. বিষ নথকা টেমুনা, গছৰ গাত হোৱা উঠঙা a wen, a wart on trees. **মেৰুণীয়া** মেৰুণ থকা।

মেৰুদণ্ড বি. বাজ হাড়. পিঠিৰ মাজৰ ডাঙৰ হাড় the back-bone.

মেবেটা-মেবেটি গা কোঁচাই আকৌ দীঘল কৰা আৰু লৰোৱা কাৰ্য্য, কোনো কাম কৰোঁ নকৰোঁ ভাবি আগ পাছ কৰা কাৰ্য্য।

মেল্ বি. আহোম ৰজাই তেওঁৰ মন্ত্ৰী-বিলাকেৰে সৈতে একত্ৰে কৰা ভোজন, সেই ভোজনত ৰাজ্যৰ কোনো ঘাই কথাৰ আলচ হৈছিল, আহোম ৰজাৰ কুঁৱৰী আদিৰ প্ৰতি-পালৰ কাৰণে দিয়া মাটি আৰু মানুহ।

মেল বি. কোনো কথাৰ আলচ কৰিবলৈ বা গোচৰ সুধিবলৈ একে ঠাইতে বহা মানুহবিলাকৰ সমাজ a meeting, an assembly, a tribunal. ক্ৰি. **মেল-কৰ** মেলুৱৈ গোটখাই কোনো গোচৰ সোধ। **মেল চপা, মেল পাত, মেল মাত** মেল কৰিবলৈ মানুহ চপা। **মেলমাৰ** মেলুৱৈ হৈ মেল মাৰি ফুৰ, মানুহৰ লগত অদৰ্কাৰী কথাকৈ ঘূৰি ফুৰ, (নিন্দাত)।

মেল সক. ধা মুক্ত কৰ, সোলোকা, ঢাকনী গুচাই মুকলি কৰ, আগ বঢ়া to loose, to untie, to open, to extend, খৰি বা কাঠ ফাল to split. বি. **মেলন**।

মেলা সক. ধা. লোকৰ হতুৱাই মুকলি কৰা, ফণিয়া to cause to be united, to comb.

মেলা বি. প্ৰদৰ্শনী, বিক্ৰেতা, ক্ৰেতা আৰু দৰ্শকৰ সমাগম exhibition, fair.

মেলা-চিকাৰ বি. গড় নমৰাকৈ হাবিত ঘৰচীয়া হাতীৰে বনৰীয়া হাতী খেদি ধৰা কাৰ্য্য।

মেলান বিণ. মুকলি হৈ থকা।

মেলানি বি. বিদায়, যাবৰ অনুমতি leave to go.

মেলা মাৰ হাতেৰে দূৰলৈ মাৰি পঠিয়া to hurl.

মেলাহি বিণ. গোতোং নোহোৱা, মুখ বহল wide-mouthed.

মেলুৱাই, মেলুৱৈ বি. মেলত বহি সোধ বা আলচ কৰোঁতা a member of a meeting.

মেলেকা বিণ পুৰণি হৈ আচল গুণ নথকা insipid.

মেলেকী বি. মেলুৱৈ, মেল সোধা মানুহ an arbitrator. বিণ. মেলত পাৰ্গত।

মেলেছ 'ম্লেচ্ছ' শব্দৰ কোমল ৰূপ।

মেৰা বি. এবিধ গছৰ গুটি a fruit. মেৰা বেল বিলাতী কোমোৰা।

মেষ বি. মেষ-ছাগ a ram, a sheep, ৰাশি-চক্ৰৰ প্ৰথম ৰাশি the sign Aries.

মেস্কুৰী বি. হুনি গছ।

মেহ বি. মূত্ৰ ৰোগ, মূতোঁতে পোৰণিয়ে ধৰা আৰু পুঁজ ওলোৱা ৰোগ gonorrhoea.

মেহগণি বি. এবিধ গছ mahogany tree.

মেহ্নত, মেহনতি পৰিশ্ৰম, কষ্ট

labour, trouble. বিণ. **মেহনতী** পৰিশ্ৰম কৰিব লগা।

মেহমেহীয়া বিণ. মিজিং মাজাং slow in work.

মেহুন বি. মেৰুণ, গছৰ উঠঙা a wart. বিণ. **মেহুনীয়া** মেৰুণীয়া।

মেহুৰা বিণ. লাজকুৰীয়া timid, bashful.

মেহেঙা বিণ. অবাক হৈ মুখ মেলি চাই থকা, ভোদা dull. **মেহেঙা-মেহেঙি** সেমেনা-সেমেনি।

মেহেৰবানি বি. অনুগ্ৰহ, দয়া favour, kindness.

মৈ বি. চাহ কৰা মাটি সমান কৰিবলৈ বা সিঁচা গুটি মাটিৰ তল পৰিবলৈ ব্যৱহাৰ কৰা দুচলা ফলীয়া বাঁহৰ এখন খেতিৰ সঁজুলি a harrow. **মৈ টকা** মৈত লগাবৰ কাৰণে এমূৰ ফলা এডোখৰ বাঁহ।

মৈটা বি. গছত উঠাত ব্যৱহৃত এডাল আথীয়া বাঁহৰ জখলা a single bamboo used as ladder.

মৈত্ৰী বিণ. মিত্ৰভাৱ থকা friendly. **মৈত্ৰীভাৱ** মিত্ৰতা, বন্ধুতা friendship.

মৈথিলী বি. মিথিলাৰ ৰজা জনকৰ জীয়াৰী, সীতা।

মৈথিলী বি. মিথিলা দেশৰ অধিবাসীৰ ভাষা the language or dialect of Mithila.

মৈথুন বি. শৃঙ্গাৰ, স্ত্ৰী-পুৰুষৰ সহবাস copulation, মতা-মাইকী এহাল a pair.

মৈদা বি. এবিধ বেঁকা মাছ, পাচলি আদি কুটা অস্ত্ৰ a curved knife used in dressing fish, vegetables etc.

মৈদাম বি. মৰা মানুহ পুতি তাৰ ওপৰত দিয়া মাটিৰ দ'ম, সমাধিৰ ঠাই, কবৰ a tomb, a grave. **মৈদামনি** অনেক মৈদাম থকা ঠাই a graveyard.

মৈনাক বি. লঙ্কাৰ ওচৰৰ এটা পৰ্ব্বত।

মৈয়া সক. ধা. মৈ চলাই সমান কৰা to harrow.

মৈৰা বি. ময়ূৰ, ম'ৰা চৰাই a peacock or pea-hen.

মৈলাম বি. মহী চুঙা, দোৱাত an inkpot.

মো সক. ধা. কোমল কৰিবৰ কাৰণে পানী বা জুলীয়া বস্তু দি মোহাৰি সান।

মোই সৰ্ব্ব. মোৰ, মোক।

মোক-মোকা অক. ধা. অস্পষ্ট কথা ক। বি. **মোক-মোকনি**।

মোকট অক. ধা. মোকোটা খা, ভাঁজ ল to be folded, to curve. বি. **মোকটা**।

মোকতাব বি. মুচলমান পঢ়াশালি a school.

মোকৰ্দ্দমা বি. মকৰ্দ্দমা, গোচৰ, *মামলা a case, a law suit.

মোকল্ বিণ. নবন্ধা, মুকলি হৈ থকা free, not tied, ঢাকনী নথকা uncovered. বি. যেৰ নিদিয়া ঠাই an open place. অক. ধা. গাঁঠি সোলক, মুকলি হ to be loosened, to be free. মোকল্ ফুৰ শৌচ কৰ। মোকলা মুকলি কৰ, খালাচ কৰ to set free, to release.

মোকা বিণ. বুদ্ধিহীন, মূৰ্খ foolish, stupid.

মোকাম বি. বাসস্থান, থকা ঠাই place of residence, address.

মোকাল বাঁহ বি. এবিধ বাঁহ a kind of bamboo.

মোকোট বি. মোটোক, জাপ a fold, ভাঁজ a bend. সক. ধা. মোকোটা বেঁকা কৰ to bend, ভাঁজ লগা to fold. মোকোটা খা বেঁকা হ।

মোকোৰা বি. মুখ পূৰাই লোৱা গৰাহ a large mouthful. ক্রি বিণ. মোকোৰা-মোকোৰে ই গৰাহৰ পাছত সি গৰাহ mouthful by mouthful.

মোক্তাৰ বি. 'মুক্তিয়াৰ' চোৱা। মোক্তাৰ-নামা বি. মুক্তিয়াৰ নিযুক্ত কৰা পত্ৰ a power of attorney. মোক্তাৰি বি. মুক্তিয়াৰৰ কাম attorneyship. মোক্তাৰী বিণ মুক্তিয়াৰ সম্বন্ধীয়।

মোখ সক. ধা. মোখনী দি, খৰাহি আদিৰ মুখৰ কাঠি মোকোটাই বৈ নোসোলোকা কৰ to give the first binding to the edge, মুখ বন্ধ কৰ, নিৰুত্তৰ কৰ to put to silence, শেষ কৰ to put to stop. বি. মোখনী। ক্রি. মোখনী মাৰ।

মোখোৰা বি. মৰণাৰ ধান খাব নোৱৰা কৰিবলৈ গৰুৰ মুখত দিয়া খাং a muzzle for oxen. বিণ. অসন্তোষ বা খঙত মুখ ওফন্দোৱা sulky. মোখোৰা গলা, মোখোৰা মুৱা বিণ. ওফন্দা মুৱা, ওফন্দা গলা having a bulk or fleshy face.

মোগল বি. এজাতি মুচলমানৰ নাম, বাবৰে ভাৰতত প্ৰতিষ্ঠা কৰা ৰাজবংশ the Moghul.

মোগোৰা বি. ঋতুস্নান নোহোৱাকৈ গৰ্ভ হোৱাৰ পৰা জন্মা সন্তান।

মোচ্ বি. কল গছৰ অলপকৈ ওলোৱা ডিল the spadix of the plantain tree.

মোচ্ বি. গোঁফ, ওপৰ ওঁঠত গজা নোম mustache.

মোচক অক. ধা. পাক খাই হাড়ৰ জোৰা অলপকৈ লৰ বা জোৰাত দুখ পা to be sprained.

মোচন বি. বন্ধাৰ পৰা মুক্তি, পুনৰ্জ্জন্ম হব নলগীয়া অৱস্থা salvation, the

final beatitude, উদ্ঘাটন opening.

মোচৰ্ বি. হাতেৰে ধৰি পৰা to twist, to sprain, নৈৰ মেচ বা পাক।

মোচল (পু. অ.) সক. ধা. মচিলে।

মোচা বিণ. কোঁচ খোৱা curled or contracted.

মোচাবিদা বি. পৰামৰ্শ consultation.

মোচাহাব বি. তুলনা, ৰিজনি comparison.

মোচাহেদা বি. চিন্তা, বিবেচনা contemplation.

মোচোকা বি. পাক খাই হাড় বা হাড়ৰ জোৰাত পোৰা দুখ a sprain. ক্রি. মোচোকা খা।

মোচোৰা বি. হাতেৰে দিয়া পাক twist. ক্রি. মোচোৰা মাৰ মোচৰ to twist.

মোজা বি. ভৰি ঢাকি পিন্ধা সাজ বা পোছাক stocking.

মোট্ বি. মুঠ, সমষ্টি total.

মোট বি. ছালৰ মোনা, সাপ বা শল আদি গোটা মাছৰ বাহিৰৰ ছাল a leather bag, the slough of a snake, the skin of certain fish. মোট কাচ্ মোট গুচা।

মোট মৰা বিণ. বৰ ডাঠ, বৰ ঘন very thick, dense, বৰ গধুৰ very heavy.

মোটক বি. শৰাধত বস্তু উছৰ্গা কৰোঁতে তিলে সৈতে পানীত তিয়াই দিয়া তিন ডাল বন্ধা কুশ।

মোটৰী বি. ডাঙৰ টোপোলা a big bundle.

মোটা বিণ. শকত, ডাঙৰ stout, fat, ঢবীয়া, মিহি নোহোৱা coarse, rough. বি. বাঁচৰ শয়েকীয়া চিন।

মোটাত পৰ টানত পৰ, দুখত পৰ।

মোটামুটি বিণ. সংক্ষেপ, চমু concise, without detail.

মোটে, মোটেই ক্রি. বিণ. মুঠতে, সমূলি altogether.

মোটোক অক. ধা. 'মোকোট' চোৱা।

মোড় (পু. অ.) সক. ধা. বধ কৰ, মৰ্দ্দন কৰ, মোহাৰ।

মোড়ণ বি. মৰ্দ্দন কৰোঁতা, নাশ কৰোঁতা।

মোড়া বি. মূৰৰ অলঙ্কাৰ।

মোতায়েন বি. নিযুক্ত appointed.

মোতি বি. মুক্তা।

মোতিম বিণ. মুক্তাৰে সজা।

মোদক বি. ভাঙৰ গুৰিত চেনি, মছলা আদি মিহলাই পাক কৰা ঔষধ। (পু. অ.) লাড়ু।

মোদন বি. আনন্দদায়ক।

মোদিত বিণ. আনন্দিত, প্ৰফুল্ল, আমোদিত।

মোদী বিণ. আনন্দযুক্ত, আনন্দকাৰী।

মোধ সক. ধা. পিটা। বি. পিটি দিয়া জোৰা।

মোন বি. দুকুৰি সেৰৰ পৰিমাণ, আঠ দোন a maund, 80 pounds.

মোনা বি. সৰু জোলোঙা a small bag.

মোমাই বি. আইৰ ভাই বা ককাই a maternal uncle. মোমাশহুৰ বি. স্বামী বা ভাৰ্য্যাৰ মোমায়েক।

মোৰ বি. এবিধ শৌচ-বাঁতি হোৱা ৰোগ diarrhoea.

মোৰ বি. মেৰাই থোৱা সূতাৰ মূৰ, আঁত the end of a ball of thread, যাকোৰে তাঁতত এবাৰ বোৱা সূতা। মোৰ ধৰ, মোৰ পা আঁতি গুৰি ধৰ। মোৰ বোল গ্ৰহণ কৰ। মোৰ মাৰ যাকোৰে তাঁতত সূতা ব। মোৰ হেৰা আঁত হেৰা, উপায় হেৰা, বিবুদ্ধি হ। মোৰে ধৰ মোৰ ৰোগ হোৱা।

মোৰোকনি বি. সোঁতৰ বেগত হোৱা পানীৰ পকনিয়া, চাকনৈয়া a whirlpool.

মোল বি. মূল্য, গুণৰ আদৰ value, worth.

মোলা সক. ধা. মূল্য ঠিক কৰ, দৰা to settle the price of, থাউকতে কিন to buy wholesale.

মোলাকাত বি. সাক্ষাৎ, দেখা কৰা meeting, interview.

মোলান বি. পদুমৰ মূল the soft and white part of the root of the lotus. মোলান পৰ মলি হ to be dirty.

মোল্লা বি. মুচলমানৰ পুৰোহিত বা শিক্ষক a Moslim priest or teacher.

মোৱা, মোৱা আলু বি. এবিধ সোৱাদ আলু a kind of sweet yam.

মোৱা, মোৱা মাছ বি. এবিধ সৰু মাছ a kind of small fish.

মোৱা মৰীয়া বি. মোৱা মৰা সত্ৰৰ শিষ্য হোৱা এজাতি আদিবাসী মানুহ, মটক, মৰাণ।

মোৱাৰ মৰ অক. ধা. ভিকাচন ভাগ, উপায় বা লাভৰ মূল নষ্ট হ to be lost, as the means or resource of something. সক. ধা. মোৱাৰ মাৰ।

মোৱাৰী বি. মোহৰ মৰা, সাঁচত মৰা coined, as gold or silver.

মোষ (পু. অ.) সক. ধা. খণ্ড খণ্ড কৰ, নষ্ট কৰ to destroy.

মোহ বি. মৰম, চেনেহ affection, আকাঙ্ক্ষা, লোভ avarice, মোহিত হোৱা fascination, অচেতন, মূৰ্চ্ছা fainting, swoon, মিছাত সঁচা বা নোহোৱাত হোৱা বোধ, মায়াৰ পৰা হোৱা ভ্ৰান্তি illusion, delusion. মোহ যা মোহিত হ, মুগ্ধ হ। মোহ কৰ লোভ কৰ। মোহ লগা মোহিত কৰা, দেখিবলৈ ধুনীয়া, সুন্দৰ। সক.

ধা. মোহ মুগ্ধ কৰ, বশ কৰ to captivate, মিছাত সঁচা জ্ঞান কৰ to fascinate. বিণ. মোহিত। **মোহনিদ্ৰা** মায়া বা অজ্ঞান ৰূপ নিদ্ৰা।

মোহন বি. বিবুদ্ধি কৰণ, সম্মোহন act of fascinating, সংসাৰত নিমগ্ন বা লিপ্ত কৰণ। বি. কৃষ্ণৰ এটা নাম। বিণ. মুগ্ধ কৰা।

মোহনী, মোহনী বাণ বি. মনত ভ্ৰম জন্মাই তিৰোতাত বা পুৰুষত আসক্ত কৰা মন্ত্ৰ a charm or spell to excite love, শত্ৰুক বশ কৰা মন্ত্ৰ। **মোহিনী** সুন্দৰী। **মোহিনী ভাং** এবিধ বৰ ৰাগিয়াল বিদেশী ভাং।

মোহৰ বি ছাপ a seal, সাঁচত মৰা এতোলা সোণ a gold coin. ক্ৰি. **মোহৰ মাৰ** ছাপ মাৰ, সাঁচত মাৰ।

মোহৰানা বি. মুচলমান স্বামীয়ে বিয়াৰ সময়ত ঘৈণীয়েকক দিবলৈ প্ৰতিজ্ঞা কৰা ধন বা সম্পত্তি।

মোহানা বি. নৈৰ মুখ mouth of a river.

মোহাৰ সক. ধা. হাত বা ভৰিৰে মৰ্দ্দন কৰ বা পিহ to crush with the hand or foot, মাজ to rub, চেপ to squeeze. বি. **মোহাৰ, মোহোৰা**। সক. ধা. **মোহাৰ মাৰ**।

মোহি (পু. অ.) মোক me.

মোহিত বিণ. ভ্ৰান্ত হোৱা, মিছাত সঁচা জ্ঞান কৰা charmed, deceived.

মোহিনী বি মুগ্ধকাৰিণী, মন মুহিব পৰা স্ত্ৰী, অতি সুন্দৰী a charming woman.

মোহোৰা বি. মৰ্দ্দন, হাতেৰে পিহঁন। ক্ৰি. **মোহোৰা মাৰ**।

মোহে (পু. অ.) মোক, মোৰ। **মোহৰ** মোৰ।

মোক্ষ বি. পৰম গতি, নিৰ্ব্বাণ, মুক্তি final beatitude. **মোক্ষ ধাম** মুক্তি স্থান, পৰম পদ পোৱা ঠাই। **মোক্ষ-প্ৰাপক** যাৰ দ্বাৰা মুক্তি লাভ হয়। **মোক্ষণ** মুক্তি। **মোক্ষদা** বিণ. মুক্তিপ্ৰদ।

মৌ বি. মৌ জোল, মধু, মাখিয়ে গোটোৱা ফুলৰ ৰস honey. **মৌ-কুঁৱৰী** মৌ-বাহত থকা ডাঙৰ মাইকী মৌমাখি the queen bee. **মৌ কোঁহ** ৰহঘৰা, মৌ-চাকৰ মৌথকা ভাগ a honey-comb.

মৌক্তিক বিণ. মুকুতা লগোৱা, মুকুতাৰ বন কৰা set or inlaid with pearls.

মৌখাপ বি. এবিধ চিলনী জাতিৰ চৰাই the buzzard.

মৌখিক বিণ. মুখে মুখে কোৱা, নিলিখা, কথ্য oral, colloquial, বাচনিক verbal. ক্ৰি. বিণ. মুখে মুখে orally. **মৌখিক অঙ্ক** নিলিখাকৈ মনতে কৰা অঙ্ক mental arithmetic.

মৌ-গুটি বি. ফুলৰ মৌ-গটোৰা মাখি। **মৌ-চাক** মৌবাহ a bee-hive. **মৌ-চেপা** ধাৰ নিছিগা, ছেদ-ভেদ নোহোৱা incessant, as rain.

মৌজ বি. সমূহ, মানুহৰ জুম a multitude of people.

মৌজ বি. ৰাগিত ভোল হৈ থকা অৱস্থা stupor from intoxicating things.

মৌজা বি. ৰাজহ তোলাৰ সুবিধাৰ কাৰণে এজন বিষয়াৰ তলত দিয়া একখণ্ড দেশ, এজন মৌজাদাৰৰ অধীনৰ গাওঁসমূহ a division of a district in Assam in charge of a fiscal officer called a Mauzadar. **মৌজাদাৰ** মৌজাৰ খাজনা তোলা বিষয়া।

মৌজুলীয়া বিণ. মৌ জোলৰ বৰণৰ of amber colour, মৌ-জোলৰ নিচিনা like honey.

মৌ-জোল বি. মধু, মৌ-ৰস honey. **মৌ-জোলোঙা** মৌ-গুটিৰ পেটত থকা মৌৰ ভঁৰাল। **মৌ-ডিমৰু** বি. এজাতি ডিমৰু a kind of fig.

মৌন বিণ. নীৰৱ, নিমাত, কথা নোকোৱা silent, speechless. **মৌনব্ৰত** বি. ধৰ্ম্ম বা পুণ্যৰ নিমিত্তে কথা কবলৈ এৰা কাৰ্য্য the vow of silence. **মৌনতা** বি. কথা কবলৈ এৰা কাৰ্য্য, নিমাত হৈ থকা অৱস্থা। **মৌনী** মৌনব্ৰতী। **মৌনে** ক্ৰি. বিণ. নীৰৱে, নম্ৰতাকৈ in silence, silently.

মৌ-পিয়া বি. ফুলৰ মৌ-খোৱা সৰু চৰাই the honey-sucker bird. **মৌ-বাহ** মৌ-চাক a bee-hive. **মৌ-বিচনী** বি. মৌ-চাকৰ দাঁতিত চেপেটা, ঘূৰণীয়া বিচনীৰ নিচিনা ওলমি থকা ভাগ the outer edge of the honey comb. **মৌ-মাখি** বি. মৌ-গুটি a honey-bee.

মৌৰুচী বি. পুৰুষানুক্ৰমে থকা, চিৰকাল ভোগদখল পোৱা hereditary, permanent.

মৌলবী বি. মুচলমান অধ্যাপক a learned Mahommedan.

মৌলানা বি. ডাঙৰ মুচলমান পণ্ডিতৰ উপাধি a title of a mahommedan scholar.

মৌলি বি. শিখা, চূড়া, মুকুট।

মৌলিক বিণ. মূল সম্বন্ধীয়, আদি original.

মৌৰা বি. মৌ-মাখিৰ দৰে জাক পাতি শস্যত পৰি তাক নষ্ট কৰা সৰু সৰু পোক a kind of small insects destroying crops. **মৌৰা মাম** উথহি ওলমি পৰ to hang down as a swelling

মৌ-সবালি বি. এবিধ পানীত গজা বন a kind of aquatic grass.

মৌ-সিতা বি. মৌ জোল চেপি উলিওৱাৰ পাছত বাকী থকা তেলৰ হালধীয়াগুণ থকা গোট মৰা গেদ bee-wax, এবিধ ওথ ভাঙৰ বনৰীয়া গছ।

ম্রিয়মান বিণ. মৰাৰ তুল্য, মৰাৰ নিচিনা moribund.

ম্যাদ বি. 'মিয়াদ' চোৱা। **ম্যাদী** 'মিয়াদী' চোৱা।

ম্লান বিণ. মলিন, বিমৰ্ষ, আনন্দহীন morose, sad, cheerless.

ম্লেচ্ছ বি. অহিন্দু, হিন্দু ধৰ্ম্মৰ বাহিৰৰ মানুহ a non-Hindu. **ম্লেচ্ছাচাৰ** বি. অহিন্দু আচৰণ। বিণ. **ম্লেচ্ছাচাৰী**। স্ত্ৰী. **ম্লেচ্ছাচাৰিণী**।

য

য অসমীয়া বৰ্ণমালাৰ ২৬ সংখ্যাৰ ব্যঞ্জন আখৰ। ই কোনো শব্দৰ মাজত বা শেষত থাকিলে প্ৰায় 'ইঅ' এনেকৈ উচ্চাৰিত হয় the twentysixth letter of the consonants.

যঁজা বিণ. একেলগে জন্মা twin-born, একেলগে গাত গা লাগি ওপজা বা উৎপন্ন হোৱা born or produced in an united condition.

যঁতৰ বি. অসম দেশৰ সূতা কটা যতন a spinning wheel.

যঁতৰি বি. মহৰা পকোৱা সৰু যঁতৰ a small wheel. **যঁতৰি-ফেঁটী** বি. এজাতি ফেঁটী সাপ।

যকৃত বি. ৰোগৰ দ্বাৰা বৃদ্ধি পোৱা আগমঙহ a diseased liver.

যখ বি. পুতি থোৱা ধন সোণত লগা ভূত, কিৰ্পিণ মানুহ। স্ত্ৰী. **যখিনী**।

য'খাৰ বি. গৰু মূতৰ পৰা কৰা এবিধ খাৰ, তাক কলাই খাৰ আৰু দৰবত দিয়া যায় saltpetre. বিণ. **য'খৰীয়া**।

যচা সক. ধা. খোজা, আনৰ দ্বাৰাই পাবলৈ প্ৰাৰ্থনা কৰা to cause to beg. অক. ধা. অনিচ্ছাৰে দি বা কৰ to do or give unwillingly.

যজ সক. ধা পূজা কৰ, আৰাধনা কৰ to worship. বি. **যজন** পূজা কৰা কাৰ্য্য। **যজমান** বি পুৰোহিতৰ দ্বাৰাই পূজা, শ্ৰাধ আদি কৰাওঁতা। বিণ **যজমানী**।

যজুৰ্ব্বেদ বি চাৰিবেদৰ এক বেদ, ইয়াৰ দুভাগ—এভাগৰ নাম বাজসনেয় বা শুক্ল যজুৰ্ব্বেদ আৰু আনভাগৰ নাম তৈত্তিৰীয় বা কৃষ্ণ যজুৰ্ব্বেদ। বিণ. **যজুৰ্ব্বেদী** যজুৰ্ব্বেদৰ মতে চলা।

যজ্ঞ বি. দেৱতাৰ উদ্দেশে বলি নৈবেদ্য দি কৰা পূজা, যাগ, হোম a worship with offerings, a sacrifice. বিণ. **যজ্ঞীয়**। **যজ্ঞ ডিমৰু** এবিধ

ডিমক। যজ্ঞকুণ্ড হোমৰ জুই ধৰা গাঁত। যজ্ঞপতি, যজ্ঞপুৰুষ, যজ্ঞেশ্বৰ যজ্ঞৰ গৰাকী, বিষ্ণু। যজ্ঞসূত্ৰ, যজ্ঞোপৱীত উপবীত, লগুণ the sacred thread. যজ্ঞৱেদী হোম কৰা ভেঁটা। যজ্ঞশালা যজ্ঞ কৰা ঠাই।

যঠা বি. হাতী-মাউতে ব্যৱহাৰ কৰা এমূৰে লোৰ কাঁইট লগোৱা হাতী-খোঁচা মাৰি an iron pointed goad for elephant.

য'ত (স্থন. সৰ্ব্ব.) যি ঠাইত where.

যত্‌কিঞ্চিত, যৎসামান্য বিণ. অলপমান small in quantity

যত্‌পৰোনাস্তি বিণ. খুব বেছি, অতিশয় utmost, highest.

যত, যতেক, যতক, যিমান, যতেক, যি পৰিমাণ as much as, as many as.

য'ত ত'ত ক্রি. বিণ. যেই সেই ঠাইত, কোনো এঠাইত anywhere, somewhere.

যতক বি. বিয়াৰ সময়ত কন্যাৰ লগে লগে আলধৰি ফুৰা তিৰোতা a female attendant on a bride.

যতন্ বি. যন্ত্ৰ, কল, সঁজুলি an apparatus, a machine or contrivance.

যতন বি. চেষ্টা, উদ্যোগ, কাৰবাৰ exertion, effort, endeavour. বিণ. প্ৰস্তুত, সাজু ready, prepared.

যতনো ক্রি. বিণ. যিমান হ, অধিক পৰিমাণে excessively, abundantly.

যতয়ে বিণ. যিমান আছে সমুদায়।

যতা, যতনা সক. ধা. যুগুত কৰ, সাজু কৰ to make ready, to prepare. বিণ. যতোৱা।

যতি, যতী বি ইন্দ্ৰিয় দমন কৰা জ্ঞানী মানুহ, মুনি, সন্ন্যাসী a sage, পঢ়াৰ মাজত ৰবলৈ দিয়া চিন a mark of punctuation.

য'তে ত'তে ক্রি. বিণ. যেই সেই ঠাইতে anywhere and everywhere.

যত্ন বি. চেষ্টা, পৰিশ্ৰম effort, exertion, শুশ্ৰূষা, সাৱধান attendance, care. যত্নপূৰ্ব্বক যত্নেৰে, সাৱধানে carefully, attentively. যত্নৱন্ত, যত্নৱান উদ্যোগী, যত্নশীল, পৰিশ্ৰমী active, diligent. যত্নশীল যত্নবান।

যথা (অব্যয়.) যেনে, যি প্ৰকাৰে as, for instance, (সৰ্ব্বনাম) যিঠাই where. যথা কথঞ্চিতৰূপে যি কোনো প্ৰকাৰে। যথাক্ৰমে ক্ৰমান্বয়ে, ক্ৰম অনুসাৰে। যথা তথা য'ত ত'ত। যথা-তথাৰূপে যেনে তেনে প্ৰকাৰে, কোনো প্ৰকাৰে, কোনো মতে। যথাযোগ্য যাৰ যি উপযুক্ত, যোগ্য অনুসৰি। ক্রি. বিণ. যথাযোগ্যৰূপে

যথাৰ্থ বিণ. প্ৰকৃত, সঁচা real. বি যথাৰ্থতা। ক্ৰি. বিণ. **যথাৰ্থ ৰূপে** সঁচাকৈ, আচলতে in truth, in reality.

যথাবিধি ক্ৰি. বিণ. বিধি বা নিয়ম অনুসৰি according to rule or law. **যথাবিহিত** যথোচিত as is proper. **যথালাভ** যিমান পোৱা যায় সিমান। যথাৰত যথাবিধি। **যথাশক্তি, যথাসাধ্য** সাধ্য বা শক্তিৰে জোৰে মানে, সাধ্য মানে। **যথাযথ** পূৰ্ব্ববৎ। **যথাযোগ্য** যোগ্য অনুসৰি। **যথাসৰ্ব্বস্ব** সমূদায় ধন-সম্পত্তি all that one possesses **যথেচ্ছ** ইচ্ছানুযায়ী। **যথেচ্ছাচাৰ** স্বেচ্ছাচাৰ। বিণ. **যথেচ্ছাচাৰী**।

যথেষ্ট বিণ. কাৰো ইচ্ছামতে হোৱা, প্ৰচুৰ, যিমান লাগে সিমান enough, sufficient.

যথোচিত যেনে উচিত তেনে proper or right.

যদি (অব্যয়.) আশঙ্কাবোধক অব্যয়, এনে হলে if, if it be so. **যদিও, যদিচ** যদ্যপি, এনে হলেও although, though. **যদিস্যাত** যদি এনে হয় if it be so.

যদু বি. যদুবংশৰ এজন পূৰ্ব্ব-পুৰুষ আৰু ৰজা, কৃষ্ণৰ পূৰ্ব্ব-পুৰুষ the name of a lunar king and ancestor of Krishna. **যদুকুল-প্ৰদীপ, যদুনাথ, যদুপতি, যদুনাহ** যদুবংশৰ গৰাকী কৃষ্ণ। **যদুবংশ** যদুৰজাৰ সন্তান সন্ততি কৃষ্ণ আদি। **যদুবংশী** যদুবংশত জন্মা। **যদুমণি, যদুৰায়** যদুবংশৰ ৰত্ন, কৃষ্ণ।

যদুমণি বি. 'শিয়াল গলা' চোৰাঁ।

যদ্যপি (অব্যয়) যদি, যদিও if, though.

য'ধান বি. যৱ, এবিধ শস্য barley.

য'নী বি. এবিধ সুগন্ধি মচলাৰ গছ আৰু তাৰ গুটি a kind of plant and its seed. বিণ. **য'নীয়া** য'নীৰ দৰে গন্ধোৱা।

যন্ত্ৰ বি. কল, যতন, সঁজুলি an instrument, an apparatus, an engine, বাদ্য musical instrument.

যন্ত্ৰণা বি. যাতনা, পীড়া, বেদনা, কষ্ট pain, suffering, affliction.

যন্ত্ৰী বি. যন্ত্ৰ চলাওঁতা, যন্ত্ৰবিশাৰদ an engineer, a mechanic.

যবছু (পু. অ.) যদি, যদ্যপি।

যম বি. যি জীৱৰ মৃত্যু ঘটায় the Indian Pluto. **যমৰ দক্ষিণ দুৱাৰ** দুৰ্ঘোৰ শাস্তি। **যমদূত** যম ৰজাৰ টেকেলা। **যমপুৰি** যম ৰজাৰ নগৰ। **যমযাতনা** যমৰ নগৰত দিয়া শাস্তি, দুৰ্ঘোৰ শাস্তি agonies of death. **যমৰজা** পাপীৰ শাস্তি দিয়া গৰাকী the regent of death. **যমলাখুটি** এবিধ ক্ষুদ্ৰ আৰু পোন গছ।

যমক বি. একোটা শব্দেৰে বেলেগ

অর্থ বুজাই কৰা ৰচনা a kind of alliteration.

যমজ বি. একে গৰ্ভত একে সময়তে জন্মা দুটা সন্তান twins.

যমদগ্নি বি. পৰশুৰামৰ বাপেক।

যমদণ্ড বি. যম ৰজাৰ ভয়ানক লাঠি।

যমল বিণ. যুগল, সক কালতে কৃষ্ণই বৃন্দাবনত উভালি পেলোৱা যঁজা অৰ্জ্জুন গছ।

যমালয় বি. যমপুৰী।

যমুনা বি. বৃন্দাবনৰ মাজেৰে বৈ থকা এখন নৈ the river Jamuna.

যযাতি বি. চন্দ্ৰবংশৰ পঞ্চম ৰজা, যদুৰ বাপেক।

য'ৰ (সৰ্ব্বনাম). যি ঠাইত of which place. **য'ৰ পৰা** যি ঠাইৰ পৰা from which place. **য'লৈ** ক্রি. বিণ. যি ঠাইলৈ to which place.

যৱ বি. য'ধান, কৃষ্ণৰ ভৰিৰ তলুৱাত থকা য'ধানৰ চিন।

যৱন প্ৰাচীন গ্ৰীক জাতি, জাতিভেদ নমনা বিদেশী ম্লেচ্ছ। স্ত্রী. **যৱনী**।

যৱনিকা বি. আঁৰ কাপোৰ, পৰ্দা a screen, a drop scene.

যৱক্ষাৰ বি. য'খাৰ। **যৱক্ষাৰ জান** য'খাৰৰ পৰা হোৱা বায়ুৰ নিচিনা এবিধ পদাৰ্থ nitrogen. **যৱক্ষাৰ দ্ৰাৱক, যৱক্ষাৰাম্ল** বি. য'খাৰৰ পৰা উৎপন্ন টেঙা ৰস বিশেষ nitric acid.

যশ বি. যশস্যা, সুখ্যাতি, কীৰ্ত্তি fame, renown. **যশস্কৰ** বিণ. সুনাম বঢ়োৱা glorifying. **যশস্যা** যশ। **যশস্বন্ত, যশস্বান** যশস্বী, যশস্যা থকা। স্ত্রী. **যশস্বতী**। **যশস্বী** বিণ. যশস্যাশালী famous স্ত্রী. **যশস্বিনী**।

যশোদা, যশোমতী বি কৃষ্ণৰ তোলনীয়া মাক, নন্দৰ ভাৰ্য্যা the foster-mother of Krishna.

যষ্টিমধু বি. এবিধ গছৰ মিঠা শিপা licorice.

যহ 'যশ' চোৱাঁ।

যহত (অব্যয়), কাৰণে, গুণত (যি ফল হব লাগে তাৰ বিপৰীত হোৱা বুজায়) in consequence, in spite of.

যহ্-তহ্, যহন-তহন বিণ. 'যেন-তেন' চোৱাঁ।

যহা সক. ধা যশস্যা কৰ to glorify.

যক্ষ বি. 'যখ' চোৱাঁ। **যক্ষৰাজ** বি. কুবেৰ।

যক্ষ্মা বি. ক্ষয় বা খেহ ৰোগ consumption.

যা অক. ধা. গমন কৰ, গতি কৰ, স্থানান্তৰ হ to go. বি. **যোৱা**, যাওন। কৃদ. কৰ্ত্তা **যাওঁতা**। বিণ. যোৱা গত হৈ যোৱা gone, past.

যা বি. স্বামীৰ সক নাইবা ডাঙৰ ভায়েকৰ ভাৰ্য্যা the wife of husband's elder or younger brother.

যাউতা বি. গৃহস্থৰ ঘৰত আহি বস্তু-বাহানি বেচা বেপাৰী a hawker.

যাউতি-যুগীয়া বিণ. বহুকাললৈ থকা,

যুগমীয়া very durable, বহুকলীয়া existing for a very long time.

যাওঁতা বি যি যায় one who goes.

যাঁকি বি. ব'দ নোহোৱাত ধান শুকাবলৈ দিয়া যাগ বা জুইৰ তাপ। যাঁকি দি ধান শুকাবলৈ জুইৰ তাপ লগা।

যাকতাক বি. যেই সেই মানুহক anyone.

যাকেৰী, যাকৰ, যাকো (পু. অ.) যাব।

যাগ বি. যজ্ঞ, হোম a sacrifice, ফল পকাবলৈ বা মহ খেদাবলৈ খেৰ-জাবৰত জুই লগাই দিয়া ধোঁৱা fumigation. ক্রি. যাগ দি।

যাচ সক. ধা. নোখোজাকৈ দিব খোজ to offer without being asked for. বি. যাচন। যাচক যি কোনো বস্তু যাচে one who offers a thing, মগনিয়াৰ a beggar.

যাচনা, যাচ্ঞা বি. খোজন, ভিক্ষা কৰা কাৰ্য্য the act of begging or soliciting.

যাচাগুড়া বি. বাপেক-মাক মৰিলে ব্রত কৰি থকা মানুহক আত্মীয়-স্বজনে যাচি দিয়া পিঠাগুৰি, ফলমূল আদি।

যাজক বি. পুৰোহিত, আনৰ কাৰণে পূজা কৰা বামুণ a priest. যাজন যাজকৰ কাৰ্য্য, পূজা হোম আদি কৰোৱা কাৰ্য্য।

যাজ্ঞবল্ক্য বি. স্মৃতি শাস্ত্র কৰা এজন প্ৰাচীন মুনি।

যাজ্ঞসেনী বি. দ্ৰৌপদী Draupadi.

যাজ্ঞিক বিণ. যজ্ঞ কৰা, যজ্ঞত লগোৱা। বি. যজ্ঞ কৰা বামুণ।

যাঠি, যাঠী বি. শূল a spear, a lance.

যাতনা বি. যন্ত্রণা, পীড়া acute pain or suffering.

যাতায়াত বি. অহা-যোৱা কাৰ্য্য, গমনাগমন act of going and coming.

যাতে তাতে ক্রি. বিণ. যেই সেই মানুহত।

যাতো, যাতোগুণে (অব্যয়) যি হেতু, যি কাৰণে, যি গুণে, গতিকে as, for, as much as, because.

যাত্ৰা বি. গমন, ভ্ৰমণ, গতি travel, journey, কোনো ঠাইলৈ যাবলৈ কৰা উদ্যোগ the act of commencing a journey, যুদ্ধ বা তীৰ্থলৈ গমন movement of troops, pilgrimage, ভাওনা performance. যাত্ৰাভঙ্গ কোনো ঠাইলৈ যোৱাত ঘটা বাধা বা বিঘিনি, যাত্ৰানাশ। জীৱন-যাত্ৰা জীৱলীলা, প্ৰাণধাৰণ কাৰ্য্য। মহাযাত্ৰা মৃত্যু।

যাত্ৰিক বি গতি কৰোঁতা, এঠাইৰ পৰা আন ঠাইলৈ গতি কৰোঁতা a traveller, a pilgrim.

যাত্ৰী বি. যাত্ৰাকাৰী, পথিক traveller, passenger, তীৰ্থলৈ যোৱা

মানুহ a pilgrim. ৰথযাত্ৰী দৰাৰ লগত যাওঁতা।

যাদৱ বি. যদুবংশীয় লোক, কৃষ্ণ। যাদৱৰায় কৃষ্ণ।

যাদু বি. বাজী, ইন্দ্ৰজাল বিদ্যা, ভেলেকী বিদ্যা magic, jugglery. যাদুকৰ বাজীকৰ, ভেলেকী বিদ্যা জনা লোক a magician, a juggler. বিণ. যাদুকৰী ইন্দ্ৰজাল কৰিব জনা।

যাদুঘৰ বি. পৃথিবীৰ নানা আচৰিত বস্তু ৰখা ঘৰ a museum.

যাদৃশ বিণ. যেনে as, like. স্ত্ৰী.

যান বি. বাহন, যিহত মানুহে উঠি যায় a vehicle. আকাশযান বিমান। জলযান নাব। বাষ্পযান ৰেল জাহাজ আদি বাষ্পচালিত যান।

যান্ত্ৰিক বিণ. যন্ত্ৰ সম্বন্ধীয়, যন্ত্ৰ বিশাৰদ।

যাপ অক. ধা. কাল কটা। বি. যাপন কাল কটোৱা কাৰ্য্য passing.

যাম বি. এক প্ৰহৰ, তিনি ঘণ্টা।

যামল বি. এবিধ তন্ত্ৰ শাস্ত্ৰ।

যামিনী বি. ৰাতি night.

যাযাবৰ বি. সন্ন্যাসী, যাৰ কোনো নিৰ্দ্দিষ্ট থকা ঠাই নাই, সপৰিবাৰে দেশে দেশে ঘূৰি ফুৰে। বিণ. সদায় ভ্ৰমণকাৰী।

যাৱত, যাৱন্তে ক্ৰি. বিণ. যি পৰ্য্যন্ত, যেতিয়ালৈকে as long as.

যাৱত চন্দ্ৰ-দিৱাকৰ চন্দ্ৰসূৰ্য্য থাকে মানে, সৃষ্টিৰ অন্তলৈকে eternally.

যাৱজ্জীৱন বি. চিৰজীৱন for life.

যাৱতীয় বিণ. সকলো, যিমান আছে সকলো।

যাৱনিক বিণ. মুচলমানী, ইংৰাজী, যৱনৰ ভাষাৰ পৰা উৎপন্ন pertaining to or used by a Mahommedan or Englishman.

যাৱক্ষাৰিক বি. য'খাৰ সম্বন্ধীয়, য'খাৰ থকা nitric.

যাৱে ক্ৰি. বিণ. যাৱত, যেতিয়ালৈকে।

যাহে (পু অ.) সৰ্ব্ব. যাৰ।

যি সৰ্ব্ব. যি মানুহ that person.

যিমান বিণ. যি পৰিমাণ বা সংখ্যাৰ, যতেক as much, as many. ক্ৰি. বিণ. যি পৰিমাণে, যি সংখ্যাৰে।

যিশু বি. যিশুখ্ৰীষ্ট Jesus.

যিহকে-তিহকে, যিহকে পায় তিহকে ক্ৰি. বিণ. একো বাদ বিচাৰ নকৰাকৈ indiscriminately.

যুঁজ অক. ধা. যুদ্ধ কৰ, ৰণ কৰ, জোঁটাপুটি mutual fighting or struggling. যুঁজ বাগ বিবাদ fight.

যুঁজা সক. ধা. যুঁজ বা ৰণ লগা, মৰামৰি লগা, জোঁটাপুটি লগা to cause to fight, wrestle, খুন্দা লগা। যুঁজাৰু যি যুদ্ধ কৰে, যুঁজ কৰিবলৈ ভাল পোৱা a combatant, warlike.

যুকিয়া সক. ধা. শৃঙ্খলা কৰ, একেলগ কৰ to arrange, to collect, একেলগ কৰি বান্ধ to bundle.

যুক্ত বি. সংলগ্ন, মিলিত, লগ লগোৱা joined, united, উচিত, যুগুত proper, right.

যুক্তি বি. যুগুতি, উচিত কথা propriety, দিহা,পৰামৰ্শ advice, কোনো তৰ্কৰ কাৰণ reason of an argument. **যুক্তি কৰ** যুগুত কৰি ৰাখ, আলোচনা কৰ to arrange, to consult. **যুক্তি দিওঁতা** পৰামৰ্শ দিওঁতা।

যুক্তিমূলক, যুক্তিযুক্ত, যুক্তিসিদ্ধ বিণ. উচিত, সঙ্গত reasonable, proper. **যুক্তিসঙ্গত** যুক্তিযুক্ত। **যুক্তিহীন** অযুগুত, অসঙ্গত।

যুগ বি. কালৰ এক প্ৰধান ভাগ an age, যুগল, এজোৰা a pair, বৰ দীঘল কাল a very long period of time. **যুগধৰ্ম্ম** কোনো যুগৰ প্ৰচলিত ধৰ্ম্ম বা আচৰণ আদি।

যুগপৎ অব্য. একে সময়তে simultaneously.

যুগমীয়া বিণ. বহুকাল থকা very durable.

যুগল বি. এযোৰ, দুটা, যোৰা পাতি থকা a pair, remaining in a pair.

যুগল্-পটল্ বি. ত্ৰিপদী ছন্দৰ লগত আৰু এক শাৰি পদ থকা এবিধ ছন্দ।

যুগান্ত বি. কোনো এক যুগৰ শেষ the end of an age, প্ৰলয়। **যুগান্তৰ** কাল পৰিবৰ্ত্তন, বেলেগ যুগ।

যুগী বি. সাপ মেলি ধেমালি দেখুৱা মানুহ a snake-charmer, অসমৰ এজাতি মানুহ—আজিকালি তেওঁলোকে 'যোগী' বুলি পৰিচয় দিয়ে

যুগীয়া বিণ. কোনো এটা যুগৰ, কোনো এক যুগ সম্পৰ্কীয় of a particular age, relating to a particular age.

যুগুত বিণ. সঙ্গত, যুক্তিযুক্ত, উচিত proper, reasonable, অনেক বস্তু গোটাই প্ৰস্তুত কৰা prepared, যুক্ত, লগলাগি থকা।

যুগুতা সক. ধা. প্ৰস্তুত কৰ, নিৰ্ম্মাণ কৰ to prepare, to make.

যুগুতি বি. যুক্তি, কাৰণ। বিণ. উচিত।

যুগুতি বি. যুগুত, যোগাৰ preparation or collection of proper things or means.

যুগ্ম বি. দুটা, যোৰ a couple, a pair. **যুগ্ম-ৰাশি** বি. বাকী নথকাকৈ দুই সংখ্যাৰে ভাগ কৰিব পৰা ৰাশি ২, ৪, ৬ আদি an even number.

যুজন্তা বি. যুঁজোতা, যোদ্ধা a fighter.

যুটীয়া বিণ. দুই বা তাতকৈ অধিক লোক যোগ থকা joint.

যুত বিণ. যুক্ত, সংযুক্ত।

যুতক, যুতকীয়া 'যৌতক' আৰু 'যৌতকীয়া' চোৱাঁ।

যুতি বি. 'জোটনী' চোৱাঁ।

যুদ্ধ বি. ৰণ, মৰামৰি war, fight. যুদ্ধ কাচে যুদ্ধৰ সাজেৰে। যুদ্ধক্ষেত্ৰ ৰণ কৰা ঠাই। যুদ্ধবিগ্ৰহ ৰণ, যুঁজ।

যুধিষ্ঠিৰ বি. পাণ্ডৱৰ জ্যেষ্ঠ বা ডাঙৰ জন ভাই the eldest of the Pandavas.

যুযুৎসু বিণ. যুদ্ধ অভিলাষী, ৰণ কাৰণে ইচ্ছুক।

যুযুধান বি. সাত্যকী।

যুৰীয়া বিণ. যোৰ পাতি থকা consisting of a couple or pair বয়সত সমান equal in age.

যুৱক বি. 'যুৱা' চোৱাঁ।

যুৱত বি. ডেকা মানুহ। স্ত্ৰী. যুৱতী যুৱতকাল ডেকা কাল, যৌবন youth.

যুৱৰাজ বি. ৰজাৰ ডাঙৰ পুতেক, ডেকা ৰজা an heir-apparent to a throne, a prince.

যুৱলি বি. হালবোৱাত এহাল গৰু ডিঙিত দি তুইকো লগলগোৱা কাঠ a yoke, নৈ, বিলৰ পানী বামেৰে লগলগা ঠাই the edge of a river or lake.

যুৱা বি. ডেকা মানুহ a young man. বিণ. ডেকা full-grown. যুৱান বি. ডেকা a young man.

যুৱাই, যুৱায় অক. ধা যোগ্য হয়।

যুতি বি. এবিধ বগা সুগন্ধি সৰু ফুল আৰু তাৰ গছ a kind of Jasmine.

যূথ বি. পশুৰ জাক a flock, a herd. যূথপ, যূথপতি বি. জাকৰ প্ৰধানটো, বনৰীয়া হাতীৰ জাকৰ ঘাই হাতী the leader of a herd of wild elephants. যূথে যূথে দলেদলে।

যূথী বি. 'যুতি' চোৱাঁ।

যূপ বি. যজ্ঞৰ জন্তু বন্ধা কাঠ, বিশেষকৈ বৃষোৎসৰ্গত ষাঁড় বন্ধা মূৰত ভতৰা গৰুৰ মূৰ্ত্তি থকা কাঠৰ খুঁটা a sacrificial post.

যেই-সেই (বিণ. সৰ্ব্ব.) কোনো এজন, কোনো এটা any one.

যেতিয়া ক্ৰি. বিণ. যি সময়ত, যি কালত when. (কা. সৰ্ব্ব.) যি সময়, যি কাল which time.

যেতিয়াই-তেতিয়াই ক্ৰি. বিণ. যেই সেই সময়তে, সময় অসময় এবে

বিচাৰ নকৰি in time and out of time.

যেতিক্ষণে (পদ্যত) ক্রি. বিণ. যি ক্ষণত, যি সময়ত when.

যেতেক, যেতেটি সর্ব্ব. যিমান, যি পৰিমাণ as many, as much.

যে (অব্যয়) কোনো বাক্য বা বিষয় উল্লেখ কৰিবলৈ নাইবা হেতু বুজাবলৈ ব্যৱহাৰ কৰা হয়।

যেন বিণ. তুল্য, নিচিনা like, ইচ্ছা বুজোৱা অব্যয় (ভগবান যেন তাক ৰক্ষা কৰে !) a word expressing a wish, যেনে, যেনেকুৱা as desired.

যেনতেন বিণ. কোনো এক ৰকমৰ, কোনো ৰকমে কাজ চলা tolerable, neither good nor bad. ক্রি. বিণ. যেনতেনকৈ কোনো প্রকাৰে, কষ্টেৰে, কথমপি।

যেনি ক্রি. বিণ. যি পোনে, যি ফালে in which direction.

যেনুৱা, যেনে, যেনেকুৱা বিণ. যি প্রকাৰৰ, যি বিধৰ as, like as, like, of which sort. (অব্যয়) যেনে, উদাহৰণ স্বৰূপে as for instance. ক্রি. বিণ. যেনেকৈ, যেনেকুৱাকৈ।

যেৱে (পু. অ.) ক্রি. বিণ. যদি if. যেহি (পু. অ.) বিণ. যি। যেহেন (পু. অ.) অব্যয়. যেনে, নিচিনা।

যৈচন, যৈসন (পু. অ.) ক্রি. বিণ. যেনেকৈ। যৈসানি (পু. অ.) ক্রি. বিণ. যেতিয়া। যৈছন (ব্রজ.) ক্রি. বিণ. যিৰূপে, যেনে। যৈছে (ব্রজ.) ক্রি. বিণ. যি প্রকাৰে যিৰূপে।

যো, যোহি (পু. অ.) সর্ব্ব. যি জনা, যি লোক।

যো বি. উপায়, শক্তি, আয়োজন ability, means, preparations.

যোঁত, যোঁতজৰী বি. গৰুৰ ডিঙিৰে সৈতে যুৱলি বন্ধা জৰী the cord tying the neck of the plough-cattle to the yoke.

যোকা বি. একেডাল জৰীতে সি বা ওলমাই থোৱা বস্তুৰ সমূহ, জোঁটা a number or cluster of things strung from the same rope. ক্রি. বিণ. যোকা-যোকে।

যোগ বি. একত্র কৰা কার্য্য, লগ লগোৱা কার্য্য act of uniting or joining together, দুই বা বেছি সংখ্যাৰ মুঠ উলিওৱা কার্য্য addition, এক চিত্তে ঈশ্বৰৰ চিন্তা concentration of thought on God, কোনো বিশেষ মাহ আৰু বাৰত কোনো বিশেষ তিথি আৰু নক্ষত্ৰৰ মিলন a particular astronomical junction of stars and days, নিষ্কাম সাধনা (কর্ম্মযোগ, জ্ঞানযোগ, ভক্তিযোগ) যোগ্য।

যোগ-চিহ্ন বি. গণিতত দুটা বা বেছি অঙ্ক যোগ কৰা বুজোৱা চিন '+' the plus sign.

যোগনিদ্ৰা বি. মহাপ্ৰলয়ৰ পাছত বিষ্ণুৰ অনেক কাল টোপনিত পৰি বা নিষ্কৰ্মা হৈ নিজৰ ভাবি চিন্তি থকা অৱস্থা।

যোগনিয়াৰ বি. নিৰ্দ্দিষ্ট সময়ত বস্তু গোটাই আনি দিওঁতা an appointed supplier.

যোগনীয়া, যোগোৱা বিণ. যোগ-নিয়াৰে আনি দিয়া supplied by an appointed supplier.

যোগবল বি. যোগৰ অদ্ভুত শক্তি supernatural power of spiritual contemplation. যোগভ্ৰষ্ট যোগ পৰিত্যাগ কৰা।

যোগমায়া বি. দুৰ্গা, মহামায়া Durga, যোগৰ অদ্ভুত শক্তি, অলৌকিক শক্তি supernatural power, সংসাৰ মায়া।

যোগশাস্ত্ৰ বি. পতঞ্জলি কৃত দৰ্শন শাস্ত্ৰ the Joga philosophy. যোগসিদ্ধি যোগৰ ফল, যোগীৰ আঠোটা শক্তি। যোগসিদ্ধ যোগৰ ফল পোৱা, কামনা সিদ্ধ হোৱা।

যোগাকৰ্ষণ বি. বস্তুৰ অণু সমূহৰ পৰস্পৰ আকৰ্ষণ।

যোগা সক. ধা. সংগ্ৰহ কৰি দে, গোটাই আন to collect, to supply, নিয়মমতে আৰু নিৰ্দ্দিষ্ট সময়ত বস্তু সংগ্ৰহ কৰি আনি দে to supply regularly. কৰ্ত্তা. যোগাওঁতা। স্ত্ৰী যোগাঁতী। বি. যোগাওন যোগোৱা কাৰ্য্য act of supplying.

যোগান বি. নিয়মমতে আৰু নিৰ্দ্দিষ্ট সময়ত বস্তু যোগোৱা কাৰ্য্য a regular supply of things, গোটাই আনি দিয়া কাৰ্য্য। ক্ৰি. যোগান ধৰ।

যোগাৰ বি দৰকাৰী বস্তুৰ সংগ্ৰহ বা আয়োজন act of preparing, collecting or making ready.

যোগাযোগ বি. মিলন, ঐক্য, সম্বন্ধ।

যোগাৰূঢ় বিণ. আশক্তিহীন মুক্ত।

যোগালি বি. কোনো কাম কৰোঁতাক সেই কামৰ কাৰণে আৱশ্যকীয় বস্তু যোগোৱা মানুহ an unskilled labourer employed to help a work-man doing any work.

যোগাসন বি. যোগ কৰিবৰ সময়ত বহা ধৰণ the sitting posture of a Jogi.

যোগিনী বি. যোগকৰা তিৰোতা a female Jogi, দুৰ্গাৰ লগত থকা পৰিচাৰিকা female attendant of Durga. যোগিনীতন্ত্ৰ যোগ তন্ত্ৰৰ আৰু কামৰূপৰ পুৰণি কথা থকা এখন সংস্কৃত পুথি।

যোগী বি. আন কৰ্ম্ম এৰি সদায় ঈশ্বৰক ধিয়াই থকা মানুহ a devout

man always engaged in meditation.

যোগে (অব্যয়) দ্বাৰাই, 'মাৰ্ফত' অৰ্থত।

যোগেন্দ্ৰ, যোগেশ, যোগেশ্বৰ বি· মহাযোগী, কৃষ্ণ, শিব a great Jogi, Siva, Bishnu.

যোগ্য বিণ. উপযুক্ত fit, deserving. স্ত্রী. যোগ্যা। বি. যোগ্যতা।

যোগোৱা বি. 'যোগনিয়াৰ' চোৰ'া।

যোগ্যানুক্রম বি. কোনো পদত এজনৰ পাছত তেওঁৰ পুত্র নাইবা জ্যেষ্ঠ জন অধিকাৰ নহৈ উপযুক্ত এজন বাছি লোৱাৰ নিয়ম succession according to fitness.

যোজক বিণ. লগ লগোৱা, মিলোৱা joining, connecting. বি. যি ঠেক ঠায়ে দুখন ডাঙৰ বহল ঠাইক যোগ কৰে isthmus.

যোজন বি. যোৰা লগোৱা কাৰ্য্য, লগ লগোৱা কাৰ্য্য the act of joining, চাৰিক্রোশ ৮।৯ মাইল।

যো-জা বি. আয়োজন, যো preparations, arrangements.

যোজিত বিণ. যোৰা লগোৱা, লগ লগোৱা joined, jointed.

যোজনা, যোজোনা বি. দৃষ্টান্ত, পটন্তৰ, উপমা a proverb.

যোজন-গন্ধা বি. স্ত্রী. কস্তুৰি musk, ব্যাসজননী সত্যবতী।

যোটন বি. মিলন, বৰ-কন্যাৰ ৰাশিৰ মিল।

যোড়া সক. ধা. যোগা, একত্র কৰ, সংগ্রহ কৰ।

যোত বি. মাটি-সম্পত্তি landed property. যোতদাৰ মাটিৰ গৰাকী।

যোত্র বি. ধন, সম্পত্তি property, wealth, উপায়, যুগুতি arrangement. যোত্রবন্ত, যোত্রবান বিণ. ধন সম্পত্তি থকা rich, wealthy. যোত্রহীন বিণ. ধন নথকা poor. বি. যাৰ ধাৰ শুজিবৰ উপায় নাই।

যোদ্ধা বি. যুদ্ধ কৰা মানুহ, বণুৱা a warrior, a combatant.

যোনি, যোনী বি. তিৰোতা মানুহৰ গুপ্ত অঙ্গ the female organ, উৎপত্তিৰ স্থান, আকৰ source of origin, জন্ম birth. যোনিমুদ্রা বি. যোনিৰ চিন।

যোনো অব্যয়. কি জানি।

যোৰ বি. দুটা, যুগল a pair, a couple, সমান, সমান শক্তিৰ মানুহ equal state or power. যোৰ দি, যোৰ লা সমান হ to be equal. যোৰ খা ওৰ খা, মতা মাইকী সংযোগ হ (চৰাই, পশু আদিত খাটে) to copulate.

যোৰা বি. দৰা-কইনাৰ ৰাশি মিলন auspicious agreement of the horoscopes of bride and bridegroom, গায়ন-বায়নৰ দল a band of musicians, দুটা বস্তুৰ

একত্ৰ কৰণ, দুই এজন মানুহ some person or persons.

যোৰা আহ বাহি আহ, দৰা কইনাৰ ৰাশিৰ মিল হ

যোৰাই দি কোনো সম্বন্ধ নথকা মানুহক আন কোনো মানুহেৰে কোনো এক সম্বন্ধ লগাই দি (বিশেষকৈ ঠাট্টা কৰাত)। যোৰা চা বিয়া দিব খোজা ল'ৰা আৰু ছোৱালীৰ ৰাশি মিলাই চা। যোৰা নাম বিয়াত দৰাঘৰীয়া আৰু কন্যা ঘৰীয়া তিৰোতাবিলাকে পৰস্পৰে নিন্দা কৰা গীত বা পদ।

যোৰা থোৰা হ মৃতপ্ৰায় হ to be almost dying.

যৌগিক বিণ. সংযোগ হৈ উৎপন্ন compound, প্ৰকৃতি প্ৰত্যয়ৰ যোগ হৈ গঠিত derivative.

যৌতক, যৌতুক বি. বিয়াত কন্যাক দিয়া ধন-বস্তু dowry. যৌতকীয়া বিণ. যতুকীয়া, যৌতকত দিয়া given as a dowry.

যৌথ বিণ. যুক্ত, মিলিত, যুটীয়া, বহু মানুহ লগ লাগি কৰা joint, in partnership.

যৌন বিণ. কাম বা স্ত্ৰী-পুৰুষৰ মিলন সম্বন্ধীয় sexual, যোনি সম্বন্ধীয়।

যৌৱন বি. ডেকা কাল, যুৱাৰ অৱস্থা youth. স্ত্ৰী. যৌৱনী যুৱতী তিৰোতা a young woman. যৌৱন কাল ডেকা বয়স youthfulness. যৌৱৰাজ্য যুৱৰাজৰ পদ।

ৰ ব্যঞ্জন বিলাকৰ একুৰি সাত সংখ্যাৰ আখৰ the twenty-seventh letter of the consonants.

ৰ অক. ধা. থাক, গতি বন্ধ কৰ, বাকী বা বাঢ়ি থাক, বাট চাই থাক, সহ্য কৰি থাক, স্থিৰ থাক to stop, to halt, to remain as balance, to wait, to keep patience. ৰ দি, ৰ লাগ ৰবকৈ ভবাৰ দৰে নিয়াত হৈ থাক, আচৰিত হৈ চাই থাক।

ৰইনা বি. অৰ্দ্ধচন্দ্ৰাকৃতি এচলা তক্তা, তাত নাল লগাই বালি, গুটি ধান আদি চপোৱা হয়।

ৰং বি. আনন্দ, ধেমালি joy, pleasure sport.

ৰং বি. বৰণ colour, তাচ খেলত প্ৰাধান্য পোৱা তাচ the trump card.

ৰংঘৰ বি. ৰং ধেমালি কৰা ঘৰ, নাচ গান কৰা ঘৰ, ৰজা বা ডাঙৰ লোকে ৰংধেমালি কৰা আৰু তাত বহি বাহিৰৰ খেল-ধেমালি চোৱা ঘৰ a pleasure house.

ৰংচং বি. নানা বৰণৰ ধুন বা শোভা

variegated or brilliant dress or splendour. বিণ. বংচঙীয়া showy, gaudy.

বংঢং বি. বংধেমালি, মৃগয়া আদি amusement, recreation.

বং রূপ বি. আমোদ, ধেমালি play, joy, sport.

বকত (পন্ত) বিণ. রক্ত, রঙা red.

বকতি বি. আসক্তি, রতি।

বকম বি. ধরণ, প্রকার, বিধ sort, kind. ক্রি. বিণ. বকমে নিচিনাকৈ, প্রকারে, দরে in the manner.

বক্ত বিণ. রঙা red, রঙা বরণ red colour, তেজ blood. বক্তচন্দন রঙা চন্দন। বক্তপাত গাৰ তেজ ওলোৱা বা উলিওৱা কাৰ্য্য act of bleeding bloodshed. বক্তপিত্ত নাক, মুখ নাইবা গুহ্যদ্বাৰেদি নাইবা কেবল মুখেদি তেজ বোৱা এবিধ বোগ। বক্তবীজ দুৰ্গাই বধ কৰা এটা অসুৰ, তাৰ তেজ যতে পৰিছিল তাতে পৰা আকৌ তাৰ উৎপত্তি হৈছিল a demon killed by Durga. বক্তময় তেজৰ নিচিনা blood-like, তেজেৰে ভৰা bloody. বক্তস্রাব তেজ ওলোৱা বা বৈ যোৱা কাৰ্য্য discharge of blood, bleeding. বক্তাক্ত তেজেৰে তিতা, তেজ লাগি বঙা হোৱা। বক্তাৰক্তি পৰস্পৰৰ বক্তপাত। বক্তোৎপল বঙা পদুম the red lotus. বক্তিমা বঙা বং redness.

বখ্ সক. ধা. হানি বিঘিনিৰ পৰা বক্ষা কৰিবলৈ চাই থাক, সাৱধান হ to guard, to watch. কৰ্ত্তা. বখোঁতা। স্ত্ৰী. বখঁতী।

বখা সক. ধা আনৰ দ্বাৰাই বক্ষা কৰা বা সাৱধান হোৱা to cause to be guarded, গতি বন্ধ কৰ, যাবলৈ নিদি to stop. কৰ্ত্তা. বখাওঁতা। স্ত্ৰী. বখাঁতী।

বখীয়া বি. বক্ষক a protector. বখীয়া দি বখীয়াৰ হতুৱাই সাৱধান লোৱাই থাক।

বগ বি. নাড়ী, সিৰ a vein, a nerve. বগত ধৰ কাৰো ভিতৰুৱা স্বভাৱৰ কথা ক।

বগৰ বি. অতিশয় আনন্দিত হোৱা অৱস্থা elation, কৌতুক।

বঘু বি. এজন সূৰ্য্যবংশী বজা a solar king. বঘুনন্দন বঘুবংশৰ সন্তান, ৰাম Rama. বঘুনাথ, বঘুপতি বঘুবংশৰ শ্ৰেষ্ঠ লোক, ৰাম Rama. বঘুবংশ বঘু বজাৰ বংশ, সূৰ্য্যবংশ the solar race, কালিদাসে লিখা এখন মহাকাব্য। বঘুবৰ বঘুনাথ।

বঘুমৰা, বঘুমলা বি. কোনো গছৰ গাতে শিপা মেলি বা মেৰাই জন্মা এবিধ লতা জাতীয় গছ a kind of parasitical plant.

বঙচা বি. অলপ বঙা বৰণ, অলপ বঙা চিন slight red, tinge. বঙচীয়া

ৰঙচুৱা বিণ. ঈষৎ ৰঙা, অলপ ৰঙা ৰৰণীয়া reddish.

ৰঙ বি. আনন্দ, কৌতুক, ৰং ধেমালি delight, pleasure, pastime, play, ৰৰণ colour. ৰঙভূমি ৰং ধেমালি কৰা ঠাই, ব্যায়াম আদি দেখুওৱা ঠাই, নাট্যশালা। ৰঙমঞ্চ যি মঞ্চত অভিনয় হয় stage. ৰঙমন আনন্দিত glad. ৰঙমনে ৰঙেৰে gladly. ৰঙশালা, ৰঙশাল গান বাজনা কৰা ঘৰ।

ৰঙা বিণ. তেজ ৰৰণীয়া red. বি. ৰঙা ৰৰণ, তেজৰ ৰৰণ red colour. ৰঙা আলু এবিধ কেঁচাই খোৱা আলু। ৰঙা চন্দন এবিধ চন্দন। ৰঙা-বচঙা ৰং চং, নানা ৰৰণৰ, চিত্ৰ-বিচিত্ৰ। ৰঙা লাউ এবিধ সোৱাদ লাউ। ৰঙালি (স্ত্ৰী) বিণ. জ্যোতির্ম্ময়, জুইৰ দৰে পোহৰ।

ৰঙালী (স্ত্ৰী) বিণ. ৰং বা আনন্দপূৰ্ণ, ৰঙিয়াল, ধেমেলীয়া joyful, merry, mirthful.

ৰঙ্গিণী বিণ. ধেমেলীয়া।

ৰঙিয়াল (স্ত্ৰী), ৰঙুৱাল (স্ত্ৰী) বিণ. আমোদী, আনন্দপূৰ্ণ ৰংলগোৱা sportive, cheerful, pleasing.

ৰঙীণ বিণ. ৰং থকা।

ৰচ্ সক. ধা. সাজ, প্ৰস্তুত কৰ to make, to construct, ৰচনা কৰ, লিখ to compose, to write. বি. ৰচন। বিণ. ৰচিত। কৰ্ত্তা. ৰচক ৰচনা কৰোঁতা, পদ্য বা গদ্য লিখোঁতা an author.

ৰচনী বি. গা সজাই বা ধুন মাৰি ফুৰা তিৰোতা a gaudy light-minded woman. বিণ. ধুন মাৰি ফুৰা, চঞ্চলা showy, light-minded.

ৰচক্ পচক্ ধুন মাৰি গা দেখাই ফুৰা কাৰ্য্য।

ৰচঙা (স্ত্ৰী) ৰং চং, চিত্ৰ বিচিত্ৰ showy.

ৰচদ বি. ৰোজ, দৈনিক সিধা ration.

ৰচনা বি. লেখা গদ্য বা পদ্য, প্ৰবন্ধ a literary composition, an essay, উৎসৱত গছৰ পাত, ফল, ফুল আদিৰে ঘৰ দুৱাৰত লগোৱা সাজ decoration on a festive occasion.

ৰচয়িতা বি ৰচক। স্ত্ৰী. ৰচয়িত্ৰী।

ৰচিত, ৰচিদ বি. কোনো বস্তু পোৱাৰ লিখা প্ৰমাণ বা কাকত a receipt.

ৰচু বি. জেউতি, জিলিকনি brightness, brilliance.

ৰচুল বি. ঈশ্বৰ প্ৰেৰিত পুৰুষ 'মহম্মদ ৰচুল' a prophet.

ৰছা, ৰছী বি. ডাঙৰ দীঘল জৰী, জুলে a rope.

ৰজ্ অক. ধা. উপযুক্ত হ, উচিত হ, শুৱা to befit, to be consistent with.

বজ্, বজ বি. ধূলি dust, ৰাজসিক গুণ, অহঙ্কাৰ আৰু সংসাৰৰ সুখ সন্তোষৰ বাঞ্ছা জন্মোৱা গুণ।

বজক বি. ধোবা a washerman.

বজত বি. ৰূপ silver.

বজনজনা বিণ. প্ৰখ্যাত, সকলোৰে জনা known to all, made public.

বজনী বি. ৰাতি night., **বজনীগন্ধা** ৰাতি বেছিকৈ গোন্ধ ওলোৱা এবিধ ফুল। **বজনী চৰ** নিশাচৰ। **বজনী নাথ, বজনী পতি** জোন, চন্দ্ৰ the moon.

বজ, বজস্ বি. তিৰোতাৰ মাহেকীয়া, স্ৰাৱ the monthly discharge of a woman, ৰজোগুণ।

বজস্বলা বিণ. মাহেকীয়া স্ৰাৱ হোৱা, ছুব নোৱৰা হোৱা having monthly course. বি. ছুব নোৱৰা হোৱা তিৰোতা a menstruous woman.

বজা বি. ৰজা, নৃপতি, দেশৰ গৰাকী a king.

বজা সক. ধা. উপযুক্ত কৰ, সঙ্গত কৰ to cause, to be suited to. **বজা শগুন** এজাতি শগুন the king vulture.

বজিতা বিণ. মিল, সঙ্গতি, জোৰা জোখা হোৱা consistent, appropriate.

বজোগুণ বি. ৰাজসিক গুণ, সংসাৰ সুখৰ ইচ্ছা আৰু অহঙ্কাৰ আদি উৎপন্ন কৰা গুণ। বিণ. **বজোগুণী**।

বজোদৰ্শন বি. তিৰোতাৰ মাহেকীয়া স্ৰাৱ হোৱা কাৰ্য্য। **বজো নিবৃত্তি** বি. তিৰোতাৰ ছুব নোৱাৰা বন্ধ হোৱা। **বজোবন্ধ** তিৰোতাৰ ছুব নোৱাৰা বন্ধ হোৱা ৰোগ dysmenorrhoea.

বঞ্জ সক. ধা ৰবণ লগাই শোভিত কৰ, আনন্দিত কৰ, মোহিত কৰ to paint, to delight. **বঞ্জক** বিণ. আনন্দ দিয়া pleasing. **বঞ্জন** ৰবৰ্ণ লগাই শোভিত কৰা কাৰ্য্য the act of painting, আনন্দ বা সন্তোষ দিয়া কাৰ্য্য the act of pleasing, আনন্দ দিওঁতা। **বঞ্জিত** বিণ. ৰং বা ৰবণৰ দ্বাৰা শোভিত, আনন্দিত, হৰ্ষিত delighted, pleased.

বট্ অক. ধা. প্ৰকাশ কৰ, কৈ ফুৰ, ব্যক্ত কৰ to babble, to speak ill of, কাউৰীৰ দৰে মাত to caw as a crow. বি. **বটন**।

বটনা, বটনি দুৰ্নাম কৈ ফুৰা কাৰ্য্য, বদনাম ৰতি ফুৰা মানুহ speaking of one's ill-fame.

বটন্তী বি. মাঘৰ কৃষ্ণ চতুৰ্দ্দশী।

বড় (পু. অ.) সক. ধা. মাত উচ্চাৰ।

বণ বি. যুদ্ধ war. **বণ-ঘোঁৰা** বি. বন্দুকৰ ঘোঁৰা the hammer or cock of a musket. **বণ-চালি** বণ কৰিবলৈ যোৱাৰ পূৰ্ব্বতে ধৰা চেও। **বণাঙ্গন** যুদ্ধক্ষেত্ৰ। **বণ-জেউতি**

ৰণৰ উৎসাহ। ৰণ-সিঙা ৰণত বজোৱা এবিধ পেপাৰ নিচিনা বাদ্য।

ৰণ্‌জনা অক. ধা. জোকাৰ খোৱা কাহী বাটী বা অলঙ্কাৰৰ দৰে শব্দ কৰ to jingle. বি. ৰণজননি। বিণ. ৰণ্‌জনীয়া।

ৰণক জনক বি. অলঙ্কাৰবোৰ জোকাৰ খাই হোৱা শব্দ।

ৰণ চণ্ডী বি. মহিষাসুৰৰ লগত যুদ্ধ কৰোঁতে দুৰ্গাই ধৰা ৰূপ, উগ্ৰ স্বভাৱৰ তিৰোতা।

ৰণ্ডভণ্ড বিণ. লণ্ডভণ্ড, লৰ্বাং তৰ্বাং harassed, troubled.

ৰণ্ডী বি. বেশ্যা a prostitute.

ৰণন বি. শব্দ কৰণ।

ৰত বি. আসক্ত, ভালপোৱা abdicted, নিযুক্ত engaged in.

ৰতন বি. ৰত্ন শব্দৰ অপভ্ৰংশ।

ৰত্‌ৰতীয়া বি. তেজাল, পৰিষ্কাৰ, ছাল ছিগি ৰঙা মঙহ ওলোৱা an abrasion of the skin.

ৰতি বি. আসক্তি, প্ৰবল ইচ্ছা, হেপাহ attachment, strong desire, শৃঙ্গাৰ copulation, কামদেৱৰ ভাৰ্য্যা the wife of Kamadeva. ৰতিক্ৰিয়া মতা তিৰোতাৰ সঙ্গম coition.

ৰতিপতি বি. কামদেৱ the God of love.

ৰতি বিহ্বল বিণ. অতিশয় কামাতুৰ lustful.

ৰতীয়া বিণ. এক ৰাতি জোখৰ বা পৰিমাণৰ weighing one sixth of an anna.

ৰতোৱাল বেলি মাৰ যাবৰ সময়ত পশ্চিমফালে আকাশত পৰা ৰঙা ৰশ্মি the red rays of the setting Sun.

ৰত্ন বি. হীৰা মুকুতা আদি বহুমূলীয়া বস্তু a precious stone or jewel, অতি শ্ৰেষ্ঠ বস্তু anything the best of its kind. ৰত্নগৰ্ভ যাৰ গৰ্ভত ৰত্ন আছে, সমুদ্ৰ। স্ত্ৰী. ৰত্নগৰ্ভা বিণ. বহুমূলীয়া ৰত্ন বা সুসন্তান জন্ম দিয়া bearing jewels or good children. ৰত্নপীঠ আসামৰ সুবৰ্ণ ৰেখা নৈ আৰু ৰূপহী নৈৰ মাজত থকা দেশ খণ্ড। ৰত্নময় নানা ৰত্নেৰে শোভিত বা সজা। ৰত্নাকৰ বি. সাগৰ the ocean, এজন ডকাইত, এওঁ পাছত ধাৰ্ম্মিক হৈ বাল্মীকি ঋষি হয়। ৰত্নাৱলী বি. অনেক সুন্দৰ ভক্তিৰ কথা থকা এখন অসমীয়া পদ্য পুথি, ইয়াৰ মূল সংস্কৃত পুথি বিষ্ণুপুৰী সন্ন্যাসীৰ ৰচিত, মাধৱদেৱে ইয়াৰ অসমীয়া ভাঙনি কৰে।

ৰথ বি. এবিধ চকৰি লগোৱা আৰু ওখ ঘোঁৰাৰে টনোৱা প্ৰাচীন বাহন chariot. ৰথ-যাত্ৰা আহাৰ মাহৰ শুক্লা দ্বিতীয়াত জগন্নাথৰ মূৰ্ত্তিক ৰথত তুলি ভ্ৰমণ কৰোৱা এক উৎসৱ।

ৰথী বি. ৰথত উঠি যুদ্ধ কৰোঁতা, বীৰ,

নায়ক a warrior who fights in a car, a leader.

বদ বি৭. অগ্রাহ্য কৰা, বহিত কৰা cancelled. বদো বিণ. অকামিলা, বিজোখ হোৱা unsuitable, out of proper measure.

বদ বি. ঘুণ, দোষ a defect. বদীয়া বিণ. ঘুণীয়া defective, পীড়িত diseased.

ব'দ বি. সূৰ্য্যৰ তপত বশ্মি বা পোহৰ the sun-shine. ব'দা সক. ধা ব'দত দি শুকা to dry in sun-shine. ব'দালি ব'দ থকা sunny. ব'দ কাচলি, ব'দ কাচিয়লি পুৱাৰ মপকা ব'দ, কাচি ব'দ, অলপ ব'দ পৰা ঠাই। ব'দঘাই বেছিকৈ ব'দ পৰা।

বন্ধন বি. বন্ধা কাৰ্য্য, আহাৰ সিজোৱা কাৰ্য্য the act of cooking.

বন্ধা সক. ধা. আনৰ দ্বাৰাই পাক কৰা to cause to be cooked, সিজোৱা cooked.

বন্ধ্ৰ বি. বিন্ধা, ফুটা a hole, a fissure.

বপ্তানি বি. বিক্ৰিৰ কাৰণে অন্য দেশলৈ পঠোৱা মাল export.

বফা বি. নিষ্পত্তি, কোনো কাৰ্য্যৰ সিদ্ধান্ত final settlement, adjustment.

বব বি. শব্দ, ধ্বনি sound.

ববাব, ববাৰ টেঙা বি. এবিধ ডাঙৰ টেঙা ফল।

ববৰ বি. গছৰ এঠাৰ পৰা কৰা স্থিতিস্থাপক বস্তু rubber.

ৰবি বি. সূৰ্য্য, দেওবাৰ the Sun, Sunday. ৰবিতল ত্ৰিভূবন, জগত। ৰবিবৰীয়া দেওবাৰে জন্মা বা হোৱা। ৰবিবাৰ বি. দেওবাৰ Sunday.

ৰবি বি খৰকালি, শীতকাল winter. ৰবিশস্য খৰকালি হোৱা শস্য।

ৰভা বি. কোনো উৎসৱৰ উপলক্ষে অলপ কালৰ নিমিত্তে ডাঙৰ বহলকৈ বেৰ দুৱাৰ নিদিয়াকৈ কাপোৰ, খেৰ, বা অইন বস্তুৰে সজা ঠাই a spacious open temporary shed.

ৰম সক. ধা. ক্ৰীড়, সন্তুষ্ট কৰ, সম্ভোগ কৰ to sport with, to enjoy, শোভিত কৰ।

ৰম বি. নীল, তাৰ গছ indigo, its plant.

ৰমৰমিতে ক্ৰি. বিণ. কোনো কথাৰ আৰম্ভতে in the beginning.

ৰমক জমক বিণ. কাপোৰ অলঙ্কাৰ আদিৰে বৰকৈ শোভিত হোৱা বা খুন মৰা gaudy, showy.

ৰম্‌ৰম্‌ (অনু. শব্দ) জলা বস্তুৰ পোৰণিৰ পৰা যেনে বোধ হয়। অক. ধা. ৰম্‌ৰমা। বি. ৰম্‌ৰমনি।

ৰমজান বি. মুচলমানী চনৰ নৱম মাহ, ৰোজা পালন কৰা মাহ।

ৰমণ বি. মৈথুন, সঙ্গম copulation, স্বামী, পতি a husband, lover, আসক্তি, ৰতি।

ৰমণী বি. তিৰোতা, সুন্দৰী তিৰোতা

a woman, a beautiful woman

ৰমণীয় বিণ. আনন্দ দায়ক, ৰং লগা, ধুনীয়া beautiful, pleasing. বি. ৰমণীয়তা সৌন্দৰ্য্য beauty.

ৰময়া বি কৃষ্ণ, ঈশ্বৰ।

ৰমলিয়া অক. ধা. বহুত কাউৰীৰ নিচিনা শব্দ কৰ, হাই কৰ to crow as many crows.

ৰমা বি. লক্ষ্মী the goddess of wealth, তিৰোতা, ভাৰ্য্যা। ৰমাপুৰি ৰম্যস্থান a delightful place.

ৰম্ভা বি এজনী স্বৰ্গৰ নৰ্ত্তকী, কল গছ।

ৰম্য বি. সুন্দৰ, মনোৰম delightful, charming বি. ৰম্যতা।

ৰয়নী (পু. অ.) বি. ৰজনী night.

ৰ'ৰ কৰে ক্রি. বিণ. সোৱাদ বা মিঠা লগাকৈ, মৃদুৰূপে gently, pleasantly.

ৰবৈ বি. খেমেলীয়া কথকী তিৰোতা a gay and flirting woman.

ৰবৈয়া বিণ. লাহে লাহে চলা, মৃদু ভাবে যোৱা blowing gently, flowing slowly.

ৰৱ বি. শব্দ, মাত, ধ্বনি a sound, a noise.

ৰশ্মি বি. কিৰণ, পোহৰ, দীপ্তি a ray, light. ৰশ্মিজাল বি. দীপ্তি বা কিৰণৰ দল a stream of light, ৰব উজ্জ্বল দীপ্তি a blaze of light.

ৰস বি. আস্বাদ, সোৱাদ taste, flavour, নিৰ্য্যাস, জলীয় ভাগ, জোল juice, কোনো বিষয়ত যি গুণ থাকিলে চিত্ত আকৃষ্ট হয় নাইবা মনত ভাবৰ সঞ্চাৰ বা আনন্দ হয়, তাৰ পৰা হোৱা মনৰ বিকাৰ আদি, বীৰ, করুণ আদি ৰস sentiment, পাৰা quick silver.

ৰসগোল্লা বি চেনিৰ ৰসত তিয়াই ৰখা এবিধ ছানাৰ মিঠাই a kind of sweet meat.

ৰসজ্ঞ বি. ৰস বা ৰসৰ উৎকৰ্ষ অপকৰ্ষ যি বুজিব পাৰে, কবিতা আদিৰ সোৱাদ বুজা, ৰসিক।

ৰসজ্ঞান বি. খাদ্য বা কবিতা আদিৰ সোৱাদ বুজ।

ৰসতে নাম থ কোনো কথা বিষয় নৌ-হওঁতেই তাক স্থগিত কৰ।

ৰসনা বি. জিভা the tongue. ৰস পথ বি. জীৱনৰ উপায়, সুস্থ অৱস্থা। ৰসবাত দেহত অধিক ৰস জন্মি হোৱা বাত বেমাৰ। ৰসময় ৰসাল, ৰসযুক্ত। ৰসৰাজ ৰসিকশ্ৰেষ্ঠ। ৰসশালা ৰাসায়নিক পৰীক্ষাগাৰ বা কাৰ্য্যশালা chemical laboratory. ৰসসিন্দুৰ গন্ধকৰ লগত পাৰা ভস্ম কৰি তৈয়াৰ কৰা সিন্দুৰৰ নিচিনা দৰবৰ বস্তু sulphide of mercury. ৰসাতল সাত পাতালৰ নিচেই তলৰ খলপা, অধঃপাত। ৰসাতললৈ যা অধঃপতন হ, ধ্বংস হ। ৰসায়ন ৰোগ নাশ কৰা বীৰ্য্যবান ঔষধ। ৰসায়ন-শাস্ত্ৰ মূল আৰু যৌগিক পদাৰ্থৰ গুণ আৰু সেই

বিলাকৰ পৰস্পৰ সংযোগত কেনেকৈ আৰু কি কি আন বস্তুৰ উৎপন্ন হয় সেই বিষয়ে জ্ঞান দিয়া শাস্ত্ৰ chemistry. **বসাল** বস থকা সাকৰা, সোৱাদ থকা juicy, fertile, pleasing. **বসালি** বসাল, সাকৰা not dry. **বসিক** কবিতা আদিৰ বস বুজা, ধেমেলীয়া, প্ৰেমিক। স্ত্ৰী. **বসিকা**।

বহ বি. বস, জোলা, মিঠা বস juice, sweet liquor. **বহ খা** জাক ফুৰ, পাল খা (জন্তুত খাটে) copulate. **বহ, বহ দি** বৰকৈ পক। **বহঘৰা** মৌ কোঁহ, সৰহকৈ উত্তম আৰু বহমূলীয়া বস্তু থকা ঠাই। **বহ বহীয়া** বস থকা আৰু অলপ মিঠা। **বহ বৰকৈ** ভোক লাগোতে আহাৰ নকৰাত পিত্ত উঠি ভোক মাৰ যা।

বহন বি. চকচকীয়া কৰা জুলীয়া বস্তু, সোণ ৰূপৰ বৰণ উজ্জল কৰা জুলীয়া বস্তু বিশেষ varnish.

বহৰ বি. 'অৰ্হৰ' চোৱাঁ।

ৰহস্য বিণ. গুপ্ত, নিগূঢ় secret, hidden, নিৰ্জ্জন private, গুপ্তত্ত্ব mystery.

ৰহস্য বি. আমোদ, আহ্লাদ pleasure, delight. **ৰহস্য আলাপ** ভিতৰুৱা প্ৰেমালাপ।

বহিত বিণ. শূন্য, বঞ্চিত devoid of, deprived.

বহী বি. তেল পেৰিবলৈ ঘৃণ্ডত কৰা সৰিয়হৰ গুড়ি কুঁহিয়াৰৰ কেঁচা বস। **বহীয়া বসাল** juicy. **বহীয়া** বাহি অহা, বাহি মিলা, সদায় বেছি পৰিমাণে পোৱা বা ভাল পোৱা।

বক্ষ বি. বাক্স।

বক্ষ্ সক. ধা. ৰাখ, ৰক্ষা কৰ to save, to protect. বি. **ৰক্ষণ**। বিণ. **ৰক্ষিত**।

বক্ষক বি. ৰাখোঁতা, আপদৰ পৰা ৰক্ষা কৰোঁতা, পালন কৰোঁতা a protector, a guard, a keeper. **ৰক্ষণশীল** বিণ. পূৰ্ব্বৰ ৰীতি নীতি মতে চলা, পৰিবৰ্ত্তন বিৰোধী conservative. **ৰক্ষণীয়** বিণ. ৰক্ষা বা পালন কৰিব লগীয়া।

ৰক্ষা বি. ৰখা কাৰ্য্য keeping, পালন, আপদ বা কষ্টৰ পৰা উদ্ধাৰ protection from danger or trouble. **ৰক্ষাকৰ** উদ্ধাৰ কৰ, ৰাখ। **ৰক্ষাপৰ** আপদত বা কষ্টত নপৰাকৈ থাক। **ৰক্ষা বান্ধ** শৰীৰৰ কোনো ঠাইত মন্ত্ৰযুক্ত পানী মাৰি বা কৱচ বান্ধি ভূত পিশাচৰ ভয়ৰ পৰা ৰক্ষা কৰ। **ৰক্ষামন্ত্ৰ** যি মন্ত্ৰই ভূত পিশাচৰ আক্ৰমণৰ পৰা ৰক্ষা কৰে।

ৰক্ষিয়া বিণ. পৰ দি থকা, ৰক্ষা কৰা keeping guard.

ৰক্ষী বি. ৰখীয়া, ৰাখোঁতা a protector, a guard. স্ত্ৰী. **ৰক্ষিণী**।

ৰা বি. শব্দ, মাত sound.

ৰাই কপাহ একে গছৰ পৰা প্ৰথমবাৰ কপাহ তোলাৰ পাছত দ্বিতীয়বাৰ

জেঠ আহাৰ মহীয়া তোলা কপাহ। বাই সৰিয়হ বগাসৰিয়হ।

ৰাইজ বি. ৰাজ্য, দেশ a country, প্ৰজা the public. **ৰাইজ হ,** ৰাইজ ওঠ বিদ্ৰোহ কৰিবলৈ ৰাইজ গোট খা। **ৰাইজ ঢাক দি** বহুত লোক একত্ৰ হৈ আহ।

ৰাঁই জাঁই বি. আচন্দ্ৰাই, বাগিয়ে ধৰাৰ নিচিনা বোধ giddiness.

বাই ভঙীয়া বিণ. বাইডাঙৰ নিচিনা। **বাই ভডীয়া জাপি** কাপোৰৰ বন কৰা মিহি কাঠীৰ উত্তম জাপি। **বাইডাং** বি. এবিধ ডাঙৰ জাতিৰ বেত।

বাইৰুই বি. অতি সামান্য শব্দ slight noise or sound.

বাইলা বিণ. খিয়্লীয়া envious. স্ত্ৰী. বাইলী।

ৰাউচি বি. উচ্চ শব্দ, চিঞৰ, কান্দনৰ উচ্চ শব্দ a loud cry, a scream.

বাউনী বি. চিঞৰি কন্দা বা দন্দ কৰা তিৰী বা ছোৱালী।

বাউল বি. স্বামী, গৰাকী a husband, a master.

বাও বি. চিঞৰ, আৰাও, মাত a noise, a scream। **বাও কাঢ়** শব্দ কৰ। **বাওজোৰ, বাও বান্ধ** আটাহ পাৰি কান্দ। **বাও মুৰা** দন্দুৰা quarrelsome, কুলক্ষণীয়া। স্ত্ৰী. বাওমুৰী।

বাং বি. সীহৰ নিচিনা এবিধ ধাতু, বগিতাম tin.

ৰাং বি. চোবোৱা তামোলৰ ৰঙা ৰবণ the red colour of chewed betelnuts.

বাং কুকুৰ বি. এবিধ কুকুৰ জাতিৰ বনৰীয়া হিংস্ৰক জন্তু a wolf.

ৰাংঢালী বিণ. ৰব ৰঙিয়াল বা ধেমেলীয়া, চঞ্চলা lovely, gay, fickle.

বাংপতা বি. পিটি পাতৰ দৰে পাতল কৰা বাং tin-foil.

বাংফা বি. বেৰৰ বাটাম batten.

বাংবৈয়া বিণ. বাং পতাৰ দৰে পাতল very thin.

বাঁচ সক সৰু কাঠী গুঁঠি কৰা সূতা ভৰোৱা তাঁতৰ যতন the reed of an Assamese loom. **বাঁচভৰোৱা** বাঁচত সূতা ভৰোৱা পিতল বা ম'হৰ শিঙৰ হাকোটা।

ৰাখ সক. ধা. ৰক্ষা কৰা to save, to protect, বিপদ বা হানিৰ পৰা ৰাখ protect from danger or injury, সাৱধান ল to guard, কিনি ৰাখ, স্থাপন কৰ to buy, to put, পালন কৰ to obey. বি. ৰাখন।

ৰাখন্তা বি. ৰক্ষা কৰোঁতা, ৰাখোঁতা a protector, a saviour.

ৰাখোৱাল (পু. অ.) গৰখীয়া।

ৰাগ বি. অনুৰাগ, আসক্তি, ইচ্ছা liking, attachment, গীতৰ জাত বা প্ৰধান সুৰ, ইয়াৰ ছয়প্ৰকাৰ যেনে ভৈৰৱ, মালৱ, সাৰঙ্গ, বসন্ত, দীপক আৰু মেঘ a mode of music.

ৰাগ বি. ক্ৰোধ, খং anger. অক. ধা. খং কৰ। বিণ. ৰাগান্বিত, ৰাগী ক্ৰোধী। **ৰাগ-জাল** বি. খং আৰু জ্বাই উঠা গুণ angry temper.

ৰাগিনী বি. ৰাগ ভাঙি কৰা গীতৰ সুৰ, মিশ্ৰসুৰ ইয়াৰ সংখ্যা ছয়ত্ৰিশ।

ৰাগী বি. মাদক গুণ, মতলীয়া কৰা গুণ, কানি ভাং ইত্যাদিৰ জাল the intoxication. **ৰাগী ৰহ** ৰবকৈ আসক্ত হ। **ৰাগীয়াল** বিণ. ৰাগীয়ে ধৰা, মতলীয়া কৰা intoxicating. **ৰাঘ-ৰবালী** বি. ৰব ডাঙৰ ৰবালি মাছ।

ৰাঘৱ বি. ৰঘু ৰজাৰ বংশত জন্মা ৰামচন্দ্ৰ।

ৰাঙল বি. এবিধ ৰঙা ফুল আৰু তাৰ গছ। **ৰাঙি** বি. হাতী গড়ত দিয়া হেঙাৰ। **ৰাঙিজাল** বি. ডাঙৰ মাছ ধৰা এবিধ জাল।

ৰাঙলী বিণ. ৰঙা ৰৰণৰ red-coloured.

ৰাঙী বিণ. ৰঙা ৰৰণৰ red.

ৰাজ সক. ধা. ৰৰণ লগা, চিত্ৰিত কৰ to paint. অক. ধা. শোভা কৰ।

ৰাজ বি. ৰাজ্য country, প্ৰজা, people, ৰজা a king. **ৰাজ আলি** ৰাজপথ, ৰাজবাট a high-way, a public road. **ৰাজকন্যা** ৰজাৰ জীয়াৰী a princess. **ৰাজ কবি** ৰজাই নিযুক্ত কৰা আৰু সন্মান কৰা কবি poet-laureate. **ৰাজকৰ** ৰাজস্ব, ৰজাৰ খাজানা। **ৰাজকাৰ্য্য** ৰাজ্যপৰিচালনা, ৰাজ্য শাসন সম্বন্ধীয় কৰ্ম্ম। **ৰাজকীয়** ৰাজ্য সম্পৰ্কীয়, ৰজাৰ pertaining to the state, royal. **ৰাজকুমাৰ** ৰজাৰ কুমাৰ বা পুতেক a prince. স্ত্ৰী. **ৰাজ-কুমাৰী**। **ৰাজ খোৱা** কৰ কাটল তুলি দিয়া আহোম ৰজাৰ এক শ্ৰেণীৰ বিষয়া। **ৰাজ-গুৰু** ৰজাৰ গুৰু। **ৰাজ-চম্পা** এবিধ উগ্ৰগন্ধী ফুল। **ৰাজতন্ত্ৰ** ৰজাৰ অধীন শাসন পদ্ধতি monarchy, ৰাজ্যশাসন নীতি state policy. **ৰাজত্ব** ৰাজ্য ৰাজ্য শাসন rule, ৰাজ্যৰ অধিকাৰ, ৰজাৰ অধীন দেশ। ক্ৰি. **ৰাজত্ব কৰ**। **ৰাজ-দণ্ড** ৰজাৰ আইন বা আদেশ মতে কৰা দণ্ড বা শাস্তি, ৰজাৰ ক্ষমতাৰ চিন স্বৰূপ লাখুটি a royal sceptre. **ৰাজদূত** ৰজাই পঠোৱা দূত, ৰজাৰ কটকী an ambassador, a messenger. **ৰাজদ্বাৰ, ৰাজ-দুৱাৰ** ৰজাৰ সভা, আদালত। **ৰাজদ্ৰোহ** ৰাজশক্তিৰ বিৰুদ্ধাচৰণ বা অমৰ্য্যাদা treason, sedition

ৰজা ভাঙিবৰ চেষ্টা rebellion ১ ৰাজদ্ৰোহী যি ৰজাৰ দ্ৰোহ বা অনিষ্ট আচৰণ কৰে, ৰজা ভাঙিবলৈ যত্ন কৰা মানুহ a rebel বিণ ৰজা ভাঙিবলৈ চেষ্টা কৰা rebellious, seditious. বি. ৰাজদ্ৰোহিতা।

ৰাজধৰ্ম্ম ৰজাৰ কৰ্ত্তব্য কৰ্ম্ম। ৰাজধানী প্ৰধান নগৰ, ৰজা নাইবা তেওঁৰ প্ৰতিনিধি থকা ঠাই a capital, a metropolis. ৰাজনীতি ৰাজ্য শাসন নীতি, (সম, দান, দণ্ড, ভেদ) the principles of Government. ৰাজনীতিজ্ঞ ৰাজনীতি জনা আৰু চৰ্চ্চা কৰা লোক a politician.

ৰাজনৈতিক ৰাজনীতি সম্বন্ধীয় political. ৰাজন্য সামন্ত ৰজা, তলতীয়া ৰজা। ৰাজপথ ডাঙৰ ৰাস্তা। ৰাজ-পাট ৰাজ সিংহাসন a throne. ৰাজপুত ৰাজপুতনাৰ মানুহ। ৰাজপুত্ৰ ৰজাৰ পুতেক।

ৰাজপুৰুষ ৰাজকৰ্ম্মচাৰী। ৰাজপ্ৰাসাদ ৰজা থকা ঘৰ। ৰাজবংশ ৰজাৰ কুল royal family. ৰাজবন্দী ৰাজদ্ৰোহ কৰা দোষত ফাটকত পৰা মানুহ a political prisoner. ৰাজবাট ৰাজ আলি। ৰাজবংশী ৰজাৰ বংশৰ, হিন্দু জাতি বিশেষ।

ৰাজবিপ্লৱ প্ৰচলিত ৰাজ্যশাসন প্ৰণালীৰ বিপৰ্য্যয়। ৰাজভগন ৰাজবিপ্লৱ। ৰাজভাষা ৰাজকাৰ্য্যত ব্যৱহৃত ভাষা। ৰাজভোগ ৰজাৰ যোগ্য ভোগবিলাস। ৰাজভোগ্য ৰজাৰ উপভোগ যোগ্য। ৰাজমাও ৰজাৰ মাক the mother of a king. ৰাজমিস্ত্ৰী ইটাৰ কাম কৰা মিস্ত্ৰী a mason. ৰাজমুকুট ৰজাই পিন্ধা মুকুট বা কিৰিটি crown. ৰাজমাৰ্গ ৰাজপথ। ৰাজমেধি বহুত মেধিৰ ওপৰৰ্ত্তি বিষয়া। ৰাজযক্ষ্মা ক্ষয় ৰোগ, যক্ষ্মা। ৰাজযোৰা দৰা কন্যাৰ ৰাশিৰ উত্তম মিল। ৰাজৰ্ষি ৰজা কিন্তু ঋষিৰ তুল্য, ক্ষত্ৰিয় ঋষি। ৰাজলক্ষণ ৰজা হবৰ যোগ্য বুজোৱা গাত থকা স্বাভাৱিক চিন।

ৰাজলক্ষ্মী ৰাজ্যৰ অধিষ্ঠাত্ৰী দেৱী, ৰাজশ্ৰী। ৰাজবল্লভ ৰজাৰ প্ৰিয় বা ভালপোৱা মানুহ, ৰজাই ভাল পোৱা। ৰাজ-ৰাজেশ্বৰ চক্ৰবৰ্ত্তী ৰজা an emperor। স্ত্ৰী. ৰাজৰাজেশ্বৰী.

ৰাজশ্ৰী ৰজাৰ শ্ৰী বা শোভা, ৰজাৰ ঐশ্বৰ্য্য বিভূতি। ৰাজসিক ৰজোগুণ সম্বন্ধীয়। ৰাজসভা ৰজাৰ দৰবাৰ royal court, ৰজাই পাত্ৰমন্ত্ৰী আদিৰে সৈতে আলোচনা কৰা সভা।

ৰাজসূয় এবিধ যজ্ঞ। ৰাজসেৱক ৰজাৰ ভৃত্য। ৰাজস্থান ৰাজপুতনা। ৰাজস্ব ৰাজকৰ royal revenue.

ৰাজহংস, ৰাজহাঁহ এজাতি ডাঙৰ হাঁহ gander (goose), swan. ৰাজহাড় পিঠিৰ সোঁমাজৰ ঘাই হাড় the back-bone. ৰাজহ 'ৰাজস্ব' শব্দৰ অপভ্ৰংশ। ৰাজহ-ভৰুহ.

ৰাজহি-তত্তহি ৰাজহুৱা বা চৰ্কাৰী লেঠা। ৰাজহন্তা ৰজাক বধ কৰা মানুহ a regicide. ৰাজহী বেশ্যা a prostitute. ৰাজহুৱা ৰাইজ বা অনেক লোকে গোট খাই কৰা done or held by the people, ৰাজ্য সম্পৰ্কীয় pertaining to the state. ৰাজা বি. ৰজা, দেশৰ গৰাকী a king. ৰাজাজ্ঞা ৰজাৰ আজ্ঞা বা হুকুম। ৰাজাধিৰাজ ৰাজৰাজেশ্বৰ।

ৰাজতু অক. ধা. সাজপাৰ পিন্ধি শোভিত হ to be adorned.

ৰাজি, ৰাজী বি. শ্ৰেণী।

ৰাজী বি. মান্তি, সন্মত agreeable, ৰাজীনামা সন্মতি পত্ৰ a deed of agreement.

ৰাজীৱ বি. পদুম a lotus.

ৰাজেন্দ্ৰ, ৰাজেশ্বৰ ডাঙৰ ৰজা, চক্ৰবৰ্ত্তী ৰজা।

ৰাজ্য বি. কোনো ৰজাৰ অধীন দেশ kingdom, এক শাসনৰ অন্তৰ্গত দেশ a state. ৰাজ্যচ্যুত, ৰাজ্যভ্ৰষ্ট ৰাজ্যৰ শাসনৰ পৰা বঞ্চিত dethroned. ৰাজ্যময় গোটেই দেশ বিয়পা।

ৰাজ্ঞী বি. ৰজাৰ ভাৰ্য্যা, কুঁৱৰী a queen.

ৰাণী বি. ৰজাৰ ভাৰ্য্যা, কুঁৱৰী a queen.

ৰাণ্ডী বি. বিধৱা।

ৰাতা বি. ৰঙা। ৰাতাৰাতি ৰাতিৰ ভিতৰতে।

ৰাতি বি. এটা লাতুৰ মণিৰ সমান গধুৰ, এক অনাৰ ছভাগৰ এভাগ।

ৰাতি বি. ৰাত্ৰি, নিশা night. ৰাতিপুৱা প্ৰভাত, প্ৰাতস কাল morning. ৰাতিপুৱাই নিচেই পুৱা বেলাতে early in the morning. ৰাতি-ফুৰা পৰীয়া, প্ৰহৰী night watch. ৰাতি বঞ্চা ৰাতি নোশোৱাকৈ থকা passing night without sleep.

ৰাতুল বিণ. ৰঙা red.

ৰাত্ৰি বি. ৰাতি night. ৰাতমাল লৰাৰ মুৰত হোৱা এবিধ ঘা। ৰাত্ৰিচৰ ৰাতি ওলাই ফুৰা, ৰাতি আহাৰ বিচৰা। ৰাত্ৰি-জাগৰণ ৰাতি সাৰে থকা কাৰ্য্য।

ৰাধা, ৰাধিকা কৃষ্ণৰ বৰ প্ৰিয় এজনা গোপীৰ নাম। ৰাধাকান্ত, ৰাধানাথ কৃষ্ণ।

ৰাধেয় বি. ৰাধাৰ তোলনীয়া পুতেক কৰ্ণবীৰ।

ৰান্ধ সক. ধা. সিদ্ধ কৰ, খাবলৈ সিজা to cook, to boil, ৰান্ধনবাৰন বি. ৰন্ধা-বঢ়া কাৰ্য্য। ৰান্ধনি ৰন্ধা মানুহ, পাক কৰোঁতা a cook. স্ত্ৰী. ৰান্ধনী।

ৰান্ধনি-মাছ বি. এবিধ মাছ a kind of fish.

ৰান্ধনি-ঘৰ, ৰান্ধনিশাল বি. পাক ঘৰ kitchen.

ৰাপ বি. অনুৰাগ, স্পৃহা, মনোযোগ attachment, attention.

ৰা-ৰা বি. জঞ্জাল, চিন্তা ভাৱনা anxiety, care, trouble. ৰা-বাঁহ দোষীক গুৰুতৰ শাস্তি দিবলৈ মাটিত পেলাই হেঁচি ধৰা বাঁহ।

ৰাম বি. বিষ্ণুৰ তিনটা অৱতাৰ, দশৰথৰ পুত্ৰ ৰাম, কৃষ্ণৰ ককায়েক বলৰাম আৰু জমদগ্নিৰ পুতেক পৰশুৰাম। ৰাম-কল এবিধ কল। ৰাম চৰ বৰ ডাঙৰ চৰ a violent slap. ৰাম-ছাগল এবিধ ডাঙৰ জাতিৰ ছাগল। ৰাম-টাঙোন ডাঙৰ ভয় লগা টাঙোন। ৰাম-তাল দুচটা ফলীয়া বাঁহ লৈ বজোৱা বাদ্য। ৰাম-তুলসী তুলসী জাতিৰ এবিধ গছ। ৰামধেনু, ৰামধনু, ৰাম শৰ ইন্দ্ৰ-ধনু rainbow. ৰাম-নৱমী ৰাম চন্দ্ৰৰ জন্ম হোৱা চ'ত মাহৰ শুক্লা নৱমী তিথি। ৰাম-পাৰ কুকুৰা (ভকতীয়া মাত) a fowl. ৰামৰাজ, ৰামৰাজ্য প্ৰজাৰ সুখ আৰু শান্তিপূৰ্ণ ৰাজ্য। ৰামলীলা ৰামৰ লীলা গাই কৰা ভাৱনা। ৰাম-শিয়াল নেজাল নোম থকা এবিধ সৰু শিয়াল। ৰাম-সেতু ৰামে লঙ্কালৈ যাবৰ কাৰণে লঙ্কা আৰু ভাৰতৰ মাজত বন্ধা সাঁকো।

ৰামায়ণ বি. ৰামৰ জন্মৰ পৰা সকলো লীলা বৰ্ণাই বাল্মীকি ঋষিয়ে কৰা হিন্দুৰ প্ৰসিদ্ধ কাব্য পুথি, মাধৱ কন্দলী, অনন্ত কন্দলী প্ৰভৃতিয়ে অসমীয়ালৈ ভাঙে। ৰামাৰলী ৰাম নামৰ ছাপ মৰা এবিধ কাপোৰ।

ৰায় বি. প্ৰধান লোক, ৰজা leader, king, বিচাৰকৰ হুকুম, বিচাৰকৰ সিদ্ধান্ত judgment.

ৰায়ত বি. প্ৰজা, ৰজা বা আনৰ মাটিত ঘৰ দুৱাৰ কৰি থকা মানুহ a subject, a tenant.

ৰাৱ বি. আৱাৰ, শব্দ, মাত a sound.

ৰাৱণ বি. ৰামে বধ কৰা দহোটা মূৰ থকা লঙ্কাৰ ৰাক্ষস ৰজা Ravana. ৰাৱণৰ নাড়ী আকাশী লতা। ৰাৱণৰ চিতা সদাই জ্বলি থকা ৰাৱণৰ চিতাৰ জুইৰ শব্দ।

ৰাৱণা, ৰাওণা বি. যাত্ৰা, খোজ a start, commencement of a journey. সক. ধা. ৰাৱণা কৰ। অক ধা. ৰাৱণা হ।

ৰাৱণাৰি বি ৰাৱণৰ শত্ৰু ৰাম Rama.

ৰাৱণি বি. ৰাৱণৰ পুতেক ইন্দ্ৰজিত।

ৰা-শালিকা বি. এবিধ চৰাই a kind of bird.

ৰাশি বি. সমূহ, দম a heap, a large quantity, সংখ্যা a number, ৰাশি চক্ৰৰ একোটা ৰাশি a sing of the zodiac. ৰাশি চক্ৰ ক্ৰমান্বয়ে ৰাশি বিলাকৰ চিন থকা

বৃত্তৰ আকৃতি the zodiac ৰাশীকৃত স্তূপীকৃত, দমকৰি থোৱা।

ৰাষ্ট্ৰ বি. ৰাজ্য, এক শাসনৰ অন্তৰ্গত সমুদায় দেশ country, nation বিণ. ৰাষ্ট্ৰীয় জাতীয়, সমস্ত দেশ সম্পৰ্কীয় national. ৰাষ্ট্ৰবিপ্লৱ বি. ৰাজবিদ্ৰোহ, প্ৰচলিত শাসন প্ৰণালীৰ আমূল পৰিবৰ্ত্তন।

ৰাষ্ট্ৰপতি দেশপতি। ৰাষ্ট্ৰ কৰা দেশময় প্ৰচাৰ কৰা।

ৰাষ্ট্ৰ বিণ. জনাজাত, প্ৰচাৰ made public.

ৰাস, ৰাসক্ৰীড়া, ৰাসলীলা বি. বৃন্দাবনত কৃষ্ণই গোপী সকলৰ সৈতে কৰা নৃত্য লীলা the amorous sport of Krishna with the milk-maids of Vrindavana ৰাস যাত্ৰা কাতি মাহৰ পূৰ্ণিমাত কৃষ্ণৰ ৰাসক্ৰীড়াৰ উপলক্ষে পূজা, নাচ, গান আদি।

ৰাসায়নিক বিণ. ৰসায়ন সম্বন্ধীয়, ৰসায়ন শাস্ত্ৰ সম্বন্ধীয় chemical.

ৰাস্তা বি. বাট, পথ road.

ৰাহ বি. নিয়ম, গতি manner, method.

ৰাহাক বিণ অধিক, প্ৰচুৰ abundant. ক্ৰি. বিণ ৰাহাক কৈ।

ৰাহি বি 'ৰাশি' চোৱা। ৰাহি আহ দৰাকন্যাৰ যোৰা বা ৰাশি মিল, ভাল লাগ, মিল হ to be agreeable, to be liked. ৰাহি যোৰা জ্যোতিষৰ মতে এক ৰাশিয়ে আন ৰাশিয়ে বিবাহৰ মিল।

ৰাহি বিণ. সঞ্চিত হোৱা, খৰচ নহৈ গোটাই থকা accumulated, saved.

ৰাহিয়াল বিণ. গোটাই থোৱা, ৰাহি কৰা sparing, frugal, ধনী, চহকী rich, prosperous.

ৰাহু বি. হিন্দু জ্যোতিষৰ মতে এটা গ্ৰহ the ascending node. ৰাহুগ্ৰস্ত ৰাহুৱে গিলা বা আচ্ছাদন কৰা eclipsed.

ৰাহুত বি. অশ্বাৰোহী সৈন্য a horseman.

ৰাক্ষস বি দেৱতাৰ শত্ৰু আৰু মানুহ খোৱা এবিধ বনৰীয়া মানুহ a demon, ভাল বেয়াৰ বিচাৰ নকৰি পেটত ধৰে মানে খোৱা মানুহ a glutton. স্ত্ৰী. ৰাক্ষসী। ৰাক্ষসেন্দ্ৰ ৰাক্ষসৰ ৰজা ৰাৱণ।

ৰিং বি. চিঞৰি মতা শব্দ, উকি a loud call. ক্ৰি ৰিংমাৰ, ৰিঙা, ৰিঙীয়া চিঞৰি মাত to call out loudly. ৰি ৰিঙীয়া গহীন নোহোৱা, পাতল বোধ হোৱা, উজ্জ্বলিত নোহোৱা।

ৰিকাপি বি ধোঁৱা খোৱাৰ আধাৰ a support for the hooka.

ৰিকাপি বি. ঘোঁৰাত উঠোতাই ভৰি দিয়া আধাৰ a stirrup.

ৰিক্ত বিণ. শূন্য, উদং empty. বি. ৰিক্ততা।

ৰিঙা বিণ. পাতল, গহীন বা ডাঠ নোহোৱা lonely, not grave or sonorous.

ৰিঙা, ৰিঙিয়া 'ৰিং' চোৱাঁ। **ৰিঙা ৰোৱা** হাই কোৰ্হাল a loud noise.

ৰিজা সক. ধা. তুলনা কৰ to compare. বি. **ৰিজনি**।

ৰিঠা মাছ বি. এবিধ বাকলি নথকা মাছ। **ৰিঠা দগৰা** বৰকৈ প্ৰহাৰ কৰা কাৰ্য্য।

ৰিণি-ৰিণি, ৰিণিকি-ৰিণিকি ক্ৰি. বিণ. অলপ অলপ কৈ, অস্পষ্ট বা অসম্পূৰ্ণৰূপে (দূৰৈৰ বস্তু দেখাত বা শুনাত খাটে) indistinctly or imperfectly (seen or heard).

ৰিপু বি. শত্ৰু an enemy, কাম, ক্ৰোধ আদি মনৰ অনিষ্টকৰ প্ৰবৃত্তি passions। **ৰিপুঞ্জয়** বিজয়ী, জয়যুক্ত victorious. **ৰিপুৱা** গুপ্তচৰ, চৰিয়া a secret informer or spy. ক্ৰি **ৰিপুবা ধৰ, ৰিপুৱা মেল** গুপ্তচৰ নিযুক্ত কৰ।

ৰিব্‌ৰিবা অক. ধা. লাহে লাহে ব, মৃদু আৰু শীতলভাৱে চল (বতাহ) to blow gently, as wind. বি. **ৰিব্‌ৰিবনি**। বিণ. **ৰিব্‌ৰিবীয়া** ফিৰফিৰীয়া।

ৰিম বি. কুৰি দিস্তা কাকত ream.

ৰিম্‌বিমি বি. সদাই মনত জাগি থকা প্ৰতিশোধৰ ইচ্ছা a lingering desire for revenge.

ৰিষ্ট বি. জীৱনৰ কোনো সময়ত নৰিয়া বা মৃত্যু-জন্মাব পৰা গ্ৰহ নক্ষত্ৰাদিৰ যোগ, মন্দ অদৃষ্ট, দুৰ্ভাগ্য an evil combination of stars supposed to injure a person at a certain period of his life, ill-luck.

ৰিহা বি. এবিধ গছ, ইয়াৰ ছালৰ সূতাৰে জাল গোঁঠা হয়।

ৰিহা বি. তিৰোতাই গাত মেৰোৱা এবিধ দীঘল কাপোৰ a kind of scarf worn by females. **ৰিহাকুৰীয়া** এলেহুৱা lazy. **ৰিহাধৰ** বাগিধৰ, অইনে নকৰিলে, নকৰিব খোজা।

ৰীতি বি নিয়ম, দস্তুৰ a custom or usage. **ৰীতিয়া** কোনো ৰীতিত প্ৰৱৰ্ত্তা, বিশেষকৈ বেয়া ৰীতিত।

ৰুক্মিণী বি. কৃষ্ণৰ এজনা ভাৰ্য্যাৰ নাম। **ৰুক্মী** ৰুক্মিণীৰ ককায়েক।

ৰুখাৰী বিণ. খংযুক্ত angry.

ৰুগীয়া বিণ. ব্যাধিযুক্ত, নৰিয়া sickly. বি. ৰোগী মানুহ a sick-man.

ৰুগ্ন বিণ. ৰুগীয়া, নৰিয়া sick.

ৰুচ্‌ অক. ধা. ৰুচিকৰ হ to be palatable. বিণ. **ৰুচক** ৰুচিকৰ। **ৰুচনী** বি. ৰুচি জন্মোৱা।

ৰুচি বি. খাদ্য বস্তু মুখত ভাল লগা গুণ relish for food, ইচ্ছা, স্পৃহা liking, desire, দীপ্তি brilliance. **ৰুচিকৰ** বিণ. ৰুচি জন্মোৱা গুণ

থকা appetizing, মনোহৰ, মনত সুখ দিয়া pleasing, beautiful. ৰুচিৰ শুৱনি, সুন্দৰ beautiful, charming.

ৰুজ বি. ৰোগ বা ঘুণ bodily defect.

ৰুজিমাৰ জীৱিকা নষ্ট কৰ।

ৰুজীয়া বিণ. দৈনিক সিধা পোৱা, ৰোজ পোৱা receiving a daily provision of raw food.

ৰুজু বিণ. বিচাৰকৰ আগত দাখিল কৰা filed, as a law suit, সমুখা সমুখিকৈ সোধা।

ৰুটী বি ঘেঁহুৰ গুড়িৰে কৰা এবিধ পিঠা bread.

ৰুঠা বিণ. শুকান, নীৰস, সোৱাদহীন dry, tasteless, কৰ্কশ, টান harsh.

ৰুণ বি. উকমি, কপৌ বা পাৰ চৰাইৰ মাত the cooing of pigeons or doves, প্ৰথম প্ৰকাশ first appearance, 'বেলিয়ে পূবে ৰুণ দিছে'। অক. ধা. ৰুণ দি, ৰুণিয়া।

ৰুণুক-জুনুক, ৰুণ-জুন বি. অলঙ্কাৰ বা নেপুৰ আদি জোকাৰিলে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ।

ৰুদ্ধ বিণ. আবদ্ধ, কেউফালে বেৰি থোৱা shut up, confined.

ৰুদ্ৰ বি. প্ৰলয়ত সৃষ্টি নাশ কৰিবলৈ সদাশিৱই ধৰা ঘোৰ মূৰ্ত্তি। বিণ. উগ্ৰ, ভীষণ। স্ত্ৰী. ৰুদ্ৰাণী।

ৰুদ্ৰমূৰ্ত্তি, ৰুদ্ৰৰূপ সদাশিৱৰ সংহাৰক মূৰ্ত্তি, খঙত হোৱা ভয়ঙ্কৰ মূৰ্ত্তি। ৰুদ্ৰৰূপে ৰুদ্ৰৰ আকৃতি ধৰি।

ৰুদ্ৰাক্ষ বি. এবিধ, গছৰ গুটি, তাৰে মালা কৰা হয়।

ৰুধিৰ বি. তেজ, ৰক্ত, শোণিত blood.

ৰুন্দি-খুন্দি ক্ৰি. বিণ. পেট পূৰাই, হেঁপাহ পলুৱাই to satiety, gluttonously.

ৰুপিত বি. ধান ৰোৱা মাটি low rice-land. বিণ. ৰোৱতী, ধান ৰুবৰ যোগ্য fit for planting.

ৰুমাল বি. মুখ মচা সৰু কাপোৰ a handkerchief.

ৰুলমাৰি বি. কাকতত পোনকৈ আঁক টনা মাৰি a ruler.

ৰুৱা বি. ঘৰৰ চালৰ ধৰণী স্বৰূপ a rafter of a roof.

ৰুষ্ট বিণ. ক্ৰুদ্ধ, খঙাল angry.

ৰুসা বিণ. কম, তাকৰ deficient, insufficient. ৰুসাপৰ কম হ, নোজোৰা হ।

ৰুক্ষ বিণ. খহতা, কৰ্কশ rough, নীৰস আৰু টান dry and hard. বি. ৰুক্ষতা।

ৰূঢ় ৰূঢ়ি বি. প্ৰসিদ্ধ, প্ৰকৃতি প্ৰত্যয়ৰ অৰ্থ ভিন্ন অন্য অৰ্থ প্ৰকাশ কৰা শব্দ, মূলৰ নিশ্চয় নথকা।

ৰূপ বি. ৰজত, এবিধ বগাধাতু silver,

ধন, বিত্ত money. **ৰূপ মাৰ ৰূপৰ মোহৰ কৰ** to coin.

ৰূপ বি. আকাৰ, মূৰ্ত্তি form, shape, সৌন্দৰ্য্য beauty, বিভক্তি বা প্ৰত্যয় যোগ কৰিলে শব্দ বা ধাতুৰ হোৱা বেলেগ ৰূপ, প্ৰকাৰ, ৰকম।

ৰূপক বি. অৰ্থালঙ্কাৰ, এটা বস্তুক অন্য বস্তুৰূপে কৰা বৰ্ণনা metaphor, দৃশ্য কাব্য drama. **ৰূপ-কথা** উপকথা fairy tale.

ৰূপতা বি. এবিধ সৰু বগা মাছ।

ৰূপ-লাৱণ্য বি. সুন্দৰ ৰূপ, মাধুৰ্য্য আৰু শুৱনি গুণ loveliness, grace and beauty.

ৰূপৱন্ত, ৰূপৱান বিণ. সুন্দৰ, শুৱনি beautiful. স্ত্ৰী **ৰূপৱতী**।

ৰূপহ বিণ. শুৱনি, উত্তম, সুন্দৰ beautiful, good-looking, excellent. স্ত্ৰী. **ৰূপহী** সুন্দৰী তিৰোতা, এবিধ ধান।

ৰূপান্তৰ বি. সলনি হৈ হোৱা আন আকাৰ a change of form, ৰূপ সলোৱা changed in form. **ৰূপান্তৰিত** এক ৰূপ গুচি আনৰূপ ধৰা changed in form.

ৰূপালী বিণ. ৰূপ বৰণীয়া, বগা white like silver.

ৰূপী বিণ. কোনো এক ৰূপ বা আকৃতি ধৰা having a certain form. স্ত্ৰী **ৰূপিণী**।

ৰূপে ক্ৰি. বিণ. প্ৰকাৰে in a certain manner, আকৃতি ধৰি having a form, দৰে, ভাবে in the shape.

ৰূপোৱালি বিণ. ৰূপৰ বন কৰা, ৰূপ খটোৱা inlaid with silver, ৰূপেৰে গঢ়া made of silver.

ৰূৰুৱা অক. ধা. বাধা পোৱা, প্ৰবল সোঁত বা জ্বলা জুইৰ দৰে শব্দ কৰ to roar like a blazing fire or strong current, বৰকৈ পীড়া কৰ, জ্বালা কৰ। বি. **ৰূৰুৱনি**।

ৰে (সম্বো. অব্যয়.) তুচ্ছভাবে সম্বোধন কৰা মাত a particle used in addressing a low person.

ৰেং বি. ডাঙৰ পানীত মাছ ৰাখিবলৈ বাঁহেৰে সজা এবিধ সজা a cage for keeping fish alive in water.

ৰেংৰেঙী বিণ. বৰকৈ চিঞৰি দন্দ কৰা (তিৰোতা)।

ৰেংৰেঙীয়া বিণ. সেৰেঙা, পাতল thin, as a wall.

ৰেকৰেকা অক. ধা. টেক্-টেকা, টান আৰু ডাঙৰ মাতেৰে কথা ক to talk loudly and harshly. বি. **ৰেকৰেকনি**।

ৰেখ বি. আঁক, আঁচ a line, বাখৰ পতা বস্তুৰ দুখন বাখৰৰ মাজৰ ওখ সিৰ, যি সূতাৰে কাপোৰ বোৱা যায় তাতকৈ ডাঙৰ বা আন বৰণীয়া সূতাৰে দিয়া ৰেখা। **ৰেখ কৰ** লক্ষ্য কৰ, নিৰীক্ষণ কৰ।

ৰেখা বি. আঁক, আঁচ a line.

ৰেঘা বি. কপালত পথালিকৈ দিয়া দীঘল বহল ফোঁট।

ৰেঙনি বি. অলপকৈ ওলোৱা ৰঙা ৰ'দ the slight reddish light of the sun.

ৰেঙনী বিণ. কেংকেঙাই থকা মাইকী কুকুৰ।

ৰেঙা অক. ধা. অলপ জিলিকি বা ৰঙা হৈ ওলা (ৰ'দ)।

ৰেঙা অক. ধা. ভালকৈ নিমিলা হ, আন কোনো কথাৰে সৈতে অমিল হ।

ৰেচ্ বি. কোনো অস্ত্র বা জোঙা বস্তুৰে দিয়া আঁক a line or long mark.

ৰেচক বিণ. পেট চলোৱা purgative, এটা নাকেদি শৰীৰৰ ভিতৰত গোটোৱা বায়ু উলিয়াই দিয়া প্ৰাণায়াম যোগৰ কাৰ্য্য।

ৰেচন বি. পেট চলা কাৰ্য্য act of purging.

ৰেছম বি. পাট silk. বিণ. **ৰেছমী**।

ৰেণু বি. পদাৰ্থৰ অতি সূক্ষ্ম অংশ, কণিকা a very small particle, ধূলি dust.

ৰেণুকা জমদগ্নি মুনিৰ ভাৰ্য্যা পৰশুৰামৰ মাক।

ৰেতস বি. বীৰ্য্য the seminal fluid. **ৰেতঃপাত** বিন্দুপাত।

ৰেন্দা বি. এবিধ কাঠ নিমজ কৰা যতন a carpenter's plane.

ৰেপ অক. ধা. অস্ত্রৰ মুখেৰে হেঁচি ঘঁহ। বি. অস্ত্রৰ মুখেৰে মৰা ঘঁহা। সক. ধা. পুনঃ পুনঃ ক to harp upon. **ৰেপ মাৰ** চোকা অস্ত্রৰ মুখেৰে হেঁচি ঘঁহ।

ৰেপনি বি. দীঘল চেপেটা কামীৰে কৰা এবিধ বাদ্য যন্ত্র।

ৰেফ বি. ব্যঞ্জনৰ ওপৰত দিয়া ৰকাৰৰ চিন (́)।

ৰেবাব টেঙা 'ৰবাব' চোৱা।

ৰেল, ৰেলগাড়ী বি. লো-ৰ গড় পাতি কলেৰে চলোৱা গাড়ী Railway train.

ৰেৱতী বি. ২৭ সংখ্যাৰ বা শেষ নক্ষত্র the last lunar asterism.

ৰেৱা বি. অলঙ্কাৰ আদিত মিহি গুণাৰে কৰা সৰু সৰু বেণু বা টোপোৰা যুক্ত জালৰ নিচিনা কাম filigree work, নৰ্ম্মদা নৈ।

ৰেহ, ৰেহৰূপ বি. গঢ়-গতি, মনৰ ভাব, আচৰণ behaviour, tendency.

ৰেহাই বি. মুক্তি, ৰক্ষা, মাফ help, protection, exemption.

ৰেহান বি. বন্ধক mortgage. **ৰেহানবন্ধ বন্ধকী** mortgaged.

ৰৈখিক পৰিমাণ বি. কোনো মাটি বা বস্তুৰ দীঘৰ পৰিমাণ a lineal measure.

ৰৈ ৰৈ ক্রি. বিণ. ব্যাপি, প্ৰচাৰ হৈ, অধিক পৰিমাণে spreading far

and wide. overflowing. অক. ধা. বৈবৈ যা। বিণ. বৈবৈ যোৱা।

বৈয়ত বিণ. হাবি নথকা আৰু সমান, পৰিষ্কাৰ, ডুষ্টক দমন কৰি সুস্থিৰ কৰা।

বৈ-ৰমণী আনন্দত হাঁহি মাতি ফুৰা কাৰ্য্য।

বৈৰত বি. বিন্ধ্য পৰ্ব্বতৰ পূৰভাগ, তাৰ পৰা ৰেৱা নদী ওলাইছে।

ৰো় সক. ধা. ৰোপণ কৰ, এঠাইৰ পৰা নি আন ঠাইত বাঢিবলৈ দে to plant, to transplant. কৰ্ত্তা. ৰোওঁতা। স্ত্ৰী ৰোৱঁতী।

ৰোক সক. ধা. জোঙা বস্তুৰে খুঁচি এৰুৱা, ঘোঁক to scoop out.

ৰোকনী বি. নাৰিকল আদি ৰুকি উলিওৱা মৈদাৰ আকৃতিৰ দাঁত লগোৱা অস্ত্ৰ।

ৰোকৰ্ বি. দৈনিক জমা-খৰচ লিখা বহী বা কাকত record of daily transaction, a cash-book.

ৰোকা বি. সৰু চিঠি a short letter.

ৰোগ বি. বেমাৰ, নৰিয়া disease. ৰোগগ্ৰস্ত বিণ. ৰোগে ধৰা, নৰিয়া, ৰুগীয়া diseased, sick. ৰোগ-শান্তি বি. ৰোগৰ উপশম cessation of disease.

ৰোগন বি. সোণাৰিয়ে অলঙ্কাৰ ঘহি চকচকীয়া কৰা শিল a goldsmith's stone for cleaning ornaments.

ৰোগাৰ্ত্ত বিণ. ৰোগগ্ৰস্ত। ৰোগাৰিষ্ট বিণ. ৰোগগ্ৰস্ত।

ৰোগী বিণ. নৰিয়া, পীড়িত, ৰুগীয়া diseased. বি. নৰিয়া মানুহ a sick man. স্ত্ৰী. ৰোগিণী।

ৰোচন বি. ৰুচি লগোৱা, উজ্জ্বল কৰা।

ৰোচোকা বি. আঁচোৰ লাগি হোৱা ঘা a wound caused by scratching.

ৰোজ বি. দৈনিক সিধা, প্ৰতিবাৰে যিমান খোৱা যায় daily allowance of raw food, ration. ৰোজ দি, ৰোজ ধৰ দৈনিক সিধা যোগা।

ৰোজগাৰ, ৰোজকাৰ বি. জীৱিকা অৰ্জ্জন earnings.

ৰোজা বি. ৰমজান ব্ৰতৰ সময়ত মুচলমানে দিনত কৰা উপবাস।

ৰোদন বি. কন্দা কাৰ্য্য the act of weeping.

ৰোধ বি. বাধা দিয়া কাৰ্য্য, বন্ধ কৰা কাৰ্য্য act of stopping or obstructing. ক্ৰি. ৰোধ কৰ।

ৰোন্দা বি. পকা ঘাৰ ভিতৰে ভিতৰে হোৱা বিন্ধা, মুখ ঠেক কিন্তু ভিতৰে বহল আৰু দ হৈ হোৱা পকা ঘা।

ৰোপণ বি. 'ৰোৱণ' চোৱাঁ।

ৰোপিত এঠাইৰ পৰা খানি বা উঘালি নি আন ঠাইত ৰোৱা planted, transplanted.

ৰোমন্থ বি. ঘাঁহ পাগুলা কাৰ্য্য act of ruminating. বি. **ৰোমন্থন।**

ৰোমহৰ্ষ বি. ৰোমাঞ্চ horrification.

ৰোমাঞ্চ বি. আচৰিত কথা শুনি বা অতিশয় আনন্দ লাভ কৰি নোম থিয় হোৱা কাৰ্য্য horrification. বিণ. **ৰোমাঞ্চিত, ৰোমাঞ্চকৰ** বিস্ময়কৰ, গাৰ নোম শিয়ৰি উঠা।

ৰোল বি. কোৰ্হাল, ডাঙৰ হাই an uproar, খ্যাতি, নাম reputation.

ৰোৱণ বি. ৰোৱা কাৰ্য্য, ৰোপণ act of planting or transplanting. **ৰোৱণী** বি. ধান ৰোৱা মাইকী a woman transplanting paddy seedlings.

ৰোৱা বি. পথাৰত ৰোৱা ধানৰ পুলি transplanted seedlings of paddy. **ৰোৱা** সক. ধা. আনৰ হতুৱাই ৰোপণ কৰা। বিণ. **ৰোৱাতী** কপিত।

ৰোষী বিণ. খঙাল, অলপতে খং উঠা irritable.

ৰোহ বি. খং, ঠেহ, অসন্তোষ পাই মনত কৰা খং a sullen displeasure **ৰোহধৰ, ৰোহপাত** অভিমান কৰ। **ৰোহঘৰ** ৰাজকোঁৱৰ বা কুঁৱৰীয়ে অভিমান কৰি মনে মনে সোমাই থকা ঘৰ।

ৰোহিণী বি. চতুৰ্থ নক্ষত্ৰ the fourth lunar asterism, লৱৰামৰ মাক, চন্দ্ৰৰ ভাৰ্য্যা।

ৰোহিত বি. ৰৌ মাছ a kind of fish.

ৰৌ বি. এবিধ ডাঙৰ মাছ a kind of big fish.

ৰৌকে ঢৌ-কৰ তিলকে তাল কৰ, অলপ কথাকে ডাঙৰ কৰি ক to exaggerate, make mountain of a mole hill.

ৰৌজাল-ৰৌজাল বি. বৰকৈ কৰা চিঞৰ বাগৰ, বৰ খঙেৰে কৰা দন্দ হাই uproar,noise.

ৰৌঢ়ি বি. বৰকৈ প্ৰকাশ পোৱা কথা anything widely rumoured. বিণ. বৰকৈ জনাজাত হোৱা spread widely. **ৰৌঢ়ি উঠ ৰৌঢ়ি ফুট** বৰকৈ জনাজাত হ, বৰকৈ ব্যক্ত হ বা প্ৰকাশ হ।

ৰৌদ্ৰ বি. বৰ তাপ, সূৰ্য্যৰ তাপ, ৰ'দ sunshine. বিণ. প্ৰচণ্ড, ভয়ানক, ৰৌদ্ৰ ৰস।

ৰৌমুৰিয়লি বি. ৰৌ মাছৰ ডাঙৰ পোৱালি।

ৰৌৰৱ বি. এখন নৰক a division of hell.

ৰৌ ৰৌ বি. কুকুৰে বৰকৈ ভুকাৰ নিচিনা শব্দ, বৰকৈ জলা জুই নাইবা বৰকৈ বোৱা পানীৰ শব্দ। অক. ধা. **ৰৌবোৱা** বৰকৈ ভুক। বি. **ৰৌৱৰনি।**

বোৰা চোৰা বি. বৰ হাই, বৰ উচ্চ শব্দেৰে কোৱা আপোনাৰ দুখ বা হানিৰ কথা loud noise, grievance expressed loudly.

ল

ল ২৮ সংখ্যাৰ ব্যঞ্জন আখৰ the twenty eighth letter of the consonants.

ল সক. ধা. গ্ৰহণ কৰ, খা, পান কৰ, বহন কৰ to receive, to take, to eat, to drink, to carry. বি. **লওন**। কৰ্ত্তা, **লওঁতা**। স্ত্ৰী. **লঁতী**।

লং এবিধ মচলা, এবিধ মচলা গছৰ শুকান ফুল।

লং-কেৰু বি. লঙৰ আকৃতিৰ এবিধ কাণত পিন্ধা অলঙ্কাৰ a kind of ear ornament.

লংক্লথ বি. এবিধ মিহি বগা থান কাপোৰ longcloth.

লংফুল বি. লঙৰ আকৃতিৰ ফুল ধৰা এবিধ সৰু গছ আৰু তাৰ সুগন্ধি ফুল।

লকচি বি. লেকেচি, কুমলীয়া লাহী দীঘল বাঁহ বা তাৰ এছাৰি।

লকমা বিণ. ডাঙৰ (শুকণী) big.

লকৰ থকৰ বিণ. থৰক বৰক, লৰক ফৰক unsteady. ক্ৰি. বিণ. **লকৰ থকৰ কৰে, লকৰ-থকৰকৈ**।

লকৰ পকৰ বিণ. অনিশ্চয়, অঠিক uncertain.

লকৰি বি. খিউ পগোৱাৰ পাছত তলত পৰা গেদ।

লকৃলক্ বৰকৈ লোভ লগা ভাব বুজাবলৈ ব্যৱহৃত অনুকাৰ শব্দ। **লকলকনি** বি. বৰ লোভ craving. **লকৃলকীয়া** লোভ সামৰিব নোৱৰা। ক্ৰি. বিণ. **লকৃলক্ কৰে**।

লগ্ন বিণ. যুক্ত, সংলগ্ন connected.

লখ বি. অতি অলপ বস্তু a very small portion of anything.

লখ অক. ধা. লক্ষ্য কৰ, দেখ।

লখাই, লখিন্দৰ বি. চান্দ সদাগৰৰ পুতেক, বেউলাৰ স্বামী।

লখিমী বি. 'লক্ষ্মী' শব্দৰ কোমল ৰূপ। **লখিমী আন** প্ৰথমে দোৱা ধানৰ এটা মুঠি উৎসৱ কৰি ঘৰলৈ আন।

লগ বি. সঙ্গ companionship, মিলন যোগ union, contact, **লগৰীয়া** a companion. **লগ দি** সঙ্গী কৰ। **লগ ধৰ** পাছত গৈ কাৰো সঙ্গ ল, একেলগে যাবলৈ মাত। **লগ নেৰা** সদায় লগত থকা। **লগ পা** দেখাদেখি হ। **লগ ল** সঙ্গী হ, সঙ্গীৰূপে লগত থ। **লগ লগা** একত্ৰ কৰ। **লগ লাগ** যোগ হ। **লগ হ** সঙ্গী হ। **লগ-ভাগ** সঙ্গী, লগৰীয়া campanion. **লগ ভাত** বহুত লোকে লগ লাগি খোৱা ভোজ a feast.

লগতে ক্রি. বিণ. বেগাই, শীঘ্রে, চাই থাকোঁতেই quickly.

লগনিয়াৰ বি. টুটকীয়া a back-biter.

লগনী, লগনী খৰি বি. প্ৰথমে জুই লগোৱা শুকান খৰি kindling wood.

লগনীয়া বিণ. আগত নথকা লোকৰ অহিতে কোৱা, টুটকীয় back-biting. বি. টুটকীয়া লোক a back-biter.

লগৰীয়া বি. সঙ্গী, লগত থকা বা ফুৰা মানুহ a companion. বিণ. লগত থকা বা ফুৰা associating closely with one another.

লগা বি. জামিন হোৱা মানুহ, প্ৰতিভূ a security.

লগা সক. ধা. সংযোগ কৰ, মিলা to join, নিযুক্ত কৰ, স্থাপিত কৰ to engage, to fix, গুটি ধৰা to caues to bear fruit, টুটকীয়া কথা ক to back-bite, নৈৰ দাঁতিলৈ অনা to bring-near the bank, জুই জ্বলা to kindle, বস্তুৰ মূল্য স্বৰূপে আগধন দে to advance, ঘটা cause, to happen, আসক্তি জন্মা to draw attention. কৰ্ত্তা. **লগাওঁতা**। স্ত্ৰী. **লগাঁতী**। বি. **লগাওন**।

লগাই-ভগাই ক্রি. বিণ. লগনীয়া কথা কৈ back-biting.

লগা-ভগা বি. অলপ সম্বন্ধ থকা a distant relation.

লগালগি বিণ. এটাৰ গাত আনটো লাগি থকা contiguous. বি. ছোৱাছুই contiguity.

লগি বি. তিৰোতাৰ গৰ্ভত সন্তানক মেৰাই থকা আৰু প্ৰসবৰ পাছত বাজ হোৱা থপ্‌থপীয়া বস্তু the human placenta.

লগী বি. নাও চলোৱা দীঘল বাঁহ a bamboo pole used in pro-pelling a boat.

লগীয়া বিণ. প্ৰয়োজনীয়, উচিত necessary.

লগুণ বি. যজ্ঞসূত্ৰ। **লগুণ দিয়নি** বিধিমতে লৰাক প্ৰথমে লগুণ পিন্ধোৱা কাৰ্য্য the ceremony of investing a boy with sacred thread. **লগুণ গাঁঠি** বিয়াত দৰা-কন্যাক লগ লগোৱাৰ চিন স্বৰূপে এখন কাপোৰেৰে দুয়োৰে কাপোৰৰ আঁচলত দিয়া বান্ধ।

লগুৱা বি. আল পৈচান ধৰোঁতা, ভৃত্য, চাকৰ a personal attendant, menial servant. **লগুৱালি** লগুৱাৰ কাম বা বৃত্তি।

লগেভাগে ক্রি. বিণ. একেলগে along with.

লগ্ন বিণ. লাগি থকা, সংযুক্ত joined, কোনো এক ৰাশিত সূৰ্য্যই সোমোৱা কাল।

লঘন, লঘনীয়া 'লঘোন' চোৱা।

লঘিমা বি. নিজৰ ইচ্ছামতে শৰীৰক পাতল কৰিব পৰা যোগীৰ শক্তি।

লঘিষ্ঠ বিণ. একেবাৰে সৰু least.

লঘু বিণ. পাতল, শাম কটা, কম হোৱা, সামান্য light, abated, low, বেগাই জীণ যোৱা easily digestible. **লঘুকৰ** লাজ বা অপমান দে to put to shame. **লঘুপৰ** কম হ to abate. **লঘু হ** লাজত পৰ to be insulted. **লঘুকৰণ** এক মূল্যৰ ৰাশিক অন্য মূল্যৰ ৰাশিত পৰিণত কৰা কাৰ্য্য reduction.

লঘোন বি. লঘন, উপবাস fast, abstinence from food, কোনো ধৰ্ম্ম কাৰ্য্যৰ আগদিন কৰা উপবাস। ক্রি. বিণ. **লঘোনে**। বিণ. **লঘোনীয়া** উপবাসী fasting, উপবাসৰ পাছত খোৱা eaten after fasting. **লঘোন লাগ** অপবিত্র কাৰ্য্যৰ পাপ ক্ষয়ৰ নিমিত্তে লঘোন কৰিব লগা হ, ছুব নোৱৰা হ।

লঙ্কা বি. ৰাৱণৰ ৰাজ্য, এটা উপদ্বীপ Ceylon.

লঙ্কামৰিচ বি. বৰ জলা নিচেই সৰু জলকীয়া।

লঙ্কেশ, লঙ্কেশ্বৰ বি. লঙ্কাৰ ৰজা ৰাৱণ Ravana.

লঙ্গৰ বি. শিকলিত লগাই দ-পানীত পেলাই নাও বন্ধা লোৰ সঁজুলি anchor.

লঙ্ঘ সক. ধা. জঁাপ মাৰি পাৰ হ, ডেই যা to step or cross over, অৱজ্ঞা কৰ, তুচ্ছজ্ঞান কৰ to disobey, to abuse. বি. **লঙ্ঘন**।

লঙ্ঘন বি. উপবাস, লঘোন a fast.

লঙ্ঘনীয় বিণ. মানিব নলগীয়া, অৱজ্ঞা কৰিবৰ যোগ্য।

লচ্‌পচ্‌ ৰঙেৰে বন বাৰি কৰি ইফাল সিফাল কৰি ফুৰা ভাব বুজোৱা শব্দ a word expressing joyous and restless activity। অক. ধা. **লচ্‌পচা**। বি. **লচপচনি**। বিণ. **লচপচীয়া**। স্ত্রী. **লচপচী**। ক্রি. বিণ. **লচপচকৈ, লচ পচ কৰে** আনন্দ মনেৰে আৰু উদ্যোগেৰে with joyful haste.

লচবাই, লচৰ কৰে ক্রি. বিণ. অকস্মাৎ, হঠাৎ আগগুৰি নোচোৱাকৈ suddenly, hastily.

লজুৱা বিণ. লাজুক, লাজকুৰীয়া bashful, modest.

লজ্জা বি. অপমানৰ ভয় dread of insult, অচিনাকি লোকৰ আগত কথা কবৰ বা ওলোৱাৰ সময়ত জন্মা সঙ্কোচ bashfulness, লাজ shame. **লজ্জাকৰ, লজ্জাজনক** লাজ লগোৱা shameful. **লজ্জান্বিত** লাজ পোৱা ashamed স্ত্রী. **লজ্জান্বিতা, লজ্জাৱতী** লাজুকী

bashful, আদৰ মালতী, নিলাজী বন a sensitive plant. **লজ্জাশীল** লাজুক, লজুৰা bashful. বি. **লজ্জাশীলতা**, লজ্জিতা লাজ পোৱা, লাজত পৰা put to shame.

লগ্ন বিণ. শাৰী হৈ থকা ranged in a row, লগালগি contiguous.

লটংপটং বিণ. লৰচৰ কৰি থকা, অস্থিৰ shaking, unsteady. বি. লৰি থকা অৱস্থা, লৰচৰ unsteadiness.

লটক বিণ. পাষণ্ড, বদমাইচ wicked.

লটকন বি. ধুনৰ নিমিত্তে অলঙ্কাৰত আঁৰি লগোৱা মুকুতা আদি।

লটুক পটুক বিণ. ইফাল সিফাল, সাল সলনি turn to this side and that.

লটঘট বি. জোকাৰণি act of shaking. বিপত্তি, দুৰ্গতি trouble, harassment. সক. ধা. **লটুঘটা**। বি. **লটঘটনি**।

লটুপটু বিণ. অস্থিৰ, চঞ্চল shaking, unsteady. স্ত্ৰী. **লটুপটী**। বি. সঞ্চালন, লৰচৰ। ক্ৰি. **লটুপটা**। বি. **লটুপটনি**। বিণ. **লটুপটীয়া** অস্থিৰ, চঞ্চল।

লটুপটী বি. খুৰ আদি মোহাৰি চোকা কৰা ছাল বা শিল a strop.

লটিঘটি বি. এঠাইৰ পৰা আন ঠাইলৈ নি দুখ দিয়া কাৰ্য্য, ঘূৰি ঘূৰি অস্থিৰ হোৱা অৱস্থা।

লঠঙা বিণ. টাঙনৰ দৰে দীঘল আৰু শতক, যিহি নাইবা পাতল নোহোৱা stout.

লঠৰা বিণ. নোম বা পাখি নথকা devoid of hair or feathers, মঙহাল, নোদোকা plump, fleshy. **লঠৰামূৰা**, **লঠৰামুড়া** মূৰৰ চুলি বা আবৰণ নথকা bald-headed or bareheaded.

লঠৰিয়া বি. ছোৱালীৰ আশাত লোকৰ ঘৰৰ কাম কৰি থকা মানুহ।

লঠৰু বিণ. নিচেইকৈ চুলি নথকা bald-headed, ল'ৰা-তিৰোতা নথকা, ডঙৰা destitute of wife and children. স্ত্ৰী. **লঠৰী**।

লঠা বিণ. ডাল পাত নথকা having no foliage or branches, উদং, ঘাঁহ বন আদি নথকা bare, ল'ৰা তিৰোতা নথকা, মূৰত চুলি নথকা 'লঠা মানুহ', 'লঠা মূৰা'।

লঠীয়া বি গধুৰ কাঠ আদি দাঙিবলৈ তাৰ তলেদি সুমাই উচালি দিয়া ডাং। **লঠীয়া দি** বাধা দে, বিঘিনি বা প্ৰতিবন্ধক জন্মা to obstruct.

লড়বড় (পু. অ.) লৰচৰ কৰা, অস্থিৰ।

লড়াই, লৰাই বি. যুঁজ, ৰণ fight.

লণ্ডভণ্ড 'বণ্ডভণ্ড' চোৱা।

লণ্ডাটিকা গালি শপনি।

লণ্ডাশ্ৰমী বিণ. ল'ৰা-তিৰোতা নথকা উদাসীন।

লভৱা বিণ. সোৱাদ বা ইন্দ্ৰিয় সুখ প্ৰিয়, লুভীয়া covetous. স্ত্ৰী. **লাভৱী**।

লতা বি. এবিধ বগাই উঠা তৃণ a climbing plant. **লতাকোৱা** লতাৰ দৰে বগাই যা। **লতা পা, লতালাগ** সোৱাদ পাই এৰিব নোৱৰা হ। **লতা আমাৰি** এবিধ ডাঙৰ গছ a kind of timber tree। **লতা ছাল** জন্তুৰ ঘাই ছালৰ তলত মঙহ ঢাকি থকা এবিধ লতাৰ দৰে বিয়পি থকা ছাল। **লতাজৰি** এবিধ আন গছৰ ওপৰত গজা জৰি জাতিৰ গছ a kind of parasitic plant.

লতানি বি. বহুত লতা থকা হাবি a place full of creeping plants.

লতা পতা বি. লগা ভগা, নিলগ সম্বন্ধীয় মানুহ slight relationship.

লতা-পনীয়াল বি. দ্ৰাক্ষালতা আৰু তাৰ গুটি a grape vine and its fruit.

লতাফুটুকি, লতামাকৰি বি. এবিধ গছত উঠা সৰু বাঘ a small animal like a leopard.

লতাৰ বি. অনুসন্ধান, খবৰ clue, information, হাবিৰ মাজৰ ঠেক সুৰ সুৰীয়া বাট a narrow path in a jungle.

লতাসিৰ বি. গাৰ তেজ চলা লতাৰ দৰে বিয়পা সৰু সিৰ a small vein or artery.

লতি বি. সৰু লতা, কাণৰ তলৰ অলঙ্কাৰ পিন্ধা ভাগ a small creeping plant, the lobe of the ear.

লতীয়া বিণ. ঘাই গছৰ পৰা ওলাই মাটিত বগাই ফুৰা পাণৰ লতা a sucker of the betel vine. **লতীয়া-পাণ** পাণৰ লতীয়াত ধৰা পাণ।

লথিয়া সক. ধা. লাথি মাৰ, ভৰিৰে প্ৰহাৰ কৰ to kick.

লদা বি. চপৰা, দলিৰ নিচিনা একখণ্ড a lump. **লদালদ** অনেক লদা কৰা divided into many lumps, ক্ৰি. বি **লদালদে**।

লনা বি. দীঘল হৈ ওলমি লগা ফলৰ জোঁটা বা সমূহ a long bunch or cluster. **লনালন** বহুত লনা হোৱা। ক্ৰি. বিণ. **লনালনে**।

ল-নি বিণ. সমান জোখৰ, মানী, সকলো ভাগ সমান, শুৱনি well proportioned, handsome.

লনি-ফনি বিণ. কোমল mild, polite, লেতু-সেতু pliable.

লনী বি. লৱনু, মাখন butter.

লপ্‌থপ্, লপথপীয়া বি. কোমল

আৰু মঙহাল, বোকাৰ নিচিনা, লেউ সেউ soft and shapeless, lumpy.

লপ্ লপ্ বি. খৰকৈ ওঁঠ, জিভা লৰাই খাওঁতে হোৱা শব্দ। **লপলপ কৰে** ক্রি. বিণ. খৰকৈ ওঁঠ, জিভা লৰাই আৰু শব্দ কৰি। **লপলপনি** বি. লপ্ লপ্ কৰা কাৰ্য্য। **লপলপা** অক. ধা সঁচা মিছা নিবিচাৰি বহুত কথা ক।

লপলপীয়া বিণ. বাদ বিচাৰ নোহোৱা বহু কথা কোৱা talkative. স্ত্রী. **লপলপী**।

লপ্ লপী বি. হিলৈৰ ঘোঁৰা ওফৰোৱা হাঁকোটা, ফৰিঙা, খিলিকি the trigger.

লপা বিণ. সোলা, দাঁত নথকা toothless, বাদ বিচাৰ নকৰি কথা কোৱা speaking much without regard to truth, নির্ব্বোধ foolish.

লপাথপা বি. হাতৰ তলুৱাৰে লাহেকৈ কৰা আঘাত, সৰু চাপৰ slight slap given with the open hand.

লফা বি. এবিধ খিজলীয়া শাক a kind of vegetable. **লফা দোৱা** দি তেনেই কাটি বা খাই নষ্ট কৰ।

লবেজান বিণ. কণ্ঠগত প্রাণ, মৰোঁ মৰোঁ হোৱা about to die.

লব্ধ বিণ. লাভ কৰা, পোৱা got, ভাগফল a quotient.

লভ্ সক. ধা. পা, লাভ কৰ to gain, to get, লভ্য, পাবলগীয়া, পোৱাৰ যোগ্য fit to be gained. বি. **লভ্য** লাভ, প্রাপ্তি profit, gain.

লম্‌লমীয়া বিণ. ওলমি থকা hanging down.

লমা বি. লনা, থোপাবান্ধি ওলমি থকা গছৰ গুটি a long bunch.

লম্পট বি. পৰস্ত্রীত আসক্ত মানুহ a libertine. বিণ. পৰস্ত্রী আসক্ত lewd. বিণ. **লম্পটীয়া**। বি. **লম্পটতা** পৰস্ত্রীত ৰতি lewdness.

লম্ব বি. এডাল ৰেখাৰ ওপৰত আন এডাল ৰেখা থিয় হৈ থাকিলে যদি তাৰ দুয়োফালৰ কোণ দুটা সমান হয় তেনেহলে ৰেখা দুডালৰ প্রত্যেককে প্রত্যেকৰ লম্ব বোলে a perpendicular.

লম্বা বিণ. দীঘল long. **লম্বিত** ওলমি থকা hanging down.

লম্বোদৰ বি. গণেশ a name of Ganesh. বিণ. পেটাল, ডাঙৰ পেট যুক্ত having a large belly.

লম্ভ অক. ধা দেৱে ধৰ to possess one, as an evil spirit.

লম্ভা বিণ. অতিৰঞ্জিত, মনে সজা fabricated.

লয় বি. গীত বাদ্যৰ তালমান আৰু নাচৰ পৰস্পৰ মিল harmony in singing and dancing, নাশ, ধ্বংস destruction, আশ্রয়, আস্থা,

rest. বিণ. লীন যোৱা, একেলগ হোৱা absorbed. **লয় পা** নষ্ট হ! **লয় যা** লীন হ, মিল হ to be absorbed.

লয়ন বি. হজুৱা বা চিপাহী থকা ঘৰৰ শাৰী a row of houses for labourers.

লয়লস্কৰ বি. সৈন্যৰ লগত যোৱা হজুৱা মানুহ camp-followers, চাকৰ-নাকৰ attendants.

লয়লাস বি. তালেৰে মিলাই কৰা নাচ, ৰং ধেমালি dance, sport. **লয়লাসে** ক্রি. বিণ. তালে সুৰে মিলাই, ছেওধৰি in musical harmony, charmingly.

লৰ অক. ধা জোকাৰ খা, কঁপ to move, to be shaken, আগৰ অৱস্থা এৰ, সলনি হ to be changed, অলপ গেলা (মাছ) to rot slightly, বেগাই যা to run, খোজ ল to move. বি. শীঘ্রগতি a run,। প্রভেদ difference. বিণ. বিভিন্ন, অমিল different.

লৰচৰ বি. সঞ্চালন, ইফাল সিফাল act of moving to and fro, এঠাইৰ পৰা আন ঠাইলৈ যোৱা act of changing place, পৰিবৰ্ত্তন, প্ৰভেদ change, different, বিণ. বিভিন্ন, পৰিবৰ্ত্তিত changed, different, সঞ্চালিত, লৰা shaking. ক্রি. বিণ. **লৰি চৰি, লৰ দি, লৰমাৰ, লৰ ধৰ** বেগাই যা to run. **লৰা ধৰা, লৰা ঢাপৰা** খৰখেদা haste, hurry. ক্রি. বিণ. **লৰি-ঢাপৰি**।

লৰফৰ লৰচৰ act of moving, বিভিন্ন changing.

লৰলৰীয়া বিণ. আথৰ very old.

লৰক-ফৰক বিণ. লৰি থকা, সোলোক-ঢোলোক unsteady or loose, অনিশ্চয়, টগৰবগৰ changeful, uncertain. বি. ইফালৰ পৰা সিফাললৈ সঞ্চালন shaking.

লৰণী বি. খোলাত বস্তু ভাজোঁতে লৰোৱা মাৰি বা শোটা anything for stirring grain when parching.

লৰ-বৰুৱা, তৰ-বৰুৱা বি. দীঘল পাতেৰে এবিধ বনৰীয়া শাক।

লৰা সক. ধা. সঞ্চালিত কৰ, অলপকৈ জোকাৰ বা ঘোঁটা,কঁপা to shake or stir, পৰিবৰ্ত্তিত কৰ, সলা to be changed, স্থানান্তৰিত কৰ to remove. বিণ. অলপ গেলা (মাছ) slightly putrid.

ল'ৰা বি. মতা সন্তান, বালক male child, সন্তান a child. **ল'ৰা কাল** বাল্যকাল, ল'ৰা হৈ থকা সময় childhood. **ল'ৰাধামুৰি লৰালৰি** কোনো লোকৰ সতি-সন্ততি বা ল'ৰা-ছোৱালী বিলাক। **ল'ৰা-তিৰোতা** ভাৰ্য্যা আৰু ল'ৰা-ছোৱালী। **ল'ৰা-মতীয়া** দেখাত ল'ৰাৰ নিচিনা, অলপ

বয়সীয়া। ল'ৰা-মাইকী লগত সন্তান থকা তিৰোতা a woman having a living child. লৰালি বি. ল'ৰাৰ স্বভাৱ childish conduct. ল'ৰালুৰি লৰা দামুৰি।

লৰালৰি বি. ততাতৈয়া, খৰখেদা hurry, এজনে আন এজনৰ সৈতে লৰ দিয়া কাৰ্য্য a running race.

লৰাযম বেগাই হোৱা মৰণ sudden death.

লৰি বিণ. মানত সৰু junior. লৰি মাতৃ মাহী আই।

লৰি বি. মাল অনা নিয়া কৰা মটৰ lorry.

লৰিচৰি ক্রি. বিণ. লৰচৰ কৰি, ইফালে সিফালে গৈ moving about. লৰি-ঢাপৰি ক্রি. বিণ.

লৰিয়লি বি. পানীৰ দাঁতিত চৰি ফুৰা এবিধ সৰু চৰাই, তিতিয়নি a snipe.

লৰু বি. গৰু খেদা এছাৰি a stick for driving cattle.

লৰুৱা সক. ধা. লৰ মৰা, বেগেৰে গতি কৰা to cause to run.

লৰ্কচা বি. নৰিয়া বা খোজ কাঢ়িব নোৱৰা মানুহক নিয়া কাপোৰৰ চাঙি a stretcher.

লৰ্বাং তৰ্বাং, লৰ্বাং লাখুটি বিণ. বিশৃংখল কৰা, ছিন্নভিন্ন confused, scattered.

ললনা বি. তিৰোতা a woman.

ললন্তিকা বি. নাভিলৈকে ওলমি থকা হাৰ।

ললাকলা বিণ. বৰ ভাগৰ লগা, দুখভাগৰত শক্তিহীন হোৱা, শ্রান্ত exhausted, fatigued.

ললাট বি. কপাল forehead, ভাগ্য fate, কপালত থকা দুখ বা যাতনা predestined suffering. ললাট-ৰেখা কপালৰ পথালি আঁক, বিধাতাই কপালত লিখা সুখ দুখৰ কথা। ললাটী কপালত থকা দুখভোগ কৰা।

ললিত বিণ. মনোৰম, সুন্দৰ, সুকোমল beautiful, tender. ললিত কলা সুকুমাৰ কলা fine arts.

লৱ বি. ৰামচন্দ্ৰৰ ডাঙৰ পুতেক the eldest son of Rama, ভগ্নাংশৰ ওপৰৰ অংকটো the numerator of a fraction.

লৱঙ্গ বি. লং, লংফুল।

লৱজ, লজ্ঞ বি. কথাৰ লাল, অতিৰিক্ত কথা, অযুক্ত কথা।

লবণ বি. নিমখ, লোণ salt. লবণ সাগৰ পুৰাণ মতে সাতোটা সাগৰৰ এটা। লবণাক্ত বিণ. লুণীয়া saline.

লৱণু বি. মাখন butter. লৱণু চোৰ কৃষ্ণ।

লৱৰ বি. লৰ, শীঘ্রগতি a run.

লৱলেশ বি. সামান্য, নিচেই কম। বি. অলপো, কিছুমাত্ৰ।

লহং, লহঙা বি. তিৰোতাই পিন্ধা ঘূৰি a petticoat.

লহঙা বি. দীঘল আৰু নিপোটল tall and plump. স্ত্রী. **লহঙী**।

লহন বি. 'লোহন' চোৱা।

লহৰি বি. ডাঙৰ ঢৌ a big wave.

লহপহ 'লহপহ' চোৱা। লহপহীয়া বিণ. শ্ৰীধৰা, ডালপাতেৰে শুৱনি হৈ বঢ়া thriving, growing luxuriantly. ক্রি. বিণ. **লহ্ পহ্ কৰে**।

লহ্ লহ্ বি. উজ্জল বা কান্তিযুক্ত অবস্থা, লহপহ, ডালপাতেৰে শুৱনি হৈ বেগাই বঢ়া অবস্থা। ক্রি. বিণ. **লহলহ কৰে**। বিণ **লহলহীয়া**।

লহুলহু ক্রি. বিণ. লাহেলাহে, ধীৰে ধীৰে softly, mildly, slowly.

লহুন বি. নহৰু garlic.

লক্ষ সক. ধা. দেখ্, চকুৰে মন to see, to perceive.

লক্ষ বি. এক লাখ, এক হাজাৰ one lakh.

লক্ষ্য বি. যালৈ পোনাই অস্ত্র প্রহাৰ কৰা যায় a mark to be shot at, উদ্দেশ্য aim, purpose, অনুমান, মনেৰে বুজ ল supposition, inference, মনা বা দেখা কাৰ্য্য the act of seeing. সক. ধা. **লক্ষ্য কৰ**।

লক্ষণ বি. চিন, যাৰ দ্বাৰাই কোনো কাৰ্য্য হব বুলি বুজিব পৰা যায় a sign or symptom, মানুহৰ গাত থকা শুভাশুভ বুজোৱা কোনো স্বাভাৱিক চিন a natural mark on the human body indicating good or evil, স্বভাৱ character.

লক্ষণা বি. শব্দবিলাকৰ পোন অর্থতকৈ বেলেগ ভাব বুজোৱাক লক্ষণা বোলা যায় যেনে—সি বাঘ অর্থাৎ বাঘৰ দৰে ভয়ানক a figure of speech.

লক্ষিত বিণ. যি বস্তুলৈ লক্ষ্য কৰা হয় মন মেলা যায় aimed at.

লক্ষ্মণ বি. সুমিত্রাৰ গর্ভজাত দশৰথৰ পুত্র।

লক্ষ্মী বি. ধনসম্পদ দিয়া দেৱী the goddess of wealth, ঐশ্বর্য্য বিভূতি wealth and riches. বিণ. লক্ষ্মীৰ দৰে সকলো গুণ থকা তিৰোতা well-qualified, ধান, চাউল, লখিমী rice **লক্ষ্মীকান্ত, লক্ষ্মীনাথ, লক্ষ্মীপতি** বি. বিষ্ণু Vishnu. **লক্ষ্মীমন্ত, লক্ষ্মীমান** বিণ. ঐশ্বর্য্য বিভূতি থকা, ধন-সম্পত্তি থকা prosperous, wealthy.

লা বি. এবিধ পোকে গছৰ ডালত বাহ সজা ৰঙা বৰণীয়া আঠা lac.

লাই সক. ধা. (পু. অ.) লৈ।

লাই বি. চেনেহ কৰি ইচ্ছামতে চলিব দিয়া কার্য্য indulgence. **লাই পা** বৰ চেনেহ পাই ইচ্ছামতে চল to get indulgence.

লাই, লাইশাক বি. এবিধ সৰিয়হৰ নিচিনা গুটিৰে শাক ইয়াৰ কেঁচা

বিধো আছে—বৰলাই, সৰুলাই, পেঙলাই, মানলাই ইত্যাদি।

লাই (পু. অ.) লৈ, লৈকে, ফালে।

লাইখুঁটা বি. ঘৰ সাজোঁতে প্ৰথমে পোতা ঘাই খুঁটা।

লাইজাবৰি বি. এবিধ দবৰত দিয়া বন।

লাইজুলীয়া বিণ. লাই শাকৰ জোলৰ নিচিনা, কলপতীয়া।

লাই পো বিণ. মৰমৰ পো, প্ৰিয়তম পুত্ৰ a favoured son.

লাই-লেঠীয়া বিণ. অকল শৰীয়া not burdened with wife and children.

লাউ বি এবিধ লতা আৰু তাৰ আঙ্গা খোৱা ডাঙৰ ফল gourd. জাতি-লাউ বা পানীলাউ, ৰঙালাউ।

লাউ ওলোৱা বিণ. ক্ষীণ, শুকান lean, emaciated.

লাউখোলা বি. লাউৰ ওপৰৰ শাহ নথকা শুকান ডাঠ আবৰণ a gourd-shell, মূৰৰ হাড় the skull.

লাউপানী বি. আধা সিজোৱা ধান, বা চাউল গেলাই কৰা দেশীমদ fermented rice beer.

লাউমুৰা বিণ. শিং নথকা hornless. স্ত্ৰী লাউমুৰী।

লাউলোৱা বিণ. ধাতুৰ পাত্ৰ কিনিবলৈ ধন নথকাত পানী খাবলৈ লাউখোলা ব্যৱহাৰ কৰা, বৰ দুখীয়া very poor.

লাং বি. নঙলা মাৰি the bar of a gateway, হাতীশালৰ বা বনৰীয়া হাতীৰ গঁৰালৰ ডাং the bar for closing the door of an elephant stockade, কোনো বস্তুৰ দীঘ এটুকুৰা a long piece of anything.

লাং খাই পৰ মাটিত দীঘল হৈ পৰ to fall down on the ground at full length.

লাংখা লিংখি বি. অ'ত ত'ত পৰি থকা, লাকটি পাকটি বস্তু odds and ends, knick-nacks. **লাংখা লিংখিকৈ** ক্ৰি. বিণ. বিশৃঙ্খলভাৱে lying in disorder.

লাংচিং বি. হাতী চলোৱা আঁকোৰা, গজাকোঁহ an iron goad for driving elephants.

লাংপাট বি. বনৰীয়া হাতী ধৰিবলৈ মৰা গড়।

লাংফা 'বাংফা' চোৱা।

লাংলাং থাংথাং বিণ. বিশৃঙ্খল, সিঁচৰতি confused, scattered.

লাক্-পাক্ বিণ. অনিশ্চয়, অকামিলা uncertain, worthless, টানি নবন্ধা loose.

লাকটি পাকটি বি. যেনিতেনি পৰি থকা অকামিলা বস্তু odds and ends.

লাকিলুকা বি. চুচুক চামাক, লুকা

ভুমুকা hesitation or shyness in doing anything.

লাখ বি. এশ হাজাৰ a lakh। **লাখ-টকীয়া** বহুমূলীয়া। **লাখপতি** এক লাখ টকা থকা মানুহ, বৰ চহকী মানুহ।

লাখুটি বি. লাঠী, হাতত লৈ ফুৰা মাৰি a walking stick

লাখেৰাজ বিণ. নিষ্কৰ revenue-free.

লাগ অক. ধা. সংযুক্ত হ স্পৰ্শ কৰ, ছো to touch, আটিধ ই ধৰ adhere, আঘাত কৰ to hit, উৎপন্ন হ, গুটি ধৰ to occur, to bear fruit, ভাল বা বেয়া বোধ জন্মা to be felt, প্ৰয়োজন হ to be needful to, necessary, নিযুক্ত হ to be engaged, জ্বলি উঠ to be kindled, সম্পৰ্কীয় হ to be related.

লাগ দি লগ ল, সঙ্গী হ, উপাৰ্জ্জিত হ।

লাগ বান্ধ বি. নিশ্চিত নিয়ম, শৃঙ্খল, পদ্ধতি order, method.

লাগতিয়াল, লাগতীয়া বিণ. আৱশ্যকীয়, দৰকাৰী needful, necessary.

লাগবুলিলে ক্ৰি. বিণ. বিচৰা মাত্ৰকতে immediately on demand.

লাগনী বি প্ৰয়োজনীয় হওন।

লাগনী বিণ. ফলবান (গছ) bearing fruits.

লাগনী, লাগনী খৰি বেগাই জুই লগা অৰ্থাৎ শুকান খৰি।

লাগভাগ বি সহায় help. **লাগি ভাগি দে** সহায় কৰ।

লাগাম বি ঘোৰাৰ মুখত লগাই তাক চলোৱা চালৰ জৰী a bridle.

লাগি (অব্যয়) কাৰণে, লৈ।

লাগী বিণ. গিৰিয়েকে বেছিকৈ লগধৰা বা মৰম কৰা (ঘৈণী) beloved.

লাগু (পু. অ.) লাগ, নিযুক্ত হ, মন লগা।

লাঘৱ বি. কম বা লঘু হওন, উপশম, হ্ৰাস diminution, abatement of disease.

লাঙনি-কাণনি বি. নানা দুখ দি আগৰ আখেজ পুৰোৱা কাৰ্য্য act of taking revenge by causing various troubles.

লাঙনি-পাঙনি বি সৰুসুৰা গৃহস্থালি কাম, লাচনি-পাচনি trifle domestic work.

লাঙি বি. পানীত এফালৰ পৰা চুঁচি আনি মাছ ধৰা দীঘল জাল a drag net. **লাঙে লাঙে** ক্ৰি. বিণ. দীঘল টুকুৰা কৰি in long pieces.

লাঙে-পাতে ক্ৰি. বিণ. দালে মূৰে, কোনো বস্তুৰ সমূলি নেৰাকৈ entirely, wholly.

লাঙল (পু. অ.) নাঙল।

লাঙ্গুল বি. নেগুৰ, নেজ tail.

লাচ বি মৰা শ dead body.

লাচ বি. লেকেটা বা লেহুকা বস্তুৰ

নিচিনা দোঁ খাই পুনৰ পোন হওন act of springing, an elastic thing খোজ কাঢ়োঁতে বা কথা কওঁতে হাতৰ জোকাৰণি act of shaking the arms when walking or talking. **লাচ খা,** **লাচ ল** দোঁ খাই আকৌ পোন হ, ভিৰ খাই আকৌ আগৰ অৱস্থালৈ আহ to spring like an elastic body.

লাচনি-পাঁচনি বি. ইফাল সিফাল কৰা ঘৰুৱা সাধাৰণ কাম, লাওনি-পাওনি light domestic work.

লাচাৰ বিণ শক্তিহীন হৈ পৰি থকা, লালকাল, অচেতন insensible, fainted, senseless.

লাচিম বি. ভাঙন মাছৰ নিচিনা এবিধ মাছ a kind of fish.

লাজ বি. 'লজ্জা' শব্দৰ অপভ্ৰংশ। **লাজকথা** যি কথা শুনিলে লাজ লাগে, লাজ লগা কথা obscene speech or word. **লাজ কাজ** লাজৰ বোধ, অপমানৰ ভয় feeling of shame, self-respect. **লাজ কুৰীয়া** বি. লাজুক, অচিনাকি লোকৰ আগত ওলাব বা কবলৈ সঙ্কোচ কৰা bashful, shy. **লাজ লাগ** অক. ধা. লাজ বোধ কৰ to feel ashamed. **লাজ পা** অক. ধা অপমান পা, লঘু হ to be insulted **লাজ-বিজ** লাজ কাজ। **লাজ ভোগ** বি. আখৈৰে কৰা নৈবেদ্য **লাজ হোম** বিয়াত আখৈৰে কৰা হোম।

লাজতবি অক. ধা. লাজ পা।

লাজুক বিণ. লাজ কৰা, লজ্জাশীল, লাজকুৰীয়া bashful, modest. **লাজেলাজে** ক্রি. বিণ. লাজ ৰাখি, মান ৰাখি।

লাঞ্ছনা বি. অপমান, তিৰস্কাৰ insult, reproach. **লাঞ্ছিত** বিণ. অপমানিত put to shame.

লাঞ্জ বি. নেজ, নেগুৰ a tail.

লাট বিণ. পুৰণি আৰু মলিন worn out and shabby.

লাট বি. পাট সূতাৰ জোঁঠা the coarse part of pat-silk.

লাট বি. দেশ বা প্ৰদেশৰ সৰ্ব্বপ্ৰধান শাসনকৰ্ত্তা a governor.

লাট বি দফা, চিঠি লিখিবলৈ বেলেগ বেলেগ কৰা বস্তুৰ ভাগ, এজন মণ্ডলে কাম চলোৱা দেশৰ এক খণ্ড lot.

লাটবন্দী বি. ৰায়তে দখল কৰা মাটিৰ বিবৰণ লিখা তালিকা, ভাগ ভাগকৈ লিলাম কৰা মালৰ আৰু মূল্যৰ তালিকা।

লাটবি বি. মুগা সূতাৰ জোঁঠা বা বাছ coarse muga silk.

লাটি-পুটি বি. লাকি-লুকা, ল'ৰাৰ খেমালি childish play.

লাটিম, লাটুম বি. ল'ৰাই ওমলা কাঠৰ ঘূৰণীয়া বস্তু a child's top.

লাটুক-চন্দন এবিধ গছ।

লাটুমা বিণ. লাটুমৰ দৰে ঘূৰণীয়া round like a top. বি. লাটুমৰ আকৃতিৰ বস্তু a thing round like a top, টেমুনা a tumor. লাটুমা বান্ধ টেমুনা বান্ধ। লাটুমা-লাটুম অনেক লাটুমৰ নিচিনা হোৱা।

লাঠী বি. টাঙন, লাখুটি a staff, a walking stick.

লাঠুৱা বিণ. দুষ্ট wicked.

লাড়ু বি. মিঠৈ, গাখীৰ গুড় পিঠাগুৰি আদিৰে কৰা গোলাকাৰ খাদ্য বস্তু a ball of confection.

লাঢ়নী বি. কাঠীৰে সাজি নাল লগোৱা পানী-সিচা সঁজুলি।

লাঢ়ো বি. অলপীয়া বন, ঢিলা কাম light work.

লাতুৰমণি বি. মূৰ ক'লা, গা বঙা এবাতি জোখৰ এবিধ মণি।

লাথ (পু অ.) লাথি, গোৰ। লাথি বি. গোৰ, ভৰিৰে কৰা আঘাত a kick.

লাদ বি. জন্তুৰ পিঠিত দিয়া বোজা। অক. ধা. জন্তুৰ পিঠিত বোজা দে to load.

লাদ বি. জন্তু বা চৰাইৰ বিষ্ঠা ordure voided by animals or birds. অক. ধা. গোটা টান বিষ্ঠা ত্যাগ কৰ।

লান, লান্দ বি. পাট নাদ a well of earthen rings.

লান, লানি বি. লানী, শাৰী a row, a series. লান লাগ শাৰী পাত।

লা-পৰুৱা বি. লা উৎপন্ন কৰা এবিধ ক'লা পৰুৱা the lac insect.

লাপি-লুপা বি. লাম-লাকতি।

লাপুং বি. সোলা toothless.

লাফ বি. ওপৰলৈ মৰা জাপ a leap or bound.

লাব-ভাব বি. লাকটি-পাকটি things of little value.

লাভ বি. প্ৰাপ্তি, পোৱা বস্তু gain, profit.

লাম্-লাকতি, লাম্-লাকটু বি. অকামিলা বস্তু trifles.

লামা তিব্বত দেশৰ প্ৰধান বৌদ্ধগুৰু the chief Buddhist priest of the Tibetans.

লায়ক, লায়েক বি. উপযুক্ত fit.

লাৰ সক. ধা. জোকাৰ, সঞ্চালিত কৰ, লৰা to move, to stir, ছো to touch, স্থানান্তৰ কৰ to remove. বি. লাৰণ। কৰ্ত্তা. কৃদ. লাৰোঁতা।

লাৰা বি. শুদা, অলঙ্কাৰ আদি নথকা, নাল নথকা, bare, without handle.

লাৰু 'লাড়ু' চোৱা।

লাল, লালটি বি. মুখৰ পৰা ওলোৱা

বিজলীয়া পানী saliva running from the mouth.

লাল কাল বিণ. টোপনি বা পীড়াৰ দ্বাৰা অচেতন insensible, exhausted. অক. ধা. **লাল কাল দি**।

লালপৰ শ্ৰেষ্ঠ হ, বৰকৈ লাভ কৰ।

লাল পৰ, লালটি পৰ ভাল খাদ্য বস্তু দেখি বৰকৈ লোভ লাগি মুখৰ পৰা লাল ওলা।

লালচ, লালচা বি. লোভ, হেপাহ longing, eager, desire, ষড়যন্ত্ৰ conspiracy. বিণ. **লালচী**। ক্ৰি. **লালচ কৰ**।

লাল-বন্দী বি. এক দেশৰ ৰজাই আন দেশৰ ৰজাক দিবলৈ নিৰ্দ্ধাৰিত কৰ a tribute.

লালনা বি বৰ মৰম, আতোলতোল, মৰমৰ ল'ৰা বা লোক।

লালন-পালন বি. পোহ-পাল, মৰমেৰে কৰা প্ৰতিপাল।

লালসা বি. বাসনা, হেপাহ, আকাঙ্ক্ষা ardent desire, longing.

লালিচ বি. নালিচ, মকৰ্দ্দমা a law suit.

লা-লিগিৰা, লা-লিগিৰি বি. লিগিৰা আদি attendants.

লালিত বিণ. আল পৈচান ধৰা served.

লালিত্য বি. মধুৰতা, সৌন্দৰ্য্য, কান্তি sweetness, beauty.

লালি-পালি অস. ক্ৰি. লালন-পালন কৰি।

লালী বি. জুলীয়া গুড় treacle or molasses, লান, শাৰী a row, a series. **লালী নিছিগা** একে লালীয়ে বৈ বা চলি থকা continuous। **লালালাগ শাৰী হ**।

লাল, লালু বি. প্ৰিয়, স্বামী beloved, husband.

লালুং বি. আসামৰ এজাতি আদিবাসী মানুহ।

লালুক, লালুকী বি. বেঙৰ নেজ নসৰা পোৱালি a tadpole.

লালৈ-ভাদৈ কাচৰ বা মাটিৰ অলপ মূল্যৰ কোতমণি।

লালোডিঙি বিণ. গলগ্ৰহত পৰা troubled.

লালোৱা-শিঙৰা বি. এবিধ ডাঙৰ জাতৰ শিঙৰা।

লাৱণ্য বি. কোমলতাৰে পূৰ্ণ সৌন্দৰ্য্য, কান্তি loveliness, graceful beauty.

লাৱণ্যৱতী বিণ. সুন্দৰী graceful, lovely.

লাস (পু. অ.) লাহ, ধুন পেচ।

লাসবেশ বি. নাচিবৰ কাৰণে কৰা শৰীৰৰ শোভা, ধুন পেচ।

লাসে (পু. অ.) ক্ৰি. বিণ. লাহে লাহে।

লাহ বি. ধুন-পেচ adornment of the body.

লাহ-লোটন বি. ধুন-পেচ, ৰং ধেমালি।

লাহতী বি. বৰকৈ ধুন-পেচ মাৰি গা দেখুৱাই ফুৰা তিৰোতা a very foppish woman.

লাহন বি আহোম সকলৰ এটা ফৈদ।

লাহ-বিলাহ বি. ধুন-পেচ বিলাসিতা luxury.

লাহৰ বি. ধুনীয়া বস্তু, মৰমৰ লোক a beautiful or lovely person or thing. **লাহৰি** বিণ. সাদৰি, ধুনীয়া। বি. চেনেহি, সোণাই।

লাহী বিণ. গা-পাতল, লেহুকা flexible, কোমল, মিহি, সৰু tender, slender, fine.

লাহী, লাহী ধান বি. মিহি সৰু শালি ধান।

লাহেকৈ ক্রি. বিণ. মৃদুৰূপে, আল-ফুলকৈ, হেঁচা বা ঠেলা নমৰাকৈ gently, softly, slowly, সৰু মাতেৰে in a low voice.

লাহে-ধীৰে ক্রি. বিণ. লাহে লাহে, ধীৰে শাঁতে slowly, quietly.

লাহে-লাহে ক্রি. বিণ. ধীৰে ধীৰে slowly. অলপ অলপকৈ আগ বাঢ়ি step by step, সৰু সৰুকৈ in a low voice.

লাক্ষণিক বিণ লক্ষণাৰ দ্বাৰা প্ৰকাশ কৰা, পোন অৰ্থ এৰি ভাবৰ দ্বাৰা বুজোৱা figurative.

লাক্ষা বি. লা lac.

লিংলিঙীয়া বিণ. পাতল আৰু ক্ষীণ, লাহী, শ্ৰী-নথকা thin, long, thin and sparse.

লিক বি. মাটিৰ ওপৰত বহা গাড়ীৰ চকাৰ লোৰ a rut.

লিক্লিকীয়া বিণ. গা সৰু আৰু দীঘল slender and long. ক্রি. বিণ. লিক লিক কৰে।

লিকটা বিণ. চিকটা, সহজে নিছিগা বা নভগা tough, elastic, tenacious, কৃপণ, চিকটা stingy. ক্রি. লিকটা মাৰ, লিকটা হ।

লিকচৌ বি. অসম ৰজাই বিষয়াক দিয়া হজুৰা।

লিক্লিকা 'লক্লকা' চোৱা।

লিখ্ সক ধা. আখৰৰ দ্বাৰা ব্যক্ত কৰ, লিপিবদ্ধ কৰ to write, চিত্ৰকৰ to paint. বিণ. **লিখিত**। **লিখক** বি. লিখোঁতা one who writes. **লিখন** বি. লিখা কাৰ্য্য act of writing. **আখৰ** handwriting, লিপি, দলীল a written paper, a document. **লিখনাৰ্থে** ক্রি. বিণ. লিখিবৰ কাৰণে। **লিখনি** লিখিত প্ৰবন্ধাদি writings. **লিখনী, লেখনী** বি. এমূৰে সূতা বা নোম বান্ধি লোৱা কাপৰ নিচিনা যতন a painter's brush.

লিখা সক. ধা আনৰ দ্বাৰা লিখা বা আখৰ দিয়া কাৰ্য্য কৰা to cause to be written, cause to be printed. বিণ. লিখিত written.

বি. লিখি উলিওৱা কাকত a written paper. লিখাৰু বি লিখোঁতা a writer. লিখিত্ত বি. কপালত লিখিত কথা fate. লিখোঁতা বি. যি লিখে a writer স্ত্রী লিখতী।

লিগিৰা বি. ৰজা, মন্ত্রী আদিৰ লগুৱা a personal attendant on a noble man. স্ত্রী. লিগিৰী। লিগিৰী খোপা গলধনত ওলমাই বন্ধা খোপা।

লিঙ্গ বি. পুৰুষাঙ্গ, মানুহৰ ঘাই অঙ্গ the penis, পুৰুষাঙ্গৰ নিচিনা সজা শিৱৰ মূৰ্ত্তি, শিৱলিঙ্গ the phallus image of Shiva, (ব্যাকৰণত) মতা-মাইকী আৰু এই দুইত বাজে আন বস্তু পৃথক কৰা চিন a gender (in grammar).

লিঙ্গদেহ বি. সূক্ষ্ম শৰীৰ, পঞ্চভূতৰ বাজে মন, বুদ্ধি, চিত্ত, অহঙ্কাৰ থকা শৰীৰ।

লিচি, লিচু বি. বগৰিৰ আকৃতিৰ বাকলিত খল থকা এবিধ বিদেশী ফল আৰু তাৰ গছ litchi.

লিজএও (পু অ.) সক. ধা. লোৱা।

লিটিকৰি, লিটিকাই, লিটিকা বি. বামু ৰ লগুৱা ল'ৰা।

লিটিকা, লিটিকাই বি. লগুৱা ল'ৰা an attendant.

লিটিকা বি. বাঢ়িব নোৱৰা, চুটি-চাপৰ of stunted growth.

লিতা বিণ. এসোপা ফটাকানিৰ নিচিনা লেৰেসেউ, পুৰুষশক্তি হীন impotent, ক্ষীণ আৰু দুৰ্ব্বল thin, not strong and stiff.

লিপ সক ধা. বোকা বা তাৰ নিচিনা আন বস্তুৰে মাজ, লেপ লোৱা বস্তু লগা to plaster or besmear with. বি. লিপন।

লিপা পোঁচা বিণ. লিপি মচি নিকা বা পৰিষ্কাৰ কৰা plastered and cleansed.

লিপি বি চিঠি a letter, লিখা কাকত a writing paper, লেখা writing, বৰ্ণমালা alphabet. লিপিবদ্ধ যি কথা লিখি ৰখা হয়, লিখিত writing.

লিপিচ বি ছিদ্ৰ, হিংসা কৰিবৰ সুচল an opportunity of doing an injury.

লিপিত বিণ. টানকৈ খাই ধৰা, ভালকৈ মিলি পৰা fitting tightly. ক্রি. লিপিত খা।

লিপ্ত বিণ. যোগ থকা, সংসৰ্গ থকা connected with, concerned.

লিপ্সা বি. পাবৰ ইচ্ছা, লোভ, স্পৃহা eager desire, covetousness.

লিপ্সিত বিণ. বাঞ্ছিত, অভিলষিত coveted eagerly, anxiously desired. লিপ্সু বিণ. লুভীয়া anxious to have.

লিয়ে (পু. অ.) লয়, লৈ।

লিৰিক সক. ধা. ঘনে ঘনে হাতেৰে

ছো বা লাৰ to handle frequently. লিৰিকি-বিদাৰি ক্রি. বিণ. হাতেৰে ইলুটি সিলুটি কৰি।

লিলাম বি. অনেক লোকৰ মাজত কোনো বস্তু দেখুৱাই সকলোতকৈ অধিক মূল্য যচা মানুহক বস্তু বেচা কার্য্য an auction. ক্রি. লিলাম ডাক।

লিষ্টি বি. তালিকা, ফৰ্দ্দ list.

লিহ্‌লিহীয়া বিণ দীঘল কিন্তু গা সৰু long and slender. লিহিৰা বিণ ক্ষীণ thin, slender.

লিহিৰী-খোপা বি. লিগিৰী খোপা।

লীন বিণ. আন বস্তুৰে সৈতে মিলি এক হোৱা absorbed. লীন যা স্থান এটা বস্তুত মিলি লয় পা। লীনমুক্তি বি. ঈশ্বৰত সম্পূর্ণৰূপে লয় পোৱা মুক্তি।

লীলা বি. ধেমালি, খেলা, ক্রীড়া play, sport, অৱতাৰ বা অৱতাৰী পুৰুষৰ কাৰ্য্য the deeds of an incarnation, আনন্দপূর্ণ।

লীলা-অৱতাৰ, লীলাতনু পৃথিৱীত জন্মি নানা কৰ্ম্ম কৰা ঈশ্বৰৰ নানা অৱতাৰ। লীলা খেলা বং ধেমালি, জীৱনৰ ভিতৰত কৰা কাৰ্য্য বিলাক। লীলাময় ভগৱান। লীলায়ে ক্রি. বিণ. অনায়াসে, ধেমালি কৰা স্বৰূপে easily.

লীলিয়া অক. ধা. জোকৰ নিচিনা কেৰমেৰাই বা বগাই ফুৰ to wriggle. বি. লীলিয়নি।

লুই বি. জন্তুৰ নোমেৰে কৰা এবিধ গাত লোৱা বিদেশী কাপোৰ a kind of woollen wrapper.

লুইত বি. ব্ৰহ্মপুত্ৰ নৈ the Brahmaputra river. বিণ. লুইতীয়া।

লুংলুং বি চুলি নোম আদি গাত লাগিলে হোৱা খৰখৰোৱা বোধ বুজোৱা শব্দ। অক. ধা. লুংলুঙা।

লুংলুঙা অক. ধা মনে মনে কোনো বস্তু বিচাৰি ফুৰ। ক্রি. বিণ. লুংলুং কৰে গোপনে, মনে মনে।

লুংলুঙীয়া বিণ. চোৰৰ দৰে লুকাই লুকাই ফুৰা, হাবিয়ে চেপি ধৰা।

লুক্‌চুক্ বি. অন্যায়ৰূপে আনৰ ধন-বস্তু গ্রহণ কৰণ misappropriation.

লুক্ চুক্ বি. 'ঢাক ঢুক' চোৱা।

লুকুৰা বি. জুই নিবলৈ বন্ধা জুমুঠি।

লুকা সক. ধা. ঢাকি ৰাখ to conceal. অক. ধা. আনে নেদেখা হৈ থাক to lie hidden. বি. লুকাওতা। স্ত্রী লুকাঁতী।

লুকাওন বি. লুকাই ৰখা কাৰ্য্য।

লুকাভাকু, লুকালুকি ল'ৰাই কৰা এক প্ৰকাৰ ধেমালি।

লুকাভুমুকা বি. আঁৰৰ পৰা অলপকৈ দেখা দি আকৌ লুকোৱা কাৰ্য্য।

লুকি (পু. অ.) বি. লুকাই থাকন।

লুকুমাই বি. ছোৱালীৰ যৌতকত দিয়া বন্দী লবা।

লুকোৱা সক. ধা. আনৰ দ্বাৰাই লুকাই ৰাখ to cause to be concealed. বিণ. লুকাই ৰখা concealed.

লুক্কায়িত বি লুকোৱা, গুপ্ত ৰখা concealed.

লুগুও বি চুৰিয়াৰ পৰিবৰ্ত্তে পিন্ধা মেখেলাৰ নিচিনা কাপোৰ।

লুচি বি. তেলত বা ঘিউত ভজা আটা-গুৰিৰ পিঠা।

লুচ্চা বিণ কামুক, পৰস্ত্ৰী-আসক্ত licentious.

লুট সক. ধা. বলেৰে লোকৰ বস্তু নে, হৰণ কৰ to plunder, বলেৰে বস্তু নি গুদা কৰ to rob. বি বলেৰে হৰণ কৰা কাৰ্য্য plundering. লুটপাত বেছিকৈ লুট কৰা কাৰ্য্য।

বি. গাৰ দাঁতি, কাষ a side of the body, ফাল, দিশ direction. লুটি খা ওপৰৰ ফাল তল হ, বাগৰ to turn upside down. লুটিবাগৰ তলৰ লুটি ওপৰ আৰু ওপৰৰ লুটি তল কৰা কাৰ্য্য। লুটি বাগৰ দি ইকাতিৰ পৰা সি কাতি হ। সক. ধা. ওপৰৰ ফাল তল কৰ to turn upside down, উলটা to turn over. লুটিয়া লুটি বি. ইলুটি সিলুটি, ধৰফৰণি tossing about in pain.

লুটিয়াৰ বি ডকাইত a robber.

লুটি সুটি ক্রি বিণ. বৰ বিনয়েৰে খাটি with servility.

লুঠুং ঠুঙীয়া বিণ দৰিদ্ৰ, ঘৰবাৰী নথকা আৰু অকলশৰীয়া poor and having no dwelling house nor family.

লুণীয়া বি. লোণৰ স্বাদ থকা, লোণ থকা saline, saltish.

লুভুৱা বিণ. ইন্দ্ৰিয় সুখ বা সোৱাদ বস্তুলৈ বৰকৈ লোভ কৰা fond of dainty thing or sensual pleasure.

লুতুৰ-পুতুৰ, লুতুৰি-পুতুৰি বিণ. বোকাত পৰি বা বোকা লাগি লেটি পেটি হোৱা smeared with mud.

লুতপুতা অক. ধা ইন্দ্ৰিয়ক সুখ দিয়া বস্তু পাবৰ কাৰণে ব্যগ্ৰ হ to be eager to enjoy things pleasing to the senses. বি. লুতপুতনি। বিণ. লুত পুতীয়া।

লুথুৰী, লুথৰী বি. মঙহ flesh. বিণ. লুথুৰী মঙহাল, কোমল fleshy, soft.

লুথুৰী-পিঠা বি. পানীত সিজোৱা পিঠাগুৰি cooked flour.

লুধুৰী বি. গা শকত তিৰোতা fat woman.

লুপলুপা অক. ধা. ঘনে ঘনে খাই থাক to eat frequently in small quantities.

লুপ্ত বিণ. নাইকিয়া হোৱা, লোপ পোৱা lost, disappeared.

লুব্ধ বিণ লুভীয়া covetous. **লুব্ধক** চিকাৰী, পহুমৰ'ৱা a hunter.

লুভীয়া বিণ. লোভ কৰা, লোকৰ বস্তুলৈ বৰকৈ হেপাহ কৰা covetous, eager to enjoy palatable things বি. লোভ থকা মানুহ। স্ত্রী লুভুনী।

লুম্ফ সক. ধা. লাফ মাৰ, জপিয়া to leap.

লুৰফুৰা অক. ধা. লাহে লাহে হাত ফুৰা to rub gently, ফুচুলা to coax.

লুৰলুৰা অক. ধা. চুলি আদি গাত লাগি লৰিলে হোৱা সুৰসুৰণি, লুংলুঙা to produce a slight tickling sensation.

লুৰলুৰীয়া বিণ. লৰলৰীয়া, আথৰ very old.

লুৰি বি. বাঢ়নী মাৰি।

লুৰুমা বিণ. বাঢ়িব নোৱাৰা stunted in growth.

লুৰ্ব্বুং লুঠং বি. 'লুঠং ঠুঙীয়া' চোৰা।

লুল অক. ধা ওলমি লৰি থাক to hang down.

লুৰযুৰা, লুফুৰা অক. ধা. পাতল বা লম্বা বস্তুৰে ওপৰে ওপৰে মাজ, লাহে লাহে হাত ফুৰা।

লুৰলুৰা, লুলুৰা অক. ধা. লুংলুঙা, অলপ সুৰসুৰণি জন্মা।

লুহীয়া বি. লোহেৰা, লোৰ কেৰাহী an iron pan.

লুহীয়া বি নৈৰ দাঁতীত গজা কঁহুৱা জাতিৰ এবিধ বন a kind of grass. **লুহীয়ানি** লুহীয়াৰ হাবি।

লেই বি আটাগুৰি সিজাই তৈয়াৰ কৰা কঁৰাল।

লেই লেই ছেই ছেই বৰকৈ ঘিণ বা তুচ্ছ জ্ঞান কৰি ওচৰলৈ আহিব নিদিয়া ভাব বুজোৱা মাত।

লেউ বি. শৃঙ্খলতা order.

লেউ লেৱা বিণ. লেও বা পাতল বোকাৰ দৰে।

লেউ সেউ, লেউ সেৱা বিণ. লেতু সেতু, ঠৰঙা নোহোৱা flexible, pliable.

লেও, লেৱ বি. কোনো বস্তুৰ ওপৰত লিপি দিয়া পাতল বস্তু।

লেং বি. যক্ষা, খেহ consumption, ল'ৰাৰ এবিধ সাংঘাতিক হাগনি a kind of infantile diarrhoea.

লেংটি বি. কেৱল গুপ্তাঙ্গ ঢাকি পিন্ধা ঠেক কাপোৰ।

লেং পেঙীয়া বিণ. গা গাঁঠি নথকা আৰু দীঘল tall and thin. স্ত্ৰী লেং পেঙী। ক্রি. বিণ. লেং পেং কৰে।

লেংলেঙীয়া বিণ. লাহী আৰু লেঙা বা দীঘল। ক্রি. বিণ. লেং লেং কৰে।

লেকসেকীয়া, লেকো সেকো বিণ. লেহুকা।

লেকাত বিণ. ক্লান্ত, শ্ৰান্ত overcome by hunger and fatigue ক্রি. লেকাত লাগ।

লেকেচিয়া অক. ধা. অলপকৈ খোৰাই খোজ কাঢ়, পেঙুৰিয়া to limp.

লেকেচীয়া বিণ আঁপইতা, ভালকৈ পূৰঠ নোহোৱা not fully matured.

লেকেটা, লেকেটীয়া 'লিকট,' শব্দৰ অপভ্ৰংশ।

লেখ সক. ধা. লিখ, গণ, সংখ্যা কৰ to write, to count or number, গণনা, হিচাব an account, a number. **লেখজোখ** পৰিমাণ আৰু সংখ্যা, সীমা-সংখ্যা limit, quantity and number. **লেখক** বি. লিখক, লিখোঁতা a writer স্ত্ৰী. লেখিকা। **লেখন** আখৰ লিখা বা গণনা কৰা কাৰ্য্য। **লেখনী** কাপ a pen, লিখা কথা, ৰচনা a writing, a literary composition.

লেখা সক. ধা. আনৰ দ্বাৰা গণনা বা হিচাব কৰা to cause to be counted, আনৰ দ্বাৰা কাকত লিখা to cause to be written.

লেখাৰু বি লিখক, সদায় বি লিখে-বা লেখা যাৰ ব্যৱসায় writer.

লেখালেখি দুজনে পৰস্পৰলৈ লিখা কাৰ্য্য correspondence.

লেখি বি. ওকণীৰ কণী the rit of a louse.

লেখিয়া (অব্যয়) গঢ়ৰ, নিচিনা resembling, like.

লেখোঁতা বি. আখৰ বা কাকত লিখোঁতা a writer, গণনা বা হিচাব কৰোঁতা one who counts. স্ত্ৰী. লেখঁতী।

লেগাম, লেকাম বি. 'লাগাম' চোৱা।

লেঙা বি. বৰ ওখ, বৰ দীঘল very tall, very long.

লঙুৰ বিণ. লেঙেৰা। **লেঙুৰ ভেঙুৰ** বেঁকাবেঁকি।

লেঙেৰা বি খোৰা, পেঙুৰা lame, cripple, ছিদ্ৰ, দোষ fault, defect. **লেঙেৰিয়া** লেকেচিয়া।

লেঙেৰা লেঙেৰি বি. পৰস্পৰে ডিঙিত ধৰাধৰি কৰি দেখোৱা মৰম, গা ঘঁহা ঘঁহি কৰি কৰা মৰম।

লেচাৰ বিণ. লালকাল exhausted.

লেচাৰ বি. খোজ কাঢ়োঁতে হাত জোকোৱা কাৰ্য্য।

লেচাৰি বি. এবিধ অসমীয়া ছন্দ a kind of Assamese metre.

লেচীয়া বি. আধা শুকান (ধান)

half-dried, as paddy. অক. ধা. লেচিয়া।

লেচীয়া বিণ. এফালে অধিক গধুৰ।

লেচু বি ছিদ্ৰ, হিংসা কৰিবৰ সুফল an opportunity of doing injury, ৰোগৰ কাৰণ an exciting cause of any disease.

লেছা, লেছেৰা বি. চেলা বটা চুলি a braid of hair, সূতাৰ নিচিনা বস্তুৰ কোঁছা a bundle of thread. rage etc. **লেছালেছ** অনেক লেছাহৈ থকা।

লেছেৰা মাহ বি. উৰহি জাতিৰ এবিধ লতা আৰু তাৰ ছেঁইৰ ভিতৰত হোৱা গুটি।

লেছেৰি বি. পাত গুচাই মুঠি বা আটি বন্ধা ধানৰ থোক। **লেছেৰি বুটল** পথাৰত এৰি যোৱা ধানৰ থোক বুটলি আনা।

লেজাই, লেজাইবেত বি. এবিধ বেত a kind of cane.

লেজু বি. শকত আৰু দীঘল জৰী a rope.

লেজুৰা বিণ. টানিলে লেজুৰ নিচিনা দীঘল হৈ যোৱা stringy, বেগাই নিষ্পত্তি নোহোৱা।

লেট অক. ধা. মাটিত পৰি চুঁচৰি যা (কাপোৰ)। লেট খা সানমিহলি হ। **লেটপেট** লুতুৰি পুতুৰি, ভাল বেয়া শুচি অশুচি একেলগ হোৱা। **লেটু ল** বোকা ধূলিত বাগৰ। **লেটা** সক. ধা. মাটিত বা বোকাত চোঁচৰাই নি, সানমিহলি কৰ।

লেটা বি. বাহৰ ভিতৰত থকা পলু a chrysalis.

লেটা সক. ধা. লেটাইত মেৰাই নেছা কৰ to reel as thread. **লেটাই** বি. উঘাত কৈ কিছু ডাঙৰ কিন্তু আগলৈ চিঁয়া এবিধ সূতা নেছা কৰা সঁজুলি।

লেটাকুন্দ, লেটাকুন্দা মুখৰ পৰা আঁহ উলিয়াই বাহ সাজ to form a cocoon, নিজৰ কামৰ পৰা নিজে মৰ বা আপদত পৰ, নিজৰ আপদ নিজে আন।

লেটাগুটি বি. লেটা কাঁইটৰ গুটি।

লেটিপেটি বিণ. 'লেট পেট' চোৱা। **লেটি** বহু কোমল মাটি বা বোকাত চিন বহ। **লেটি ল** বোকা ল। **লেটিয়া** ধূলি, বোকা আদিত চোঁচৰাই নে, সানমিহলি কৰ, দোষত লগ লগা বা সামৰ। **লেটিয়া লেটি** বাগৰা-বাগৰি, পৰস্পৰে বোকা দিয়া কাৰ্য্য।

লেটেকা বিণ. লেকেটা।

লেটেকু বি. এবিধ ফল a kind of acid fruit.

লেটেকুৰা বি. গৰু মহ আদিৰ চকুৰ এবিধ ৰোগ।

লেটেঙা বিণ. লেঙা, লাহী আৰু দীঘল।

লেঠা বি. আসোঁৱাহ, জঞ্জাল, এবিব বা শেষ কৰি আজৰি হব নোৱৰা কাম, দায়িত্ব, এৰিব নোৱৰা কাম difficulty, embarassment, responsibility.

লেঠিয়া সক. ধা. প্ৰকাশকৈ নকৈ ভাবেৰে কোনো এজনলৈ দোষ ঠেল to blame by implication. **লেঠিয়া-লেঠি** পৰস্পৰ দোষাৰোপ।

লেঠু বি. ঠেক, কোনো বস্তু ধৰিবৰ চল a catch.

লেঠু দেখুৱা বুঢ়া আঙুলি দেখুৱাই তুচ্ছজ্ঞান বা অসন্মান কৰ।

লেতকেত বি. লাগিধৰা অৱস্থা, বিজলীয়া অৱস্থা। বিণ. **লেত-কেতীয়া** বিজলীয়া। ক্ৰি. বিণ. **লেতকেত কৰে**।

লেতুসেতু বিণ. লেউসেউ।

লেতেৰা বিণ. অপৰিষ্কাৰ, মলিন dirty, untidy, শুচি অশুচিৰ বোধ নথকা unclean. স্ত্ৰী. **লেতেৰী**।

লেতেৰ পেতেৰ মলিন বস্তুৰে মিহলি লেটিপেটি।

লেথাৰি, লেথেৰি বি. লানী, লগালগি হৈ কৰা অৱস্থিতি a row, a contiguity.

লেদুলেদীয়া বিণ. এচপৰা মাটিৰ দৰে গধুৰ heavy. ক্ৰি. বিণ. **লেদলেদ কৰে**।

লেদেনা বি. নবিয়া বা ল'ৰা-ছোৱালীৰ গু মুত। **লেদেনা-ওকটু** গু মুত গুচাই প্ৰতিপাল কৰ।

লেধা বিণ. গা গধুৰ, লেহেম heavy-bodied, slow.

লেধেমা বি. গধুৰ heavy.

লেন বি মৰম লগাবলৈ কোমল আৰু দীঘলীয়াকৈ উচ্চাৰণ কৰি কথা কোৱা কাৰ্য্য। **লেন লগা, লে-নিয়া** মৰম লগাবলৈ কোমল আৰু দীঘলকৈ কথা ক to speak in a soft tone to excite affection.

লেনদেন বি. অনা নিয়া, বেচা-কিনা, সংসৰ্গ dealing, inter-course.

লেনপেন বি. ডিঙিত ধৰাধৰি কৰি কৰা মৰম mutual caresses.

লেপ বি. নিহালী।

লেপ বি. চেপেনা, সৰাঁহ a pair of pincers or tongs.

লেপ বি. লেও a plaster, লিপি দিয়া দৰব an ointment.

লেপ খা লগালগি হ, লাগি ধৰ to adhere. বি. ঠেকাঠেকি, ঘন dense. **লেপথেপ, লেপথেপীয়া** ইটোৰ গাত সিটো লগা, অপৰিষ্কাৰ। **লেপলেপীয়া** বোকাৰ নিচিনা paste-like.

লেপন বি লিপা কাৰ্য্য। লেপা বৰকৈ সিজি লেপ বা লেওৰ নিচিনা হোৱা।

লেপেট খা লেওৰ নিচিনাকৈ লাগি ধৰ।

লেপেটা বি. ভৰি দুটা কোঁচাই তপিনা মাটিত পাৰি বহা কাৰ্য্য। ক্রি. লেপেটা কাঢ়, লেপেটা পাৰ to sit on the hams with the legs curled up.

লেপেটীয়া বিণ. আৰম্ভ কৰা কামৰ শেষলৈকে লাগি থকা, নেৰা নেপেৰাকৈ কামত লাগি থকা persevering.

লেফাফা বি. চিঠিৰ আবৰণ বা খাম envelope.

লেৰ্ লেৰা অক. ধা. কেপ কেপা লপলপা, অস্পষ্ট কথা ক।

লেৰা বিণ. ফুটাই কথা কব নোৱাৰা unable to speak distinctly.

লে-বা লতাৰ দৰে বগাই আগ বাঢ়, যেনে—জুইয়ে লে বাই গৈছে to spread as fire.

লেবেৰা হতীয়া বিণ. সোঁহাতেৰে কৰিব লগা কাম বাওঁ হাতেৰে কৰা left-handed. লেবেৰাহাত বাওঁ হাত।

লেমটৌ বি. লগুৱাৰ দৰে লোকৰ পাছে পাছে ফুৰা মানুহ।

লেমলেমীয়া বিণ. ঢিলা, বান্ধ নথকা lax, not strict.

লেৰ-বা দীঘল হৈ বগাই যা to creep along.

লেৰা বি. এমেৰা (মণি) one of several strings of beads.

লেৰুৱা বিণ ডাঙৰ আৰু ওলমি পৰা (ওঠ) thick and hanging down.

লেবেক্-ফেবেক্‌কৈ ফেবেকা-ফেবেককৈ waddling.

লেবেল, লেবেলা পৰ নীৰস হ, আধা শুকুৱা হ to wither. বিণ: লেবেলা withered.

লেলা অক. ধা দুখ ভাগৰত মুখৰ ৰস উলিয়া, ভাগৰত জিভা উলিয়া। লেলাইটি 'লালটি' চোৱা।

লেলাই ধেন্দাই ক্রি. বিণ. অতি কষ্টেৰে, কোনোমতে।

লেলাউটি বি. লালটি, মুখৰ পৰা বৈ পৰা লাল বীজ saliva.

লেলিহান বিণ. ওলাই থকা, মেলি থকা।

লেলেটীয়া বিণ. বহুদিনলৈকে দুখ ভুঞ্জা, বৰকৈ কষ্ট খাইও নমৰা suffering long, ভোক পিয়াহ বৰকৈ সহিব পৰা capable of sustaining hunger and thirst.

লেশ বি. একণ মান, ধনিষ্ঠা a very small quantity.

লেহ বি. চেলেকি খোৱা ঔষধ। লেহন জিভাৰে চেলেকা কাৰ্য্য act of licking.

লেহু (পু. অ.) লোৱা। লেহুকা বিণ.

সহজে ভিৰাব পৰা, লাহী slender, flexible.

লেহেতি বি. লাঢ়নী।

লেহেতিয়া বিণ. নপুংসক।

লেহেম বিণ. পলম delay. বিণ. ধীৰে চলা slow.

লেহেৰা বিণ. অসমৰ্থ, দুৰ্ব্বল incompetent, weak.

লেহ্য বি. চেলেকি খোৱা খাদ্য food taken by licking.

লৈ (অব্যয়) কাৰণে, নিমিত্তে for, to.

লৈঠা, লঠীয়া বিণ. শকত, ডাঙৰ fat, big.

লৈ লৈ থৈ থৈ বি. বৰ আপদ বা দুৰ্গতি trouble.

লো বি. চকুৰ পানী tears.

লো বি. এবিধ. আকৰত পোৱা ধাতু iron. **লো-মাটি** ক'লা বৰণৰ টান মাটি iron ore.

লোক বি. মনুষ্য, জনসাধাৰণ people, folk, ভুবন, জগত, স্বৰ্গ, পৃথিবী আৰু পাতাল তিনিৰ এক a world, one of the three regions, নিজতকৈ আন other. **লোকপাল** ব্ৰহ্মা, দিকপাল। **লোক-প্ৰবাদ** জনশ্ৰুতি। **লোক-প্ৰসিদ্ধ** বিখ্যাত। **লোক হিতৈষী** মানুহৰ হিত চিন্তোতা a philanthropist. **লোকৰঞ্জন** মানুহৰ মনত ৰং লগাওঁতা বা ৰংলগোৱা কাৰ্য্য। **লোক-পৰম্পৰা** লোকে কৰা দেখি। **লোকচান** হানি, ক্ষতি। **লোকচানি** লোকচানৰ ক্ষতিপূৰণ। **লোকাচাৰ** কোনো ঠাইৰ মানুহে কৰা আচাৰ ব্যৱহাৰ, সামাজিক প্ৰথা। **লোকান্তৰ** পৰলোক। **লোকাপাৰ** নেজৰ পাখি দাঙি থকা পাৰ চৰাই, সেই আকৃতিৰ এবিধ অলঙ্কাৰ। **লোকালোক** যি পৰ্ব্বতৰ এফালে আন্ধাৰ আৰু এফালে পোহৰ, জগতক বেৰি থকা কাল্পনিক পৰ্ব্বত বিশেষ। **লোকাপবাদ** লোকনিন্দা। **লোকাৰণ্য** বহুলোক সমাগম। **লোকজন** মানুহ দুনুহ, প্ৰজা।

লোঙা বি. লোৰ a drain. সক. ধা. লোৰ কাট বা কৰ to dig a narrow drain.

লোচন বি. চকু the eye.

লোচা বি. দীঘে পথালিয়ে এটাৰ মাটি, ১৪৪ বৰ্গ ফুট।

লোট অক. ধা. কাতি হৈ পৰি বাগৰা বাগৰি কৰ। **লোটাপুটি** বাগৰা বাগৰি।

লোটনি আঁঠু কাঢ়ি বা খাটনি।

লোটা বি. এবিধ পানীৰ পাত্ৰ a kind of water pot.

লোঠোৰা বিণ. মঙহাল, লোদোৰা plump.

লোণ বি. সাগৰৰ পানী পগাই বা আকৰত পোৱা খাৰৰ গুণ থকা বস্তু salt. **লোণা, লোণীয়া** বিণ. লোণৰ

স্বাদ থকা having the taste of salt.

লোতক বি. চকুৰ পানী tears.

লোতৰ বি. আশ্রয়, অবলম্বন a shelter, a supporter.

লোদোৰা, লোদোৰ-পোদোৰ বি. নোদোকা, পুষ্ট plump.

লোধোমা বিণ. নোদোকা, বৰ মঙহাল corpulent.

লোপ বি. নাশ, অন্তৰ্দ্ধান destruction, disappearance. **লোপ পা** নেদেখা হ, নাশ পা।

লোপথুপীয়া, লোপথোপ বিণ. 'লপথপ' চোৱা।

লোভ বি. আকাঙ্ক্ষা, লিপ্সা, কাম্য বস্তু লাভৰ কাৰণে অত্যন্ত বা অন্যায় ইচ্ছা, পৰৰ বস্তুৰ কাৰণে হেপাহ covetousness, greed. ক্রি. **লোভ লাগ** কোনো বস্তু পাবলৈ ইচ্ছা হ। বিণ. **লুভী, লোভী**। **লোভাৱিষ্ট** বিণ. লুভীয়া।

লোম বি. নোম hair of the body. **লোমকূপ** গাৰ নোমৰ বিন্ধা a pore. **লোমহৰ্ষ** ৰোমাঞ্চ, গাৰ নোম শিয়ৰা horification.

লোৰ বি. ঠেক, ভৰাং খাবৈ a small drain, খোলনি, লোৰণি a groove

লোৰ সক. ধা. কাটি বা হাতেৰে সংগ্ৰহ কৰ (লুৰি) to cut and gather, as fuel.

লোৰ বি. কাণত ওলমাই পিন্ধা অলঙ্কাৰ বা আঙঠি।

লোৰোক অক. ধা. তন্ন তন্ন কৈ অনুসন্ধান কৰ to search about minutely.

লোল অক. ধা. ওলমি লৰি থাক।

লোলা বিণ ল'ৰ থকা, ঢিলা loose. **লোলা-সোলা** বিণ. সোলক-ঢোলক loose.

লোলুপ বিণ. অতি লোভী। স্ত্রী. **লোলুপা**।

লোৱা বি. বন্দীয়াৰৰ ভৰিত লগোৱা লোৰ আঙঠি বা শিকলি iron fetter। ক্রি. **লোৱা খা**।

লোৱা অক. ধা. ভাঁজি টান কৰ (পিঠা গুৰি)।

লোৱা অক. ধা. চকুৰ পানী উলিয়া, লোতক বোৱা to shed tears, as the eyes.

লোৱা সক. ধা. হাত পাতি ধৰা, গ্ৰহণ কৰা to cause to be taken or received.

লোৱা চুৰ বি. কমাৰ শালত লো তাও দিলে ওলোৱা ভেৰ বা মল the scoriae of iron.

লোৱাৰি বি. এবিধ কাঠ কুণ্ডা বটালি a turner's gauge.

লোৱাল, লোৱালি বিণ. লোৰে সজা, বৰ চোকা iron-made, very sharp.

লোৰা-লুই বি. ইটোৰে সিটোক লোৰা কাৰ্য্য।

লোষ্ট্ৰ বি. মাটিৰ চপৰা।

লোহ বি. লোভ। **লোহন** বি. প্ৰলোভন, চঁহ gentle persuation, allurement.

লোহ (পু. অ.) চকুৰ লো।

লোহা বি. লো iron. **লোহাজাৰণ** ঔষধত ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ লো পুৰি কৰা ভস্ম oxide of iron. **লোহা-ময়** লোৰ দৰে টান, লোৰ নিচিনা like iron.

লোহিত বি. ব্ৰহ্মপুত্ৰ নৈ the Brahmaputra, ৰঙা বৰণ, তেজ the red-colour, blood.

লোহিত্য বি. ব্ৰহ্মপুত্ৰ।

লোহে অক. ধা. ওলমি লৰি থকা।

লোহোৰা বি. লোৰ পাত্ৰ বা সাজ, কেৰাহী iron pan.

লোহোৰা-লোহৰ বিণ. মঙহাল, থুলন্তৰ stout and fleshy.

লৌকিক বিণ. সাংসাৰিক worldly সামাজিক, লোক বা দেশত চলিত practised or observed by people, লোক বা মানুহ সম্পৰ্কীয় human, popular, লোকে কোৱা লোকৰ ৰীতি বা আচৰণ। **লৌকি-কতা** বি. দেশৰ ৰীতি, সামাজিক শিষ্টাচাৰ popular customs, civility.

লৌ লৌ কৰে ক্ৰি. বিণ তৌ তৌ কৰে, বৰ বেগেৰে rapidly.

লৌৱালপা বিণ. লৰক ফৰক, নানা সময়ত নানা কথা কোৱা, মিছা untruthful, চঞ্চল. fickle-minded. বি. লৰচৰ কৰা, চঞ্চলতা untruthfulness, fickleness.

লৌহ বি লো iron. **লৌহময়** লোহাময়।

লৌহিত্য বি. ৰক্তিমা redness ব্ৰহ্মপুত্ৰ নদ।

শ

শ ব্যঞ্জন বৰ্ণ মালাৰ ত্ৰিশ সংখ্যাৰ আখৰ the thirtieth letter of the consonants.

শ বি. জীৱ নথকা শৰীৰ, মৰা দেহ a dead body, a corpse.

শ বি পাঁচ কুৰি a hundred.

শইকীয়া বি. এশ কাঁড়ীৰ ওপৰৰ বিষয়া।

শঁচ অক. ধা. শৌচ কৰি পানী ল to wash the anus after passing stool.

শঁতা অক. ধা. শাত হ, বিশ্ৰাম ল to rest, to calm. বি. কেইবা দিনলৈকে একেৰাহে হৈ থকা বৰষুণ।

শক বি. প্ৰাচীন জাতি Scythian, শকাদিত্য (শালিবাহন) ৰজাৰ দিনৰ পৰা চলা এটা চন বা বছৰৰ লেখ, ইংৰাজী চনৰ পৰা ৭৮ বছৰ বিয়োগ কৰিলে এই শক ওলায় the Saka era, এইৰূপে চলা আন বছৰৰ, লেখ any era.

শক পা কোনো কাম কৰাৰ বুদ্ধি জন্মা।

শকট বি. গাড়ী a cart.

শকত বিণ. পুষ্ট, ডাঙৰ গাৰ, ডাঠ, দৃঢ় stout, big, strong, firm.

শকাব্দ শকাদিত্য ৰজাৰ দিনৰ পৰা চলা বছৰ।

শকুনি বি. দুৰ্য্যোধন ৰজাৰ মোমায়েক, কুমন্ত্ৰণা দিয়া মানুহ a habitual evil-counsellor.

শকুন্তলা বি. ৰজা দুষ্মন্তৰ ভাৰ্য্যা, কণ্বৰ পালিত কন্যা, মহাকবি কালিদাসে লিখা এখন নাটক।

শক্ত বিণ. পাৰ্গত, শক্তিমন্ত able, strong.

শক্তি বি. বল, পৰাক্ৰম power, strength, শেল spear, দেৱী দুৰ্গা, ভগৱতী। **শক্তিমন্ত, শক্তিমান, শক্তিশালী** পৰাক্ৰমী, বলবন্ত। **শক্তিশেল** যুদ্ধত ব্যৱহাৰ কৰা যাঠী। **শক্তি চাই ভক্তি** সাধ্য অনুসাৰে কৰা কাৰ্য্য। **শক্তিহীন** নিৰ্ব্বলী, অপাৰগ।

শক্ৰ বি. ইন্দ্ৰ Indra.

শক্ৰচাপ. বি. ইন্দ্ৰধনু, ৰামধনু the rainbow.

শগুন বি. এবিধ শ খোৱা চৰাই a vulture.

শঙ্কট বি. বিপদ, জঞ্জাল danger, trouble.

শঙ্কনীয় বিণ. সন্দেহ বা ভয় কৰিব লগীয়া doubtful, fit to be dreaded.

শঙ্কৰ বি. শিৱ Shiva, আসামৰ বৈষ্ণৱ ধৰ্ম্ম প্ৰবৰ্ত্তক শঙ্কৰদেৱ Sankardeva.

শঙ্কৰাচাৰ্য্য বি. বেদান্ত, গীতা আদিৰ টীকা কৰা সুপ্ৰসিদ্ধ প্ৰাচীন হিন্দু পণ্ডিত।

শঙ্কৰী বি. পাৰ্ব্বতী। বিণ. শঙ্কৰদেৱৰ মতানুযায়ী।

শঙ্কা বি. ভয় fear, সন্দেহ doubt. বিণ. **শঙ্কান্বিত, শঙ্কাকুল** ভয়াবহ, আপদগ্ৰস্ত dangerous. **শঙ্কাজনক** সন্দেহজনক doubtful.

শঙ্কিত বিণ. ভয়যুক্ত, ভীত afraid.

শঙ্কু বি. সময় নিৰূপণ কৰিবলৈ ব্যৱহাৰ কৰা এবেগেত দীঘল এডাল কাঠী, বিক্ৰমাদিত্যৰ সভাৰ নৱৰত্নৰ এজন।

শংখ, শঙ্খ বি. এবিধ সাগৰৰ শামুক a conchshell.

শঙ্খিনী বি. চাৰি শ্ৰেণী তিৰোতাৰ ভিতৰত এক শ্ৰেণী।

শচী বি. ইন্দ্ৰৰ ভাৰ্য্যা the wife of Indra. **শচীপতি** বি. ইন্দ্ৰ Indra.

শট্‌বটা অক. ধা. কপট বন্ধুতা দেখুৱা to show false friendship. বি. **শট্‌বটনি**। বিণ. **শট্‌বটীয়া**।

শঠ বি. বঞ্চক, দুষ্ট a cheat, a rogue. বি. **শঠতা**, **শঠা-মিত্র** শঠ বন্ধু, কপটীয়া বন্ধু a deceitful friend.

শণ বি. পাটৰ নিচিনা সূতা হোৱা. গছ আৰু তাৰ সূতা hemp or flex

শণাইত বিণ. তীক্ষ্ণ, চোকা।

শত বি. এশ a hundered. বিণ. এশ সংখ্যাৰ।

শতকৰা ক্রি. বিণ. প্রতি এশটাত per cent.

শতধা ক্রি. বিণ. এশ প্রকাৰে in a hundred ways, এশ খণ্ড হৈ in hundred parts, এশ বাৰ in hundred times.

শতপত্র বি. পদুম the lotus.

শতভিষা বি. পঁচিশ সংখ্যাৰ নক্ষত্র।

শতমূল বি. শিপা ঔষধত লগা এবিধ বনৰীয়া লতা।

শতৰঞ্চি বি. দলিচা a cotton carpet.

শতসহস্র বি. এশ হাজাৰ, অসংখ্য a lakh, innumerable.

শতাব্দ, **শতাব্দী**, **শতিকা** বি. এশ বছৰ কাল a century.

শত্রু বি. 'শত্রু' শব্দৰ কোমল ৰূপ। গু. বি. **শত্রুবালি**।

শতেক বিণ. এশ hundred.

শতেক দিনে ক্রি. বিণ. সদাই always.

শতেকীয়া বিণ. এশ লৈকে গণনা কৰা নেওতা।

শত্রু বি. বৈৰী an enmy. **শত্রুতা**, **শত্রুবালি** বৈৰিতা enmity. **শত্রু-শাল** শত্রুবুলি প্রতিশোধ ল to take revenge.

শন্‌শননি বি. শুকান গছৰ পাতত ঘঁহনি খালে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ। অক. ধা. **শন্‌শনা**।

শনা সক. ধা. শানত ঘঁহি চোকা কৰ to whet

শনাইত, **শনাল** বি. শানত দিয়া, চোকা।

শনাহী বিণ. উৎপতীয়া, কুলক্ষণীয়া mischievous.

শনি বি. সপ্তম গ্রহ the Saturn, শনিবাৰ Saturday, শনি গ্রহৰ দৰে অনিষ্টকাৰী বা বিমঙ্গলীয়া লোক a mischievous person.

শনিয়ে পা দুৰ্বুদ্ধিয়ে পা, কুগ্রহে লগ ল। **শনিপাট** উগ্র বা দুষ্ট লোক। **শনিবৰীয়া** শনিবাৰে হোৱা বা বহা। **শনিবাৰ** সপ্তাহৰ শেষ দিন।

শপ সক. ধা. গালি পাৰ, নিন্দা কৰ to abuse. বি. **শপনি** গালি পৰা কাৰ্য্য।

শপত বি. দিব্য, প্রতিজ্ঞা, দেৱতা বা ধৰ্মৰ নাম লৈ কৰা অঙ্গীকাৰ oath. ক্রি. **শপত কৰ**, **শপত কাঢ়**,

শপত খা দেৱতা বা ধৰ্ম্মৰ নাম লৈ অঙ্গীকাৰ কৰ swear, to take oath. **শপত দে** দেৱতা, গোসাঁই বা আন কোনো মৰমৰ লোকৰ নাম ধৰি বিপৰীত আচৰণ কৰিলে যেন তেওঁৰ কোপত পৰিব বা তেওঁ নাশ পাব এনে ভাৱে আদেশ বা প্ৰাৰ্থনা কৰ to adjure. **শপত খুৱা** দেৱতা, ধৰ্ম্মৰ নাম লৈ অঙ্গীকাৰ কৰা। **শপতাশপতি** বি. এজনে আন জনক শপত দিয়া কাৰ্য্য।

শবদ বি. 'শব্দ' চোৱা।

শব্দ বি. ধ্বনি sound, অৰ্থযুক্ত মাত a word. **শব্দ উঠ** জনাজাত হ। **শব্দকোষ** অভিধান। **শব্দব্ৰহ্ম** বেদ, শব্দাত্মক ব্ৰহ্ম। **শব্দভেদী** বিণ. কোনো বস্তুৰ শব্দ শুনিয়েই তাৰ গাত অস্ত্ৰ লগাব পৰা ক্ষমতা থকা। **শব্দ-শক্তি** বি. অভিধা, লক্ষণা আৰু ব্যঞ্জনা প্ৰভৃতি শব্দৰ অৰ্থবোধক বৃত্তি। **শব্দাৰ্থ** শব্দৰ অৰ্থ, কোনো শব্দই বুজোৱা বস্তু বা বিষয়।

শব্দশাস্ত্ৰ বি. ব্যাকৰণাদি শব্দবিজ্ঞান philology.

শব্দবিজ্ঞান বি. শব্দ বিলাকৰ স্বৰৰ জ্ঞান phonology.

শনাহী বিণ. অমঙ্গলীয়া, হিংসাকুৰীয়া ominous, mischievous.

শম বি. মনৰ শান্ত অৱস্থা, বিচলিত নোহোৱা গুণ calmness, absence of passion.

শমন বি. যম the god of death.

শমী, শমীধ বি. হোমত ব্যৱহৃত এবিধ কাঁইটীয়া গছ a kind of tree.

শম্ভু বি. শিৱ Shiva.

শয়ন বি. শোৱা কাৰ্য্য, শোৱন act of sleeping.

শয়েকীয়া বিণ. এশ সম্বন্ধীয়, এশটকা মূল্যৰ relating to one hundred, ot one hundred rupees worth.

শয্যা বি. বিচনা, ঢাৰিপাটী a bed. **শয্যাগত** বিণ. নৰিয়াৰ কাৰণে বিচনাত পৰি থকা confined to bed owing to illness.

শৰ বি. বাণ, কাঁড় an arrow.

শৰ, শৰ-পছু বি. বহুত ফেৰেঙণি মেলা শিঙেৰে এবিধ ডাঙৰ পছু a kind of big deer with branching horns. **শৰ-সন্ধান** ধনুত শৰ যোজনা।

শৰচ্চন্দ্ৰ বি. শৰৎকালৰ নিৰ্ম্মল জোন the autumnal moon.

শৰণ বি. আশ্ৰয় protection, refuge, বিষ্ণুৰ ভকত হোৱা, মহাপুৰুষীয়া ধৰ্ম্ম গ্ৰহণ কৰা act of being initiated into the Vaishnava religion. **শৰণ দি** অন্যায়ৰ পৰা ৰক্ষা পাবলৈ ৰজা বা ডাঙৰ লোকৰ নাম কৈ চিঞৰ to cry out for protection or justice. **শৰণ ল** আশ্ৰয় ল, ভকত হ to take refuge, to be a disciple. **শৰণ**

লগা ভকত কৰ। শৰণ পশ শৰণাপন্ন হ to seek protection. শৰণাগত আশ্ৰয়ৰ নিমিত্তে ওচৰ চপা। বি. আশ্ৰয় প্ৰাৰ্থনা কৰোঁতা। শৰণাপন্ন সম্পূৰ্ণ বশ হৈ কাৰো আশ্ৰয় লোৱা, শৰণাৰ্থী আশ্ৰয় খোজা, শৰণাগত।

শৰণি বি. পথ, মাৰ্গ, way, path.

শৰণীয়া বি. আশ্ৰয় লোৱা, আশ্ৰিত under protection, কোনো গুৰুত শৰণ লোৱা, ভকতীয়া converted to Hinduism.

শৰৎ, শৰদ, শৰৎকাল বি. আহিন আৰু কাতি মাহ autumn.

শৰধুৱা বিণ. শৰাধ সম্পৰ্কীয়, শৰাধত লগা relating to shraddha.

শৰাই বি. ওখ ডাঙৰ কাঠৰ বা ধাতুৰ বটা a tray with a stand.

শৰাধ বি. মৃতকৰ বা পিতৃ সকলৰ উদ্দেশ্যে কৰা তৰ্পণ আৰু আহাৰাদি দান।

শৰালি বি. পাতিহাঁহ জাতিৰ এবিধ বনৰীয়া চৰাই a teal.

শৰাসন বি. ধেনু a bow.

শৰীৰ বি. গা, দেহ the body. শৰীৰী বিণ. দেহযুক্ত, শৰীৰ থকা having a body.

শৰ্কৰা বি. চেনি sugar.

শৰ্ব্বৰী বি. নিশা night.

শৰ্ম্মা বি. ব্ৰাহ্মণৰ উপাধি a title of a Brahmin.

শল সক. ধা. কাঠ আদিত লগোৱা বৰণ নেৰাবলৈ তাক লা সানি ঢাক to cover with lac.

শ'ল বি. এবি মাছ a kind of fish. শ'ল-ঠাৰি বি. সৰু শ'ল মাছ।

শলখ বি. এবিধ ওখ ডাঙৰ গছ a kind of tree.

শলখা বি. নঙলা মৰা ডাং the bar of the gateway, বিশ্বাত স্থমাই দুৱাৰ মৰা চুটি মাৰি a door latch.

শলা বি. কাঠ বাঁহ, লো আদিৰ মূৰ জোঙা গোটা কাঠী a spoke or pin. শলাকাঠী যঁতৰৰ সূতা মোৰোৱা কাঠী a spindle. শলা-কানি চাকিৰ শলিতা the wick of a lamp. শলাকা শলা। শলাঘাত অন্তৰ বিদীৰ্ণ কৰা গালি।

শলাগ সক. ধা. প্ৰশংসা কৰ, গুণ বখান to praise. অক. ধা. অনু-মোদন কৰ, সন্মতি প্ৰকাশ কৰ to express approval. বি. প্ৰশংসা praise. উপকাৰ স্বীকাৰ grati-tude. শলাগ পা প্ৰশংসা লাভ to be praised. শলাগ ল উপকাৰ স্বীকাৰ কৰ to be grateful.

শলাল বিণ. শিয়ালৰ দৰে টেঙৰ, ধূৰ্ত্ত cunning.

শলাশল বিণ. গোটাগোট, নভগা-নিছিগা whole and distinct.

শলি বি বাঁহ, কাঠ, লো আদিৰ সৰু দীঘল গোটা কাঠী।

শলিতা বি. শলাকানি a lamp wick.

শলিয়া বি. এবিধ ডাঙৰ নিগনি, ঘৰিয়া a kind of mouse of big size.

শল্যোদ্ধাৰ বি. গাৰ পৰা শাল আদি বাহিৰ কৰা কাৰ্য্য, হিংসাৰ প্ৰতিশোধ পোটক তোলন act of taking revenge.

শল শলীয়া বিণ. শলিৰ দৰে পোন আৰু নিমজ।

শব বি. জন্তুৰ বা মানুহৰ মৰা দেহ a dead body.

শবসাধন, শবসাধনা বি. মৰা শৰ ওপৰত বহি কৰা তান্ত্ৰিক সাধনা।

শশক বি. শহা-পহু।

শশধৰ, শশাঙ্ক বি চন্দ্ৰ, জোন the moon.

শশী বি. চন্দ্ৰ the moon.

শশুৰ বি. শহুৰ father-in-law,

শস্ত্ৰ বি. অস্ত্ৰ weapon, arm.

শস্য বি. খেতিৰ পৰা উৎপন্ন হোৱা বস্তু a crop, the produce of a field.

শস্যশালী বিণ. অধিক শস্য হোৱা, সাৰুৱা fertile.

শহ বি. 'শস্য' শব্দৰ অপভ্ৰংশ।

শহা, শহা-পহু বি. এবিধ দীঘলীয়া পাছ ঠেঙেৰে জপিয়াই ফুৰা জন্তু a hare. **শহাকণীয়া** শহা-পহুৰ দৰে অলপ শব্দ হলেই শুনা quick of hearing.

শহুৰ বি. স্বামী বা ভাৰ্য্যাৰ বাপেক a father-in law.

শাও বি. আনৰ অমঙ্গল হবলৈ কোৱা বাক্য a curse. **শাও দে** আনৰ অমঙ্গল হবলৈ বাক্য ক to curse. **শাও লাগ** আনে দিয়া শাওৰ ফল ভোগ কৰ। **শাও-শপনি** গালি শপনি।

শাওণ বি. বছৰৰ চতুৰ্থ মাহ the fourth month of the Hindu year. **শাওণা** শাওণ মাহত জন্মা।

শাঁও-বৰণ বি. মিঠা বৰণ fair-colour. বিণ. **শাঁও-বৰণীয়া**।

শাঁকিনী, শাঁখিনী বি. কুলক্ষণী তিৰোতা an ill-omened woman.

শাঁখে সেন্দূৰে আয়তী অৱস্থাতে, সধৱা অৱস্থাতে with husband alive.

শাঁত বিণ. জুৰ, শীতল, চেঁচা cool, calm, tranquil.

শাঁতি বি. শান্তি, স্থিৰতা calmness, patience.

শাঁৰৱা, শাঁৰলা বি. এবিধ গছ a kind of tree.

শাক বি. আঞ্জা বান্ধি খাব পৰা ডাল পাত আদি a pot-herb, vegetables. **শাকনি, শাকভলী** শাকৰ খেতি কৰা ঠাই a vegetable garden. **শাকে কচুৰে খা** অতি দুগীয়া আৰু হীন ৰকমৰ

আহাৰ খা to live on very poor food.

শাক্ত বি দুৰ্গা কালী আদিৰ উপাসক, শক্তিৰ উপাসক। বিণ. শক্তি পূজা সম্বন্ধীয়।

শাক্যমুনি, শাক্যসিংহ বি. গৌতম বুদ্ধ Lord Buddha.

শাখা বি. গছৰ ডাল, ঠাল a branch of a tree, কোনো ঘাই বস্তুৰ পৰা বাঢ়ি যোৱা এটা অংশ a branch, বেদৰ কোনো এটা ভাগ a division of the. Vedas.

শাঙ্কৰী বি. শঙ্কৰদেৱৰ সময়ৰ বা তেওঁৰ প্ৰভাৱ থকা pertaining to the time of Sankardeva, শঙ্কৰাচাৰ্য্যই লিখা টীকা written by Sankaracharjya.

শাড়ী (সং-শাটী) বি. তিৰোতাই বিহা-মেখেলাৰ সলনি পিন্ধা দীঘল কাপোৰ।

শান বি. অস্ত্ৰ ঘঁহি চোকা কৰা এবিধ কোমল শিল, বালি, লা আদি মিলাই সেই নিচিনাকৈ তৈয়াৰ কৰা বস্তু a whet-stone. **শান-বালি** শানবন্ধা বৰ ফুটিয়া বালি, শিল-বালি coarse-sand.

শান্ত বিণ. ধীৰ স্বভাৱৰ, খং নথকা, জুৰ calm, quiet, সংযত controlled. বি. **শান্ততা**। **শান্তমনা** বিণ. ধীৰমনা। ক্ৰি. বিণ. **শান্ত-মনে**। **শান্তমূৰ্ত্তি** গহীন, স্থিৰ আকৃতিৰ।

শান্তি বি. স্থিৰতা, নিৰল অৱস্থা quietness, সান্ত্বনা, শোক বা উদ্বেগৰ অভাব peace of mind,' বিশ্ৰাম rest, আপদ বা দুখৰ উপশম, আপদ উপদ্ৰৱৰ অভাব peace, absence of trouble, অমঙ্গল বা অশুচি দূৰ কৰিবলৈ পৱিত্ৰ পানীৰ ছাটি sprinkling with sacred water. **শান্তিকৰ্ম্ম** বি. আপদ বা দুখ গুচাবলৈ কৰা দেৱতাৰ পূজা। **শান্তিকৰ্ম্মী** শান্তি পূজা কৰা বামুণ। **শান্তিজল** অশুভ দূৰ কৰিবলৈ ছটিওৱা মন্ত্ৰপূত পানী। **শান্তিনিকেতন** শান্তিৰ স্থান, শান্তিৰ আলয়। **শান্তিবিয়া** পাছ বিয়া, বিয়া দিয়া ছোৱালীক স্বামীৰ ঘৰলৈ নিবৰ সময়ত পৱিত্ৰ পানীৰে শান্তি কৰা কাৰ্য্য। **শান্তিভঙ্গ** শান্তিনাশ। **শান্তিৰক্ষক** পুলিচ কৰ্ম্মচাৰী। **শান্তিয়নী** বি. শান্তি কৰা পানী **শান্তিহীন** অশান্ত, অস্থিৰ।

শান্তী বি. সতী তিৰোতা, পৱিত্ৰতা a chaste woman, purity. বিণ. সতী chaste. **শান্তীধৰ্ম্ম** সতী তিৰোতাৰ ধৰ্ম্ম, সতীত্ব chastity.

শাপ সক. ধা. শাও দে to curse. বি. শাও, লোকৰ অমঙ্গল কৰা বাক্য curse. **শাপমুক্ত** শাপৰ ফলৰ পৰা মুক্ত হোৱা। **শাপভ্ৰষ্ট** শাও

লাগি হীন অৱস্থাত পৰা বা হীন জন্ম লোৱা। **শাপান্ত** শাপৰ ফল ভোগ কৰা কালৰ শেষ।

শাব্দিক বি. শব্দৰ মূল, অৰ্থ, লিঙ্গাদি জনা লোক an etymologist. বিণ. শব্দ সম্বন্ধীয় relating to a word.

শাম বি. উপশম, হ্রাস হোৱা abated, as a disease. **শাম কাট** অক. ধা. উপশম হ to abate.

শামুক বি. টান খোলাৰে সৈতে পানীত থকা জন্তু a snail. **শামুকীয়া গোৰোৱাৰ** তলত হোৱা এবিধ ঘা। **শামুকীয়া গাঁঠি** শামুকৰ দৰে ঘূৰণীয়াকৈ দিয়া বেতৰ বান্ধ। **শামুক ভাঙ্গা** এবিধ বক জাতিৰ চৰাই।

শাম্য বিণ. শাম কটা, পাতল হোৱা, উপশম হোৱা abated or diminished.

শাৰ অক. ধা. পানীৰ ওপৰলৈ উঠি উশাহ ল (মাছত খাটে) to rise above the surface of water to breathe (said of fish).

শাৰঙ্গ বি. বিষ্ণুৰ ধেনু the bow of Krishna. **শাৰঙ্গপাণি, শাৰঙ্গ ধৰ** বিষ্ণু, কৃষ্ণ।

শাৰদ, শাৰদীয় বি. শৰৎ কালত হোৱা autumnal.

শাৰী বি. শ্রেণী, লানী a line, a row.

শাৰীৰ বিণ. শৰীৰ সম্বন্ধীয়। **শাৰীৰিক** শৰীৰৰ, দেহ সম্পৰ্কীয় physical, bodily

শাৰ্দ্দুল বি. বাঘ a tiger.

শাল বি. এবিধ সুকাঠি গছ the sal tree শ'ল মাছৰ নিচিনা এবিধ মাছ a kind of fish **শালৰ মাজত শিঙ্গী মিলিব নোৱাৰা** সঙ্গত সোমোৱা মানুহ।

শাল বি. এমূৰ জোঙা চুটি খুটি, ডাঙৰ শূল a spike, a wedge. **শাল মাৰ** টান বা দৃঢ় কৰিবৰ কাৰণে শাল সুমা। **শালমাৰি ধৰ** খোচ মাৰি ধৰ, মৰাৰ দৰে পীড়া কৰ।

শালত দি থিয় কৈ পোতা শালত বহুৱাই প্ৰাণ মাৰ।

শাল সক. ধা. শাল বা লা লগাই টান কৰ to fasten or join tightly. বি. গাড়ীৰ চকাৰ পিঠিত টানি মেৰাই লাগোৱা চেপেটা লোৰ **চকৰী,** পেটত লুকাই ৰখা হিংসা ভাব। **অক. ধা.** হিংসা কৰ।

শাল বি. শিল্প কৰ্ম্ম কৰা ঘৰ বা ঠাই, 'কমাৰ-শাল' কাপোৰ বোৱা যতন (তাঁত), হাতী বা ঘোঁৰাৰ ঘৰ ঘোঁৰা-শাল a workshop, a loom, a stabie.

শাল-চকুৰা বিণ. শাল মাছৰ দৰে চকু থকা, চোকা দৃষ্টিৰ keen-sighted, টেঙৰ clever. **শালধুনা** 'ধুনা' চোৰা। **শালপতি** বি. ঘৈণীয়েকৰ বায়েক বা ভনীয়েকৰ গিৰিয়েক the

husband of wife's sister. **শালমন, শাল মইনা** ডেকা মানুহৰ মুখত ওলোৱা সৰু ফোঁহা। **শালত কটা, শালেকটা** পোনেই তাঁত শালৰ পৰা কাটি উলিওৱা, একেবাৰে নতুন।

শালি বি. দ বা ৰোপিত মাটিত ৰোৱা ধান rice cultivated in low, moist land. **শালি-তলী** শালি ধান কৰৰ যোগ্য মাটি। শাল অৰ্থতো 'শালি' ৰ ব্যৱহাৰ হয়—যেনে কমাৰ শালি।

শালিকা, শালিকী বি. এবিধ চৰাই, ইয়াৰ কেইবাবিধো আছে, যেনে—ঘৰ শালিকা, ছুটিয়া শালিকা, বা-শালিকা।

শাল্মলি বি. শিমলু গছ the silk cotton tree.

শাৱক বি. পোৱালি a young one as of bird or animal.

শ্মশান শাল বি. মৰি শালি, মৰা মানুহক পোতা বা খৰি দিয়া ঠাই a burial or burning ground. **শ্মশানকালী** মৰি শালিত থকা এবিধ ভূতুনী।

শাশ্বত বিণ. চিৰস্থায়ী, চিৰকলীয়া eternal, everlasting.

শাসন বি. বশ কৰা কাৰ্য্য, ৰাজ্য চলোৱা কাৰ্য্য, দমন subjugation, government, control, আদেশ order, command, পৰিচালন ruling. **শাসনতন্ত্ৰ** ৰাজ্য শাসন প্ৰণালী। **শাসনীয়** শাসনযোগ্য। **শাসিত** নিয়ন্ত্ৰিত. পৰিচালিত, দণ্ডিত। **শাসনকৰ্ত্তা, শাসোঁতা** শাসন কৰোঁতা, ৰাজ্য চলাওঁতা a controller, a governor.

শাস্তি বি. দোষীক দিয়া দণ্ড punishment ,যাতনা, কষ্ট torture, pain.

শাস্ত্ৰ বি. অনুশাসন বা বিধি সম্বন্ধীয় গ্ৰন্থ, প্ৰাচীন সংস্কৃত গ্ৰন্থ—বেদ, স্মৃতি, দৰ্শন পুৰাণ তন্ত্ৰ ইত্যাদি ধৰ্ম্মনীতি বা বিজ্ঞানৰ শিক্ষা দিয়া পুথি a treatise on law, relgion or science, a sacred or religious treatise generally. **শাস্ত্ৰজ্ঞ** শাস্ত্ৰজনা versed in the shastras. বি. **শাস্ত্ৰজ্ঞতা**। **শাস্ত্ৰকাৰ** শাস্ত্ৰ লিখোঁতা **শাস্ত্ৰবিৎ** শাস্ত্ৰজ্ঞ। **শাস্ত্ৰবেত্তা** শাস্ত্ৰজনা লোক। **শাস্ত্ৰবিৰুদ্ধ** বিণ. শাস্ত্ৰ বিপৰীত। **শাস্ত্ৰবিহিত** বিণ. শাস্ত্ৰ-বিধিসিদ্ধ। **শাস্ত্ৰাসদ্ধ, শাস্ত্ৰসন্মত** শাস্ত্ৰৰ দ্বাৰাই অনুমোদিত। **শাস্ত্ৰীয়** শাস্ত্ৰোক্ত, শাস্ত্ৰ সম্বন্ধীয়। **শাস্ত্ৰোক্ত** শাস্ত্ৰত লিখা।

শাহ বি. গছৰ গুটি, শামুক আদিৰ খোলা নাইবা ফল আদিৰ টান আবৰণৰ ভিতৰত থকা কোমল ভাগ the kernel of a fruit, a fleshy part of a shell.

শাহু বি. স্বামী বা ভাৰ্য্যাৰ মাক mother-in-law. **শাহুৱতী** বিণ. শাহুৰেক থকা (তিৰোতা) a woman having mother-in-

law. **শাস্ত্ৰ গৰকা** বিণ. শাস্ত্ৰে শিকাই বুজাই চোকা কৰা।

শিং বি. কোনো কোনো জন্তুৰ মূৰত গজি ওলোৱা জোঙা অঙ্গ a horn.

শিক সক. ধা. জ্ঞ, জান, চেষ্টা কৰি কোনো বিষয়ে জ্ঞান আৰ্জ্জ to learn. কৃদ. বি. শিকা, শিকন শিক্ষা কৰা কাৰ্য্য। শিকনি উপদেশ বুজনি instruction. **শিকোঁতা** যি শিকে। স্ত্ৰী. **শিকঁতী**।

শিকৰ বি. চোবাবৰ কাৰণে কুমাৰ মাটিৰে কৰা খোলা বিশেষ।

শিকলি বি. জিঁজিঁৰ, লোৰ আঙঠী জোৰা দি কৰা দীঘল ডোল a chain.

শিকলিয়া বি. দাঁতৰ গুৰিত ঘন হৈ বন্ধ হোৱা শুকান চূনৰ নিচিনা মল, দাঁত শিকৰ a tartar of teeth.

শিকা সক. ধা. শিক্ষা দে, কোনো বিষয়ে জ্ঞান দে to teach. কৃদ. কৰ্ত্তা. শিকাওঁতা। স্ত্ৰী. শিকাঁতি।

শিকাৰু বি. ভালকৈ শিক্ষা পোৱা a learner.

শিকিয়া বি. বাওঁকাৰ দুই মূৰে ওলমাই ভাৰ নিয়া জৰীৰে কৰা যতন, একাজি a loop or string bag made of rope for carrying loads.

শিখণ্ডী বি. ম'ৰা চৰাই a peacock.

শিখৰ বি. পৰ্ব্বতৰ **টিং** বা অতি ওখ ভাগ the crest or summit of a mountain.

শিখা বি. মূৰৰ ওপৰত দীঘলকৈ ৰখা চুলি, টিকনি a lock of hair left on the crown of the head, জুইৰ আগ a flame of fire. **শিখাবান্ধ** গায়ত্ৰী জপ কৰি টিকনিত গাঁঠি দে।

শিঙৰা বি. এবিধ মাছ a kind of fish. **শিঙৰামূৰীয়া** শিঙৰা মাছৰ দৰে জোঙা আৰু চেপেটা মূৰ থকা, খঙাল peevish.

শিঙৰি বি. কাঁইট থকা এবিধ গুটি আৰু তাৰ গছ। **শিঙৰি-ঘৰ** আহোম ৰজা ৰাজ-পাটত উঠোঁতে ব্যৱহাৰ কৰা চাং-ঘৰ।

শিঙা বি. শিঙেৰে সজা ফুঁ দি বজোৱা এবিধ বাদ্যযন্ত্ৰ a blowing horn, তেজ কটাত মুখেৰে হুপি তেজ একে ঠাই লৈ অনা শিং।

শিঙাল বিণ. শিং থকা, শিং যুক্ত having horns.

শিঙী বি. মাগুৰ মাছৰ আকৃতিৰ এবিধ মাছ a kind of fish। **শিঙীমূৰী** এবিধ বিহ গছ আৰু তাৰ শিপা, আঙুলিৰ মূৰত হোৱা বিষ।

শিচ বি. 'শিষ্য' শব্দৰ অপভ্ৰংশ।

শিতান বি. শয্যাৰ মূৰ দিয়া ফাল the head of a bed.

শিতগুৰি বি. বৰ মিহি গুৰি a very fine powder.

শিথিল বিণ. ঢিলা, আট নোখোৱা loose, slack. বি. **শিথিলতা**।

শিপা বি. উদ্ভিদৰ গুৰিৰ পৰা ওলোৱা

সূতা বা ঠাৰিৰ নিচিনা দীঘলীয়া মূল the fibrous roots of any tree or vegetables. অক. ধা. শিপা মেল to take root, স্থিতাপি হ, থানথিত লাগ to become settled.

শিপিনী বি. বৰ কাটিব জনা তিৰোতা, তাঁত বোৱাত পাৰ্গত তিৰোতা a woman skilled in weaving and spinning

শিবিৰ বি. ৰণত সৈন্য থকা বাহৰ, ৰণুৱা থকা ঠাই a camp, tents or huts used by an army in action.

শিমলু বি. এবিধ তুলা হোৱা গছ the silk cotton tree. **শিমলু আলু** গছ আলু। **শিমলু তুলা** silk cotton.

শিয়ৰ অক. ধা. জাৰ, ভয়, আশ্চৰ্য্য আদি অস্বাভাৱিক বোধৰ পৰা গাৰ নোম থিয় হ to stand on end as hair of the body. বি. **শিয়ৰণ** শিয়ৰা কাৰ্য্য। সক. ধা **শিয়ৰা** গাৰ নোম থিয় কৰ।

শিয়াৰ বি. শিপা root. অক. ধা. শিপা ধৰ, শিপা মেল to take root.

শিয়াল বি. এবিধ কুকুৰ জাতীয় বনৰীয়া জন্তু a jackal। **শিয়াল-গলা** বিণ. শিয়ালৰ দৰে ওফন্দা গাল থকা, গাল উখহা বেমাৰ, যদুমণি বেমাৰ the mumps. **শিয়াল নেজীয়া** শিয়ালৰ নেজৰ নিচিনা।

শিৰ বি. মূৰ the head. **শিৰত তুলি ল** সক. ধা. সন্মানেৰে মূৰত ল। বি. সন্মান কৰ to worship, revere.

শিৰশ্ছেদ বি. মূৰ কটা যোৱা decapitation.

শিৰীষ বি এবিধ গছ আৰু তাৰ ফুল a kind of tree and its flower.

শিৰোধাৰ্য্য বিণ. শিৰত তুলি লব লগীয়া, মানিবলগা worth following. **শিৰোনামা, শিৰোনাম** বি. চিঠিৰ ওপৰত লিখা নাম ঠিকানা আদি, বিজোগ address of a letter.

শিৰোমণি বি মূৰৰ মণি বা মুকুট a head gem, শ্ৰেষ্ঠ লোক, চূড়ামণি a most respectable and high person. **শিৰোৰোগ** মূৰৰ ৰোগ, মূৰৰ বেদনা a disease of the head.

শিল বি. পাথৰ, প্ৰস্তৰ a stone, বৰষুণৰ লগত পৰা আৰু বৰ চেঁচা হৈ শিলৰ নিচিনা গোট মৰা পানী a hailstone. **শিলগুটি** বি সৰু গোটা শিল a pebble. **শিলবালি** খৰচীয়া বা মোটা বালি coarse sand. **শিলনি** সৰহীয়াকৈ শিল থকা ঠাই a stony place. **শিল-কপৌ** বি. নীল বৰণীয়া কপৌ। **শিলঘঁৰিয়া** বি. বৌ জাতীয় মাছ।

শিলা বি. শিল stone. সক. ধা.

শিলেৰে খুন্দ বা ঘঁহ। **শিলাকুটী** শিল কাটি বস্তু তৈয়াৰ কৰা মানুহ a stone-cutter. **শিলাবৃষ্টি** শিলবৰষা, শিলবৰষুণ a hailstorm.

শিলাময় বিণ. শিলৰ নিচিনা টান hard like stone, শিলেৰে কৰা made of stone, শিলেৰে ভৰা full of stones. **শিলৰ খুঁটি, শিল ৰেখা** বি. স্থিৰতা, নিশ্চয়তা certainty.

শিলিখা বি. হৰীতকী, এবিধ গছ আৰু তাৰ ফল a kind of tree and its fruit.

শিলীমুখ বি. এবিধ বৰ চোকা কাঁড় a kind of arrow.

শিল্প বি. কাৰিকৰী কাম, বাঢৈ, সোণাৰি আদিৰ কাম arts and crafts, industry. **শিল্পকৰ** কাৰিকৰ an artisan. **শিল্পকৰ্ম্ম** বিশেষ নিপুণতাৰে কৰা হাতৰ কাম handicarft. **শিল্পবিদ্যা** শিল্প কৰ্ম্মত দক্ষতা skill in art. **শিল্পশাস্ত্ৰ** শিল্প কৰ্ম্মৰ শিক্ষা দিয়া পুথি। **শিল্পশালা** কাৰখানা। **শিল্পী** শিল্পকৰ, কাৰিকৰ an artist, mechanic. স্ত্ৰী. **শিল্পিনী**।

শিৱ বি. মহাদেৱ, মঙ্গলময় auspicious. **শিৱচতুৰ্দ্দশী, শিৱৰাত্ৰি** মাঘৰ শেষ বা ফাগুনৰ আদিতে হোৱা কৃষ্ণা চতুৰ্দ্দশী। **শিৱলিঙ্গ** শিৱৰ লিঙ্গমূৰ্ত্তি। **শিৱলোক** কৈলাশ স্ত্ৰী. **শিৱা, শিৱানী** শিৱৰ পত্নী দুৰ্গা।

শিৱালয় বি. শিৱ মন্দিৰ the abode or temple of Shiva.

শিৰিকা বি. পাল্কী a titter.

শিশিৰ বি. জাৰ কালি, পুহ-মাঘ মাহ the cold season, **নিয়ৰ** dew.

শিশু বি. সন্তান, কম বয়সীয়া ল'ৰা বা ছোৱালী a child, যেই সেই জন্তুৰ সন্তান the young of any animal. **শিশুত্ব** ল'ৰাকাল।

শিশু বি. এবিধ সুকাঠী কাঠৰ গছ a timber tree.

শিষ্ট বিণ. ভদ্ৰ, সুশীল civil, gentle. বি. সজ লোক, সজ্জন a well-behaved and virtuous man. **শিষ্টতা, শিষ্টাচাৰ** বি. সজগুণ বা আচৰণ, ভদ্ৰতা civility, good manners.

শিষ্য বি. গুৰুৰ পৰা উপদেশ লওঁতা disciple.

শিহৰ অক. ধা. শিয়ৰ, নোমৰ দৰে থিয় হ to stand on end (hair of the body).

শিহৰি বি. সূতাৰ নিচিনা মিহি শিপা, পম a fine or thin root.

শিহা বি. মিহি শিপা a fine root. চাকিৰ শলাকানি wick of a lamp.

শিহু বি. পানীত থকা এবিধ জন্তু. a porpoise.

শিক্ষক বি. শিক্ষাদাতা, অধ্যাপক, গুৰু a teacher.

শিক্ষণ বি. অধ্যয়ন, শিক্ষা, অধ্যাপন, উপদেশ। **শিক্ষণীয়** শিক্ষাৰ যোগ্য, শিকাব লগীয়া।

শিক্ষয়িতা বি. শিক্ষক। স্ত্রী. **শিক্ষয়িত্রী**।

শিক্ষা বি. শিকা কাৰ্য্য, অভ্যাস study, act of learning, বিদ্যা, শিকনি instruction, lesson. **শিক্ষাগুৰু** অধ্যাপক। **শিক্ষিত** বিণ. বিদ্বান educated, শিক্ষাপ্ৰাপ্ত, উপদিষ্ট trained. স্ত্রী. **শিক্ষিতা**।

শীঘ্ৰ বিণ. বেগৱন্ত, বেগী quick. বি. **শীঘ্ৰতা**, **শীঘ্ৰগামী** বেগাই, যোৱা, বেগাই যাব পৰা quick going. ক্রি. বিণ. **শীঘ্ৰে** বেগাই, সোনকালে without delay.

শীত বি. জাৰ cold. বিণ. চেঁচা। **শীতমণ্ডল** বি. পৃথিবীৰ ভিতৰত শীত বেছি দেশ frigid zone. **শীতল** বিণ. চেঁচা cool, মিহি, নিমজ smooth. বি. **শীতলতা**।

শীতলা বি. বসন্ত আদি ৰোগ উপশম কৰা গোসাঁনী।

শীতলী বি. ঘৰৰ চালৰ কাঠীৰ ওপৰত আৰু খেৰৰ তলেদি পাৰি দিয়া মিহি পথালি কামী।

শীতলীয়া বি. জেকনি লাগি পান গেলি যোৱা ৰোগ a disease of the betel leaf.

শীতাৰ্ত্ত বিণ. জাৰত কষ্ট পোৱা, জাৰৰ কাৰণে আতুৰ হোৱা shivering with cold.

শীতোষ্ণ বি. জহ আৰু জাৰ cold and heat.

শীৰ্ণ বিণ. খীণাই শুকাই যোৱা decayed, withered.

শীৰ্ষ বি. চূড়া, মূৰ summit, head.

শীল বি. চৰিত্ৰ, সাধু চৰিত্ৰ বা আচৰণ।

শুং সক. ধা. গোন্ধ বা ঘ্ৰাণ ল to smell.

শুং বি. ধান আদি শস্যৰ গাত থকা জোঙা হুল, যেই সেই জোঙা হুল anything fine and pointed, অলপ সন্দেহ, উৰা a clue, slight information. **শুং শুঙা** বিজ বিজা to feel itching sensation.

শুং-সূত্ৰ বি. উৰাদিহ, কোনো বিষয়ে অলপ খবৰ a clue, slight information.

শুঁঠ বি. শুকাই থোৱা বস্তু a dried fruit.

শুঁৰ, শুঁড় বি. হাতীৰ নাকৰ আৰু হাতৰ কাম কৰা দীঘল অঙ্গ the proboscis or trunk of an elephant.

শুঁহৰি বি. স্বামীৰ ঘৰত ভাৰ্য্যাৰূপে থকা অৱস্থা wifehood. ক্রি. **শুঁহৰি খাট**।

শুক বি. ভাটৌ চৰাই a parrot.

শুক, শুকদেৱ বি. ব্যাস মুনিৰ পুতেক, এওঁ পৰীক্ষিত ৰজাক ভাগৱত শুনাইছিল।

শুকতি বি. শুকান মাছ dried fish.

শুকনি বি. শুকাবলৈ ধৰা, ৰস কমি যোৱা act of drying up or healing. ক্রি. **শুকনি ধৰ**। বিণ. **শুকনি-মুৱা**।

শুকতাৰা বি. শুক্র গ্রহ Venus.

শুকনী বি. গাৰ ৰস বা ঘা শুকোৱা দৰব।

শুকা অক. ধা. নীৰস হ to dry, হ্রাস হ, খীণা to be emaciated. সক ধা. শুকান বা নীৰস কৰ to make dry. কৃদ. কর্ত্তা. **শুকাওঁতা**। স্ত্রী. **শুকাঁতী**।

শুকান নীৰস, কেঁচা নোহোৱা, খীণোৱা dry, emaciated. ক্রি. বিণ. **শুকানে** শুকান অৱস্থাত।

শুকুৰ, শুকুৰ বাৰ বি. শনি বাৰৰ আগদিন Friday। **শুকুৰবৰীয়া** বিণ. শুকুৰ বাৰে ওপজা বা হোৱা।

শুকুলা বিণ. বগা white. স্ত্রী. **শুকুলী**।

শুকুৱা সক. ধা. শুকান বা নীৰস কৰা to cause to dry or heal up.

শুক্র বি. দৈত্য গুৰু, এটা গ্রহ, পুৱ'তী তৰা Venus, the morning star, শুকুৰ বাৰ।

শুক্র বি. বীর্য্য, ৰেতস্ semen. **শুক্রাচার্য্য** দৈত্যগুৰু।

শুক্ল বিণ. বগা white. স্ত্রী. **শুক্লা**।

শুক্লপক্ষ বি. প্রতিপদৰ পৰা পূর্ণিমালৈকে এই পোন্ধৰ দিন the bright half of a month.

শুকুলতি বি. এবিধ লতাৰ শ্রেণীৰ গছ a kind of shrub.

শুগীয়া বিণ. শোগোলা, একোতে সন্তোষ নোপোৱা habitually discontented.

শুগুণী 'শোগোলা' চোৱঁা।

শুঙা সক. ধা. ঘ্রাণ লোৱা, গোন্ধ লোৱা to cause to smell. **শুঙাশুঙি** পৰস্পৰে শুঙা কার্য্য।

শুচি বিণ. ধুতি, পৱিত্র, নির্ম্মল pure, clear. বি. **শুচিতা**। **শুচিমন্ত** বিণ. পৱিত্র মন যুক্ত pure-souled.

শুজ সক. ধা. ধাৰ মাৰ, ধাৰলৈ অনা ধন ঘুৰাই দে to repay, to clear debts.

শুজ সক. ধা. শৰীৰলৈ হিতকৰ হ to agree with the constitution.

শুজা সক. ধা. লোকৰ হতুৱাই ধাৰ মৰা to cause to be repaid.

শুট অক. ধা. পৰস্পৰে পৰস্পৰক দিবলগা ধাৰ কটাকটি বা মৰামৰিঃহ to be repaid. বি. **শুটন**।

শুটনি বি. প্রতিহিংসা retaliation.

শুটা প্রতিশোধ কৰ, প্রতিহিংসা কৰ to retaliate.

শুটোৱাশুটি বি. হিংসাৰ প্রতিশোধ কৰণ mutual retaliation.

শুণ্ঠি, শুণ্ঠী, বি. শুকান আদা, শুঁঠ dry ginger.

শুণ্ড (পু. অ.) বি. শুঁৰ the trunk of an elephant.

শুদা বিণ. শূন্য, মুকলি, উদং bare. empty, অকল, আন বস্তু লগত নথকা alone, lonely, ফলশূন্য, নিস্ফল profitless, valueless. ক্রি. বিণ. **শুদাই**, **শুদাতে**। **শুদামুখে** তামোল চাবি, জা-জলপান নোখোৱাকৈ।

শুদ্ধ বিণ. নির্ম্মল, পবিত্র clear, holy, একো মিহলি নথকা unmixed, pure, নিভুঁল correct. বি. **শুদ্ধতা**। ক্রি. বিণ. **শুদ্ধকৈ**, **শুদ্ধৰূপে**। **শুদ্ধমতি** বিণ. পবিত্র-মনা, সৰলমনা। **শুদ্ধসত্ত্ব** বিণ. নিষ্পাপী। **শুদ্ধাচাৰ** বি. পবিত্র আচৰণ। **শুদ্ধাচাৰী** পবিত্র আচৰণ-কাৰী।

শুদ্ধি বি. পবিত্রতা, নির্ম্মলতা purity, অশুচি অৱস্থাৰ পৰা শুচি কৰা।

শুদ্ধে ক্রি.বিণ. নিভুঁলকৈ correctly.

শুধ বিণ. মিহলি নথকা pure, unmixed, নিভুঁল correct. **শুধৰা** সক. ধা. নিভুঁল কৰ, ভুল গুচা to correct. বি. **শুধৰণ**।

শুধৰণী বি. সংশোধন কৰা ভুলৰ তালিকা list of errata. বিণ. সংশোধন কৰা rectifying.

শুধি বি. অশুচি শুচি শুচি হোৱা কাৰ্য্য act of becoming ceremonially clear.

শুন সক. ধা. শ্রৱণ কৰ, কাণেৰে বুজ to hear, কাণ পাত to listen. শুনাত যেনে শুনা হৈছে।

শুনা সক. ধা কাণত পেলা to cause to be heard.

শুবীয়া বিণ. শোথে ধৰা, শোথ ৰোগযুক্ত dropsical.

শুভ বি. মঙ্গল, কুশল good luck. বিণ. মঙ্গলজনক auspicious, হিতকৰ favourable. **শুভকৰ** বিণ. মঙ্গলজনক। **শুভবাৰ্ত্তা** ভাল বা সন্তোষজনক বাতৰি good news. **শুভাকাঙ্ক্ষা** মঙ্গল কামনা, আশীৰ্ব্বাদ। বিণ. **শুভাকাঙ্ক্ষী** হিত বা কুশল চিন্তোতা a well-wisher. **শুভানুধ্যায়ী** মঙ্গল কামনা কৰোঁতা। **শুভাশুভ** বি. মঙ্গলামঙ্গল, ভাল আৰু বেয়া good luck and ill luck.

শুৰ-পোক শস্যৰ গছৰ ভিতৰে ভিতৰে খাই শস্য নষ্ট কৰা এবিধ পোক।

শুৱান বিণ. দেখিবলৈ ভাল, সুদৃশ্য, দেখনিয়াৰ handsome, beautiful. স্ত্রী. **শুৱনী**।

শুৱলা বিণ. শুনিবলৈ ভাল লগা, মনোৰম pleasing to the ear, elegant.

শুৱা অক. ধা. শোভিত কৰ, ভাল দেখুৱা to make beautiful. সক. ধা. শয্যাত স্থাপিত কৰ to cause to sleep.

শুশ্রূষা বি. পৰিচৰ্য্যা, আলপৈচান act of attending on. ক্রি. শুশ্রূষা কৰ।

শুষ্ক বিণ. শুকান, নীৰস dry. বি. শুষ্কতা dryness.

শূকৰ বি. গাহৰি, বৰা a hog, a boar.

শূদিৰ, শূদ্র বি. হিন্দুৰ চাৰিটা প্রধান জাতিৰ এটা জাতিৰ মানুহ a man of one of the four principal castes of the Hindus.

শূন্য বিণ. উদং, একো নথকা, খালি empty, vacant. বি. আকাশ, একো নোহোৱা ঠাই বা সময় the sky, empty space, একো নথকা বুজোৱা এটা ফুট a cipher. শূন্যবাদ সংসাৰ মিছা, শূন্য, ঈশ্বৰ নাই জীৱও নাই এনে মত।

শূন্যতা গু. বি. শূণ্যগুণ emptiness.

শূৰ বি. বীৰ, বলবন্ত আৰু সাহসী পুৰুষ বি. a hero.

শূৰ-পোক শস্য খাই নষ্ট কৰা এবিধ পোক।

শূৰ্পণখা বি. ৰাৱণৰ ভনীয়েক sister of Ravana.

শূল বি. জোঙা অস্ত্র a pointed weapon, দোষীৰ প্রাণদণ্ড কৰিবলৈ থিয়কৈ পোতা জোঙা বাহ বা কাঠ a stake for impaling criminals, পেটত খোচ মাৰি ধৰা এবিধ বেমাৰ colic pain। শূলপাণি শিৱ। শূলা পেটত কামোৰ মাৰি ধৰা আৰু ঘনে ঘনে শৌচ হোৱা ৰোগ, সক্ষিপ্ত গ্রহণী dysentery.

শৃগাল বি. শিয়াল a jackal.

শৃঙ্খল বিণ. শ্রেণীবদ্ধ, পৰিপাটিকৈ সজোৱা well-arranged, proper order, শিকলি chain। শৃঙ্খলা বি. পৰিপাটিকৈ সজোৱা অৱস্থা orderly arrangement। শৃঙ্খলাবদ্ধ, শৃঙ্খলিত শিকলিৰে বন্ধা, সুব্যৱস্থিত, পৰিপাটিকৈ সজোৱা chained, orderly arranged.

শৃঙ্গ বি. জন্তুৰ শিং, পৰ্ব্বতৰ টিং the horn of an animal, the peak of a mountain.

শৃঙ্গাৰ বি. ৰতি-ক্রীড়া, সহবাস coition, copulation, সাহিত্যৰ নটা ৰসৰ এটা ৰস, আদি ৰস one of the nine sentiments.

শৃঙ্গী বিণ. শিং থকা। বি. শিং থকা জন্তু।

শেঙুন বি. নাকৰ পৰা ওলোৱা বীজলীয়া মল the mucus or phlegm of the nose. শেঙুনীয়া বিণ. শেঙুনৰ নিচিনা বীজলীয়া viscid। শেঙুন নকা নাকত সততে শেঙুন ওলমি থকা।

শেক্সা বি. নৈৰ সোঁতে লোৱা দ বাট

the main course or current of a river.

শেণী বি. শণী, ধান খেৰৰ ভিতৰৰ ঠাৰি the inner stalk of the paddy straw.

শেত-ভেদালী বি. দবৰত লগা এবিধ লতা।

শেত-মদাৰ বি. বগা ফুল ধৰা মদাৰ।

শেত-শেতীয়া বিণ. শেতা, নিস্তেজ pale, bloodless.

শেতা বিণ. নিস্তেজ, ধেলধেলিয়া, বগা pale, white, bloodless.

শেতুৰা বি. নৰিয়া পৰা মানুহৰ হাত ভৰি উখহা বেমাৰ dropsical swelling of the limbs. ক্রি. শেতুৰা নাম।

শেন বি. এবিধ চৰাই ধৰা হিংস্ৰক পক্ষী a falcon, a hawk. **শেন-চোৰা** বজাই ধেমালি কৰিবৰ কাৰণে শেন পোহা মানুহ।

শেৰ বিণ. শুই পৰা, কাতি হৈ পৰা lying down at full length. **শেৰজোৰ** দীঘল দি পৰ। **শেৰ** বা পেট পেলাই চুচৰি যা। **শেৰ হ** কাতি হৈ পৰ, শো।

শেপেটা বি. কাতি হৈ পৰা। **শেপেটা খা** কাতি হৈ পৰ।

শেল বি. কাঠীৰ নিচিনা জোঙা অস্ত্ৰ a dart, কাপোৰৰ দাঁতিত বোৱা বেলেগ ৰবণীয়া ডাঠৰ সূতা the border of cloth.

শেলাই বি. জেকা ঠাইত হোৱা এবিধ মল, শিলৰ বা গছৰ গাত হোৱা এবিধ মলিৰ নিচিনা অতি ক্ষুদ্ৰ তৃণ moss, lichen.

শেলুক বি. ভেটৰ আলু the root of the water lily. **শেলুকীয়া** শেলুকৰ দৰে কোমল।

শেলুৱৈ 'শেলাই' চোৱা।

শেৱালি বি. সুগন্ধি ফুল ধৰা এবিধ গছ আৰু তাৰ ফুল a kind of flower.

শেষ বি. অন্ত, ওৰ the end, কোনো ঘটনা, সময় বা বস্তুৰ পিছৰ ফাল the latter part, conclusion. বিণ. অন্ত পৰা, ঢুকোৱা ended, finished. **শেষকাল** বি. অন্তকাল, মৰণ সময়। **শেষাৱস্থা** শেষ দশা, মৰণৰ আগৰ অৱস্থা the last stage of life.

শেহ বি. অন্ত, বাকী the end, remainder. **শেহবতৰ** বতৰৰ শেষকাল। **শেহতীয়া** শেষ বতৰত জন্মা, পাছতীয়া growing or born late.

শেহনি বি. বাকী ভাগ, ওপৰৰ ভাগ নিলে তলত বাকী থকা বস্তু the remainder, balance. **শেহাই ফোঁপাই** ক্রি. বিণ ভাগকৰা হৈ, কোবেৰে আহি fatiguingly.

শেহান্তৰ বি. নিচেই পাছ, সৰ্ব্বশেষ the end, the conclusion.

শেহুৰা বি. শেহতীয়া, মুমলীয়া born or produced last of all.

শৈথিল্য বি. শিথিলতা laxity.

শৈল বি. পৰ্ব্বত a mountain. **শৈলৰাজ, শৈলেন্দ্ৰ** বি. হিমালয় পৰ্ব্বত the Himalayas.

শৈৱ বি. শিৱ-ভক্ত, শিৱৰ উপাসক a votary of Siva. বিণ. শিৱ সম্বন্ধীয় relating to Siva.

শৈশৱ বি. ল'ৰা-কাল, শিশু অৱস্থা childhood.

শো সক. ধা. টোপনি যা, নিদ্ৰাৰ বশ হ to lie down.

শোক বি. সন্তাপ, বেজাৰ, মনৰ দুখ sorrow, grief. **শোকাকুল** বিণ. শোকত আকুল, বৰকৈ বেজাৰ পোৱা afflicted or overcome with sorrow. স্ত্ৰী. **শোকাকুলা**। **শোকাতুৰ** শোকত আতুৰ, বেজাৰত অধীৰ হোৱা overwhelmed with grief. স্ত্ৰী. **শোকাতুৰা**।

শোকাগ্নি, শোকানল বি. শোকৰ জুই, অন্তৰ পোৰা শোক burning, severe grief.

শোকাৰ্ত্ত বিণ. শোকাতুৰ। স্ত্ৰী. **শোকাৰ্ত্তা**।

শোকোতা বি. তিতা মৰাৰ শুকান পাত the dried leaves of jute plant.

শোগ বি. ইচ্ছামতে কোনো বস্তু নোপোৱাত হোৱা অসন্তোষ বা বেজাৰ discontent, dissatisfaction. ক্ৰি. **শোগ কৰ, শোগে ধৰ**।

শোগোনা বি. শুগীয়া, একোতে দুখ নোপোৱা habitually discontented. স্ত্ৰী. **শুগুনী**।

শোচনীয় বিণ. শোক বা দুখ লগোৱা sad. **শোচ্য** শোচনীয়। **শোচন, শোচনা** শোক কৰণ, অনুতাপ lamentation.

শোটুমোটা সক. ধা. মোহাৰি লেতু সেতু কৰ to rumple.

শোটৰ অক. ধা. শুকাই কোঁচ খা to shrivel. **শোটোৰা** বিণ. শুকাই কোঁচ খোৱা, শুকাই লেৰেলি যোৱা shrivelled, শুটৰি যোৱা ছাল wrinkle. **শোটোৰা-শোটোৰ** বিণ. অনেক ঠাইত শোটোৰা পৰা।

শোণামুখী বি. এবিধ গছ, তাৰ পাত সিজাই খালে জুলাপ হয় senna.

শোণিত বি. তেজ, ৰক্ত blood. **শোণিতপুৰ** তেজপুৰৰ ওচৰত থকা পুৰণি বাণৰ নগৰ।

শোথ বি 'শোৱ' চোৱা। বিণ. **শোথৰুগীয়া** শুৱীয়া, এলেহুৱা।

শোধন বি. নিৰ্ম্মল বা পৱিত্ৰ কৰা কাৰ্য্য, ভুল গুচোৱা কাৰ্য্য correction. **শোধিত** বিণ. পৰিষ্কৃত, শুদ্ধ কৰা purified, corrected. **শোধনীয়** শোধনৰ যোগ্য।

শোধা সক. ধা. গৰাকীক গতাই দে to return to the owner. কৃদ. কৰ্ত্তা শোধাওঁতা। স্ত্ৰী. শোধঁতী।

শোথ বি. গাৰ তেজত পানী অধিক হৈ গা বা তাৰ কোনো অঙ্গ উখহা ৰোগ, জলন্ধৰ dropsy. **শোথা সেৰেলুৱা** বিণ. শেঁতা pale.

শোভন বিণ. সুন্দৰ, চকুত লগা beautiful. বি. সৌন্দৰ্য্য, শোভা beauty. **শোভনীয়** বিণ. দেখিবলৈ সুন্দৰ beautiful.

শোভা বি. জেউতি, সৌন্দৰ্য্য beauty. **শোভাকৰ** সুন্দৰ, দীপ্তিময় beautiful **শোভিত** বিণ. ভূষিত, ধুনীয়াকৈ সজোৱা decorated, beautified.

শোৱন বি. শয়ন, শোৱা কাৰ্য্য act of sleeping। **শোৱনি-ঘৰ** শোৱা ঘৰ। **শোৱা-পাটী** শুবৰ কাৰণে কৰা পাটী, বিচনা।

শোষ সক. ধা. ৰস টান, নীৰস কৰ to suck. বি. **শোষণ** শোহা কাৰ্য্য। **শোষক** বি শোহোঁতা। **শোষিত** বিণ. শোহা, ৰস টানি শুকোৱা।

শোহ্ সক. ধা. 'শোষ' চোৱা। কৃদ. কৰ্ত্তা. শোহোঁতা। স্ত্ৰী. শোহঁতী। **শোহন, শোহনি** বি শোহা কাৰ্য্য।

শোহ্ (পু. অ.) সক. ধা. শোভা কৰ শুৱ।

শোহনী বিণ. শোহা, ৰস টানি শুকোৱা sucking, drying. বি. এবিধ ডাঙৰ মহ a kind of big mosquito.

শোহা বি. এবাৰ হোঁপাত ঘিমান ৰস মুখলৈ যায় a draught. অক. ধা. **শোহা মাৰ** হুপি মুখলৈ ঘমা। বি. শোহোঁতা। স্ত্ৰী. শোহঁতী।

শৌচ বি. মলত্যাগ, মলত্যাগ কৰি শুচি হোৱা act of evacuating the bowels, বিষ্ঠা human stool or excrement. অক. ধা. **শৌচ কৰ** মলত্যাগ কৰ to pass stool. **শৌচাচাৰ** মল আৰু মূত্ৰ ত্যাগ কৰি মাটি পানী লোৱা আৰু স্নান আদি কৰা কাৰ্য্য।

শৌৰ্য্য বি বীৰৰ গুণ, বীৰত্ব, বীৰ্য্য valour, heroism.

শ্মশান বি. মৰিশালি। **শ্মশানবাসী** মৰিশালিত থকা residing in cremation ground. স্ত্ৰী. **শ্মশানবাসিনী**।

শ্মশ্ৰু বি. ডাড়ি, গোঁফ beard or moustache.

শ্যাম বি. ক'লা বৰণ the black colour, ক'লা সেউজীয়া dark green, কৃষ্ণৰ এক নাম। **শ্যামল** বিণ. ক'লা বৰণীয়া, ক'লা সেউজীয়া।

শ্যামা বি. কালী গোসানী the goddess Kali. **শ্যামিমা** (পু. অ.) বিণ. ক'লা black.

শ্যালক বি. খুলশালি, জেঠেৰি wife's elder or younger brother.

শ্ৰদ্ধা বি সসম্মান প্ৰীতি, ভক্তি, সংকাৰ সম্ভ্ৰম respect, reverence, বিশ্বাস

faith, ৰাপ liking. **শ্ৰদ্ধান্বিত, শ্ৰদ্ধাৱান শ্ৰদ্ধাযুক্ত** respectful, loving. **শ্ৰদ্ধাস্পদ** বিণ. মাননীয়, শ্ৰদ্ধাৰ যোগ্য worthy of respect. **শ্ৰদ্ধেয়** শ্ৰদ্ধাৰ যোগ্য, মাননীয়।

শ্ৰম বি. দুখ, শৰীৰ বা মনেৰে কৰা চেষ্টা, পৰিশ্ৰম labour, ভাগৰ fatigue. **শ্ৰমজল** ঘাম, কাম কৰোঁতে গাৰ পৰা ওলোৱা পানী perspiration, sweat. **শ্ৰমজীৱী** পৰিশ্ৰম কৰি খোৱা লোক a labourer. **শ্ৰমশীল** পৰিশ্ৰমী laborious. **শ্ৰমিক** বিণ. পৰিশ্ৰমৰ, শ্ৰমজীৱী সম্বন্ধীয় relating to labour or labourer. **শ্ৰমী** বিণ. পৰিশ্ৰম কৰি খোৱা industrious.

শ্ৰৱণ বি. শুনা কাৰ্য্য act of hearing, কাণ the ear.

শ্ৰৱণা বি. বাইশ সংখ্যাৰ নক্ষত্ৰ the twentysecond lunar asterism.

শ্ৰাদ্ধ বি. মৃত ব্যক্তিৰ উদ্দেশে শ্ৰদ্ধাপূৰ্ব্বক যথাবিধি পিণ্ডদান, শৰাধ। **শ্ৰাদ্ধহীন** জলপিণ্ড নোপোৱা।

শ্ৰান্ত বিণ. ভাগৰ লগা fatigued. **শ্ৰান্তি** বি. ভাগৰ exhaustion **শ্ৰান্তিকৰ** বিণ. ভাগৰ লগোৱা tiresome. **শ্ৰান্তিৰে** ভাগৰ গুচোৱা refreshing. **শ্ৰান্তিহীন** ভাগৰ নলগা untiring.

শ্ৰাব্য বিণ. শুনিব লগীয়া, শুনিবৰ উপযুক্ত fit to be heard.

শ্ৰাৱণ বি. শাওন মাহ the month of Sravana.

শ্ৰী বি. লক্ষ্মী, সম্পত্তি, সৌভাগ্য Lakshmi, wealth, fortune, শোভা, লাবণ্য beauty, glory, ক্ষমতা, পৰাক্ৰম power, fame, শৰীৰৰ আকৃতি appearance, বৰগীতৰ এটা ৰাগ।

শ্ৰী বি. ভক্তি, আদৰ, শোভা, সৌন্দৰ্য্য আদি বুজাবলৈ আন শব্দৰ আগত বহে—যেনে: শ্ৰীচৰণ, শ্ৰীভাগৱত, শ্ৰীমুখ।

শ্ৰীকণ্ঠ বি. শিৱ। **শ্ৰীকান্ত, শ্ৰীপতি** লক্ষ্মীৰ স্বামী, বিষ্ণু। **শ্ৰীগান্ধাৰ** বৰগীতৰ এটা ৰাগ। **শ্ৰীধৰ স্বামী** ভাগৱত আৰু গীতাৰ ভাষ্যকাৰ এজন ডাঙৰ পণ্ডিত। **শ্ৰীনামা** শিৰোনামা। **শ্ৰীপঞ্চমী** মাঘ মাহৰ শুক্লা পঞ্চমী তিথি, এই দিনা সৰস্বতী পূজা হয়। **শ্ৰীফল** এবিধ ডাঙৰ জাতৰ বেল। **শ্ৰীবৎস** বিষ্ণুৰ বুকুত থকা বগা নোম বা চিন a mark or curl of hair on the breast of Vishnu, বিষ্ণু an epithet of Vishnu, অযোধ্যাৰ ৰজা—এওঁৰ পত্নীৰ নাম চিন্তা। **শ্ৰীবৰ্দ্ধক** ধনসম্পত্তি বা শোভা আদি বঢ়োৱা। **শ্ৰীবৃদ্ধি** শাৰীৰিক উন্নতি। **শ্ৰীভ্ৰষ্ট** শ্ৰীহীন। **শ্ৰীমন্ত** ধন সম্পত্তি যুক্ত, সুন্দৰ। **শ্ৰীমান** কান্তি বা সৌভাগ্য যুক্ত, সাধাৰণতে কম বয়সৰ মানুহৰ নামৰ আগত বহে। স্ত্ৰী. **শ্ৰীমতী**। **শ্ৰীযুক্ত, শ্ৰীযুত** লক্ষ্মীবান,

ডাঙৰ বা মান্যৱান মানুহৰ নামৰ আগত এই শব্দ ব্যৱহাৰ কৰা হয়। **শ্ৰীহত** হতশ্ৰী, সম্পত্তিনাশ deprived of property. **শ্ৰীক্ষেত্ৰ** বি. জগন্নাথক্ষেত্ৰ, পুৰী।

শ্ৰুচ্ বি. হোম কৰিবলৈ ঘিউ থোৱা পাত্ৰ।

শ্ৰুত বিণ. শুনা heard। **শ্ৰুতধৰ, শ্ৰুতিধৰ** বিণ. শুনামাত্ৰে মনত ৰাখিব পৰা having retentive memory. **শ্ৰুতলিপি** বি. এজনে কোৱা কথা শুনি তাক লিখা কাৰ্য্য dictation.

শ্ৰুতি বি. বেদ the Vedas, শুনা কাৰ্য্য act of hearing, কাণ the ear. **শ্ৰুতিকৰ** বেদ বা শ্ৰুতিত পাৰ্গত লোক one versed in the Vedas. **শ্ৰুতিকটু** বি. শুনিবলৈ কৰ্কশ বা বেয়া harsh. **শ্ৰুতিমধুৰ** বিণ. সুশ্ৰাব্য melodious.

শ্ৰুৱ বি. যজ্ঞত ঘিউৰ পাত্ৰৰ পৰা ঘিউ আনি শ্ৰুচত ঢালি দিয়া হেতা a sacrificial ladle.

শ্ৰেণী বি. শাৰী, লানী a row, a range, দল, একে কাম কৰা বা একে জাতিৰ মানুহ a class.

শ্ৰেয় বিণ. অইনতকৈ ভাল, শ্ৰেষ্ঠ better, preferable, মঙ্গলজনক auspicious. **শ্ৰেয়স্কৰ** বিণ. মঙ্গলজনক, হিত causing good.

শ্ৰেষ্ঠ বিণ. উৎকৃষ্ট, অতি উত্তম, গুণী, মানী superior, excellent, most gifted, বয়সিয়াল aged, older. বি **শ্ৰেষ্ঠতা**।

শ্ৰোণী বি. তপিনা, নিতম্ব the buttocks.

শ্ৰোতব্য বি. শুনিব লগীয়া, শুনিবৰ উপযুক্ত fit to be heard.

শ্ৰোতা বি. শুনোঁতা one who hears.

শ্ৰোত্ৰিয় বি. বেদ জনা বামুণ a Brahmin versed in the Vedas. **শ্ৰোত্ৰ** বেদ, শ্ৰুতি।

শ্লাঘা বি. প্ৰশংসা praise. **শ্লাঘ্য** প্ৰশংসাৰ যোগ্য, সন্মানৰ যোগ্য praiseworthy, respectable

শ্লিষ্ট বি. সংযুক্ত।

শ্লেষ বি. সংযোগ, এবিধ শব্দালঙ্কাৰ, একেটা শব্দৰে নানা অৰ্থত প্ৰয়োগ pun, নিন্দাসূচক ব্যঙ্গোক্তি।

শ্লেষ্মা বি. কফ phlegm, mucus.

শ্লোক বি. ছন্দ লগাই কৰা ৰচনা, কবিতা, সংস্কৃত পদ্য a verse in Sanskrit.

শ্বপচ বি. চণ্ডাল বা ব্যাধ।

শ্বশুৰ বি. শহুৰ।

শ্বান বি. কুকুৰ।

শ্বাপদ চিকাৰী মাংসাহাৰী হিংস্ৰক জন্তু a beast of prey.

শ্বাস বি. উশাহ, নিশ্বাস-প্ৰশ্বাস breath, মৰিবৰ সময়ত দীঘলকৈ লোৱা উশাহ, উদ্দফাই ৰোগ asthma.

শ্বেত বিণ. বগা, ধলা white. বি. শ্বেতভা।

শ্বেতসাৰ বি. ধান আলু আদি বস্তুৰ বগা মিহি অংশ starch.

শ্বেতাঙ্গ বি. বগা মানুহ, a white man. স্ত্ৰী. শ্বেতাঙ্গিনী।

ষ ব্যঞ্জন বিলাকৰ একত্ৰিশ সংখ্যাৰ আখৰ the thirtyfirst letter of the consonants.

ষঁঠুৱা বিণ. ষাঁঠ লাগোতে হোৱা, ষাঁঠত হোৱা appertaining to Sath.

ষট্ বি. ছয় six. **ষট্কৰ্ম্ম** ব্ৰাহ্মণে কৰিব লগীয়া ছটা কৰ্ম্ম (যজন, যাজন, অধ্যয়ন, অধ্যাপনা, দান, প্ৰতিগ্ৰহ)। **ষট্কোণ** বি. ছয় চুকীয়া having six angles. **ষট্চক্ৰ** তন্ত্ৰমতে শৰীৰৰ ভিতৰত থকা ছয়টা ঘূৰণীয়া কাল্পনিক স্থান। **ষট্পদ** যাৰ ছয়খন ভৰি আছে, ভোমোৰা।

ষড়ঙ্গ বিণ. ছয় অঙ্গ যুক্ত, ছটা বস্তুৰে নিৰ্ম্মিত। **ষড় ঋতু** গ্ৰীষ্ম, বৰ্ষা, শৰৎ, হেমন্ত, শীত আৰু বসন্ত এই ছয় ঋতু। **ষড়দৰ্শন** সাংখ্য, পাতঞ্জল, পূৰ্ব্ব-মীমাংসা, বেদান্ত (বা উত্তৰ মীমাংসা) বৈশেষিক, ন্যায় এই ছয় দৰ্শন শাস্ত্ৰ। **ষড় ৰস** বি. মিঠা, তিতা, কেহা, জলা, টেঙা, খাৰ, এই ছয়বিধ আস্বাদ। **ষড়ানন** কাৰ্ত্তিক, দেৱতা সকলৰ সেনাপতি।

ষড়যন্ত্ৰ বি. কু-অভিসন্ধি, অন্যায় কৰি মানুহৰ অপকাৰ কৰিবলৈ কৰা নানা কূট-কৌশল conspiracy, plot.

ষণ্ড বি. ষাঁড়, ভতৰা গৰু a bull.

ষণ্ডামৰ্ক বি. শুক্ৰাচাৰ্য্যৰ পুত্ৰেক, প্ৰহ্লাদৰ শিক্ষা-গুৰু।

ষষ্ঠ বিণ. ছয় সংখ্যাৰ sixth.

ষষ্ঠি বি. 'ষাঠি' চোৱাঁ।

ষষ্ঠী বি. পঞ্চমী তিথিৰ পাছৰ তিথি the sixth lunar day.

ষাঁঠ বি. 'অম্বুবাচী' চোৱাঁ। কামৰূপত জেঠৰ ৪ দিন আৰু আহাৰৰ প্ৰথম তিন দিনক ষাঁঠ বোলে, একে লালীয়ে হোৱা বৰষুণ।

ষাঁড়, ষাঁৰ বি. ষণ্ড, ভতৰা গৰু a bull.

ষাঁড় চেলেকা, ষাঁৰ চেলেকা বি. গৰুৱে চেলেকাৰ নিচিনা পাক খাই ওপৰলৈ উঠা কপালৰ ওপৰত থকা চুলি।

ষাঁড় মেল গৰাকীয়ে কাণ সাৰ নকৰি কোনো লোকক যেনি তেনি ঘূৰি ফুৰিবলৈ এৰি দে।

ষাঠি বি. তিনি কুৰি sixty. বিণ. তিনি কুৰি সংখ্যাৰ।

ষাণ্মাসিক বিণ. ছমহীয়া half-yearly. বি. মানুহ মৰাৰ ছ-মাহৰ পাছত কৰা শৰাধ।

ষেত্ কপৰা বি. সৰ্প জিভা, তাৰ গছ পাতৰ ক্বাথ কৰি জৰীয়াক খুৱায়।

ষোড়শ বি. ষোল sixteen. বিণ. ষোল সংখ্যাৰ।

ষোড়শ-উপচাৰ বি. পূজাত লগা ষোলবিধ বস্তু—যেনে: গন্ধ, পুষ্প, ধূপ, দীপ, নৈবেদ্য, বস্ত্র, আভৰণ, আসন, স্বাগত, পাদ্য, অৰ্ঘ্য, আচমনীয়, মধুপৰ্ক, পুনৰাচমনীয়, স্নান, চন্দন।

ষোড়শ-দান বি. ষোলবিধ বস্তু দান কৰা শ্ৰাদ্ধবিশেষ—যেনে: ভূমি, আসন, জল, বস্ত্র, দীপ, অন্ন, তামোল ছত্র, গন্ধ, মালা, ফুল, শয্যা, খৰম, গৰু, সোণ, ৰূপ।

ষোড়শী বি. ষোল বছৰৰ তিৰোতা বা ছোৱালী a woman of sixteen years, দুৰ্গাৰ এটা নাম। ষোলটা পিণ্ডদান, পিতৃষোড়শী। মাতৃষোড়শী।

ষোল বি. ছয় আৰু দহ sixteen. ষোল অনা পুৰাপুৰি, সম্পূৰ্ণ।

ষ্টীমাৰ বি. জাহাজ steamer.

ষ্টেছন বি. ৰেলগাড়ী, মটৰ আদি থামিবলৈ নিৰ্দ্দিষ্ট স্থান station.

ষ্টেম্প বি. চিঠিপত্ৰ, দলিল আদিত লগোৱা-টিকট stamp.

স

স ব্যঞ্জন বৰ্ণৰ বত্ৰিশ সংখ্যাৰ আখৰ the thirtysecond letter of the consonants.

স সৈতে, সহিতে in company with (সপুত্র, সপৰিবাৰে,), সমান, অভিন্ন, এক similar, same.

স সক. ধা. সহ, ধৈৰ্য্য ধৰ, সহ্য কৰ to bear, ভেটী দিবলৈ প্ৰস্তাৱ কৰ to offer as a bribe.

সই (পু. অ.) বি. (স্ত্রী.) সঙ্গিনী, সখী a friend, a companion.

সং পৰিপূৰ্ণ, সৰ্ব্বপ্ৰকাৰ, উত্তম আদি অৰ্থ বুজোৱা উপসৰ্গ—যেনে: সংকীৰ্ত্তন, সম্পূৰ্ণ a prefix signifying completeness, well etc.

সংক্ৰমণ বি. সঞ্চৰণ, এক ঠাইৰ পৰা অন্য ঠাই লৈ গমন, কোনো গ্ৰহৰ এক ৰাশিৰ পৰা আন ৰাশি লৈ গমন transition of a planet from one zodiac to another, ৰোগাদিৰ সঞ্চাৰ infection. বিণ. সংক্ৰমিত। সংক্ৰান্ত বিণ. সম্পৰ্কীয় pertaining to.

সংক্ৰান্তি বি. মাহৰ শেষ দিন the last day of the month.

সংক্ৰামক বিণ. এজনৰ গাৰ পৰা আন এজনৰ গালৈ যোৱা, সোঁচৰা, ব্যাপক contageous, infectious.

সংখ্যা বি. লেখ, গণনা number, অঙ্ক figure. **সংখ্যাবাচক** বিণ. লেখ বুজোৱা denoting number.

সংগঠন বি. প্ৰকৃষ্টৰূপে গঠন, বিভিন্ন সংযোগ সাধন organizing. বিণ. **সংগঠিত**।

সংগীত বি. গীত, গান music, song.

সংগৃহীত বিণ. সংগ্ৰহ কৰা, গোটোৱা, একত্ৰ কৰা collected, compiled.

সংগোপন বি. সম্পূৰ্ণ ভাৱে গোপন act of concealing. ক্ৰি. বিণ. **সংগোপনে** লুকাই privately, confidentially.

সংগ্ৰহ বি. আহৰণ, একত্ৰীকৰণ, চপাই একেঠাই কৰা কাৰ্য্য collection, compilation. বিণ. **সংগৃহীত**। **সংগ্ৰহীতা**, **সংগ্ৰাহক** বি. সংগ্ৰহকাৰী, নানা ঠাইৰ পৰা শব্দ আদি গোটাই লিখোঁতা one who collects, a compiler.

সংগ্ৰাম বি. যুদ্ধ battle.

সংজ্ঞা বি. চেতনা consciousness, নাম a name. **সংজ্ঞাশব্দ** বিশেষ্য শব্দ, বস্তুবাচক শব্দ a noun.

সংবৰ্দ্ধন, **সংবৰ্দ্ধনা** বি. বৃদ্ধি সন্মান growth, respect. বিণ. **সংবৰ্দ্ধিত**। **সংবৰ্দ্ধক** বিণ. অতিশয় বৃদ্ধিকাৰী, সন্মানকাৰী।

সংবিধান বি. ব্যৱস্থা, আয়োজন, ৰচনা, আইন।

সংযত বিণ. দমন কৰা, বশীভূত কৰা, নিয়মিত regulated, subdued.

সংযম বি. ইন্দ্ৰিয়াদিক দমন কৰা কাৰ্য্য, নিগ্ৰহ, নিয়ম restraint of passions. বিণ. **সংযমী** সংযমশীল।

সংযুক্ত বিণ. সংলগ্ন, মিলিত joined, united.

সংযোগ বি. মিলন, মিশ্ৰণ, যোগ intimate, union, junction. **সংযোজন** বি. সংযোগ সাধন, union, conjunction. বিণ. **সংযোজিত**।

সংযোগী বিণ. সংযুক্ত, মিলি বা লগলাগি থকা united, joined. **সংৰক্ষণ** বি. ভালকৈ ৰখা কাৰ্য্য, সম্যক ৰক্ষা act of protecting, keeping or guarding well. বিণ. **সংৰক্ষিত**।

সংলগ্ন বিণ. সংযুক্ত, লগ লগা, বিজড়িত joined, connected, attached. বিণ. **সংলগ্নতা**।

সংলাপ বি. আলাপ, পৰস্পৰ কথাবাৰ্ত্তা।

সংশয় বি. সন্দেহ, আশঙ্কা, ভয় uncertainty, fear. বিণ. **সংশয়ী**। ক্ৰি. **সংশয় কৰ**।

সংশয়াত্মা (পু. অ.) সন্দেহযুক্ত প্ৰাণ। **সংশয়াপন্ন** বিণ. সন্দেহযুক্ত doubtful, ভীত diffident.

সংশোধন বি. পবিত্ৰকৰণ, পৰিশোধন, নিৰ্ভুলকৰণ purification,

correction. **সংশোধক** বিণ. পৰিষ্কাৰ কৰা purifying. বিণ. **সংশোধিত**।

সংশ্রব বি. সংসৰ্গ, সম্পৰ্ক connection.

সংশ্লিষ্ট বিণ. সংযুক্ত, সম্বন্ধযুক্ত, মিলিত connected, related.

সংবাদ বি. খবৰ, বাৰ্ত্তা information, news.

সংসদ বি. সমিতি, সভা assembly.

সংসৰ্গ বি. সঙ্গ, সম্বন্ধ, সম্পৰ্ক, একেলগে থকা living together, association, connection, in the course. বিণ. **সংসৰ্গী**, **সংসৰ্গিনী**। বিণ. **সংসৰ্গিত**।

সংসাৰ বি. জগত, ইহলোক world. গৃহস্থালি, ল'ৰাতিৰোতা আদিৰে সৈতে থকা অৱস্থা the worldly life or state. বিণ. **সংসাৰী** সংসাৰত থকা, বিষয়ত লিপ্ত থকা worldly. বিণ. **সাংসাৰিক**, **সংসাৰ বন্ধন** বি. মায়াৰ বন্ধন, অবিদ্যা-বন্ধন।

সংস্থষ্ট বিণ. সম্বন্ধিত, সংমিলিত, সংযুক্ত।

সংস্কৰণ বি. ভাঙৰণ, এবাৰত যিমান ছপা হয়, উৎকৰ্ষ সাধন the act of improving or re-editing as a book, edition.

সংস্কাৰ বি. শোধন, পৰিষ্কৰণ, উৎকৰ্ষ সাধন purification, গৰ্ভাধান, পুংসবন, সীমন্তোন্নয়ন, জাতকৰ্ম্ম, নামকৰণ, নিষ্ক্ৰমণ, অন্নপ্ৰাশন, চূড়াকৰণ, উপনয়ন, বিবাহ এই দশ সংস্কাৰ ten purificatory rites, আগতকৈ পৰিষ্কাৰ বা ভাল কৰা কাৰ্য্য act of reforming or improving, ইতৰ জন্তুৰ স্বাভাবিক জ্ঞান the instinct of an animal, সহজাত প্ৰবৃত্তি বা বুদ্ধি instinct, intuition. **সংস্কাৰক** বি. ভাল বা বিশুদ্ধ কৰোঁতা one who reforms, repairs or improves. **সংস্কাৰহীন** সংস্কাৰ কাৰ্য্য নকৰা। **সংস্কৃত** বিশুদ্ধ, নিৰ্ম্মল বা পবিত্ৰ কৰা purified, ভাল কৰা improved, সংস্কৃত ভাষা the Sanskrit languge.

সংস্কৃতি বি. শিক্ষা বা চৰ্চ্চাৰ দ্বাৰাই লাভ কৰা উৎকৰ্ষ, কৃষ্টি culture.

সংস্থা বি. সমাজ, সমিতি society.

সংস্থান বি. সংহতি, ভাল উপায়, আশ্ৰয় a good arrangement, থানথিত লগোৱা কাৰ্য্য protection.

সংস্থাপন বি. স্থাপন, থোৱা বা পতা কাৰ্য্য act of establishing or placing. বিণ. **সংস্থাপিত**।

সংস্পৰ্শ বি. সংসৰ্গ, সম্পৰ্ক connection, relation.

সংহতি বি. সংযোগ compactness, সম্প্ৰদায় a sect, সংস্থান arrangement.

সংহৰ সক. ধা. ধ্বংস কৰ, নাশ কৰ, মষিমূৰ কৰ to destroy, to crush. **সংহৰণ** ধ্বংস কৰা কাৰ্য্য act of destroying. **সংহৰি** ক নিশ্চয় কৈ বা ভাঙি পাতি ক to speak exactly or positively.

সংহাৰ বি. নাশ, ধ্বংস destruction, ধ্বংস কৰ to destroy. **সংহাৰক** বি নাশ কৰোঁতা।

সংহিতা বি. বেদৰ কৰ্ম্মকাণ্ডৰ বিবৰণ থকা শাস্ত্ৰ, মনু আদি ঋষিয়ে কৰা শাস্ত্ৰ branch of the Vedas, a code of the Hindu laws.

সংক্ষিপ্ত বিণ. সংক্ষেপ কৰা, চুম্বক abridged. **সংক্ষেপ** বি. সংক্ষিপ্ত। বিণ সঙ্কোচন abstract. ক্ৰি. বিণ **সংক্ষেপকৈ, সংক্ষেপ ৰূপে।**

সংক্ষোভ বি. আলোড়ন, আকুলতা shivering. বিণ. **সংক্ষুব্ধ।**

সঁচ বি. খেতিৰ কাৰণে ৰখা গুটি আদি, কঠীয়া, বিধান, বীজ seed kept for cultivation, সন্তান progeny.

সঁচা বি. সত্য, যথাৰ্থ real, true. বি. সত্যকথা truth, আচল বস্তু real thing. ক্ৰি. বিণ. **সঁচাকৈ।**

সঁচাৰ বি. তলা a lock. **সঁচাৰ-কাঠি** চাবি, সঁচাৰ মেলা আৰু মৰা যতন a key.

সঁচাসঁচি বি. স্বৰূপ, নিশ্চয়, যথাৰ্থ real, true, certain. ক্ৰি. বিণ. **সঁচাসঁচিকৈ।**

সঁচি ধন বি. যথাৰ্থ ধন, নগদ ধন cash, ready money.

সঁচুৱা বিণ. সঁচৰ কাৰণে ৰখা kept for seed, সঁচৰ pertaining to seed.

সঁজতুৱা বিণ. বিশ্বাসী faithful.

সঁজাত বি. বিশ্বাস, প্ৰত্যয় faith, belief.

সঁজাতী বি. কোনো কথাৰ চয়-নিশ্চয় জানিবলৈ পঠোৱা বিশ্বাসী মানুহ, আমীন a commissioner deputed to make inquiry. **সঁজাতী দল** প্ৰতিনিধি সকল a representative body.

সঁজাল বি. নকৈ বোৱা পুলিয়ে জঁই পৰাৰ পাছত ধৰা ঠন বা শ্ৰী, revival to freshness after decay. বিণ. নতুন new. ক্ৰি. **সঁজাল ধৰ।**

সঁজাল সক. ধা. সবল কৰ, নিৰিয়াৰ পাছত পুনৰ পুষ্ট কৰ to restore to vigour, পুনৰায় জ্বলা to re-kindle.

সঁজীয়া বি. সাঁজৰ (এসঁজীয়া লঘোন)।

সঁজুলি বি. কামত ব্যৱহাৰ হোৱা বেহানি বা আহিলা পাতি materials, furniture, a tool, an implement.

সঁতা বি. একেলানীয়ে হোৱা বৰষুণ, কেবাদিন একেৰাহে হৈ থকা বৰষুণ a spell of continuous rain.

সঁপ্ সক. ধা. সমৰ্পণ কৰ, গতাই দে to make over.

সঁফুৰা বি. টেমা-বটা, সাঁফৰ লগোৱা তামোলৰ পাত্ৰ a tray for betel-nut with a cover.

সঁফুৰি আম বি. মধুৰি আম। **সঁফুৰি কঁঠাল** বি. মাটি-কঁঠাল আনাৰস the pine-apple.

সঁযোত্ বি. কোনো ধৰ্ম্ম কাৰ্য্যৰ আগদিনা কৰা উপবাস আৰু মনৰ সংযম। বিণ. **সঁযুতীয়া**।

সঁৰা বি. ডাঁৰিকা a long pole.

সঁৰাহ বি. কমাৰ আদিয়ে লো আদি চেপি ধৰা যতন a pair of tongs, জেওৰাৰ মূৰত বন্ধা যুৰীয়া কামী।

সঁহাৰি বি. অনুমান, উমান, গম a guess formed from sound, etc. of the approach of some one or of an occurrence.

সইত খা অক. ধা. শপত খা to swear.

সকৰ্ম্মক বি. কৰ্ম্ম থকা transitive (verb).

সকৰুণ বিণ. সদয়, কৰুণাযুক্ত kind-hearted.

সকল বি. বহুবচন বুজাবলৈ শব্দৰ পাছত ব্যৱহাৰ হোৱা শব্দ।

সকলো বিণ. আটাই, সমস্ত সমুদায় all, entire. বি. সমুদায় লোক all. **সকলোৱে মিলি, সকলোৱে মুলি** ক্রি. বিণ. সকলোখিনি, গোটাই।

সকাম বিণ. ফলৰ আকাঙ্ক্ষা থকা, কামনাযুক্ত having a special object. বিণ. প্ৰয়োজন, কাম necessity, business.

সকাহ বি. কামৰ মাজত পোৱা বিশ্ৰাম, আজৰি leisure, বৰষুণৰ ছেদ, নৰিয়াৰ হ্ৰাস cessation of rain, abatement of disease.

সকীয়া সক. ধা. আগত সাখী ৰাখি কাকো কোনো কথাৰ নিমিত্তে আদেশ কৰ।

সখা, সখি বি. ইষ্ট, মিত্ৰ, বন্ধু, সুহৃদ a formally constituted friend. স্ত্ৰী. **সখী**। **সখি বান্ধ** বন্ধুতা কৰ। **সখিত্ব, সখ্য** বি. বন্ধুতা। **সখ্যভাৱ** সখিত্ব।

সখিয়তী বি. পাটমাদৈ চৰাই a kind of bird.

সগৰ বি. ভগীৰথৰ পূৰ্ব্বপুৰুষ পৌৰাণিক ৰজা।

সগৰ্ভা বিণ. গৰ্ভৱতী pregnant.

সগুণ, সগুণা বি. সত্বাদি ত্ৰিগুণময়।

সগুণীলতা বি. আমৈ লতা a kind of creeper.

সগোত্ৰ বি. একে বংশৰ, একে জনা

ঋষিৰ বংশৰ descended from one common progenitor. স্ত্ৰী. **সগোত্ৰা**।

সগোত্ৰী 'সগোত্ৰ' শব্দৰ অপভ্ৰংশ।

সঘন বিণ. ঘনে ঘনে হোৱা, বাৰে বাৰে হোৱা frequent. ক্ৰি. বিণ. **সঘনে**।

সঙ্কট বি. আপদ, বিপদ, টান distress, danger, difficulty. **সঙ্কটাপন্ন** বিণ. বিপদত পৰা fallen in danger or difficulty.

সঙ্কৰ্ষণ বি. বলোভদ্ৰ, বলৰাম, আকৰ্ষণ, কৃষিকাৰ্য্য।

সঙ্কলন বি. সংগ্ৰহকৰণ, একত্ৰীকৰণ act of collecting or compiling. বিণ. **সঙ্কলিত**।

সঙ্কল সক. ধা. বধ কৰ to kill.

সঙ্কল্প বি. কোনো কাম কৰিবলৈ কৰা দৃঢ় কল্পনা, মনোৰথ, কোনো ধৰ্ম-কাৰ্য্য কৰিবলৈ কৰা প্ৰতিজ্ঞা a mental resolve. **সঙ্কল্পিত** বিণ. সঙ্কল্প কৰা, কৰোঁ বুলি প্ৰতিজ্ঞা কৰা intended to be done.

সঙ্কাশ বিণ. তুল্য, সদৃশ, সমান like, resembling.

সঙ্কীৰ্ণ বিণ. ঠেক narrow.

সঙ্কীৰ্ত্তন বি. গুণৰ গান, দেৱতাৰ মহিমা গান act of singing praise.

সঙ্কুচিত বিণ. কোঁচ খোৱা contracted, আগ নবঢ়া, কুণ্ঠিত hesitating.

সঙ্কুল বি. সমাকীৰ্ণ, মিশ্ৰিত, যুক্ত— যেনে : 'বিপদ সঙ্কুল'।

সঙ্কেত বি. ইঙ্গিত, ঠাৰ অৰ্থবোধন শক্তি a hint, a gesture, a signal, কিটিপ a secret.

সঙ্কোচ বি. কোঁচ, চাপ খোৱা contraction, আশঙ্কা, সন্দেহ diffidence.

সঙ্গ বি. লগ, সংসৰ্গ companionship, যোগ, মিলন union. বিণ. **সঙ্গবদ্ধ**, **সঙ্গপ্ৰিয়** লগ লাগি থাকিবলৈ ভাল পোৱা।

সঙ্গত বিণ. যুগুত, উচিত proper, suitable, মিলিত, যুক্ত united, গানৰ লগত বাজনাৰ মিল harmonious.

সঙ্গতি বি. বন্ধু, লগৰীয়া a friend, a companion, সঙ্গ companionship, ভাল অৱস্থা good position. **সঙ্গতি লগা** ক্ৰি. সুবিধা লগা। **সঙ্গতিপন্ন** অৱস্থাপন্ন well-to-do.

সঙ্গতিহীন অৱস্থাহীন without means.

সঙ্গম বি. মিলন, দুই বা অধিক নৈৰ মিলন স্থান union, junction, সম্ভোগ, সহবাস co-habitation.

সঙ্গিন (ফা.) বি. বন্দুকৰ মুখত থকা লোৰ জোঙা অস্ত্ৰ bayonet.

সঙ্গী বি. লগৰীয়া a companion. স্ত্ৰী. **সঙ্গিনী**।

সঙ্গোপন বি. মদনৰ পাঁচ পাত শৰৰ এপাত। **সঙ্গোপনে** অতি গোপনে।

সঙ্ঘ বি. সম্প্ৰদায়, সমাজ, সমিতি a party, an association.

সঙ্ঘটন, সঙ্ঘটনা বি. ঘটনা, মিলন, যোজনা an agreement, collision. বিণ. **সঙ্ঘটিত** নিৰ্ম্মিত, অনুষ্ঠিত।

সঙ্ঘৰ্ষ, সঙ্ঘৰ্ষণ বি. পৰস্পৰ ঘৰ্ষণ বা আঘাত, ধাক্কা, খুন্দা friction, collision, clash, কাজিয়া rivalry.

সচং বি. মহন্ত থকা ঘৰ a residence of a Mahanta, শৰণ। ক্ৰি **সচং লা**।

সচকিত বিণ. ভয়ত গা চমকা startled, fearful. সঙ্কটৰ আগন্তুক দেখি হোৱা সাৱধান careful, alarmed.

সচৰ (পু অ.) সচল।

সচল বিণ. লৰি চৰি ফুৰা, একে ঠাইতে বৈ নথকা moving.

সচিত্ৰ বিণ. নানা ছবি যুক্ত painted, variegated.

সচিত বি. সচেতন অৱস্থা, ডিঠক the awaking state.

সচিব বি. মন্ত্ৰী. অমাত্য minister.

সচেতন বিণ. জ্ঞান থকা, চেতন থকা animate, conscious, জাগি থকা awake. **সচেতনে** ক্ৰি. বিণ. জাগি টোপনি নোহোৱাকৈ।

সচেষ্ট বি. চেষ্টান্বিত, চেষ্টাযুক্ত।

সচ্চৰিত্ৰ বিণ. সদাচাৰী, সৎস্বভাৱী।

সচ্চিদানন্দ বি. সদায় জ্ঞানময় আৰু আনন্দস্বৰূপ ব্ৰহ্ম the Supreme Being.

সজ বিণ. সন্ত, সাধু, ভদ্ৰ, পবিত্ৰ good, honest, pure. ক্ৰি. বিণ. **সজকৈ, সজৰূপে**।

সজনী (পু. অ.) বি. সখী, সঙ্গিনী, প্ৰণয়িনী a friend.

সজল বিণ. পানীযুক্ত, পানী থকা containing water, watery.

সজা বি চৰাই আদি থোৱা সঁজুলি a cage.

সজা সক. ধা. আনৰ দ্বাৰা নিৰ্ম্মাণ কৰা, তৈয়াৰ কৰা to cause to be constructed.

সজা সক. ধা. সাজ পাৰ পিন্ধা to dress, ভূষিত কৰ, শোভিত কৰ to decorate, শৃঙ্খলা লগাই থ to arrange. **সজাই-পৰাই** পিন্ধাই-উৰাই ভূষিত কৰি।

সজাই বি. খুচুৰাকৈ বস্তু বেচি ফুৰা বেপাৰী, কজুৱাই a hawker, a pedlar.

সজাগৰ বি. জাগি থকা, সচেতন awake.

সজাতি বিণ. সমজাতি। **সজাতীয়** বিণ. একজাতি সম্বন্ধীয়, সমধৰ্ম্মী।

সজীয়া বিণ. আকৃতিৰ, গঢ়ৰ নিচিনা resembling, having a similar form.

সজীৱ বিণ. জীৱিত থকা, জীয়া living, alive.

সজে-সজে ক্রি. বিণ. ভালে ভালে while yet undefiled.

সজ্জন বি. সাধুলোক, ভাল মানুহ a gentleman, an honest man.

সজ্জিত বিণ. শোভিত, ভূষিত, সজোৱা decorated, অস্ত্রযুক্ত armed **সাজসজ্জা** বেশভূষা decoration.

সজ্ঞান বি. সম্পূর্ণ জ্ঞান থকা অৱস্থা consciousness. ক্রি. বিণ. **সজ্ঞানে**।

সঞি. (পু. অ) বিণ. নিজ, স্বয়ং।

সঞ্চ (পু. অ.) সঁচ, পোৱালি।

সঞ্চয় বি. সাঁচি ৰখা কাৰ্য্য act of saving.

সঞ্চৰ অক. ধা. সঞ্চাৰ কৰ, চলাচল কৰ to move.

সঞ্চৰণ বি. গতি কৰা কাৰ্য্য, লৰচৰ কৰা কাৰ্য্য act of moving, motion. **সঞ্চৰণশীল** লৰিচৰি ফুৰা moving, having motion.

সঞ্চাৰ বি. গতি motion, কোনো গ্ৰহৰ এক ৰাশিৰ পৰা আন ৰাশিলৈ গমন transition of a planet from one sign to another. বিণ. **সঞ্চাৰিত**।

সঞ্চাৰী বি. বিস্তাৰী, অস্থায়ী।

সঞ্চাল অক. ধা. জোকাৰ খা, বৰকৈ লৰচৰ কৰ to move to and fro, to be agitated. বি. **সঞ্চালন**। বিণ. **সঞ্চালিত**।

সঞ্চিত বিণ. সাঁচি থোৱা collected and saved, বহুদিনলৈকে শৰীৰত থকা chronic.

সঞ্জ (পু. অ.) জীৱজন্তুৰ কোৰ্হাল।

সঞ্জয় বি. ধৃতৰাষ্ট্ৰৰ মন্ত্ৰী।

সঞ্জাত বি. সঁজাত, পতিয়ন, বিশ্বাস, trust, belief.

সঞ্জীৱনী বিণ. জীয়াই ৰখা, প্ৰাণৰক্ষা কৰা life-giving.

সঞ্জুক বি. সঁজুলি।

সট্, সঠ. বি. পানীত হোৱা এবিধ বন, তাৰ পৰা খাৰ কৰা হয় a kind of aquatic plant.

সটীক বি. টীকা বা ব্যাখ্যা থকা with commentary.

সঠিক বিণ. নিশ্চয়, সন্দেহশূন্য certain, exact. ক্রি. বিণ. **সঠিককৈ**।

সংঢালনি, সংঢালনীয়া বিণ. ব্যক্ত, সকলোৰে জনাশুনা, প্ৰকাশ্য published, known to all.

সতকাই, সতৰাই ক্রি. বিণ. বেগতে, শীঘ্ৰে instantly, quickly.

সত বি চন্দন কাঠৰ পৰা কৰা এবিধ সুগন্ধি বস্তু, মাটিৰ সাৰ বা ৰস, বীৰ্য্য, অন্তঃকৰণ, চিত, মন। **সত যা** ইচ্ছা যা, প্ৰবৃত্তি হ to have inclination, বীৰ্য্য পৰ to have discharge of semen. **সত যোৱা** তিৰোতাৰ গা যোৱা menorrhagia.

সৎ বিণ. অবিনাশী, বিদ্যমান, নিত্য ever-existing, সাধু, ধাৰ্ম্মিক virtuous, righteous, অস্তিত্ব মাত্ৰ (সৎস্বৰূপ)। **সৎকৰ্ম্ম** ভাল কাম, পুণ্য কাম। **সৎকাৰ** আদৰ, সন্মান, সেৱা-শুশ্ৰূষা, অন্ত্যেষ্টি ক্ৰিয়া। **সৎপথ** উত্তম পথ বা বাট। **সৎসংসৰ্গ** সাধু লোকৰ সঙ্গ, সজ মানুহৰ লগত বাস। **সৎসঙ্গী, সসঙ্গী** সাধু সঙ্গী, শৰণ, ভজনাদি লোৱা বা মালা গ্ৰহণ কৰা।

সত্ সৰ্ব্বহ কোনো লোকৰ সকলো সম্পত্তি।

সতত, সততাই, সততে ক্ৰি. বিণ. সদায়, সৰ্ব্বদা always.

সততা বি. সাধুতা honesty.

সতৰ বি. সাত অধিক দহ seventeen. বিণ. সোতৰ সংখ্যাৰ seventeenth.

সতৰঞ্চি, সতৰঞ্জি বি. নানান ৰবণীয়া কপাহী দলিচা a cotton carpet.

সতৰি বি. তিনি কুৰি দহ seventy.

সতবিত বিণ. বিজুলীৰে উজ্জ্বল হোৱা।

সতৰী বি. কথকী তিৰোতা a garrulous woman.

সতৰ্ক বিণ. সাৱধান watchful, careful.

সতিনী বি. নিজ স্বামীৰ আন এজনী ভাৰ্য্যা husband's co-wife. **সতিনীয়াহ** দুজনী সতিনীৰ ভিতৰত থকাৰ দৰে বিৰোধ, অমিল great dislike.

সতিয়ৈ বিণ. সতিনীৰ গৰ্ভত ওপজা born of a co-wife, সতিনী হোৱা।

সতি সন্ততি, সতি-সন্তান বি. ল'ৰা-ছোৱালী, সন্তান, নাতি-পুতি children, offspring.

সতী বিণ. পতিব্ৰতা, সাধ্বী, chaste, virtuous. বি. পতিব্ৰতা তিৰোতা a chaste woman, শিৱৰ ভাৰ্য্যা, দক্ষৰ কন্যা the wife of Shiva. **সতী** যা মৰা স্বামীৰ চিতাত পৰি প্ৰাণ ত্যাগ কৰে। **সতীদাহ** স্বামীৰে সৈতে একে চিতাতে পুৰি মৰা কাৰ্য্য।

সতীৰ্থ বি. একে গুৰুৰ শিষ্য, হৰি-ভকত a fellow disciple.

সতীত্ব বি. সতী তিৰোতাৰ ধৰ্ম্ম, পতিব্ৰতা ধৰ্ম্ম chastity of a woman.

সতৃষ্ণ বিণ. সস্পৃহ, হেপাহ যুক্ত, একাগ্ৰে (সতৃষ্ণ নয়নে)।

সতেজ বিণ. তেজাল, বলবান vigorous.

সত্তা বি. স্থিতি, অস্তিত্ব, বিদ্যমানতা existence.

সত্ৰ, সত্ৰ বি. গোসাঁই, মহন্ত আৰু বৈষ্ণৱ সকল গোট খাই থকা ঠাই a Vaishnabite monastary in Assam. **সত্ৰাধিকাৰ, সত্ৰাধিকাৰী** সত্ৰৰ অধিকাৰী। **সত্ৰীয়া** বিণ সত্ৰসম্বন্ধীয়, সত্ৰৰ।

সত্ত্ব বি. ত্ৰিগুণৰ এক গুণ, সাত্বিক গুণ one of the inherent qualities of man, ৰস, সাৰ,

চৈতন্য, আত্মা, বল, শক্তি, পদাৰ্থ, সাহস, মন।

সত্য বিণ. সঁচা, যথাৰ্থ real, true. বি. সঁচা কথা truth, সজ আচৰণ righteous conduct, পৰীক্ষাৰে প্ৰমাণ কৰি স্থিৰ কৰা বিষয় a verified fact or truth, আদি যুগ the golden age, প্ৰতিজ্ঞা, শপত vow. **সত্যতা** বি যথাৰ্থতা। **সত্যকলীয়া** সত্যযুগৰ, অতি পুৰণি কালৰ। **সত্যনাৰায়ণ** বিষ্ণুৰ এটা স্বৰূপ। **সত্যনিষ্ঠ** সত্যপৰায়ণ। **সত্যবাদী** সঁচা কওঁতা। স্ত্ৰী. **সত্যবাদিনী**। বি. **সত্যবাদিতা**। **সত্যবান** সাবিত্ৰীৰ স্বামী। **সত্যভ্ৰষ্ট** সত্য বা অঙ্গীকাৰ নৰখা। **সত্যলোক** সাতলোকৰ একলোক। **সত্যসন্ধ** সত্যপ্ৰতিজ্ঞ, সত্যৰ পৰা ভ্ৰষ্ট নোহোৱা।

সত্যাগ্ৰহ বি. সত্য গ্ৰহণ, সত্য বা ন্যায্য অধিকাৰ ৰক্ষাৰ কাৰণে দৃঢ় প্ৰতিজ্ঞা।

সত্যে ক্ৰি. বিণ. নিশ্চয়ে, সত্য কৰি (শপত খোৱা মাত) truly, by truth.

সত্ত্ব বি সাৰ ভাগ essence, সাত্ত্বিক গুণ, ত্ৰিগুণৰ এটা গুণ the quality of goodness.

সত্বৰে ক্ৰি. বিণ. শীঘ্ৰে, বেগেতে quickly.

সত্ত্বে, **সত্ত্বেও** (অব্যয়) তথাপি, তো in spite of.

সথাথ সক ধা. আগ কৰ, দেৱতাৰ পূজালৈ আগধন ৰাখ।

সদন বি. গৃহ, ঘৰ, বাসস্থান a house, a palace.

সদয় বিণ. দয়ালু, মৰমিয়াল kind.

সদৰ বি. চহৰ, ৰাজকাৰ্য্য চলোৱাৰ কেন্দ্ৰ বা প্ৰধান স্থান town, head-quarters.

সদৰী বিণ. ব্যক্ত, জনাশুনা published, made public, সদৰ বা নগৰত থকা living in the town or metropolis. ক্ৰি. বিণ. **সদৰীকৈ**।

সদস্য বি. সভ্য, সভাসদ a member, যজ্ঞকাৰ্য্য সম্পাদক সকলৰ ভ্ৰম-সংশোধক আৰু বিধি প্ৰদৰ্শক।

সদাই 'সদায়' চোৱা।

সদাকাল বি. সৰ্ব্বতি কাল all time, eternity. **সদা** বি সৰ্ব্বদা, সদায়।

সদাগৰ বি. মহাজন, সাউদ a merchant. **সদাগৰী** বিণ. সদাগৰ সম্পৰ্কীয়, সদাগৰৰ।

সদাচাৰ বি. সজ ব্যৱহাৰ, সজ আচাৰ pious conduct. **সদাচাৰী** বিণ. সদাচাৰত প্ৰবৰ্ত্তা।

সদানন্দ বিণ. আনন্দময় joyful. বি. ঈশ্বৰ God.

সদায় ক্ৰি. বিণ. সৰ্ব্বতিকালে, সকলো সময়ত always. **সদাসৰ্ব্বদা** সকলো সময়তে।

সদাশয় বিণ. দয়াযুক্ত, ওখ ভাবৰ, সহৃদয় generous.

সদাশিৱ বি. শিৱ, মহাদেৱ Shiva.

সদৃশ বিণ. নিচিনা, একে আকৃতিৰ like, similar. বি. **সদৃশতা, সাদৃশ্য**।

সদৌ বিণ. সমুদায়, অখিল, সকলো all, whole, entire.

সদ্‌গতি বি. মুক্তি, আত্মাৰ মুক্তি বা উদ্ধাৰ salvation or emancipation of the soul, সুখ felicity.

সদ্‌গুণ বি. ভাল গুণ, উত্তম গুণ good quality.

সদ্‌ভাৱ বি. মিলা, প্ৰীতি, সৌহাৰ্দ্য friendly feeling.

সদ্যঃ, সদ্যহ, সদ্যে, সদ্যেহ ক্ৰি. বিণ. আজি, এতিয়া, সম্প্ৰতি today, now, at present.

সদ্যোজাত বিণ. নকৈ বা পোনে পোনে ওপজা newly or just born.

সধৰ্ম্মী বিণ. একে ধৰ্ম্মত চলা following the same religion, একেগুণ থকা possessing the same quality. বি. একে ধৰ্ম্মত চলা মানুহ। স্ত্ৰী. **সধৰ্ম্মিণী**।

সধৱা বিণ. স্বামী থকা, আয়তী having a living husband. বি স্বামী থকা তিৰোতা।

সধা সক. ধা. আনৰ দ্বাৰা সম্পন্ন কৰা, লোকৰ দ্বাৰা ধাৰৰ ধন খোজা।

সনসনা অক. ধা. গছ আদিৰ শুকান পাত লৰালে বা পলুৱে বগাই যাওঁতে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ।

সনাতন বিণ. চিৰকলীয়া, বহুকলীয়া eternal, ancient. বি. বিষ্ণু, শিৱ, ব্ৰহ্মা। স্ত্ৰী. **সনাতনী**।

সনা-পোতকা বি. মিহলাই কৰা লাড়ু, কেনেকি লগ লগোৱা বস্তু।

সনিৰ্ব্বন্ধ বিণ. অতিশয় আগ্ৰহযুক্ত, আন্তৰিক, অকপট importunate, earnest.

সন্ত বি. সাধু, মহন্ত, ধাৰ্ম্মিক লোক a saint, a pious man. বিণ. সত্য, নিত্য, স্থায়ী real, perpetual.

সন্ততি, সন্ততি বি. সন্তান, ল'ৰা-ছোৱালী offspring, child.

সন্তপ্ত বিণ. সন্তাপ পোৱা, শোকাকুল overcome with grief.

সন্তৰ্প সক. ধা. সন্তুষ্ট কৰ to gratify. বি. **সন্তৰ্পণ সন্তৰ্পণা** তৃপ্তি দিয়া বা খুৱাই ধুৱাই সন্তোষ কৰা কাৰ্য্য।

সন্তান বি পো বা জী, ল'ৰা-ছোৱালী a child.

সন্তাপ বি. অন্তৰৰ দুখ, মনৰ দুখ, শোক, বেজাৰ grief, sorrow. বিণ. **সন্তাপিত**। **সন্তাপহাৰী** বিণ. দুখ শোক গুচোৱা।

সন্তুষ্ট বিণ. অতিশয় তৃপ্ত, পৰিতৃপ্ত gratified, প্ৰসন্ন pleased. বি. **সন্তোষ, সন্তুষ্টি** আনন্দ, হৰ্ষ, তৃপ্তি

বিণ. সন্তোষিত। বি. সন্তুষ্টতা।

সন্তোষজনক বিণ. আনন্দ জন্মোৱা pleasing.

সন্ত্ৰস্ত বিণ. অতিশয় ভীত greatly terrified. বি সন্ত্ৰাস।

সন্দিকৈ বি. সাতঘৰীয়া আহোমৰ এঘৰ।

সন্দৰ্শন বি. সম্যক্ দৰ্শন, ভালকৈ চোৱা কাৰ্য্য।

সন্দিগ্ধ বিণ. সন্দেহ-যুক্ত, আশঙ্কা-যুক্ত suspicious, doubting.

সন্দিহান বি. সংশয়ী, সন্দেহকাৰী।

সন্দেশ বি. বাৰ্ত্তা, সমাচাৰ news, tidings, কাৰো সৈতে দেখা কৰিবলৈ যাওঁতে নিয়া ভেটী a present made to a gentleman at an interview, চেনি আৰু ছানাৰে কৰা এবিধ মিঠাই a kind of sweetmeat.

সন্দেহ বি. সংশয়, অনিশ্চয়তা uncertainty, doubt. সন্দেহ-জনক সংশয় জন্মোৱা doubtful.

সন্ধান বি ধেনুত কাঁড় জুৰি কৰা লক্ষ্য act of taking aim as with an arrow. অক. ধা. কাঁড মাৰ, শৰ মাৰ, বুজ, বাতৰি, উৱাদিহ news, clue, whereabout.

সন্ধি বি. মিলন স্থান, যোৱা junction, a joint, বাট, উপায় way, means, দুই ৰজা বা ৰাজ্য মিলেৰে থাকিবলৈ কৰা মীমাংসা peace, treaty, ব্যাকৰণত দুটা আখৰৰ মিলন। সন্ধিস্থল বি. সংযোগ বা মিলন হোৱা ঠাই। সন্ধি-পূজা মহাষ্টমী আৰু মহানবমীৰ সন্ধি সময়ৰ পূজা।

সন্ধিৎসু বিণ. সন্ধান কৰিবলৈ ইচ্ছুক।

সন্ধুক অক. ধা. লক্ষ্য কৰি, স্থিৰ দৃষ্টি কৰি।

সন্ধুক্ষণ বি মূৰ্চ্ছিত বা অজ্ঞান অৱস্থাৰ পৰা পোৱা পুনৰ জ্ঞান come to one's self.

সন্ধ্যা বি দিন আৰু ৰাতিৰ সন্ধিকাল (ৰাতিপুৱা, দুপৰীয়া আৰু গধূলি), হিন্দুৱে পুৱা, গধূলি আৰু দুপৰীয়া কৰা দেৱতাৰ উপাসনা, গধূলি সময় evening.

সন্নাহ বি. ৰণুৱাই পিন্ধা জাখৰ, কবচ an armour.

সন্নিকট বি. নিচেই-ওচৰ proximity.

সন্নিকৰ্ষ বি. নৈকট্য, ওচৰ চপা proximity.

সন্নিধান, সন্নিধি বি. ওচৰ, সমীপ proximity. গুণ বি. সান্নিধ্য। ক্ৰি. বিণ. সন্নিধানে।

সন্নিপাত, সনিপাত বি. বায়ু, পিত্ত আৰু কফৰ বিকাৰৰ পৰা হোৱা সাংঘাতিক জ্বৰ delirium. বিণ. সান্নিপাতিক।

সন্নিবিষ্ট বিণ. প্ৰবিষ্ট, সুমোৱা inserted. entered into.

সন্নিহিত বিণ. ওচৰৰ, নিকটবৰ্ত্তী *proximate*, near.

সন্ন্যাস, সন্ন্যাস, বি. সংসাৰৰ সুখ আৰু লেঠা এৰি ঈশ্বৰ চিন্তা কৰা কাৰ্য্য, বৈৰাগ্য ascetic life, এবিধ মূৰ্চ্ছা ৰোগ epilepsy. **সন্ন্যাসী, সন্ন্যাসী** বৈৰাগী, সন্ন্যাস ব্ৰত লোৱা মানুহ। স্ত্ৰী. **সন্ন্যাসিনী।**

সন্মত বিণ. মান্তি হোৱা, একমত হোৱা agreeing, concurring in, মিলা, মত দিয়া agreed.

সন্মতি বি. ইচ্ছা, মত, স্বীকাৰ assent, consent, অনুমতি approval.

সন্মাৰ্গ বি. সৎপথ।

সন্মান বি. মান্য, আদৰ, সম্ভ্ৰম respect, veneration. বিণ. **সন্মানিত** পূজিত, সমাদৃত।

সন্মিলন বি. সভা, সমিতি a meeting, a conference. স্ত্ৰী. **সন্মিলনী।**

সপতা বি. দা-কটাৰী আদিত মেলা ফাট বা চঁহা।

সপত্নী বি. সতিনী co-wife.

সপৰিবাৰে, সপৰিয়ালে ক্ৰি. বিণ. ভাৰ্য্যা ল'ৰা-ছোৱালী আদিৰে সৈতে with all the family members.

সপক্ষ বি. কোনো এক পক্ষৰ ফলীয়া, অনুকূল, আপোনাৰ ফলীয়া siding with, friendly. ক্ৰি. বিণ. **সপক্ষে।**

সপিণ্ড বি. সপ্তম পুৰুষৰ ভিতৰৰ জ্ঞাতি one within the seventh generation. **সপিণ্ডীকৰণ** প্ৰথম বছৰেকীয়া শ্ৰাদ্ধ।

সপুত্ৰক বিণ. পুত্ৰ থকা, সন্তানযুক্ত having a male child. **সপুত্ৰ-বান্ধৱে** ল'ৰা-ছোৱালী আৰু মিত্ৰিৰ কুটুমে সৈতে with family and friends.

সপোন বি. সমাজিক a dream.

সপ্ত বি. সাত seven. **সপ্ততি** সত্তৰি, সাত দহ seventy. **সপ্তদশ** সতৰ। **সপ্তদ্বীপা** সাতোটা দ্বীপ থকা। **সপ্তক** সপ্ত সংখ্যক। **সপ্তম** সাতৰ সংখ্যাৰ the seventh. **সপ্তদ্বীপ** জম্বু, প্লক্ষ, শাল্মলি, কুশ, ক্ৰৌঞ্চ, শাক আৰু পুষ্কৰ। **সপ্তধাতু** শৰীৰত থকা ৰস, তেজ, মঙহ, তেল, শুক্ৰ, মজ্জা আৰু অস্থি। **সপ্তমী** দুই পক্ষৰ সাত সংখ্যাৰ তিথি। **সপ্তৰ্ষি** মৰীচি, অত্ৰি, অঙ্গিৰা, পুলস্ত্য, পুলহ, ক্ৰতু, আৰু বশিষ্ঠ এই সাত জন ঋষি। **সপ্তৰ্ষি-মণ্ডল** সাত ভায়া the constellation ursa major. **সপ্তলোক** ভূঃ, ভুবঃ, স্বঃ, মহঃ, জনঃ, তপঃ আৰু সত্য এই সাত ভুবন।

সপ্তাহ বি. সাত দিন, বিশেষকৈ ৰবিবাৰৰ পৰা শনিবাৰলৈ সাত দিন week. **সপ্তাহী** বিণ. সাত দিনৰ weekly.

সপ্ৰমাণ বিণ. সঁচা বুলি প্ৰমাণ হোৱা proved.

সফল বিণ. ফল ধৰা, ফলৱন্ত bearing fruit, সাৰ্থক, সিদ্ধ হোৱা, লাভজনক fruitful, profitable, successful. বি. **সফলতা**।

সবকছো (পু. অ.) সবাকো, সকলোকে all.

সবংশে ক্ৰি. বিণ. পৰিয়াল বা বংশে সৈতে with family and kinsmen.

সবৰ্ণ বি. সমবৰ্ণ, সমজাতি, (ব্যাকৰণত) একেঠাইৰ পৰা উচ্চাৰণ হোৱা বৰ্ণ।

সবল বিণ. বলী, বল থকা strong, সাৰুৱা fertile.

সবহুৱা বিণ সবাহ সম্পৰ্কীয়।

সবাকো (সৰ্ব্বনাম) সমস্তকে, সকলোকে all.

সবাক্ চিত্ৰ বি. কথাছবি, চিনেমা talky, cinema.

সবান্ধৱে ক্ৰি. বিণ. বন্ধু-বান্ধৱ সমন্বিতে, মিতিৰ কুটুমে সৈতে with friends and relations.

সবাহ বি অনেক লোক গোট খাই কৰা উপাসনা, নৈবেদ্য আদি দি কৰা হৰি কীৰ্ত্তন public worship or Vishnu.

সবিতা বি. সূৰ্য্য the sun.

সবিনয় বি. বিনয়পূৰ্ণ humble.

সবিশেষ বিণ. সকলো কথা ভাঙি পাতি কোৱা giving detailed account.

সবুজ বিণ. সেউজীয়া green.

সব্যসাচী বি. অৰ্জ্জুন Arjuna.

সৰ্ব্ব সৰু বিণ. সকলোতকৈ সৰু youngest, smallest.

সভয় বিণ. ভয় কৰা, ভয় যুক্ত fearful, afraid.

সভা বি. সমিতি, সমাজ, মেল an association, an assembly, a meeting. **সভাপতি** যিজনে সভাৰ কাৰ্য্য পৰিচালনা কৰে president. স্ত্ৰী. **সভানেত্ৰী**। **সভাসদ** সদস্য, সভাত উপস্থিত থকা লোক। **সভা-শুৱনি** সমাজক শোভিত কৰা, বৰ ধুনীয়া।

সভ্য বি. সভাসদ, সমজুৱা a member of a society. বিণ. সমাজত থকা জ্ঞান বিদ্যা পোৱা, শিষ্ট, ভদ্ৰ civilised, educated, polite. বি. **সভ্যতা** শিষ্টতা, ভদ্ৰতা civil manners. সমাজ বা জীৱন যাত্ৰাৰ উৎকৰ্ষ civilization.

সম বিণ. সমান, তুল্য equal, similar খলা বমা নোহোৱা even.

সমকৰ্ম্মী বি. একে কাম বা ব্যৱসায়ত কাম কৰা মানুহ a co-worker.

সমকক্ষ বিণ. সমান শক্তি বা গুণৰ possessing equal power or merit.

সমকালিক বিণ. সমসাময়িক contemporary.

সমকেন্দ্ৰিক বিণ. এটা সাধাৰণ কেন্দ্ৰ থকা concentric.

সমকোণ বি. এটা সৰল ৰেখাৰ ওপৰত আন এটা সৰল ৰেখা থিয় হৈ দুয়ো ফালে কৰা সমান কোণ দুটাৰ এটা a right angle. **সমকোণী** বিণ. এটা সমকোণ থকা (ত্ৰিভুজ)।

সমক্ষে ক্ৰি. বিণ. কাৰো চকুৰ আগত, সমুখত in presence of, before

সমগ্ৰ বি. সমুদায়, সকলো all.

সমজুৰা বিণ. সমাজত বহা বা উপস্থিত থকা present in an assembly, সমাজ সম্পৰ্কীয় regarding a meeting or society, সভাসদ a member of a society.

সমজ্যা (পু. অ.) সমাজ, সমাজৰ মানুহ বিলাক society.

সমঞ্জস বিণ. সঙ্গত, উচিত, যুগুত proper, right, fit.

সমতল বিণ. সমান, ওখ চাপৰ নথকা plain.

সমতা বি. তুল্যতা, সমান হোৱা অৱস্থা similarity or equality.

সমথল বি.ভৈয়াম, সমভূমি plain.

সমদল বি. মিছিল, শোভাযাত্ৰা, দল বান্ধি যোৱা মানুহৰ-জুম a party, a procession ক্ৰি. বিণ. **সমদলে, সমদল সাজি** জাকেৰে জুম বান্ধি in a party or procession.

সমদৰ্শী বিণ. সকলোকে সমান দেখা, অপক্ষপাতী impartial. বি. **সমদৰ্শিতা, সমদৃষ্টি** সমভাৱ impartiality.

সমদ্বিবাহু বিণ. দুটা সমান বাহু থকা (ত্ৰিভুজ) having two equal sides.

সমধিক বিণ. বৰ বেছি very much.

সমনীয়া বিণ. সমান বয়সীয়া, একে শ্ৰেণীৰ of an equal rank or age. বি. একে বয়স বা শ্ৰেণীৰ মানুহ।

সমন্ধ 'সম্বন্ধ' শব্দৰ অপভ্ৰংশ।

সমন্ধি (অব্যয়) সম্বন্ধে, অনুকূলে, ফালে in favour of, towards.

সমন্ধীয়া বিণ. সম্বন্ধ থকা, সম্পৰ্কীয় related.

সমন্বয় বি. সম্বন্ধ, মিলন connection, union.

সমন্বিতে (অব্যয়) সৈতে, একেলগে together with.

সমবায় বি. মিলন union, যৌথ অনুষ্ঠান co-operation. **সমবায়-সমিতি** বি. কেবাজনে মূলধন গোটাই কাৰবাৰ কৰা লোক সমূহ co-operative society.

সমবাহু বি. তিনটা বাহু সমান থকা (ত্ৰিভুজ) equilateral.

সমবেত বিণ. সাম্মিলিত।

সমবেদনা বি. সহানুভূতি, আনৰ দুখত দুখ বোধ কৰা sympathy.

সমভাৱ বি. সমান অৱস্থা, নিৰপেক্ষতা impartiality.

সমভূমি বি. সমতল, ভৈয়াম level ground, plain.

সমমণ্ডল বি. গ্ৰীষ্ম-মণ্ডলৰ উত্তৰ আৰু দক্ষিণে হিম-মণ্ডলৰ সীমালৈ থকা পৃথিবীৰ কাল্পনিক ভাগ temperate zone.

সময় বি. কাল, বেলি, বতৰ time, season.

সময়স্থি বি. দুই পক্ষৰ সমানে লাভ বা হানি কৰি মিলোৱা কাৰ্য্য reconciliation.

সময়ৰ শৰ বি. উপযুক্ত কালত মৰা শৰ, যি কালত যি কাৰ্য্য কৰা উচিত।

সময়ে সময়ে ক্ৰি. বিণ. মাজে মাজে now and then.

সমৰ বি. যুদ্ধ, ৰণ war, battle. বিণ. **সামৰিক**।

সমৰাশি বি. যি অঙ্ক দুইৰে ভাগ কৰিব পাৰি even number.

সমৰ্থ বিণ. পাৰগ, শক্তি থকা able, capable, শক্তি, পাৰগতা ability, strength.

সমৰ্থন বি. কাৰো কথাত ভৰ দিয়া বা মত দিয়া কাৰ্য্য, কাৰো প্ৰস্তাৱত সন্মতি দিয়া কাৰ্য্য seconding or supporting. ক্ৰি. **সমৰ্থন কৰ**। **সমৰ্থক, সমৰ্থনকাৰী** বি. সমৰ্থন কৰোঁতা a supporter, a seconder.

সমৰ্প সক. ধা. গতা, অৰ্পণ কৰ, শোধাই দে to make over, to deliver. বি. **সমৰ্পণ** গতাই বা শোধাই দিয়া কাৰ্য্য। বিণ. **সমৰ্পিত**। **সমৰ্পণীয়** শোধাই দিবৰ যোগ্য।

সমল বি. বাট খৰচ, প্ৰবাসত খাবলৈ লগত নিয়া বস্তু provisions for a journey, eatables.

সমলয় বিণ. মিল হৈ শুনিবলৈ ভাল হোৱা, সুশ্ৰাব্য হোৱা harmonious.

সমলীয়া বিণ. প্ৰবাসত খাবলৈ বস্তু নিয়া, সমল যোগাওঁতা one who carries or supplies provisions.

সমলেখ বি. সমান গণনা, গড় হিচাপ an average.

সমষ্টি বি. মুঠ, অনেক অঙ্কৰ মুঠ a total, ভগ্নাংশৰ লগত থকা গোটা ৰাশি the whole number in a fraction.

সমসৰ বিণ. তুল্য, নিচিনা।

সমসাময়িক বিণ. সমকালিক contemporary.

সমস্ত বিণ. আটাই, সকলো, সৰ্ব্ব. all. বি. আটাইবিলাক। **সমস্তয়** (পু. অ.) সমস্ত।

সমস্যা বি. কঠিন প্ৰশ্ন, টান কথা puzzle, যি কথা মীমাংসা কৰা টান problem.

সমক্ষে ক্রি. বিণ. **সম্মুখত,** সাক্ষাতে, **আগতে** in presence of, before.

সমাগত বিণ উপস্থিত, আহি পোৱা arrived.

সমাগম বি. অহা যোৱা, যাতায়াত act of coming and going.

সমাচাৰ বি. খবৰ, বাতৰি news.

সমাচ্ছন্ন বিণ. সমাবৃত।

সমাজ বি. সভা, মেল assembly, meeting, **পৰস্পৰ** নিভৰশীল প্ৰাণী সমূহ society. বিণ. **সামাজিক।**

সমাজতন্ত্র সমাজ বা ৰাষ্ট্ৰৰ গঠন **সম্বন্ধীয়** মত, ইয়াত ব্যক্তিগত **প্রাধান্যৰ** লোপ হৈ সকলো বিষয়তে **সকলোৰে** সমান অধিকাৰ হয় socialism. **সমাজপতি** সমাজৰ মুখ্য **লোক।**

সমাজিক বি. সপোন a dream.

সমাদৰ বি. অতিশয় আদৰ, সন্মান regard, respect. **সমাদৃত** বিণ. **আদৰ** বা সন্মান পোৱা respected, welcome.

সমাধা, সমাধান বি. নিষ্পত্তি **মীমাংসা,** সম্পাদন act of performing or accomplishing. ক্রি. **সমাধা কৰ।**

সমাধি বি. ধ্যান, তন্ময়তা, বাহ্যজ্ঞান শূন্য হৈ কৰা ঈশ্বৰ চিন্তা deep meditation upon God, **কবৰ,** মৰিশালি grave, গভীৰ চিন্তা বা ভাৱনা contemplation. **সমাধিস্থ** বিণ. সমাধিত মগ্ন হোৱা। **সমাধিক্ষেত্ৰ** বি. সমাধিস্থান, মৈদাম।

সমান বিণ. সম তুল্য, একে পৰিমাণৰ equal, similar, ওখ চাপৰ নোহোৱা plain, বি. শৰীৰত থকা পঞ্চবায়ুৰ এক বায়ু। বি. **সমানতা।**

সমানুপাত বি. একতকৈ অধিক অনুপাতৰ সম্বন্ধ proportion.

সমানে সমানে নিজৰ সমান লোকেৰে সৈতে, জোৰে জোৰে।

সমান্তৰ বিণ. সমান ব্যৱধান থকা equidistant. **সমান্তৰাল** সমান দূৰত থকা parallel

সমাপন বি. সম্পন্নকৰণ, সমাপ্ত **কৰা** কাৰ্য্য completion. **সমাপক** বিণ. সমাপ্তকাৰী, পূৰক completing. স্ত্ৰী. **সমাপিকা।** (ক্রিয়া) যাৰ দ্বাৰা বাক্যৰ অৰ্থ শেষ কৰা হয়।

সমাপ্ত বি. শেষ কৰা, সম্পূৰ্ণ finished. **সমাপ্তি** বি. শেষ, সমাপন end, conclusion, finish, **সমাপতি** সমাপ্তি।

সমাৱেশ বি. একেলগ কৰা কাৰ্য্য act of putting together. বিণ. **সমাৱিষ্ট।**

সমাৰ বি. দ্বিতীয় বাৰ বোৱা হাল the second ploughing. **সমাৰ, সমাৰ বা** সক. ধা. দ্বিতীয়বাৰ মাটিত হাল বা to plough a second time.

সমাৰোহ বি. জাকজমক, আড়ম্বৰ, উৎসৱ pomp, grandeur.

সমাৰ্থক বিণ. একে অৰ্থ বুজোৱা বিভিন্ন শব্দ synonymous.

সমাবৰ্ত্তন বি. উলটি অহা কাৰ্য্য, ব্ৰহ্মচৰ্য্যৰ পাছত গৃহস্থধৰ্ম্মত প্ৰৱেশ। **সমালোচনা** বি. ভালকৈ কৰা আলোচনা, পৰামৰ্শ, আলচ, বিচাৰ criticism, review, consultation. **সমালোচন** সমালোচনা কৰা কাৰ্য্য। **সমালোচিত** বিণ. সম্পূৰ্ণৰূপে আলোচিত। **সমালোচক** বিণ. দোষগুণ বিচাৰক critic.

সমাস বি. ব্যাকৰণত একাধিক পদৰ একপদীকৰণ a grammatical mode of forming compound word.

সমাহাৰ বি. সংক্ষেপ, চুম্বক, সংযোগ abridged, a collection, an aggregate. বি. **সমাহৃত**।

সমাহিত বিণ. একাগ্ৰচিত্ত, সমাধিস্থ brought together, calm, absorbed in, concentrated.

সমিচাৰ বি. মুখে মুখে দিয়া বা লিখা উত্তৰ an answer, a reply (oral or written).

সমিতি বি. সভা, সমাজ, পৰিষৎ a meeting, an assembly.

সমিধ বি. হোমত ব্যৱহাৰ কৰা এবিধ কাঠ, যজ্ঞকাঠ a kind of tree.

সমিধান বি. মৌখিক উত্তৰ an oral answer or reply.

সমিল-মিল বিণ. মিলা-প্ৰীতি হোৱা, আকৌ মিল হোৱা reconciled.

সমীকৰণ বি. তুল্য বা একজাতীয় কৰণ, গণিতত জ্ঞাত ৰাশিৰ পৰা অজ্ঞাত ৰাশি নিৰূপণ, এক ৰাশি বা ৰাশি সমূহৰ সৈতে অন্য ৰাশি বা ৰাশি সমূহৰ সমতা নিৰ্দ্দেশ equation.

সমীক্ষণ, সমীক্ষা বি. আগগুৰি বিচাৰ, দৃষ্টি observation.

সমীচীন বি. সঙ্গত, উপযুক্ত, যোগ্য, উচিত fit, proper, suitable, right.

সমীপ বি. ওচৰ, নিকট nearness, proximity. বিণ. **সমীপৱৰ্ত্তী** ওচৰতে থকা।

সমীৰ, সমীৰণ বি. বায়ু, বতাহ air, wind.

সমুখ বি. আগফাল, সাক্ষাৎ front, presence. ক্রি. বিণ. **সমুখে** সাক্ষাতে, আগত।

দেখা দেখিকৈ কৰা ৰণ face to face fight.

সমুচয়, সমুচ্চয় বি. সংগ্ৰহ, সমাহাৰ, সমূহ।

সমুচিত বি. উচিত, উপযুক্ত, যথাযোগ্য proper, becoming.

সমুচ্ছ্বাস বি. আবেগ, স্ফূৰ্ত্তি। বিণ. **সমুচ্ছ্বাসিত**।

সমুৎপন্ন বিণ. উৎপন্ন হোৱা, ওপজা produced, born.

সমুৎপাটন বি. ছিঙি উভালি

পেলোৱা কাৰ্য্য, ধ্বংসকৰণ uprooting or destroying.

সমুৎপাটিত কৃদ. বিণ. উভলা, নষ্ট কৰা।

সমুদয়, সমুদায় বিণ. সমস্ত, সকলো all, entire. ক্রি. বিণ. **সমুদায়ে** গোটেই, তেনেই।

সমুদ্র বি. মহাসাগৰ, সাগৰ an ocean, a sea. বিণ. **সামুদ্রিক**।

সমুন্নত বিণ. অতি উন্নত। বি. **সমুন্নয়, সমুন্নয়ন**।

সমূলঞ্চে ক্রি. বিণ. মূলে সৈতে, শিপাৰে সৈতে with root and branch, totally.

সমূলি, সমূলে ক্রি. বিণ. সমুদায়ে, তেনেই entirely, totally.

সমূহ বি. জাক, জুম, গণ multitude, assemblage, a large number.

সমৃদ্ধি বি. সম্পত্তি, বিভূতি, ঐশ্বর্য্য wealth, property. বিণ. **সমৃদ্ধিমন্ত, সমৃদ্ধিশালী**।

সমে, সমেত ক্রি. বিণ. সৈতে, সহিতে with, in company with.

সমজোখ বি. সমান পৰিমাণ, দীঘল অনুসৰি পুতল।

সম্পত্তি বি. ধন, বস্তু, ঐশ্বয্য, বিভূতি wealth, property.

সম্পদ বি. ঐশ্বর্য্য, সৌভাগ্য, সুখ, মঙ্গল prosperity, good fortune, happiness.

সম্পন্ন বি. সম্পূর্ণ, নিষ্পন্ন, কৃত completed, accomplished, done. বি. **সম্পন্নতা**।

সম্পর্ক বি. সম্বন্ধ, মিত্রতা সংসর্গ relation, connection, contact.

সম্পৰ্কীয় বিণ. সম্বন্ধীয় connected, related.

সম্পাদ সক ধা. সম্পাদন কৰ, সম্পন্ন কৰ, সমাধা কৰ, to perform, to accomplish. **সম্পাদন, সম্পাদনা** বি. সমাপন accomplishment, সম্পাদকৰ কাম editing.

সম্পাদক বি. নির্ব্বাহক, অধ্যক্ষ secretary, সংবাদপত্রৰ প্রবন্ধাদি সংগ্রহ নাইবা গ্রন্থাদি ৰচনা কৰা অধ্যক্ষ a compiler, an editor. স্ত্রী. **সম্পাদিকা**। বিণ. **সম্পাদকীয়** সম্পাদকে লিখা অভিমত, সম্পাদক সম্পৰ্কীয় editorial. বিণ. **সম্পাদিত** edited.

সম্পাদ্য বিণ. পৰিচালনা কৰিব লগীয়া to be accomplished or done. বি. কোনো ৰেখা, কোণ বা ক্ষেত্রাদি আঁকিব লগীয়া প্রতিজ্ঞা a problem.

সম্পূর্ণ বিণ. সমাপ্ত, পৰিপূর্ণ, পূৰা completed, full, সফল accomplished, সমগ্র, সকলো all, whole. বি. **সম্পূর্ণতা**। **সম্পূর্ণৰূপে** ক্রি. বিণ. পূৰাকৈ completely.

সম্প্রতি ক্রি. বিণ. এতিয়া, সম্প্রতে,

বৰ্ত্তমান কালত now, at present. সাম্প্ৰতিক বিণ. বৰ্ত্তমান সময়ৰ of present time.

সম্প্ৰদান বি. দান, সমৰ্পণ, দিয়া কাৰ্য্য a gift, act of giving away, ব্যাকৰণত এটা কাৰক the dative case in grammar.

সম্প্ৰদা বি. অনেক কাল চলা আৰু শাস্ত্ৰৰ মতৰ দৰে বলবান ৰীতি established usage.

সম্প্ৰদায় বি. একে মতেতে চলা লোক সমূহ, একে ধৰ্ম্মতে প্ৰবৰ্ত্তা মানুহৰ দল, সঙ্ঘ, সমাজ sect, community following the same doctrine or tenet. বিণ. সাম্প্ৰদায়িক।

সম্প্ৰসাৰণ বি. সম্যক্ বিস্তাৰণ, ভালৰূপে বঢ়োৱা কাৰ্য্য।

সম্প্ৰীতি বি. প্ৰণয়, সন্তোষ।

সম্বৎসৰ বি. এবছৰ a full year.

সম্বদ্ধ বিণ. দৃঢ়বদ্ধ, সংযুক্ত।

সম্বন্ধ বি. সম্পৰ্ক, মিত্ৰতা relation, সংযোগ, সংসৰ্গ connection, (ব্যাকৰণত) জন্য, জনকতা আদি ভাব possessive case. সম্বন্ধীয় বিণ. সম্বন্ধীয়া, সম্পৰ্ক থকা। স্ত্ৰী. সম্বন্ধিনী। সম্বন্ধীয়, সম্বন্ধীয়া লগা ভগা, আত্মীয়।

সম্বৰ সক. ধা. সম্বৰণ কৰ, সামৰ।

সম্বৰণ বি. সামৰণ, দমন, সংযমন abandonment, control, restraint.

সম্বৰ্দ্ধন, সম্বৰ্দ্ধনা বি. উন্নতি, সৌভাগ্য prosperity, সন্মানকৰণ respectful welcome. সম্বৰ্দ্ধিত বিণ. বৃদ্ধিপ্ৰাপ্ত, সন্মানিত increased, respected. সম্বৰ্দ্ধক বিণ. বৃদ্ধি কৰোঁতা, সন্মান দেখাওঁতা।

সম্বল বি. সমল, বাট খৰচ, প্ৰবাসত খাবলৈ নিয়া বস্তু।

সম্বাদ বি. বাতৰি, সমাচাৰ, খবৰ news. সম্বাদপত্ৰ বাতৰি কাকত newspaper.

সম্বোধন বি. আহ্বান, মতাকাৰ্য্য act of addressing, ব্যাকৰণৰ এটা পদ a vocative case in grammar. সম্বোধনাৰ্থক বিণ. সম্বোধন বুজোৱা।

সম্ভৱ বিণ. ঘটাৰ আশা থকা, আগন্তুক থকা possible, probable, জন্ম হোৱা, ওপজা born, produced উৎপত্তি, জন্ম।

সম্ভাৱনা বি. হব বুলি অনুমান expectation, possibility. বিণ. সম্ভাৱিত expected. সম্ভাৱনীয়, সম্ভাব্য বিণ. হব বুলি অনুমান হয় probable.

সম্ভাৰ বি. সামগ্ৰী, পূজা-সবাহৰ উপহাৰ বা আৱশ্যকীয় বস্তু provisions, materials.

সম্ভাষণ বি. অভিনন্দন, মাতবোল কৰা কাৰ্য্য, আদৰণ discourse, conversation, a speech, an

address of welcome. **সম্ভাষা** আলাপ, কথোপকথন talk.

সম্ভূত বিণ. উৎপন্ন, জাত produced, born.

সম্ভূয় বিণ. মিলিত। **সম্ভূয় সমুত্থান** যৌথ কাৰবাৰ।

সম্ভেদ বি. সাৰমৰ্ম্ম, গূঢ় অভিপ্ৰায় purport, a secret meaning.

সম্ভোগ বি উপভোগ, সুখভোগ enjoyment, মৈথুন copulation.

সম্ভ্ৰম বি. আদৰ, সমাদৰ, মৰ্য্যাদা, সৎকাৰ respect, reverence, honour. **সম্ভ্ৰান্ত** বিণ. মৰ্য্যাদাশালী, মান্য respectable, honourable.

সম্মাৰ্জ্জন বি পৰিষ্কাৰ কৰণ, সৰা-পোঁচা কাৰ্য্য, ক্ষমা।

সম্মোহন বি. মদনৰ পাঁচ পাট শৰৰ এপাত one of the five arrows of Cupid. বিণ. মোহজনক, মুগ্ধকাৰক charming.

সম্যক্ বিণ. সকলো whole, যোগ্য proper, যথাৰ্থ true.

সম্যক্ৰূপে ক্ৰি. বিণ. সম্পূৰ্ণৰূপে, তেনেই fully, wholly.

সম্যকে ক্ৰি. বিণ. সম্পূৰ্ণৰূপে, সমুদায়ে।

সম্ৰাজ, সম্ৰাট বি. ৰাজাধিৰাজ, সাৰ্ব্বভৌম ৰজা, যি ৰজাৰ তলত অনেক তলতীয়া ৰজা থাকে an emperor, a paramount sovereign. **স্ত্ৰী. সম্ৰাজ্ঞী** মহাৰাণী।

সযত্ন বিণ. সচেষ্ট। **সযত্নে** ক্ৰি. বিণ. যত্ন সহকাৰে।

সয়ম্বৰ, সয়ম্বৰা বি. নিজে সমজুৰাৰ পৰা এজনক স্বামী বাছি লোৱা কাৰ্য্য। **সয়ম্বৰশাল** সয়ম্বৰ ঘৰ।

সয়ল বিণ সকলে, আটাই বিলাক।

সৰ বি. গাখীৰৰ ওপৰত চামনি মৰা তেলী ভাগ cream.

সৰ্ অক. ধা. খহি পৰ, এৰাই পৰ to drop, to fall down. **বি.** বেৰ আদি ভাগি ওলোৱা বাট an opening in a fence, হাবিৰ মাজৰ বাট a track in jungle. **সৰত কাণ দি** আওকাণ কৰ, শুনা ভাও জোৰ to turn a deaf ear.

সৰক অক ধা কোনো বস্তুৰ সৰ বা বিষ্কাই দি যা to pass through or under anything. **সৰকা** অক ধা. কোনো বস্তুৰ মাজেদি বা তলেদি যাবলৈ দে।

সৰগৰীয়া বিণ. সৰসৰীয়া, খকজা নলগা, অবাধ flowing, smooth, unobstructed.

সৰজামিন (ফা.) বি. দেশ, ৰাজ্য, সীমা।

সৰঞ্জাম বি. সঁজুলি, হাথিয়াৰ, আহিলা apparatus, instrument.

সৰণ খেৰ বি. নতুন ঘৰ-ছোৱা খেৰ new thatching grass.

সৰণি বি. বাট, পথ।

সৰপা, সোৰোপা বিণ. এলেহুৱা,

কামলৈ আওহেলা কৰা lazy, idle. ,বি. সৰপালি, সোৰোপালি।

সৰবজ্ঞান বি. সকলো জনা লোক, ভূত-ভৱিষ্যতৰ কথা কব পৰা মানুহ an omniscient person. বি. সৰব্জ্ঞানী।

সৰবন বিণ. তেনেই নতুন quite new.

সৰবৰাহ বি. যোগান, যোগাৰ কৰা, আয়োজন act of supplying, management.

সৰবৰহী বিণ. সকলোৰে সৈতে মিল, সকলোৰে ভাল পোৱা agreeable to all, popular.

সৰয় বি. পৰিশ্ৰমৰ ভাগ লৈ লোকক দিয়া জিৰণি relief, help in labour.

সৰবৎ, সৰপৎ বি. মিঠা পানী, টেঙা পানীৰ লগত চেনি মিহলাই কৰা মিঠা পানী।

সৰল বি. এবিধ ধুনীয়া পৰ্ব্বতীয়া গছ pine tree. বিণ. পোন, বেঁকা নোহোৱা straight, পোনপটীয়া, উদাৰ, অকপটীয়া straight forward, liberal, sincere. স্ত্ৰী. সৰলা। বি. সৰলতা। সৰল অঙ্ক মিশ্ৰ ভগ্নাংশক ভাঙি এটা ৰাশিলৈ অনা অঙ্ক a simplification.

সৰস বিণ. ৰসাল juicy, মিঠা, সোৱাদ sweet, agreeable.

সৰসৰ বি. শুকান বন-পাত আদিৰ ওপৰত কোনো বস্তু চোঁচৰাই নিলে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ। অক. ধা. সৰসৰা। বি. সৰসৰণি। ক্ৰি. বিণ. সৰসৰ কৰে।

সৰসৰীয়া বিণ. সৰগৰীয়া, অবাধ। সৰসৰি ক্ৰি. বিণ. সৰগৰীয়াকৈ, অবাধে।

সৰসিজ, সৰসিৰুহ বি. পদুমফুল, কমল lotus.

সৰসী বি. সৰোবৰ, পুখুৰি a lake, a tank.

সৰস্বতী বি. বাগ্দেৱী, বীণাপাণি, ভাৰতী, বিদ্যা আৰু কথাৰ দেৱী the goddess of learning, এখন প্ৰাচীন নদী।

সৰহ বিণ. অনেক, অধিক, বিস্তৰ many, much, abundant. ক্ৰি. বিণ. সৰহকৈ। সৰহীয়া বিণ. অধিক, বেছি, বহুত much, many, numerous. ক্ৰি. বিণ. সৰহীয়াকৈ।

সঁৰা বি. এবিধ বনৰীয়া গছ a kind of tree.

সৰা সক. ধা. তললৈ পেলা to cause to fall down, কোনো পাত্ৰৰ সৰু সৰু বিন্ধাই দি ছেকি বাহিৰ কৰ to cause to drop down.

সৰা সক. ধা. আনৰ হতুৱাই বাঢ়নীৰে পৰিষ্কাৰ কৰা to cause to be swept. সৰা-পোঁচা জাবৰ গুচোৱা আৰু মাটি-পানী লিপা।

সৰাল বি. নকৈ গজিবৰ কাৰণে চৰাইৰ পাখী সৰা আৰু পশুৰ শিং খহা কাৰ্য্য shedding of feathers or horns for renewal. সক. ধা. **সৰাল দি**।

সৰি বিণ. তুল্য, সদৃশ like, similar.

সৰিবৰি বিণ. প্ৰচুৰ, বহুত, বিস্তৰ abundant.

সৰিয়হ বি. এবিধ শাক জাতীয় তেল ওলোৱা গুটি থকা গছ mustard seed and its plant. **সৰিয়হৰ ফুল দেখ** মাৰৰ কোবত তত হেৰোৱা।

সৰিয়া সক. ধা. কোনো কামৰ নিমিত্তে মাত, আহিব বা যাবলৈ ক।

সৰীসৃপ বি. শৰীৰ বা বুকুৰে বগাই যোৱা জন্তু a reptile.

সৰু বিণ. ক্ষুদ্ৰ small, little, মিহি fine, বয়সত কম younger, minor, সামান্য, নীচ inferior, low. বি. ল'ৰাকাল childhood. **সৰু আই** খুতি, পানী চাঁমৰি the chicken pox, measles. **সৰু গাঁঠি** ভৰি আৰু কলাফুলৰ মাজৰ গাঁঠি বা জোৰা the ankle-joint. **সৰু ধেমালি** গায়ন-বায়নৰ বৰ ধেমালি বাজনা বজোৱাৰ আগতে বজোৱা বাজনা। **সৰুপানী** বি. ক্ষুদ্ৰ শৌচ, প্ৰস্ৰাব, মূত urine. **সৰু পানী ছোঁ** মূত।

সৰুৱা সক. ধা. আপদৰ পৰা উদ্ধাৰ কৰ to cause to escape from danger.

সৰুসুৰা বিণ. সৰু সৰু of small size, অলপীয়া of small quantity.

সৰোজ বি. কমল, পদুম a lotus.

সৰোবৰ বি. ডাঙৰ পুখুৰি a large tank.

সৰোৰুহ বি. কমল, পদুম a lotus.

সৰ্গ বি. কিতাপৰ পৰিচ্ছেদ, পুথিৰ অধ্যা chapter, a section of a book. **সৰ্গদেও, স্বৰ্গদেও** বি. আহোম ৰজা সকলৰ উপাধি a title of the Ahom kings.

সৰ সৰীয়া, সৰ্গৰীয়া বিণ. খকজা নলগা, সৰসৰীয়া। ক্ৰি. বিণ. **সৰসৰীয়াকৈ**।

সৰ্ত্ত বি. নিয়ম, চুক্তি, বন্দবস্ত a contract, an agreement.

সৰ্প বি. সাপ, ভুজঙ্গ a snake. **সৰ্পৰাজ** সাপৰ ৰজা, বাসুকি।

সৰ্ব্ব বি. সকলো, সমস্ত all, whole, শিৱ, বিষ্ণু। **সৰ্ব্বগ্ৰাস** চন্দ্ৰ বা সূৰ্য্যক সম্পূৰ্ণৰূপে ঢাকি ধৰা গ্ৰহণ a full eclipse. **সৰ্ব্বজনীন** সকলোৰে হিতকাৰী, বিখ্যাত universally known, famous. **সৰ্ব্বজান** সৰ্ব্বজ্ঞ সকলো কথা জনা, পূৰ্ণ জ্ঞানী all-knowing, omniscient. **সৰ্ব্বজ্ঞ** সৰ্ব্বজান, যি সকলো জানে all-

knowing, omniscient. বি. সৰ্ব্বজ্ঞতা।। সৰ্ব্বঢাক বিণ. সকলো বেমাৰ আৰোগ্য কৰা all-curing, সকলো মানুহে জনা public. সৰ্ব্বতিকাল বি. চিৰকাল, সদাই all time, ever. ক্রি. বিণ. সৰ্ব্বতিকালে। সৰ্ব্বত্র ক্রি. বিণ সকলো ঠাইতে, সকলো বিষয়ে। সৰ্ব্বথা ক্রি. বিণ সকলো প্রকাৰে। সৰ্ব্বদর্শী বিণ. সৰ্ব্বদ্রষ্টা all-seeing সৰ্ব্বদা, সৰ্ব্বদায় ক্রি. বিণ. সততে, সদায় always. সৰ্ব্বনাম বি. বিশেষ্যৰ পৰিবর্ত্তে ব্যৱহাৰ কৰা শব্দ pronoun. সৰ্ব্বনাশ বি. সমূলি নাশ বা ধ্বংস total destruction or loss. সৰ্ব্বব্যাপক বিণ. সকলো ঠাইতে বিদ্যমান থকা, সকলো ঠাই জুৰি থকা omnipresent, all-pervading. বি. সৰ্ব্বব্যাপকতা, সৰ্ব্বব্যাপিতা। বিণ. সৰ্ব্বব্যাপী সকলো ঠাইতে বিদ্যমান। সৰ্ব্বভক্ষ, সৰ্ব্বভক্ষ্য বিণ. সকলো বস্তুকে খোৱা all-devouring, omnivorous, অগ্নি, জুই fire. সৰ্ব্বভূতময় বিণ. সকলো প্রাণীৰে প্রাণ স্বৰূপ। সৰ্ব্বশক্তিমান বিণ. সকলোবিধ শক্তি থকা omnipotent. সৰ্ব্বশেষ বিণ. এটাইত কৈ পাছৰ last of all, অন্ত শেষ end. সৰ্ব্বসম্মতি বি. সকলোৰে, সম্মতি বা মত। ক্রি. বিণ. সৰ্ব্বসম্মতিক্রমে। সৰ্ব্বস্ব বি. সকলো ধন সম্পত্তি। সৰ্ব্বস্বান্ত বিণ. সকলো ধন সম্পত্তি নাশ হোৱা। সৰ্ব্বস্ব বি. সৰ্ব্বস্ব, সকলো ধন বস্তু, ধর্ম্মাচৰণৰ প্রধান অৱলম্বন। সৰ্ব্বাঙ্গ বি. গাৰ সকলো অঙ্গ। সৰ্ব্বাঙ্গ সুন্দৰ অতি সুন্দৰ, কতো দোষ নথকা। সৰ্ব্বাঙ্গীণ বিণ. সৰ্ব্বাঙ্গ ব্যাপক, সম্পূর্ণ। সৰ্ব্বাত্মা বি. পৰমেশ্বৰ the Supreme Being. সৰ্ব্বার্থ-সিদ্ধি বি. সকলো প্রয়োজন সিদ্ধি। সৰ্ব্বেশ্বৰ বি. সকলোৰে প্রভু বা গৰাকী the Lord of all, পৰমেশ্বৰ God, মহাদেৱ, শিৱ the God Mahadeva. সৰ্ব্বে-সৰ্ব্বা বিণ. সকলো কামতে নিজৰ প্রভুত্ব কৰা, একমাত্র কর্ত্তা all in all. সৰ্ব্বোত্তম বিণ. আটাইতকৈ ভাল, অতি উত্তম। সৰ্ব্বোপৰি ক্রি. বিণ. সকলোৰে ওপৰত। সৰ্ব্বৌষধি বি. অশুভ গ্রহৰ পৰা হোৱা অনিষ্ট গুচাবৰ কাৰণে গা ধোৱা পানীত মিহলাবলৈ বা আন ৰকমে ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ আৱশ্যকীয় বস্তু বা ঔষধ (মাংসী, হালধি, বচ, শৈলেয়, চন্দন, চঁপা-ফুল, কাফুৰ, মুৰামাংসী আৰু মুথা)।

সংলগ্ন বিণ. লগালগি, সংযুক্ত joined, connected.

সলনাসলনি বি. সলোৱা কাৰ্য্য, সালসলনি the act of exchanging.

সলনি বি. পৰিবৰ্ত্তন a change, পৰিবৰ্ত্তন কৰা বস্তু a substitute, প্ৰতিনিধি a representative.

সলা সক. ধা. এটা বস্তুৰ সলনি আন এটা বস্তু দে বা ল to exchange, পৰিবৰ্ত্তন কৰ to change.

সলি মাটি চাহ কৰা মাটি tilled land.

সলিল বি. পানী, উদক water.

সলিসিয়ান বিণ. বৰ চতুৰ, বৰ টেঁঙৰ shrewd, astute.

সশৰীৰে ক্ৰি. বিণ. শৰীৰেৰে সৈতে, সেঁা শৰীৰে with the corporeal frame.

সষ্টম বিণ. সাজু, কোনো কাম কৰিবলৈ প্ৰস্তুত ready for any work.

সসাগৰা বিণ. সাগৰেৰে সৈতে including the ocean.

সসাঙ্গ বি. সম্পূৰ্ণ, পৰিপূৰ্ণ complete, accomplished, সমূলি নষ্ট wholly destroyed.

সস্তা বিণ. কম দামৰ, সুলভ cheap.

সস্ত্ৰীক বিণ. পত্নীৰে সৈতে, ভাৰ্য্যাৰে সৈতে with wife.

স-সৈয়া বি. বুকেৰে যোৱা জন্তু, সাপ a reptile. বিণ. মিলিৰ পৰা, বৰ কথকি।

সহ সক. ধা. সহ কৰ to bear, to endure. বি. সহন।

সহ (অব্যয়) সৈতে, একেলগে with, together with.

সহকৰ্ম্মী বি. একেলগে একেঠাইতে কাম কৰা লোক colleague.

সহকাৰী বি. সহকাৰী assistant. স্ত্ৰী. সহকাৰিণী।

সহগামী বিণ. কাৰো লগত বা সঙ্গত যোৱা accompanying.

সহচৰ বি. অনুগামী, লগৰীয়া a companion. স্ত্ৰী. সহচৰী।

সহজ বি. স্বাভাৱিক গুণ, স্বভাৱ nature, character, অভ্যাস practice. বিণ. ঢিলা, উজু easy.

সহজানন্দ বি. পৰমেশ্বৰ।

সহজে ক্ৰি. বিণ. পৰিশ্ৰম নকৰাকৈ, অনায়াসে easily. **সহজজ্ঞান** বি. instinct. **সহজাত** বিণ. জন্মতে হোৱা inherent. **সহজাত-সংস্কাৰ** সহজ জ্ঞান instinct,

সহদেৱ বি. মাদ্ৰীৰ পুত্ৰ পঞ্চম পাণ্ডৱ, এবিধ মুগা বৰণীয়া সৰু চৰাই।

সহধৰ্ম্মিণী বি. ভাৰ্য্যা, ঘৈণী, পত্নী a wife.

সহধৰ্ম্মী বিণ. একে গুণ থকা possessing the same quality, একে ধৰ্ম্মৰ following the same religion.

সহন বি. ধৈৰ্য্য, সহি থাকিব পৰা শক্তি patience, endurance.

সহনীয় বিণ. সহিব পৰা bearable.

সহনশীল বিণ. সহিব পৰা গুণ থকা, ধীৰ forbearing, enduring. বি. **সহনশীলতা**।

সহবাস বি সংসর্গ, পতিপত্নী স্বৰূপে বাস কৰা cohabitation as husband and wife.

সহবেদনা বি. সমবেদনা, সহানুভূতি sympathy.

সহমৰণ বি. স্বামীৰে সৈতে একে চিতাতে দেহত্যাগ, সতীযোৱা কাৰ্য্য।

সহযাত্ৰী বি. সহগামী, একেলগে যোৱা।

সহযোগ বি. সংযোগ, সাহায্য, সহকাৰিতা co-operation. **সহযোগী** বিণ. আনে সৈতে একেলগে একে কাম কৰা লোক a colleague, co-operator. বি. **সহযোগিতা**।

সহস্ৰ বিণ. এক হাজাৰ a thousand.

সহস্ৰ নয়ন, সহস্ৰ লোচন বি. ইন্দ্ৰ Indra.

সহস্ৰনাম বিষ্ণু, দুৰ্গা আদিৰ এক হাজাৰ নাম থকা পুথি।

সহানুভূতি বি. সমবেদনা, অন্যৰ সুখত সুখী আৰু দুখী হোৱা ভাৱ sympathy, fellow-feeling.

সহায় বি. লগৰীয়া a companion, সাহায্যকাৰী a helper, পৃষ্ঠপোষক a patron. বি. **সহায়তা**।

সহিতে (অব্যয়) সৈতে, একত্ৰে with, together with.

সহিষ্ণু বিণ. সহি থাকিব পৰা, সহনশীল patient, enduring. বি. **সহিষ্ণুতা**।

সহৃদয় বিণ. সৎভাৱৰ, হৃদয়বান, উদাৰ good-hearted, magnanimous.

সহোদৰ বিণ. একে মাকৰ পৰা ওপজা born of the same mother. বি. একে মাকৰ পৰা ওপজা ভাই বা ককাই brother by the same mother. স্ত্ৰী. **সহোদৰা**।

সহ্য বিণ. সহিবৰ যোগ্য, সহিব পৰা bearable, tolerable.

সা সঙ্গীতৰ সপ্তস্বৰৰ প্ৰথম স্বৰ the first note in Indian music, মুখ মেলি ডিঙিৰ ভিতৰৰ পৰা কৰা শব্দ। বি. মুখৰ পৰা উলিওৱা ভাপ। ক্ৰি. **সা দি**।

সাইজ বিণ. সস্তা, কম দামত পোৱা cheap.

সাইলাস, সাইলাখ বিণ. দেখিবলৈ একে, সদৃশ, ঠিক তেনে similar, resembling.

সাউৎ কৰে ক্ৰি. বিণ. বেগতে, একে চোঁচাই with a rush, in the draught.

সাউদ বি. সদাগৰ, মহাজন, বেপাৰী a merchant, a trader.

সাং বিণ. অন্ত, ওৰ, শেষ finished, ended. বি. নাশ, ধ্বংস destruction, end.

সাংখ্য, সাঙ্খ্য বি. কপিলকৃত দৰ্শন শাস্ত্ৰ।

সাংঘাতিক 'সাঙ্ঘাতিক' চোৱাঁ।

সাংবাদিক বিণ. সংবাদ সম্বন্ধীয়, যি সংবাদ-পত্ৰ সম্বন্ধীয় কাম কৰে।

সাংসৰ্গিক বি. সংসৰ্গ জাত, সঙ্গৰ পৰা হোৱা relating to association.

সাংসাৰিক বিণ. সংসাৰ বিষয়ক, সংসাৰ সম্বন্ধীয় worldly, বিষয়ী, সংসাৰ কাৰ্য্যত বন্ধন থকা worldly minded.

সাওঁ বি. গ্ৰহণী ৰোগৰ প্ৰথম অৱস্থাত পেটৰ পৰা ওলোৱা সেঙুনৰ নিচিনা ৰগা বীজলীয়া বিষ্ঠা mucous matter voided by a person afflicted with dysentery.

সাঁকো বি. পকা দলং, খাৰৈ আদি পাৰ হবৰ কাৰণে পাৰি দিয়া বাঁহ কাঠ আদি a bridge, bamboo or timber laid across a strean to cross over.

সাঁচ বি দাগ, চেকা, চিন a mark, a stain, a scar, কোনো বস্তু ঢালি প্ৰস্তুত কৰা যন্ত্ৰ a mould. সাঁচ বহ, সাঁচ বান্ধ চিন লাগ to make a scar or stain.

সাঁচ সক. ধা. খৰচ নকৰাকৈ ৰাখ, সঞ্চয় কৰ to hoard, to lay up. সাঁচতিয়াৰ, সাঁচনিয়াৰ বি. সাঁচোতা, ধনবস্তু গোটাই ৰাখোঁতা one who hoards up money. সাঁচতীয়া, সাঁচনীয়া বিণ. সাঁচি থোৱা, গোটাই ৰখা hoarded. সাঁচন সাঁচি থোৱা কাৰ্য্য act of saving. বি. সাঁচোতা সাঁচতিয়াৰ। স্ত্ৰী সাঁচতী, সাঁচনী।

সাঁচি, সাঁচি গছ বি. ছালৰ পৰা পুথিৰ পাত তৈয়াৰ কৰা এবিধ গছ। সাঁচি-পাত সাঁচি গছৰ ছালৰ পৰা যুগুত কৰা এবিধ পুথি লিখা পাত। সাঁচিপতীয়া বিণ. সাঁচিপাতত লিখা (পুথি)।

সাঁচে-কাটে ক্ৰি. বিণ. লৰচৰ নোহোৱাকৈ in the same state.

সাঁচ ৰাখ বি. ধন বস্তু সাঁচি ৰাখি থোৱা গুণ।

সাঁজ বি গধূলি, বেলি মাৰ যোৱা সময়, এবাৰত কৰা আহাৰ evening, one meal. বিণ. সঁজীয়া।

সাঁজো বিণ বাহী নোহোৱা, বাহী গা ধুই শুচি হোৱা।

সাঁতৰ, সাঁতোৰ বি. হাত ভৰি

ল'বাই পানীত ওপঙা কাৰ্য্য act of swimming. অক. ধা. হাত ভৰি চপাই পানীত ওপঙি ফুৰ to swim সাঁতৰ মেল সাঁতুৰি দূৰলৈ যা।

সাঁথৰ বি. গুপ্ত অৰ্থ থকা এক বা অধিক ফাঁকি কথা a riddle.

সাঁফৰ বি. কোনো পাত্ৰৰ মুখৰ ঢাকনী a lid, a cover.

সাঁফি বি. হাড়ৰ জোৰাৰ ভিতৰৰ ভাগ a joint of the bones.

সাঁৰিয়া বি. বেচ নোলোৱাকৈ কোনো লোকৰ কামত সহায় কৰা মানুহ a man who helps in other's work gratis. ক্রি. সাঁৰিয়া মাত।

সাকাৰ বিণ. আকাৰ থকা, দেহধাৰী having a form or body.

সাখী বি. 'সাক্ষী' শব্দৰ অপভ্ৰংশ।

সাখী-গোপাল, সাক্ষী-গোপাল বি. পুতলা স্বৰূপ লোক, লোকৰ কথা মতে চলা লোক puppet.

সাগৰ বি. সমুদ্ৰ, মহাসাগৰ ocean, a sea.

সাগৰ-চেনি বি. এবিধ সোৱাদ কল a kind of sweet plantain.

সাগৰ-ফেনা বি. নাগফেনা a kind of cactus.

সাগৰ-সঙ্কাশ বিণ. সাগৰৰ দৰে দ আৰু বহল, বৰ গভীৰ deep and wide, as the ocean.

সাগ্নিক বিণ. অগ্নিহোত্ৰী, যজ্ঞৰ নিমিত্তে সদাই জুই ৰখা maintaining the consecrated fire.

সাগ্ৰ বিণ. আগযুক্ত having a sharp point.

সাগ্ৰহ বিণ. বৰ ইচ্ছুক, অতিশয় আগ্ৰহযুক্ত ardent, eager. ক্রি. বিণ. সাগ্ৰহে।

সংগ্ৰাম বিণ. পুৱাৰ পৰা সন্ধ্যালৈকে গোটেই 'সাগ্ৰামদিন' whole.

সাঙ্কেতিক বিণ. সংকেতকাৰক made known by a hint or sign. বি. সংক্ষিপ্ত উপায়েৰে বা কৌশলেৰে কৰা পূৰণ practice.

সাঙ্গ বিণ. পূৰ্ণাঙ্গ comprising all the parts.

সাঙ্গী, সাঙ্গীভাৰ বি. দুজন বা অধিক মানুহে লগলাগি একেভাল কান-মাৰিৰে নিয়া ভাৰ।

সাঙ্গীয়া বিণ. সাঙ্গী কৰিহে নিব পৰা, অকলে নোৱাৰা।

সাঙ্গোপাঙ্গ বি. আদ্যোপান্ত, আগে-গুৰিয়ে তেনেই the entire thing. ক্রি. বিণ. সাঙ্গোপাঙ্গে সম্পূৰ্ণ-ৰূপে, আদ্যোপান্তে, আগৰ পৰা গুৰিলৈ।

সাজোৰ বি. দুটা বা তাতকৈ অধিক জন্তুৰ ডিঙিয়ে ডিঙিয়ে জুটি দিয়া বান্ধ a yoking or tying together. সক. ধা. কেবাটাও জন্তুক একেলগে জোঁটি।

সাজ্যাতিক বিণ. প্ৰাণ নাশ কৰা, মাৰাত্মক, নাশকাৰী fatal, deadly.

সাজ সক. ধা নিৰ্ম্মাণ কৰ, গঢ়, যুগুত কৰ to construct, to build, to prepare, কল্পনা কৰি উলিয়া to invent. বি. আকৃতি, গঢ়গতি form, বাতি কঁহী আদি পাত্ৰ utensils.

সাজ বি. গাত পিন্ধা কাপোৰ বা অলঙ্কাৰৰ সঁজুলি a suit of clothes, a dress, a set of ornaments, দেৱতাক উছৰ্গা কৰি দিয়া খোৱা বস্তু eatables offered to a god ক্ৰি. সাজ কৰ।

সাজভৰি (পু. অ.) অক. ধা. সাজপাৰ কৰে।

সাজতোলা, **সাতোলা** বি. দিহিং আদি সত্ৰৰ মেধিৰ নিচিনা বিষয়া।

সাজ দি অক. ধা. ভূষিত বা পোহৰ হ।

সাজ-পাৰ বি. পোছাক, গহনা পাতি dress, clothes and ornaments.

সাজনি (পু. অ) বি. সাজ-পাৰ।

সাজা বি. শাস্তি, দণ্ড punishment.

সাজি-কাচি, **সাজি পাৰি** ক্ৰি. বিণ সাজ-পাৰ পিন্ধি, পিন্ধি উৰি, সাজু হৈ being well-dressed or -prepared.

সাজি-মাটি, **চুজি-মাটি** বি. খাৰৰ গুণ থকা এবিধ মাটি—ইয়াৰে কাপোৰ আদি ধোৱা হয় fuller's earth.

সাজু বিণ. কোনো কামৰ নিমিত্তে তৈয়াৰ বা প্ৰস্তুত, সষ্টম ready to do something.

সাজুক বিণ. জোখত সমান of the exact measure or proportion.

সাজৈত বিণ. কোনো বস্তুৰ সজাত নিপুণ, অতিশীঘ্ৰে সাজিব পৰা skilful, dexterous.

সাঞ্চি সক. ধা. সাঁচি, সঞ্চয় কৰি।

সাঠন বি. সমৰ্থ, শক্তি, পাৰগতা power, ability.

সাত বিণ. ছয় আৰু এক seven. **সাতত্ৰিশ** (ছ) সাত অধিক ত্ৰিশ thirtyseven. **সাত-চাৰ** সাতগুণে বঢ়া।

সাত-পাঁচ গুণ ভাবেমান কথা বিবেচনা কৰ, আগ গুৰি ভাবি চা consider the pros and cons.

সাত-পুৰুষীয়া বিণ. সাতাম্ পুৰুষীয়া।

সাতচল্লিশ (ছ) বিণ. সাত অধিক চল্লিশ, ৪৭ সংখ্যা।

সাত-শত্ৰু বিণ. উগ্ৰ বা ডাঙৰ শত্ৰু deadly enemy.

সাতষষ্টি বিণ. তিনি কুৰি সাত sixty-seven.

সাতসত্তৰ বিণ. তিনি কুৰি সত্তৰ seventy seven.

সাতস'ৰী বি. ডিঙিত ওলমাই পিন্ধা সাতখেৰীয়া মণি a necklace of seven strings.

সাতহি (পু. অ.) সৈতে, লগত with.

সাতাইশ (ছ) একুৰি সাত twenty-seven.

সাতানব্বৈ, সাতানৈ বিণ. সাত অধিক নব্বৈ ninetyseven.

সাতাম্ পুৰুষীয়া বিণ. সাত পুৰুষৰ দিনৰ, পুৰণি কলীয়া ancestral, ancient.

সাতান্ন বিণ. দুকুৰি সতৰ fifty-seven.

সাতাশী বিণ. চাৰি-কুৰি সাত eightyseven.

সাতে (পু. অ.) সৈতে, সহিতে।

সাতে পাঁচে, সাতে সতৰে ক্রি. বিণ. আগ গুৰি ভাবি চাই under these circumstances.

সাত্ত্বিক বিণ. সত্ত্বগুণ যুক্ত, সৎগুণ থকা, সাধু honest, virtuous.

সাত্যকি শ্ৰীকৃষ্ণৰ ৰথৰ সাৰথি।

সাদৰ বি আদৰ, চেনেহ, আদৰেৰে কৰা চেনেহ respect, love, kindness, মৰমৰ লোক a beloved. স্ত্রী. সাদৰী।

সাদৃশ্য বি. তুল্যতা, সদৃশতা resemblance, similarity.

সাধ সক. ধা. সিদ্ধি কৰ, সাধন কৰ, পূৰ্ণ কৰ to accomplish, to fulfil, বৰ মাগ to ask for, পাব লগীয়া ধন বা বস্তু খোজ to demand, (ব্যাকৰণত) শব্দ বা ধাতুৰ ৰূপান্তৰ কৰ to decline or conjugate. অক. ধা. কোনো কাৰ্য্যৰ সিদ্ধিৰ কাৰণে যত্ন কৰ to strive. বি. সাধন অৰ্চ্চন, আৰাধনা। বিণ. সাধিত। সাধক বি. সিদ্ধি কৰোঁতা, পূৰ্ণ কৰোঁতা a performer, সিদ্ধপুৰুষ one who has attained his object through meditation, সেৱক, পূজক a devotee. স্ত্রী. সাধিকা। সাধনা বি. উপাসনা, আৰাধনা, মিনতি, সিদ্ধিলাভ কৰিবলৈ চেষ্টা আৰু যথা বিহিত কাৰ্য্য। সাধনি, সাধনিদাৰ বি. ৰাজহ বা কৰ সাধি ফুৰা বিষয়া a tax-collector. সাধনী বি কৰ বা ৰাজহ আদায় কৰিবলৈ আদেশ দিয়া (জাননী)।

সাধা বিণ. সৰল, নম্ৰ plain, simple.

সাধাৰণ বি. উমৈহতীয়া, সকলোৰে স্বত্ব থকা, অনেকত চলা বা খটা general, belonging to many, common, সুলভ, সামান্য common, ordinary. ক্রি. বিণ. সাধাৰণতে।

সাধাৰণতন্ত্ৰ প্ৰজাৰ প্ৰতিনিধিসকলৰ দ্বাৰা ৰাষ্ট্ৰ পৰিচালনা republic, democracy.

সাধিত বিণ. সম্পন্ন, সম্পাদিত done, accomplished.

সাধু বিণ. ধৰ্ম্মপৰায়ণ, ধাৰ্ম্মিক, pious, virtuous, শিষ্ট civil, polite, উৎকৃষ্ট বা সংস্কৃত (ভাষা) classical. বি. **সাধুতা**। **সাধু-কথা** বি. কোনো উপদেশ দিবৰ কাৰণে সজা কথা a moral tale, a story. **সাধুবাদ** (পু. অ.) বি. প্ৰশংসা, ধন্যবাদ।

সাধোঁতা বি. পাবলগীয়া ধন খোজা লোক, যি সাধে one who asks for payment of money. স্ত্ৰী. **সাঁধতী**।

সাধ্বী বিণ. পতিভক্তিপৰায়ণা, ধাৰ্ম্মিকা chaste, virtuous. বি. সতী, পতিব্ৰতা।

সাধ্য বিণ. সিদ্ধি কৰিব পৰা, ফল লাভ কৰিব পৰা practicable, সাধন কৰাৰ শক্তি বা ক্ষমতা ability or power. **সাধ্যমানে** ক্ৰি. বিণ. পৰাপক্ষত, শক্তি অনুসাৰে as much as can be done. **সাধ্যহীন** বিণ. শক্তি নথকা, অপাৰগ incapable. **সাধ্যাতীত** বিণ. সাধ্যৰ অতীত, অসাধ্য beyond one's ability, strength or power.

সান সক. ধা. মোহাৰি লগ লগা, মিহলা to mix, ঘঁহ, লিপ to smear, to plaster over. কৃদ. বি. **সানন, সনা**। কৃদ. কৰ্ত্তা. **সানোঁতা**। স্ত্ৰী. **সানতী**।

সান-মিহলি বিণ. বৰকৈ মিহলি হোৱা, খেলিমেলি হোৱা, নানাতৰহৰ mixed up, miscellaneous.

সানুনয় বিণ. বিনীত, মিনতিযুক্ত humble. ক্ৰি. বিণ. **সানুনয়ে**।

সান্ত্বনা বি. প্ৰবোধ consolation.

সান্দহ বি. ভজা চাউল খুন্দি কৰা খাদ্য, কৰাই coarse powder of parched rice. বিণ. **সান্দহুৱা**। সান্দহ খোৱা বাতি তল যা সুবিধা বা উপায় নষ্ট হ।

সান্দি বি. সহজে সোমাব নোৱৰা ঠাই a place difficult of access. সাত সান্দি অতি দুৰ্গম ঠাই।

সান্ধ্য বিণ. সন্ধ্যা সম্বন্ধীয়, সন্ধ্যা সময়ৰ।

সান্নিধ্য বি. সামিপ্য, নৈকট্য।

সান্নিপাতিক বিণ. বায়ু, পিত্ত, কফ —এই তিনি ধাতুৰ বিকাৰৰ পৰা উৎপন্ন হোৱা। **সান্নিপাতিক জ্বৰ** বি. বিকাৰ জ্বৰ Typhoid fever.

সাপ বি. সৰ্প, ভুজঙ্গ a snake, a serpent সাপ মাৰি নেগুৰত বিষ থ কোনো এটা কাম শেষ কৰি অলপতে বাকী ৰাখ।

সাপ-কটা বি. মৌথাপ, এবিধ চৰাই।

সাপেক্ষ (অব্যয়) অপেক্ষা কৰা, অন্য

বিষয়ৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল dependent, conditional.

সাফল সক. ধা. সফল বা সিদ্ধি কৰ, ফলযুক্ত হ to become fruitful. **সাফল্য** বি. সফলতা।

সাবট সক. ধা. আঁকোৱালি ধৰ, দুই বাহুৰে মেৰাই ধৰ to embrace, to entwine. বি. আলিঙ্গন। সক. ধা সাবটি ধৰ, সাবট মাৰি ধৰ সাবট।

সাবটা বি. দুটা বস্তু লগ লগাই ধৰিবা বান্ধি ৰখা যতন a clamp, a clip. **সাবটা-সাবটি** পৰস্পৰে পৰস্পৰক আলিঙ্গন কৰা কাৰ্য্য।

সাম, সামবেদ বি. চাৰি বেদৰ তৃতীয় বেদ the third of the Vedas.

সামগ্ৰী বি. লাগতীয়াল বস্তু, দ্ৰব্য provision, article.

সামঞ্জস্য বি. পৰস্পৰ মিল, সঙ্গতি fitness, agreement.

সামন্ত বি. তলতীয়া ৰজা a feudatory chief.

সাময়িক বিণ. নিৰ্দ্দিষ্ট সময়ত হোৱা, অলপ সময় থকা, উপযুক্ত সময়ত হোৱা periodical, temporary, reasonable.

সামৰ সক. ধা. ভালকৈ ৰাখ, যতনেৰে চপাই থ to keep with care, চপাই কোঁকাই ভালকৈ ল to put on properly, শেষ কৰ to conclude. বি. **সামৰণ, সামৰণি** শেষ conclusion.

সামৰাজ, সাম্ৰাজ্য বি. সামন্ত ৰাজ্য, সমূহ প্ৰজা।

সামৰিক বিণ. সমৰ সম্বন্ধীয়, যুদ্ধৰ martial, relating to war, ৰণত লগা used in war.

সামৰ্থ, সামৰ্থ্য বি ক্ষমতা, যোগ্যতা ability.

সামাজিক বিণ. সমাজ বা সভা সম্বন্ধীয় relating to a meeting or assembly, সাম্প্ৰদায়িক relating to a society or sect, সমাজ বান্ধি থকা social. বি. **সামাজিকতা**।

সামান্য বিণ. সাধাৰণ, বিশেষত্ব নথকা common, ordinary, ক্ষুদ্ৰ, অলপীয়া ordinary, trifling. বি. **সামান্যতা**।

সামিষ বিণ. মাছ-মাংস থকা consisting of fish or meat.

সামিপ্য বি. নিকট, ওচৰ nearness, vicinity. বি. পঞ্চবিধ মুক্তিৰ এবিধ।

সামুদ্ৰ বি. সাগৰ সম্বন্ধীয়, সাগৰত উৎপন্ন হোৱা।

সামুদ্ৰিক বি. মানুহৰ হাত চাই শুভাশুভ গণনা কৰা বিদ্যা palmistry, সমুদ্ৰ সম্বন্ধীয় belonging to the sea.

সাম্প্ৰদায়িক বিণ. কোনো সম্প্ৰদায়ত

ভুক্ত, বিশেষ সম্প্ৰদায় সম্পৰ্কীয় belonging to a sect.

সাম্বৎসৰিক বিণ. বছৰেকীয়া annual.

সাম্য বি. সমতা, তুল্যা equality, similarity, মনৰ ৰাগ-দ্বেষ আদি বৰ্জ্জিত অৱস্থা।

সাম্ৰাজ্য বি. সম্ৰাটৰ অধীন বা এক শাসনৰ অন্তৰ্গত ৰাষ্ট্ৰসমূহ empire.

সায়ংকাল বি. গধূলি বেলা evening.

সায়ক বি. শৰ, বাণ an arrow.

সায়াহ্ন বি. দিনৰ শেষ ভাগ evening.

সাযুজ্য বি. পাঁচবিধ মুক্তিৰ এবিধ, পৰমেশ্বৰত লয় হৈ পোৱা মুক্তি union.

সায়েৰ (পু. অ.) বি. প্ৰভু, স্বামী master.

সাৰ বি. গছৰ মাজৰ টান বা উত্তম অংশ, গছৰ মজ্জা the heart of a tree, বস্তুৰ ঘাই বা ভাল ভাগ the essence or main part of anything. বিণ. অতি প্ৰয়োজনীয়, প্ৰধান essential, principal.

সাৰ বি. শস্য বঢ়াবৰ নিমিত্তে দিয়া গোবৰ আদি manure, মানুহৰ ধাতুৰ বিকাৰত হোৱা এক প্ৰকাৰ ৰোগ।

সাৰ বি. কোনো বস্তু গাত লাগিলে হোৱা বোধ, চেতন, টোপনিৰ অভাৱ sensation, wakefulness. **সাৰ পা** জাগ্ৰত হ to wake.

সাৰ অক. ধা. ৰক্ষা পৰ, আপদৰ পৰা উদ্ধাৰ পা to escape. সক. ধা. ৰাঢ়নীৰে পৰিষ্কাৰ কৰ sweep.

সাৰঙ্গ বি. বিষ্ণু বা শ্ৰীকৃষ্ণৰ ধনু the bow of Vishnu or Krishna. **সাৰঙ্গধৰ, সাৰঙ্গপাণি** বিষ্ণু, শ্ৰীকৃষ্ণ।

সাৰথি বি. ৰথ চলাওঁতা a charioteer, সঙ্গী, সহায় a helper.

সাৰদা বি. সৰস্বতী, বাগ্দেৱী, এবিধ বীণ the goddess of learning, a kind of lute.

সাৰল্য বি. সৰলতা।

সাৰস বি. বক জাতীয় ডাঙৰ চৰাই। স্ত্ৰী. **সাৰসী**।

সাৰা-শাস্তি বি. কঠোৰ যন্ত্ৰণা severe pain.

সাৰাংশ বি. আচল বা প্ৰধান ভাগ essential part.

সাৰি (পু. অ.) বি. সাৰ, গম, বোধ।

সাৰু (পু. অ.) সাৰ, তত্ত্ব।

সাৰুৱা বিণ. সাৰ থকা, বলী fertile, সাৰাংশ থকা having real worth, সাৰ ফুটা mature.

সাৰূপ্য বি. পাঁচবিধ মুক্তিৰ এবিধ, ঈশ্বৰ তুল্য ৰূপ পোৱা।

সাৰে ক্ৰি. বিণ. টোপনি নহাকৈ in waking state.

সাৰেং বি. বক জাতিৰ এবিধ ডাঙৰ চৰাই a kind of crane.

সাৰে-সাৰ (পু. অ.) নিশ্চয়, ঠিক।

সাৰোগত বিণ. অতি প্ৰয়োজনীয় বা ঘাই বুলি মানি লোৱা, নিশ্চিত।

সাৰৌপ (অনু. শব্দ) জুলীয়া বস্তু খোৱাত বা বেতেৰে কোবোৱাত হোৱাৰ নিচিনা শব্দ।

সাৰ্থক বিণ. সফল, অৰ্থযুক্ত, উদ্দেশ্য সিদ্ধি হোৱা successful, bearing fruit. বি. **সাৰ্থকতা**।

সাৰ্ব্বজনিক বিণ. সকলো লোক সম্বন্ধীয়।

সাৰ্ব্বজনীন বিণ. সৰ্ব্বসাধাৰণৰ হিতকৰ, সৰ্ব্বজনবিদিত, সকলোৰে প্ৰয়োজনীয়।

সাৰ্ব্বত্ৰিক বিণ. সকলো ঠাইৰ উপযোগী, সৰ্ব্বত্ৰব্যাপী।

সাৰ্ব্বভৌম বি. চক্ৰবৰ্ত্তী ৰজা, সম্ৰাট an emperor.

সাৰ্ষ্টি বি. মুক্তি বিশেষ liberation.

সাল বি. শল মাছৰ নিচিনা এবিধ মাছ, এবিধ ডাঙৰ সুকাঠী গছ।

সালগ্ৰাম, শালগ্ৰাম বি. বিষ্ণুৰ মূৰ্ত্তি স্বৰূপে পূজা কৰা এবিধ শিল।

সালঙ্কৃত বিণ. অলঙ্কাৰেৰে ভূষিত, সুসজ্জিত। স্ত্ৰী. **সালঙ্কৃতা**।

সাল-সলনি বি. পৰস্পৰে সলনি কৰা কাৰ্য্য, পালপাতি কাম কৰা কাৰ্য্য, পৰিবৰ্ত্তন exchange, act of working by turns, alteration. **সালৈ** বি. অসমীয়া হিন্দুৰ এটা জাতি।

সালোক্য বি. পাঁচ বিধ মুক্তিৰ এবিধ, ঈশ্বৰেৰে সৈতে একে লগত বাস কৰা মুক্তি।

সাৱধান বিণ. মনোযোগী, সতৰ্ক attentive, careful. বি. **সাৱধানতা**। ক্ৰি. বিণ. **সাৱধানে**।

সাৱশেষ বিণ. অৱশেষ হোৱা, সম্পূৰ্ণ, বাকী নথকা complete. ক্ৰি. বিণ. **সাৱশেষে**।

সাৱহিতে ক্ৰি. বিণ. সতৰ্ক হৈ carefully.

সাৱিত্ৰী বি. সূৰ্য্যৰ অধিষ্ঠাত্ৰী দেবী, অশ্বপতি ৰজাৰ কন্যা, সত্যবানৰ ভাৰ্য্যা, ব্ৰহ্মাৰ পত্নী।

সাৱিত্ৰী-পতিত বিণ. উপযুক্ত সময়ত লগুণ নিদিয়াত হোৱা পতিত।

সাৱিত্ৰী-ব্ৰত বি. জেঠ মাহৰ শুক্ল পক্ষৰ শেহৰ তিনি দিনত লঘোনে থাকি কৰা ব্ৰত।

সাৱ্যস্ত বিণ. প্ৰমাণিত, সঁচা বুলি ধৰি লোৱা proved, accepted as true.

সাষ্টাঙ্গে ক্ৰি. বিণ. মূৰকে আদি কৰি গাৰ আঠ অঙ্গ মাটিত লগাই।

সাহ বি. সাহস, নিৰ্ভয়তা, নিৰ্ভীকতা courage, boldness.

সাহচৰ্য্য বি. সঙ্গ, সহায়তা।

সাহজিক বিণ. স্বাভাৱিক, অভ্যস্ত habitual, অভ্যাসৰ পৰা শিকা acquired by practice.

সাহন, সাহোন বি. সম্পত্তি property.

সাহস বি. নিৰ্ভয়তা courage. বিণ. **সাহসিক, সাহসী** সাহিয়াল brave. স্ত্ৰী. **সাহসিকী, সাহসিনী**।

সাহায্য বি. সহায়, সহায়তা assistance, aid.

সাহিত্য বি. কাব্য-শাস্ত্ৰ, চিত্তাকৰ্ষক ৰচনা literature. **সাহিত্যৰথী** সাহিত্য শাস্ত্ৰত পাৰ্গত লোক। **সাহিত্যিক** বিণ. সাহিত্য সম্বন্ধীয়, সাহিত্যসেৱী।

সাহিয়াল বিণ. সাহ থকা, সাহসী courageous, brave.

সাক্ষৰ বিণ. আখৰ জনা, পঢ়িব৷ জনা educated.

সাক্ষাৎ বিণ. চকুৰ আগত, প্ৰত্যক্ষ, মূৰ্ত্তিমান bodily present, দেখা-দেখি, লগ পোৱা meeting, interview. ক্ৰি. বিণ. **সাক্ষাতে** চকুৰ আগতে in the presence of. ক্ৰি. **সাক্ষাৎ কৰ**।

সাক্ষী বি. কোনো কাৰ্য্য বা ঘটনা দেখা লোক, যাৰ পৰা কোনো কথাৰ প্ৰমাণ পোৱা যায় a witness, testimony of a fact. **সাক্ষী দি, সাক্ষী ক** কোনো কাৰ্য্যৰ বা ঘটনাৰ প্ৰমাণ দে। **সাক্ষী ল** সাক্ষীৰ পৰা কোনো কথাৰ প্ৰমাণ ল। **সাক্ষী মান** সাক্ষী বুলি স্বীকাৰ কৰ। **সাক্ষ্য** সাখীয়ে কোৱা কথা, সাখীৰ জবানবন্দী the deposition of a witness.

সি (সৰ্ব্বনাম) সেই (পুৰুষ) he, সেই (বস্তু) it. (বিণ. সৰ্ব্ব.) সেই that.

সি সক. ধা. বেজীৰে প্ৰস্তুত কৰ, দুখণ্ড কাপোৰ বেজীৰে জোৰা লগা to sew. কৃদ. বি. **সিয়ন**' **সিয়া** কৃদ. বিণ. বেজী-সূতাৰে জোৰা দিয়া।

সিংখাপ বি. গুণাৰ ফুল তোলা, পাটৰ কাপোৰ brocade.

সিংহ বি. ডিঙিত কেশৰ বা দীঘল নোম থকা আৰু বৰ বলী এবিধ বনৰীয়া জন্তু, পশুৰাজ, কেশৰী a lion, (জ্যোতিষত) পঞ্চম ৰাশি the sign Leo, অইন শব্দৰ লগত যোগ হলে বলবান বা শ্ৰেষ্ঠ বুজায় (পুৰুষ সিংহ) grand. স্ত্ৰী. **সিংহী**।

সিংহৰাৰ, সিংহদুৱাৰ বি. ৰজাৰ নগৰ বা টোললৈ সোমোৱা ঘাই দুৱাৰ বা বাট, the principal entrance to a city or palace. **সিংহনাদ** বি. সিংহৰ গৰ্জ্জন, যুদ্ধত কৰা হুঙ্কাৰ। **সিংহল, সিংহলদ্বীপ** বি. লঙ্কা দ্বীপ Ceylon. **সিংহৰস্কন্ধ** সিংহৰ কান্ধৰ দৰে ধুনীয়া কান্ধ। **সিংহবাহিনী** দুৰ্গা। **সিংহাসন** বি. সিংহৰ মূৰ্ত্তিৰ ওপৰত স্থাপিত দেৱতাৰ প্ৰতিমা থোৱা বা ৰজা বহা আসন।

সিয়ঁাৰ অক. ধা. আনৰ কথা বা কামৰ ভাও ধৰি অঙ্গি-ভঙ্গি কৰি বিদ্ৰূপ কৰ to mimic for jest, মুখ ভেঙুচিয়াই উপহাস কৰ।

সিঁয়াৰা-সিঁয়ৰি বি. এজনে আন এজনক সিয়ঁাৰি বিদ্ৰূপ কৰা কাৰ্য্য।

সিকটা সক. ধা. বেয়া সোৱাদ পাই

বা ভাল নোপোৱা কথা শুনি বেঁকা কৰ (মুখত খাটে) to make crooked.

সিকি বি. এমহা, চাৰি অনা one-fourth of a rupee, চাৰি ভাগৰ এভাগ a quarter. **সিকিটীয়া** বিণ. এসিকি মূলৰ।

সিক্ত বিণ তিতা, জেকা moistened.

সিচ্ সক. ধা. ছটিয়া, নিক্ষেপ কৰ, ছাটি মাৰি দূৰলৈ পেলা, ছটিয়াই শস্য ব to sprinkle, to scatter. বি. **সিচন, সেচন। সেচক** বিণ. যি সিচে। কর্ত্তা. **সিচোঁতা।** স্ত্রী. **সিচঁতী।**

সিচনী বি পানী-সিচা সঁজুলি, লাচনী a baling utensil, a scoop.

সিচৰি, সিচৰতি বিণ. ছটিয়াই দিয়াৰ দৰে অনেক ঠাই জুৰি থকা scattered about.

সিজ অক. ধা. তাপ পাই গলিত বা কোমল হ, সিদ্ধ হ to be boiled. or cooked, সিদ্ধ হ সমাধা হ, to be done, to be performed.

সিজা সক. ধা. পাক কৰ, সিদ্ধ কৰ to boil, to cook, সমাধা কৰ, সম্পন্ন কৰ to accomplish. **সিজোৱা** বিণ. সিদ্ধ হোৱা, বন্ধা boiled, cooked. **সিজা** বিণ. পকা, সিদ্ধ, শিষ্ট honest, perfect.

সিজু বি. বগা আঠা আৰু কাঁইট যুক্ত কদৈঁসিৰীয়া গছ cactus.

সিটা বি. কোনো বস্তুৰ ৰস চেপি উলিয়াই পেলোৱা জাবৰ the dregs or refuse of any substance from which the juice has been extracted.

সিথান বি. 'সিতান' শব্দৰ অপভ্রংশ।

সিদিনা বি. অলপ দিনৰ আগত এদিন the other day. ক্রি. বিণ. কেইদিনমান আগৰ এদিনত on the other day. **সিদিনাই** ক্রি. বি. সেই দিনতে on that very day. **সিদিনাখন** সেইদিনা, সেই দিনত the other day, some time ago. **সিদিনাখনেই** সেই দিনাই।

সিদ্ধ বিণ. সফল, পূর্ণ, সিজা, সাধনাৰ বলত অলৌকিক শক্তি পোৱা fulfilled, accomplished, cooked, having supernatural faculties. বি. বিদ্যাধৰ বিলাকৰ নিচিনা একশ্রেণীৰ উপদেৱতা a demi-god. **সিদ্ধকাম** বিণ. পূর্ণকাম having the desire fulfilled. **সিদ্ধহস্ত** বিণ. কোনো কামত বা বিষয়ত পাৰ্গত expert.

সিদ্ধান্ত বি. মীমাংসা, আলোচনা কৰি স্থিৰ কৰা মত a logical conclusion. settlement of disputed point. **সিদ্ধান্ত-পত্র** বি. মীমাংসা-পত্র। **সিদ্ধান্ত** বি. সিজোৱা চাউল, ভাত cooked rice, a

written decision. **সিদ্ধার্থ** বিণ. যাৰ মনোৰথ সিদ্ধ হৈছে successful, বুদ্ধদেৱ Buddha.

সিদ্ধি বি. সফলতা, সাধনাৰ দ্বাৰা ইষ্ট লাভ, জয়লাভ fulfilment of an object, success, অণিমাদি অষ্টবিধ ঐশ্বৰ্য্য লাভ, ভাং ganja. **সিদ্ধিজনক** বিণ. সিদ্ধি জন্মোৱা। **সিদ্ধিদাতা** বি. বাঞ্ছা পূৰ্ণকাৰী, ফলদাতা। স্ত্ৰী. **সিদ্ধিদাত্ৰী, সিদ্ধিদায়িনী**।

সিধা বি. ৰান্ধি খাবলৈ দিয়া খোৱা বস্তু, ভোজনী uncooked eatables provided to a guest.

সিধাপাতি সিধা আৰু তাৰ লগৰ সকলো আৱশ্যকীয় বস্তু।

সিন্দুৰ বি. সধবা তিৰোতাই কপালত ফোঁট লোৱা ৰঙা গুৰি vermilion.

সিন্ধি বি. চুৰ কৰিবৰ কাৰণে ঘৰত সোমাবলৈ চোৰে বেৰৰ তলে খন্দা গাঁত a hole made under a wall by a thief. ক্রি. **সিন্ধি দি, সিন্ধি খান্দ**।

সিন্ধু বি. সমুদ্ৰ, সাগৰ the ocean or sea, ভাৰতৰ এখন ডাঙৰ নৈ the Indus.

সিন্ধুঘোটক বি. সাগৰত থকা এবিধ চাৰিঠেঙীয়া জন্তু, জল-ঘোটক a sea-horse.

সিন্ধুৰা বি. এটা ৰাগিণীৰ নাম

সিপৰীয়া বিণ. নৈৰ আন পাৰত থকা, নৈৰ সিপাৰৰ existing or residing on the opposite bank of a river. ক্রি. বিণ, **সিপাৰে**।

সিপুৰী বি. যমপুৰী the region of death.

সিফলীয়া হ মৃত্যু প্ৰাপ্ত হ to die.

সিফাল বি. বিপৰীত ফাল the other side. ক্রি. বিণ. **সিফালে**।

সিবাই ক্রি. বিণ. সিবাৰ, আকৌ এবাৰ once more, again.

সিবৈচা ক্রি. বিণ. ইয়াৰ আগৰ বাৰত on the previous occasion.

সিভিতি ক্রি. বিণ. সিফালে to the other side.

সিম্‌সিমীয়া বিণ. হিমৰ দৰে অলপ অলপকৈ পৰা, কিনকিনীয়া drizzling. ক্রি বিণ. **সিম্‌সিম্ কৰে**।

সিমান (সৰ্ব্ব.) সেই পৰিমাণৰ, সেই জোখৰ so much, so many. ক্রি. বিণ. সেই পৰিমাণে, সেই জোখেৰে so much.

সিয়ন বি. বেজী-সূতাৰে সিয়া কাৰ্য্য act of sewing. **সিয়নি** বেজী সূতাৰে কৰা কাম a seam. **সিয়নিত শোৱা** আনৰ শ্ৰম বা অৰ্থৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰা, কৃপণ।

সিয়া সক. ধা. আনৰ হতুৱাই বেজীৰে কাম কৰা to cause to be sewed. বিণ. **সিয়া**।

সিয়ান বিণ. টেঙৰ, ধূৰ্ত্ত, চতুৰ clever, sharp, cunning.

সিয়েই (সৰ্ব্বনাম) সেই মানুহেই বা বস্তুৱেই that very man or thing.

সিৰ্ বি. ধমনী, তেজ চলাচল কৰা নাড়ী an artery, a vein, সিৰৰ নিচিনা দীঘলীয়া উঠঙা a rib or prominent line.

সিৰ-ফুটা বিণ. নাম জলা, অৱস্থাপন্ন prominent, having a position or status.

সিৰ্ সিৰ্ (অনু. শব্দ) সিৰৰ মাজেদি কিবা অসুখ বা জাৰ সোমাই যোৱা যেন বোধ হোৱা বুজাবলৈ ব্যৱহাৰ কৰা মাত। সিৰ্সিৰণি কৃদ. বি. সিৰ-সিৰোৱা বেদনা। সিৰ্-সিৰা অক. ধা. সিৰ্ সিৰ্ কৰা।

সিৰা বি. সিৰৰ জোৰা বা গাঁঠিত হোৱা এবিধ ৰোগ—ইয়াৰ কেবা-বিধো। দাঁতসিৰা দাতৰ আলু উখহে। পিয়াহ সিৰা তিৰুতাৰ পিয়াহ উখহে। সিৰা অণ্ডকোষৰ সিৰ উখহি হোৱা বেদনা।

সিৰামুৰি বি. দুৰ্ব্বলতা নাইবা তেজ নচলাৰ কাৰণে হাতৰ আঙুলিৰ সিৰ কোঁচ খাই হোৱা বেদনা a cramp of the fingers.

সিৰিক বি. সিৰ বা গাৰ কোনো অংশ অকস্মাৎ কঁপি উঠা বা তাত জাৰ সোমোৱা যেন বোধ। অক. ধা. সিৰিক কৰ, সিৰিক কৰি উঠ। ক্রি. বিণ. সিৰিক কৰে, সিৰিকাই।

সিৰিকিয়া অক. ধা. পেট পকাওঁতে মুখে পানী উলিয়া।

সিৰিপ সৰু আছাৰিৰ কোবৰ নিচিনা মাত।

সিৰিপনী বি. চেকনী, বাঁহৰ এছাৰি a switch.

সিৰীয়া বিণ. সিৰ বা দীঘলীয়া ঢৌ থকা having long prominent lines.

সিলুটি বি. অইন ফাল, সিপিঠি the other side.

সীতা বি. জনক ৰজাৰ জীয়েক, ৰামৰ ভাৰ্য্যা।

সীতা তল বি. মাটিৰ তলৰ পৰা ওলোৱা এবিধ তেল earth-oil, petroleum.

সীমন্তোন্নয়ন বি. গৰ্ভৱতী তিৰোতাৰ চতুৰ্থ, ষষ্ঠ বা অষ্টম মাহত কৰা সংস্কাৰ বিশেষ।

সীমা, বি. দুডৰা মাটিৰ মাজৰ চিন a boundary line, কোনো এডৰা মাটিৰ শেষ বা অন্ত a limit. সীমা-বৈৰী বি. সীমা ঠেলি আনৰ মাটি দখল কৰা শত্ৰু। সীমা-মূৰিয়লি সীমাৰ মূৰত বা ওচৰত থকা।

সীমা-সঞ্চাৰ বি. ওচৰলৈ অহা, ওচৰ চপা।

সীৰ, সীৰলু বি. হাল বাওঁতে হোৱা নাঙলৰ লোৰ a furrow. সীৰলুৱা বিণ. নাঙলৰ সীৰলু উঠি থকা অৰ্থাৎ মৈয়াই সমান নকৰা furrowed.

সীসিয়নি (অনু. শব্দ) আবত কঁপি মুখেৰে কৰা সী সী শব্দ, পানী উতলিবৰ সময়ত হোৱা শব্দ a hissing sound. অক. ধা. সীসিয়া।

সীহ বি. এবিধ কোমল আৰু অলপতে গলাব পৰা বৰ গধুৰ ধাতু lead.

সু (উপসর্গ) উত্তম, ভাল good, শুভ, মঙ্গলজনক auspicious, অতিশয়, বহু much, excess.

সুং সক. ধা. আঘ্ৰাণ কৰ, গন্ধ ল to smell.

সুঁই বি. গিলোতে নিশ্বাসৰ নেলীত খুন্দা খাই হোৱা অসুখ, চৰ্চ্চৰণি।

সুঁতি বি. নৈৰ ঠেঙুলি, সৰু সোঁতা a small branch of a river.

সুকঠিন বিণ. অতিশয় কঠিন, বৰ টান very difficult.

সুকপাল বি. সৌভাগ্য fortune, prosperity. সুকপলীয়া কপালী, ভাগ্যৱন্ত fortunate.

সুকৰ বিণ. উজু, টিলা easy, practicable.

সুকলম বিণ. উজু, টিলা, সহজ, বাধা-বিঘিনি নথকা not difficult. ক্রি. বিণ. সুকলমে কোনো বাধা নোহোৱাকৈ, সহজে without obstruction, with ease.

সুকাঠী বিণ. সাৰ থকা টান গছ hard and lasting.

সুকীয়া বিণ. বেলেগ, আনৰ সম্পর্ক বা ভাগ নথকা, নিজা separate, having no partner, one's own. ক্রি. বিণ. সুকীয়াকৈ।

সুকীর্ত্তি বি. সুখ্যাতি fame, glory.

সুকুমাৰ বিণ. নিচেই অলপ বয়সীয়া very young, লাহৰী, অতি কোমল fine, delicate. স্ত্রী. সুকুমাৰী, সুকুমাৰ মতি কোমল মতি। সুকুমাৰ কলা fine arts.

সুকৃত, সুকৃতি বি. সৎকর্ম্ম, পুণ্য a good deed, a pious act.

সুকৃতী বিণ. সৎকর্ম্মকাৰী, পুণ্যবান।

সুকোমল বিণ. অতি কোমল, বৰ ঢিলা, বৰ নৰম tender, soft.

সুখ বি. আনন্দ, সন্তোষ, তৃপ্তি happiness, pleasure, সম্পদ prosperity. সুখকৰ বিণ সুখজনক, সুখদায়ক pleasant. স্ত্রী সুখকৰী। সুখদায়ক বিণ. সুখকৰ causing happiness. স্ত্রী. সুখদায়িনী, সুখদায়িকা। সুখাবহ বিণ. সুখজনক। সুখভাগী বিণ. সৌভাগ্যযুক্ত। সুখসাধ্য বিণ. অনায়াসে কৰিব পৰা। সুখাভিলাষী বিণ. সুখবাঞ্ছাকাৰী। স্ত্রী. সুখাভিলাষিনী। সুখার্থী বিণ. সুখাভিলাষী। স্ত্রী. সুখার্থিনী।

সুখী বিণ. আনন্দিত, সুখত থকা, সম্পদযুক্ত happy, glad, prosperous. স্ত্রী. সুখিনী। সুখীয়া বিণ. সুখত ডাঙৰ দীঘল হোৱা, দুখ বন নকৰা আলসুৱা। সুখত,

সুখেৰে ক্রি. বিণ. দুখ নোপোৱাকৈ, সুখেৰে সৈতে। সুখোদয় বি. সুখৰ উৎপত্তি।

সুখ্যাতি বি. যশস্যা, সুনাম, সুকীৰ্ত্তি praise, reputation, fame.

সুগত বি. বুদ্ধদেৱ।

সুগঠন বিণ. সুন্দৰ, ধুনীয়া, সুন্দৰ আকৃতিৰ।

সুগঢ়ি বিণ. ধুনীয়া, নিখুত fault-less, well-shaped.

সুগন্ধ বি. ভাল গন্ধ, সুবাস sweet smell, fragrance. বিণ. সুগন্ধি সুবাসযুক্ত fragrant.

সুগম বিণ. অনায়াসে যাব পৰা, বুজিব পৰা, কৰিব পৰা easily passable, উজু, ঢিলা easy.

সুগৰী, সুগৰী পহু বি. এবিধ সৰু পহু the barking deer.

সুগুণ বি. ভাল স্বভাৱ, ভাল গুণ, উপকাৰ good quality, merit, benefit.

সুগ্রীব বি. বান্দৰৰ ৰজা, বালীৰ ভায়েক, ৰামৰ বন্ধু।

সুঘ্রাণ বি. সুগন্ধ good smell.

সুচৰিত, সুচৰিত্র বি. সৎস্বভাৱ good conduct. সৎস্বভাৱী well-behaved. স্ত্রী. সুচৰিত্রা।

সুচল বি. সুযোগ, কোনো কাৰ্য্যৰ উপযুক্ত সময় বা ঠাই advantage, opportunity. বিণ. উজু, সুগম easy, convenient.

সুচা অক. ধা. ভালকৈ ভাবি চা, চিন্তা কৰ to think or consider carefully.

সুচাৰু বিণ. অতি সুন্দৰ excellent. ক্রি. বিণ. সুচাৰুৰূপে, সুচাৰুকৈ।

সুছন্দ বিণ. শুৱনি handsome.

সুজন বি. সজ লোক, সাধু লোক a virtuous or honest man.

সুজ্ঞান বিণ. জ্ঞানী, বুধিয়ক wise, clever.

সুঠাম বি. শুৱনি, ধুনীয়া handsome.

সুত বি. খজুৱতি বা বেদনা কম হোৱাৰ পৰা বোধ কৰা সুখ বা তৃপ্তি pleasing sensation.

সুত বি. পুত্র, পো a son. স্ত্রী. সুতা।

সুত বি. ধাৰে দিয়া ধনৰ বাঢ়ি interest on a loan.

সুত্ কৰে ক্রি. বিণ. সুকক্ কৰে, কোনোৱে নজনাকৈ stealthily.

সুতনি বি. প্রবোধ, সান্ত্বনা, দুখ-বিপদৰ সময়ত দিয়া বুজনি consolation.

সুতৰাং (অব্যয়) সেই কাৰণে, সেই হেতু therefore, hence.

সুতল বি পৃথিবীৰ তলৰ ষষ্ঠ খলপা।

সুতুলি বি. ল বাই মুখেৰে বজোৱা এবিধ বাদ্য a whistle made of clay. সুতুলি-পিঠা গুৰ, পিঠাগুৰি মিহলাই তেলত ভজা পিঠা।

সুথিল বিণ. শান্ত, বিঘিনি শূন্য quiet,

free from danger. বি. শান্তিপূৰ্ণ কাল।

সুদৰ্শন বি. বিষ্ণুৰ চক্ৰ the discus of Krishna. বিণ. সুদৃশ্য, শুৱনি good-looking.

সুদিন বি. শুভদিন, ভাল দিন auspicious day, a fine day, সৌভাগ্যৰ দিন prosperity.

সুদীৰ্ঘ বিণ বৰ দীঘল very long.

সুদুৰ্লভ বিণ. অতি দুৰ্লভ very scarce.

সুদূৰ বিণ. বহু দূৰ very far.

সুদৃঢ় বিণ. অতিশয় কঠিন, বৰ টান very firm or hard.

সুদৃশ্য বিণ. সুন্দৰ, দেখিবলৈ ভাল।

সুধন্বা বি. উত্তম ধনুৰ্ধাৰী, বীৰ। a good archer, a warrior, সেই নামেৰে এজন ৰজা।

সুধা বি. অমৃত, দেৱতাসকলৰ খোৱা বস্তু nectar, the food of the immortals. সুধাংশু বি. সুধাকৰ, চন্দ্ৰ, জোন the moon. সুধাকৰ, চন্দ্ৰ, জোন the moon. সুধানিধি চন্দ্ৰ the moon. সুধাময় বিণ. অমৃতৰ নিচিনা, বৰ সোৱাদ nectar like, very sweet.

সুধী বি. বিদ্বান, জ্ঞানী learned, wise.

সুধীৰ বিণ. বৰ ধীৰ বা শান্ত গম্ভীৰ steady, grave.

সুনাম বি. সুকীৰ্তি, সুযশ fame, reputation.

সুনিপুণ বিণ. সুদক্ষ, পটু very skilful, clever.

সুনিশ্চিত বিণ. ভালকৈ নিশ্চয় কৰা, সঠিক well-ascertained.

সুনীতি বি. সৎ-আচৰণ সজ নীতি a good conduct, a good rule, ধ্ৰুৱৰ মাক।

সুনেহ (পু. অ.) বি. স্নেহ, মৰম।

সুন্দৰ বি. উত্তম, মনোহৰ, দেখিবলৈ ধুনীয়া good, charming. স্ত্ৰী. সুন্দৰী শুৱনী, ৰূপৱতী। বি. শুৱনী তিৰোতা।

সুপক্ক বিণ. সুসিদ্ধ well-cooked, ভালকৈ পকা well-ripe.

সুপথ বি. ভাল বাট বা পথ a good road, সজ আচৰণ a good conduct.

সুপাত্ৰ বি. ভাল দৰা a suitable bridegroom স্ত্ৰী. সুপাত্ৰী।

সুপি বি. সৰু সোপা, অলপীয়া ভাল বস্তুৰ সমূহ a small mass or heap.

সুপ্ত বিণ. নিদ্ৰিত, শোৱাৰ দৰে শান্ত হৈ থকা sleeping, dormant. বি. সুপ্তি।

সুপ্ৰভাত শুভ প্ৰভাত good morning.

সুপ্ৰসন্ন বিণ. অতি প্ৰসন্ন highly pleased.

সুফল বি. সুসিদ্ধি good result. **সুফলা** প্রচুৰ ফল উৎপাদিকা।
সুবলিত বিণ. ধুনীয়াকৈ কুন্দোৱা, ঘূৰণীয়া round.
সুবাস বি. সুগন্ধ fragrance. বিণ. **সুবাসিত** ভাল গোন্ধ থকা fragrant.
সুবিচাৰ বি. উত্তম বা নাষ্য বিচাৰ।
সুবিদিত বিণ. ভালকৈ জনা well-known.
সুবিধা বি. সুচল, সুযোগ convenience.
সুবুদ্ধি বি. উত্তম বুদ্ধি, উত্তম পৰামৰ্শ useful advice, ভাল বুদ্ধি থকা intelligent.
সুবেল বি. চিত্ৰকূট পৰ্ব্বত।
সুবোধ বিণ. সৎবুদ্ধি যুক্ত। **সুবোধ্য** বিণ. অনায়াসে বুজিব পৰা।
সুভগা বিণ. নাৰী, পতিপ্ৰিয়া beloved or favourite as a wife.
সুভাগ বি. সৌভাগ্য good fortune. স্ত্ৰী. **সুভাগিনী, সুভাগী**।
সুভাষিত বি. সুকথিত।
সুমঙ্গল বি. সৌভাগ্য। বিণ. মঙ্গলজনক lucky, auspicious. বিণ. **সুমঙ্গলীয়া**।
সুমতি বি সজমতি, উত্তম বুদ্ধি good disposition. বিণ. উত্তম বুদ্ধি থকা wise.
সুমথিৰা বি. কমলা টেঙা the orange.
সুমধুৰ বিণ. অতি মধুৰ, বৰ সোৱাদ very sweet, delicious.
সুমন্ত্ৰ বি. দশৰথ ৰজাৰ মন্ত্ৰী আৰু সাৰথি।
সুমৰ সক. ধা. স্মৰণ কৰ, সোঁৱৰ, মনত পেলা to recollect, to recall. বি. **সুমৰণ**।
সুমা সক. ধা. ভিতৰলৈ নে, প্ৰবেশ কৰা to cause to enter, to thrust into.
সুমিত্ৰা বি. দশৰথৰ পত্নী, লক্ষ্মণৰ মাক।
সুমুৱা সক. ধা. অইনৰ হতুৱাই ভিতৰলৈ কোনো বস্তু প্ৰবেশ কৰা বা নিয়া to cause to be taken in or thrust into.
সুমেৰু বি. পৃথিবীৰ উত্তৰ মূৰ the north pole, পুৰাণত বৰ্ণিত পৰ্ব্বত। **সুমেৰু বৃত্ত** উত্তৰ মেৰুৰ পৰা ২৩½ ডিগ্ৰি অংশৰ দূৰৰ কাল্পনিক ৰেখা Arctic Circle.
সুম্পি (পু. অ.) সঁপি, সমৰ্পণ কৰি।
সুযশ বি. সুনাম, সুখ্যাতি fame, reputation.
সুযোগ বি. সুচল, সুবিধা opportunity. **সুযোগ্য** অতি উপযুক্ত।
সুযোধন বিণ. দুৰ্য্যোধন।
সুৰ বি. গীতৰ জাত, স্বৰ musical note or tune.
সুৰ বি. দেৱতা, অমৰ a god, সূৰ্য্য the Sun. **সুৰপতি** বি. দেৱতাৰ

ৰজা ইন্দ্ৰ। সুৰপুৰি ইন্দ্ৰৰ নগৰ, অমৰাৱতী।

সুৰ সক. ধা. মাটিৰ পৰা দল, বন আদি জাবৰ গুচা to clear the land.

সুৰ্‌সুৰা অক. ধা. সুৰ্‌সুৰণি উঠ to feel itching sensation. সক. ধা. সুৰ্‌সুৰণি তোল। **সুৰসুৰণি** বি. অলপকৈ গাত হাত ফুৰালে বা নোম আদি কোমল বস্তুৰে লুৰফুৰালে হোৱা অসুখ।

সুৰ সুৰীয়া বিণ. কোনো ওজৰ আপত্তি নকৰাকৈ কৰা pliable, ঠেক, কোনোমতে যাব পৰা narrow. **সুৰ্‌সুৰ্‌ কৰে** কোনো ওজৰ আপত্তি নকৰাকৈ, কʼতো বাধা নোপোৱাকৈ।

সুৰঙ্গ বিণ. সুন্দৰ বৰণৰ, বিচিত্ৰ ৰংযুক্ত। বি. মাটি, পানী বা পৰ্ব্বতৰ তলে তলে মাটিৰ ভিতৰে কাটি উলিওৱা বাট a tunnel.

সুৰত বি. ৰতি-ক্ৰীড়া, ৰমণ, সুখ।

সুৰতি বি. ৰতি, মৈথুন, ভালৰূপে কৰা ৰতি-ক্ৰিয়া।

সুৰভি, সুৰভী বি কামধেনু সৰহকৈ গাখীৰ ওলোৱা গাই গৰু।

সুৰভি বি. সুবাস, সুগন্ধ বস্তু। **সুৰভিত** বিণ. সুবাসিত।

সুৰৰাজ বি. সুৰপতি। **সুৰলোক** দেৱলোক, স্বৰ্গ। **সুৰবৈৰী** দেৱতাৰ শত্ৰু, অসুৰ।

সুৰস বিণ. মিঠা, সোৱাদ sweet, delicious, সৰল, মনোহৰ pleasant, charming.

সুৰক্ষিত বিণ. যত্নেৰে সঁচা বা ৰক্ষা কৰা, ভালকৈ ৰখা well-protected or -preserved.

সুৰা বি. মদ, ফটিকা, লাওপানী wine, any spirituous liquor.

সুৰাঙ্গনা বি. দেৱতাৰ তিৰোতা, অপেশ্বৰা, স্বৰ্গৰ বেশ্যা the wife of a god, a nymph.

সুৰাপান বি. মদ বা ফটিকা খোৱা কাৰ্য্য। **সুৰাপায়ী** মদপী, মদাহী addicted to wine.

সুৰালয় বি. স্বৰ্গপুৰী heaven.

সুৰাসুৰ বি. সুৰ আৰু অসুৰবিলাক gods and demons. **সুৰাসুৰ কঁপা** ত্ৰিভুবন ভয়ত চমক খুৱা।

সুৰী বি. মদ ব্যৱসায়ী one dealing in wine.

সুৰুক কৰে ক্ৰি. বিণ. মনে মনে, সুত কৰে। **সুৰুকা** মাৰ মনে মনে গুচি যা। **সুৰুকীয়া** নিচেই ঠেক।

সুৰুঙ্গা বি. জলঙা, সৰু ফুটা বা বিন্ধা a small hole.

সুৰূপ বি. ভাল ৰূপ বা গঢ় beautiful form. স্ত্ৰী. **সুৰূপা, সুৰূপিণী**।

সুৰেন্দ্ৰ বি. দেৱতাৰ ৰজা, ইন্দ্ৰ Indra.

সুৰেশ্বৰ বি. মহাদেৱ Siva, ইন্দ্ৰ Indra.

সুৰেশ্বৰী বি. দুৰ্গা, ভগৱতী, গঙ্গাদেৱী

সুস্থি বি. তত, ধৈৰ্য্য patience, আজৰি rest.

সুলভ বি. সহজে পোৱা, সস্তা easily obtainable, cheap. স্ত্রী. **সুলভা**।

সুললিত বিণ. সুকোমল, অতি মনোহৰ, ধুনীয়া handsome, pretty, মধুৰ, শুনিবলৈ ভাল melodious.

সুলক্ষণ বি. ভাল লক্ষণ good omen, শৰীৰত থকা জন্মৰে শুভ লক্ষণসূচক চিন auspicious birth-mark on the body **সুলক্ষণী** বি. ভাল লক্ষণ বা গুণ থকা তিৰুতা। **সুলক্ষণীয়া** শুভ লক্ষ থকা

সুলোচন বিণ. সুন্দৰ বা ধুনীয়া চকু থকা having good or beautiful eyes. স্ত্রী. **সুলোচনা**, **সুলোচনী**।

সুৰগা বি. খাৰৰ গুণ থকা আকৰত পোৱা এবিধ বগা বস্তু—ইয়াৰে সোণ গল'ব পাৰি borax.

সুৰদি বিণ. অলপ সোৱাদ গুণ থকা sweetish.

সুৰৰ্ণ বি সোণ, স্বৰ্ণ gold. **সুৰৰ্ণময়** বিণ. সোণেৰে গঢ়া made of gold.

সুৰলা বিণ মনোহৰ, শ্ৰুতিমধুৰ, সোৱাদ pleasing, sweet, charming.

সুৰাগ বি. আদৰ, স্নেহ, মৰম affection, love. **সুৰাগী** লাগী, গিৰিয়েকৰ প্ৰিয়, স্বামীৰ মৰম পোৱা beloved or favourite. বি. গিৰিয়েকৰ চেনেহ পোৱা ভাৰ্য্যা।

সুৰাগ চৰ অধিক সৌভাগ্যশালী হ, অধিক ধুনীয়া হ, অধিক চেনেহৰ পাত্ৰ হ।

সুৰাগ তোলা, সুৰাগুৰি তোলা কন্যা ঘৰলৈ যাত্ৰা কৰাৰ সময়ত দৰাৰ, আৰু দৰাই কন্যাৰ পদূলিৰ কলাগুৰিৰ পালে কন্যাৰ ঘৰত পানী তুলি কৰা মঙ্গল অনুষ্ঠান।

সুশাসন বি. ভালকৈ শাসন কৰা কাৰ্য্য। বিণ. **সুশাসিত**।

সুশিক্ষা বি. উত্তম শিক্ষা। বিণ. **সুশিক্ষিত**।

সুশীতল বিণ. তৃপ্তিকৰ শীতল।

সুশীল বিণ. সচ্চৰিত্ৰ, নম্ৰ স্বভাৱৰ good-natured. স্ত্রী. **সুশীলা**।

সুশৃঙ্খল বিণ. ভালকৈ শৃঙ্খল লগোৱা বা সজোৱা well-arranged, orderly. বি. **সুশৃঙ্খলা**।

সুশোভন বিণ. সুন্দৰ, মনোহৰ handsome. **সুশোভিত** বিণ. অতি শোভাযুক্ত।

সুশ্ৰাব্য বিণ. শুনিবলৈ ভাল, শুৱলা, শ্ৰুতিমধুৰ pleasing to hear.

সুশ্ৰী বিণ. বৰ শুৱনি, সুন্দৰ good-looking.

সুষমা বি. অতিশয় শোভা, লাৱণ্য, exquisite beauty, great luster. বিণ. **সুষম**।

সুষুপ্ত বিণ গভীৰ নিদ্ৰামগ্ন। বি. **সুষুপ্তি**।

সুষ্ঠু বিণ অতি সুন্দৰ, শ্ৰেষ্ঠ well, excellent, সঁচা true. বি. **সৌষ্ঠব**।

সুসজ্জিত বিণ উত্তমৰূপে ভূষিত বা সজ্জিত well-dressed, well-decorated.

সুসম্পন্ন বিণ. উত্তমৰূপে নিষ্পন্ন, অতিশয় সমৃদ্ধিশালী।

সুসাধ্য বি. অনায়াসে বা অলপ পৰিশ্ৰমতে কৰিবপৰা practicable. বি. **সুসাধ্যতা**।

সুস্থ বিণ. ভালে থকা, স্বাস্থ্যবান, নিৰোগ healthy, free from illness. বি. **সুস্থতা**।

সুস্থিৰ বিণ. গহীন, গম্ভীৰ steady, firm, calm and quiet, নিশ্চিত settled.

সুস্পষ্ট বিণ. অত্যন্ত স্পষ্ট, সুপ্ৰকাশিত।

সুস্বাদ বি. উত্তম সোৱাদ good taste or flavour. **সুস্বাদু** অতি মিঠা, বৰ মিঠা very sweet, delicious.

সুহাই বি. বৰগীতৰ এটা ৰাগ। **সুহা** (পু অ.) শোভা দি।

সুহুৰি বি. ওঁঠ চেপি ধৰি কৰা সু সু শব্দ a whistling sound. অক. ধা. **সুহুৰিয়া, সুহুৰি মাৰ**।

সুহৃদ বি. প্ৰিয়, বন্ধু, সহৃদয় a friend. **সুহৃদ্ভেদ** বন্ধু-বিচ্ছেদ, প্ৰীতি ভগা।

সূচক বিণ. বোধক, জ্ঞাপক indicating, informing. বি. টুটকীয়া a back-biter.

সূচনা বি. প্ৰস্তাৱনা, উত্থাপন, উল্লেখ an allusion, reference, proposal. **সূচিত** বিণ. জ্ঞাপিত, প্ৰকাশিত indicated.

সূচা সক. ধা. উনুকিয়া, প্ৰস্তাৱ কৰ to indicate, টোটক লগা to backbite. **সূচামাৰ** ক্ৰি. টোটক লগা।

সূচা, সূচীয়া বিণ. সুস্থ, নিৰোগী healthy.

সূচি, সূচী বি. বেজী a needle, জেওৰা বোৱা পথালি কামী। **সূচ্যগ্ৰ** বেজীৰ আগ, সেই পৰিমাণ।

সূচী, সূচীপত্ৰ বি. নিৰ্ঘণ্ট, কিতাপৰ ভিতৰত লিখা কথাবোৰৰ তালিকা contents.

সূত বি. ক্ষত্ৰিয় পুৰুষৰ দ্বাৰা বামুণীৰ গৰ্ভত ওপজা মানুহ a man of mixed caste, ভাগৱত ব্যাখ্যা কৰা এজন মুনি।

সূত বি. বেত চাঁচি কৰা মিহি জৰী, লতাই গছ আদিত মেৰাই ধৰা আঁহ, নখৰ দাঁতিত ওলোৱা আঁহ।

সূতলাহি বি. যঁতৰত কাটি শলাত

মেৰাই থোৱা সূতা a ball of thread.

সূতা বি. তুলা বা সেই নিচিনা বস্তু পকোৱা আঁহ a thread. **সূতা কাট** সূতা কৰ to spin. **সূতা তোল** বেজাৰে ফটা কাপোৰ বাত।

সূতাৰ বি. বাঢ়ৈ, কাঠ মিস্ত্ৰী a carpenter.

সূতিকা ৰোগ বি. পোৱাতীৰ ৰোগ।

সূত্ৰ বি. সূতা, তুলা আদিৰ পকোৱা আঁহ a thread, দৰ্শন, ব্যাকৰণ আদি শাস্ত্ৰৰ সংক্ষেপ বাক্য an aphorism, ভাৱনাৰ প্ৰত্যেক দৰ্শনৰ আগতে তাৰ বিষয়ে সূত্ৰধাৰায়ে কোৱা চমু বৰ্ণনা, কথাৰ শুং বা উৰা।

সূত্ৰধাৰ বি. নাট্য প্ৰস্তাৱক, প্ৰধান নট ও সূত্ৰপ্ৰণয়নকৰ্ত্তা, শাস্ত্ৰাদিৰ সংক্ষিপ্ত বাক্য প্ৰণেতা।

সূত্ৰধাৰা বি. ভাৱনাৰ পৰিচালক, তেওঁ আৰম্ভণিতে আৰু ভাৱনাৰ মাজে মাজে সূত্ৰ গায় আৰু প্ৰত্যেক অংশৰ চমু বিবৰণ দিয়ে the stage director and chief actor of an Assamese drama.

সূত্ৰপাত বি. কোনো কাৰ্য্যৰ আৰম্ভণ বা আয়োজন commencement of something.

সূপকাৰ বি. ৰান্ধনি a cook.

সূৰ বি. সূৰ্য্য, বেলি the sun.

সূৰি বি. সূৰ্য্য, কবি, পণ্ডিত। **সূৰী** বিণ. বিচক্ষণ, পণ্ডিত।

সূৰ্প বি. কুলা, চাউল আদি পৰিষ্কাৰ কৰা পাত্ৰ।

সূৰ্পণখা বি. ৰাৱণৰ ভনী।

সূৰুয বি. সূৰ্য্য, বেলি the sun.

সূৰ্য্য বি. বেলি, দিবাকৰ the sun. **সূৰুয কপালী, সূৰ্য্য কপাল** বেলি ওলোৱাৰ পৰা বেলি মাৰ যোৱালৈকে ধৰা মূৰৰ বিষ।

সূৰ্য্যকান্ত বি. এবিধ ৰঙা বৰণীয়া বাথৰ a kind of gem.

সূৰ্য্যকান্তি বি. এবিধ ফুল a kind of flower, সূৰ্য্যৰ পোহৰ sunshine.

সূৰ্য্যগ্ৰহণ বি. চন্দ্ৰৰ দ্বাৰা সূৰ্য্যৰ আচ্ছাদন solar eclipse.

সূৰ্য্যবিপ্ৰ বি. দৈৱজ্ঞ, গ্ৰহপূজক। **সূৰ্য্যমণ্ডল** সূৰ্য্যৰ চাৰিওফালে ঘেৰি থকা ঘূৰণীয়া ৰশ্মিৰ মেৰ।

সূৰ্য্যমুখী বি. সূৰ্য্যৰ ফাললৈ মুখ কৰি থকা এবিধ ফুল।

সূৰ্য্যলোক বি. সৌৰ জগত the solar region.

সূৰ্য্যাস্ত বেলি মাৰ যোৱা sun-set, গধূলি সময়।

সূৰ্য্যোদয় বেলি ওলোৱা sun-rise, বেলি ওলোৱা সময়।

সূৰ্য্যোপাসনা বি. সূৰ্য্যৰ অৰ্চ্চনা, সূৰ্য্যপূজা। বিণ. **সূৰ্য্যোপাসক**।

সূক্ষ্ম বিণ. অতি সৰু, বৰ মিহি minute, very fine, তীক্ষ্ণ acute. **সূক্ষ্মতা** বি. নিচেই ক্ষুদ্ৰ বা মিহি অৱস্থা। **সূক্ষ্মদৰ্শিতা** বি. তীক্ষ্ণদৃষ্টি, কোনো বিষয়ৰ ভিতৰলৈ দকৈ সোমাই তাক ভালকৈ বুজিব পৰা গুণ। **সূক্ষ্মদৰ্শন** বি. পুঙ্খানুপুঙ্খৰূপে চোৱা minute observation or inspection. **সূক্ষ্মদৰ্শন-যন্ত্ৰ** অণুবীক্ষণ যন্ত্ৰ a microscope. **সূক্ষ্মদৰ্শী** বিণ. চোকা দৃষ্টি থকা, সূক্ষ্ম বিচাৰ কৰা keen-sighted, minute observer. **সূক্ষ্মদেহ** বি. পঞ্চ বায়ু, দশ ইন্দ্ৰিয়, মন আৰু বুদ্ধিৰ দ্বাৰা গঠিত শৰীৰ। বিণ. **সূক্ষ্মদেহী**। **সূক্ষ্ম বিচাৰ** বি. পুঙ্খানুপুঙ্খৰূপে কৰা বিচাৰ thorough investigation of a matter. **সূক্ষ্মবুদ্ধি** বি. চোকা বুদ্ধি বা জ্ঞান থকা। **সূক্ষ্মকোণ** বি. সমকোণতকৈ সৰু কোণ acute angle. বি. **সূক্ষ্মকোণী**।

সৃজ সক. ধা. সৃষ্টি কৰ, নিৰ্ম্মাণ কৰ, সাজ to make, to create, to construct. কৃদ. বি. **সৃজন**। কৃদ. বিণ. **সৃজিত**। ক্রি. **সৃজন কৰ**।

সৃজনী বি. (স্ত্ৰী.) সৃষ্টি কৰিব পৰা (সৃজনী শক্তি)।

সৃষ্ট বিণ. নিৰ্ম্মিত, ৰচিত created. made. **সৃষ্টি** বি. নিৰ্ম্মাণ কৰা বা সজা কাৰ্য্য creation, জগৎ, বিশ্ব the world, the universe. **সৃষ্টিকৰ, সৃষ্টিকৰ্ত্তা** বি. সৃজন কৰোঁতা, পৰমেশ্বৰ the creator, God.

সে অব. হে, কেৱল, মাথোন only.

সেই (বিণ. সৰ্ব্ব.) আগত বা সমুখত থকা, ওপৰত কোৱা বা উল্লেখ কৰা that. **সেইদেখি** সেই কাৰণে therefore. **সেইয়া** সেইটো that.

সেউজ বি. কলপতীয়া বৰণ, কেঁচা ঘাঁহ বা গছ পাতৰ বৰণ the green colour. **সেউজীয়া** বিণ. কলপতীয়া green.

সেউতী বি. এবিধ ফুল a kind of flower.

সেও বি. জুইৰে বা তপত বস্তুৰে তাপ দিয়া কাৰ্য্য, সেক fomentation. ক্রি. **সেও দে, সেও ল**।

সেও বিণ. দোঁ খোৱা, বশ হোৱা bowed down, humbled, হেলনীয়া too slanting. বি. ভাঁজ, দোঁখোৱা অৱস্থা a bend, a curve.

সেওঁত, সেওঁতা বি. নাৱত সোমোৱা পানী সিচা যতন a scoop.

সেওঁতা বি. মেলাই দুভাগ কৰা চুলিৰ মাজৰ ৰেখা।

সেংসেঙীয়া বিণ. চেঁচা, জেকা, উম নথকা not warm, having no warmth.

সেক সক. ধা. তাপ দে, সেও দে to foment, তাপ দি টান কৰ to roast, to toast. বি. বেদনা আদি গুচিবলৈ দিয়া তাপ fomentation.

সেকা, সেকেটা বি. বেয়া কামৰ প্ৰতিফলস্বৰূপে পোৱা কষ্ট, পোটক punishment brought on by one's misdeed, retaliation.

সেঙেটা বিণ. বৰ চেঁচা, অকণো উম নথকা very cold.

সেচক বি. ছটিয়াওঁতা, সিচোঁতা। **সেচন** বি. ছটিওৱা বা সিচা কাৰ্য্য।

সেতু বি. সাঁকো, দলং a bridge.

সেতু বি. এবিধ ধাতু a kind of metal.

সেনা বি. সৈন্য, ফৌজ, এজন চিপাহী বা পদাতিক an army, a common soldier. **সেনানী**। **সেনাপতি** সৈন্য চলাওঁতা the leader of an army. গুণ. বি. **সেনাপতিত্ব** সেনাপতিৰ পদ বা ক্ষমতা।

সেন্দূৰ বি. 'সিন্দূৰ' চোৱা। **সেন্দূৰী, সেন্দুৰীয়া** সেন্দূৰৰ নিচিনা ৰঙা red as vermilion.

সেপ বি. মুখৰ ৰস spittle. ক্ৰি. **সেপ ঢোক** থুই গিল to swallow spittle.

সেম্‌ৰতীয়া বিণ. মৰাৰ লগত একে চিতাতে পুৰি মৰা মতা বা তিৰোতা।

সেমসেমীয়া বিণ. জেকা moist.

সেমেক অক. ধা. অলপ তিত, জেক to be damp or moist. **সেমেকা** বিণ. জেকা damp.

সেমেনা সেমেনি বি. লাজ বা অপমানত বিবৰ্ণ হৈ মুখ ইফাল সিফাল কৰা কাৰ্য্য the act of being abashed or confused.

সেয়ে সৰ্ব্ব. সেইটোৱেই, সেই মানুহেই that very person or thing. (অব্য.) সেই কাৰণে।

সেৰ বি. চাৰি পোৱাৰ জোখ, আশী টকাৰ জোখ a seer or eighty tolas.

সেৰসেৰীয়া বিণ. পনীয়া, সেৰেকা, ৰস বেছি হোৱাত সোৱাদ নথকা tasteless from being excessively juicy, জেকা, চেঁচা damp, cold.

সেৰা বি সিৰৰ নিচিনা গোটা আৰু দীঘলীয়া বস্তু a long slender and round thing, এছাৰি আদিৰ কোবৰ উঠঙা সাঁচ a raised mark left by a stripe. **সেৰা বাঙ্ক, সেৰা পাত** ক্ৰি. দীঘল উঠঙা সাঁচ বহ।

সেৰা-খৰি বি. গোটা-নফলা-ডাঙৰ খৰি।

সেৰ্বীয়া বিণ. এসেৰ ধৰা, এসেৰ গধুৰ

holding or weighing one seer.

সেকুৱা (তিকুতা সেকুৱা) বিণ. ভাৰ্য্যাৰ অতিশয় অনুৰক্ত, স্ত্রৈণ, তিৰোতাৰ বশ henpecked.

সেৰেকা বিণ. পনীয়া, পানীৰ ভাগ বেছি থকা watery, পানী বেছি হোৱাত সোৱাদ নথকা tasteless.

সেৰেঙা বিণ. পাতল, ঘনকৈ নোবোৱা, মাজে মাজে সুৰুঙা বা বিন্ধা থকা thin, not woven closely.

সেৰেপা বিণ. ভালকৈ পাক নোখোৱা not well twisted.

সেৰেলা বিণ. নিস্তেজ আৰু চেঁচা, উম নথকা bloodless and cold, having no warmth.

সেলেকা, সেলেক-পেলেক বিণ. আঁট নোখোৱা, ঢিলাকৈ বন্ধা not tight, loosely tied, টান কাম কৰিব নোৱৰা delicate.

সেলেকা-দঁতা বিণ. সেৰেঙা দাঁত থকা।

সেলেঙি বি. তামোলৰ ৰাগীৰ পৰা হোৱা মুখৰ আৰু চকুৰ ৰঙা বৰণ আৰু মূৰ ফুৰণি। ক্রি. **সেলেঙি লাগ**।

সেলেপ সক. ধা. নোচোবোৱাকৈ সেপ মিহলাই লাহে লাহে গিল। ক্রি. বিণ. **সেলেপি সেলেপি**।

সেৱ সক. ধা. সেৱা ভক্তি কৰ, উপাসনা কৰ to worship. বি. প্রণাম, বন্দনা, সেৱা worship, humble salutation. সক ধা. ভোগ কৰ, উপভোগ কৰ to enjoy.

সেৱক বি. উপাসক, ভৃত্য, আশ্রিত a worshipper, an attendant, a dependent, শিষ্য, ভক্ত a disciple স্ত্রী. **সেৱিকা, সেৱকিনী, সেৱকী**।

সেৱকীয়া বিণ. উপাসক, আশ্রিত, শিষ্য। **সেৱন** বি. উপাসনা, আৰাধনা, ব্যৱহাৰ কৰা বা খোৱা কাৰ্য্য act of using, সম্ভোগ কৰা কাৰ্য্য act of enjoying. **সেৱনীয়** বিণ. আৰাধনা কৰিবলগীয়া, পূজনীয়, ব্যৱহাৰৰ যোগ্য, ভোজনীয়। কৃদ. বিণ. **সেৱিত**।

সেৱা বি. মূৰ দোঁৱাই কৰা সৎকাৰ, প্রণাম, নমস্কাৰ an humble salutation, পৰিচৰ্য্যা, আলপৈচান, শুশ্রূষা, ভক্তি, পূজা service, homage, worship, সকাম বা দেৱতাৰ উপাসনা a religious ceremony. **সেৱা চুৰ কৰ** দেৱতাৰ আৰাধনাত ত্রুটি কৰি দোষৰ ভাগী হ।

সেৱা চোৰ দেৱতাক নভজা লোক।

সেৱা-শুশ্রূষা ভক্তিৰে পৰিচৰ্য্যা, ভক্তিপূৰ্ণ-আলপৈচান।

সেৱাইত বি. সেৱক, পূজা-অৰ্চ্চনা কৰা মানুহ worshipper in general, দেৱোত্তৰ মাটি খাই দেৱতাৰ পূজা-

অৰ্চ্চনাত সহায় কৰা প্ৰজা a tenant of a Devottar land.

সেৱিত কৃদ. বিণ. পূজিত, আৰাধিত worshipped, served.

সেব্য বিণ. পূজনীয় সেৱাৰ যোগ্য, সেৱন বা আহাৰ কৰিবলগীয়া।

সেহা অক. ধা. ভৰা বস্তুৰ পোৰণি গুচাবলৈ মুখ মেলি 'সা সা' কৰি উশাহ ল to breathe hard. **সেহাই ক বা মাত** দুৰ্ব্বলতাৰ কাৰণে সেহাই সেহাই কথা ক। **সেহাই কোঁপাই** খৰকৈ উশাহ লৈ আৰু ব্যস্ত হৈ panting.

সেহি (পু. অ.) সৰ্ব্ব. সেইটো।

সৈ বি. দোষ, স্বীকাৰ কৰা কাৰ্য্য, দোষ গাত লোৱা কাৰ্য্য confession **সৈ কাঢ়, সৈ ল** দোষ স্বীকাৰ কৰ to confess.

সৈতে অব্যয়. সহিতে একে লগে with, in company with.

সৈনিক বিণ. সেনা সম্বন্ধীয়, ৰণুৱা বিষয়ক relating to or connected with an army, যোদ্ধা soldier.

সৈন্ধব বি. সমুদ্ৰজাত নিমখ, আকৰত হোৱা এবিধ ডুখৰীয়া লোণ, সন্ধ্যক rock salt.

সৈন্য বি. সেনা, যুঁজাৰু a soldier, ফৌজ, সেনাদল an army.

সৈন্য সামন্ত সেনা, সেনাপতি আদি সকলো যুঁজাৰু। **সৈন্যাধ্যক্ষ** সৈন্যৰ অধ্যক্ষ, সেনাপতি a general.

সৈমান বিণ. মান্তি, সম্মত agreed.

সৈযান বিণ. সহিষ্ণু, সহনশীল forbearing, revengeless.

সৈয়া বি. খেলৰ ভাগী a partner in a game.

সৈয়া বিণ. খুন্দা সহিব পৰা, টান hard, not easily brittle **সাভ বিহুৱ সৈয়া বণী** বহু দুঃখ কষ্ট সহিব পৰা লোক।

সৈৰিন্ধ্ৰী, সৈৰিন্ধ্ৰী বি. যি তিৰোতাই পৰৰ ঘৰত স্বাধীন ভাবে শিল্পাদিৰ দ্বাৰা জীৱিকা নিৰ্ব্বাহ কৰে।

সো সৰ্ব্ব. সি, তেওঁ, সেই।

সোঁ বি. গাৰ দক্ষিণ ফাল the right as opposed to the left বিণ. সমান (সোঁমাজ) equal on both sides. **সোঁ আধি** সমানে আধা ভাগ, আধি exactly half.

সোঁচৰ অক. ধা. এজনৰ গাৰ পৰা গৈ আন এজনক ধৰ to pass from one to another. **সোঁচৰা** সক. ধা. এজনৰ গাৰ পৰা আন এজনৰ গালৈ পঠিয়া। বিণ. এজনৰ গাৰ পৰা আন এজনৰ গালৈ যোৱা, সংক্ৰামক infectious, contagious.

সোঁ জোনে ক্ৰি. বিণ. জোনৰ পোহৰ সম্পূৰ্ণৰূপে পৰি থাকোঁতে under bright moonlight.

সোঁত (অনু. শব্দ) নাকৰ পৰা শেঙুন চুঁচি উলিয়াওতে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ। ক্রি. **সোঁত সোঁতা**।

সোঁত বি. পানীৰ গতি, স্রোত a current.

সোঁতা বি. নৈৰ শাখা বা ঠেঙুলি, সুঁতি a stream, a branch of a river.

সোঁপাক বি. সোঁহাতৰ ফালে দিয়া পাক। বিণ. **সোঁপকীয়া** সোঁ ফাললৈ ঘূৰা। **সোঁপাকে** সোঁফাললৈ ঘূৰাই। **সোঁফলীয়া** সোঁ হাতৰ। **সোঁ-বয়স** আধ বয়স। **সোঁ মাজ** ঠিক মাজ।

সোঁৱৰ সক. ধা. সুঁৱৰ স্মৰণ কৰ to recollect, to remember. বি. **সোঁৱৰণ** আকৌ মনত পেলোৱা recollection.

সোঁৱৰণী বি. পাছত মনত পৰিবলৈ কোনো কথা লিখি থোৱা কাকত a memorandum, কোনো কথা মনত পেলাই দিবলৈ লিখা চিঠি a reminder, কোষ্ঠী, জন্মপত্রিকা a horoscope, স্মৃতিচিহ্ন a token of remembrance, a memorial. বিণ. কোনো কথা বা কার্য্য স্মৰণ কৰিবৰ অৰ্থে কৰা memorial.

সোঁৱৰা সক. ধা. স্মৰণ কৰা, আকৌ মনত পেলাই দে to remind.

সোঁৱালু বি. এবিধ গছ a kind of tree.

সোঁৱাহ বি. কোনো বিষয়ত বিচাৰ কৰি দিয়া মত, সিদ্ধান্ত decision. সক. ধা **সোঁৱাহ কৰ** সিদ্ধান্ত কৰ।

সোঁশৰীৰে, সোঁশৰীৰেলে ক্রি. বিণ. নিজ দেহাৰে সৈতে।

সোজা, সোঝা বিণ. সৰল, পোন straight.

সোণ বি. স্বর্ণ gold. **সোণ কমা** নৈৰ বালি ধুই তাৰ লগত থকা সোণ বাছি ল to wash sand for gold. **সোণ খতা** আন ধাতুৰ অলঙ্কাৰ বা বস্তুৰ ওপৰত সোণৰ পানী বা পাত খুওৱা। বিণ. **সোণ-খতোৱা**। **সোণ পানী** তাপ দি পমাই পানী কৰা সোণ melted gold. **সোণ পানী চৰা** সোণৰ পানী সান, গিলটি কৰ to gild.

সোণগুঁই বি. এবিধ সৰু জাতিৰ গুঁই।

সোণ্‌তৰা বি. সুমথিৰা টেঙা, কমলা টেঙা an orange.

সোণ পৰুৱা বি. এবিধ সৰু সোণ বৰণীয়া পৰুৱা a kind of insect of golden colour.

সোণ বৰিয়াল বি. ঔষধত লগা এবিধ সৰু গছ a kind of medicinal plant.

সোণৰ সোলেং বি. বহুমূলীয়া বস্তু a supposed precious thing.

সোণা বি. সোণ gold.

সোণা, সোণাই বি. অতি মৰমৰ মাত, চেনেহী a term of endearment, a beloved one.

সোণাপুৰ বি. সুন্দৰ বা ধুনীয়া ঠাই, সুখৰ ঠাই a place of abundance and happiness.

সোণামুখী বি এবিধ সৰু সৰু পাতেৰে গছ, তাৰ পাত সিজাই খালে শৌচ খোলোচা হয় a kind of medicinal herb.

সোণামুৰা বিণ. প্ৰিয়, মৰম লগা having a lovely face, beloved. স্ত্ৰী. **সোণামুখী**।

সোণাৰি বি. স্বৰ্ণকাৰ, সোণৰ অলঙ্কাৰ আদি বস্তু গঢ়া মানুহ a goldsmith. **সোণাৰি গঢ়া** সোণাৰিয়ে গঢ়াৰ দৰে ধুনীয়া দেখিবলৈ ভাল good-looking, beautiful.

সোণাৰু বি. এবিধ বনৰীয়া সুকাঠী গছ।

সোণালী বিণ. সোণ বৰণীয়া, সোণৰ নিচিনা বহুমূলীয়া gold-coloured, golden.

সোণোৱাল বি. বালি ধুই সোণ উলিওৱা মানুহ a gold-washer.

সোণোৱালী বিণ. সোণৰ বন কৰা, সোণৰ ফুল বছা ornamented with gold.

সোতা বি. ধাৰলৈ নিয়া ধনৰ বাবে বন্ধক থোৱা বস্তু a pawn, a pledge.

সোদৰ বিণ. সহোদৰ, একেনী মাকৰ গৰ্ভজাত born of the same mother. বি. একে মাকৰ পৰা ওপজা ভাই ককাই brother by the same mother. স্ত্ৰী. **সোদৰা**।

সোধ সক. ধা. প্ৰশ্ন কৰ, জিজ্ঞাসা কৰ to question, to ask, মীমাংসা কৰ to enquire into, অতিথি সৎকাৰ কৰ to receive a guest. বি. বিচাৰ, অনুসন্ধান enquiry, investigation. কৰ্ত্তা. **সোধোঁতা**। স্ত্ৰী. **সোঁধতী**। **সোধন** বি. সোধা কাৰ্য্য। **সোধ কৰ** ক্ৰি. বিচাৰ কৰ।

সোধ-পোছ, সোধ-পোছা বি. বিচাৰ, অনুসন্ধান, অতিথি সৎকাৰ enquiry, investigation, hospitality to a guest. বি. **সোধন পোছন** পৰিচৰ্য্যা।

সোধা সক. ধা. আনৰ দ্বাৰা প্ৰশ্ন বা জিজ্ঞাসা কৰা to cause to be asked or questioned.

সোধাৰু বি. বিচাৰ কৰ্ত্তা, সোধকৰ্ত্তা an investigator, a judge.

সোনকাল বি. ৰাতিপুৱা, প্ৰভাত morning time ; শীঘ্ৰতা, বেগাবেগি haste, quickness. বিণ. শীঘ্ৰ early. ক্ৰি বিণ. **সোনকালে**।

সোন্দা, সোন্দাকল বি এবিধ সুগন্ধি কল a kind of plantain.

সোপসুপীয়া বিণ. কোমল, মোহাৰিলে সোপা হোৱা soft like cotton, spongy.

সোপা বি. কিছুমান বস্তুৰ সমূহ নাইবা একেলগে থকা কিছু সৰচীয়া বস্তু যেনে জাবৰ সোপা, বোকা সোপা, কাপোৰ সোপা a mass, a lump, a lot; কোনো বস্তুৰে পাত্ৰৰ মুখত দিয়া ঠিলা a cork, কোনো কথা ব্যক্ত নকৰিবৰলৈ দিয়া ভেটী hushmoney.

সোপামাৰ ফৰকফৰক কৈ বা অসম্পূৰ্ণৰূপে কৰ। বিণ. **সোপামৰা**, **সোপাঢিলা** টান কাম কৰিব নোৱৰা, ঢিলা, কামত মন দি নলগা।

সোপান বি. খট্‌খটী, জখলা a staircase, a ladder.

সোপাসোপ বিণ. অনেক সোপা কৰা বা হোৱা divided into many masses. ক্ৰি. বিণ. **সোপাসোপে**।

সোপোকা বিণ. তুলা এসোপাৰ দৰে কোমল আৰু টেপা মাৰিলে বহি যোৱা কিন্তু নভগা নিছিগা flabby, spongy.

সোপোৰা বিণ. শোটোৰা টোটোৰা wrinkled, contracted. বি. ক্ষীণাই ভিতৰ শুদ হোৱাত কোঁচ খোৱা ছাল a wrinkle. **সোপোৰা সোপোৰ** শোটোৰা শোটোৰ, টোটোৰা পৰা।

সোভাৰি বি, গাৱলীয়া মেলত গোচৰীয়া আৰু পদকীয়াৰ পৰা মেল খোধাৰ বাবে লোৱা ধন।

সোম বি. চন্দ্ৰ, জোন the moon, সোমবাৰ Monday, অষ্টবসুৰ এজন বসু। **সোমৰস** বৈদিক যুগত দেৱতাৰ পূজাত দিয়া আৰু ঋষি সকলে পান কৰা এবিধ গছৰ ৰস। **সোমনাথ** মহাদেৱ, শিৱ Mahadeva.

সোমা অক. ধা. প্ৰৱেশ কৰ, ভিতৰলৈ যা to enter into. বি. **সোমাওঁতা**। স্ত্ৰী. **সোমাওঁতী**।

সোৰসোৰণি বি. অলপ অলপকৈ কন্দাৰ শব্দ a low cry. **সোৰ-সোৰা** সৰু সৰু শব্দ কৰি কান্দ। বিণ. **সোৰসুৰীয়া**. **সোৰ্ সোৰ্ কৰে** ক্ৰি. বিণ. একেৰাহে in a stream.

সোৰা বি. চোক নথকা, মুখত নধৰা, সেৰেকা not sharp, blunt. mild to the taste.

সোৰোপা 'সৰপা' চোৱা।

সোলক অক. ধা. গাঁঠি মুকলি হ, লাগি থকা ঠাইৰ পৰা এৰা to be unfastened, to be loose.

সোলা বিণ. দাঁত নথকা, দাঁত সৰা toothless. স্ত্ৰী. **সুলী**।

সোলং, সোলেং বি. এবিধ বৰ উগ্ৰ টেঙা ফল a kind of acid fruit **সোলেং শাক** এবিধ শাক।

সোলোকা সক. ধা. বান্ধ মুকলি কৰ,

গাঁঠি মেল untie, to loose. বিণ. বান্ধ নথকা, মুকলি বা ঢিলা হোৱা। **সোলোক ঢোলোক** ভালকৈ খাই নধৰা, ঢিলা loose, slack.

সোৱাই সোৱাই ক্রি. বিণ. সহিব পৰাকৈ, লাহে লাহে slowly and without giving pain.

সোৱাদ বি. জুতি, জিভাৰে অনুভব কৰিব পৰা গুণ, মিষ্টতা taste, flavour, sweetness. বিণ. ইন্দ্রিয়ক সুখ দিয়া, মিঠা মধুৰ, sweet, delicious, pleasant.

সো সো বি. প্রবল বেগেৰে চলা বতাহৰ শব্দ। **সোসোৱা** অক. ধা সো সো শব্দ কৰ। বি. **সোসোৱনি**। ক্রি. বিণ. **সো সো কৰে, সোসোৱাই**।

সোহাই ক্রি. বিণ. ব্যগ্র হৈ বেগেৰে with haste and impatience.

সোহি (পু. অ.) (সৰ্ব্ব) সেই।

সৌ (বিণ. সৰ্ব্বনাম) চকুৰে দেখা কিন্তু অলপ দূৰত থকা yon, yonder.

সৌকর্য্য বি. সুকলমে কৰিব পৰা গুণ, সুসাধ্যতা facility, feasibility.

সৌকা বি. মানুহে লাখুটি কৰা এবিধ বেত a variety of ratan, সৌকা, বেঁতৰ লাখুটি a driving or walking stick of ratan.

সৌকামেল চোৰ বা চোৰে নিয়া বস্তু উলিয়াবলৈ মন্ত্রেৰে জৰা সোকা ধৰা মানুহ পঠিয়া। **সৌকা-গম** এবিধ বিষাল সাপ।

সৌকুমার্য্য বি. কোমলতা, লালিত্য।

সৌজন্য বি. ভদ্রতা, শিষ্টাচাৰ civility, courtesy, দয়া, বদান্যতা kindness, generosity.

সৌদামিনী বি. বিজুলী, বিদুলী lightning.

সৌধ বি. অট্টালিকা, প্রাসাদ palace or mansion.

সৌনক বিণ. বুদ্ধিমান, চোকা, চতুৰ intelligent, sharp. বি. এজন ঋষিৰ নাম a sage.

সৌন্দর্য্য বি. শোভা, সুন্দৰৰ ভাব, শুৱনি beauty, splendour. বিণ. **সৌন্দর্য্যশালী**। স্ত্রী. **সৌন্দর্য্যশালিনী**।

সৌভাগ্য বি. সুভাগ্য, শুভদশা good fortune.

সৌমাৰ বি. অসমৰ পূৰণি বিভাগৰ এভাগ, বৰ্ত্তমান, লক্ষীমপুৰ আৰু শিৱসাগৰ জিলা a division of ancient Assam. **সৌমাৰ পীঠ** সৌমাৰ দেশ।

সৌমিত্রি বি. সুমিত্রা পুত্র লক্ষ্মণ।

সৌম্য বিণ. শান্ত, শিষ্ট, ধীৰ, সুদৃশ্য

gentle, lovely, handsome, pleasing. বি. **সৌম্যতা**।

সৌৰ বি. সূৰ্য্য সম্বন্ধীয় solar, সূৰ্য্য মণ্ডলৰ ভিতৰ। **সৌৰ জগত** সূৰ্য্য আৰু চাৰিওফালৰ গ্ৰহ উপগ্ৰহাদিৰ লোক, সূৰ্য্য মণ্ডল the solar system.

সৌৰভ বি. ভাল গোন্ধ, সুঘ্ৰাণ fragrance.

সৌৱা (বিণ. সৰ্ব্ব.) চকুৰে দেখা কিন্তু অলপ দূৰৈত থকা yonder.

সৌষ্ঠৱ বি. সুগঠন, সৌন্দৰ্য্য, উৎকৰ্ষ excellence, beauty, superior beauty.

সৌহাৰ্দ্দ্য, সৌহাৰ্দ্দ, সৌহৃদ্য বি. বন্ধুতা, মিত্ৰতা, প্ৰণয় friendship, affection.

স্কন্ধ বি. কান, কান্ধ shoulder, ভাগৱত শাস্ত্ৰৰ একোটা ভাগ।

স্খলন বি. সৰি পৰা, পতন act of falling down. **স্খলিত** বিণ. পতিত, পিছলি পৰা fallen, slipped, লৰচৰ হোৱা unsteady.

স্তন বি. মাইকী মানুহৰ পিয়াহ, পয়োধৰ breast. **স্তনপান** পিয়াহ খোৱা কাৰ্য্য act of sucking milk from the breast. **স্তন্য** মাতৃ দুগ্ধ, স্তন-দুগ্ধ mother's milk. **স্তন্যপায়ী** বিণ. কেঁচুৱা, দুগ্ধপোষ্য sucking. বি. পোৱালিক পিয়াহ খুৱাই ডাঙৰ কৰা জন্তু a mammal.

স্তব্ধ বিণ. স্তম্ভিত, অৱশ, লৰচৰ কৰিব নোৱৰা, ৰুদ্ধ paralyzed, amazed, stiff, shut. **স্তব্ধীভূত** বিণ. স্তব্ধ হোৱা।

স্তম্ভ বি. ইটা শিল বা কাঠ আদিৰ খুঁটা a post, a pillar, জড়তা stiffness. **স্তম্ভন** বি. লৰচৰ কৰিব নোৱৰা কাৰ্য্য stiffness বিণ. **স্তম্ভিত** বিস্ময়াদিৰ কাৰণে স্তব্ধ হোৱা astounded.

স্তৰ বি. তৰপ, খলপা a stratum, a layer.

স্তৱ বি. স্তুতি, প্ৰাৰ্থনা, মাহাত্ম্য কীৰ্ত্তন prayer to a god, praise.

স্তাৱক বি. স্তৱ বা স্তুতি কৰোঁতা one who praises.

স্তুতি বি. স্তৱ, গুণ গোৱা বা মহিমা কীৰ্ত্তন কৰা কাৰ্য্য a hymn, praise. **স্তুতিবাদ** প্ৰশংসাবাক্য eulogium.

স্তূপ বি. বস্তুৰ থূপ বা দ'ম a heap.

স্তোত্ৰ বি. স্তৱ, স্তুতি a hymn, prayer to a god. **স্তোতা** স্তুতি কৰোঁতা।

স্ত্ৰী বি. নাৰী, তিৰুতা a woman, a female. পত্নী, ভাৰ্য্যা a wife. **স্ত্ৰী-আচাৰ** বিয়াত তিৰুতা সকলে কৰা মাঙ্গলিক অনুষ্ঠান। **স্ত্ৰীচিহ্ন** যোনি the female organ. **স্ত্ৰীজিত** বিণ. তিৰুতা সেৰুৱা, তিৰুতাৰ অধীন

henpecked. **স্ত্ৰীত্ব** তিৰুতা প্ৰকৃতি। **স্ত্ৰীধন** বি. তিৰুতাৰ নিজৰ সম্পত্তি। **স্ত্ৰীধৰ্ম্ম** বি. ঋতু, পতিব্ৰতা ধৰ্ম্ম। **স্ত্ৰীপৰায়ণ** বিণ. তিৰোতাত ৰত। **স্ত্ৰীৰত্ন** বি. ৰূপৱতী আৰু গুণৱতী ভাৰ্য্যা। **স্ত্ৰীলিঙ্গ** বি. ব্যাকৰণত স্ত্ৰীবাচক শব্দ feminine gender. **স্ত্ৰীবশ** বিণ. তিৰোতাৰ অধীন। **স্ত্ৰীসুলভ** নাৰী স্বভাৱসিদ্ধ, তিৰুতাৰ স্বভাৱজাত natural or usual with a woman.

স্ত্ৰৈণ বিণ. তিৰুতা সেকুৰা, পত্নীৰ বশীভূত henpecked, মাইকীৰ গুণযুক্ত feminine. বি. **স্ত্ৰৈণতা**।

স্থগিত বিণ. পাছত কৰিবলৈ থোৱা, নকৰি বন্ধ ৰখা suspended, postponed.

স্থপতি-বিদ্যা বি. ৰাজমিস্ত্ৰীৰ কাম, শিল বা ইটাৰে ঘৰ আদি সজা বিদ্যা masonary-work, architect. বি. **স্থাপত্য** নৃপতিৰ কাম architecture.

স্থবিৰ বিণ. বৰ বুঢ়া, অতি বৃদ্ধ very old, aged. বি. **স্থবিৰতা**।

বি. ঠাই, স্থান, মাটি a place, ground. **স্থলচৰ** বিণ. থলত বাস কৰা terrene, living or moving on land. বি. থলত থকা জন্তু। **স্থলপদ্ম** বি. এবিধ ফুল। **স্থলবিশেষে** ক্রি. বিণ. বিশেষ ঠাইত বা অৱস্থাত। **স্থলাভিষিক্ত** বি. উত্তৰাধিকাৰী an heir, প্ৰতিনিধি a representative.

স্থান বি. ঠাই, য'ত কোনো বস্তু থাকে place, locality. **স্থান-স্থিতি** বি. থান-থিত। **স্থানান্তৰ** অইন ঠাই, অপৰ স্থান another place. **স্থানান্তৰ কৰ** অইন ঠাইলৈ নে। **স্থানান্তৰিত** বিণ. অইন ঠাইলৈ নিয়া removed or gone to another place. **স্থানীয়** বিণ. স্থান সম্বন্ধীয়, কোনো এঠাইৰ local ঠাই দিবৰ যোগ্য suitable to a place. **স্থাতব্য** থাকিবৰ যোগ্য।

স্থাপ্ সক. ধা. স্থাপন কৰ, পাত to place, to establish. **স্থাপন** বি. পতা কাৰ্য্য act of establishing. **স্থাপক** বি. পাতোঁতা establisher. **স্থাপিত** বিণ. প্ৰতিষ্ঠিত, পতা established.

স্থায়িত্ব, স্থায়িতা বি. থিতাপি, অনেকদিন কোনো পদ বা ঠাইত থকা অৱস্থা permanency, continuance in one place or situation.

স্থায়ী বিণ. বহুকলীয়া, বহুতদিনলৈকে একেদৰে থকা, নিগাজী lasting, permanent.

স্থাৱৰ বিণ. একেঠাইতে স্থিৰে থকা, অচল স্থানান্তৰিত কৰিব নোৱৰা immovable.

স্থিত বিণ. অৱস্থিতি কৰা, থকা staying, fixed,

স্থিতপ্ৰজ্ঞ বি. যিজনে বিষয় বাসনা এৰি আত্মাৰ চিন্তাতে মগ্ন থাকে; যি সুখত সুখ বোধ নকৰে আৰু দুখত দুখী নহয়।

স্থিতাপি বিণ. স্থায়ী, চিৰস্থায়ী, নিগাজী fixed, permanent. বি. একেঠাইতে অনেকদিন থকা অৱস্থা permanency.

স্থিতি বি. অৱস্থান, থকা বা বাস কৰা কাৰ্য্য position, residence, act of staying. **স্থিতিস্থাপক** যাক টানিলে দীঘল হয় এৰি দিলে আকৌ আগৰ অৱস্থা পায় elastic. বি. **স্থিতিস্থাপকতা** elasticity.

স্থিৰ বিণ. অলৰ, গহীন, গম্ভীৰ, নিশ্চিত firm, fixed, steady, settled. **স্থিৰকৃত** নিশ্চয় কৰা ঠিক কৰা established, ascertained. **স্থিৰতৰ** কোনো এটাতকৈ অধিক স্থিৰ। **স্থিৰতা** নিশ্চয়তা, সঠিকতা certainty.

স্থিৰে, স্থিৰভাৱে ক্ৰি. বিণ. স্থিৰ হৈ, লৰচৰ নকৰাকৈ steadily. **স্থিৰজুৰ** বিণ. শান্ত, গহীন calm and quiet.

স্থূল বিণ. শকত, পুষ্ট, মোটা fat, bulky, ভোতা blunt. বি. **স্থূলতা**। **স্থূলদেহ** পঞ্চভূতেৰে সজা শৰীৰ the material body. **স্থূলকোণ** বৃহৎ কোণ obtuse angle.

স্থৈৰ্য্য বি. স্থিৰতা, ধীৰ বা গহীন গুণ firmness, steadiness.

স্নাতক বি. ব্ৰহ্মচৰ্য্যৰ অন্তত স্নান কৰি যি গৃহস্থাশ্ৰমত প্ৰৱেশ কৰে a disciple just returned from the house of his preceptor and become an initiated house-holder, (গৃহস্থ) **স্নাতকোত্তৰ শ্ৰেণী** গ্ৰেজুৱেট হোৱাৰ পাছত পঢ়া শ্ৰেণী postgraduate class.

স্নান বি. গা ধোৱা কাৰ্য্য act of bathing. বিণ. **স্নানীয়**।

স্নায়বিক বিণ. স্নায়ু বা গাৰ সিৰ সম্বন্ধীয় nervous.

স্নায়ু বি. শৰীৰৰ সিৰ, নাডী a tendon, sinew. **স্নায়ুমণ্ডলী** সিৰ সমূহ nervous system.

স্নিগ্ধ বিণ. মিহি, কোমল, তেলৰ নিচিনা পিছল, শীতল smooth. oily, cool. বি. **স্নিগ্ধতা**।

স্নেহ বি. ভাল পোৱা, প্ৰীতি, মৰম tenderness, love, affection, গাৰ পৰা ওলোৱা ৰস humour. **স্নেহপাত্ৰ, স্নেহভাজন, স্নেহাস্পদ** বি. চেনেহৰ পাত্ৰ, মৰমৰ পাত্ৰ। **স্নেহময়** বিণ. মৰমিয়াল। স্ত্ৰী. **স্নেহময়ী**। **স্নেহান্বিত** বিণ. মৰমিয়াল, চেনেহ থকা affectionate.

স্পন্দন বি. শৰীৰৰ অঙ্গ লৰণ act of throbbing. বিণ. **স্পন্দিত**।

স্পৰ্দ্ধা বি. দুঃসাহস, অইনক পৰাজয় কৰিবৰ নাইবা দুঃসাধ্য কাম কৰিবৰ ইচ্ছা, দৰ্প impudence. বিণ. **স্পৰ্দ্ধিত**।

স্পৰ্শ বি. ছোৱা কাৰ্য্য touch, contact. বিণ. **স্পৰ্শন**। বিণ. **স্পৰ্শনীয়** ছুবৰ যোগ্য, ছুবলগীয়া। **স্পৰ্শবৰ্ণ** ক-ৰ পৰা ম-লৈকে পচিশটা আখৰ। **স্পৰ্শমণি, পৰশমণি** বি. এবিধ কল্পিত শিল যাৰে ছুলে সকলো বস্তু সোণ হয় the philosopher's stone.

স্পষ্ট বিণ. পৰিষ্কাৰ, ব্যক্ত, ফটফটীয়া, খোলাখুলি clear, distinct, evident, plain. **স্পষ্টবাদী** সৰল বা অকপট ভাৱে কথা কোৱা out spoken. বি. **স্পষ্টবাদিতা**। **স্পষ্টাক্ষৰে** ক্রি. বিণ. ভাঙি-পাতি, বুজিব পৰাকৈ।

স্পৃশ্য বিণ. স্পৰ্শ যোগ্য touchable.

স্পৃহা বি. বাঞ্ছা, পাবলৈ ইচ্ছা a desire, longing. **স্পৃহণীয়** বাঞ্ছনীয় desirable.

স্ফটিক বি. এবিধ বগা চকমকীয়া শিল, ফটিক crystal.

স্ফীত বিণ. উখহা, ফিকা swollen puffed.

বিণ. বিকশিত, ফুলা opened, unfolded.

স্ফুৰণ বি. ঈষৎ কম্পন। **স্ফুলিঙ্গ** অগ্নিকণা spark.

স্ফুৰ্ত্তি বি. ৰং ধেমালি, আমোদ recreation.

স্ফোটক বি. গাঁৰ ফোঁহোৰা a boil, a tumour.

স্মৰ্ সক. ধা. স্মৰণ কৰ, সোঁৱৰ to recollect, মনত ৰাখ, মনত পেলা to remember, মনতে চিন্তা কৰ to call mentally, **স্মৰণ** বি. সোঁৱৰণ পূৰ্ব্বানুভূত বিষয়ৰ জ্ঞান বা চিন্তা remembrance, recollection. **স্মৰণীয়** বিণ. মনত ৰাখিব লগীয়া। **স্মৰণশক্তি** মনত ৰাখিব পৰা শক্তি।

স্মাৰক বিণ. যিহে মনত পেলাই দিয়ে reminder, যি কোনো বিষয়ৰ স্মৃতিৰক্ষা কৰে commemorative.

স্মাৰ্ত্ত বিণ. স্মৃতিশাস্ত্ৰ সম্বন্ধীয়, যাইকৈ ৰঘুনন্দন ভট্টাচাৰ্য্যই সঙ্কলন কৰা ১৮খন ব্যৱস্থা শাস্ত্ৰৰ মতানুসৰি চলা।

স্মিত বি. ঈষৎ হাস্য, মিচিকীয়া হাঁহি smile.

স্মৃত বিণ. মনত পেলোৱা remembered.

স্মৃতি বি. স্মৰণ, সোঁৱৰণ, পূৰ্ব্বানুভূত বিষয়ৰ জ্ঞান, মেধা memory, recollection, ধৰ্ম্ম সংহিতা, হিন্দুৰ

ব্যৱস্থা শাস্ত্ৰ the Hindu law. **স্মৃতিচিহ্ন** কোনো ঘটনা মনত পেলাই ৰাখিবলৈ কৰা চিন বা বস্তু a memorial. **স্মৃতিশক্তি** স্মৰণ শক্তি। **স্মৃতি শাস্ত্ৰ** বি. হিন্দুৰ ব্যৱস্থা শাস্ত্ৰ।

স্যমন্ত, স্যমন্তক বি. এটা শ্ৰীকৃষ্ণৰ মণি।

স্যান বি. ৰাজহাড়ৰ দুফালৰ শিৰ the arteries near the back bone.

স্ৰজ সক. ধা. নিৰ্ম্মাণ কৰ, সৃষ্টি কৰ to make, to create. **স্ৰজন** বি. নিৰ্ম্মাণ act of creating.

স্ৰৱ অক. ধা. ওলা, বৈ পৰ to flow, to ooze.

স্ৰষ্টা বি. নিৰ্ম্মাণ কৰোঁতা, সৃষ্টি কৰ্ত্তা maker, creator.

স্ৰাৱ বি. ক্ষৰণ, বৈ পৰা, গা যোৱা act of flowing or oozing, discharge.

স্ৰুচ বি স্ৰুবৰ ওপৰত থৈ হোমৰ জুইত ঘিউ ঢলা সৰু ঘূৰণীয়া হেতা a kind of sacrificial ladle.

স্ৰুব্ বি. স্ৰুচৰ তলত ৰাখি হোমৰ জুইত ঘিউ ঢলা কোষাৰ আকৃতিৰ দীঘলীয়া হেতা।

স্ৰোত বি. সোঁতা, বাষ্পীয় বা জুলীয়া বস্তুৰ গতি a current. **স্ৰোতস্বিনী. স্ৰোতস্বতী** বি. যাৰ সোঁত আছে, নদী, নৈ a river.

স্ব (বিণ. সৰ্ব্ব.) **স্বয়ং,** আত্মা নিজ self. আপোনাৰ, **নিজৰ** own. বি. ধন, সম্পত্তি property.

স্বকীয় বিণ. নিজৰ, আপোনাৰ one's own.

স্বকৃত বিণ. আপুনি কৰা, নিজে কৰা done or made by one's self.

স্বচক্ষে ক্ৰি. বিণ. নিজ চকুৰে।

স্বচ্ছ বিণ. অতি নিৰ্ম্মল আৰু মিহি, কাচৰ নিচিনা একফালৰ পৰা চালে আন ফাললৈ দেখা পোৱা very clear, transparent. বি. **স্বচ্ছতা**।

স্বচ্ছন্দ বিণ. স্বাধীন, অবাধ, সুস্থ unrestrained, free from obstruction, or uneasiness. বি. **স্বচ্ছন্দতা**। ক্ৰি. বিণ. **স্বচ্ছন্দে**।

স্বজন বি. আত্মীয় লোক, **সম্বন্ধীয় লোক** a relative, a kinsman.

স্বজাতি নিজৰ শ্ৰেণী। বিণ. **স্বজাতিয়** নিজ কুল বা শ্ৰেণীৰ।

স্বতঃ (অব্যয়) আপোনা আপুনি, স্বয়ং, নিজ **ইচ্ছাৰে** of or by one's self, spontaneously. **স্বতঃসিদ্ধ** বিণ. আপুনি সিদ্ধ হোৱা self evident. বি. স্বয়ং প্ৰমাণিত হোৱা জ্যামিতিৰ সূত্ৰ axioms.

স্বতন্ত্ৰ বিণ. স্বাধীন, অইনৰ অধীন নোহোৱা independent বেলেগ different. **স্বতন্ত্ৰতা, স্বাতন্ত্ৰ্য** বি. স্বাধীনতা independence.

স্বতন্তৰ বিণ. স্বতন্ত্ৰ শব্দৰ অপভ্ৰংশ—

। **স্বতন্ত্ৰীয়া** বিণ. নিজৰ ইচ্ছামতে চলা।

স্বত্ব বি. অধিকাৰিতা, ধনাদিৰ ওপৰত স্বামিত্ব ownership, right. **স্বত্ব-সাব্যস্ত** স্বত্ব-নিৰ্ণয়। **স্বত্বাধিকাৰ** গৰাকীৰ স্বত্ব, দাবি বা হক rights and privileges. **স্বত্বাধিকাৰী** স্বত্ব পোৱা বা থকা লোক proprietor. স্ত্ৰী. **স্বত্বাধিকাৰিণী**।

স্বদেশ বি. নিজৰ দেশ, জন্মভূমি motherland, native land. **স্বদেশী** বিণ. নিজৰ দেশৰ born or produced in one's own country. বিণ. **স্বদেশীয়**।

স্বদেশ প্ৰেম বি. নিজৰ দেশৰ প্ৰতি ভাল পোৱা। **স্বদেশ প্ৰেমিক** বিণ যি নিজৰ দেশকে ভাল পায়।

স্বধৰ্ম্ম বি. নিজৰ ধৰ্ম্ম, নিজ জাতিৰ কৰ্ত্তব্য কাৰ্য্য, স্বাভাৱিক গুণ the religious duties of any person or one's own family, innate quality.

স্বধা অব্য. পিতৃলোকৰ উদ্দেশে জল-পিণ্ডাদি দানৰ মন্ত্ৰ, দেৱতাৰ উদ্দেশে ঘিউ দান।

স্বনামধন্য, স্বনামপ্ৰসিদ্ধ বিণ. নিজ নামেৰেই বা কীৰ্ত্তিৰে প্ৰসিদ্ধ বা বিখ্যাত।

স্বপ্ন বি. সপোন, সম্বাজিক a dream. **স্বপ্নদোষ** স্বপ্নাৱস্থাত বিন্দুপাত। **স্বপ্নাদেশ** সপোনত লাভ কৰা দেৱতাৰ আদেশ। **স্বপ্নোত্থিত** সপোন দেখি উঠা।

স্বপ্ৰধান বিণ. কাৰো তলতীয়া বা আজ্ঞাধীন নোহোৱা independent.

স্বভাৱ বি. প্ৰকৃতি, সৃষ্টি, নিসৰ্গ nature, স্বৰূপ, ব্যক্তিত্ব character, স্বভাৱতে বা অভ্যাসৰ দ্বাৰা হোৱা গুণ disposition. বিণ. **স্বাভাৱিক**। ক্ৰি. বিণ. **স্বভাৱতে** আপোনা-আপুনি, স্বভাৱতঃ of itself, naturally. **স্বভাৱসিদ্ধ** প্ৰকৃতিগত characteristic. **স্বভাৱোক্তি, স্বভাৱ বৰ্ণন** প্ৰাকৃতিক সৌন্দৰ্য্যৰ বিবৰণ। **স্বভাৱ-চৰিত্ৰ** ৰীতি-নীতি, চাল-চলন। **স্বভাৱ-বিৰুদ্ধ** অস্বাভাৱিক, প্ৰকৃতিৰ বিপৰীত। **স্বভাৱ-সুলভ** স্বভাৱ-জাত। **স্বভাৱজ** বিণ. প্ৰাকৃতিক, স্বাভাৱিক।

স্বয়ং (বিণ. সৰ্ব্ব.) আপোনা-আপুনি, নিজে by self, personally.

স্বয়ম্বৰ, স্বয়ংবৰ বি. কন্যাই নিজে পতি বাচি লোৱা কাৰ্য্য। স্ত্ৰী. **স্বয়ংবৰা, স্বয়ম্বৰা**।

স্বয়ম্ভু, স্বয়ম্ভূ বিণ. স্বয়ং জন্ম হোৱা। বি. ব্ৰহ্মা, বিধাতা Brahma, the creator. **স্বয়ম্ভুৱ** বি. ব্ৰহ্মা।

স্বৰ বি. ধ্বনি, শব্দ sound, voice, সঙ্গীতৰ জাত বা সুৰ (ষড়জ, ঋষভ, গান্ধাৰ, মধ্যম, পঞ্চম, ধৈৱত আৰু নিষাদ—সা, ঋ, গ, ম, প, ধ, নি) a note in music, a tune,

ব্যাকৰণত অইন বৰ্ণৰ সহায় নোলোৱাকৈ উচ্চাৰিত হোৱা বৰ্ণ a vowel. **স্বৰগ্ৰাম** বি স্বৰমালা musical scale. **স্বৰভঙ্গ** বি. মাত ভগা ৰোগ। **স্বৰলিপি** বি. সুৰ, তাল, লয়, মাত্ৰা আদি বুজোৱা পাঠ।

স্বৰগ পৰ্ অক. ধা. বজ্ৰ পৰ্ to be struck with lightning. বিণ. **স্বৰগ পৰা**।

স্বৰাজ, স্বৰাজ্য বি. দেশবাসী সকলৰ দ্বাৰা পাৰচালিত ৰাজ্য autonomy.

স্বৰান্ত বি. স্বৰ বৰ্ণ শেষত থকা।

স্বৰাষ্ট্ৰ বি. নিজ-ৰাজ্য।

স্বৰূপ বি. স্বাভাৱিক অৱস্থা, প্ৰকৃতি nature, disposition. বিণ. প্ৰকৃত, যথাৰ্থ, সঁচা exact, real, true, তুল্য, নিচিনা like, similar. বি. পৰমেশ্বৰ। **স্বৰূপাৰ্থত** প্ৰকৃতপক্ষে, সঁচাকৈ কব লাগিলে in reality, to speak the truth. **স্বৰূপী** তুল্য, সদৃশ like, similar. স্ত্ৰী. **স্বৰূপিণী**। **স্বৰূপে** ক্ৰি. বিণ. সঁচাকৈ, যথাৰ্থতে truly, really ; ৰূপে, কোনো বিশেষ শক্তি বা অৱস্থাৰে in the character or condition of ; দৰে, নিচিনাকৈ just like.

স্বৰ্গ বি. সুৰলোক heaven, দেৱতা আৰু মৰাৰ পাছত পুণ্যৱন্ত লোক সকলৰ নিবাসৰ ঠাই। **স্বৰ্গগতি** স্বৰ্গলাভ, মৃত্যু। **স্বৰ্গগত** বিণ. মৃত্যু হোৱা departed, deceased. **স্বৰ্গদেৱ, স্বৰ্গদেউ** আহোম ৰজা সকলক সম্বোধন কৰা শব্দ। **স্বৰ্গলোক** সুৰলোক। **স্বৰ্গাৰোহণ** স্বৰ্গগতি। **স্বৰ্গী** বিণ. স্বৰ্গলৈ যোৱা departed to heaven. **স্বৰ্গীয়** বিণ. স্বৰ্গৰ, স্বৰ্গত থকা heavenly, dwelling in heaven.

স্বৰ্ণ বি. আকৰত পোৱা এবিধ ধাতু, সোণ, কনক gold. **স্বৰ্ণকাৰ** বি. সোণৰ কাম কৰা মানুহ, সোণাৰি a goldsmith. **স্বৰ্ণপীঠ** ৰূপহী আৰু ভৰলী নৈৰ মাজত থকা পুৰণি অসমৰ এটা বিভাগ। **স্বৰ্ণময়** সুবৰ্ণময়, সোণৰ made of gold. **স্বৰ্ণপ্ৰসূ** য'ত সোণ উৎপাদন হয়, অতিশয় উৰ্ব্বৰা।

স্বৰ্লোক বি. সাতখন স্বৰ্গৰ এখন স্বৰ্গ, দেৱলোক one of the seven heavens.

স্বল্প বিণ. নিচেই তাকৰ, অতি কম very little, very few.

স্বস্তি (অব্যয়) আশীৰ্ব্বাদ বুজোৱা বাক্য, মঙ্গলসূচক বাক্য may you be blessed. **স্বস্তিবাচন** বি. মঙ্গলাচৰণ। **স্বস্ত্যয়ন** বি. শুভ হব বা অশুভ গুচিবৰ কাৰণে কৰা পূজা, মন্ত্ৰ-পাঠ আদি কৰ্ম্ম।

স্বস্থ বিণ. সুস্থ, নিৰোগী healthy, sound. বি. **স্বস্থতা** নিৰোগিতা, ৰোগ নথকা অৱস্থা।

স্বাগত বি. শুভাগমন welcome.

স্বাচ্ছন্দ্য বি. স্বাস্থ্য, সুস্থতা, স্বাধীনতা।

স্বাতন্ত্র্য বি. স্বাধীনতা, স্বতন্ত্রতা।

স্বাতী বি. নক্ষত্ৰবিলাকৰ এটা one of the lunar mansions.

স্বাদ বি. সোৱাদ taste. **স্বাদু** বিণ. সোৱাদ, মিঠা sweet, delicious.

স্বাধিষ্ঠান যোগ-শাস্ত্রোক্ত দেহস্থ চক্র বিশেষ।

স্বাধীন বিণ. আপোনাৰ অধীন, স্বতন্ত্র independent. বি. **স্বাধীনতা**।

স্বাধ্যায় বি. বেদপাঠ, বেদ পঢ়া কাৰ্য্য, বিশিষ্টৰূপে শাস্ত্রাধ্যয়ন।

স্বাভাৱিক বিণ. স্বভাৱ সম্বন্ধীয়, প্রাকৃতিক natural, স্বভাৱজাত, প্রকৃতিগত inborn, inherent.

স্বাভিলাষ নিজৰ বাঞ্ছা one's own desire. **স্বাভিলষিত** বিণ. নিজে ইচ্ছা কৰা desired.

স্বামী বি. পতি, গিৰিহঁত a husband, অধিকাৰ, গৰাকী, প্রভু a master, a lord, পণ্ডিত সন্ন্যাসীৰ উপাধি। **স্বামিত্ব** বিণ. প্রভুত্ব বা অধিপতিত্ব। mastership. **স্বামিত্বে** ক্রি. বিণ. স্বামীৰূপে, গৰাকী বা পতিৰূপে। **স্বামিভক্তি, স্বামিসেৱা** গৰাকী বা স্বামীৰ সেৱা-শুশ্রূষা, আলপৈচান।

স্বায়ত্ত-শাসন বি. স্বৰাজ, নিজ দেশৰ মানুহৰ দ্বাৰা হোৱা শাসন self-government, autonomy.

স্বায়ম্ভুৱ বি. ব্রহ্মাৰ পুত্র, আদি মনু the first 'Manu'.

স্বাৰোচিষ দ্বিতীয় মনু the second 'Manu'.

স্বার্থ বি. আপোনাৰ প্রয়োজন, লাভ বা হিত self-interest. **স্বার্থপৰ, স্বার্থপৰায়ণ** বিণ. নিজৰ হিতত ৰত, যি অইনৰ ভাল বেয়া বিচাৰ নকৰি কেৱল নিজৰ লাভ বিচাৰে, আপোন-পেটা selfish. বি. **স্বার্থপৰতা, স্বার্থপৰায়ণতা**। **স্বার্থসিদ্ধি** বি. নিজৰ কাৰ্য্য সিদ্ধি বা লাভ হোৱা, বাঞ্ছিত বস্তুৰ প্রাপ্তি। **স্বার্থহানি** নিজৰ ক্ষতি, নিজৰ লাভৰ হানি।

স্বাৱলম্বন বি. আত্মনির্ভৰতা, আপুনি আপোনাৰ সহায় হোৱা কাৰ্য্য self-reliance, self-help. **স্বাৱলম্বী** বিণ. আত্মনির্ভৰশীল self supporting.

স্বাস্থ্য বি. সুস্থ অৱস্থা, ৰোগ নাইকিয়া অৱস্থা healthiness, soundness of body. **স্বাস্থ্যকৰ, স্বাস্থ্যকাৰক, স্বাস্থ্যকাৰী, স্বাস্থ্যজনক** স্বাস্থ্যৰ কাৰণে উপকাৰী, সুস্থকাৰী wholesome, health-promoting.

স্বাহা যজ্ঞৰ অগ্নিত আহুতি বা তাৰ মন্ত্র, অগ্নিৰ পত্নী।

স্বাক্ষৰ বি. চহী, দস্তখত।

স্বীকাৰ বি. সন্মতি, গাত লোৱা কাৰ্য্য acknowledgement, consent; গ্রহণ acceptance; দৈ লোৱা কাৰ্য্য confession; অঙ্গীকাৰ, প্রতিশ্রুতি promise, agreement. **স্বীকার্য্য** বিণ. স্বীকাৰ কৰিবৰ যোগ্য। **স্বীকৃত**

বিণ. যাক স্বীকাৰ কৰা হৈছে, অঙ্গীকাৰ কৰা, গাত লোৱা। বি. **স্বীকৃতি**। **স্বীকাৰোক্তি** বি. বিচাৰকৰ আগত স্বীকাৰ কৰা বা সৈ লোৱা কাৰ্য্য confession.

স্বীয় বিণ. নিজৰ, নিজা, আপোনাৰ one's own.

স্বেচ্ছা বি. নিজৰ ইচ্ছা বা মত one's own will. **স্বেচ্ছাকৃত** বিণ. নিজৰ ইচ্ছামতে কৰা। **স্বেচ্ছাচাৰ** বি. নিজৰ ইচ্ছানুযায়ী বা অসংযত আচৰণ। **স্বেচ্ছাচাৰী** বিণ. নিজৰ ইচ্ছামতে চলা, অসংযত আচৰণকাৰী self-willed. স্ত্রী. **স্বেচ্ছাচাৰিণী**। বি. **স্বেচ্ছাচাৰিতা**। ক্রি. বিণ. **স্বেচ্ছাচাৰে**। **স্বেচ্ছাসেৱক** বি. নিজৰ ইচ্ছাৰে লোকক সহায় কৰা লোক a volunteer.

স্বেদ বি. ঘাম, উত্তাপ পাই গাৰ পৰা ওলোৱা পানী sweat; মল dirt. **স্বেদজ** বিণ. মলি আৰু গেলাপচা ঠাইৰ পৰা ওপজা। **স্বেদজল** ঘাম। **স্বেদবিন্দু** ঘামৰ টোপা।

স্বৈৰ বি. স্বাধীনতা, স্বেচ্ছাচাৰ। বিণ. স্বাধীন, অসংযত। স্ত্রী. **স্বৈৰিণী** স্বেচ্ছাচাৰিণী, ব্যভিচাৰিণী। বি. **স্বৈৰিতা**।

স্বৈৰিন্ধ্রী বি. যি তিৰোতাই পৰৰ ঘৰত স্বাধীনভাৱে বাস কৰি প্রসাধন অনুলেপন আদি শিল্প কৰ্ম কৰে।

স্বোপাৰ্জ্জিত বিণ. নিজে উপাৰ্জ্জন কৰা, নিজে ঘটা self-acquired.

হ

হ ব্যঞ্জন বৰ্ণৰ তেত্রিশ সংখ্যাৰ আখৰ thirty-third letter of the consonants.

হ অক. ধা. উৎপন্ন হ, ওপজ to be born or produced; সম্পূর্ণ অৱস্থা পা, শেষ হ to be finished; কোনো বিশেষ অৱস্থা বা পদ পা to become. কৃদ. বি. **হোৱা, হওন** হোৱা কাৰ্য্য act of being or being produced. কর্ত্তা. **হওঁতা**। স্ত্রী. **হঁতী, হোৱঁতী**।

হংস বি. হাঁহ duck, goose. **হংসগতি, হংসগমন** বি. গহীন, ধীৰ খোজ slow and graceful gait. স্ত্রী. **হংসগামিনী** ধীৰে ধীৰে আৰু গহীনৰূপে খোজ কঢ়া walking slowly and gracefully. **হংসবাহন** ব্রহ্মা। **হংসবাহিনী** সৰস্বতী।

হঁকয়া, হকয়া বিণ. হলনীয়া, কতীয়া oblique. ক্রি. বিণ. **হকয়াকৈ**।

হঁয়কলী বি. কইৰা চৰাই the partridge.

হঁয়ে, হঁয়েৰা 'হঞে' চোৱা।

হঁহা বিণ. হাঁহি থকা laughing. বি. হাঁহি laughter. **হঁহা কন্দা** হাঁহি তোলা আৰু দুখ কৰিব লগীয়া। **হঁহা মতা** হাঁহি মাতি পতা কথা cheerful conversation.

হঁহুৱা সক. ধা. আনৰ হাঁহি তোল to

cause to laugh, হাঁহিয়াত কৰা put to shame.

হক বিণ. সত্য, যথাৰ্থ real, true. বি. স্বত্ব, দাবি, অধিকাৰিত্ব right, claim. ক্রি. বিণ. **হকে**।

হক্ হক্ (অনু. শব্দ) বৰকৈ হঁহা নাইবা বঁতিওৱাৰ নিচিনা শব্দ। **হক্‌হকীয়া** বিণ. ভলভলীয়া, ডাঙৰকৈ কথা কোৱা।

হকা-বধা বি. নিষেধ, মানা obstruction.

হকহুনা বি. হাই-উৰুমি, গকাগুন্দা a noisy dispute.

হকে ক্রি. বিণ. পক্ষে, বাবে on behalf of.

হগনা বি. শৌচ কৰি নোধোৱা বা শুচি নোহোৱা।

হগুৰা বিণ. ঘনাই হাগি থকা dyspeptic. স্ত্রী. **হাগুৰী**।

হগুৱা সক ধা. শৌচ কৰা to cause to evacuate the bowels.

হঙ্গম বি. ভিৰ, অনেক লোক গোট খোৱা কাৰ্য্য crowding.

হজ বি. মক্কাতীৰ্থ দৰ্শন।

হজ বি. পৰিশ্ৰম কৰি হাতেৰে কৰা কাম manual labour, ঘৰ আদি সাজিবৰ নিমিত্তে লাগতিয়াল বস্তু materials for building. **হজ-গড়** ঘৰ আদি সাজিবৰ কাৰণে লগা কাঠ বাঁহ আদি।

হজম বি. পৰিপাক, জীৰ্ণ যোৱা digestion, আত্মসাৎ কৰা কাৰ্য্য misappropriation. বিণ. **হজমী**।

হজৰৎ বি. মহাপুৰুষৰ নামৰ আগত সন্মানাৰ্থে ব্যৱহাৰ কৰা শব্দ।

হজুৰ বি. সমুখত থকা মান্য লোক।

হজুৱা বিণ. হজ কৰা, পৰিশ্ৰম কৰি খোৱা চহা মানুহ, অশিক্ষিত আৰু অসভ্য doing manual work, rustic. স্ত্রী. **হজুৱানী**। বি. **হজুৱালি**।

হঞো, হঞেৰা (অব্যয়) তিৰোতাক তুচ্ছ ভাবে সম্বোধন কৰা মাত।

হট্ সক. ধা. নিন্দা কৰ to blame. বি. **হটন, হটনি** নিন্দা, গৰিহণা।

হট্ অক. ধা পিছ হোঁহক to fall back, দুৰ্ব্বল হ to become weak. বি. **হটন, হটনি**।

হটঙা বিণ. ওখ আৰু ডাঙৰ tall and stout. স্ত্রী. **হটঙী**।

হটা সক. ধা. নিন্দা কৰা, বেয়া বোলা to cause to be reproached ; ৰণত পৰাস্ত কৰ to defeat.

হঠযোগ বি. ইন্দ্ৰিয়াদিৰ সংযম কৰি কৰা যোগ। **হঠযোগী** বি. হঠযোগ কৰোঁতা।

হঠাৎ ক্রি. বিণ. অকস্মাৎ, দৈবাৎ suddenly, by chance. **হঠাতে, হঠাৎকাৰে** ক্রি. বিণ. অকস্মাৎ।

হত বিণ. বধ হোৱা, প্ৰাণ-যোৱা

killed ; নষ্ট কৰা, লোপ পোৱা destroyed, lost. **হতচিৰী** বিণ. 'হতশ্ৰী' শব্দৰ অপভ্ৰংশ। **হতচেতন** বিণ. চেতনা-শূন্য, জ্ঞানশূন্য senseless. **হতবুদ্ধি** বিণ. বিবুদ্ধি, বিচূৰ্ত্তি confounded, bewildered. **হতভাগ্য** বিণ. দুৰ্কপলীয়া, দুৰ্ভগীয়া unfortunate, unlucky. স্ত্ৰী. **হতভাগিনী**। **হতমূৰ্খ** বিণ. মহামূৰ্খ very foolish. **হতশ্ৰী** বিণ. সুখ-সম্পদ নষ্ট হোৱা, আয়ুস হানি হোৱা bereft of prosperity, dead and gone.

হতা-বকতাকৈ ক্ৰি. বিণ. হতাহতিকৈ।

হতালি-বতালি আপোনাৰ ভাৰ্য্যা বা স্বামীত বাজে আন তিৰোতা বা মতাৰ গাত হাত দিয়া বা ইঁহা মতা কাৰ্য্য।

হতাশ বিণ. নিৰাশ, আশাশূন্য dissappointed. বি. নৈৰাশ্য, আশাশূন্য অৱস্থা।

হতা-হতি বি. পৰস্পৰে হাতে হাতে মৰা-মৰি কৰা কাৰ্য্য, কিলাকিলি। ক্ৰি. বিণ. **হতা-হতিকৈ** একেটা কামতে অনেক লোকে ধৰি jointly.

হতীয়া বি. হাত থকা, কিলাকুটিৰ পৰা মাজৰ আঙুলিৰ মূৰলৈকে হোৱা জোখৰ পৰিমাণ a cubit in length.

হতুৱাই দ্বাৰাই, ৰে by, by the hand of.

হত্যা বি. বধ, প্ৰাণনাশ murder, act of killing. ক্ৰি. **হত্যা কৰ**। বি. **হত্যাকাৰী**। স্ত্ৰী. **হত্যা-কাৰিণী**।

হদ বি মাটিৰ সীমা a boundary-line. **হদ পৰা** অন্ত পৰা finished.

হনন বি. বধ-কৰা কাৰ্য্য act of killing.

হনা বি. নৈয়ে এফালৰ পৰা আন এফাললৈ বৈ যাবলৈ কৰা আৰম্ভ the beginning of the change of river course. **হনা ল** গতি পৰিবৰ্ত্তন কৰি আন ফাললৈ যাবলৈ ধৰ।

হ'না বি. খোচা কাৰ্য্য। সক. ধা. জোঙা অস্ত্ৰেৰে প্ৰহাৰ কৰা।

হনিয়া অক. ধা. কোনো ফালে বৈ যাবলৈ ধৰ to begin to flow in another direction.

হনিয়া-হনি বি. খোচা-খুচি, খিয়লা-খিয়লি mutual ill-feeling

হনু বি. গালৰ ওপৰৰ আৰু চকুৰ তলৰ হাড় the cheek-bone.

হনুমন্ত, হনুমান বি. পৱন-অঞ্জনাৰ পুত্ৰ মহাবীৰ বান্দৰ, এবিধ দীঘল নেজ থকা বান্দৰ।

হনুমন্তা বি. এবিধ ডাঙৰ সেউজীয়া মাছৰোকা the gigantic king-fisher.

হন্তা বি. বধোঁতা, প্ৰাণ-নাশ কৰোঁতা a killer, a destroyer.

হন্তে (অব্যয়) কাৰণে, পৰা by, on account of, from.

হন্দৰ বি. ১১২ পাউণ্ডৰ ওজন a hundred-weight

হপ্ হপ্ কৰে ক্ৰি. বিণ. হোঁপামাৰি by suction.

হবলা ক্ৰি. বিণ. হব পায়, সম্ভৱতঃ perhaps, possibly.

হবিচ্ বি. 'হবিষ্য' চোৱা।

হবিষ্য বি. শ্ৰাদ্ধাদিৰ আগদিনা ভুপৰীয়া লঘোনে থাকি গধূলি ঘিউ আৰু সিদ্ধ ভাত ভোজন কৰা কাৰ্য্য। **হবিষ্যান্ন** হবিচ পালন কৰি খোৱা এসাঁজীয়া নিৰমূহীয়া ভোজন।

হম্ হম্ (অনু. শব্দ) জলি থকা জুইৰ শব্দ। অক. ধা **হম্হমা** শোকৰ বাবে অন্তৰত পোৰণি হব। **হমহমনি** বি. হম হম কৰা কাৰ্য্য, বুকুৰ পোৰণি। ক্ৰি. বিণ. **হম্হম্ কৰে, হম্হম্কৈ**।

হয় (অব্যয়) সন্মতি বুজোৱা মাত yes. **হয় দি** মত দি to express consent.

হয় বি. ঘোঁৰা, অশ্ব a horse. **হয়-গ্ৰীৱ** মূৰ ঘোঁৰাৰ আকাৰৰ বিষ্ণুৰ এক অৱতাৰ।

হৰ বি. শিৱ, মহাদেৱ the god Shiva. বিণ. **হৰোঁতা, হৰণকাৰী** a remover, a destroyer.

হৰ সক. ধা. বলেৰে বা ছলে কৰি নে, চুৰ কৰ to steal, to rob. অক. ধা. তাকৰ হ, অদৃশ্য হ to be lost, to disappear.

হৰকত বি. ক্ষতি, হানি loss.

হৰক্ তৰক্ বিণ. অস্থিৰ, মিছা changeful, false. বি. **কথাৰ** অস্থিৰতা unreliableness.

হৰণ বি. বলেৰে বা ছলেৰে নিয়া কাৰ্য্য theft, robbery ; ভাগ অঙ্ক division. ক্ৰি. **হৰণ কৰ**। **হৰণ-লুকী** লুকাই অদৃশ্য হোৱা মায়া।

হৰতাল বি. কাজকৰ্ম্ম, হাট-বজাৰ বন্ধ, ধৰ্ম্মঘট a strike.

হৰফ বি. লিখা আখৰ letter, handwriting.

হৰষিত 'হৰ্ষিত' শব্দৰ অপভ্ৰংশ।

হৰ্ হৰ্ (অনু. শব্দ) পানী বেগাই বৈ যোৱাত হোৱা শব্দ। **অক. ধা. হৰ্হৰা**। ক্ৰি. বিণ. **হৰ্হৰ্ কৰে, হৰ্হৰ্কৈ**।

হৰা সক. ধা. ঘটা, পৰাস্ত কৰ to defeat. বিণ. পৰাস্ত হোৱা defeated.

হৰা বি. মানুহৰ প্ৰাণ মৰা কুমন্ত্ৰ।

হৰি বি. পৰমেশ্বৰ, বিষ্ণু God, Vishnu. **হৰিভৰ দি** মান্তি হ to agree with, to confirm. **হৰিকীৰ্ত্তন** বিষ্ণুৰ নাম গুণ গাই কৰা উপাসনা।

হৰিবংশ মহাভাৰতৰ পৰিশিষ্ট পুৰাণ বিশেষ।

হৰিণ, হৰিণা বি. ছাগলিৰ জাতিৰ ফেৰেঙনি থকা শিঙেৰে এবিধ বনৰীয়া ঘাঁহ খোৱা জন্তু a deer. স্ত্রী. **হৰিণী**। **হৰিণাক্ষী, হৰিণ-নয়নী** 'মৃগাক্ষী' চোৱা।

হৰিৎ, হৰিত বিণ. সেউজীয়া বা হালধীয়া green, yellow. বি. সেউজীয়া বা হালধীয়া ৰংthe green or yellow colour.

হৰিদেৱ বি. হৰিদেৱী পন্থৰ প্রবর্ত্তক ধর্ম্মাচার্য্য।

হৰিদেৱী বিণ. হৰিদেৱৰ মতত চলা।

হৰিদ্রা বি. হালধি turmeric.

হৰিদ্বাৰ বি. যি ঠাইত গঙ্গা পর্ব্বতৰ পৰা ভৈয়ামলৈ নামিছে সেই ঠাই, হিন্দুৰ এখন তীর্থ।

হৰিধ্বনি বি. ডাঙৰকৈ উচ্চাৰণ কৰা হৰিনাম। **হৰিহৰ** বি. বিষ্ণু আৰু শিৱ। **হৰিহৰাত্মা** বি. হৰিহৰৰ নিচিনা একপ্রাণ, অভিন্নহৃদয়।

হৰিভকত বি. গুৰুৰ পৰা একেলগে শৰণ লোৱা লোক a fellow disciple. স্ত্রী. **হৰিভকতনী**।

হৰিল গৰিল হলিগলি, মিলাপ্রীতি familiarity. ক্রি. বিণ **হৰিল-গৰিলকৈ**।

হৰিশ্চন্দ্র বি. পৌৰাণিক যুগৰ এজন উদাৰ আৰু ধাৰ্ম্মিক সূর্য্যবংশৰ ৰজা।

হৰিষ 'হৰ্ষ' শব্দৰ অপভ্রংশ।

হৰিষিত 'হৰ্ষিত' শব্দৰ অপভ্রংশ।

হৰিষাদ-বিষাদ বি. আনন্দ আৰু অসন্তোষ, ইঁহা-কন্দা joy and sorrow.

হৰিসমুখ বিণ. শৰণ লোৱা initiated into Vaishnava religion. **হৰিসেৱা** হৰিকীর্ত্তন।

হৰি হৰি কৰ আচৰিত হ, বিস্ময় মান।

হৰিতকী বি. শিলিখা।

হৰুৱা সক. ধা. পৰাস্ত কৰ, পৰাজয় কৰ to defeat.

হৰেক বিণ. নানা প্রকাৰ, অনেক ৰকম of various kinds.

হৰ্ত্তা বি. হৰণকর্ত্তা, দূৰ কৰোঁতা one who removes or takes away, সংহাৰক, বিনাশক one who kills or destroys. **হৰ্ত্তাকর্ত্তা** সকলোৰে গৰাকী, সকলোতকৈ ডাঙৰ অধিকাৰ।

হৰ্ম্ম্য বি. প্রাসাদ, অট্টালিকা palace.

হৰ্ষ বি. আনন্দ, ৰং, সন্তোষ plea-sure, delight. **হৰ্ষজনক** আনন্দ দিয়া, ৰং লগোৱা delightful.

হৰ্ষান্বিত, হৰ্ষিত বিণ. আনন্দিত, delighted, pleased.

হল অক. ধা. একতীয়া হ, এফাললৈ ঢাল খা to lean to one side. **হলনীয়া, হলা** বিণ. আওগৰীয়া, আওঢলীয়া slanting, sloping. সক. ধা. একতীয়া কৰ, এফাললৈ

দোঁৱা to cause to lean on one side.

হ'লধৰ, হলায়ুধ বি. বলোভদ্ৰ, শ্ৰীকৃষ্ণৰ ককায়েক।

হলফ্ বি. শপত a swearing, an oath. **হলফনামা** সত্য কৈছোঁ বুলি স্বীকাৰ কৰা পত্ৰ।

হল-ফল বি. লৰ্‌চৰ্ কৰা, জোকাৰ খোৱা।

হলফলী বি. এবিধ টেঙা ফল a kind of acid fruit.

হলহলীয়া বিণ. সৰল, অকপটীয়া frank, out-spoken. ক্ৰি. বিণ. **হলহলীয়াকৈ**।

হলা বি. বেৰ বা চকোৱাত এফেলগে হিয় কৈ বোৱা গাধৈ বা ইকৰাৰ কোছা।

হলাহল বিণ. সেৰেঙা woven apart.

হলাহল বি. বৰবিহ, কালকূট a deadly poison.

হলি-গলি বি. হৰিল গৰিল, বৰ মিলভাৱ intimate friendship. ক্ৰি. বিণ. **হলি-গলিকৈ**।

হ'লী বি. দোলযাত্ৰা, ফাকুৱা।

হ'লীয়া বিণ. যুৰীয়া consisting of a couple.

হ'লৌ বি. এবিধ কলা বৰণীয়া নেজ নথকা বান্দৰ জাতিৰ জন্তু।

হলৌ চোলা বি. ডিঙিৰ পৰা ভৰিলৈকে পৰা দীঘল চোলা an overcoat, a gown.

হস্ত বি. হাত the hand. **হস্তগত** বিণ. অধিকাৰলৈ অহা come under possession. **হস্তচ্যুত** হাতৰ পৰা এৰোৱা বা পৰা gone from one's hand or possession.

হস্তা বি. নক্ষত্ৰবিলাকৰ এটা।

হস্তান্তৰ বি. এজনৰ অধিকাৰৰ বা হাতৰ বস্তু আন এজনক দিয়া কাৰ্য্য। **হস্তান্তৰপত্ৰ** এজনৰ বস্তু আন এজনৰ অধিকাৰলৈ লিখি দিয়া পত্ৰ a deed of transfer. সক. ধা **হস্তান্তৰ কৰ**। বিণ. **হস্তান্তৰিত**।

হস্তাক্ষৰ বি. হস্তলিপি, হাতৰ লিখা handwriting.

হস্তক্ষেপ হাত দিয়া, কোনো কামত যোগ দান বা বাধা দান।

হস্তিনাপুৰ বি. দিল্লীৰ ওচৰৰ প্ৰাচীন কৌৰৱ-ৰাজধানী।

হস্তী বি. হাতী, গজ an elephant. স্ত্ৰী. **হস্তিনী**। **হস্তিনী** বি. চাৰি-জাতিৰ তিৰোতাৰ ভিতৰত অতি কুলক্ষণী তিৰোতা (পদ্মিনী, চিত্ৰিণী, শঙ্খিনী, হস্তিনী শাস্ত্ৰমতে এই চাৰি জাতি তিৰোতা।)

হ-হৈয়া বি ন-কৈ খানি লোৱা জানে দি বেগাই বৈ যোৱা পানী।

হা, হাঁ (অব্যয়) মনত দুখ বা অভাৱ বুজোৱা মাত, হাঁ বিধাতা! হাঁ ভাত!

হাই বি. ডাঙৰ ডাঙৰকৈ কোৱা কথা বা বন্দৰ শব্দ a loud voice, a clamour. ক্ৰি. **হাই কৰ** কোৱাল

কৰ to make a noise. **হাই লাগ** দন্দ লাগ। **হাই উৰুমি** কোঢ়াল, গোলমাল। ক্রি. হাই-উৰুমি কৰ, হাই উৰুমি লাগ। **হাই-হুই** হাই-উৰুমি loud noise.

হাইচড়ি বি দৌৰাত্ম্য, কোৰ্হাল।

হাইচ-লাইচ বি. ৰং ধেমালি, মতা তিৰুতাই কৰা আলাপ বা ধেমালি merriment, amorous sport.

হাইজা বি. জহনি বেমাৰ cholera.

হাইঠক, হাইঠা বি. এবিধ সেউজীয়া কপৌ জাতিৰ চৰাই the green pigeon.

হাইঠা বি. মণিছাল the soap nut tree.

হাই-কোর্ট বি. প্রাদেশিক উচ্চতম বিচাৰালয় High Court.

হাইতাল বি. আকৰত পোৱা এবিধ হালধীয়া বস্তু the yellow arsenic.

হাই ফাই বি. উদফাই ৰোগ, উশাহ লব নোৱৰা ৰোগ panting, asthma.

হাইৰাণ বিণ. হাৰাশাস্তি, বৰ দুখকষ্ট পোৱা harassed, wearied.

হাউচ বি. আনন্দযুক্ত ইচ্ছা, অনুৰাগ fondness

হাউৎ (অনু. শব্দ, বঁতিয়াওতে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ। ক্রি. বিণ. **হাউৎ কৰে**।

হাউলি বি. ডাঙৰ লোকৰ টোল বা ঘৰবাৰী compound of a noble man.

হাউসি বি. বাঘে জন্তুক ধৰোঁতে কৰা শব্দ।

হাও হাও কৰে ক্রি. বিণ. ডাঙৰকৈ শব্দ কৰি, হোক হোক কৰে loudly.

হাওদা বি. বহিবৰ নিমিত্তে হাতীৰ গাদীৰ ওপৰত বান্ধি লোৱা কাঠৰ আসন a howdah.

হাওলা বিণ. হলি থকা।

হাওৰা বি. হাৱা' চোৰা।

হাওলাৎ বি. আগধন advance. **হাওলাতী** বিণ. হাওলাৎ লোৱা taking advance.

হাঁ (অব্যয়) বাধা, কষ্ট, আশ্চর্য্য, অভাৱ আদি বুজোৱা শব্দ।

হাঁও-ফাঁও বি. জালৰ দৰে অতি মিহি বিন্ধা যুক্ত জন্তুৰ বুকুৰ ভিতৰত থকা দুচলা ৰঙচীয়া মঙহ, তাত নিশ্বাস-প্রশ্বাসৰ বায়ু ওলাই সোমাই তেজ পৰিষ্কাৰ কৰে the lungs.

হাঁওৰণি বি. গোঁজৰণি চিঞৰ howling, roaring. ক্রি **হাঁওৰিয়া, হাঁওৰি মাৰ, হাঁওৰণি মাৰ**।

হাঁকানি নিকানি ভাত কাপোৰৰ অভাৱ।

হাঁকাল-বিকাল ভাত কাপোৰৰ অভাৱত হোৱা কষ্ট।

হাঁকুটী বি. আঁকুহী, গছৰ গুটি আদি পৰা বা দূৰৈৰ বস্তু টানি অনা আগ বেঁকা দীঘল মাৰি। **হাঁকুটী পেলু** এবিধ পেলু the hook-worm.

হাঁকোটা বি বস্তু আৰি থবৰ নিমিত্তে ব্যৱহাৰ কৰা বৰশীৰ নিচিনা মাৰি a hook. ৰাঁচভৰোৱা।

হাঁচ অক. ধা. হাঁচিয়া, হাঁচি মাৰ to sneeze.

হাঁচটি বি. তামোলৰ গামোচা, তামোল পাণ বন্ধা সৰু কাপোৰ।

হাঁচি বি. নাকৰ পৰা শব্দ কৰি বেগেৰে ওলোৱা বায়ু a sneeze. অক. ধা **হাঁচি মাৰ, হাঁচিয়া**।

হাঁচিয়তী বন বি. শুঙিলে হাঁচি তোলা এবিধ বন।

হাঁফি ক্রি বিণ. ডাঠি, আশঙ্কা নকৰাকৈ boldly.

হাঁফোলা, হাফোলা বি. দুই বাহু মেলি গা আগবঢ়াই আকোৱালি ধৰিব খোজা কাৰ্য্য। ক্রি. **হাঁফোলা মাৰ, হাঁফোলা মেল**।

হাঁহ অক. ধা. হাস্যকৰ, দাঁত উলিয়াই আনন্দ প্রকাশ কৰ to laugh, উপহাস কৰ to ridicule. **হাঁহন, হাঁহি** বি. হঁহা কাৰ্য্য act of laughing.

হাঁহ বি. চেপেটা ঠোঁট আৰু ছালৰ নিচিনা পতাৰে অনেক বিধৰ চৰাইৰ সাধাৰণ নাম যেনে—ৰাজহাঁহ, পাতিহাঁহ, গিলাহাঁহ, পানীহাঁহ ইত্যাদি the generic name of web-footed birds of various kinds. স্ত্রী. **হাঁহিনী**।

হাঁহন বি. হাস্য কৰণ act of laughing. **হাঁহনিখোৱা** লোকৰ হাঁহিয়াতৰ পাত্র হোৱা।

হাঁ-হাঁ কা-কা ভাত কাপোৰৰ দুখৰ নিমিত্তে কৰা শোকৰ ধ্বনি a cry of distress.

হাঁহি বি. হাস্য laughing. **হাঁহিমুখ** আনন্দিত মুখ smiling face. **হাঁহিয়াত** বি. নিন্দা, কুনাম ridicule.

হাক বি. বাধা, বাৰণ, নিষেধ prohibition. সক. ধা. **হাক দি** নিষেধ কৰ, মানা কৰ to prohibit.

হাকিম বি. বিচাৰক, উচ্চ কৰ্ম্মচাৰী, গৰাকী a judge, a high official, a master. বিণ. **হাকিমী**।

হাগ অক. ধা. শৌচ কৰ to evacuate the bowels. বি. **হাগন** হগা কাৰ্য্য। **হাগনি ঘনাই** শৌচ কৰা ৰোগ। ক্রি. **হাগনি ধৰ**। বি. **হাগোঁতা**। বিণ. **হাগোৰা**। স্ত্রী. **হাগুৰী**। **হাগনি প্রসূতা** প্রসূতীৰ ঘনে ঘনে শৌচ কৰা ৰোগ।

হাজত, হাজোত বি. বিচাৰ শেষ হোৱাৰ আগলৈকে অপৰাধীক আটক ৰখা কাৰ্য্য। **হাজতখানা** বিচাৰ-শেষ নোহোৱালৈকে অপৰাধীক আটক কৰি ৰখা ঘৰ a lock-up.

হাজৰিকা, হাজৰিকীয়া বি. এহেজাৰ কাঁৰীৰ ওপৰত থকা বিষয়াৰ উপাধি।

হাজাম বি. নাপিত a barber.

হাজাৰ বি. সহস্র সংখ্যা, দহ শ one

thousand. **হাজাৰ-হাজাৰ, হাজাৰ-বিজাৰ** অসংখ্য innumerable. **হাজাৰে হাজাৰে** অসংখ্য। **হাজাৰ হওক** যিমানেই হওক লাগিলে in spite of all.

হাজিৰ বিণ উপস্থিত present. **হাজিৰা** বি. কামত উপস্থিত attendance. **হাজিৰা-বহী** কামত উপস্থিতি লিখি ৰখা বহি an attendance register.

হাট বি. নিৰ্দ্দিষ্ট দিনত বহুত মানুহ গোট খাই কিনাবেচা কৰা ঠাই a fair, a periodical market. **হাট কৰ** ক্রি হাটত বেচা কিনা কৰ। **হাটখোৱা** হাট ডাকি লৈ তাৰ উৎপন্ন ভোগ কৰা লোক a lessee of a market. **হাটখোলা** হাট বহা ঠাই a market place. **হাট বাট** বি. হুতালি বতালি, মিলাপ্রীতি। **হাটেবাটে** য'তে ত'তে everywhere.

হাটৰুৱা বিণ. হাট কৰিবলৈ যোৱা, হাটৰ (বস্তু) buying or selling in a market, bought or sold in a market.

হাটী বি. পঢ়াশলীয়া ছাত্র বা সত্রৰ ভকত থকা লালীকৈ সজা ঘৰ সমূহ a row of residential houses attached to a religious institution or a school. **হাটোৱালী** বি. হাটত থকা ভূতুনী।

হাড় বি. মঙহৰ ভিতৰৰ টান ভাগ, অস্থি a bone. **হাড়ক মাটি কৰ, হাড়ক মাটি তেজক পানী কৰ** কঠোৰ পৰিশ্রম কৰ।

হাড়-কাটনৰ বিণ. নিজৰ হাড ভাঙি অর্থাৎ বহু পৰিশ্ৰমেৰে উপাৰ্জ্জন কৰা earned by one's hard labour. **হাড-খৰাহি** বিণ. ক্ষীণ, হাড ছাল lean. **হাড়-ছাল** হাড আৰু ছাল মাত্র থকা, অতি ক্ষীণ very lean. **হাড়ত খোৱা** খাইও চিকণ হব নোৱৰা naturally lean. **হাড়-যুমুচা** এবিধ লতা। **হাড়ত বন** গজ মৃত্যু হোৱাৰ অনেক দিন হ। **হাড়শুচি কৰ** সংস্কাৰ ক to purify. **হাড় লৈকে চিন** স্বভাৱ চৰিত্র আদি সকলো জান।

হাড়ি বি. বাণ্ডা, গুটীয়া a hobble for the legs of an animal. **হাড়ি মাৰ** অক. ধা. গুটীয়া মাৰ।

হাড়ী বি. মাটিৰ পাক পাত্র, চৰু an earthen cooking vessel

হাত বি. কিলাকুটিৰ পৰা আঙুলিৰ মূৰলৈকে অঙ্গ, হস্ত the hand, এহাত দীঘল জোখ one cubit length, চোলাৰ হাত, আস্তিন a sleeve, অধিকাৰ, সম্পৰ্ক power, connection. **হাত আহ** কোনো কাম ভালকৈ কৰিব পৰা হ। **হাত উজান দে** কামত সহায় কৰ to assist. **হাত এৰ** খামোচ এৰ, তত্ত্বাৱধান এৰ, বৰকৈ খৰচী হ।

হাত কৰ্, হাত কৰি ল বশ কৰ, আপোনাৰ অধীনলৈ আন। **হাত-কৰত** এহাতেৰে চলাব পৰা সৰু কৰত a hand-saw. **হাত-কেৰেয়া** দোষীৰ হাতত বন্ধা লোৰ যতন handcuff. ক্রি. **হাত-কেৰেয়া মাৰ**। **হাত-খৰচ** অলপীয়া খৰচৰ কাৰণে হাতত ৰখা ধন pocket expense. **হাত চল**। হাতেৰে অভ্যাস কৰ to handle. **হাত ছিগ** সহায় শূন্য হ to be helpless. বিণ. **হাত ছিগা**। **হাত-টান** কৃপণ miserly. **হাত-ঠাৰ** হাতেৰে দিয়া সঙ্কেত। **হাত-তালি** চাপৰি a clapping. **হাত তোল হাত দাং** হাত বঢ়া। **হাতত সাৰে ভৰিত সাৰে** মনে মনে, কোনো শব্দ নকৰাকৈ। **হাত দি** স্পৰ্শ কৰ, চো। **হাত-দীঘল** ক্ষমতাশালী, সহজে নোপোৱা বস্তুকো যোগাৰ কৰিব পৰা। **হাত ধৰ, হাত ধৰি চল** নিয়মমতে অলপীয়াকৈ কৰ, শীঘ্রে কৰিব নোৱৰা হ। **হাত ধো** সম্পৰ্ক এৰ, কৰিবলৈ এৰ। **হাত পাত** ভিক্ষা কৰ,সহায় খোজ। **হাত ফুৰা** হাত বুলা, লাহে লাহে হাতেৰে মোহাৰ। **হাত বলা** হাত-চলা। **হাতবলী** দানী, দানশীল। **হাত বঢ়া** হাত তোল। **হাত বাউল, হাত বাউলি** আঁতৰত থকা মানুহক হাত জোকাৰি মতা সঙ্কেত। **হাত বাগৰা** আগেয়ে আনে ব্যৱহাৰ কৰা second hand. **হাত বুলা** হাত ফুৰা। **হাতে ভৰিয়ে ধৰ** কাকুতি মিনতি কৰ। **হাত ভেঁটী** ডাঙৰ মানুহৰ ওচৰলৈ যাওঁতে নিয়া উপহাৰ। **হাতৰ মলি** সামান্য বস্তু। **হাত মোজা** হাতত পিন্ধা মোজা gloves **হাত যোৰ, হাত যোৰ কৰ্** কৰযোৰ কৰ। **হাত-লৰা** চোৰ স্বভাৱৰ। **হাত লগা** স্পৰ্শ কৰ চো to touch, প্রহাৰ **কৰ** to strike. **হাত সাৰ্** ৰক্ষা পৰ, কষ্টৰ পৰা উদ্ধাৰ পা। **হাত সাৰটি থাক** এলেহুৱা হ। **হাতলৈ চা** কোনো বস্তু পাবলৈ আশা কৰ।

হাতনি বিণ. সদায় ব্যৱহাৰ কৰা।

হাতা-ওপৰা উটা-পুটা, জোটাপোটা meddling.

হাতালি বি. খোলাকটি, কোনো বস্তু ওপৰলৈ দলিয়াই আকৌ হাতেৰে ধৰা খেমালি।

হাতিয়াৰ, হাথিয়াৰ বি. হাতেৰে ব্যৱহাৰ কৰা অস্ত্র tools.

হাতী বি. গজ, কৰী, হস্তী an elephant. **হাতী খুজীয়া** বিণ. হাতীৰ খোজ যেন বহল ডাঙৰ। **হাতী খুতৰা** বি. এবিধ কাঁইটীয়া খুতৰা শাক। **হাতী-দঁতীয়া** বিণ. হাতীৰ দাঁতৰ দৰে গোটা আৰু দীঘল। **হাতীপটি** আকাশত ওলোৱা সৰু সৰু তৰাৰ শাৰী the milky way, হাবিৰ মাজৰ হাতী চলাচল কৰা বাট। **হাতী পোক** মাটিৰ ভিতৰত থকা এবিধ ডাঙৰ পোক। **হাতমূৰীয়া** হাতীৰ মূৰৰ দৰে। **হাতীশুঁড়ীয়া**

এবিধ বন, তাৰ হাতীৰ শুঁড়ৰ আকৃতিৰ ফুল থাকে। **হাতী হিমেজু** বুলিয়া তিওৰা হাতীৰ কাণ সঁতাৰ পৰা ওলোৱা এবিধ বস।

হাতীনা বি. শাতী a bellows.

হাতুৰী বি. কোনো বস্তু মৰিয়াবলৈ নাল লগাই লোৱা এডোখৰ লো বা কাঠ a hammer. ক্রি. **হাতুৰী মাৰ. হাতুৰিয়া**।

হাতে প্রতি ক্রি. বিণ. হাতে হাতে, প্রতি হাততে in each hand, প্রতি হাতত per each cubit.

হাতে পাতে ক্রি. বিণ. এটায়ে সিটি ধৰা ধৰিকৈ jointly.

হাতে লোতবে ধৰ চুৰ কৰা বস্তু হাতত থাকোঁতেই অর্থাৎ কোনো বেয়া কামত লাগি থাকোঁতেই ধৰ বা দেখা পা to catch red-handed.

হাতে হাতে ক্রি. বিণ. প্রত্যেকৰ হাততে, হতাহতিকৈ, তেতিয়াই, অবিলম্বে।

হাতোৰা বি. জন্তুৰ আগ ঠেঙৰ আঙুলি আৰু নখে সৈতে সেই চোৱা the claw of a beast of prey.

হাদাং, হাদাঙি, হাদানি বিণ. উদঙীয়া, সাৱধান নওঁতা নাইকিয়া। অক. ধা. **হাদাঙি মেল** উদং মেল।

হাদাম বি. দমাই থোৱা বস্তু a heap, চাং a high platform.

হাদুম বি. দৌৰি খেলা এবিধ খেল, হৈ খেদা।

হাদুৰা অক. ধা. মুখামুখি কৰি সোধ।

হান সক. ধা. খোঁচ, জোঙা অস্ত্ৰেৰে বিন্ধ to pierce. বি. জোঙা অস্ত্ৰেৰে কৰা প্রহাৰ, খোঁচ। সক. ধা. **হান-মাৰ** খোঁচ মাৰ।

হানি বি. নাশ destruction, লোকচান damage. **হানি কৰ** সক. ধা. নাশ কৰ, নষ্ট কৰ to destroy, to damage. বিণ. নাশকাৰক। **হানি পৰ, হানি হ** নাশ হ, নষ্ট হ। বিণ. **হানি পৰা, হানি হোৱা**।

হাফলু বি. ঠাইতে দ'ম পাতি থকা ওখ মাটি, উঁই পৰুৱা আদিয়ে তোলা মাটিৰ দ'ম a hillock, an anthill.

হাবাং, হেবাং বিণ. নির্বোধ, ভোদা, অকামিলা stupid, worthless.

হাবাথ'ৰি বি. ভাগৰ, ক্লান্তি weariness, fatigue. অক. ধা. **হাবাথৰি খা** বৰকৈ শ্রম কৰ। **হাবাথৰি লাগ** বৰকৈ ভাগৰ লাগ। বিণ **হাবা-থৰীয়া**।

হাবি বি. অৰণ্য, জঙ্ঘল a forest, a jungle.

হাবিকৰ সক. ধা. জাবৰ জোথৰ পেলাই অপৰিষ্কাৰ কৰ। **হাবিজাবি** বিশৃঙ্খল, খেলিমেলি। **হাবিয়নি** বননি। **হাবিয়লীয়া** হাবিত থকা living in a jungle, wild. **হাবিয়াল** হাবিত থকা বা কাম কৰা মানুহ।

হাবিদা সক. ধা. হাদুৰা, পৰস্পৰ

বিৰোধী দুজন মানুহৰ এজনক আন জনেৰে মুখামুখি কৰি সোধ to confront one another.

হাবিয়াহ, হাবিলাষ বি. অভিলাষ, হেঁপাহ, আগ্ৰহ longing, intense desire.

হাবুকুকা বি. বোকাত মাটি তোলা এজাতি কেচু।

হামখুৰি বি. মুখ থেকেচা খাই সমুখৰ ফালে পৰা কাৰ্য্য a stumble with the face downwards. অক. ধা. **হামখুৰি খা** মুখ থেকেচা খাই তললৈ মুখ কৰি পৰ।

হামৰাও বি. শোক আৰু আদৰেৰে কৰা স্মৰণ। **হামৰাও কাঢ়** ক্রি. শোক বা আদৰেৰে স্মৰণ কৰ।

হামাৰ ভাবে ক্রি. বিণ. প্রচুৰ পৰিমাণে abundantly.

হামাহি বি. গহৰি, পলম procrastination, delay.

হামি বি. টোপনি ধৰাত বা ভাগৰ লগাত আপোনা আপুনি মুখ মুকলি হৈ ওলোৱা বায়ু a yawn. অক. ধা. **হামি মাৰ, হামিয়া** to yawn.

হামীৰ বি. এবিধ জামীৰৰ নিচিনা টেঙা ফল।

হামো (পু. অ.) মই, আমি।

হামোকা বিণ. এঢলীয়া, কাতি হোৱা leaning. বি. ঢোকা a prop. অক. ধা. **হামোকা খা** একতীয়া হ to incline.

হামোৰ কামোৰ বি. বৰ আগ্ৰহেৰে কৰা কাৰ্য্য।

হামোৰণি বি. পাক লৈ তলৰ পানীয়ে ওপৰলৈ কৰা গতি a whirling or eddying of a current, পেট পকোৱা griping pain in the bowels.

হায়, হায় হায় (অব্যয়) শোক প্রকাশ কৰা মাত।

হায় ঔ-বি ঔ বি. শোক, ভয় বা আশ্চৰ্য্য প্রকাশ কৰা ডাঙৰ মাত। অক. ধা. **হায়-ঔ বি ঔ লাগ।**

হাৰ অক. ধা. পৰাস্ত হ, ঘাট to be defeated. বি. **হাৰণ। হাৰক** হৰণ কৰোঁতা, গুচাওঁতা a remover, ভাজক a divisor. কৃদ. কর্ত্তা. **হাৰোঁতা।** স্ত্রী. **হাৰঁতী।**

হাৰ বি. সোণৰ বা হীৰা-মুকুতা আদিৰ মালা-মণি a necklace made of gold or other metals.

হাৰমাল বি. গলগ্রহ, এৰাব নোৱৰা লেঠা something burdensome and unavoidable.

হাৰলি বি. মেজি, মাঘৰ বিহুত পুৰিবলৈ গোটোৱা খৰিৰ দ'ম।

হাৰামজাদা বি. দুষ্ট, নীচ a wicked person, a base-born.

হাৰামী বিণ. অসৎ, দুষ্ট dishonest, wicked.

হাৰাশাস্তি বিণ. বৰ দুখকষ্ট পোৱা, হাইৰাণ harassed, wearied.

হাৰি বি. হীন জাতিৰ মানুহ a man of the sweeper caste স্ত্ৰী. **হাৰিণী**।

হাৰী বিণ. হৰণ কৰোঁতা, দূৰ কৰোঁতা দুঃখহাৰী removing. স্ত্ৰী. **হাৰিণী**।

হাৰুৱা কপৌ বি. এজাতি ডাঙৰ কপৌ।

হাৰ্য্য বিণ. ভাগ কৰিবৰ যোগ্য to be divided. বি. ভাজ্য the number to be divided.

হাল বি. নাঙল-যুৱলি ; আদি মাটি চহোৱা যতন ploughing implements collectively, দুটা, এযোৰ a couple, গাড়ীৰ চকাৰ পিঠিয়াৰ ওপৰত মেৰাই দিয়া লো। **হাল বা** অক. ধা. নাঙলেৰে মাটি চাহ কৰ। **হাল মেল** হাল বাব এৰি গৰু বা ম'হ মেলি দে to stop ploughing. **হাল খতি** কোনো তিথি বা পৰ্ব্ব উপলক্ষে হাল বোৱা বন্ধ কৰা।

হাল বিণ. বৰ্ত্তমান, চলি থকা present, current.

হাল্‌পত্তা বি. লো আদি ধাতুৰ সৰু পাট বা চিৰি a clamp, a hinge.

হালধি বি. হালধীয়া বৰণৰ আঞ্জাৰ লগত মচলা স্বৰূপে ব্যৱহাৰ হোৱা এবিধ মূল আৰু তাৰ গছ। বিণ. **হালধীয়া** হালধিৰ বৰণৰ yellow.

হালাল, জবই বি. কোৰানৰ মন্ত্ৰ পঢ়ি কোনো জন্তু ঈশ্বৰৰ নামে উছৰ্গা কৰি তাৰ টেঁটুটো কটা কাৰ্য্য the killing in the name of God.

হালি বি. নাৱৰ টিঙত বন্ধা ডাঙৰ গুৰি-বঠা a rudder.

হালি-জালি ক্ৰি. বিণ. এবাৰ এফাললৈ এবাৰ আন ফাললৈ হালি moving to and fro.

হালিচা, হালচা বি. এপুৰাৰ চাৰি-ভাগৰ এভাগ, বিঘা about ⅓rd of an acre of land.

হালিম বি. এবিধ শাক garden cress.

হালুক বিণ দুৰ্ব্বল weak.

হালে ৰাঙে ক্ৰি. বিণ. ৰঙে ধেমালিৰে hilariously.

হালে-হালে ক্ৰি. বিণ. দুটা দুটাকৈ, যোৰে যোৰে in pairs.

হালৈ বি. অসমৰ এজাতি মানুহ।

হালোৱা বি. এবিধ মিঠাই। **হালোৱাই** মিঠাইৱালা।

হালোৱা বি. হাল বোৱা বা নাঙলেৰে মাটি চহোৱা মানুহ a peasant. বিণ. হাল বোৱা, চহা rural, labouring, হালত ব্যৱহাৰ কৰা used in ploughing

হাল্লা বি. হাই-কাজিয়া, গোলমাল a broil, noise.

হাৱলদাৰ বি. পলটনৰ এজন বিষয়া a native sergeant,

হাৱা বি. বায়ু, বতাহ air, wind. **হাৱা খা** অক. ধা. মুকলি ঠাইৰ

নির্মল বায়ু সেৱন কৰ to enjoy pure air in open place. **হাৱা-পানী** জলবায়ু climate.

হাৱৈ বি. ওপৰলৈ উৰি যোৱা এবিধ খাৰ বাজী a rocket.

হাস অক ধা. হাঁহ to laugh. **হাসি** বি. হাঁহি a laughter.

হাস্পাতাল বি. বেমাৰী মানুহ চিকিৎসাৰ নিমিত্তে থকা ঘৰ, ঔষধ দিয়া ঘৰ hospital.

হাস্য বি. হাঁহি a laughter. **হাস্য-কৰ** অক. ধা. হাঁহ to laugh. **হাস্যকৰ** বিণ. ঠাট্টা বা উপহাসৰ যোগ্য ludicrous. **হাস্যৰস** হাঁহি উঠা ভাৱ। **হাস্যাস্পদ** নিন্দাৰভাজন a laughing stock.

হাহাকাৰ বি. উচ্চ শব্দেৰে কৰা দুখ প্ৰকাশ, শোক দুখৰ শব্দ sound of grief, lamentation. অক. ধা. **হাহাকাৰ লাগ, হাহাকাৰ কৰ।**

হা-হুমুনিয়াহ বি. দুখবেজাৰ প্ৰকাশ কৰা মাত।

হি (অব্যয়) নিশ্চয়, ঠিক আদি বুজোৱা অব্যয় (পালেহি, দেখা দিলেহি)।

হিউ (পু. অ.) হিয়া, সাহস courage.

হিং বি. এবিধ চোকা গোন্ধ থকা গছৰ আঠা।

হিংস সক. ধা. হিংসা কৰ to injure. বি. **হিংসা** অপকাৰ, শত্ৰুতা, অহিত injury, mischief. সক. ধা. **হিংসাকৰ। হিংসক, হিংস্থক** বি. অপকাৰী, লোকৰ অহিত কৰা। **হিংসন** হিংসা কৰা কাৰ্য্য। **হিংসা-কুৰীয়া** হিংসুক, খিয়লীয়া envious, malicious. **হিংসাহিংসি** খোঁচা-খুচি, খিয়লা খিয়লি। **হিংহিং-কিট-কিট** কেটেৰ জেঙেৰ angry speech.

হিংহিঙা সক. ধা. কেট কেটা, খং কৰি কথা ক। **হিংহিঙীয়া** বিণ. খিংখিঙীয়া।

হিঁহিঁহিঁ বি. ঘোঁৰাই মতা মাত neighing of a horse.

হিঁকটি বি. ভিভিত খুন্দাখাই হঠাৎ হোৱা নিশ্বাস a hiccup. ক্রি. **হিঁকটিয়া, হিঁকটিমাৰ, হিঁকটি আহ।**

হিঙ্গুল বি. হেঙ্গুল, পাৰা আৰু গন্ধকৰ পৰা হোৱা ৰঙা বস্তু cinnabar.

হিচ্ হিচ্ বিণ. প্ৰচুৰ, অনেক abundant, plentiful. **হিচ খা** অক. ধা ঠাহ খা।

হিচাপ, হিচাব বি. জমা খৰচ বা পাব দিবলগীয়া ধন বস্তুৰ লেখ an account. ক্রি. **হিচাপ কৰ।**

হিজৰী বি. খৃষ্ট জন্মৰ ৬২২ বছৰৰ পাছত মহম্মদ মক্কাৰ পৰা মদিনালৈ পলাই যোৱাৰ পৰা গণনা কৰা মুচলমানী চন।

হিজল বি. এবিধ দ ঠাইত হোৱা গছ।

হিটহিট (অনু. শব্দ ; টান বস্তুৰে পৰস্পৰ খুন্দা খোৱাত হোৱা শব্দ, বহু মানুহৰ সমাগমৰ পৰা হোৱা শব্দ। অক. ধা. **হিটহিটা**। বি. **হিট-হিটনি**।

হিত বিণ. উপকাৰী, শুভ, মঙ্গলজনক good, beneficial বি. উপকাৰ, মঙ্গল, কল্যাণ good, welfare, benefit. **হিতকৰ, হিতকাৰী** বিণ. উপকাৰী, মঙ্গলজনক beneficial, favourable. স্ত্রী. **হিতকৰী, হিতকাৰিণী**। **হিতবাদী** হিত বা উপকাৰী কথা কোৱা। **হিতাহিত** ভাল বেয়া, শুভাশুভ। **হিতাকাঙ্খা** উপকাৰ কৰৰ ইচ্ছা। **হিতৈষী** বিণ. শুভকামী। স্ত্রী. **হিতৈষিণী**। **হিতোপদেশ** বি. সুপৰামৰ্শ, সজ আলচ।

হিন্দী বি. উত্তৰ ভাৰতৰ ভাষা Hindi.

হিন্দু বি. সনাতন পন্থী ভাৰতীয় জাতি, বেদ পুৰাণ আদি শাস্ত্ৰৰ মতে চলা জাতি Hindu. **হিন্দুস্থান** পূৰ্ব্বকালত হিন্দুবিলাকে বাস কৰা ঠাই। **হিন্দুস্থানী** হিন্দুস্থানৰ, হিন্দুস্থানত হোৱা বা ওপজা, এটা ভাষা।

হিন্দোল অক. ধা. 'হেন্দোল' চোৱা।

হিব্রু বি. ইহুদি জাতিৰ মানুহ a Hebrew, ইহুদি জাতিৰ মাতৃভাষা the Hebrew language.

হিম বি. নিয়ৰ, বায়ুৰ লগত মিহলি হৈ থকা পানীৰ ভাপ, বৰ জাৰত গোট খোৱা নিয়ৰ, বৰফ dew, frost, snow. **হিমগিৰি** হিমালয় পৰ্ব্বত the Himalayas. **হিম-শিলা** পানীশিল, বৰফ snow. **হিমাংশু** চন্দ্ৰ, জোন the moon. **হিমাদ্রি** বি. হিমালয় পৰ্ব্বত। **হিমালয়** ভাৰতবৰ্ষৰ উত্তৰ সীমাত থকা পৃথিৱীৰ ভিতৰত আটাইতকৈ ওখ পৰ্ব্বতমলা the Himalayas range of mountains.

হিঙ্গুজু বি হাতীৰ মদবাৰি, বলিয়া-তিয়ৰা হাতীৰ কাণসন্ধৰ পৰা ওলোৱা ৰস fluid coming out from the temples of an elephant in rut.

হিয়া বি. বুকু the breast, অন্তঃকৰণ the heart **হিয়াৰ কড়ি** বুকুৰ তলত জোৰাইহে ওলমি থকা হাড়। **হিয়া ঢাকুৰ, হিয়া ভুকুৱা** হিয়াত চপৰিয়াই শোক প্ৰকাশ কৰ। **হিয়া জালী** বুকুৰ কলিজা the heart.

হিয়ালি-জিয়ালি বি. 'আউলী-বাউলী' চোৱা।

হিৰ বি. কাটিবলৈ সিজোৱা মুগাৰ পৰা ওলোৱা দীঘল সূতা। **হিৰ উঠ, হিৰ দি** মুগা কাটোতে ভালকৈ সূতা ওলা।

হিৰণ্ময় বিণ. সোণেৰে সজা বা প্ৰস্তুত কৰা made of gold, সোণৰ নিচনা like gold.

হিৰণ্য বি. সোণ gold. **হিৰণ্য-**

কশিপু প্ৰহ্লাদৰ পিতাক। **হিৰণ্য-গৰ্ভ** ব্ৰহ্মা।

হিৰ্‌হিৰ্ (অনু. শব্দ) মেঘৰ গাজনিৰ নিচিনা শব্দ। অক. ধা. **হিৰ্‌হিৰা**। বি. **হিৰ্‌হিৰণি**।

হিলৈ বি. খাৰ বাৰুদ দি গুলি মৰা অস্ত্ৰ, বন্দুক a gun. ক্ৰি. **হিলৈ মাৰ** বন্দুক মাৰ, গুলিয়া। **হিলৈ খাৰ** বন্দুক মাৰিবলৈ ব্যৱহাৰ কৰা খাৰ। **হিলৈ গুটি** বন্দুকৰ গুলি। **হিলৈদাৰি** বি. হিলৈৰে যুঁজা চিপাহি a soldier armed with a gun.

হীন বিণ. নথকা, শূন্য void of, bereft of, নীচ, অধম mean, low. **হীনডেঢ়ি** বঢ়াটুটা, কম-বেচ more or less.

হীৰক, হীৰা বি. এবিধ বহুমূলীয়া পাথৰ diamond. **হীৰাকণি** সৰু হীৰা।

হীৰা বি. মাটিৰ পাত্ৰ গঢ়া এজাতি মানুহ a potter. **হীৰা গঢ়া** হীৰাই গঢ়া।

হীৰাকচ বি. লোৰ কহৰ পৰা তৈয়াৰ কৰা এবিধ সেউজীয়া পদাৰ্থ sulphate of iron.

হুইঃ, হুই ঔ (অব্যয়.) বনৰীয়া জন্তু খেদা হাবিতলীয়া মানুহৰ মাত a cry used for driving away wild beasts.

হুই নুই ক্ৰি. বিণ. হয় নে নহয়। **হুইহাই** বি. চিঞৰ বাখৰ।

হুঁ (অব্যয়) দুখ প্ৰকাশ কৰা মাত interjection of pain or sorrow.

হুঁচ বি. চেতনা, গম sense, consciousness.

হুঁচৰি বি. বহাগৰ বিহুত ঢোল পেঁপা বজাই জুম বান্ধি নাচ-গান কৰি ফুৰা মানুহৰ জুম। অক. ধা. **হুঁচৰি গা**।

হুঁচিয়াৰ বিণ. সাৱধান, নিপুণ careful, skilful.

হুঁটা বি. টান, কোমল নোহোৱা hard, not softened. অশিষ্ট, কঠুৱা rude, rough. **হুঁটাই** ক্ৰি. বিণ. নিশিগাকৈ, কোমল নোহোৱাকৈ। **হুঁটাই-টাই** বি. লৰালৰি, খৰখৰ। **হুঁটুঙা হুঁটুং** বিণ. ওখ চাপৰ।

হুক হুক কৰে ক্ৰি. বিণ. শোকত হুক হুক শব্দ কৰি।

হুকি বি. ডাঙৰকৈ দিয়া ডাবি। অক. ধা. **হুকি মাৰ**।

হুকিয়া বি. **হুকিয়াহুকি** পৰস্পৰ ডবিয়াডবি কৰা কাৰ্য্য।

হুকুম বি. আজ্ঞা, আদেশ, অনুমতি order, command, permission. **হুকুমদাৰ** বি. যি আদেশ দিয়ে। **হুকুমনামা** আজ্ঞাপত্ৰ a written order.

হুকুমা বি. মাছৰ পেটৰ বতাহৰ জোলোঙা, এবিধ কাঠীৰে সজা মাছ ধৰা যতন।

হুঙ্কাৰ বি. গোজৰণি act of roaring.

হুচ বি. একেলগে পৰা বহুত কাম, কামৰ হেঁচা।

হুজ বি. জুম পাতি থকা অনেক লোক, সমদল a multitude of persons. **হুজপাত** ক্রি. বহুত লোক গোট খা to assemble. বি. **হুজ যাত্রা** শোভা যাত্রা a procession.

হুজুগ বি. জনৰব, মুখে মুখে শুনা কথা a rumour, hear say.

হুট্ হুট্ (অনু. শব্দ) টান বস্তুৰে টান বস্তুৰে ঘনে ঘনে আঘাত লাগিলে হোৱাৰ নিচিনা শব্দ। অক. ধা. **হুটহুটা**। বি. **হুটহুটনি**।

হুটুৰ (অনু. শব্দ.) টান বস্তুত লাগিলে হোৱা শব্দৰ নিচিনা শব্দ। ক্রি. বিণ. **হুটুৰাই, হুটুৰ কৰে**।

হুণ্ডী বি. আন ঠাইত পাবৰ নিমিত্তে এঠাইত ধন দিয়াৰ প্রমাণ পত্র bill of exchange, a draft. **হুণ্ডীয়ানা** হুণ্ডী ভঙাই নগদ টকা দিয়াৰ বাবে দিয়া ওপৰঞ্চি মাচুল discount.

হুতাশন বি. অগ্নি, জুই fire. বিণ. **হুতাশনীয়া** জুইৰ নিচিনা নষ্ট বা ধ্বংস কৰা, খোঁৱা খুলীয়া prodigal, wasteful, দুৰ্কপলীয়া unfortunate. স্ত্রী. **হুতাশিনী**।

হুতাহ বি. বৰকৈ লগা ভোক বা পিয়াহ a strong desire for food and drink, হেপাহ, হাবিয়াহ a strong desire.

হুতু বি. এবিধ কেঁচা জাতিৰ ডাঙৰ চৰাই।

হুন বি. কমতি, হানি deficiency, loss. অক. ধা. **হুনউঠ** হানি বা লোকচান পূৰ হ। **হুন তোল** ক্ষতিপূৰণ কৰ।

হুনু, হুনো 'হেনো' চোৱা।

হুবহু (অব্যয়) ঠিক তেনে, অবিকল exactly similar.

হুমঠালি বি. মইমতালি, গঔপ conceit, pride.

হুমহুম (অনু. শব্দ.) বহুত দূৰৈত মেঘৰ বা আন গাজনিৰ শব্দ। অক. ধা. **হুমহুমা**। বি. **হুমহুমনি**। **হুম্ হুম্ গিৰ্ গিৰ্** ঘনে ঘনে হোৱা মেঘৰ গাজনি।

হুমাজাপে ক্রি. বিণ. একেলগে, বহুত একলগ হৈ together.

হুমিয়া অক. ধা. গৰ্জন কৰ, অপকাৰ বা প্রতিকাৰ কৰিবলৈ আনৰ আগত ডাবি দি to threaten to injure.

হুমুনিয়াহ বি. দুখ প্রকাশ কৰা দীঘল নিশ্বাস a sigh. **হুমুনিয়াহ কাঢ়** মনৰ দুখত দীঘল নিশ্বাস পেলা।

হুৰ্ (অব্যয়.) চৰাই খেদোৱা মাত a cry to frighten away birds. **হুৰ্ খা** ভয় খাই চাৰিওফালে উৰি যা। **হুৰখুৱা** ভয় খুৱাই খেদাই দি।

হুৰ্ অক. ধা ভাগৰ. একেটা কামকে ঘনাই ঘনাই কৰি হাইৰাণ হ to be tired of.

হুৰমুৰ বিণ. লৰালৰি, খৰ ধৰ prompt.

হুৰ্মৎ বি. মৰ্য্যাদা, মান honour, dignity. **হুৰমতৰ দাবি** মানহানিৰ ক্ষতিপূৰণ পাবলৈ কৰা ওজৰ।

হুৰ্হুৰ্ (অনু. শব্দ.) ওপৰৰ পৰা পানী বা আন সৰু সৰু বস্তু বেগেৰে পৰিলে হোৱাব নিচিনা শব্দ। অক. ধা. **হুৰ্হুৰা**। বি. **হুৰ্হুৰণি**। বিণ. **হুৰ্হুৰীয়া**। ক্রি. বিণ. **হুৰ্হুৰ্ কৰে**।

হুৰা বিণ. খৰা', বৰষুণ নথকা dry and hot, rainless.

হুৰাওৰাৱে, হুৰাও ৰাওকৈ ক্রি. বিণ. চিঞৰি বা উচ্চ শব্দ কৰি (কন্দা) loudly (said of crying.)

হুৰামুৰা, হুৰামুৰি, হুৰাহুৰি বি. বহুলোকে কৰা হাইকাজিয়া বা গণ্ডগোল a noisy quarrel. **হুৰিমাৰি** বহুত মানুহে একেবাৰেই গিৰ্জনি মাৰি।

হুৰুক সক. ধা. জোঙা বস্তুৰ আগেৰে খুঁচি একৰা, ঘোক, ৰোক to scoop or gouge out.

হুৰুস্ (অনু. শব্দ) কোনো ডাঙৰ বা গধুৰ বস্তু ওপৰৰ পৰা মাটিত পৰোঁতে হোৱাৰ দৰে শব্দ। **হুৰুসাই** ক্রি. বিণ. হুৰুস্ শব্দ কৰি।

হুল বি. সৰু কাঁইট বা জোঙা বস্তু a small thorn. **হুলটাঁচ** কাৰো বিৰুদ্ধে গোপনে ষড়যন্ত্ৰ কৰ, কাৰো অপকাৰ কৰিবলৈ মন্ত্ৰণা কৰ to conspire against.

হুলদিল বি. হুলস্থুল, তোলপাৰ tumult, sensation, উগুল থুগুল anxiety.

হুলস্থুল বি. তোলপাৰ, গোলমাল tumult, disturbance.

হুলা বি. মাটি খোঁচৰা এমুৰ জোঙা ফলীয়া বাহ।

হুলাবাৰি, হুলামাৰি বি. বিৰিয়া, ধানৰ ডাঙৰি বা খেৰ আদি কঢ়িওৱা ডুইমূৰ জোঙা এচটা বাহ।

হুলুকিয়া অক. ধা. ঘাৰ ভিতৰত কেৰমেৰ কৰি ৰস বাহিৰ কৰ (পোকত খাটে) to cause matter to ooze out.

হৃৎপিণ্ড বি. কলিজা heart. **হৃত** বিণ. অপহৃত।

হৃদয় বি. বুকু, হিয়া, মন the breast, the heart, the mind. **হৃদয়গ্ৰাহী** চিত্তাকৰ্ষক, সুন্দৰ pleasing to the heart, lovely. **হৃদয়ঙ্গম**

মনত লগা impressed on the mind. **হৃদ্গত** মনোগত conceived.

হৃদি বি. হৃদয়ত at heart.

হৃদ্য বি. মনোগত, প্রিয়, মনোহৰ beloved, dear, beautiful. **হৃদ্যতা** বন্ধুতা intimacy, আন্তৰিকতা heartiness. **হৃদ্যতম** প্ৰিয়তম।

হৃষীকেশ বি. বিষ্ণু, কৃষ্ণ।

হৃষ্ট বিণ. আনন্দিত, প্রফুল্ল delighted, pleased. **হৃষ্টচিত্ত** আনন্দিত, সন্তোষিত। ক্রি. বিণ. **হৃষ্টচিত্তে**।

হৃষ্টপুষ্ট বিণ. নোদোকা, তেজাল stout and cheerful, plump.

হে (অব্যয়) মান্য বা সমনীয়া লোকক সম্বোধন কৰা মাত, কেৱল, মাত্র, মাথোম only.

হে, হেহে (অব্যয়) বাধা বা বিৰক্তি বুজোৱা শব্দ।

হেংদাং আহোম ৰজাই বা সেই কালৰ ডাঙৰ লোকে ব্যৱহাৰ কৰা তৰোৱাল a kind of sword carried by the Assam kings or noble men.

হেঃ (অব্যয়) বিৰক্তি বা ঘিণ প্রকাশ কৰা অব্যয়।

হেঁকটি বি. ডিঙিত খুন্দা খোৱা নিশ্বাস a hiccough. অক. ধা. **হেঁকটি মাৰ, হেঁকটিয়া**।

হেঁকা বি. কষ্ট, পৰিশ্ৰম trouble. **হেঁকাওলা** বৰ কষ্ট পা বা শ্ৰান্ত হ to be tired.

হেঁকাই (অব্যয়) আনৰ দুখ কষ্টত আনন্দ প্রকাশ কৰা মাত।

হেঁকাৰ অক. ধা. চিঞৰি মাত বা সম্বোধন কৰ to call loudly.

হেঁকেচ কেচ বি. হেঁকেৰ পেঁকেৰ, উখনা-উথনি, সামান্য বাধা-বিঘিনি।

হেঁকেচা বিণ. হেঁকেৰা, বেঁকা crooked, bent.

হেঁকেৰ-পেঁকেৰ বি. মনোমালিন্য, হেকেচ-কেচ, লৰক-ফৰক। ক্রি. বিণ **হেঁকেৰ-পেঁকেৰকৈ**।

হেঁকেৰা বিণ. বেঁকা, ভাজলোৱা oblique, inclining, পোনাই খোজ কাঢ়িব নোৱৰা। স্ত্রী. **হেঁকেৰী**।

হেঁকেৰা হেঁকেৰি বিণ. বেঁকাবেঁকি।

হেঁকো (অব্যয়) আনৰ দুখ বা বিপদ দেখি সন্তোষ প্রকাশ কৰা মাত।

হেঁকো-জেঁকো বি. অতি কষ্ট বা জঞ্জাল great difficulty or trouble. ক্রি. বিণ. **হেঁকো-জেঁকোকৈ**।

হেঁচ সক. ধা. ঠেল, বলেৰে ভৰ দি ধৰ বা চেপ to push. বি. **হেঁচন**। অক. ধা. **হেঁচনি খা, হেঁচা খা**। সক ধা. **হেঁচনি মাৰ, হেঁচা মাৰ** ঠেল, তললৈ দবাই ধৰ। বি. **হেঁচা** ঠেলা, ভৰ, চেপা a push, a pres-

sure **হেঁচনী** বি. আন বস্তুক হেঁচি ৰাখিবলৈ দিয়া বস্তু a weight for pressure.

হেঁচা-টেপা বি. হেঁচা-হুঁচি, ঠেলা-ঠেলি।

হেঁচা-হেঁচি বি. হেঁচা-টেপা act of pushing each other.

হেঁচোক সক. ধা. ঠেলি to push. বি. ঠেলা a push **হেঁচোক মাৰ** ঠেলা মাৰ।

হেঁটুলুকা বি. ঠোট ৰঙা গা সেউজীয়া বৰণৰ সৰু চৰাই a kind of bird.

হেঁপা অক. ধা. ঘনেঘনে উশাহ ল, ফোঁপা to pant, to breathe hard. ক্রি. বিণ. **হেঁপাই-ফোঁপাই** ফোঁপাই জোপাই।

হেঁপা বি. এবিধ মেকুৰীৰ নিচিনা বনৰীয়া জন্তু।

হেঁফনি বি. ভেকাহি। **হেঁফনিমাৰ** ভেকাহি মাৰি বাধা কৰ।

হেঁহনি বি. ঘোঁৰাৰ মাত। **হেঁহা** অক. ধা. ঘোঁৰাৰ নিচিনাকৈ হেঁহেঁ কৰা।

হেকান বি. আগেয়ে কৰা উপকাৰ সোঁৰৰাই লাজ দিয়া কাৰ্য্য act of taunting a person by reminding him of favour conferred before.

হেঙা সক. ধা. কেহা বা টেঙা ৰসৰ বস্তুৱে ডিঙিত অলপ খজুৱাৰ দৰে বেদনা কৰ to cause itching sensation in the throat.

হেঙা-জকাই বি. এবিধ ডাঙৰ জকাই।

হেঙাৰ বি. গোটা বাঁহ বা কাঠৰ গোঁজ পুতি তাত পথালিকৈ বাঁহ বান্ধি দিয়া শকত জেওৰা।

হেঙা-পুঙা বি. জঞ্জাল, বাধা বিঘিনি trouble, obstacle, মিছা ওজৰ আপত্তি দেখুৱাই কাম পেলাই থোৱা কাৰ্য্য।

হেঙুল বি. হিঙুল, এবিধ ৰঙা বৰণৰ বস্তু 'vermilion. বিণ. **হেঙুলিয়া** হেঙুলৰ নিচিনা ৰঙা, হেঙুলেৰে বোলোৱা।

হেঙেৰা বি. 'হেঙাৰ' চোৱাঁ।

হেঙ্গাম বি. জঞ্জাল, নানা প্ৰকাৰ অসুবিধা trouble caused by pressure of work.

হেজাৰ 'হাজাৰ' চোৱা।

হেটা-মুৰীয়া বিণ. এফালে চেপেটা-মুৰ থকা having an ill-shaped head.

হেতা বি. ভাত আঞ্জা আদি কঢ়া নাল লগোৱা এবিধ সঁজুলি, কৰ চলি a ladle, যঁতৰ ঘূৰাবলৈ হাতেৰে ধৰা মুৰ বেঁকা যতন the handle of a spinning wheel.

হেতা-ওপৰা বি. একেটা কামতে বা একেটা বস্তুৰ বাবে কেবাজনেও কৰা ওপৰা-উপৰি বা কঢ়া-আজোৰা scrambling competition.

হেতা-মেচা বিণ. বেঁকা-বেঁকি crooked.

হেতিয়া সক. ধা. পানীৰ তলত হাতেৰে খপিয়া to grope under water.

হেতু বি. কাৰণ, প্ৰয়োজন, যুক্তি cause, reason, ground. (অব্যয়) কাৰণে, নিমিত্তে because of, for the reason of. **হেতুকে** কাৰণে, নিমিত্তে।

হেদাঙি, হেদালি বিণ. 'হাদাং' 'হাদানি' চোৱা। সক. ধা. **হেদাঙি মেল, হেদানি মেল**।

হেন বিণ. নিচিনা, যেনে as, like. বি. এনে কথা বা কাৰ্য্য this speech or act, **হেন তেন** বি. এনে তেনে, এই প্ৰকাৰৰ such and such, অমুক তমুক so and so.

হেনয় বিণ. এনেদৰৰ বা প্ৰকাৰৰ as like as.

হেনাহুচা বিণ. বিকৃত উচ্চাৰণ বা আকাৰৰ, যেনে হব লাগে তেনে নোহোৱা। ক্ৰি. বিণ. **হেনাহুচাকৈ**।

হেনে (অব্যয়) যে, এই দৰে, এই বুলি so and so.

হেনেজানি, হেনজানি, (অব্যয়) এতেকে, এই কাৰণে, এই দেখি therefore, for the reason of.

হেনো (অব্যয়) কিজানি, হব পাৰে, শুনা যায় it may be, perhaps.

হেন্দোল অক. ধা. ওলমি লৰি থাক, দোল to swing. বি. **হেন্দোলনি, হেন্দোলণি** বি. দোলন।

হেন্দোল্দোপ্ বি. তল-ওপৰ কৰা কাৰ্য্য, প্ৰবলভাৱে লৰা বা জোকাৰ খোৱা কাৰ্য্য।

হেপাহ বি. হাবিয়াচ, কোনো বস্তু পাবলৈ অত্যন্ত অভিলাষ longing. **হেপাহ কৰ** পাবলৈ বৰকৈ ইচ্ছা কৰ। **হেপাহ লগা** পাবলৈ বৰকৈ ইচ্ছা হ। **হেপাহ পলা** হেপাহ দূৰ হ। সক. ধা. **হেপাহ পলুৱা** হেপাহ দূৰ কৰ। বিণ. **হেপেহুৱা** বৰ হেপাহ থকা craving.

হেপোৰ-তেপোৰ বি. বৰ পৰিশ্ৰম আৰু কষ্ট toil and trouble. ক্ৰি. বিণ. **হেপোৰ-তেপোৰকৈ** অতি কষ্টেৰে।

হেপেটি-মুৰা বিণ. চেপেটামুৰা, বিকটামুৰা।

হেৰাং বিণ. হাবাং।

হেম বি. সোণ, স্বৰ্ণ gold.

হেমন্ত বি. হিমঋতু, আঘোন আৰু পুহ মাহ winter.

হেমাহি বি. গহৰি, এলাহত কৰা পলম, বিলম্ব dilatoriness.

হেমেজু 'হিমেজু' চোৱা।

হেম্বা, হেম্বে (অনু. শব্দ) গাই-গৰুৰ মাত বা সেই নিচিনা শব্দ। বি. **হেম্বেলনি** হেম্বে হেম্বে শব্দ কৰ্ the lowing of cows.

অক. ধা. হেম্বেলিয়া হেম্বে হেম্বে শব্দ কৰা to low as a cow. **হেম্বাবাৰে** ক্রি. বিণ হেম্বেলিয়াই।

হেয় বিণ. ত্যাগৰ উপযুক্ত, ত্যাজ্য, ঘৃণনীয়, সামান্য fit to be rejected, contemptible, mean. **হেয়-জ্ঞান** তুচ্ছ জ্ঞান, ঘৃণা disregard, contempt.

হেৰ (অব্যয়) সামান্য লোকক সম্বোধন কৰোঁতে মতা মাত।

হেৰ (পু. অ,) সক. ধা. দেখ, চা see, look.

হেৰফেৰ বি. অলপ লৰচৰ বা কমবেছি হোৱা অৱস্থা slight difference.

হেৰণ বি. হেৰোৱা অৱস্থা loss. **হেৰণ ভগন** হেৰোৱা বা ভগাকাৰ্য্য loss or breakage.

হেৰা অক. ধা. বিচাৰি নোপোৱা হ to be lost. **হেৰা পা** সক. ধা. গৰাকী নথকা অৱস্থাত বা বাটত পৰি থকা অৱস্থাত পা। বিণ. **হেৰা পোৱা**।

হেৰা (অব্যয়) সমনীয়া মানুহক সম্বোধন কৰা মাত।

হেৰি (অব্যয়) নিজতকৈ মান্য মানুহক মতা মাত।

হেৰি, হেৰি অ (অব্যয়) কিবা বোলে, কথা কৈ থাকোতে কোনো কথা পাহৰিলে সুঁৱৰিবলৈ সময় পাবৰ কাৰণে মতা মাত।

হেৰুৱা সক. ধা. বিচাৰি বা দেখি নোপোৱা কৰ, হাতত নথকা কৰ to lose, to cause to be lost.

হেৰেপনি বি. গেজেপনি, ঘন জাঁজ খাই থকা সৰু হাবি a thicket. **হেৰেপা** বিণ. জাপ খাই পৰি থকা। **হেৰেপা খা** চেপেটাহৈ পৰি থাক। **হেৰেপা মুৰা** চেপেটা মুৰা।

হেৰেমুগৰীয়া বিণ. আওগৰীয়া, কোনো বস্তু ৰাখিলে পাগৰি যোৱা sloping, slanting.

হেলচ বি. টেঙেচীয়া গুটিধৰা এবিধ গছ আৰু তাৰ গুটি a kind of tree and its fruit.

হেলেচী, হেলঞ্চী বি. এবিধ পানীত হোৱা তিতা গুণ থকা লতা শাক।

হেল হৈচ, হেল-হৈচৌ (অব্যয়) কোনো গধুৰ বস্তু টানি নিওতে গাত বল পাবলৈ মতা উৎসাহৰ মাত।

হেলন বি. হেলা, অনাদৰ disrespect, disregard.

হেলনীয়া বিণ. 'হলনীয়া' চোৱা।

হেলা বি. অসন্মান, অৱজ্ঞা disregard, আওহেলা, অমনোযোগ neglect, inattention, এলাহ laziness.

হেলাই-হেপাই ক্রি. বিণ. 'হেঁপাই-ফোঁপাই' চোৱা।

হেলাওটা বি. হেলা, কামত এলাহ বা অমনোযোগ laziness, inatten-

tion. বিণ. আওহেলা কৰা careless.

হেলায় ক্রি. বিণ. কোনো কাম নকৰি, অনাহক, এলাহত in idleness.

হেলা-ৰঙ্গে ক্রি. বিণ. হেলা আৰু ধেমালিৰ ওপৰতে, অনায়াসে easily, without effort.

হেলা লেচাৰি বি. হেলা, অমনোযোগ, যত্নৰ অভাৱ।

হেলেংপেলেং বি. ঢলংপলং, অস্থিৰ অৱস্থা sense of exhaustion. বিণ. দুৰ্ব্বল, ঢলংপলং unsteady, exhausted. ক্রি. বিণ. হেলেং পেলেং কৈ।

হেলেক পেলেক 'হেলেকা' চোৱা।

হেলেকা, হেলেক লেকীয়া বিণ. ভালকৈ খাঁজ নোখোৱা, লৰক-ফৰক slack, loose.

হেলেপনি বি. পানীৰ হেন্দোলনি, ঢৌৱে নৈৰ দাঁতিত কৰা আস্ফাল agitation of water, a dashing of water against the shore.

হেলেম-হেতেম বি. আওহেলা, আওকাণ।

হৈ, হৈহৈ বি. কিৰিলি মাৰি কৰা বিদ্রূপ a hoot.

হৈ (অব্যয়) পৰিবৰ্ত্তে, সলনি in the place of, instead of.

হৈখেদা, হৈ-খেলা বি. হাদুম খেলা।

হৈ-ধ্বনি বি. হৰিধ্বনি।

হৈমন্তিক বিণ. হেমন্ত কালত অৰ্থাৎ আঘোণ-পুহ মাহত হোৱা produced, in winter.

হৈমৱতী বি. পাৰ্ব্বতী, দুৰ্গা।

হৈয়া বিণ. আওগৰীয়া, একালে ঢাল খোৱা oblique

হোঁ (অব্যয়) হয় বুলি শলগা মাত yes.

হোঁ-হা-কো-কা মৌখিক বিবাদ a slight quarrel.

হোঁ সক. ধা. ধৰ, ল, গ্ৰহণ কৰ to take or receive (তুমি হোঁৱা, তই হোঁ, আপুনি **হোঁৱক**).

হোঁকৰ (অক. ধা) হোঁকৰ হোঁকৰ শব্দ কৰ। **হোঁকোৰা বাঘ** হোঁকৰ হোঁকৰ শব্দ কৰা এবিধ সৰু বাঘ the leopard.

হোঁহক অক. ধা. এঠাইৰ পৰা আন ঠাইলৈ গতি কৰ, বা বাগৰি বা to slip or move from one place to another. সক. ধা. **হোঁহকা** এঠাইৰ পৰা আন ঠাইলৈ লৰা। **হোঁহকা-চজোৱা, হোঁহকা-পিছকা** এবাৰ এটা কাম কৰিবলৈ ধৰি আকৌ নকৰা হোৱা অৱস্থা, এবাৰ আগলৈ গৈ আকৌ পিছলৈ যোৱা indecision, wavering.

হোক, হোকনি বি. গাহৰিৰ বা ভালুকৰ মাত।

হোকা বি. ধোঁৱা খোৱা a hooka.

হোজা বিণ. অকপটীয়া, সৰল simple, straight-forward.

হোত কৰে ক্রি. বিণ. একেবাৰেই অধিক পৰিমাণে।

হোতা বি. হোম কৰোঁতা, যজ্ঞকৰ্ত্তা।

হোপ সক. ধা. ওঁঠ চেপি ধৰি শুহি খা to suck. **হোপা** বি. ধোঁৱা বা জুলীয়া বস্তুৰ এশোহা। **হোপামাৰ** ওঁঠেৰে শোহ, হোপ। ক্রি. বিণ. **হোপা-হোপে** এহোপা এহোপা কৈ।

হোপোৰ (অনু. শব্দ) জুলীয়া বস্তু শোহামাৰি খোৱাত উঠা শব্দ। ক্রি. বিণ. **হোপোৰ্ কৰে**।

হোম বি. মন্ত্র উচ্চাৰণ কৰি দেৱতাৰ উদ্দেশ্যে জুইত ঘিউ ঢলা কাৰ্য্য a burnt offering of clarified butter.

হোমিওপেথি বি. হেনিমেন নামে চাহাবে উলিওৱা চিকিৎসা প্রণালী homoeopathy.

হোৰ বি. হানি পুৰুৱা কাৰ্য্য, ক্ষতিপূৰণ act of making up for a loss, পোটক, প্রতিফল revenge, retaliation. অক. ধা. **হোৰ উঠ** পোতক উঠ। **হোৰ তোল** হানি পূৰা, ক্ষতিপূৰণ কৰ, প্রতিফল ল।

হোৰা বি. পৰ্ব্বতীয়া মানুহে পিঠিত বোজা বৈ নিয়া এবিধ দীঘলীয়া আৰু মূৰ জোঙা পাচি, কুকি a conical basket used by hill people for carrying burden on the back. **হোৰাহোৰে** পাচিয়ে পাচিয়ে, বহুত পৰিমাণে in large quantities.

হোৰোপা বিণ. মাজ বা কোনো এভাগ তললৈ বহি যোৱা depressed. ক্রি. **হোৰোপা খা**।

হোৰোস্ (অনু. শব্দ) দ বোকাত পৰোতে হোৱাব নিচিনা শব্দ। **হোৰোসা** বিণ. ভেৰেগা, তললৈ পেট ওলোমা। **হোৰোসাই, হোৰোস কৰে** ক্রি. বিণ. হোৰোস্ শব্দ কৰি।

হোলগোঁজ বিণ. কাঠৰ পুতলাৰ নিচিনা অর্থাৎ জ্ঞান বুদ্ধি নথকা, হোজা like a figure, simple.

হোলা বি. বাৰিষা পানী ৰোৱা, খৰালি শুকোৱা অলপ পানী থকা দীঘল আৰু বহল খাল।

হোলোং বি. এবিধ বৰ ওখ ডাঙৰ গছ a kind of big tree. বিণ. বৰ দীঘল ডাঙৰ।

হোলোং নাও বি. একে জোপা গছৰে খুলি কৰা ডাঙৰ দীঘল নাও a kind of boat.

হোলোকনি বি. ঢৌ বা বতাহৰ কোবত নাওলৈ সোমোৱা পানীৰ খুন্দা। **হোলোকনি খা** ঢৌ বা বতাহৰ কোবত পানী খা to take in water.

হোলোকা বি. পানীত পৰা মানুহে এবাৰত গিলা পানী, ঢৌ বা বতাহত

এবাৰত নাৱত সোমোৱা পানী। বিণ. হোলোকা হোলোকে।

হোলোক-ঢোলোক বিণ. লৰক ফৰক, অস্থিৰ, খাপ নোখোৱা unsteady, slack.

হোলোক-পোলোক 'হোলোক-ঢোলোক' চোৱা।

হোলোঙা, হোলোঙা মাৰি বি. দুই মূৰ জোঙা বাঁহৰ গোটা মাৰি, বাঁহৰ কানমাৰি।

হোলোঙা গোমে বি. এবিধ ডাঙৰ বিষ থকা সাপ।

হোৱা বি শিয়ালে মতাৰ দৰে শব্দ। **হোৱা দি** শিয়ালৰ দৰে হোৱা হোৱা শব্দ কৰ to cry as a jackal.

হোৱাং বি. এবিধ ডাঙৰ পৰ্ব্বতীয়া চৰাই a kind of bird.

হোৱা দোৱা বি. হাই উৰুমি, গোলমাল bustle and noise.

হোৱাহুই বিণ. হবলগীয়া হোৱা, প্ৰায় সমাপ্ত nearing completion.

হো হো, হৌ-হৌ (অনু. শব্দ) বৰ বতাহৰ, বৰষুণৰ বা খুন্দা খোৱা সোঁতৰ নিচিনা শব্দ। বি. **হো-হোৱনি** হো-হো শব্দ কৰা কাৰ্য্য। অক. ধা. **হো হোৱা, হো হৌৱা**। ক্রি বিণ **হো হো কৰে, হৌ হৌ কৰে**।

হ্ৰদ বি. নৈ বা সাগৰৰ মাজৰ দ ঠাই বা ডুবি, স্বাভাৱিকতে হোৱা বৰ দ আৰু বহল পানী a lake.

হ্ৰস্ব বিণ. চুটিকৈ মতা বা উচ্চাৰণ কৰা short sounding, চুটি-চাপৰ low, short. বি. **হ্ৰস্বতা**।

হ্ৰাস বি. কমতি, অলপ shortness, decay, diminution. বিণ. কম পৰা abated.

ক্ষ

ক্ষ বৰ্ণমালাৰ শেষ আখৰ, ক আৰু ষ এই দুই আখৰৰ সংযোগত এই আখৰ হৈছে the last letter of the alphabet

ক্ষণ বি. খন্তেক moment। **ক্ষণজন্মা** শুভক্ষণত জন্মলাভ কৰা লোক, ভাগ্যবান। **ক্ষণপ্ৰভা** বি. বিজুলী। **ক্ষণভঙ্গুৰ** বিণ. খন্তেকীয়া, যি অলপ সময়ৰ পাছতে নষ্ট হয় transitory, perishable. **ক্ষণিক, ক্ষণস্থায়ী** বিণ. অলপকাল থকা, খন্তেকীয়া momentary. **ক্ষণেক** খন্তেক, তিলেক a moment.

ক্ষণা (পু অ.) ক্রি. বিণ. কেতিয়াবা sometime.

ক্ষত বি. ঘা, আঘাত sore, wound. বিণ. ঘা লগা, আঘাত পোৱা। **ক্ষতবিক্ষত** বিণ. কেবা ঠাইতো ঘা লগা cut in several places.

ক্ষতি বি. হানি, নাশ loss, injury. **ক্ষতিগ্ৰস্ত** যাৰ ক্ষতি হৈছে। **ক্ষতি-**

পূৰণ ক্ষতিৰ পৰিবৰ্ত্তে মূল্যদান compensation.

ক্ষত্ৰিয় বি. আৰ্য্য সকলৰ ভিতৰত যুঁজাৰু জাতি। স্ত্ৰী. **ক্ষত্ৰিয়াণী, ক্ষত্ৰিয়া। ক্ষত্ৰিয় ধৰ্ম্ম** ক্ষত্ৰিয় জাতিৰ ধৰ্ম্ম বা উচিত কৰ্ম্ম (প্ৰজাপালন আৰু শত্ৰুৰ পৰা দেশ ৰক্ষা)।

ক্ষপণক বি. প্ৰাচীন বৌদ্ধ সন্ন্যাসী।

ক্ষম সক. ধা. ক্ষমা কৰ, দোষ মৰিষণ কৰ to forgive, to pardon.

ক্ষমতা বি. পৰাক্ৰম, শক্তি power, ability. **ক্ষমতাপন্ন** ক্ষমতাৱান, প্ৰতাপী valourous.

ক্ষমা বি. দোষ মাৰ্জ্জনা forgiveness, pardon. সক. ধা **ক্ষমা কৰ, ক্ষমা দি**। বিণ. **ক্ষমাৱন্ত, ক্ষমাৱান, ক্ষমাশীল** ক্ষমা গুণ থকা forgiving.

ক্ষয় বি. হ্রাস, ক্ৰমে ক্ৰমে কমি যোৱা, হানি, ক্ষীণ হোৱা decrease, wasting, destruction. **ক্ষয়ৰোগ** যক্ষ্মা ৰোগ, খেহ ৰোগ consumption. **ক্ষয়প্ৰাপ্ত** ক্ষয় হোৱা।

ক্ষৰ অক. ধা স্ৰৱ, টোপাটোপে পৰ to fall by drops, to trickle. বি. **ক্ষৰণ** নিঃসৰণ, স্ৰৱণ discharge, বিন্দু বিন্দুকৈ ওলোৱা ooze. বি. **ক্ষৰিত** বিগলিত, লাহে লাহে পৰা।

ক্ষান্ত বিণ. বিৰত, নিবৃত্ত, নিৰস্ত, হিষ্ণু ceasing, enduring.

ক্ষান্তি বি. ক্ষমা, বিৰাম, নিবৃত্তি forbearance, সহিষ্ণুতা endurance.

ক্ষাৰ বি. লোণৰ গুণ থকা বস্তু আৰু তাৰ পানী alkali, soda.

ক্ষালন বি. প্ৰক্ষালন, ধোৱা washing.

ক্ষিতি বি. পৃথিৱী, অৱনী the earth **ক্ষিতিপতি, ক্ষিতিপালক, ক্ষিতিপ, ক্ষিতীশ** বি. ৰজা, মহীপতি a king, a lord of the earth.

ক্ষিপ্ত বি. নিক্ষিপ্ত, বিকীৰ্ণ, পাগল thrown, scattered, mad.

ক্ষিপ্ৰ বিণ. দ্ৰুত, খৰতকীয়া swift. **ক্ষিপ্ৰকাৰী** বি. যি সোনকালে কাম সমাধা কৰে। **ক্ষিপ্ৰগতি** শীঘ্ৰ গমন।

ক্ষীণ বিণ. কৃশ, জীৰ্ণ, লেৰেলা চেপেটা, খাপোৱা lean, emaciated. **ক্ষীণকায়** বিণ. কৃশ শৰীৰ, লাহী গা। বিণ. দুৰ্ব্বলশৰীৰযুক্ত। বি. **ক্ষীণতা। ক্ষীণমধ্যা** বিণ. কঁকাল সৰু slender-waisted.

ক্ষীৰ বি. এৰা গাখীৰ milk, ডাঠ কৰা গাখীৰ cream. **ক্ষীৰোদধি** সাত সাগৰৰ এখন সাগৰ।

ক্ষুণ বি. আঘাত hurt, দোষ, ঘুণ flaw, defect.

ক্ষুণ্ণ বিণ. দুঃখিত, ব্যথিত, ক্ষুব্ধ hurt, sorry, অপূৰ্ণ, ত্ৰুটিযুক্ত।

ক্ষুৎ বি. ক্ষুধা, ভোক hunger.

ক্ষুদ্ৰ বিণ. সৰু small, নীচ, অনুদাৰ

mean বি. **ক্ষুদ্ৰতা, ক্ষুদ্ৰ-শৌচ** মূত্ৰত্যাগ, মূত্ৰ। **ক্ষুদ্ৰ-শৌচ কৰ** মুত, প্ৰস্ৰাব কৰ to make water. **ক্ষুদ্ৰাশয়, ক্ষুদ্ৰচেতা** নীচমনা।

ক্ষুধা বি ভোক hunger, ইচ্ছা, লালসা desire. **ক্ষুধাৰ্ত্ত** ভোকত অস্থিৰ। **ক্ষুধিত** ভুকীয়া hungry **ক্ষুধাকৰ, ক্ষুধাজনক** বিণ. ভোক লগোৱা। **ক্ষুধাহীন** বিণ. ভোক নলগা।

ক্ষুব্ধ বি. চিন্তাকুল, মনত উগুল থুগুল লগা, বিচলিত, ব্যাকুল, ক্ষুভিত perturbed, mentally distuıbed, anxious, agitated.

ক্ষুভিত বিণ. আলোড়িত, উগুল থুগুল লগা, বিচলিত agitated, mentallly anxious.

ক্ষুৰ বি. খুৰ, খুৰোৱা অস্ত্ৰ a razor.

ক্ষুল্লতাত বি. পিতৃৰ ভায়েক, খুৰা, দদাই a paternal uncle.

ক্ষেত্ৰ বি ঠাই place, পথাৰ field, খেতি cultivation, মাটি ground, পবিত্ৰ ঠাই sacred place, ক্ষেত্ৰ, গণিত শাস্ত্ৰত এটা সীমাবদ্ধ আকৃতি a figure in geometry, স্থল বা অৱস্থা circumstances. **ক্ষেত্ৰজ** নিজ ভাৰ্য্যাৰ গৰ্ভত বংশৰ আন কোনো লোকৰ দ্বাৰা উৎপাদিত (ক্ষেত্ৰজপুত্ৰ)। **ক্ষেত্ৰতত্ত্ব** জ্যামিতি। **ক্ষেত্ৰফল** মাটিৰ কালি area. **ক্ষেত্ৰপাল** এজাতি উপদেৱতা an evil spirit.

ক্ষেপণ বি. নিক্ষেপ, দলিমৰা কাৰ্য্য act of throwing or casting.

ক্ষেম বি. কল্যাণ, কুশল, মঙ্গল welfare, well-being. **ক্ষেমৱন্ত, ক্ষেমৱান** বিণ. ভাগ্যৱন্ত, সুখী prosperous, fortunate.

ক্ষোভ বি. মনৰ অস্থিৰতা বা অশান্তি, উগুল থুগুল anxiety, mental agitation.

ক্ষৌণী বি. পৃথিবী the earth.

ক্ষৌম বি. পাটৰ কাপোৰ silk cloth. বিণ. পাটেৰে তৈয়াৰী made of silk.

ক্ষৌৰ, ক্ষৌৰকৰ্ম্ম বি. খুৰোৱা কাৰ্য্য, ডাড়ি চুলি আদি খুৰোৱা কাৰ্য্য act of shaving.

পৰিশিষ্ট

(১) ভাৰতীয় সাংবিধানিক পৰিভাষা

(এই পাৰিভাষিক শব্দবোৰ ভাৰতৰ সকলো ভাষাতে ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ যুগুত কৰিছে, ইয়াৰ ইংৰাজী অৰ্থ দি দিয়া হ'ল)

অ

অক্ষম—Incompetent.

অক্ষমতা—Incompetency.

অগ্ৰিমধন—Advance.

অতিক্ৰমণ—Violation.

অতিৰিক্ত ন্যায়াধীশ—Judge, extra.

অতিৰিক্ত লাভ—Excess profit.

অধিকৰণ—Tribunal.

অধিকাৰ—Right.

অধিকাৰ-অভিলেখ—Record of rights.

অধিকাৰ পৃচ্ছা—Quo warranto.

অধিগ্ৰহণ—Requisition.

অধিনিয়মন (N)—Act.

অধিনিয়ম (V)—Enact.

অধিপত্ৰ—Warrant.

অধিভাৰ—Sur-charge.

অধিমান—Preference.

অধিবক্তা—Advocate.

অধিবাস—Domicile.

অধিবাসী—Domiciled.

অধিষ্ঠাতা - Presiding officer.

অধিসূচনা—Notification.

অধীক্ষক—Superintendent.

অধীক্ষণ—Superintendence.

অধীন—Subject.

অধীন অধিকাৰী—Subordinate officer.

অধীন ন্যায়ালয়—Subordinate Court.

অধ্যক্ষ—Speaker.

অধ্যাদেশ—Ordinance.

অনন্য ক্ষেত্ৰাধিকাৰ—Exclusive Jurisdiction.

অনৰ্হতা—Disqualification.

অনৰ্হকৰণ—Disqualify.

অনিয়মতা—Irregularity.

অনুকূলন—Adaptation.

অনুচ্ছেদ—Article.

অনুজ্ঞপ্তি—Licence.

অনুজ্ঞা—(v.) Permit.

অনুজ্ঞা—(n.)—Permission.

অনুদান—Grant

অনুদেশ—Instructions.

অনুন্মুক্ত—Undischarged.

অনুপাতী প্ৰতিনিধিত্ব—Proportional representation.

অনুপূৰক—Supplementary.

অনুপূৰক অনুদান—Supplementary grant.

অনুমতি—Assent.

অনুমোদন (v.)—Approval.

অনুশাসন—Discipline.

অনুশাসন সম্বন্ধী—Disciplinary.

অনুৰক্তি—Adherence.

অনুষ্ঠান—Exercise.

অনুসমৰ্থন (n.)—Ratification.

অনুসমৰ্থন (v.)—Ratify.

অনুসন্ধান (v.)—Investigate.
অনুসন্ধান (n.)—Investigation.
অনুস্মাৰক—Reminder.
অনুসূচিত ক্ষেত্ৰ—Scheduled area.
অনুসূচিত জনজাতি—Scheduled ribe.
অনুসূচিত জাতি—Scheduled Caste.
অনুসূচী—Schedule.
অন্তৰ্গ্ৰসন—Involve.
অন্তৰ্গ্ৰস্ত—Involved.
অন্তৰ্দেশীয় জলপথ—Inland water-way.
অন্তৰ্ৰাষ্ট্ৰীয়—International.
অন্তঃকৰণ—Conscience.
অন্যদেশীয়—Aliens.
অন্য-সংক্ৰামণ (v.)—Alienate.
অন্য-সংক্ৰামণ (n.)—Alienation.
অপমান লেখ—Libel.
অপমান-বচন—Slander.
অপমিশ্ৰণ—Adulteration.
অপৰ ন্যায়াধীশ—Additional-judge.
অপৰাধ—Crime.
অপৰাধ—Offence.
অপৰাধী—Criminal.
অপবৰ্জন (v.)—Exclude.
অপবৰ্জন—(n.) Exclusion.
অপাত্ৰ—Ineligible.
অপাত্ৰতা—Ineligibility.
আপীল—Appeal.
আপীল ন্যায়ালয়—Court of Appeal.
অপ্ৰবৃত্ত—Inoperative.
অভিকথন—Allegation.
অভিকৰণ—Agency.
অভিকৰ্তা—Agent.
অভিপ্ৰায়—Opinion.
অভিযাচনা—Demand.
অভিযুক্ত—Accused.
অভিযুক্তি—Charge.
অভিযুক্তি—Prosecution.
অভিযোগ—Accusation.
অভিযোজন—Prosecution.
অভিযোজ্য দোষ—Actionable wrong.
অভিৰক্ষা—Custody.
অভিলেখ—Record.
অভিলেখ ন্যায়ালয়—Court of record.
অভিশপ্ত—Convicted.
অভিশপ্তি—Conviction.
অভিসময়—Convention.
অভ্যৰ্থী—Candidate.
অমান্য—Invalid.
অযুক্ত প্ৰভাৱ—Undue influence.
অৰ্জন—Acquisition.
অৰ্জী—Petition.
অৰ্থদণ্ড—Fine
অৰ্হতা—Qualification.
অল্পসংখ্যক বৰ্গ—Minority.
অল্পীকৰণ—Derogation.
অৱধিদান—Adjourn.
অৱমান—Contempt.
অৱয়স্ক—Minor
অবিভক্ত কুটুম্ব—Joint-family.
অবিভক্ত পৰিবাৰ—Joint-family.
অবিশ্বাস প্ৰস্তাৱ—Motion of no-confidence.
অবৈধ—Illegal.
অবৈধাচৰণ—Illegal practice.
অসমৰ্থতা—Incapacity.
অসমৰ্থতা-নিবৃত্তিবেতন—Invalidity pension.
অসৈনিক—Civil.
অসৈনিক শক্তি—Civil power.
অহিতকাৰী—Detrimental.
অঙ্কন—Endorse.
অঙ্কিত—Endorsed.
অঙ্গ—Unit.
অংশ—Share.
অংশদান—Contribution.

আ

আকলন (v.)—Credit.
আকস্মিকতা নিধি—Contingency fund.
আচাৰ—Custom.
আজাদী—Freedom
আজীৱিকা—Callings.
আজীৱিকা-কৰ—Calling tax.
আজ্ঞপ্তি—Decree.
আদেশ—Order.
আদেশিকা—Process.
আনুষঙ্গিক—Consequential.
আপৰাধিক—Criminal.
আপাত—Emergency,
আপাতী—Emergent.
আভাৰ—Obligation.
আয়কৰ —Income-tax.
আমদানী শুল্ক—Import duty.
আয়ুক্ত—Commissioner.
আয়োগ—Commission.
আৰক্ষক—Police.
আৰক্ষক বল—Police force.
আৰোপণ—Allegation.
আৰোপণ—Levy.
আৰ্থিক—Economic.
আৰ্থিক ক্ষেত্ৰাধিকাৰ—Pecuniary jurisdiction.
আবৰ্ত্তক—Recurring.
আবাৰা গৰদী—Vagrancy.
আবেদনপত্ৰ—Application.
আস্তি—Property.
আহিংডন—Vagrancy.
আহ্বান—Summon.
আংক—Estimate.

ই

ইচ্ছাপত্ৰ—Will.
ইচ্ছাপত্ৰহীন—Intestate.
ইচ্ছাপত্ৰহীনত্ব—Intestacy.

উ

উপগাহনা—Levy (v.)
উচ্চতম ন্যায়ালয়—Supreme Court.
উচ্চ ন্যায়ালয়—High Court.
উত্তৰাধিকাৰ—Succession.
উত্তৰাধিকাৰ শুল্ক—Succession duty.
উত্তৰাধিকাৰী—Successor.
উত্তৰদায়িতা—Liability.
উৎপাদন—Production.
উৎপাদন শুল্ক—Excise duty.
উৎপ্ৰবাস—Emigration.
উৎপ্ৰেষণ লেখ—Certiorari.
উদ্গ্ৰহণ—Levy (n.)
উদ্ঘোষণা—Proclamation.
উদ্ভব—Descent.
উদ্যম—Enterprise.
উদ্যোগ—Industry.
উধাৰ—Loan.
উধাৰ গ্ৰহণ—Borrowing.
উন্মত্ত—Lunatic.
উন্মাদ—Lunacy.
উন্মুক্তি—Immunity.
উপকৰ—Cess.
উপক্ৰমণ—Initiate.
উপচাৰ—Remedy.
উপজীৱিকা—Occupation.
উপদান—Gratuity.
উপদেশ—Advisory.
উপনিৰ্বাচন—Bye-election.

উপনিবেশন—Colonisation.
উপবন্ধ—Provision.
উপভোগ—Consumption.
উপরাজ্যপাল—Lieutenant Governor.
উপরাষ্ট্রপতি— {Deputy President. / Vice President.}
উপলব্ধি—Emolument.
উপবিভাগ—Sub-division.
উপবেশন—Sitting.
উপবিধি—Bye-law.
উপসভাপতি—Deputy Chairman.
উপাধ্যক্ষ—Deputy Speaker.
উপায়ুক্ত—Deputy Commissioner.
উপযোজন—Employment.
উপার্জিত—Accrued.
উম্মেদরার—Candidate.
উল্লংঘন—Contravention.

ঋ

ঋণ—Debt.
ঋণগ্রস্ততা—Indebtedness.
ঋণপত্র—Debenture.

এ

একক—Unit.
একল নিগম—Corporation, sole.
একল সংক্রমণীয় মত—Single transferable vote.
একস্ব—Patent.

ক

কটক—Cantonment.
কণ্ডু—Account.
কদাচার—Misbehaviour.
কব্জা—Possession.
কম্পনী—Company.
কর—Tax.
করার—Agreement.
কর্তব্য—Duty
কর্তৃ মভিপ্রেত—Purporting to be done.
কর্মচারিবৃন্দ—Staff.
কানুন সম্বন্ধী—Legal.
কারখানা—Factory.
কারবার—Business.
কারাগার—Prison.
কারাবন্দী—Prisoner.
কারাবাস—Imprisonment.
কর্মিক সংঘ—Trade Union.
কার্য—Business.
কার্যকরী—Acting.
কার্যপালিকা শক্তি—Executive Power.
কার্য পালিকা—Executive.
কালদান—Adjourn.
কাবল—Custody.
কাংজী হৌস—Cattle pound.
কিরায়া—Fare.
কিসান—Tenant.
কুর্কী—Attach.
কৃতিস্বাম্য—Copyright.
কৃত্য—Function.
কেন্দ্রীয় গুপ্ত বার্তা বিভাগ—Central Intelligence Bureau.
কৈদ—Imprisonment.
কৈদী—Prisoner.

ক্ষ

ক্ষতি—Injury.
ক্ষতিপূর্তি বিল—Bill of indemnity.
ক্ষমতাশালী—Competent.
ক্ষমা—Pardon.

ক্ষেত্র—Area.
ক্ষেত্রাধিকার—Jurisdiction.

খ

খনিজ—Mineral.
খনিবসতি—Mining settlement.
খনিজ সম্পদ—Mineral resources,
খর্চ—Cost.
খণ্ড—Clause.

গ

গজট—Gazette.
গণনা—Account.
গণনানুদান—Vote on account.
গণনাপরীক্ষা—Audit.
গণপূর্তি—Quorum.
গবেষণা—Research.
গ্রাম-পরিষদ—Village Council.
গ্রাহ্য—Admissible.

ঘ

ঘোষণা—Declaration.

চ

চট্টহ—Act (n.)
চর্চা—Discussion.
চল অর্থ—Currency.
চলাবলী—Currency.
চিত্তবিকৃতি—Unsoundness of mind.
চিহ্ন—Mark.
চুকতী—Agreement.
চুংগী—Octroi.
চেক—Cheque.

ছ

ছাবনী—Cantonment.

জ

জগহ—Post.
জনগণনা—Census.
জনজাতি—Tribe.
জনজাতি ক্ষেত্র—Tribal Area.
জনজাতি পরিষদ—Tribal Council.
জলদস্যুতা—Piracy.
জল-প্রাঙ্গন—Territorial waters.
জামিন—Bail.
জিলা—District.
জিলা-গণ—District Board,
জিলা-নিধি—District Fund.
জিলা-ন্যায়ালয়—District Court.
জিলা-পরিষদ—District Council.
জিলা-মণ্ডলী—District Board.
জীবিকা—Livelihood.
জুয়া—Gambling.
জেল—Prison.
জ্বার-জল—Tidal waters.

জ্ঞ

জ্ঞাপ—Memo.
জ্ঞাপন—Memorandum.

ট

টংকণ—Coinage.
টাংচ—Attach.
ট্রাম—Tramway.
ট্রাম গাড়ী—Tram Car.

ড

ডিক্রী—Decree.

ত

তৎসময়—For the time being.
তৎস্থানীয়—Corresponding.
তদর্থ—Ad hoc.
তীর্ণ—Passed.
তৌর্ব—Assessment.
তৃতীয় পঠন—Third reading.
ত্রৈবার্ষিক—Triennial.

থ

থানা—Police Station.

দ

দত্তক-গ্রহণ—Adoption.
দত্তক-স্বীকরণ—Adoption.
দস্তকারী—Handicraft.
দস্তাবেজ—Document.
দণ্ড—Punishment.
দণ্ড-ন্যায়ালয়—Criminal Court.
দণ্ডবিধি—Criminal law.
দণ্ডসম্বন্ধী—Criminal.
দণ্ডাদেশ—Sentence.
দণ্ডাধিকারী ন্যায়ালয়—Magistrate's Court.
দাখলা—Entry.
দাতব্য—Charities.
দায়—Inheritance.
দায়িত্ব—Liability.
দাবী—Claim.
দিয়ালা—Bankruptcy.
দিয়ালা—Insolvency.
দীয়ানী—Civil.
দীয়ানী আদালত—Civil Court.
দৃষ্টাঙ্ক—Visas.
দেয়—Fee.
দেশীয় করণ—Naturalisation.
দোধরা—Bi-cameral.
দোষ প্রমাণিত—Convicted.
দোষ-সিদ্ধি—Conviction.
দোষারোপ—Charge.
দ্যূত—Gambling.
দ্বিগৃহী—Bi-cameral.
দ্বিতীয় পঠন—Second reading.

ধ

ধন—Money.
ধন-বিধেয়ক—Money-bill.
ধর্ম—Faith.
ধর্মস্ব—Endowments.
ধান্ধা—Occupation.

ন

নক্স—Design.
নগর ক্ষেত্র—Municipal area.
নগর-ট্রামবে—Municipal Tramway.
নগর-নিগম—Municipal Corporation.
নগর-পালিকা—Municipality.
নগর রথ্যাযান—Municipal Tramway.
নগর সমিতি—Municipal Committee.
নাগরিকতা—Citizenship.
নাম নিদর্শন—Nominate.
নাবধিকরণ—Admiralty.
নিকায়—Body.
নিক্ষেপ নিধি—Sinking Fund.

নিখাত নিধি—Treasure Trove.
নিগম—Corporation.
নিগম কর—Corporation tax
নিগমন—Corporation.
নিগম-নিকায়—Body, corporate
নির্দেশ—Direction.
নিধি—Fund.
নিবন্ধ—Registered.
নিবন্ধন—Registration.
নিবন্ধন—Term.
নিয়ন্ত্রক মহালেখা পরীক্ষক—Comptroller and Auditor-General.
নিয়ন্ত্রণ—Control.
নিয়ম—Rule.
নিযুক্তি—Appointment.
নিয়োজক-উত্তরদায়িতা—Employer's liability.
নিয়োজক-দায়িত্ব—Employer's liability.
নিরসন—Repeal.
নিরোধ—Custody.
নিরোধা—Quarantine.
নির্ণয়—Judgement.
নির্ণায়ক মত—Casting vote.
নির্দেশ—Reference.
নির্ধারণ—Assessment.
নির্বন্ধন—Restriction.
নির্মাণ—Manufacture.
নির্যাত—Export.
নির্যাত কর—Export tax.
নির্যাত শুল্ক—Export duty.
নির্যোগ্যতা—Disability.
নির্বচন—Interpretation.
নির্বসীয়ত—Intestate.
নির্বসীয়তা—Intestacy.
নির্বহন—Discharge.
নির্বাচকগণ—Electoral college.
নির্বাচক নামাবলী—Electoral rolls.
নির্বাচন (v.)—Elect.
নির্বাচন—Election.
নির্বাচন-অধিকরণ—Election Tribunal.
নির্বাচন-আয়ুক্ত—Election Commissioner.
নির্বাচন-ক্ষেত্র—Constituency.
নির্বাচিত—Elected.
নির্বাসন—Transportation.
নির্বাহ মজুরী—Living wage.
নিলম্বন (v.)—Suspend.
নিলম্বন (n.)—Suspension.
নিবারক-নিরোধ—Preventive detention.
নিবৃত্তি—Retirement.
নিবৃত্তি বেতন—Pension.
নিষেধ—Forbid.
নিষিদ্ধ—Forbidden.
নিষ্ঠা—Allegiance.
নৌকরী—Employment.
নৌকরী-কর—Employment tax.
নৌকাধিকরণ—Admiralty.
নৌ-পরিবহন—Navigation.
নৌ-সেনা সম্বন্ধী—Naval.
ন্যস্ত—Entrusted.
ন্যায়পালিকা—Judiciary.
ন্যায়াধিকরণ—Tribunal.
ন্যায়াধিপতি—Justice.
ন্যায়াধীশ—Judge.
ন্যায়ালয়—Court.
ন্যায়ালয় অবমান—Contempt of court.
ন্যায়িক কার্যরীতি—Judicial proceeding.
ন্যায়িক কার্যবাহী—Judicial proceeding.
ন্যায়িক মুদ্রাঙ্ক—Judicial stamps.
ন্যায়িক শক্তি—Judicial power.
ন্যাস—Trust.
ন্যূনন—Abridge.

প

পক্ষ—Party.
পণ-ক্রিয়া—Betting.
পণ্য-চিহ্ন—Merchandise Marks.
পত—Credit.
পত্তন নিরোধা—Port quarantine.
পথ-কর—Toll.
পথ-নিয়ম—Rules of the Road.
পদ—Post.
পদ—Office.
পদচ্যুত—Dismissed.
পদত্যাগ—Resignation.
পদধারী—Incumbent of an office.
পদাধিকারী—Officer.
পদাবধি—Tenure.
পদাবাস—Official residence.
পদেন—Ex-officio.
পরকীকরণ—Alienation.
পরমাদেশ—Mandamus.
পরন্ত—Provided.
পরমট—Permit.
পরামর্শ—Consultation.
পরিত্যাগ, পরিত্যজন—Abandonment.
পরিত্রাণ—Safeguard,
পরিপালন—Implement.
পরিপ্রশ্ন—Inquiry.
পরিলব্ধি—Perquisite.
পরিবহন—Transport. Carriage.
পরিব্যয়—Cost.
পরিষদ—Council.
পরিষদ আদেশ—Order in Council.
পরিসীমন—Delimitation.
পরিসীমা—Limitation.
পরিহার—Remission.
পরিহার বিধেয়ক—Bill of Indemnity.
পরোক্ষ নির্বাচন—Indirect election.
পর্যবেক্ষণ—Inspection.
পর্যালোচনা—Deliberate.
পশু অবরোধ—Cattle pounds.
পঞ্চাট—Award.
পঞ্জী—Register.
পঞ্জীবদ্ধ—Registered.
পঞ্জীবন্ধন, পঞ্জিবন্ধন—Registration.
পাত্রতা—Eligibility.
পাত্র—Eligibile.
পার-পত্র—Passport.
পারণ—Pass.
পারিত—Passed.
পারিতোষিক—Reward.
পারিশ্রমিক—Remuneration.
পাবতী—Receipt.
পীঠাসীন পদাধিকারী—Presiding officer.
পুনরীক্ষণ—Revision.
পুনর্বিচার ন্যায়ালয়—Court of Appeal.
পুনর্বিলোকন—Review.
পুরঃস্থাপন—Introduce.
পুরঃস্থাপনা—Introduction.
পূর্ত—Charity.
পূর্তধার্মিক ধর্মস্ব—Charitable and religious endowment.
পূর্ত সংস্থা—Charitable Institution.
পূর্ব মঞ্জুরী—Previous sanction.
পূর্বসম্মতি—Previous consent.
পুঁজী—Capital.
পৃষ্ঠাঙ্কন—Endorse.
পৃষ্ঠাঙ্কিত—Endorsed.
পেশগী—Advance.
পেশা—Profession.
পোষণ—Maintenance.

পৌরত্ব – Citizenship.
প্রকাশন—Publication.
প্রক্রিয়া—Procedure.
প্রখ্যাপন—Promulgate.
প্রগ্রহণ—Arrest.
প্রচলিত—Current.
প্রচার—Propagation.
প্রতিকর—Compensation.
প্রতিকূলতা—Contravention.
প্রতিকূল প্রভাব—Prejudice.
প্রতিকৃতি—Copy.
প্রতিজ্ঞান—Affirmation.
প্রতিনিধি—Representative.
প্রতিনিধিত্ব—Representation.
প্রতিপত্রী—Proxy.
প্রতিপালক অধিকরণ—Court of Wards.
প্রতিভূতি—Security.
প্রতিরক্ষা—Defence.
প্রতিলিপি—Copy.
প্রতিলিপ্যধিকার—Copyright.
প্রতিবেদন—Report.
প্রতিব্যক্তি কর—Capitation tax.
প্রতিষিদ্ধ—Prohibited.
প্রতিষেধ –Prohibition.
প্রতিশুল্ক—Countervailing duties.
প্রতিষেধ লেখ—Writ of prohibition.
প্রতিসংহরণ—Revoke.
প্রত্যক্ষ নির্বাচন—Direct election.
প্রত্যয়—Credit.
প্রত্যয়-পত্র—Letters of credit.
প্রত্যয়ানুদান –Votes of credit.
প্রত্যর্পণ—Extradition
প্রত্যাভূতি—Guarantee.
প্রথম পঠন—First reading.
প্রথম সদন –Lower House.
প্রধান মন্ত্রী—Prime Minister.
প্রপত্র—Form.
প্রভাব—Influence.
প্রভু—Sovereign.
প্রভুতা—Sovereignty.
প্রমাণ-পত্র—Certificate.
প্রমাণীকরণ—Authentication.
প্রমোদ কর –Entertainment tax.
প্রযুক্তি – Application.
প্রয়োগ—Application.
প্রয়োগ—Exercise.
প্রবিলম্বন—Reprieve.
প্রবর সমিতি—Select Committee.
প্রবিষ্টি—Entry.
প্রবেশ—Access.
প্রবেশন—Accession.
প্রব্রজন –Migration.
প্রশান্তি—Tranquillity.
প্রশাসন—Administration.
প্রশাসন—Administer.
প্রশাসন কার্য্যক্ষমতা } Efficiency of administration.
প্রশাসন কার্য্যপটুতা }
প্রশাসনীয়—Administrative.
প্রশাসনীয় কৃত্য—Administrative function.
প্রশাসিত—Administered.
প্রশিক্ষণ—Training.
প্রসঙ্গ –Context.
প্রসারণ—Broadcasting.
প্রসূতি সাহায্য } —Maternity relief.
প্রসূতি সহায়তা }
প্রস্তাব –Motion.
প্রস্তাবনা—Preamble.
প্রস্থাপনা—Proposal.
প্রাকলন—Estimates.
প্রাদেশিক আয়ুক্ত—Regional Commissioner.
প্রাদেশিক ক্ষেত্রাধিকার—Territorial jurisdiction.

প্রাদেশিক নিধি—Regional Fund.
প্রাদেশিক নির্বাচন-ক্ষেত্র—Territorial Constituency.
প্রাদেশিক পরিষদ—Regional Council.
প্রাদেশিক ভাব—Territorial Charges.
প্রাধিকার—Authority. (ab.)
প্রাধিকারী—Authority (con.)
প্রাধিকৃত—Authorised.
প্রান্ত—Province.
প্রাপণ—Accrue.
প্রাপ্তি—Receipt.
প্রামিসরী নোট—Promissory Note.
প্রাসঙ্গিক—Incidental.
প্রোদ্ভবন—Accrue.
প্রোদ্ভুত—Accrued.

ফ

ফরিয়াদ—Complaint.
ফারম—Form.
ফীস—Fees.
ফেডরল ন্যায়ালয়—Federal Court.

ব

বটরারা—Allocation.
বন্দী প্রত্যক্ষীকরণ—Habeas Corpus.
বন্ধক—Mortgage.
বল—Forces.
বহিঃশুল্ক—Custom duty.
বহুমত—Majority.
বাণ্ট—Allotment.
বিল—Bill.
বীমা—Insurance.
বীমা পত্র—Policy of Insurance.
বেকারী—Unemployment.
বৈঠক—Sitting.
বৈঙ্ক—Bank.
বোর্ড—Board.
ব্যাজ—Interest.

ভ

ভত্তা—Allowance.
ভবিষ্য নিধি—Provident fund.
ভর্ত্তী—Recruitment.
ভাগিতা—Partnership.
ভাটক—Rent.
ভাড়া—Fare.
ভাব—Charge.
ভূ-অভিলেখ—Land records.
ভূ-ধৃতি—Land tenures.
ভূ-রাজস্ব—Land revenue.
ভ্রষ্ট—Corrupt.

ম

মজুরী—Wage.
মণ্ডল—District.
মণ্ডল ন্যায়ালয়—Court, district.
মণ্ডলাধীশ } —Deputy Commissioner.
মণ্ডলায়ুক্ত }
মণ্ডলী—Board.
মত—Vote.
মতদাতা—Voter.
মতদান—Voting.
মতাধিকার—Suffrage.
মতিমান্দ্য—Dullness.
মধ্যস্থ ন্যায়াধিকরণ—Arbitral tribunal.
মধ্যস্থ—Arbitrator.
মধ্যস্থ নির্ণয়—Arbitration.
মনোদৌর্বল্য—Mental weakness.

মনোনয়ন—Nominate.
মনোবৈকল্য—Mental deficiency.
মন্ত্রণা—Advice.
মন্ত্রণা পরিষদ—Advisory council.
মন্ত্রি-পরিষদ—Council of Ministers.
মন্ত্রী—Minister.
মরণ শুল্ক--Death duty.
মহাজনী—Banking.
মহাধিবক্তা—Advocate-General.
মহাপ্রশাসক—Administrator-General.
মহাস্থায়বাদী
মহালেখা পরীক্ষক } Auditor-General.
মহানিয়োগ—Impeachment.
মঞ্জুরী—Sanction.
মানদেয়—Honorarium.
মানব পণ্য—Traffic in human beings.
মানহানি—Defamation.
মান্যতা—Validity.
মার্গ-প্রদর্শন—Guidance.
মাংগ—Demand.
মীন ক্ষেত্র—Fishery.
মুক্ত—Exempt.
মুখিয়া—Headman.
মুখ্য—Chief.
মুখ্য আয়ুক্ত—Chief Commissioner.
মুখ্য নির্বাচন আয়ুক্ত—Chief Election Commissioner.
মুখ্য ন্যায়াধিপতি—Chief Justice.
মুখ্য ন্যায়াধীশ—Chief Judge.
মুখ্য মন্ত্রী—Chief Minister.
মুদ্রা—Seal.
মুদ্রাঙ্ক শুল্ক—Stamp duty.
মূলধন—Capital.
মূলধন মূল্য—Capital value.

য

যথাস্থিতি—As the case may be.
যন্ত্র শাস্ত্র—Engineering.
যাচিকা—Petition.
যাতায়াত—Traffic.
যোগকাল—Joining time.

র

রক্ষণ—Reservation.
রক্ষাকবচ—Safe-guard.
রক্ষিত বন—Reserved forest.
রথ্যাযান—Tram car.
রসীদ—Receipt.
রাজগামী—Escheat.
রাজনয়—Diplomacy.
রাজস্ব—Revenue.
রাজস্ব ন্যায়ালয়—Revenue court.
রাজ্য—State.
রাজ্য-সরকার—Government of State.
রাজ্যক্ষেত্র—Territory.
রাজ্যক্ষেত্রাতীত প্রবর্তন—Extra-territorial operation.
রাজ্য-নিধি—State-Fund.
রাজ্য-পরিষদ—Council of States.
রাজ্যপাল—Governor.
রাজ্যসূচী—State-List.
রায়—Opinion.
রাশি—Amount.
রাষ্ট্র—Nation.
রাষ্ট্র ঋণ—Public debt.
রাষ্ট্রপতি—President.
রাষ্ট্রীয় রাজপথ—National highway.
রিক্ততা
রিক্তস্থান } —Vacancy.

রিক্থ—Property.
রীতি—Custom.
রূপ—Form.
রূপভেদ—Modification.
রূপাঙ্কন—Design.
রেল—Railway.

ল

লগান—Rent.
লগানা—Impose.
লঘুকরণ—Commute.
লম্বমান—Pending.
লাইসেন্স—Licence.
লাগত—Cost.
লাভ—Profit.
লাভাংশ—Dividend.
লিখত—Instrument.
লিখিত সূচনা—Notice in writing.
লেখ—Writ.
লেখা—Account.
লেখা-পরীক্ষা—Audit.
লেখানুদান—Votes on accounts.
লেখ্য—Document.
লেনা-দেনা—Dealings.
লোক—People.
লোক-অধিসূচনা—Public Notification.
লোকসভা—House of the People.
লোক সমাজ—Community.
লোক সেবা—Public Service.
লোক সেবা আয়োগ—Public Service Commission
লোক-স্বাস্থ্য—Public health.

ব

বকীল—Pleader.
বচন পত্র—Promissory Note.
বচন বন্ধ—Engagement.
বণিক পোত—Merchant marine.
বয়স্ক—Major.
বয়স্ক মতাধিকার—Adult Suffrage.
বরী—Duty.
বসীয়ত—Will.
বস্তু ভাড়া—Freight.
বহন-পত্র—Bill of lading.
বণ্টন—Allot.
বাক্-স্বাতন্ত্র্য—Freedom of speech.
বাণিজ্য—Commerce.
বাণিজ্য দূত—Consul.
বাণিজ্য-সম্বন্ধী—Commercial.
বাদ—Cause.
বাদ-পদ—Issue.
বাদ-প্রতিবাদ—Controversy.
বাদ-মূল—Cause of action.
বাদ-বিবাদ—Debate.
বাদ-বিষয়—Subject-matter.
বায়দা বাজার—Future market.
বায়ুপথ—Airways.
বার্ষিক—Annual.
বার্ষিক বিত্ত-বিবরণ—Annual Financial Statement.
বার্ষিকী—Annuities.
বিকলন—Debit.
বিকৃত চিত্ত—Unsound mind.
বিক্রয়—Sale.
বিক্রয় কর—Sales tax.
বিঘটন—Dissolution.
বিচার—Consideration.
বিচারার্থ প্রস্তাব—Motion for Consideration.

বিতরণ—Distribution.
বিত্ত—Finance.
বিত্ত আয়োগ—Finance Commission.
বিত্ত বিধেয়ক—Finance bill.
বিত্তীয়—Financial.
বিত্তীয় ভার—Financial Obligation.
বিত্তীয় বিবরণ—Financial Statement.
বিদেশীয় কার্য্য—Foreign Affairs.
বিদেশীয় বিনিময়—Foreign Exchange.
বিধান—Legislation.
বিধান পরিষদ—Legislative Council.
বিধান-মণ্ডল—Legislature.
বিধান-সভা—Legislative Assembly.
বিধায়িনী শক্তি—Legislative power.
বিধি—Law.
বিধি প্রশ্ন—Question of law.
বিধি মান্য—Legal tender.
বিধি সম্বন্ধী—Legal.
বিধেয়ক—Bill.
বিনিয়ম—Regulation.
বিনিয়মন—Regulate.
বিনিময়-পত্র—Bill of exchange.
বিনিয়োগ—Appropriation.
বিনিশ্চয়—Decision.
বিভাগ—Section.
বিভাজন—Distribution.
বিভেদ—Discrimination.
বিমতি—Dissent.
বিমান পরিবহন—Air Navigation.
বিমান যাতায়াত—Air traffic.
বিমান বল—Air forces.
বিমোচন—Redemption.
বিমোচন-ভার—Redemption charges.
বিযুক্ত—Deprive.
বিরাম—Respite.
বিরুদ্ধ—Repugnant.
বিরোধ—Repugnance.
বিল—Will.
বিলেখ—Deed,
বিবরণী—Return.
বিবাদ—Dispute.
বিবাহ-বিচ্ছেদ—Divorce.
বিশেষাধিকার—Privilege.
বিশ্বাস প্রস্তাব—Motion of Confidence.
বিষয়—Subject.
বিসর্জন—Disperse.
বিসঙ্গত—Irrelevant.
বিস্তার—Extend.
বিস্ফোটক—Explosive.
বীসা—Visas.
বৃত্তি—Profession.
বৃত্তি কর—Profession tax.
বৃদ্ধি—Interest.
বেতন—Pay, salary.
বৈদেশিক কার্য্য—External Affairs.
ব্যক্তি—Person,
ব্যয়—Expenditure,
ব্যবসায়—Vocation,
ব্যবস্থা—Order,
ব্যবহার—Civil dealings,
ব্যবহার আদালত
ব্যবহার আলয়
ব্যবহার ন্যায়ালয় } —Civil Court,
ব্যবহার প্রক্রিয়া—Civil procedure,
ব্যবহার প্রক্রিয়া সংহিতা—Civil Procedure Code.
ব্যবহার লানা—Sue.
ব্যবহার বাদ—Civil suit.
ব্যবহার শক্তি—Civil power,
ব্যাখ্যা—Explanation.
ব্যাপার—Trade.
ব্যাপার কর—Trade tax.
ব্যাপার চিহ্ন—Trade mark.

ব্যাপার সংঘ—Trade Union.
ব্যায়বৃত্তি—Savings.

শ

শক্তি—Power
শর্ত—Condition.
শলাকা—Ballot.
শান্তি—Peace.
শাশ্বত উত্তরাধিকার—Perpetual succession
শাসক—Ruler.
শাসন—Governance.
শাসন—Govern, Government.
শাসী নিকায়—Governing body.
শাস্তি—Penalty.
শিক্ষা—Education, Instructions.
শিল্পী-প্রশিক্ষণ—Technical training.
শিবির—Camp.
শিশু—Infant.
শিস্ত—Disciplinary.
শুল্ক—Duty.
শুল্ক সীমান্ত—Custom frontiers.
শূন্য—Void.
শোধনা—Research.
শ্রদ্ধা—Faith.
শ্রম—Labour.
শ্রমিক সংঘ—Labour Union.
শ্রেষ্ঠি চত্বর—Stock-Exchange.

স

সক্ষম—Competent.
সত্র—Session.
সত্র-ন্যায়ালয়—Session Court.
সত্রাবসান—Prorogue.
সদন—House.
সদস্য—Member.
সদাচরণ-পর্যন্ত—During good behaviour.
সদাচার—Morality.
সস্থা—Association.
সন্ধি—Treaty.
সভা—Assembly.
সভাপতি—Chairman.
সমতা—Equality.
সমর্পণ—Dedicate.
সমবর্ত্তী সূচী—Concurrent list.
সমবায়—Company.
সমবায় সংস্থা—Co-operative Society.
সমাগম—Intercourse.
সমাচার পত্র—Newspaper.
সমাপন—Winding up.
সমিতি—Committee.
সমুদায়—Community.
সমুদ্র নৌবহন—Maritime shipping.
সম্পদা—Estate.
সম্পদা শুল্ক—Estate-duty.
সম্পূর্ণ-প্রভুত্ব-সম্পন্ন লোকতন্ত্রাত্মক গণরাজ্য—Sovereign democratic republic.
সম্মেলন—Conference.
সরকার—Government.
সরকারী অভিযাচনা—Public demand.
সর্বক্ষমা—Amnesty.
সর্ব্বোচ্চ সমাদেশ—Supreme command.
সলাহ—Advise.
সশস্ত্র বল—Armed forces.
সহকারী সংস্থা—Co-operative Society.
সহমতি—Concurrence.
সহায়ক—Ancillary.
সহায়ক অনুদান—Grants-in-aid.
সঙ্কটময়—Hazardous.
সঙ্কল্প—Resolution.
সংক্রমণ—Transition.
সংগণনা—Compute.

সংঘ—Union.
সংঘটন—Organization.
সংঘসূচী—Union List.
সঞ্চার—Communication.
সঞ্চিত নিধি—Consolidated fund.
সন্দর্ভ—Context.
সম্বোধিত—Addressed.
সম্পত্তি—Property.
সম্পত্তি হস্তান্তরণ পত্র—Assurances of property.
সম্পর্ক—Contact.
সম্মতি—Consent.
সম্মানন, সম্মাননা—Honorarium.
সংরক্ষক—Guardian.
সংলগ্ন—Append.
সংবিদা—Contract.
সংবিধান—Constitution.
সংবিধান সভা—Constituent Assembly.
সংশোধন—Amendment.
সংসদ—Parliament.
সংস্থা—Institution.
সংস্থাপন—Establishment.
সংহিতা—Code.
সাক্ষ্য—Evidence.
সাখ—Credit.
সাধারণ নির্বাচন—General Election.
সামর্থ্য—Capacity.
সামাজিক বীমা—Social Insurance.
সামাজিক রুঢ়ি—Social custom.
সামাজিক সেবা—Social service.
সামান্য মুদ্রা—Common seal.
সার্বজনিক অধিসূচনা—Public notification.
সার্বজনিক অভিযাচনা—Public demand.
সার্বজনিক কল্যাণ—Common good.
সার্বজনিক ব্যবস্থা—Public order.
সাহুকার—Money-lender.
সাংসর্গিক—Contagious.
সাংক্রামিক—Infectious.
সিদ্ধদোষ—Convicted.
সিপারিশ—Recommendation.
সীমা—Boundary.
সীমা কর—Terminal tax.
সীমান্ত—Frontiers.
সীমা শুল্ক—Custom duty.
সীমাঙ্কন—Demarcation.
সুদ—Interest.
সুধার প্রন্যাস—Improvement trust.
সুধারালয়—Reformatory.
সুসঙ্গত—Relevant.
সুসঙ্গতি—Relevancy.
সূচনা—Notice.
সূচনা-পত্র—Gazette.
সূচী—List.
সূত্র—Formula.
সূত্রিত—Formulated.
সেনা—Military.
সেনান্যায়ালয়—Court Martial.
সেবা—Service.
সেবা নিয়োজন—Employment.
সেবাভার—Service charges.
সৈনিক—Military.
সৈন্য-বিয়োজন—Demobilization.
সোপনা—Assign, entrust.
স্থগন—Adjourn.
স্থান—Post, seat.
স্থানান্তরণ—Transfer.
স্থানীয় ক্ষেত্র—Local area.
স্থানীয় গণ—Local Board.
স্থানীয় নিকায়—Local body.
স্থানীয় প্রাধিকারী—Local authority.
স্থানীয় মণ্ডলী—Local Board.
স্থানীয় শাসন—Local Government.
স্থানীয় স্বশাসন—Local Self-Government.

স্থাপনা—Establishment.
স্থায়ী আদেশ—Standing orders.
স্থায়ী সমিতি—Standing Committee.
স্পষ্টীকরণ—Classification, explanation.
স্মারক—Memorial.
স্বতন্ত্রতা—Freedom.
স্ববশ—Possession.
স্ববিবেক—Discretion.
স্বাতন্ত্র্য—Freedom.
স্বাধীনতা—Liberty.
স্বামিত্ব—Ownership.
স্বামি-লভ্য—Royalties.
স্বামী—Owner.
স্বামী-হীনত্ব—Bona vacancia.
স্বায়ত্ত ক্ষেত্র—Autonomous regions.
স্বায়ত্ততা—Autonomy.
স্বায়ত্ত প্রদেশ—Autonomous regions.
স্বীয় বিধি—Personal law.

হ

হক—Title.
হটানো—Removal.
হস্তশিল্প—Handicraft.
হস্তান্তর-পত্র—Conveyance.
হস্তান্তরণ—Transfer.
হিত—Benefit.

(খ) অন্যান্য পারিভাষিক শব্দ

গণিত, Mathematics.

absolute পরম, কেবল
acute angle সূক্ষ্মকোণ
addition যোগ
adjacent সন্নিহিত, সংলগ্ন
ad infinitum অনাদিপরম্পরা
algebra বীজগণিত, অব্যক্তগণিত
alternate একান্তর
angle কোণ। angular কৌণিক
apex শিখা, শিখর
approximate প্রায়িক
approximation আসত্তি
approximate value আসন্ন মান
arc চাপ
area ক্ষেত্রফল, কালি
arithmetic পাটীগণিত
arm বাহু, ভুজ
asymptote অসীমপথ, উপগা
average গড়, মধ্যম
axiom স্বতঃসিদ্ধ
axis অক্ষ
base ভূমি
binominal দ্বিপদ
bisecter দ্বিখণ্ডক
breadth প্রস্থ
calculation গণনা
cardinal number মুখ্যাঙ্ক
centre কেন্দ্র। central কেন্দ্রীয়
centre of gravity ভার-কেন্দ্র
chord পূর্ণজ্যা, চাপকর্ণ, জ্যা
circle বৃত্ত
circumference পরিধি
circumscribed পরিগত, পরিলিখিত
co-efficient গুণক
collinear একরৈখিক
complement পূরক
complementary অনুপূরক

compound মিশ্র
concentric এককেন্দ্রিক
concurrent সমবিন্দু
cone শঙ্কু
congruent সর্ব্বসম
conjugate সম্বন্ধ
constant স্থির
contour আকার
contrary বিপরীত
convergent অভিসারী
converse প্রতিলোম
co-ordinates ভুজযুগ্ম, ভুজসমুদায়
corollary উপসিদ্ধান্ত, অনুমান
cross section মধ্যচ্ছেদ, তির্য্যক্‌ছেদ
cube ঘন। cube root ঘনমূল
curve বক্র। curve line কুটিলরেখা
cusp স্কন্ধ
cycle চক্র
cyclic বৃত্তস্থ
cylinder সমবর্ত্তুল, বেলন
data নির্দ্দিষ্ট
decagon দশভুজ
degree অংশ
decimal দশমিক
deduction অবরোহ, অভ্যুপগম
denominator হর
derivative ব্যুৎপন্ন
diagonal কর্ণ
diameter ব্যাস
difference অন্তর
digit অঙ্ক, স্থানীয় সংখ্যা
dimension পরিমাণ
direct সাক্ষাৎ
direction দিশা
directrix নিয়তরেখা
divergent অপসারী
division ভাগ, হরণ, ভাগহার dividend, divisible ভাজ্য। divider, divisor ভাজক
dynamics বলগণিত
eccentre উৎকেন্দ্র
eccentric উৎকেন্দ্রিক
elimination অপনয়ন
ellipse দীর্ঘবৃত্ত, বৃত্তাভাস
equal সম, সমান
equation সমীকরণ।
binomial—দ্বিপদ।
quadratic—বর্গ।
simultaneous—সমকালিক, যুগপৎ
equiangular সমকৌণিক
equidistant সমদূরবর্ত্তী
equilateral সমবাহু, সমভুজীয়
evolution অবঘাতন
exponent ঘাতাঙ্ক
extraction নিষ্কাশন
even যুগ্ম, জোড়
factor গুণনীয়ক, গুণাবয়ব
figure ক্ষেত্র, রূপ
field ক্ষেত্র
focus নাভি
formula সূত্র
fourth power চতুর্ঘাত
fourth proportion চতুর্থ সাম্বন্ধিক
fraction ভগ্নাংশ, ভগ্নাঙ্ক।
compound—মিশ্র। improper—বিষম
frustrum সূচীখণ্ড
function ফল, আক্ষেপক
generator উৎপাদক
geometric series গুণোত্তর শ্রেণী
geometry জ্যামিতি, রেখাগণিত
graph লেখ। graphical লৈখিক
group সমুদায়, যূথ, সমূহ, গণ
harmonic হরাত্মক, ব্যুৎক্রমিক
heptagon সপ্তভুজ

hexagon ষড়্‌ভুজ
hexahedron ষড়্‌ফলক
hyperbola অতিপরবলয়
hypotenuse কর্ণ, অতিভুজ
hypothesis কল্পিতার্থ, কল্পনা
identical একরূপ
inclination নতি
index ঘাতাঙ্ক
induction আরোহ, অনুগম
infinite অনন্ত
inscribed অন্তর্লিখিত
integer, integral পূর্ণাঙ্ক
intersection অন্তশ্ছেদ
interval অবকাশ, অন্তর
inverse ব্যস্ত, উৎক্রম। inversion উৎক্রমণ
involution ঘাতাবেশ, ঘাতক্রিয়া, উদ্‌ঘাতন
irrational করণীগত
isagon সমকৌণিক
kinetic গতিক। kinetics গতিগণিত
lateral পার্শ্বিক
latus rectum উর্দ্ধ্বভুজ
length দৈর্ঘ্য
limit সীমা। limiting অন্তিম
line রেখা। linear রৈখিক
locus বিন্দুপথ, সঞ্চারপথ
logarithm প্রঘাত
magnitude পরিমাণ
mantissa অপূর্ণভাগ
mass মাত্রা, ঘনমান
mathematics গণিত। mathematical গাণিতিক
matter পদার্থ
maximum বৃহত্তম, গরিষ্ঠ
metacentre অপকেন্দ্র
measure গুণনীয়ক
median মধ্যমা
medium মধ্যস্থ
mensuration ক্ষেত্রমিতি
middle মধ্য
minimum ক্ষুদ্রতম, অল্পতম; লঘিষ্ঠ
minor লঘু
minus বিযুক্ত, ঋণ
minute কলা
modulus মধ্যগুণক
multiplication গুণন, পূরণ। multiple গুণিতক। multiplicand গুণ্য, গুণনীয়।
multiplier গুণক, পূরক
negative ঋণাত্মক
node পাত
normal মুখালম্ব, অভিলম্ব
number অঙ্ক, সংখ্যা
numerator লব
obtuse angle স্থূলকোণ
odd বিযুগ্ম, বিজোড়
orthocentre লম্ববিন্দু
opposite বিপরীত
parabola পরবলয়, ক্ষেপণী
parallel সমান্তর। parallelogram সমান্তরক্ষেত্র, সামান্তরিক
pedal triangle পাদ ত্রিভুজ
pentagon পঞ্চভুজ
per cent শতকরা
perimeter পরিসীমা
perpendicular লম্ব
plane সমতল, তল। plane figure সামতলিক ক্ষেত্র
plus যুক্ত, ধন
point বিন্দু
pole ধ্রুব, অক্ষ, মেরু। polar ধ্রুবীয়, মেরুরেখা
polygon বহুভুজ
polyhedron, বহুফলক
positive ধনাত্মক
postulate অবাধ্যোপক্রম, কল্পিতসাধ্য

potential উপপন্ন
power ঘাত
practice ব্যাপারগণিত
practical ব্যবহারিক, কলিত
present worth তৎকালধন
prime মূল, মৌলিক, আদ্য
probability সম্ভাবনা
problem সম্পাদ্য
process পদ্ধতি, ক্রিয়া
product গুণফল
progression প্রগতি
projection প্রলম্বন, অভিক্ষেপ
proof প্রমাণ, উপপত্তি
proportion অনুপাত
proposition প্রতিজ্ঞা
pyramid পিরামিড
quadrangle চতুষ্কোণ
quadrant পাদ
quadratic বর্গাত্মক
quadrilateral চতুর্ভুজ
quantity রাশি, পরিমাণ
quotient ভাগফল
radial কৈন্দ্রিক
radial axis মূলাক্ষ
radian সমত্রিজ্যা কোণ
radical করণ্যাত্মক
radical centre মূলকেন্দ্র
radius ব্যাসার্দ্ধ
ratio অনুপাত, সম্বন্ধ
rational অকরণীগত
reciprocal ব্যুৎক্রম
rectangle আয়তক্ষেত্র
rectangular সমকৌণিক
rectilineal figure ঋজুরেখ ক্ষেত্র
rectilinear সরলরৈখিক
recurring পৌনঃপুনিক, আবর্ত্ত
reduction লঘুকরণ
reflex angle প্রবৃদ্ধকোণ
regular সম, সুষম
relative আপেক্ষিক, সাপেক্ষ। relativity আপেক্ষিকতা, সাপেক্ষতা, সাপেক্ষ
remainder অবশিষ্ট, শেষ, বাকী
resultant লব্ধ, বলজ
reversion বিপর্য্যাস
revolution আবর্ত্তন, ভ্রমণ
rhomboid বিষমসমচতুর্ভুজ
rhombus বিষমচতুর্ভুজ
right angle সমকোণ
root মূল
rotation আবর্ত্তন, ভ্রমণ
rule of three ত্রৈরাশিক
secant ছেদক
second বিকলা
sector বৃত্তকলা
segment বৃত্তখণ্ড
semicircle বৃত্তার্দ্ধ
series শ্রেণী
shell কবচ
side ভুজ
similar সজাতীয়, সদৃশ
simplification লঘুকরণ
simultaneous সমকালিক, যুগপৎ
sine জ্যা, চাইন
solid ঘন, ঘনবস্তু, গোটা
solution সমাধান
sphere গোল, গোলক। spherical গোলীয়
spheroid অণ্ডগোল
spiral সর্পিল, কম্বুরেখা
square বর্গ। square root বর্গমূল
static স্থিতিক।
statics স্থিতিবিদ্যা, স্থিতিগণিত।
straight সরল, ঋজু
subtended অন্তরিত, অধিক্রান্ত। subtense অধিক্রান্তি

subtraction বিয়োগ
sum যোগ, সমষ্টি
supplement পূরক
supplementary পরিপূরক
surd করণী
surface তল, পৃষ্ঠ
symmetry সমতা, প্রতিসাম্য
symmetrical সমসঙ্গতাবয়ব, প্রতিসমাঙ্গ
synthesis সংশ্লেষণ
table সারণী
tangent স্পর্শিনী, স্পর্শক
term পদ
tetrahedron চতুষ্ফলক
theorem উপপাদ্য
theoretical তত্ত্বীয়, বাদীয়
theory মীমাংসা, মত
thick স্থূল। thickness বেধ
total সমষ্টি, যোগফল। সম্পূর্ণ
trajectory বিক্ষেপমার্গ
transversal ছেদক
trapezium বিষমচতুর্ভুজ
trapzoid সমলম্বচতুর্ভুজ
triangle ত্রিকোণ, ত্রিভুজ। equilateral —সমবাহু। isoceles—সমদ্বিবাহু। right-angled—সমকৌণিক
trigonometry ত্রিকোণমিতি
undetermined অনিশ্চিত, অনির্ণীত
uniform একরূপ, সম
unit একক
value মান
vanish লোপ হোয়া
variable চল, বিষম
variation বৈষম্য, বিকার
vertex শীর্ষ
vertical লম্ব
volume ঘনফল
zero শূন্য
zone বলয়, মণ্ডল

পদার্থবিজ্ঞান, Physics

aberration অপেরণ, অপচার। chromatic —বর্ণাপেরণ। spherical—গোলাপেরণ
absolute চরম
absorption অপশোষণ, শোষণ
acceleration বৃদ্ধি, বর্দ্ধমানতা।
accelerated বর্দ্ধিত, বর্দ্ধমান
achromatic নীরঙ্গ
anode ধনধ্রুব
apparatus যন্ত্র
astigmatism অসমদৃষ্টি
atmosphere বায়ুমণ্ডল, আবহ
attraction আকর্ষণ
automatic স্বয়ংক্রিয়
axis গোলক
balance তুলা
ball অক্ষ
beam রশ্মি
beats সংকম্পন
binocular দ্বিনল, দ্বিদৃক্
boiling স্ফুটন, উত্তল
brittle ভঙ্গুর
bulb কন্দ, বাল্‌ব্
buoyancy প্লবনশক্তি, প্লাবিতা
caloric তাপাঙ্ক
capacity গ্রহণশক্তি
capillary কৈশিক

cathode ঋণধ্রুব
cell সেল, কোষ
centrifugal কেন্দ্রাপসারিণী, কেন্দ্রবিমুখ
centripetal কেন্দ্রাভিগামী, কেন্দ্রাভিগ, কেন্দ্রাভিকর্ষণী
charge ভরণ, চার্জ
chromatic বার্ণিক, বর্ণীয়
circuit চক্র, পরিবেষ্ট
cohesion সংসক্তি
coil তারবেষ্টন
collimation একাক্ষীভবন, অক্ষীকরণ
compass দিগ্‌দর্শক
compression সঙ্কোচন
compressibility সঙ্কোচত্ব
concave নতোদর
condensation ঘনতাপত্তি, ঘনীভবন
conductivity পরিবাহিতা
conductor পরিবাহী
conduction পরিবাহন
convection পরিবাহন, পরিচলন
convergent অভিসারী
convex উন্নতোদর
density ঘনতা, ঘনিমা
deviation বিচলন
diaphragm ছিদ্রপট, বরণ, অন্তর্বরণ
diathermanous তাপভেদ্য
difference of potential শক্ত্যন্তর
diffraction অপবর্তন
diffusion ব্যাপন
dimension আয়তন
discharge বিসর্গ, ডিচ্‌চার্জ
disintegration বিঘটন
dispersion বিকরণ
divergence অপসরণ, divergent অপসারী
divisibility বিভাজ্যত্ব
double refraction দ্বিবক্রণ
dynamics গতিবিদ্যা

ebullition স্ফুটন
eccentric উৎকেন্দ্রিক। eccentricity উৎকেন্দ্রতা
echo প্রতিধ্বনি
elastic স্থিতিস্থাপক। elasticity স্থিতিস্থাপকতা [বৈদ্যুতিক
electricity তড়িৎ, বিদ্যুৎ। electric তাড়িত,
electrolysis বিদ্যুদ্‌বিশ্লেষণ
electromotive বিদ্যুৎপ্রবাহ, তড়িচ্চালক
emergence নির্গম
energy শক্তি
equilibrium সাম্য, সাম্যস্থিতি
evaporation বাষ্পীভবন
expansion প্রসারণ
explosion বিস্ফুটন, বিস্ফোটন, বিস্ফোরণ। explosive বিস্ফোটক, বিস্ফোরক
extension ব্যাপ্তি, বিততি
fluid তরল
fluorescence তরলজ্যোতি
focus কিরণকেন্দ্র, নাভি
force বল
friction ঘর্ষণ
fulcrum আলম্ব
fusion দ্রবীভবন, দ্রবণ, গলন
gamut স্বরগ্রাম
granting জাল
gravitation মাধ্যাকর্ষণ
gravity গুরুত্ব। specific gravity আপেক্ষিক গুরুত্ব
hardness কাঠিন্য, কঠোরতা
harmony সমস্বর, স্বরসাম্য
heat তাপ
horse-power অশ্ববল
humidity আর্দ্রতা
image প্রতিরূপ, প্রতিবিম্ব। real—মূর্ত। virtual—অমূর্ত
impact অভিঘাত

impenetrable অভেদ্য
impulse ধাক্কা
incandescent জ্বলৎ
incandescence জ্বলন
incidence আপতন। incident আপতিত
inclination নতি, অবনতি
induction উপপাদন
inertia নিশ্চেষ্টতা, জাড্য
insulation বিচ্ছেদন, রোধন
insulator অপরিবাহী
interference ব্যতিকরণ
iridescence ইন্দ্রচাপত্ব
kinetic গতিক, গতিকারক, চালনশীল।
—energy চরশক্তি, গতিশক্তি
laboratory প্রয়োগশালা, লেবোরেটরি
latent প্রচ্ছন্ন, সুপ্ত, সংবিষ্ট
lens লেন্‌চ্‌
level জলসম
lever ভারশঙ্কু
liquid দ্রব
lustre কান্তি
magnet চুম্বক। magnetic চৌম্বক, চুম্বকীয়।
magnetism চুম্বকত্ব
magnification বিবর্দ্ধন
magnitude পরিমাণ
malleable ঘাতসহ
mass মাত্রা, জড়মান
matter পদার্থ
moment ভ্রামক
momentum বেগভার
motion গতি
negative ঋণ, ঋণাত্মক
neutral উদাসীন, শিথিল
octave অষ্টক
opaque অস্বচ্ছ
optic দৃক্‌
oscillation দোলন
parallax লম্বন, নমন
pendulum দোলক
penumbra উপচ্ছায়া
percussion সমাঘাত
periodicity পর্য্যাবৃত্তি। periodic পর্য্যাবৃত্ত, পর্য্যাবর্ত্তক
perspective পরিপ্রেক্ষিত
phase দশা, কলা
phenomenon ঘটনা
phosphorescence স্ফুরজ্জ্যোতি
photograph আলোকচিত্র
physics ভূতবিদ্যা, পদার্থবিজ্ঞান
pivot সূচী, কীলক
plate পট্ট
pole ধ্রুব। polar ধ্রুবীয়
polarization সমতাপাদন।
polarised সমতাপন্ন
positive ধন, ধনাত্মক
potential সম্ভাবনীয়, উপপন্ন।
—energy স্থিরশক্তি, অব্যক্তশক্তি
power সামর্থ্য
pressure চাপ, ভার
prism কলম, ত্রিপার্শ্ব
projection প্রলম্বন
radiation বিকিরণ
rarefied বিরল
ray কিরণ, রশ্মি
reaction প্রতিক্রিয়া, প্রত্যাঘাত
real মূর্ত্ত
receive গ্রাহক যন্ত্র
reflection পরাবর্ত্তন, প্রতিফলন।
reflector পরাবর্ত্তক
refraction বক্রণ, বক্রীভবন, প্রতিসরণ
relatively অপেক্ষাকৃত
repulsion বিপ্রকর্ষণ, বিকর্ষণ
resistance বাধা, প্রতিবন্ধ
resonance অনুনাদ

resultant লব্ধ, বলজ
rhythm ছন্দ
secondary গৌণ
sensitive গ্রাহী, সুগ্রাহক
shade আভা
shadow ছায়া
siphon বক্রনলিকা
solenoid সর্পিল
solution দ্রাবণ, দ্রব
sound ধ্বনি, নাদ
spectrum বর্ণচ্ছটা
speed বেগ, চাল
stability স্থায়িত্ব। stable স্থায়ী
stationary বর্ধিষ্ণু
steam বাষ্প
stereo- ঘন-
strain তান, টান, কর্ষ
stress পীড়ন
telescope দূরবীক্ষণ, দূরবীণ
temperature তাপপরিমাণ, উষ্ণতা
tenacity লাগি থকা গুণ
tension টান, বিততি
thermometer তাপমাপক, তাপমান
tone স্বর
torsion বর্তন, মোচর
translucent আস্বচ্ছ
transmitter প্রেরক যন্ত্র
transverse তির্য্যক্
undulation আন্দোলন, তরঙ্গ
uniform সম
unison ঐক্য
unstable অপ্রতিষ্ঠ
vacuum শূন্য, ব্যোম
vapour বাষ্প
variable বিষম, পরিবর্ত্তী
velocity বেগ
vibration কম্পন
virtual অমূর্ত
viscosity চিচ্‌ক'চিটি, সান্দ্রতা
vision দৃষ্টি
volume ঘনফল, আয়তন
wave তরঙ্গ। wave-length তরঙ্গান্তর
weight ভার, ওজন, গুরুত্ব

রসায়ন, Chemistry : : খনিজবিদ্যা, Mineralogy

absorption শোষণ
acid অম্ল, দ্রাবক, এচিদ
acidity অম্লতা
action ক্রিয়া
active principle সত্ত্ব
adamantine হৈরিক
affinity সম্পর্ক
agent কারক
air বায়ু। air-tight বায়ুরোধী
alchemy কিমিয়া
alcohol সুরাসার
alkali ক্ষার। alkaline ক্ষারীয়
alkaloid উপক্ষার, ক্ষারোদ
allotropy বহুরূপতা
alloy সঙ্করধাতু, মিশ্রধাতু
alum ফিটকিরি
amethyst রাজাবর্ত্ত স্ফটিক
amorphous অনিয়তাকার, নিরবয়ব
analysis বিশ্লেষণ, বিশ্লেষ।
analytical বৈশ্লেষিক
anhydride নিরুদ
anhydrous অনার্দ্র

anition উদ্‌গামী
antimony রসাঞ্জন, অঞ্জনক
apparatus যন্ত্র, উপস্কর
aqua regia শঙ্খদ্রাবক, অম্লরাজ
aqueous জলীয়
atom পরমাণু
balance তুলা
barium ভারক
basin পাত্র
bell-metal কাংস্য, কাঁহ
bellows হাপর
bismuth বিস্মিতক, বিসমথ
bitumen শিলাজতু
bleaching বিরঞ্জন
blowpipe বক্রনাল
boiling স্ফুটন, উত্তল
borax সুরাগা
brass পিত্তল
brittle ভঙ্গুর
bronze কাংস্য, ব্রোঞ্জ
bubble বুদ্‌বুদ
burner দীপ। **Bye-product** উপজাত
calcium কেল্‌চিয়াম্
calx ভস্ম
carbon অঙ্গারক, কারবণ
carbonate of potash যবক্ষার
cytalytic ঘটক, যোগবাহী, সহায়ক
cation অবরাহী
cat's-eye বৈদূর্য্য
caustic দাহক। **caustic alkali** তীক্ষ্ণক্ষার
chalk খড়িমাটি, চক্‌মাটি
chemistry রসায়ন।
chemical, chemist রাসায়নিক
cinnabar হিঙ্গুল
citric acid জম্বীর অম্ল
cohesion সংসক্তি
columnar স্তম্ভনিভ
combination সংযোগ
combustion দহন, জ্বলন
combustible দাহ্য
composition সংঘটন, গঠন, সংযুতি
compound যৌগিক
concentration গাঢ়তাপত্তি
constituent উপাদান, অবয়ব
copper তাম্র
copper sulphate তুঁতিয়া
corundum কুরুবিন্দ
corrosive ক্ষয়কর
crucible মুচি, মুষা
crude অসংস্কৃত
crystal স্ফটিক
decoction কাথ, কথন
decolorization বিরঞ্জন
decomposition বিঘটন
deliquescence উদগ্রহ
deliquescent উদগ্রাহী
density ঘনত্ব
desiccation শুষ্কীকরণ
detonation বিস্ফুটন, বিক্ষোরণ
diatonic দ্বিপরমাণুক
dichroic দ্বিরাগ, দ্বিবর্ণ
diffusion প্রবেশ, ব্যাপন, অনুদ্রবণ
digestion ভাবন, পাচন
dimorphous দ্ব্যাকৃত, দ্বিরূপ
displacement অভিক্রান্তি
dissociation বিষঙ্গ
distillation চাবন, পাতন
distilled পাতিত
double salt দ্বিধাতুক লবণ
dry test শুষ্কপরীক্ষা
dye রং। **dyeing** রঞ্জন
effervescence বুদ্‌বুদায়ন
efflorescence প্রপুষ্পন

element মৌলিক পদার্থ
emerald মরকত, পান্না
emulsion অবদ্রব
equation সমীকরণ
essential oil উদ্বায়ী তৈল
evaporation বাষ্পীভবন, উদ্বায়ন
exhaustion নিষ্কাশন
explosion বিস্ফুটন, বিস্ফোটন, বিস্ফোরণ।
explosive বিস্ফোটক, বিস্ফোরক
exhudation স্পন্দন, ক্ষরণ
facet পার্শ্ব, পল, তল
fast অক্ষয়
fatty substance স্নেহদ্রব্য
fermentation সন্ধান। fermented সন্ধিত
fibre তন্তু
film পাতল ছাল, ফিল্‌ম্‌
filtration গালন,নির্গলন, পরিস্রাবণ।
filtered গালিত; নির্গলিত, পরিস্রুত
fixation বন্ধন, স্তম্ভন, সংবন্ধন
flame শিখা জ্বালা
flask ভাণ্ড
flint অগ্নিপ্রস্তর, অরণিপ্রস্তর
fluid তরল
fluorescence স্বদীপন, তরলজ্যোতি
fluorine প্লোরীণ, দীপক
foil পাত
formula সূত্র, সঙ্কেত
fracture বিভঙ্গ
fuel ইন্ধন
fusion দ্রবীভবণ, দ্রবণ
garnet তাম্র
gas গ্যাস, বায়ু। gaseous বায়বীয়
hard water শুষ্ক জল
hyacinth গোমেদ
hydrochloric acid লবণাম্ল
hydrogen জলজান, উদজান
inactive, inert অক্রিয়, নিষ্ক্রিয়, শিথিল
indicator সূচক
infusion ভাবনা
inorganic অজৈব, পার্থিব
isomer সমাবয়ব। isomerism সমাবয়বত্ব
isomorphous সমাকৃত।
isomorphism সমাকৃতিত্ব
juxtaposition সন্নিধান
laboratory প্রয়োগশালা। chemical— [রসশালা
link সন্ধি, বন্ধন
liquid দ্রব। liquifaction দ্রবীকরণ, —ভবন
mica অভ্র
mineral খনিজ
mixture মিশ্র
molecule অণু। molecular আণবিক
mortar খল
nascent নবজাত, জায়মান
neutral উদাসীন, শিথিল
nitric acid নৈত্রিকাম্ল
nitrogen যবক্ষারজান
non-metal উপধাতু, বিধাতু
normal সামান্য, মুখ্য। প্রমিত
(e. g.—solution)
ochre গৈরিক
opal পুলক
opaque অনচ্ছ, অস্বচ্ছ
organic জৈব
orpiment হরিতাল
oxygen অম্লজান
permeable প্রবেশ্য
pestle মুষল, মর্দ্দক
phosphorescence স্ফুরজ্জ্যোতি
phosphorus ফস্ফরস
platinum প্লাটিনক
precipitate অধঃক্ষেপ
protein পলীয়
putrefaction শটন, পচন। putrified শটিত
pyrites মাক্ষিক

quartz স্ফটিক
radical মূলক
realgar মনঃশিলা
reduction বিজারণ
retort বকযন্ত্র
rock crystal বিমল
ruby পদ্মরাগ, মাণিক্য
sal ammoniac নিশাদল, নবসার
salt লবণ, নোণ
sapphire নীলকান্ত
saturation পরিপৃক্তি, সংপৃক্ততা
sediment গেদ
sieve চালনী
silky কৌশিক
silver রৌপ্য, রজত
simple সামান্য
slag ধাতুমল
soft water লঘু জল
solid ঘন, কঠিন
soluble দ্রবণীয়, দ্রাব্য।
solution দ্রাবণ, দ্রব। solvent দ্রাবক
spectrum বর্ণচ্ছটা
spinel সুগন্ধি, সৌগন্ধিক
spirit সুরাসার
starch শ্বেতসার
still পাতনযন্ত্র, বকযন্ত্র
sublimation ঊর্ধ্বপাতন
sulphur গন্ধক
sulphuric acid গন্ধকাম্ল
suspension অবলম্বন
symbol চিহ্ন, বীজ
synthesis সংশ্লেষণ, সংশ্লেষ।
synthetic সংশ্লেষিক, কৃত্রিম
topaz পুষ্পরাগ
triclinic ত্রিনত
unstable অপ্রতিষ্ঠ
vacuum শূন্য, ব্যোম
vapour বাষ্প
vitreous কাচিক, কাচনিভ
volatile উদ্বায়ী
volume ঘন, আয়তন
weights প্রতিমান, ওজন
zinc দস্তা
zircon গোমেদ

জ্যোতিষ, Astronomy

aberration অপচার, অপেরণ
aerolite উল্কা
altitude উন্নতাংশ, উন্নতি
aphelion সূর্যোচ্চ
apogee ভূম্যুচ্চ
apparent স্ফুট, স্পষ্ট
ascendant লগ্ন
atmosphere বায়ুমণ্ডল, আবহ
axis অক্ষ
azimuth দিগংশকোটি
celestial equator বিষুববৃত্ত
chromosphere বর্ণমণ্ডল
collimation অক্ষীকরণ
comet ধূমকেতু
constellation নক্ষত্র
corona ছটা
culmination মধ্যাগমন
declination ক্রান্ত্যংশ
degree অংশ
diurnal আহ্নিক
eccentric উৎকেন্দ্রিক।
eccentricity উৎকেন্দ্রতা

eclipse গ্রহণ
ecliptic ক্রান্তিবৃত্ত, অয়নমণ্ডল
elevation উন্নতাংশ, উন্নতি
epicycle নীচোচ্চবৃত্ত
equator নিরক্ষবৃত্ত, নিরক্ষরেখা
equinoctial বিষুববৃত্ত। —points ক্রান্তিপাত
equinox সায়ন
galaxy ছায়াপথ
horizon ক্ষিতিজ, চক্রবাল। horizontal line ক্ষিতিজরেখা।—plane ধরাতল
hour হোরা, ঘণ্টা
Jupiter বৃহস্পতি
latitude, degrees of অক্ষাংশ। parallels of—অক্ষরেখা
leap year অধিবর্ষ
longitude দেশান্তর, দেশান্তরেখা
Mars মঙ্গল
mean মধ্যম
Mercury বুধ
meridian যাম্যোত্তর
meteor উল্কা
nadir অধোবিন্দু, অধঃস্বস্তিক
nebula নীহারিকা
Neptune বরুণ
node পাত। ascending—রাহু। descending—কেতু
nutation অক্ষবিচলন
occultation যুতি
orbit কক্ষ, কক্ষা
parallax লম্বন
path মার্গ
penumbra উপচ্ছায়া
perigee ভূমিনীচ
perihelion রবিনীচ
phase কলা
photosphere আলোকমণ্ডল, তেজোমণ্ডল
planet গ্রহ
pole মেরু, ধ্রুব। pole star ধ্রুবতারা
precession অয়নাংশ।
—of the equinoxes সম্পাত, অয়নাংশভাগ
prime vertical সমবৃত্ত, পূর্ব্বাপরবৃত্ত
quadrature বৃত্তপাদ
quarter পাদ, চতুর্থাংশ
revolution পরিভ্রমণ, ভগন, পরিক্রমণ
right ascension বিষুবাংশ
ring (Saturn's) বলয়, উপবীত
rotation আবর্ত্তন
satellite উপগ্রহ
Saturn শনি
scintillation বেপন
season ঋতু
sidereal নাক্ষত্র
solar সৌর , সাবন
solstice অয়ন। summer—দক্ষিণায়ন। winter—উত্তরায়ণ
star তারা, নক্ষত্র
sun-spots সূর্য্যকলঙ্ক
sun dial সূর্য্যঘড়ি
transit যাম্যোত্তরগমন
tropic of Cancer কর্কটক্রান্তিবৃত্ত, উত্তরায়ণান্তবৃত্ত। tropic of Capricorn মকরক্রান্তিবৃত্ত, দক্ষিণায়নান্তবৃত্ত
twilight সন্ধ্যা
umbra প্রচ্ছায়া
universe বিশ্ব
Uranus বারুণী
variation বিকার
Venus শুক্র
zodiac রাশিচক্র। signs of the— রাশি
zone কটিবন্ধ

ভূগোল, Geography, : : ভূতত্ত্ব, Geology

alluvial পাললিক
antarctic circle দক্ষিণমেরুবৃত্ত, কুমেরুবৃত্ত
antipodes প্রতিপাদস্থান
archipelago দ্বৈপসাগর, দ্বীপপুঞ্জ
arctic circle উত্তরমেরুবৃত্ত, সুমেরুবৃত্ত
arctic zone হিমমণ্ডল
avalanche হিমানী সম্প্রপাত
basin অববাহিকা
bay উপসাগর
bed নদীগর্ভ
belt বলয়
branch শাখা (-নদী)
cape অন্তরীপ
cascade নির্ঝর
cataract জলপ্রপাত
clockwise—দক্ষিণাবর্ত্ত।
anti-clock-wise—বামাবর্ত্ত
coast তট, উপকূল
coast-line তটরেখা
colony উপনিবেশ
confluence সঙ্গম
continent মহাদেশ
contour line আকার-রেখা
coral প্রবাল
country দেশ
crust of the earth ভূ-পটল
date line, international আন্তর্জাতিক সময়রেখা
delta ব-দ্বীপ
denudation নগ্নীভবন
desert মরু
doldrums নিরক্ষীয় শান্ত বলয়
drainage পরিবাহ, জলনির্গম প্রণালী
ebb-tide ভাটা
equator নিরক্ষরেখা, নিরক্ষবৃত্ত
equinox বিষুব
fall প্রপাত
flow-tide জোয়ার
flora উদ্ভিদ কুল
fossil জীবাবশেষ, জীবাশ্ম
freezing point হিমাঙ্ক
frigid zone হিমমণ্ডল
galaxy (milky way) ছায়াপথ
geyser উষ্ণপ্রস্রবণ
glacier তুষারনদী
gulf উপসাগর
harbour বন্দর
hemisphere গোলার্দ্ধ
hill পাহাড়
hinterland পশ্চাৎপ্রদেশ, পশ্চাৎভূমি
horizon ক্ষিতিজ, দিগন্ত
igneous অগ্নিজ, আগ্নেয়
impervious অভেদ্য
island দ্বীপ
isthmus যোজক
lake হ্রদ
latitude অক্ষাংশ
longitude দেশান্তর
metamorphic রূপান্তরিত, পরিবর্ত্তিত
monsoon মৌসুম
mountain পর্ব্বত
mouth মোহানা, মুখ
navigable নাব্য
Nebula নীহারিকা
oasis মরূদ্যান
ocean মহাসাগর। Pacific—প্রশান্ত-
pass গিরিসঙ্কট, ঘাট
peninsula উপদ্বীপ
plains সমভূমি
plateau অধিত্যকা, মালভূমি
plutonic পাতালিক, বারুণ

pole মেরু
port বন্দর
promontory অন্তরীপ, শৈলান্তরীপ
province প্রদেশ
quarternary চতুর্থক, তুরীয়ক
ravine দরী, গিরিসঙ্কট
reefs, barrier প্রবাল প্রাচীর
river নদী
rotation আবর্তন
sanitarium স্বাস্থ্যালয়
saragasso sea শৈবাল সাগর
satellite উপগ্রহ
sea সমুদ্র, সাগর
secondary দ্বিতীয়ক
snow-line তুষাররেখা
solar system সৌরমণ্ডল
solst ice অয়নান্ত
stone age প্রস্তর যুগ
strait প্রণালী
stratum স্তর। stratified স্তরীভূত
subterranean অন্তর্ভৌম, ভূ-গর্ভস্থ
table-land অধিত্যকা, মালভূমি
temperate zone মন্দোষ্ণমণ্ডল
tides জোয়ার-ভাটা
torrid zone গ্রীষ্মমণ্ডল
tributary উপনদী
tropic of Cancer কর্কটক্রান্তিবৃত্ত। tropic of Capricorn মকরক্রান্তিবৃত্ত
tropics গ্রীষ্মমণ্ডল
valley উপত্যকা
volcano আগ্নেয়গিরি
waterfall জলপ্রপাত

জীববিদ্যা, Biology

উদ্ভিদ্‌বিস্তা, Botany : : প্রাণিবিস্তা, Zoology
abiogenesis অজীবজনি, অজীবোৎপত্তি
absorption শোষণ
adaptation অভিযোজন, অনুকূলন
anabolism অনুলোম-পরিণাম
aquatic জলজ, জলচর
asexual অযৌন, অলৈঙ্গিক
assimilation দেহসাৎকরণ,
atavism পূর্বজানুকরণ, অধিসংক্রান্তি
bilateral দ্বিপার্শ্বিক
biogenesis জীবজনি, জীবোৎপত্তি
capillary কৈশিক
cell কোষ
cicatrix ক্ষতচিহ্ন
class শ্রেণী। classification শ্রেণীবিভাগ
cohort কুল
conjugation সঙ্গম
culture কর্ষণ, কৃষ্টি
decomposition বিয়োজন, বিঘটন
differentiation বিষমীভবন
dormant সুপ্ত
embryo ভ্রূণ
environment প্রতিবেশ, পরিবেষ্টন
evolution বিবর্তন
family বংশ
fertilization গর্ভাধান
fibre তন্তু
fossil জীবাবশেষ, জীবাশ্ম
genus গণ
group দল
growth বৃদ্ধি
habitat নিবাস
inorganic অজৈব, পার্থিব
heredity কুলসংক্রমণ
hermaphrodite দ্বিলিঙ্গ, উভলিঙ্গ

hybrid সঙ্কর
integument ত্বক্
irritability উত্তেজিত্ব
katabolism প্রতিলোম-পরিণাম
kingdom সর্গ, রাজ্য
median মাধ্যিক
metabolism পরিণাম
morphology অঙ্গসংস্থান
natural history প্রাণিবৃত্তান্ত,
natural order সহজবর্গ
nucleolus নাভিক
nucleus নাভি
nutrition পোষণ
order বর্গ
organ অঙ্গ, যন্ত্র, ইন্দ্রিয়
organized অঙ্গবদ্ধ, দেহবদ্ধ।
organic জৈব
ovary ডিম্বাশয়
ovum ডিম্বাণু
palœontology প্রত্নজীববিদ্যা
parasite পরজীবী, পরাশ্রিত
protoplasm জৈবনিক
race বর্ণ
repair পূরণ
reproduction জনন
respiration শ্বাসকর্ম্ম
response প্রতিক্রিয়া, উত্তর
secretion নিঃসারণ, রস
selection নির্ব্বাচন। natural— প্রাকৃতিক
—sexual— যৌন—
sexual যৌন, লৈঙ্গিক
species জাতি
sterile বন্ধ্য
stimulus উদ্দীপক, উত্তেজনা
strain কর্ষ
structure রচনা, নির্ম্মিত
suborder অন্তর্বর্গ
survival উদ্বর্ত্তন, অতিজীবন
symbiosis অন্যোন্যজীবিত্ব
terminal অগ্রস্থ
tissue কলা
tribe গোষ্ঠী
type আদর্শ
unorganized অনঙ্গবদ্ধ, অদেহবদ্ধ
variation প্রকরণ
variety ভেদ, প্রকার
visoid সান্দ্র
waste ক্ষয়

উদ্ভিদ্ বিদ্যা, Botany

aerial root বায়ব্য মূল
algæ শৈবালাদি
angiosperm গুপ্তলিঙ্গী
annual বর্ষজীবী, একবর্ষী, বর্ষায়ু
anther পরাগাশয়
bark বল্কল
branch শাখা
bud মুকুল, কলি
bulb কন্দ
calyx কুণ্ড, বহির্বাস
cambium layer পরবর্ত্তী স্তর
corolla কিরীট, মুকুট
cotyledon বীজদল, ভ্রূণপত্র
cryptogam অপুষ্পক
dicotyledon দ্বিবীজদল, দ্বিভ্রূণপত্রী
endogenous অন্তর্জনিষ্ণু
endosperm অন্তর্বীজ
evergreen চিরহরিৎ

exogenous বহির্জনিষ্ণু
exotic বিদেশী
fern পর্ণাঙ্গ
filament কেশর
germination অঙ্কুরোদগম
monocotyledon একবীজদল, একভ্রূণপত্রী
nectary মধুগ্রন্থি
perennial বহুবর্ষী
perianth পরিপুষ্প
petal দল, পাপড়ি
petiole বৃন্ত
phanerogam সপুষ্পক
pistil গর্ভকেশর
pollen পরাগ
rhizome কন্দ
runner ধাবক, কন্দশাখা
sap উদ্ভিদ্‌রস
sepal বৃতি, ছদ
sessile অবৃন্ত
shrub গুল্ম
spike মঞ্জরী
spore রেণু
stamen পুং-কেশর
stem কাণ্ড
style গর্ভতন্তু, কর্ণিকা
tendril আকর্ষণী
testa বীজত্বক
tuber কন্দ, আলু
twig পল্লব
undershrub ঝোপ

প্রাণিবিদ্যা, Zoology

amphibious উভচর
anatomy শরীরসংস্থান
animalcule কাটাণু
aptera অপত্রী
artery ধমনী
artiodactyla সমখুরী
axillary কক্ষস্থ
bile পিত্ত
bladder মূত্রাশয়
blood corpuscle রক্তকণিকা।
red—লোহিত কণিকা
blood vessel রক্তনালী
brain মস্তিষ্ক
carnivora মাংসাশী
cartilage উপাস্থি, তরুণাস্থি
cerebellum অণুমস্তিষ্ক
cerebrum মহামস্তিষ্ক
edentata অদন্তী
epidermis অধিত্বক্‌
expiration বহিঃশ্বসন
eyeball অক্ষিগোল
fat মেদ
femur উর্বস্থি
fibulla অনুজঙ্ঘাস্থি
fore-arm প্রকোষ্ঠ
ganglion বাতগণ্ড, নাড়ীগ্রন্থি
gills শ্বাসকঙ্কত। gill slit কণ্ঠকূপ
gland গণ্ড
gullet কণ্ঠনালী, অন্ননালী
heart হৃৎপিণ্ড, হৃদয়
herbivorous শাকাশী
insect পতঙ্গ, ষট্‌পদী
insectivorous কীটভুক, কীটাশী
inspiration অন্তঃশ্বসন
intestine অন্ত্র, পক্বাশয়
invertebrate অমেরুদণ্ডী
jawbone হনু
joint সন্ধি

jugular vein নীলাশিরা
kidney মূত্রযন্ত্র, বৃক্ক
larynx স্বরযন্ত্র
lateral পার্শ্বস্থ
ligament বন্ধনী, স্নায়ু
liver যকৃৎ
loin শ্রোণি
mammal স্তন্যপায়ী
marsupial দ্বিজরায়ুক, দ্বিগর্ভ
medulla মজ্জা
metabolism পরিণাম
metamorphosis রূপান্তর
mollusc কম্বোজ
monotremata একগুহ্য
muscle পেশী
navel নাভি
nerve বাতনাড়ী
oviparous অণ্ডজ
palate তালু
pancreas অগ্ন্যাশয়, পাচনগ্রন্থি
patella জান্বস্থি
pelvis বস্তি
perineum মূলাধার পীঠ
pharynx কণ্ঠগহ্বর, কণ্ঠাশয়
physiology শারীরবিদ্যা
placenta ফুল
plexus গ্রন্থি
prehensile ধারণক্ষম
primates পরমপ্রাণী
proboscides শুণ্ডী
protozoa আদ্যপ্রাণী
puberty বয়ঃসন্ধি
reptile সরীসৃপ
retina অক্ষিপট
rodent তীক্ষ্ণদন্ত
ruminant রোমন্থক্
scapula অংসফলক
sclerotic শ্বেতপটল
sensory (nerve) সংজ্ঞাবহা
skeleton কঙ্কাল
spermatozoon শুক্রাণু
spinal chord বাতরজ্জু, সুষুম্না
spinal column পৃষ্ঠবংশ, মেরুদণ্ড
sternum উরঃফলক
stomach পাকস্থলী, আমাশয়
tendon স্নায়ুরজ্জু
thorax উরঃপঞ্জর
tibia জঙ্ঘাস্থি
thymus উণ্ডুকগ্রন্থি
thyroid গলগ্রন্থি
trachea কণ্ঠনালী
ulna অন্তঃপ্রকোষ্ঠাস্থি
ungulata খুরী
ureter মূত্রবহ
uterus গর্ভাশয়
valve কবাট
vein শিরা
venomous সবিষ
vertebra কশেরুকা। vertebral column মেরুদণ্ড। vertebrate মেরুদণ্ডী, পৃষ্ঠবংশী
viviparous জরায়ুজ
web-footed জালপাদ

অর্থবিদ্যা, Economics : : রাজনীতি, Politics

aboriginal মৌল, আদিম
account হিসাব
administration শাসন। পরিচালন
ad valorem মূল্যানুসার
advance অগ্রিম
agency আড়ৎ। agent প্রতিনিধি, গোমস্তা

agriculture কৃষি
anarchism অরাজকতা, অরাজতন্ত্র।
annuity বার্ষিক বৃত্তি
appreciation উপচয়
apprentice শিক্ষানবিশ
approximate আন্দাজ, আন্দাজী, প্রায়িক।
approximate সন্নিকর্ষ
aristocrat অভিজাত।
aristocracy অভিজাততন্ত্র
arrears বাকী
arts কলা, শিল্পকলা
articles বস্তু, সত
artisan শিল্পী, কারিকর
assessment করনির্দ্ধারণ
assets সম্পত্তি
association সঙ্ঘ, অভিসমবায়
attachment ক্রোক
attorney মোক্তার, প্রতিনিধি।
power of— মোক্তারনামা
auction নিলাম
audit হিসাবপরীক্ষা
average গড়
balance বাকী
bankrupt দেউলিয়া
barter বিনিময়
bill of exchange হুণ্ডি। —on demand দর্শনী হুণ্ডি।—payable after date মুদ্দতী হুণ্ডি
bond পাট্টা, একরারনামা, আমানতী পাট্টা
bonded godown আমানতী গুদাম
broker দালাল। brokerage দালালি
bureaucracy আমলাতন্ত্র
by-product উপজাত
capital মূলধন
capitalist মহাজন, ধনিক
cash নগদ
cashier খাজাঞ্চী
certificate অভিজ্ঞানপত্র
charter চনদ
cheque চেক
civic নাগরিক
civil দেওয়ানী
civil war অন্তর্যুদ্ধ
client মক্কেল
coin ধাতুমুদ্রা
colony উপনিবেশ
conservative বাণিজ্য, বেপার
commodity পণ্য
commonwealth সাধারণতন্ত্র
compensation ক্ষতিপূরণ
compound interest চক্রবৃদ্ধি
compromise রফা
condition সর্ত
conservative রক্ষণশীল
consignment চালনা
consumer খাদক
consumption খাদন, ব্যবহার
contract ঠিকা
co-operation সহযোগ, সহকারিতা, সমবায়
countervailing সমকারী
craft কারুকলা
credit জমার অঙ্ক। creditor উত্তমর্ণ
crisis সঙ্কট
customer গ্রাহক, ক্রেতা, খরিদ্দার
debit খরচের অঙ্ক
debt ঋণ, ধার, দেনা। debtor ঋণী, অধমর্ণ
deficiency, deficit ঘাটতি
demand চাহিদা
democracy গণতন্ত্র
deposit গচ্ছিত, জমা, ন্যাস
depression অবনতি
despotism স্বেচ্ছাতন্ত্র
direct tax প্রত্যক্ষ কর
discount বাটা

distribution বণ্টন
domicile সমাবাস
drawee প্রাপক
duty শুল্ক
earnest money বায়না, বইনা
economic আর্থিক
economics অর্থবিদ্যা, বিজ্ঞান-শাস্ত্র, ধনবিজ্ঞান
ejectment বেদখলি
election নির্ব্বাচন। elector নির্ব্বাচক
enfranchisement নির্ব্বাচনাধিকার
equity ন্যায়
eviction বেদখলি
exchange বিনিময়, পরিবর্ত্ত
excise আবকারি
executive নিষ্পাদন
exhibition প্রদর্শনী
expedition অভিযান
export রপ্তানি
external trade বহির্বাণিজ্য
factory কারখানা
fair মেলা
famine দুর্ভিক্ষ
feudal system সামন্তচক্র
fine জরিমানা, অর্থদণ্ড
foreign বৈদেশিক
forgery জাল
free trade অবাধ বাণিজ্য
freight মাচুল, ভাড়া
fund কোষ
goods মাল
goodwill গ্রাহকসম্বন্ধ, প্রতিষ্ঠাধিকার
governing body অধিষ্ঠায়কবর্গ
handicraft কারুকলা
imperialism সাম্রাজ্যবাদ
import আমদানি
income আয়। income-tax আয়-কর
indemnity ক্ষতিপূরণ
index number সূচক সংখ্যা
indirect tax পরোক্ষ কর
industry ব্যবসায়, শিল্প, শ্রমশিল্প
inheritance উত্তরাধিকার, দায়
insolvent দেউলিয়া
instalment কিস্তি
insurance বিমা
interest সুদ, ব্যাজ
internal trade অন্তর্বাণিজ্য
interred অন্তবায়িত। internment অন্তবারণ
inverse ratio ব্যস্ত অনুপাত
invoice চালান
joint মিলিত, যুক্ত, যৌথ, এজমালী
labour শ্রম। labourer শ্রমিক
lease পাট্টা
legacy উত্তরদান
legislative ব্যবস্থাপক
les majesty রাজাপমান
liability দেনা
mandate আজ্ঞা
manufacture নির্ম্মাণ, উৎপাদন,
manufactory যন্ত্রগৃহ, কারখানা
market বজার
middleman মধ্যস্থ
monarchy রাজতন্ত্র
monopoly একচেটিয়া
nation জাতি। national জাতীয়।
nationalism জাতীয়তা
navy নৌবল, নৌবাহিনী
necessaries অপরিহার্য্য দ্রব্য
nominal আপাত
nomination নিয়োজন
non-resident অনাবাসিক
option রুচি, অনুকল্প
over-population অতিপ্রজন
over-production অত্যুৎপাদন
panic উদ্বেগ

paper money কাগজী মুদ্ৰা
par বৰাবৰ
partner অংশী, অংশীদাৰ
patronage আনুকুল্য, পৃষ্ঠপোষকতা
pay বেতন, ভৃতি, payee প্ৰাপক
peace শান্তি
pecuniary আৰ্থিক
pedlar ফেৰিৱালা
per cent শতকৰা
perishable ক্ষয়িষ্ণু
permit অনুমতি পত্ৰ
plea ওজৰ
politics ৰাজনীতি, politician ৰাজনীতিক
political ৰাজনৈতিক
possession দখল
preference পক্ষপাত, পক্ষপাতিতা
preferential সপক্ষ
principal মূলধন, আচল
probability সম্ভাৱনা
proclamation ঘোষণা
produce উৎপন্ন, producer উৎপাদক,
production উৎপাদন
profession বৃত্তি, ব্যৱসায়
proportion অনুপাত, proportionate
আনুপাতিক
protection সংৰক্ষণ
proxy প্ৰতিনিধি
race প্ৰবংশ
rate হাৰ, rate of exchange বিনিময় হাৰ
ratio অনুপাত
raw material কেঁচামাল
realization আদায়
rebellion বিদ্ৰোহ
receipt ৰচিদ
reciprocity পাৰম্পৰ্য্য
republic সাধাৰণতন্ত্ৰ
rent কৰ, খাজনা, rental জমাবন্দি
resident আবাসিক
retail খুচুৰা
revenue ৰাজস্ব
revolution বিপ্লৱ
right অধিকাৰ, দাবি
ring মণ্ডলী
safe conduct অভয়পত্ৰ
sale বিক্ৰয়
security জামিন
service সেৱা
share অংশ, shareholder অংশী,
অংশীদাৰ
socialism সমাজতন্ত্ৰ, সমষ্টিবাদ
standard মান, মাপ, মাপকাঠি
stationary স্থিৰ
statistics পৰিসংখ্যান
strike ধৰ্ম্মঘট
suburb উপপুৰ
supply যোগান, সৰবৰাহ
surety জামিন
tariff কৰ, মাচুল
tax কৰ
tithe দশমাংশ
token coin নিদৰ্শক মুদ্ৰা
trade বাণিজ্য, trade union কৰ্ম্মিসঙ্ঘ,
শ্ৰমিক সঙ্ঘ
transaction কাৰবাৰ
treasury কোষ
treaty সন্ধি
tribe জাতি সম্প্ৰদায়
trust সঙ্ঘ
unanimous সৰ্ব্বসম্মত, একমত
usurer সুতখোৰ
vested interest প্ৰতিষ্ঠিত স্বাৰ্থ,
বিনিযুক্ত স্বাৰ্থ
wages বেতন, মজুৰি
war যুদ্ধ, বিগ্ৰহ

warehouse গুদাম
wealth সম্পত্তি, ধন
wholesale পাইকারী
workshop কারখানা

মানসবিজ্ঞান Mental Science | দর্শন Philosophy | বিবিধ Miscellaneous।

aberration অপচার, বিক্ষেপ
ability সামর্থ্য, ক্ষমতা
absolute কেবল, পরম, শুদ্ধ
abstinence সংযম, উপরতি
abstraction প্রত্যাহার, বিয়োজন
abstruse নিগূঢ়, গুহ্য
absurd অসঙ্গত
accessory আনুষঙ্গিক
accident উপপাত, accidental আপত্তিক
acquired অর্জ্জিত
acquisition অর্জ্জন
action ক্রিয়া, impulsive—আবেগজ, instinctive—সাহজিক, voluntary—ঐচ্ছিক, involuntary—অনৈচ্ছিক, reflex—পরাবর্ত্তক, sensori motor—সংবেদনজ, ideo-motor—ভাবজ, automatic—স্বয়ং
active কর্ম্মবৃত্ত, activity কর্ম্মবৃত্তি
adaptation অভিযোজন, অনুকূলন,
adjunct অনুবন্ধ
adventitious নৈমিত্তিক
advocate অধিবক্তা
aesthetic কান্ত। aesthetics কান্তবিদ্যা
aetiology নিদান
after-image অনুবেদন
aggregate সমূহ
agreement অন্বয়
agnosticism অজ্ঞেয়তাবাদ
all-pervading সর্ব্বব্যাপী, বিভু
altercation বিতণ্ডা
alter-ego ইতর আত্মা
alternative বিকল্প
altruism পরার্থবাদ, পরার্থিতা
ambiguous সন্দিগ্ধ, ব্যামিশ্র,
ambivalence উভবল, ambivalent
amnesia অস্মার
ampullar sensation দিগ্‌বেদন
anaesthesia অবেদন
analogous অনুধর্ম্মক, সদৃশ
analogy সাদৃশ্য, উপমান
analysis বিশ্লেষণ
anomalous অনিয়মিত, ব্যতিক্রান্ত, anomaly ব্যতিক্রম
anthropology নৃতত্ত্ব, নরবিদ্যা
anthropomorphism নরত্বারোপ
anticipation অগ্রজ্ঞান
antipathy দ্বেষ, বিরোধ
anxiety উৎকণ্ঠা
apathy অরতি, ঔদাসীন্য
aphorism সূত্র
apotheosis দেবত্বারোপ
apparent স্ফুট, স্পষ্ট
application উপযোগ, প্রয়োগ
appreciation গুণগ্রহণ, গুণমাননা
apprehension আশঙ্কা
archaeology প্রত্নতত্ত্ব
archetype আদিরূপ
argument যুক্তি, ন্যায়, বিচার
asexual অযৌন

aspiration অধিস্পৃহা, স্পৃহা
assemblage সমূহ, সংঘাত
association অনুষঙ্গ, সহচর, —of ideas ভাবানুষঙ্গ
assumption অঙ্গীকার, অভ্যুপগম
asymmetry অসমমিতি, অসৌষ্ঠব, অসমাঙ্গতা
atavism পূর্বজানুকরণ, অধিসংক্রান্তি
atheism নিরীশ্বরবাদ
attention মনোযোগ
attitude সংস্থিতি
attribute গুণ, ধর্ম্ম
authentic প্রামাণিক
auto-eroticism স্বতঃরতি, স্বতঃকাম
axiom স্বতঃসিদ্ধ
behaviour ব্যবহার
being সত্তা
bondage বন্ধন
by-product উপসর্গ, উপজাত
capacity গ্রহণশক্তি, সামর্থ্য
casual আকস্মিক
category পদার্থ, জাতি
categorical নিরপেক্ষ
causality কারণকতা
cause কারণ, causal কারণিক
censor প্রহরী
certain নিশ্চিত, certainty নিশ্চয়
chance আকস্মিকতা
chaos সংপ্লব
clairvoyance দিব্যদৃষ্টি
clan গোত্র
class বর্গ, জাতি
climax পরাকাষ্ঠা
code সংহিতা
co-existence সহভাব
co-extension পর্যাপ্তি, সহব্যাপ্তি
cognitive জ্ঞানীয়
coincidence সমানুপাত, সমাপতন
common সামান্য, সাধারণ
comparative তুলনাত্মক
compassion অনুকম্পা
compatible সঙ্গত, অবিরুদ্ধ
complementary অনুপূরক, সংপূরক
complex জটিল
comprehension বোধ, ধারণা
concatenation শৃঙ্খলা
concept প্রত্যয়
concomitant সহভাবী
concrete মূর্ত্ত
concurrence সমাপাত, সহঘটন
concurrent সহগামী, সহঘটমান
condensation সংক্ষেপণ
conditional সাপেক্ষ
conflict বিরোধ, দ্বন্দ্ব
confutation খণ্ডন, নিরাকরণ
congenital সহজাত
congruity সঙ্গতি, সামঞ্জস্য
connotation জাত্যর্থ, সামান্যাভিধান, জাতিবোধন
conscience বিবেক, সদসদ্‌জ্ঞান
consciousness সংবিৎ, চেতনা, চিৎ, conscious সজ্ঞান, জ্ঞানগত, the conscious সজ্ঞান
consequence পরিণাম, অনুক্রম, consequent অনুবর্ত্তী
conservation রক্ষণ, অবিনাশ
consistent সঙ্গত, অবিরুদ্ধ
constant নিত্য, স্থির
constituent উপকরণ, অবয়ব
constitution সংস্থান
constraint অভিভব, অবরোধ
contact সংস্পর্শ
contagion সংক্রমণ, সঞ্চার
contemplation ধ্যান
contempt অবমতি

contiguity সন্নিধি
continuity অনুবৰ্ত্তন, অনবচ্ছেদ
contrary বিপৰীত
controversy বিবাদ
conversion ৰূপান্তৰ
corporation সঙ্ঘ
correlation অনুবন্ধ
counterpart প্রতিৰূপ
craving ঈহা, স্পৃহা
culture কৃষ্টি, সংস্কৃতি, অনুশীলন
day-dreaming দিবাস্বপ্ন
decadence অবক্ষয
decaying জৰিষ্ণু
deduction অৱৰোহ, অনুমান
definition নিৰ্ব্বচন, পৰিভাষা, defined নিৰুক্ত, পৰিভাষিত
degenerate অপজাত, degeneration আপজাত্য
deism ঈশ্বৰবাদ
delusion ভ্রান্তি
demensia বুদ্ধিভ্রংশ
demonstration উপপাদন
demoralization নীতিভ্রংশ
denomination সংজ্ঞা, denominator সংজ্ঞাপক
denotation ব্যক্ত্যৰ্থ, বিশেষাভিধান
depreciation গুণাপকৰ্ষ, গুণক্ষয় অবচয়
design অভিপ্রায়, উদ্দেশ্য, পৰিকল্পনা
desire কামনা
despair নৈৰাশ্য
despondency নিৰ্ব্বেদ
destiny নিয়তি
determinant নিৰ্দ্ধাৰক
deviation ব্যত্যয়
diagnosis নিদান
dilemma উভয়সঙ্কট
direct সাক্ষাৎ, অপৰোক্ষ
discipline বিনয়
discovery আবিষ্কাৰ, অপাবৰণ
displacement অভিক্রান্তি
disquisition নিবন্ধ
disappointed মনোহত
dissociation বিষঙ্গ
divine দিব্য, ঐশ
doctrine মত, বাদ
dualism দ্বৈতবাদ
effect ফল, কাৰ্য্য
effeminancy স্ত্ৰৈণতা, স্ত্রীভাব, effeminate স্ত্রীম
efferent বহিৰ্বাহী
efficacy সাধকতা, সামৰ্থ্য
effort প্রযত্ন
ego অহম্, egoism, egotism অহঙ্কাৰ, অহমিক
element মূল, বীজ, মূলপদাৰ্থ
elimination অপনয়ন
emotion উপহতি, ভাব, মনোবিকাৰ
endurance তিতিক্ষা
energy শক্তি
enquiry জিজ্ঞাসা, পৃচ্ছা
entity সত্তা, সত্ব
environment প্রতিবেশ, পৰিবেষ্টন
envy ঈৰ্ষা, অসূয়া, মৎসৰ
equilibrium সাম্য, সাম্যাবস্থা
equivalence সমানাৰ্থতা
eternal শাশ্বত, নিত্য, চিৰন্তন
ether আকাশ
ethics নীতিশাস্ত্র
ethnology নৃকুলবিদ্যা
etiology নিদানবিদ্যা
etymology নিৰুক্ত
event ঘটনা
evident ব্যক্ত
evolution বিবৰ্ত্তন

excitement উত্তেজনা
expectation প্ৰত্যাশা
expediency উপযুক্তি
fact উপপত্তি, দৃষ্টসিদ্ধি
factitious কৃত্ৰিম
faculty শক্তি
fallacy হেত্বাভাস, ভ্ৰমাত্মক যুক্তি
fanaticism ধৰ্ম্মোন্মাদ
fate ভবিতব্যতা
fatigue ক্লান্তি, শ্ৰান্তি
feeling অনুভূতি, অনুভব
field ক্ষেত্ৰ
fine art সুকুমাৰকলা
finite সান্ত, সসীম, পৰিমিত
fit যোগ্য
fixation সংবন্ধন
form আকাৰ, প্ৰকাৰ, formal প্ৰকাৰক, formality শিষ্টাচাৰ
fortuitous আকস্মিক
function বৃত্তি, ধৰ্ম্ম
fundamental প্ৰধান, মৌলিক
general সামান্য, সাধাৰণ
generic জাতীয়
generosity উদাৰতা
genius প্ৰতিভা
genus জাতি
habit অভ্যাস
hallucination মায়া, ভ্ৰম
hate দ্বেষ
heterogeneous বিবিধজাতিক
homogeneous সমজাতিক
hypnosis, hypnotism সংবেশন
hypothesis অনুমান
idea ভাব
ideal আদৰ্শ
identity একত্ব, ঐকাত্ম্য, একাত্ম্য, identification একাত্মীকৰণ
illusion অধ্যাস, মায়া

image প্ৰতিৰূপ, প্ৰতিমা
imagination কল্পনা
immediate অব্যবহিত, সাক্ষাৎ
immolation বলি
impulse আবেগ
imputation আৰোপ, অভিযোগ
incarnation অবতাৰ
incidental প্ৰাসঙ্গিক
incompatible বিৰুদ্ধ
inconsistent অসঙ্গত
indefinite অনিৰ্দ্দিষ্ট, অনিশ্চিত
independence অনপেক্ষতা, স্বাতন্ত্ৰ্য
indicative সূচক
individual ব্যক্তি, পৃথগাত্মা
induction আৰোহ
inertia নিশ্চেষ্টতা, জাড্য
inference অনুমান
inferior অপৰ, লঘু
infinite অনন্ত, অসীম
influence প্ৰভাব
innate সহজাত, সহজ
inner আন্তৰ
instinct সহজ প্ৰবৃত্তি
instrumentality কৰণতা
intellect বুদ্ধি
introspection অন্তৰ্দৰ্শন, অন্তৰ্দৃষ্টি
intuition স্বজ্ঞা
inversion বিপৰ্য্যয়
irrelevant অপ্ৰাসঙ্গিক
jealousy ঈৰ্ষা, অসূয়া
judgment বিচাৰ, সিদ্ধান্ত
juxtaposition সন্নিধি, সন্নিকৰ্ষ
localization নিৰ্দ্দেশ
logic তৰ্কশাস্ত্ৰ, ন্যায়
logos শব্দব্ৰহ্ম
longing অনুকাঙ্ক্ষা
lust কাম

luxury বিলাস
magic যাদু
major প্রধান, গুৰু
manifest ব্যক্ত
material ভৌতিক, material cause
সমবায়িকাৰণ, উপাদানকাৰণ
materialism জড়বাদ, দেহাত্মবাদ
mean মধ্যম
meditation ধ্যান
memory স্মৃতি
mentality মানসতা
mental science মানসবিজ্ঞান [অধ্যাত্মবিদ্যা
metaphysical আধ্যাত্মিক। metaphysics
method ক্ৰম
mind মন
minor অপ্ৰধান লঘু
monism অদ্বৈতবাদ
moral ধৰ্ম্ম, নৈতিক। morals আচাৰ
morbid ব্যাধিত
mysogynist স্ত্ৰীদ্বেষী
mythology পুৰাণ
narcissism স্বকাম
normal প্ৰকৃতিস্থ
notion প্ৰত্যয়
object বিষয়
observation নিৰীক্ষা, অবেক্ষা, সমীক্ষা
observationism ঈক্ষণকাম
obsession আবেশ
obversion প্ৰতিবৰ্ত্তন
omnipotent সৰ্ব্বশক্তিমান্
omnipresent সৰ্ব্বব্যাপী, বিভু
optional ঐচ্ছিক
organ অঙ্গ, অবয়ব
origin উৎপত্তি, প্ৰভৱ
outer বাহ্য
pain (sensation) ব্যথা, (feeling) দুঃখ
pantheism সৰ্ব্বেশ্বৰবাদ
paradox কূট
parallelism সহচাৰ, সহচাৰবাদ
passive ভোগবৃত্ত। passivity ভোগবৃত্তি
perception প্ৰত্যক্ষ, প্ৰত্যক্ষীকৰণ
period কাল, পৰ্য্যায়, নিয়তকাল। periodic
পৰ্য্যায়িক, নিয়তকালিক, পৰ্য্যাবৃত্ত,
পৰ্য্যাবৰ্ত্তক। periodicity পৰ্য্যাবৃত্তি
permutation পৰিবৰ্ত্তন
personality ব্যক্তিতা
personification ব্যক্তীকৰণ
phase দশা
phobia আতঙ্ক
physical phenomenon ভৌতিক ব্যাপাৰ
postulate অভ্যুপগম
practice সাধন
precocity অকালপক্কতা, বালপ্ৰৌঢ়ি
projection প্ৰক্ষেপণ
propensity প্ৰৱণতা
propitiation প্ৰসাদন
psycho-analysis মনঃসমীক্ষণ [মনোবিৎ
psychology মনোবিদ্যা। psychologist
rationalization যুক্ত্যাভ্যাস
reaction প্ৰতিক্ৰিয়া [reality সত্তা
real বাস্তৱ, যথাৰ্থ। realism বস্তুস্বাতন্ত্ৰ্যবাদ,
reason বুদ্ধি, প্ৰজ্ঞা, হেতু
receptive গ্ৰহক্ষম
reciprocal পৰস্পৰ, অন্যোন্য ইতৰেতৰ
recognition প্ৰত্যভিজ্ঞা
recollection অনুস্মৰণ
reconciliation সমন্বয়
reflex পৰাবৰ্ত্তক, প্ৰতিক্ৰিয়াত্মক
regression প্ৰত্যাবৃত্তি
relative আপেক্ষিক, সাপেক্ষ। relativity
আপেক্ষিকতা, সাপেক্ষতা
repetition অনুলাপ
repression অবদমন
reproduction প্ৰজনন

resistance বাধা, প্রতিবন্ধ
retention ধারণ
rhythm ছন্দ
sacrament সংস্কার
sanctimonious ধর্ম্মধ্বজী
school সম্প্রদায়
self আত্মা
self-contempt স্বাবমাননা
self-evident স্বতঃপ্রমাণ
sensation সংবেদন, বোধ
sense জ্ঞানেন্দ্রিয়। sense organ ইন্দ্রিয়স্থান
sensitive সংচেত্য, সাক্ষোভ্য
sentiment রস
simultaneous তৎকালিক, simultaneousness তাৎকাল্য
somnambulism স্বপ্নচারিতা
space দেশ
species উপজাতি
spontaneity স্বাভাবিকতা, স্বতঃবৃত্তি
sex লিঙ্গ। sexology কামবিদ্যা। sexual যৌন, কামজ, লৈঙ্গিক। sexuality কামিতা, যৌনতা, কামধর্ম্ম
smell ঘ্রাণ
stimulus উদ্দীপক
subconscious আন্তর্জ্ঞানিক। the subconscious অন্তর্জ্ঞান, প্রত্যক্।
subject বিষয়ী, subjective আত্মগত, sublimation উদ্‌গতি
syllogism ন্যায়, অনুমানবাক্য।
symbol প্রতীক। symbolism প্রতীকতা
sympathy সমবেদনা, সহানুভূতি
synthesis সংশ্লেষণ, সমানাধিকরণ
taboo নিষিদ্ধ
taste আস্বাদন
tautology পুনর্ব্বাদ
teleology মীমাংসা, হেতুবিদ্যা, নিমিত্তবাদ, [উদ্দেশ্যবাদ
temperament প্রকৃতি
temptation প্রলোভন
tendency প্রবণতা
term সংজ্ঞা
theism ঈশ্বরবাদ
theorem উপপাদ্য
theory মত, বাদ
thinking চিন্তন
thought চিন্তা
tint আভা
trance সমাধি
transference আরোপ
type সামান্যরূপ, সামান্যক
unconscious অজ্ঞান। the unconscious [নির্জ্ঞান
universal সার্ব্বিক, সর্ব্বগত
unstable অপ্রতিষ্ঠ
utility উপযোগ
utopia রামরাজ্য
will সঙ্কল্প
wish ইচ্ছা

অন্ত